

KILE JWUMPE SEMEHI
JWUMPE NINTANMPE

New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp

**KILE JWUMPE SEMEŋI JWUMPE NINTANMPE
New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Supyire Sénoufo (Sénoufo, Supyire)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Senoufo, Supyire

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 7 Nov 2023 from source files dated 29 Jan 2022
9c94658e-b59d-5cd7-bd2e-4e0770667d41

Contents

ZIINI	1
URUTI	62
MACWO	66
MARIKA	115
LUKA	145
YUHANA	198
KAPYIINKII	233
OROMU SHIINBII	280
1 Korēnti Shiinbii	300
2 KORĒNTI SHIINBII	321
GALATI SHIINBII	334
EFESE SHIINBII	342
FILIPi SHIINBII	349
KOLOSI SHIINBII	355
1 TESALONIKI SHIINBII	360
2 TESALONIKI SHIINBII	365
1 TIMOTI	368
2 TIMOTI	375
TITI	380
FILEMO	383
EBURU SHIINBII	385
YAKUBA	401
1 PIYERI	407
2 PIYERI	413
1 YUHANA	417
2 YUHANA	422
3 YUHANA	423
ZHUDE	424
KACYEENKII	426

Dinyeɲi sɪŋkanni sémeɲi pi maha u pyi Zhenɛzi **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeɲi funɲo jwumpe e ke**

Nge sémeɲi u nyɛ Kile Jwumpe Sémpii puni nɪɲcyiɲi. U mege nyɛ Zhenɛzi, kuru mege jwɔhɔ ku nyɛ: «tasiige». Uru sémeɲi meɲ'á le tasiige, naha na yɛ u na yu dinyeɲi tasiige ná sùpyaɲi nɪɲcyiɲi ná *Izirayeli shiinbii sɪŋkanni kyaa na.

Uru sémeɲi na yu kabwɔhii shuunni kyaa na. Mà lwɔ kuni 1 na mà sà nɔ 11 wuuni na, kuru cyage na yu dinyeɲi ná u funɲo yaayi puni sɪŋkanni kyaa na, mu à jwo sùpyaɲi nɪɲcyiɲi kani ná kapiini jyenɲkanni dinyeɲi i. Sùpyire kapegigii nyahaɲi kurugo, Kile à jwo na uru sí múnyaaayi puni shi bò ná lùbwɔh'e. Nka u à Nuhu shwɔ lire lùbwooni kakyaare na, naha na yɛ u mpyi a tíi.

Mà lwɔ kuni 12 wuuni na mà sà nɔ sémeɲi takwɔge na, kuru cyage na yu *Ibirayima ná u tɔluge shiinbii kyaa na, ná pire pi nyɛ Izirayeli shiinbii, pire mpiimu cye kurugo, Kile à jwo na uru sí jwɔ le nɪŋke sùpyishiɲi pun'á ke. Uru sémeɲi mú à lí cyêe na Kile u nyɛ Kafooni, u nyii wuuni li nyɛ sùpyire shiɲi puni si dá uru na Ibirayima fiige. U à dá Kile na, ka Kile si u pyi u cevoo maa tunmbyaara le ná u ná u tɔluge e.

TUNMBYAARE na nyɛ mu à jwo kàaga, ti maha jà a pyi kànyi shuunni, lire nyɛ me cevee shuunni shwɔhɔl'e; yii maha nkâa yiy'á na yii à pyi cɪmppyii, lire nyɛ me shinnuu, na yii wà sɪ kapii pyi u sanɲi na me, fɔ kacɛɲkii kanni.

Kile dinye yaanɲkanni

¹ Dinye tasiige e, Kile à nɪɲyɲi ná nɪŋke dá. ² Nɪŋke yyaha baa woge nɪŋage ku mpyi. Lùbwɔhɔ ná numpini mpyi ku cyeyi puni i. *Kile Munaani sí mpyi na mpéele kuru lùbwɔhe nɪɲyɲi na.

³ Ka Kile si jwo: «Bèenmpe pu fworɔ» ka bèenmpe si fworɔ. ⁴ Kile à bèenmpe nya p'à jwɔ, ka u u pu ná numpini láha yiye na. ⁵ Maa bèenmpe mege le canɲke, maa numpini mege le numpilage. Ka numpilage si wwɔ, ka nyège si múgo, ka kuru si mpyi canɲcyiige.

⁶ Nyɛ ka Kile si núr'a jwo: «Lwɔhe ku táa, laaga ku pyi ku shwɔhɔl'e.» ⁷ Maa kuru laage yaa, mà tɛg'a nɪŋke lwɔhe ná nɪɲyɲi lwɔhe láha yiye na. Ka lire si mpyi li jwuɲkanni na. ⁸ Ka Kile si kuru laage mege le nɪɲyɲi. Ka numpilage si wwɔ, ka nyège si múgo, ka kuru si mpyi canzhɔnwoge.

⁹ Nyɛ ka Kile si núr'a jwo: «Nɪɲyɲi jwɔhɔ lwɔhe ku bínni cyaga nɪŋkin i, cyage sanɲke ku pyi tawaga.» Ka lire si mpyi li jwuɲkanni na. ¹⁰ Ka u u tawage mege le nɪŋke, lwɔh'á bínni cyage ɲkemu i ke, maa kuru mege le suumpe lwɔhe. Maa lire nya l'à jwɔ.

¹¹ Nyɛ ka Kile si jwo na yaayi shiɲi puni yi fyɪn nɪŋke na, sùmaɲi ná cire, yi i yasɛɛ pyi yi tàanna ná yi shiɲi i. Ka lire si mpyi li jwuɲkanni na. ¹² Ka yaayi shiɲi puni si fyɪn nɪŋke na, sùmaɲi ná cire, maa yasɛɛ pyi mà tàanna ná yi shiɲi i. Ka Kile si lire nya l'à jwɔ. ¹³ Ka numpilage si wwɔ, ka nyège si múgo, ka kuru si mpyi canntanrawoge.

¹⁴ Nyɛ ka Kile si núr'a jwo na bèenmpe yaayi yi pyi nɪɲyɲi na, yi i canɲke ná numpilage tɛgɛni láha. Yire yi pyi tàafyee mpiimu pi sí raa katáangii ná canyi ná yyeegii cyêe ke. ¹⁵ Yire yaayi yi pyi nɪɲyɲi na, yi raa bèenmpe tɪrige nɪŋke na. Ka lire si mpyi li jwuɲkanni na. ¹⁶ Ka Kile si bèenmpe yaaya nimbwoyo shuunni yaa. Maa yi puni nimbwɔhe yaha canɲke nùɲo na, maa nimbileni yaha numpilage nùɲo na. Maa wɔrigii mú yaa. ¹⁷ Kile à yire yaayi yaha nɪɲyɲi na, bà yi si mpyi s'a bèenmpe kaan nɪŋke na me. ¹⁸ Maa yi tɪŋɛ canɲke ná numpilage nùɲo na, bà yi si mpyi si numpini ná bèenmpe tɛgɛni láha yiye na me. Ka Kile si lire nya l'à jwɔ. ¹⁹ Ka numpilage si wwɔ, ka nyège si múgo, ka kuru si mpyi cansicyere woge.

²⁰ Nye ka Kile si núr'a jwo: «Nyii yaayi yi nyaha teetee lwøhe e, sañcyεenre mú ti yíri t'a mpéele njaampe e.» ²¹ Maa lwøhe nyii yaayi nimbwoyi ná lwøhe nyii yaayi shiñi sanñi puni yaa teetee, maa yi pyi yi nyaha yi tàanna ná yi shiñi puni i. Maa sañcyεenre yaa mú mà tàanna ná ti shiñi i. Maa lire nya l'à jwø. ²² Kile à jwó le y'á, maa jwo yi si teetee yi i suumpe lwøhe jñ. Maa jwo na sañcyεenre mú ti nyaha ññke na. ²³ Ka numpilage si wwò, ka nyège si múgo, ka kuru si mpyi canñkanjuro woge.

²⁴ Nye ka Kile si núr'a jwo ññke ku jñ nyii yaayi shiñi puni na, mu à jwo yatøore, ññke yafiliyi, ná sige yaare, yi puni ná yi shiñi. Ka lire si mpyi li jwuñkanni na. ²⁵ Ka Kile si sige yaare yaa ti shiñi puni, maa yatøore yaa ti shiñi puni, maa ññke yafiliyi yaa yi shiñi puni mú. Ka u u lire nya l'à jwø.

²⁶ Cyire puni jwøhø na, Kile à jwo: «Nye numε, wuu sùpyañi yaa wuye fiige, u u mpyi wuu málwøø. Bà u si mpyi si mpyi fyaabii puni ññø na, si mpyi sañcyεenre ññø na, si mpyi yatøore ññø na, si mpyi ññke ná ku ññø yafiliyi puni ññø na mε.»

²⁷ Ka Kile si sùpyañi yaa uye málwøø.

U à u yaa u yabiliñi fiige.

Maa u yaa nò ná ceewe.

²⁸ Ka Kile si jwó le pi na, maa jwo: «Yii si, yii ññke jñ, yii i ntèen ku ññø na. Yii i mpyi fyaabii ná sañcyεenre ná nyii yaaga maha nyii yaaga ku nyε ññke na ke, yire ññø na.»

²⁹ Nye ka Kile si núr'a jwo: «Yii wíi. Mii à ññke sùmanji shiñi puni ná cire shiñi puni yasεere kan yii á, yi pyi yii yalyíre. ³⁰ Mii à nyεpuruge (nyapuruge)* ná wyempuruyi puni kan sige yaare ná yatøore ná sañcεenr'á, yire si mpyi ti yalyíre.» Ka lire si mpyi li jwuñkanni na. ³¹ Ka Kile si li nya na uru kapyiñkii pun'à jwø sèe sèl'e. Ka numpilage si wwò, ka nyège si múgo, ka kuru si mpyi canbaani woge.

2

¹ Nye ññyini ná ññke ná yi funñø yaayi pun'à yal'a kwò amuni. ² Kile à kwò u báarañi puni na ke, ka u u ñø canñke baashønwoge e. ³ Puru ñømpe kurugo, u à báraga le canñke baashønwoge e, maa kuru pyi u wogo, ka kuru canñke si kuye wwú canyi sanñyi i.

⁴ Nye ññyini ná ññke yaanñkanni l'à pyi lire.

Adama ná Awa kani

Nye tēni i Kafoonji Kile à ññyini ná ññke yaa ke, ⁵ cige mpyi na sàha ñkwò a fyín ññke na mε, sùma mú mpyi na sàha ñkwò a fyín mε, ñaha na yε Kafoonji Kile mpyi na sàha zànha cyán mε. Sùpya mú mpyi ññke na si ñkwò raa ku fàa mε. ⁶ Kànñkurañø* mpyi maha fwore ññke e, maha mpyi lwøhø na ku puni lwúu.

⁷ Ka Kafoonji Kile si ññke pwoore tà lwó mà tég'a nòñi* cyeere yaa. Lire kàntugo, ka u u shiñi kafεεge fwø a le u múnawyiini i, ka tire cyeere si mpyi nyii yaaga.

⁸ Ka Kafoonji Kile si cikøøgø yaa Eðeni kini canña fworompe e, nàñi u à yaa ke, maa uru yaha wani. ⁹ Maa ciyi shiñi puni pyi y'à fyín ññke na, cire nisìnante ntemu yasεere t'à táan ke. Maa shiñi cige yaha cire puni ññke e, ná cige ñkemu ku maha sùpyañi pyi u à kacenni cè a wwú kapiini i ke.

¹⁰ Bañi wà lwøhø mpyi na fwu na fwore Eðeni kini i, kuru ku mpyi na fwu cire jwøh'i, wani u mpyi a táa bañkenyi sicyεere. ¹¹ Bañkenke ññcyiige mεge nyε Pishøn, kuru na fwu na ntùuli Kyavila kini puni funñke e. Sεenñi na nyε lire kini i. ¹² Uru sεenñi nyε sεenñi yabili biliñi. Sìnmε nùguntanga wumø mú na ntaa wani, pu mεge nyε bideliyømu, ná lulushiñi wà, u mεge nyε onikisi. ¹³ Bañkenke shønwoge mεge nyε Gikyøn, kuru na fwu na ntùuli Kushi kini puni funñke e. ¹⁴ Bañkenke tanrawoge mεge nyε Tigiri. Kuru na fwu Asiri kini canñafyinmpe e. Sicyεrewoge mεge nyε Efirati.

15 Nye ka Kafoonji Kile si sùpyanji yaha Edeni cikɔɔge e, ur'à ku fàa, u s'a ku kàanmucaa.
16 Maa yi jwo u á: «Mu sí n-jà raa nte cire puni yasεere lyí, 17 nka mu aha bú kapiini ná kacenni jɔcèni cige yasεere tà lyí canŋke nkemu i ke, mu sí n-sii n-kwû.»

18 Nye lire kàntugo, ka Kafoonji Kile si jwo: «Nàni u kwôro uye ninŋkin, lire nyε a jwɔ mε. Mii sí tεgεfoo yaa u á ngemu u sí n-yaa ná u e ke.» 19 Kafoonji Kile mpyi a pwoore tà lwó mà tég'a sige yaare ná saŋcyεenre puni yaa, nyε, maa ti puni yaha sùpyanji taan, maa u kàanmucya, pyinŋkanni na u sí ti mɛyi le ke, mεgε maha mεgε u à le ti mú ninŋkin ninŋkin na ke, yire mɛyi y'à pyi ti mɛyi. 20 Nàni mpyi a mɛyi le yatɔɔre puni na, maa mɛyi le saŋcyεenre puni na, maa mɛyi le sige yaare puni na, mà li ta yire yaayi puni i u mpyi a tεgεfoo ta uye na, ngemu u sí n-yaa ná u e mε.

21 Nye ka Kafoonji Kile si nàni nŋn'a cunnɔ. Mà u yaha puru nɔampε na, ka u u u bèncibileni là ninŋkin wwû, maa kyambyimpe pà tég'a lire wyiini tò. 22 Lire bèncibileni, Kafoonji Kile à yaa ceewe, mà kan nàŋ'á. 23 Tèni i nàŋ'á ceenji jya ke, ka u funntangawunji si jwo

«Anhaan, numε sa, mii shinji u nge.

U kaciiy'à fworro mii kaciiyi i.

U cyeer'à fworro mii cyeere e.

U mεge sí n-le ceewe,

Naha na ye u à fworro nàŋi i*.»

24 Lire kurugo nàŋi sí u tunji ná u nunji yaha si mpwɔ u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin ninŋkin†. 25 Nàŋi ná ceenji cípyire wuu pi mpyi. Nka wà nyε a mpyi a cwônro ná w'e mε.

3

Nàni ná u cwonj'à Kile jwɔmεeni yaha

1 Nye Kafoonji Kile mpyi a sige yaare ntemu yaa ke, wwòŋi u mpyi a cyíge tire puni na. Canŋka, ka wwòŋi si jwo ceenj'á: «Sèe wi na Kile à jwo, yii àha nkɔɔ cikɔɔge cire yasεere tà lyí mà?» 2 Ka ceenji si jwo: «Wuu sí n-jà cikɔɔge cire yasεere lyí yoo!» 3 Nka cige ku nyε cikɔɔge ninŋke e ke, Kile à jwo wuu àha kuru woore lyí mε, na wuu bá ká n-sii n-bwòn ti na mε, na lire ká mpyi, wuu sí n-kwû!» 4 Ka wwòŋi si jwo ceenj'á: «Sèe bà mε, yii sí n-sii n-kwû mε!» 5 Kile à yire jwo, naha na ye u à cè yii aha kure cige yasεere tà lyí canŋke nkemu i ke, yii sí n-pyi uru Kile yabilinji fiige, yii nyiigii sí múgo, yii sí kacenni cè n-wwû kapiini i.»

6 Nye ka ceenji si li jya na nke cige yasεere sí n-táan sèl'e, ti lem'à jwɔ, ti mú sí n-jà sùpya yákili múgo, si mu pyi kacèŋε. Ka u u tà kwòn a lyí, maa tà kan u poonj'á, u à lyí, uru na mpyi wani ná u e. 7 Pi à tire lyí ke, ka pi i piye pyinŋkanni jya, maa jɔcè na pire cípyire wuu pi nyε. Ka pi i ntashan cige wenyi yà kwòn a tutu mà le piye na.

Kile à laŋaŋke nkemu cyán nàŋi ná u cwonji ná wwòŋi na ke

8 Nye yàkoŋke, nàŋi ná ceenj'à Kafoonji Kile tũnmpe lógo, u u uye jaare cikɔɔge e ke, ka pi i fê a nɔwɔhɔ u yyaha na cire shwɔhɔl'e. 9 Ka Kafoonji Kile si nàŋi yyere: «Taa mu de?» 10 Ka u u Kile pyi: «Mii à mu tũnmpe lógo cikɔɔge funŋke e ke, ka mii i fyá, naha na ye mii cípyire wu u nyε, lire l'à mii pyi mii à nɔwɔhɔ.» 11 Ka Kile si jwo: «Joofo u à mu pyi na mu cípyire wunji u nyε ye? Mii à mu sige cige nkemu yasεere na ke, tire tà bà mu à lyí mà?» 12 Ka nàŋi si jwo: «Ceenji mu à kan mii á ke, uru u à tà kan mii à lyí de!»

13 Ka Kafoonji Kile si ceenji yíbe: «Naha shi mu à pyi amε ye?» Ka ceenji si jwo: «Wwòŋj'à mii jwɔfaanŋa, ka mii i tà lyí.»

14 Ka Kafoonji Kile si jwo wwòŋj'á:

* 2:23 *Eburubii shεenre e, nàŋi ná ceenji jwuŋkanni mpyi na nko si mpyi ninŋkin. † 2:24 Pli maha jwo: Lire kurugo nàŋi ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin ninŋkin, nàŋi ná u cwonji shwɔhɔŋ'á yaa u jwɔ mà tòro nàŋi ná u sifeebii wunji na.

«Ná mu s'à jɛn'a lire pyi,
mii à mu láŋa
yatɔ̀re ná síge yaare sannte puni shwɔ̀hɔ̀l'e,
mu sí raa filili ma yaceni na
s'a nticyɛnɛni mûre
ma shìŋi canmpyaagii puni i.

¹⁵ Mii sí pege le mu ná ceenji shwɔ̀hɔ̀l'e,
si kuru pege ninuge le mu yasege ná ceenji woge shwɔ̀hɔ̀l'e.
U aha mu ta, u sí mu jùŋke bwɔ̀n n-jya,
mu mú ká u ta, maa u nɔ̀ nintaani na.»

¹⁶ Maa jwo ceen'á
«Mii sí là bāre mu laani njyàŋi na.
Mu lahigii zini sí n-waha sèl'e.
Mu la si mpyi si ma poonji jà,
ŋka uru u sí n-pyi mu jùŋɔ̀ na.»

¹⁷ Maa jwo nāŋ'á
«Mu à jɛn'a taha ma cwɔ̀ŋi jwɔ̀mɛɛni fye e,
mii à yi jwo mu á ma hà cige ŋkemu yasɛɛre lyí mɛ,
tire mu à lyí.

Nye jùŋk'á kèɛge mu kurugo,
mu sí raa ŋkànre sèl'e s'a ma jwɔ̀lyiŋi taa jùŋke e
ma shìŋi canmpyaagii puni funŋke e.

¹⁸ Ngure ná nyɛpege sí n-fyín jùŋke na,
mu njyìŋi sí raa fwororo mu yafaanyi i.

¹⁹ Mu sí raa lyí ma byɛɛni fùnmpɛ e,
fo zà mu nùruŋɔ̀ jùŋke e,
jaha na ye pwororo ti nyɛ mu,
mu sí nùru n-pa n-pyi tire pwoore ninure.»

Kile à Adama ná Awa kàr'a yige cikɔ̀ge e

²⁰ Nye cyire karigii puni kàntugo, Adama à u cwɔ̀ŋi mɛge le Awa, jaha na ye uru u à pyi sùpyire puni nuŋi. (Awa mɛge jwɔ̀he ku nyɛ shìŋi.)

²¹ Ka Kafoonji Kile si yatɔ̀re tà seeyi pyi vāanya mà le Adama ná u cwɔ̀ŋi na. ²² Maa jwo «Numɛ, sùpyaŋi nyɛ wuu fiige, u à kacɛnni ná kapiini cè a wwû yiye e. Wuu u sige u àha ŋkwɔ̀ shìŋi cige yasɛɛre tà kwɔ̀n njyí si ŋkwôro shì na fo tèekwombaa mɛ.» ²³ Amuni l'à pyi, ka Kafoonji Kile si u kàr'a yige Edɛni kìnì cikɔ̀ge e, maa u pyi u sà a jùŋke fàa, Kile à u yaa ná jùŋke ŋkemu pwoore e ke.

²⁴ Nye amuni Kile à Adama ná Awa kàrɔ̀. Maa sherubenbii* pìi yaha cikɔ̀ge canja fworompe e pi a ku kàanmucaa. Maa ŋwɔ̀tɔ̀ngɔ̀ nawogo yaha ku u fyíŋge, maa sùpyire tɛgele kwɔ̀n shìŋi cige na.

4

Kaŋɛ ná Abeli à sárayi wwû Kile á

¹ Nye Adama à wwɔ̀ ná u cwɔ̀ŋi Awa e, ka u u laa lwó maa Kaŋɛ si, maa jwo: «Ei! Mii à pùnabile si Kafoonji Kile barag'e.» ² Lire jwɔ̀hɔ̀ na, ka u u nùr'a laa lwó, maa Kaŋɛ cɔ̀onŋi *Abeli si. Ka Abeli si mpa mpyi mpàbyi, ka Kaŋɛ si mpa mpyi faapyi.

³ Tèni là à tòro ke, ka Kaŋɛ si u kɛɛge yasɛɛre tà pyi sáraga Kafoonji á. ⁴ Ka Abeli mú si u mpàbilini là cù mpàpyire njncyiire e mà bò, maa li sìnmpɛ kyaare pyi sáraga Kafoonji á. Ka

* **3:24** Sherubenbii na nyɛ Kile mɛlekɛɛbii shìŋi wà, fukanyi maha mpyi pi na, pi maha mpyi Kile jwɔ̀ kurugo.

Abeli ná u sárage kyaa si ntáan Kafooni á. ⁵ Nka Kaɲe ná u woge kyaa nyɛ a mpyi a táan u á mɛ. Ka lire si Kaɲe lùuni yîrige sèl'e, ka u u yyaha tanha.

⁶ Nyɛ ka Kafooni si Kaɲe yîbe: «Naha k'à mu lùuni yîrige fo mu à yyahe tanha amɛ yɛ? ⁷ Mu kapyiinkii ká jwɔ, tá mu jùŋke si n-yîrige mii yyaha taan mà? Nka mu kapyiinkii ká mpi, kapiini mpyiŋi lage sí n-pyi mu na bà nanjyaaga maha mpyi ná kyaare lage e, maa yatɔɔge pɛr'a sige si ku ta jɔcù mɛ. Nka mu s'à yaa mu u jɔcù maye na.»

⁸ Nyɛ canŋka, ka Kaɲe si u cɔɔŋŋi pyi na pi shà sige e. Mà pi yaha wani, ka Kaɲe si jɔcwo u cɔɔŋŋi Abeli na a bò.

⁹ Lire kàntugo, ka Kafooni si Kaɲe yîbe: «Taa mu cɔɔŋŋi, Abeli nyɛ ke?» Ka Kaɲe si u pyi: «Mii à cè la? Taha mii u nyɛ na cɔɔŋŋi saɲcwɔnsigiŋi la?» ¹⁰ Ka Kafooni si jwo: «Naha kafiile mu à pyi amɛ yɛ? Mu à ma cɔɔŋŋi bò ke? Mii à u sishange nya jùŋke na ke, l'à pyi mu à jwo u na ŋkwùuli na mii u uru ŋkooŋi wwù. ¹¹ Nyɛ jùŋke k'à mu cɔɔŋŋi sishange bya mu cye kurugo ke, kur'à mu láŋa. ¹² Mà lwó numɛ na, mu aha nùr'a jùŋke fâa, mu saha si raa nta pyi k'e mɛ. Mu sí raa fahafaha raa ntùuli jùŋke na.»

¹³ Ka Kaɲe si jwo Kafooni á: «Mu à mii lùbyage pyi wɛɛge lwɔhɔ, mii si n-jà ku bya mɛ. ¹⁴ Nyɛ mu à mii kòr'a yîrige faaŋi tapyige e. Mii sí n-sà ŋwɔhɔ mu yyaha na tatɔɔnge e, s'a fahafaha raa ntùuli jùŋke na. Shin maha shin u à mii ta ke, uru sí mii bò.» ¹⁵ Ka Kafooni si jwo Kaɲe á: «Lire mpyi nyɛ mɛ, shin maha shin u à mu bò ke, lire kapiini fwooni sí n-tò urufoo na fo tooyi baashuunni.» Ka u u fyè bwɔn Kaɲe na, shin maha shin u á círe ná u e ke, urufoo kà ŋkwò u bò mɛ. ¹⁶ Ka Kaɲe si yîri Kafooni taan, maa ŋkàr'a sà ntɛɛn Nòdi kɪni i Edeni canŋa fworompe e. *

Kaɲe tùluge kani

¹⁷ Lire jwɔhɔ na, ka Kaɲe si ceewe lèŋɛ, maa pùnambile si u na, maa li mɛge le Enɔki. Ka u u kànha faanra maa u jyanŋi Enɔki mɛge le kuru na. ¹⁸ Nyɛ Enɔki à Iradi si, ka Iradi si Mɛkwuyayeli si, ka Mɛkwuyayeli si Mɛtushayeli si, ka uru si Lemɛki si.

¹⁹ Lemɛki mpyi ná cyee shuunni i. Wà mɛge na mpyi Ada, u saanŋi woge sí mpyi Zila. ²⁰ Ada à pùnambile si, lire mɛge nyɛ Yabali. Uru tùluge shiinbii pi na yatɔɔre byii, marii jaare na ntùuli. ²¹ Yabali cɔɔŋŋi u mpyi Yubali, uru u mpyi ŋkɔnɔbwɔnbii ná tìmpirewyiibii tulyage. ²² Zila mú a pùnambile si, lire mɛge mpyi Tubali Kaɲe. Ur'à pyi tunntun. U mpyi maha dànyanŋi ná tɔɔntire yaayi yaa. Tubali Kaɲe cɔɔŋŋi mpyi pùceebile, u mɛge mpyi Naama.

²³ Canŋka, Lemɛki à jwo u cyeebil'á:

«Ada ná Zila, yii lógo na jwɔ na.

Yii nɪŋgyiigii múgo.

Nò maha nò cyɛge ká nɔ mii na ke, mii sí n-si urufoo bò.

Nàŋjiibile maha nàŋjiibile l'à kampee tiri mii na ke, mii sí n-si urufoo bò.»

²⁴ L'à cyèe na Kaɲe mbòŋi fwooni sí n-tò urufoo na fo tooyi baashuunni.

Nka, mii, Lemɛki, mii mbòŋi fwooni sí n-tò urufoo na fo tooyi beetaanre ná ke ná baashuunni.»

²⁵ Nyɛ ka Adama si nùr'a pùnambile si u cwonŋi na maa lire mɛge le Seti. Ka Awa si jwo: «Kaɲe à *Abeli bò. Lire e, Kile à pùnambilini labɛɛ kan mii á Abeli cyaga.» ²⁶ Nyɛ ka Seti mú si pùnambile si, maa li mɛge le Enɔshi.

Lire tɛni i, ka sùpyire si nta a li jwɔ cù na Kile père maa u pyi Kafooni Kile.

5

Adama tùluge

¹ Adama tùluge shiinbii mɛyi yi nyɛ jje.

* **4:16** Nòdi mɛge jwɔhe ku nyɛ: «tukanha baa», Edeni woge sí nyɛ: «kìre nisinaŋa».

Canjke Kile à sùpyanji yaa ke, u à u yaa uye fiige. ² U à u yaa nò ná ceewe, maa jwó le pi á, maa pi mege le sùpya.

³ Adama à yjee nkúu ná benjaaga ná ke ta, maa pùnambile si uye málwəɔ. Maa u mege le Seti. ⁴ Seti sinjwooni jwəhə na, Adama à yjee nkúuu baataanre pyi sahanjki. Cyire funjke e u à pyibii piiberii si. ⁵ U shìnji canmpyaagil'à pyi yjee nkúuu baaricyεere ná benjaaga ná ke, ka u u nkúwù.

⁶ Seti à yjee nkúu ná kanjuro ta maa Enəsi si. ⁷ Enəsi sinjwooni kàntugo na, Seti à yjee nkúuu baataanre ná yjee baashuunni ta. Cyire funjke e u à pyibii piiberii si. ⁸ Seti shìnji canmpyaagii pun'à pyi yjee nkúuu baaricyεere ná yjee ke ná shuunni, ka u u nkúwù.

⁹ Enəsi à yjee beecyεere ná ke ta, maa u jyanji Kena si. ¹⁰ Kena sinjwooni kàntugo na, Enəsi à yjee nkúuu baataanre ná ke ná kanjuro ta. Cyire funjke e u à pyibii piiberii si. ¹¹ Enəsi shìnji canmpyaagil'à pyi yjee nkúuu baaricyεere ná kanjuro, ka u u nkúwù.

¹² Kena à yjee beetaanre ná ke ta, maa u jyanji Malalɛli si. ¹³ Malalɛli sinjwooni kàntugo na, Kena à yjee nkúuu baataanre ná beeshuunni ta. Cyire funjke e, u à pyibii piiberii si. ¹⁴ Kena shìnji canmpyaagil'à pyi yjee nkúuu baaricyεere ná ke, ka u u nkúwù.

¹⁵ Malalɛli à yjee beetaanre ná kanjuro ta, maa u jyanji Yɛɛdi si. ¹⁶ Yɛɛdi sinjwooni kàntugo, Malalɛli à yjee nkúuu baataanre ná benjaaga ná ke ta. Cyire funjke e u à pyibii piiberii si. ¹⁷ Malalɛli shìnji canmpyaagil'à pyi yjee nkúuu baataanre ná yjee beecyεere ná yjee ke ná kanjuro, ka u u nkúwù.

¹⁸ Zheredi à yjee nkúu ná beetaanre ná shuunni ta, maa u jyanji Enəki si. ¹⁹ Enəki sinjwooni kàntugo na, Zheredi à yjee nkúuu baataanre ta. Cyire funjke e u à pùnampyire ná pùceepyire si. ²⁰ Zheredi shìnji canmpyaagil'à pyi yjee nkúuu baaricyεere ná yjee beetaanre ná shuunni, ka u u nkúwù.

²¹ Enəki à yjee beetaanre ná kanjuro ta, maa u jyanji Metushala si. ²² Metushala sinjwooni kàntugo, Enəki à jaare Kile kuni i yjee nkúuu taanre funj'i. Cyire funjke e u à pyibii piiberii si. ²³ Enəki shìnji canmpyaagil'à pyi yjee nkúuu taanre ná yjee beetaanre ná yjee kanjuro. ²⁴ Enəki à u shìnji puni pyi Kile kuni i. Lire kàntugo, u saha jye a kwôro naha dijyɛni i me, jaha na ye Kile à u lwó a kàr'a sà yaha uye taan.

²⁵ Metushala à yjee nkúu ná beecyεere ná baashuunni ta, maa u jyanji Lemeki si. ²⁶ Lemeki sinjwooni kàntugo na, Metushala à yjee nkúuu baashuunni ná beecyεere ná shuunni pyi. Cyire funjke e u à pyibii piiberii si. ²⁷ Metushala shìnji canmpyaagil'à pyi yjee nkúuu baaricyεere ná beetaanre ná baaricyεere, ka u u nkúwù.

²⁸ Tèni i Lemeki shìnji mpyi yjee nkúu ná beecyεere ná shuunni ke, u cwɔŋ'à pùnambile si u á. ²⁹ U à li mege le Nuhu, maa jwo: «Kafoonji Kile à njjke kɛge, maa wuu yaha báarawayi njemu na ke, nge pyàni u sí n-pa wuu funjyi njjɛ, si wuu yige tire kanhare e.»*

³⁰ Nuhu sinjwooni kàntugo na, Lemeki à yjee nkúuu kanjuro ná beecyεere ná yjee ke ná yjee kanjuro pyi. Cyire funjke e u à pyibii piiberii si. ³¹ Lemeki shìnji canmpyaagil'à pyi yjee nkúuu baashuunni ná yjee beetaanre ná yjee ke ná yjee baashuunni, ka u u nkúwù.

³² Tèni i Nuhu shìnji mpyi yjee nkúuu kanjuro ke, u cwɔŋ'à pùnampyire taanre si a taha tiye na. Tire ti jye Shemu ná Kyamu ná Zhafeti.

6

Kile à jwo na uru sí múnayaayi shi bò

¹⁻² Tèni i sùpyir'à li jwə cù na nyahage njjke na ke, Kile à jyii yaayi njemu dá njjini na ke, ka yire si li nya na pùceepyire t'à si njjke na ke, tire lem'à jwə, maa tire tà cwənrə mà pyi pi cyee. ³ Lire e, Kafoonji Kile à jwo: «Mii sì jɛɛ sùpyire ti kwôro shì na me, jaha na ye pi à cyé mii jwumpe na*. Mii sí pi yaha pi yjee nkúu ná benjaaga ta, si nta pi shi bò. ⁴ Mà

* **5:29** Nuhu mege jwəhe ku jye: «funjɛ». * **6:3** «pi à cyé mii na», lire jye me: «pi jye kwùni tɛnre e»

lwó lire tène i, yire Kile yaday'à wwò ná sùpyiibii pworibil'e, maa pyi si pi na, pire pyiibii na mpyi sùpyibwoyo nintɔnyo. Pire pi mpyi tèecyiini nàntefeebii, pi mɛge mpyi a fwordo sèl'e.

⁵ Nye Kafoonji à li nya na sùpyire peg'à pèl'a tòro jìjke na, na pi funjɔ sònjɔre jye a sii yaaga mɛ, fo kapiini kanni canja maha canja. ⁶ Lire kurugo, u à núr'a li ta sùpyire njaambaan'á pwóro ti njaanji na. Ka u u yyaha tanha sèl'e. ⁷ Maa jwo: «Mii à sùpyire yaa, nka mii sí ti shi bò jìjke na, mà bàra yatɔre ná sige yaare ná yafiliiyi ná saŋcyɛɛnre na, naha na ye numɛ mii jyin'à fwordo yi njaambaanji na.» ⁸ Nka Nuhu wi ke, u kyaa mpyi a táan Kafoonji Kile á.

Kile à jwo uru sí Nuhu ná u pyenge shiinbii shwɔ

⁹ Nuhu tanjaanji u jye nge: Nuhu mpyi a tíi, tìgire cyaga mpyi u na u tiinji sùpyire shwɔhɔl'e mɛ. Kile kuni kanni i u mpyi na jaare. ¹⁰ Pùnampyire taanrenji u à ta ke, pire pi jye Shemu ná Kyamu ná Zhafeti.

¹¹ Lire tène i, dijnɛn'á kèege Kile jyii na. Sùpyire mpyi a pi tiye na, cyeyi puni i. ¹² Kile à pa li nya na dijnɛn'á kèege, sùpyire puni kapyiin'á pyi kapegii, ¹³ kuru cyage e, ka Kile si jwo Nuhu á: «Ná jìjke kàmpañyi pun'á nì pege na, lire kurugo, mii à li yaha si sùpyire puni shi bò. Mii sí n-sii ti ná jìjke kèege siŋcyan. ¹⁴ Lire e, mu sí batobwɔhɔ yaa ná cige shìwoge e ná jyege e† maa u funjke ná u kàntuge wɔɔɔ ná mánalwɔhe e.

¹⁵ U yaan'kanni li nde, u tɔnmpe jye mɛterii nkuu ná beeshuunni ná ke, u yeparampe jye mɛterii benjaaga ná kanjuro, u yerempe jye mɛterii ke ná kanjuro. ¹⁶ Yapwɔɔ yaa u na, maa mɛtere taaga yaha yapwɔge ná batonji nkèrenkii shwɔhɔl'e. Maa tajyige yaa u nkère na, maa u yaa sankazuu: jwɔhɔbaga, niñibaga ná niñibaga.

¹⁷ Mii wi ke, mii sí n-pa zànbwɔhɔ cyán jìjke na, yaaga maha yaaga ku na nɔni ke, si yire puni shi bò. Yafyin sè n-kwôro jyii na mɛ. ¹⁸ Mii sí tunmbyaara‡ le ná mu i. Jyè batonji i ná ma jyaabii ná ma cwonji ná ma napworibil'e.

¹⁹⁻²⁰ Nyii yaayi shinji puni sí n-pa mu á, saŋcyɛɛnre ná yatɔre ná sige yaare ná yafiliiyi, bà yire si mpyi si nkɔwôro jyii na mɛ. Ma a yi shinji puni shuunni shuunni nò ná ceewe le bakwɔɔge e. ²¹ Ma a yalyîre shinji puni lwó a le k'e, yii ná yir'á.»

²² Nye lire Nuhu à pyi. Kile à kyaa maha kyaa jwo u á ke, u à lire pyi.

7

Nuhu à jyè batonji i

¹ Lire kàntugo, ka Kafoonji Kile si yi jwo Nuhu á: «Numɛ, yii jyè uru batonji i, mu ná ma pyenge shiinbii, naha na ye mii à li nya mu kanni u à tíi mii yyahe taan sùpyire puni shwɔhɔl'e. ² Múnayaayi shinji puni yi sí n-jà n-kan sáraga Kile á ke, mu sí yire nàmbaa baashuunni ná cyee baashuunni lènɛ batonji i. Múnayaayi shinji puni yi jye yi sí n-jà n-kan sáraga Kile á mɛ, ma a yire nò niñkin ná ceewe niñkin lènɛ. ³ Ma a saŋcyɛɛnre shinji puni nàmbaa baashuunni ná cyee baashuunni lènɛ, bà ti shinji si mpyi t'aha mpîni mɛ. ⁴ Naha na ye ku sanja jye cibilaaga niñkin, mii sí zànhe cyán jìjke na, si nta canmpyaa beeshuunni ná numpiliyi beeshuunni. Mii à múnayaaga maha múnayaaga yaa ke, mii sí yire puni shi bò jìjke na.»

⁵ Kafoonji à kyaa maha kyaa jwo Nuhu á ke, u à lire pyi.

⁶ Nye canjke zànbwɔh'á pa jìjke na ke, lir'á pyi mà Nuhu shìj ta yye nkɔwuu baani. ⁷ Ka Nuhu ná u jyaabii ná u cwonji ná u napworibii si jyè batonji i, si shwɔ zànbwɔhe na. ⁸⁻⁹ Múnayaayi yi sí n-jà n-pyi sáraga Kile á, ná nje yi jye yi sí n-jà n-pyi sáraga Kile á mɛ, ná saŋcyɛɛnre ná jìjke yafiliiyi pun'á pa jyè Nuhu fye e batonji i, shuunni shuunni, nò ná ceewe, bà Kile yabilinji mpyi a yi jwo Nuhu á mɛ.

† 6:14 «ná jyege e» lire jye mɛ «maa bakwɔɔge táa táa bapya fiige» ‡ 6:18 TUNMBYAARE na jye mu à jwo kàaga, ti maha já a pyi kanyi shuunni, lire jye mɛ cevee shuunni shwɔhɔl'e;

¹⁰ Cibilaaga à tòro ke, ka zànbwàhò si jɔcwo jìhke na.

Lubwooni kani

¹¹ Lir'à pyi mà Nuhu shìjì ta yye ñkwuu baani. Lire yyeeni yìjke shònwoge, canmbilini ke ná baashònwuuni, kuru canjke jìhke lùbilibii ná nìnyìjì wuubii pun'à múgo, ka lwàhe si fworò mà jìhke cù.

¹² Nyè ka zànhe si jɔcwo jìhke na, canmpyaa beeshuunni ná numpiliyi beeshuunni.

¹³ Kuru canjke yabilijì, Nuhu ná u cwonjì ná u napworibii ná u jyaabii taanrenjì, Shemu, Kyamu, ná Zhafeti à jyè batonjì i, ¹⁴ ná sige yaare ná yatàare shìjì puni, ná jìhke jyiyaare puni ná saɲcyɛɛnre shìjì puni. ¹⁵ Yire múnyaayi pun'à jyè batonjì i Nuhu fye e, yaaga maha yaaga ku na ñòni ke, yire puni shuunni shuunn'à jyè. ¹⁶ Múnyaayi puni, yi puni shuunni shuunn'à jyè batonjì i, nò ná ceewe, mu à jwo bà Kile à yi jwo Nuhu á mɛ. Lire kàntugo, ka Kafoonjì si ku jwàge tò.

¹⁷ Nyè zànbwàh'à cwo jìhke na, maa mpa canmpyaa beeshuunni. Lwàh'à jyhaha fo mà batonjì yìrig'a taha, marii ñkèege ná u e. ¹⁸ Lwàh'à pa jyhaha mà dùgo sèl'e jìhke nìnyìjì na, ka batonjì si yìr'a taha. ¹⁹ Ka lwàhe si wá na jyahage fo mà janyì nintàonyi puni jùhò jò. ²⁰ Lwàh'à janyì tò, mà dùg'a nò mèterii baashuunni na. ²¹ Múnyaayi puni yi mpyi jìhke na ke, yire pun'à kwù: saɲcyɛɛnre ná yatàare ná sige yaare ná yafiliyi ná sùpyire. ²² Múnyaaga maha múnyaaga ku mpyi jìhke na ke, yire pun'à kwù, lwàhe wuyi kanni y'à kwòro jyi na. ²³ Kile à yi puni shi tò, mà lwò sùpyire na mà kàre yatàare na, mà sà nò yafiliyi ná saɲcyɛɛnre na. Nuhu ná múnyaayi yi mpyi ná u e batonjì i ke, yire kanni y'à kwòro jyi na.

²⁴ Ka lwàhe si jìhke jùhò jò mà ta canmpyaa ñkuu ná beeshuunni ná ke.

8

Kile à zànbwàhe yyéje

¹ Nka Kile jye a funhò wwò Nuhu ná sige yaare ná yatàare na batonjì funhò e mɛ. U à kafége pyi ku u fwu jìhke na, ka lwàhe si wá na ntìre. ² Ka jìhke lùbilibii ná nìnyìjì zànhe wyigigii si ntò, ka ku u yyére. ³ Ka lwàhe si wá na fwu na ñkèege, canmpyaa ñkuu ná beeshuunni ná keɲ'à ta cyi tòro ke, ka lwàhe fànhe si jcyère.

⁴ Yìjke baashònwoge, canmpyike ná baashònwuuni, ka batonjì si ntìg'a tèn Arara kìnì janyè kà juy'i. ⁵ Ka lwàhe si ñkwòro na ntìre fo mà sà nò yìjke ke woge na, kuru canmpyicyiini janyì jùny'à fworò.

⁶ Canmpyaa beeshuunni kàntugo, Nuhu mpyi a jwàge ñkemu yaa batonjì na ke, ka u u ku múgo. ⁷ Ka u u fwònrògò yaha a fworò, ka kuru si wá na sì, marii ma, fo ka jìhke lwàh'à sà ñkwò. ⁸ Ka u u mpánmpòrògò yaha k'à fworò, ku sà wíi kampyi lwàh'a kwò. ⁹ Nka mpánmpòròg'à fworò ke, ku jye a tatènge ta mɛ, lwàhe mpyi jìhke cyeyi puni i, ka ku u nùr'a kàre Nuhu yyére. Ka u u cyege yige mà tèg'a ku cù a lèje batonjì i.

¹⁰ Maa canmpyaa baashuunni yaha cyi à tòro, maa nùr'a mpánmpòròge yaha k'à fworò.

¹¹ Yàkonjke, ka mpánmpòròge si láha a jyè batonjì i ná olive cige wyempurug'e jwàge e. Lire e, Nuhu à cè na pà a fworò lwàhe e sèl'e. ¹² Maa canmpyaa baashuunni yaha cyi à tòro sahanjki, maa nùr'a mpánmpòròge yige. K'à fworò kuru tàge e ke, ku saha jye a nùr'a pa u yyére mɛ.

¹³ Yyeeni Nuhu shìjì'à pyi yye ñkwuu baani ná yye nìjkin ke, lire yyeeni canmpyicyiini, jìhke mpyi a li jwò cù na lwàhe byii. Ka Nuhu si batonjì nìjìjwàge múgo maa wíi, maa li jya na lwàhe mpyi na ñkwù jìhke na. ¹⁴ Lire yyeeni yizhwònwoge canmpyibeeɲjaaga ná baashònwuuni, lwàh'à kwò jìhke na feefee.

¹⁵ Lire tènì i, ka Kile si jwo Nuhu á ¹⁶ «Fworò batonjì i, mu ná ma cwonjì, ná ma jyaabii ná ma napworibii. ¹⁷ Sige yaare ná yatàare ti jye ná mu i ke, ti shìjì puni ná jìhke yafiliyi ná saɲcyɛɛnre, yi puni yige, yi raa sì jìhke cyeyi puni i, yi raa sini yi raa jyahage.»

¹⁸ Nye Nuhu à fworo batonji i ná u jyaabii ná u cwonji ná u napworibil'e. ¹⁹ Sige yaare ná yatɔɔre ná ñiñke yafliyi ná sañcyɛɛnre pun'à fworo batonji i, yi shiñi pun'à fworo yiye ñiñkin ñiñkin.

²⁰ Ka Nuhu si sáraya tawwûgo yaa Kafoonji Kile mege na. Sige yaare ná yatɔɔre ná sañcyɛɛnre ti sí n-jà n-kan sáraya Kile á ke, u à tire tà pyi sáraya nizógoyo Kile á. ²¹ Ka yire *sárayi nùgutaangawuyi si Kafoonji Kile lùuni bò. Ka u u jwo uye funñ'i: «Mii saha si ñee ñiñke kèege sùpyire kurugo me, sùpyaŋi múnaani méé ká ntaha kapegigii mpyiñi na, fo u nimbilere wuñi. Mii saha si ñee múnayaayi puni shi bò, bà mii à li pyi me.

²² Mà ñiñke yaha wani,
 ñeempe ná sùmakwongigii si n-kwò me,
 wyeere ná kafwuge si n-kwò me,
 nùngwòhe ná bènge si n-kwò me,
 numpilage ná canñke mú si n-kwò me.»

9

Kile à tunmbyara le ná Nuhu i

¹ Nye Kile à jwó le Nuhu ná u jyaabil'á, maa jwo pi á: «Sege ku táan yii na, yii pyi ñiñyahamii si, yii i ñiñke ñi.» ² Yii sí n-sii n-pyi fyagara yaaga ñiñke múnayaayi pun'á, sige yaare ná yatɔɔre ná sañcyɛɛnre ná ñiñke yafliyi ná fyaabii. Mii sí yi yaha yire puni ñiñjo na. ³ Mii sí yire múnayaayi puni kan yii á yi pyi kyara, bà mii à fyânha a sùmañi kan yii á me.

⁴ Nka yii àha múnayaage kà pyi kyara si ku múnaani yaha k'e me, lire ñwòhò ku ñye, yii àha ku sìshange yaha k'e si ku pyi kyara me. ⁵ Yii sìshange ku ñye yii múnaani ke, yaaga maha yaaga k'à ku pyi k'à wu ke, mii sí yibige pyi ku kyaa na. Nanjiyaaga ká sùpya bò, mii sí uru múnaani kyaa yibe kuru nanjiyaag'á, sùpya ká u supyiñee bò, mii sí uru múnaani kyaa yibe urufol'á.

⁶ Kile à sùpyaŋi yaa uye málwəɔ.
 Lire e, sùpya ká u supyiñee múnaani kwòn,
 urufoo wun'à yaa li kwòn sùpya cye kurugo mú.

⁷ Nye yii pi ke, sege ku táan yii na, yii pyi ñiñyahamii si, yii tég'a ñiñke ñi.»

⁸ Lire kántugo, Kile à núr'a jwo Nuhu ná u pyilibil'á ⁹ «Numé, mii yabiliñi sí *tunmbyara le mii ná yii shwòhòl'e si ti le ná yii tùluge e, ¹⁰ si ti le ná múnayaayi puni i, mu à jwo sañcyɛɛnre, yatɔɔre, sige yaare ná yaaga maha yaaga k'á fworo batonji i ná yii e ke. ¹¹ Tire tunmbyaare ti ñye: zànbwòhò saha si múnayaayi shi tò ñiñke na me, zànbwòhò saha si ñiñke kèege me.

¹²⁻¹³ Nye mii à zànhañwòge yaa. Kuru ku sí n-pyi mii ná yii ná múnayaayi puni tunmbyaare tàfyeni. Tire tunmbyaare sí n-kwòro n-yaha fo mu tùluge tégèni. ¹⁴ Mii aha ñahañyi bínni ñiñke ñiñyiñi na, zànhañwòge sí n-fworo. ¹⁵ Lire tènì i, tunmbyaare mii à le mii ná yii ná múnayaayi puni shwòhòl'e ke, tire sí n-kwòro mii funñ'i. Mii saha si zànbwòhò cyán ku kwò a múnayaayi puni shi tò me. ¹⁶ Zànhañwòge sí raa n-fworo ñahañyi i. Mii aha kuru ñya tère o tère e ke, mii funñjo sí n-cwo na tunmbyaare na, nte mii Kile à le mii ná ñiñke múnayaayi puni shwòhòl'e ke.»

¹⁷ Nye lire pyiñkanni na, tunmbyaare Kile à le ná ñiñke múnayaayi puni i ke, Kile à jwo Nuhu á na tire tafyeni u ñye zànhañwòge.

Nuhu ná u jyaabii

¹⁸ Nye Nuhu jyaabii pi ñye Shemu ná Kyamu ná Zhafeti, u ná pire pi à fworo batonji i. Kyamu u ñye *Kana tunji. ¹⁹ Pire pi ñye Nuhu jyaabii taanrenji. Ñiñke sùpyishiñi pun'à fworo pire tùluyi i.

²⁰ Nye Nuhu na mpyi faapyi. Uru u nye shincyiiwe mà *εεΖεηη fàa. ²¹ Canḡka, Nuhu à εεΖεηη sinmpe pà bya, ka pu u u cyán, ka u u ḡkàr'a sà sínni vāanḡke bage e u cípyire wuḡi i. ²² Nye Kana tuḡi Kyamu, ur'à kàr'a sà u tuḡi Nuhu cípyire wuḡi ta u à sínni. Ka u u fwor'a kàr'a sà yi jwo u sìḡεεbii sanmpii shuunniḡ'á, cyíinḡi na. ²³ Ka Shemu ná Zhafeti si vāanntinmbwōhe kà lwó a yaha pi fukanyi na, maa jyè kàntugo mà sà pi tuḡi cípyire wuḡi tò. Pi à kàntugo wà pi tuḡ'á, lire e pi nye a u vāanḡyibaawuḡi nya mε. ²⁴ Sinmp'á pa Nuhu yaha ke, ka u yyahe si ḡcwo, nde u pyíibii puni kàntugowuḡ'á pyi ke, ka u u lire cè. ²⁵ Maa jwo

«Mii à Kana lánḡa, u pyi u sìḡεεbii bilibii kàntugowuḡi.»

²⁶ Maa núr'a jwo

«Mii à Kafoonḡi Kile mεtanga yyere, uru u nye Shemu u Kilenḡi.

Kana u pyi Shemu biliwe.

²⁷ Kile u Zhafeti cyeyaayi ḡyaha, u u u yaha u sà ntèen u sìḡεεḡi Shemu yyére.

U u Kana yaha u pyi pi bilinḡi.»

²⁸ Nye zànbwōhe paḡkwooni kàntugo, Nuhu à yyee ḡkwuu taanre ná beeshuunni ná ke pyi sahanḡi. ²⁹ U à kwú mà u shḡḡi yaha yyee ḡkwuu baaricyεere ná beeshuunni ná ke.

10

Nuhu pyíibii túluge.

¹ Nye zànbwōhe toroḡkwooni kàntugo na, Nuhu pùnampyire taanrenḡi, Shemu, Kyamu ná Zhafeti, pir'à pùnampyire tà ta. Pire túluge ku nye ḡke. ² Zhafeti u pùnampyire ti nye, Gomeri, ná Magōḡi, ná Madayi, ná Yavani, ná Tubali, ná Mesheki, ná Tirasi. ³ Nye Asikenazi, ná Irifati, ná Togarama túluy'à fworo Gomeri i. ⁴ Elisiya, ná Tarisisi, ná Kitimu, ná Dodanimu túluyi s'à fworo Zhavani i. ⁵ Pire pi à kàr'a sà ntèen suumpe lwōhe ḡwōḡe taare e, pimu ná pi cyaga, pimu ná pi shεenre, pimu ná pi tubaya, pimu ná pi shi.

⁶ Kyamu u pùnampyire ti nye Kushi, ná Misirayimu, ná Puti, ná Kana. ⁷ Kushi u pùnampyire ti nye Seba, ná Kyavila, ná Sabita, ná Arayema, ná Sabiteka. Nye Sheba ná Dedan túluy'à fworo Arayema e.

⁸ Kushi u pyànḡi wà mú u nye Nimirōdu. Uru u à pyi shincyiiwe ḡḡke na mà fànhe pyi. ⁹ Maa mpyi lùuzupege. Lire kurugo, pi mpyi maha ḡko na mucyiin'à pyi lùuzupege Nimirōdu fiige. ¹⁰ Nimirōdu à fyànha a tēen fànhe na Shiniyari kìnì kànyi ḡuḡ'i, yire yi nye: Babeli ná Ereki ná Akadi ná Kaline. ¹¹ U à pa yíri lire kìnì i, mà kàre Asiri wuuni i, maa kànya ḡḡyahaya faanra wani: Ninive ná Erobōti Iri ná Kalaka ¹² ná Ereseni, Ninive kànhe ná Kalaka kànbwōhe shwōhōḡi i.

¹³ Misirayimu, u à pyi Ludi shiinbii, ná Anami shiinbii, ná Lehabi shiinbii, ná Nafitu shiinbii, ¹⁴ ná Paturusi shiinbii, ná Kasiluki shiinbii, ná Kafitori shiinbii tuḡi. Nye Filisiti shiinbil'à fworo Kasiluhi shiinbil'e.

¹⁵ Kana à Sidōn ta u pyànḡi ḡḡcyiinḡi. Lire kàntugo, u à Kyeti ta. ¹⁶ Yebusi shiinbii, ná Amōri shiinbii, ná Girigashi shiinbii mú à fworo Kana e, ¹⁷ ná Kyivi shiinbii, ná Ariki shiinbii, ná Sini shiinbii, ¹⁸ ná Arivadi shiinbii, ná Zimari shiinbii, ná Kyamati shiinbii. Nye lire kàntugo, Kana bagashiinbil'à caala. ¹⁹ Kana shiinbii kìn'à sì Sidōn na, mà kàre Gerari kànmpañke na, Gaza taan, maa ḡkàre Sōdōmu kànmpañke na, ná Gōmōri, ná Adima, ná Zeboyimu, mà sà nò fo Leshana.

²⁰ Nye Kyamu túluyi yi mpyi wani, yi puni ná yi tubaya, ná yi shεenre, ná yi cyaga, ná yi shi.

²¹ Shemu mú à pùnampyire si. Uru Shemu u à pyi Eberi shiinbii tulyage. Zhafeti yyahawuḡi u mpyi u wi. ²² Shemu pùnampyire t'à pyi Elamu, ná Ashuri, ná Arifasadi, ná Ludi, ná Aramu. ²³ Aramu pùnampyire t'à pyi, Uzi, ná Uli, ná Geteri, ná Masi.

24 Arifasadi, ur'à Shelaki si, ka Shelaki si Eberi si. 25 Eberi à pùnampyire shuunni si. Wà mēge na mpyi Pelegi* naha kurugo yē uru tiinŋi i n̄n̄k'á táa. U s̄n̄n̄n̄n̄i mēge na mpyi Yokitan. 26 Ur'à Alimōdadi si, ná Shelēfu, ná Kyazamawēti, ná Yeraki, 27 ná Adoramū, ná Uzali, ná Dikila, 28 ná Obali, ná Abimayēli, ná Seba, 29 ná Ofiri, ná Kyavila, ná Yobabu. Nye pire puni pi nyē Yokitan t̄luyi. 30 Pi mpyi a t̄ēn Mēsha ná Sefari n̄n̄nȳi shwòh̄n̄i can̄ŋa fworompe e.

31 Nye Shēmu t̄luyi yi mpyi wani, yi ná yi tubaga, ná yi shēn̄rē, ná yi cyaga, ná yi shi.

32 Nye Nuhu pȳlibii bayi y'á pyi yire, yi mú ná yi t̄luyo, ná yi shi. S̄pyire sh̄n̄i u à caala cyeyi puni i n̄n̄ke na, z̄n̄bwòhe pan̄kwooni k̄ntugo na ke, uru pun'á fwooro Nuhu pȳlibil'e.

11

Babeli etazhiŋi kani

1 Tēecȳiini i, d̄nȳn̄i s̄pyire puni mpyi na shēn̄rē n̄n̄kin yu, pi n̄jirigii kēn̄n̄kanni mú mpyi n̄n̄kin. 2 Pi à ȳiri can̄ŋa fworompe e mà k̄r'a s̄à kaceebwòhe k̄a ta Shiniyari k̄ini i, maa nt̄ēn kuru cyage e. 3 Can̄ŋka, pi à yi jwo piy'á: «Yii a wá, wuu làfa wu, wuu u u fwo a waha.» Uru làfan̄i u pyi bage kafaayi, mánalwòhe sí mpyi pwoore cyaga. 4 Ka pi i jwo: «Yii a ma, wuu u k̄anha faanra, wuu u etazhi faanra, n̄ge u sí raa bw̄un̄ kilen̄i na ke. Lire pȳn̄kanni na, wuu mēge sí n-p̄ē, wuu sí n-wwò, yaaga s̄i n-j̄a wuu caala n̄n̄ke na mē.

5 Nye ka Kafoon̄i Kile si nt̄ige mà pa k̄an̄he ná etazhiŋi w̄i, n̄je s̄pyire mpyi na faanre ke. 6 Maa jwo: «Nye yii pi w̄i, pi pun'á pyi mu à jwo k̄ire n̄n̄kin s̄pyire ti, pi puni na jwumò n̄n̄kin yu mú. Numē, pi à báaran̄i sii. Pi aha n̄kwòro amē, pi aha ȳiri sí kyaa maha kyaa pyi ke, yaaga s̄i n-j̄a pi sige lire na mē. 7 Wuu t̄ige, wuu u s̄à shēn̄rē n̄nyahara t̄irige bà pi si mpyi pi àha raa piye jwumpe n̄uru mē.» 8 Lire Kafoon̄i à pyi, maa pi caala a láha piye na, mà t̄ugo n̄n̄ke cyeyi puni i. Ka pi i k̄an̄he v̄aanren̄i n̄wò ȳyēn̄e.

9 Lire kurugo, kuru cyage mēg'á le Babeli, naha na yē wani Kafoon̄i à d̄nȳn̄i s̄pyire puni jwumpe w̄urugo, wani Kile à s̄pyire k̄r'a caala n̄n̄ke cyeyi puni i. (Babeli n̄wòge ku nyē nȳahan̄gurugun̄i.)

Burama tulyeyi

10 Nye Shēmu t̄luge ku nyē n̄ke. Mà Shēmu sh̄n̄i yaha ȳyē n̄kuu, u à Arifasadi si. Z̄n̄bwòh'á tòro ȳyē shuunni ka lire si mpyi. 11 Arifasadi z̄n̄i k̄ntugo, Shēmu à ȳyē n̄kwuu kan̄kuro ta sahan̄ki. Cyire fun̄ŋke e u à pȳlibii piib̄erē ta.

12 Mà Arifasadi sh̄n̄i yaha ȳyē ben̄jaaga ná kē ná kan̄kuro, u à Shelaki si. 13 Shelaki z̄n̄i k̄ntugo, Arifasadi à n̄r'a ȳyē n̄kwuu sicyēere ná ȳyē taanre ta sahan̄ki. Cyire fun̄ŋke e u à pȳlibii piib̄erē ta.

14 Mà Shelaki sh̄n̄i yaha ȳyē ben̄jaaga ná kē, u à Eberi si. 15 Eberi z̄n̄i k̄ntugo Shelaki à ȳyē n̄kwuu sicyēere ná ȳyē taanre pyi sahan̄ki. Cyire fun̄ŋke e u à pȳlibii piib̄erē ta.

16 Mà Eberi sh̄n̄i yaha ȳyē ben̄jaaga ná kē ná sicyēere, u à Pelegi si. 17 Pelegi z̄n̄i k̄ntugo na, Eberi à ȳyē n̄kwuu sicyēere ná ȳyē ben̄jaaga ná kē pyi sahan̄ki. Cyire fun̄ŋke e u à pȳlibii piib̄erē ta.

18 Mà Pelegi sh̄n̄i yaha ȳyē ben̄jaaga ná kē, u à Erehu si. 19 Erehu z̄n̄i k̄ntugo Pelegi à ȳyē n̄kwuu shuunni ná baaricyēere pyi sahan̄ki. Cyire fun̄ŋke e u à pȳlibii piib̄erē ta.

20 Mà Erehu sh̄n̄i yaha ȳyē ben̄jaaga ná kē ná shuunni, u à Serugi si. 21 Serugi z̄n̄i k̄ntugo, Erehu à ȳyē n̄kwuu shuunni ná baashuunni pyi sahan̄ki. Cyire fun̄ŋke e u à pȳlibii piib̄erē ta.

22 Mà Serugi sh̄n̄i yaha ȳyē ben̄jaaga ná kē, u à Nakwòri si. 23 Nakwòri z̄n̄i k̄ntugo, Serugi à ȳyē n̄kwuu shuunni pyi sahan̄ki. Cyire fun̄ŋke e u à pȳlibii piib̄erē ta.

* 10:25 Pelegi mēge n̄wòhe ku nyē: «k'á táa».

²⁴ Mà Nakwəri shìŋi yaha yyee beŋjaaga ná baaricyεere u à Teraka si. ²⁵ Teraka zìŋi kàntugo, Nakwəri à yyee ŋkuu ná yyee ke ná baaricyεere pyi. Cyire funŋke e u à pylibii piibere ta.

²⁶ Mà Teraka shìŋi yaha yyee beetaanre ná ke, u à Burama ná Nakwəri ná Aran si.

Teraka ná Burama kani

²⁷ Teraka u tüluge ku ŋye ŋke. U à Burama ná Nakwəri ná Aran si, ka Aran si Loti si. ²⁸ Aran à kwû mà tufoonji yaha ŋyii na. U mpyi a si Kalide kini i, wani u mú à kwû, Uri kànhe e. ²⁹ Burama ná Nakwəri, ka pire si cyee lèŋε. Burama cwoŋi mege mpyi Sarayi, Nakwəri wuŋi mege sí mpyi Milika, uru na mpyi Aran pworu. U pworonji wabere mege na mpyi Yisika. ³⁰ Sarayi na mpyi cijirinε, lire e ur'à pyi pyà baa.

³¹ Nyε ka Teraka si Burama, ná Loti, ná Burama cwoŋi, Sarayi lwó a fworu Uri kànhe e, Kalide kini i. Burama na mpyi Teraka jya, Loti sí ŋye u nampyige, Sarayi sí ŋye u napworu. Ka pi i yíri na ŋkèεge zà ntèen *Kana kini i. Nka pi à nɔ Kyaran kànhe e ke, ka pi i ŋkwôro wani. ³² Teraka shìŋi canmpyaagil'à pyi yyee ŋkwuu shuunni ná kanjuro, maa ŋkwû Kyaran kànhe e.

12

Kile à Burama yyere maa u pyi u a sì Kana kini i

¹ Nyε Kafoonji Kile mpyi a jwo Burama á: «Burama, fworu ma tupyenge e, fworu ma kànhe e, fworu ma kini i; kini mii sí n-cyêe mu na ke, ma a sà ntèen lire e.

² Mii sí mu pyi sùpyishi nijyahawa tu,
si jwó le mu á,
si mu mege pèe,
si sùpyire sannte pyi ti jwó ta mu cye kurugo.

³ Shin maha shin u à jwó le mu á ke,
mii sí jwó le urufol'á.
Nka shin maha shin u à mu cùmɔ lemε pi ke,
mii sí urufoo láŋa.
Mii sí jwó le ŋŋke sùpyishinji pun'á,
mu cye kurugo.»

⁴⁻⁵ Ka Burama si ŋkàre bà Kafoonji à yi jwo u á me. U yyahafoonji jyanji Loti mú à kàre ná u e. Burama à yíri Kyaran kini i mà u shìŋi ta yyee beetaanre ná ke ná kanjuro, maa u cwoŋi Sarayi ná Loti ná pi cyeyaayi puni lwó, ná pi báarapyibii puni, ná yaaga maha yaaga pi à ta Kyaran kini i ke, maa fwor'a kàre ná y'e *Kana kini i.

⁶ Pi à nɔ Kana kini i ke, maa ŋkàre fo Sikεmu kànhe e, fo Mɔri cibwɔhe cyage e. Lire tɛni i, Kana shiinbii na mpyi kini i. ⁷ Ka Kafoonji si uye cyêe Burama na, maa yi jwo u á: «Mii sí nde kini kan mu tülug'á.» Ka Burama si sáraya tawwûgo yaa wani Kafoonji á, ŋge u à uye cyêe u na ke. ⁸ Maa yíri kuru cyage e mà kàre ŋàŋyi woge e, Beteli canŋafyinmpe e. Maa vâanŋa baya kwòro Beteli kànhe ná Ayi woge shwɔhɔŋi i. Beteli à pyi canŋacwumpe e, Ayi sí ŋye canŋafyinmpe e. Ka u u núr'a sáraya tawwûgo yaa wani Kafoonji Kile á, maa u mege pèe. ⁹ Maa yíri kuru cyage e mà kàre yyaha na, na ntèn na wá Negevi síwage kànmpañke na.

Burama à kàre Misira kini i

¹⁰ Nyε lire tɛni i, katibwɔh'à cwo kini na. Ka Burama si ŋkàre *Misira kini i, si sà tɛenle pyi wani, jaha na ye katege mpyi a pèe kini i sèl'e. ¹¹ Pi nijjyibii Misira e, ka Burama si jwo u cwoŋi Sarayi á: «Mii à cè na mu lem'à ŋwɔ sèl'e. ¹² Misira shiinbii ká mu ŋya, pi sí n-jwo na mii cwoŋi u ŋye mu, si mii bò, si mu yaha ŋyii na. ¹³ Lire e, mii na mu jáare, wuu aha nɔ wani, maa jwo na mu na ŋye mii cɔɔn, bà pi si mpyi si mii cùmɔ lemε ŋwɔ mu kurugo, pi àha bú ŋkwò na bò me.»

¹⁴ Burama ná u cwonj'á nɔ Misira e ke, ka Misira shiinbii si li nya na u cwonj lem'á jwɔ sèl'e. ¹⁵ Misira saanji, Farɔn fyèjwɔhɔshiinbii mú à u nya, maa u kyaa jwo u á ke, ka pi i u lwɔ a kàre Farɔn bage e. ¹⁶ Lire e, ka Farɔn si Burama* cùmɔ lemɛ jwɔ Sarayi kurugo, maa mpàa ná sikyaa, ná n̄iyi, ná dùfaanya, ná bilinambaa, ná bilicyee, ná dùfanjcyee ná jwɔhɔnya mú kan u á.

¹⁷ Nka Kafoonj Kile à pa yampimɛ wá Farɔn ná u pyenge shiinbii na, Burama cwonj Sarayi kurugo. ¹⁸ Farɔn à li nya amuni ke, ka u u Burama yyere, maa yi jwo u á: «Naha mu à pyi mii na amɛ yɛ? Naha na mu nyɛ a sèenji jwo mii á na mu cwonj wi mà yɛ? ¹⁹ Naha na mu à mii pyi na mu cɔonji wi yɛ, maa mii yaha mii à u lwɔ a pyi na cwo yɛ? Ma cwonj we, u lwɔ a yiri naha!»

²⁰ Maa u shiinbii pyi na pi Burama ná u cwonj yige Misira k̄ini i, pi ná pi cyeyaayi puni.

13

Pyinjanni na Loti ná Burama à t̄ɛn t̄ɛn piye piye ke

¹ Ka Burama si ȳiri *Misira k̄ini i maa nta a kàre Nɛgɛvi síwage e ná u cwonj ná u cyeyaayi puni i. Loti mú mpyi ná u e. ² Yatɔɔre ná wyérfyinnji ná sɛennji mpyi a nyaha Burama á. ³ Lire kàntugo, ka u u ȳiri Nɛgɛvi síwage e na nt̄ɛn na n̄kɛɛge fo Beteli kànmpann̄ke na, fo cyage e u mpyi a fyânha a u v̄aan̄ke bayi kwòro ke, Beteli ná Ayi k̄anyi shwɔhɔl'e. ⁴ Cyage e u mpyi a fyânha a *s̄arayi taww̄uge yaa ke, u à nɔ wani ke, maa Kafoonj Kile mɛge p̄ɛe.

⁵ Loti u mpyi ná Burama e ke, u yatoore ná u pyenge shiinbii mpyi a nyaha mú. ⁶ Lire na, tatɛng'á cyéɛ pi mú shuunni i, naha na yɛ pi cyeyaayi mpyi a nyaha sèl'e, pi mú shuunni mpyi na si n-jà n-kwú cyage nin̄kin i mɛ. ⁷ Mà bâra lire na, *Kana shiinbii ná Perez̄i shiinbii mú na mpyi kuru cyage e. Cann̄ka, ka yogo si mpa ȳiri Burama yatonahabii ná Loti wuubii shwɔhɔl'e, tatɛnge kurugo.

⁸ Burama à lire nya ke, ka u u jwo Loti á: «Maye san̄ja yaha, Loti, wuu àha yogo yaha ku ȳiri mii ná mu shwɔhɔl'e mɛ, lire nyɛ mɛ mii yatonahabii ná mu wuubii shwɔhɔl'e mɛ, naha na yɛ wuu na nyɛ c̄inmpyii. ⁹ K̄in'á p̄ɛe. N̄ke puni nyɛ tatɛngɛ mà? Ta wá wuu u nt̄ɛn t̄ɛn wuu mɛge cyeyi i. K̄ampyi k̄amɛni kànmpann̄ke k'á mu táan, ta si wani, mii sí raa si k̄aniɛ woge na. K̄aniɛ kànmpann̄ke sí ká nta kuru k'á táan mu á, ta si wani, mii sí raa si k̄amɛni woge na.»

¹⁰ Ka Loti si j̄in̄ke ȳirig'a Zhurudɛn bafage wíi, lwɔhe mpyi a nyaha kuru cyage e. Lire t̄ɛni i Kafoonj mpyi na s̄aha n̄kwɔ a Sɔd̄omu k̄anhe ná Ḡm̄ori k̄anhe jyà mɛ, kuru cyage lemɛ mpyi a jwɔ fo mà sà nɔ Zowari k̄anhe na. K'á pyi mu à jwo Kafoonj cikɔɔge nis̄inan̄ke ki, mu à jwo Misira k̄ini li. ¹¹ Loti à kuru nya ke, ka u u Zhurudɛn bafage puni lwɔ a pyi u wogo, maa n̄kàr'a sà nt̄ɛn kuru cyage e Beteli cann̄afyinmpe e. Lire pyinjanni na, Burama ná Loti à t̄ɛn t̄ɛn piye piye. ¹² Ka Burama si nt̄ɛn Kana k̄ini i. Ka Loti si n̄kàr'a sà nt̄ɛn kuru bafage k̄anyi yà shwɔhɔl'e, maa u v̄aan̄ke bayi kwòro kwòro fo mà sà nɔ Sɔd̄omu k̄anhe byanhampe e, ¹³ Sɔd̄omu k̄anhe shiinbii mpyi shinmpii. Pi mpyi na kapegigii nijyahagii pyi Kafoonj yyahe taan.

¹⁴ Loti ná Burama t̄ɛn̄kwooni kàntugo piye, ka Kafoonj Kile si jwo Burama á: «Burama, ma nyiigii ȳirige nijyini na, cyage e mu nyɛ ke, t̄ɛn wani ma a wíi suum̄okulo ná wòrokulo yyéɛ, cann̄afyinmɛ ná cann̄acwumɔ yyéɛ. ¹⁵ Mu nyii wá k̄ini ndemu na ke, mii sí lire kan mu ná ma t̄ulug'á t̄èkwòm̄baa. ¹⁶ Mii sí mu t̄uluge nyaha bà j̄in̄ke n̄ticɛn̄ji nyɛ mɛ. K̄ampyi s̄ùpya sí n-jà j̄in̄ke n̄ticɛn̄ji t̄òrɔ, nyɛ, s̄ùpya mú sí n-jà mu t̄uluge s̄ùpyire t̄òrɔ. ¹⁷ Ȳiri ma a k̄ini jaare, ma a li t̄ɔnmpɛ ná li p̄ɛempe wíi, naha na yɛ mu á mii sí li kan.»

¹⁸ Ka Burama si v̄aan̄nyi bayi k̄ɔɔngɔ, ma a sà nt̄ɛn Mamire cibw̄oyi cyage e, kuru cyage na nyɛ Eburɔn taan. Ka u u n̄úr'a s̄araya taww̄uge yaa wani Kafoonj mɛge na.

* **12:16** Farɔn: kuru mɛge na mpyi p̄ɛnɛ mɛge n̄kemu ku mpyi na leni Misira k̄ini saanbii puni na ke

14

Burama à saanbii pì tòn maa Loti shwò pi na

¹ Nye lire tènì i, Amurafeli à pyi Shiniyari kìnì saanji, ka Ariyòki si mpyi Elasari kànhe saanji, ka Kidolamèri si mpyi Elami kìnì saanji, ka Tideli si mpyi Golimi kùligii saanji, ² pire saanbii shiin sicyεεrenj' à wwò maa sà saanli kan̄kuro tòn. Pire saanbii meyi yi nyε nje: Sòdòmu saanji Bera, ná Gòmòri saanji Birisa, ná Adima saanji Shinεyabi, ná Zeboyimi saanji Shemεberi, ná Bela kànhe saanji, Bela mege ku nyε Zowari ninjaa ke.

³⁻⁴ Kuru kàshige nùñke ku mpyi: yyeε ke ná shuunni funñ'i, saanji Kedolamèri na mpyi pire saanbii kan̄kuruñi nùñò na. Nka yyeeni ke ná taanre wuuni i, pi à nùñò kyán u na, maa piye ta Sidimi bafage e. (Suumpe Lwòhe Nyii Yaaga Baa Woge ku nyε kuru cyage e ninjaa.)

⁵ Lir' à pyi ke, yyeeni ke ná sicyεεre wuuni i, ka Kedolamèri ná u saan̄εεbii si yîri, maa sí ta Arafayiti shiinbii na, lir' à pyi Asiteròti Karinayimu kànhe e, maa sí ta Zuzi shiinbii na mú, lir' à pyi Amu kànhe e, maa sí ta Emi shiinbii na mú, Shave Kiriyaatamu kànhe e.

⁶ Maa sí ta Kwori shiinbii na mú, pi n̄nyii shwòhòl'e, na pi maha yire n̄nyii pyi Seyiri; maa pi kòr'a sà nò fo *Eli Paran taan, síwage ñkère na. ⁷ Lire kàntugo, ka pi i màhana a kàre Enimishipati kànhe e, pi maha kuru pyi Kadεshi mú, maa Amalεki shiinbii tòn mú, maa sí ta pi kùligii puni na, ná Amòri shiinbii, pire mpyi a tèn Kyazazòn Tamari kànhe e.

⁸ Nye Sòdòmu saanji, ná Gòmòri saanji, ná Adima saanji, ná Zeboyimu saanji, ná Bela kànhe wuñi ná pi maha kuru kànhe pyi Zowari ke; pire saanbil' à bégel'a pa yyére kàshige mee na, Sidimi bafage e, ⁹ maa jwo na pire sí Elami saanji Kedolamèri, ná Goyimi saanji Tideli, ná Shiniyari saanji Amurafeli, ná Elasari saanji Ariyòki tòn. Ka pire saanbii sicyεεrenji, ná pire saanbii kan̄kuruñi si ntùyi taha piye na kàshige e.

¹⁰ Nye Sidimi bafage mpyi a n̄i màna lwòhe kacyyewyi na. Mà pi yaha kàshige na, ka Sòdòmu saanji ná Gòmòri wuñi si fê, maa ntíg'a ñwòhò yire kacyyewyi i, ka pi sanmpii si fê a kàre n̄nyii n̄nyii. ¹¹ Tènì i Kedolamèri ná u fyèñwòhòshiinbil' à jà pi na ke, ka pi i Sòdòmu ná Gòmòri shiinbii nàfuunji ná pi n̄wòlyiñi puni kul'a kàre.

¹² Burama yyahawuñi jyanji, Loti u mpyi a tèn Sòdòmu kànhe e ke, ka pi i uru ná u cyeyaayi puni kul'a kàre piye cye e mú. ¹³ Ka nàñi wà si fê a shwò kàshige na, maa sà yire yyaha jwo Burama á. (Burama mpyi *Eburu shiñi nàñi wà.) Lir' à u ta u à tèn Mamire cire cyage e. Mamire à pyi Amòri u tùluge shinji wà. Èsikòli ná Aneri mpyi u s̄nyεε. Pire mp̄ii ná Mamire mpyi Burama wwoñεε. ¹⁴ Tènì i Burama à lógo na u c̄nmpworonji Loti na nyε cye e ke, ka u u u nambaabii pii ñkwuu taanre ná ke ná baataanre bégele kàshige mee na, mp̄ii pi à si u yabilinji pyεnge e ke. Ka pi i pire saanbii fyè tòrò fo Dan kùluni i. ¹⁵ Ka u u u kàshikwònbii taa kuruyo kuruyo, maa pire saanbii tòn numpilag'e, maa sí ta pi na, maa pi kòr'a sà nò Kwoba kànhe na, kuru kànhe na nyε Damasi suumò kùlo kànmpañke na. ¹⁶ Maa mpa ná pire saanbii nàfuunji nin̄kuunji i ná u c̄nmpworonji Loti ná u cyeyaayi puni ná cyeebii ná s̄pyire puni pi mpyi a cù a kàre ke.

Melikisedeki à jwó le Burama á

¹⁷ Nye Burama à kàr'a sà Kedolamèri ná u saan̄εεbii tòn maa sí ta pi na ke, u nimpanji ka Sòdòmu saanji si fwor'a u nùñò bê Shava bafage e. Pi mpyi a kuru ñke mege le Saanji Bafage.

¹⁸ Nye ka Salému saanji Melikisedeki si mpa ná bwúuru ná *εεεεε sinm'e Burama á, uru ñge sí na mpyi Kile n̄nyii wuñi sáragawwuñi wà. ¹⁹ Ka u u jwó le Burama á, maa jwo «Kile n̄nyii wuñi

ná uru u nyε n̄nyiiñi ná n̄ñke yaafoonji ke,

uru u jwó le mu á, Burama.

²⁰ Kile n̄nyii wuñi u kée,

ñgemu u à mu zàmpεεnbii le mu cye e ke.»

Ka Burama si u cyeyaayi puni yahaŋi wwû mà kan Mèlikisedeki á.

²¹ Lire kàntugo, ka Sòdòmu saanŋi sí jwo Burama á: «Nyε na shiinbii kan na á, ma a ŋkwôro ná na nàfuunŋi i.» ²² Ka Burama si u pyi: «Mii sí n-kâa Kafoonŋi Kile na, Kile niŋyi wuŋi, niŋyiŋi ná niŋke yaafoonŋi, ²³ na mii sí yafyin shwô mu na mε, ali diizi mεε, lire nyε mε tanhaŋa mεεε, naha na yε ma hà bú ŋkwô njwo na mu à mii Burama pyi yaarafoo mε. ²⁴ Mii sí yafyin shwô mu na mε, mii nyε a jwo nàŋjiibil'á niŋyŋi ŋgemu lyí wani, ná mpii pi à kàre ná mii i kàshige takwòŋge e ke, Aneri, ná Èsikòli, ná Mamire, pire mpii kòni sí pi nàzhanŋi lwó.

15

Kile à tunmbyaara le ná Burama e*

¹ Nyε nyii karigii puni kàntugo na, ka Kafoonŋi Kile si uye cyêe Burama na, maa jwo u á: «Burama, ma hà vyá mε, mii u nyε mu sancwònsiginŋi, mii sí kacennŋi niŋyahagii pyi mu á.» ²⁻³ Ka Burama si u pyi: «Kafoonŋi, mii Kilenŋi, pyà nyε mii á mε. Naha mu sí n-si n-jà n-kan mii á, ŋkemu ku sí n-jà là jwô mii na yε? Mu nyε a tұлugo kan mii á mε. Mii bilinaŋi, Eliyezeri, u à si mii pyenge e, ná u tuŋ'à yíri Damasi i ke, uru u sí n-pyi mii koolyini.» ⁴ Ka Kafoonŋi si Burama pyi: «Uru ŋge bà u sí n-pyi mu koolyini mε, mu yabiliŋi sí pyàŋi ŋgemu si ke, uru u sí mu kòoge lyí.»

⁵ Lire kàntugo, ka Kile si Burama yige ntàani na, maa yi jwo u á: «Burama, ma niŋke yîrige ma a wòrigii tòrò kàmpyi mu sí n-jà, naha na yε mu tұлuge mú sí nyaha amuni.» ⁶ Nyε ka Burama si dá Kafoonŋi Kile jwômugure na, ka Kafoonŋi Kile si jwo na u à tíi u daniyaŋi cye kurugo.

⁷ Lire kàntugo ka Kafoonŋi si jwo u á sahanŋi: «Mii u nyε Kafoonŋi, ŋge u à mu yige Uri kànhe e, Kalide kini i, maa nde kini kan mu á ke.» ⁸ Ka Burama si u pyi: «Kafoonŋi, mii Kilenŋi, naha ku sí li cyêe mii na, si mii pyi mii u dá li na, na nde kini sí n-pa n-pyi mii wuu yε?» ⁹ Ka u u jwo u á: «Yee taanre núcwo, ná yee taanre sikacwo, ná yee taanre mpápoo cû, ná kuumpaan niŋkin ná mpánmpòrògò niŋjaaga niŋkin.» ¹⁰ Ka Burama si yire yaayi puni cû maa yi puni niŋkin niŋkinŋi taa niŋke e, maa yi kwònyi yaha yaha yiye sicama na. Saŋcyεenre ti ke, u nyε a tire kwòŋ kwòŋ mε. ¹¹ Saŋcyεenre ti maha tiye jwô caa ná kyaare e ke, ka tire si wá na ntíre yatòre nimbonte kurugo, ka Burama si wá na ti kòre.

¹² Nyε canŋanyiin'à pa a ŋkèege tacwuge e ke, ka Burama si ŋón'a cùnnu. Ka numpini si u mâhana ka u u fyá sèl'e. ¹³ Ka Kafoonŋi si jwo u á: «Burama, li cè na canŋka, mu tұлuge sí n-kàre kini laber'e si sà mpyi nàmpwuun. Pi sí n-pyi bilii lire kini i, pi sí kànha fo si nò yee ŋkwuu sicyεere (400) na. ¹⁴ Nka kini li sí pi le tire bilere e ke, lire kini sí n-kyaala mii cye e, lire kàntugo, mu tұлuge sí n-yíri lire kini i ná nàfuubwòhe e. ¹⁵ Mu wi ke, mu sí n-kwû yyeŋiŋke e. Mu sí lyεge lage kwò si nta ŋkwû. ¹⁶ Mu tұлuge bage sicyεere woge, ku sí nùru n-pa naha, naha na yε kini sùpyire ti nyε Amòri shiinbii ke, pi kapegigii ká nò tēgeni na, mii sí pi kòrò.»

¹⁷ Nyε canŋa nyiin'à cwo mà numpini lèŋe tēni ndemu i ke, ka Kile si naŋkyanhii pyi cyi i nàŋguruge yige marii nî na ntùuli yatòre kyaare nintáare ná tiye shwòhòl'e. ¹⁸ Kuru canŋke yabiliŋi i, ka Kafoonŋi si tunmbyaara le ná Burama e, maa yi jwo u á: «Mii sí nde kini kan mu tұлug'á, mà lwó *Misira baŋi na, mà kàre babwòhe na, ná pi maha kuru pyi Efirati. ¹⁹ Keni shiinbii ná Kenizi shiinbii, ná Kadimòni shiinbii, ²⁰ ná Kyeti shiinbii, ná Perezi shiinbii, ná Arafayi shiinbii, ²¹ ná Amòri shiinbii, ná *Kana shiinbii, ná Girigashi shiinbii, ná Zhebusi shiinbii, pi à tēen kuru cyage e.»

16

Sumayila zini kani

* 15: TUNMBYÈÈRE na nyε mu à jwo kàaga, ti maha jà a pyi kànyi shuunni, lire nyε mε cevee shuunni shwòhòl'e;

1-3 Nyε Burama à nɔ yyeε ke na *Kana kɪni i, mà u cwɔŋi Sarayi ta u sàha ŋkwò a pyà si u á mε. Nyε bilicwɔŋi wà na mpyi Sarayi á, u mεge mpyi Agari, *Misira shin u mpyi u wi. Ka Sarayi si jwo Burama á: «Wíi, Kafoonji Kile à mii pyi cijirinε. Maye sannji yaha, ma a wwò ná mii báarapyinji i, li sí n-jà n-ta uru sí pyà si mii á.» Ka u u nyε Sarayi jwumpe na. Nyε Sarayi à u báarapyinji Misira shinji lwó lire pyinƙanni na, mà kan u poonji Burama á, u pyi u cwo. ⁴ Ka Burama si wwò ná Agari e, ka u u yyére. Tèni i u à li ta na ur'à yyére ke, ka u u wá na yyejyeere pyi ná u kàfɛncwɔŋi i.

⁵ Sarayi à lire nya ke, ka u u yi jwo Burama á: «Nde Agari à pyi mii na numε ke, lir'à fworu mu i. Mii à na bilicwɔŋi kan mu á. U à uye nya u à yyére ke, ka u yyahe si jyè mii woge e. Nyε Kafoonji Kile u wuu láha wuye na!» ⁶ Ka Burama si Sarayi pyi: «Mu bilicwɔŋi na nyε mu yahare e, nde l'à táan mu á ke, lire mu sí n-pyi u na.» Yir'à jwo ke, ka Sarayi si kyaayi shinji puni tɛge Agari ɲun'í, fo ka u u fê a fworu pyenge e mà kàre tatɔnge e.

⁷ Ka Kafoonji Kile Meleƙenji si Agari nya síwage e lùbilingi wà taan, uru lùbilingi na nyε Shuri síwage kuni taan. ⁸ Maa jwo Agari á: «Agari, Sarayi bilicwɔŋi, taa mu à yíri ke, taa mu sí ke?» Ka u u jwo: «Mii na fí na kafɛncwɔŋi Sarayi yyaha na.» ⁹ Ka Kafoonji Kile Meleƙenji si jwo: «Núru ma a sì ma kafɛncwɔŋi yyére, ma a sà maye kan u á. ¹⁰ Mii sí mu tùluge nyaha, fo ku sí n-jà n-tòrɔ mε.

¹¹ Wíi, mu yacerewu u nyε,
mu sí n-si pùnambile,

ma a u mεge le Sumayila*

ɲaha na ye Kafoonji à mu nàvunɲɔ parage lógo.

¹² Uru pyàŋi sí n-pyi sige dùfaanna fiige,

U sí n-pyi sùpyire puni kàshifoo,

sùpyire puni mú sí n-pyi u kàshifoo.

U sí n-láha u cìnmpyiibii na.»

¹³ Ka Agari si jwo: «Ei! Sèe wi na nge u nyε na mii ɲaa ke, mii à uru nya la?» Maa kuru mεge le Kile na: «Kilenji u nyε na mii ɲaa ke». ¹⁴ Lire kurugo, Agari mpyi lùbilingi ngemu taan ke, uru mεg'à le Lakyayi Ɔrɔyi (kuru mεge ɲwòhe ku nyε: «Ŋgemu u nyε nyii na ke, uru na mii ɲaa.») Uru lùbilingi na nyε Kadɛshi kàhe ná Bεɛdi kàhe shwòhòl'e.

¹⁵ Nyε puru ɲwòhò na, Agari à pùnambile si Burama á. Ka u u li mεge le Sumayila.

¹⁶ Agari à Sumayila si Burama á, mà Burama shìŋi yaha yyeε beecyεere ná baani.

17

Burama mεg'à kɛnɲ'a pyi Ibirayima.

¹ Nyε mà Burama shìŋi yaha yyeε beecyεere ná ke ná baaricyεere, ka Kafoonji Kile si núr'a uye cyèe u na, maa u pyi: «Mii u nyε Kile síŋi puni foo. Ta mii nyii wogigii kanni pyi tìgire cyaga baa. ² Lire e, mà tàanna ná wuu *tunmbyaare e, mii sí mu tùluge nyaha sèl'e.»

³ Burama à yire lógo ke, ka u u niŋkure sín, maa ɲùŋke sôgo maa Kile pèe. Ka Kile si núr'a jwo u á sahanƙi ⁴ «Nyε wíi, tunmbyaare mii à le ná mu i ke, tire ti nyε nte: mu sí n-pyi sùpyishi niɲyahawa tu. ⁵ Mu mεge saha sì n-pyi Burama mε. Ku sí n-kɛnɲε n-pyi *Ibirayima (Ibirayima mεge ɲwòhe ku nyε sùpyishi niɲyahawa tu), ɲaha na ye sùpyishi niɲyahawa sí n-fworu mu i. ⁶ Mii sí mu pyiibii nyaha sèl'e. Mu pyiibii sí n-pyi sùpyishinji niɲyahawa, saanlii niɲyahamii sí n-fworu mu tùluyi i. ⁷ Tire tunmbyaare sí n-kwôro mii ná mu shwòhòl'e, ti sí n-pyi mii ná mu tùluyi shwòhòl'e tèrigii puni i mú. Ti sí n-kwò mε. Lire kurugo, mii sí n-pyi mu ná ma tùluyi u Kilenji. ⁸ *Kana kɪni i mu nyε niɲjaa nàmparantɛnre ke, mii sí lire kan mu ná ma tùluy'á. Li sí n-pyi pi wuu tèrigii puni i, mii sí n-pyi pi Kilenji.»

Kile à pùnampyire ŋkwòŋi shɛenre jwo Ibirayima á

* **16:11** Sumayila mεge ɲwòhe ku nyε: «Kile à lógo»

⁹ Ka Kile si núr'a jwo *Ibirayima á sahaŋki: «Mu ná ma tùluyi nimpayà yaa yii yákili yaha mii *tunmbyaare na, mà tàanna ná pi lyeŋwɔyi i. ¹⁰ Nde yii à yaa yii pyi mà yyaha tí ná tire tunmbyaare e ke, lire li nyɛ nde: mu ná ma tùluyi nimpayà yaa yii a pùnampyire puni kwùun. ¹¹ Yii à yaa yii a ŋkwùun, lire li sí n-pyi mii ná yii tunmbyaare tafyeenji. ¹²⁻¹³ Pùnampyire pun'à yaa ti kwòn ti canzege canmpyibataanre wuuni na mà tàanna ná pi lyeŋwɔyi i. Bilibii pi à si mu pyenge e ná mpíi mu à shwɔ ke, pire pun'à yaa pi *kwòn. Lire e, tunmbyaare tafyeenji sí n-pyi yii sɛɛge na si li cyêe na ti sí n-pyi niŋkwombaara. ¹⁴ Pùnambilini ndemu ká mpyi li nyɛ a kwòn, maa uru fyèŋi yaha u sɛɛge na mɛ, ur'à yaa u kòr'a láha u kìnì shiinbii na, nahà na yɛ u nyɛ a yákili yaha mii tunmbyaare na mɛ.»

Kile à Ishaka ziji kyaa jwo

¹⁵ Nyɛ puru jwɔhɔ na, Kile à yi jwo *Ibirayima á sahaŋki: «Ma hà núru raa ma cwɔŋi Sarayi yiri sahaŋki Sarayi mɛ. Numɛ u mɛge sí n-kɛɛnɛ n-pyi Sara* ¹⁶ Mii sí jwó le u á, si pyà kan u á mu á. Mii sí jwó le u á si u pyi sùpyishi niŋyahawa nu. Saanlii sí n-fworo u e mú.»

¹⁷ Ibirayima à puru lógo ke, ka u u niŋkure sín maa jùŋke sôgo, maa Kile pêe. Maa jcyàha maa jwo uye funŋ'i: «Sùpyaŋi u à yyee ŋkuu ta ke, di uru sí pyà ta n-jwo yɛ? Sara shìŋi na nyɛ yyee beecyɛere ná kɛ, di uru sí n-jà pyà ta n-jwo sahaŋki yɛ?» ¹⁸ Maa jwo Kile á: «Sumayila yaha u shì ta, ma a jwó le u á.» ¹⁹ Ka Kile si u pyi: «Mii à lógo mu jwɔ na, ŋka mu cwɔŋi Sara sí n-sii pùnambile si. Ma a li mɛge le Ishaka. Mii sí n-kwôro na *tunmbyaare na ná u e, ná u tùluge e. Tire tunmbyaare sí n-kwò mɛ. ²⁰ Sumayila wi ke, nde mu à jáare u kyaa na ke, mii sí lire pyi mu á. Mii si jwó le á, si u pylibii jyaha, si u tùluge jyaha sèe sèl'e. U sí jùŋufee kɛ ná shuunni si, mii sí u pyi tùlubwɔhɔ tu. ²¹ Ŋka nde li nyɛ mii tùmbyɛere e ke, pyàŋi Sara sí n-si mu á yyeeela numɛ cyiin ke, tire sí n-pyi mii ná ure shwɔhɔl'e mú.»

Ibirayima ŋkwòŋŋi kani

²² Nyɛ Kile à puru jwumpe jwo a kwò *Ibirayima á ke, ka u u yîri u taan maa dùgo niŋyini na.

²³ Nyɛ kuru canŋke, Ibirayima à Sumayila *kwòn, bilibii pi à si u pyenge e ná mpíi u à shwɔ ke, maa pire kwòn. Pùnambile maha pùnambile li nyɛ u pyenge e ke, Ibirayima à pire puni kwòn, bà Kile à yi jwo u á mɛ. ²⁴ Ibirayima yabilin'à kwòn mà u shìŋi yaha yyee beecyɛere ná kɛ ná baaricyɛere. ²⁵ U jyaŋi Sumayila à kwòn mà u shìŋi yaha yyee kɛ ná taanre. ²⁶ Nyɛ lire pyiŋkanni na, Ibirayima ná u jyaŋi Sumayila à kwòn cannugo. ²⁷ Bilinambaabii pi à si u pyenge e ná mpíi u à shwɔ ke, u à pire puni kwòn mú.

18

Sarayi mpyi a dá na uru sí pyà ta mɛ

¹ Jcyii karigii puni kàntugo na, Kafoonji Kile à uye cyêe *Ibirayima na sahaŋki Mamire cibwoyi taan. Pyiŋkanni na u à uye cyêe Ibirayima na ke, lire li nyɛ nde. Canŋka, mà u nintɛɛnɛni yaha u vaaŋke bage jwɔge na canvwuge tɛni i, ² u à pa u jùŋke yîrige, maa wíl'a nàmbaa taanre jya pi à yyére u yyetiimpe na. Tɛni i u à pi jya ke; ka u u fê a pi jùŋɔ bê, maa niŋkure sín pi taan maa jùŋke sôgo, maa pi shéere, ³ maa jwo pi wà niŋkin á: «Mii jùŋufoonji, kampyi mii kyal'à táan mu á, mii na mu jáare, mii u nyɛ mu bilinaŋi ke, ma hà ntòro na pyenge taan mɛ. ⁴ Yii yyére, pi i mpa ná lwɔhe e, yii tooyi si jyé. Yii i ñò naha ŋke cige jwɔh'i. ⁵ Mii sí n-sà yalyîre cya mpa ŋkan yii á, bà yii si mpyi si fànha ta si nta yii kuni lwó mɛ. Naha kurugo yɛ yii à tòro yii bilinaŋi yyére.» Ka pi i jwo: «Li pyi amuni.»

⁶ Ka Ibirayima si fyâl'a jyè Sara fye e u vaaŋke bage e, maa yi jwo u á: «Ta fyâa, maa mbyime yajyeyi taanre súma, maa tàntɛɛnyɛ te.» ⁷ U à puru jwo ke, maa fê a kàre u kàcwɔge na, maa u ninage sìnme woge kà cù mà kan u báarapyiŋi wà á. Ka u u kuru bò,

* 17:15 Sara mɛge ku nyɛ saanji pworonji

maa ku yal'a shwəhə fwəfwə. ⁸ Puru jwəhə na, ka Ibirayima si mpa ná nùjirintanhaga ná nimpuruge e, ná nùkyaaare nizhwəhəre e, mà pa yaha nàmbaabii taanrenji taan, maa yyére pi taan cige mbyimpe e, njyinjí ká nkùunɔ si wà kan pi á. Ka pi taanrenji si wá na lyí.

⁹ Ka pi i Ibirayima yíbe: «Taa mu cwonji Sara jye ke?» Ka u u pi pyi: «U na jye naha vāanɲke bage e.» ¹⁰ Ka pi wà ninjin si jwo: «Nàkaana jye mɛ, mii sí nùru n-pa naha mu yyére yyeela numɛ cyiin. Lire sí mu cwonji ta u à pùnambile si.»

Sara mpyi u poonji kàntugo, vāanɲke bage e, marii puru jwumpe nùru. ¹¹ Lire tɛni i, Ibirayima ná Sara mpyi a lyɛ sèe sèl'e. Sara pyitaani tɛni mpyi a tòro. ¹² Nye Sara à yire lógo ke, ka u u jcyàha uye funɲ'i. Maa jwo: «Tatange ɲkire mii ninjyɛnkwoɲi saha sí n-ta nànkwo i fo si zà nɔ pyà nta na ye? Mii pyengefoo mú à lyɛ.» ¹³ Ka Kafoonji si jwo Ibirayima á: «Naha kurugo Sara à cyàha uye funɲ'i, maa jwo na uru ninjyɛnkwoɲi saha sì n-jà pyà ta sɛɛnɲi na mà ye? ¹⁴ Kani ndire li sí n-jà n-waha fo si Kafoonji, mii Kile jà ye? Yyeela numɛ cyiin, mii sí n-pa mu yyére. Lire sí mu cwonji Sara ta u à pyà ta.» ¹⁵ Puru jwump'à jwo ke, ka Sara fyagara wunji si yi kyáala maa jwo: «Mii jye a cyàha a de!» Ka Kafoonji Kile si jwo: «Mu à sàa cyàha.»

Ibirayima à Kile jáare Sɔdɔmu kànhe zhwoɲi kyaa na

¹⁶ Nye lire kàntugo, ka pire nàmbaabii taanrenji si yíri na ɲkèege maa dùgo naɲke kà na maa Sɔdɔmu kànhe kànmpañke wíi. Ka *Ibirayima si pi tũugo. ¹⁷ Ka Kafoonji Kile si uye yíbe: «Nde mii sí n-pyi Sɔdɔmu ná Gɔmɔri kanyi na ke, tá mii à yaa mii u lire ɲwəhə Ibirayima na be? ¹⁸ Naha na ye nàkaana jye sì mɛ, Ibirayima sí n-pyi tũlubwəhə tu, kuru tũluge fànhe sí n-pêe. Dijye tũluyi saɲɲi sí jwó ta u cye kurugo. ¹⁹ Mii à u cwəɔnrɔ bà u si mpyi si yi jwo u pyibii ná u pyenge shiinbil'á mpii pi na ma u kàntugo ke, na pi à Kafoonji, mii Kile kuni jaare li jaarenkanni na, pi à li jaare ntɛnɲi ná sɛɛnɲi juɲ'i. Lire ká mpyi, mii à kyaa maha kyaa jwɔmɛɛ lwó Ibirayima á ke, mii sí lire pyi u á.» ²⁰ Lire kurugo, Kafoonji à jwo Ibirayima á: «Sɔdɔmu kànhe ná Gɔmɔri kànhe shiinbil'á lawwuge ɲkemu ta ke, kur'à pèe fo mà tòro, pi kapegigil'á jyaha sèe sèl'e. ²¹ Lire na, mii sí n-tíge n-sà wíi, l'aha nta jje pi na yu pi na ke, yire na ntũuli yi jwuɲkanni na, sɛɛnɲi na, si jɲcè.»

²² Ka nàmbaabii shuunnɲi sanmpii si yíri Ibirayima taan mà kàre Sɔdɔmu kànha kànmpañke na. Nka Ibirayima ninjyéren'à kwôro Kafoonji yyaha taan. ²³ Maa file u na maa jwo: «Mu sí jɛɛ shiincɛɛnmpii ná shiinmpiibii shi bò siɲcyan la? ²⁴ Li sí n-jà n-ta shiincɛɛnmii beeshuunni ná ke na jye kànhe e. Mu sí jɛɛ pire shi bò mú la? Mu sì kànhe yaha wani pire mpii kurugo mà? ²⁵ Mà shiincɛɛnmpii ná shiinmpiibii puni shi bò siɲcyan, lire jye mɛ mà pi sàraɲi tàanna, mii à cè na mu sì n-sì jɛɛ lire shɲi i mɛ. Mu u jye dijyɛnɲi sũpyire puni sàrafoonji mà tàanna ná pi kapyiɲkil'e ke, mu sí n-jà n-pyi na mu jye a kacɛnni cè a wwû kapiini i mà?» ²⁶ Ka Kafoonji si u pyi: «Mii aha shiincɛɛnmii beeshuunni ná ke ta Sɔdɔmu i, mii sí kànhe puni yaha wani pire mpii kurugo.»

²⁷ Ka Ibirayima si u pyi: «Mii kàfoonji, mii à cè na mii jye yafyin mu taan mɛ, ɲka mii na mu jáare ma a na yaha si jwo sahaɲki. ²⁸ Li sí n-jà n-ta kànhe shiincɛɛnmpii jye a beeshuunni ná ke kwò mɛ. Shiin kaɲkuro sí n-jà n-fô. Nye kaɲkuro kanna ká fô shiin beeshuunni ná keɲi i, pire kaɲkuruɲi kurugo mu sí kànhe puni shi bò la?» Ka u u jwo: «Mii aha beeshuunni ná kaɲkuro ta, mii sí kànhe yaha wani pire mpii kurugo.»

²⁹ Ka Ibirayima si nùr'a jwo: «Li sí n-jà n-ta kànhe shiincɛɛnmpii jye a tòro beeshuunni na mɛ.» Ka Kafoonji Kile si jwo: «Pire mpii kurugo mii si yaaga pyi kànhe na mɛ.»

³⁰ Ka Ibirayima si nùr'a jwo: «Mii kàfoonji, ma hà lùuni yírigɛ na taan mɛ. Mii sí n-jwo sahaɲki, l'aha nta kànhe shiincɛɛnmpii pun'à bê beɲjaaga ná ke na de?» Ka u u jwo: «Mii aha beɲjaaga ná ke ta wani, mii sì yaaga pyi kànhe na mɛ.»

³¹ Ka Ibirayima si jwo: «Mii kàfoonji, mii na mu jáare si jwo sahaɲki, li sí n-jà n-ta kànhe shiincɛɛnmpii pun'à bê beɲjaaga na?» Ka u u jwo: «Pire beɲjaaganɲi kurugo, mii sì kànhe shi bò mɛ.»

³² Ka u u núr'a jwo: «Mii kàfoonji, ma hà lùuni yîrige na taan me, mii jwumpe sí n-yyére ñke cyage e. Nyé kànhe shiincenmpii puni ká mpyi ke de?» Ka u u jwo: «Pire kenji kurugo, mii si kànhe shi bò me.»

³³ Kafoonji Kile à jwo a kwò ná Ibirayima e ke, maa yîri u taan. Ka Ibirayima si núr'a kàre u pyenge.

19

Kile à Loti shwò maa Sòdòmu ná Gòmòri shi bò

¹ Nyé pire *Kile melekεεbii shuunniñi pi à yîri *Ibirayima yyére ke, pir'à nò Sòdòmu i kuru canñke yàkñke. Maa Loti nintεenñi ta kànhe shiinbii piyetabenke e. U à pi nya ke, ka u u yîr'a pi nùñò bê. Maa niñkure sín, maa nùñke sògo, maa pi shéere. ² Maa jwo: «Mii nùñufeebii, mii na yii náare, yii sumbage lèñe mii, yii bilinañi, pyenge e, si lwòhe kan yii á, yii i yii tooyi jyé, yii i shwòn naha. Nùmpañña nyεsòge na, yii i ntòro ná yii kùsheeni i.» Ka Kile melekεεbii si u pyi: «Onhò, wuu sí n-shwòn naha cyíinñi na.» ³ Ka Loti si yi jwo a waha pi á, fo pi à kàr'a sà shwòn u pyenge e. Maa njyi nintan shwòhò, maa bwúuruñi niñjirimbaañi wà yaa, ka pi i lyí.

⁴ Mà nàmpwuunbii yaha sínimbaa, ka Sòdòmu kànhe shiinbii si mpa pyenge kwùulo. Nàñjiibii ná nàñkolyeebii puni na mpyi wani. ⁵ Ka pi i Loti yyere maa yi jwo u á: «Nàmpwuunbii pi à sumbage lèñe mu pyenge e ñke numpilage e ke, taa pi de? Pi yige naha, wuu u pi shwòn!» ⁶ Ka Loti si fwor'a pa pi fye e cyíinñi na, maa tajyige ñwòge shwòhò nàmpwuunbii na. ⁷ Maa jwo sùpyir'á: «Mii cìnmpyiibii, mii à yii náare, yii àha kapii pyi pi na me. ⁸ Mii pùcerii shuunni na nyé naha, pi sàha nàmbaa cè me, mii sí pire yige yii á, nde l'à táan yii á ke, yii i lire pyi pi na. Yii àha yaaga pyi mii nàmpwuunbii na mà de!» ⁹ Ka kànhe shiin si jwo Loti á: «Mu u yîr'ani de!» Ka pi si jwo: «Yii pi ñge nàñi wíi de, uru nàmpòñi u à núr'a kèenñe na *saliyañi cyére wuu na nume!» Ka pi i jwo Loti á: «Mu aha mpyi mu nyé a yîri wuu yyaha na nume me, nde wuu sí n-pyi mu na ke, lire sí n-pi mà tòro nàmpwuunbii wuuni na.» Pi à yire jwo ke, maa Loti ñòñ'a lwó wani fànhe e, maa file na pire na si pyenge ñwòge kebe.

¹⁰ Lire tène i, ka Kile melekεεbii mú shuunniñi si pyenge múgo, maa Loti cù a lèñe ku funñke e, maa ku shwòhò. ¹¹ Sùpyire puni ti mpyi pyenge ñwòge na ke, melekεεbil'à tire puni pyi fyinmii, nàñjii bàra nàñkolyee na. Pi à pyi fyinmii ke, ka pi i pyenge ñwòge cya a kànha.

¹² Ka Kile melekεεbii mú shuunniñi si jwo Loti á: «Mu nafeebii, mu pùnampyire, mu pùcepyire, shin maha shin u nyé mu sùpya ke, pi puni yige ñke kànhe e. ¹³ Wuu sí ñke kànhe shi bò, ñaha na ye tìgire pi na ñcyáan ku shiinbii na ke, tire tìgir'à pèe sèl'e Kafoonji Kile yyahe taan. Lire e, u à wuu tun wuu u pa ku shi bò.» ¹⁴ Nyé ka Loti si fworò mà kàr'a sà jwo ná u pùceribii tanambaabil'e, maa jwo pi á: «Yii fworò ñke kànhe e, ñaha na ye Kafoonji Kile sí n-pa ku shi bò!» Nka pire mpyi a li yaha bàhaga na u nyé.

¹⁵ Nyé nyèkwòng'à nò ke, ka Kile melekεεbii si li jwo a waha Loti á sahañki: «Yîri wahawaha, ma a ma cwonji ná ma pùcepyire mú shuunniñi cù cyege na, bà pi si mpyi pi àha bú ñkwù ná kànhe e tasógoge e me.»

¹⁶ Nyé Kile melekεεbil'à li nya pi à ñíñe karigii tapyige e ke, ka pi i Loti cù cyege na, ná u cwonji ná u pùcepyire mú shuunniñi, maa fworò ná pi e mà sà yaha kànhe kàntugo, ñaha na ye Kafoonji Kile la mpyi si pi shwò kwùñi na. ¹⁷ Pi à fwor'a kwò kànhe e ke, ka Kile melekεεñi wà si jwo: «Yii a fi shwòmò. Yii àha raa wíi kàntugo me. Yii mú sí kà n-yyére ñke bafage cyage k'e me. Yii a fi, yii a sù ñanyì cyage e, bà yii si mpyi si shwò kwùñi na me.»

¹⁸ Ka Loti si jwo: «Aa! mii nùñufoonji, wuu sí n-jà kuru cyage ta la? ¹⁹ Mu à ñwò wuu na, maa wuu ñùñaara ta mà nò fò naha, ñka wuu sì n-jà n-fê nò ñanyì cyage e me, ñaha na ye mà jwo wuu nò wani ke, kakyaare sí n-pyi, wuu sí n-kwù. ²⁰ Kànhe kà ku ñke, kuru laage nyé a tòn me. Wuu sí n-jà n-fê nò wani, si sà ñwòhò, kuru kànhe mú nyé a pèe me. Yii yiye

sanmii yaha, yii kuni kan wuu á, wuu sà ñwòhò wani lire kànbileni na. Kànbwòhò bà mo. Yii wuu yaha wuu sà wuye shwò wani.» ²¹ Ka Kile mēlekēñi si jwo Loti á: «Nyē mii sí nde kani niñkin pyi mu á sahañki. Kàñhe kyaa mu à jwo ke, mii si yaaga pyi ku na mē. ²² Yii a fyáa, yii sà ñwòhò wani, ñaha na yē ná yii ñyē a nò wani mē, kuni ñyē a kan mii á mii i jà a yafyin pyi mē. Loti à kuru kàñhe yyere nimbilere, lire e, kuru kàñhe mēg'á le Zowari. (Zowari mēge ñwòhe ku ñyē nimbilere.)

²³ Loti tēenoni Zowari kàñhe e, lir'á bē ná canñanyiini tēefworoni i. ²⁴ Lire tēni i, ka Kafoonji Kile si nage ná ñkiriginji tīrige Sòdòmu ná Gòmòri ñuñ'i zànpya fiige. Kafoonji yabilinji u à lire pyi. ²⁵ Maa yire kànyi puni shi tò, ná bafage, ná ku kànyi shiinbii puni, ná yaaga maha yaaga ku mpyi a fyín kuru ññke na ke, yire pun'á súugo kuru nage cye kurugo.

²⁶ Nyē pi niñkàribii na, Loti cwoñ'á yyaha kēēñ'a wíi kàntugo. Ka u u ñkēēñ'a pyi suuñkununjo sùpya fiige.

²⁷ Nyē kuru canñke ñyēsòoge na, cyage e Ibirayima à jwo ná Kafoonji i ke, ka u u yír'a kàre wani kuru tanuge e. ²⁸ Maa ññke yír'ig'a wíi Sòdòmu ná Gòmòri kànyi ná kuru bafage kàñmpañke puni i. Maa nañgurugo ñya ku u yíri ññke na, mu à jwo maan nañgurugo.

²⁹ Canñke Kile mpyi na kuru bafage kànyi súuge ke, u funñk'á cwo Ibirayima na, maa Loti shwò nage na. Lire pyiñkanni na, kànyi na Loti mpyi a tēen ke, nag'á yire puni shi tò.

Loti ná u pworibii shuunniñi kani

³⁰ Nyē Loti ñyē a ñen'a kwôro Zowari kàñhe e mē, maa ñkàr'a sà ntēen ñañke kàñmpañke na, ñaha na yē u mpyi na fyáge. U ná u pworibii mú shuunniñ'á sà ntēen ñañke wyige k'e.

³¹ Canñka, Loti pworonji niñjyēñ'á jwo nimbilen'á: «Wuu tuñ'á lyē, nò mú si ñyē ñaha ñgemu u sí wuu lēñe nàmbaga na, bà li ñyē cyeyi puni i mē. ³² Wuu *erēzen sinmē kan u bya, bà u funñke si mpyi si wùrugo mē. Lire ká mpyi, wuu u wwò ná u e, bà wuu si mpyi si pyi ta wuu tuñi tüluge kà mpîni mē.» ³³ Kuru canñke numpilage e, ka pi i sinmpe kan pi tuñ'á. P'á u cyán ke, ka pworofoonji niñjyēñi si sà sínni ná u e. Nka tufoonji ñyē a u tēesinnini ná u tēeyirini cè mē. ³⁴ Nyēg'á múgo ke, ka mucwofoonji si cōñfoonji pyi: «Pilaga mii à sínni ná wuu tuñi i. Niñjaa numpilage e, wuu sinmpe pà kan u á, u àha bya a wùrugo, mu sí n-sà sínni ná u e, bà mu mú si mpyi si pyàñi wà ta, wuu tuñi tüluge kà mpîni mē. ³⁵ Kuru canñke numpilage e, ka pi i sinmpe kan tufoon'á sahañki, ka u u bya fo mà wùrugo. Ka pworofoonji nimbileni si sínni ná u e. Tufoonji ñyē a u tēesinnini ná u tēeyirini cè mú mē.

³⁶ Nyē amuni Loti pworibii mú shuunniñ'á lahiigi lwó u á. ³⁷ Ka pworofoonji niñjyēñi si si pùnambile na, maa u mēge le Mwabi. (Mwabi mēge ñwòhe ku ñyē: «Tufoon'á laa tēge u na.») Uru u ñyē Mwabi shiñi tulyage fo mà pa nò niñjaa na. ³⁸ Ka cōñfoonji si si pùnambile na mú, maa u mēge le Beni Ami*. Uru u ñyē Amōni shiñi tulyage fo mà pa nò niñjaa na.

20

Abimēleki à Ibirayima cwoñi Sara kwòñ a lwó si mpyi u cwo

¹ Nyē ka *Ibirayima si yíri u tatēenñyēge e, mà sà ntēen Nēgevi síwage yyéere, Kadēshi kàñhe ná Shuri kùluni shwòhòl'e. Puru ñwòhò na, u à tēenle pyi Gerari i mú.

² Nyē u à nò wani ke, maa yi jwo sùpyir'á na Sara na ñyē uru cōñ. Canñka, ka Gerari saañji Abimēleki si Sara ñya maa u lwó si mpyi u cwo. ³ Numpilage k'e, ka Kile si uye cyēe Abimēleki ná ñòoge k'e, maa yi jwo u á: «Abimēleki, mu sí n-kwú, ceenji mu à lwó ke, nò na ñyē u á.»

⁴ Nyē lir'á ta Abimēleki sàha ñkwò a wwò ná Sara e mē. Ka u u jwo Kile á ñòoge e: «Kafoonji, mu sí ñēē mii ná na tüluge shi bò mà li ta wuu ñyē a kapii pyi mà? ⁵ Nàñji yabilinji bà u à mii pyi na uru cōñ wi mà? Ka ceenji mú si jwo na uru yyahafoo wi mà? Mii à nde kani pyi ná funvyinge e, mii ñyē a kapii pyi mà dē!» ⁶ Ka Kile si yi jwo Abimēleki á kuru ñòoge

* **19:38** Beni Ami mēge ñwòhe ku ñyē: «Mii cìñmpyiibii pyàñi».

nin̄kin̄ji i: «Mii à cè na mu à nde kani pyi ná funvyinge e, na mu nyε a kapii pyi mε, lire na mii nyε a nyen'a mu yaha mu u wwò ná ceen̄ji i, si nk̄wò kapii pyi mε. ⁷ Numε, n̄n̄ji cwon̄ji kan u á. U sí jwó le mu á bà mu si mpyi si shwò kwù̄n̄ji na mε, n̄aha na yε Kile sù̄pya u nyε u wi. N̄ka mu aha mpyi mu nyε a u cwon̄ji kan u á mε, li cè na mu ná ma pyenge shiin̄bii puni sí n-kwù̄.»

⁸ Ka Abimεleki si ȳiri kuru nyεsò̄oge na, maa u bilibii puni yyere, maa yi yyahe jwo pi á. Pir'à yi lógo ke, ka pi i fyá sèl'e. ⁹ Ka Abimεleki si Ibirayima mú yyere, maa u pyi: «Naha shi mu à pyi wuu na amε yε? Lire t̄eni i ke, kapiini ndire mii à pyi mu na, fo mà pa n̄o mu u n̄ke lawwuge fiige n̄o mii ná na k̄ini shiin̄bii na yε? Nde mu à sà a pyi amε ke, li nyε a s̄ii kapyii mε. ¹⁰ Naha na mu à nde pyi yε?» ¹¹ Ka Ibirayima si jwo: «Mii mpyi na s̄n̄n̄ji na sù̄pya nyε a s̄ii nde k̄ini i n̄gemu u na Kile p̄ere mε. Maa li yaha naye fun̄n̄'i, na pi sí mii bò na cwon̄ji kurugo. Lire na, mii à jwo na mii c̄on̄ wi. ¹² Lire na li wuuni mú i, mii c̄on̄ mú wi d̄e! Wuu na nyε tu na, n̄ka wuu nyε nu na mε. Mii cwo mú sí u nyε u wi. ¹³ Lire kurugo, can̄ke Kile à mii yige na tupyenge e ke, mii à yi jwo Sara á: «Nde mii na n̄áare mu á ke, wuu aha n̄o cyaga maha cyag'e, ma a yi jwo sù̄pyir'á na mii na nyε mu yyahafoo.»

¹⁴ Ka Abimεleki si sikyaa ná mp̄aa ná n̄iye, ná bilinambaa ná bilicyee kan Ibirayima á, maa u cwon̄ji Sara n̄ur̄n̄'a kan u á. ¹⁵ Maa jwo Ibirayima á: «Mii k̄ini li nde mu taan, cyage k'à mu táan ke, sà nt̄en̄ wani.» ¹⁶ Maa jwo Sara á mú: «Mii sí wȳer̄fyin̄ji darashii kampwoo kan mu yyahafoon̄'á, lire li sí li cȳe na mu z̄ov̄yinre wu u nyε nde kani i, mu shiin̄bii puni nyii na.»

¹⁷ Ka Ibirayima si jwó le Abimεleki á, ka Kile si u c̄un̄o, maa u cwon̄ji ná u bilicyeebii puni c̄un̄o, ka pi i já a pyi si sahan̄ki, ¹⁸ n̄aha na yε Kafoon̄ji Kile mpyi a zimbaa yama yaha u pyenge shiin̄bii na, Ibirayima cwon̄ji Sara nk̄wò̄n̄ njwon̄ji kurugo.

21

Ishaka z̄in̄ji kani

¹ Nyε Kafoon̄ji Kile mpyi a jwumpe mpemu jwo Sara á ke, u fun̄n̄o mpyi a wwò puru na mε. Pyàn̄ji n̄w̄m̄εeni u mpyi a lwó Sara á ke, u à lire fun̄n̄o. ² T̄eni kyaa Kile mpyi à jwo *Ibirayima á ke, lir'à n̄o ke, ka Sara si laa lwó maa p̄un̄ambile si Ibirayima nin̄jyen̄kwon̄'á.

³ Nyε lire p̄un̄ambilini Sara à si ke, ka Ibirayima si li m̄εge le Ishaka. ⁴ Ishaka z̄in̄ji can̄mpyibaataanrewuni na, ka Ibirayima si u *kwò̄n̄, bà Kile mpyi a fyân̄ha a yi jwo u á mε. ⁵ Ibirayima na mpyi yyee n̄kuu u jyan̄ji Ishaka t̄eesiini i. ⁶ Ka Sara si jwo: «Ei! Kile à fun̄ntanga ná katanra kyaa pyi mii á nde d̄e!» Shin maha shin ká li lógo, urufoo fun̄n̄ke sí n-táan sèl'e.» ⁷ Ka Sara si n̄ur'a jwo: «Jofoo u mpyi si nyε njwo Ibirayima á na Sara na sí p̄un̄ambile si fo si jirini kan u n̄w̄r̄o yε? N̄ka kuru can̄ke ku nyε nin̄jaa, mii à p̄un̄ambile si u nin̄jyen̄kwon̄'á.»

Ibirayima à u cwon̄ji Agari ná u jyan̄ji Sumayila yaha

⁸ Nyε pyàn̄'á pa lyε a n̄o láhama j̄irime na ke, ka *Ibirayima si njyì nin̄yahawa shwò̄ho maa katáan nimbwoo pyi. ⁹ P̄un̄ambilini *Misira shiin̄bii p̄woron̄ji Agari à si Ibirayima á ke, ka Sara si lire n̄ya li i Ishaka fwò̄h̄ore. ¹⁰ Maa jwo Ibirayima á: «N̄ge bilicwon̄ji ná u jyan̄ji k̄ò̄r̄o, n̄aha na yε u ná mii jyan̄ji Ishaka nyε a yaa pi wwò k̄ò̄oge na mε.» ¹¹ Puru jwump'à waha Ibirayima na sèl'e, n̄aha na yε Sumayila mú nyε u pyàn̄ji wà. ¹² N̄ka Kile à jwo Ibirayima á: «Ma hà mpe jwumpe waha maye na mε. Sara ká yaaga maha yaaga cya mu á mà yyaha tí ná bilicwon̄ji ná u jyan̄ji i ke, ma a lire pyi u á. Naha na yε t̄uluge n̄w̄m̄εeni mii à lwó mu á ke, Ishaka e kuru sí n-fworo ¹³ N̄ka mu bilicwon̄ji jyan̄ji wi ke, mii sí supyishin̄ji wà yige u e mú, n̄aha na yε mu jya wi.»

¹⁴ Kuru can̄ke n̄umpan̄na nȳesò̄oge na, Ibirayima à ȳiri maa yalȳire kan Agari á, maa lwòhe le bùl'i mà kan u á mú, maa pyàn̄ji kan u á, maa u k̄ò̄r̄o, ka u u nk̄àr'a sà a n̄aare na

* **21:6** Ishaka m̄εge n̄w̄he ku nyε: «katanra».

mâre Berisheba síwage e. ¹⁵ Lwəh'à kwò ke, ka Agari si pyàŋi yaha tahe kà ɲwəh'i. ¹⁶ Maa ntèen u yyetiimpe na mà laaga wwú mɛteri lada fiige, ɲaha na ye u la mpyi sɪ u jyaŋi ɲya takwúge e mɛ. U à tɛen wani ke, maa wá na mɛɛ súu fo na ɲkwúuli.

¹⁷ Ka Kile sí pyàŋi mɛɛni lógo. Ka Kile Mɛlɛkɛŋi si ntèen ɲiɲyɲi na, maa Agari yyere maa yi jwo u á: «Agari, ɲaha k'à pyi ye? Ma hà vyá mɛ, ɲaha na ye Kile à pyàŋi mɛɛni lógo mà u yaha tahe ɲwəh'i. ¹⁸ Yíri, ma a ma jyaŋi lwó, ma a u cù ná cyeyi shuunniŋi i. Mii sí sùpyishi ɲiɲyahawa yige u e.» ¹⁹ Ka Kile si Agari ɲyiigii múgo, ka u u lùbiniŋi wà ɲya maa kuru lwəhe kà kwó a le u bùluŋi i mà pa ɲkan pyàŋ'á, u a bya.

²⁰⁻²¹ Ka Kile si pyàŋi ɲwəhə tò, ka u u mpa lyɛ maa ntèen Paran síwage e, maa mpa mpyi lùuzu ɲiɲcɛnɲɛ ná sintaage e. Ka u nuŋi si u pyi u à Misira k̀ni shiinbii pworonŋi wà lɛɲɛ.

Ibirayima ná Gerari saanŋi Abimɛlɛki kàage

²² Canŋka, Abimɛlɛki à pa ná u kàshikwəɔnbii ɲùɲufoonŋi Pikəli i, si jwo ná *Ibirayima i. Maa jwo u á: «Mii à li ɲya na Kile ɲye ná mu i ma karigii puni i. ²³ ɲye numɛ, mii la ɲye ma a ɲkàa Kile na mii á na mu sɪ ɲɛɛ mii Abimɛlɛki, lire ɲye mɛ mii tùluge ɲwəhə yaha, si kapii pyi wuu wà na mɛ, na mu sí raa kacɛnɲkii kanni pyi mii na, s'a cyi pyi k̀ni i mu ɲye nàmpantɛɛnre e ke, bà mii à fyànha a cyi pyi mu á mɛ.» ²⁴ Ka Ibirayima si jwo: «Mii sí n-kàa lire na.»

²⁵ ɲka bèɛnɲke Abimɛlɛki báarapyiibil'à shwə Ibirayima na ke, u à Abimɛlɛki cêɛge lire na. ²⁶ Ka Abimɛlɛki si Ibirayima pyi: «Mii báarapyiŋi u à lire pyi ke, mii ɲye a u cè mɛ, mu sí ɲye a yi jwo mii á mɛ. ɲiɲjaa mii à yi lógo. ²⁷ Ka Ibirayima si mpàa ná sikyaa ná ɲiɲyi kan Abimɛlɛki á, ka pi i wwɔɲɛɛge le piye shwəhəl'e.

²⁸ Lire ɲwəhə na, ka Ibirayima si mpàayaali baashuunni wwú u mpàabil'e mà yaha piye. ²⁹ Ka Abimɛlɛki si u yíbe: «Naha na mu à mpii mpàabii baashuunniŋi wwú mà yaha ɲkère na ye?» ³⁰ Ka u u jwo: «Mu aha ɲɛn'a mpii mpàabii shwə mii cyɛ e, lire li sí li cyêe na mii u à ɲke bèɛnɲke tũgo.»

³¹ Lire e, pi à kuru cyage mɛge le Berisheba, ɲaha na ye kuru cyage e Ibirayima ná Abimɛlɛki à kàa piy'á.†

³² Tèni i pi à kàa piy'á mà kwò ke, ka Abimɛlɛki ná u kàshikwəɔnbii ɲùɲufoonŋi Pikəli si núr'a kàre Filisiti shiinbii k̀ni i. ³³ Ka Ibirayima si támara cige cɛnmɛ Berisheba i, maa Teekwombaa Kafoonŋi Kile mɛge pêe.

³⁴ Lire kàntugo, ka u u ntèen nàmpantɛɛnre e mà mɔ Filisiti shiinbii k̀ni i.

22

Kile à Ibirayima kàanmucya a wíi

¹ ɲye ɲcyii karigii puni kàntugo, Kile à *Ibirayima kàanmucya mà wíi. Pyiɲkanni na u à u kàanmucya ke, lire li nde.

Canŋka Kile à u yyere: «Ibirayima!» ka u u jwo: «Yo! Mii u ɲge.» ² Ka Kile si yi jwo u á: «Mu jyaŋi ɲiɲkinŋi, Ishaka kyaa l'à táan mu á ke, ta sɪ ná u e Mɔriya k̀ni i. Mii sí ɲaɲke kà cyêe mu na, mu aha nɔ wani, ma a u pyi sárage nizógogo kuru cyage e.»

³ Ka Ibirayima si sôl'a yíri, maa u dùfaanŋke kà cù, maa u báarapyiibii pi shuunni yyere ná u jyaŋi Ishaka. Maa kànciiyi yà jya maa yire lwó na ɲkèɛge sárage tawwúge e, cyage kyaa Kile à jwo u á ke. ⁴ Canmpyaa taanre ɲara pi à pyi. Canntanrawoge, ka Ibirayima si ɲùɲke dùrug'a wíl'a kuru cyage ɲya tatəɔnge e. ⁵ Maa jwo u báarapyiibil'á: «Yii tɛen naha ná dùfaanŋke e. Mii ná na pyàŋi sí n-kàre ɲaɲke ɲuŋ'i zà Kile pêe. Wuu aha ɲkwò, wuu si núru n-pa.»

⁶ U à yire jwo ke, maa ntíl'a u jyaŋi tugo sárage súgo súgo kànciiyi na, maa na ná ɲwəɔ lwó, ka pi i wá na ɲaare na ɲkèɛge sɲncyan kuru cyage e. ⁷ Ka Ishaka si jwo u tuŋ'á: «Baba!» ka Ibirayima si jwo: «Yo, na jya.» Ka Ishaka si jwo: «Nage ɲye wuu á, kànciiyi mú ɲye wuu

† 21:31 Berisheba mɛge ɲwəhe ku ɲye: «kàaga bèɛnɲɛ» lire ɲye mɛ: «baashuunni bèɛnɲɛ».

á, nka mpàbilini li sí n-pyi sárage ke, taa lire si nyε ke?» ⁸ Ka Ibirayima si jwo: «Mpàbilini li sí n-pyi sárage ke, Kile yabiliñi u sí yire cwɔɔnrɔ.» Ka pi mú shuunni si wá na nkèege.

⁹ Cyage Kile mpyi a cyêe pi na ke, pi à nɔ wani ke, ka Ibirayima si sárage tawwûge yaa, maa kànciiyi dùrugo ku ñuñ'i. U à kwɔ ke, maa u jyanji Ishaka cû a pwɔ, mà dùrugo ku ñuñ'i kànciiyi na. ¹⁰ Maa ñwɔni wwû si ntège raa u jyanji kɔnre. Tèni i u à jwo u sí li taha jyafooni yacige e ke, ¹¹ lire tènuuni i, ka Kafooni Kile Mɛlɛkɛni si ntèen nìnyini na maa sêe: «Ibirayima! Ibirayima!» Ka u u jwo: «Yo!» ¹² Ka Kafooni Mɛlɛkɛni si jwo: «Ma hà ma cyege yaha ku nɔ pyàni na mɛ! Ma hà yaaga pyi u na mɛ! Numɛ, mii à li cè, sèni na, mu na Kile père, ñaha na ye mu nyε a cyé mà ma jyanji tàange wuñi pyi sárage mà kan mii á mɛ.»

¹³ Ka Ibirayima si yyahe kèenn'a wíi wíi, maa mpâl'a mpàpoo ñya, u ñenkil'à sùr'a yyére tahe k'e. Ka u u sà uru mpàpooñi cû a pyi sárage nizógogo u jyanji cyaga. ¹⁴ Maa kuru cyage mɛge le Yawe-Jire. (Yawe-Jire mɛge ñwɔhɔ ku nyε: «Kafooni Kile sí yi yyaha cwɔɔnrɔ.») Lire kurugo, sùpyire puni maha ñko ñinjaa: «Wuu aha nɔ Kafooni Kile ñanke ñuñ'i, Kafooni Kile yabiliñi sí yi yyahe cwɔɔnrɔ.»

¹⁵ Nyε ka Kafooni Kile Mɛlɛkɛni si ntèen nìnyini na, maa Ibirayima yyére tozhɔnwogo, ¹⁶ maa yi jwo u á: «Kafooni Kile jwumpe pu nyε mpe: «Mii sí n-kâa naye mɛge na, nde mu à pyi amɛ ke, mu nyε a cyé mà ma jyanji tàange wuñi kan sárage mii á mɛ, ¹⁷ lire kurugo, mii sí jwó le mu á, si mu tɔluge ñyaha wɔrigii fiige, ná suumpe lwɔhe nticenni fiige mú. Mu tɔluge sí raa jini ku zàmpeenbii na. ¹⁸ Dìnyeni sùpyishiñi puni sí raa jwóni taa mu tɔluge cye kurugo, ñaha na ye mu à ñen'a mii ñwɔmɛeni cû.»

¹⁹ Puru ñwɔhɔ na, ka Ibirayima ná u jyanji si nùr'a kàre báarapyiibii taan. Ka pi i kuni lwó a nùru na nkèege Berisheba e, Ibirayima tatèenge e.

Erebeka tulyeyi

²⁰ Nyε cyire karigii puni kàntugo, y'à pa jwo *Ibirayima á. na u yyahafooni Nakwari cwòni Milika mú à pùnampyire ta. ²¹ Jyafooni ñincyiiñi mɛge nyε Uzi, shɔnwuñi mɛge sí nyε Buzi, tanrawuñi mɛge nyε Kemuyeli. Kemuyeli u à Aramu sí. ²² Milika jyanji sicyerewuñ'à pyi Kesedi, maa Kyazo taha uru na, maa Pidilashi taha uru na, maa Yidilafi taha uru na, maa nta a Betuyeli taha uru na. ²³ Ka Betuyeli si mpa Erebeka si. Nyε tire pùnampyire baataanreni Milika à si Ibirayima yyahafooni Nakwari á. ²⁴ Nakwari cwoni shɔnwuñi mɛge na mpyi Ereyuma, uru mú à pùnampyire si. Tire pùnampyire ti nyε nte: Tebaki ná Gakyamu ná Takyashi ná Maaka.

23

Sara kwùni kani

¹ Sara à yee ñkuu ná benjaaga ná baashuunni pyi ke, ² maa ñkwû Kiriyati Ariba kànhe e *Kana kini i. Kuru kànhe mɛge mú ku nyε Eburɔn. Ka *Ibirayima si mpa ntèen u cwoni buwuñi taan marii yamɛeni súu. ³ Maa ñkwɔ a pa yiri u taan, mà sà jwo ná Kyiti tɔluge shiinbil'e. ⁴ Maa jwo pi á: «Mii na nyε nàmpɔnɔ ñaha yii yyére. Yii taare cyage kà père na á, si na cwoni buwuñi lwó naye yyaha taan zà ntò.» ⁵ Ka Kyiti shiinbii si Ibirayima pyi: ⁶ «Wuu ñuñufooni, mu nyε shinbwo wuu shwɔhɔl'e. Wuu fanñyi cyaga maha cyaga k'à mu táan ke, sà ma cwoni tò wani. Wuu wà si ñcyé si u kwùubii tatonke yaha mu á, mu u ma cwoni tò mɛ.»

⁷ Ka Ibirayima si lyéele, maa Kyiti shiinbii shéere. ⁸ Maa yi jwo pi á: «Nyε yii aha mpyi a ñee mii u na cwoni tò, lire e mii à yii ñáare yii Zokyari jyanji Efurɔn ñáare na á. ⁹ Nangyige ku nyε u á Makipela e, u kerege tɛgeni na ke, na u kuru kan na á. Mii sí ku wyéreni puni kan u á mà tàanna ná ku lwɔre e, bà kuru cyage si mpyi mii u kwùubii tatonke ñaha yii shwɔhɔl'e mɛ.»

¹⁰ Nye mà pi yaha puru jwumpe na kàhe shiinbii piyetaɓenke e, Efurɔn yabiliŋi na mpyi wani ná Kyiti shiinbii sanmpil'e. Ka u u Ibirayima pyi pi puni nyii na: ¹¹ «Ɖɔn, mii nùŋufooni, wíi, mii sí naŋgyige kan mu á, si kerege kan mu á si ntaha. Mii sí yire puni kan mu á na kàhe shiinbii puni nyii na. Sà ma buŋi tò.»

¹² Ka Ibirayima si lyêele kàhe shiinbii nyii na, maa u shéere. ¹³ Maa jwo Efurɔn á pi puni nyii na: «Mii á mu jáare, maa kerege lwɔɔre shwɔ si nta zà na cwoŋi tò wani.»

¹⁴ Ka Efurɔn si jwo Ibirayima á: ¹⁵ «Mii nùŋufooni, ŋke kerege lwɔɔre si n-tòro wyérefyinni darashii ŋkwuu sicyere (400) na me. Naha shi lire sí n-jà n-kéere mii ná mu shwɔhɔl'e ye? Sà mà cwoŋi tò.» ¹⁶ Efurɔn à wyéreni jwɔge ŋkemu jwo ke, kur'à bê Ibirayima á, ka u u uru wyéreni tòro Kyiti shiinbii nyii na mà kan Efurɔn á wyérefyinni darashii ŋkwuu sicyere mà tàanna ná cwɔhɔmpii tɔrɔmpe e. ¹⁷ K'à ta amuni ke, Efurɔn kerege ku mpyi Makipela e, Mamire cyage canŋa fworompe e ke, kerege ná naŋgyige ku mpyi kuru cyage e ke, ná cige maha cige ku nyé kerege e ke, ¹⁸ yire pun'à pyi Ibirayima wuyo. Kyiti shiinbii puni, pi mpyi kàhe shiin piye tabenke e ke, l'à pyi pire puni nyii na.

¹⁹ Lire kàntugo, ka Ibirayima si u cwoŋi Sara tò Makipela kerege naŋgyige e, kuru cyage nyé Mamire cyage canŋa fworompe e. Kuru cyage mege mú ku nyé Eburɔn, maa mpyi Kana kɔni i. ²⁰ Lire pyiŋkanni na, kerege ná naŋgyige ku mpyi wani ke, yire pun'à pyi Ibirayima wuyo, k'à pyi u kwùubii tatonke. Kyiti shiinbil'á u à ku shwɔ.

24

Ishaka ná Erebeke nàmbage

¹ Nye Kafooni Kile mpyi a jwó le *Ibirayima á u karigii puni i fo u à pa lyé sèl'e. ² Nye canŋka, Ibirayima á jwo u báarapyiibii puni niŋjyen'á, ŋge u mpyi na u karigii puni cwɔɔnre ke: «Mii à mu jáare, ma cyege le na cyiini jwɔh'i*, ³ maa ŋkâa Kafooni Kile na, niŋyiŋi ná niŋke foo, na *Kana kɔni i mii à tɛɛn ke, na mu si nyé lire kɔni pùceebilini là lwó ŋkan mii jyanj Ishaka á u cwo me, ⁴ ŋka mu sí n-kàre mii kɔni i, mii cɔnmpyiibii yyére zà ceewe cya u á.»

⁵ Ka báarapyiŋi si u jwɔ shwɔ: «Ceeni ká mpyi u nyé a nyen'a taha mii fye e lire kɔni i me, lire sanni i ke, tá mii à yaa mii u kàre ná mu jyanj i mu cɔnmpyiibii yyére u sà ntɛɛn wani ná ceeni i la? ⁶ Ka Ibirayima si jwo: «Ɖnhɔ de! ma hà zii ŋkàre ná na jyanj i wani me. ⁷ Kafooni Kile, niŋyiŋi foo, u à mii yige na tupyenge e ná mii kɔni i bà mii si mpyi si mpa naha nde kɔni i me, uru u à jwo ná mii i, maa ŋkâa na uru sí nde kɔni kan mii tɔlug'á. Uru yabiliŋi Kile, u sí u melékɛŋi yaha mu yyaha na bà mu si mpyi si sà ceewe lwó na tupyenge e mii jyanj mee na me. ⁸ Ceeni ká nyé paŋa ná mu i, mii kàage tugure sí n-láha mu na, ŋka mii na li caa mu á, ma hà ŋkàre ná na jyanj i wani me!» ⁹ Ka báarapyiŋi si cyege le u nùŋufooni Ibirayima cyiini jwɔh'i, maa ŋkâa, na nde u à jwo ke, na lire uru sí n-pyi.

¹⁰ U à yire jwo ke, maa jwɔhɔnyɔ ke cù u nùŋufooni, Ibirayima jwɔhɔnyi i, maa u nùŋufooni yacɛnyɔ shiŋi puni yà lwó a kàre, Mesopotami kɔni i, Nakwɔri kàhe na.

¹¹ U à nɔ wani ke, ka u u jwɔhɔnyi pyi y'á sínni kàhe kàntugo jcwɔɔni là jwɔ na. Lir'á bê ná cyeebii yàkɔŋɔ jwɔ lùkwuuni i. ¹² Maa jwo: «Kafooni Kile, mu u nyé mii nùŋufooni, Ibirayima u Kilenj ke, mii na mu jáare, maa na niŋjaa karigii cwɔɔnrɔ na á, maa jwɔ na nùŋufooni na. ¹³ Nye mii niŋjyéreni u ŋge, nde jcwɔɔni taan. Kàhe shiinbii pùcyaabii sí n-pa a lwɔhe kwóre. ¹⁴ Mii aha bú pùcwoŋi ŋgemu pyi: «Mii à mu jáare ma lùkwoyaage fɛɛn, si bya» ka u u nyen'a mii jwɔ shwɔ: «Bya, si ma jwɔhɔnyi kan yi bya mú» ke, uru u pyi mu bilinaŋi Ishaka cwoŋi, ŋgemu mu yabiliŋ'á cyêe mii na ke. Lire e, mii sí n-cè na mu à jwɔ mii nùŋufooni, Ibirayima na.»

¹⁵ Mâ u yaha puru jwumpe na, ka Betuyeli pworoni Erebeke si mpa ná u lùkwoyaage e fukange na, lwɔhe takwóge e. Betuyeli tunj sí mpyi Ibirayima cɔɔnŋi Nakwɔri, u nunj sí

* **24:2** Tèecyiini i, kuru cyage sùpyire n'a mpyi na sí raa ŋkàre yaage kà na, amuni pi mpyi maha li pyi.

mpyi Milika. ¹⁶ Pùceebile nisìnana li mpyi lili. Li mpyi a nò shi cè mε. Ka u u ntîge jcwòdoni i maa u lùkwoyaage jî a fworó. ¹⁷ Ka Ibirayima báarapyiñi si fyâl'a file u na, maa u pyi: «Mii à mu jáare, ma lùkwoyaage tîrige, si bya.» ¹⁸ Ka pùcwonji si jwo: «Pa bya, Baba!» maa fyâl'a lwøhe tîrige, maa u kan u a bya. ¹⁹ U à bya a kwò ke, ka pùcwonji si jwo: «Mii sí mu jwøhønyì kan yì bya mú.» ²⁰ Maa fyâl'a lwøhe kêenne yatøore yabyage e, maa núr'a kàre fwøfwø mà sà kabere kwó. Amuni u à lwøhø nijyahaga kwó a kan jwøhøny'á y'à bya. ²¹ Ka nàñi si yyére na wíi jwumøbaa, si jcwè kampyi Kafoonji sí n-sìi jεε uru kúsheeni táan uru na.

²² Nwøhøny'à bya a kwò ke, ka nàñi si múnafegewe sεenwu wwù uye jny'i, u mpyi a garamu baani kwò, ná sεen kanjcyinñii shuunni, cyire niñkin niñkinji mpyi a nyaha garamu ñkuu na. Maa yire kan Erebeke á. ²³ Maa u yíbe: «Jofoo pworo u nyε mu ye? Na pwøhø, tá wuu sí tashwøngø ta mu tunji pyenge e be?» ²⁴ Ka Erebeke si jwo: «Nakwøri ná Milika jyanji Betuyeli pworo u nyε mii.» ²⁵ Maa núr'a jwo: «Yatøore yalyíre nijyahara sí n-ta wani, yii tashwøngø mú sí n-ta wuu yyére.»

²⁶ Nàñ'a yire lógo ke, ka u u niñkure sín, maa Kafoonji shéere. ²⁷ Maa jwo: «Mii à Kafoonji Kile kèe, mii jnyufoonji, Ibirayima u Kilenji, jaha na ye u à kacene pyi u na ma u jwømεεfente cyêe mii jnyufoonji na sèl'e. Kafoonji yabilinji u à kàre ná mii i, mii jnyufoonji cìnmpyiibii yyére.»

²⁸ Ka pùcwonji si fê a kàr'a sà yire yyahe jwo u nun'á. ²⁹⁻³⁰ U yyahafoonji wà mεge na mpyi Laban. Tèni i ur'à múnafegenji ná kanjciinñkii nya u cøonji cyεge na, maa u jwumpe lógo nàñi kànmpañke na ke, ka u u yír'a fê a kàre jcwòdoni na, nàñi fye e mà sà u niñjyérenji ta jwøhønyì taan. ³¹ U à nò u na ke, maa jwo: «Yír'a jyè pyenge e. Kafoonji Kile à jwó le mu á. Naha na mu à tèen ntàani na ye? Mii à cyage kà bégele mu ná ma yatøore mεε na.»

³² Ka pi i yír'a kàre sijcyan Laban pyenge e. Pi à nò ke, ka pi i jwøhønyì tugure tîrige, maa yatøore jnyì kan y'á, wyere ná nyε, maa lwøhe kan nàñi ná u fyèjwøhøshiinbil'á pi à pi tooyi jyé. ³³ Puru jwøhø na, pi à pa ná jnyì i pi á, ka nàñi si jwo: «Ná mii nyε a na kapani jwo mε, mii sí n-lyí mε. Ka Laban si jwo: «Mpe pu nyε mu á ke, pu jwo sá.»

³⁴ Ka nàñi si jwo: «Mii na nyε Ibirayima báarapyi. ³⁵ Kafoonji Kile à jwó le mii jnyufoonji'á sèl'e, maa u pyi yaarafoo, u à mpàa ná sikyaa ná nùye kan u á, ná wyérefyin ná sεen, ná báarapyii, nàmbaa bàra cyee na, ná jwøhønyø ná dùfaanya. ³⁶ Mii jnyufoonji cwonji Sara niñjyenkwonji'à pùnambile si u á. Lire pùnambilin'á, u à u cyeyaayi puni kan.

³⁷ Canjka, u à jwo mii á na mii u kâa uru nyii na, na Kana kìnì i ur'à tèen ke, na mii sí ceewe lwó uru jyan'á lire kìnì i mε, ³⁸ na mii u kàre uru tukanhe na, uru shiinbii yyére, si ceewe cya wani uru jyan'á. ³⁹ Ka mii i u pyi: «Ceenji ká mpyi u nyε a jnen'a pa ná mii i mà de?» ⁴⁰ Ka u u jwo: «Kafoonji Kile jwømεeni mii à cù tèrigii puni i ke, uru yabilinji u sí u mεlεkenji wà le ná mu i, bà mu kuni si mpyi si ntáan, maa ceewe lwó mii tukanhe na ma kan na jyan'á mε. ⁴¹ Mu aha shà ceenji jáare mii pyenge shiinbil'á, pi mée ká jcyé si u kan mu á, lire tèni i mu kàage tugure sí n-láha mu na.»

⁴² Nyε lire e mii à pa yyére nde jcwòdoni jwøge na, maa jwo: «Kafoonji Kile, mii jnyufoonji Ibirayima u Kilenji, kampyi mu la nyε mii kúsheeni si ntáan, ⁴³ lire tèni i ke, mii sí n-yyére naha nde jcwòdoni jwøge na, pùcwonji u sí n-pa lwøhe kwó ke, mii aha bú jwo u á: «Na pwøhø, si bya ma lwøhe e.» ⁴⁴ ka u u mii jwø shwø: «Bya, mii sí n-kwò kà kan mu jwøhøny'á mú» ke, uru u sí n-pyi mii jnyufoonji jyanji cwonji, Kafoonji Kile yabilinji'à ngemu cyêe ke.»

⁴⁵ Nyε mà mii yaha puru jwumpe na, ka Erebeke si nò ná u lùkwoyaage e, fukange na, maa ntîg'a lwøhe kà kwó jcwòdoni i. Ka mii u u pyi: «Na pwøhø, si bya.» ⁴⁶ Ka u u ntíl'a lwøhe tîrige na mii u bya, maa jwo na uru sí kà yige ñkan jwøhøny'á. Nyε ka mii i bya. Puru jwøhø na, ka u u kà kwó a kan mii jwøhøny'á y'a bya. ⁴⁷ Ka mii i u yíbe: «Jofoo pworo u nyε mu ye?» Ka u u jwo: «Nakwøri ná Milika jyanji Betuyeli pworo u nyε mii.» Ka mii i fègewe le u múnaani na, maa kanjcinñii le u cyeyi na. ⁴⁸ Lire kàntugo, ka mii i niñkure

sín Kafoonji Kile yyahe taan mii jùñufoonji Ibirayima u Kilenji, maa u shéere, jahha na ye uru u à kuni njicenni le mii taan, maa mii pyi mii à ceewe ta na jùñufoonji jyañi meε na, u cìmpyibii shwòhòl'e.

⁴⁹ Kampyi yii la nyε si kacenne pyi mii jùñufoon'á si li cyêe na yii na nyε u cìmpyii, lire tènì i, yii lire jwo na á, yii aha nta yii mú si n-jà lire pyi me, yii yire jwo mú, bà mii si mpyi si na takàrege cè me.»

⁵⁰ Nyε ka Laban ná Betuyeli si Ibirayima báarapyiñi jwò shwò: «Nde kan'à fworò Kafoonji e. Wuu si n-jà n-cyé me. ⁵¹ Erebeke u nge, u lwó ma a si, u u sà mpyi mu jùñufoonji jyañi cwonji, bà Kafoonji à li yaa me.» ⁵² Ibirayima báarapyiñ'á yire lógo ke, ka u u niñkure sín maa yyahe cyígile, maa Kafoonji pêe. ⁵³ Maa pùcyaga yaaya wwù uye jwù'i mà kan Erebeke á, wyéefyinwuyo, ná seenwuyo ná vaañya, maa yacenyε mú kan pùcwonji yyahawuñi ná u nuñ'á. ⁵⁴ Puru jwòhò na, ka u ná u fyèñwòhòshiinbii si lyí maa bya, maa sínni.

Nyèg'á múgo ke, ka Ibirayima báarapyiñi si jwo Erebeke yyahawuñi ná u nuñ'á: «Yii kuni yaha, mii sí núru na jùñufoonji yyé.» ⁵⁵ Ka pi i jwo: «Pùcwonji yaha u tère nimbilere pyi ná wuu e, canmpyaa ke fiige. Cyire ká ntòro, yii raa si ná u e.» ⁵⁶ Ka nàñi si jwo: «Kafoonji à mii kuni táan mà kwò, yii àha núru na cù n-yaha me. Yii na yaha s'a ñkèege na jùñufoonji yyé.» ⁵⁷ Ka Erebeke shiinbii si jwo: «Nyε wuu pùcwonji yyere, wuu u u yíbe.»

⁵⁸ Ka pi i u yyer'a yíbe: «Mu la nyε si ñkàre ná nge nàñi i numε la?» Ka u u jwo: «Mii kèege.»

⁵⁹ Lire pyiñkanni na, pi à pi cìmpworocwonji Erebeke yaha a kàre ná Ibirayima báarapyiñi ná u fyèñwòhòshiinbil'e. Báarapyicwonji u mpyi a Erebeke byé ke, uru mú a kàre ná pi e. ⁶⁰ Mà jwo pi kuni lwó ke, pi à jwó le Erebeke á maa jwo «Wuu cìmpworocwonji, Kile u pyi niñyahajyahamii kan ma á,

Kile u pi yaha pi jà pi zàmpεnbii na.» ⁶¹ Ka Erebeke ná u báarapyicyebii si yír'a kàr'a sà dùgo jwòhònyì jwù'i, maa ntaha nàñi fye e.

amuni pi à kàre ná Erebeke e.

⁶² Lir'á ta Ishaka á yíri Lakyayi Jroyi lùbiliñi cyage e maa mpa ntèen Negévi síwage kànmpañke na. ⁶³ Canñka yàkoñò, Ishaka à fwor'a kàr'a sà a uye jaare sige e, marii funñke caa. U à ta u jwòhònyì yírigé si wíi ke, ka u u jwòhònyì nya yi i ma. ⁶⁴ Tènì i Erebeke nimpañ'á jwòhònyì yírig'a Ishaka nya ke, ka u u ntíge jwòhònyì jwù'i. ⁶⁵ Maa jwo Ibirayima báarapyiñ'á: «Nàñi ngire u na wuu bêni amε sige e ye?» Ka u u jwo: «Mii jùñufoonji Ishaka wi.» Erebeke á yire lógo ke, ka u u u vaañke kà tèg'a yyahe tò. ⁶⁶ Nyε ka nàñi si karigii toronkanni yyaha jwo Ishaka á.

⁶⁷ Nyε ka Ishaka si ñkàr'a sà Erebeke yaha u nuñi Sara bage e, maa u pyi u cwo, maa u kyaa táan uy'á. Ka lire si Ishaka funñke jíñε u nuñi kwùñi woge na.

25

Ibirayima canmpyaagii sanñkii toronkanni.

¹ Nyε jcyii karigii puni kántugo, ka *Ibirayima si ceenji wabere lèñε, uru mege na mpyi Ketura. ² Pùnampyire u à si Ibirayima á ke, tire meyi yi nyε nje: Zimiran, ná Yokishan, ná Medan, ná Madiyan ná Yishibaki, ná Shukya. ³ Yokishan mú à pùnampyire shuunni si: Sheba ná Dedan. Uru u tuluiyi yi nyε Ashuri shiinbii ná Letushi shiinbii ná Lemi shiinbii. ⁴ Madiyan u pùnampyire ti mpyi Efa, ná Eferi, ná Kyanòki, ná Abida, ná Elida. Nyε pire pun'á pyi Ketura pyiibii ná u jampyire.

⁵ Nyε Ibirayima á u kòoge puni kan Ishaka á ⁶ Nka mà jwo u kwù ke, u à bùnyε pyi cyeebii sanmpii pyiibil'á maa pi tũgo canña fworompe kirigil'e mà laage tòn u jyañi Ishaka na.

⁷ Nyε Ibirayima shiñi canmpyaagil'á pyi yyee ñkuu ná beetaanre ná ke ná kanñkuro. ⁸ U à lye fo mà lyege la kwò. Puru jwòhò na, u à kwù maa sà bàra u tulyeyi na. ⁹⁻¹⁰ Ka u jyaabii mú shuunni, Ishaka ná Sumayila, si u buwuñi tò Makipela pañgyige e. Kuru pañgyige na

mpyi Kyiti shiinbii kerege k'e Mamire canja fworompe e. Kuru cyage Ibirayima mpyi a shwə Kyiti shinji Zokyari jyanji Efurən á. Nye wani Ibirayima ná u cwonji Sara à tò.

¹¹ Ibirayima kwùñi kántugo, Kile à jwó le u jyanji Ishaka á sèl'e. Ishaka mpyi a tèn Lakyayi Jroyi lùbiliñi cyage e.

Sumayila tùluge

¹² *Ibirayima jyanji Sumayila u tùluge ku nye ñke: *Misira shiinbii pworonji Agari, Sara bilicwon'á ngemu si Ibirayima á ke, ¹³ u pùnampyire meyi yi nye nje mà tàanna ná pi téesiini i: pùnambilini nijcyiini mege ku nye Nebayoti, uru kántugo Kedari ná Adibeli ná Mibisamu ¹⁴ ná Mishima ná Duma ná Masa ¹⁵ ná Kyadadi ná Tema ná Yeturi ná Nafishi ná Kedima á si.

¹⁶ Sumayila pùnampyire ti nye tire. Pi meyi yi nye nje mà tàanna ná pi kanyi i. Pi à pyi jùñufee ke ná shuunni mà tàanna ná pi tatènyyi i. ¹⁷ Yee ñkuu ná benjaaga ná ke ná baashuunni Sumayila à pyi maa ñkwù maa sà bàra u tulyeyi na. ¹⁸ U pyibii mpyi a tèn mà lwó Kyavila kànhe na, mà kàre fo Shuri woge na, kuru cyage nye *Misira kini ñkère na, mà kàre Asiri kini kànmpañke na; pi à tèn wani pi còmpyiibii puni ñkère na.

Ishaka ñampii: Ezawu ná Yakuba kani

¹⁹ *Ibirayima jyanji Ishaka tanjaani u nye ñge.

Nye Ibirayima jya u mpyi Ishaka. ²⁰ Mà Ishaka shìñi yaha yee beeshuunni na, u à Betuyeli pworonji Erebeke lèñe mà pyi u cwo. Erebeke na mpyi Laban cəən. Aramu tùluge shiin pi mpyi pi pi, Mesopotami kini i. ²¹ Ishaka cwonji Erebeke na mpyi cijirñe, ka u u Kafoonji Kile ñáare u na, ka Kile si u ñaarage shwə, ka u u yere ñamii laa na. ²² Yacen'à pa lye ke, ka pyibii si wá na piye fuuli nufoonji funñke e, ka u u jwo: «Kampyi amε li nye, tá jùñə saha na nye mii u kwôro shì na be?» Maa ñkàr'a sà Kafoonji Kile yíbe. ²³ Ka Kafoonji Kile si jwo:

«Sùpyishi shuunni u nye mu funñke e,
mu aha pi si, pi si n-bê niñkin na me, pi sí n-láhala.
Pi mú shuunni i, wà fànha sí nyaha wà wogo na.
Yyahawunji sí n-pyi cəənfoonji biliwe.»

²⁴ Nye Erebeke canzeg'à nə, ka u u si ñamii. ²⁵ Ka pyàñi nijcyiñi si si maa mpyi bòmbeewe, maa mpyi ná shire e, mu à jwo shire yaaga. Ka pi i u mege le Ezawu. ²⁶ Lire kántugo, ka cəənfoonji si si, uru nimpañ'à yyahafoonji nintaani cù, ka pi i uru mege le *Yakuba*. Pire ñampil'à si mà Ishaka shìñi ta yee beetaanre na.

²⁷ Nye pi à pa yyaha cwo, ka Ezawu si wá na lùuzoge pyi fo mà pa mpyi lùuzupege. Nka Yakuba sí wi ke, uru jùñke mpyi a ññe, ka uru si ntèn pyenge e. ²⁸ Ezawu kyaa li mpyi a táan Ishaka á, uru cye kurugo u mpyi maha kyaare taa na ñkyàa. Nka Yakuba kyaa li mpyi a táan Erebeke á.

²⁹⁻³⁰ Cannka, Yakuba mpyi na jàhii sore, cyire yyaha mpyi a ñáañ. Ka Ezawu kategewunji si yîri sige e mà pa. Maa Yakuba pyi: «Katege naha na ñko si mii bə, ma jàhigii nijnyegii cyi kan na á ñjyí.» Lire kurugo, Ezawu meg'a le Edəmu (kuru mege jwəhə ku nye ku yyah'à ñáañ.) ³¹ Ka Yakuba si jwo: «Mu aha ñen'a ma lyege təonñi fáa mii á jàhigii na fəb, lire e mii sí cyi kan mu á.» ³² Ka Ezawu si jwo: «Ei! Katege na ñko si mii bə, ñaha lyege təonñi sí jwə mii á ye?» ³³ Ka Yakuba si jwo: «Kâa na nyii na» ka Ezawu si ñkâa, maa u lyege təonñi fáa Yakuba á jàhigii na. ³⁴ Ka Yakuba si nta a jàhigii cyi ná bwuurunji wà kan u á. Ka u u yire lyí maa bya, maa yîr'a tòro.

Lire pyinñanni na, Ezawu à u lyege ñjini faha.

* **25:26** Yakuba mege jwəhə ku nye u à nintaani cù, lire nye me u à u nàñwəhə

26

Ishaka ná Abiméleki à wwoŋeεε le

¹ Nye lire kântugo, ka katege si mpa jyè lire kîni i. Kuru katege ná *Ibirayima tiŋi woge nyε a nûr'a pyi niŋkin mε.

Ka Ishaka si yîri mà kàre Filisiti shiinbii saanŋi Abiméleki yyére, Gerari kânhe e. ² Ka Kafoonji Kile si uye cyêe Ishaka na, maa yi jwo u á: «Ma hà ŋkàre *Misira kîni i mà dε! Kîni mii sí n-cyêe mu na ke, maa ntèen wani. ³ Tèen naha nde kîni i. Mii sí n-pyi ná mu i si jwó le mu á, si nde kîni puni kan mu ná ma tûlug'á. Lire pyiŋkanni na, ŋwómεeni mii à lwó mu tunji Ibirayima á ke, lire sí n-fûnŋo. ⁴ Mii sí mu tûluge nyaha, bà wørigil'à á nyaha mε, si ŋke cyage puni kan k'á. Niŋke sùpyishiŋi puni si jwóŋi ta mu tûluge cye kurugo, ⁵ naha na ye Ibirayima á mii ŋwómεeni cû, nde mii à jwo u á ke, lire u à pyi, u à mii tûnnture ná mii *saliyaŋi kurigii jaara.»

⁶ Nye ka Ishaka si ŋkwôro Gerari i. ⁷ Pi n'a mpyi a Ishaka yíbe u cwonji kyaa na, u mpyi maha jwo na uru cœn wi. U mpyi na fyáge na uru ká jwo uru cwonji wi, pi sí uru bò, naha na ye Erebeke lemε mpyi a ŋwò sèl'e.

⁸ Pi à pa mɔ Gerari i ke, canŋka Filisiti shiinbii saanŋi Abiméleki à wíi finεtiriŋi i, mà Ishaka ná u cwonji Erebeke nyaa, pi i bâhare siŋcyan mu à jwo wà ná u cwo, ⁹ ka u u Ishaka yyere maa yi jwo u á: «Nàkaana baa, mu ná ŋge ceenji baharaŋkann'à li cyêe na mu cwonji wi, naha na mu à jwo mii á na mu cœn u nyε wi ye?» Ka Ishaka si jwo: «Mii à yi jwo naha na ye mii mpyi na fyáge na yii sí mii bò u kurugo.» ¹⁰ Ka Abiméleki si jwo: «Naha kafiile mu à pyi amε ye? L'à kwôro ŋcyεε, mii shinŋi wà mpyi na sí n-wwò ná mu cwonji i, mu mpyi na sí wuu pyi wuu lawwuugo ta.» ¹¹ Maa li jwo a waha u shiinbii pun'á: «Shinŋi ŋgemu ká bwòn Ishaka na, lire nyε mε u cwonji na ke, urufoo sí n-bò.»

¹² Nye ka Ishaka si ŋkwôro Gerari i na faanji pyi. Ka Kile si jwó le u á, ka faanji si ntáan u na sèe sèl'e. ¹³ Ka u cyeyaayi si wá na nyahage, fo u à pa mpyi nàfuufembwòhɔ. ¹⁴ Yatonŋkuruyŋwò shi niŋyahaya na mpyi u á, ná báarapyii niŋyahamii. Ka u nyipεenni si jyè Filisiti shiinbil'e. ¹⁵ Lire e, u tunji Ibirayima báarapyiibil'à bèenŋe maha bèenŋe tûgo u tiŋi i ke, ka pi i yire puni tò.

¹⁶ Puru ŋwòhɔ na, ka Abiméleki si jwo Ishaka á: «Ta sì, maa yîri wuu taan, naha na ye mu à fànha tò wuu na. ¹⁷ Ka Ishaka si yîri kuru kânhe e, maa ŋkàre Gerari bafage e. Maa ntèen kuru cyage e.

¹⁸ Nye bèenŋyi Ishaka tunji Ibirayima mpyi a tûgo, ka Filisiti shiinbii si yi tò Ibirayima kwûŋkwooni kântugo ke, nyε, Ishaka á nûr'a yire bèenŋyi pwoore wwû. Mɛyi Ibirayima mpyi a le yi na ke, maa yire mɛyi ninuyi le yi na sahanŋi.

¹⁹ Nye canŋka, Ishaka báarapyiibil'à bèenŋke kà tûgo kuru bafage e mà nɔ lwòhe na. ²⁰ Gerari yatœnahabil'à lire nyaa ke, ka pi i Ishaka wuubii tûn, maa jwo: «ŋke lwòhe nyε wuu wogo.» Ka Ishaka si kuru bèenŋke mεge le Yogo. ²¹ Ka Ishaka báarapyiibii si nûr'a bèenŋke kabεε tûgo, ka pi i nûr'a tûn kuru kurugo. Ka Ishaka si kuru cyage mεge le Mbembaanji. ²² Ka pi i yîri wani, maa sà bèenŋke kabεε tûgo. Sùpya nyε a yogo *kwòn pi na kuru kurugo mε. Ka u u kuru mεge le Tafabwòhɔ maa jwo: «Numε Kafoonji Kile à wuu funŋke níŋe maa tafabwòhɔ kan wuu á, wuu sí n-jà nyaha numε kuru cyage e.»

²³ Puru ŋwòhɔ na, ka Ishaka si yîri kuru cyage e, maa ŋkàre Berisheba kânhe e. ²⁴ U canŋkarege numpilage e, Kafoonji Kile à uye cyêe u na, maa u pyi: «Mii u nyε mu tunji Ibirayima u Kilenji, ma hà raa fyáge mε, naha na ye mii nyε ná mu i. Mii sí jwó le mu á, si mu tûluge nyaha, mii báarapyiŋi Ibirayima kurugo.» ²⁵ Ka Ishaka si sáraya tawwûgo yaa kuru cyage e, maa Kafoonji Kile mεge pèe. Maa u vâanŋke bage kwòro wani, ka u báarapyiibii si bèenŋke kà wwû.

²⁶ Canŋka, Abiméleki ná u ceevoonji Ahusati ná u kàshikwœnbii ŋùŋufoonji Pikòli à yîri Gerari i mà kàre Ishaka yyére. ²⁷ Ka Ishaka si pi pyi: «Naha kurugo yii à pa mii yyére

sahan̄ki mà li ta mii kyal'à p̄en yii á, yii mú s'a mii k̄ar'a ȳirige yii cyage e ye?» ²⁸ Ka pi i jwo: «Wuu à li nya na Kafoon̄i Kile nye ná mu i, lire kurugo wuu à pa mu yyéere, wuu u mpa nk̄aa, wuu u wwoɲeege le wuye shw̄oh̄al'e. ²⁹ Mii la nye maa nk̄aa, na mu si kawaa pyi wuu wà na m̄e, mu à jwo bà wuu nye wuu nye a kapii pyi mu na m̄e, kac̄en̄kii kanni wuu à pyi mu na. Wuu à mu yaha a ȳiri wuu yyéere yyeɲ̄inke e. Nye num̄e Kafoon̄i Kile mú à jwó le mu á.»

³⁰ Ka Ishaka si lȳimbwoo shw̄oh̄o pi á, ka pi i lȳi maa bya. ³¹ Kuru can̄ke n̄umpan̄a nyeɔ̄oge na, ka pi i ȳiri maa wwoɲeege le ná Ishaka e, maa ɲw̄om̄e l̄wó piye shw̄oh̄al'e. Lire ɲw̄oh̄o na, ka Ishaka si kuni kan pi á, ka pi i nk̄are yyeɲ̄inke e.

³² Nye kuru can̄ke yabilin̄i, Ishaka báarapyiibii mpyi na bèen̄ɲe t̄uru, maa mpa kuru bèen̄ɲe kyaa jwo Ishaka á na pir'à ku t̄ug'a n̄o l̄w̄he na. ³³ Ka Ishaka si kuru bèen̄ɲe m̄ege le Sheba*. Lire kurugo, kuru k̄an̄he m̄eg'a pa le Berisheba. Kuru m̄ege ku na ȳiri fo niɲjaa.

Ezawu à Kana k̄ini cyeebii p̄i shuunni l̄ɲe.

³⁴ Mà Ezawu sh̄in̄i yaha yye beeshuunni na, u à Kyiti t̄uluge cyeebii p̄i shuunni l̄ɲe n̄àmbaga na, Beri p̄woron̄i Yuditi ná El̄n p̄woron̄i Basimati. ³⁵ Pire cyeebii shuunniɲi kan'à Ishaka ná u cwon̄i Erebeke l̄ugigii ȳirige s̄èl'e.

27

Yakuba à u yyahafoon̄i jwóni ta naɲw̄oh̄are cye kurugo

¹ T̄eni i lȳeg'à pa n̄o Ishaka na ke, ka u nyiɲyaanni si li ɲw̄o c̄u na ɲcyerege fo u à pa mpyi u s̄aha nye na ɲaa na ɲc̄úu m̄e. Can̄ka, ka u u jyan̄i niɲjyeni Ezawu yyere, ka u u shw̄o: «Yo!» ² Ka Ishaka si jwo: «Na jya, ku ke, mii à lye a kw̄ò, ɲka mii nye a naye tèekw̄u c̄e m̄e. ³ Nye mii à mu ɲáare, maa ma l̄uzoge yaayi l̄wó, sintaage ná taanpyaagii, maa sà kyara cya maa ma na á. ⁴ Kyaare shw̄oh̄on̄kanni l'à táan mii á ke, maa ti shw̄oh̄o amuni ma kan na á nk̄yà, bà mii si mpyi si jwó le mu á si yaa ná na tèekw̄uuni i m̄e.

⁵ Nye puru jwumpe Ishaka á jwo u jyan̄i Ezawu á ke, Erebeke mpyi a puru l̄ogo. Nye Ezawu à pa nk̄are sige e kyaare tacyag'e ke, ⁶ ka Erebeke si jwo u jyan̄i *Yakuba á: «Mii à mu tun̄i jwumpe l̄ogo, mpemu u à jwo mu yyahafoon̄i Ezawu á ke. ⁷ U à jwo u á: “Sà kyaare cya na á, kyaare shw̄oh̄on̄kanni l'à táan mii á ke, maa ti shw̄oh̄o amuni, ma kan na á, lire ká mpyi, mii sí jwó le mu á Kafoon̄i Kile yyahe taan, si nta nk̄w̄u.”»

⁸ Nye Yakuba, ɲje mii sí n-jwo mu á ke, yire l̄og'a tàra, maa li pyi li jwuɲkanni na. ⁹ Sà sikyaa niɲcen̄mii shuunni c̄u maa ma. Kyaare shw̄oh̄on̄kanni l'à táan mu tun̄'á ke, mii sí ti shw̄oh̄o amuni, ¹⁰ ma sà ɲkan u á u kyà, u u jwó le ma á, mà jwo u kw̄u ke.»

¹¹ Ka Yakuba si jwo u nun̄'á: «Nàa, mii tun̄'à c̄e na shire na nye Ezawu na, shire sí nye mii na m̄e. ¹² Mii tun̄i ká bú mpa jwo u sí n-bw̄on̄ mii na, u sí n-c̄e na Ezawu bà u nye mii m̄e, mii sí n-pyi kafiniviniwe. Lire t̄eni i ke, mà jwo mii u jwó ta ke, lan̄aga mii sí n-ta.» ¹³ Ka nufoon̄i si jwo: «Lire ká bú mpyi, na jya, Kile u kuru lan̄an̄ke yaha ku cwo na na. Nje mii à jwo ke, lire pyi kanna, sà sikaabii c̄u a pa.»

¹⁴ Ka Yakuba si nt̄il'a k̄ar'a sà pire sikyaabii shuunniɲi c̄u a pa ɲkan u á. Kyaare shw̄oh̄on̄kanni l'à táan u tun̄'á ke, ka nufoon̄i si ti shw̄oh̄o amuni. ¹⁵ Maa u jyan̄i niɲcyiin̄i Ezawu v̄aan̄pyi nis̄inan̄pyi yà l̄wó bage e mà le Yakuba na. ¹⁶ Maa pire sikyaabii seeyi t̄èg'a Yakuba cyeyi ná u yacige tò. ¹⁷ Bwurun̄i ná kyaare nint̄aan̄re u à shw̄oh̄o ke, maa yire kan Yakuba á.

¹⁸ Ka Yakuba si nk̄are ná y'e, u tun̄i yyéere. Maa u yyere: «Baba.» Ka Ishaka si jwo: «Yo! Mii jyan̄i ɲgi u nye mu ye?» ¹⁹ Ka Yakuba si u tun̄i ɲw̄o shw̄o: «Mii u nye mu jyan̄i niɲcyiin̄i Ezawu. Nde mu mpyi a jwo mii á ke, lire mii à pyi. Mii à mu ɲáare, maa ȳir'a t̄èen, maa

* 26:33 Sheba m̄ege ɲw̄oh̄e ku nye k̄aaga

na kyaare tà kyà, maa jwó le na á.» ²⁰ Ka Ishaka si jwo u jyan'á: «Ei! mu à kwò a kyaare ta la?» Ka Yakuba si jwo: «Mu Kafoonji Kile yabiliñi u à sige táan mii na.»

²¹ Ka Ishaka si jwo: «Na jya, file na na, si bwòn ma na, si ncè kampyi sèe mii jyanji Ezawu u nyε mu.» ²² Ka Yakuba si file u tunji na, ka u u u taala a wíi, maa jwo: «Ei! Yakuba mejwuuni li nyε nde de! Nka u cyeyi nyε Ezawu wuyi fiige.» ²³ Ishaka mpyi a cè na Yakuba wi mε, naha na ye shire mpyi u cyeyi na, u yyahafoonji Ezawu fiige. Ka u u wá na bégele si jwónji le u á. ²⁴ Nka mà jwo u jwónji le u á ke, u à u yíbe: «Sèe wi, mu u nyε mii jyanji, Ezawu la?» Ka Yakuba si jwo: «Mii wi.» ²⁵ Ka Ishaka si jwo: «Na jya, lire tēni i, kyaare tīrige na taan si tà kyà si nta jwónji le ma á.» Ka Yakuba si kyaare tīrige u taan, ka u u tà kyà. Ka Yakuba si mpa ná *ερεzen sinm'e, ka u u puru bya mú. ²⁶ Maa jwo: «Na jya, file na na, maa na pur'a cū, maa na shéere.» ²⁷ Ka Yakuba si file u na, maa u shéere amuni. Ishaka à u vāanñyi nùge ta ke, ka u u jwó le u á, maa jwo:

«Sèenji na, keεge na Kafoonji à jwó le? ke,
mii jyanji nùg'à táan kuru keεge fiige.

²⁸ Na jya, Kile u nñyinj kamεñke kan ma á,
u u nñjke nàfuunji kan ma á mú,
u u sùmanji ná ερεzenñi ninyahawa kan ma á.

²⁹ Kile u ma yaha kirigii nùññ na,
sùpyishi ninyahawa s'a nñjkure sínni mu taan.

Kile u ma yaha mà pyi ma sñjεebii saanwa,
mu sñjεebii pi a nñjkure sínni mu taan.

Shin maha shin u à mu cùmò lemε pi ke,

Kile u urufoo láña.

Shin maha shin sí u à mu cùmò lemε jwò ke,

Kile u jwó le urufofol'á.»

³⁰ Nyε tēni i Ishaka á kwò jwónji ndenji na Yakuba á, Yakuba mú s'à yíri u taan mà kwò ke, ka lire si bê ná Ezawu e, u à yíri sige e mú. ³¹ Ka uru mú si kyaare tà shwòhò a tīrige tufoonji Ishaka taan. Maa jwo tufoon'á: «Baba, yíri maa ma jyanji kyaare nizhwòhòre tà kyà maa jwó le u á.» ³² Ka tufoonji si jwo: «Jofoo u nyε mu ye?» Ka u u jwo: «Mii u nyε mu jyanji nñjcyiñji Ezawu.»

³³ Tēni i Ezawu à yire jwo ke, ka Ishaka si fyá fo na jcyéenni sèl'e. Maa jwo: «Jofoo sí u à kyaare bò a shwòh'a pa ñkan mii á, mà mu ta mu sàha mpa mà ye? Wà a pa ná kyaare e naha, ka mii i tà kyà maa jwó le u á, u mú sí uru jwónji ta.»

³⁴ Nyε Ezawu à puru lógo u tunji jwò na ke, ka u lùuni si yíri, ka u u ñkyáala fànha na, maa tufoonji náare: «Baba, jwónji wà le mii á mú ke!» ³⁵ Ka Ishaka si jwo: «Mu còññi u à fini maa wwú mu jwòh'i, maa mu jwónji nàñwòhòrò de!» ³⁶ Ka Ezawu si jwo: «Ei! Mεge k'à le u na Yakuba*, kur'à u cū ke, lire kurugo u à mii nàñwòhòrò tooyi shuunni ke? U à mii lyεge tònñi shwò a ta, numε maa núr'a mii jwónji nàñkaaga mú.» Maa núr'a jwo tufoon'á: «Lire tēni i ke, mu nyε a sà a jwónji wà yaha mii á mà?» ³⁷ Ka Ishaka si jwo Ezawu á: «Na jya, sèenji na, mii à jwónji le u á na u pyi mu nùññ na, maa jwónji le u á, bà u cìmpyiibii puni si mpyi u bilii mε, maa sùmanji ná ερεzenñi jwónji le u á. Jwónji ñgire mii sí nùru n-le mu á ye?» ³⁸ Ka Ezawu si jwo: «Baba, lire tēni i ke, uru jwónji kanni u nyε mu á la? Jwónji wà le na á mú!» U à puru jwo ke, maa mεε le na sùu. ³⁹ Ka tufoonji si jwo:

«Mu sì nñjke nàfuunji ta mε,
mu taare sí n-pyi kamεñε baa.

⁴⁰ Mu kàshikwòññwòñni li sí raa mu jwò caa.

Mu sí n-pyi ma kàntugowunji biliwe,

mu sí raa báare u á mu à jwo faapyinupee,

* 27:36 Yakuba mεge jwòhò ku nyε nàñwòhòrò

ɲka canŋka, mu sí tire bilere zhwúŋi kebe n-láha ma yacige e si mpyi may'á.

⁴¹ «Nyε Ishaka à jwóobii mpiimu le Yakuba á ke, pir'à u ɲyipyεenni le Ezawu e. L'à pa nɔ cyage k'e fo Ezawu na yu uye funŋ'i: «Mii tuŋi tɛekwûun'á byanhara, u àha ɲkwû, ka wuu u kwùge pyi a kwò, mii sí na cɔɔnŋi Yakuba bò.» ⁴² Ka wà si ɲkàre Erebeke yyére, maa sà u jyaŋi Ezawu funzɔnŋɔre jwo u á. Ka Erebeke si u jyaŋi Yakuba yyere maa yi jwo u á: «Wíi, mu yyahafoonŋi Ezawu à jwo uru sí mu bò, bà uru funŋke si mpyi sí ɲíŋe mε. ⁴³ Lire e, nde mii sí n-jwo mu á ke, yire lóg'a tàra, mu à yaa mu u fê a kàre Kyaran kîni i, mii yyahafoonŋi Laban yyére. ⁴⁴ Maa ntɛen uru yyére mà tère pyi, mà jwo mu yyahafoonŋi lùuni li tɛen ke. ⁴⁵ Sà ntɛen wani fo mu yyahawuŋi lùuni ká ntɛen, nde mu à pyi ke, fo u funŋɔ ká wwò lire na. U funŋɔ ká mpa wwò, mii sí n-jà mu nùruŋɔ n-pa naha. Ná lire bà mε, mii sí n-pɔɔn yii mú shuunni i cannugo.»

Yakuba à fê Ezawu yyaha na mà kàre Laban yyére, Mesopotami kîni i.

⁴⁶ Nyε ka Erebeke si ɲkàr'a sà yi jwo Ishaka á na Kyiti shiinbii pworibii Esawu à lèŋe ke, na pire cyeebil'à uru tɛgɛɛ ta fo mà dɲyε la wwû uru na. Maa nùr'a jwo na *Yakuba mú ká uru ceenŋi wà lèŋe, lire tɛni i ke, ur'à ɲyii yige kwùŋi kurugo mà tòro lire na.

28

¹ Ka Ishaka si *Yakuba yyere maa jwó le u á, maa u pyi: «Ma hà ɲkwò ma cwonŋi lwó *Kana kîni pùceepyire e mà dɛ! ² Ta si fo Mesopotami kîni i, ma nuŋi tuŋi Betuyɛli yyére, maa sà ma nuŋi yyahafoonŋi Laban pwɔrɔŋi wà lwó a pyi ma cwo kuru cyage e. ³ Kile Siŋi Punifoo u jwó le ma á, u u pyi ɲiŋyahamii kan ma á, u ma pyi tùlubwɔhɔ tu. ⁴ Jwónŋi Kile à le *Ibirayima á ke, u u uru fiŋe le mu ná ma tùlug'á, kîni i mu à tɛen nàmpɔnnte e, ná l'à kan Ibirayima á ke, bà mu si mpyi si lire ta mε.»

⁵ Lire e, Ishaka á Yakuba yaha a kàre Mesopotami kîni i, Aramu shinŋi Betuyɛli jyaŋi Laban yyére. Laban sí u mpyi Yakuba ná Ezawu nuŋi Erebeke yyahafoonŋi.

Ezawu à ceenŋi wabεε lèŋe nàmbaga na.

⁶ Nyε Ezawu à pa li ɲya na Ishaka á jwó le *Yakuba á, maa u pyi u sà u cwonŋi lwó Mesopotami kîni i ke, maa li ɲya mú na u à jwó le u á, maa yi jwo u á na u àha ceewe lwó *Kana shiinbii pùceepyire e mε. ⁷ Maa li ɲya mú na Yakuba á u tuŋi ná u nuŋi ɲwɔmεeni cû, maa ɲkàre Mesopotami kîni i ke, ⁸ lire e Ezawu à cè na Kana pùcyaabil'à pɛn u tuŋi Ishaka á. ⁹ U à li ɲya amuni ke, ka u u yîr'a kàre *Ibirayima jyaŋi Sumayila yyére, maa u pwɔrɔŋi wà lwó nàmbaga na, mà bàra u cyeebii na. Uru pùcwonŋi mεge na mpyi Makyalati, u muŋcwonŋi mεge sí ɲyε Nebayɔti.

Yakuba ɲɔɔge

¹⁰ Nyε *Yakuba á yîri Berisheba kànhe e na ɲkèεge Kyaran kànhe e. ¹¹ U niŋkàriŋ'à sà nɔ cyage k'e, numpilag'à wwò ke, ka u u shwòn wani, maa kafaage kà lwó a pyi ɲùntahaga, maa sínni.

¹² U à ɲɔɔ, mà katannanŋcyiin ɲya l'à sín ɲiŋke na, fo ɲiŋyini na, ka *Kile mèlekεebii si wá na dùru, marii ntîre li na. ¹³ Kafoonŋi Kile yabilinŋi mpyi a yyere Yakuba taan, maa yi jwo u á: «Mii u ɲyε Kafoonŋi Kile, mu tulyage *Ibirayima ná mu tuŋi Ishaka u Kilenŋi. Cyage e mu à sínni amε ke, mii sí kuru cyage kan mu ná ma tùlug'á. ¹⁴ Mu tùluge sí ɲyaha ɲiŋke nticyɛnŋi fiŋe. Mu sí n-pìli canŋafyinmpe ná canŋacwumpe e, si mpìli suumɔkulo ná wòrokul'e. Niŋke supyishinŋi puni sí jwó ta mu ná ma pyεnge shiinbii cye kurugo. ¹⁵ Ma niŋgyiini táan maa lógo, mii sí n-pyi ná mu i ma tashèyi puni i, s'a mu kàanmucaa, si nùru ná mu i nde kîni i sahanŋi. Mii sí n-sii mu yyaha maye niŋkin mε, ɲwɔmεε maha ɲwɔmεε mii à lwó mu á ke, mii sí cyire puni fûnŋɔ.»

¹⁶ Puru jwəhə na, ka Yakuba si jɔcêl'a jè, maa jwo: «Nàkaana baa, Kafoonji na jye ŋke cyage e, mii sí jye a mpyi a li cè mɛ.» ¹⁷ Ka u fyagarawuŋi si jwo: «Ŋke cyage jye fyagara cyaga dɛ! Numɛ mii à cè na Kile pyenge ná nìnyinji tajyìge ku jye naha.»

¹⁸ Jye u à yîri kuru jyesəoge na ke, kafaage u mpyi a tɛg'a u jùŋke taha ke, maa kuru yîrig'a yyéŋɛ mà pyi funɔcwogoyaaga, maa sɪnmpe pà wu ku na, maa ku pyi Kile wogo. ¹⁹ Maa kuru cyage mɛge le Beteli, (kuru jwəhə ku jye Kile pyenge) mà li ta tèecyiini i, kuru cyage mɛge na mpyi Luzi.

²⁰⁻²¹ Ka Yakuba si jwəfaaga fáa Kile á maa jwo: «Kafoonji Kile, mu aha jɛn'a mii tɛge, maa mii shwə kawagigii na, nde jani i, maa yalyîre ná vāanji nindeyi kan mii á, maa mii pyi mii à núr'a pa yyɛŋɛke e na tupyenge e, maa mpyi mii u Kilenji*, ²² lire ká mpyi, ŋke kafaage mii à yyéŋɛ amɛ, mà pyi funɔcwogoyaaga ke, kuru cyage ku sí n-pyi Kile pyenge. Mii aha yaaga maha yaage ta ke, mii sí kuru yáhanji wwû ŋkan mu, Kile á.»

29

Yakuba à Leya ná Araseli lèŋɛ mà pyi u cyee

¹ Lire kàntugo, ka *Yakuba si kuni lwó a kàre canɔafyinmpe kìrigii kànmpanŋke na. ² Mà u niŋkàriŋi yaha, u à sà nò bèɛŋŋke kà na sige funŋke e. Mpàkuruyo taanre ná sikyaa mpyi a sínni sínni ku jwəge na. Yatəore tabyage ku mpyi ku ki, kuru bèɛŋŋke jwəge mpyi maha ntùni ná kafaabwəh'e. ³ Yatəore puni n'a mpyi a pa bínni, pi mpyi maha kuru kafaage kùŋkul'a láha bèɛŋŋke jwəge na maa ti kan t'a bya, maa ŋkwə maa kuru fáage tɛg'a ku jwə tò. ⁴ Ka Yakuba si pire yatonahabii yíbe: «Mii cìnmpyiibii, taa yii à yîri ke?» Ka pi i u pyi: «Wuu à yîri Kyaran kànhe e.» ⁵ Ka u u jwo: «Ta yii à Nakwəri jambilini, Laban cè bɛ?» ka pi i jwo: «Ɔɔn.» ⁶ Ka u u jwo: «U à cùŋə la?» Ka pi i jwo: «Ɔɔn, u à cùŋə, u pworonji Araseli nimpanji u ŋge ná mpàabil'e.»

⁷ Jye ka Yakuba si jwo yatonahabil'á: «Yatəore tèebínini sàha nò mà dɛ! Yii jye a cè na canŋke saha a jyhaha mà? Yii yatəore yaha ti i bya, lire kàntugo yii sà a ti nàha.» ⁸ Ka yatonahabii si jwo: «Ná yatəore puni jye a bín'a kwə mɛ, wuu jye na lire pyi mɛ. T'aha bín'a kwə, wuu maha nta a kafaage láha bèɛŋŋke jwəge na, maa ti kan t'a bya.»

⁹ Mà Yakuba yaha u u yu ná pi e, ka Araseli si nò wani ná u tunji yatəore e. Uru u mpyi na ti nàha. ¹⁰ Tèni i Yakuba à u yalwoŋi Laban pworonji Araseli jya ná yatəore e ke, ka u u ŋkàr'a sà kafaage láha bèɛŋŋke jwəge na, maa ti kan t'à bya. ¹¹ Maa Araseli púr'a cù maa u yal'a shéere sèl'e, ka u jyanji funntange si jylwəhe pyi ku u ntíri u jyiigil'e. ¹² Maa jwo Araseli á na u tunji cìnmpworo u jye ure, na uru na jye Erebeke jya. Ka Araseli si fê a kàre pyenge maa sà yi jwo u tunj'á. ¹³ Tèni i Laban à u cəonji jyanji Yakuba kyaa lógo ke, ka u u fê a kàre u fye e, maa sà u púr'a cù, maa u shéere, maa ŋkàre ná u e pyenge. Kyaa maha kyaa l'à pyi ke, ka Yakuba sí cyire puni jwo u á. ¹⁴ Laban à yire lógo ke, ka u u jwo: «Mà sèenji jwo, mii ná mu na jye cìnmpyii. Ka Yakuba si ŋkwôro na báaraŋi pyi Laban yyére mà nò yinɛ niŋkin na.

¹⁵ Jye ka Laban si jwo u á canŋka: «Mii sùpya u jye mu, ŋka lire ná li wuuni mu i, mu jye a yaa mu u a báare mii á mana mɛ. Ma sàraŋi jwo na á, s'a uru kaan ma á.»

¹⁶ Jye lir'à ta pworii shuunni na jye Laban á. Niŋjyeni mɛge mpyi Leya, nimbileni woge sí jye Araseli. ¹⁷ Leya lemɛ mpyi a jwə mà Araseli kwə mɛ. ¹⁸ Ka Araseli kyaa si ntáan Yakuba á. Ka u u jwo Laban á: «Mii sí báaraŋi pyi yyee baashuunni i mu pworonji nimbileni, Araseli kurugo.» ¹⁹ Ka Laban si jwo: «Mii u u kan mu á, lir'à pwórə mii u u kan waber'á. Tèen naha ná mii i.» ²⁰ amuni Yakuba à kwôro Laban yyére, maa báaraŋi pyi yyee baashuunni Araseli kurugo. Bà Araseli kyal'à táan Yakuba á sèl'e mɛ, jcyii yyeeegii baashuunni'á pyi u á canmpyaa fiige.

* **28:20-21** maa mpyi mii u Kilenji: JWUNKANNI LABERE: lire ká mpyi, Kafoonji sí n-pyi mii Kilenji

²¹ Cyire yyeegil'à tòro ke, ka Yakuba si jwo Laban á: «Na cwoŋi kan na á, tèn'à fûnŋɔ. Mii la nyɛ si u lèŋɛ numɛ.» ²² Ka Laban si kuru cyage sùpyire puni bínni, maa katáan nimbwoo pyi.

²³ Nyɛ kuru canŋke numpilage e, ka Laban si u pworonji Leya lwó a kàre Yakuba yyére. Ka Yakuba si shwòn ná u e kuru numpilage e. ²⁴ Laban mpyi a u báarapyipucwoŋi wà kan Leya á, uru mege mpyi Zilipa.

²⁵ Nyèg'à pa múgo ke, ka Yakuba si li ta na Araseli bà mɛ, ŋka Leya wi. Maa jwo Laban á: «Naha mu à pyi ná mii i amɛ yɛ?» Lire tɛni i ke, Araseli kurugo bà mii à báaraŋi pyi mu á mà? Naha na mu à mii naŋwòhɔrɔ yɛ?» ²⁶ Ka Laban si jwo u á: «Mà tàanna ná wuu tɛnni i, cɔonfoonji nyɛ na jà a kan nàmbage e muŋcwofoonji yyaha na mɛ. ²⁷ Cikwɔonre cibilaage sannke pyi ná Leya e. K'aha ŋkwò, wuu sí cɔonfoonji kan mu á mú, maa núr'a yyee baashuunnji wabɛɛ báara pyi mii á.» ²⁸ Ka Yakuba si kuru cibilaage sannke pyi ná Leya e, ka Laban si u pworonji Araseli kan u á. ²⁹ Laban mpyi a u báarapyipucwoŋi wà kan Araseli á, uru mege mpyi Bila.

³⁰ Nyɛ ka Yakuba si shwòn ná Araseli e mú. Ka u kyaa si ntáan u á mà tòro Leya na. Ka Yakuba si núr'a báaraŋi pyi Laban á sahaŋki fo yyee baashuunni.

Yakuba pyìibii kani

³¹ Ka Kafoonji Kile si li nyɛ na Leya kyaa nyɛ a táan *Yakuba á mɛ, ka u u sege táan u na. Maa sege pɛn Araseli na. ³² Ka Leya si yyére maa si pùnambile, maa li mege le Urubɛn: «Kafoonji Kile à mii nàvunŋke nyɛ, numɛ mii kyaa sí n-táan na poon'á*.»

³³ Ka u u núr'a yyére, maa si pùnambile, maa jwo: «Kafoonji Kile à lógo na mii kyaa nyɛ a táan na poon'á mɛ, lire kurugo u à nde pùnambilini kan mii á mú.» Maa li mege le Simiyɔn†.

³⁴ Ka Leya si núr'a yyére maa si pùnambile, maa jwo: «Numɛ kɔni, mii poonji sí mii mâra, ŋaha na yɛ mii à pùnampyire taanre si u á.» Maa li mege le Levi‡.

³⁵ Ka u u núr'a yyére, maa pùnambile sicyɛrewu si, maa jwo: «Numɛ, mii sí Kafoonji kêe.» Lire kurugo, u à lire mege le *Zhuda§. Lire kàntugo, ka u sege si yyére mà tère pyi.

30

¹ Nyɛ Araseli à pa li nyɛ na uru sàha ŋkwò a pyà ta *Yakuba á mɛ, ka u muŋcwonji yjncyɛge si jyè u e. Ka u u jwo Yakuba á: «Pyìibii pìi kan mii á mú. Fo lire bà mɛ, mii sí n-kwû.» ² Ka Yakuba lùuni si yíri Araseli taan, maa jwo: «Lire tɛni i ke, mii u nyɛ Kile la? Kile bà u à mu sige pyìsini na mà?» ³ Ka Araseli si jwo: «Mii báarapyipucwoŋi Bila u ŋge, u lwó a pyi ma cwo, bà u si mpyi si pyi ta mii á mɛ. Lire ká mpyi, pire pyìibii sí n-pyi mii wuu.» ⁴ Lire pyiŋkanni na, Araseli à u báarapyipucwoŋi Bila kan Yakuba á, u à pyi u cwo.

Ka Yakuba si u lèŋɛ. ⁵ Ka Bila si mpa laa ta, maa pùnambile si Yakuba á. ⁶ Ka Araseli si jwo: «Kile à mii tanga kan. Nde mii à jwo u á ke, u à lire lógo, maa pùnambile kan mii á. Lire kurugo, Araseli à li mege le Dan*.

⁷ Ka Araseli báarapyipucwoŋi Bila si núr'a laa lwó maa pùnambile shɔnwuu si Yakuba á. ⁸ Ka Araseli si jwo: «Sɛenji na, mii à zhìŋi le ná na muŋcwonji i, maa jà u na.» Lire kurugo, u à lire pùnambilini mege le Nɛfitali†.

⁹ Nyɛ Leya à pa li nyɛ na uru seg'à *kwòn mà tère pyi ke, ka u u u báarapyipucwoŋi Zilipa kan Yakuba á, u à pyi u cwo.

¹⁰ Ka Zilipa si laa lwó, maa pùnambile si Yakuba á. ¹¹ Ka Leya si jwo: «Mii ñùŋk'à táan dɛ!» Lire kurugo, u à li mege le Gadi‡.

* 29:32 Urubɛn mege ŋwòhe ku nyɛ «Pùnambile li nde», lire nyɛ mɛ «U à mii nàvunŋke nyɛ.» † 29:33 Simiyɔn ŋwòhe ku nyɛ U à lógo ‡ 29:34 Levi ŋwòhe ku nyɛ U à mii mâra § 29:35 Zhuda ŋwòhe ku nyɛ U à kêe * 30:6 Dan mege ŋwòhe ku nyɛ U à mii tanga kan † 30:8 Nɛfitali ŋwòhe ku nyɛ «Mii à jà» ‡ 30:11 Gadi ŋwòhe ku nyɛ ñùntanga

¹² Ka Zilipa si núr'a pùnambile si Yakuba á. ¹³ Ka Leya si jwo: «Ei! funntange kyaa li nyε nde dε! Cyeebii sí n-jwo na mii wuun'à jwɔ.» Maa lire pùnambilini mεge le Asheri§

¹⁴ Nyε canŋka, sùmakwɔŋgii tɛni i, Urubɛn à fwor'a kàr'a sà mandaragɔri cige* kà nya kεrege e. Ka u u kuru cige fwuugii cyi tũgo a pa ŋkan u nunji Leya á. Ka Araseli si jwo Leya á: «Na pwɔhɔ, maa ma jyanji mandaragɔri cige fwuugii cyi kan na á.» ¹⁵ Ka Leya si jwo: «Na jaha? Mu à mii poonji shwɔ mii na, lire nyε a mu funŋke jĩŋe mε, fo mu sàha na ŋko mii u na jyanji fwuugii kan mu á si ntaha lire na kε?» Ka Araseli si jwo: «Nyε kampyi lire li, u sí n-pa nijjaa numpilage pyi ná mu i. Lire sí n-pyi mu jyanji fwuugii cyaga.» Ka Leya si jwεε.

¹⁶ Nyε yàkonke Yakuba nijjĩriŋi kεrege e, ka Leya si ŋkàr'a sà u jũŋɔ bê, maa yi jwo u á: «Mu sí n-shwɔn mii yyére nijjaa. Mii à na jyanji fwuugii tɛg'a mu fáa Araseli á nijjaa kàzhwɔnni mεε na.» Ka Yakuba si ŋkàr'a sà shwɔn Leya yyére kuru canŋke numpilage e. ¹⁷ Ka Kile si Leya jaarage shwɔ. Ka u u laa lwó maa pùnambilini kan kurowuuni si Yakuba á. ¹⁸ Maa jwo: «Mii à na báarapyipucwoŋi kan na poon'á ke, lire sàraŋi Kile à kan mii á amε.» Lire kurugo, u à lire pùnambilini mεge le Isakari†.

¹⁹ Ka u u núr'a pa laa lwó maa pùnambilini baaniwuuni si Yakuba á. ²⁰ Maa jwo: «Kile à bùjyεbwɔhɔ pyi mii á. Numε, mii poonji sí mii le jjiire e, jaha na ye mii à pùnampyire baani si u á.» Ka u u lire pùnambilini mεge le Zabulɔn‡.

²¹ Lire kàntugo, ka u u pùceebile si, maa lire mεge le Dina.

²² Nyε ka Kile si funŋɔ cwo Araseli na, maa u jaarayi shwɔ, ka u sege si jwɔ cù. ²³ Ka u u laa lwó maa si pùnambile. Maa jwo: «Kile à silege láha mii na numε.» ²⁴ Maa lire pùnambile mεge le Yusufu. Maa jwo: «Kile u pùnambilini labεε bâra nde na mii á§.»

Yakuba á pa mpyi yaarafoo

²⁵ Nyε Yusufu siŋkwooni kàntugo Araseli á, ka *Yakuba si jwo canŋka Laban á: «Kuni kan na á, mii sí nùru n-kàre na tupyenge e. ²⁶ Na cyeebii ná na pyibii kan na á, pire kurugo mii à báaraŋi pyi mu á. Pi kan na á, mii kεεge na tupyenge e. Nde mii à pyi mu á ke, mu yabilin'á li cè.» ²⁷ Ka Laban si u pyi: «Kampyi mii kyal'à táan mu á, mii la nyε maa ntɛɛn naha. Naha kurugo ye mii à cεere pyi mà li nya na Kafoonji Kile à jwó le mii á mu cye kurugo. ²⁸ Mu sàraŋi nyε yaage ŋkemu ke, kuru jwo na á, si kuru kan ma á.» ²⁹ Ka Yakuba si jwo: «Báaraŋkanni na mii à báara mu á, ná nyahaŋkanni na mu yatɔɔr'à nyaha mii cye e ke, mu à li cè. ³⁰ Yatɔɔre nimpigire ti mpyi mu á, mà mii ta mii sàha mpa mε, tir'à púgo a pyi kurumbwɔhɔ. Kafoonji Kile à jwó le mu á mii cye kurugo. Numε, mà mii yaha naha, tɛni ndire mii sí n-ta si mbáare na pyenge shiinbil'á ye?»

³¹ Ka Laban si jwo: «Naha mu la nyε mii u kan mu á ma sàraŋi ye?» Ka Yakuba si jwo: «Mii nyε a tĩge yaage kabεε kurugo mε, jje mii sí n-jwo mu á ke, mu aha ntɛɛn yire taan, mii sí nùru raa mu yatɔɔre náha. ³² Nyε nijjaa, mii sí n-jyè mu yatɔɔre shwɔhɔl'e si ti wíi niŋkin niŋkin. Mpàabii puni pi nyε pi nyε a ffiniŋe mε, ná sikaabii puni pi à jéŋe ke, pire pi sí n-pyi mii sàraŋi. ³³ Mu aha mpa mii yatɔɔre kàanmucya canŋke ŋkemu i ke, kampyi mii à tíi, mu sí n-cè. Mu aha bú mpa sika maha sika ta ti shwɔhɔl'e ŋgemu u nyε u nyε a jéŋe mε, lire nyε mε mpà maha mpà u à ffiniŋe ke, mu kú n-cè n-jwo na mii à uru yú.

³⁴ Nyε ka Laban si jwo: «Bà mu à yi jwo mε, wuu yi pyi amuni.» ³⁵ Nka kuru canŋke yabilinji i, Laban à yĩri maa sikaabii nijjɛnɛbii, ná mpàabii niŋgwɔobii cwɔɔnr'a yaha piye kanni na, ³⁶ maa pire kan u pyibil'á pi sà a pire náha cyage kabεr'e, bà pi laage si mpyi si ntɔɔn Yakuba na mε. Canmpyaa taanre jara pi à pyi, maa nɔ kuru cyage e. Ka Yakuba si ŋkwôro na Laban yatɔɔre sannte náha.

§ 30:13 Asheri jwɔhe ku nyε funntange. * 30:14 Tire sùpyire mpyi na sɔnŋi na kuru cige fwuugii na nyε pyitawyerε

† 30:18 Isakari jwɔhe ku nyε sàra wi ‡ 30:20 Zabulɔn jwɔhe ku nyε bùjyε, lire nyε mε jjiire § 30:24 Yusufu jwɔhe ku nyε «U à wà bâra

³⁷ Nye ka Yakuba si kabiipuruyo *kwòñ, pepiliye cige na, ná amandiye cige na, ná pilatani cige na. Maa cyire kàbigigii kwooyi nimpuruyi yà láhala láhala maa yire tafyinyi yige yig'a yaha. ³⁸ Maa cyi le le yatòore yabyayi i, bà yatòore si mpyi t'aha a ma tabyage e ti raa cyi naa me.

Nye yatòore tiye tèekòròñ'á nò ke, ³⁹ ka ti i wá na tiye dùru tabyage e, marii cyire kàbigigii naa, ka li i mpyi amuni, yatòor'á pa a sini ke, ka ti pyìre si jéñe.

⁴⁰ Yakuba mpyi a mpàñεεbii cwòònr'a yaha piye kanni na. Mpàpeebii n'a mpyi na ñkor'a pi dùru tēni ndemu i ke, u mpyi maha pi yaha pi i Laban yatòore niñèñere ná niñgwòore naa, bà pi si mpyi pi aha si, pi pyìbii si jéñe me. Amuni Yakuba á pyi maa yatòorò niñyahara ta, maa ti yaha tiye kanni na. ⁴¹ Mâ bâra lire na, yatòore sèewoore n'a mpyi na ñkòr'a tiye dùru tabyage e, Yakuba mpyi maha cyire kàbigigii ñempe wogigii le lùbyayaayi i, ti i naa. ⁴² Nka niñcwògore n'a mpyi na ma tabyage e, u mpyi maha ñen'a kàbigigii le lwàhe e me. Nye lire pyiñkanni na, mpàpyire ná sikapyire niñcwògòr'á pyi Laban woro, ka nintubuunte si mpyi Yakuba woro.

⁴³ Nye amuni Yakuba à pa mpyi nàfuufeembwòhò, u à sikyaa ná mpàa niñyahamii ta. Báarapyicyee ná báarapyinambaa na mpyi u á, ná ñwòhòñyi ná dùfaanya.

31

Yakuba vèñi kani

¹ Nye l'á pa nò cyage k'e, fo Laban pyìbil'á jwo na: «*Yakuba à wuu tunji cyeyaayi puni lwó a pyi u wuyo. Lire pyiñkanni na, u à uye pyi yaarafoo.» Ka puru jwumpe si nò Yakuba na. ² Ka Yakuba mú si li ñya na yyetange ku mpyi Laban á mà yyaha tíi ná ur'e ke, na u sàha ñye ná kur'e me.

³ Nye canñka Kafoonji Kile à jwo Yakuba á: «Núru ma tupyenge e, cyage e mu à si ke. Mii sí n-pyi ná mu i.» ⁴ Pur'á jwo ke, ka Yakuba si ntēen u yatòore cyage e sige e, maa wà tun u à Araseli ná Leya yyere. ⁵ Pi à pa ke, ka u u yi jwo pi á: «Mii à li ñya yii tunji yyahe e, cùñkanni na u mpyi a fyànha a mii cù ke, u sàha ñye amuni ná mii i me. Nka mii tunji u Kilenji à kwòro ná mii i. ⁶ Yii yabilimpil'á cè na mii à báare yii tunj'á ná na fànhe puni i. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, yii tunj'á mii nañwòhòrò, maa mii sàranji kēenñe fo tooyo ke. Nka Kile ñye a ñεε u kapii pyi mii na me. ⁸ U n'a mpyi a jwo na mii sàranji u sí n-pyi yatòore t'á jéñe sèe sèl'e ke, ti puni pyìbii mpyi maha jéñe sèl'e. Nye u n'a mpyi a núr'a yi kēenñe, maa jwo mii sàranji u sí n-pyi ntemu ti ñye ti ñye a jéñe sèe sèl'e me, yatòore pyìre puni mpyi maha sini amuni. ⁹ Kile u à yii tunji yatòore shwò u na mà kan mii á. ¹⁰ Naha kurugo ye tēni i yatòore mpyi na tiye dùru ke, mii à ñògò ñóò, mà li ñya sikaperigii cyi mpyi na sikacyeebii dùru ke, cyire pun'á jéñe. ¹¹ Lire tēni i, Kile Mēlēkenji à mii yyere ñògò e: «Yakuba» ka mii i shwò. ¹² Ka u u jwo: «Ma yyahe yîrige maa wíi: Sikaperigii cyi wá na dùru sikacyeebii na ke, cyire pun'á jéñe jéñe.» Maa jwo: «Mii à lire pyi, ñaha na ye ñcyii puni Laban à pyi mu na ke, mii à cyire ñya. ¹³ Kilenji u à uye cyēe mu na Beteli i ke, mii u ñye ure. Kuru cyage e, mu à sinmpe wu kafaage na, maa ku pyi funñcwoyaaga, maa ñwò fáa mii, Kile á. Nye numε yîr'a fworò nde kîni i maraa si ma tasege e.»

¹⁴ Nye Araseli ná Leya á puru jwumpe lógo ke, ka pi i jwo: «Wuu nàzhan yaaga sàha ñye naha me, wuu mú si kògò ta wuu tunji pyenge e me. ¹⁵ Wuu tunj'á wuu cù nàmpwuun fiige numε, u à wuu pére maa uru wyérenji lyí a kwò.» ¹⁶ Maa jwo Yakuba á sahanñki: «Kile à nàfuunji ñgemu shwò u na, mà kan mu á ke, uru na ñye wuu ná wuu pyìbii wuu numε. Lire e ke, Kile à ndemu jwo mu á ke, lire pyi.»

¹⁷⁻¹⁸ Ka Yakuba si yîri, maa u cyeebii ná u pyìbii dùrugo ñwòhòñyi ñunji, maa kuni lwó na ñkèege u tunji Ishaka yyére, *Kana kîni i. Maa ñkàre ná u yatòore ná u cyeyaayi puni i, jje u à ta Mesopotami kîni i ke.

¹⁹ Tèni i Yakuba a fê ke, lir'à Laban ta u à kàre u mpàabii shire takwònge e. Nye pi ninjàribii na, ka Araseli si u tunji kacyanhigii yû. ²⁰ Lire pyinčkanni na, Yakuba á wwû Aramu shinji Laban jwòh'i, maa fwor'a kàre, u nye a jwo ná u e mε. ²¹ Yaaga maha yaaga ku mpyi u woge ke, u à fyâl'a yire puni lwó a kàre. U à Efirati banji *kwòñ, maa ñkàre Galadi janyi kànmpañke na.

Laban à Yakuba fyè tòrò

²² *Yakuba á canmpyaa taanre jaara, ka pi i nta a yi jwo Laban á na u à fê. ²³ Ka Laban ná u shiinbii pii si yîri, maa Yakuba fyè tòrò canmpyaa baashuunni i, mà sà u ta Galadi janyi shwòhòl'e. ²⁴ Nka kuru canjke numpilage e, Kile à uye cyêe Aramu shinji Laban na ñòog'e, maa yi jwo u á: «Maye kànmucya. Ma hà yaaga pyi Yakuba na mà dε!»

²⁵ Nye tèni i Laban a Yakuba kòr'a ta ke, lir'à u ta u à u vànñke bayi kwòro kwòro Galadi janyi shwòhòl'e. Ka Laban ná u fyèjwòhòshiinbii mú si pi wuyi kwòro wani cyage kabèr'e. ²⁶ Kàntugo, ka Laban si ñkàr'a sà Yakuba yíbe: «Naha mu à pyi amε ye? Naha na mu à mii jwòhò yaha maa mii pùcèribii cù a fworo, mu à jwo bilii pi à cù kàshige takwònge e ye? ²⁷ Naha na mu à wwû mii jwòh'i maa jwòh'a fworo, mu nye a yi jwo mii á mà ye? Kàmpyi mu mpyi a yi jwo mii á, mii mpyi na sí katáan nimbwo pyi mu ñkàranji mεε na, ná myahigil'e, ná bàribii ná kònòbil'e. ²⁸ Mu bà nye a yyéere mii u pishεere kan na pyibii ná na jampyir'á mε! Naha funjò baara mu à pyi amε ye? ²⁹ Cyage e mu nye numε ke, mii sí n-jà kapii pyi mu na. Nka tanjaa, mu tunji u Kilenji à jwo ná mii i. U à jwo: «Maye kànmucya, ma hà yaaga pyi Yakuba na mε.» ³⁰ Nye mii à cè na mu funj'k'à wyèε, mu la nye si ñkàre ma tukanha na. Nka naha kurugo mu ninjàriñ'à mii kacyanhigii yû ye?»

³¹ Ka Yakuba si u jwò shwò: «Mii mpyi na fyáge na mu sí ma pwòribii shwò mii na, lire kurugo mii à jwòh'a fê a yîri mu taan. ³² Nka mu aha ma kacyanhigii ta naha shin maha shin á, urufoo sí n-bò. Cànmpyibii puni pi mpii naha, kàmpyi mu wá ma yaaga nya, ku lwó.» Lir'à ta Yakuba mpyi a cè na Araseli u à u tunji kacyanhigii yû mε.

³³ Nye ka Laban si sà jyè Yakuba vànñke bage e, maa cyeyi puni wíi, maa sà jyè báarapyicyebii mú shuunni wuyi i, maa wíi mú, maa jyè Leya woge e, maa kuru wíi. Puru jwòhò na, maa sà jyè Araseli woge e. ³⁴ Taa Araseli u mpyi a u tunji kacyanhigii jwòhò a lwó a le jwòhòñke yatèññke jwòh'i, maa ntèen ku jwòh'i. Ka Laban si cyeyi puni wíi, u nye a yaaga nya mε. ³⁵ Ka Araseli si jwo: «Baba, maye sanja yaha, cyebii ladanji u naha mii na ninjaa, lire kurugo mii naha na si n-jà n-yîri mε.» Ka Laban si u kacyanhigii cya shinji puni, u nye a cyi nya mε.

³⁶ Ka Yakuba lùuni si yîri u taan, fo ka ku pyi kàshi maa jwo u á: «Kapiini ndire mii à pyi ye? Naha kafile mii à pyi, ka mu u wá na mii fyè tòrò amε ye? ³⁷ Mu à mii yaayi puni wíi ke, mu à ma yaaga nya la? Mu aha nta mu à kà nya, ku cyêe ma shiinbii ná mii wuubii na, pire sí mii ná mu láha wuye na. ³⁸ Yyee benjaaga mii à pyi mu á báaranji na. Mu mpàacyebii ná mu sikacyebil'à pyà maha pyà si ke, pire puni jyii wuubii pi à si. Canja ninjkin mii nye a mu mpàpoonji wà bò a kyà mε. ³⁹ Nanjaaga n'a mpyi a mu yatòoge kà cù, mii mpyi maha ntèenn'a yi jwo mu á mε, mii yabilinji mpyi maha kuru faare cya. Yatòoge kà n'a mpyi a yû, l'à pyi canjke e yoo, l'à pyi numpilage e yoo, mu mpyi maha jwo na mii u ku cyage cya. ⁴⁰ Canjke e, kafwuge mpyi maha mii sore, numpilage e, wyeere mpyi maha mii ndiri, fo mii si n-jà ñóó mε. ⁴¹ Cyii yyee benjaaga u nye ñge, mii nye mu pyenge e. Mii à báara mu á yyee ke ná sicyεere, mu pworibii mú shuunni kurugo. Puru jwòhò na, mii à yyee baani pyi báaranji na sahanji si nta yatòore tà ta. Nka mu à mii sàranji kèenñe fo tooyi ke. ⁴² Mii tulyage *Ibirayima u Kilenji, ñgemu yyaha fyagare e mii tunji Ishaka na jaare ke, kàmpyi uru Kilenji mpyi ná mii i mε, mu mpyi na sí mii cyengayi wunji yaha, mii u kàre. Kile à mii kanhare ná mii báaranji nya, lire kurugo u à tange kan mii á tanjaa mu ñòoge e.

Laban ná Yakuba à wwòñεεge le

⁴³ Nye ka Laban si *Yakuba jwə shwə: «Mii pyii pi nye mu cyeebii, pi pyilibii mú na nye mii pyii. Nte yatəore nye mii woro, yaaga maha yaaga na mu nyii nya ke, yire puni nye mii wuyo. Naha mii sí n-jà n-pyi na pworibii ná pi pyiibil'á nijjaa ye?» ⁴⁴ Maa núr'a jwo Yakuba á: «Wuu wwojεεge le, wuu u yaaga yaa mu à jwo shéere wuu ná wuye shwəhəl'e, bà kuru si mpyi s'a wuu funjə cwo tərīgii puni i mε.»

⁴⁵ Ka Yakuba si kafaage kà lwó a yyéne mà pyi funjcwogoyaaga, ⁴⁶ maa jwo u shiinbil'á na pi kafaayi yà bíl'a bínni. Y'à bíl'a bín'a kwò ke, ka pi puni si wwò maa lyí yire kafaayi nkère na. ⁴⁷ Ka pi i yire kafaayi mεge le Shéere. Kuru mεge ku nye Laban shεenre e Yegari Sahaduta maa mpyi Yakuba woore e Galēdi.

⁴⁸ Ka Laban si jwo: «Ŋke kafaanjanke ku pyi mu à jwo shéere mii ná mu shwəhəl'e nijjaa. Lire kurugo, kuru cyage mεg'à le Galeedi.» ⁴⁹ Nka kuru cyage mεg'a pa le Mizipa mú, naha na ye Laban à jwo Yakuba á: «Wuu aha mpa mpyi wuu saha nye na wuye jaa mε, Kafoonji Kile u pyi wuu kàanmucyafoo.» ⁵⁰ Ka Laban si jwo Yakuba á sahanji: «Mu aha mii pùceribii cùmə lemε pi, maa cyeebii piiberii lwó, sùpya nye wuu shèεfoo mà dε! Ta maye kàanmucaa, naha na ye Kile u nye wuu shèεfoo.» ⁵¹ Maa jwo sahanji: «Ŋke kafaanjanke wíi, na kafaage mii à yyéne mà pyi funjcwogoyaaga ke, ⁵² yire yi pyi wuu shèεfoo, mii nye a yaa mii u tòro yire kafaayi taan ná funmpege e si nkàre mu yyére mε, mu mú sí nye a yaa mu u tòro yi taan si mpa mii fye e ná funmpege e mε. ⁵³ *Ibirayima u Kilenji ná Nakwəri u kilenji, pire pi pyi wuu yukyaabii.» Ka Yakuba si nkàa Kile na, uru ŋgemu yyahafyagare e u tunji Ishaka na jaare ke.

⁵⁴ Lire kàntugo, ka Yakuba si yatəoge kà pyi sàraga kuru kafaanjanke cyage e. Maa pi yyer'a pa, ka pi i lyí sijcyan maa shwən wani.

32

Yakuba á bùyne tùugo u yyahafoonji Ezawu á

¹ Kuru canjke nùmpañja nyèsəoge na, Laban à yíri maa pishεere kan u pucεebii ná u jampyir'á, maa jwó le pi á. Puru jwəhə na, maa núr'a kàre u pyεnge. ² Nye ka *Yakuba si ntòro ná jaani i. Mà u yaha u u nkεεge u à círi ná *Kile mèlεkεebii píl'e. ³ Tèni i u à pi nya ke, ka u u jwo: «Kile tatεenge kà ku nye nkε!» Lire kurugo, pi à kuru cyage mεge le Tatεenyi Shuunni.

⁴ Lire kàntugo, ka Yakuba si u shiinbii pìi tun u yyahafoonji Ezawu yyére Seyiri janyi i, Edəmu kùluni i. ⁵ Maa yi jwo pi á na pi sà yi jwo uru jùnjufoonji Ezawu á na u bilinanji Yakuba u à pire tun, na uru na mpyi Laban yyére fo mà pa nə nijjaa na. ⁶ Maa núr'a jwo pi á sahanji na pi yi jwo u á na nìyi na nye ur'á, mà bàra dùfaanyi na, ná sikyaa ná báarapyinambaa ná báarapyicyee, na ur'á yire nje jwo u jùnjufoonj'á, bà u si mpyi si uru cùmə lemε jwə mε.

⁷ Nye ka tùnntunmpii si nkàr'a sà tire tùnnture jwo Ezawu á maa núr'a pa yi jwo Yakuba á: «Wuu à shà mu yyahafoonji yyére. Nàmbaa nkwwu sicyεere na wá u fye e na mu bēni.» ⁸ Tèni i Yakuba á yire lógo ke, ka u u fyá fo na jcyēenni. Sùpyire ti mpyi u á ke, ná sikaabii ná mpàabii ná nìyi, ná jwəhənyi, u à yire puni taa mà pyi kuruyə shuunni. ⁹ Maa jwo uye funj'i: «Ezawu ká bú jcwə kurunke kà na, ku sanjke sí tashwəgə ta.»

¹⁰ Maa Kile jáare maa jwo: «Kafoonji Kile, mii tulyage *Ibirayima ná mii tunji Ishaka u Kilenji, mu à jwo mii á na mii u núru na kini i, na tasege e, na mu sí jwə mii na. ¹¹ Mu à kacənji pyi mii á, maa ma jwəməεfente cyēe mii na, mii u nye mu bilinanji ke, mà li ta mii mpyi a yaa ná lire e mε. Mii ninjariji Laban yyére, tēni i mii à Zhurudən banji jyiile ke, yafyin mpyi mii cye e mε, fo kàbii kanna. Nka nijjaa, mii à na sùpyire ná na yatəore taa taa kuruyi shuunni. ¹² Mii à mu jáare maa na shwə na yyahafoonji Ezawu na, naha na ye mii na fyáge u aha nkəwò mii ná na cyeebii ná na pyilibii bò mε. ¹³ Kafoonji Kile, mu

yabiliŋi u à jwo na mu sí jwɔ mii á, si mii tùluge nyaha bà suumpe lwɔhe nticyɛnŋi nyɛ mɛ, fo wà sɪ n-jà ku tɔrɔ mɛ.»

¹⁴ Nyɛ Yakuba á Kile jàara a kwɔ ke, maa shwɔn wani. Maa yà wwù u cyeyaayi i mà tùugo u yyahafoonji Ezawu á mà pyi bùnyɛ. ¹⁵ Sikacyee ŋkwuu shuunni ná sikaperii bejjaaga ná mpacyee ŋkwuu shuunni ná mpàpee bejjaaga, ¹⁶ ná jwɔhɔnyee bejjaaga ná ke ná yi pyi, ná nùcyee beeshuunni ná nùpyahahii ke ná dùfaanɔcyee bejjaaga ná dùfaanmpee ke, ¹⁷ maa yire kan u báarapyiibii pi màra, pi puni ná pi mɛge yatonkurunɔ. Maa yi jwo pi á: «Yii yaha na yyaha na, yii i laaga le le yatonkuruyi ná yiye shwɔhɔl'e» ¹⁸ Maa yi jwo yatonkurunke niŋcyiige foon'á: «Mii yyahafoonji Ezawu ká bê ná mu i, maa mu yibe: «Taa mu sɪ ke? Jofoo u báarapyi u nyɛ mu yɛ? Yatokurunke ku ŋke mu yyaha na ke, jofoo wogo ki yɛ?» ¹⁹ Maa u jwɔ shwɔ: «Mu bilinaŋi Yakuba woge ki, u jùŋufoonji Ezawu u bùnyɛ u nyɛ u wi. Uru yabiliŋi mú sí nyɛ kàntugo na ma. ²⁰ Puru ninumpe Yakuba á jwo yatonkuruyi sanŋyi feebii niŋkin niŋkin á. Maa yi jwo pi á na pi aha jɔcɪri ná Ezawu i, pi i puru jwumpe ninumpe taha u á. ²¹ Maa núr'a jwo pi á: «Yii yi jwo u á na u bilinaŋi Yakuba sí n-pa kàntugo yyére.» Yakuba mpyi na yu uye funŋ'i: «Yatɔɔre nte mii à yaha a kàre naye yyaha na ke, tire ká ŋkan u á, u funŋke sí jɪŋɛ. Lire e, wuu aha bá wuye nya tɛni ndemu i ke, lire kú n-jà u pyi u mii bê ná funntange e.

Yakuba á zhì le ná Kile e

²² Nyɛ *Yakuba á yire bùnyɛyaayi yaha a kàre uye yyaha na ke, ka u yabiliŋi si ntɛɛn wani kuru canŋke numpilage e. Numpilag'à nɔ cyage e ke, ²³⁻²⁴ ka u u u cyeebii mú shuunniŋi ná u báarapyicyeebii shuunniŋi, ná u pyiibii ke ná niŋkinŋi pyi pi à Yabɔki banji jyiile ná u cyeyaayi puni i.

²⁵ Puru jwɔhɔ na, maa ntɛɛn uye niŋkin wani, ka nàŋi wà si mpa zhì le ná u e mà nɔ fo jnyɛkwɔnge na. ²⁶ Nàŋ'á pa li nya na uru sɪ n-jà Yakuba cyán mɛ, ka u u u bwɔn dɪshige na, ka ku u ŋwɔhɔrɔ. ²⁷ Maa jwo Yakuba á: «Na yaha s'a ŋkɛɛge, jaha na yɛ jnyɛg'à múgo.» Ka Yakuba si jwo: «Ná mu nyɛ a jwó le mii á mɛ, mii sɪ mu yaha mu u ŋkàre mà dɛ!» ²⁸ Ka u u jwo: «Di mu mɛge nyɛ yɛ?» Ka u u jwo: «Yakuba.» ²⁹ Ka nàŋi si jwo: «Mu mɛge saha sɪ n-pyi Yakuba mɛ, ku sí n-pyi *Izirayeli, jaha na yɛ mu à zhì le ná Kile e, mà bàra lire na, mu à sí ta sùpyire ná*.» ³⁰ Ka Yakuba si u pyi: «Mii na mu jàare, maa ma mɛge jwo na á.» Ka nàŋi si jwo: «Naha na mu na mii mɛge yíbili yɛ?» U à yire jwo ke, maa jwó le Yakuba á. ³¹ Ka Yakuba si kuru cyage mɛge le Peniyeli†, maa jwo: «Mii yábilinŋi nyiigil'à Kile nya, lire na li wuuni mú i, mii à kwôro jyii na.»

³² Tɛni i Yakuba à yíri Peniyeli i, mà banji *kwɔn ke, lir'à canŋa nyiini ta li i fwore. Dɪshige jjàŋi mpyi a u pyi u u sɛgere tanaarege e. ³³ Mà lwó kuru canŋke na, fo mà pa nɔ niŋjaa na, Izirayeli shiinbii nyɛ na yatɔɔgɔ dɪshige kapaanre tasogoge kyaare kyaa mɛ, jaha na yɛ kuru cyage kapaanre tasogoge e Kile à Yakuba bwɔn.

33

Yakuba ná u yyahafoonji Ezawu à piye jùŋɔ bê

¹ Nyɛ tɛni i *Yakuba à pa jùŋke yírig'a wíi mà Ezawu nya u u u bêni ná nàmbaa ŋkwuu sicyɛere ke, ka u u u pyiibii táa Leya ná Araseli, ná báarapyicyeebii shuunniŋi shwɔhɔl'e. ² Maa báarapyicyeebii yaha yyaha yyére ná pi pyiibil'e, maa Leya ná u pyiibii taha pire na. Maa nta a Araseli ná Yusufu yaha pi puni kàntugo. ³ Ka u yabiliŋi si ntòro pi yyaha na, maa niŋkure sín sín fo tooyi baashuunni, mà jwo u jaar'a nɔ u yyahafoonji Ezawu na ke. ⁴ Ka Ezawu si fê a u jùŋɔ bê, maa u pur'a cù, maa u shéere. Ka pi mú shuunni si wá na myahii súu funntange na.

* 32:29 Izirayeli jwɔhe ku nyɛ Kile u nyɛ na cyi cwɔɔnre † 32:31 Peniyeli jwɔhe ku nyɛ Kile yyahe

⁵ Tèni i Ezawu à nùŋke yîrig'a cyeebii ná pyìbii nya ke, ka u u jwo: «Nte sùpyire ti nte mu fye e ke, mpirefee pi ye?» Ka Yakuba si jwo: «Mii, u nye mu bilinaŋi ke, Kile à jwò mii na, maa pyìbii mpiimu kan mii á ke, pire pi.» ⁶ Ka báarapyicyeebii ná pi pyìbii si file maa niŋkure sín. ⁷ Ka Leya ná u pyìbii mú si file, maa niŋkure sín. Kàntugo, ka Yusufu ná u nuŋi Araseli si file maa niŋkure sín.

⁸ Pi à kwò ke, ka Ezawu si Yakuba yíbe: «Ná yatokuruŋke e mu à pa ke, naha wogo ki ye?» Ka Yakuba si u jwò shwò: «Mii la nye si ti kan na nùŋufoon'á bà mii kyaa si mpyi si ntáan u á me.» ⁹ Ka Ezawu si jwo: «Mii còŋŋi, yatòrò niŋyahara na nye mii á mà kwò, tèn ná ma woore e.» ¹⁰ Ka Yakuba si jwo: «Mii na mu jáare, kampyi yog'à kwò mii ná mu shwòhòl'e, maa ŋge bùnyeni shwò. Mu mii beŋkann'à jwò mu à jwo Kile u à mii nùŋò bê. ¹¹ Mii na mu jáare maa ŋge bùnyeni shwò, naha na ye Kile à jwò le mii á sèl'e, yaaga kuu nye mii na me.» Yakuba á pu jwo a waha amuni ke, ka Ezawu si nta a jwe uru bùnyeni na.

¹² Puru jwòhò na, ka Ezawu si jwo: «Nye wuu kuni lwò, wuu a si siŋcyan.» ¹³ Ka Yakuba si jwo: «Mii nùŋufoonji, nàŋkopyire karigil'à waha, mpàpyire mú na nye mii á, nùnaare tà na ŋwore. Wuu aha jani pèe yi fànhe na, canŋa niŋkin kanna, yatòre sí n-kwù. ¹⁴ Lire e, mii nùŋufoonji, yaha ma bilinaŋi yyaha na. Mii sí raa ŋkèege lùtaan na, yatòre kàntugo ná nàŋkopyire e, fo zà nò na nùŋufoonji yyé Seyiri kùluni i.» ¹⁵ Ka Ezawu si jwo: «Lire tèni i, mii sí na sùpyire tà le ná mu i kuni i.» Ka Yakuba si jwo: «Mii nùŋufoonji, nùŋò nye lire na me, mii kyaa ká já a táan mu á mà kwò, lire kanni sí mii tìn.»

¹⁶ Nye kuru canŋke yabiliŋi, Ezawu à nùr'a kàre Seyiri kùluni i. ¹⁷ Nka Yakuba nye a jèn'a kàre Ezawu fye e me, maa ŋkàre cyage kabèr'e, maa бага faanra wani, maa kàcwògo yaa u yatòr'á. Lire kurugo, pi à kuru cyage mege le Kàcwògo.

¹⁸ Yakuba à fworò Mesopotami kini i, ka u niŋcèŋŋe wuu si nò fo Sikemu kànhe e *Kana kini i. Ka u u u vànŋke bayi kwòro kànhe yyaha yyé. ¹⁹ Cyage e u mpyi a u vànŋke bayi kwòro ke, u à pa kuru cyage shwò Kyamòri shiinbil'á ná wyérfyinni darashii ŋkul'e. Kyamòri u mpyi Sikemu tunji. ²⁰ Ka Yakuba si sàraga tawwùgo faanra wani, maa ku mege le Eli Elohe *Izirayeli*.

34

Sikemu à Yakuba pworonji Dina njini láha u na

¹ Nye Leya mpyi a pùceebileni ndemu si *Yakuba á, ná li mege nye Dina ke, canŋka lire pùceebilin'à kàr'a sà fworò kuru kànhe pùcyepyire tà na*. ² Tèni i Kyivi kùlunifoo, Kyamòri jyanji, Sikemu à Dina nya ke, ka u u u cyán a cù maa wwò ná u e. Amuni, Sikemu à Dina njini láha u na.

³ Nye lir'à pyi ke, ka Yakuba pworonji Dina kani si ŋòomò para Sikemu yyahe e, ka u u wá na u fòŋŋi si u ta ndèŋe mpyi u cwo. ⁴ Li nye a pa jwò me, fo Sikemu à kàr'a sà yi jwo u tunji Amòri á, na u Dina cya a kan ur'á, uru u pyi u cwo.

⁵ Nye ka Yakuba si mpa lógo na Sikemu à uru pworonji Dina njini láha u na. Lir'à Yakuba jyaabii ta sige e ná yatòre e, ka u u fyáha, u nye a yaaga jwo me, fo tèni i pi à pa yîri sige e ke.

⁶ Nye lire jwòhò na, ka Kyamòri ná u jyanji Sikemu si ŋkàre Yakuba yyé mà sà jwo ná u e. ⁷ Lir'à Yakuba jyaabii ta pi à pa mà yîri sige e, ka pi i puru jwumpe lógo, ka li i waha pi na sèl'e, ka pi lùgigi si yîri sèl'e, naha na ye Sikemu à kyaa pyi, ndemu *Izirayeli shiinbii na fún ke, u à wwò ná pi còŋŋi Dina e fànhe e, kapyii sí bà me.

⁸ Ka Kyamòri si yi jwo Yakuba ná u jyaabil'á, na pi pworonji kyal'à táan uru jyanji Sikemu á, na ur'à pi jáare pi u kan u á u pyi u cwo. ⁹ Maa nùr'a jwo pi á: «Yii wwoŋege le ná wuu e, yii sí raa yii pùceepyire kaan wuu á nàmbaga na, yii raa wuu wubii lenji mú. ¹⁰ Yii sí

* 33:20 kuru mege jwòhe ku nye Kile, Izirayeli u Kilenji * 34:1 Jwun'kanni labere: lire pùceebilin'à yîri na lire kèege zà pùcyage kwòn kuru kànhe pùcyepyire shwòhòl'e.

n-kwôro naha ná wuu e. Kìni sí n-yaha yii á, ndemu ká yii táan ke, yii a lire pyi. Yii kwôro naha, yii raa sì yii nyii cyeyi puni i, yii ññke kà shwá yiy'á.»

¹¹ Ka Sikemu mú si jwo Dina siñeεbii ná pi tun'á: «Yii ñeε, yii i nde ññkinñi pyi na á sa! Yii aha yaaga maha yaaga ñáare mii á, mii sí kuru kan yii á. ¹² L'aha yii táan, yii cikwónwyeεñi nyaha sèe sèl'e, mii sí uru kan yii á, li tεgeni li ñye, yii i pùcwoñi kan mii á.»

¹³ Ka Yakuba jyaabii si Sikemu ná u tunji Kyaməri ñwá shwá ná cwòore e, pi ñye a ñen'a tíi u á mε, ñaha na ye Sikemu mpyi a pi siñeεñi Dina ñjini láha u na. ¹⁴ Maa yi jwo Sikemu á: «Mà wuu còññi kan nò á, ñgemu u ñye u ñye a *kwón mε, lire na ñye kyaa wuu sì ñeε ndemu pyi mε. Kuru mú sí n-pyi silege wuu á. ¹⁵ Nje yii à jwo ke, wuu sì ñeε yire e mε, fo yii aha mpyi wuu fiige. Lire ñwáho ku ñye, yii pùnampyire pun'à yaa ti kwón.

¹⁶ Ñye yii aha ñeε lire e, lire tēni i wuu sí raa wuu pworibii kaan yii á, s'a yii wuubii lwúu mú. Wuu sí n-kwôro yii yyére, wuu puni sí n-pyi ññkin. ¹⁷ Nka yii aha mpyi yii ñye a ñeε wuu jwumpe na, maa yii pùnampyire kwón mε, wuu sì wuu pworonji kan yii á mε, wuu mú sí n-kàre.»

¹⁸ Ñye ka puru jwumpe si bê Kyaməri ná u jyanji Sikemu á. ¹⁹ Ka Sikemu si lire kani cù ná sèl'e, ñaha na ye Yakuba pworonji kyaa mpyi a táan u á. Pi pyenge shiinbii puni mpyi a cyεge taha Sikemu na.

²⁰ Ka Kyaməri ná u jyanji Sikemu si ñkàre kànhe shiinbii piyetabenke e, maa sà jwo ná kànhe shiinbil'e, maa jwo: ²¹ «Nte sùpyir'à pa ná funñcenn'i wuu yyére, wuu pi yaha pi i n-tēn wuu kini i, pi raa ñaare pi a sì pi nyii cyeyi puni i. Wuu kìn'à pēe, pi tatēngε sì n-cya n-kànha mε. Wuu sí raa pi pworibii lēñe, s'a wuu wuubii kaan pi á mú. ²² Nka, wuu nàmbaabii puni ññkin ññkinñi, kà mpyi pi ñye a kwón, bà pi à li pyi mε, pi sì ñeε ntēn ná wuu e, wuu u mpyi shin ññkin mε. ²³ Pi aha ntēn wuu á, lire tēni i ke, pi yatòore, ná pi cyeyaayi puni sì n-pyi wuu wuyo mà? Pi aha ñjemu jwo ke, wuu ñeε yire e.» ²⁴ Shin maha shin u à pa kànhe shiinbii piyetabenke e ke, pire pun'à ñeε Kyaməri ná u jyanji Sikemu ñwá jwumpe na, ka kànhe nàmbaabii puni si ñkwón.

²⁵ Ñye pi kwónñkwooni canmpyitanrawuuni na, mà pi yaha ná nòoyi i, li síñi mpyi pi na mà jà a kàshi sùulo mε, ka Yakuba jyaabii pìi shuunni, Dina yyahawuubii, Simiyón ná Levi, si pi ñwáhoñi lwó a kàr'a sà ñcwo kànhe shiinbii na, maa nàmbaabii puni bò. ²⁶ Maa Kyaməri ná u jyanji Sikemu bò mú, maa pi còññi Dina yige Sikemu bage e mà kàre.

²⁷ Lire kàntugo, ka pi ná Yakuba jyaabii sanmpii si mpa kwùubii yaayi ññcennji wwu pi na, maa kuru kànhe nàfuunji puni tugo, ñaha na ye Sikemu mpyi a pi còññi ñjini láha u na. ²⁸ Yatòore puni ti mpyi kànhe ná keriyi i ke, pi à tire puni lwó, mu à jwo sikaabii ná mpàabii ná ñiyi ná dùfaanyi. ²⁹ Maa kànhe nàfuunji puni ná pyiibii, ná cyeebii, ná yaaga maha yaaga ku mpyi kànhe e ke, maa yire puni lwó.

³⁰ Lire kàntugo, ka Yakuba si sēe maa jwo Simiyón ná *Levi á: «Yii à mii mεge kēεge, maa mii la wwu *Kana shiinbii ná Perezi shiinbii ná kini shiinbii sanmpii puni na. Mii shiinbii ñye a nyaha mε, pi sí n-wwá, si mpa mii ná na pyenge shiinbii puni bò. ³¹ Ka Simiyón ná Levi si u ñwá shwá: «Ñaha na pi mú à wuu còññi pyi mu à jwo fworobacwo ye?»

35

Kile à Yakuba pyi u sà ntēn Beteli i

¹ Ñye canñka Kile à jwo *Yakuba á: «Yîri, mà sà ntēn Beteli i. Mu aha nò wani, maa *sárayi tawwúgo faanra, mii, Kile á. Mii u à naye cyēe mu na, mu nivēñi ma yyahawunji Ezawu yyaha na ke.» ² Ka Yakuba si yi jwo u pyenge shiinbii ná u fyēñwáho shiinbii pun'á: «Yii kacyanhigii puni yige yii shwáho l'e. Mesopotami kini yii à cyi ta. Yii yiye jyé a fíññe, yii vāanñyi yaberε le bà yii kyaa si mpyi si ntāan Kile á mε. ³ Ñaha na ye wuu sí n-kàre

Beteli i, mii sí sárayi tawwûgo yaa Kile á wani, uru ngemu u à mii jaariyi lógo maa mii tège na kanhare tèrigil'e, maa ñkwôro ná mii i na jaani i ke.»

⁴ Nye ka Yakuba shiinbii si pi kacyanhigii puni kan u á, ná pi sáraga fègempii. Ka Yakuba si wyige tũgo cibwôhe kà ñwôh'i Sikemu taan maa yi le wani. ⁵ Lire kântugo, ka pi i ñkàre. Ka Kile si kuru cyage kànyi shiinbii fũguro sèl'e. Pi sũpya nye a ñen'a taha Yakuba shiinbii fye e, si kàshi *kwòñ pi na me.

⁶ Nye Yakuba ná u fyèñwôhòshiinbil'à kàre, mà sà nò Luzi i, kuru kànhe mege mú na nye Beteli, ku na nye *Kana kini i. ⁷ Ka Yakuba si sárayi tawwûgo yaa wani, maa ku mege le *Eli Beteli, ñaha na ye Kile à uye cyêe uru na kuru cyage e tènì i uru mpyi na fì u yyahafoonji yyaha na ke*.

⁸ Nye lire tènì i, ceenji u mpyi a Erebeke byé ke, ur'à kwû. Ka pi i u tò Beteli taan, cige kà ñwôh'i, kuru cige mege k'à pa le: «Meesuuni Cige».

⁹ Nye ka Kile si núr'a uye cyêe Yakuba na, maa jwó le u á, lir'à u ta u à yîri Mesopotami kini i. ¹⁰ Maa jwo u á: «Mu mege nye Yakuba, ñka mu mege saha sî n-pyi Yakuba me, ku sí n-pyi *Izirayeli.» Lire pyinãanni na, Kile à Yakuba mege le Izirayeli. ¹¹ Maa núr'a jwo u á: «Mii u nye Kile Sini Punifoo.

Mii sí pyi ñnyahamii kan mu á,
si mu pyi sũpyishini wà tulyaga,
sũpyishi ñnyahawa ná saanlii sí n-fworo mu tũluge e.

¹² Kini mii à kan Ibirayima ná Ishaka á ke,
mii sí lire kini kan mu ná ma tũlug'á.»

¹³ Nye Kile à yîri cyage e u à jwo ná Yakuba e ke. ¹⁴ Ka Yakuba si kafaabwôhò yyéene kuru cyage e mà pyi funjcwogoyaaga, maa *erezen sinmpe pà pyi sáraga mà wu ku na, lire kântugo maa sinmpe pà wu ku na, maa ku pyi Kile wogo. ¹⁵ Nye cyage Kile à jwo ná Yakuba e ke, ka u u kuru mege le Beteli.

Benzhama zini ná Araseli kwùñi kani

¹⁶ Nye ka Yakuba ná u shiinbii si mpa yîri Beteli i na ñkèege Efirata kànhe kànmpañke na. Mà pi laage sanñke yaha ku nye a tòn Efirata na me, ka Araseli laani si yîri, ka u zini si waha sèl'e. ¹⁷ Mà u yaha u u laani yà, tènì i pyàn'à pa li ñwô cù na fwore ke, ka lashwonji si jwo u á: «Ma hà vyá me, mu à pùnambilini labere ta.»

¹⁸ Nye Araseli mpyi na kuro caa. Tènì i u múnaani mpyi na ñko si fworo u e ke, ka u u pyànji mege le Beni Oni† Nka kântugo, tufoon'à pa pyànji mege le Benzhama‡.

¹⁹ Nye kuru cyage e Araseli à kwû. Ka pi i u tò Efirata kànhe kuni na. Kuru kànhe mege k'à pa le Betilehemu. ²⁰ Ka Yakuba si kafaabwôhò yyéene Araseli kwùnni ñunji. Ali ñnjaa kuru kafaage na nye wani na Araseli kwùnni cyêe.

Uruben à wwò ná u nubileni l'e

²¹ Ka *Yakuba si yîri wani mà kàre Migidali Ederi wòrokulo kànmpañke na, maa u väänñke bayi kwòro wani, ²² Mà Yakuba yaha kuru cyage e, Uruben à wwò ná u nubileni Bila e. Yakuba à pa yire cè ke, ka li i waha u na sèl'e.

Yakuba jyaabii meyi yi nye nje

*Yakuba pùnampyire na mpyi ke ná shuunni. ²³ Mpii u cwonji Leya à si ke, pire pi nye Uruben, jyafoonji ñjcyiini, ná Simiyon, ná Levi, ná *Zhuda, ná Isakari, ná Zabalon. ²⁴ U cwonji Araseli wuubii pi mpyi Yusufu ná Benzhama ²⁵ U cwonji Araseli u báarapyicwonji Bila wuubii pi mpyi Dan ná Nefitali. ²⁶ U cwonji Leya u báarapyicwonji Zilipa wuubii pi mpyi Gadi ná Asheri. Pire pi nye Yakuba jyaabii. Mesopotami kini i pi à si.

Ishaka kwùñi kani

* 35:7 Eli Beteli mege ñwôhe ku nye Kilenji u à uye cyêe Beteli i ke † 35:18 Beni Oni mege ñwôhò ku nye: Pyànji mii à ta yyefuge e ke ‡ 35:18 Benzhama mege ñwôhò ku nye pyànji u nye mii kànije cyage na ke, lire nye me nò nyii cwo pyà

²⁷ Nye *Yakuba à kàr'a sà nò Mamire cyage e, Kiriyaṭi Ariba kànhe taan, cyage e u tulyage Ibirayima mpyi ke, ná u tunḡi Ishaka mú sí nye ke. Kuru kànhe ku nye Eburon mú.

²⁸⁻²⁹ Nye Ishaka à pa ḡkwû mà u shìḡi yaha yyee ḡkuu ná beecyere, ka u jyaabii Ezawu ná Yakuba si u tò. Ka u u sà bàra u tulyeyi na. U mpyi a lye fo mà lyege la kwò.

36

Ezawu tùluge

¹ Ezawu ná pi maha u yiri Edomu mú ke, u tùluge ku nye ḡke.

² Ezawu mpyi a u cyeebii lwó *Kana kìnì pùcyaabii shwòhòl'e. U cwoḡi wà mēge na mpyi Ada, Kyiti shìḡi Elon pworò u mpyi uru ḡge. Wà mēge na mpyi Olibama, uru na mpyi Ana pworò, Ana yabilìḡi tunḡi u mpyi Zibeyon. Zibeyon na nye Kyivi shin. ³ Ezawu cwoḡi tanrawuḡi mēge mpyi Basimati. Uru na mpyi Sumayila pworò, Nēbayoti cōon u mpyi uru ḡge. ⁴ Ezawu cwoḡi Ada u à Elifazi si. Ka u cwoḡi Basimati si Ereweli si. ⁵ Ka u cwoḡi Olibama si Yesi ná Yalamu, ná Kora si. Ezawu pùnampyire ti mpyi tire, Kana kìnì i t'à si.

⁶ Nye canḡka Ezawu à yìri ná u cyeebii ná u pyìibii ná u shiimbii sanmpii puni i, ná u yatōre puni, ná yaaga maha yaaga u mpyi a ta Kana kìnì i ke, maa ḡkàre kìnì laber'e mà laaga tōon u cōonḡi *Yakuba na. ⁷ Pi cyeyaayi nyahaḡi kurugo pi mpyi sà n-jà ntēen piye taan mē. Kuru cyage mpyi a cyere pi yatōre e. ⁸ Lire l'à pyi kaḡuḡo, ka Ezawu si ḡkàr'a sà ntēen Seyiri ḡaḡi i. Ezawu mēge kà mú ku nye Edomu.

⁹ Nye Ezawu u mpyi a tēen Seyiri ḡaḡi i ke, uru u nye Edomu shiimbii tulyage. U tùluge ku nye ḡke. ¹⁰ U yabilìḡi jyaabii mēyi yi nye nje: Elifazi, u cwoḡi Ada jya u nye ure, Reweli, u cwoḡi Basimati jya u nye ure.

¹¹ Elifazi yabilìḡi pyìibii pi nye: Temani ná Omaru, ná Zefo, ná Gatamu, ná Kenazi.

¹² Elifazi mpyi a bilicwoḡi ḡgemu lēḡe ná u mēge nye Timina ke, uru u à Amaleki si. Pire pi nye Ezawu cwoḡi Ada ḡampyire.

¹³ Nye Ezawu jyaḡi Erewele jyaabii pi mpyi Nakyati, Yeraki, Shama ná Miza.

Pire pi nye Ezawu cwoḡi Basimati ḡampyire.

¹⁴ Ezawu cwoḡi wà mēge na mpyi Olibama, Ana pworò u mpyi u wi, u tulyage ku nye Zibeyon. Pùnampyire u à si Ezawu á ke, tire ti nye Yesi, ná Yalamu ná Kora.

¹⁵ Nye tùluyi y'à fworò Ezawu e ke, yire yi nye nje. U jyaḡi nḡcyiḡi Elifazi u tùluyi yi nye nje: Temana shiimbii ná Omaru wuubii ná Zefo wuubii ná Kenazi wuubii, ¹⁶ ná Kora wuubii, ná Gatamu wuubii, ná Amaleki wuubii. Pire puni pi à pyi Ezawu cwoḡi Ada u ḡampyire.

¹⁷ Ezawu jyaḡi Erewele u tùluyi yi mpyi a tēen Edomu kìnì i ke, yire yi nye nje: Nakyati shiimbii ná Yeraki wuubii ná Shama wuubii ná Miza wuubii. Ezawu cwoḡi Basimati ḡampyire ti nye tire.

¹⁸ Tùluyi y'à fworò Ezawu ná u cwoḡi Olibama e ke, yire yi nye nje: Yesi shiimbii ná Yalamu wuubii ná Kora wuubii. Olibama sí na mpyi Ana pworò.

¹⁹ Nye yire tùluyi pun'à fworò Ezawu e, pire pi nye Edomu shiimbii.

Edomu kìnifeebii

²⁰⁻²¹ Nye Ezawu ná u jyaabil'à sà sùpyire ntemu ta Edomu kìnì i ke, pire pi mpyi Seyiri jyaabii. Seyiri sí mpyi Ōri tùluge shin. Nye tùluyi y'à fworò Seyiri i ke, yire yi nye nje: Lotan shiimbii, ná Shobali wuubii, ná Zibeyon wuubii, ná Ana wuubii, ná Dishon wuubii, ná Ezeri wuubii, ná Dishan wuubii.

²² Tùluyi y'à fworò Lotan e ke, yire yi nye nje Ōri shiimbii ná Emanu wuubii. U cìmpworocwoḡi mēge na mpyi Timina.

²³ Tùluyi y'à fworò Shobali i ke, yire yi nye nje Alivan shiimbii ná Manakyati wuubii ná Ebalì wuubii ná Shefo wuubii ná Onami wuubii.

²⁴ Zibeyɔn jyaabii pi mpyi: Aya, ná Ana. Uru Anaŋi u à kàr'a sà fworó síwage e lùbilibii pìi na, pire mpyi na lùfwuge yige, mà u ta u u u tunji Zibeyɔn dùfaanyi nâha. ²⁵ Ana jyaŋi mege mpyi Dishɔn, u pworonji mege sí mpyi Olibama. ²⁶ Tùluyi y'à fworó Dishɔn e ke, yire yi nyɛ nje Emadan shiinbii, ná Esibɔn wuubii, ná Yitiran wuubii, ná Keran wuubii.

²⁷ Tùluyi y'à fworó Ezɛri e ke, yire yi nyɛ nje: Bilan shiinbii, ná Zaavan wuubii, ná Akan wuubii.

²⁸ Tùluyi y'à fworó Dishan e ke, yire yi nyɛ nje: Uzi shiinbii, ná Aran wuubii.

²⁹ Nùŋufɛebii pi à fworó Ɔri tùluge e ke, pire pi nyɛ mpii: Lotan, ná Shobali, ná Zibeyɔn, ná Ana, ³⁰ ná Dishɔn, Ezɛri, ná Dishan. Pire pi à nùŋufente pyi Seyiri kɔni i.

Edɔmu kɔni saanbii

³¹ Saanbii pi à *saanre pyi Edɔmu kɔni i, mà *Izirayeli kɔni ta li saha ŋkwò a saanwa ta me, pire meyi yi nyɛ nje: uru saanŋi ³² niŋcyiini u nyɛ Beyɔri jyaŋi Bela, u kàhe mege na mpyi Dinaba. ³³ Bela à kwù ke, ka Yeraki jyaŋi Yobabu si ntɛen saanre tatɛenge e, Bozura kàha shin u mpyi ure. ³⁴ Yobabu à pa ŋkwù ke, ka Kwushamu si ntɛen saanre tatɛenge e. Uru mpyi na yiri Temani shiinbii kɔni i. ³⁵ Kwushamu à pa ŋkwù ke, ka Bedadi jyaŋi Kyadadi si ntɛen u tatɛenge e. Ur'à Madiyan shiinbii bò Mwabi kɔni i. U kàhe mege na mpyi Aviti. ³⁶ Kyadadi à pa ŋkwù ke, ka Samula si ntɛen saanre e u tatɛenge e. Uru mpyi na yiri Masireka e. ³⁷ Samula à pa ŋkwù ke, ka Shawuli si ntɛen saanre e u tatɛenge e. Uru mpyi na yiri Erebɔti kàhe e baŋi ŋwɔge na. ³⁸ Shawuli à pa ŋkwù ke, ka Akibori jyaŋi Bala Kyanani sí ntɛen saanre e u tatɛenge e. ³⁹ Ur'à pa ŋkwù ke, ka Kyadari si ntɛen saanre tatɛenge e. U kàhe mege na mpyi Pawu. U cwonji mege na mpyi Mahatabeli. Mahatabeli nunji u nyɛ Matiredi, Matiredi tunji u mpyi Mezahabu.

⁴⁰⁻⁴³ Nyɛ nùŋufɛebii pi à fworó Ezawu pyilibil'e ke, pire meyi yi nyɛ nje: Timina, ná Aliva, ná Yekyɛti, ná Olibama, ná Ela, ná Pinɔ, ná Kenazi, ná Temana, ná Mibizari, ná Magadiyeli, ná Iramu. Pire pi à nùŋufente pyi Edɔmu kɔni i. Pi puni mpyi a tɛen pi mege kùligil'e. Ezawu u à pyi Edɔmu shiinbii tulyage.

37

Yusufu ŋɔyi

¹ Nyɛ Yakuba á tɛen *Kana kɔni i. U tunji Ishaka mú mpyi a tɛenle pyi wani.

² Yakuba tùluge tanjaanji u nyɛ ŋge.*

Mà Yusufu yaha yye ke ná baashuunni na, u ná u siŋɛebii, Bila jyaabii ná Zilipa wuubii, mpyi maha mpàabii ná sikyaabii nâha siŋcyan. Yusufu mpyi maha mpaa pire kakuuyi yu pi tunji Yakuba á.

³ Nyɛ Yusufu kyaa li mpyi a táan Yakuba* á mà tòro u jyaabii sanmpii na, naha na ye u niŋjyewunji u à Yusufu ta. Lire e, Yakuba mpyi a v àanntinmbwɔhɔ nisinaŋa jwool'a kan u á. ⁴ Yusufu yyahafeebil'à li nya na pi tunj'à u kyaa táan uy'á mà tòro pire na ke, ka Yusufu kyaa si ntíl'a pen pi á. Ali pi sàha mpyi na jwuŋɛnme yu ná u e me.

⁵ Canŋka, ka Yusufu si ŋɔɔgo ŋɔɔ, maa kuru yyaha jwo u yyahafeebil'á, ka lire si là bâra pi shwðhɔŋi mpenŋi na. ⁶ U à yi jwo pi á «Yi na ŋɔɔge lógo! ⁷ Mii à ŋɔɔ mà wuu nya kerɛge e, wuu u sùmanji kwùun, marii u pwu kàmpahii. Ka mii u kàmpaani là si mpa yír'a yyére, ka yii wogigii si wá na ŋcwɔ na búruli na yyérelɛ na mii wuuni kwùuli, mu à jwo cyi na mii wuuni père.» ⁸ Ka u yyahawuubii si jwo «Lire tɛni i, mu na sɔnŋi si ntɛen wuu nùŋɔ na si mpyi wuu fànhafoo bɛ?» Ka pi i là bâra pi shwðhɔŋi mpenŋi na, u ŋɔɔge kurugo.

⁹ Lire kàntugo, Yusufu à núr'a ŋɔɔge kabɛɛ ŋɔɔ, maa kuru mú yyaha jwo u yyahafeebil'á. U à jwo «Mii à ŋɔɔge kabɛɛ ŋɔɔ sahanŋi, mii à canŋa nyiini, ná yinŋe, ná wɔrii ke ná niŋkin nya cyi à pa cyiye tírige mii taan.» ¹⁰ Maa kuru ŋɔɔge yyaha jwo u tunji nyii na mú.

* 37:3 Yakuba mege kà mú nyɛ Izirayeli

Ka tufoonji si yogo jwo u na, maa u pyi «Naha ηῶḡḡ fiige mu à ηῶ ame ye? Lire tēni i ke, mu la ku ηye mii ná mu nunji ná mu s̄iηεebii, wuu puni s'a niηkure sínni mu taan ke?»

¹¹ Nye ka Yusufu ηyipeenni si jyè u yyahawuubil'e u ηῶyi kurugo, ηka u tunj'à puru jwumpe yaha uye funnj'i, marii sōnnji pu na.

Yusufu yyahawuubil'à u pére

¹² Nye Yusufu yyahawuubil'à pa ηkàre Sikemu kùluni i ná pi tunji yatῶre e zàa nâha.

¹³ Canηka, Yusufu tunji Yakuba à u yyer'a tun, maa jwo u á «Mu yyahawuubil'à kàre ná yatῶre e Sikemu i, ta ma si ma tun pi yyé.» Ka Yusufu si u pyi «Ḍḡn.» ¹⁴ Ka u u jwo «Sà wíi, kampyi mu yyahawuubii ná yatῶre wá cùuηḡ, maa mpa ná yyaha wwû kur'e.» Ka Yusufu si yîri Eburḡn bafage e u tunji taan mà kàre Sikemu kùluni i.

¹⁵ Ka nàñi wà si sà bê ná u e sige e u u jaare na u yyahawuubii caa, ka u u yíbe «Naha mu na ηcaa ye?» ¹⁶ Ka u u jwo «Mii na na yyahawuubii caa. Taa pi maha yatῶre nâha ke? Na pwḡḡ, maa pi saha cyêe na na.» ¹⁷ Ka nàñi si jwo «Pi à yîri naha, mii à lógo pi ηwḡ na, na pire na ηkèege Dotan e.»

Ka Yusufu si ηkàre pi fye e mà sà pi ta wani kuru cyage e. ¹⁸ Ka u yyahawuubii si u ηya tatῶnge e u u ma, maa ηwḡ li na, na pi u bò. ¹⁹ Maa jwo piye shwḡḡl'e «Wuu ηῶyifoo nimpanji u ηge! ²⁰ Yii a wá, wuu u bò a cyán wyikuunke k'e, wuu u sà yi jwo na sige yaage kà k'à u bò a kyà. Wuu fyâha, wuu raa wíi u ηῶyi ká bú jà a pyi sèe.»

²¹ Nye pi puni niηjyeni, Uruben à u cēenbii jwumpe lógo ke, ka u la si mpyi si Yusufu shwḡ pi na, maa jwo «Wuu àha u bò me! ²² Yii àha ηε sùpya bò me! Yii u wà ηke wyige e, naha sige e, yii àha kapii pyi u na me.» Uruben à puru jwo, ηaha na ye u la mpyi si Yusufu yige pi kàntugo, si nùru ná u e zà ηkan pi tunj'à.

²³ Nye Yusufu à pa nḡ pi na ke, ka pi i vāanntinmbwḡhe nisinañke ðir'a wwû u na. ²⁴ Maa u ηḡḡ'a cyán wyige e, lwḡhe mpyi k'e me. ²⁵ Puru ηwḡḡ na, maa ntēen na lyî.

Mà pi yaha ηjyîñi na, ka pi i mpa ηùnyî yîrig'a wíi mà Sumayila tùluge cwḡḡmpii pìi nimpamii ηya ná ηwḡḡ kurunji i mà yîri Galadi kùluni i, yire ηwḡḡnyî mpyi a tugo s̄inmpe nùgontaanwumpe ná làtikolonji na, na ηkèege *Misira k̄ini i. ²⁶ Tēni i Zhuda à pi ηya ke, ka u u yi jwo u s̄iηεbil'á «Wuu aha wuu cḡḡñi bò maa li ηwḡḡ, ηaha lire sí ηwḡ wuu na ye? ²⁷ Yii a wá, wuu u u pére mp̄ii cwḡḡmpil'á. Wuu àha u bò me. Nka wuu li cè a jwo wuu cḡḡñi wí, wuu wà wí.» Ka pi sanmp̄ii si ηε u jwumpe na.

²⁸ Nye pire Sumayila tùluge cwḡḡmpil'á† nḡ wani ke, ka pi i Yusufu yige wyige e, mà pére pi á wyérefyinnji darashii beñjaaga na. Ka pi i ηkàre ná u e Misira k̄ini i.

²⁹ Nye lire kàntugo, Uruben à nùr'a pa wyige ηwḡge na, na uru sí Yusufu yige. U à nḡ wani ke, ka u u fḡ Yusufu i wyige e. Ka u nāvunηḡ wunji si u vāanntinñke cù na ηcwuun. ³⁰ Maa ηkàre u cēenbii cyage e, maa yi jwo pi á «Ei! Pyàñi sàha wá bèenñke e mà de! Di mii sí nde kani pyi ye?»

³¹ Ka pi i Yusufu vāanntinmbwḡhe lwḡ, maa sikapeni là bò, maa ku le kuru s̄ishange e. ³² Puru ηwḡḡ na, maa kuru vāanntinñke tùlugo pi tunj'à maa yi jwo u á «Wuu à ηke vāanntinñke ta sige e, ku wíi, kampyi mu jyanji woge ki.» ³³ Ka *Yakuba si ku wíi mà ku ta u jyanji Yusufu woge ki. Maa jwo «Ei! mii jyanji vāanntinñke ku ηye ηke! Sige yaage kà k'à u cù maa u sulugo sulugo amε.» ³⁴ Ka nāvunñke si Yakuba pyi u u u vāanntinñke cwuun, maa kwùñi vāanñyi le, marii mεε súu u jyanji kwùñi na, canmpyaa niηyahagii funnj'i. ³⁵ Ka u jyaabii ná u pworibii puni si mpa si u fḡḡḡ, ηka u la ηye a mpyi wà si uru fḡḡḡ me. U mpyi na ηko «Mii sí n-kwḡro mεesuuni na fo sí n-kwû si ηkàre kwûu kànha na, na jyanji fye e.» Maa ηkwḡro mεesuuni na.

³⁶ Nye pire cwḡḡmpil'á nḡ Misira k̄ini i ke, ka pi i Yusufu pére Potifara á. Uru u mpyi Misira k̄ini saanji Farḡn sòrolashiibii ηùñufoonji.

† 37:28 Sumayila shiinbii mege kà ku ηye Madiyan shiinbii mú.

38

Pyinkanni na lenkwucwoŋi Tamari à pyi maa pyà ta ke

¹ Nye nyii karigii puni kàntugo na, *Zhuda à yîri u sìŋεεbii taan mà sà ntèen Adulamu kànhe shinŋi wà yyére; uru mege na mpyi Kyira. ² Mà u yaha wani kuru cyage e, ka u u nyii yige *Kana kini pùcwoŋi wà kurugo maa uru lèŋε nàmbaga na, uru pùcwoŋi mege na mpyi Shuwa. ³ Ka u u laa lwó maa si pùnambile, ka Zhuda si li mege le Eri. ⁴ Ka u u núr'a yyére sahaŋki maa si pùnambile, maa lire mege le Ona.

⁵ Lire kàntugo, ka u u núr'a yyére, maa Ona tahare si pùnambile maa lire mege le Shela, lir'à Zhuda ta u à tèn Kezibi kànhe e.

⁶ Nye Zhuda jyaŋi niŋcyiŋi Eri à pa nɔ cipεεre na ke, ka u u ceewe kan u á, uru ceenji mege mpyi Tamari. ⁷ Nka Eri mpyi shinpi Kafoonji Kile nyii na. Lire kurugo, u à u múnaani wwû u e, u nyε a jà a shì ta mε.

⁸ Ka Zhuda si yi jwo Eri cəŋŋi Ona á: «Ma yyahafoonji cwoŋi lèŋε zàbanngara na, bà mu si mpyi si pyii si u na, mu yyahawuŋi si mpyi ná tұлuge e mε. ⁹ Nka Ona mpyi a cè na uru ká pyà ta u na, kuru tұлuge si n-pyi uru wogo mε, lire e tère o tère u à wwɔ ná u e ke, ka u u li pyi, bà u si mpyi u àha pyà ta u na mε. ¹⁰ Nye bà u à pyi u nyε a jεε si pyii ta u na mε, ka lire si mpɛn Kafoonji Kile e, ka u u u múnaani wwû u e, uru mú nyε a jà a shì ta mε.

¹¹ Ka Zhuda si yi jwo u napworonji Tamari á: «Ta si ma tupyenge e, maa ntèen wani lenkwucwɔgɔre e nɔ baa, fo mii jyaŋi sanji Shela ká lyε a nɔ cipεεre na. Zhuda à yire jwo, jaha na yε u mpyi na fyáge Shela kà ŋkwɔ ŋkwû u yyahawuubii fiige mε, ka Tamari si ŋkàr'a sà ntèen u tuŋi pyenge.

¹² Nye canmpyal'à tòro ke, ka Zhuda cwoŋi si ŋkwû, uru na mpyi Shuwa pworo. U à u cwoŋi kwùŋi yamεeni sú a kwɔ, ka u funŋke si níŋε tɛni ndemu i ke, ka u ná u cevoonji Kyira, Adulamu shinŋi si ŋkàre Tima e u mpàabii shire takwɔnge e. ¹³ Mà pi yaha pi sàha ŋkwɔ a kuni lwó mε, ka wà si sà yire yyaha jwo Tamari á na u natuŋi wá na ŋko raa ŋkèεge Tima e, u mpàabii shire takwɔnge e. ¹⁴ Tèni i Tamari à yire lógo ke, ka u u u lenkwucwɔgɔre vāanŋyi wwûl'a yaha, maa vāanŋke kà tɛg'a u nùŋke tò, maa uye sanji puni tò mú, maa ŋkàr'a sà ntèen Enayimu kànhe tajyijwɔge na, Tima kànhe kuni mpyi a tòro kuru kànhe funŋke e. U à nɔ wani ke, maa uye pyi mu à jwo fworobacwo. Nye Tamari à lire pyi, jaha na yε Shela á pa lyε a nɔ cipεεre na, ŋka Zhuda nyε a u pyi u a uru lèŋε mε.

¹⁵⁻¹⁶ Nye Zhuda niŋkàriŋ'à sà nɔ wani, maa u nya ke, ka u u wá na sɔŋŋi na fworobacwoŋi wà u nyε u wi, jaha na yε u mpyi a yyahe tò ná vāanŋ'i, u mpyi a cè na uru napworonji wi mε. Ka u u file u na, maa u pyi: «Ceewe, na pwɔhɔ, mu kyaa na naha mii na» ka Tamari si u natuŋi pyi: «Mii aha jεε mu na, jaha mu sí n-kan mii á yε?» ¹⁷ Ka u natuŋi si jwo: «Mu aha jεε, mii sí sika kan mu á.» Ka u napworonji si jwo: «Mu à mii nya mii à jεε mu na, mu sí ma cyeyaage kà kan mii á, mà jwo sikanji u nɔ mii na ke.» ¹⁸ Ka Zhuda si jwo: «Na cyeyaage ŋkire mii sí n-kan mu á yε?» Ka ceenji si u jwɔ shwɔ: «Mu mege tafyen'à séme yaage ŋkemu na ke, ná ku mεere, ná kàbiini li nde mu cye e ke. Ka Zhuda si yire puni kan u napworonji'á, maa sà wwɔ ná u e, ka u u laa lwó. ¹⁹ Lire kàntugo, ka napworonji si yîri kuru cyage e maa ŋkàre u tupyenge e. Vāanŋyi yi mpyi u na ke, maa yire wwûl'a yaha, maa núr'a u lenkwucwɔgɔre vāanŋyi lwó a le sahaŋki.

²⁰ Nye lire jwɔhɔ na, ka Zhuda si uru sikanji kan u cevoonji, Adulamu shinŋi'á, u sà ŋkan ceenji'á, u u uru cyeyaayi shwɔ, u à ma. Nka uru nyε a sà ceenji cya a nya mε. ²¹ Maa kuru cyage shiinbii yíbe: «Fworobaacwoŋi u mpyi naha ke, taa u nyε ke? U mpyi naha kuni jwɔge na.» Ka pi i u pyi: «Fworobaacwo nyε a tɛl'a pyi naha mà nya mε.» ²² Ka u u núr'a kàre Zhuda yyére, maa yi jwo u á: «Mii nyε a jà a u cya a nya mε. Mpii mii à ta wani kuru cyage e ke, pir'à jwo na fworobacwo sàha ntɛl'a pyi wani mε.» ²³ Ka Zhuda si jwo: «Ceenji u kwôro ná y'e kɛ! Wuu àha silege cya njaha wuye juy'i mε, mii nɔ, mii kɔn'à sika tùgo u á. Mu aha mpyi mu nyε a u nya mε, y'á kwɔ.»

²⁴ Nye yiñyi taanre tatòroge e, ka pi i sà yi jwo Zhuda á, na u napworonji Tamari, na u à pyi fworobacwo, na u laa wu bá u nye. Ka Zhuda si jwo: «Yii u yige kànha kàntugo, yii i u bò, yii u súugol!» ²⁵ Tèni i pi à jwo na pi sí raa u cwôre ke, ka u u wà tun u natuñ'á, maa jwo: «Nàñi ngemu u à laani tège mii na ke, uru mege tafyeñi nye yaage nkemu na ke, ná ku meere ná u kàbiini yi nye nje, yi kàanmucya kampyi mu à yifoñi cè.» ²⁶ Ka Zhuda si ntèen li taan na uru wuyo yi, maa jwo na nge ceen'á à tanga ta uru na. U à nde kani pyi uru na, jaha na ye uru nye a ñen'a u kan u jyañi, Shela á, zàbangara na me.

Nye mà láha lire tèni na, Zhuda saha nye a sínni ná u e me.

²⁷ Ceenji tètigin'à pa nò ke, ka li i nta ñamii laa li nye u á. ²⁸ Tèni i laan'à pa yîri ke, ka pyàñi wà si cyege yige, ka lashwoñi si ku cù, maa dizimee niñyaa pwo ku na, maa jwo na nge u nye niñcyiñi. ²⁹ Ka pyàñi si núr'a cyege lèñe wani, ka shonwuñi si fworu, ka lashwoñi si jwo na u à kuni múgo, ka pi i uru mege le Perézi*. ³⁰ Lire kàntugo, ka u sanñi si si, ná dizimeeni niñyaani i cyege na, ka pi i uru mege le Yeraki.

39

Potifara à Yusufu yaha u pyenge karigii puni ñuñ na

¹ Nye pire Sumayila tùluge cwòhòmpil'à kàre ná Yusufu i *Misira e, maa u pére Potifara á, Faron sòrolashiibii ñuñufeembwòh'á.

² Mà u yaha u ñuñufoñi Potifara pyenge e, ka Kafoñi Kile si ñkwôro ná u e, maa u karigii puni ñwò u á. ³ Ka Potifara si mpa li nya na Kafoñi Kile na nye ná Yusufu i, u àha cye le kyaa maha kyal'e ke, u maha lire ñwò u cye e. ⁴ Ka Yusufu kyaa si ntáan u ñuñufoñ'á fo u à u yaha u pyenge karigii ñuñ na, maa u cyeyaayi puni le u cye e. ⁵ Potifara à Yusufu yaha u pyenge karigii ná u cyeyaayi ñuñ na ke, ka Kafoñi Kile si jwó le Potifara á, maa u pyenge ná u sige karigii puni ñwò Yusufu cye kurugo. ⁶ Lire kurugo, ka Potifara si u karigii puni puni le Yusufu cye e. U sàha mpyi na bwùun u cyeyaage kà na sahanñi me, fo u yalyîre kanni.

Yusufu ñuñufoñi cwon'á nyii yige u kurugo

*Nye Yusufu na mpyi nàñjiwe nisinaña, u lempe mpyi a ñwò sèe sèl'e. ⁷ Canñka, Yusufu ñuñufoñi cwon'á nyii yige Yusufu kurugo. Maa jwo «Sini ná mii i.» ⁸ Ka u u ñcyé maa jwo u á «Onhò de! Mii ñuñufoñi sàha nye na cye leni kyal'e pyenge e me. U à u cyeyaayi puni le mii cye e. ⁹ Mii ná uru mú à pyi niñkin ñke pyenge e. U nye a mii sige kyaa na me, fo muye niñkin, jaha na ye mu u nye u cwonji. Di mii sí ñee lire kapiini fiige pyi n-jwo Kile na ye?» ¹⁰ Canña maha canña, ceenji mpyi maha Yusufu yiri, ñka Yusufu nye a ñen'a sínni ná u e me.

¹¹ Nye canñka Yusufu à jyè bage e na báarañi pyi, lir'à pyenge shiinbii puni ta pi à fworu. ¹² Ka ceenji si Yusufu cù vaañtinñke na, maa jwo na u sínni ná ur'e. Ka Yusufu si uye ñir'a shwò u na, maa u vaañtinñke fwòr'a yaha u cye e, maa fê a fworu ntàani na.

¹³ Nye ceen'á Yusufu nya u à vaañtinñke yaha u cye e, maa fworu ntàani na ke, ¹⁴ ka u u u pyenge shiinbii puni yyere, maa yi jwo pi á «Yii wíi, ná *Eburu nàñi i mii poon'á pa ke, u à pa mpa wuu pyenge mege kège. U à pa mii fye e si ñcwo mii na, ka mii i ñkwúulo fànha na. ¹⁵ U à mii nya mii i ñkwúuli ke, ka u u u vaañtinñke wwùl'a yaha mii cye e, maa fê a fworu ntàani na.»

¹⁶ Nye ka ceenji si ntèen ná Yusufu vaañtinñke e na u poonji sigili. ¹⁷ U poon'á pa ke, ka u u jwo «Wíi, Eburu bilinañ'i mu à pa ke, u la mpyi si mii ñjini láha mii na. ¹⁸ Ka mii i ñkwúulo, ka u u u vaañtinñke yaha mii cye e, maa fê a fworu ntàani na.»

¹⁹ Nye ceen'á yire jwo Yusufu na ke, ka u poonji lùuni si yîri sèl'e. ²⁰ Ka u u Yusufu cù a le kàsunji i ná saanñi kàsujyiibil'e. U à mò wani.

* 38:29 Perézi mege ñwòhe ku nye kun'á múgo

²¹ Nka lire ná li wuuni mu i, Kafoonji Kile à kwôro ná Yusufu i, maa jwô u na, ka Yusufu kyaa si ntáan kasubage jùñufoon'á. ²² Ka uru si Yusufu yaha kàsujyibii puni jùñô na, maa u pyi u a pi kàanmucaa. Nye lire pyiñkanni na, Yusufu mpyi na karigii puni yyaha cwôonre kasubage e. ²³ Kasubage kàanmucyafoon'á pa cyeyi láha karigii puni na, maa cyi kan Yusufu u u mpyi, jaha na ye Kafoonji mpyi ná u e, marii u karigii puni jwôge.

40

Yusufu à kàsujyibii pìi shuunni ñôyô jwôhe jwo

¹ Nye jcyii karigii kàntugo, *Misira saanji Farôn* yabyaare kanfeebii jùñufoonji ná bwúurufwoobii jùñufoon'á kyaa pyi, ndemu lemε p'à pi Farôn jyii na ke.

² Ka u lùuni si yîri pire jùñufeebii mú shuunniñi taan. ³ Maa jwo na pi pi cû a le kàsuni i. Kuru kasubage na mpyi sòrolashiibii jùñufembwôhe pyenge e, Yusufu mpyi kàsuni ñgemu i ke. ⁴ Sòrolashiibii jùñufeembwôh'á pi lèñe ná Yusufu i, maa u pyi u a pi kàanmucaa. Yusufu u mpyi na pi karigii puni cwôonre. Pi à tère pyi wani kasubage e.

⁵ Canñka, mà pi yaha kasubage e, yabyaare kanfeebii jùñufoonji ná bwúurufwôobii jùñufoon'á ñôyô ñôo numpilage ninuge e. Pi shin maha shin ná u wogo, wà ná wà wogo jwôhó nye ninjin mε. ⁶ Nye nyεsôoge na, Yusufu à pa pi kàanmucya ke, ka u u pi yyahayi nya y'á tanha. ⁷ Ka u u pi yîbe: «Naha na yii yyahay'á tanha nijjaa ye?» ⁸ Ka pi i jwo: «Wuu à ñôyô ñôo, sùpya sí naha naha ñgemu u sí n-jà yi jwôhe cè njwo wuu á mε.» Ka Yusufu si jwo «Yii nyε a cè na Kile u sí n-jà ñôyô jwôhe jwo mà? Yii yii ñôyô jwo na á.»

⁹ Ka saanji yabyaare kanfeebii jùñufoonji si u u ñôoge jwo Yusufu á na «Mii ñôoge e, *ερεzen cige mii à nya naye yyaha na, ¹⁰ ñkényi taanre na mpyi ku na, ku mpyi a fyèn, maa se, yasεere s'á nò. ¹¹ Farôn lùbyaceni mpyi mii cye e, ka mii i ερεzenji nimpini lwó a yûg'a le lùbyaceni i mà kan u á.»

¹² Ka Yusufu si jwo u á «Mu ñôoge jwôhe ku nyε ñke: cige ñkényi taanrenji jwôhe ku nyε canmpyaa taanre. ¹³ Canmpyaa taanrenji ká fûññô, Farôn sí mu yige kàsuni i si mu pée si mu le ma báaranji nijjyeni i. Mu sí raa yabyare kaan u á bà mu mpyi a fyânha na li pyi mε. ¹⁴ Nka mu aha fèremε ta tēni ndemu i ke, ma hà funñô wwò na na mε, maa jwô na na, maa na kyaa jwo Farôn á, bà u si mpyi si mii yige kàsuni i mε. ¹⁵ Naha kurugo ye pi à mii cû fânhe e mà yîri *Eburu shiinbii kini i mà kàre naha. Pi à mii le kàsuni i mà li ta mii nyε a kapii pyi mε.»

¹⁶ Nye bwúurufwoobii jùñufoon'á li nya na Yusufu à u shèrefoonji ñôoge jwôhe jwo a táan u na ke, ka uru mú si jwo «Mii ñôoge e, sàhagii taanre na mpyi mii a tugo jùñke e, bwúuru na mpyi cyi e. ¹⁷ Sàhani li mpyi cyi puni nijnyini na ke, Farôn jyii bwúuruñi shini puni na mpyi lire e. Nye ka sañcyεenre tà si mpaa uru bwúuruñi jòore sàhani i mii juy'i.»

¹⁸ Ka Yusufu si jwo «Mu ñôoge jwôhe ku nyε ñke. Sàhagii taanrenji mú na nyε canmpyaa taanre. ¹⁹ Canmpyaaagii taanre ká fûññô, Farôn sí mu yige kàsuni i si mu dùrugo cige k'e si mu bò. Sañcyεenre sí n-pa a mu jòore.»

²⁰ Nye canmpyaaagii taanren'á fûññô ke, ka canmpyitanrewuuni si mpa bê Farôn canzege canmbilini na. Kuru canñke kátáanni mege na, u à jyyi nijyahawa shwôhó kini shinbwoobii puni mεε na. Maa yabyare kanfeebii jùñufoonji ná bwúurufwôobii jùñufoonji yige kàsuni i, u kini shiinbwobii puni jyii na. ²¹ Maa yabyare yaafeebii jùñufoonji le u báaranji nijjyeni i, ka uru si wá na yabyaare kaan u á. ²² Nka u à bwúuruñi yaafeebii jùñufoonji pwô cige e, mà tàanna ná Yusufu jwumpe e.

²³ Lire ná li wuuni mú i, mà lwó yabyaare kanfeebii jùñufoon'á fworo kàsuni i ke, u nyε a sônñ'a nò Yusufu na mε, u à funñô wwò u na punò punò.

* 40:1 Farôn: kuru mege na mpyi pèene mege ñkemu ku mpyi na leni Misira kini saanbii puni na ke

41

Yusufu à saanŋi Farɔn nɔɔyi nɔwɔhɔ jwo

¹ Nye yyee shuunni kàntugo, ka Farɔn yabiliŋi si nɔɔge kà nɔɔ. U à nɔɔ mà uye nɔya Nili banj nɔwɔge na. ² Maa nɔiye nimbwoyo baashuunni nɔya, yi lem'à nɔwɔ sèl'e, y'à fworolwɔhe e, mà paa lyí banj nɔwɔge na. ³ Maa nɔiye niŋcwɔgɔrɔ baashuunni nɔya, yi lem'à pi sèl'e, yire mú à fworolwɔhe e, nɔiye niŋcɛnɔyi baashuunniŋi kàntugo, mà pa yyére yi taan banj nɔwɔge na. ⁴ Ka nɔiŋyi niŋcwɔgɔre baashuunniŋi si nɔiŋyi nimbwoyi baashuunniŋi kyà. Puru nɔwɔhɔ na, ka Farɔn si nɔ nɔɔmpe na. ⁵ Nye lire nɔwɔhe na, ka u u núr'a nɔɔge kabere nɔɔ. Maa sùmanɔahaya baashuunni nɔya y'à fworolwɔhe sùmacige niŋkin na, yi puni pyàŋi mpyi a bùunɔ, u lemɛ mú s'à nɔwɔ. ⁶ Lire kàntugo, ka sùmanɔahayi yabere baashuunni si fworolwɔhe kuru sùmacige ninuge na, yire sùmanɔahayi mpyi a cyére cyére, síwage kafɛɛge mpyi a yi waha. ⁷ Nye sùmanɔahayi y'à waha waha ke, yir'à sùmanɔahayi niŋcɛnɔyi lyí. Puru nɔwɔhɔ na, ka Farɔn si nɔ mà li ta na nɔɔgɔ ur'à nɔɔ. ⁸ Nye kuru nɔyèsɔɔge na, ka Farɔn funŋke si mpɛn, ka u u *Misira kɔni céefebii ná nɔcèfeebii puni yyere, maa u nɔɔyi yyahe jwo pi á, nka pi wà nɔye a jà a ku kà yyaha cè a jwo u á mɛ. ⁹ Lire tɛni i ke, ka Farɔn yabyaare kanfeebii nɔnɔfoonɔ si puru jwumpe lógo, maa jwo u á «ŋgurugonɔ u à mii ta ke, mii funŋ'a cwo uru na niŋjaa.» ¹⁰ Maa jwo «Canŋka, mu, Farɔn lùuni mpyi a yíri ma kɔni shiinbwoobii pi taan. Mu mpyi a mii ná bwúurufwoobii nɔnɔfoonɔ cù lire tɛni i, mà le sòrolashiibii nɔnɔfembwɔhe kàsunɔ i. ¹¹ Mà wuu yaha wani, wuu mú shuunniŋ'a nɔɔyɔ nɔɔ numpilage ninuge e, yi nɔɔyi nɔye a pyi niŋkin mɛ, yi nɔwɔhe mú nɔye a pyi niŋkin mɛ. ¹² *Eburu nàŋjiŋi wà u mpyi ná wuu e kàsunɔ i, sòrolashiibii nɔnɔfoonɔ báarapyiŋi wà u mpyi a fyànha a pyi u wi. Ur'à wuu à wuu nɔɔyi yyaha jwo, ka u u yi nɔwɔhe cè a jwo u á. ¹³ Pyiŋkanni na u à yi nɔwɔhe jwo wuu á ke, y'à tòro li jwunŋkanni na. Mii à le na báaraŋi niŋjyeni i, ka bwúurufwoobii nɔnɔfoonɔ si mpwɔ cige e.»

¹⁴ Nye Farɔn à puru lógo ke, ka u u wà tun u sà Yusufu yyere. Ka pi i fyâl'a sà u yige kàsunɔ i, maa u nɔnɔke ná u mahajwonɔ kùlu, maa vaaŋnyi yabere le u na, maa nkaŋre ná u e Farɔn yyére. ¹⁵ Yusufu à nɔ wani ke, ka Farɔn si jwo u á «Mii à nɔɔgɔ nɔɔ, sùpya sí nɔye a jà a ku nɔwɔhe cè a jwo mii á mɛ. Mii s'à lógo na nɔɔgɔ ká jwo mu á, mu maha jà a ku nɔwɔhe jwo.» ¹⁶ Ka Yusufu si jwo saanŋ'á «Sèenɔ na, Kile yabiliŋi u sí mu funŋke nɔnɔge si mu nɔɔge nɔwɔhe jwo mu á.» ¹⁷ Ka Farɔn si u pyi «Mii nɔɔge e, mii à naye nɔya Nili banj nɔwɔge na. ¹⁸ Maa nɔiye nimbwoyo baashuunni nɔya, yi lem'à nɔwɔ sèl'e, y'à fworolwɔhe e mà pa a lyí banj nɔwɔge na. ¹⁹ Lire nɔwɔhe na maa nɔiye niŋcwɔgɔrɔ baashuunni nɔya, yi lem'à pi sèl'e, y'à fworolwɔhe e. Misira kɔni puni i, mii nɔye a yi nɔiye lempe piŋkanni fiige nɔya mɛ. ²⁰ Nye ka nɔiye niŋcɔgɔyi si mpa nimbwoyi kyà. ²¹ Nka lire ná li wuuni mú i, l'à pyi mu à jwo yaaga nɔye yi funŋyi i mɛ. Ka yi i nkwôro bà yi mpyi mɛ. Lire kàntugo, mii à nɔ. ²² Nye mii à núr'a nɔɔge kabere nɔɔ. Kur'e, mii à sùmanɔahaya baashuunni nɔya y'à fworolwɔhe sùmacige niŋkin na, yi puni pyàŋi a bùunɔ, u lemɛ mú s'à nɔwɔ. ²³ Sùmanɔahayi yabere baashuunni a fworolwɔhe yire kàntugo, yi mpyi a cyére cyére, maa waha síwage kafɛɛge cye kurugolwɔhe. ²⁴ Nye sùmanɔahayi y'à cyére ke, ka yire si niŋcɛnɔyi jò. Nye nje nɔɔyi mii à jwo na céefebil'á, nka pi wà nɔye a jà a yi nɔwɔhe cè a jwo mɛ.» ²⁵ Ka Yusufu si yi jwo Farɔn á «Nɔɔyi shuunniŋi mu à nɔɔ ke, yi nɔye niŋkin, nde Kile sí n-pa n-pyi ke, lire u à cyé mu na. ²⁶ Nɔiye niŋcɛnɔyi baashuunniŋi nɔye yyee baashuunni, sùmanɔahayi niŋcɛnɔyi baashuunniŋi mú nɔye yyee baashuunni. Yire puni na nɔye nɔɔgɔ niŋkin. ²⁷ Nɔiye niŋcwɔgɔyi baashuunniŋi (y'à fworolwɔhe nje saŋyi kàntugo ke), yire nɔye yyee baashuunni katege. Sùmanɔahayi baashuunniŋi y'à cyére, kafɛɛge s'à yi waha ke, yire mú na nɔye yyee baashuunni katege. ²⁸ Bà mii à yi jwo mu Farɔn á numɛ mɛ, nde Kile sí n-pa n-pyi ke, lire u à cyé mu na. ²⁹ Nye yyeeŋii baashuunniŋi cyi na ma ke, sùmanɔi sí nɔwɔ Misira kɔni i sèe sèl'e. ³⁰ Nka yyeeŋii cyiberii baashuunni sí n-pa kàntugo, cyire nɔye katege, li sí n-pyi fo sùpyire funŋɔ sí n-wwò yyeeŋii baashuunniŋi sùmataani na. Katege sí kɔni puni kège. ³¹ Katege piŋkanni sí n-si sùpyire

funḡo pyi ku wwò yyeegii nintòrogii sùmatani na. ³² Kampyi mu à nje ḡooyi ḡoḡkanagii shuunni ḡoḡ, lir'à li cyêe sèenji na, Kile kayaana li, li si mḡo si mpyi mε. ³³ Nyε numε, mu à yaa mu u wà cya, ḡgemu nyε yákilifoo maa mpyi kacèḡe ke, ma yaha Misira k̄ini puni ḡuḡo na. ³⁴ Maa sùpyire tà t̄iḡe k̄ini ḡuḡo na ná u e, bà li si mpyi sùmaḡi ḡgemu ká nta ke, uru u taa tatayi kanḡkuro, si taage niḡkin yaha ḡkère na, Misira k̄ini puni yyeegii niḡcèḡkii baashuunniḡi funḡke e mε. ³⁵ Sùmaḡi ká ḡwḡ yyeegii ḡcyiimu i ke, pi i wà bégel'a yaha mu, Farḡn mεge na, kànyi puni na, pi raa u kàanmucaa. ³⁶ Yyeegii baashuunniḡi katege ká nḡ Misira k̄ini na tēni ndemu i ke, sùmaḡi u à bégel'a yaha ke, uru u sí n-tèḡe raa sùpyire ḡwḡ caa. Lire ká mpyi, katege saha si k̄ini kèḡe mε.»

Yusufu à pyi Misira k̄ini kacwḡnrḡi niḡcyiḡi

³⁷ Nyε nje Yusufu à jwo ke, yir'à taaḡ Farḡn ná u k̄ini yyaha yyére shiinbil'á. ³⁸ Ka Farḡn si jwo pi á «Sùpyaḡi ḡgi u sí n-jà n-ta, Kile à yákiḡi niḡcèḡe le ḡgemu i ḡge nàḡi fiige yε?» ³⁹ Maa jwo Yusufu á «Bà Kile à ḡcyiḡi karigii cyêe mu na mε, sùpya saha si nta ḡgemu u nyε yákilifoo, maa mpyi kacèḡe mà mu kwò mε.» ⁴⁰ Maa núr'a jwo: «Mii sí mu t̄iḡe na pyeḡe ná na k̄ini shiinbii ḡuḡo na. Mu aha ndemu jwo ke, lire pi sí n-pyi. Mii kanni u sí n-pyi mu ḡuḡo na *saanre tatèḡe kurugo. ⁴¹ Mii à *Misira k̄ini puni ḡuḡufente le mu cye e niḡjaa.» ⁴² U à puru jwo a kwò ke, maa u yabiliḡi fāḡhe kampefeḡeḡi wwú mà le Yusufu kampeeni na, maa vāaḡcèḡi le u na, maa sèḡe ḡkèḡcuro le u na. ⁴³ Maa Yusufu dùrugo shḡḡḡ wòtoro ḡuḡ'i mà taha u yabiliḡi wuḡi fye e. Sùpyire tà na mpyi pi yyaha yyére na ḡkwúuli, marii yu «Yabwḡhe, yabwḡhe na ma!» Nyε lire pyiḡkanni na, Farḡn à Misira k̄ini ḡuḡufente puni kan Yusufu á. ⁴⁴ Maa jwo Yusufu á sahaḡki «Mii u nyε saanḡi Farḡn. ḡka sùpya saha nyε a yaa u kyaa pyi Misira k̄ini puni funḡke e na mu bà u à kuni kan urufol'á mà yε.» ⁴⁵ Maa Yusufu mεge le Zafinati Panεkyā. Maa ceewe kan u á, ceenḡi mεge na mpyi Asanati. Ceenḡi tuḡi mεge mpyi Potifira, uru u mpyi ḡni kàḡhe sáragawwuḡi. Ka Yusufu si ntèḡe lire pyiḡkanni na Misira k̄ini puni ḡuḡo na. ⁴⁶ U à báaraḡi s̄ii Misira saanḡi Farḡn á, mà u shiḡi ta yyee beḡjaaga ná kε. Puru ḡwḡḡo na, u à ȳiri Farḡn taan, mà sà Misira k̄ini puni ḡaara. ⁴⁷ Nyε yyee baashuunni funḡ'i, sùmaḡi'á ḡwḡ sèl'e. ⁴⁸ Ka Yusufu si cyire yyeegii baashuunniḡi sùmaḡi wà bégele mà yaha Misira k̄ini cyeyi puni i. U à kàḡha maha kàḡha wu bégele kuru kàḡhe e uye kanna na. ⁴⁹ Sùmaḡi u à bínni ke, uru mpyi a ḡyaha mu à jwo suumpe lwḡhe ḡwḡge nticyeḡi fiige. Pi mpyi a li ḡwḡ cū na u peseli, ḡka pi à pa li ḡwḡ yyéḡe, ḡaha na yε u pèḡe mpyi na si n-jà n-cè mε.

⁵⁰ Nyε mà jwo katege tēni li nḡ ke, Yusufu mpyi a pùnampyire shuunni si u cwḡḡi Asanati na, ḡni kàḡhe sáragawwuḡi Potifira pworḡi u mpyi u wi. ⁵¹ Ka Yusufu si u jyaḡi niḡcyiḡi mεḡe le Manase, ḡaha na yε Kile à uru funḡḡo wwò u yyefuge karigii puni na, ḡcyiḡi cyi à u ta mà u yaha u tupyεḡe e ke* ⁵² Maa u jyaḡi shḡnwuḡi mεḡe le Efrayimu, ḡaha na yε ur'à kyaala k̄ini ndemu i ke, Kile à pyiḡbii kan ur'á lire k̄ini i†. ⁵³ Nyε yyeegii baashuunniḡi sùmaḡi u mpyi a ḡwḡ Misira k̄ini i ke, cyir'à pa ḡkwò. ⁵⁴ Lire kàntugo, bà Yusufu mpyi a yi jwo mε, ka yyeegii baashuunniḡi katege si s̄ii. Katege mpyi k̄irigii sanḡkii puni i, ḡka yalȳire na mpyi Misira k̄ini cyeyi puni i. ⁵⁵ Nyε katege mú a pa nḡ Misira k̄ini puni na tēni ndemu i ke, sùpyir'à paa ḡkwúuli Farḡn taan na u yalȳire kan pir'á. Ka u u pi pyi «Yii a si Yusufu yyére, u àḡa ḡjemu jwo yii á ke, yii i lire pyi.» ⁵⁶ Kuru kateg'á cwo Misira k̄ini puni na. Ka Yusufu si sùmaḡi tayahayḡ ḡwḡ múgo, marii u pèḡeli Misira shiinbil'á, ḡaha na yε katege mpyi a pēe sèl'e k̄ini i.

⁵⁷ Mà bàra lire na, katege mpyi a jyè diḡyēḡi puni i. Ka sùpyire si wá na ȳiri k̄irigii puni i, na ma na sùmaḡi shuu Yusufu á, Misira k̄ini i.

* 41:51 Manase mεge ḡwḡhe ku nyε: «U à mii funḡke pyi k'à wwò.» † 41:52 Efrayimu mεge ḡwḡhe ku nyε: «U à pùnampyire kan»

42

Yusufu yyahawuubil'à ninjkure sín u á Misira kìnì i

¹ Ka *Yakuba si mpa lógo na sùmanji na ntaa *Misira e. Ka u u yi jwo u jyaabil'á «Naha kurugo yii à tèen naha na yiye wíi ye? ² Mii à lógo na sùmanji na ntaa Misira e. Yii a sì, yii sà wà shwə wani wuu á, bà wuu si mpyi si shwə katege na mε.» ³ Ka Yusufu yyahawuubii kɛɛji si yîr'a kâr'a sà sùmanji wà shwə Misira e. ⁴ Nka Yakuba nyε a Yusufu cɔɔnɛji Benzhama yaha u à kàre ná pi e mε, u mpyi na fyáge na kapii kà nkwo u ta wani mε. ⁵ Nyε Yakuba jyaabii kanni bà pi mpyi na sùmanji shuu mε, nahà na ye katege mpyi a jyè *Kana kìnì puni i.

⁶ Lir'à ta Yusufu u nyε Misira kìnì puni nɔnɔ na, uru u mpyi na sùmanji péreli sùpyir'á. Yusufu yyahawuubil'à pa nɔ wani ke, ka pi i ninjkure sín, maa yyahayi sôgo u taan. ⁷ Yusufu à u yyahawuubii nya tɛni ndemu i ke, maa ntíl'a pi cè, nka u à uye yaha mu à jwo u nyε a pi cè mε. Maa yu ná pi e, mu à jwo u lùun'à yîri pi taan. Maa jwo «Taa yii à yîri ke?» Ka pi i u pyi «Wuu à yîri Kana kìnì i mpa sùma shwə naha.»

⁸ Yusufu mée mpyi a u yyahawuubii cè ke, nka pire mpyi a u cè mε. ⁹ Nɔɔyi Yusufu mpyi a nɔɔ u yyahawuubii kyaa na ke, ka u funnke si ncwo yire na. Maa jwo pi á «Yii à pa mpa kìnì nɔwəhə ngíi, cyeyi yii sí n-jà n-tùn l'e ke, si yire cè.» ¹⁰ Ka u yyahawuubii si jwo «Wuu nɔnɔfooni, lire bà mε! Mu bilibil'à pa mpa sùma shwə kannà. ¹¹ Wuu puni nyε tu ninjin pyii. Sèenji wuu na yu. Wuu nyε a pa mpa kìnì nɔwəhə ngíi mε.» ¹² Ka Yusufu si núr'a jwo «Sèe bà mε! Yii à pa kìnì tawlige e, cyeyi yii sí n-jà n-tùn ke, si yire cè.» ¹³ Ka pi i jwo «Wuu na nyε mu bilii. Wuu na mpyi sìnyε ke ná shuunni, wuu puni na nyε tu ninjin pyii, wuu à tèen Kana kìnì i. Wuu puni kàntugo wunji nyε ná wuu tunji i pyenge, wà ninjin à pînni.» ¹⁴ Ka Yusufu si jwo «Nje mii à jwo ke, yire yi nyε sèenji. Yii à pa mpa wuu kìnì nɔwəhə ngíi kannà. ¹⁵ Mii sí yii kàanmucya, ná yii puni nimbileni nyε a pa mε, mii à kâa Farɔn mεge na, yii sì n-yîri naha mε. ¹⁶ Yii wà ninjin u nûru u a sì yii cɔɔnɛji fye e, u raa ma ná u e. Yii sanmpii sí n-kwôro naha kàsuni i. Mii sí yii jwumpe kàanmucya si ncè kampyi sèe yii à jwo. Yii aha mpyi yii nyε a lire pyi mε, lire tɛni i ke, mii à kâa Farɔn mεge na, na yii à pa kìnì nɔwəh'a wíi.» ¹⁷ Yusufu à yire jwo ke, maa pi le kàsuni i canmpyaa taanre.

¹⁸ Canntanrawoge, ka u u jwo pi á «Numε, nde mii sí n-jwo yii á ke, yii aha lire pyi, lire tɛni i ke, mii saha si yaage pyi yii na mε, nahà na ye mii na fyáge Kile na. ¹⁹ L'aha nta yii na sèenji yu, lire tɛni i ke, yii wà ninjin u tèen naha kàsuni i, yii sanmpii s'a sì ná sùmanji i, yii sà nkan yii pyenge shiinbii katege wuubil'á. ²⁰ Puru nɔwəhə na, yii ninúrubbii yii raa ma ná yii cɔɔnɛji nimbileni i naha, lire ká mpyi, mii sí n-cè na yii à sèe jwo. Lire e, mii sì yii bò mε.» Ka u yyahawuubii si ntèen lire taan.

²¹ Ka pi i wá na yu piy'á «Sèenji na, wuu à kapii pyi wuu cɔɔnɛji Yusufu na, u kyaaga wun'á wuu náare na wuu uru nɔnɔare ta, nka wuu nyε a nyε mε. Lire kurugo, nke yyefuge pun'á wuu ta ninjaa.» ²² Ka Urubɛn si jwumpe lwó maa jwo «Mii ná yi jwo yii á na wuu áha kapii pyi nge pyàni na mà? Yii nyε a nyen'a mii jwumpe lógo mε. Ku ke numε, kuru kyaage fwooni Kile na ntùni wuu na amε.»

²³ Nyε pi nyε a mpyi a cè na Yusufu na pire jwumpe nûru mε, nahà na ye wà u mpyi na Yusufu jwumpe kèenji pi á. ²⁴ Yusufu à puru jwumpe lógo pi nɔwə na ke, ka u u yîri pi taan mà sà mεε sú. Maa núr'a pa jwo ná pi e. Lire kàntugo, maa Simiyɔn cù pi nyii na, mà le kàsuni i.

²⁵ Maa u báarapyiibii pyi na pi pi borigii jî sùmanji na, pi i pi puni sùmanji lwɔɔre le pi borigil'e, pi i pi kuni njyîni kan pi á. Ka báarapyiibii si li pyi amuni. ²⁶ Ka pi i pi borigii dùrugo dùfaanyi nɔnɔ'i na nkèege.

²⁷ Pi à sà nɔ cyage k'e, lir'à numpilage ta k'à wwò, ka pi i shwòn wani. Ka pi wà ninjin si u boni nɔwə múgo si yalyîre kan u dùfaanjk'á, maa u sùmanji lwɔɔre ta wani. ²⁸ Maa jwo pi sanmpil'á «Ei! pi naha mii sùmanji lwɔɔre nûrun'á le mii boni i, u we.» Pi sanmpil'à lire

jya ke, ka li i mpɛn pi e. Ka pi i fyá fo na jcyêenni, maa jwo «Naha Kile à pyi wuu na amɛ yɛ?»

²⁹ Nye pi à pa nɔ pi tunji Yakuba yyére, Kana kɪni i ke, nde l'à pi ta ke, ka pi i lire puni jwo u á, maa jwo ³⁰ «Misira nùŋufoonji nye a jwo ná wuu e tɛɛnmɛ na mɛ. U à jwo na wuu à kàr'a sà pire kɪni ŋwɔhɔ ŋgí kanna. ³¹ Wuu à yi jwo na sèeshiin pi nye wuu, na wuu nye a pa mpa kɪni ŋwɔhɔ ŋgí mɛ. ³² Wuu à yi jwo u á na wuu na mpyi sɪŋɛɛ ke ná shuunni wuu tunji na, wà ninŋin sàha nye mɛ, wuu puni kàntugo wunji na nye ná wuu tunji i, Kana kɪni i.

³³ Nye ka u u jwo «Kani li sí mii pyi mii u dá na yii na nye sèeshiin ke, lire li nde. Yii yii sɪŋɛɛni wà ninŋin yaha naha, yii sanmpii sí sùmanji lwó a sà ŋkan yii pyenge shiinbii katege wuubil'á. ³⁴ Yii aha ŋkàre, yii núr'a pa ná yii puni kàntugo wunji i naha mii yyére. Lire e, mii sí n-cè na yii nye a pa mpa kɪni ŋwɔhɔ ŋgí mɛ, na yii na nye sèeshiin. Lire ká mpyi, mii sí yii sɪŋɛɛni yaha. Lire kàntugo, yii sí n-jà raa sì kɪni cyeyi puni i s'a pɛɛmpe ná zhwoŋi pyi yiy'á.»

³⁵ Nye tɛni i pi à pa sùmanji wwû pi bɔrigil'e ke, ka pi puni si pi wyéɛni ta wani. Pi à u jya ke, ka pi ná pi tunji si fyá sèè sèl'e. ³⁶ Ka pi tunji Yakuba si jwo «Ei! yii sí mii pyi mii u pɔɔn ná pyiibil'e dɛ! Yusufu sàha nye mɛ, Simiyɔn mú sàha nye mɛ, ka yii la si núr'a pyi si Benzhamá shwɔ mii na la? Naha na yii à tire tugure puni tɛɛ mii ŋun'i yɛ?» ³⁷ Ka Urubɛn si jwo tufoon'á «Mii aha mpyi mii nye a núr'a pa ná Benzhamá e mu yyére mɛ, maa na jyaabii mú shuunni bò! Benzhamá yaha na cyɛ e, l'aha fworɔ cyaga maha cyag'e, mii sí nuru n-pa ná u e mu yyére.» ³⁸ Ka Yakuba si jwo «Ōnhɔ, mii jyanji sì n-si n-kàre ná yii e Misira e mɛ, naha na yɛ u ná ŋge u nye jirini na ke, ur'à kwû, maa uye ninŋin yaha. Kyaa ká bú u kùshewunji ta, yii sí mii ninjyenkwonji nàvunŋɔ wunji yaha mii u kàre kwùu kànha na.»

43

Yusufu yyahawuubil'à nuru na ŋkèɛge Misira e ná Benzhamá e.

¹ Nye katege mpyi na nâare *Kana kɪni i. ² *Yakuba jyaabii mpyi a pa ná sùmanji ŋgemu i, mà yîri *Misira e ke, uru mpyi a kwò, ka Yakuba si yi jwo pi á «Yii nuru, yii a sì Misira e, yii sà sùmanji wà cya.» ³ Ka u jyanji *Zhuda si u pyi «Misira nàŋ'à yi jwo a waha, na wuu aha mpyi wuu nye a núr'a shà ná wuu cɔɔnŋi i mɛ, na uru sì wuu cumɔ lemɛ jwɔ mɛ. ⁴ Lire e, kampyi mu sí jɛɛ wuu cɔɔnŋi yaha u kàre ná wuu e, wuu sí sà sùmanji shwɔ mpa mu á. ⁵ Nka mu aha mpyi mu sì jɛɛ u yaha u kàre ná wuu e mɛ, wuu sì mɛ, naha na yɛ nàŋ'à jwo na wuu cɔɔnŋi ká mpyi u nye ná wuu e mɛ, na uru si wuu cumɔ lemɛ pi.»

⁶ Ka tufoonji Yakuba si jwo «Yii à kapii pyi mii na dɛ! Naha na yii à yi jwo ŋge nàŋ'á na cɔɔnfoonji wabɛɛ na nye yii á yɛ?» ⁷ Ka u pyiibii si u pyi «Nàŋi u à wuu yyahayi fwɔhɔɔ ná yibi yi i, wuu ná wuu pyenge shiinbii kyaa na, u à jwo «Yii tunji na nye shi na la? Sɪŋɛɛni wabɛɛ na nye yii á la?» Ka wuu mú si u jwɔ shwɔ: «Ōn.» Di wuu mpyi na sí n-jà n-cè, na u sí n-jwo, wuu a ma ná wuu cɔɔnŋi i yɛ?»

⁸ Ka Zhuda si jwo «Baba, pyàŋi yaha na cyɛ e, u raa sì ná wuu e, wuu yaha wuu yîri, wuu a sì, wuu sà yalyîre cya bà katege si mpyi k'àha wuu puni bò naha mɛ. ⁹ Mii sí n-yyére ná pyàŋi nùŋɔ karigil'e. Kyaa ká u ta, maa na yíbe. Mii aha mpyi mii nye a núr'a pa ná u e mu yyére mɛ, lire tɛni i, mii jɛɛɛge wuu u sí n-pyi tɛrigii puni i mu yyahe taan. ¹⁰ Kàmpyi wuu mpyi a cwùunnɔ mɛ, numɛ mpyi a wuu ta wuu à tooyi shuunni pyi mà kwò.»

¹¹ Ka pi tunji Yakuba si jwo «Nye ná yii ŋkàriŋi sí naha pyi fànha, lire tɛni i, nde yii sí n-pyi. Yii wuu kɪni yacɛnyi yà le yii bɔrigil'e, yii a sì yii sà ŋkan Misira nàŋ'á: wyɛɛɛrɛ tà ná nùguntanga yaayi yà ná sɛɛrɛ tà, ná cire yasɛɛrɛ tà mu à jwo pisitasi ná amandi woore tà. ¹² Yii yii wyéɛni figii shuunni lwó, lire e wyéɛni pi à le yii bɔrigil'e ke, yii nuru ná u e, pi sí n-jà n-ta pi à wurugo.

¹³ Nye yii yii cɔɔnɔŋi lwó, yii i núru yii a sì Misira nàŋi yyére. ¹⁴ Kile Sinji Punifoo u yii jùŋaare le nàŋi i, bà u si mpyi si yii sìŋɛɛŋi sanŋi ná Benzhama yaha pi a ma me. Nka kampyi mii à yaa mii u pɔɔn ná pyilibil'e, lire tɛni í sí n-pɔɔn pi e.»

¹⁵ Nye Yusufu yyahafeebil'à uru bùnyɛŋi lwó, wyéɛŋi i pi mpyi a yaa pi à ñkèɛge ke, maa uru figii shuunni lwó. Ka pi ná Benzhama si yîri mà kàre Yusufu yyére Misira e. ¹⁶ Tèni i Yusufu à Benzhama nya ná pi e ke, ka u u jwo u báarapyiibii jùŋufoon'á «Mpii shiinbii lèŋɛ pyenge e, maa yatɔɔge kà bò a shwɔhɔ, pi sí canŋalyige lyî ná mii yabiliŋi í ninjaa.»

¹⁷ Ka nàŋi si lire pyi. Maa ñkàre ná pi e Yusufu pyenge e. ¹⁸ Yusufu yyahafeebil'à pi nya pi à kàre ná pire e Yusufu pyenge e ke, ka pi i fyá, maa jwo «Wyéɛŋi u à kwôro toŋcyiige e wuu bɔrigil'e ke, mu sí n-ta lire kurugo, pi à pa ná wuu e naha ñke cyage e. sí wwɔ wuu na jɔcú mpyi pi bilii, si wuu dùfaanyi ta mú.»

¹⁹ Tire fyagare funŋke e, pi à file Yusufu báarapyiibii jùŋufoonji na, pyenge jwɔge na, maa jwo ná u e. ²⁰ Pi a jwo: «Yàkenji yaha, wuu jùŋufoonji, wuu à tɛl'a pa sùma shwɔ naha. ²¹⁻²² Wuu sùmaŋi shwɔŋcyiini na, wuu à núr'a nɔ wuu tashwɔnge e ke, wuu à bɔrigii múgo mà sùmaŋi lwɔɔre ta wani, uye jwɔ na. Wuu nye a wyéɛŋi lefoonji cè wuu bɔrigil'e me. Numɛ wuu à núru ná uru wyéɛŋi i wuye cye e mpa ŋkan. Wuu à pa ná wyéɛŋi waber'e mpa sùmaŋi wà shwɔ.» ²³ Ka báarapyiibii jùŋufoonji si jwo pi á «Tapege nye me, yii àha lire tɛge yiye funŋɔ pɛn me. Yii Kilenji, yii tunji u Kilenji, uru u à uru wyéɛŋi yaha yii bɔrigil'e. Ná lire bà me, sùmaŋi lwɔɔre yii à kan ke, ur'à nɔ mii na.» Nàŋ'à puru jwo a kwɔ ke, maa mpa ná Simiyɔn e mà pa ŋkan pi á.

²⁴ Maa pi lèŋɛ Yusufu bage e, maa lwɔhɔ kan pi à pi tooyi jyé, maa yalyîre kan pi dùfaanpy'á. ²⁵ Pi à pa ná bùnyɛŋi yaayi njemu i Yusufu mɛɛ na ke, ka pi i yire bégel'a yaha, na u sigili canvwuge na. Yi mpyi a jwo pi á na pi ná Yusufu sí n-pa lyî sɔŋcyan u pyenge e.

²⁶ Yusufu à pa tɛni ndemu i ke, ka pi i yire yaayi kan u á, maa ninjkure sín u taan, maa fwù kan u á sèl'e. ²⁷ Ka Yusufu si pi yíbe «Yii à cùŋɔ la? Yii tunji kyaa yii à jwo na u à lyɛ ke, u à cùŋɔ la? U saha na nye nyii na la?» ²⁸ Ka pi i u pyi «Mu bilinaŋi u nye wuu tunji ke, u nye nyii na, u à cùŋɔ.» Ka pi i núr'a ninjkure sín Yusufu taan, maa u shéere.

²⁹ Tèni i Yusufu à u jirinwɔɔŋɛŋi Benzhama nya ke, maa jwo «Yii cɔɔnɔŋi kyaa yii à jwo ke, uru u nye ñge la?» Ka pi i jwo «Uru wi.» Ka Yusufu si jwo Benzhama á «Mii jyanji, Kile u jwó le ma á.» ³⁰ Ka Benzhama nyaŋi funntange si Yusufu ta fo mà mɛɛsuu tîrige u funŋ'i. Ka u u fyál'a jyè u baashɔnge e, maa mɛɛ sú.

³¹ Puru jwɔhɔ na, u à u yyahe jyé, maa fworu u baashɔnge e. Mɛɛsuuni lage saha mpyi u na, nka u à jà a cù uye na. Maa jwo u báarapyiibil'á na pi a ma ná yalyîre e. ³² Ka pi i Yusufu njyɔŋi wwù uye kanni na, maa u sìŋɛɛbii wuŋi wwù uye kanni na. Misira shiinbii pi mpyi ná pi e ke, maa pire wuŋi wwù uye kanni na, jaha na ye Misira shiinbii mpyi na jɛɛg'a lyî ná *Eburu shiinbil'e me. Mà tàanna ná pi Kile kuni i, lire nye a tí me. ³³ Ka pi i Yusufu sìŋɛɛbii tɛŋe u yyaha na, lyɛga lyɛga, mà lwó ninjyɛŋi na mà kàre nimbileni na. Ka pi kàkyanhala wuubii si wá na piye wíi. ³⁴ Yalyîre ti mpyi Yusufu taan ke, ka u u tire tà kan pi á. Maa pi sanmpii nàzhannji figii kanjkuro kan Benzhama á. Ka pi i lyî maa bya, maa mùguro ná Yusufu i.

44

Yusufu à u yyahawuubii kàanmucya a wíi sahanji.

¹ Nye puru jwɔhɔ na, Yusufu à yi jwo u báarapyiibii jùŋufoon'á «Mpii shiinbii bɔrigii jî jî sùmaŋi na, pi fànhe sí n-jà ñgemu na ke, uru kan pi á. Maa pi puni wyéɛŋi taha taha sùmaŋi na pi bɔrigil'e. ² Maa nta a mii wyèɛfyiini fùŋɔcwokwuuni le pi puni nimbileni boni i, u wyéɛŋi jɔŋ'i.» Nye bà Yusufu à yi jwo me, ka báarapyiibii jùŋufoonji si li pyi amuni.

³ Nyèg'à múgo ke, ka pi i kuni kan *Yakuba jyaabil'á. Ka pi i pi tugure taha pi dùfaanyi ñuñ'i mà kàre. ⁴ Pi à fworò kànhe e ke, mà pi ta pi sàha ñkwò a laaga wwù mε, ka Yusufu si u báarapyiibii ñuñufooni yyere, maa yi jwo u á na u yîr'a taha pi fye e wahawaha, na u aha nò pi na, u u yi jwo pi á «Naha na yii à kacenni fwooni tò ná kapiini i ye? ⁵ Ta yii ñye a mii ñuñufooni fùñcwokwuuni lwó mε, ná nde e u maha cεere pyi ke? Yii à kapii nimbwoo pyi amε de!»

⁶ Nyε báarapyiibii ñuñufooni'à pi kòr'a ta ke, maa yi jwo pi á amuni. ⁷ Ka pi i u pyi «Wuu ñuñufooni, ñaha na mu na puru jwumpe shiñi yu ye? Kile u wuu shwò lire kani shiñi na. ⁸ Wyéreni wuu à ñya wuu borigil'e ke, wuu ñye a yîri ná u e *Kana kîni i mà pa ñkan mu á mà? Di wuu sí n-pyi si wyèrefyin, lire ñye mε seen yu mu ñuñufooni bage e ye? ⁹ Nyε nde fùñcwokwuuni ká ñye wuu shin maha shin ñuñ'i ke, yii urufoo bò, wuu sanmpii sí n-pyi yii bilii.» ¹⁰ Ka báarapyiibii ñuñufooni si jwo «Nyε ñje yii à jwo ke, mii à ñεε, ñka fùñcwokwuuni ká nta shinñi ñgemu ñuñ'i ke, urufoo u sí n-pyi mii biliwe, yaaga sì n-pyi yii sanmpii na mε.»

¹¹ Ka pi puni si ntíl'a pi borigii tîrige, maa cyi múgo. ¹² Ka báarapyiibii ñuñufooni si wá na borigii funñyi wíi. Maa ku sîi pi puni ñinñyeni na, mà pa ñkwò nimbileni na. Ka fùñcwokwuuni si sà nta Benzhama boni i. ¹³ L'à pyi amuni ke, ka li i tatεenge fô pi na fo pi na pi vāantñyi cwuun. Maa núr'a pi tugure taha dùfaanyi na, maa nûru kànhe e.

Zhuda à Yusufu ñáare Benzhama kyaa na

¹⁴ Ka *Zhuda ná u sîñεebii si ñkàre Yusufu pyεnge e, mà sà u ta wani sahanñi, maa ñinñkure sín u taan maa u shéere. ¹⁵ Ka u u jwo pi á «Naha kafiile yii à pyi amε ye? Yii ñye a cè na mii shiñi maha kanwòhoni ñaa mà?» ¹⁶ Ka Zhuda si jwo «Wuu ñuñufooni, ñaha wuu sí n-jwo be? Jwumò sàha ñye wuu á mε, di wuu sí wuye shwò n-jwo nde kani na ye? Kile à wuu ñwòhò múgo wuu kapyiinñkil'e. Numε, wuu mpïi wuu à pyi wuu ñuñufooni bilii, wuu ná ñge u boni i fùñcwokwuun'à ñya ke.» ¹⁷ Ka Yusufu si jwo: «Kile u na shwò nde kani shiñi mpyiñi na. Mii fùñcwokwuun'à ñya ñgemu u bor'e ke, uru kanni, u sí n-pyi mii biliwe. Yii sanmpii pi ke, yaaga ñye mii ná yii shwòhól'e mε. Yii a sì yii tunji yyéere.»

¹⁸ Ka Zhuda si file Yusufu na, maa yi jwo u á: «Mii ñuñufooni, maye sanña yaha, maa ma bilinañi yaha u jwo ná mu i. Ma hà lùuni yîrige na taan mε. Sèenji na, mu ná saanñi Faròn tayîrige ñye ñinñkin fànhe e. ¹⁹ Mii ñuñufooni, wuu pañcyiini naha, mu u ná wuu yíbe na wuu tunji saha na ñye wani la? Na cōñfooni wabere na ñye wuu á la? ²⁰ Ka wuu u mu pyi na wuu tunji na ñye wani, u à lyε, na wuu cōññi wà na ñye wani mú, wuu tunj'à uru sí, mà u ta u à lyε sèl'e mà kwò. Yyahafoo ná mpyi uru ñge cōññ'á mú, ñka ur'à kwù, pi shuunnñi mpyi jirinñwòrñεε. Nyε cōñfooni kanni u ñye wani numε, u kyal'à táan wuu tunj'á sèl'e. ²¹ Mu à jwo na wuu a ma ná u e mu yyéere, bà mu si mpyi si u ñya mε. ²² Ka wuu u mu pyi na pyàñi sì n-jà n-yîri u tunji taan mε. Lire ká mpyi, tufooni sí n-kwù. ²³ Ka mu u jwo wuu á na, wuu cōññi ká mpyi u ñye a pa mε, na mu saha sì wuu cumu lemε ñwò mε.

²⁴ Tèni i wuu à núr'a kàre wuu tunji yyéere ke, ka wuu u mu jwumpe ñinñjwumpe taha u á. ²⁵ Canñke wuu tunj'à jwo na wuu núr'a pa sùmanji wà shwò ke, ²⁶ wuu à yi jwo u á, na wuu sì n-jà n-pa ná wuu cōññi ñye ná wuu e mε, ñaha na ye *Misira nàñ'à jwo na, wuu cōññi ká mpyi u ñye ná wuu e mε, uru sì wuu cumu lemε ñwò mε. ²⁷ Mu bilinañi, wuu tunj'à jwo «Yii à cè na mii cwoñi Araseli à pùnampyire shuunni si mii á, ²⁸ ñinñkin à wil'a fô, mii na sōññi sige yaage kà ku si nta k'à uru cû. ²⁹ Yii aha mpa ñge lwó mú, yaaga ká u ta wani, yii sí mii ñinñjyekwòñi yaha mii u kwù nāvunñke e.»

³⁰ Nyε numε wuu aha núr'a kàre mu bilinañi, wuu tunji yyéere, mà li ta pyàñi u ñye u karigii puni ke, uru ñye ná wuu e mε, ³¹ nāvunñke sí u ñinñjyekwòñi bò. Lire tèni i, wuu pi ñye mu bilibii ke, wuu pi sí n-pyi lire ñuñke. ³² Mii ñuñufooni, mii u à jwo na mii sí n-yyéere ná pyàñi ñuñò karigii puni i. Mii aha mpyi mii ñye a nûru ná u e u tunji yyéere mε, lire tèni i,

²⁵ Ka pi i yîri Misira e, mà kàr'a sà nɔ Kana kîni i, pi tunji Yakuba yyére. ²⁶ Pi à nɔ ke, ka pi i yi jwo pi tun'á «Yusufu na wá shì na! Uru yabilingi u à tèn Misira kîni nùṅṅ na.» Ka li i Yakuba pâa maa u yákilingi wurugo fo u à fyâha fyiii, ṅaha na ye u ṅye a dá pi jwumpe na me. ²⁷ Nka jyafeebil'á pa a Yusufu jwumpe puni yu u á tēni ndemu i ke, shōnyi wòtorobii Yusufu mpyi a yaha a pa u talwóge e, ka u u pire ṅya ke, ka u yákilingi si nta a tèn. ²⁸ Maa jwo «Mii jyanji Yusufu na ṅye shì na la? Mii saha ṅye na yaaga caa mà tòro lire na me. Mii kèege zà na ṅyiini tège u na mà jwo mii u kwû ke.»

46

Yakuba kàreṅkanni Misira kîni i.

¹ *Yakuba niṅkàriṅi *Misira e, u à kàre ná u cyeyaayi puni i. U à sà nɔ Bērisheba e ke, maa sáraya wwû u tunji Ishaka u Kilenji á. ² Ka Kile si uye cyêe u na kuru numpilage e, maa u yyere «Yakuba, Yakuba!» Ka u u jwo «Yo!» ³ Ka Kile si jwo «Mii u ṅye Kile, mu tunji u Kilenji. Ma hà raa fyáge si ṅkàre Misira e me, ṅaha na ye mii sí mu tūluge ṅyaha wani kuru cyage e. ⁴ Mii, Kile yabilingi u sí n-kàre ná mu i Misira e, mii yabilingi mú u sí n-pa mu yige wani si nuru mpa naha. Yusufu yyére, mu sí n-kwû, uru mú u sí mu ṅyiigii tò.»

⁵ ṅye Yakuba à yîri Bērisheba kànhe e. Farōn mpyi a wòtorobii mpiimu yaha pi sà u lwó ke, ka u jyaabii si u lèṅe pire wòtorobil'e, ná pi cyeebii ná pi pyìibii. ⁶ Maa pi yatōre mú lwó, ná yaayi puni pi mpyi a ta *Kana kîni i ke. Ka Yakuba ná u pyenge shiimbii puni si ṅkàre Misira e ⁷ Lire pyiṅkanni na Yakuba à kàre Misira kîni i ná u pyenge shiimbii puni i: u jyaabii, ná u pùceribii, ná u ṅampyire.

Yakuba pyenge shiimbii meyi

⁸ ṅye *Yakuba pyìibii ná u ṅampyire pi à kàre *Misira e ke, pire meyi yi ṅye ṅje. U jyanji niṅcyiṅi mege ku ṅye Urubēn. ⁹ Urubēn jyaabii pi mpyi, Kyanōki, Palu, Kyezirōn, ná Karimi. ¹⁰ Simiyōn wuubii pi mpyi Yemuwoli, Yamini, Owadi, Yaken, Zokyari, Shawuli. *Kana shin u mpyi Shawuli nuṅi. ¹¹ *Levi wuubii pi mpyi Gerishōn, Kehati, Mērari. ¹² *Zhuda wuubii pi mpyi Eri, Ona, Shela, Pēezi, ná Yeraki. Nka Eri ná Ona mpyi a kwû Kana kîni i. Pēesi u jyaabii pi mpyi Kyezirōn ná Kyamuli. ¹³ Isakari wuubii pi mpyi Tola, Puva, Yobo ná Shimirōn. ¹⁴ Zabolōn wuubii pi mpyi Sēedi, Elōn, ná Yalēli. ¹⁵ Tire pūnampyire Leya à si Yakuba á, mà pi yaha Mēopotami kîni i, ná u pworōnji Dina. Leya pyìibii ná u ṅampyire na mpyi shiin beṅjaaga ná ke ná taanre. ¹⁶⁻¹⁸ ṅye bilicwōnji Laban mpyi a kan u pworōnji Leya á ke, uru mege mpyi Zilipa, u à Gadi ná Ashēri si Yakuba á. Gadi jyaabii pi mpyi Sifiyōn, Kyagi, Shuni, Ezibōn, Eri, Arōdi, ná Arēli. Ashēri wuubii pi mpyi Yimina, Yishiva, Yishiwi, Beriya ná pi pùcereṅi Serakyi. Beriya wuubii pi mpyi Kyēberī, ná Malikiyēli. Zilipa pyìibii ná ṅampyire mpyi shiin ke ná baani. ¹⁹ Yakuba cwōnji Arasēli u jyaabii mpyi Yusufu ná Benzhama. ²⁰ Yusufu à jyaa shuunni ta Misira e, pire pi mpyi Manase ná Efirayimu. U cwōnji Asanati, u à pire si u á. Asanati na mpyi Potifira pworōnji wà. Potifera na mpyi Ōni kànhe sáragawwūji wà. ²¹ Benzhama jyaabii pi mpyi Bela, Bēkeri, Ashibēli, Gera, Naamani, Eki, Ōrōshi, Mupimi, Kwupimi ná Aridi. ²² Arasēli pyìibii ná ṅampyire mpyi shiin ke ná sicyēere.

²³⁻²⁵ ṅye bilicwōnji Laban mpyi a kan u pworōnji Arasēli á, na u mege mpyi Bila ke, u à Dan ná Nēfitali si Yakuba á. Dan jyanji u mpyi Kwushima. Nēfitali jyaabii pi mpyi Yazēli, ná Guni, Yezēri, ná Shilemu. Zilipa pyìibii ná u ṅampyire na mpyi shiin baashuunni. ²⁶ Sūpyire t'á kàre Misira e ná Yakuba e ke, u yabilingi jyaabii ná u ṅampyire, pi puni mpyi shiin beetaanre ná baani. U napworibii ṅye a tòro me.

²⁷ ṅye jyaa shuunni mú à si Yusufu á Misira e, lire pyiṅkanni na, Yakuba ná u shiimbii pun'á bē shiin beetaanre ná ke na Misira e.

Yakuba ná u pyenge shiimbil'á nɔ Misira e

²⁸ Nye mà jwo *Yakuba u kuni lwó u a ñkèege *Misira kini i ke, u à *Zhuda yaha a kàre uye yyaha na, Yusufu yyére, u sà yi jwo u á na uru wá na ma Misira e, Gozheni kùluni i.

²⁹ Yusufu à yire lógo ke, ka u u shonge wòtoronji wà bégel'a kàr'a sà u tunji Yakuba ñùño bε? Gozheni i. U à nɔ u tunji na ke, maa u cyeyi mígine u tunji yacige e, maa mεε sú sèl'e.

³⁰ Ka Yakuba si jwo Yusufu á «Numε, mii mée ká ñkwû, lire ñye a waha mii na mε, ñaha na ye mii à mu ñya a kwò, mà cè na mu saha na ñye shì na.» ³¹ Ka Yusufu si yi jwo u sìnεebii ná u pyεngε shiinbii sanmpil'á «Mii sí sà yi jwo Farɔn á na mii sìnεebii ná mii tunji shiinbii pi mpyi *Kana kini i ke, na pi à pa. ³² Mii sí yi jwo u á na mii shiinbii na ñye yatombyii, si yi jwo u á na yii à pa ná yii sikyaabii, ná yii mpàabii, ná yii ñiyyi, ná yii cyeyaayi puni i. ³³ Farɔn ká yii yyere, maa yii yíbe «Naha báara fiiwe yii na mpyi ye?» ³⁴ yii yi jwo u á «Mu bilibii na yatɔore byíi mà lwó pi ñàñkocyeere e fo numε, wuu ná wuu tiibii pun'à lire pyi.» Lire ká mpyi, u sí yii yaha yii pi tēen Gozheni kùluni i, ñaha na ye mà tàanna ná pi Kile kuni i, Misira shiinbii ñye a yaa pi a wwûu kariii na ná yatombyiibil'e mε.»

47

Yusufu à u pyεngε shiinbii cyêe Farɔn na

¹⁻² Nye Yusufu à kàre ná u sìnεebii pii kanjure e, maa sà yi jwo Farɔn á «Mii tunji ná mii sìnεebil'á yíri *Kana kini i mà pa, ná pi mpàabii, ná sikyaabii, ná ñiyyi, ná pi cyeyaayi puni i. Pi ñye Gozheni kùluni i.» U à puru jwo a kwò ke, maa pire sìnεebii kanjuruñi cyêe u na.

³ Ka Farɔn si pi yíbe «Báarañi ñgire yii na mpyi ye?» Ka pi i u pyi: «Wuu ñùñufoonji, wuu na ñye yatombyii, wuu tiibii fiige. ⁴ Wuu à pa ñàmpantēenre na mu kini i. Wuu wuuni i, yalyíre sàha ñye wuu yatɔor'á mε. Kateg'á pēe Kana kini i. Wuu yaha wuu u ntēen Gozheni kùluni i.»

⁵ Ka Farɔn si jwo Yusufu á «Nye ná mu tunji ná mu sìnεebii s'à pa mu yyére, ⁶ *Misira kini li nde mu taan, ma tunji ná ma sìnεebii yaha kini tacenñyi puni ñjncenñke e, Gozheni kùluni i. Mu aha pii ta ma cìmpyibiil'e mpiimu pi à yatombyiini cè sèl'e ke, maa pire yaha pi a mii yabilinji yatɔore nâha.»

⁷ Ka Yusufu si mpa ná u tunji *Yakuba e mà pa ñcyêe Farɔn na. Ka Yakuba si jwó le Farɔn á. ⁸ Farɔn à Yakuba ñya u à lyε ke, ka u u u yyeegii dáñi yíbe. ⁹ Ka Yakuba si u pyi: «Mii yyeε ñkuu ná beñjaaga ná ke u ñye ñjnyee, cyire mii à pyi ñani na. Mii ñye a lyε sèl'e mε, mii tññi mú s'à waha, mii sè ñ-jà shì nintɔonwɔ ta, na tiibii fiige mε.» ¹⁰ U à puru jwo ke, maa jwó le Farɔn á sahanji, maa nta a kàre.

¹¹ Ka Yusufu si cyage kà kan u tunji ná u sìnεebil'á bà Farɔn mpyi a yi jwo mε, u à kini tacenñke kà kan pi á, Gozheni kùluni i. ¹² Maa ñjyi kan pi á mà tàanna ná sùpyire dáñi i.

Kateg'á nâara Misira e sahanji

¹³ Nye ñjyi yaaga sàha mpyi na ntaa *Misira kini puni i mε, katege mpyi a nâara sèl'e. Ka Misira ná *Kana kìrigii sùpyire fànhe si ñkwò fo mà cwɔgɔ katege cye e. ¹⁴ Ka Yusufu si sùmañi pére pi á, maa cyire kìrigii wyérenji puni shwɔ mà yaha nàfuunji tamârage e Farɔn mε na.

¹⁵ Misira kini ná Kana kini wyéren'á pa ñkwò tēni ndemu i ke, ka Misira shiinbii si mpa Yusufu yyére maa yi jwo u á «Yalyíre kan wuu á, ma hà wuu yaha katege ku bò mε. Wyére saha ñye a sii wuu á mε.» ¹⁶ Ka Yusufu si yi jwo pi á «Wyére ká mpyi u ñye yii á mε, yii pa yii yatɔore fáa sùmañi na.» ¹⁷ Ka pi i wá na ma ná pi yatɔore e yyeeni puni i Yusufu yyére. Ka u u wá na pi shɔnyi ná mpàabii ná sikyaabii ná ñiyyi ná dùfaanyi fáre sùmañi na.

¹⁸ Lire yyeen'à pa ñkwò ke, ka pi i mpa Yusufu yyére sahanji, maa yi jwo u á «Wuu ñùñufoonji, wuu wyéren'á kwò, wuu à pa ná wuu yatɔore puni i mu yyére. Wuu sè li ñwɔhɔ mu na mε, yaaga sàha ñye wuu pi kan mu á ná wuu yabilimpíi ná wuu taare bà mε. ¹⁹ Ma hà ñεε wuu yaha wuu kwû ma taan mε, wuu taare kà ñkwôro sùpyiibaa mε. Wuu ná wuu taare shwɔ, yalyíre kan wuu á. Wuu ná wuu taare sí ñ-pyi Farɔn yahare e. Wuu la ñye sè ñkwû si wuu taare yaha sùpyiibaa mε, sùma kan wuu á, wuu nûgo. ²⁰ Ka Yusufu si Misira

taare puni shwə Farən mεε na, naha na ye, kateg'à ta Misira shiinbil'e ke, ka pi i pi taare puni pére Farən á.

Lire pyinƙanni na taare pun'à pa mpyi Farən woro. ²¹ Ka Misira k̀ini s̀ùpyire puni si mpa mpyi Farən bilii, mà lwó k̀ini ǹùŋke kà na, ma sà fworu ku sanŋke na. ²² Taare t'à kwôro shwombaa ke, tir'à pyi s̀áragawwuubii woore. Farən mpyi a *saliyaŋi wà t̀iŋε s̀áragawwuubii kurugo, nte u mpyi na ŋkaan pi á ke, tire mpyi a jà na pi jwə caa. Lire l'à pi ta pi nyε a pi taare pére mε.

²³ Ka Yusufu si yi jwo s̀ùpyir'á «Nyε numε, mii à yii ná yii taare shwə a kan Farən á ninjaa. Mii sí s̀ùmashiŋi kan yii á yii ǹùgo. ²⁴ Ŋka s̀ùmakwəŋgii ká nə, yii sí s̀ùmaŋi t́aa tatáayi kanƙuro, si taaga ninƙin kan Farən á. U sanŋi sí n-pyi shiŋi, ná yii pyεŋε shiinbii jwəlyiŋi.

²⁵ Ka pi i Yusufu pyi «Wuu ǹùŋufoŋi, mu à wuu shwə katege na. Nyε ná mu s'à lire kacenni nimbwoni pyi wuu á, wuu sí n-pyi Farən bilii.» ²⁶ Ka Yusufu si to le Misira k̀ini i: «Ǹùŋwəhə maha ǹùŋwəhə, yii sí yii s̀ùmaŋi nintanŋi t́aa tatáayi kanƙuro si taaga ninƙin kan Farən á.» Uru toŋi nyε wani fo ninjaa. S̀áragawwuubii u taare kanni t'à kwôro ti nyε a pyi Farən wooro mε.

²⁷ Nyε lire pyinƙanni na, *Izirayeli shiinbil'à t̀èen Gozheni k̀uluni i, Misira k̀ini i. Ka pi cyeyaayi ná pi pyilibii si mpa nyaha.

²⁸ Lire k̀ántugo, *Yakuba à yye ke ná baashuunni pyi Misira k̀ini i. U shiŋi yyeegii pun'à bē yye ŋkuu ná beeshuunni ná baashuunni na. ²⁹ U t̀èekwūun'à nə ke, ka u u u jyaŋi Yusufu yyere, maa yi jwo u á «Kampyi mii kyal'à t́aan mu á, ma t̀aange ná ma jwəməfente cyé na na. Mii aha ŋkwū ma hà na tò Misira e mε, mii la nyε maa ma cyεge le na cyiini jwəh'i, maa ŋkâa, na mu si jεε mii tò Misira e mε. ³⁰ Mii aha ŋkwū, maa na buwuŋi lwó a yige Misira k̀ini i, mà sà ntò na tulyeyi tatonƙe e.» Ka Yusufu si jwo ur'à yi lógo, na uru sí li pyi, bà u à yi jwo mε. ³¹ Ka Yakuba si jwo «Lire t̀èni i, mu sí n-kâa mii á.» Ka Yusufu si ŋkâa. Lire k̀ántugo, ka Yakuba si ninƙure sín u yasínniŋke ǹùŋo yyére, maa Kile p̀èe.

48

Yakuba à jwó le Yusufu jyaabil'á

¹ Lire k̀ántugo, ka pi i mpa yi jwo Yusufu á, na u tuŋi *Yakuba nyε a c̀uunə mε. Ka Yusufu ná u jyaabii shuunniŋi, Manase ná Efirayimu, si ŋkàre Yakuba taan. ² T̀èni i y'à jwo Yakuba á na u jyaŋi Yusufu wá na ma u yyére ke, ka u u ŋkàrama a yîr'a t̀èen u yasínniŋke na.

³ Yusufu à pa ke, ka u u yi jwo u á «Kile Siŋi Punifol'à uye cyé mii na Luzi k̀anhe e, *Kana k̀ini i, maa jwó le mii á. ⁴ Maa jwo mii á «Mii sí pyi niŋyahamii kan mu á, si mu shiinbii nyaha, si pi pyi s̀ùpyishi niŋyahawa, si nde k̀ini kan mu t̀ùlug'á, li sí n-pyi pi wuu t̀erigii puni i.» ⁵ Maa núr'a yi jwo Yusufu á «P̀unampyire shuunniŋi mu à ta naha *Misira k̀ini i, mà mii ta mii sàha mpa mu yyére naha mε, Efirayimu ná Manase, pire sí n-pyi mii pyi, bà Urubən ná Simiyən nyε mε. ⁶ Ŋka pyilibii mu sí n-ta pire k̀ántugo ke, pire sí n-pyi mu yabiliŋi wuu. Pi sí pi nàntan k̀əge ta Efirayimu ná Manase cye kurugo. ⁷ Mii na lire pyi Araseli kurugo, naha na ye mii ninjîriŋi Mésopotami k̀ini i, mu nuŋi Araseli à kwū mii á Kana k̀ini i, Efirata k̀anhe taan. Ka mii i u tò kuru cyage e Efirata k̀anhe kuni na.» (Efirata k̀anhe pi maha mpyi Bεtilehemu numε.)

⁸ Yakuba à Yusufu pyilibii nyε ke, ka u u jwo «Mpii pi nyε mpii ye?» ⁹ Ka Yusufu si jwo «Kile à p̀unampyire shuunniŋi ntemu kan mii á naha Misira e ke, tire ti.» Ka Yakuba si jwo «Maye sanŋa yaha, maa pi file na na, bà mii si mpyi si jwó le pi á mε.»

¹⁰ Nyε lyage mpyi a Yakuba nyiŋyaani cyéεŋε. U sàha mpyi na jaa na j̀cúu mε. Ka Yusufu si u pyilibii file u na, ka u u pi lwó a taha u tooyi na, maa pi pur'a c̀ú. ¹¹ Maa jwo Yusufu á «Mii mpyi a t̀èen ná l'e na mii saha sí mu nyε mε. Ŋka li le, Kile à li yaa mii à mu

pyìibii yabilimpìi nya.» ¹² Ka Yusufu si u pyìibii láha u tunji tooyi na, maa ninjkure sín jùñke na u taan maa yyahe cyígile.

¹³ Lire kàntugo, maa u jyanji Efirayimu yaha u kàniñe cyage na, maa Manase yaha u kàmene woge na. Maa file ná pi e u tunji na, maa Efirayimu yyérenje tufooni kàmene na, maa Manase yyérenje u kàniñke na. ¹⁴ Nka u tunji Yakuba à u cyeyi para a taha, maa u kàniñe cyege taha Efirayimu jùñke na, mà li ta uru u nye cœnfooni, maa u kàmene taha yyahafooni Manase woge na. ¹⁵ Maa jwó le Yusufu á maa jwo «Mii tulyage *Ibirayima ná mii tunji Ishaka, pir'à Kilenji ñgemu pêe ke, uru u jwó le mpìi pyìibil'á.

Uru Kilenji nye ná mii i, mà lwó mii canzege na, mà pa bwòn nume na.

¹⁶ Kile Mélékenji u à mii shwò kawagii puni na ke,

Uru u jwó le mpìi pyìibil'á.

Mpii pyìibii pi mii mege pyi ku kwôro shi,

Mii tulyage Ibirayima ná mii tunji Ishaka mege kà mpîni me.

Pi tûluge ku nyaha jùñke na.»

¹⁷ Nye Yusufu à li nya na u tunji'à u kàniñe cyege taha cœnfooni Efirayimu jùñke na ke, ka li i mpèn u e, ka u u tufooni kàniñe cyege láha Efirayimu jùñke na mà taha Manase woge na. ¹⁸ Maa jwo «Baba, mu à wurugo, ñge u nye jyafooni ninjyini ke, uru u jùñke na mu mpyi a yaa mu u ma kàniñe cyege taha.» ¹⁹ Nka tufooni nye a ñee me, maa jwo «Mii jyanji, mii à yi cè fo mà jwò. Manase u tûluge mú sí nyaha n-pyi shini wà. U sí n-pyi shinbwo, ñka u kàntugo wuni sí n-pêe u na. U cœnñi tûluge sí nyaha n-pyi shi ni nyahawa.» ²⁰ Ka Yakuba si jwó le pi á kuru canñke, maa jwo «*Izirayeli shiinbii sí raa jwóni leni ná yii mege e. Pi sí n-pa a ñko «Kile u jwó le yii á, bà u à u le Efirayimu ná Manase á me.» Lire pyinñkani na, Yakuba à Efirayimu yaha Manase yyaha na.

²¹ Lire jwòhò na, ka u u yi jwo Yusufu á «Mii à na tashàge byanhara, ñka Kile sí n-pyi ná yii e. U sí yii pyi yii núru yii tulyeyi kîni i, Kana kîni i. ²² Mà bâra lire na, mii sí mu kœge nyaha n-tôro mu sîñebii sanmpii woge taan. Mii sí Sikemu kûluni kan mu á. Mii à kuru shwò Amòri shiinbii na, ná na kàshikwœnñwœni ná sintaage e.

49

Yakuba à numpañja jwumpe jwo mà yyaha tí ná u pyìibil'e

¹ Lire kàntugo, ka *Yakuba si u jyaabii yyere maa jwo: «Yii a ma, yii i mpa bínni na taan, karigii nimpañkii cyi sí nò yii na ke, mii sí cyire jwo yii á. ² Yakuba jyaabii, yii a ma yii i mpa bínni, yii lógo yii tunji *Izirayeli* jwò na.

³ Uruben, mu u nye mii jyanji ninjyini,

Mu u nye mii nante yaage, mii à mu si mà mii ta nàñjiwe.

Pèente mu à ta ke, tir'a fànha tò mu sîñebii sanmpii woore na.

Fànhe ku nye mu i ke, kur'à nyaha mu sîñebii sanmpii woge na.

⁴ Nka mu na nye mu à jwo lwòhò ñkemu k'à dùgo jî a fworò na fwu ke, mu tœnm'à pèn.

Mu à dùgo ma tunji yasinnñke jùn'i, maa wwò ná ma tunji cwoni w'e.

Lire kurugo, mu saha si yyaha yyerenji ta me

⁵ Simiyon ná *Levi kapyiinñkii nye ninñin,

pi maha pi kàshikwœnñwœhögii lwúu marii kakyaare pyi.

⁶ Mii nye a sii ná pi e pi ñgwòni i me

Pi kapyiinñkii mú sí nye a táan mii á me

Naha kurugo ye mà pi lùyiriwuubii yaha, pi à sùpyire tà bò, pi pege kurugo.

Mà pi yaha bàhage na, pi à nùpyahii cyi sirakapanya *kwòn.

* 49:2 Yakuba mege kà ku nye Izirayeli

7 Mii à pi lánja pi lùyirini kurugo, naha na ye lùyirini l'à pi wà lire kapiini mpyiŋi na.
 Mii à pi lánja pi lùyirintoroni kurugo, naha na ye lùyirintoroni l'à pi wà lire kapiini mpyiŋi
 na
 Mii sí pi tùluyi pyi yi láha yiye na Izirayeli kini i,
 Yi sí n-tèen n-tèen yiye Yakuba kini† puni yyaha kurugo.

8 *Zhuda, mu sìjεεbii sí raa mu pête,
 mu sí ma cyεge taha ma zàmπεεnbii kaπεkwuunni na,
 mu sìjεεbii sí raa niŋkure sínni mu á.

9 Mii jyaŋi, Zhuda, mu na nyε mu à jwo cànraga
 ku maha sà jaare maa sige yaare tà cù a kyà,
 maa núr'a pa sínni, maa tooyi sànhana.
 Mà ku yaha tasínage e, jofoo u sí jεε n-jwo na uru sí ku kòrò n-yîrige ye?

10 *Saanre kàbiini sí n-fworo Zhuda pyεnge e mε,
 nùŋufente kàbiini sí n-kwôro u tùluge cye e,
 *supyishiŋi sanŋi sí raa làampuŋi kaan u á,
 si ŋkúu u á.

11 Zhuda, mu *ερεzen cikòoge sí jwò sèe sèl'e,
 fo si mpyi mu mée ká dùfaanŋke pwò k'e, lire sí yaaga kèεge mε.
 Mu sí raa ma vâanntinŋke jyí ερεzenŋi lwòh'e
 s'a ma vâanntinmbwòhe jyí ερεzenŋi sinmpe e.

12 Mu nyiigii sí raa jî ερεzenŋi lwòhe cye kurugo,
 nùjirimpe sí mu ŋkyanhagii pyi cyi fíniŋε.

13 Zabulon tatèenge sí n-pyi suumpe lwòhe jwòge na,
 batoo nimbwoo sí raa yyereli kuru cyage e,
 mu kini sí n-kàre sà nò fo Sidon kànha na.

14 Isakari fành'à nyaha dùfaanŋa fiige,
 u tatèeng'à be yatòore tabyige na,

15 u à tatèenge nya k'à jwò,
 kini mú s'à táan ke,
 ka u u wá na báaraŋi niŋgaŋi pyi
 mu à jwo biliwe.

16 Dan sí u kini shiinbii shwò u zàmπεεnbii na,
 Izirayeli tùluyi sanjyi fiige.

17 U na nyε mu à jwo wwò ŋgemu u à sínni kuni i ke,
 mu à jwo màcwòn kuŋcwòre e,
 u maha shònyi nòni tooyi na, shòndugubil'a sì wá na jcwò.

18 Kafoonj Kile, mii à tèen ná l'e na mu sí mii shwò.

19 Gadi wi ke, kakuumpyiibii pìi sí n-pa n-cwo u na, si u tun.
 Nka u sí pi kòrò n-caala.

20 Asheri wi ke, yafaayi sí raa jwòge u kini i.
 Saanbii njyŋi niŋcennj sí raa ntaa l'e.

21 Nεfitali na nyε mu à jwo cèŋε, ŋkemu ku nyε kuy'á ke, ku maha cèmpyire nisìnante sini.

† 49:7 Yakuba kini ná Izirayeli kini nyε niŋkin

22 Yusufu fành'à nyaha mu à jwo sige dùfaan̄a ku nyε lwəhə jwə na; mu à jwo sige dùfaan̄mbile kafaawaga jwə'i.

23 Sintaayifeebil'à taha u fye e, maa u ηwə ná tàanbil'e, maa u kànha sèl'e.

24 N̄ka u sintaag'à kwôro u cye e, Yakuba u Kilen̄i Siñifol'à fànha kan u cyey'á. Uru Kilen̄i u nyε Izirayeli kàanmucyafooni, uru mú u nyε Izirayeli tañwəhəge.

25 Mu tun̄i u Kilen̄i u sí mu tēge, Kile Siñi Punifoo u sí jwó le mu á, si n̄nyin̄i zànhe kan mu á, si jwó le mu á, si n̄n̄ke lùbilibii kan mu á, si mu pylibii pyi pi nyaha; si mu yatəre pyi ti púgo.

26 Jwóobii Kile à le mu tun̄'á ke, pir'à fànha tò n̄anyi n̄nyeyi yacenyi na, Kile u jwó le Yusufu á amuni, Kile u jwó le u á, uru ηgemu u nyε u c̄n̄mpyiibii n̄n̄ə na ke.

27 Benzhama na nyε mu à jwo sige pwun katege wu. Nyège na, u maha sige yaare tà cù a kyà, yàkon̄ke u maha tà táa táa u pylibii na.»

28 Nyε Izirayeli t̄luyi kε ná shuunn̄i'á fworu mp̄ii shiin kε ná shuunn̄i'á i. Pi tun̄i Yakuba jwumpe nizanmpe pu mpyi mpe mà yyaha tí ná pi puni n̄n̄kin n̄n̄kin̄i i, wà ná wà wumə nyε a pyi n̄n̄kin mε.

Yakuba kw̄n̄i kani

29 Nyε lire k̄antugo, ka *Yakuba si yi jwo a waha u jyaabil'á na: «Mii aha bú ηkw̄, yii i sà na tò na tulyeyi taton̄ke e, n̄angyige ku nyε Kyiti shin̄i Efir̄on kεrege e ke, wani yii sí n-sà mii tò na tulyeyi taan. 30 Kuru n̄angyige na nyε Makipela kεrege e, Mamire cyage e, *Kana k̄ini i. *Ibirayima u à kuru cyage shwə Kyiti t̄luge shin̄i Efur̄on á, mà pyi u kw̄u tatəgə. 31 Wani Ibirayima ná u cwon̄i Sara, ná Ishaka ná u cwon̄i Erebeke à tò, wani mii à na cwon̄i Leya tò mú. 32 Kuru kεrege ná n̄angyige ku nyε k'e ke, yire pun'à shwə Kyiti shiinbil'á.»

33 Nyε Yakuba à puru jwumpe jwo a kw̄ u jyaabil'á ke, maa tooyi dùrugo yas̄inn̄inke na, maa sínni, ka u múnaani si fworu u e.

50

1 Tèni i Yusufu à cè na u tun̄'á kw̄ ke, ka u u u yyahe b̄uru u woge na, maa mεε sú.

2 U à kw̄ mεεsuni na ke, maa u wyem̄pyiibii pyi pi à u tun̄i buwun̄i yal'a yaa ná n̄uguntangayaayi i mà yaha. 3 Ka pi i ηkw̄o u n̄jaan̄i na fo mà sà nta can̄mpyaa beeshuun̄i, n̄aha na ye *Misira k̄ini làda u mpyi ure. Ka Misira shiin̄bii si yamε̄eni sú fo can̄mpyaa beetaanre ná kε. 4 Cyire can̄mpyaaagil'à f̄un̄n̄ə ke, ka Yusufu si yi jwo Far̄on fyèñwəhəshiinbil'á «Kampyi sèe wi, mii kyal'à táan̄ yii á, yii na pwəhə yii sà yi jwo Far̄on á, 5 na mà mii tun̄i yaha u sàha ηkw̄ mε, u à yi jwo mii á na uru ká ηkw̄, mii i sà uru tò u fan̄ke nint̄ugoge e *Kana k̄ini i, mii s'á k̄a u á na mii sí li pyi. Lire kurugo, mii la nyε si sà na tun̄i tò si láha n̄uru mpa.» 6 Nyε puru jwump'à n̄ə Far̄on na ke, ka u u yi jwo Yusufu á «Sà ma tun̄i tò Kana k̄ini i, maa n̄uru, n̄aha na ye mu à k̄a mà kw̄ u á na

mu sí lire pyi». ⁷ Yusufu nin̄kàrin̄i ná u tun̄i buwuñi i, Faròn k̀ini n̄un̄ufeebii pun'á sà u t̀ùgo, Faròn n̄an̄kolyeebii ná Misira k̀ini n̄an̄kolyeebii sanmpii puni, ⁸ ná Yusufu pyenge shiinbii puni, ná u s̄in̄eebii, ná u tun̄i pyenge shiinbii puni. Pyiibii ná yat̀ore kanni t'á kwôro Gozheni k̀uluni i, Misira k̀ini i. ⁹ Sh̄onyi ẁotorobii ná sh̄andugubii mú na mpyi ná pi e. S̀up̄yinyahara ti mpyi tiye fye e na nk̀eeḡe.

¹⁰ Tafafyinge ku nȳe Zhurud̄en ban̄i k̀antugo, ná ku mege nȳe Atadi ke, pi à n̄o wani maa yam̄eni sú, maa kwuuyi wà s̀èl'e. Canmpyaa baashuunni pi à pyi kuru kwùge na wani.

¹¹ Kana shiinbii pi nȳe lire k̀ini i ke, pir'á kuru kwùge pyin̄kanni nya Atadi tafafyinge e ke, maa jwo «Ŋke à pyi kwùbw̄h̄o Misira shiinbil'á de!» Lire kurugo, pi à kuru cyage mege le na *Ab̄eli Misirayimu, kuru cyage na nȳe Zhurud̄en ban̄i k̀antugo*

¹² Lire pyin̄kanni na, *Yakuba mpyi a njemu jwo u pyiibil'á u kwùge kyaa na ke, lire pi à pyi. ¹³ Pi à k̀are ná u buwuñi i Kana k̀ini i. Nan̄gyige ku nȳe Makipela keege e ke, mà sà ntò wani. *Ibirayima u mpyi a kuru cyage shw̄o Kyiti t̀uluge shin̄i Efiròn á, mà yaha kwuutator̄o, kuru cyage laage nȳe a t̀oon Mamire woge na m̄e. ¹⁴ Yusufu à u tun̄i tò a kẁ ke, ka u u n̄ur'a k̀are Misira k̀ini i. U s̄in̄eebii ná shin maha shin u mpyi a k̀are ná u e tufooni tator̄ke e ke, ka pire puni si n̄ur'a pa Misira e.

Yusufu yyahafeebil'à yàfa cya u á

¹⁵ Nȳe Yusufu s̄in̄eebil'á li nya na pire tun̄i'á kẁ ke, ka pi i jwo: «Yusufu ká ȳiri wuu kurugo num̄e de! Wuu à kapiini ndemu pyi u na ke, u aha jwo u sí lire fwooni tò wuu na de!» ¹⁶ Ka pi i wà yaha a k̀ar'a sà yi jwo Yusufu á «Mà jwo mu tun̄i u kẁ ke, u mpyi a jwo na ¹⁷ wuu sà jwo ná mu i, wuu u mu jáare, maa náani maa yàfa ma s̄in̄eebii na, naha na ye pi à kapii pyi mu na.» Ka pi i jwo Yusufu á «Wuu na nȳe mu tun̄i Kilen̄i bilii, náani (maa yàfa*) maa ma s̄in̄eebii kapiini yàfa pi na.» Yusufu à puru jwumpe lógo ke, ka u u mege sú.

¹⁸ Ka u yyahawuubii si nk̀ar'a sà nin̄kure sín u taan, maa jwo «Mu bilibii pi mp̄ii.» ¹⁹ Ka u u pi pyi «Yii àha vyá m̄e, mii u nȳe Kile la? ²⁰ Yii pi ke, yii la mpyi si kapii pyi mii na, nk̄a Kile à li k̀en̄i'a pyi kac̄enne, maa li k̀antugo pyi nde nin̄jaa, bà s̀up̄yire nin̄yahara si mpyi si shw̄o m̄e. ²¹ Lire e ke, yii àha raa fyáge m̄e, mii sí yii ná yii pyiibii puni le na kaloge jw̄h'i.» Maa jwo ná pi e t̀ipoom'i, mà pi z̀omp̄ii t̄iye.

Yusufu kẁni

²² Lire k̀antugo, Yusufu ná u c̀in̄mpyiibil'á kẁro *Misira e. Yusufu sh̄in̄i t̄egen'à pyi yyee nk̄uu ná ke. ²³ U à u jyan̄i Efirayimu pyiibii ná u n̄ampyire nya. Nȳe Manase n̄ampyir'à si ke, ka Yusufu si pire pyi u pyi. Manase n̄ampyire na mpyi Makiri pyi.

²⁴ Can̄ka Yusufu à jwo u s̄in̄eebil'á «Li si m̄o m̄e, mii sí n-kẁ, nk̄a yii i dá li na na Kile sí yii le u kaloge jw̄h'i, si yii yige nde k̀ini i. K̀ini jw̄m̄eni u à lẁ wuu tulyeyi *Ibirayima ná Ishaka ná *Yakuba á ke, u sí n-k̀are ná yii e wani.» ²⁵ Lire k̀antugo, Yusufu à u s̄in̄eebii pyi «Yii k̀aa na nyii na, na Kile ká bú yii yige Misira e, yii nin̄kàribii, yii sí n-k̀are ná mii kaciyyi i.»

²⁶ Nȳe Yusufu à pa nk̄ẁ mà u sh̄in̄i yaha yyee nk̄uu ná ke ke, ka pi i u buwuñi bégele ná latikol'e mà le keshu fun̄i'á mà tò Misira k̀ini i.

* **50:11** Ab̄eli Misirayimu, jw̄h̄o ku nȳe Misira shiinbii yam̄eni tasúge.

Uruti

Elimileki ná u pyenge shiinbil'a kênne Mwabi kîni i

¹ Tèni i *Izirayeli fânhe mpyi yukyaabil'a ke, katibwəhə mpyi kîni i. Lire kurugo, nàñi wà ná u cwo ná u jyaabii shuunniñ'a fworō Betilehemu i, kuru nyε *Zhuda kîni kânhe kà, sà tɛɛnɛ pyi Mwabi kîni i. ² Nàñi mɛge na mpyi Elimileki, ceɛñi woge sí i mpyi Nahami, pyiibii wuyi sí i mpyi Makulɔn ná Kiliyɔn. Efirata tɔluge wuubii pìi pi, mà yîri Betilehemu kânhe e, Zhuda kîni i. Lire tɛɛnni funŋke e Mwabi i, ³ ka Elimileki si ŋkwû, maa Nahami ná u jyaabii yaha. ⁴ Ka pire si Mwabi kîni cyeebii pìi lèñe, wà mɛge na mpyi Oripa, sanñi woge sí nyε Uruti. Yyee ke fiige pi a pyi, ⁵ ka Makulɔn ná Kiliyɔn si ŋkwû mú. Ka Nahami si ŋkwôro nò ná pyi baa.

Uruti a taha Nahami jwəh'i na ñkèege Betilehemu i.

⁶ Ka Nahami si lógo na Kafoonji Kile na wá u kîni shiinbii tège ná yalyire e. Lire e, ka u u wá na bégele si yîri Mwabi kîni i, s'a wá u kîni i ná u napworibii mú shuunni i. ⁷ Ka u u yîri u tateenge e, u ná u napworibii mú shuunni i, mà kuni lwó a núru na ñkèege *Zhuda kîni i. ⁸ Ka Nahami si yi jwo pi a: «Yii núru, yii a sî yii nɛɛbii yyé. Tɛɛɛŋkanni na yii a mii ná niŋkwúbii tège ke, Kile u yii tège amuni. ⁹ Kile u yyenŋke kan yii mú niŋkin niŋkin a, yii nàmbayi i.» Maa tàange fwùu kan pi a, ka pi mú shuunni si mɛ le na súu. ¹⁰ Ka pi i u pyi: «Ŋnhə, wuu sí raa ñkèege ná mu i mu shiinbii yyé.»

¹¹ Ka Nahami si yi jwo pi a: «Mii napworibii, yii núru, yii a sî. Naha kurugo yii sí n-tɛɛn mii yyé yɛ? Mii yyeeɛgil'a nɔ cyage ñkemu i ke, mii saha sî n-jà pyi si, mpiimu pi sí n-jà n-pyi yii nàmbaa mɛ. ¹² Yii na yaha naha, yii núru yii a sî yii shiin pyenge, naha na yɛ mii a lyɛ a kwò, mii saha sî n-jà nàmbaga jyé mɛ. Mii mɛɛ n'a mpyi na sí nò ta niŋjaa, si pùnampyire ta u a, ¹³ yii sî n-jà pire sige fo pi aha lyɛ mɛ. Yii sî n-jà nàmbaabii sanmpii cyé mɛ. Kafoonji Kile a yyefuge yaha mii na, yii s'aha ntaha mii fye e, yii sí n-ta kuru yyefuge e, lire laage sí i nyε mii na mɛ.» ¹⁴ Ka pi mú shuunni si myahii le na súu sahaŋki, ka Oripa si tàange fwùu kan, maa kàntugo wà pi nacwon'a, ka Uruti si jcyé, maa yyé u taan.

¹⁵ Ka Nahami si yi jwo u a: «Mu jyi wà ma na yyahafoonji cwonji na, u a núru na ñkèege u shiinbii ná u yasunji'a. Ma mú u núru u fiige mà sî ma shiinbii pyenge.» ¹⁶ Ka Uruti si yi jwo:

«Ma hà na kárama si jîri ma taan,
s'a ñkèege na shiinbii yyé mɛ.
Cyage maha cyage e mu a kàre ke,
mii mú sí n-kàre wani.
Cyage maha cyage e mu a tɛɛn ke,
mii mú sí n-tɛɛn wani.
Mu shiinbii mú sí n-pyi mii shiinbii,
mu Kilenji mú sí n-pyi mii Kilenji.
¹⁷ Mu aha ñkwû cyage ñkemu i ke,
kuru cyage e mii sí n-kwû.
Mii sí n-tɛɛn ná mu i,
fo mà sà nɔ kwùni na.
Cyage e mu sí n-tò ke,
wani mii mú sí n-tò.
Lire ká mpyi li nyε a pyi mɛ,
Kafoonji u kawaa pyi mii na!»

¹⁸ Nahami a pa ntɛɛn ná l'e na Uruti na sí n-si n-kàre ná u e ke, ka u u puru jwumpe yyé. ¹⁹ Ka pi mú shuunni si ñkàre Betilehemu i. Pi a nɔ Betilehemu i ke, ka li i kânhe

shiinbii puni kàkyanhala, ka cyeebii si jwo: «Ei! Nahami u nyε ame la?» ²⁰ Ka Nahami si jwo: «Yii àha nùru na yyere Nahami mε (Nahami jwòhe nyε jùntangafoo), yii a na yire Mara (Mara jwòhe sí nyε jùmpengεfoo), jaha na ye Kafoonji Siñi Punifoo la mii lùbyage pyi wεεge lwòhò mii shìñi funñke e. ²¹ Mii ninjariñi cyeyi mpyi a jñ, Kile s'a mii pyi mii a nùru ná cyengaayi i. Yii àha zii nùru na yyere Nahami mε. Kafoonji Siñi Punifoo u nyε kani jyafoo ná li cèvoò ke, uru u a pònñi nò mii na.»

²² Lire pyinñkanni na, Nahami a nùr'a pa, mà yîri Mwabi kîni i, ná u napworonji Uruti i, u nyε Mwabi kîni shin ke. Pi tèepani Bètílehemu i, lir'a bê ná sùmakwòongil'e.

2

Uruti a báare Bwazi kerεge e

¹ Nyε Nahami poonji Elimileki pyεngε shin maa mpyi u cévoò, ur'a pyi wani. U mεge na mpyi Bwazi, maa mpyi yaara ná mεgefoo.

² Canñka, Mwabi Uruti a yi jwo Nahami a: «Mii kèεge sige e. Ngemu ká bú sà mii jùñaara ta ke, mii sí sà sùma fùgo urufoo fye e. Ka Nahami si jwo: «Ta sì, mii pworonji.» ³ Ka Uruti si yîri, maa ñkàr'a sà sùmañi kòoge fûru sùmakwòonbii fye e. U jùntancyage k'a pa mpyi, u a sà bê ná Bwazi kerεge e, Elimileki pyεngε shinñi wà.

⁴ Canñk'a ta ku nò cyage e ke, ka Bwazi si yîri Bètílehemu i mà nò wani, maa pi shéere, maa jwo: «Kile u pyi ná yii e.» Ka pi i u jwò shwò,: «Kile u jwó le ma a.» ⁵ Ka Bwazi si sùmakwòonbii jùñufoonji yíbe na: «Jofoo wu u nyε nde cibileni ye?» ⁶ Ka u u jwò shwò mà jwo: «Mwabi kîni cibileni l'a pa ná Nahami i mà yîri Mwabi i ke, lire li. ⁷ U a kuni cya mii a, si ntaha sùmakwòonbii fye e, s'a fûru pi kantugo. Mà lwó nyεge na, u na nyε u tooyi na, numε u a nè na tèen vùñke e si ñò.»

⁸ Lire kantugo, ka Bwazi si yi jwo Uruti a na: «Ningyiini tège, mii pworonji, ma hà nùru njîri naha ñke kerεge taan, s'a ñkèεge kabεr'e s'a sùma fûru mε. Ma hà laaga tòn naha na mε, tèen mii sùmakwòoncyeebii taan. ⁹ Ma wíi sèl'e, cyage e pi na ntùuli ke, maa ntaha pi fye e. Mii sí yi jwo nàñjiipyir'a pi àha raa báhare ná mu i mε. Byage ká ma ta, maa sà bya pi kucwòhil'e. ¹⁰ Ka Uruti si ninjure sín, maa yyahe cyígile, maa jwo: «Mii na nyε nàmpòññò, ka jaha sí mu pyi mu a mii ñaare ta ye?» ¹¹ Ka Bwazi si u jwò shwò: «Nde mu a pyi ma nacwonj'a, mu poonji ñkwùñi kantugo ke, pi a li jwo mii a. Mà bàre lire na, mu a yîri ma tunji ná ma nunji taan ma tasege e, maa mpa ntèen kîni labεr'e ná sùpyishinji w'e, ñgemu u nyε mu nyε a pyi a u cè a lyε mε. ¹² Nde mu a pyi ke, Kile u ma sàra lire na. Kafoonji, *Iziráyeli Kilenji ñge fukanyi jwòh'i mu a maye ñwòhò ke, u ma kan sèe sèl'e.»

¹³ Ka Uruti si jwo: «Kàfoonji Bwazi, mu a sùpygire pyi ná mii i. Mu a màban le mii i, maa lùtaanjwumbo jwo ná mii i, mà li ta, mii bá nyε mu bilicwòñi wà kwò mε.»

¹⁴ Tèelyiin'a nò ke, ka Bwazi si Uruti yyere u pa lyí ná pire e, maa bwúurukwònga kan, u a nígini cyεnge e, u a lyí. Uruti a pa ntèen sùmakwòonbii taan, ka Bwazi si u kan sùmakaaga na. Ka u u lyí a tìn fo mà u sanñi yaha. ¹⁵ Uruti a sà a fworò sahanñi, ka Bwazi si yi jwo u sùmakwòonbil'a: «Yii u yaha ba, u a yúu ninjkwònyahanji i jwuñyahama baa.» ¹⁶ Yii a sùmanjcyahayii yà cyán, ur'a yire bílili. Yii bà sàha yaaga jwo lire na mε. ¹⁷ Ka Uruti si sùmañi fùg'a canñke kwò Bwazi kerεge e. Yàkonñke, ka u u nintañi bwòñ mà taha a sàhala jñ. ¹⁸ U a yîri sige e mà pa, maa mpa u sùmañi nivugutanji cyèe u nacwonji na. Maa u canña lyíge sanñke wu mà kan u a.

Nahami a Kile mεtange yyere.

¹⁹ Ka nacwonji si u yíbe na: «Taa mu a ñge sùmañi puni fùg'a ta ninjaa ke? Taa mu a canñke pyi ke? Kile u jwó le ñgemu u a jùñaara ta ma na ke, ur'a.» Ka u u nacwonji pyi na ur'a canñke pyi nàñi ñgemu kerεge e ke, na u mεge na nyε Bwazi. ²⁰ Ka Nahami si jwo: «Bwazi mú na nyε wuu byanhama shin, u na nyε wuu kòoge lyífoonji wà, u sàha ñkwò u cyεge láha wuu jyi wubii ná ninjkwubii na mε, Kile u jwó le u a.» ²¹ Ka Uruti si yi jwo

u a, na uru nge nàŋi bá a jwo, na uru u ntèen u kerege e sùmakwəonbii kantugo, fo uru sùmaŋi ká *kwə̀n a kwə̀. ²² Ka Nahami si yi jwo Uruti nyii na sahaŋki, na lire nde a táan ur'e, naha na ye u aha ŋkàre wabere u kerege e, u sí n-jà yyefugo ta wani. ²³ Ka Uruti si ntèen Bwazi kerege e ná u sùmakwəonbil'e, fo ka pi i sà sùmaŋi kùuyi puni kwə̀n mà kwə̀. Lire tēni i, u mpyi na shùun nacwoŋi yyéere.

3

Uruti a kàre Bwazi sùmaŋi fyiini na.

¹ Canŋka, Nahami a jwo Uruti a: «Mii pworonji, mii sí mu le nàmbage e, bà mu si mpyi sà fèrɛmɛ ná yyeŋɛ ta mɛ. ² Nge nàŋi, Bwazi u mpyi a mu yaha mu u sùmaŋi fūru u báarapyiibii ŋwəh'i ke, mu a li cè wuu byanhamu shin u nyɛ u wi. Nke numpilage e, u sí n-sà u sùmaŋi pyàŋi wwû fyiini na. ³ Lire tēni i, mu a yaa mu u wili, maa ntiri, maa ma vaaŋyi nisinaŋyi lwó a le, maraa si fyiini na. Nka ma hà u yaha u ma cè mà u ta u sàha ŋkwə̀ a lyi maa bya a kwə̀ mɛ. ⁴ Mu aha shà, mu sí n-sà wii u tasínage e, cyage e u na uye ŋóni ke, maa wii u tooyi yyéere, maa vaaŋtonji yîrige, mu sí tasínage ta, maa sínni wani. Nde mu a yaa mu u mpyi ke, u sí lire jwo mu a.» ⁵ Ka Uruti si u ŋwə shwə na: «Mu aha ndemu jwo mii a ke, mii sí lire pyi.» ⁶ Maa ŋkàre sùmaŋi fyiini na. Bà u nacwoŋ'a yi jwo u a mɛ, ka u u sà ntòro amuni. ⁷ Bwazi a lyi maa bya, u múguro wuŋi, maa ŋkàr'a sà sínni sùmapyaŋi ŋkwùunni taan. Tēni i u a ŋó ke, ka Uruti si mpeel'a file u na, maa tasínaga ta u tooyi yyéere, vaaŋtonji ŋwəh'i, maa uye sànhana. ⁸ Numpilag'a lyɛ ke, ka Bwazi si jè, fo na ŋcyɛenni. L'a pàa u e sèl'e, u a yîr'a ceewe ta u a sínni u tooyi yyéere. ⁹ Ka u u yibe: «Jo u nyɛ mu ye?»: «Mii u nyɛ Uruti, mu bilicwoŋi. Mii na li náare mu a, maa vaaŋke cyage kà tò na na, maa na lwó mà le ma màrampe e. Mu na nyɛ wuu pyenge kòolyibil'e.» ¹⁰ Ka Bwazi si yi jwo Uruti a: «Kile u jwó le ma a. Mu a li cyèe sahaŋki ma nacwoŋi pyenge shiinbii na, na mu na nyɛ ceewe niŋcɛŋɛ. Mu numɛ kacɛnn'a ŋwə niŋcyiini na, naha na ye mu nyɛ a nyii yige si nàmbaga lèŋɛ nàŋjiw'a mɛ, fòŋfofo bàre ntafoo na mɛ. ¹¹ Lire tēni i, mii pworonji, ma hà nùru raa fyáge mɛ, mu aha yaaga maha yaaga cya, mii sí lire pyi mu a, naha na ye ŋke kàhe shiinbii pun'a li cè na mu na nyɛ ceewe niŋcɛŋɛ. ¹² Kuru cyage e, sèe u nyɛ u wi, mii na nyɛ mu pyenge kòolyiŋi wà, ŋka wà a nùr'a mu pyenge shiinbii byanhara mà tòro mii na. ¹³ Numpilage sanŋke pyi naha. Nyège na, mu kyaa ká mpyi u na, u a bú mu lwó, li sí n-pyi kacɛnnɛ. Nka u aha mpyi u nyɛ a li pyi mɛ, mii s'a na ŋwəmɛeni kan mu a, Kafoonji Kile nyii wuŋi mɛge na, mii sí mu lwó. Síni fo nyèŋkwəŋge. ¹⁴ Ka Uruti si ntèen Bwazi tooyi yyéere fo nyèŋkwəŋge, maa yîri. Bwazi la mpyi wà si ŋcè na nge ceen'a yîri uru yyéere fyiini na mɛ. ¹⁵ Ka u u jwo na Uruti u u vaaŋke sànhana u u ku cù sèl'e. U a ku sànhana ke, maa ku cù. Ka Bwazi si sùmaŋi yaŋyɛyi baani le k'e, maa u tɛgɛ, ka u u ku tugo maa nùr'a kàre pyenge. ¹⁶ Uruti a nùr'a pa u nacwoŋi yyéere ke, ka uru si u yibe: «Di y'a tòr'a jwo ye, mii napworonji?» Nde Bwazi a pyi u a ke, ka u u jyè yi yyahe e mà jwo, ¹⁷ maa sùmaŋi cyèe mú, maa nùr'a jwo na li nyɛ a mpyi a táan Bwazi a uru cyengayi wuŋi si mpa Nahami yyéere mɛ. ¹⁸ Ka Nahami si jwo: «Tèen naha, mii napworonji fo wuu aha nde tũgo mà nɔ li tɛgɛni na. Ná Bwazi nyɛ a nde kani cwəonrə mɛ, u sí taŋəŋə ta wuu nyii na mɛ.»

4

Bwazi a Uruti lèŋɛ nàmbaga na

¹ Ka Bwazi si ŋkàre kàhe bàanni i, maa sà ntèen, koolyiŋi shɛɛnre u a jwo ke, ka uru si mpaa ntùuli, ka Bwazi si u yyere: «Mucyiin pa naha, maa mpa ntèen» ka nàŋi si mpa maa ntèen. ² Ka Bwazi si kàhe yyecwugofeebii shiin ke yyere mà pa ntɛŋɛ ná piye e. Tēni i pir'a pa ntèen ke, ³ ka u u yi jwo koolyiŋi nyii na: «Mu a li cè, Nahami, u a yîri Mwabi kini i mà pa, si mpaa lwófoo caa wuu cìmpworonji Elimɛlɛki kerege na. ⁴ Mii a li ta maa yi jwo mu niŋgyiigii taan, si yi cyèe mu na naha, mpai pi naha naha ná wuu shiinbii yyecwugofeebii

pi naha naha ke, pire nyii na. Mu u nyε koolyiŋi, kampyi mu sí kεεge lwó, maa ku lwó Nahami cye e. Kampyi mu sí ku lwó mε, maa yi jwo sí li cè, naha na yε wà nyε mu ná ŋke kεεge shwòhòl'e mε, mii u a taha mu na.» Ka u u jwo uru sí ku lwó. ⁵ Ka Bwazi si jwo: «Mu aha kεεge lwó, mu a yaa u lenkwucwoŋi Uruti lwó mà pyi ma cwo bà kooŋe si mpyi si ŋkwôro kufooni ninkwûŋi pyenge e mε.» ⁶ Ka nàŋi si jwo: «L'aha mpyi amuni, mii a fwordo kooŋe e, naha na yε, mii na fyáŋe mii kooŋe kà ŋkwò mpîni mε. Lire tène i, Bwazi, mu yabiliŋi u ku lwó, sèeŋi na, mii sí n-jà ku lwó mε.» ⁷ Tèecyiini i, *Izirayeli shin n'a mpyi na sí li cyêe na nde kani cyiin na yal'a kwò, u mpyi maha u tanhanke wwù maha kan u shèrefooŋ'a. Lir'a pyi kalyee Izirayeli a ndemu l'a li cyêe na mbè a pyi nde kani na ke. ⁸ Kuru cyage e, koolyiŋi, ka uru si yi jwo Bwazi a: «Mu yabiliŋi mu u ku lwó.» Maa u tanhanke wwù mà kan u a. ⁹ Bwazi, ka uru si yi jwo yyecwugofeebii nyii na, na sùpyire ti mpyi wani u shiinbii ke: «Mii a ku lwó Nahami cye e, yii mú puni nyii na. Yaaga maha yaaga ku nyε Elimileki, Kilwòn ná Makilwòn wogo ke, ¹⁰ ninjaa mii a nge ceenŋi Mwabi shinŋi Uruti lwó mà pyi na cwo, Makilwòn lenkwucwoŋi, bà kooŋefoo mεge ku mpyi si ŋkwôro ku na mε.» ¹¹ Bàanni shiinbii puni, ka pire si jwo l'a pyi pire nyii na, maa jwo: «Kile u li pyi nge ceenŋi u nge u u ŋkor'a jyè mu pyenge e ke, u pyi Araseli ná Leya fiige, mpîi mú shuunni pi a Izirayeli bage sí ke. Ma nàfuunŋi u púgo, Efirata tùluge e, mu mεge ku táan, Kile u ma yaha mà pyà mεge le Betilehemu kànhe e. ¹² Kile u pyii ninyahamii kan ma a, nde cibileni na. Ma pyenge sí n-pyi Perezzi woge fiige, nge Tamara a si *Zhuda a ke.» ¹³ Ka Bwazi si Uruti lèŋε u cwo, maa wwò ná u e tasínage na. Ka Kafooni Kile si mpa ná l'e, ka u u laa ta, maa mpa si pùnambile. ¹⁴ Ka cyeebii si jwo Nahami a: «Kafooni Kile a yaa u kèe. Ninjaa, u sàha nyε mu yaha koolyi baa mε. Kile u yaha u pyi metangafoo Izirayeli. ¹⁵ Mu nyii na yal'a fwordo ma napworoni na, mà tòro pùnampyire baashuunni na. U na ncáa mu na, ur'a si, pyà na ŋgemu u sí n-pa fànhe kabεε kan mu a, si mu tège ma canmpyaagii sanŋkil'e ke.» ¹⁶ Ka Nahami si pyàŋi lwó, maa u ta uye na, maa mpyi u byifoo. ¹⁷ Ka u cijεebii si múguronŋi pyi ná u e sèl'e, maa pyàŋi mεge le Obedi. Nyε Obedi u a pa mpyi Zhese tunŋi, ka uru si mpyi saanrefooni *Dawuda tunŋi. ¹⁸ Saanrefooni Dawuda taslige ku ŋke: Perezzi u a pyi Eziròn tunŋi, ¹⁹ ka uru si Aramu si, ka Aramu si Aminadabi si, ²⁰ ka uru si Nakisòn si, ka Nakisòn si Salamò si, ²¹ ka uru si Bwazi si, ka Bwazi si Obedi si, ²² ka uru si Zhese si, ka Zhese si Dawuda si.

Macwo Jwumpe Nintanmpe Jwuṅkanni **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeṅi funṅo jwumpe e ke**

Yesu cyelempyaṅi Macwo pi maha u pyi Levi ke, uru u à ṅge sémeṅi séme, múnalwǎre shwofoo u mpyi u wi. Nka mà jwo u pyi Yesu cyelempya ke, u à múnalwǎre shwoshwo báaraṅi yaha. Yesu karenkwooni kántugo ñṅyini na, Macwo à Yesu kapyiṅkii séme, si li cyêe sùpyaṅi shiṅi u ṅye Yesu ke, si li cyêe mú na Shwofooṅi kyaa Kile mpyi a jwo na u sí n-pa ke, uru u ṅye Yesu.

Yyee niṅyahagii funṅi'ì Yahutuubii mpyi na Kile Niṅcwǎnrṅi pi Shwofooṅi mpaṅi sigili. Kile túnntunmpil'à jwo uru Shwofooṅi mpaṅi kyaa na. Macwo sémeṅi'à li cyêe na pyàṅi u à si Bètilèḡmu kànhe e, ná u meḡe ṅye Yesu ke, uru u ṅye uru Shwofooṅi. Karigii cyi à li cyêe na Yesu u ṅye uru Shwofooṅi ke, Macwo sémeṅi'à cyire puni kyaa jwo. Jwumpe Kile túnntunmpil'à jwo fo tèemṅni i ke, Macwo à nùru puru pà kurugo maa li cyêe na nde Yesu mpyi na mpyi ke, Kile túnntunmpil'à jwo lire kyaa na mà jwo u pa ke.

Macwo mú à li cyêe na Yesu u ṅye Yahutuubii saanṅi ṅgemu u à Kile Saanre ṅwǎ cù ṅṅke na ke. Mpii pi à taha u fye e ke, pyiṅkanni na Kile Saanre sùpyaṅi'à yaa u pyi ke, u maha pire kálali lire na. Ti ṅye saanre sannte fiḡe me. Kile Saanre sùpyaṅi'à yaa u Kile kyaa táan uy'á u tǎro wyéṅi na, nde u la ṅye sùpyire sannte t'a mpyi ur'á ke, u raa lire pyi t'á (7.12) u u u zàmpeḡnbii kyaa táan uy'á mú (6.44).

ṅye sùpyir'à Yesu bò, ṅka Kile à u ñè. Lire kántugo Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi a Jwumpe Nintanmpe yu ṅṅke supyishiṅi pun'á.

Mà jwo Yesu u si ke, Kile mpyi a jwo na u meḡe sí n-pyi: «Emanuweli». Kuru meḡe ṅwǎhe ku ṅye: «Kile na ṅye ná wuu e» (1.23). Yesu cye kurugo, Kile à pa sùpyire shwǎhǎl'e. Mpe jwumpe p'à tǎg'a sémeṅi ṅṅṅo kuu na: «Mii na ṅye ná yii e canṅa maha canṅa fo si sà nǎ diṅyeni tèekwooni na» (28.20).

Yesu Kirisita à fworò mpiimu i ke, pire meyi
(Luka 3.23-38)

¹ ṅye Yesu Kirisita à fworò mpiimu i ke, pire meyi yi ṅye ṅje: Yesu à fworò saanṅi Dawuda e, Dawuda s'à fworò Ibirayima tǎluge e.

² ṅye Ibirayima à Ishaka si,
ka Ishaka si Yakuba si,
ka Yakuba si Zhuda ná u siṅḡebii si,

³ Ka Zhuda si Pèṅzi ná Zera si. (Pire nuṅi meḡe mpyi Tamari.)

Ka Pèṅzi si Esirṅ si,
ka Esirṅ si Aramu si,

⁴ ka Aramu si Aminadabu si,
ka Aminadabu si Nashṅni si,
ka Nashṅni si Salamani si,

⁵ ka Salamani si Bwazi si. (Uru nuṅi meḡe mpyi Arahabu.)

Ka Bwazi si Obedi si. (Uru nuṅi meḡe mpyi Uruti.)

Ka Obedi si Zhese si,

⁶ ka Zhese si saanṅi Dawuda si.

Ka saanṅi Dawuda si Solomani si. (Uru nuṅi u mpyi Uri cwṅi.)

⁷ Ka Solomani si Oroboyamu si,

ka Oroboyamu si Abiya si,

ka Abiya si Azafu si.

⁸ Ka Azafu si Zhozafati si,

ka Zhozafati si Zhoramu si,

ka Zhoramu si Oziyasi si.

⁹ Ka Oziyasi si Zhoyatamu si,

ka Zhoyatamu si Akazi si,

ka Akazi si Ezekiyasi si,

¹⁰ ka Ezekiyasi si Manase si,

ka Manase si Amōni si,

ka Amōni si Zhoziyasi si,

¹¹ ka Zhoziyasi si Zhekoniya ná u sìnyεεbii si. (Lire tēni i Babilōn shiīnbil'á Izirayeli shiīnbii kul'a kàre piye yyé.)

¹² Nyε pi à pi cye yaha Babilōn i, ka pi i núr'a pa ke,

ka Zhekoniya si Salatiyeli si,

ka Salatiyeli si Zorobabeli si,

ka Zorobabeli si Abiyudi si,

¹³ ka Abiyudi si Eliyakimu si,

ka Eliyakimu si Azori si,

ka Azori si Sadōki si,

¹⁴ ka Sadōki si Akimu si,

ka Akimu si Eliyudi si,

ka Eliyudi si Eliyazari si,

¹⁵ ka Eliyazari si Matan si,

ka Matan si Yakuba si,

¹⁶ ka Yakuba si Yusufu si.

Nyε Yusufu cwōñi mεge mpyi Mariyama. Uru u à Yesu si, ηgemu pi maha yiri Kile Nijcwōnrōñi ke.

¹⁷ Mà lwó Ibirayima tēni na mà pa nō saannji Dawuda wuuni na, tulyeye ke ná sicyεεr'á tòro. Mà lwó saannji Dawuda tēni na fo mà sà nō tēni i Babilōn shiīnbil'á Izirayeli shiīnbii kul'a kàre piye yyé ke, ka tulyeye ke ná sicyεεre si ntòro mú. Mà lwó Izirayeli shiīnbii tècūni na Babilōn shiīnbil'á, mà sà nō Kile Nijcwōnrōñi tèesini na, ka tulyeye ke ná sicyεεre si ntòro mú.

Yesu ziji kani

(Luka 2.1-7)

¹⁸ Nyε Yesu Kirisita sinjanni l'á pyi nde: Mariyama u nyε u nunji ke, uru na mpyi Yusufu tàcwo. Nka mà jwo Yusufu u u lēñe ke, u yacere wu u mpyi Kile Munaani sífente cye kurugo. ¹⁹ U tãññi Yusufu mpyi a tíi, u la nyε a mpyi si Mariyama mεge kēεge mε. U la mpyi si u nãmbage fyīinne ηwōhōre e.

²⁰ Mà u yaha ná tire sōññōre e, ka Kafoonji Kile mēlekēñi wà si uye cyēe u na ηōage k'e, maa jwo: «Dawuda tūluge shinñi Yusufu, ma hà raa fyáge si ma tàcwōñi Mariyama lēñe mε, ñaha na yε yaceni li nyε u á ke, Kile Munaani sífente cye kurugo u à li ta. ²¹ U sí n-pa si pùnambile, maa li mεge le Yesu*, ñaha na yε uru u sí n-pa u shiīnbii kapegigii yàfa pi na, si pi shwō.» ²² Ncyii karigii pun'á pyi bà li si mpyi Kafoonji Kile à u tūñntunñi tun ná jwumpe mpemu i ke, puru si fūññō mε. U mpyi a jwo: ²³ «Yii lógo, pūcēpyinōcēmbaala sí n-pa laa lwó si pùnambile si, uru pyàñi mεge sí n-le Emanuweli†» kuru mεge ñwōhe ku nyε: «Kile nyε ná wuu e.»

²⁴ Nyε Yusufu à pa ñè ke, maa li pyi bà Kafoonji Kile mēlekēñi mpyi a yi jwo mε, maa Mariyama lēñe mà pyi u cwō. ²⁵ Nka u nyε a sínni ná Mariyama i mε, fo mà sà nō u tēetigeni na. U à tíge pùnambile, ka Yusufu si li mεge le Yesu.

* **1:21** Yesu mεge ñwōhe ku nyε: «Kafoonji Kile u nyε Shwofoonji.» † **1:23** Ezayi 7.14

2

Ncèfeebii pìl'à sà fworò Yesu na, maa u pèe

¹Nye Yesu à si Zhude kùluni i, Betilèhemu kànhe e. L'à pyi Saanji Erōdi tēni i. Ka ncèfeebii pìi si yîri canḡafyinmpe e mà pa Zheruzalèmu kànhe e, ²maa yíbe: «Yahutuubii saanji u à si numε ke, taa u nyε ke? Wuu à u woni nya mà wuu yaha canḡafyinmpe e. Lire e wuu à pa mpa u pèe.» ³Saanji Erōdi à puru jwumpe lógo ke, ka lire kani si u ná Zheruzalèmu shiinbii puni funḡo wwòḡo sèl'e. ⁴Ka u u Kile sáragawwuubii nùḡufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii puni bínni maa pi yíbe na Kile Nijcwənrəḡi kyaa l'à jwo ke, taa ur'à yaa u si ke? ⁵Ka pire si u pyi: «U à yaa u si Betilèhemu kànhe e, Zhude kùluni i. Yire Kile tūntunḡ'à séme na

⁶«Betilèhemu u nyε Zhude kùluni kànhe kà ke, kuru bà ku nyε Zhude kùluni kànyi puni nimbileni mà de! Naha kurugo ye nùḡufoḡi wà sí n-pa fworò k'e, ḡgemu u sí n-pyi mii sùpyire, Izirayeli shiinbii nùḡo na ke*.»

⁷Nye ka Erōdi si ncèfeebii ḡwəh'a yyere, maa pi yíbe na tēni ndire e won'à fworò ye. ⁸Nye lire kàntugo ka u u pi yaha a kàre Betilèhemu kànhe e, pi sà yíbe pyàḡi kyaa na sèl'e, pi aha u nya, pi i mpa yi jwo ur'á, uru sí n-sà u pèe mú. ⁹U à puru jwo ke, ka ncèfeebii si ḡkàre. Pi mpyi a fyánha a woni ndemu nya canḡafyinmpe e ke, lire ninuun'à fworò pi yyaha na, maa pi yyaha cū. Cyage e pyàḡi mpyi ke, l'à nò wani ke, maa yyéere kuru cyage nìnyi na. ¹⁰Ncèfeebil'à li nya l'à yyéere ke, ka pi funḡyi si sàa táan. ¹¹Ka pi i jyè bage e, mà pyàḡi ná u nunji Mariyama nya, maa ninḡkure sín maa pyàḡi pèe. Lire kàntugo maa pi yaayi ḡwə múgo, maa sɛɛn† ná wusuna‡ ná miri§ kan pyàḡ'á. ¹²Lire kàntugo ka Kile si yi jwo pi á ḡəəge k'e, na pi àha nùru ḡkàre Erōdi yyéere mε. Nye ka pi i kuni labere lwó a kàre pi kini i.

Yesu sifeebil'à fê a kàre ná u e Misira kini i

¹³Nye ncèfeebii karenḡwooni kàntugo, Kafoḡi Kile mèlekɛḡi wà à uye cyéε Yusufu na ḡəəge k'e, maa u pyi: «Yîri, maa pyàḡi ná u nunji lwó, maa fî maa sî Misira kini i, maa ntèen wani fo mii aha mu pyi ma nùru ma a ma tēni ndemu i ke, naha na ye Erōdi na pyàḡi caa raa bùu.» ¹⁴Nye ka Yusufu si yîri numpilage e, maa pyàḡi ná u nunji lwó mà kàre Misira kini i. ¹⁵U à kwōro wani fo saanji Erōdi à pa ḡkwû. Lire pyinḡanni na, nde Kafoḡi Kile mpyi a jwo u tūntunḡi cye kurugo ke, lir'à fūnḡo. U mpyi a jwo: «Mii à na Jyanji yyer'a yige Misira kini i*.»

¹⁶Nye saanji Erōdi à pa li kàanmucya mà li nya na ncèfeebil'à uru ḡwəḡo yaha ke, ka u lùuni si yîri sèe sèl'e. Maa jwo na pùnampyire ti nyε Betilèhemu kànhe ná ku kwùumpe kànyi na, ná pi sàha ntōro yyee shuunni na mε, na pi pire puni bō, naha na ye mà tàanna ná ncèfeebii jwumpe e, uru pyàḡi mpyi a yaa u ta cyire yyeeḡii shuunniḡi ḡwəḡəntaan pùnampyire e. ¹⁷Nde Kile tūntunḡi Zheremi mpyi a jwo ke, lir'à fūnḡo, u mpyi a jwo:

¹⁸«Mɛjwul'à fworò Arama kànhe e, myahigil'à sú maa yamɛɛni sú sèl'e. Araseli u nyε na u pyiibii yamɛɛni súu, u la nyε wà sî uru fəḡḡo mε, naha na ye u pyiibil'à wíl'a fô†.»

¹⁹Nye saanji Erōdi à pa ḡkwû ke, ka Kafoḡi Kile mèlekɛḡi wà si uye cyéε Yusufu na ḡəəge k'e, mà u yaha Misira kini i. ²⁰U à jwo Yusufu á: «Yîri ma a pyàḡi ná u nunji lwó ma a nùru ma a sî Izirayeli kini i, naha na ye mpìi pi mpyi na pyàḡi caa raa bùu ke, pire saha nyε mε.» ²¹Nye ka Yusufu si yîri maa pyàḡi ná u nunji lwó a nùr'a kàre Izirayeli kini i.

* **2:6** Mishe 5.1 † **2:11** Sɛɛnḡi: uru na nyε yaaga ḡkemu pi mpyi maha ḡkan saanḡ'á ke. ‡ **2:11** Wusunḡi: uru na nyε yaaga ḡkemu pi mpyi maha ḡkan Kile á ke. § **2:11** Miri: Uru na nyε yaaga ḡkemu pi mpyi maha ntèḡ'a bunji bégele si u tò ke. * **2:15** Oze 11.1 † **2:18** Zheremi 31.15

²² Nka Yusufu à pa lógo na Arikilasi à tèn nùñufente na Zhude kùluni i u tunji Erōdi kwùñkwooni kàntugo ke, ka lire si u pyi u u fyáge takarege e wani. Nyε ka Kile si nùr'a jwo ná u e ñwoge k'e. Ka u u yíri wani mà kàre Galile kùluni i, ²³ maa sà ntèn kànhe kà na, kuru mege nyε Nazarēti. Lire pyiñkanni na, Kile túnntunmpii jwump'à fùññ. Pi mpyi a jwo: «U sí raa yiri Nazarēti shinñi.»

3

Yuhana Batizelipyiñi na kuni bégele Yesu yyaha na (Marika 1.1-8; Luka 3.1-20; Yuhana 1.19-28)

¹ Nyε yyee niñyahagil'à tòro ke, ka Yuhana Batizelipyiñi si uye cyêe Zhude kùluni síwage e maa Kile jwumpe yu. ² U mpyi maha ñko: «Kile Saanre tèn'à byanhara, yii yii toronkanni kêennε.» ³ Yuhana kyaa Kile túnntunñi Ezayi mpyi a jwo, tēni i u à jwo na: «Sùpya mejwuu na fwore síwage e fànha na “Yii kuni yaa Kafoonji mεε na, yii kumpyεε nintiire yaa u á*.”»

⁴ Nyε Yuhana vāanntinñke mpyi a yaa ná ñwōhñi shire e, u mpyi a uye pwo ná seepwōge e. U niñyiñi mpyi kampεenñyi ná tuwyiyi sεεre. ⁵ Zheruzalemu kànhe shiinbii ná Zhude kùluni kànyi sanñyi shiinbii puni ná Zhurudēn bañi taan shiinbii puni mpyi maha fwore na si u yyéere. ⁶ Maa ntèn li taan na pire kapyiñkii nyε a tí mε, Yuhana sí i pi batizeli Zhurudēn bañi lwōhe e.

⁷ Farizhεenbii ná Sadusiibii niñyahara mpyi na ma si mpa piye batize u yyéere. Yuhana à pire ñya pi i ma ke, maa jwo: «Yii màcwōn fiige sùpyiibii, jofoo u à yii pyi na batizeliñi kanni sí n-jà yii shwō Kile lùyirini nimpani na ye? ⁸ Yii a katiigii pyi, lire sí li cyêe na yii zòompil'à kēennε. ⁹ Yii àha ñkwō raa sōññi na li tεgeni li nyε yii tulyage ku nyε Ibirayima mà dε! Naha na ye mii sí yi jwo yii á, Kile sí n-jà ñje kafaayi kēennε n-pyi Ibirayima ñampyire†.

¹⁰ Yii li cè na kaciig'à cé'l'a yaha cire ndire taan. Cige maha cige ku nyε ku nyε na yasεε niñcenne seni mε, kuru sí n-kwōn n-wà nage e. ¹¹ Mii wi ke, mii na yii batizeli lwōhe e si li cyêe na yii toronkann'à kēennε, ñka wà sí n-pa mii kàntugo, uru tayyéreg'à fànha tò mii woge na. Ali mà u tanhanyi mεere sànhà, mii ñùñk'à cyéere lire mpyiñi i. Uru u sí n-pa raa yii batizeli ná Kile Munaani ná nage e. ¹² U ntanhe nyε u cye e, u u u sùmanñi nimbwōnñi fwu. U sí u sùmapyañi le bwùunni i, si simwōhñke súgo nafugombaage e.»

Yuhana à Kile Jyañi Yesu batize (Marika 1.9-11; Luka 3.21-22)

¹³ Nyε ka Yesu si yíri Galile kùluni i, mà kàre Yuhana yyéere Zhurudēn bañi ñwōge na, si sà uye kan u batize. ¹⁴ Nka Yuhana la mpyi si ñcyé maa u pyi: «Mu u à yaa mu u mii batize, ka mu u nùr'a pa mii á la?» ¹⁵ Ka Yesu si u pyi: «Bà mii à yi jwo mε, ñεε wuu u yi pyi amuni numε, ñaha na ye lire cye kurugo wuu sí Kile jwumpe kuni ñaara si nō li tεgeni na.» Nyε ka Yuhana si ñεε maa u batize. ¹⁶ Yesu à batize a kwō ke, maa ntíl'a fworō lwōhe e. Lire tèenuuni i, ka niñyiñi si múgo. Ka u u Kile Munaani ñya li i ntíri mpánmpōrōgō fiige, mà pa ntèn u na, ¹⁷ ka mejwuu si fworō niñyiñi i na: «Ñge u nyε mii Jyañi, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiñkil'à táan mii á mú.»

4

Sitaanniñi na ñcaa si Yesu sōn u kapii pyi (Marika 1.12-13; Luka 4.1-13)

¹ Lire kàntugo ka Kile Munaani si Yesu yyaha cù mà kàre síwage e, bà Sitaanniñi si mpyi si u sōn ñgíi kampyi u sí ñεε kapii pyi mε. ² Ka u u súnñi le a ta canmpyaa beeshuunni ná

* **3:3** Ezayi 40.3 † **3:9** Yahutuubii mpyi na sōññi na Kile sí pire shwō, mà lire ñùñke pyi pir'à fworō Ibirayima e. Yuhana 8.33, 37, 39: yii yire cyeyi kála.

numpiliyi beeshuunni, ka katege si nta a u ta. ³ Sitaanniŋi u maha zòŋŋi pyi ke, ka uru si file u na maa jwo: «Ná Kile Jyaŋi sí u nyε mu, yi jwo nje kafaay'á na yi kêenŋ'a pyi bwúuru.»

⁴ Ka Yesu si u pyi: «Y'á séme Kile Jwumpe Semεŋi i na

“Yalyire kanni bà ti nyε na sùpyaŋi jwɔ caa me,

ŋka jwumpe puni pu nyε na fwore Kile jwɔge e ke*.”»

⁵ Nyε lire kàntugo ka Sitaanniŋi si ŋkàre ná Yesu i Kile kàŋhe niŋcwɔnrɔge Zheruzalεmu i, maa sà dùgo ná u e Kileŋaarebage nùŋcyage e, ⁶ maa jwo: «Ná Kile Jyaŋi sí u nyε mu, kwòŋ a cwo nìŋke na, ŋaha na ye y'á séme Kile Jwumpe Semεŋi i na

“Kile sí u mèlekεεbii pyi pi mu cwɔhɔ ná pi cyeyi i,

bà li si mpyi kafaaga kà ŋkwò mu tɔge kà bānni mε†.”»

⁷ Ka Yesu si u pyi: «Y'á séme Kile Jwumpe Semεŋi i mú na “Ma hà raa ma Kafoonŋi Kile jwɔ cwòre mε‡.”»

⁸ Lire kàntugo ka Sitaanniŋi si ŋkàre ná Yesu i ŋaŋke kà nintɔɔntɔɔngɔ jwŋ'i, maa diŋyεŋi kìrigii puni nàfuuŋi cyêe u na, ⁹ maa jwo: «Mu aha ŋen'a niŋkure sín mii á maa mii pêe, mii sí ŋcyii kìrigii nùŋufente puni kan mu á.» ¹⁰ Nyε ka Yesu si jwo «Sitaanna wà we, yîri na taan! Y'á séme Kile Jwumpe Semεŋi i na “Ta ma niŋkure sínni ma Kafoonŋi Kile á, ma a uru kanni pêre§.”»

¹¹ Nyε lir'á pyi ke, ka Sitaanniŋi si láha Yesu na, ka Kile mèlekεεbii pìi si file u na, yaayi kyaa li mpyi u na ke, maa yire kan u á.

Bèenme nimbwom'à fwordo

¹² Nyε Yesu à pa lógo na pi à Yuhana Batizelipyiŋi cù a le kàsuni i ke, ka u u núr'a kàre Galile kùluni i. ¹³ Ŋka u nyε a sà ntèen Nazareti kàŋhe e me, maa ŋkàr'a sà ntèen Kapereŋnamu kàŋhe e. Kuru kàŋhe na nyε baŋi jwɔge na, Zabulɔn ná Neƒitali taare e. ¹⁴ Nyε lire pyiŋkanni na, ka Kile tùnntunŋi Ezayi jwumpe si fúnŋɔ. U mpyi a jwo:

¹⁵ «Zabulɔn tùluge taare ná Neƒitali tùluge taare,

ti nyε Galile kùluni i, baŋi jwɔge na,

Zhuruden baŋi canŋacwumpe e ke,

Yahutuubii ná supyishiŋi sanŋi shiinbii, pi à tèen t'e ke,

¹⁶ pire mpyi numpini i,

bèenme nimbwom'à fwordo pi á,

pi mpyi a tèen kùluni i, kwùŋi numpini i,

bèenme nimbwom'à fwordo pi á*.»

¹⁷ Mà lwó lire tēni na, ka Yesu si li jwɔ cù na Kile jwumpe yu, maa yi yu sùpyir'á na: «Kile Saanre tēn'à byanhara, yii yii toronŋkanni kēenŋε.»

Yesu à fyaacumii sicyεere yyer'a pyi u cyelempyii

(Marika 1.16-20; Luka 5.1-11)

¹⁸ Canŋka mà Yesu yaha u u ŋaare Galile baŋi jwɔge na, u à sɔŋεε shuunni ŋya, Simɔ pi maha mpyi Pyeri ke, ná Andire. Pi mpyi na cwòo wàa baŋi i. Fyácyaa pi mpyi pi pi. ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii taha na fye e. Bà yii na fyaabii caa me, mii sí yii taanna, yii raa sùpyire caa t'a ma mii á.» ²⁰ Ka pi i ntíl'a pi cwòobii yaha, maa ntaha Yesu fye e.

²¹ Nyε pi à ta naha vili yyaha na sahaŋki ke, ka Yesu si núr'a sɔŋεε shuunni ŋya, pire pi mpyi Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana. Pi ná pi tunŋi Zebedi mpyi a tēen bakwɔge funŋke e, na pi cwòobii takegeyi yaa. Ka Yesu si pi yyere, ²² ka pi i ntíl'a kàntugo wà bakwɔge ná pi tunŋi na, maa ntaha u fye e.

(Luka 6.17-19)

²³ Yesu à Galile kùluni puni ŋaara, u mpyi maha sùpyire kálali Kile Jwumpe kàlambayi i, maa Jwumpe Nintanmpe yu pi á mà yyaha tíi ná Kile Saanre e. U mpyi maha yampii

* 4:4 Duterenomu 8.3 † 4:6 Zaburu 91.11, 12 ‡ 4:7 Duterenomu 6.16 § 4:10 Duterenomu 6.13 * 4:16 Ezayi 8.23-9.1

puni ná cwəhəməfeebii puni cùŋi pi shwəhəl'e. ²⁴ Lire e u mɛge mpyi a fworro Siri k̀ini puni i. Pi mpyi maha s̀i ná yampii shiŋi puni i u ỳyere: cifwure feebii ná j̀inacyaanbii ná k̀irikirisann̄i feebii ná supyimuruŋyi. Yesu mpyi maha pire puni cùŋi. ²⁵ Supyikuruŋə nimbwəhə mpyi maha ntaha u fye e, tire s̀upyire na mpyi Galile shiin ná Dekapoli k̀uluni shiin ná Zheruzalɛmu k̀anhe ná Zhude k̀uluni sanni shiin ná Zhurudɛn ban̄i k̀ampan̄ke san̄ke shiin.

5

Jofoo wuu l' à ɲwə yɛ?

(Luka 6.20-23)

¹ Nyɛ Yesu à kuru supyikuruŋke ɲya ke, maa d̀ug'a t̀ɛɛn ɲan̄ke kà na. Ka u cyelempyiibii si file u na. ² Ka u u jwumpe lwó maa s̀upyire k̀âlali na:

³ «Mpii pi à pi f̀anh̄an̄cyɛɛɛrɛ cè Kile k̀ampan̄ke na ke, pire wuun' à ɲwə, ɲaha na yɛ Kile Saanre ɲyɛ pire woro.

⁴ Mpii pi ɲyɛ na myahii s̀úu ke, pire wuun' à ɲwə, ɲaha na yɛ Kile sí n-pa pi f̀ɔn̄ŋə.

⁵ Mpii pi ɲyɛ ɲ̀um̄piŋɛfee ke, pire wuun' à ɲwə, ɲaha na yɛ ɲ̀ŋke ɲwə m̄ɛɛni Kile à lwó ke, kuru sí n-kan pi á kəɔgə.

⁶ Ntiŋi lage ɲyɛ mpiimu na bà ɲjyŋi ná lwəhe lage maha mpyi wà na mɛ, pire wuun' à ɲwə,

ɲaha na yɛ pi sí n-pa n-t̀in.

⁷ Mpii pi ɲyɛ na ɲ̀ɲaara taa s̀upyire sannte na ke, pire wuun' à ɲwə, ɲaha na yɛ Kile sí n-pa ɲ̀ɲaara ta pi na.

⁸ Mpii pi ɲyɛ ná zòvynre e ke, pire wuun' à ɲwə, ɲaha na yɛ pi sí n-pa Kile ɲya.

⁹ Mpii pi ɲyɛ na s̀isure leni s̀upyire shwəhəl'e ke, pire wuun' à ɲwə, ɲaha na yɛ Kile sí n-pa raa pi yiri uru pyiibii.

¹⁰ Mpii s̀upyire ɲyɛ na ɲkyérege pi Kile ɲwə m̄ɛɛcuni kurugo ke, pire wuun' à ɲwə, ɲaha na yɛ Kile Saanre ɲyɛ pire woro.

¹¹ S̀upyire na yii mpiimu cyere, marii yii kyérege, marii kafinare ná jwumpimpe shiŋi puni yu yii na, mii mɛge kurugo ke, yii wuun' à ɲwə.

¹² Lire ká mpyi, yii a yógore, yii i mpyi funntange e, ɲaha na yɛ Kile à s̀ara nimbwo bégel'a yaha yii m̄ɛ na ɲ̀ɲyŋi na. Kile t̀unntunmpii pi à tòro yii yyaha na ke, amuni pi à pire kyérege.

Yesu wuubii ɲyɛ suumə ná b̀ɛɛnmɛ fiige

(Marika 9.50; Luka 14.34-35)

¹³ Yii pi ɲyɛ diŋyɛŋi suumpe. Nyɛ suumpe t̀ipoompe ká fworro p'e, ɲaha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahan̄ki yɛ? Pu saha s̀i n-jà yafyŋ ɲwə mɛ, pu sí n-wà cyiŋŋi na, s̀upyire s'a pu tánhani.

¹⁴ Yii pi ɲyɛ diŋyɛŋi b̀ɛɛnmpe. K̀anhe k' à t̀ɛɛn ɲan̄a ɲuŋ'i ke, kuru s̀i n-jà ɲwəhə mɛ. ¹⁵ Wà ɲyɛ na f̀ukina m̀ini si u le ɲcyígile cere ɲwəh'i mɛ. N̄ka u maha d̀urugo yaage kà ɲuŋ'i, bà u b̀ɛɛnmpe si mpyi s'a n̄oni bage shiinbii puni na mɛ. ¹⁶ Lire pyiŋkanni na, yii b̀ɛɛnmp' à yaa p'a ɲi s̀upyire puni ɲyii na, pi raa yii kacɛn̄kii ɲaa, s'a yii Tuŋi ɲ̀ɲyi wuŋi p̀ɛre.

Yesu à jwo Musa Saliyan̄i kyaa na

¹⁷ Yii àha raa s̀ɔn̄ŋi na mii à pa mpa Kile t̀unntun̄ŋi Musa Saliyan̄i ná Kile t̀unntunmpii sanmpii jwumpe fyin̄ne mɛ. Mii ɲyɛ a pa mpa pu fyin̄ne mɛ, ɲka mii à pa mpa pu f̀un̄ŋə.

18 Sèenji na mii sí yi jwo yii á, fo mà sà ǹnyinji ná ǹnke kwò, Saliyanji sémenji gyanrampe pà, lire nyε με u sémebilini là s̀i n-s̀i n-p̀inni με, fo mà sà nò karigii puni tεgeni na. 19 Lire e ke shin maha shin ká nge Saliyanji tabilere ninjin kεεγε, maa s̀pyire sannte leni lire kumpiini i ke, urufoo u sí n-pyi Kile Saanre shiinbii puni nimbileni. Nka shinji u nyε na uru Saliyanji kurigii jaare marii s̀pyire sannte taanni u na ke, urufoo sí n-pyi shinbwo Kile Saanre e. 20 Mii sí yi jwo yii á, yii aha mpyi yii nyε na Kile Saliyanji kurigii jaare mà tòro Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhεenbii na με, yii s̀i n-jà n-jyè Kile Saanre e με.

Yesu à pi s̀nno l̀yirini kyaa na

21 Yii à yi lógo na y'à jwo yii tulyey'á na “Ma hà s̀pya bò με. Shin maha shin u à s̀pya bò ke, urufoo sí n-yíbe lire na*.” 22 Mii wi ke, mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u l̀u ỳrige u shinεε taan ke, urufoo sí n-yíbe lire na. Ngemu ká u shinεε pyi “S̀ncoηo!” ke, yukyaala kurunke sí urufoo yíbe. Ngemu ká u shinεε pyi “Sicyerefoo!” ke, urufol'à yaa u wà nafugombaage e.

23 Lire e ke mu aha a si sárage wwù Kile á, ka li i ntíge mu funji na mu shinεε wà à mu la wwù, 24 tíl'a sárage yaayi yaha sárayi tawwuge taan ma a núr'a sà jwo a bê ná urufol'e, ma a nta a pa ma sárage wwù.

25 Wà ha mu yyere fànhe e, ka yii i wá na nkεεge wani, mu à yaa mu u jwumabeε cya fwəfwə ná urufol'e kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaanji cye e, uru si ma le u báarapyinji cye e, pi i ma le kàsunji i με. 26 Sèenji na mii sí yi jwo mu á, mu aha mpyi mu nyε a lire pyi με, mu s̀i n-s̀i n-fworo wani ná mu nyε a urufoo fwooni tò feefee mà ye!

Yesu à jwo jacwəre ná cíyahani kyaa na

27 Yii à yi lógo na y'à jwo “Ma hà zínna ná wabεε cwo e με†.” 28 Mii wi ke, mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à ceewe wí fo ká tasinnage wuuni si sà ntíge urufoo funji ke, urufol'à jacwəro pyi a kwò ná u e u zòmbilini na. 29 Mu kàniε nyibilini ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwù'a wà tatənge e. Naha na ye mu u mpòon ma cyeere cyage kà ninjin i, lire sí n-pwóro mu á pi mu cyeere puni wà nafugombaage e. 30 Mu kàniε cyεge ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòon a wà tatənge e. Naha na ye mu u mpòon ma cyeere cyage kà ninjin i, lire sí n-pwóro, mu cyeere puni ti nkwo a sà jyè nafugombaage e.

31 Y'à jwo mú na “Ngemu ká u cwonji nàmbage kwò ke, urufol'à yaa u cíyaha séme kan u á‡.” 32 Nka mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u cwonji nàmbage kwò, mà li ta jacwəro ǹnno taan bà u à ku kwò με, li maha mpyi mu à jwo urufol'à kuni kan u á, u a jacwəre pyi. Shin maha shin u à ciyahawa l̀εε ke, urufoo mú à jacwəro pyi.

Yesu à pi s̀nno kàage kyaa na

33 Yii mú à yi lógo na y'à jwo yii tulyey'á na “Ma hà raa nkàre tawage e με, nka mu aha jwəfaaga fáa Kafoonji Kile á, mu à yaa mu u ku wwù.” 34 Nka mii sí yi jwo yii á, yii nyε a yaa yii a nkàre puno puno με. Yii àha raa nkàre ǹnyinji na με, naha na ye uru u nyε Kile fànhe tatεnge. 35 Yii àha raa nkàre ǹnke na mú με, naha na ye kuru ku nyε u tooyi tatahage. Yii àha nkwo nkàa Zheruzalemu kànhe na με, naha na ye kuru ku nyε “Saanbwəhe kànhe.” 36 Yii àha raa nkàre yii ǹnyinji na με, naha na ye yii wà s̀i n-jà u ǹnjunke kà ninjin k̀εε mpyi nivyinge, lire nyε με ningwəhə με. 37 Kani ndemu ká mpyi “Oon” kyaa ke, yii jwo “Oon” ndemu sí ká mpyi “Onhə” wuu ke, yii jwo “Onhə” kàaga baa. Mpemu ká ntaha puru na ke, pur'à fworo Sitaanninji i.

Yesu à jwo na wuu àha raa nkoonjwuure pyi me (Luka 6.29-30)

38 Yii à yi lógo na y'à jwo “Wà ha wà nyii jya, urufoo wuuni mú à yaa li jya, wà ha wà nkyàan wwù, urufoo wuuni mú à yaa li wwù‡.” 39 Nka mii sí yi jwo yii á, wà ha kawaa

* 5:21 Ekizodi 20.13 † 5:27 Ekizodi 20.14 ‡ 5:31 Duterenəmu 24.1 § 5:38 Ekizodi 21.24; Levitiki 24.20; Duterenəmu 19.21

pyi yii na, yii àha li ñkooŋi wwû u na mε. Wà ha kantawaa bwòn mu mùmpenge k'e, ku sanŋke kέενηε urufol'á*. 40 Wà la ká mpyi si mu yyere fànhe yyére si mu vāanntinmbileni shwō mu na, ma vāanntinmbwōhe kan u á mú†. 41 Wà ha tuguro kárama a tège mu juŋ'i mà sà yaha culumetiri niŋkin na‡, ti tugo mà sà yaha culumetirii shuunni na, ná urufol'e. 42 Wà ha mu jáare, urufoo kan. Wà ha mu cyeyaaga jáare si là pyi ná k'e si nūru mpa ku kan mu á, ma hà jcyé mε.

Yesu à jwo na wuu wuu zàmpeebii kyaa táan wuy'á
(Luka 6.27-28, 32-36)

43 Yii à yi lógo na y'à jwo “Mu kyal'à táan ñgemu á ke, na ma uru kyaa táan may'á, mu kyal'à pen ñgemu á ke, maa uru kyaa pen may'á.” 44 Nka mii sí yi jwo yii á, yii yii zàmpeebii kyaa táan yiy'á, yii raa Kile jáare yii kyéregfeebil'á. 45 Lire e yii sí n-pyi yii Tuŋi ñiŋyi wuŋi pyii. Naha na ye uru u maha canŋaŋyiini pyi li i fwore shinpiibii ná shincenmpil'á, maa zànhe kaan shintiibii ná shintiimbaabil'á. 46 Yii kyal'à táan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa táan yiy'á, sàraŋi ñgire yii sí n-ta lire e Kile yyére ye? Múnalwōre shwofeebii mú jye na lire pyi mà? 47 Yii aha a yii cìmpyiibii kanni shéere, lire jye kakyanhala kyaa la? Kilecembaabii mú jye na lire pyi mà? 48 Lire e ke yii pyi tìgire cyaga baa, yii Tuŋi ñiŋyi wuŋi fiige.

6

Yesu à jwo fòŋfeebii tegerŋkanni kyaa na

1 Yii a yiye kàanmucaa, yii àha raa kacenŋkii pyi sùpyire jyiŋyage na mε. Lire baare e yii sì sàra ta yii Tuŋi ñiŋyi wuŋ'á mε.

2 Lire e mu aha a si bùjye pyi fòŋfooni wà na, mpìi pi à fyìnme tò wwomō na ke, ma hà li pyi pire fiige mε. Pi maha tūnmpe pyi maa piye cyère Kile Jwumpe kàlambayi ná kànhe kanŋwōrō tatēnyi i, bà sùpyire si mpyi s'a pi metange yiri mε. Nka sēŋi na mii sí yi jwo yii á, pir'à pi sàraŋi ta a kwō. 3 Nka mu aha si bùjye pyi wà na, mu kāmene cyege jye a yaa ku mu kàniŋe cyege kapyiini cè mε, 4 bà mu bùjyeni si mpyi si ñwōhō mε. L'aha mpyi amuni, mu Tuŋi u jye na kanwōhigii jaa ke, uru sí mu sàra.

Yesu à pi taanna Kileŋarege pyiŋkanni na
(Luka 11.2-4)

5 Yii aha a si raa Kile jáare, mpìi pi à fyìnme tò wwomō na ke, yii àha raa li pyi pire fiige mε. Na yyérelì Kile Jwumpe kàlambayi ná kuŋgarigil'e maa Kile jáare, bà sùpyire si mpyi s'a pi jaa mε, lire l'à táan pi á. Nka sēŋi na mii sí yi jwo yii á, pir'à pi sàraŋi ta a kwō. 6 Mu wi ke, mu aha a si raa Kile jáare, jyè ma bage funŋke e maa ku tò, maa ma Tuŋi Kile jáare kuru taŋwōhōge e. Lire ká mpyi, mu Tuŋi u jye taŋwōhōge e, maa karigii niŋwōhigii puni jaa ke, uru sí mu sàra. 7 Mu aha a Kile jáare, ma hà raa nūruli jwumpe kurugo, bà Kilecembaabii maha li pyi mε. Naha na ye pi maha sōŋi na pire jwuŋyahampe pu sí Kile yaha u pire jarege shwō. 8 Lire e yii àha mpyi pi fiige mε. Yii li cè na yaage ñkemu kyaa ku jye yii na ke, mà jwo yii pi ku jáare ke, yii Tuŋi Kile maha ku cè. 9 Lire e ke yii aha a Kile jáare, yii jwo

“Wuu Tuŋi u jye ñiŋyiŋi na ke,
mu mege ku táan.

10 Ma pyi saanwa sùpyire puni jùŋō na.
Mu jyii wuuni li pyi jìŋke na,

* 5:39 Yahutuubil'á, mà kantawaa bwòn sùpya e, lire mpyi mu à jwo mu à urufoo cyahala sèe sèl'e. † 5:40 Yahutuubii yyére, vāanntinŋke pi mpyi maha le a taha jwōhō woge na ke, kuru pi mpyi maha ntég'a piye tò numpilage e. Lire kurugo canŋke kanni i pi mpyi maha jà a kuru ñiŋyi vāanntinŋke kan wà á, ñka numpilage e bà mε (Ekizodi 22.26; Duterenu 24.13). ‡ 5:41 Kuni mpyi a kan Ōromu sòrolashiibil'á pi pi yaayi tugure tège sùpya juŋ'i pi i u pyi u culumetiri niŋkin ná taaga jaaara ná t'e.

bà li nyε na mpyi nìnyinji na mε.

¹¹ Wuu ninjaa njyìnji kan wuu á.

¹² Wuu kapegigii yàfa wuu na,

bà wuu maha wuu shinjεεbii wogigii yàfani pi na mε.

¹³ Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kέenne kapegil'á mε,

maa wuu shwə Sitaanninji na.

[Naha na ye mu u nyε fànhe ná sínji ná pèentefoo,

fo tèekwombaa.

Amiina.]”

¹⁴ Yii li cè na sùpyir'á kapegigii jcyiimu pyi yii na ke, yii aha cyire yàfa ti na, yii Tunji nìnyi wuñi mú sí yii wogigii yàfa yii na. ¹⁵ Nka yii aha mpyi yii nyε na jεεg'a sùpyire

kapegigii yàfa ti na mε, yii Tunji mú sí yii wogigii yàfa yii na mε.

Yesu à jwo súnñi kyaa na

¹⁶ Yii aha súnñi le, mpìi pi à fyìnme tò wwomə na ke, yii àha yyahayi tanha pire fiige mε, pire maha li pyi sùpyire si jcé na pi à súnñi le. Nka sèenji na mii sí yi jwo yii á, pir'à pi sàranji ta a kwə. ¹⁷ Mu wi ke, mu aha súnñi le, ma yyahe jyé, maa làtikolo le ma jùñke

e, ¹⁸ bà sùpyire si mpyi t'àha ñkwə mu súnleni cè mε, fo mu Tunji u nyε tanwəhəyi i ke, uru kanni. Lire ká mpyi, mu Tunji u nyε na kanwəhigii jaa ke, uru sí mu sàra.

Nàfuunji sèe wuñi kani ná karigii cyi nyε cyi nyε a yaa cyi sùpyanji funñə pen mε

(Luka 12.22-34)

¹⁹ Yii àha raa nàfuunji caa raa bégeli yiye mεε na jùñke na mε. Ntəonñi ná zúnñi maha u kèεge, nàñkaabii maha bayi fúruge marii u lwúu. ²⁰ Nka yii nàfuu tabegege njcenne yaa yiye mεε na nìnyinji na. Wani ntəonñi ná zúnñi nyε na nàfuu kèεge mε, nàñkaabii mú nyε na u lwúu mε. ²¹ Naha na ye cyage e sùpyanji nàfuunji nyε ke, wani u sònñəre maha mpyi.

²² Sùpyanji nyiigii cyi nyε u bèenmpe. Ngemu u jyi cyi à jwə ke, urufoo puni maha mpyi bèenmpe e mú. ²³ Ngemu wogigii sí cyi à kèεge ke, urufoo puni mú maha mpyi numpini i. Mu aha jwo na mu na nyε bèenmpe e, mà li ta numpini i mu nyε, tahala maha ntaha lire numpini na!

²⁴ Yii li cè na báarapyinji sì n-sìi n-jà raa báare jùñufee shuunn'á mε. Lire ká mpyi, u sí jùñufooñi wà kyaa táan uy'á, si u sanñi kyaa pen uy'á. U mú sí n-kúu wà na, si kàntugo wà u sanñi na. Nyε amuni li nyε, nàfuunji lag'à tatεengε fô yii mpiimu na ke, yii sì n-jà n-pyi Kile báarapyii mε.

²⁵ Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyí, ná vāanpyi yii sí raa leni ke, yire tanjanni kà yii funñə pen mε. Tá sùpyanji múnaani tayyérege nyε a fànha tò yalyire na, ka u cyeere tayyérege mú si fànha tò vāanpyi na mε? ²⁶ Yii sanjcyεenre wí ke! Ti nyε na jεεmε núru mε, ti nyε na sùma kwùun mε, ti nyε na sùma bégeli bwùunni i mε. Nka yii Tunji u nyε nìnyinji na ke, uru na ti jwə caa. Tá yii nyε a pwórə sanjcyεenre na sèl'e mε? ²⁷ Funmpεenre sí n-jà yii jofoo pyi u já a nimbilere bāra u shìnji canmpyaagii na ye?

²⁸ Naha na yii à vāanpyi nindeyi kani tég'a yiye funñə pen ye? Yafwəhəfwəhəyi yi maha fyîn sige e maa yafyεenre nisinante yaa ke, yii sônñə yire kyaa na ke! Yi nyε na báara pyi mε, yi mú nyε na kòonə pìnni mε. ²⁹ Nka saanñi Solomani ná u nàfuufente puni i, u vāanndenke kà lemε nyε a já a jwə mà ñke yafwəhəfwəhəge kà ninjin yafyεenre kwə mε.

³⁰ Yafwəhəfwəhəyi yi nyε sige e ninjaa, ná nùmpañja yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire lemε pyi p'à jwə amuni, yii nyε a li cè na nàkaana baa Kile sí vāanya kan yii á mà? Yii dániyañ'á cyéεe de! ³¹ Nyε yii àha funñyi pen s'a ñko “Naha wuu sí n-lyí ye? Naha wuu sí n-bya ye? Taa wuu sí vāanya ta n-le ke?” mε. ³² Kilecembaabii pi maha funñyi pen ná yire yaayi kani i tērigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaa li nyε yii na ke, yii Tunji Kile à yire puni cè. ³³ Mà jwo yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage njcyiig'á yaa ku pyi Kile Saanre ná ntìinji. Lire ká mpyi, Kile sí yire yaayi sanñyi puni kan yii á. ³⁴ Yii àha karigii nimpañkii

tègɛ yiye funɲɔ pɛn mɛ, ɲaha na ye nùmpaɲɲeke sí raa sônɲi kuye na. Canɲa maha canɲa ná ku kawaagii cyi ɲye.

7

Yii àha raa pi sanmpii cêege mɛ
(Luka 6.37-38, 41-42)

¹ Yii àha raa pi sanmpii cêege mɛ, lire ká mpyi Kile mú sî yii cêege mɛ. ² ɲaha na ye bà yii na sùpyire sannte cêege mɛ, amuni Kile mú sí yii cêege. Cùɲkanni na yii ɲye na sùpyire sannte cwôre ke, amuni Kile mú sí yii cû. ³ ɲaha na mu ɲye na ɲyèsenni ɲaa ma cìmpworɔɲi ɲyiini i, mà li ta bànaɲi u ɲye mu wuuni i ke, mu ɲye na uru ɲaa mà ye? ⁴ Mà tàanna ná lire e, di mu sí n-jà n-jwo ma cìmpworɔɲ'á na u yyére ma a ɲyèsenni wwû u ɲyiini i, mà li ta bànaɲi ɲye mu wuuni i ye? ⁵ Mu u à fyìnme tò wwomɔ na ke, fyánha a bànaɲi wwû ma ɲyiini i, lire ká mpyi, mu sí raa ɲaa raa ɲcwúu ɲyèsenni tawwuge e ma cìmpworɔɲi ɲyiini i.

⁶ Yaayi yi ɲye Kile wuyo ke, yii àha raa yire kaan pwuunbil'á mɛ, lire baare e pi sí n-jà n-yîri yii kurugo si yii sulugo. Yii àha raa yii kóɔɲi loɲgara wuɲi cyáan caabii taan mɛ, lire baare e pi sí raa u tánhani.

Kile maha u pyiibii ɲareyi shuu
(Luka 11.9-13)

⁷ Yii a Kile ɲáare, u sí yii kan, yii a ɲcaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí múgo yii á. ⁸ Yii li cè na shin maha shin u ɲye na ɲáare ke, uru maha ntaa. Shin maha shin u ɲye na ɲcaa ke, uru maha ɲaa. Shin maha shin ká bàrage kúu ke, ku sí múgo urufol'á. ⁹ Jofoo u ɲye yii shwôhál'e, ɲgemu u sí ɲɛɛ kafaaga kan u pyàɲ'á, mà li ta bwúuru u à ɲáare u á ye? ¹⁰ Lire ɲye mɛ, mà wwò kan u á mà li ta fya u à ɲáare ye? ¹¹ ɲye yii sùpyiibii pi à pi ke, cyage e yii maha já a yacɛɲye kan yii pyiibil'á ke, yii ɲye a cè a jwo na yii Tuɲi u ɲye nìɲyiɲi na ke, ur'à bégel'a tòro yii taan si yacɛɲye kan u ɲáarafeebil'á mà?

¹² Lire e yaaga maha yaaga yii la ɲye sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii lire pyi pi á mú. Yire Kile túnntunɲi Musa Saliyaɲi ná Kile túnntunmpii sanmpii sémebil'á jwo.

Kurigii shuunniɲi kani
(Luka 13.24)

¹³ Yii jyè tajyiɲwôge nimbileni i. ɲaha kurugo ye kuni li maha kakyaare nɔ sùpyaɲi na ke, lire tajyiɲwôg'à pèe, lire kùn'à pèe, lire e shinɲyahara ɲye na ɲaare. ¹⁴ ɲka kuni li maha shìɲi niɲkwombaɲi kaan ke, lire tajyiɲwôg'à cyére, li ɲarama à pɛn, li ɲaarafeebii ɲye a ɲyaha mɛ.

Cige maha ɲcè ku yasɛere e
(Luka 6.43-44; 13.25-27)

¹⁵ Kafinivinibii pi maha piye pyi Kile túnntunmii fiige ke, yii a yiye kàanmucaa pire na. Pi aha a ma yii á, pi maha piye pyi mpàa fiige, mà li ta pi funɲy'à pi sige yaayi fiige. ¹⁶ Yii sí pi cè pi kapyiɲkii cye kurugo. Wà sí n-jà ɛɛɛɛ cige yasɛɛ kwòɲ ɲguro cige na la? Lire ɲye mɛ, mà fizhiye cige yasɛɛ kwòɲ ɲguro cige na la? ¹⁷ Lire pyiɲkanni na, cìcɛɲke yasɛɛ'á ɲwò, cipege woore s'à pi. ¹⁸ Cìcɛɲɲe sî n-jà raa yasɛɛ nimpere seni mɛ. Cipege mú sî n-jà raa yasɛɛ niɲcɛɲɲe seni mɛ. ¹⁹ Cige maha cige ku ɲye ku ɲye na yasɛɛ niɲcɛɲɲe seni mɛ, ku sí n-kwòɲ n-wà nage e. ²⁰ Lire e ke yii sí pi cè pi kapyiɲkil'e, bà cige maha ɲcè ku yasɛere e mɛ.

²¹ Mpii puni pi ɲye na mii pyi “Kafoonɲi, Kafoonɲi” ke, pire puni sî n-jyè Kile Saanre e mɛ, mii Tuɲi nìɲyi wuɲi ɲyii wuuni pyifeebii kanni pi ɲye jyifeebii. ²² Kuru canɲe ká nɔ, shinɲyahara sí n-pa mii pyi “Kafoonɲi, Kafoonɲi, wuu mpyi na Kile túnnture yu mu mɛge na, marii jínabii kòre na yige mu mɛge na, marii kabwôhii niɲyahagii pyi mu mɛge na

mà?” ²³ Lire tènì i, mii sí yi jwo tire sùpyir'á “Mii nyε a sàa yii cè mà nya mε. Yii yîri na taan, yii kapimpyiibii!”

Yákilifoonji ná funṅɔ baa shinji kani
(Luka 6.47-49)

²⁴ Shin maha shin ká mii jwumpe lógo, maa pu kurigii jaare ke, urufoo sí n-jà n-tàanna ná yákilifoonji w'e ṅgemu u à u bage faanra kafaafoge ṅun'i ke. ²⁵ Kuru bage faanranṅwooni kàntugo, zànbwòh'à cwo, ka dùyi si ṅî na fwu na fwore, ka kafεεge si wá na fwu sèè sèl'e na kuru bage ṅɔṅji, ṅka ku nyε a cwo mε, ṅaha na yε ku nintaani na nyε kafaafogo ṅun'i.

²⁶ ṅka shin maha shin ká mii jwumpe lógo, maa mpyi u nyε na pu kurigii jaare mε, urufoo na nyε mu à jwo funṅɔ baa shin, ṅgemu u à u bage faanra nticyenṅji ṅun'i ke.

²⁷ Kuru bage faanranṅwooni kàntugo, zànbwòh'à cwo, ka dùyi si ṅî na fwu na fwore, ka kafεεge si wá na fwu sèè sèl'e na kuru bage ṅɔṅji, ka ku puni si mpi a wu.»

²⁸ Yesu à puru jwumpe jwo a kwò ke, ka u kàlanji pyinṅkanni si sùpyire kàkyanhala. ²⁹ ṅaha na yε u mpyi na pi kâlali ná Kile sífente e. U kàlanji pyinṅkanni ná Kile Saliyanji cyelentiibii wunji pyinṅkanni mpyi ninṅin mε.

8

Yesu à tògofoo cùṅṅɔ
(Marika 1.40-45; Luka 5.12-16)

¹ Yesu à tige ṅanṅke na ke, ka shinṅyahara si ntaha u fye e. ² Ka tògofoonji wà si file u na maa ninṅkure sín u fere e maa jwo: «Kafoonji, mu aha ṅεε, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii fininṅε.» ³ Nyε ka Yesu si u cyεge sàha maa bwòn u na maa jwo: «Mii à ṅεε, tòge ku láha ma na!» Ka tòge si ntíl'a láha u na. ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cù ma ṅwɔge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mε, ṅka ta sì, maa sà maye cyéε sáragawwunji na u u ma kàanmucya, sárage kyaa Kile tūntunṅji Musa à jwo tògofeebii kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyéε na mu à cùṅṅɔ*.»

Yesu à sòrolashiibii ṅunṅufoonji wà báarapyi cùṅṅɔ
(Luka 7.1-10; Yuhana 4.43-54)

⁵ Mà Yesu yaha u u jyè Kapεεnamu kànhe e, Ḑrɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinṅji wà à file u na maa u ṅáare na: ⁶ «Kafoonji, mii báarapyinji nizinṅinji na wá bage e. U à mûruṅɔ, maa ṅkyaaali sèl'e.» ⁷ Ka Yesu si u pyi: «Mii u sà u cùṅṅɔ la'?» ⁸ Ka sòrolashiibii yyaha yyére shinṅji si jwo: «Kafoonji, mii ṅunṅk'à cyéε mu u jyè mii pyεnge e. Mu aha jwunṅkanṅa ninṅin jwo, kuru sí mii báarapyinji cùṅṅɔ. ⁹ Mii wi ke, sòrolashiibii pìi na nyε mii ṅunṅɔ na, mii sí nyε pìi ṅunṅɔ na. Mii aha wà pyi “Ta sì” u maha ṅkàre. Mii aha wabεε pyi “Ta ma” u maha mpa. Mii aha na bilinji pyi “Nde pyi” u maha lire pyi.»

¹⁰ Yesu à yire lógo ke, ka li i u kàkyanhala. Mpii pi mpyi u fye e ke, ka u u jwo pir'á: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii sàha ntél'a sùpya nya ná ṅge dániyanji fiige e Izirayeli shiinbii shwòhòl'e mε! ¹¹ Mii sí yi jwo yii á, shinṅyahara sí raa yîri canṅafworompe ná canṅajyimpe e, si mpa lyî ná Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba e Kile Saanre e. ¹² ṅka Izirayeli shiinbii mεε na Kile Saanre à bégele ke, pire pìi sí n-wà cyínṅji na numpini i. Wani pi sí raa myahigii súu s'a ṅkyànṅigii kùru.»

¹³ Nyε Yesu à puru jwo ke, maa sòrolashiibii yyaha yyére shinṅji pyi: «Ta sì pyεnge. Ná mu à dá mii na, nde mu à cya ke, lire li pyi.» Ka u báarapyinji si ntíl'a cùṅṅɔ lire tènuuni i.

Yesu à Pyeri nafεṅcwoṅji cùṅṅɔ
(Marika 1.29-34; Luka 4.38-41)

* **8:4** Tògofoonji ká ṅcùṅṅɔ, sáragawwunji mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si ṅcè kampyi u à cùṅṅɔ, u u nta a uye cyéε sùpyire na. † **8:7** Mà tàanna ná Yahutuubii Kile kuni i, shinṅji u nyε u nyε pi Kile kuni i mε, Yahutu nyε a mpyi a yaa u jyè uru pyεnge e mε. U aha lire pyi, u mpyi maha ṅwòhò Kile yyahe taan.

¹⁴ Nye Yesu à kàre Pyeri pyenge mà sà Pyeri nafencwoŋi ta tasinnage e cifwuro cye e.
¹⁵ Ka Yesu si bwòn u cyege na, ka cifwure si láha u na. Ka u u yîri, maa njyi kan Yesu á.
¹⁶ Yàkoŋk'á nò ke, ka pi i wá na ma ná jínacyaanbii niŋyahamil'e Yesu á. Ka u u jínabii kòr'a yige pi e ná u jwòjwumpe e, maa yampii puni cùuŋo. ¹⁷ Nye lire pyiŋkanni na, ka Kile túnntunŋi Ezayi jwumpe si fûnŋo, u mpyi a jwo: «U à jyè wuu ná wuu cwòhòmppe shwòhòl'e, maa wuu yampe láha wuu na‡.»

Mpii la ku nye si ntaha Yesu fye e ke
(Luka 9.57-62)

¹⁸ Nye shinŋyahara mpyi a pa Yesu kwùulo, lire kurugo ka u u u cyelempyiibii pyi pi baŋi jyiile ná ur'e. ¹⁹ Ka Kile Saliyaŋi cyelentuŋi wà si file u na maa u pyi: «Cyelentuŋi, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.» ²⁰ Ka Yesu si u pyi: «Wyigii na nye sigepwuunbil'á, shèere mú sí nye saŋcyεεnr'á. Nka tashwòngò nye Supyaŋi Jyaŋi á mε.»
²¹ Ka u cyelempyaŋi wabere si u pyi: «Kafoonŋi, yyére, mii aha na tuni tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.» ²² Ka Yesu si u pyi: «Taha mii fye e, maa kwùubii yaha pi a piye tùni.»

Yesu à kafeebwòhe yyéŋe baŋi juŋ'i
(Marika 4.35-41; Luka 8.22-25)

²³ Nye Yesu à jyè bakwòoge e, ka u cyelempyiibii si jyè u fye e. ²⁴ Ka kafeebwòho si yîri na fwu baŋi juŋ'i, fo lwòhe na ŋko si bakwòoge tò. Lir'à Yesu ta u u ŋwùuni. ²⁵ Ka pi i file u na, maa u jè maa jwo: «Kafoonŋi, yîri maa wuu shwò, lire baare e wuu sí n-kwòro lwòhe e.» ²⁶ Ka u u pi pyi: «Naha na yii na fyáge ye? Naha na yii dániyaŋ'á cyére ye?» Maa yîr'a yyére maa fànha cyán kafεεge ná baŋi lwòhe na. Ka yi puni si yyére siu! ²⁷ Ka pi puni si wá na ŋkyáali u na, maa jwo: «Naha supyifiwe u nye ŋge nàŋi, fo ka kafεεge ná lwòhe si ntèen u wuuni taan ye?»

Yesu à jínacyaan shuunni cùuŋo
(Marika 5.1-20; Luka 8.26-39)

²⁸ Nye ka Yesu si baŋi jyiil'a sà nò Gadara shiinbii kùluni i. Ka jínacyaan shuunni si fworò fanŋyi i\$ mà u jùŋo bê. Pi mpyi a pi sèe sèl'e, fo wà sàha mpyi na jà a tòro kuru kuuge e mε. ²⁹ Ka pi i wá na yu fànha na: «Kile Jyaŋi, naha mu nye na jcaa wuu á ye? Mu à pa mpa kawaa pyi wuu na mà ta tènì sàha nò mà?»
³⁰ Nye lir'à caakurumbwòho ta ku u lyî pi byanhampe e. ³¹ Ka jínabii si Yesu jáare sèl'e na: «Mu aha wuu kòr'a yige mpii sùpyiibil'e, ma a wuu yaha wuu sà jyè mpii caabil'e.»
³² Ka u u pi pyi: «Yii a si.» Ka pi i fworò pire nàmbaabii shuunniŋi i, maa sà jyè pire caabil'e, ka caakuruŋke puni si sùrug'a yîri naŋke numpenge na, mà cwo cwo baŋi i mà kwù. ³³ Ka cáanahabii si fê a kàre kànhe e, jcyii cyi à pyi ke, maa sà cyire yyaha jwo, mà cye cyán jínacyaanbii wogigii na. ³⁴ Ka kànhe shiinbii puni si ntíl'a fwor'a kàre Yesu jùŋo tabeŋi i. Pi à sà u jya ke, maa u jáare sèl'e na u fworò pire kùluni i.

9

Yesu à supyimuruŋo cùuŋo maa ku kapegigii yàfa ku na
(Marika 2.1-12; Luka 5.17-26)

¹ Nye ka Yesu si jyè bakwòoge e, maa baŋi jyiil'a kàre u yabilinŋi kànhe e. ² Ka pi i mpa u á ná yaŋi w'e u yasinninŋe e, u mpyi a múruŋo. Yesu à pi jya pi à dá uru na ke, maa jwo supyimuruŋk'á: «Na jya, màban le maye e! Mu kapegigil'à yàfa mu na.»
³ Nye Kile Saliyaŋi cyelentiibii pi mpyi wani ke, ka pire pii si wá na sòŋŋi piye funŋ'i na Yesu na Kile mεge kèεge. ⁴ Ka Yesu si ntíl'a pi sòŋŋore cè, maa jwo pi á: «Naha na yii nye ná nte sòŋŋopeere shinŋi i ye? ⁵ Mà jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yîri, ma a jáare” yii jyii na, cyire kapyaaŋii mú shuunni i, ndire jwumò p'à táan ye? ⁶ Nka yii pi li cè na síŋi na

‡ 8:17 Ezayi 53.4 § 8:28 Yahutuubii maha pi fanŋyi wwù kafaayi juŋ'i. Pi maha ku jwòge yal'a yaa fo maha tatεεnŋo yaa mú.

nyε Supyaŋi Jyaŋi á naha niŋke na, u wà kapegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimuruŋk'á: «Yíri, maa ma yasinniŋke lwó, maa si pyenge.» ⁷ Ka u u ntíl'a yír'a kàre pyenge. ⁸ Sùpyir'à lire nya ke, ka pi i fyá maa Kile pèe, uru ŋemu u à ŋge síŋi fiigiŋi kan sùpyir'à ke.

Yesu à lyí ná mεpεŋε shiinbil'e
(Marika 2.13-17; Luka 5.27-32)

⁹ Yesu à yíri wani ke, u à sà múnalwòore shwofooŋi wà nya u à tèn u báaraŋi tapyige e, u mεge mpyi Macwo. Ka Yesu si u pyi: «Yír'a taha na fye e.» Ka u u yír'a taha u fye e.

¹⁰ Nyε lire kántugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si sà ntèn na lyí Macwo bage e ná mεpεŋε shiinbii niŋyahamil'e mu à jwo múnalwòore shwofeebii ná piiberii. ¹¹ Farizhεenbii píl'à lire nya ke, maa Yesu cyelempyiibii pyi: «Naha na yii cyelentuŋi na lyí ná múnalwòore shwofeebii ná mεpεŋε shiinbii piiberil'e yε?» ¹² Yesu à yire lógo ke, maa jwo: «Mpii pi à cùuŋo ke, wempyiŋi kyaa nyε pire na mε, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyε. ¹³ Kile à jwo u Jwumpe Semεŋi i “Yii a nùŋaara taa yii shiŋŋεebii na, lir'à táan mii á mà tòro sáragawwuuni na*.” Nyε yii sòŋŋo puru jwumpe ŋwòhe na. Naha na yε mpii pi nyε na piye sòŋŋi na pir'à tíi ke, mii nyε a pa niŋke na pire tayyerege e mε. Nka mpii pi à li cè na pire nyε a tíi mε, pire tayyerege e mii à pa.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na
(Marika 2.18-22; Luka 5.33-39)

¹⁴ Lire kántugo Yuhana Batizelipyiŋi cyelempyiibil'à pa Yesu yíbe na naha na pire ná Farizhεenbii maha súnŋi leni, Yesu cyelempyiibii sí nyε na u leni mà yε? ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Cipooŋi ceveebii sí n-jà yyaha tanha, mà pi yaha ná cipooŋi i cikwòonre na la? Nka tènì là na ma, cipooŋi sí n-pa n-yige pi shwòhòl'e. Lire tènì i pi sí n-ta raa súnŋi leni.

¹⁶ Wà nyε na vāanvōŋŋo taha na vāanŋyεga tacwōŋgō jwooli mε. Lire ká mpyi, vāanvōŋŋe maha vāanŋyεge kèεge, tacwōŋg'a sì nāara a pèe. ¹⁷ Wà mú sí nyε na sinmpurugo leni seeye boolyεgil'e† mε. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sì ŋkèεge. Pi maha sinmpuruge leni seeyi boofōŋŋkil'e, yire mú shuunniŋi y'à bē.»

Yesu à ceenŋi wà cùuŋo, maa Zharusi pworonŋi buwuŋi jè
(Marika 5.21-43; Luka 8.40-56)

¹⁸ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, Yahutuubii nùŋufooŋi wà à pa niŋkure sín u taan maa jwo: «Yesu! Mii pworon'á kwú numε. Maye sanŋa yaha, maa mpa ma cyeyi taha u na, u sí jè.» ¹⁹ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si yíri na ŋkèεge ná u e.

²⁰ Mà pi niŋkaribii yaha, ceenŋi wà à file Yesu na maa bwòn u vāanntinŋke zhwòore na. Lùwuliŋkwombaayi mpyi uru ceenŋi na yyee ke ná shuunni funŋ'i. ²¹ U mpyi na yu uye funŋ'i: «Mii aha bú já a bwòn u vāanŋyi na, mii sí n-cùuŋo.» ²² Ka Yesu si yyaha kèεŋŋ'a wíl'a u nya, maa jwo u á: «Na pworō, ma hà raa fyáge mε, naha na yε mu dāniyan'á mu cùuŋo.» Ka ceenŋi si ntíl'a cùuŋo.

²³ Yesu à sà nō uru nùŋufooŋi pyεnge e, maa kwùge tinnpirigii wylfeebii ná supyiŋyahare nya ti i nyàha na wùruge tiye e ke, maa jwo pi á: ²⁴ «Yii caala a yíri naha, pùceebilini nyε a kwú mε, li na ŋwúuni.» Ka pi i wá na ŋcyàhali u na. ²⁵ Sùpyir'à fwor'a kwò pyenge e ke, ka Yesu si jyè bage e, maa pyàŋi buwuŋi cù cyεge na, ka u u yíri. ²⁶ Ka lire kani si ŋcaala lire kùluni puni i.

Yesu à fyinmii shuunni ná búbu cùuŋo

²⁷ Yesu à fworo wani na ŋkèεge ke, ka fyinmii shuunni si ntaha u fye e maa wá na yu fànha na: «Dawuda Tuluge Shinŋi, nùŋaara ta wuu na!» ²⁸ U à sà jyè pyεnge e ke, ka pire fyinmpii si file u na. Ka u u pi pyi: «Yii à dá na mii sí n-jà yii cùuŋo la?» Ka pi i jwo: «Ōn,

* **9:13** Oze 6.6 † **9:17** Seeyi boni na nyε boro, Yahutuubii maha ndemu jwoolo ná yatòore seeyi i maa lwòhe, lire nyε mε nùjirimpe, lire nyε mε εrēzen sinmpe leni l'e ke.

mu sí n-jà, kàfooni.» ²⁹ Ka u u bwòn pi nyiigii na maa jwo: «Li sí n-pyi yii á mà tàanna ná yii dáníyaŋi i.» ³⁰ Ka pi i ntíi na jaa. Ka u u yi jwo a waha pi á na pi a piye kàanmucaa, pi àha wà yaha u li cè mε. ³¹ Nka pi à yîri wani ke, pi à kàr'a sà a lire kani yu lire kùluni puni i.

³² Nyε pir'à yîri Yesu taan ke, ka pii si mpa ná búbu e. Jínaŋi wà u mpyi u e. ³³ Yesu à jínaŋi kàr'a yige ke, ka búbuŋi si ntíi na yu. Supyiŋyahare ti mpyi wani ke, ka lire si tire kàkyanhala, ka ti i wá na ŋko: «Wuu sàha ŋkwò a nde kani fiige jya Izirayeli kîni i mε!» ³⁴ Nka Farizhεenbil'à jwo na jínabii ñùŋufooni fànhe cye kurugo, Yesu nyε na jínabii kòre na yige pifeebil'e.

Sùmakwəg'à pēe, ŋka sùmakwəɓnbil'à cyére

³⁵ Nyε Yesu mpyi na jaare na mâre kànbwoyi ná kànpyεere puni na. U mpyi na sùpyire kàlali Kile Jwumpe kàlambayi i, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tíi ná Kile Saanre e, maa yampii puni ná cwòhəməfeebii puni cùuŋi. ³⁶ U à supyiŋyahare jya ke, ka pi ñùjaare si u ta sèl'e, jaha na ye ti mpyi a kànha maa jcwònrò, mu à jwo mpàa pi nyε piye ñùŋo kurugo. ³⁷ Ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Sùmakwəg'à pēe, ŋka sùmakwəɓnbil'à cyére. ³⁸ Lire e ke yii kerεge foo jaare, u u pii bàra sùmakwəɓnbii na.»

10

Yesu à u cyelempyiibii yyer'a tun

(Marika 3.13-19; Luka 6.12-16)

¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi yyere, maa fànhe kan pi á, pi jà pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e, pi raa yampii puni ná cwòhəməfeebii puni cùuŋi. ² Tùntunmpii ke ná shuunniŋi mεyi yi nyε jje: ñiŋcyiŋi u nyε Simò pi maha mpyi Pyeri ke, ná u sìnεεŋi Andire ná Zebede jyaabii Yakuba ná u còŋŋi Yuhana ³ ná Filipi ná Baritelemi ná Tomasi ná Macwo ŋge u mpyi na múnalwəore shuu ke, ná Alife jyaŋi Yakuba ná Taadi* ⁴ ná Simò pi maha mpyi Zeloti† ke, ná Zhudasi Isikariyoti ŋge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Marika 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Pire shiin ke ná shuunniŋi Yesu à yere maa nta a pi tun. U à jwo pi á: «Yii àha jyyè Samari shiinbii kànyi ná supyiŋiŋi sanŋi wuy'e mε, ⁶ ŋka yii a sè Izirayeli shiinbii yyere, pire mpiimu pi nyε mu à jwo mpàpinniye ke. ⁷ Mà yii ñiŋkaribii yaha, yii a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á na Kile Saanre tèn'à byanhara. ⁸ Yii raa yampii cùuŋi, yii raa kwùubii ñèni, yii raa tògofeebii cùuŋi, yii raa jínabii kòre yii a yige sùpyire e. Yii à ti ta mana, yii a ti kaan mana. ⁹ Yii àha sεen, lire nyε mε wyére, lire nyε mε wyérépya lwó si nde yii dufaabil'e mε. ¹⁰ Yii àha kùshebərii lwó mε, yii àha vāanntinye shənwuyo lwó mε, yii àha tanhəŋyi yabere lwó mbàra yii tooyi wuyi na mε, yii àha kàbii lwó mε. Yii li cè na báarapyiŋ'á yaa u a ŋkaan u a lyí.

¹¹ Yii aha jyè kànbwəh'e, lire nyε mε kànbilere e, yii sùpya cya ŋgemu u sí jεε yii sunmbage na ke. Yii aha uru sùpya ta, yii i ŋkwòro wani fo yii sà nò yii tèekani na. ¹² Yii aha jyè pyεnge maha pyεng'e ke, yii pi shéere “Kile u yyeyiŋke kan yii á.” ¹³ Kuru pyεnge shiin ká yii fwùŋi shwə, pi sí kuru yyeyiŋke ta. Nka pi aha mpyi pi nyε a yii fwùŋi shwə mε, pi sè kuru yyeyiŋke ta mε.

¹⁴ Yii aha ŋkàre cyage k'e, ka pi i yii sunmbage cyé, maa mpyi pi nyε a jεn'a yii jwumpe lógo mε, yii ñivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambanŋi kwòro kwòr'a wu wani‡. ¹⁵ Sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, canŋke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiŋkil'e

* **10:3** Taadi, kuru ku nyε u mεge shənwoge. Mεge ñiŋcyiŋge ku nyε Zhudasi (Luka 6.16). † **10:4** Zeloti: kuru mεge jwəhe ku nyε: «kîni kyal'à táan ŋgemu á sèl'e ke». ‡ **10:14** Mà tooyi bambanŋi kwòro kwòr'a wu kànha na: lire jwəhe ku nyε, wuu nàzhan à fworò yii karigil'e, yii ñùŋo tuguro ti. Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wíi.

ke, nde li sí yire kànyi sùpyire ta ke, lire sí n-waha mà tòro Sədəmu kànhe ná Gəməri kànhe shiinbii wuuni na.»

(Marika 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶ Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii lógo! Mii sí yii tun, ŋka yii sí n-pyi sùpyire shwəhəl'e mu à jwo mpàa pi nyε sige yaaya shwəhəl'e. Yii a yiye kàanmucaa bà wwòo nyε mε, yii pyi tatəennugo sùpyii mpánmpərəyəs fiige. ¹⁷ Yii a yiye kàanmucaa sùpyire na, ŋaha na ye pi sí n-kwò n-pa raa yii yiri yukyaabii yyére, s'a yii bwùun ná kàsərigil'e pi Kile Jwumpe kàlambayi i. ¹⁸ Pi mú sí n-kwò raa yii cwôre raa si fànhafeebii ná saanbii yyére, mà li ñùŋke pyi na yii na nyε mii cyelempyii. Lire cye kurugo yii sí mii kyaa jwo Yahutuubil'á, sí mii kyaa jwo supyishiŋi sanŋ'á mú. ¹⁹ Ŋka tēni i pi sí n-pa raa yii leni cye e ke, jwumpe yii sí n-jwo, ná pyiŋkanni na yii sí pu jwo ke, yii àha lire tēge yiye funŋə pən mε. Jwumpe yii à yaa yi jwo ke, lire tēni yabiliŋi i, puru sí n-tīge yii funŋ'i. ²⁰ Yii li cè na yii yabilimpil'e bà puru jwumpe sí n-fworo mε, yii Tunji u nyε Kile ke, uru Munaani li sí raa yu yii cye kurugo.

²¹ Pii sí n-pa raa pi cìmpyiibii kaan pi a bùu, tiibii pìi sí n-pa raa pi pyiibii kaan pi a bùu, pyiibii pìi mú sí n-pa n-yíri pi sifeebii kurugo si pi kan pi bò. ²² Yii kyaa sí n-pən sùpyire pun'á mii mεge kurugo. Ŋka ŋgemu ká ja a uye waha maa ntēen Kile kuni i fo mà sà nò tēgeni na ke, urufoo sí n-shwə. ²³ Pi aha yii kyérege kànhe k'e, yii fê a fworo kur'e, yii raa si kabər'e. Sēni na mii sí yi jwo yii á, mà jwo yii pi Izirayeli shiinbii kànyi puni ŋaara a kwò ke, Supyaŋi Jyaŋi sí nuru n-pa.

²⁴ Cyelempyaŋi si n-jà n-pēe n-tòro u cyelentuŋi na mε, biliwe mú nyε a pēe u kàfoonji na mε. ²⁵ Li tēgeni li nyε cyelempyaŋi u pa mpyi cyelentuŋi fiige, biliŋi mú sí mpa mpyi u kàfoonji fiige. Ná pi à ja a pyengefoo tàanna ná jínabii ñùŋufoonji Belizebuli i, mpii pi nyε pyengefoo shiinbii ke, pire wuuni si n-tòro mà?

(Luka 12.2-9)

²⁶ Lire kurugo yii àha raa fyáge pi na mε. Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à ŋwəhə ke, cyire puni sí n-pa raa ŋaa. Kyaa maha kyaa li nyε numpini i ke, lire là mú si n-kwòro ñcəmbaa mε. ²⁷ Mii aha jwumpe mpemu jwo yii á numpini i ke, yii a puru yu canŋke e. Mpe mii à jwo yii á katilwəhəre e ke, yii dùgo yii a puru jáare katanŋyi ñuŋ'i. ²⁸ Mpii pi maha ja a sùpyaŋi cyeere bò, ná pi si n-jà u múnaani bò mε, yii àha raa fyáge pire na mε. Kileni u maha ja a sùpyaŋi múnaani ná u cyeere shi bò nafugombaage e ke, uru na yii à yaa yii a fyáge.

²⁹ Tá zíziine shuunni maha mpéré daashi niŋkin kanna mε? Ŋka lire zíziini là niŋkin si n-kwú yii Tunji Kile pàama mε. ³⁰ Yii pi ke, ali ñùŋjoore ti nyε yii ñùŋyi i ke, Kile à tire puni pèrege cè. ³¹ Lire kurugo yii àha nuru kyaa tēge yii yiye funŋə pən mε! Yii shin maha shin kan'à waha Kile na mà tòro tire zíziine niŋyahara na.

³² Shin maha shin ká yyére li na sùpyire nyii na na uru na nyε mii wu ke, mii Tunji u nyε niŋyiŋi na ke, mii mú sí n-yyére li na uru nyii na na urufoo na nyε mii wu. ³³ Ŋka ŋgemu ká mii cyé sùpyire nyii na ke, mii Tunji u nyε niŋyiŋi na ke, mii mú sí urufoo cyé uru nyii na.

(Luka 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Yii àha raa sōnŋi na mii à pa si mpa jwumabenke le sùpyire ná tiye shwəhəl'e ñùŋke na mà dε! Mii nyε a pa ná yyeŋiŋke e mε, ná kàshige e mii à pa. ³⁵ Ŋaha kurugo ye mii à pa mpa “jyafoonji ná tufoonji láha piye na, si pworofoonji ná nufoonji láha piye na, si napworonji láha nacwonji na. ³⁶ Pii u zàmpenmii sí n-pa n-pyi pi pyenge shiinbii yabilimpil'.” ³⁷ Shinŋi u à u tunji, lire nyε mε u nuŋi kyaa táan uy'á mà tòro mii na ke, urufoo nyε a yaa ná mii cyelempyigire e mε. Shinŋi u à u jyaŋi, lire nyε mε u pworonji kyaa táan uy'á mà tòro mii na ke, urufoo nyε a yaa ná mii cyelempyigire e mε. ³⁸ Shinŋi la ku nyε si mpyi mii

cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pi mée mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo nyε a yaa ná mii cyelempyigire e mε. ³⁹ Ngemu la ká mpyi si u ninjaanji yaa jwɔ ke, urufoo nùmpañke sí n-kèεge, nka ngemu ká kántugo wá u ninjaan'á mii kurugo ke, urufoo sí nùmpañja ta.

(Marika 9.41)

⁴⁰ Shin maha shin ká yii cùmu lemε jwɔ ke, urufoo mú à mii cùmu lemε jwɔ, ngemu sí ká mii cùmu lemε jwɔ ke, urufoo mú à mii tunvoonji cùmu lemε jwɔ. ⁴¹ Ngemu ká Kile túnntunji wà cùmu lemε jwɔ, mà lire jùñke pyi na u na Kile túnnture yu ke, tònñi Kile sí n-pa n-kan Kile túnntumpil'á ke, uru tònñi Kile sí n-kan urufol'á. Sùpyire ti nyε na fyáge Kile na ke, wà ha tire tà cùmu lemε jwɔ, mà lire jùñke pyi na ti na fyáge Kile na, Kile sí urufoo sàra tire fiige. ⁴² Ngemu ká lùññe fùññwɔkwuñyaga kan nge nàñkocyaanji wà á, mà lire jùñke pyi na u na nyε mii cyelempya ke, sèenji na mii sí yi jwo yii á, urufoo sí n-sì lire tònñi ta.»

11

¹ Nyε Yesu à kwò yire yerεyi nkanji na u cyelempyiibii ke ná shuunninj'á ke, maa nkàr'a sà a sùpyire kálali, maa Jwumpe Nintanmpe yu pi á pi kànyi na.

Yuhana Batizelipyinji à túnntunmii tun Yesu á
(Luka 7.18-35)

² Nyε mà Yuhana Batizelipyinji yaha kàsunji i, u mpyi a Kile Nijcwɔnrɔñi kapyiinji kyaa lógo. Ka u u cyelempyiibii pì tun Yesu á ³ pi sà yíbe na: «Nge kyaa l'á jwo na u sí n-pa ke, mu u nyε u wi laa, wuu a wabεε sigili?»

⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu nya ke, yii a sì, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na ⁵ «Fyinmpii naha na naa, tonkεgyifεebii sí i jaare, tògofεebii na jwɔñi, jùñcunnibii sí i nùru, kwùubii sí i jèni, Jwumpe Nintanmpe sí i yu fòñfεebil'á. ⁶ Nyε mii kapyiinji ká mpyi cyi nyε a ngemu pyi u à cye láha mii na mε, urufoo wuun'á jwɔ.»

⁷ Nyε Yuhana cyelempyiibil'á kàre ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sùpyir'á, u à jwo: «Canñke yii ná nkàre síwage e ke, taha nyεge yii mpyi a kàr'a sà wí kafεεge sí i ku nyàha la? ⁸ Naha yii sí mpyi a kàr'a sà wí yε? Vàansinayáfoo la? Yii li cè na mpii pi maha vèansinayi leni ke, pire maha mpyi saanbii bayi i. ⁹ Lire sanni i ke, naha yii mpyi a sà wí yε? Kile túnntunñɔ la? Mii sí yi jwo yii á, u bá à fànha tò Kile túnntunñɔ na. ¹⁰ Naha kurugo yε Kile Jwumpe Semεñi à jwo ngemu kyaa na na
“Wíi, mii sí na túnntunñi tun

u sà mu kuni yaa mu yyaha na*» ke,

uru túnntunñi u nyε Yuhana. ¹¹ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, sùpya sàha nkò a si ngemu u à fànha tò Yuhana Batizelipyinji na mε, lire ná li wuuni mú i, Kile Saanre shiinbii puni nimbilen'á fànha tò Yuhana na.

¹² Mà lwó Yuhana Batizelipyinji Kile jwumpe tèejwuuni na, mà pa nɔ numε na, mpii la ku nyε si jyè Kile Saanre e ke, shinpiibii na pire kyérege, pi s'á piye waha si jyè t'e. ¹³ Kile túnntunñi MusaSaliyanji ná Kile túnntunmpii sanmpil'á jwo Kile Saanre kyaa na, fo mà pa nɔ Yuhana tènì na. ¹⁴ Kampyi yii sí n-jà n-dá pu na, Elinji mpanji shεenre Kile Jwumpe Semεñi a jwo ke, yii li cè uru u nyε Yuhana. ¹⁵ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u ninjyigigii cyán sèl'e.

¹⁶ Ná naha shi i mii sí nte sùpyire shinji tàanna yε? Ti na nyε mu à jwo nàñkopyire, ntemu ti nyε na bâhare káfuge na ke, tà na bâhare maa nko ti shèrεfeebil'á ¹⁷ “Wuu à tinnipini wyi yii á, yii nyε a jèn'a kwòhɔ mε. Wuu à jáhampe myahigii cêe yii á, yii nyε a jèn'a mεε sú mε.” ¹⁸ Yii li cè, Yuhana à pa ke, u mpyi na njyitɔn wu lyi mε, u mú mpyi na sinmε byii mε, ka pi i jwo na jina u nyε u e. ¹⁹ Nyε Supyanji Jyanji à pa, maa lyi maa byii, ka pi i jwo na

* 11:10 Malaki 3.1

u sònṅore nyε a taha yaage kabere na me, fo njyṅi ná sinmbyaani kanni, maa núr'a pyi mεpεngε shiinbii cevoo mu à jwo múnalwǎore shwofeebii.

Nka yákilifente Kile maha nkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha n̄cè urufoo kapyiṅkil'e.»

Yesu à kànyi yà faha

(Luka 10.13-15)

²⁰ Nyε kànyi na Yesu à tòro maa kakyanhala kariii nijyahagii pyi, ka yire kànyi shiin si mpyi pi nyε a n̄en'a pi toronkanni k̄εen̄ε me, ka Yesu si wá na yire shiinbii fare. ²¹ U à jwo: «Yii Korazen kànhe shiinbii, yii wuun'à k̄εge! Yii Betisayida kànhe shiinbii, yii wuun'à k̄εge! Naha na ye kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri kànhe ná Sidon kànhe e†, cyire mpyi a pyi, numε mpyi na sí pi ta pi à pi toronkanni k̄εen̄ε maa láha kapegigii na fo tèem̄oni i, maa cafub̄origii le mà pyi pi v̄aan̄yi, maa cw̄on̄re wu piye na. ²² Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, can̄ke Kile sí s̄upyire puni s̄ara si ntàanna ná ti kapyiṅkil'e ke, nde li sí n-pyi yii na ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sidon kànyi wuuni na.»

²³ Yii Kapereṅamu kànhe shiinbii pi ke, yii na s̄on̄ni na yii sí n-kàre Kile yyére nijyṅi na be? Lire mpyi nyε me, yii sí n-s̄i n-t̄rige fo n̄ṅke n̄w̄oh̄o shiinbii cyage e. Naha kurugo ye kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi S̄od̄omu kànhe e cyire mpyi a pyi, ku shiinbii mpyi na sí n-yyére pi kapegigii na. Ku mú mpyi na sí n-pyi wani fo mà sà n̄o nijjaa na. ²⁴ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, can̄ke Kile sí s̄upyire puni s̄ara si ntàanna ná ti kapyiṅkil'e ke, nde li sí yii Kapereṅamu kànhe shiinbii ta ke, lire sí n-waha n-tòro S̄od̄omu kànhe shiinbii wuuni na.»

Yesu u maha taṅṅke kan s̄upyan'á

(Luka 10.21-22)

²⁵ Nyε Yesu à kw̄ò puru na ke, maa jwo: «Tufoon̄i Kile, nijyṅi ná n̄ṅke Kafoon̄i, mii fw̄ù nyε mu na, naha na ye kani mu à n̄w̄oh̄o yákilifeebii ná kaceemp̄ii na ke, mu à lire cyé n̄ṅkopyire na. ²⁶ Sèe wi, Tufoon̄i, mu à lire pyi mà tàanna ná ma nyii wuuni i.»

²⁷ Lire k̄antugo maa jwo s̄upyr'á: «Mii Tuṅi à karigii puni le mii cye e. S̄upya nyε a Jyafoon̄i cè Tufoon̄i baare e me. S̄upya mú nyε a Tufoon̄i cè Jyafoon̄i baare e me, fo Jyafoon̄i la ká mpyi si u cyé n̄gemu na ke.»

²⁸ Yii a ma mii yyére, yii pi à kànha maa ntugo ke, mii sí taṅṅṅo kan yii á. ²⁹ Yii a báaraṅi pyi mii á, yii i na yaha s'a yii k̄εen̄ṅi. Lire ká mpyi, yii sí taṅṅṅo ta, naha na ye mii nyε n̄ump̄iṅfoo, mii karigii mú sí nyε a waha me. ³⁰ Mii báaraṅi pyim'à táan, tugure mii sí n-t̄εge yii n̄uṅ'i ke, tir'à faha.»

12

Nje Yesu à jwo can̄ṅṅke kyaa na ke

(Marika 2.23-28; Luka 6.1-5)

¹ Nyε can̄ka, Yesu ná u cyelempyibii mpyi na ntùuli s̄uma kooyi y'e, kuru can̄ke na mpyi can̄ṅṅo. Cyelempyibii katege wuubii pi mpyi, ka pi i s̄umaṅcahayi yà kw̄òn na mínage na n̄kùru*. ² Farizh̄een̄bii p̄il'à lire n̄ya ke, maa Yesu pyi: «Wíi, mu cyelempyibii na can̄ṅṅke kafuun̄kii pyi†!»

³ Ka u u pi pyi: «Nde Saan̄ṅi Dawuda à pyi ke, yii nyε a lire k̄ála mà? Can̄ka mà u ná u fyèṅw̄oh̄oshiinbii katege wuubii yaha, ⁴ u à jyè Kile bage e, maa s̄arage bw̄úuruṅi wà lw̄ó a kyà, maa wà kan u fyèṅw̄oh̄oshiinbil'á. Mà li ta s̄aragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bw̄úuruṅi kyà.»

† **11:21** Tiri ná Sidon na mpyi k̄an̄bwoyo shuunni njemu y'à cè ná kapegigii mpyiṅi i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyeli 26; Zhoueli 3.4-8; Am̄osi 1.9-10). * **12:1** Kile Jwumpe Sem̄eni à li cyé na wà katege wu ká a ntùuli k̄εge e, na u sí n-jà s̄umaṅi wà kw̄òn ná cyé e, si njȳi wani k̄εge e (Duteren̄omu 23.25). † **12:2** Mà tàanna ná Farizh̄een̄bii s̄on̄ṅṅokanni i, mu aha s̄uma kw̄òn ná cyé e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyibii c̄εge na pi à báara pyi can̄ṅṅke (Ekizodi 34.21).

⁵ Taha yii nyε a li kâla Kile Jwumpe Semε̄ni i na sáragawwuubii ká báara pyi Kileñaarebage e canñɔ̄nke e, lire nyε na ntòre kapegigil'e mε? ⁶ Mii sí yi jwo yii á, wà na nyε naha ngemu u à p̄e Kileñaarebage na ke. ⁷ Jwumpe Kile à jwo na yii aha a ñùñaara taa yiye na, na lir'à táan ur'á mà tòro sáragawwuuni na‡ ke, kampyi yii mpyi a puru ñwòhe cè, sùpyire ti nte yii à ti c̄εεge mà li ta ti nyε a yaaga pyi mε, yii mpyi na sì ñεε lire pyi mε. ⁸ Supyañi Jyañi ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tí ná canñɔ̄nke e ke, li sì n-jà n-tòro lire na mε.»

*Yesu à cyenkwugofoo cùuñɔ̄ canñɔ̄nke e
(Marika 3.1-6; Luka 6.6-11)*

⁹ Lire kàntugo Yesu à yíri wani, maa ñkàre kuru cyage shiin Kile Jwumpe kàlambage e. ¹⁰ Lir'à nàñi wà ta wani ná cyenkwuge e. Ka pi i Yesu pyi: «Mà sùpya cùuñɔ̄ canñɔ̄nke e, tá lir'à yaa ná mpyi i§?» Kañuñɔ̄ pi mpyi na ñcaa ná kuru yibige e, si nta tìgire cyán Yesu na. ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Jofoo u nyε yii shwòhòl'e, ná mpà ñin̄kin na nyε u á, ka uru mpàñi si ñcwo wyige e mà bê ná canñɔ̄nke e, urufoo sí ñεε u yaha wwùmbaa yε? ¹² Yii nyε a li cè na sùpyañi tayyereg'à p̄e mpàñi woge na sèe sèl'e mà? Yii li cè, mà tàanna ná Kile Saliyañi i, kacenni mpyin'á ñwò canñɔ̄nke e.» ¹³ Nyε u à kwò puru na ke, maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyεge sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u ñcùuñɔ̄ ku sann̄ke fiige.

¹⁴ Nyε Farizhε̄nbii pi mpyi wani ke, ka pire si fwor'a kàr'a sà piye taanna Yesu bon̄kanni na.

Kile báarapyiñi ñin̄cwònr̄oñi u nyε Yesu

¹⁵ Yesu à pa yire cè ke, maa yíri kuru cyage e, u ñin̄kareñi, shin̄nyahara mpyi a taha u fye e, ka u u yampii puni cùuñɔ̄. ¹⁶ Maa yi jwo a waha pi á na pi àha sùpya yaha u yi cè mε. ¹⁷ Lire pyin̄kanni na, Kile tùnntun̄ni Ezayi jwump'à fùnñɔ̄, u mpyi a jwo: ¹⁸ «Kile à jwo: “Mii báarapyiñi u nyε ñge, mii à u cwònr̄o.

U kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiin̄kil'à táan mii á mú.

Mii sí na Munaani pyi li t̄εn u e,
u sí raa supyishin̄i san̄ni leni kuni nintiini i.

¹⁹ U sì raa jwumò ñirili ná wà e mε, u sì raa s̄ere wà na mε.

Wà sì u jwun̄yahama lógo sùpyire tabinni yi i mε.

²⁰ Ali kan̄kyaange, u sì ku kebe mε,
fùkinañi u nyε na tafuguyo caa ke, u sì uru fùgo mε.
U sí n-kwòro pur'e,
fo si nt̄in̄i kuni le sùpyire puni taan.

²¹ Supyishin̄i puni sí n-pa pi sònñɔ̄re taha u na*.”»

*Pyin̄kanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Marika 3.22-30; Luka 11.14-23)*

²² Nyε lire kàntugo, ka pi i mpa ná jínacyan̄ni w'e Yesu á. Uru nàñi mpyi na ñaa mε, maa mpyi búbu. Ka Yesu si u cùuñɔ̄ u à jà na yu maa ñaa. ²³ Ka li i sùpyire puni bilibili fo pi na piye yíbili maa ñko: «Taha Dawuda Tuluge Shin bà u nyε ñge nàñi mε?» ²⁴ Nyε Farizhε̄nbil'à yire lógo ke, ka pi i jwo: «Ñge nàñi nyε a s̄i na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná fànhe kab̄e'e, jínabii ñun̄foon̄i Belizebuli woge kàntugo na mε!»

²⁵ Ná Yesu sí mpyi a pi funzònñɔ̄re cè, ka u u jwo pi á: «Kìre maha k̄ire li nyε na liye t̄unni ke, lire maha mpa jya. Kànhe ñkemu, lire nyε mε pyεnge ñkemu shiin ká yíri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú. ²⁶ Sitaann̄i ká a u báarapyiibii kòre, u na uye t̄unni. Lire ká mpyi, u saanre sì n-kwò mà? ²⁷ Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná jínabii ñun̄foon̄i Belizebuli fànhe e, lire sann̄i i ke, yii shiin̄bii pi nyε na pi kòre ke, ná jofoo u fànhe e pire maha pi kòre yε? Yii shiin̄bii yabilimp̄ii pi sí jwumpe pyi pu cwo yii ñun̄'i.

‡ 12:7 Oze 6.6 § 12:10 Farizhε̄nbii u sònñɔ̄nkanni i, shin̄ni u nyε na múnaa tawwuyo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tège canñɔ̄nke. * 12:21 Ezayi 42.1-4

²⁸ Nka yii li cè na mii na jínabii kàre na yige pifeebil'e ná Kile Munaani fànhe e, lir'à li cyêe na Kile Saanre à nɔ yii na mà kwò. ²⁹ Wà sɪ n-jà n-nyè fànhanyahagafoo bage e, si u yaayi lwó, ná u nyɛ a bage foo pwɔ a cyán maa nta a jyè mà yɛ. Urufoo ká jà a u pwɔ a cyán, lire e u maha jà a bage yaayi pyi u nyɛmpe.

Sùpyanji sí n-yíbe u jwɔjwumpe kurugo

³⁰ Shinji u nyɛ u nyɛ ná mii i mɛ, urufoo nyɛ mii zàmpeɛn, ngemu u nyɛ u nyɛ na mii tère na sùpyire wàa tiye na mɛ, urufoo na ti jùɔ kyáŋge.

³¹ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á: kapegigii shiɔjɔ puni ná Kile mɛkɛɛge jwumpe puni sí n-jà yàfa sùpyire na. Nka ngemu ká Kile Munaani mɛge kɛɛge ke, lire sɪ n-sii yàfa urufoo na mɛ. ³² Wà ha jwumpimɛ jwo Supyanji Jyanji na, lire sí yàfa urufoo na. Nka ngemu ká jwumpimɛ jwo Kile Munaani na ke, lire kapiini sɪ yàfa urufoo na nge tiɔji i mɛ, li mú sɪ yàfa urufoo na tiɔji nimpanji i mɛ.

(Luka 6.43-45)

³³ Cige ká jwɔ, ku maha yasere niɔcɛnne pyi. Cige ká mpyi ku nyɛ a jwɔ mɛ, ku nyɛ na yasere niɔcɛnne pyi mɛ. Cige shiɔjɔ maha jɔcè ku yasere cyɛ kurugo. ³⁴ Yii màcɔwɔn fiige sùpyiibii! Mà pege yaha yii funɔ'i, yii sɪ n-sii n-jà jwɔɔcɛnne jwo mɛ. Sùpyanji zòmbilin'à jɔ ndemu na ke, lire u jwɔge maha yu. ³⁵ Ngemu u zò u à jwɔ ke, uru maha jwɔɔcɛnne yu. Ngemu u nyɛ ná zòmpi i ke, uru maha jwumpimpe yu. ³⁶ Mii sí yi jwo yii á, canɔke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiɔkil'e ke, jwumɔ maha jwumɔ sùpyir'à jwo, ná pu nyɛ laaga baa ke, Kile sí ti yíbe puru puni na. ³⁷ Shin maha shin jwɔjwumɔ kurugo, Kile sí n-jwo na u à tí, lire nyɛ mɛ u à cɛɛge.»

Yesu tayyéreg'à fànha tò Zhonasi woge na, nka sùpyire nyɛ a u jwɔmɛni cù mɛ

Marika 8.11-12; Luka 11.29-32

³⁸ Nyɛ ka Kile Saliyanji cyelentiibii pìi ná Farizhɛɛnbii pìi si jwumpe lwó maa jwo: «Cyelentuɔji, wuu la naha maa kani là pyi a cyêe wuu na, ndemu li sí li cyêe na mu à fworɔ Kile e ke.» ³⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à pi, maa kàntugo wà Kile na ke, pire maha jɔcaa si kakyanhala kani là nya tapyige e. Nka nde l'à pyi Kile tùnntunɔji Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha si n-pyi n-cyêe pi na mɛ. ⁴⁰ Yii li cè, bà Zhonasi a canmpyaa taanre ná numpiliyi taanre pyi fyabwɔhe funɔke e mɛ, amuni Supyanji Jyanji mú sí canmpyaa taanre ná numpiliyi taanre pyi fanɔke e. ⁴¹ Canɔke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiɔkil'e ke, Ninive kànhe shiinbii sí n-pa n-yíri n-yyére si pire kapimpyiibii cɛɛge, naha na yɛ Zhonasi à sà Kile jwumpe jwo Ninive shiinbil'á ke, pi à pi toronɔkanni kɛɛnɔ. Mà li ta wà na nyɛ naha, ngemu u tayyéregɛ k'à fànha tò Zhonasi woge na ke, pire kapimpyiibii sí nyɛ a jɛn'a pi toronɔkanni kɛɛnɔ mɛ.

⁴² Kuru canɔke, saancwɔji u mpyi Sheba kɔni jùɔ na ke, uru mú sí n-pa n-yíri n-yyére si pire kapimpyiibii cɛɛge, naha na yɛ uru saancwɔji mpyi a yíri diɔnyɛni jùɔke kà na, mà sà saanɔji Solomani yákilifente jwumpe lógo. Mà li ta wà na nyɛ naha, ngemu u yáki u à pɛe Solomani wunji na ke, pi sí nyɛ a jɛn'a lógo uru jwɔ na mɛ.

(Luka 11.24-26)

⁴³ Jína ká fworɔ sùpya e, u maha sà jaara síwage yyaha kurugo maa tatɛɛngɛ cya. U aha mpyi u nyɛ a kà ta mɛ, ⁴⁴ u maha jwo “Mii sí nùru raa wà na tayirige e.” Nyɛ u aha nùr'a pa urufoo ta bawaga fiige, nkemu k'à pwó, maa ku funɔke bégel'a jwɔ ke, ⁴⁵ u maha nùr'a kàr'a sà jínahii baashuunni lwó a bàra uye na, mpii pi à pi mà tòro u yabiliɔji na ke, maha mpa jyè urufol'e. Lire ká mpyi, urufoo pyiɔkanni niwɔnn'a sɪ nàar'a pi mà tòro niɔjyeeni na. Amuni pire kapimpyiibii wuuni mú sí n-pyi.»

Mpii pi nyɛ Yesu nunji ná Yesu cìnmpyiibii ke

(Marika 3.31-35; Luka 8.19-21)

⁴⁶ Mà Yesu yaha puru jwumpe na ná sùpyire e, u nunji ná u cìnmpyiibil'á pa yyére cyínni na, maa jɔcaa si jwo ná u e. [⁴⁷ Ka wà si Yesu yyere maa jwo: «Mu nunji ná mu cìnmpyiibii

naha cyínni na, pi naha na mu kyaa pyi.»] ⁴⁸ Ka Yesu si urufoo pyi: «Mpire pi nyε mii nuñi ná mii cìmpyiibii ye?» ⁴⁹ U à puru jwo ke, maa cyεge sànta u cyelempyiibii kàmpañke na, maa jwo: «Mii nuñi ná mii cìmpyiibii pi nyε mpii. ⁵⁰ Yii li cè na mii Tunji u nyε niñyini na ke, nge u nyε na uru nyii wuuni pyi ke, uru u nyε mii cìmpworonji ná mii nuñi.»

13

Nεεnugunji bàtaage

(Marika 4.1-20; Luka 8.4-15)

¹ Kuru canñke yabilinji i, Yesu à fworro bage e maa ñkàr'a sà ntèen banji ñwəge na. ² Ka shinnyahara si mpa bínni u taan, li nyε a pa ñwə mε, ka u u jyε a tēen bakwəge k'e lwəhe ñun'i, ka sùpyire si yyére kùmpoge na. ³ Ka u u ti kàla kariii niñyahagii na ná bàtaay'i. ⁴ U à jwo: «Nεεnugunji wà u ná fwor'a kàre nεεmε tanuguge e. Mà u yaha u u sùmashinji wà finii fiige, wà à cwo kuni ñwəge na, ka sañcyεenre si mpa uru jò.

⁵ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, pworo niñyahara mpyi kuru cyage e mε. Ka uru si fyîn wahawaha, ñaha na ye u mpyi a jyε ñiñke e sèl'e mε. ⁶ Nyε canñk'à pa fworro ke, ka yifyinre si fàan maa waha, ndire kuunji na.

⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ñgurotaha na, ka ñgure si yîr'a uru cû.

⁸ Nka wà tacwug'à pa bê ná ñiñke niñcənñke e, maa fyîn, maa lyε, maa se. Sùmacire tà à sùmapyanji se mà nɔ ñkuu ñkuu (100) na, tà mpyi beetaanre taanre (60) tà mpyi beñaaga ná kε kε.

⁹ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u niñgyigigii cyán sèl'e.»

¹⁰ Ka Yesu cyelempyiibii si file u na, maa u yîbe: «Naha na mu nyε na bàtaayi yu sùpyir'à ye?» ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tí ná Kile Saanre e, ná cyi à ñwəhə ke, yii á cyire ñcèñ'à kan, u sí nyε a kan sùpyire sannt'á mε. ¹² Naha kurugo ye ngemu u à yaaga cè ke, là sí n-bàra urufoo u taceñke na sèl'e. Nka ngemu u nyε u nyε a yaaga cè mε, urufoo bá na sônñi na ur'à nimbileni ndemu cè ke, lire sí n-shwə urufoo na. ¹³ Lire kurugo mii na bàtaayi yu pi á, ñaha na ye pi nyiiigil'à cwôro, ñka pi nyε na ñaa mε, niñgyigigii na nyε pi á, ñka pi nyε na núru mε, pi nyε na kariii yyaha cini mε. ¹⁴ Kile tûnntunñi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo ke, pur'à fûññə pi kàmpañke na. U mpyi a jwo:

“Yii sí raa núru, ñka yii sí raa yafyin yyaha cini mε.

Yii nyiiigii sí n-cwôro ñka yii sí raa yafyin ñaa mε.

¹⁵ Yii li cè, nte sùpyire niñgyigigil'à waha,

pi à pi niñgyigigii tò, maa pi nyiiigii tò,

bà pi si mpyi pi àha raa ñaa s'a núru mε,

pi yákilibii mú ká raa kariii yyaha cini mε.

Naha kurugo ye pi la nyε sí núru mpa mii yyére, mii i pi shwə mε*.”

¹⁶ Nka yii pi ke, yii wuun'à ñwə, ñaha na ye yii na ñaa yii nyiiigil'e, maa núru yii niñgyigigil'e. ¹⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, nde yii à ñya maa ndemu lógo ke, Kile tûnntunmii niñyahamii ná Kile ñwə mε ecuvee niñyahamii la mpyi si lire ñya, si li lógo. Nka pi nyε a jà a li ñya, maa li lógo mε.

¹⁸ Nyε kuru bàtaage k'à jwo mà yyaha tí ná nεεnugunji i ke, yii ku ñwəhe lógo. ¹⁹ Kuni ñwəge na, sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo shinji u à Kile Saanre kani jwumpe lógo, maa mpyi u nyε a pu yyaha cè mε, ka Sitaanninji si mpa pu wwû u funñ'i ke.

²⁰ Kafaafoge ñun'i sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa ntíl'a nεε pu na ná funntange e ke. ²¹ Nka pu nyε a jà a ndire le t'e mε, ti ñwə mε eni kèngemε nyε a pεn mε. Kawaa, lire nyε mε yyefugo kyaa ká ti ta Kile jwumpe kurugo, ti maha fworro Kile kuni i.

* 13:15 Ezayi 6.9-10

²² Ngure shwòhòl'e sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ka diɲyεɲi karigii funmpεεnre ná nàfuɲi lage si pu cwònrò, pu nyε a jà a yasεε pyi mε.

²³ Nɲike niɲcɛɲɲike na sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire ti nyε na Kile jwumpe núru maa pu yyaha cini ke. Tire sùpyire na nyε sùmaseɲε fiige, sùmacire tà à sùmanji se mà nò ɲkuu ɲkuu (100) na, ka tà si se mà nò beetaanre taanre (60) na, ka tà si se mà nò beɲjaaga ná kε ke na.»

Nyèpege bàtaage

²⁴ Nyε Yesu à núr'a bàtaage kà jwo pi á na: «Kile Saanre à fworò nde kani kurugo: faapyɲi wà à sùmashi niɲcɛɲɲε nùgo u kεεge e. ²⁵ Mà sùpyire yaha ɲòmpε na numpilage e, u zàmpɛɲɲi wà à pa nyèpege kà shi wà kεεge e maa núr'a kàre. ²⁶ Nyε ka ku ná sùmanji si fyɲn maa lyε siɲcyan.

²⁷ Kεεge foo báarapyiibil'à sà kεεge ta amuni ke, ka pi i sà u pyi “Nùɲufoonji, sùmashinji mu mpyi a nùgo ma kεεge e ke, taha u bà mpyi a ɲwò mε? Nyèpege sí ku wá kεεge e ke, taa kur'à yiri ke?” ²⁸ Ka kεεge foo si jwo “Mii zàmpɛɲɲi wà u à ɲke báaraapege pyi amε.” Ka báarapyiibii si u pyi “Mu la nyε wuu u sà ku kòɲng'a wwù sùmanji shwòhòl'e la?” ²⁹ Ka kεεge foo si jwo “Yii ku yaha wani, lire baare e, ku takòɲge e yii sí raa sùmanji kòɲge ná k'e. ³⁰ Yii ku ná sùmanji yaha u a lyεge siɲcyan, sùmakwòngigii ká nò, mii sí yi jwo sùmakwònbil'á pi i kuru nyèpege kwòɲn a yige sùmanji i, pi ɲwò ɲwò pi i ku súugo fòlò, pi i nta a sùmanji kwòɲn a le na bwùunni i.”»

Kile Saanre maha sù nimbilere maa mpêre

(Marika 4.30-34; Luka 13.18-21)

³¹ Nyε Yesu à núr'a bàtaage kà jwo pi á. U à jwo: «Kile Saanre na nyε mu à jwo mutaridi cige pyà nàɲi wà à ɲgemu nùgo u cikòɲge e ke. ³² Kuru cige pyàɲ'á yílege cire sannte puni wuɲi na. ɲka u aha nùgo, u maha fyɲn maa mpyi cibwòhò mà tòro kaɲyεge yawyεεre puni taan, fo saɲcyεεnre maha ti shèere yaa ku ɲkényi i.»

³³ U à núr'a bàtaage kà jwo pi á na: «Kile Saanre na nyε mu à jwo bwúuruɲi yírigeyirige yaani. Ceewe ká li nimbilere le farini mbyimε niɲyaham'i mà cwònhò, li maha puru mbyimpe niɲcwònhòmpε puni yírigε.»

³⁴ Nyε Yesu à puru jwumpe puni jwo bàtaay'i sùpyir'á. Bàtaayi jwumpe baare e, u mpyi na pabεε yu ná t'e mε. ³⁵ Lire e jwumpe Kile tùnntunɲi mpyi a jwo ke, pur'à fùɲɲò, u mpyi a jwo:

«Bàtaayi mii sí raa yu pi á,

karigii cyi à ɲwòhò fo diɲyεɲi tasiige e ke, cyire mii sí raa yu pi á†.»

Yesu à nyèpege bàtaage ɲwòhe jwo

³⁶ Nyε Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa jyè bage e, ka u cyelempyiibii si file u na, maa jwo: «Bàtaage mu à jwo mà yyaha tí ná nyèpege e sùmanji shwòhòl'e ke, kuru yyaha jwo wuu á.»

³⁷ Ka u u pi pyi: «Sùmashinji niɲcɛɲɲi nùgufoonji u nyε Supyaɲi Jyaɲi. ³⁸ Kεεge e sùmashinji niɲcɛɲɲi'á nùgo ke, kuru ku nyε diɲyεɲi. Sùmashinji niɲcɛɲɲi u nyε mpii pi à ɲεε Kile Saanre na ke, nyèpege ku nyε Sitaanninji fyèɲwòhòshiinbii. ³⁹ Zàmpɛɲɲi u à nyèpege wà sùmanji shwòhòl'e ke, uru u nyε Sitaanninji. Sùmakwòɲnre ti nyε diɲyεɲi tèekwooni, sùmakwòɲnbii pi nyε Kile mèlεkεεbii. ⁴⁰ Pyiɲkanni na nyèpege maha ɲkòɲng'a wwù sùmanji shwòhòl'e maa ku súugo ke, amuni li mú sí n-pyi diɲyεɲi tèekwooni. ⁴¹ Kuru canɲke Supyaɲi Jyaɲi sí u mèlεkεεbii tun. Yaaga maha yaaga ku nyε na sùpyire ɲùɲò kyáɲge Kile na, ná mpii pi maha Kile Saliyaɲi kèεge ke, pi sí pire puni cwòɲnrò n-yige Kile Saanre e, ⁴² si ɲgà nafugombaage e. Wani pi sí raa mεε súu s'a ɲkyaɲhigii kùru. ⁴³ ɲka mpii pi à Kile

† 13:35 Zaburu 78.2

pùcwon'á. ¹⁰ Nye ka pi i Yuhana nùŋke kwòn ¹¹ mà le ŋkunan'i, mà kan pùcwon'á, ka u u ku kan u nuŋ'á.

¹² Nye lir'à pyi ke, ka Yuhana cyelempyiibii si mpa u buwuŋi lwó mà sà ntò, maa sà u sànge wyi Yesu á.

Yesu à shiin kampwòhii kanjuro jwò cya
(Marika 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14)

¹³ Nye Yesu à puru jwumpe lógo ke, maa yîri kuru cyage e, maa jyè bakwòoge k'e, mà kàre sige funŋke e. Sùpyir'à pa u saha cè ke, maa fworò pi kànyi i, maa ŋkàre u fye e tòore na. ¹⁴ Yesu à fworò bakwòoge e mà pi nya pi à nyaha sèl'e ke, ka pi nùŋaare si u ta sèl'e, yampii pi mpyi tire sùpyire shwòhòl'e ke, ka u u pire cùuŋ.

¹⁵ Nye yàkoŋk'à pa nò ke, ka u cyelempyiibii si file u na maa jwo: «Cyelentuŋi! Sige funŋke e wuu nye, canŋke s'à kwò a kwò. Sùpyire cye yaha bà ti si mpyi si sà njiyi shwò jwòkurugo kànyi i mε.» ¹⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Lire nye a pi kakarala kwò mε, yii yabilimpii pi pi kan pi lyi.» ¹⁷ Ka pi i u pyi: «Bwúuru nùnyò kanjuro ná fyapya shuunni kanna cyi naha wuu nuŋ'i.» ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii a ma ná y'e.»

¹⁹ Nye pi à pa ná y'e ke, ka u u sùpyire pyi t'à tèn nnyege nuŋ'i. Pi à tèn n'a kwò ke, ka u u bwúuru nùnyi kanjuruŋi ná cyire fyapyaagii shuunniŋi lwó, maa yyahe yîrige nìnyinŋi i, maa fwù kan Kile á yi kyaa na. Maa bwúuruŋi kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, pi à kan sùpyir'á. ²⁰ Sùpyire ti mpyi wani ke, tire pun'à lyi a tìn. Ka pi i ŋkwò maa shàhii ke ná shuunni nì njiyipaanyi na. ²¹ Pire lyilyibil'e, nambaabii kanni mpyi a shiin kampwòhii kanjuro (5.000) kwò, cyeebii ná nàŋkopyire nye a tòrò mε.

Yesu à jaara lwòhe nuŋ'i
(Marika 6.45-52; Yuhana 6.16-21)

²² Nye lire jwòhò na, mà Yesu yaha u u sùpyire cye yare, u à u cyelempyiibii pyi pi à jyè bakwòoge e, maa baŋi jyiile u yyaha na. ²³ Nye Yesu à ti cye yaha ke, maa ŋkàr'a sà Kile jáare ŋaŋke kà na, u kanni. U à kwòro wani fo mà pa nò yàkoŋke na.

²⁴ Nye bakwòoge e cyelempyiibii mpyi na baŋi jyiili ke, lir'à kuru ta ku u byanhare lwòhe niŋke na. Ka kafεεge si wá na fwu na lwòhe tère na bakwòoge ŋòŋi na wàa kàmpaŋnyi puni na. ²⁵ Nye numpilag'à pa lye ke, ka Yesu si yîri na jaare na ŋkèεge pi fye e lwòhe nuŋ'i. ²⁶ Cyelempyiibil'à u nimpaŋi nya lwòhe nuŋ'i ke, maa fyá sèl'e fo na jcyéenni maa jwo: «Buŋi wà fwòŋgò ku nye ŋke!» Mà pi fyagara wuubii yaha, pi mpyi na kwuuyi wàa. ²⁷ Mà pi yaha pur'e, ka Yesu si ntíl'a jwumpe lwó maa pi pyi: «Yii yákilibii tìŋe, yii àha vyá mε, mi wi.»

²⁸ Ka Pyeri si jwo: «Kampyi mu u nye u wi, na yaha si jaara lwòhe nuŋ'i, si ma nùŋò bē.» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Ta ma.» Ka u u fworò bakwòoge e na jaare na Yesu nùŋò bēni lwòhe nuŋ'i. ³⁰ Ŋka u à pa kafεεge nya k'à pēe maa fyá ke, ka u u li jwò cù na ntîri lwòhe jwòh'i, maa ŋkwúuli: «Kafoŋi, na shwò!» ³¹ Ka Yesu si ntíl'a cyεge sàŋha, maa u cù maa jwo: «Mu daniyaŋ'á cyéε de! Naha na mu nye a funŋke pyi niŋkin mà ye?» ³² Ka Yesu ná Pyeri si jyè bakwòoge e, ka kafεεge si ntíl'a yyé. ³³ Nye lir'à pyi ke, mpyi pi mpyi bakwòoge e ke, ka pire si niŋkure sín Yesu á maa jwo: «Nàkaana baa, Kile Jyaŋi u nye mu.»

Yesu à yamii cùuŋò Zhenεzarεti kàmpaŋnyi na
(Marika 6.53-56)

³⁴ Nye Yesu ná u cyelempyiibil'à baŋi jyiile ke, maa jyè Zhenεzarεti kùluni i. ³⁵ Kuru cyage shiinbii mpyi a Yesu cè, lire e pi à Yesu mpaŋi jwo puru màhampe puni i. Ka sùpyire si wá na ma ná yampii shinŋi puni i Yesu á. ³⁶ Pi mpyi na Yesu jáare na u pire yaha pi i bwòn u vāanntinŋke zhwòore na kanna. Yampii pi mpyi maha bwùun u na ke, pire puni mpyi maha jçùuŋi.

15

Karigii cyi nyε na wuu jwóre Kile yyahe taan ke (Marika 7.1-23)

¹ Nyε canjka Farizhεenbii p̄i ná Kile Saliyanj cyelentiibii p̄il'à ȳiri Zheruzalεmu kànhe e mà pa Yesu yyére, maa u ȳibe: ² «Naha na mu cyelempyiibii nyε na wuu tulyeyi làdaabii karigii leni njire e mà yε? Naha na pi aha a si raa lȳi, pi nyε na pi cyeyi jȳi mà tàanna ná pire làdaabil'e mà yε*?»

³ Ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii à kàntugo wà Kile ton'á, maa ntaha làdaabii fye e yε? ⁴ Yii li cè na Kile à jwo “Ma tunj ná ma nunj p̄e†. Ngemu ká jwumpimε jwo a wà u tunj, lire nyε mε u nunj na ke, urufoo sí n-bò‡.” ⁵ Njka yii pi ke, yii maha yi yu sùpyir'á na “Wà ha jà a jwo u sifeebil'á na yaayi uru mpyi a yaa u tég'a pi tège ke, na ur'à yire kan Kile á mà kwò, ⁶ na urufoo méε ká mpyi u nyε na yaaga kaan u sifeebil'á sahanjki mε, na tapege nyε yire e mε.” Mà tàanna ná lire e, yii à kàntugo wà Kile jwump'á, maa ntaha yii làdaabii fye e. ⁷ Yii pi à fyinmε tò wwomò na ke! Kile túnntunji Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii kyaa na ke, pur'à sàa pyi sée. U mpyi a jwo na

⁸ “Kile à jwo ‘Nte sùpyire na mii p̄ere jwóyi i kanna, mà li ta pi zòomp̄ii laag'à tòn mii na.

⁹ Pi na mii p̄ere tawage e, njaha na yε kàlanj pi nyε na njkaan ke, ur'à lwó a pwò sùpyire làdaabii kanni na Š.' ”»

¹⁰ Puru jwóhò na, Yesu à sùpyire yyere maa jwo t'á: «Yii ninjyigigii p̄ere, yii raa núru sèl'e. ¹¹ Yaaga maha yaaga ku nyε na jyè sùpyanj jwóge e ke, kuru kà nyε na jà a u jwóhò mε. Njka nje yi nyε na fwore sùpyanj jwóge e ke, yire yi maha jà a u jwóhò.»

¹² Nyε Yesu à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii si file u na maa jwo: «Mu nyε a cè na mu jwump'á waha Farizhεenbii na mà?» ¹³ Ka Yesu si pi pyi: «Cige maha cige ku nyε ku nyε a cenmε mii Tunj n̄nyi wunj cye kurugo mε, yire puni sí n-kò n-wà. ¹⁴ Yii Farizhεenbii yaha wani, fyinmii pi à fyinmii yyaha cù. Fyin ká u fyinjεε kàbii cù, pi mú shuunninj sí n-tige wyige k'e.»

¹⁵ Ka Pyeri si jwo: «Puru jwumpe jwóhe jwo wuu á.» ¹⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimp̄ii, ali numε yákilitan nyε yii á mà? Mpe mii na yu ke, yii nyε na puru núru mà? ¹⁷ Yii nyε a li cè na yaaga maha yaaga ku maha jyè sùpyanj jwóge e ke, na u yaceni i kuru maha njkàre, u aha shà yaare e, k'a sì fworo mà? ¹⁸ Njka nje yi nyε na fwore sùpyanj jwóge e ke, u zònj i yire maha fwore, yire mú sí yi maha u jwóhò Kile á. ¹⁹ Yii li cè na sùpyanj zònj i sònjopeere maha fwore, mu à jwo: supyibuuni ná jacwòore ná silege baa karigii ná n̄nkaage ná kafinare ná jwoore. ²⁰ Cyire karigii cyi maha sùpyanj jwóre Kile á. Lire baare e mà yalyige lȳi cyeyi njyìmbaa, lire nyε na j̄in'a sùpya jwóhò mε.»

Supyishinj sanj cwonj wà à dá Yesu na (Marika 7.24-30)

²¹ Ka Yesu si ȳiri wani mà kàre Tiri ná Sidon kànyi kàmpanjke na. ²² Mà pi yaha wani, Kana shiinbii cwonj* wà à pa Yesu á, maa jwo fànha na: «Kafoonj! Dawuda Tuluge Shinj! Nùnaara ta na na, maa sà na pworonj kàanmucya. J̄inanj wà u wá a u t̄enmε p̄en.» ²³ Yesu nyε a j̄en'a u jwò shwò mε. Ka cyelempyiibii si jwo Yesu á: «Nge ceenj cye yaha, njaha na yε u na njkwúuli wuu jwóh'i.» ²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Izirayeli shiinbii kanni mεε na Kile à mii tun, pire mpiimu pi nyε mpàa nimpinnimii fiige ke.»

* **15:2** Yahutuubii n'a mpyi na sí raa lȳi, pi mpyi maha pi cyeyi jyè jyinjkan̄ni là na maa sònj na lire jyinjkan̄ni maha pire f̄in̄jε Kile á. Mà tàanna ná Ekizodi 30.18-21 i, Kile sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi a lire pyi, njka Farizhεenbil'á jwo na shin maha shin u nyε na Kilejarege pyi ke, na pire pun'à yaa ná l'e. † **15:4** Ekizodi 20.12; Duterenomu 5.16 ‡ **15:4** Ekizodi 21.17; Levitiki 20.9 § **15:9** Ezayi 29.13 * **15:22** Nge ceenj'à fworo supyishinj w'e, ngemu u mpyi a fyànha a pyi Izirayeli shiinbii zàmp̄enmii ke.

²⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, ceen'á pa ninjũre sín Yesu taan maa jwo: «Kafoonji! Cye le na á.» ²⁶ Ka Yesu si jwo: «Mà nãnkopyire yalyire lwó a wà pwunmpyir'á†, lire nyε a jwó mε.» ²⁷ Ka ceenji si jwo: «Kafoonji, yire nyε sée, nka pyengefoo ká a lyí, njyĩpaanre ti maha jcwó njũke na ke, pwunmpyire maha tire lyí.» ²⁸ Nyε ceen'á yire jwo ke, ka Yesu si jwo: «Ceewe, nka mu naha a dá mii na de! Nde mu à cya mii á ke, lire sí n-pyi mu á.» Nyε ka u pworonji si ntíl'a cùũjɔ.

*Yesu à shiin kampwòhii sicyεere jwó cya
(Marika 8.1-10)*

²⁹ Nyε lire kântugo Yesu à yĩri kuru cyage e maa nkàre Galile banji jwóge na, maa dùg'a tèn jãnjke kà jũn'i. ³⁰ Ka supyikurumbwòhɔ si mpa u á. Kuru supyikurũjke e, pĩ mpyi a pa ná d̄shiyifel'e, pĩ s'á pa ná fyinmil'e, pĩ sí nyε ná yatan̄kεgeyefel'e, pĩ sí nyε ná búbul'e, pĩ sí nyε ná yampii shi njyahamil'e. Pi mpyi na ma ná pire yampil'e Yesu á, ka u u pi cùũjɔ. ³¹ Li mpyi a sùpyire bilibili mà búbuubii nya pi à jà na yu, yatan̄kεgeyifeebii sí i jcwũjɔ, d̄shiyifeebii sí i jaare, fyinmpii sí i ja, lire kurugo pi à Izirayeli shiinbii u Kilenji k̄e.

³² Nyε ka Yesu si u cyelempyiibii yyere maa jwo: «Njke supyikurũjke jũjaare naha mii na, naha na ye pi canjke taanre woge ku nyε naha mii taan, yalyire nyε pi á mε. Mii la nyε si pi cye yaha njyĩmbaa mε, lire baare e katege sí pi fãnha kwò kuni na.» ³³ Ka cyelempyiibii si jwo: «Di wuu si n-jà njyì ta naha njke síwage e, si ntège njke supyikurũjke fiige jwó cya ye?» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Bwúuru jũnyɔ jũuli yi wá yii jũn'i ye?» Ka pi i jwo: «Bwúuru jũnyɔ baashuunni ná fyapyire ti naha wuu jũn'i.» ³⁵ Ka u u sùpyire pyi t'á tèn njũke na, ³⁶ maa bwúuru jũnyɔ baashuunni ná tire fyapyire lwó, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á, ka pire si yi táa ti na. ³⁷ Kuru supyikurũjke pun'á lyí a tin, ka pi i nk̄wò maa saanya baashuunni jĩ njyĩpaanyi na. ³⁸ Pire lyilyibil'e, nãmbaabii kanni mpyi kampwòhii sicyεere (4.000) cyeebii ná nãnkopyire nyε a t̄rɔ mε.

³⁹ Nyε lire jwòhɔ na, u à ta a sùpyire cye yaha, maa jyè bakwòoge k'e, mà kàre Magadan kùluni i.

16

*Farizhεenbii ná Sadusiibil'á jwo na Yesu u kyaa pyi, nde l'á li cyêe na u à fworó Kile e ke
(Marika 8.11-21; Luka 12.54-56)*

¹ Nyε canjka Farizhεenbii ná Sadusiibil'á file Yesu na, si u p̄ere jcwũ, maa u pyi na u kani là pyi ndemu l'á li cyêe na u à fworó Kile e ke.

[² Ka Yesu si pi pyi: «Yii aha kilenji yyahe nya k'á nãanja yãkɔjke, yii maha jwo na zãnhe sí n-pa njĩjaa mε. ³ Nyège na, yii aha kilenji yyahe nya k'á wwò, yii maha jwo na zãnhe sí n-pa njĩjaa. Nyε yii à jà a cyire karigii puni tèepyĩnkii cè, ka naha si li ta jcyii cyi nyε na mpyi yii shwòhɔl'e numε ke, yii nyε a jà a cyire cè mà ye?]⁴ Mpii pi à pi, maa kântugo wà Kile na ke, pire maha jcaa si kacyele nya tapyige e. Nka nde l'á pyi Kile tũntun̄ji Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha sí n-pyi n-cyêe pi na mε.» Nyε u à puru jwo ke, maa yĩri pi taan mà kàre.

⁵ Lire kântugo ka Yesu cyelempyiibii si banji jyiil'a kàre kũmpoge sannjke na. Pi à sà nɔ ke, ka pi i li kãanmucya mà li ta pi funj'á wwò, pi nyε a bwúuru lwó mε. ⁶ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii a yiye kãanmucaa Farizhεenbii ná Sadusiibii bwúuruji yĩrigeyirige yaani na.» ⁷ Ka u cyelempyiibii si pi funjyi cya puru jwumpε na, maa jwo piye shwòhɔl'e: «Bà wuu à pyi wuu nyε a pa ná bwúuru i mε, lire e u à mpe jwo bε?»

⁸ Nyε Yesu à pa pi kunũjke jwòhe cè ke, maa jwo: «Yii dãniyan'á cyère de! Naha kurugo bwúuruji wuun'á yii funjɔ wwòonjɔ ye? ⁹ Ali numε yii yãkilibii sãha njkwò a múgo mà?»

† 15:26 Sùpyiibii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, Yahutuubii mpyi maha pire wíi pwuun fiige.

Canŋke mii à bwúuru ñùnyi kanŋkuruŋi tég'a nàmbaa kampwòhii kanŋkuruŋi (5.000) ñwò cya, ka shàhigii dáŋi ñgemu si ñi ñjyìpaanyi na pi lyìŋkwooni kàntugo ke, yii funŋ'á wwò lire na la? ¹⁰ Canŋke mii à bwúuru ñùnyi baashuunnii tég'a nàmbaa kampwòhii sicyeereŋi (4.000) ñwò cya, ka yii i ñkwò maa saanyi ñi ñjyìpaanyi na pi lyìŋkwooni kàntugo ke, taha yii funŋ'á wwò lire na mú? ¹¹ Ná yii funŋò ñye a wwò lire na me, mii à yii pyi na yii a yiye kàanmucaa Farizheebii ná Sadusiibii bwúuruŋi yìrigeyirige yaani na, ka yii i wá na sòŋŋi na bwúuru kyaa mii ñye na yu ke, ñaha na yii ñye a jà a puru jwumpe ñwòhò cè mà ye?»

¹² Ñye ka cyelempyiibii si li cè na bwúuruŋi yìrigeyirige yaani na bà Yesu à jwo pi a piye kàanmucaa me, ñka Farizheebii ná Sadusiibii kàlaŋi kyaa li.

*Pyeri à jwo na Kile Nìŋcwònròŋi u ñye Yesu
(Marika 8.27-30; Luka 9.18-21)*

¹³ Ñye Yesu à kàr'a sà nò Sezare Filipi kùluni na ke, maa u cyelempyiibii yíbe: «Jofoo sùpyire ñye na Supyaŋi Jyaŋi sòŋŋi ye?» ¹⁴ Ka pi i u pyi: «Pii wá na ñko na Yuhana Batizelipyiŋi u ñye mu, pii sí i ñko na Kile tùnntunŋi Èli u ñye mu, pii sí i ñko na Kile tùnntunŋi Zheremi u ñye mu, pii mú sí i ñko na Kile tùnntunmpii sanmpii pi à tòro ke, na uru wà u ñye mu.» ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii ñye na mii sòŋŋi ye?» ¹⁶ Ka Simò Pyeri si jwo: «Kile Nìŋcwònròŋi u ñye mu, Kileni ñyii wuŋi Jyaŋi.»

¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Zhonasi jyaŋi Simò! Mu wuun'à ñwò. Ñaha na ye sùpya bà u à ñge sèeŋi cyèe mu na me, mii Tuŋi u ñye ñìnyìŋi na ke, uru u à u cyèe mu na. ¹⁸ Mii sí jwo mu á, mii sí mu mege le Pyeri (kuru ñwòhe ku ñye kafaaga.) Mii sí kuru kafaage tège na dánafeebii kurunŋe ñwòhò cyán, kwùŋi mú bà sà n-jà yaaga pyi kuru ñkemu na me. ¹⁹ Mii sí Kile Saanre tirikyanhigii kan mu á. Mu aha ñcyé kyaa maha kyaa na ñìŋke na ke, lire mú sí ñcyè ta u à pyi lire na ñìnyìŋi na. Mu aha ñee kyaa maha kyaa na ñìŋke na ke, lire mú sí ñee ta u à pyi lire na ñìnyìŋi na.» ²⁰ Ñye ka Yesu si yi jwo a waha cyelempyiibil'á na pi àha ñkwò yi jwo sùpya á na uru u ñye Kile Nìŋcwònròŋi me.

*Kyaage Yesu sí n-ta ke, u à kuru kyaa jwo
(Marika 8.31-33; Luka 9.22)*

²¹ Ñye mà lwó fo lire tènì na, ka Yesu si wá na u cyelempyiibii kálali na fànha ki uru u kàre Zheruzalemu kànhe e, si ñkyaala sèl'e kacwònrìbii ná Kile sàragawwuubii ñùŋufeebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii cye e. Pi sí uru bò, ñka uru kwùŋi canmpyitanrewuuni, uru sí ñè. ²² Ñye Yesu à puru jwo ke, ka Pyeri si u fèen ñkere na maa u cèege na: «Ma hà puru jwo me, Kafoonji! Kile u ma shwò lire na, lire fiige kà zii ma ta me.» ²³ Ka Yesu si Pyeri wíi ná ñyìŋkeni i maa jwo: «Yíri na taan, Sitaanna wà we! Mu na mii ñùŋò kyáŋge. Mu ñye na sòŋŋi Kile ñyii wuuni na me, fo sùpyire ñyii wuuni!»

*Pyiŋkanni na wuu à yaa wuu taha Supyaŋi Jyaŋi Yesu fye e ke
(Marika 8.34-9.1; Luka 9.23-27)*

²⁴ Ñye ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Ñgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilii ñyii karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi mée ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ²⁵ Ñaha na ye ñgemu la ká mpyi si u ñijjaanji yaa ñwò ke, urufoo sà nùmpañja ta me, ñka ñgemu ká kàntugo wà u ñijjaan'á mii kurugo ke, urufoo sí nùmpañja ta. ²⁶ Ñaha li sí ñwò sùpyaŋ'á mà ma ñyii yaayi puni ta ñge ñijyeyi i ñijjaa, mu nùmpañke si sà ñkèege ye? Sùpya sà n-jà yafyin tège u múnaani ñùŋò wwù nùmpañja me. ²⁷ Yii li cè na canŋka, Supyaŋi Jyaŋi sí nùru n-pa ná u Tuŋi sìnampe ná u mèlekeebil'e. Kuru canŋke, u sí shin maha shin sàra si ntàanna ná u kapyiŋkil'e. ²⁸ Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, yii mpìi pi ñye ñaha ke, pii na ñye yii e, pire sà n-kwù ná pi ñye a Supyaŋi Jyaŋi saanra wuŋi ñimpañi ñya mà ye.»

17

Yesu pyiŋkann'à kɛɛnɛ (Marika 9.2-13; Luka 9.28-36)

¹ Nye canmpyaa baani kàntugo, ka Yesu si Pyeri ná Yakuba ná u cɔɔnɛi Yuhana lwó, maa ŋkàre ná pire kanni i ñaŋke kà nintɔɔngɔ ñuŋ'i. ² Mà pi yaha wani, Yesu pyiŋkann'à pa ŋkɛɛnɛ pi ñyii na. U yyahe mpyi na ñi canɲa ñyiiini fiige, ka u vàanɲyi si fíniɲe bèɛnmpe fiige. ³ Kuru tanuge e, ka tèecyiini Kile túnntunmpiiMusa ná Eli si mpa Yesu cyelempyiibii mú taanre ñyii na, mà pa a yu ná u e. ⁴ Ka Pyeri si jwo Yesu á: «Kafoonji, wuu à pa naha ke, lir'à ñwɔ. Mu aha ñɛɛ, mii sí vùnyɔ taanre kwòro naha, niŋkin sí n-pyi mu wogo, niŋkin sí n-pyi Musa wogo, niŋkin sí n-pyi Eli wogo.»

⁵ Mà Pyeri yaha puru jwumpe na, ka ñahaɲa si mpa pi tò, kuru ñahaŋke mpyi na bèɛnmpe yige. Ka meɲwuu si fworu kuru ñahaŋke e na: «Mii Jyaŋi u ñye ŋge, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiŋkil'à táan mii á mú, yii a núru u ñwɔ na.» ⁶ Nye cyelempyiibil'à lire meɲwuuni lógo ke, ka fyagare si pi ta fo pi à cwo cwo ñiŋke na maa yyahayi cyígile. ⁷ Ka Yesu si file maa bwɔn pi na maa jwo: «Yii yîri, yii àha raa fyáge mɛ.» ⁸ Nye pi à ta naha yyahayi yîrige ke, pi saha ñye a wà ñya mɛ fo Yesu kanni.

⁹ Mà pi yaha pi i ntîri ñaŋke na, ka Yesu si yi jwo a waha pi á: «Nde yii à ñya ke, yii àha ŋkwɔ li jwo sùpya á mɛ, fo Supyaŋi Jyaŋi ká ñɛ a fworu kwùŋi i.»

¹⁰ Nye ka cyelempyiibii si u pyi: «Ko Kile Saliyaŋi cyelentiibii s'à jwo na Kile túnntunɲi Eli u à yaa u fyâha a pa Kile Niŋcwɔnrɔŋi yyaha na.» ¹¹ Ka u u pi pyi: «Sèe wi, Eli à yaa u fyâha a pa si karigii puni kurigii tí. ¹² Nka mii sí yi jwo yii á, Eli à pa a kwɔ, sùpyire ñye a u cè mɛ, maa u pyi pi ñyii pyiŋkanni na. Lire pyiŋkanni ninuuni na, pi sí Supyaŋi Jyaŋi kyérege mú.» ¹³ Nye u à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii si li cè na Yuhana Batizelipyiŋi kyaa u ñye na yu.

Yesu à pyàŋi wà jína kàr'a yige u e (Marika 9.14-29; Luka 9.37-43a)

¹⁴ Nye pi à kàr'a sà nɔ sùpyire cyage e ke, ka nàŋi wà si mpa niŋkure sín Yesu fere e maa jwo: ¹⁵ «Kafoonji, mii na mu ñáare maa ñwɔ na jyaŋi na, kirikirisannji u ñye u e na u kànre sèl'e, u maha u cyáan nage e tèrigii cyíl'e, maa u cyáan lwɔhe e tèrigii cyíl'e. ¹⁶ Mii à pa ná u e mu cyelempyiibii yyéere, ŋka pire ñye a jà a u cùuŋɔ mɛ.»

¹⁷ Ka Yesu si jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpriibii, fo ñaha tère e mii sí n-kwòro ná yii e ye? Mii sí yii kapyiŋkii kwú naye e n-sà nɔ fo ñaha tère na ye? Yii a ma ná pyàŋi i na á.»

¹⁸ Nye pi à pa ná pyàŋi i ke, ka Yesu si fâha cyán jínaŋi na, ka u u fworu pyàŋi i, ka pyàŋi si ñcùuŋɔ lire tèenuuni i.

¹⁹ Nye lire kàntugo, ka cyelempyiibii si file Yesu na pi meɲe cyage e maa u yíbe na ñaha na pire ñye a jà a ŋge jínaŋi kàr'a yige pyàŋi i mà ye? ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii dániyaŋi ñcyèrɛŋi u à pa ná l'e. Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, yii dániyaŋi mée n'a mpyi a cyéere mutaridí bile fiige, yii mpyi na sí n-jà ŋke ñaŋke pyi “Kò a yîri naha ŋke cyage e” ku mú mpyi na sí lire pyi. Yaaga mpyi na sì n-jà yii jà pyige mɛ. [²¹ Kileɲarege ná súnɲi baare e, ŋge jínaŋi shiŋi ñye na fwore sùpya e mɛ.]»

Yesu à u kwùŋi ná u ñèŋi kyaa jwo sahaŋki (Marika 9.30-32; Luka 9.43b-45)

²² Canɲka mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha siŋcyan Galile kùlumi i, u à jwo pi á: «Pi sí n-pa Supyaŋi Jyaŋi le sùpyire cye e pi bò, ²³ ŋka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí ñè.» Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e.

Yesu ná Pyeri à Kileñaarebage wyéɛɛŋi sâra

²⁴ Nye Yesu ná u cyelempyiibil'à sà nɔ Kapɛɛnamu kànhe e ke, mprii pi maha Kileñaarebage wyéɛɛŋi shuu ke, ka pire si file Pyeri na maa u pyi: «Taha yii cyelentuŋi

bà nyε na Kileñaarebage wyérenji sârali mε*?»²⁵ Ka Pyeri si pi pyi: «U maha u sârali ke!» U à jyè bage e ke, ka Yesu si jwumpε lwó yyecyiige na, maa jwo: «Simɔ, naha mu nyε na sônñi yε? Jofoo na nge dijnyεni saanbii maha múnalwɔɔre shuu, lire nyε mε na wyéεwwuuge cyáan yε? Pi pylibii na laa, nâmpwuunbii na?»²⁶ Ka Pyeri si jwo: «Nâmpwuunbii.» Ka Yesu si jwo: «Pi pylibii kɔni nyε a yaa pi a u sârali mε.²⁷ Nka ná wuu la sí nyε sì jcyé u sâraga pi lùgigii cyi kwɔ a yîri mε, lire e, ta sì banji jwɔge na, maa ma myàhani wà lwɔhe e. L'aha fyanji nijcyiini ngemu cù ke, maa uru jwɔge múgo, mu sí wyéε ta wani, uru sí n-bê mii ná mu wunji na.»

18

Sùpyanji u nyε shinbwoñi Kile Saanre e ke (Marika 9.33-37; Luka 9.46-48)

¹ Nyε lire tēni i, ka cyelempyiibii si file Yesu na, maa u pyi: «Jofoo u nyε shinbwoñi Kile Saanre e yε?»

² Nyε ka Yesu si pyàni wà yyere, maa u yyéεnε pi shwɔhɔl'e, maa jwo: ³ «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ná yii nyε a kèεnñε mà pyi nàñkopyire fiige mε, yii sì n-sì n-jà n-jyè Kile Saanre e mε.⁴ Lire e shinñi u à uye tîrige nge pyàni fiige ke, uru u sí n-pyi Kile Saanre shinbwoñi.

⁵ Shin maha shin u à jnen'a nge pyàni fiige cùmu lemε jwɔ mii kurugo ke, urufol'à mii cùmɔ lemε jwɔ mú.

Karigii cyi maha sùpyanji yaha kapiini na ke, u à yaa u láha cyire na (Marika 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ Nte nàñkopyire t'à dá mii na mà kwɔ ke, shin maha shin ká lire là ninñin jùññɔ kyán, l'à pwórɔ urufol'à pi kafaabwɔhɔ pwɔ u yacige e, pi i u wà banji i.

⁷ Dijnyεni sùpyire wuun'à kèεge pi jùññyan karigii kurugo. Karigii cyi nyε na sùpyire jùññɔ kyángε ke, cyire mpyimbaa nyε mε. Nka ngemu ká mpyi kanuññɔ maa sùpya jùññɔ kyán Kile na ke, urufol' wuun'à kèεge!

⁸ Mu cyεge kà ninñin, lire nyε mε mu tɔɔge kà ninñin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwɔn a wà tatɔɔnge e, naha na yε mu cye ninñin wunji, lire nyε mε mu tɔɔgɔ ninñin wunji u jyè shìni ninñkwombaani i, lir'à pwórɔ pi mu wà nafugombaage e ná ma tooyi shuunniñi ná ma cyeyi shuunniñi i.

⁹ Mu jyiini là ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwûl'a wà tatɔɔnge e, naha na yε mu jyii ninñin wunji u shìni ninñkwombaani ta, lir'à pwórɔ pi mu wà nafugombaage e ná ma jyiigii shuunniñi i.»

Mpàni nimpinniñi bàtaage (Luka 15.3-7)

¹⁰ Ka Yesu si núr'a jwo u cyelempyiibil'á: «Yii a yiye kàanmucaa dε! Yii àha jcwô nge nàñkocyaani w'e mε. Naha na yε mii sí yi jwo yii á, pi mèlekεebii* nyε nìnyini na mii Tunji Kile yyahe taan tèrigii puni i. [¹¹ Mpii pi à pînni ke, Supyanji Jyanji à pa mpa pire shwɔ.]

¹² Naha yii nyε na sônñi yε? L'aha mpyi mu à jwo mpàa ñkuu (100) na nyε wà á, ka ninñin si mpînni pire e, tá urufol' si pi sanmpii beecyεεere ná ke ná baacyεεerenji (99) yaha waber'á nanke nuñ'i, si sà a nimpinniñi caa mε? ¹³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, u aha jà a u cya a nya, u nyañi funntange sí n-pêe u á mà tòro pi sanmpii beecyεεere ná ke ná baacyεεerenji (99) woge na, pire mpiimu pi nyε pi nyε a pînni mε.

¹⁴ Amuni li mú nyε, yii Tunji u nyε nìnyini na ke, li nyε a táan ur'á nge pyàni wà ninñin si mpînni mε.»

* **17:24** Yahutuubil'á, shin maha shin u mpyi a nɔ yyee beñjaaga ná kântugo na ke, yyee maha yyee uru mpyi maha yaa u wyéεjwɔge kà sâra Kileñaarebage e (Ekizodi 30.11-16). * **18:10** Yahutuubii mpyi na sônñi na shin maha shin ná u mèleke u nyε nìnyini i, ngemu u nyε na u kàanmucaa ke, na sùpyire ti nyε ná tayyéεge e ke, tire u mèlekεebii kanni pi mpyi na sí n-jà nɔ Kile cyage e.

Wurugofooni lenkanni kuntiini i

¹⁵ «Mu cìmpworo ká wurugo mu á, sà u yyer'a fêen, mu ná uru kanni, maa u kapyiini cyêe u na. U aha jɛn'a lógo mu á, yii cìmpworoge sí n-tèen ku lyempe e. ¹⁶ Nka u aha mpyi u jye a jɛn'a lógo mu á mɛ, shin nin̄kin, lire jye mɛ shiin shuunni yyer'a bâra maye na, maa jwo ná u e, bà y'à séme na “Karigii pun'à yaa cyi cwɔɔnrɔ shiin shuunni taanre jyii na†” mɛ. ¹⁷ U aha jcyé lógogo pir'á, sà yi yyaha jwo dánafeebii kurun̄k'á. U aha mpyi u jye a lógo dánafeebii kurun̄k'á mɛ, ma hà nuru raa u leni Kile kuni jaarafeebil'e mɛ, ta u wíi mu à jwo múnalwɔɔre shwofoo.

¹⁸ Sèɛɛɛ na mii sí yi jwo yii á, yii aha jcyé kyaa maha kyaa na jìɛke na ke, lire mú sí jcyè ta u à pyi lire na n̄jyini na. Yii aha jɛɛ kyaa maha kyaa na jìɛke na ke, lire sí jɛɛ ta u à pyi lire na n̄jyini na mú.

¹⁹ Mii sí yi jwo yii á mú, sèɛɛɛ na, yii shiin shuunni ká bê li na, maa yaaga maha yaaga jáare mii Tun̄i á, uru u jye n̄jyini na ke, u sí kuru kan yii á. ²⁰ Naha kurugo ye cyaga maha cyag'e shiin shuunni taanr'à bínni mii mɛge na ke, mii jye pi shwɔhɔl'e.»

Yáfambaani kani

²¹ Nye ka Pyeri si file Yesu na, maa jwo: «Kafoon̄i! Mii cìmpworo ká ñkwôro na wuruge mii á, tooyi jùuli i mii à yaa mii u yàfa u na ye? Fo tooyo baashuunni la?» ²² Ka Yesu si u pyi: «Mii sì n-jwo mu á tooyo baashuunni mɛ. Nka mii sí n-jwo mu á tooyo beetaanre ná ke (70) tateɛnye baashuunni‡!

²³ Lire kurugo Kile Saanre à fwororo nde kani kurugo: saan̄ni wà u ná mpyi a li lwó uye fun̄'i si u báarapyiibii fwɔhigii pèɛge cè, bà pi si mpyi si cyi sàra mɛ. ²⁴ Mà u yaha cyire fwɔhigii kataanmpe na, pi à pa ná báarapyiini w'e u yyére, saan̄ni miliyoo n̄jyahamii fwooo mpyi uru n̄ɛɛ na. ²⁵ Ná lire fwooni sàrasara sí mpyi uru báarapyiini na mɛ, ka u jùɛfooni si jwo na pi u ná u cwɔɔni ná u pyiibii ná u cyeyaayi puni péré, bà lire fwooni si mpyi si ntò mɛ. ²⁶ Nye báarapyiɛn̄'à yire lógo ke, maa nin̄kure sín u jùɛfooni fere e maa jwo “Mii jùɛfooni! Maye san̄ɛ yaha, maa na tàanna, mii sí mu fwooni puni tò mu á.” ²⁷ Nye u jùɛn̄aar'à jye jùɛfooni i ke, ka u u lire fwooni puni yaha a cyán, maa u cye yaha.

²⁸ Nye ka uru báarapyiini si fwororo na ñkège mà sà bê ná u báarapyiɛɛɛni w'e. U wyéɛbilere fwooo mpyi uru na, ka u u uru cyán a cwôro yacige e, maa u pyi “Na fwooni sàra!” ²⁹ Ka u báarapyiɛɛɛni si nin̄kure sín u fere e, maa u jáare sèl'e “Maye san̄ɛ yaha maa na tàanna, mii sí mu fwooni tò.” ³⁰ Nka u jye a jɛɛ mɛ, maa n̄ɛɛni tò kàsuni i, fo u aha uru fwooni tò.

³¹ Nye u báarapyiɛɛbii sanmpil'à lire nya ke, ka li i mpen pi e sèl'e, ka pi i ñkàr'a sà yire paara jùɛfooni'á. ³² Ka jùɛfooni si pi pyi pi à u yyere. U à pa ke, ka jùɛfooni si u pyi “Shin̄pi wà we! Mii à mu fwooni puni yaha a cyán, jaha na ye mu à mii jáare. ³³ Mii à mu jùɛn̄aara ta tan̄kanni ndemu na ke, mu mpyi na sì n-jà jùɛn̄aara ta ma báarapyiɛɛɛni na amuni mà?” ³⁴ Nye ka jùɛfooni lùɛyiri wun̄i si uru báarapyiini pyi pi à le kàsuni i u a ñkyaali fo u aha uru fwooni puni tò.

³⁵ Nye lire pyiɛkanni na li mú jye, yii shin maha shin u jye u jye na yáfani u cìmpworon̄i na ná u zòmbilini puni i mɛ, amuni Kile sí urufoo cù.»

19

N̄ɛɛni jye à yaa u u cwɔɔni n̄ambage kwò mɛ (Marika 10.1-12)

¹ Nye Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa yîri Galile kùluni i, mà kàre Zhude kùluni i, Zhurudɛn ban̄i kàntugo. ² Shin̄nyahara mpyi a taha u fye e, mpii pi mpyi na yà ke, ka u u pire cùɛɛ wani.

† 18:16 Duterɛn̄omu 17.6; 19.15 ‡ 18:22 Pii maha jwo: «tooyo beetaanre ná ke ná baashuunni (77).»

²⁷ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e! Wuu nàzhanji u nyε ngire ye?» ²⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yaayi puni ká mpa mpyi nivonyò tēni ndemu i ke, Supyaŋi Jyaŋi ká mpa ntēen u fānhe tatēenge nisinaŋke e tēni ndemu i ke, yii pi nyε mii fyèŋwòhòshiinbii ke, yii sí n-pa n-tēen fānhe tatēenye ke ná shuunni i, s'a Izirayeli tūluyi ke ná shuunniŋi shiinbii kēenji. ²⁹ Nyε shin maha shin ká ŋen'à kàntugo wà u bayi, lire nyε mε u sɛŋɛbii, lire nyε mε u sifeebii, lire nyε mε u pyiibii, lire nyε mε u kerɛyi na mii mεge kurugo ke, urufoo sí yire fiigii ŋkuu (100) ta, si shiŋi niŋkwombaaŋi ta. ³⁰ Ŋka yyahe yyére shiin niŋyahamii sí n-pyi kàntugo yyére shiin, kàntugo yyére wuu niŋyahamii mú sí n-pyi yyahe yyére wuu.»

20

Báarapyiibii sàraŋi kani Kile saanre e

¹ «Nyε Kile Saanre à fworò nde kani kurugo: kerεge fooŋi wà à yîri nyèsòoge na maa ŋkàr'à sà a báarapyii caa u εrezεn cikòoge báaraŋi mεε na. ² Báarapyiibii kerεge fol'à ta ke, u ná pir'à bê canmpuŋke sàraŋi na. Nyε ka u u pi yaha a kàre cikòoge e. ³ Canŋk'à pa nò cyage e ke, ka kerεge foo si sà sùpyire tà ta káfuge na pi à tēen là mpyimbaa. ⁴ Ka u u pi pyi “Yii yîri mú, yii a sì na εrezεn cikòoge e, yii i sà a báaraŋi pyi, yii ná sàraŋi u à yaa ke, mii sí uru kan yii á.” ⁵ Ka pire si ŋkàre cikòoge e. Nyε ka cikòoge foo si núr'a fworò canvwuge na, maa pii ta. Canvyinge laage e, maa núr'a pìi ta, maa pire puni pyi pi à kàre kerεge e. ⁶ Yàkoŋke laage e u à pa fworò sahaŋki, mà sà pìi ta pi i yyérelɛ cyage k'e, ka u u jwo pir'á “Naha na yii à yyérel'a canŋke kwò là mpyimbaa ye?” ⁷ Ka pire si u pyi “Mu aha li jya amuni, wà nyε a wuu lwó báaraŋi na niŋjaa mε.” Ka u u jwo “Yii a sì na εrezεn cikòoge e.”

⁸ Nyε yàkoŋk'à pa nò ke, ka cikòoge foo si jwo u pyenge kacwənrəŋ'á “Báarapyiibii yyere ma a pi sàraŋi kan pi á, ŋka báarapyiibii pi à pa kàntugo ke, ku sìi pire na, ma a sì niŋcyiibil'á.” ⁹ Mpii pi à pa yàkoŋke ke, pir'à canmpuŋke sàraŋi ta. ¹⁰ Nyε ka báarapyiibii niŋcyiibii si file, maa sòŋŋi na pire u nintani si jyaaha, ŋka yaaga nyε a bàra u na mε, pi shin maha shin à canmpuŋke sàraŋi ta mú.

¹¹ Nyε wyérenji kanŋkwooni kàntugo pi á, ka pi i wá na cikòoge foo nùŋke tare maa ŋko ¹² “Mpii pi à pa yàkoŋke ke, tère nimbilere kanna báara pir'à pyi, ka mu u wuu ná pire u sàraŋi pyi niŋkin, mà li ta wuu à canmpuni pyi báaraŋi na, canŋke kafuge e.” ¹³ Ka cikòoge foo si jwumpe lwó maa jwo pi wà niŋkin á “Na cevoo, mii nyε a cwo mu na mε. Taha canmpuŋke sàraŋi na bà mii ná mu mpyi a bê mε? ¹⁴ Ma sàraŋi shwə maa yîri naha. Nge u à kan mu á ke, l'à táan mii á mii i uru ninuŋi kan kàntugo yyére shinpaŋ'á. ¹⁵ Lire sanni i, taha mii wu bà u nyε na wyérenji mε? Kacenni mii à pyi ke, taha lire yiŋcyεge ku nyε mu i?”

¹⁶ Amuni li mú nyε, kàntugo yyére shiin niŋyahamii sí n-pyi yyahe yyére shiin, yyahe yyére shiin niŋyahamii mú sí n-pyi kàntugo yyére shiin.»

Yesu saha à jwo u kwùŋi ná u ñèŋi kyaa na

(Marika 10.32-34; Luka 18.31-34)

¹⁷ Nyε mà Yesu niŋkareŋi yaha Zheruzalemu kànhe e, u à u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi yyere pi mεge cyage e kuni na maa jwo: ¹⁸ «Wuu niŋkaribii pi mpii Zheruzalemu i, wani pi sí Supyaŋi Jyaŋi le Kile sàragawwuubii nùŋufēebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii cye e. Pire sí n-jwo na u à yaa u bò, ¹⁹ si u le Kilecembaabii cye e, pire sí u fwóhəɔ, si u bwəŋ ná tiripaanni i, si u kwòro cige na si mbò. Ŋka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí ñè.»

Zebede jyaabii yacyage

(Marika 10.35-45)

²⁰ Nyε ka Zebede cwonji si file Yesu na ná u jyaabil'e, maa niŋkure sín, maa u ñáare. ²¹ Ka Yesu si u yíbe: «Naha shi la ku wá mu na ye?» Ka u u jwo: «Mii jyaabii pi mpii ke, mu aha

mpa ntèen ma saanre e tènì ndemu i ke, ma a wà yaha u tèn ma kàniŋke na, ma a u sanŋi yaha ma kàmèni na.» ²² Ka Yesu si pi pyi: «Yaage yii na jáare mii á ke, yii nyé a ku shi cè mε. Kyaage lwòhe mii sí n-bya ke, yii sí n-jà kuru bya la?» Ka pi i u pyi: «Ɖɔn, wuu sí n-jà.» ²³ Ka u u pi pyi: «Yii sí kyaage lwòhe bya mii fiige. Nka mà tèn mii kàniŋke ná mii kàmèni na, mii bà u nyé yire kanvoonji mε. Mii Tunji à yire tatɛenyi bégele sùpyire ntemu mεε na ke, u sí yi kan tir'á.»

²⁴ Nyé Yesu cyelempyiibii kenji sanŋ'à puru jwumpe lógo ke, ka pire lùgigii si yîri mpii cìmpyiibii shuunni taan. ²⁵ Yesu à pa kuru cyage wíl'a nya ke, maa yi jwo u cyelempyiibii pun'á: «Yii a núru, yii à cè naha niŋke na, kini nùnyufebii maha ntèen kini sùpyire niŋ'i fànhe e, kini shinbwoobil'a sì wá na pi fànhe cyáan kini sùpyire na. ²⁶ Li nyé a yaa li pyi amuni yii shwòhòl'e mε. Ngemu la ku nyé si mpyi shinbwo yii shwòhòl'e ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmpii báarapyi. ²⁷ Ngemu la ku nyé si mpyi yii yyaha yyére shinŋi ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmpii biliwe. ²⁸ Naha kurugo yε Supyanji Jyanji nyé a pa diŋyɛnji i sùpyire si mpa mpyi u báarapyi mε. U à pa si mpa uye pyi sùpyire báarapyi, si uye kan pi bò, si mpyi shinnyahara kapegigii shwòshwò lwòrò.»

*Yesu à fyinmii shuunni nyii múgo
(Marika 10.46-52; Luka 18.35-43)*

²⁹ Yesu ná u cyelempyiibii nivworobii Zheriko kànhe e, supyikurumbwòhò mpyi a taha u fye e. ³⁰ Fyinnmii shuunni mpyi a tèn kuni jwòge na, pir'à pa lógo na Yesu u nyé na ntùuli ke, ka pi i wá na yu fànha na: «Kafoonji! Dawuda Tuluge Shinŋi! Nùñaara ta wuu na.» ³¹ Ka sùpyire si pi faha na pi fyâha. Nka pi nyé a jɛn'a fyâha mε, maa là bâra pi sèege na: «Kafoonji! Dawuda Tuluge Shinŋi! Nùñaara ta wuu na!»

³² Ka Yesu si yyére maa pi yyere maa pi yíbe: «Naha yii la nyé mii u pyi yii á yε?» ³³ Ka pi i jwo: «Kafoonji, wuu nyiigii múgo, wuu raa naa.» ³⁴ Nyé ka pi nùñaare si u ta sèl'e, ka u u bwòn pi nyiigii na. Lire tènì mujye e, ka pi i ntìi na naa, maa ntaha u fye e.

21

*Saanŋi Yesu à jyè Zheruzalɛmu kànhe e
(Marika 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19)*

¹ Mà pi yaha pi i byanhare Zheruzalɛmu kànhe na, pi mpyi a nò Betifajye kànhe na, Olivye cire niŋke kàmpanŋke na. Ka Yesu si u cyelempyiibii pìi shuunni tun, ² maa pi pyi: «Kànhe ku nyé yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii aha sà nò wani, yii sí n-tíi pi ta pi à dùfaanɔcwo ná u pyà pwò wani. Yii i yi sànya, yii pa ŋkan na á. ³ Wà ha yà jwo yii na, yii i urufoo pyi “Yi kyaa li nyé Kafoonji na, u aha ŋkwò yi na, yi sí n-pa.”»

⁴ Yesu à yire dùfaanɔyi cya, bà tèecyiini Kile tùnntunŋi jwumpe si mpyi si fùnŋò mε. U mpyi a jwo: ⁵ «Yii yi jwo Siyɔn kànhe shiinbil'á na:

“Yii wíi! Yii saanŋi wá na ma yii yyére,

u nùŋk'à pi sèl'e,

u à dùg'a tèn dùfaanŋa niŋ'i*,

dùfaannunji pyìge kà niŋ'i†.”»

⁶ Nyé ka cyelempyiibii mú shuunni si ŋkàre, nde Yesu mpyi a jwo ke, maa sà lire pyi. ⁷ Pi à pa ná dùfaannunji ná u pyìge e ke, maa pi vaaŋnyi yà taha ku na, ka Yesu si dùg'a tèn na ŋkèege.

⁸ Sùpyire niŋyahara mpyi kuni jwòge na, ka ti niŋyahara si ti vaaŋntinŋyi yà wwû mà pìli pìli Yesu yyaha na kuni i, ka pìi si weyi kwòn kwòn a pìli kuni i‡. ⁹ Sùpyire ti mpyi Yesu yyaha na ná nte ti mpyi u kàntugo ke, tire puni mpyi na ŋkwúuli maa ŋko:

«Yabwòhe! Dawuda Tuluge Shinŋi wi!

* **21:5** Saanwa ká dùgo dùfaanŋa na, lire li mpyi yyeŋiŋke ná maye ntìrigenji saŋcyɛenni. † **21:5** Zakari 9.9 ‡ **21:8** Saanŋi pi nyé na mpère ke, pi maha nyii karigii pyi si u bɛ (2 Saanbii 9.13).

Ngemu u nyε na ma Kafoonji Kile mεge na ke, Kile u jwó le u á§!
Pèente ti taha Kile na nìnyicyeyi puni i.»

¹⁰ Nyε Yesu à pa jyè Zheruzalεmu kànhe e ke, ka kànhe puni si yîr'a taha, fo pi na piye yíbili: «Taha joofo u wà urufoo ye?» ¹¹ Ka sùpyire si pi pyi: «Yesu wi, Kile tùnntunji u à yîri Nazareti i, Galile kùluni i ke.»

*Yesu à cwðhõmpii kòr'a yige Kileñaarebage ntàani na
(Marika 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22)*

¹² Nyε ka Yesu si ñkàre Kileñaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi na pεrempe ná zhwoñji pyi wani ke, maa pire kòre, maa wyérefaabii tàbalibii ná sanmpanmpεεbii yatεenjiyi ñooñ'a cyán cyán*. ¹³ Maa pi pyi: «“Mii bage sí n-pa a yiri Kileñaarebaga†.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Semεñi i. Nka yii pi ke, yii à ku kεenn'a pyi “nànkaalii tabinniga‡”.»

¹⁴ Ka fyinmpii pìi ná dìshiyifeebii pìi si file u na Kileñaarebage e, ka u u pire cùuñò. ¹⁵ Nyε Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibil'à cyire kakyanhala karigii nya tapyige e, maa nàñkopyire nya ti i yu fànha na: «Yabwòhe! Dawuda Tuluge Shinji wi!» ke, ka pire lùuni si yîri§, ¹⁶ maa Yesu pyi: «Nje pi nyε na yu ke, taha mu wá na yi núru mε?» Ka Yesu si pi pyi: «Mii naha na yi núru. Taha yii sàha ñkwò a mpe jwumpe kála Kile Jwumpe Semεñi i na “Kile à u pèente jwumpe le nàñkopyire ná jirinwòrò pyìibii ñwòyi i*” mε?»

¹⁷ Ka Yesu si yîri pi taan, maa fwooro kànhe e, mà kàre Betani kànhe e, maa shwòn wani.

*Yesu à fizhiye cige láña
(Marika 11.12-14, 20-24)*

¹⁸ Kuru canña nùmpañña, Yesu ninuruñji na ñkèege Zheruzalεmu i, ka katege si u ta. ¹⁹ Ka u u fizhiye cige nya kuni na, maa file ku na. Wyεεre baare e, u nyε a yasεε ta ku na mε†, maa jwo ku na: «Ma hà zii núru yasεε se nya mε!» Ka cige si ntíl'a waha.

²⁰ Cyelempyiibil'à lire nya ke, ka li i pi bilibili fo pi à yíbe na: «Di ñke fizhiye cig'à pyi maa waha tèenuuni i ye?» ²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii aha nta yii à dáníyanji pyi ná funñò ñinjin i, nde mii à pyi ñke fizhiye cige na ke, yii sí lire fiige pyi, lire kanni bà mε, yii aha jwo ñke ñañke ku kò a yîri ku tatεenge e ku sà ñcwo banji i, lire sí n-pyi. ²² Yii aha Kile ñáare yaaga maha yaaga kurugo ná dáníyanji i ke, yii sí kuru ta.»

*Pi à Yesu yíbe u fànhe tatage kyaa na
(Marika 11.27-33; Luka 20.1-8)*

²³ Ka Yesu si jyè Kileñaarebage e, maa sùpyire kálali. Mà u yaha lire na, ka Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná Yahutuubii kacwònribii si shà u yyére, maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na ñcyii karigii pyi ye? Joofo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi ye?»

²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe kyaa ñinjin na, yii aha mii ñwò shwò, lire tènì i, ñge u à kuni kan mii á, mii u a ñcyii karigii pyi ke, mii sí n-ta urufoo cyêe yii na. ²⁵ Mii à jwo yo, joofo u mpyi a Yuhana Batizelipyinji tun u pa a sùpyire batizeli ye? Kile laa, sùpyire?»

Nyε ka pi i ñkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na ñaha na wuu sí nyε a ñεn'a dá u na mà ye? ²⁶ Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire sì li yaha wuu na mε, ñaha na ye pi pun'à tèn ná l'e na Yuhana na mpyi

§ 21:9 Zaburu 118.26 * 21:12 Yahutuubii pi mpyi maha yîri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kileñaarebage wunji na. Lire pyinjinna na, wyérenjwòge ku mpyi a yaa k'a sárali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha já a kuru sára, maa núr'a já a ntége pyi. Yatòre ti maha yaa ti já a pyi sáraga ke, pérempyiibii mpyi maha tire pérelì pir'á. Pi mpyi maha ti lwòore dùrugo. † 21:13 Ezayi 56.7 ‡ 21:13 Zheremi 7.11 § 21:15 «Nde l'à pi lùuni yîrige ke»: lire bà li nyε na Yesu à pérempyiibii kòrò kanna mε, ñka u à fyinmpii ná dìshiyifeebii yaha pi à jyè Kileñaarebage e. Lire na mpyi kafuun Yahutuubil'á. * 21:16 Zaburu 8.3 † 21:19 Ñke fizhiye cige ku nyε ná weñyahayi i yasεε baa ke, kuru na nyε Yahutuubii ñùñufeebii fiige, mpiimu pi à fyinme tò wwomò na ke.

Kile tũntunŋɔ.» ²⁷ Pi à piye taanna a kwò ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinŋi u mpyi a u tun ke, wuu nyɛ a cè mɛ.»

Ka Yesu si pi pyi: «Nyɛ l'aha mpyi amuni, ŋge u à kuni kan mii á, mii u a ŋcyii karigii pyi ke, mii mú si uru cyêe yii na mɛ.»

Jyafeebii shuunniŋi kani

²⁸ Ka Yesu si núr'a jwo: «Naha shi yii nyɛ na sɔnŋi mpe e ye? Nàŋi wà u ná mpyi ná jyafee shuunni i, maa jwo niŋcyiiŋ'á “Na jya, sà báara na ɛɛɛɛɛɛ cikɔɔge e niŋjaa.” ²⁹ Ka jyafoonŋi si jwo “Mii nàha na si mɛ.” Nka kàntugo yyére, u à pa ntêr'a nùru, maa ŋkàre cikɔɔge e. ³⁰ Ka tufoonŋi si puru ninumpe taha jyafoonŋi shɔnwuŋ'á, ka uru si jwo “Baa, mii sí n-kàre” ŋka u nyɛ a pa ŋkàre mɛ. ³¹ Pire shiin shuunniŋi i, u ŋgire u à tufoonŋi nyii wuuni pyi ye?»

Ka pi i jwo: «Jyafoonŋi niŋcyiiŋi.» Ka Yesu si pi pyi: «Sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, múnalwɔɔre shwofeebii ná fwòrobacyeebii sí n-jyè Kile Saanre e yii yyaha na. ³² Naha kurugo ye Yuhana Batizelipyiŋi à pa ntiiŋi kuni cyêe yii na, yii nyɛ a ŋɛn'a dá u na mɛ. Nka múnalwɔɔre shwofeebii ná fwòrobacyeebil'à ŋɛn'a dá u na. Yii sí pi à lire nya ke, yii nyɛ a ŋɛn'a têt'a nùru maa dá u na mɛ.»

Ɛɛɛɛɛɛ kɔɔge faafeebii bàtaage (Marika 12.1-12; Luka 20.9-19)

³³ Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii bàtaage kà lógo sahanŋi. Pyengefoonŋi wà u ná ɛɛɛɛɛɛ cikɔɔgo yaa, maa ku kwûulo, ɛɛɛɛɛɛ lwɔhe maha wwû wyige ŋkemu i ke, maa kuru tùgo, maa ŋkubaga yaa cikɔɔge kàanmucyafoonŋi mɛɛ na. Lire kàntugo maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasɛɛɛre táali piye na, maa nta a kàre kùlutɔɔn'l'e. ³⁴ Nyɛ ɛɛɛɛɛɛni yasɛɛɛre tèekwɔɔnn'à pa nɔ ke, ka u u báarapyiibii pii tun u cikɔɔge faafeebil'á pi sà uru nàzhan yasɛɛɛre shwɔ pi a ma. ³⁵ Ka faafeebii si pire báarapyiibii cyán a cû, maa wà bwòn, maa wà bò, maa u sanŋi wà ná kafaayi i. ³⁶ Ka cikɔɔge foo si núr'a báarapyiibii piiberɛ tun pi á, pire mpyi a nyaha mà tòro niŋcyiibii na, ka faafeebii si pire pyi niŋcyiibii fiige. ³⁷ Ka cikɔɔge foo si ŋkànha a u yabiliŋi jyaŋi tun pi á, maa jwo “Pi sí n-silege mii jyaŋi na.” ³⁸ Nka faafeebil'à cikɔɔge foo jyaŋi nya ke, maa wá na yu piy'á “Cikɔɔge foo koolyiŋi u nyɛ ŋge. Yii a wá, wuu u bò, kɔɔge sí n-pyi wuu wogo.” ³⁹ Ka pi i jyafoonŋi cyán a cû mà wà cikɔɔge kàntugo, maa u bò.»

⁴⁰ Nyɛ Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Numɛ, cikɔɔge foo ká mpa, naha u sí n-pyi ku faafeebii na bɛ?» ⁴¹ Ka pi i u pyi: «Cikɔɔge foo sí pire shinpiibii puni bompere bò, si cikɔɔge kan piiberil'á, mpiimu pi sí raa ku yasɛɛɛre kaan u á ti tèewwuuni i ke.» ⁴² Ka Yesu si jwo: «Nje y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i ke, taha yii nyɛ a yire kâla mɛ? Y'à sémɛ:

“Bafaanribil'à cyé kafaage ŋkemu na ke,
kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbiini na.
Kafoonŋi Kile u à lire pyi,
l'à pyi kakyanhala wuu nyii na‡.”

⁴³ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á: yii sí n-yige Kile Saanre e, si supyishiŋi wabɛɛ lèŋɛ t'e, mpiimu pi sí raa Kile nyii wuuni pyi ke. [⁴⁴ Nyɛ shin maha shin u à cwo kuru kafaage ŋuŋ'i ke, urufoo sí n-kyɛɛɛɛ n-kyɛɛɛɛ, kuru kafaage sí ká ŋcwɔ shin maha shin ŋuŋ'i ke, ku sí urufoo cwònhòŋɔ.]»

⁴⁵ Nyɛ Kile sáragawwuubii ñuŋufeebii ná Farizhɛɛnbil'à Yesu bàtaayi lógo ke, ka pi i nta a cè na pire kyaa na u mpyi. ⁴⁶ Ka pi i wá na ŋcaa si u cû, ŋka pi mpyi na fyáge sùpyire yyaha na, naha na ye sùpyire mpyi a tèn ná l'e na u na nyɛ Kile tũntunŋɔ.

22

Cikwɔɔnre lyimbwooni bàtaage (Luka 14.15-24)

‡ 21:42 Zaburu 118.22,23

¹ Ka Yesu si núr'a bàtaaga jwo pi á, u à jwo: ² «Kile Saanre à fworro nde kani kurugo: saanji wà à kataan nimbwoo bégele u jyanji cikwǎnre tooy'e. ³ U à bégel'a kwò ke, mpii pi mpyi a yyere ke, ka u u u báarapyiibii tun pi sà pire pyi pi a ma, ka pi i jcyé paŋa. ⁴ Ka u u núr'a báarapyiibii pi tun, maa pire pyi “Yii sà yi jwo shinyyerebil'á na mii naha a lyimbwoo yaa, na mii naha a na nupyahigii cyi ná yatǎore sìnme woore tà bò, na mii naha a bégel'a kwò, na pi a ma cikwǎnre zǎnneeg'á.”

⁵ Nka pi wà jye a saanji yini lwó a wíi me. Ka wà bá si yír'a kàre u kerege e, ka wà si nkàre u cwòhònt'á, ⁶ ka pi sanmpii si saanji báarapyiibii cyán a cù, maa pi kyéregé, maa pi bò. ⁷ Ka saanji lùuni si yíri, ka u u u kàshikwǎnbii yírige pi à sà pire shinbompíi bò, maa pi kànhe súugo.

⁸ Nye ka u u núr'a jwo u báarapyiibil'á “Cikwǎnre njyìŋ'á à bégele, nka shinyyerebii ná uru njyìŋi mpyi a yaa me. ⁹ Yii a sè kúnjyì na, yii aha shin maha shin nya ke, yii uru yyere cikwǎnre zǎnnege na.” ¹⁰ Ka báarapyiibii si yír'a kàre kurigii jwǎyi na. Shin maha shin pi à ta wani ke, maa pire puni yyer'a pa ntèg'a cikwǎnre bage jî, shinpii bàra shincenmii na.

¹¹ Ka saanji si jyè si shinyyerebii wíi, mà nàŋi wà ta pi shwòhòl'e, cikwǎnvaanji baa. ¹² Ka saanji si u pyi “Na cevoo! Di mu à pyi maa jyè naha mà ta cikwǎnvaanji jye mu na mà ye?” Uru nàŋi jye a yà ta a jwo me. ¹³ Ka saanji si u báarapyiibii pyi “Yii u tooyi ná u cyeyi pwò, yii i u wà cyìŋŋi na numpini i, wani sùpyire maha myahigii súu marii nkyañhigii kùru.”»

¹⁴ Yesu à bàtaage jwo a kwò ke, maa núr'a jwo: «Yii li cè na Kile à shinnyahara yyere, nka shinnyahara jye a cwǎnrò me.»

*Pi à Yesu yíbe múnalwǎore nkanji kyaa na
(Marika 12.13-17; Luka 20.19-26)*

¹⁵ Nye ka Farizheenbii si nkàr'a sà piye taanna, si kànhaŋa cyán Yesu na, bà pi si mpyi si u ta jcwú ná u yabiliŋi jwǎjwumpe e me. ¹⁶ Maa pi cyelempyiibii pi ná Eròdi tonkuni shiinbii pi tun Yesu á*, ka pire si sà u pyi: «Cyelentuŋi! Wuu à li cè na mu jye na fyáge sèŋi tajwuge e me. Jwumpe mu sí jye na yu mà yyaha tí ná Kile kuni i ke, puru na jye sèe, mu jye na fyáge sùpya na me, mu jye a sùpya pwóŋŋò sùpya na me. ¹⁷ Lire e ke ma tanyage jwo wuu á: wuu à yaa wuu a múnalwǎore kaan Ōromu saanbwòhe Sezari á la?»

¹⁸ Nka Yesu mpyi a fworro pire cwofeebii cwòore jwòhò na, ka u u pi pyi: «Yii pi à fyìŋme tò wwomò na ke, naha na yii na mii pere si jcwú ye? ¹⁹ Wyéreni yii jye na ntège na múnalwǎore sàrali ke, yii uru wà cyèe na na wee.» Nye ka pi i uru wyéreni tóŋŋke kà cyèe u na. ²⁰ Ka u u pi pyi: «Jofoo nàŋja ná u mege ku jye nge wyéreni na ye?» ²¹ Ka pi i u pyi: «Saanbwòhe Sezari.» Ka Yesu si pi pyi: «Nye yii a Sezari wuŋi kaan Sezari á, yii raa Kile wuŋi kaan Kile á.» ²² Pi à Yesu jwòshwǎore lógo ke, ka li i pi kàkyanhala, ka pi i yíri u taan mà kàre.

*Sadusiibil'á Yesu yíbe kwùubii nèŋi kyaa na
(Marika 12.18-27; Luka 20.27-40)*

²³ Kuru cannuge e, Sadusiibii pi maha jwo na kwujene jye nùmpañja me, pire pil'á file Yesu na maa jwo: ²⁴ «Cyelentuŋi! Kile tùnntunŋiMusa à jwo “Nò ká ceewe lèŋe maa nkùwù mà ta u jye a pyà si u na me, u còŋŋ'á yaa u ceenji lèŋe zànbangara na, u u pyi si u na, u yyahafoonji ninjwuŋi mege na.” ²⁵ Nye sìnne baashuunni na mpyi naha wuu yyéere. Pi puni ninjyen'á ceewe lèŋe maa nkùwù, u jye a pyà ta u na me. Njemu u à taha u na ke, ka uru si ceenji lèŋe. ²⁶ Ka uru mú si mpa nkùwù, u jye a pyà ta u na me. Ka tanrewuŋi wuuni mú si mpyi amuni fo mà sà nkùwò pi baashuunni na. ²⁷ Pire puni kántugo, ka ceenji mú

* **22:16** Eròdi shiinbii ná Farizheenbii mpyi na bēni me. Ōromu shiinbii fànhe mpyi a táan Eròdi shiinbil'á, ka pi i wá na sòŋŋi na múnalwǎore ngwùŋ'á yaa. Farizheenbii mpyi na sòŋŋi Kafoonji Kile u jye pire jùŋŋò na: lire e, mà múnalwǎore kan Ōromu saanbwòhe Sezari á, lir'á li cyèe na mu à jye u fànhe na maa jcyé Kafoonji Kile na.

si mpa ñkwû. ²⁸ Nye ná pire nàmbaa baashuunniñi puni s'à uru ceenji lèñ'a círi, kwùubii jèñi ká bú nta sèe, pi aha bú jè canñke ñkemu i ke, pi ñgir'á ceenji sí n-kan ye?»

²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à wurugo, lir'à ta yii ñye a Kile Jwumpe Semeni yyahe cè, si nta ñjyére Kile sífente na mε. ³⁰ Yii li cè, Kile yyére, sùpyire ká jè a fworó kwùñi i, nò sè ceewe lèñe mε, ceewe mú sè n-kan nò á mε. Ti sí n-pyi Kile mèlèkεεbii fiige. ³¹ Nje y'à séme Kile Jwumpe Semeni i kwuñeni kyaa na ke, yii ñye a yire kála mà? Kile à jwo ³² “Mii u ñye Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kilenji†.” Nye puru jwump'à li cyèe na pire mpii ñyii wuu pi ñye wani Kile yyére. Sùpyire ñyii woore ti maha Kile père, kwùubii kyaa bà mε.»

³³ Sùpyire ti mpyi na núru Yesu ñwò na ke, u kàlan'á pire puni kàkyanhala.

*Kile Saliyani kabilini l'à fànha tò cyi sanñkii na ke
(Marika 12.28-34; Luka 10.25-28)*

³⁴ Nye Farizhεenbil'à pa lógo na Yesu à jwumpe cyán Sadusiibii na ke, ka pi i ñkàr'a sà bínni Yesu taan. ³⁵ Kile Saliyani cyelentuñi wà na mpyi pi e, ka uru la si mpyi si Yesu pεε ñcû maa u yíbe: ³⁶ «Cyelentuñi! Saliyani kabilini ndi l'à fànha tò cyi sanñkii na ye?»

³⁷ Ka Yesu si u pyi: «“Ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á ná ma zòmbilini ná ma múnaani ná ma sònnjore puni i‡.” ³⁸ Saliyani kabilini ñjncyiini li ñye lire, lire l'à fànha tò cyi sanñkii puni na. ³⁹ Shonwuuni l'à taha lire na ke, lire tayyéreg'à pèe ñjncyiini fiige. Lire li ñye “ma supyiñeñi kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mε§.” ⁴⁰ Kile Saliyani kapyaaagii sanñkii puni ná Kile tünntunmpii jwump'à lwó a pwò ñcyii kapyaaagii shuunniñi na.»

*Kile Njncwənrəñi ñye Dawuda Tuluge Shin kannna mε
(Marika 12.35-37; Luka 20.41-44)*

⁴¹ Mà Farizhεenbii nimbinnibii yaha, Yesu à pi yíbe. ⁴² U à jwo: «Kile Njncwənrəñi kyaa l'à jwo ke, ñaha yii ñye na sòñji mà yyaha tíi ná u e ye? Jofoo tüluge e u sí n-fworó ye?» Ka pi i Yesu pyi: «Dawuda Tuluge Shin wi.» ⁴³ Ka Yesu si pi pyi: «Mà Kile Munaani yaha l'à Dawuda yyaha cû, ñaha kurugo u à u yyere uru Kafoonji ye? ⁴⁴ Yii li cè na Dawuda à jwo “Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á ‘Ta ma a pa ntèen na kàññe cyεge na, fo mii aha mu zàmpεenbii le mu tooyi ñwəh'i*.’ ”

⁴⁵ Ná Dawuda na Kile Njncwənrəñi yiri “Kafoonji” lir'à li cyèe na Dawuda Tuluge Shin kannna bà mε, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

⁴⁶ Pi wà ñye a jà a Yesu ñwò shwò mε. Mà láha kuru canñke na, wà saha ñye a ñen'a u yíbe mε.

23

*Yesu à Kile Saliyani cyelentiibii ná Farizhεenbii cèεεε
(Marika 12.38-40; Luka 11.39-52; 20.45-47)*

¹ Nye supyiñyahare ti mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u tire ná u cyelempyiibii pyi: ² «Kile Saliyani cyelentiibii ná Farizhεenbii ñye ndemu laage e ke, lire li ñye: na Musa Saliyani yyaha yu sùpyir'á. ³ Karigii pi ñye na yu yii á ke, yii cyire le barag'e yii raa cyi kurigii ñaare, ñka nde pi yabilimpaii ñye na mpyi ke, yii àha raa lire pyi mε. Ñaha kurugo ye nde pi maha yu ke, lire bà pi maha mpyi mε. ⁴ Pi maha Kile Saliyani pyi tuguro sùpyire ñun'i, ti sí n-jà ntemu lwó mε, pi yabilimpaii sí ñye na ñεεg'a sùpyire tège ti ñjwòñi na, ali nimbilere mε.

⁵ Pi kapyiinñkii puni ñye sùpyire ñyiñyaga karigii. Lire kurugo yaayi i pi maha Kile Jwumpe séme maha le a pwò pi byahigii ná pi cyeyi na ke, pi maha yire pyi nitabaaya. Mà

† 22:32 Ekizodi 3.6 ‡ 22:37 Duterenəmu 6.5 § 22:39 Levitiki 19.18 * 22:44 Zaburu 110.1

bâra lire na, pi maha pi vâanntinmbwoyi zhwòonre tòn*. ⁶ Wà ha pi yyere kataan njyì na, lire nyε me pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, bwompe tatεenyi pi maha jca. ⁷ Sùpyire tabinniyyi i, pi la maha mpyi sùpyire s'a pire père s'a pi shéere, s'a pi yiri “Cyelentuji”.

⁸ Nka yii pi ke, yii àha jεε sùpya u a yii pyi “Cyelentuji” me, jaha na ye yii mú puni na nyε cìnmpyii, Cyelentu ninjkin u nyε yii á. ⁹ Yii àha raa sùpyaŋi wà tufiige yiri “Tufooni” njñke na me, jaha na ye Tufoo ninjkin u nyε yii á, uru u nyε nìnyinji na. ¹⁰ Yii àha sùpyire yaha t'a yii pyi “Nùjufooni” me, jaha na ye Nùjufoo ninjkin u nyε yii á, uru u nyε Kile Njncwònròŋi. ¹¹ Ngemu u nyε yii shwòhòl'e shinbwòŋi ke, urufoo u pyi yii sanmpii báarapyi. ¹² Shin maha shin u à uye dùrugo ke, urufoo sí n-tírigε, nka shin maha shin u à uye tírigε ke, urufoo sí n-dùrugo.

¹³ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinme tò wwomò na ke, yii wuun'à kèεge! Naha na ye yii na Kile Saanre tajyinjwòge tùni, yii sì n-nyε me, mpai la ku nyε si jyè ke, maa pire tεgele kwòn.

[¹⁴ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinme tò wwomò na ke, yii wuun'à kèεge! Naha na ye yii maha lenkwucyeebii cyeyaayi shuu pi na ná yii jwòtanyi i. Yii maha Kile jáare na mòni sùpyire nyinyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa yii ta ke, lire sí n-waha sèl'e.]

¹⁵ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinme tò wwomò na ke, yii wuun'à kèεge! Naha na ye yii maha jáare njñke ná lwòhe cyeyi puni jny'i, maa sùpyire caa na lèŋi yii Kile kuni i. Nka yii aha wà ta, nde li sí urufoo pyi u yaa ná nafugombaage njyñi i fo tooyi shuunni mà tòro yii yabilimpai taan ke, lire kuni yii maha le urufoo taan.

¹⁶ Yii wuun'à kèεge! Naha na ye yii fyinmii wubii pi à sùpyire yyaha cù, maa nko pi á na sùpya ká nkàa Kilejáarebage na, kuru ngwùŋi nyε fànha urufoo na me, nka wà ha nkàa Kilejáarebage funjke sεenŋi na, kuru ngwùŋi na nyε fànha urufoo na. ¹⁷ Yii na nyε funjò baa shiin maa mpyi fyinmii, sεenŋi u à fànha tò laa, Kilejáarebage k'à sεenŋi le njire e ke, kuru k'à fànha tò? ¹⁸ Yii à jwo mú na sùpya ká nkàa sárayi tawwuge na, na yafyin sì urufoo ta me, nka sárage yaage k'à wwùl'a yaha sárayi tawwuge jny'i ke, na sùpya ká nkàa kuru na, na urufol'à yaa u kuru kàage wwù. ¹⁹ Fyinnmii pi pi! Sárage yaage k'à fànha tò laa, sárayi tawwuge ku maha sárage le njire e ke, kuru ki? ²⁰ Shinji u à kàa sárayi tawwuge na ke, urufoo mú à kàa ku njñò yaayi puni na. ²¹ Shinji u à kàa Kilejáarebage na ke, urufol'à kàa Kilejáarebage ná ku fooni Kile na. ²² Shinji u à kàa njyinyi na ke, urufol'à kàa Kile saanre yatεenŋke ná ku tεenfoonji Kile na.

²³ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinme tò wwomò na ke, yii wuun'à kèεge! Naha na ye yii maha yii nànyeyi ná kanyeyi yafwòhòfwòhòre sannte puni yáhaŋi wwù, mà li ta karigii cyi à fànha tò Saliyaŋi kapyaaagii puni na ke, yii à cyire fènn'a yaha nkere na. Cyire cyi nyε: ntiŋi ná jùjáare ná jwòmεefente. Cyire yii sí mpyi a yaa yii a mpyi, yii i cyi sanŋkii bâra cyire na. ²⁴ Fyinnmii pi pi! Yii à sùpyire yyaha cù mà li ta yii yabilimpai nyε na jaa me. Yii maha yii lùbyage fyinnε si sisòŋi wwù k'e, mà li ta yii na jwòhòyi jwoore k'e!

²⁵ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinme tò wwomò na ke, yii wuun'à kèεge! Naha na ye yii maha yii yajigiyyi kàntuyi jyí na fíninji, mà li ta yi funjy'à jî nàŋkaage ná sòŋjòpeere na. ²⁶ Yii Farizhεεnbii, yii na nyε fyinnmii! Yajigiyyi funjy'i yii à yaa yii fyànha a jyé, lire ká mpyi, kàntugo yyérenji mú maha fíninje.

²⁷ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinme tò wwomò na ke, yii wuun'à kèεge! Naha na ye yii na nyε mu à jwo fanjyeyε, pi à jjemu fíninje ke, mu aha

* **23:5** Yahutuubii mpyi maha Kile Saliyaŋi jwumpe pà séme maha le yatòore seeyi i, maha mpwò pi byahigii na, lire nyε me kàmene cyεge na (Ekizodi 13.9; 16; Duterεnòmu 6.8). Pi maha zhwòore le pi vâanntinnyi jwòŋkuyi na, s'a piye funjò cwo pi Saliyaŋi na (Nòmburu 15.37-41; Duterεnòmu 22.12). Farizhεεnbil'à cyire karigii cù ná sèl'e si li cyéε na pire na Kile jáare mà tòro sùpyire sannte na. † **23:24** Yahutuubil'á, sisòŋmpii ná jwòhòy'à jwòhò.

yi kàntuge wíi, mu a sì yi lemε ta p'à jwɔ, yi funŋke s'à jî kaciyi ná kàkyayi na‡. ²⁸ Amuni yii nyε, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tí sùpyire sannte nyii na, mà li ta yii à fyìnme tò wwomɔ na, yii funŋyi s'à jî pege na.

²⁹ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhεenbii, yii pi à fyìnme tò wwomɔ na ke, yii wuun'à kèεge! Naha na ye yii maha Kile túnntunmpii kwònhigii yaa na faanre, sùpyire t'à tí ke, maa kacεnŋkuure yaa tire kwònhigii na, ³⁰ maa ŋko “Kampyi wuu mpyi wuu tulyeyi tiŋi i, wuu mpyi na sì jεε n-bâra pi na si Kile túnntunmpii bò mε.”

³¹ Lire pyinŋkanni na, yii yabilimpil'à li cyêe na mpai pi à Kile túnntunmpii bò ke, yii mú à pi pire fiige. ³² Nyε sòŋke yii tulyey'à lyêele ke, yii yyaha le yii i ku fâl'a nɔ ku tεgeni na! ³³ Wwòpiyi yà ye! Yii màcwɔn tũlugo sùpyiibii! Di yii sí n-jà n-shwɔ n-jwo nũmpanŋa nage na ye?

³⁴ Lire e ke yii lógo, mii sí raa Kile túnntunmpii p̄i ná yákilifeebii p̄i ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii p̄i tunni yii á. Yii sí n-bò pi e, si p̄i kwòro cige na, si p̄i bwòn Kile Jwumpe kàlambayi i, si p̄i kyérege kànyi yyaha kurugo. ³⁵ Lire e Kile sí n-tíge yii na pire shintiibii puni mbòŋi i: Abéli u à tí ke, mà lwó uru tèeboni na, fo mà sà nɔ Baraki jyaŋi Zakari mbòŋi na, Zakari pi à bò Kileŋaarebage sècyage ná sárayi tawwuge shwòhɔl'e ke. ³⁶ Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cêεεε tire boore puni kurugo.»

*Yesu à jwo Zheruzalεmu kànhe kyaa na
(Luka 13.34-35)*

³⁷ Ka Yesu si núr'a jwo: «Ei! Zheruzalεmu shiinbii, yii Zheruzalεmu kànhe shiinbii, yii pi maha Kile túnntunmpii bùu, maa Kile jwumpe jwufeebii wàa ná kafaay'i maha bùu ke, y'à tooyo niŋyahaya kwò mii la mpyi si yii bínni yiye e s'a yii kàanmucaa, bà ŋkũnuŋi maha u pyire bínni tiye e, maa bùru ti ŋuŋ'i mε. Nka yii nyε a jεε lire e mε. ³⁸ Ku ke numε! Kile sí cye wwú yii kànhe taan si yii yaha yiye kanna na. ³⁹ Yii li cè, mà lwó numε na, yii nyiini saha sì n-tège mii na mε, fo canŋke yii sí n-pa raa ŋko “Ngemu u nyε na ma Kafoonŋi Kile mεge na ke, Kile u jwó le ur'áŠ.”»

24

*Yesu à jwo na Kileŋaarebage sí n-jya
(Marika 13.1-23; Luka 21.5-24)*

¹ Nyε mà Yesu yaha u u si raa fwoore Kileŋaarebage e, ka u cyelempyiibii si file u na maa u pyi na u Kileŋaarebage jwɔŋkanni wíi. ² Ka u u pi pyi: «ŋke basinaŋke yii nyε na ŋan'amε ke, sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, canŋa na ma, ku puni sí n-si n-pwòn n-cyán, si ku ŋkunŋyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

³ Nyε ka Yesu sí n-kàr'a sà ntèen Olivye cire ŋaŋke ŋuŋ'i. Ka u cyelempyiibii kanni si file u na, maa u pyi: «Wuu cyelentuŋi, naha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Nde li sí mu tènuruni ná diŋyeŋi tèekwooni cyêe wuu na ke, lire jwo wuu á.»

⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mε. ⁵ Yii li cè na shinŋyahara sí mii mεge le piye na, si mpa jwo yii á na Kile Niŋcwònrɔŋi kyaa l'à jwo ke, na pire pi nyε ure. Pi sí raa shinŋyahara jwɔ fáannŋi s'a wuruge. ⁶ Yii sí raa kàshiyi shenre núru yiye táan, s'a yi shenre núru laatɔnyii i, lire kà yii funŋɔ pɛn mε. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyε mε, ŋka lire bà li nyε diŋyeŋi tèekwooni mε. ⁷ Supyishiŋi wà sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo wà na, k̄ini là sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo là na. Katibwòhe ná ŋiŋke jcyèennɛŋi sí n-pyi cyeye niŋyahay'e. ⁸ Ncyii karigii puni na nyε kanhare tasiige, bà laani maha yíri maa nta a yaa ná li ziŋi i mε.»

‡ 23:27 Yye maha yye, bilereŋkwonŋi kataanni ká byanhara, sùpyire maha kwònhigii finiŋe, bà shinparantorobii si mpyi s'a cyi jaa raa jwúu, pi àha ŋkwò ntòro mbwòn cyi na mε. Naha na ye pi aha bwòn cyi na, pi saha nyε a finiŋe Kile á mε fo mà cibilaage máhana, pi mú saha sì n-jà n-pyi bilereŋkwonŋi kataanni i mε. § 23:39 Zaburu 118.26

⁹ Pi sí n-pa raa yii leni cye e, pi raa yii kyérege, s'a yii bùu, yii kyaa sí n-pen supyishinji pun'á mii mege kurugo. ¹⁰ Lire sí shinnyahara pyi ti fworó Kile kuni i, s'a tiye leni zàmpeebii cye e, si tiye kyaa pen tiy'á. ¹¹ Kafinivinibii pìi sí n-pa piye pyi Kile túnntunmii, si shinnyahara wurugo. ¹² Pege mpèenji kurugo, tàange sí n-pa n-cyére shinnyahara á. ¹³ Nka ngemu ká já a uye waha maa ntèen Kile kuni i fo mà sà nò tēgeni na ke, urufoo sí n-shwò.

¹⁴ Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, puru sí n-jwo dijnyenji supyishinji pun'á, bà pi si mpyi si sèenji lógo me. Lire kántugo dijnyenji tèekwooni sí n-ta nò.

¹⁵ Nyε yapege k'à sàa pen Kile á, ná Kile túnntunni Daniyeli à ku kyaa jwo ke*, yii aha kuru nya Kilejaarebage sèecyage e tēni ndemu i ke, ngemu ká mpe jwumpe lógo ke, urufoo u yyaha le u u pu jwòhe cya a cè! ¹⁶ Nyε lire tēni ká nò mà shin maha shin ta Zhude kùluni i ke, pìrefee pi a fì pi a wá janyi kàmpañke na. ¹⁷ L'aha ngemu ta u bage kàtanñke juy'i ke, urufoo kà nùru ntíge si yaaga lwó bage e me, u u ntíl'a tíge u a fì. ¹⁸ L'aha ngemu ta kerege e ke, urufoo kà nùru raa ma pyenge si mpa u vāantimbwòhe lwó me. ¹⁹ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifēe ná pyinēebii na sèl'e. ²⁰ Yii a Kile jáare, bà yii canñeke si mpyi k'aha mbē ná wyeere tēni i, lire nyε me ná canñeke e me. ²¹ Yire canñyi sí n-waha sèl'e. Mà lwó dijnyε tasiige e, mà pa bwòn nijjaa na, uru ngahañi fiige saha mpyi a nya me, fo mà sà dijnyε kwò, uru ngahañi fiige sàha mú sà n-pyi me. ²² Kàmpyi Kafoonji Kile mpyi a uru ngahañi tēni bere me, sùpya mpyi na sà n-shwò me. Nka u à u tēni bere u nijcwànribii kurugo, bà pire si mpyi si shwò me.

²³ Nyε shin ká jwo yii á na Kile Nijcwànronji na wá naha, lire nyε me u wá mēni i, yii àha ndá urufoo na me. ²⁴ Naha kurugo ye kafinivinibii pìi sí n-yîri na pire pi nyε Kile Nijcwànronji, pìi sí raa ñko na pire na nyε Kile túnntunmii. Pi sí raa kacyeenñkii cyēre, s'a kakyanhala karigii pyi, bà pi si mpyi, kampyi pi sí n-jà, s'a Kile nijcwànribii mú bá wuruge me. ²⁵ Yii lógo! Mii à jcyii karigii jwo yii á, mà jwo cyi tēni li nò ke.»

Yesu sí nùru n-yîri ñnyinji na si mpa

(Marika 13.24-27; Luka 21.25-28)

²⁶ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Nyε wà ha jwo yii á na Kile Nijcwànronji na wá síwage e, yii àha ñkàre wani me. Wà ha yii pyi na u na wá bage k'e, yii àha ndá yire na me. ²⁷ Bà sùpyire puni maha kileñini nya l'à yîri dijnyenji jùñke kà na, maha sà fworó jùñke sanñke na me, amuni Supyanji Jyanji sí nya u cannuruge. ²⁸ Cyage e yakwugo nyε ke, wani cinmpunñyi nyε na binnini.

²⁹ Cyire canmpyaagii yyefuge ká ntòro,
 “Canñ jyiini sí n-tíi n-pyi numpire,
 yinñke sàha mú sà raa bèenme yige me.
 Wòrigii sí raa n-cwu,
 yire kakyanhala yaayi yi nyε ñnyinji na ke,
 yire sí n-cúnñò n-cúnñò n-yîri yi tatēenyi i†.”

³⁰ Nyε lire tēni i, Supyanji Jyanji fyēñi sí n-ta nya ñnyinji na, jùñke supyishinji puni sí raa meε súu, pi puni sí u nimpañi nya nahanyi i ná fànhe ná sìnampe nimbwompe e. ³¹ Lire kántugo mpurubwòhò meε sí n-fworó fànha na, u sí u mèlèkēebii tun dijnyenji kàmpañyi sicýērenji puni na, pi i Kile nijcwànribii wà piye na, mà lwó dijnyenji jùñke kà na mà sà nò ku sanñke na.»

Yii a kacyeenñkii kàanmucya

(Marika 13.28-31; Luka 21.29-33)

³² Ka Yesu si nùr'a jwo: «Yii fizhiye cige kàanmucya a wíi ke! K'aha ñkényε nivònyò yige, maa fùn tēni ndemu i ke, yii maha jwo na nùñgwòh'à byanhara. ³³ Lire pyinñkanni na, yii

* 24:15 Daniyeli 9.27; 11.31; 12.11 † 24:29 Ezayi 13.10; 34.4

aha mpa cyire karigii puni nya cyi i mpyi, yii i ntèen ná l'e na tèn'à byanhara, li bá a nɔ.
³⁴ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mpíi pi à dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e.†
³⁵ Nijyinjí ná njñke sí n-pa n-tòro, ñka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.»

Kile kanni u à Supyañi Jyañi Yesu tènuruni cè
(Marika 13.32-37; Luka 17.26-30, 34-36)

³⁶⁻³⁷ Ka Yesu si núr'a jwo: «Nde li nyɛ Supyañi Jyañi nùrunji ke, shin ninjkin nyɛ a sii ngemu u à u tènuruni ná u cannuruge cè mɛ. Ali Kile mèlɛkɛɛbii ná Jyafoonji nyɛ a kuru canñke cè mɛ. Tufoonji Kile kanni u à ku cè. Karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tiñji i ke, cyire shiñji sí raa n-pyi. ³⁸ Nuhu tiñji i, mà jwo lùbwooni li pa ke, sùpyire mpyi na lyí marii byii, cyeebii mpyi na ñkaan nambaabil'á, nambaabii sí i cyeebii lèñi fo mà sà nɔ canñke Nuhu à jyè bakwɔɔge e ke, ³⁹ pi mpyi na sônñi yafyin na mɛ, ka lùbwooni si mpa pi puni shi bò. Nyɛ amuni Supyañi Jyañi tènuruni mú sí n-pa n-pyi.

⁴⁰ Nyɛ lire tènì ká shiin shuunni ta kɛɛge e, wà sí n-lwó si u sanñi yaha. ⁴¹ L'aha cyee shuunni ta pi i sùmañi tirili tirage na, wà sí n-lwó si u sanñi yaha.

⁴² Lire e ke yii bégele tɛrigii puni i, ñaha na yɛ yii nyɛ a yii Kafoonji cannuruge cè mɛ. ⁴³ Yii lógo! Kàmpyi bage foo mpyi maha nàñkaanji tēepani cè numpilage e, u mpyi maha si nyɛ zínni ñóó si u yaha u kakyaare pyi mɛ. ⁴⁴ Lire kurugo yii mú à yaa yii bégel'a kwôro, ñaha na yɛ canñke ku nyɛ yii nyɛ a tèn ná k'e mɛ, kur'e Supyañi Jyañi sí n-pa.

⁴⁵ Nyɛ báarapyinjí na nùñufoonj'á dá pi sanmpii shwɔhɔl'e, u yákiñji mú s'à pèe ke, uru báarapyinjí shiñji nùñufoonji maha yaha u u pyenge karigii cwɔɔnre, maa njyinjí kaan báarapyiibii sanmpil'á u tēekanl'e. ⁴⁶ Lire e báarapyi maha báarapyi nùñufoo, u à pa u ta u u báarañi njɛɛnñi pyi amuni ke, uru wuuni sí jwɔ. ⁴⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyinjí nùñufoonji sí u pyenge karigii puni nùñufente le u cye e. ⁴⁸ Ñka báarapyiibii kacwɔnɔnɔñi ngemu ká mpyi shiñpi maa sônñi uye funñ'i na uru nùñufoonji sí mɔ lire kùluni i, ⁴⁹ maa wá na u báarapyiñɛɛbii bwùun, maa uye yaha njyinjí ná sinmbyaani laage e ná sinmbyampiyyi i ke, ⁵⁰ canñke ku nyɛ uru báarapyinjí nyɛ a tèn ná k'e mɛ, ná tènì li nyɛ u nyɛ a sônñɔ ná l'e mɛ, u nùñufoonji sí n-páa n-pa. ⁵¹ U sí uru báarapyinjí kyérege sèe sèl'e, mpíi pi à fyinmɛ tò wwomɔ na ke, si u ná pire sàrañi pyi ninjkin. Wani u sí raa mɛɛ sùu s'a ñkyàñhigii kùru.»

25

Pùceepyire kɛñi bàtaage

¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Kile Saanre njyinjí sí n-fworo nde kani kurugo: pùceepyire ke ti ná fùkinabii lwó a kàre cipoonji nùñɔ tabenjke e. ² Pi shiin kanjkuro na mpyi funñɔ baa, pi sanmpii kanjkurunji sí mpyi yákiñifee. ³ Mpíi pi mpyi funñɔ baa ke, pir'à pi fùkinabii lwó a kàre, pi nyɛ a sìnme lwó piye cye e mɛ. ⁴ Ñka yákiñifeebil'á pi fùkinabii lwó maa sìnmpɛ pà lwó piye cye e.

⁵ Nyɛ cipoonj'á mɔ u nyɛ a pa mɛ, ka ñɔmpe si pi puni jà, ka pi i ñóó. ⁶ Nyɛ njñk'à pa ñi ke, ka mejwuu si fworo fànha na “Cipoonji u ñge! Yii fworo, yii i u nùñɔ bɛ!” ⁷ Ka tire pùceepyire kɛñi si jè ñɔmpe na, maa pi fùkinabii bégele. ⁸ Ka funñɔ baa wuubii si wá na yákiñi wuubii pyi “Yii sìnmpɛ pà kan wuu á, ñaha na yɛ wuu fùkinabii naha na sí raa fùre sìnñkuunji na!” ⁹ Ka pire sí pi pyi “Ná sìnmpɛ e wuu naha a pa ke, puru naha na si n-jà wuu ná yii ta mɛ. Yii a si sìnmpɛɛbii yyére, yii i sà pà shwɔ.”

¹⁰ Nyɛ mà pi yaha pi i ñkèege sìnmpɛ tashwɔge e, ka cipoonji si mpa. Mpíi pi mpyi a bégele ke, ka pire si jyè ná u e cikwɔɔnre bage e, ka pi i ku shwɔhɔ.

¹¹ Nyɛ tēr'á pyi ke, ka pùceepyire kanjkurunji sanñi mú si mpa maa jwo “Nùñufoonji, nùñufoonji! Nwɔge múgo wuu á.” ¹² Ka u u pi pyi “Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii nyɛ a yii cè mɛ.”»

† 24:34 Pii maha jwo: «nde tènì shiinbii sí cyire karigii nya tapyige e.»

13 Nye ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Yii bégele tèrigii puni i, naha na ye yii nyε a Kafoonji cannuruge ná u tèepani cè mε.»

*Báarapyiibii taanrenji bàtaage
(Luka 19.11-27)*

14 Ka Yesu si núr'a jwo: «Li sí n-pyi mu à jwo nàñi wà kùshe wu u à u báarapyiibii yyere, maa u nàfuunji le pi cye e. 15 U à wyérefyinni tòonyò ñkwuu kanjkuro (500) kan wà niñkin á, maa ñkwuu shuunni (200) kan wà á, maa ñkuu (100) kan tanrewun'á. U à wyérefyinni kan pi á mà tàanna ná pi shin maha shin pèrege e, pi raa tòn caa u na, maa ñkàre. 16 Wyérefyinni ñkwuu kanjkurun'á kan ñgemu á ke, ka uru si ntíl'a kàr'a sà a cwòhante pyi, maa ñkwuu kanjkuro tòn ta mà bàra u wyérefyinke na. 17 Ñkwuu shuunni'á kan ñgemu á ke, ka uru mú si li pyi amuni, maa ñkwuu shuunni tòn ta mà bàra u wyérefyinke na. 18 Ñkuun'á kan ñgemu á ke, ka uru si ñkàr'a sà wyii kwòn ñinke na, maa u ñuñufoonji wyérefyinke le a ñwòhò.»

19 Tère nimbwol'á tòro ke, ka pire báarapyiibii ñuñufoonji si núr'a pa, maa pi puni yíbe pi wyérefyinni báaranjanni na. 20 Wyérefyinni ñkwuu kanjkurunji mpyi a kan ñgemu á, ka u u ñkwuu kanjkuro tòn ta mà bàra u na ke, ka uru si file maa jwo “Ñuñufoonji, wyérefyinni tòonyò ñkwuu kanjkuro mu mpyi a kan mii á, mii à u báara mà ñkwuu kanjkurunji wabere ta. U we.” 21 Ka ñuñufoonji si jwo “L'á ñwò, mu na nyε báarapyi niñcenne maa mpyi dánasupya. Mu à pyi dánasupya kapyere e, lire e mii sí kabwòhii le mu cye e. Ta ma, wuu u múguro sijcyan.”

22 Nye wyérefyinni ñkwuu shuunni'á mpyi a kan ñgemu á ke, ka uru si file maa jwo “Ñuñufoonji, wyérefyinni tòonyò ñkwuu shuunni mu mpyi a kan mii á, mii à u báara mà ñkwuu shuunni'á wabere ta. U we.” 23 Ka ñuñufoonji si u pyi “L'á ñwò, mu na nyε báarapyi niñcenne maa mpyi dánasupya. Mu à pyi dánasupya kapyere e, lire e mii sí kabwòhii le mu cye e. Ta ma, wuu u múguro sijcyan.”

24 Nye wyérefyinni ñkuunji mpyi a kan ñgemu á ke, ka uru si file maa jwo “Ñuñufoonji, mii mpyi a li cè na mu kataanmp'á waha, mu nyε a kerεge ñkemu nùgo mε, mu maha kuru sùmanji kwòn, mu nyε a sùmashi wà cyage ñkemu i mε, mu maha kuru sùmanji bégele. 25 Lire kurugo mii à fyá, maa sà wyige tùgo, maa mu wyérefyinke le a ñwòhò ñinke e. Mu wyérefyinke u ñge, u shwò.” 26 Ka ñuñufoonji si u pyi “Mu nyε báarapyi niñcenne mε, kayamafo u nyε mu. Taha mu mpyi a cè na mii nyε a kerεge ñkemu nùgo mε, na mii maha kuru sùmanji kwòn, na mii nyε a sùmashi wà cyage ñkemu i mε, na mii maha kuru sùmanji bégele la? 27 Nye mu à yire puni cè, naha na mu sí nyε a mpyi a já a mii wyérefyinke yaha wyérefyinke bwùunni na mà ye? Kampyi mu mpyi a lire pyi, mii à núr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tònñi ta.

28 Yii wyérefyinni ñkuunji shwò u na, yii kan kampwooni (1.000) fol'á. 29 Yii li cè, shin maha shin u nyε ná yaage e ke, kà sí n-bàra urufoo woge na, ku u nyaha. Nka shin maha shin cyengayi wu u nyε ke, yaaga si n-kan urufofol'á mε. Nimbileni urufoo bá na sònni uye cye e ke, lire sí n-shwò u na. 30 Yii ñge báarapyi'á laaga baa wunji wà cyi'á na numpini i, kuru cyage e sùpyire maha mεε sùu maa ñkyànhigii kùru.”»

Nùmpañja karigii cwònròñkanni

31 Ka Yesu si núr'a jwo: «Supyanji Jyanji ká mpa ná u sinampe ná u mèlekεebii puni i tènì ndemu i ke, u sí n-tèn u fànhe tatεenge nisinanjke e. 32 Supyishinji puni sí n-pa bínni u taan, u sí pi cwònrò si ñgwù piye e, bà yatonahanji maha mpàabii cwònr'a wwù sikyaabil'e mε*. 33 U sí mpàabii yaha u kàniñe cyεge na, si sikyaabii yaha u kàmene woge na. 34 Nye mpai pi nyε kàniñe cyεge na ke, saannji sí n-jwo pir'á “Yii a ma naha, mii Tunji à jwó le yii á. Yii pa jyè u Saanre e, u à tire ntemu bégel'a yaha yii mεε na fo diñyεñi tèesiini i ke. 35 Naha

* 25:32 Yahutuubii yyere, yatonahampii maha mpàabii ná sikyaabii nàhe sijcyan. Numpilage e, mpàabii la maha mpyi si sínni ntàani na, bage zinnji sí u à táan sikyaabil'á. Nye yatonahampii maha pi cwònr'a wwù piye e.

kurugo ye tɛni i katege mpyi mii na ke, yii à mii kan mii à lyî, byag'à mii ta ka yii i mii kan mii à bya. Mii mpyi nàmpɔnnɛ e, ka yii i mii sunmbage lɛɛ. ³⁶ Vàanɛkuunɛ mpyi mii na, ka yii i vàanya kan mii á. Mii mpyi na yà, ka yii i sà mii kàanmucya. Mii mpyi kàsuni i, ka yii i sà fworò mii na.”

³⁷ Nye pire shintiibii sí n-jwo “Kafoonɛ, naha tère e wuu à mu katege wunɛ nɔya, maa mu kan mu à lyî, lire nɔye mɛ mà mu byaga wunɛ nɔya, maa mu kan mu à bya ye? ³⁸ Naha tère e wuu à mu nàmpɔnnɛ wunɛ nɔya, maa mu sunmbage tîrige, lire nɔye mɛ mà mu nɔya vàanɛkuunɛ i, maa vàanya kan mu á ye? ³⁹ Naha tère e wuu à mu yangwunɛ, lire nɔye mɛ mu kàsujye wunɛ nɔya, maa sà fworò mu na ye?” ⁴⁰ Saanɛi sí pi pyi “Sèenɛ na mii sí yi jwo yii á, yii aha nɔcyii kacɛnɛkii pyi mii cìmpyiibii puni nimbileni là na, yii li cè na mii na yii à cyi pyi.”

⁴¹ Lire kàntugo mpɛi pi nɔye u kàmɛnɛ cyɛge na ke, u sí pire pyi “Yii à lánɔ, yii laaga tɔɔn na na, yii raa sí nafugombaage e, kuru nɛkemu k'à bégel'a yaha Sitaannɛi ná u mɛlɛkɛɛbii mɛɛ na ke. ⁴² Naha kurugo ye katege mpyi mii na, yii nɔye a mii kan mii a lyî mɛ, byage mpyi mii na, yii nɔye a mii kan mii a bya mɛ. ⁴³ Mii mpyi nàmpɔnnɛ e, yii nɔye a nɛn'a mii sunmbage lɛɛ mɛ, vàanɛkuunɛ mpyi mii na, yii nɔye a nɛn'a vàanya kan mii á mɛ. Tɛni i mii mpyi na yà, ná tɛni i mii mpyi kàsuni i ke, yii nɔye a nɛn'a sà fworò mii na mɛ.”

⁴⁴ Nye pire mú sí u yíbe “Kafoonɛ, naha tère e wuu à mu katege wunɛ ná mu byaga wunɛ ná mu nàmpɔnnɛ wunɛ ná mu vàanɛkuu wunɛ ná mu yangwunɛ ná kàsujye wunɛ nɔya, maa mpyi wuu nɔye a mu tɛge mà ye?” ⁴⁵ U sí pi pyi “Sèenɛ na mii sí yi jwo yii á, ná yii nɔye a cyire kacɛnɛkii pyi mii cìmpyiibii puni nimbileni là na mɛ, yii mú nɔye a cyi pyi mii na mɛ.” ⁴⁶ Nye pire sí n-pyi yyefuge nɛnkwombaage e, nka mpɛi pi à tí ke, pire sí n-pyi shɛnɛ nɛnkwombaani i.»

26

Pi à vùnɔ pɔwɔ Yesu na, si u bò

(Marika 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53)

¹ Nye Yesu à kwò puru jwumpe puni na, maa jwo u cyelempyiibil'á: ² «Yii à li cè na cyi sannkii nɔye canmpyaa shuunni bilereɛkwonɛi kataanni sí nɔ, pi sí Supyanɛi Jyanɛi le cye e, si u kwòro cige na si mbò.»

³ Nye ka Kile sàragawwuubii nùɛufɛebii ná Yahutuubii kacwɔnribii si sà piye bínni Kile sàragawwuubii nùɛufɛembwòhe Kayifu pyɛnge e, ⁴ maa bɛ li na si Yesu cya nɔcú ná cwòre e, si u bò. ⁵ Pi mpyi na yi yu piy'á: «Li nɔye a yaa li pyi kataanni tooy'e mɛ, lire baare e sùpyire sí n-cánra.»

Ceenɛ wà à sɛnɛ nùguntanga wumɔ wu Yesu nùɛke na

(Marika 14.3-9)

⁶ Yesu na mpyi Betani kàhe e tògofoonɛi* Simò bage e. ⁷ Mà pi yaha talyige e, ceenɛ wà à file u na ná lonɛaracwol'e†, li mpyi a nɛ sɛnɛpe nùguntanga wumpe lonɛara wumpe pà na, maa puru sɛnɛpe wu Yesu nùɛke na. ⁸ Nye u cyelempyiibil'à lire nɔya ke, ka li i mɛn pi e fo pi na nko: «Nge nɛkɛɛɛnɛi nùɛke ku nɔye naha ye? ⁹ Mpe sɛnɛpe mpyi na sí n-jà n-pɛre wyéɛnɔyahaga na, si ntaha fòɛɛɛbii tɛge.»

¹⁰ Nye mpe pi mpyi na yu ke, ka Yesu si mpa puru cè, maa pi pyi: «Naha na yii nɔye na nge ceenɛi cɛɛge ye? Kacɛnɛ u à pyi mii na. ¹¹ Fòɛɛɛbii nɔye naha ná yii e tɛrigii puni i, nka mii wi ke, mii sí n-pyi ná yii e tɛrigii puni i mà de! ¹² U à mpe sɛnɛpe wu mii na, si mii cyeeɛre bégele nɔjaha fanɛke mɛɛ na. ¹³ Sèenɛ na mii sí yi jwo yii á, Jwumpe Nintanmpe ká nɔ cyaga maha cyag'e ke, nde nge ceenɛi à pyi nɛnɔja ke, lire sí n-jwo wani bà li si mpyi si nkwòro sùpyire funɛi mɛ.»

* **26:6** Pii na sònnɛi na tɛni i Yesu à kàre nge nàni yyéɛre ke, u mpyi a cùunɛ'a kwò. † **26:7** Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mɛge nɔye: «alibatiri».

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e
(Marika 14.10-11; Luka 22.3-6)

¹⁴ Nye wà na mpyi cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i, pi mpyi maha uru pyi Zhudasi Isikariyoti, ka uru si ŋkàre Kile sáragawwuubii ñũñufeebii yyére, ¹⁵ maa pi pyi: «Mii aha yii tège, ka yii i Yesu cù, ñaha yii sí n-kan mii á ye?» Ka pire si wyérfyinni beñjaaga ná ke kan u á. ¹⁶ Mà lwó lire tèni na, ka Zhudasi si wá na pyiŋkanna caa si Yesu le pi cye e.

Kataanni ñjyìŋi karigii ñcwóñròŋi kani
(Marika 14.12-21; Luka 22.7-14, 21-23; Yuhana 13.21-30)

¹⁷ Nye bwúuruŋi ñiñjirigembaani kataanni canñcyiige, ka Yesu cyelempyiibii si mpa u pyi: «Taa mu la ñye wuu u sà bilereñkwoŋi kataanni ñjyìŋi karigii cwóñrò ke?» ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii shà mucyinn'á kànhe funŋke e, na cyelentuŋ'á jwo na uru tèn'á byanhara, na uru la ñye si mpa kataanni ñjyìŋi lyí ná u cyelempyiibil'e u yyére.» ¹⁹ Nye ka cyelempyiibii si li pyi bà Yesu mpyi a yi jwo me, maa kataanni ñjyìŋi karigii cwóñrò wani.

Yesu à jwo na uru cyelempyaŋi wà sí uru le cye e

²⁰ Nye yàkoŋk'á pa nò ke, ka Yesu si mpa ntèen na lyí ná u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i. ²¹ Mà pi yaha ñjyìŋi na, ka u u pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, shin ñiñkin na naha yii shwòhòl'e, ŋge u sí n-pa mii le cye e ke.»

²² Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e fo pi shin maha shin na u yíbili: «Mii la, Kafoonji?» «Mii la, Kafoonji?»

²³ Ka u u pi pyi: «Ŋgemu cyege ku naha ná mii woge e yalyire yaage e ke, urufoo kyaa li. ²⁴ Supyaŋi Jyaŋi ñkwùmbaa ñye me, bà l'á séme u kyaa na Kile Jwumpe Semenji i me. Ŋka ŋgemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'á kèege! Urufoo zimbaani mpyi na sí n-pwóro u ziŋi na.»

²⁵ Zhudasi u mpyi na sí n-pa u le cye e ke, ka uru si u yíbe: «Cyelentuŋi, mii wi la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu yabiliŋi u á yi jwo!»

Wwóŋeegge ñjyìŋi

(Marika 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Kòrenti Shiinbii 11.23-25)

²⁶ Mà pi yaha pi i lyí, Yesu à bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á maa jwo: «Yii ŋge shwò a lyí, mii cyeere ti.»

²⁷ Lire kàntugo maa fũñcwokwuuni lwó, erenzen sinme mpyi l'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa pu kan pi á maa jwo: «Yii puni pi pà bya. ²⁸ Naha na ye puru pu ñye mii sishange, tunmbyaare ñwóñnte Kile à le ke, tire sishange ki, k'á wu shinnyahara kapegigii yàfaŋi kurugo. ²⁹ Mii sí yi jwo yii á, mii saha si erenzen sinme bya me, fo canŋke mii sí nùru pu bya ná yii e mii Tuŋi Saanre e ke.»

³⁰ Nye ka pi i Kile pèente myahigii cêe maa nta a fworò bage e, maa ñkàre Olivye cire ñaŋke ñuŋ'i.

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u ñye a uru cè me

(Marika 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38)

³¹ Pi à nò wani ke, ka Yesu si pi pyi: «Ñiñjaa numpilage yabiliŋi i, yii puni sí n-fê si mii kanni yaha, ñaha na ye y'á séme Kile Jwumpe Semenji i: “Mii sí mpànaŋaŋi bò, mpàkuruŋke puni sí n-caala‡.»»

³² Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Ŋka mii aha ñè a fworò kwùŋi i tèni ndemu i ke, mii sí n-sà yii sige Galile kùluni i.» ³³ Ka Pyeri si u pyi: «Pi sanmpii puni méé ká fê, maa mu yaha, mii kyaa bà me!» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, ñiñjaa numpilage yabiliŋi i, ñkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na mu ñye a mii cè me.» ³⁵ Ka Pyeri si jwo: «Pi méé ká mpyi na sí mii bò ná mu i, mii sì n-si n-jwo na mii ñye a mu cè me.» Ka cyelempyiibii sanmpii puni si yire ninuyi taha.

‡ 26:31 Zakari 13.7

*Yesu à Kile jáare Zhetisemani cikəage e
(Marika 14.32-42; Luka 22.39-46)*

³⁶ Nyε ka Yesu ná u cyelempyiibii si nkàr'a sà nɔ cyage k'e, kuru mεge na nyε Zhetisemani, ka u u pi pyi: «Yii tɛen naha mà jwo mii u sà Kile jáare mɛyyere ke.» ³⁷ Ka u niŋkareŋi si nkàre ná Pyeri ná Zebede jyaabii shuunniŋi i. Ka yyetanhare ná funmpɛɛnre si sɪi u á. ³⁸ Ka u u pi pyi: «Mii funŋke naha a pɛn fo na ŋko si mii bò. Yii tɛen naha, yii i ŋkwôro nyii na ná mii i.»

³⁹ Ka u u nkàre yyaha yyére, maa uye wà jɪŋke na, maa yyaha cyígile, maa Kile jáare na: «Tufoŋji, kampyi mu sí jɛɛ, na shwɔ ŋke kyaage lwəhe mbyaŋi na. Ŋka ma hà na nyii wuuni pyi mɛ, ma nyii wuuni pyi.» ⁴⁰ Lire kàntugo maa núr'a pa u cyelempyiibii yyére, mà sà pi ta pi i ŋwúuni. Ka u u Pyeri jɛ, maa u pyi: «Yii nyε a jà a nde tɛni niŋkinŋi pyi nyii na ná mii i mà? ⁴¹ Yii tɛen nyii na, yii raa Kile jáare, bà yii si mpyi si fànha ta Sitaanniŋi na, u àha ŋkwɔ yii sɔn ngà kapii na mɛ. Nàkaana baa, sùpyaŋ'à bégel'a yaha kacɛnŋkii mɛ na, ŋka u fàn'h'à cyére.»

⁴² Lire kàntugo ka u u núr'a yíri pi taan tozhɔnwogo mà sà Kile jáare na: «Mii Tunji, kampyi mii sɪ n-jà n-shwɔ ŋke kyaage na mɛ, mu nyii wuuni li pyi.» ⁴³ Ka u u núr'a pa u cyelempyiibii yyére mà pa pi ta pi à ŋɔɔ, pi mpyi na sɪ n-jà nyiiigii múgo n-yaha mɛ.

⁴⁴ Ka Yesu si núr'a yíri pi taan mà kàre Kile taparege e tontanrewogo, maa nuru jwumpe ninumpe kurugo. ⁴⁵ U à kwɔ ke, maa núr'a pa u cyelempyiibii cyage e maa pi pyi: «Yii saha na ŋwúuni la? Yii yíri, tɛn'à nɔ, Supyaŋi Jyaŋi sí n-le kapimpyiibii cye e. ⁴⁶ Yii yíri, wuu a sɪ, ŋge u sí mii le cye e ke, uru naha a nɔ naha.»

*Yesu jɛcùŋi kani
(Marika 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12)*

⁴⁷ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Zhudasi si nɔ wani, uru na nyε cyelempyiibii kɛ ná shuunniŋi wà. U mpyi a pa ná shinjyahar'e, kàshikwɔnŋwɔyi ná kàbiiyi mpyi pire cye e. Kile sáragawwuubii jùŋufɛebii ná Yahutuubii kacwɔnribii pi mpyi a pi tun. ⁴⁸ Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi a jwo a kan u cùveebil'á na: «Yii aha mii nya mii à sùpyaŋi ŋgemu púr'a cù maa u shéere ke, uru wi. Yii i u cù.» ⁴⁹ Pi à nɔ ke, ka Zhudasi si file Yesu na, maa jwo: «Fwù pìlaga na, wuu cyelentuŋi» maa u púr'a cù. ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Na cevoo, ndemu tapyige e mu à pa ke, lire pyi.» Nyε ka sùpyire sannte si file maa Yesu cù.

⁵¹ Ka Yesu cyelempyaŋi wà si u kàshikwɔnŋwɔge òr'a wwù mà taha a sáragawwuubii jùŋufɛmbwəhe báarapyiŋi niŋgenke kà kwɔn a cyán. ⁵² Ka Yesu si cyelempyaŋi pyi: «Ma ŋwɔni le li fwuuni i, naha na ye ŋgemu u nyε na kàshige kwùun ná ŋwɔni i ke, ŋwɔni li sí n-tège urufoo bò mú. ⁵³ Taha mu na sɔnŋi na mii sɪ n-jà na Tunji pyi u mèlɛkɛ kàshicyeye kɛ ná shuunni tùugo naha mii á numɛ, pi i nte sùpyire tun mɛ? ⁵⁴ Ŋka lire ká mpyi, jje y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i ke, di yire sí n-fùŋŋɔ n-jwo ye?»

⁵⁵ Ka Yesu si jwo sùpyir'á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwɔnŋwɔyi ná kàbiiyi i mpa jɛcù, mu à jwo kakuumpyi u nyε mii. Mii mpyi maha sùpyire kálali Kilejaarebage e canja maha canja, yii sí nyε a mii cù mɛ. ⁵⁶ Ŋka nde mpyiŋi sí Kile tùnntunmpii jwumpe fùŋŋɔ.»

Nyε ka Yesu cyelempyiibii puni si fê, maa u yaha.

*Yesu na nyε yukyaabii cye e
(Marika 14.53-65; Luka 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24)*

⁵⁷ Mpii pi à Yesu cù ke, ka pire si nkàre ná u e Kile sáragawwuubii jùŋufɛmbwəhe Kayifu yyére. Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Yahutuubii kacwɔnribii mpyi a binni wani. ⁵⁸ Mà pi yaha pi i nkèege ná Yesu i, Pyeri à tɛen laage e, marii sɪ pi fye e fo mà sà jyè sáragawwuubii jùŋufɛmbwəhe pyenge e, maa sà ntɛen pyenge saŋcwɔnsigibii shwɔhɔl'e, si karigii sanŋkii toronkanni nya. ⁵⁹ Kile sáragawwuubii jùŋufɛebii ná yukyaala kurunke shiinbii puni mpyi

na pyiŋkanna caa si Yesu cêege ná kafinare e, si u ta mbòš. ⁶⁰ Ali mà li ta shinnyahara mpyi a yà jwo, ŋka pi nyε a nùŋɔ sèe wogo ta ŋkemu ku sí mpa ná l'e u bò mε. Ka shiin shuunni si ŋkwò a pa jwo: ⁶¹ «Ŋge nàŋ'á jwo na uru sí n-jà Kileŋaarebage jya, si núru ku faanra canmpyaa taanre funŋ'i.»

⁶² Ka sáragawwuubii nùŋufembwòhe si yíri maa Yesu pyi: «Mpe jwumpe puni p'à jwo mà yyaha tí ná mu i ke, naha mu u à cè p'e ye?» ⁶³ Ka Yesu si fyâha. Ka sáragawwuubii nùŋufembwòhe si u pyi: «Kile nyii wuŋi mege na, kâa wuu á, maa yi jwo wuu á kampyi mu u nyε Kile Nijcwónrɔŋi, maa mpyi Kile Jyaŋi?»

⁶⁴ Ka Yesu si u pyi: «Nje mu à jwo ke, yire yi. Ŋka mii sí yi jwo yii á, mà lwó numε na, yii sí Supyaŋi Jyaŋi nintεenŋi nya Kile Siŋi Punifoo kàniŋe cyεge na. Yii mú sí u nimpaŋi nya nahanyi i mà yíri ninyiŋi na.»

⁶⁵ Yesu à puru jwo ke, ka sáragawwuubii nùŋufembwòhe lùyiri wuŋi si u yabiliŋi vāantintŋke cwɔn*, maa jwo: «U à Kile mege kèεge, wuu saha nyε a tíge wà jwɔjwumɔ kurugo mε. Yii à u Kile mekeεge jwumpe lógo. ⁶⁶ Naha yii nyε na sòŋŋi ye?» Ka pi i u pyi: «U à yaa u bò.» ⁶⁷ Lire kántugo ka pi i ntilwòhe wà u yyahe e, maa kaŋkuruyo cyán u e, ka pii si kantawahii bwɔn u e, ⁶⁸ maa jwo: «Kile Nijcwónrɔŋi, mu nyε a jwo na mu na nyε Kile túnntunŋi mà? Nge u à mu bwɔn ke, uru mege yyere wuu á!»

Pyeri à jwo na uru nyε a Yesu cè mε

(Marika 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyeri nintεenŋi mpyi pyenge e ntàani na, ka báarapyicwɔŋi wà si file u na maa jwo: «Mu mú mpyi ná Galile kùluni shinŋi Yesu e!» ⁷⁰ Ka Pyeri si yi kyáala sùpyire puni nyii na, na: «Mii náha à mu jwumpe yyaha cè mε.»

⁷¹ Lire kántugo ka Pyeri si yír'a kàre pyenge tajyiŋwɔge yyére. Ka báarapyicwɔŋi wabere si u nya, mpíi pi mpyi wani ke, maa jwo pir'á: «Ŋge nàŋi mpyi ná Nazareti kànhe shinŋi Yesu e.» ⁷² Ka Pyeri si núr'a yi kyáala na: «Mii à kâa na mii nyε a ŋge nàŋi cè mε!»

⁷³ Tère nimbiler'à tòro ke, mpíi pi mpyi wani ke, ka pire si file Pyeri na, maa jwo: «Nàkaana baa, mu na nyε pi wà, mu njini lwóŋkanni naha a li cyêe.» ⁷⁴ Nyε ka Pyeri si jwo: «Kampyi mii à ŋge nàŋi cè, Kile kà na yaha mε!» Ka ŋkùpoŋi si ntíl'a mεε sú.

⁷⁵ Ka Pyeri funŋke si jcwɔ Yesu jwumpe nijjwumpe na na: «Ŋkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na mu nyε a mii cè mε.»

Nyε ka Pyeri si fworɔ pyenge e maa sà mεε sú sèe sèl'e.

27

Pi à kàre ná Yesu i fànhafoŋi Pilati yyére

(Marika 15.1; Luka 23.1-2; Yuhana 18.28-32)

¹ Nyèsɔɔge na, Kile sáragawwuubii nùŋufeebii puni ná Yahutuubii kacwónribil'à sà piye nya, maa jwo a bê Yesu mbòŋi na, ² maa u pwɔ maa ŋkàre ná u e fànhafoŋi Pilati yyére*.

Zhudasi kwùŋi kani

(Kapyiŋkii 1.18-19)

³ Zhudasi u nyε Yesu lefoŋi pi cye e ke, u à pa li nya na pi à jwo na pi sí Yesu bò ke, ka li i mpɛn u e, ka u u wyéεfyinŋi beŋjaaga ná keŋi núruŋɔ Kile sáragawwuubii nùŋufeebii ná Yahutuubii kacwónribii na, ⁴ maa jwo: «Mii à kapii pyi, mii à sùpya kan kwùŋ'á, ŋgemu u nyε u nyε a kapii pyi mε.»

§ 26:59 Mà tàanna ná Yahutuubii saliyaŋi i, li mpyi a jwɔ mà kyaa cwɔnɔ numpilage e mε. Mà bàra lire na, kani li mpyi na sí n-jà n-pa ná kwù i ke, lire mpyi maha yaha canmpyaa shuunni si ntòro. Tèni i pi à Yesu yíbe ke, pi nyε a tòro cyire kurigil'e mε. * 26:65 Yahutuubil'á, sùpya ká jwumɔ jwo Kile na, mpemu nyε a yaa pu jwo u na mε, mpíi pi a puru jwumpe lógo ke, pire maha yíri maa pi vāanpyi cwɔn. * 27:2 Fànhafoŋi Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyŋi wà bò.

Ka pi i u jwə shwə: «Wuu naha nyε pur'e mε, mu wuyo yi nyε yire.» ⁵ Ka Zhudasi si wyérfyinni wà Kileñaarebage e, maa yîri pi taan mà sà uye pwə a bò. ⁶ Ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii si uru wyérfyinni kuu maa jwo: «Mà tàanna ná wuu Saliyañi i, wuu nyε a yaa wuu u le Kileñaarebage wyérfyinni yalenke e mε, naha na ye supyibowyerε wi.» ⁷ Ka pi i jwo a bê li na si sà coge faanrafoonji wà kerεge shwə ná uru wyérfyinni i, si mpyi nàmpwuunbii fanɲya. ⁸ Lire na, pi à kuru kerεge mεge le: «Sishange Kerεge» mà pa nɔ ná ninjal'e.

⁹ Lire pyinɲkanni na, jwumpe Kile tūntunɲi Zheremi mpyi a jwo ke, pur'à fūñɲə. U mpyi a jwo: «Pi à wyérfyinni tɔnmpyara beɲjaaga ná ke lwó. Izirayeli shiinbil'à uru tɔrə mà yaha supyibowyerε, ¹⁰ maa sà coge faanrafoonji kerεge shwə ná ur'e, bà Kafoonji Kile à yi jwo mii á mε†.»

Pilati à Yesu yíbe

(Marika 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38)

¹¹ Ka pi i Yesu yyéerɲe fànhafoonji Pilati yyaha na, ka u u yíbe na: «Yahutuubii saanji u nyε mu la?» Ka Yesu si jwo: «Mu aha jwo amuni yo.» ¹² Ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwənríbii si ntíge Yesu na kariii niɲyahagil'e, ɲka u nyε a yafyin jwo mε. ¹³ Ka Pilati si jwo: «Ncyii karigii pi na yu na ntare mu na ke, mu nyε na cyi núru mà?» ¹⁴ Yesu nyε a sàa yafyin jwo u á mε, ka lire si fànhafoonji kakyanhala sèl'e.

Yesu kataanmp'à cwənr'a yaha u mbòɲi na

(Marika 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.39--19.16)

¹⁵ Nyε li mpyi kalyee fànhafoonj'á, bilereɲkwoɲi kataanni n'a mpyi a nɔ, sùpyire ká kàsujyini ɲgemu náare u á ke, u maha uru yaha u à fwooro. ¹⁶ Lire tɛni i, wà mpyi kàsuni i, sùpyire puni mpyi a u cè. U mεge mpyi Barabasi. ¹⁷⁻¹⁸ Pilati mpyi a cè na yinɲcyεge kurugo, Kile sáragawwuubii jùñufeebil'à Yesu Kirisita le uru cye e. Lire e sùpyir'à bínni ke, ka Pilati si pi pyi: «Jofoo yii la nyε mii i yige ye? Barabasi laa, Yesu pi maha mpyi Kirisita ke?»

¹⁹ Nyε mà Pilati yaha yukyaalabage e, ka u cwɔɲi si tūnturo yaha a shà u á, na ɲge nàɲi u nyε ɲcèεge cyaga baa ke, na u àha ɲkwò u jwəge le u kyal'e mε, naha na ye kariii niɲyahagil'à uru kànha ɲcəge e pílaga u kyaa na.

²⁰ Nyε ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwənríbii si sùpyire fɔɔɲɲ'a ta na ti Barabasi náare, ti i Yesu yaha pi bò. ²¹ Ka fànhafoonji si núr'a pi yíbe: «Mpii shiinbii shuunnini i, jofoo yii la nyε mii i yige ye?» Ka pi i jwo: «Barabasi!» ²² Ka Pilati si pi yíbe: «Yesu pi maha mpyi Kirisita ke, naha mii sí n-pyi uru na ye?» Ka pi puni si jwo: «U kwòro cige na!» ²³ Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Kapiini ndire u à pyi mà sà nɔ u bò ye?» Ka pi i wà na ɲkwúuli fànha na: «U kwòro kworokworocige na!»

²⁴ Pilati à li ɲya na uru jwumpe fàn'h'à cyéerε, tūnmpe sí i ɲyahage na ma ke, ka u u lwəhə lwó a u cyeyi jyé sùpyire ɲyii na, maa jwo: «Mii à na cyeyi jyé a yige ɲge nàɲi kani i. Yii á li nyε numε.» ²⁵ Ka sùpyire puni si u jwə shwə: «U kwùɲi nùmpañke tugure ti pyi wuu ná wuu pyilibii woro.»

²⁶ Lire tɛni i ka Pilati si Barabasi yige mà tàanna ná sùpyire ɲyii wuuni i, maa pi pyi pi à Yesu bwòn ná kàsɔrigil'e, maa u kan pi sà ɲkwòro kworokworocige na.

Sòrolashiibil'à cyàha Yesu na

(Marika 15.16-20; Yuhana 19.2-3)

²⁷ Nyε ka Pilati sòrolashiibii pìi si ɲkàre ná Yesu i pi tatεnge e, maa sòrolashiibii piiberii yyér'a pa u kwúulo, ²⁸ maa u vāanɲyi wwù u na, maa vāanntinmbwəhə niɲyεga le u na, ²⁹ maa ɲguro cîn mà pyi saanra jùntoɲə mà tò u na, maa kàbii le u kàniɲe cyεge e, marii niɲkure sínni u taan, marii u fwóhəre marii ɲko: «Yahutuubii Saanji, wuu à mu shéere!» ³⁰ Marii ntilwəhe wàa u na, maa kàbiini shwə u na mà taha na u bwùun jùɲke e. ³¹ Pi à u

† 27:10 Zakari 11.12,13; Zheremi 19.1-13; 32.6-9

fwóhər'a kwò ke, maa v̀aanntinmbwòhe n̄jnyege wwù u na, maa u yabiliñi v̀aanjyi le u na, maa ñkàre ná u e si sà ñkwòro kworokworocige na.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Marika 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27)

³² Nyɛ mà sòrolashiibii yaha pi i ñkèege ná Yesu i tabonke e, pi à círi ná Sirɛni kànhe shinñi w'e, u mɛge mpyi Simò. Nyɛ ka pi i u kárama u à Yesu kworokworocige tugo. ³³ Nyɛ pi à sà nò cyage k'e, pi maha kuru cyage mɛge pyi: «Nun̄kwòage Cyage» ³⁴ maa yasorogo le sinm'e mà kan Yesu á, u bya bà u sɛɛge si mpyi si j̄nyɛ mɛ. U à ku néen'a wíi ke, u j̄nyɛ a j̄nɛn'a ku bya mɛ.

³⁵ Sòrolashiibil'á u kwòr'a kwò ke, maa ñkyaanlwooni tɛg'a u v̀aanjyi táa piye na, bà pi puni si mpyi si pi nàzhanñi cè mɛ. ³⁶ Lire kàntugo maa ntèen wani na u kàanmucaa.

³⁷ Nyɛ ka wà si u mbòñi j̄nyɛkɛ sém'a taha kworokworocige na u j̄nyɛkɛ n̄jnyɛni na. Y'à sémɛ: «ÑGE U NYɛ YESU, YAHUTUUBII SAANNI.»

³⁸ Nyɛ pi mpyi a nàñkaalii shuunni kwòro kworokworociye na Yesu taan. Wà mpyi u kànñke na, u sanñi sí j̄nyɛ u kàmɛni na. ³⁹ Sùpyire nintorore mpyi maha u fwóhore, marii j̄nyɛni kwòre, ⁴⁰ marii ñko: «Mu u mpyi maha jwo na mu sí Kileñaarebage cyán si ku faanre canmpyaa taanre e ke, mu u j̄nyɛ amɛ la? Mu yabiliñi u maye shwò. Kampyi Kile Jyanji u j̄nyɛ mu, t̄ige kworokworocige na may'á!»

⁴¹ Nyɛ ka Kile sáragawwuubii j̄nyɛfeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii ná Yahutuubii kacwònr̄ibii mú si wá na u fare marii ñko: ⁴² «U à pii shwò, maa mpyi u j̄nyɛ a jà a uye shwò mɛ. Kampyi uru u j̄nyɛ Izirayeli saanñi, u t̄ige cige na numɛ, lire ká mpyi, wuu sí n-dá u na. ⁴³ U à u cyɛge taha Kile na, maa jwo na uru j̄nyɛ Kile Jyanji. Kampyi u kyal'à táan Kile á, Kile à yaa u u shwò numɛ.» ⁴⁴ Nàñkaabii pi mpyi a kwòro u taan ke, ka pire mú si wá na u fare amuni.

Yesu kwùñi

(Marika 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30)

⁴⁵ Nyɛ canñke mpyi a nò j̄nyɛni n̄ñi i, ka numpini si mpâl'a jyè k̄ini cyeyi puni i, mà tère pyi fo mà sà byanhara yàkonke na. ⁴⁶ Lire t̄eni i, ka Yesu si jwo fànha na: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Lire j̄nwòhe ku j̄nyɛ: «Mii Kilenji, mii Kilenji, naha na mu à kàntugo wà mii á yɛš?» ⁴⁷ Mpii pi mpyi wani ke, ka pire pii si yire lógo, maa jwo: «Yii lógo! U naha na Kile t̄untunñi Eli yiri, na u pa uru t̄ɛgɛ.»

⁴⁸ Lire t̄enuuni i, ka pi wà si fê a sà sìcogo fyinmɛ lùtanhage k'e, maa ku nórò kàbii na, mà yaha Yesu j̄nwòge taan, u u ku ta a shwònrò. ⁴⁹ Ka pi sanmpii si jwo: «Wuu a u wíi kampyi Eli sí n-pa u shwò.»

⁵⁰ Ka Yesu si núr'a jwo fànha na, maa u múnaani kan Kile á. ⁵¹ Lire t̄eni i, ka Kileñaarebage táataa v̀aanñke si ntíl'a cwòn n̄ñke e, mà lwó n̄nyɛni na fo j̄nwòh'i. Ka n̄ñke si j̄nyɛnne, ka kafaabwoyi si jya. ⁵² Ka fanñyi si múgo. Kile wuubii pi mpyi a kwù ke, ka pire pii n̄nyahara si j̄nè, ⁵³ maa fwordo fanñyi i. (Nyɛ Yesu à pa j̄nè ke, ka pi i jyè Zheruzalɛmu kànhe e mà piye cyèe shinnyahara na.) ⁵⁴ Nyɛ J̄romu sòrolashiibii yyaha yyère shinñi ná mpii pi mpyi na Yesu kàanmucaa ná u e ke, t̄eni i pir'à j̄nyɛkɛ jya k'à cyèenne, karigii cyi à pyi ke, maa cyire jya ke, ka pi i fyá sèè sèl'e, maa jwo: «Nàkaana baa, ñge n̄ñi mpyi Kile Jyanji.»

⁵⁵ Cyee n̄nyahamii mpyi a yyère tatònge e marii wíi. Pire cyeebii mpyi a taha Yesu fye e mà ȳiri Galile kùluni i, marii u tère. ⁵⁶ Mariyama u mpyi na ȳiri Magidala kànhe e ke, ná Mariyama u j̄nyɛ Yakuba ná Yusufu nunji ke, ná Zebede jyaabii nunji mpyi pi e.

‡ 27:46 Yesu na ñkwùuli Aramɛni shɛɛnre e. Tire shɛɛnre e, Eli j̄nwòhe ku j̄nyɛ: «Mii Kilenji». Mpii pi j̄nyɛ pi j̄nyɛ na tire shɛɛnre nùru mɛ, pire mpyi na sòñji na Kile t̄untunñi Eli Yesu j̄nyɛ na yiri. Yahutuubii pii na sòñji na ná Eli j̄nyɛ a kwù mɛ, na sùpya ká mpyi kyaage e, na u sí n-pa urufoo shwò (2 Saanbii 2.1-12). § 27:46 Zaburu 22.2

*Yesu ntòji kani**(Marika 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42)*

⁵⁷ Yàkòŋk'à nɔ ke, ka nàfuufòŋji wà si mpa, u mɛge mpyi Yusufu, Arimati kànhe shin u mpyi u wi. U mú na mpyi Yesu cyelempya. ⁵⁸ Ka u u nɔ Pilati na, maa sà Yesu buwuŋi jàare u á. Ka Pilati si pi pyi pi u kan u á. ⁵⁹ Ka Yusufu si Yesu buwuŋi lwó a sà mpwɔ vàanntofòŋji w'e, ⁶⁰ maa u le fanŋke e, kuru mpyi a tũgo kafaaga juŋ'i, u mpyi a ku kwòn a yaha uye mɛ na, bu mpyi na sàha ŋkwò a tò k'e mà nya mɛ. Ka u u kafaabwɔhɔ kùuŋkul'a pa ntò fanŋke jwɔge na, maa ŋkàre. ⁶¹ Nyɛ Magidala Mariyama ná Mariyamaŋi sanŋi mpyi a tènna yaha kan fanŋk'á.

Fanŋke kàanmuŋcyanji

⁶² Kuru canŋa nùmpaŋa mpyi canŋòŋke, ka Kile sàragawwuubii jùŋufɛebii ná Farizhɛɛnbii si ŋkàre siŋcyan Pilati yyére ⁶³ maa jwo: «Nùŋufòŋji, l'à tige wuu funŋ'i na ŋge kafiniviniŋi, mà u yaha jyi na, u mpyi maha jwo uru ká ŋkwù, canmpyaa taanre uru sí jè. ⁶⁴ Kuru cyage e, mu à yaa mu u pì yaha pi a fanŋke kàanmucaa fo canjyi taanreni ká mpa fũŋɔ. Lire ká mpyi li jye a pyi mɛ, u cyelempyiibii sí n-jà n-pa u buŋi yù, si jwo na u à jè a fworò kwùŋi i. Tire kafinare kàntuge sí n-waha si ntòro niŋcyiire na.»

⁶⁵ Ka Pilati si pi jwɔ shwɔ: «Kàanmucyafɛebii na jye wani, yii a sì, yii i sà pi pyi, pi a ku kàanmucaa pyiŋkanni l'à táan yii á ke.» ⁶⁶ Ka pi i ŋkàr'a sà fanŋke yal'a tò, maa fyè bwòn kafaage na, maa kàanmucyafɛebii tìŋe wani.

28*Yesu à jè a fworò kwùŋi i**(Marika 16.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10)*

¹ Nyɛ canŋòŋk'à tòro ke, cibilaage canjcyiige* jyèsɔɔge na, Magidala Mariyama ná Mariyamaŋi sanŋ'á pa mpa fanŋke wíi. ² Ka jùŋke si mpâl'a cyɛɛnne sèe sèl'e. Kafoŋji Kile mèlekeni wà mpyi a yîri niŋyini na, maa ntîg'a pa kafaabwɔhe kùuŋkul'a láha a yaha ŋkere na, maa ntèen ku na. ³ U mpyi na jî kilejini bɛɛnmpe fiige, u vàanji mú s'à fíninɛ weewee. ⁴ Ka sanɔwɔnsigibii si fyá na jcyɛenni, fo mà sà jcirige.

⁵ Ka mèlekeni si jwo cyeebil'á: «Yii àha raa fyáge mɛ. Yesu pi à kwòro cige na ke, mii à li cè na uru yii na jcaa. ⁶ U jye naha mɛ, u à jè bà u mpyi a yi jwo mɛ! Yii u buwuŋi tasinnage wíi! ⁷ Numɛ, yii a sì fwɔfwɔ, yii i sà yi jwo u cyelempyiibil'á na “U à jè a fworò kwùŋi i. U à kàr'a sà yii sige Galile kùluni i. Yii sí sà u nya wani.” Yire yi mpyi mii á, mii u jwo yii á.»

⁸ Ka pi fyagara wuubii ná funntanga wuubii si fê a yîri fanŋke na, na fî na ŋkèege fwɔfwɔ si sà yi jwo Yesu cyelempyiibil'á. ⁹ Ka Yesu si mpâl'a pi jùŋɔ bê mà pi yaha kuni na, maa pi shéere. Ka pi i file u na, maa niŋkure sín, maa u cú tooyi na, maa u pèe. ¹⁰ Ka Yesu si jwo: «Yii àha raa fyáge mɛ. Yii a sì, yii sà mii cìnmpyiibii pyi na pi a sì Galile kùluni i. Wani pi sí sà mii nya.»

Sòrolashiibii ná sàragawwuubii kafinare kani

¹¹ Mà cyeebii yaha kuni na, sòrolashiibii pi mpyi na fanŋke kàanmucaa ke, ka pire pì si jyè kànhe e, mà sà yi puni yaha jwo Kile sàragawwuubii jùŋufɛebil'á. ¹² Ka sàragawwuubii jùŋufɛebii si wwò ná Yahutuubii kacwɔnribil'e, maa jwo a bê li na, maa wyéɛnyahaga kan sòrolashiibil'á, ¹³ maa jwo: «Yii a yi yu yii a ntùuli na u cyelempyiibil'á pa numpilage e, mà pa u buwuŋi yù, mà yii yaha ŋɔmpe na. ¹⁴ Fànhafoŋji ká yire lógo, wuu sí n-jà yi cwɔɔnrɔ ná u e, bà yii si mpyi si shwɔ kyaage na mɛ.» ¹⁵ Ka pi i wyéɛni lwó, maa li pyi bà pi à yi jwo pi á mɛ. Ka puru jwumpe si jcaala Yahutuubii shwɔhɔl'e fo mà pa nɔ niŋjaa na.

* **28:1** Yahutibil'á cibilaage canjcyiige ku jye kárinji.

Yii sà supyishiŋi puni pyi mii cyelempyii

(Marika 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Kapyiŋkii 1.6-8)

¹⁶ Ka cyelempyiiibii ke ná niŋkinŋi si ŋkàre Galile kùluni i. Yesu mpyi a nàŋke ŋkemu kyaa jwo pi á ke, ka pi i sà dùgo kuru na, mà u ta wani. ¹⁷ Pi à sà u nya ke, maa u pèe, ŋka pi pli funyɔ mpyi na pi kyáali. ¹⁸ Ka Yesu si file pi na, maa pi pyi: «Nìnyinŋi ná nìŋke síŋi pun'à kan mii á. ¹⁹ Lire e yii a sà yii sà supyishiŋi puni pyi mii cyelempyii, yii s'a pi batizeli Tufoonŋi ná Jyafoonŋi ná Kile Munaani mege na, ²⁰ yii raa pi taanni karigii puni mii à jwo a waha yii á ke, cyire na. Mii na nyε ná yii e canŋa maha canŋa fo si sà nɔ diŋyεŋi tèekwooni na.»

Marika Jwumpe Nintanmpe Jwuŋkanni **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeŋi funŋo jwumpe e ke**

Marika na mpyi Yesu cyelempyaŋi Pyeri wwoηεε. Kakyanhala karigii Yesu mpyi a pyi maa kàlaŋi ηgemu kaan ke, mà bàra lire na, pyiŋkanni na pi à u kwòr'a bò cige na ná pyiŋkanni na Kile à u nè a yige kwùŋi i ke, Marika à cyire karigii puni lógo Pyeri ηwò na. Cyi lógoŋkwooni kàntugo u à cyi sém'a kan dánafeebil'á, pire mpyi yyefuge e.

Tèni i Yesu à jwo u yabiliŋi kyaa na ke, u à li cyêe na uru u ηye Supyaŋi Jyaŋi. Lir'à li cyêe na ur'á Kile à síji puni kan. Puru funŋke e, sùpyire sàraŋi síŋi ná kapegigii yàfaŋi síŋ'à kan ur'á. Cyire pun'à li cyêe na sùpyaŋi u à fwo-ro Kile e ke, Yesu wi. Marika à li cyêe na Kile Jyaŋi u ηye Yesu. U na ηye Kile, maa mpyi sùpya.

Ná Yesu à kwòro kworokworocige na wuu kurugo, mpíi pi maha ntaha u fye e ke, pi à yaa pi kyaala mú u kurugo. Dánafeebil'á Marika à jwumpe jwo ke, wuu ná pire, wuu pun'à yaa wuu bégel'a yaha kyaage μεε na Yesu kurugo. Yesu à jwo: «ηgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabiliŋi ηyii karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi méε ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Naha na ye ηgemu la ká mpyi si u niŋjaanŋi yaa ηwò ke, urufoo sì nùmpaŋŋa ta με, ηka ηgemu ká kàntugo wà u niŋjaan'á mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufoo sí nùmpaŋŋa ta.» (8.34-35).

Yuhana Batizelipyiŋi na kuni bégele Yesu yyaha na
(Macwo 3.1-12; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28)

¹ Jwumpe Nintanmpe pu ηye na Kile Jyaŋi Yesu Kirisita kyaa yu ke, puru ηwòkwòŋre ti ηye nte. ² Kile à fyánha a jwo u tùnntunŋi Ezayi sémeŋi i:

«Wii, mii sí na tùnntunŋi tun mu yyaha na,
u sà kuni yaa mu μεε na* ,

³ sùpya meηwuu sí n-pa raa fwore síwage e fánha na
“Yii kuni yaa Kafoonŋi μεε na,
yii kumpyεε nintiire yaa u á†.”»

⁴ Lire pyiŋkanni na, Yuhana Batizelipyiŋi à kàre síwage e mà sà uye cyêe, marii sùpyire batizeli, marii yi yu pi á na: «Yii yii toroŋkanni kêεηε, yii i batize, bà Kile si mpyi si yii kapegigii yàfa yii na με.» ⁵ Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni shiinbii niŋyahamii mpyi na sì u yyé, maa ntèn li taan na pire kapyiŋkii ηye a tíi με, Yuhana sí i pi batizeli Zhurudεn baŋi lwòhe e. ⁶ Nyε Yuhana vànantŋke mpyi a yaa ná ηwòhŋi shire e, u mpyi maha uye pwu ná seepwòge e, maa uye ηwò caa ná kampaεηyi ná tuwyiyi σεεre e. ⁷ U mpyi na yi yu sùpyir'á: «ηge u na ma mii kàntugo ke, uru tayyéreg'à fánha tò mii woge na. Alí mà naye tírige si nta mpyi u tanhanyi μεεre sánhafoo, mii ηùŋk'à cyéε lire mpyiŋi i. ⁸ Mii wi ke, mii à yii batize lwòhe e, ηka uru wi ke, uru sí yii batize ná Kile Munaani i.»

Yuhana à Kile Jyaŋi Yesu batize
(Macwo 3.13-17; Luka 3.21-22)

⁹ Cyire canmpyaagil'e, Yesu à yíri Nazareti kànhe e Galile kùluni i mà kàre Yuhana yyé. Ka Yuhana si u batize Zhurudεn baŋi lwòhe e. ¹⁰ Yesu niworoŋi lwòhe e, ka u u niŋyiŋi ηya u u múru, ka Kile Munaani si ntíg'a tèn u na mpánmpòrògò fiige. ¹¹ Ka meηwuu si fwo-ro niŋyiŋi i na: «Mii Jyaŋi u ηye mu, mu kan'à waha mii na sèl'e. Mu kapyiŋkil'à táan mii á mú.»

Sitaanniŋi na ηcaa si Yesu sòn u kapii pyi
(Macwo 4.1-11; Luka 4.1-13)

* 1:2 Malaki 3.1 † 1:3 Ezayi 40.3

¹² Lire kàntugo ka Kile Munaani si ñkàre ná Yesu e síwage e. ¹³ U à canmpyaa beeshuunni pyi wani sige yaare shwəhəl'e. Cyire canmpyaagii funŋke e, ka Sitaanniŋi si file u na, maa ŋcaa si u sòn ŋgà kapii na. Kile mələkεεbii mpyi ná u e, marii u tère.

Yesu à fyaacumii sicyεere yyer'a pyi u cyelempyii
(Macwo 4.12-25; Luka 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Nyε Yuhana Batizelipyiŋi lenkwooni kàntugo na kàsuni i, ka Yesu si ñkàre Galile kùluni i, marii Kile Jwumpe Nintanmpe yu, na ntùuli. ¹⁵ U mpyi na yi yu sùpyir'á: «Tèn'à nɔ, Kile Saanre tèn'à byanhara. Yii yii toronkanni kēenne, yii dá Jwumpe Nintanmpe na.»

¹⁶ Canŋka Yesu niŋaraŋi Galile baŋi ŋwəge na, u à fyácyaa shuunni ŋya, Simɔ ná u sɪŋεεŋi Andire, pi mpyi na cwòo wàa baŋi i. ¹⁷ Ka u u yi jwo pi á: «Yii taha na fye e. Bà yii na fyaabii caa mε, mii sí yii taanna yii raa sùpyire caa t'a ma mii á.» ¹⁸ Ka pi i ntíl'a pi cwòobii yaha, maa ntaha Yesu fye e. ¹⁹ Nyε pi à ta naha vili yyaha na sahanŋi ke, ka Yesu si núr'a sɪŋεε shuunni ŋya, pire pi mpyi Zebede jyaabii, Yakuba ná Yuhana. Pi ná pi tunji Zebede mpyi a tēen pi bakwəoge funŋke e, na pi cwòobii takegeyi yaa. ²⁰ Ka Yesu si ntíl'a pi yyere, ka pi i pi tunji Zebede ná u bárapyiibii yaha wani bakwəoge e, maa ntaha u fye e.

Yesu à jínaŋi wà kàr'a yige nàŋi w'e
(Luka 4.31-37)

²¹ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si ñkàre Kapεrenamu kànhe e. Canŋonke, ka u u jyè Kile Jwumpe kàlambage e, na sùpyire kálali. ²² Mpii pi mpyi wani na nùru u ŋwə na ke, u kàlaŋi pyiŋkanni mpyi a pire kàkyanhala, ŋaha na ye u nyε a mpyi na pi kálali Kile Saliyaŋi cyelentiibii fiige mε, ŋka ná Kile sífente e u mpyi na pi kálali.

²³ Lire tènì i, jínacyanŋi wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fànha na: ²⁴ «Nazareti kànhe shinŋi Yesu, ŋaha shi ku nyε wuu ná mu shwəhəl'e ye? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, ŋge u à fworò Kile e ke, uru u nyε mu!» ²⁵ Ka Yesu si fànha cyán jínaŋi na: «Ma ŋwəge tò! Maa fworò ŋge nàŋi i!» ²⁶ Ka jínaŋi si nàŋi cúnŋə cúnŋə, maa ŋkwúulo fànha na, maa fworò u e. ²⁷ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Naha ku ŋkire ye? Kàlavəŋŋə ŋge nàŋ'a kan ná Kile fànhe e, u maha fànhe cyáan jínabii mú na pi i nùru u ŋwə na!» ²⁸ Ka Yesu mεge si fworò Galile kùluni puni i.

Yesu à yamii niŋyahamii cùuŋə
(Macwo 8.14-17; Luka 4.38-41)

²⁹ Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si fworò Kile Jwumpe kàlambage e, maa ñkàre ná Yakuba ná Yuhana e, Simɔ ná Andire yyére. ³⁰ Pi à sà Simɔ nafεŋcwəŋi ta u à sínni cifwuro cye e, ka pi i u kyaa jwo Yesu á. ³¹ Ka Yesu si file u na tasinnage e, maa u cù cyεge na a yíriŋe. Ka cifwure si ŋkwò, ka u u yíri na sore pi á.

³² Yàkonke, canŋa nyiin'à cwo ke, ka pi i ñkàre ná yampii puni ná jínacyaanbil'e Yesu yyére. ³³ Kànhe shinŋyahara mpyi a bínni bage ŋwəge na. ³⁴ Ka u u yampe shinŋi niŋyahamafee cùuŋə, maa jínacyaanbii niŋyahamii jínahii kàr'a yige pi e, maa jwumpe kwəŋ jínabii na, ŋaha na ye pi mpyi a u cè Kile wunji wà.

Yesu kapani
(Luka 4.42-44)

³⁵ Kuru canŋa nùmpaŋa nyèsəoge na, ka Yesu si yír'a fworò, maa ñkàre sige funŋke e si sà Kile ŋáare. ³⁶ Simɔ ná u shèrfεebil'à yír'a fô u e ke, maa ñkàr'a sà a u caa. ³⁷ Pi à u ŋya ke, maa u pyi: «Sùpyire puni wá na mu caa.» ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Wuu a sè wuu taan kànyi na. Mii à yaa mii i Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, ŋaha na ye mii kapani li.» ³⁹ Lire e ka u u wá na ŋaare Galile kùluni puni i, maa Jwumpe Nintanmpe yu Kile Jwumpe kàlambayi i, maa jínabii kàre na yige pifebil'e.

Yesu à tògofoo cùuŋə
(Macwo 8.1-4; Luka 5.12-16)

⁴⁰ Ka tògofoonji wà si file Yesu na, maa ninjkure sín u fere e, maa u jáare fànha na, maa jwo: «Mu aha ñεε, mu sí n-jà mii tòge láha mii na, si mii fíniñε.» ⁴¹ Nàñi ñùñaar'à Yesu ta ke, ka u u u cyεge sànhà maa bwòn u na, maa jwo: «Mii à ñεε, tòge ku láha ma na!» ⁴² Ka tòge si ntíl'a láha u na, ka u u ñcùuñò. ⁴³ Ka Yesu si u cye yaha, maa li jwo a waha u á: ⁴⁴ «Cû ma ñwòge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mε, ñka ta sì, maa sà maye cyêe sáragawwunji na u u ma kàanmucya, sárage kyaa Kile tùnntunñiMusa à jwo tògofeebii ñcùuñòñi kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe na mu à cùuñò‡.» ⁴⁵ Ñka nàñi ñyε a já a cû u ñwòge na mε. U à kàr'a sà a yi yu cyeyi puni i, ka li i mpyi Yesu saha sì n-jà n-tíi n-ñyè kànha na mε. U mpyi sige funñke e, ñka lire ná li wuuni mú i, sùpyire mpyi na yíri cyeyi puni i, na u taa wani.

2

Yesu à supyimurunjo cùuñò maa ku kapegigii yàfa ku na (Macwo 9.1-8; Luka 5.17-26)

¹ Canmpyal'à tòro ke, ka Yesu si nùr'a kàre Kapερεnamu kànhe e. Ka sùpyire si lógo na u ñyε wani bage k'e, ² maa mpa bínni mà bage ñí. Tatεengε sàha mpyi mε, bage ñwòge mpyi a ñí. Ka Yesu si wá na Kile jwumpe yu pi á. ³ Lire na u ñyε, ka pi i mpa ná yanji w'e, u mpyi a múrunjo. Nàmbaa sicyεere mpyi a u tugo. ⁴ Ñka sùpyire ñyahañi kurugo, pi ñyε a já a nò ná u e Yesu na mε. Ka pi i dùgo bage kàtanñke na, maa kuru fûru, maa yanji ná u yasinnñke le a tîrige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwòhòl'e. ⁵ Yesu à li ñya na mpíi nàmpil'à dá uru na ke, ka u u jwo supyimurunjk'á: «Na jya, mu kapegigil'à yàfa mu na.»

⁶ Kile Saliyañi cyelentiibii pi mpyi a téen wani kuru cyage e ke, ka pire si wá na yu piye funñ'i: ⁷ «Naha na ñge nàñi ñyε na mpe jwumpe shiñi yu yε? U na Kile mεge kéege. Fo Kile kanni bà mε, wà sì n-jà sùpya kapegii yàfa u na mε!» ⁸ Ka Yesu si ntíl'a pi funñò sònñòre cè, maa yi jwo pi á: «Naha na yii ñyε ná nte sònñòre shiñi i yε? ⁹ Mà jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yíri, ma a ma yasinnñke lwó ma a ñaare” yii ñyii na cyire kapyaaagii mú shuunni i ndire jwumò p'à táan yε? ¹⁰ Ñka yii pi li cè na li síñi na ñyε Supyañi Jyañi na, naha ñiñke na, u wà kapegii yàfa u na.» ¹¹ Lire e u à jwo supyimurunjk'á: «Ta nùru na ñwò na, yíri ma a ma yasinnñke lwó, ma a sì pyεngε.» ¹² Ka nàñi si ntíl'a yíri, maa u yasinnñke lwó mà fworo sùpyire puni ñyii na, ka li i pi puni kàkyanhala, ka pi i Kile pée sèl'e, maa jwo: «Wuu sàha nde fiige ñya mε!»

Yesu à lyi ná mεpεngε shiinbil'e (Macwo 9.9-13; Luka 5.27-32)

¹³ Yesu à nùr'a kàre Galile bañi ñwòge na. Ka shiñnyahara si wá na ma u yyére, ka u u wá na pi kálali. ¹⁴ U nintoron'à Alife jyañi Levi ñya u à téen múnalwòore tashwòge e. Ka u u yi jwo u á: «Yír'a taha na fye e». Ka Levi si yír'a taha u fye e. ¹⁵ Canñka Levi à Yesu ná u cyelempyiibii yyere pi sà lyí. Múnalwòore shwofeebii ná mεpεngε shiinbii piiberii mpyi a ñyaha Yesu fyèñwòhòshiinbil'e, ka Levi si pi ñnyahamii yyere pi sà lyí mú. ¹⁶ Kile Saliyañi cyelentiibii pi mpyi Farizhεεnbii tonjkuni i ke, pire píl'à lire ñya ke, maa Yesu cyelempyiibii pyi: «Naha na yii cyelentuñi na lyí ná múnalwòore shwofeebii ná mεpεngε shiinbii piiberil'e yε?» ¹⁷ Yesu à yire lógo ke, maa jwo: «Mpíi pi à cùuñò ke, wempyiñi kyaa ñyε pire na mε, mpíi pi na yà ke, pire na u kani ñyε. Mpíi pi ñyε na piye sònñi na pir'à tí ke, mii ñyε a pa ñiñke na pire tayyerege e mε. Ñka mpíi pi à li cè na pire ñyε a tí mε, pire tayyerege e mii à pa.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à ñyaha Yahutuubii làdaabii woge na (Macwo 9.14-17; Luka 5.33-39)

¹⁸ Ñyε Yuhana Batizelipyiñi cyelempyiibii ná Farizhεεnbii mpyi maha súnñi leni, ka sùpyire tà si mpa Yesu pyi: «Naha na Yuhana Batizelipyiñi cyelempyiibii ná Farizhεεnbii

‡ **1:44** Tògofoonji ká ñcùuñò, sáragawwunji mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si ñcè kampyi u à cùuñò, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

wuubii maha súnŋi leni, mu cyelempyiibii sí nyε na u leni mà yε?» ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Cipoonji ká mpyi ná cikwónbil'e, pi sí n-jà n-pyi lyìmbaa lire tèni i la? Mà pi ná uru yaha sijnayan pi si n-sii n-jà n-kwôro lyìmbaa mε. ²⁰ Nka tèni là na ma, cipoonji sí n-pa n-yige pi shwòhòl'e. Lire tèni i pi sí n-ta raa súnŋi leni.»

²¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Wà nyε na v àanvònnò tège na v àanŋyεga tacwòngò jwooli mε. Lire ká mpyi, v àanvònnòke maha v àanŋyεge kèεge, tacwòng'a sì nàara a pèe. ²² Wà mú sí nyε na sinmpurugo leni seeye boolyεgil'e* mε. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sì ñkèεge. Sinmpurug'à yaa k'a leni seeyi boofònnkil'e!»

*Nje Yesu à jwo canŋòŋke kyaa na ke
(Macwo 12.1-8; Luka 6.1-5)*

²³ Nyε canŋka Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canŋke na mpyi canŋòŋò. Ka u cyelempyiibii si cye le sùmanji i na ñkwùun na mínage na ñkùru†.

²⁴ Farizhεenbii pìl'à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Wíi, ɲaha na mu cyelempyiibii na canŋòŋke kafuunnkii pyi yε‡?» ²⁵ Ka u u pi pyi: «Nde saanŋi Dawuda à pyi ke, yii nyε a lire kâla mà? Canŋka mà u ná u fyèɲwòhòshiinbii katege wuubii yaha, ²⁶ u à jyè Kile bage e, lire tèni i Abyatari u mpyi Kile sárage wuubii ñùɲufembwòhe, maa sárage bwúurunji wà lwó a kyà, maa wà kan u fyèɲwòhòshiinbil'á. Mà li ta sárage wuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúurunji kyà.»

²⁷ Lire kàntugo ka Yesu si yi jwo pi á: «Canŋòŋk'à yaa sùpyire mεε na, ku nyε a yaa ku pyi tuguro pi á mε. Sùpyire nyε a yaa canŋòŋke mεε na mε. ²⁸ Lire l'à li ta Supyanji Jyanji ká kyaa maha kyaa jwo ali mà yyaha tíi ná canŋòŋke e ke, li si n-jà n-tòro lire na mε.»

3

*Yesu à cyenkwugofoo cùuŋò canŋòŋke
(Macwo 12.9-14; Luka 6.6-11)*

¹ Canŋka Yesu à núr'a jyè Kile Jwumpe kàlambage e, mà sà nàŋi wà ta wani ná cyenkwuge e. ² Ka pi i wá na u kàanmucaa, kampyi u sí uru nàŋi cùuŋò canŋòŋke e, si nta tìgire cyán u na. ³ Ka u u jwo cyenkwugefoon'á na u yír'a yyére sùpyire shwòhòl'e, pi raa u ɲaa, ⁴ maa pi yíbe: «Mà tàanna ná Kile Saliyanji i, kacenni mpyiŋi u à ɲwò canŋòŋke e laa, kapiini mpyiŋi? Mà sùpya múnaa shwò laa, mà sùpya múnaa wwû*?» Ka pi puni si fyâha. ⁵ Ka Yesu si nyiŋkeni le pi e, maa yyahe tanha pi na, u à li ta pi nyε a cyenkwugefoo ñùɲaare ta mε. Maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyεge sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u ɲcùuŋò. ⁶ Nyε Farizhεenbii pi mpyi wani ke, ka pire si fworò Kile Jwumpe kàlambage e, maa ntíl'a kàr'a sà wwò ná Eròdi tonkuni shiinbil'e Yesu bonkanni kyaa na.

Shinŋyahara la nyε si Yesu ɲya

⁷ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si fwor'a kàre Galile baŋi kàmpanŋke na. Supyikuruŋò nimbwòhò mpyi a taha u fye e. Tire sùpyire mpyi a yíri Galile kùluni ná Zhude wuuni ⁸ ná Zheruzalemu kànhe ná Iduma kùluni ná Zhurudèn baŋi kàntugo yyére kùluni ná Tiri ná Sidòn kànyi na. U kapyiinŋkii kyaa sùpyire mpyi na núru, maa ntaha u fye e. ⁹⁻¹⁰ U mpyi na shinŋyahara cùuŋi, lire e yampii puni la mpyi si bwòn u na. Ka u u li ɲáare u cyelempyiibil'á na pi bakwòge kà bégel'a yaha ur'á, uru ká bú ñkwò a jà laaga wwû sùpyire na, t'àha bú uru fεnre mε. ¹¹ Jínacyaan n'a mpyi a u ɲya, pi mpyi maha ɲcwo u fere

* **2:22** Seeyi boni na nyε boro, Yahutuubii maha ndemu jwoolo ná yatòre seeyi i maa lwòhe, lire nyε mε ñùjirimpe, lire nyε mε εrezεn sinmpe leni l'e ke. † **2:23** Kile Jwumpe Semenji à li cyéε na wà katege wu ká a ntùuli kεreg'e, na u sí n-jà sùmanji wà kwòn ná cyεge e, si ɲjyí wani kεrege e (Duterenomu 23.25). ‡ **2:24** Mà tàanna ná Farizhεenbii sònnòŋkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyεge e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cèεge na pi à báara pyi canŋòŋke (Ekizodi 34.21). * **3:4** Farizhεenbii u sònnòŋkanni i, shinŋi u nyε na múnaa tawwuyo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tège canŋòŋke.

e, maa ñkwúulo, maa jwo: «Kile Jyañi u nyɛ mu!» ¹² Nka Yesu mpyi maha yi jwo a waha pi á na pi àha sùpya yaha u yi cè mè.

Yesu túnntunmpii ke ná shuunniñi ñcwɔɔnrɔñi kani
(Macwo 10.1-4; Luka 6.12-16)

¹³ Lire kántugo ka Yesu si dùgo ñaŋke kà na. Mpii kyaa li nyɛ u na ke, maa pire yyer'a yige pi sanmpii shwɔhɔl'e, ka pire si n-kàre u fye e. ¹⁴ Shiin ke ná shuunni u à cwɔɔnr'a pyi u túnntunmpii pi i mpyi ná u e tèrigii puni i, u s'a pi tunni pi raa Kile jwumpe yu, ¹⁵ maa fànhe kan pi á, pi jà pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e. ¹⁶ Shiin ke ná shuunniñi u à cwɔɔnrɔ ke, pire meyi yi nyɛ: Simɔ ná Yesu à u mege le Pyeri ke, ¹⁷ ná Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana, Yesu mpyi maha pire yiri Bwonɛrizhe, lire ñwɔhe ku nyɛ pi fàn'h'à ñyaha kiletinni fiige, ¹⁸ ná Andire ná Filipi ná Baritelemi ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyañi Yakuba ná Taadi† ná Simɔ, pi maha mpyi Zeloti‡ ke, ¹⁹ ná Zhudasi Isikariyoti, ñge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

Pyiñkanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Macwo 12.22-32; Luka 11.14-23; 12.10)

²⁰ Lire kántugo Yesu ná u cyelempyiibil'à núr'a pa pyɛngɛ, ka shinnyahara si núr'a pa pi ñwɔ tò sahañki ná pi funmpɛn karigil'e, fo mà u ná u cyelempyiibii pyi pi nyɛ a talyige ta mè. ²¹ Yesu cìmpyiibil'à u kapyiñkii kyaa lógo ke, maa wá na sòññi na u ñumbwuun'à kèegɛ, maa shà zà u cù.

²² Kile Saliyañi cyelentiibii pi à yíri Zheruzalɛmu kànhe e ke, ka pire si wá na ñko na jínabii ñuñufoonji Belizebuli u nyɛ Yesu i, na ná uru fànhe e u na jínabii kòre na yige pifeebil'e.

²³ Nyɛ ka Yesu si pi yyere, maa bàtaaya jwo pi á. U à jwo: «Sitaanniñi sí n-jà uye kòrɔ la? ²⁴ Kìre maha kire li nyɛ na liye túnni ke, lire kini fànhe maha ñkwò. ²⁵ Pyɛngɛ maha pyɛngɛ shiin ká yíri piye kurugo ke, kuru pyɛngɛ fànhe maha ñcyére. ²⁶ Sitaanniñi ká a u báarapyiibii kòre, u na uye túnni. Lire ká mpyi, u fànhe sí n-cyére si mpa ñkwò. ²⁷ Wà sà n-jà n-nyè fànhanyahagafoo bage e si u yaayi lwó, ná u nyɛ a bage foo pwɔ a cyán maa nta a jyè mà ye. Urufoo ká jà a u pwɔ a cyán, lire e u maha jà a bage yaayi pyi u ñɛempe. ²⁸ Sèñi na mii sí yi jwo yii á, sùpyire kapegigii ná ti Kile mekeegɛ karigii puni sí yàfa ti na, ²⁹ ñka ñgemu ká Kile Munaani mege kèegɛ ke, lire sà n-sii yàfa urufoo na mè, urufoo sí lire kapiini tugure lwó fo tèekwombaa.»

³⁰ Yesu à yire jwo amuni, ñaha na ye pi mpyi na ñko na jinañi wà u nyɛ u e.

Mpii pi nyɛ Yesu nuñi ná Yesu cìmpyiibii ke
(Macwo 12.46-50; Luka 8.19-21)

³¹ Mà Yesu yaha kuru cyage e, u nuñi ná u cìmpyiibil'à pa yyére cyíinñi na, maa wà tun u u yyere. ³² Shinnyahara mpyi a tèn'n'a u kwúulo, ka pi i mpa yi jwo u á: «Mu nuñi ná mu cìmpyiibii naha cyíinñi na, pi naha na mu kyaa pyi.» ³³ Ka u u pi pyi: «Mpire pi nyɛ mii nuñi ná mii cìmpyiibii ye?» ³⁴ Ka u u nyiigii yírig'a le sùpyire e, maa jwo: «Mpii nintɛnbii pi nyɛ mii nuñi ná mii cìmpyiibii. ³⁵ Yii li cè, ñge u nyɛ na Kile ñyii wuuni pyi ke, uru u nyɛ mii cìmpworonji ná mii nuñi.»

4

Ñɛenugunji bàtaage
(Macwo 13.1-23; Luka 8.4-15)

¹ Puru ñwɔhɔ na, Yesu à kàre Galile bañi ñwɔge na, ka shinnyahara si mpa bínni u taan, ka u u wá na ti kálali sahañki. Sùpyir'à pa ñyaha sèl'e ke, li nyɛ a pa ñwɔ mè, ka u u jyè a tèn

† 3:18 Taadi, kuru ku nyɛ u mege shɔnwoge. Mege ñiñcyiige ku nyɛ Zhudasi (Luka 6.16). ‡ 3:18 Zeloti: kuru mege ñwɔhe ku nyɛ: «kini kyal'à táan ñgemu á sèl'e ke.»

bakwɔɔge k'e lwɔhe ɲuŋ'i. Ka ti i yyére kùmpoge na, ² ka u u ti kâla karigii niɲyahagii na ná bàtaay'i. U à jwo: ³ «Yii a nùru, ɲεεnugunji wà u ná fwor'a kàre ɲεεε tanuguge e. ⁴ Mà u yaha u u sùmapyanji wàa fini fiige, sùmashinji wà à cwo kuni ɲwɔge na, ka sanɲyεεre si mpa uru jò.

⁵ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, pworu niɲyahara mpyi kuru cyage e mε. Ka uru si fyîn wahawaha, ɲaha na ye u mpyi a jyè ɲiŋke e sèl'e mε. ⁶ Nyε canɲk'à pa fworu ke, ka yifyinre si fàan maa waha, ndìre kuunji na.

⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ɲgurotaha na, ka ɲgure si uru cû, u ɲyε a jà a yasεere pyi mε.

⁸ Nka wà tacwug'à pa bê ɲiŋke tacεnɲke na, maa fyîn maa yîri fwɔfwɔ. Sùmacire tà à sùmapyanji se mà nɔ ɲkuu ɲkuu (100) na, tà mpyi beetaanre taanre (60) tà mpyi beɲjaaga ná ke ke.

⁹ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u niŋgyigigii cyán sèl'e.»

¹⁰ Yesu à puru jwumpe jwo a kwɔ ke, ka u ná u cyelempyiibii ke ná shuunninji ná shiin niŋkin niŋkin si yîri sùpyire sannte taan. Ka pire si sà a u yibili u bàtaayi ɲwɔhe na. ¹¹ Ka u u pi pyi: «Kani l'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ná l'à ɲwɔhɔ ke, yii á lire ɲcèŋ'à kan. Nka mpe jwumpe puni ɲwɔh'à ɲwɔhɔ sùpyire sannte na. ¹² Lire kurugo

“pi na Kile kapyiinɲkii wíi maa ɲcyé cyi ɲyaga,

pi na Kile jwumpe nùru maa ɲcyé pu lógogo,

ɲaha na ye nde pi la ɲyε si zìi vyiinne ke,

lire li ɲyε, mà nùr'a sà piye kan Kile á,

bà pi kapegigii si mpyi si yàfa pi na mε*.”»

¹³ Ka Yesu si yi jwo pi á sahaŋki: «Yii aha mpyi yii ɲyε a ɲke bàtaage yyahe cè mε, di yii sí yi sanɲyi yyahe cè n-jwo ye? ¹⁴ Nεεnugunji u ɲyε Kile jwumpe jwufooni. ¹⁵ Kuni ɲwɔge na sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, kuru tanuge e, ka Sitaanninji si pu wwû pi funŋ'i ke. ¹⁶ Kafaafoge ɲuŋ'i sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, maa ntíl'a ɲεε pu na ná funntange e ke. ¹⁷ Nka pu ɲyε a jà a ndìre le t'e mε, tire ɲwɔmεeni kèngεmε ɲyε a pεn mε. Kawaa, lire ɲyε mε yyefugo ká ti ta Kile jwumpe kurugo, ti maha fworu Kile kuni i. ¹⁸ Ngure shwɔhɔl'e sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ¹⁹ ka diɲyεŋi karigii funmpεεre ná nàfuunji lage ná yaayi shinji puni lage si ti ta, ka tire sònɲɔre si pu cwɔnrɔ, pu ɲyε a jà a yasεere pyi mε. ²⁰ Niŋke niɲcεnɲke na sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa ɲεε pu na ke, tire sùpyire ti maha Kile ɲyii wuuni pyi. Tire sùpyire na ɲyε sùmaseɲε fiige, sùmacire tà à sùmanji se mà nɔ beɲjaaga ná ke ke na, tà à yasεere pyi mà nɔ beetaanre taanre (60) na, tà à yasεere pyi mà nɔ ɲkuu ɲkuu (100) na.»

Kile jwumpe na ɲyε fùkina fiige

(Luka 8.16-18)

²¹ Ka Yesu si nùr'a jwo pi á: «Wà ɲyε na fùkina mîni si u le ɲcyígile yaaga ɲwɔh'i mε, ɲka u maha dùrugo yaage kà ɲuŋ'i. ²² Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à ɲwɔhɔ ke, cyire puni sí n-pa raa ɲaa. Kyaa maha kyaa l'à yaa numpini i ke, lire là mú sù n-kwôro ɲcèmbaa mε. ²³ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u niŋgyigigii cyán sèl'e.»

²⁴ Maa nùr'à jwo pi á: «Kile jwumpe yii na nùru ke, yii pu yaha yiye funŋ'i, ɲaha na ye Kile sí yii kan n-tàanna ná yii lógonkanni i. Puru ɲwɔhɔ na, u sí n-pa tà bàra yii niɲcente na. ²⁵ Lire tènì i, shin maha shin u na ɲcaa si Kile jwumpe yyahe cè ke, Kile sí là taha uru u niɲcempe na. Nka shin maha shin u ɲyε u ɲyε na pu nùru mε, nimbileni u à cè ke, lire sí n-pînni.»

Kile Saanre na ɲyε sùmapya fiige

* 4:12 Ezayi 6.9, 10

²⁶ Ka Yesu si núr'a jwo: «Kile Saanre à fwororo nde kani kurugo: nàñi wà u maha sùmashi nùru u kerege e. ²⁷ Uru nàñi'á ñóó numpilage e yo, u nyε nyii na canñke e yo, sùmapiyañi sí n-fyîn, sùmacire sí raa lyεge. Nka nàñi si pà cè lire pyiñkanni i mε. ²⁸ Nñke maha sùmañi pyi u à fyîn, sùmacige ku maha fyânha a fwororo, lire kàntugo sùmapiyahanñk'a si nta a fwororo sùmacige na, kàsanrage na sùmapiyañi maha mpa fwororo sùmapiyahanñke na. ²⁹ Sùmapiyañi ká lye a nò u tεgeni na, nàñi maha ntíl'a kòonñani lwó na u kwùun, ñaha na ye sùmakwóngigii tèn'á nò.»

*Kile Saanre maha sù nimbilere maa mpêre
(Macwo 13.31-32, 34; Luka 13.18-19)*

³⁰ Ka Yesu si núr'a jwo: «Ná ñaha shi i mii sí n-jà Kile Saanre tàanna ye? Ti nyε mu à jwo ñaha bε? ³¹ Ti na nyε mu à jwo mutaridi cige yasεε, nàñi wà à sà ntemu nùgo u cikóoge e ke. Kuru cige pyàn'á yîlege cire sannte puni wuñi na. ³² Nka u aha nùgo, u maha fyîn, maa yîri maha ntóro kanñyεge yawyεere puni taan. Ku maha ñkényii yige, yire maha mpêre fo sanñyεenre maha ti shèere yaa yi mbyimpe e.» ³³ Nyε yire bàtaayi shiñi niñyahaya Yesu mpyi maha yu sùpyir'á mà tàanna ná ti yi cenñkanni i. ³⁴ Puru jwumpe shiñi baare e, u mpyi na pabεε yu ná t'e mε. Nka u ná u cyelemphyiibii kanni ká mpyi tēni ndemu i ke, u mpyi maha pu puni ñwòhe yu pi á.

*Yesu à kafeebwòhe yyéñε banji ñuñ'i
(Macwo 8.23-27; Luka 8.22-25)*

³⁵ Kuru canñke yàkonñke, ka Yesu si jwo u cyelemphyiibil'á: «Wuu a si banji kùñke na.» ³⁶ Ka pi i sùpyire cye yaha, maa ñkàre ná Yesu i banji ñuñ'i, bakwooyi yabεε mpyi pi ñwòh'i. ³⁷ Ka kafeebwòhò si yîri na fwu, ka lwòhe si wá na ñcyânre na jyè bakwòoge e fo na ñko si ku ñi. ³⁸ Yesu mpyi bakwòoge kàntugo yyére mà ñuñke taha ñuntahaga na, na ñwúuni. Ka pi i u ñè maa jwo: «Cyelentuñi, wuu na ñko si ñkwòro lwòhe e, lire nyε a mu funñò pen mà?» ³⁹ U à ñè ke, maa yîr'a fânha cyán kafεεge na, maa lwòhe pyi ku tēen. Ka kafεεge si yyére, ka lwòhe si ntēen siu! ⁴⁰ Lire kàntugo ka Yesu si pi pyi: «Ñaha na yii na fyáge amε ye? Ñaha na yii sàha ñkwò a dá mii na mà ye?» ⁴¹ Ka u cyelemphyiibii si fyá sèl'e, marii yi yu piy'á: «Jofoo u nyε ñge nàñi fo ka kafεεge ná lwòhe si ntēen u wuuni taan ye?»

5

*Yesu à jínahii niñyahamii kòr'a yige nàñi w'e
(Macwo 8.28-34; Luka 8.26-39)*

¹ Nyε ka Yesu ná u cyelemphyiibii si nò banji kùñke na, wani Gadara shiinbii nyε. ² Yesu à tîg'a fwororo bakwòoge e ke, ka jínacyanñi wà si ntíl'a fwororo fanñyi i*, maa mpa u ñuñò bε. ³ Uru nàñi mpyi na shùun fanñyi i. Sùpya sàha mpyi na si n-jà u pwò mε, u mpyi maha u yapwoyi puni kwùun, ali yòròyi. ⁴ Tooyi niñyahay'e, pi mpyi maha u cwòre, marii u tooyi ná u cyeyi pwu ná yòròy'e. Nka u mpyi maha yire puni kyεεge. Sùpyire puni fânha'á pa ñcyéere u e, maa u ñya, maa u yaha wani. ⁵ Pìlaga bàra canña na, nàñi mpyi maha ñaare fanñyi i, marii dùru ñaanyi ñuñ'i, marii ñkwúuli, marii uye kúuli na fwóroge kafaayi na.

⁶ Mà u yaha puru na, u à tēen tatònge e maa Yesu ñya, maa fê a pa niñkure sín u taan. ⁷ Maa jwo fânha na: «Yesu, Kileni niñyi wuñi Jyañi, ñaha shi ku nyε wuu ná mu shwòhòl'e ye? Mii na mu ñáare, Kile kurugo, ma hà kawaa pyi na na mà de!» ⁸ U à puru jwo, ñaha kurugo ye Yesu mpyi a jínani pyi na u fwororo u e. ⁹ Ka Yesu si nàñi yîbe u mεge na, ka u u jwo: «Mii mεge nyε Shiñyahara, ñaha na ye wuu à ñyaha.» ¹⁰ Nyε ka jínacyanñi si Yesu ñáare fânha na na u àha pire kòre ñjige lire kùluni i mε.

¹¹ Nyε lir'á caakurumbwòhò ta ku u lyí ñanñke kà numpenge na wani. ¹² Ka jínabii si Yesu ñáare sèl'e, na u pire yaha pire pi sà jyè kuru caakuruñke e. ¹³ Ka u u ñεε. Ka pi i fwororo

* 5:2 Yahutuubii maha pi fanñyi wwù kafaayi ñuñ'i. Pi maha ku ñwòge yal'a yaa fo maha tatεenñò yaa mú.

nàŋi i maa sà jyè caabil'e. Lir'à pyi ke, ka caabii si sùrug'a yîri nanke numpenge na mà cwo cwo banji i. Pi mpyi a caalii kampwəhii shuunni (2.000) kwò, ka pi puni si nkwoòro lwəhe e.

¹⁴ Ka caabii kàanmucyafeebii si fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwənbugure puni i. Ka sùpyire si mpa lire kani wíi. ¹⁵ Pi à nò Yesu na ke, ka pi i nàŋi nya, nge e jínabii mpyi ke, u à tɛɛn u taan. Vàanɲyi na mpyi u na, u mpyi a tɛɛn tanuge e, ka pi i fyá.

¹⁶ Nde l'à jínacyanɲi ná caabii ta ke, mpiimu pi à lire nya ke, ka pire si sà a li yu na ntùuli sùpyir'á, fworonkanni na jínabil'à fworò nàŋi i maa jyè caabil'e ke. ¹⁷ Sùpyir'à puru jwumpe lógo ke, ka pi i wá na Yesu jáare sèl'e na u fworò pire kùluni i.

¹⁸ Yesu ninjyɲi bakwəoge e, nàŋi i jínabii mpyi ke, ka uru si u jáare sèl'e s'a nkèege ná u e. ¹⁹ Nka Yesu nyɛ a nɛɛ mɛ, maa jwo: «Núru, ma a si pyenge, kabwooni Kafoonji Kile nùñaare wun'á pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyenge shiinbil'á.» ²⁰ Ka nàŋi si nkàre, nde Yesu à pyi u á ke, mà sà a yire yu na màre Dekapoli kùluni i. Lir'à sùpyire puni kàkyanhala.

*Yesu à ceenji wà cùuŋə, maa Zharusi pworonji buwunji nɛ
(Macwo 9.18-26; Luka 8.40-56)*

²¹ Yesu à nùr'a banji jyiil'a kɛɛnɲɛ kùŋke sanɲke na ná bakwəoge e. U à fworò ke, ka shinɲyahara si mpa u kwùulo. Mà u yaha kuru cyage e, ²² ka Kile Jwumpe kàlambage nùŋufoonji wà si nò wani, u mɛge mpyi Zharusi. U à Yesu nya ke, maa ninjkure sín u taan, ²³ maa u jáare sèl'e: «Maye sanɲi yaha, mii pworonji wá na kuro caa, pa ma cyeyi taha u na, bà u si mpyi si nɛɛnɲɛ mɛ.» ²⁴ Ka Yesu si yîr'a kàre ná u e, ka shinɲyahara si ntaha u fye e fo na u fwòonji.

²⁵ Tire sùpyire shwəhəl'e ceenji wà mpyi wani, yee ke ná shuunni funɲ'i, lùwulinɲkwombaayi mpyi u na. ²⁶ U mpyi a kànha wempyiini taan, u cyeyaare mpyi a kwò, u à shà wempyii ninjyahamii yyére, nka pà nyɛ a sàa fworò yampe e mɛ, fo pu na nàare. ²⁷ U à Yesu kyaa lógo ke, ka u u mpa sùpyire shwəhəl'e Yesu kántugo yyére, maa bwòn u vāanɲyi na.

²⁸ U mpyi na yu uye funɲ'i: «Mii aha bú jà a bwòn u vāanɲyi na, mii sí n-cùuŋə.» ²⁹ U à bwòn Yesu vāanɲyi na ke, ka lùwulinɲkwombaayi si ntíl'a kwò, ka u u li cè uye e na ur'à cùuŋə. ³⁰ Ka Yesu si ntíl'a li cè uye e na fànhe kà à fworò ur'e, maa yyaha kɛɛnɲ'a le sùpyire e, maa jwo: «Jofoo u à bwòn mii vāanɲyi na ye?» ³¹ Ka u cyelempyiibii si u pyi: «Mu nyii na nyɛ nte sùpyire puni na, t'à mu fɛnɲɛ kàmpanɲyi puni na, maa núru na yíbili na jo u à bwòn mu na ye?» ³² Lire ná li wuuni mú i, ka Yesu si wá na wíi na màre sùpyire shwəhəl'e, nge u à bwòn u na ke, si uru cè. ³³ Ceenji u mpyi a bwòn u na ke, ur'à fyá fo na nɛyɛɛnni, nde l'à u ta ke, u à lire cè, ka u u mpa ninjkure sín Yesu yyaha na, maa sèenji puni jwo u á. ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Na pworò, mu dáníyan'á mu shwə mpe yampe na, ta si yyɛnɲɛ ná fɛɛmpe e.»

³⁵ Mà u yaha puru jwumpe na, píl'à yîri nùŋufoonji Zharusi pyenge e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nò mu pworonji na. Ma hà núru cyelentuɲi yaha u uye kànha u a ma mɛ.» ³⁶ Nka Yesu nyɛ a puru jwumpe lwó a wíi mɛ, maa yi jwo nàŋ'á: «Ma hà raa fyáge mɛ, dá mii na kannaa.» ³⁷ Ka pi i yîri na nkèege Kile Jwumpe kàlambage nùŋufoonji yyére. Yesu nyɛ a nɛɛ sùpyanji wabɛɛ u kuni bínni ná ur'e mɛ, fo Pyeri ná Yakuba ná u cɛmpworonaji Yuhana. ³⁸ Pi à nò nùŋufoonji pyenge e ke, ka Yesu si shinɲyahara nya ti i nyàha na wùruge tiye e, marii myahigii súu marii kwuuyi wàa. ³⁹ U à jyè ke, ka u u pi pyi: «Naha kurugo yii na tùpyaagii wàa marii myahigii súu ye? Pyàŋi nyɛ a kwù mɛ, u na nkàwuni!» ⁴⁰ Ka pi i wá na nɛyàhali u na. Ka u u pi yige ntàani na. Bage e pyàŋi mpyi a sínni ke, ka u u jyè wani ná pyàŋi sifeebii ná u cyelempyiibii taanrenji i.

⁴¹ Maa pyàŋi buwunji cù u cyege na, maa yi jwo u á pi shɛɛnɲɛ e: «Talita kumi!» Lire jwəhe ku nyɛ: «Mii pworonji, ta núru, yîri!» ⁴² Kuru cyage mujye e, ka pùcwonji si yîri na

naare, u mpyi yyee ke ná shuunni. Ka lire si sàa pi puni kàkyanhala. ⁴³ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha ñkwò wà yaha u nde kani cè me, maa pi pyi na pi ñjyì kan u á.

6

*Yesu kànze shiinbil'à cyé u na
(Macwo 13.53-58; Luka 4.16-30)*

¹ Lire kàntugo Yesu à núr'a kàre u tukanhe Nazareti i, u cyelempyiibii mpyi u fye e. ² Canñonk'à pa nò ke, ka u u wá na sùpyire kàlali Kile Jwumpe kàlambage e. Lir'à u lógofeebii ñjnyahamii kàkyanhala, ka pi i wá na ñko: «Nte yákilifente ti ñye u á ke, ná ñcyii kakyanhala karigii u na mpyi ke, taa u à jà a cyire puni ta ke? ³ Taha cíkyanganji bà u ñye u wi me? Mariyama pyiibii pi ñye Yakuba ná Zhoze ná Zhude ná Simò ná pùceribii pi ñye naha kànze e ke, ñire mpíi yyaha wunji bàl'à?» Ñye tire sònñor'à nàara a pi pyi pi a ñùñò tugo Yesu na.

⁴ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo pi á: «Kile tùnntunñò maha le ñjire e cyeyi puni i, fo u cìmpyiibii ná u tukanhe ná u tupyenge ye.» ⁵ Pi ñye a dá Yesu na me, lir'à u sige u ñye a kakyanhala kariii ñjnyahagii pyi wani me. U à u cyeyi taha yamii ñjkin ñjkin na, maa ñire cùñò. ⁶ Pi dánabaare Yesu na, lir'à u kàkyanhala. Ka u u wá na kàlanji pyi na ntùuli kuru kàmpañke kànyi na.

*Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Kile jwumpe yu
(Macwo 10.5-15; Luka 9.1-6)*

⁷ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniyi yyere na ntunni shuunni shuunni pi sà a Kile jwumpe yu. Maa fànhe kan pi á mú, pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e. ⁸ Maa yi jwo pi á: «Fo kàbii bà me, yii àha yaage kabere lwó raa ñkèege kuni i me, yii àha yalyire lwó me, yii àha boro lwó me, yii àha wyéere lwó nde dufaabil'e me. ⁹ Yii tanhanya lwó, ñka yii àha vaañtinñyi shuunni lwó me.»

¹⁰ U à kwò maa pi pyi: «Yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka wà si ñee yii sunmbage na ke, yii à yaa yii pi tèn wani fo mà sà yaa ná yii tèekani i. ¹¹ Ñka yii aha ñkàre cyage k'e, ka pi i yii sunmbage cyé, maa mpyi pi ñye a ñen'a yii jwumpe lógo me, yii ñivworobii kuru kànze e, yii yii tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu wani, lir'à kajwuu kwò kuru kànze shiin na.»

¹² Ka pi i ñkàr'a sà a Kile jwumpe yu sùpyir'á, na pi pi toronkanni kèenñe. ¹³ Marii jínacyaanbii ñjnyahamii jínahii kòre na yige pi e, marii yamii ñjnyahamii tìri ná sìnmpé e marii Kile ñáare, ka pi i wá na ñcùñji.

*Yuhana Batizelipyinji kwùñkanni
(Macwo 14.1-12; Luka 9.7-9)*

¹⁴ Lire tèn i, Yesu me'g'à fworò cyeyi puni i, ka saanji Eròdi si u kyaa lógo. Pii mpyi na ñko: «Yuhana Batizelipyinji u à ñè a fworò kwùñji i, lire kurugo u à jà na kakyanhala karigii pyi ame.» ¹⁵ Pii sí i ñko na Kile tùnntunñji Eli u à núr'a pa, pii mú sí i ñko na tèecyiini Kile tùnntunñji wà u à ñè a fworò kwùñji i.

¹⁶ Eròdi à cyire karigii lógo ke, maa jwo: «Yuhana Batizelipyinji ñùñke mii à pyi pi à kwòn ke, uru u à ñè a fworò kwùñji i.»

¹⁷⁻¹⁸ Yii li cè na Eròdi mpyi a u sìnñeñji Filipi cwonji kwòn a lwó mà pyi u cwo. Uru ceenji mege na mpyi Eròdiyadi. Lire e ka Yuhana si yi jwo Eròdi á na u ñye a yaa u u sìnñeñji cwonji shwò u na me. Ka puru jwumpe si waha Eròdi na, ka u u pi pyi pi à Yuhana cù a le kàsùñji i.

¹⁹ Ka Eròdiyadi lùuni mú si yìri, maa wá na bonkanni caa Yuhana na. Ñka u yabilinji mpyi na sìn-jà me. ²⁰ Eròdi mpyi na fyáge Yuhana na, ñaha na ye u mpyi a cè na Yuhana à tíi maa mpyi Kile sùpya. Lire kurugo u mpyi a yaha u na. Eròdi n'a mpyi a u me'jwuuni

lógo, u funŋke mpyi maha mpen. Lire ná li wuuni mú i, Yuhana jwumpe mpyi maha ntáan u á.

²¹ Nye Erōdi canzeg'à pa mâhana a nɔ lire yyeeni ke, ka u u kataan bégele u wwoŋɛɛbii ná sòrolashiibii nùŋufeebii ná Galile kùluni shinbwoobii mɛɛ na. Kuru canŋke Erōdiyadi sí u nimpyiini pyi Yuhana na. ²² Erōdiyadi mpyi a nàmbage lèŋɛ saanŋ'á ná pùceebilini ndemu i ke, mà sùpyire yaha kataanni na, lir'à jyè na ŋkwòhòli, ka li kyaa si ntíl'a táan Erōdi ná u shinyyerebil'á. Ka saanŋi si jwo pùceebilin'á: «Yaage na mu na ɲcáa ke, ku cyêe, mii sí ku kan mu á.» ²³ Maa ŋkâa pùceebilin'á, na u aha yaaga maha yaaga jáare ur'á ke, uru sí ku kan u á, ali u niŋarege mɛɛ k'à bê uru kini taaga niŋkin na. ²⁴ Ka pùceebilini si fwooro ntàani na, maa u nunji yíbe: «Naha mii à yaa mii u jáare ye?» Ka nufoonji si u pyi: «Yi jwo u á na u Yuhana Batizelipyiŋi nùŋke kan ma á.»

²⁵ Kuru cyage mujye e, pùceebilin'à fyâl'a jyè saanŋi yyére maa yi jwo u á: «Mii la ɲye mà Yuhana Batizelipyiŋi nùŋke kwònd a le ŋkunan'i mà kan na á numɛ.» ²⁶ Puru jwump'à saanŋi yyahe tanha sèl'e, ŋka mà u yaha u à kâa pùcwoŋ'á u shinyyerebii ɲyii na, u la sâha mpyi si ɲcyé mɛ. ²⁷ Kuru tanuge e, ka u u sòrolashiŋi wà tun u sà Yuhana nùŋke kwònd, u a ma. Ka uru si ŋkàre kasubage e mà sà Yuhana nùŋke kwònd, ²⁸ mà le ŋkunan'i mà pa ŋkan pùceebilin'á, ka uru sà ŋkan u nun'á.

²⁹ U cyelempyiibil'à u mbòŋi kyaa lógo ke, maa mpa u lwó a sà ntò.

*Yesu à shiin kampwòhii kanŋkuro ɲwò cya
(Macwo 14.13-21; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14)*

³⁰ Nye Yesu tùnntunmpil'à piye bínni u taan, maa pi kapyiinŋkii puni ná pi kàlanji nimpyiŋi puni jwo u á. ³¹ Sùpyiibii nimpaampii ná niŋkaribii mpyi a ɲyaha a tòro, fo mà Yesu ná u cyelempyiibii sige yalyire na, ka u u yi jwo pi á: «Yii a wá wuu yîri naha, wuu raa si wuu mɛge cyage sige e, yii i sà ñè wani.»

³² Ka pi i bakwòoge lwó mà kàre pi mɛge cyage e sige e. ³³ Shinɲyahara à pi niŋkaribii ɲya mà pi cè. Ka kuru cyage kàmpaŋyi kànyi shinɲyahara si fê à núr'a sà pi caanra sige e.

³⁴ Yesu à fwooro bakwòoge e mà pi ɲya pi à ɲyaha sèl'e ke, ka pi nùŋaare si u ta sèl'e, ɲaha na ye pi mpyi mu à jwo mpàa pi ɲye piye nùŋò kurugo. Ka u u wá na pi kálali karii niŋyahagii na. ³⁵ U cyelempyiibil'à tɛni ɲya li i ntùuli ke, ka pi i file u na maa jwo: «Cyelempyiibil'á! Sige funŋke e wuu ɲye, canŋke s'à kwò a kwò. ³⁶ Sùpyire cye yaha t'a si sishwònbugure ná kànyi na, ti sà yalyire cya a shwò.» ³⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpil'á pi pi kan pi lyí.» Ka pi i u pyi: «Wuu mɛɛ ká ŋkàr'a sà shin niŋkin canmpyaa ŋkwuu shuunni (200) báara sàra tɛg'a bwúuru shwò mà pa ŋkan pi á, uru sí n-jà pi ta la?» ³⁸ Ka Yesu si núr'a pi yíbe: «Yii sà wíi! Bwúuru nùŋyi jùuli yi wá yii á ye?» Ka pi i sà kàanmucyaga pyi, maa mpa Yesu pyi na bwúuru nùnyò kanŋkuro ná fyapya shuunni yi wá wani.

³⁹ Nye ka Yesu si u cyelempyiibii pyi na pi sùpyire tìŋe tìŋe, kuruyo kuruyo ɲyèpuruge ɲun'á. ⁴⁰ Ka pi i ntèen shiin ŋkuu ŋkuu (100) ná shiin beeshuunni ná ke ke kuruyi i. ⁴¹ Ka Yesu si bwúuru nùŋyi kanŋkuruŋi ná fyapyaagii shuunniŋi lwó u cyeyi i, maa yyahe yîrige niŋyiŋi i maa fwù kan Kile á yi kyaa na. U à kwò ke, maa bwúuruŋi ná fyapyaagii kwònd kwònd mà kan u cyelempyiibil'á pi à táa sùpyire na. ⁴² Sùpyire ti mpyi wani ke, tire pun'à lyí a tìn. ⁴³ Bwúuruŋi ná fyaabii paanyi y'à kwòro ke, yire mpyi a shàhii ke ná shuunni jî. ⁴⁴ Mpii pi à lyí ke, pire nàmbaabii kanni mpyi shiin kampwòhii kanŋkuro (5.000).

*Yesu à ɲaara lwòhe ɲun'á
(Macwo 14.22-23; Yuhana 6.16-21)*

⁴⁵ Nye lire ɲwòhò na, mà Yesu yaha u u sùpyire cye yare, u à u cyelempyiibii pyi pi à jyè bakwòoge e, maa baŋi jyiile u yyaha na, Betisayida kàhe yyére. ⁴⁶ Yesu à ti cye yaha ke, maa ŋkàr'a sà Kile jáare ɲanŋke kà na. ⁴⁷ Numpilag'à wwò mà u cyelempyiibii ta bakwòoge e baŋi niŋke e, uru kanni u mpyi niŋke na. ⁴⁸ Numpilyage na, kafɛɛge mpyi na pi bêni, ka

Yesu si li nya na pi à kànha bakwɔɔge mpuruŋi taan. Pi sàha mpyi na jìn'a ku pyi ku u ñkèege fwɔfwɔ mɛ. Ka Yesu si yîri na ñaare na ñkèege pi fye e lwɔhe ñuŋ'i. U à byanhara pi na ke, ka u la si mpyi s'a ntùuli pi ñkere na. ⁴⁹ Nka pi à u nimpanji nya lwɔhe ñuŋ'i ke, pi mpyi na sônŋi na buŋi wà fwɔɔngɔ ki, ka pi i yîri na kwuugii wàa, ⁵⁰ ñaha na ye pi puni ñyii mpyi u na, pi puni zòompïi mpyi a kwɔn. Ka Yesu si ntíl'a jwumpe lwɔ maa pi pyi: «Yii yákilibii tìŋe, yii àha vyá mɛ, mii wi.»

⁵¹ Ka u u jyè bakwɔɔge e pi fye e, ka kafɛɛge si ntíl'a yyére. Lir'à pi puni kàkyanhala fo pi funŋɔ jwump'à kwɔ. ⁵² Pi ñye a mpyi a cè supyishinji u ñye Yesu mɛ. Kakyanhani u à pyi mà bwúuruŋyahage kan sùpyir'á ke, lir'à pyi pi ñyii na, ñka pi funŋyi mpyi a múgo mɛ.

*Yesu à yamii cùuŋɔ Zhenɛzarɛti kàmpañyi na
(Macwo 14.34-36)*

⁵³ Ñye Yesu ná u cyelempyiibil'à baŋi jyiile ke, maa nɔ Zhenɛzarɛti kùluni i, maa bakwɔɔge yyéɛŋe baŋi ñwɔge na. ⁵⁴ Pi à fworɔ bakwɔɔge e ke, ka sùpyire si Yesu nya a cè, ⁵⁵ maa ñkàre cyeyi puni i mà sà a Yesu mpanji kyaa yu. Cyaga maha cyag'e pi mpyi a u kyaa lógo ke, pi mpyi maha ma ná yampil'e na yîri kàmpañyi puni na, pi yasinninji ñuŋ'i. ⁵⁶ Yesu n'a mpyi a nɔ cyaga maha cyag'e ke, kànbwɔhɔ yo, kànbilere yo, sishwɔn bùguro yo, sùpyire mpyi maha mpa ná yampil'e maha mpa yaha tafage e, marii u ñáare na u pi yaha pi a bwúun u vànntinŋke zhwɔɔre na kanna. Yampii pi mpyi maha bwúun u na ke, pire puni mpyi maha ñcùuŋi.

7

*Karigii cyi ñye na wuu ñwɔre Kile yyahe taan ke
(Macwo 15.1-20)*

¹ Kile Saliyaŋi cyelentiibii pìi mpyi a yîri Zheruzalɛmu kànhe e, ka pi ná Farizhɛɛnbii si sà bínni Yesu taan. ² Maa li kàanmucya mà li nya na u cyelempyiibii mpyi na lyî ná cyeyi ñiŋwɔhɔyi i Kile yyahe taan, ñaha na ye pi ñye a yi jyè mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e mɛ.

³ Farizhɛɛnbii ná Yahutuubii sanmpii n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha cyeyi yal'a jyè a fíniŋe Kile yyahe taan mà tàanna ná pi tulyeyi làdaabil'e. ⁴ Lire pyiŋkanni na, pi n'a mpyi a yîri caange na, pi mpyi maha wìli maha piye fíniŋe Kile yyahe taan mà tàanna ná làdaabil'e, maa nta a lyî. Làdaabii pìi saha na mpyi yaayi ñjyŋi kyaa na, mu à jwo: fùŋŋcwoyi ná pwoore cwɔhigii ná dànyɛŋi yaayi ná yatɛɛŋyi.

⁵ Ka Farizhɛɛnbii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii si Yesu yíbe: «Ñaha na mu cyelempyiibii ñye na wuu tulyeyi làdaabii* kurigii ñaare mà ye? Ñaha na pi ñye na cyeyi jyí mà tàanna ná làdaabil'e maa nta na lyî mà ye?» ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi à fyinmɛ tò wwomɔ na ke! Kile tùnntunŋi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii kyaa na ke, pur'à sàa pyi sèe. L'à séme Ezayi sémeŋi i na Kile à jwo:

“Nte sùpyire na mii père ñwɔyi i kanna,
mà li ta pi zòompïi laag'à tɔn mii na.

⁷ Pi na mii père tawage e,
ñaha na ye kàlaŋi pi ñye na ñkaan ke,
ur'à lwɔ a pwɔ sùpyire làdaabii karigii na‡.»

⁸ Ka Yesu si nùr'a yi jwo pi á: «Yii à cyé Kile tonji na, maa ntaha sùpyire làdaabii fye e. ⁹ Yii na sônŋi na yii tànga na ñye mà cyé Kile tonji na, maa ntaha yii yabilimpïi làdaabii fye e. ¹⁰ Kile tùnntunŋi Musa à jwo na “Ma tunji ná ma nunji pèe, ñgemu ká jwumpime jwo a wà u

* **7:5** wuu tulyeyi làdaabii: Saliyaŋi Kile mpyi a kan Musa á ke, Kile Saliyaŋi cyelentiibii mpyi a wà bàra uru na. Saliyaŋi pi à bàra Musa wuŋi na ke, uru ná Musa wuŋi puni mpyi a tàanna pi ñyii na. † **7:5** Yahutuubii n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha pi cyeyi jyè jyiŋkanni là na maa sônŋi na lire jyiŋkanni maha pire fíniŋe Kile á. Mà tàanna ná Ekizodi 30.18-21 i, Kile sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi a lire pyi, ñka Farizhɛɛnbil'à jwo na shin maha shin u ñye na Kile père ke, na pire pun'à yaa ná l'e. ‡ **7:7** Ezayi 29.13

tunji, lire nyε me u nunji na ke, urufoo sí n-bòš.” 11-12 Nka yii pi ke, yii na sùpyire kâlali nge làdanji na, u mege nyε Kòròban. Sùpya ká jwo na uru nàfuunji na nyε Kòròban, lire nwòhe ku nyε na ur'à u kan Kile á, na fànhe saha nyε uru na u u sifeebii tège me. 13 Lire pyiṅkanni na, yii làdaabii kurugo, Kile jwump'à pyi kanwò baa sùpyire nyii na, nka lire kanni bà me, yii na cyire nyii karigii shiṅi niṅyahagii pyi.»

14 Puru nwòhò na, Yesu à núr'a sùpyire yyere, maa yi jwo t'á: «Yii puni, yii niṅgyigigii múgo, yii i na jwumpe lógo, yii i pu yyaha cè sèl'e. 15 Yaayi yi na jyì sùpyanji funṅke e ke, kuru kà nyε a sii na jìn'a u nwòhò me. Nka njemu yi na fwore sùpyanji funṅke e ke, yire yi maha sùpyanji nwòhò Kile yyahe taan. [16 Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u niṅgyigigii cyán sèl'e.]»

17 Tèni i Yesu à yíri sùpyire taan mà jyè bage e ke, ka u cyelempyiibii si u yíbe lire tàanlini nwòhe na. 18 Ka u u pi pyi: «Yii yabilimpíi, ali numε yákilitan nyε yii á mà? Mpe mii na yu ke, yii nyε na puru nùru mà? Yaaga maha yaaga k'à yíri cyíinji na mà jyè sùpyanji funṅke e ke, kuru si n-jà u nwòhò me. 19 Tire nte yalyire nyε na jyè sùpyanji zòmbilini funṅke e me, lage e ti maha jyè, lire kàntugo, urufoo ká shà yaare e, ti maha fworo.» Pure jwumpe cyε kurugo, Yesu à li cyèe na yalyire pun'à fíniṅε.

20 U a jwo: «Ncyii cyi nyε sùpyanji zòni na ke, cyire cyi maha u nwòhò Kile yyahe taan. 21 Naha kurugo yε sònṅòpeere maha fwore sùpyanji zòmbilini i, mu à jwo tasinnage kege me karigii ná nàṅkaage ná supyibuuni ná 22 jacwòore ná ntiimbaanji ná pege ná nànwòhòre ná silegebaare ná nyipεenni ná jwoore ná yàmpeente ná funṅòbaare. 23 Cyire nyii kapegigii cyi nyε na fwore zòmbilini i ke, cyire cyi maha sùpyanji nwòhò Kile yyahe taan.»

Supyishinji sanji cwonji wà à dá Yesu na (Macwo 15.21-28)

24 Ka Yesu si yíri wani mà kàre Tiri ná Sidòn kànyi kàmpanṅke na. U à nò wani ke, maa jyè bage k'e. U la nyε a mpyi wà si uru kyaa cè me. Nka u nyε a jà a nwòhò me. 25-26 Ka ceenji wà si u kyaa lógo, maa ntíl'a pa niṅkure sín u fere e. Uru ceenji mpyi Yahutu me, u mpyi na yíri Sirofensii kùluni i*. Jínanji wà mpyi u pworonji i, ka u u Yesu náare na u u kòr'a yige u e. 27 Ka Yesu si ceenji pyi: «Yyére nàṅkopyire si lyí a tìn fòlò, naha na yε mà nàṅkopyire yalyire lwó a wà pwunmpyir'á, lire nyε a nwò me.» 28 Ka ceenji si u pyi: «Kafoonji, yire nyε sèe, nka pwuunbii pi maha ntèn tàbalanji nwòh'i ke, pire maha nàṅkopyire yalyire paanre lyí.» 29 Ka Yesu si yi jwo u á: «Mu nwòshwòr'à nwò, mu sí n-jà nùru pyεnge, mii à jínanji yige mu pworonji i.» 30 Ka u u núr'a kàre pyεnge mà sà pyàni ta u à sínni yasinninṅke na, jínanji mpyi a fworo u e.

Yesu à nàni wà niṅgyigii múgo

31 Ka Yesu si yíri Tiri ná Sidòn kànyi kàmpanṅke na, maa nkàre Galile banji kàmpanṅke na, maa sà jyè Dekapoli kùluni i. 32 Ka pi i shà ná nàni w'e u yyé. Uru nàni mpyi nùncunnò, jwumpe s'à waha u á mú sèl'e. Ka pi i Yesu náare na u u cyεge taha u na, bà u si mpyi si ncùunṅ me.

33 Ka Yesu si nàni cù mà yíri sùpyire taan mà kàre tatònge e. Kuru cyage e, u à kampeeni le u niṅgyigigil'e, maa ntilwòhe ta u njini na. 34 Maa nùṅke dùrugo kilenji i, maa nṅò a kùunṅ, maa jwo: «Efata» lire nwòhe ku nyε: «Yii múgo!» 35 Lire tèni mujye e, ka niṅgyigigii mú shuunni si múgo, ka njini mú si sànhà. Ka u u wá na ntíli na yu.

36 Yesu à núr'a pa sùpyire cyage e ke, maa yi jwo a waha pi á, na pi àha sùpyanji wabere yaha u yi cè me. Nka u jwump'à pyi kee p'à pi nàara, ka pi i ntíl'a sà a pu yu na ntùuli. 37 Sùpyire ti mpyi wani ke, li mpyi a pire puni kàkyanhala sèl'e, ka pi i wá na nko: «Karigii niṅcennkii kanni u na mpyi. U maha nùncunnibii pyi pi i nùru, maa búbuubii pyi pi i yu!»

§ 7:10 Ekizodi 20.12; Duterenamu 5.16 Ekizodi 21.17; Levitiki 20.9 * 7:25-26 Nge ceen'á fworo supyishinji w'e, nge mu mpyi a fyánha a pyi Izirayeli shiinbii zàmpenmii ke.

8

*Yesu à shiin kampwəhii sicyεere jwə cya
(Macwo 15.32-39)*

¹ Canḅka shinḅyahara à pa bínni Yesu taan sahaḅki, yalyire sí jye a mpyi pi á mε, ka Yesu si u cyelempyiibii yyere maa jwo: ² «ḅke supyikuruḅke jùḅaare naha mii na sèe sèl'e, pi canḅke taanre woge ku jye naha mii taan, yalyire jye pi á mε. ³ Mii aha pi katege wuubii yaha a kàre pi kànyi na, pi fàḅhe sí n-kwə kuni na, jaha na ye pi pìi tayiri'y' à təən.» ⁴ Ka u cyelempyiibii si u yìbe: «Taa nte sùpyire puni tintin yalyire sí n-ta naha ḅke síwage e ke?» ⁵ Ka Yesu si pi yìbe: «Bwúuru jùḅnyə jùuli yi wá yii á ye?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.»

⁶ Ka u u sùpyire pyi t'à tēen jùḅke na. Maa bwúuru jùḅnyi baashuunniḅi lwó, maa fwú kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwəḅn kwəḅn mà kan u cyelempyiibil'á pi táa sùpyire na, ka pire si u táa pi na. ⁷ Fyapyire mú na mpyi wani, ka Yesu si tire lwó, maa fwú kan Kile á ti kyaa na, maa tire mú kan u cyelempyiibil'á pi táa sùpyire na. ⁸ Kuru supyikuruḅk'á lyí a tìn, ka pi i ḅkwə maa saanya baashuunni jì jyiḅpaanyi na. ⁹ Pi mpyi a shiin kampwəhii sicyεere (4.000) kwə. Lire kàntugo ka Yesu si pi yaha a kàre.

*Farizhεεnbil'à jwo na Yesu u kyaa pyi, nde l'à li cyéε na u à fworo Kile e ke
(Macwo 16.1-12)*

¹⁰ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si ntíl'a jyε bakwəoge k'e mà kàre Dalimanuta kùluni i. ¹¹ Pi à nə ke, ka Farizhεεnbii pìi si mpa Yesu jwəge waha. Pi à jwo na u kani là pyi u cyéε pire na ndemu l'à li cyéε u à fworo Kile e ke. Kàḅhaḅa pi mpyi a cyán Yesu na. ¹² Lir'à pεn u e ke, ka u u ḅə a kùḅḅə fàḅhe na, maa jwo: «Naha na nte sùpyire jye na kacyeεe caa mii á ye? Sèeḅi na mii sí yi jwo yii á, là si n-cyéε ti na mε.» ¹³ Ka u ná u cyelempyiibii si yìri pi taan mà jyε bakwəoge e, maa baḅi jyiile.

¹⁴ Ka u cyelempyiibii funḅə si wwə yalyire na, bwúuru jùḅḅə niḅkin kanna ku mpyi pi á bakwəoge e. ¹⁵ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á: «Yii a yiye kàanmucaa Farizhεεnbii ná Erədi bwúuruḅi yìrige yirige yaani na.» ¹⁶ Ka u cyelempyiibii si pi funḅyi cya puru jwumpe na, maa jwo piye shwəḅl'e: «Bà wuu à pyi wuu jye a pa ná bwúuru i mε, lire e u à mpe jwo bε?»

¹⁷ Jye Yesu à pa pi kunḅke jwəhe cè ke, maa jwo: «Naha kurugo bwúuruḅi wuun'à yii funḅə wwəḅḅə ye? Ali numε yii yákilibii sàha ḅkwə a múgo mà? Yii funḅyi saha à tò la?

¹⁸ Nyiigii na jye yii á, yii jye na jaa mà? Niḅyigigii na jye yii á, yii jye na núru mà? Yii funḅyi jye na jcwu kyaa na mà? ¹⁹ Canḅke mii à bwúuru jùḅnyi kanḅkuruḅi kwəḅn kwəḅn mà kan shiin kampwəhii kanḅkuruḅi'á (5.000) ke, pi lyḅḅkwooni kàntugo, shàḅigii jùuli yii à jì bwúuru kwəḅnre na ye?» Ka pi i jwo: «Kε ná shuunni.» ²⁰ «Lire kàntugo canḅke mii à bwúuru jùḅnyi baashuunniḅi tég'a shiin kampwəhii sicyεereḅi (4.000) jwə cya à de? Pi lyḅḅkwooni kàntugo, saanyi jùuli yii à jì bwúuru kwəḅnre na ye?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.» ²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Ali numε, yii funḅyi sàha ḅkwə a múgo mà?»

Yesu à fyinḅi wà cùḅḅə

²² Puru jwəḅə na, Yesu ná u cyelempyiibil'à kàre Bεtisayida kàḅhe e. Pi à nə wani ke, ka pi i mpa ná fyinnaḅi w'e, maa Yesu jàare na u bwəḅn u na. ²³ Ka Yesu si u cù cyεge na, maa ḅkàre kàḅhe kàntugo, maa sà u ntíl'wəhe tég'a u nyiigii cwuugo, maa cyeyi cyígile cyi na. U à pa cyeyi láha tēni ndemu i ke, maa u yìbe: «Mu wá na yaaga jaa la?» ²⁴ Ka nàḅi si jyiigii múgo maa jwo: «Mii naha na sùpyire jaa, ḅka ti naha mu à jwo cire ti jaare.»

²⁵ Ka Yesu si nùr'a cyeyi cyígile u nyiigii na, tēni i u à pa yi láha ke, ka nàḅi si uye ta u à cùḅḅə, fo u na jaa na jcwúu. ²⁶ Ka Yesu si u pyi u núru, u a sì pyεḅε, u sàha bú ntòro kàḅhe e mε.

*Pyeri à jwo na Kile Niḅcwəḅḅəḅi u jye Yesu
(Macwo 16.13-20; Luka 9.18-21)*

²⁷ Yesu ná u cyelempyiibil'à wá na ñkèege Sezare Filipi kùluni kànyi na. Mà pi yaha kuni na, ka u u pi yíbe: «Sùpyire na mii sônñi jofoo ye?» ²⁸ Ka pi i u pyi: «Pìi wá na ñko Yuhana Batizelipyiñi u ñye mu, pii sí i ñko na Kile túnntunñi Eli u ñye mu, pii mú sí i ñko na Kile túnntunmpii sanmpii pi à tòro ke, na uru wà u ñye mu.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii ñye na mii sônñi ye?» Ka Pyeri si u pyi: «Kile Niñcwànràñi u ñye mu.» ³⁰ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á, na pi àha ñkwò yire jwo sùpya á uru kyaa na me.

*Kyaage Yesu sí n-ta ke, u à kuru kyaa jwo
(Macwo 16.21-23; Luka 9.22)*

³¹ Cyire karigii kàntugo, ka Yesu si wá na u cyelempyiibii kálali, maa jwo: «L'à pyi fànha kyaa Supyañi Jyañi u kyaala sèl'e. Kacwànrìbii ná Kile sàragawwuubii ñùñufeebii ná Kile Saliyañi cyelentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Ñka u kwùñi canmpyitanrewuuni u sí ñè.»

³² Yesu à cyire karigii jwo a fíniñe pi ñyii na. Ka Pyeri si u yyer'a fêen ñkere na, maa u cêege u jwumpe kurugo. ³³ Ka Yesu si yyahe kêenñ'a u cyelempyiibii wíi, maa Pyeri faha: «Yíri na taan, Sitaanna wà we! Mu ñye na sônñi Kile ñyii wuuni na me, fo sùpyire ñyii wuuni!»

*Pyiñkanni na wuu à yaa wuu taha Supyañi Jyañi Yesu fye e ke
(Macwo 16.24-28; Luka 9.23-27)*

³⁴ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ná shinñyahara yyere, maa yi jwo pi á: «Ñgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilñi ñyii karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi méé ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ³⁵ Naha na ye ñgemu la ká mpyi si u niñjaañi yaa ñwò ke, urufoo si ñumpanña ta me, ñka ñgemu ká kàntugo wà u niñjaañ'á mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufoo sí ñumpanña ta. ³⁶ Naha li sí ñwò sùpyañ'á mà ma ñyii yaayi puni ta ñge diñyeni i niñjaa, mu ñumpanñke si sà ñkèege ye? ³⁷ Sùpya si n-jà yafyin tège u múnaani ñùñò wwù ñumpanña me. ³⁸ Lire kurugo ñgemu u na ñcyíge Supyañi Jyañi ná u jwumpe na sùpyire ñyii na, nte ti na kapegigii pyi maa kàntugo wà Kile á ke, Supyañi Jyañi ká bú mpa ná u Tuñi sìnampe ná Kile mèlekèebil'e canñke ñkemu i ke, u sí n-cyé urufoo na.

9

¹ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii mpìi pi ñye naha ke, pìi na ñye yii e, pire si n-kwù ná pi ñye a Kile Saanre ñya, ti i ma ná síñi puni i mà ye.»

*Yesu pyiñkann'à kêenñe
(Macwo 17.1-13; Luka 9.28-36)*

² Canmpyaa baani kàntugo, ka Yesu si Pyeri ná Yakuba ná Yuhana lwó, maa ñkàre ná pire kanni i ñañke kà nintòngò ñuñ'i. Mà pi yaha wani, Yesu pyiñkann'à pa ñkèenñe pi ñyii na. ³ Ka u vaañyi si mpâl'a fíniñe fo na ñí. Yi mpyi a fíniñe fíniñkanni ndemu na ke, sùpya ñye ñiñke na ñgemu u si n-jà yaaga pyi ku fíniñe amuni me. ⁴ Kuru tanuge e, ka tèecyiini Kile túnntunmpiiEli ná Musa si mpa Yesu cyelempyiibii mú taanre ñyii na, mà pa a yu ná u e. ⁵ Ka Pyeri si Yesu pyi: «Wuu cyelentuñi, wuu à pa naha ke, l'à ñwò sèl'e. Wuu yaha wuu u vùnyò taanre kwòro, niñkin sí n-pyi mu wogo, niñkin sí n-pyi Musa wogo, niñkin sí n-pyi Eli wogo.» ⁶ Pyeri à puru jwumpe jwo uye ñùñò kurugo, ñaha na ye u ná u shèrefeebii shuunninji mpyi a fyá a tòro. ⁷ Mà pi yaha puru na, ñahaña à tíge mà pi tò, ka meñjuu si fworu kuru ñahañke e: «Mii Jyañi u ñye ñge, u kan'à waha mii na sèl'e. Yii a núru u ñwò na.» ⁸ Ka Yesu cyelempyiibii si mpâl'a wíi wíl'a maha, pi saha ñye a sùpya ñya me, fo Yesu kanni.

⁹ Mà pi yaha pi i ntíri ñañke na, ka Yesu si yi jwo a waha pi á na nde pi à ñya ke, na pi àha ñkwò li jwo sùpya á me, fo Supyañi Jyañi ká ñè a fworu kwùñi i. ¹⁰ Ka u cyelempyiibii si puru jwumpe yaha piye funñ'i, ñka pi mpyi na piye yíbili: «Mà ñè a fworu kwùñi i ñwòhe ku ñye ñaha ye?»

11 Nyε ka cyelempyiibii si u pyi: «Ko Kile Saliyaŋi cyelentiibii s'à jwo na Kile tũntunŋi Eli u à yaa u fyânha a pa Kile Niŋcwânronŋi yyaha na.» 12 Ka u u pi pyi: «Sèe wi, Eli à yaa u fyânha a pa si karigii puni kurigii tíi. Nŋka li mú à séme Kile Jwumpe Semεŋi i na “Supyaŋi Jyaŋi à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire kuro mú si mpyi u e mε.” Yii à sônŋo lire na la? 13 Mii sí yi jwo yii á, Eli à pa a kwò, pi à u pyi pi nyii pyiŋkanni na, bà l'à séme u kyaa na Kile Jwumpe Semεŋi i mε.»

*Yesu à pyàŋi wà jína kòr'a yige u e
(Macwo 17.14-21; Luka 9.37-43a)*

14 Tèni i Yesu ná u cyelempyiibii taanrenŋ'à nɔ pi sanmpii cyage e ke, pi à sà shinŋyahara ta t'à pi kwùulo, Kile Saliyaŋi cyelentiibii pi mpyi a nàkaana ta ná pi e. 15 Sùpyir'à pa Yesu nya ke, l'à pàa pi puni i sèl'e. Ka pi i fê a kàre u fye e maa u shéere. 16 Ka Yesu si u cyelempyiibii yíbe: «Naha shi na yii ná pire na yiye kyáali ye?»

17 Ka wà si Yesu pyi tire sùpyire shwòhòl'e: «Cyelentuŋi, mii à pa ná na jyaŋi i mu yyére. Jínaŋi wà u nyε u e, ur'à u pyi búbu. 18 Uru jínaŋi ká yíri ná u e cyaga maha cyag'e ke, u maha u cyán nìŋke na, u maha ŋkyànhigii kùru, u ŋwòge mú maha ŋkànŋi, fo u maha mpa shiile. Mii à mu cyelempyiibii náare pi jínaŋi kòr'a yige u e, pi nyε a jà mε.» 19 Ka Yesu si jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpibii, fo naha tère e mii sí n-kwòro ná yii e ye? Mii sí yii kapyiŋkii kwú naye e sà nɔ fo naha tère na ye? Yii a ma ná pyàŋi i na á.»

20 Ka pi i mpa ná u e. Tèni i jínaŋi'à Yesu nya ke, ka u u pyàŋi cyán na kúu ŋkúu nìŋke na, maa u ŋwòge pyi ku u ŋkànŋi. 21 Ka Yesu si pyàŋi tunji yíbe: «Fo naha tère e jínaŋi'à jyè u e ye?» Ka tufoŋi si u pyi: «Mà lwó fo u nimbilere wuŋi na. 22 Tèni l'e, jínaŋi maha u cyán nage e, tèni l'e maa u cyán lwòhe e si nta u bò. Kampyi mu sí n-jà cyaga pyi, wuu nùnaare ta, maa wuu tège.» 23 Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo kampyi mii sí n-jà cyaga pyi. Nŋka mu aha jà a dá mii na, karigii puni sí n-jà n-pyi mu á.» 24 Ka pyàŋi tunji si ntíl'a jwo fànha na: «Mii à dá, ŋka na tège, naha na ye mii dániyaŋi fàn'h'à cyére.»

25 Yesu à sùpyire nya t'à lwó a tò u na ke, ka u u fànha cyán jínaŋi na, maa u pyi: «Jínaŋi, mu u na jyè sùpyire e marii pi pyi búbuu ná nùncunni ke, fworò ŋge pyàŋi i, ma sàha núru nnyè u e mε.» 26 Ka jínaŋi si kwuugo wà, maa pyàŋi cúnŋo cúnŋo fànha na, maa fworò u e. Pyàŋi'à pyi mu à jwo u à kwú, fo shinŋyahara à jwo u à kwú. 27 Ka Yesu si u cù cyεge na a yíri, ka pyàŋi si yyére.

28 Yesu à jyè bage e ke, ka u cyelempyiibii si u ŋwòh'a yíbe: «Naha na wuu nyε a jà a ŋge jínaŋi kòr'a yige pyàŋi i mà ye?» 29 Ka Yesu si pi pyi: «Kileŋarege kanni ku nyε na jìn'a ŋge jínaŋi shiŋi kòr'a yige sùpya e.»

*Yesu à u kwùŋi ná u nèŋi kyaa jwo sahanŋi
(Macwo 17.22-23; Luka 9.43b-45)*

30 Yesu ná u cyelempyiibii niŋkaribil'à Galile kùluni jyiile, ŋka u la nyε a mpyi sùpya si li cè mε, 31 naha na ye u mpyi na u cyelempyiibii kálali, marii yu pi á: «Pi sí n-pa Supyaŋi Jyaŋi le sùpyire cye e pi bò, ŋka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí nè.» 32 Pi nyε a pyi a puru jwumpe ŋwòhe cè mε, fyagare s'à pi sige pi nyε a jà a u yíbe mε.

*Sùpyaŋi u nyε nùŋufoo Kile yyére ke
(Macwo 18.1-5; Luka 9.46-48)*

33 Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nɔ Kapεrenamu kànhe e. Tèni i pi a jyè bage e ke, ka u u pi yíbe: «Naha nàkaana yii mpyi a ta kuni na ye?» 34 Ka pi i fyâha, naha na ye nàkaante nùŋke ku mpyi na pire puni i, jofoo u nyε nùŋufoŋi ye. 35 Ka Yesu si ntèen, maa pi shiin ke ná shuunniŋi yyere, maa yi jwo pi á: «Ŋgemu la ká mpyi si mpyi nùŋufoo ke, urufol'à yaa u uye pyi kántugo yyére wuŋi, u raa báare pi sanmpil'á.»

36 Ka Yesu si pyàŋi wà cù a pa pi shwòhòl'e, maa u lwó, maa yi jwo pi á na: 37 «Shin maha shin u à ŋen'a ŋge pyàŋi fiige cùmu lemε ŋwò mii kurugo ke, urufol'à mii cùmò lemε ŋwò

mú. Shin maha shin sí u à mii cùmɔ lemɛ jwɔ ke, urufoo mú à mii tunvoonji cùmɔ lemɛ jwɔ.»

Ngemu ká mpyi u nyɛ wuu zàmpɛn mɛ, uru na nyɛ ná wuu e (Luka 9.49-50)

³⁸ Ka Yuhana si yi jwo Yesu á: «Cyelentuɲi, wuu à nàɲi wà nya u u jínbii kòre na yige sùpyire e ná mu mɛge e, ka wuu u u sige li na, ɲaha na yɛ wuu wà bà mɛ.» ³⁹ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na mɛ, sùpya si n-jà raa kakyanhala pyi ná mii mɛge e, si ntíi núru mii mɛge kèege ntaha lire na mɛ. ⁴⁰ Ngemu u nyɛ u nyɛ wuu zàmpɛn mɛ, urufoo na nyɛ ná wuu e. ⁴¹ Amuni li mú nyɛ shin maha shin u à fùɲɔcwokwɔɲyaga lwɔhɔ kan yii á mà lire ɲùɲke pyi na yii na nyɛ Kile Nɲɔcwɔnrɔɲi wuu ke, sèɲi na mii sí yi jwo yii á, urufoo sí n-sii lire tɔɔɲi ta.»

Karigii cyi maha sùpyaɲi yaha kapiini na ke, u à yaa u láha cyire na (Macwo 18.6-9; Luka 17.1-2)

⁴² Ka Yesu si núr'a pi pyi: «Nte nàɲkopyire t'à dá mii na mà kwɔ ke, shin maha shin ká lire là niɲkin ɲùɲ kyán, l'à pwɔrɔ urufol'á pi kafaabwɔhɔ pwɔ u yacige e, pi i u wà baɲi i. ⁴³ Mu cyɛge kà niɲkin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwɔn a wà, maa jyè ná ku sanɲke e shɲi niɲkwombaani i. Lir'à pwɔrɔ mu á, mu ná ma cyeyi shuunniɲi u jyè nafugombaage e. [⁴⁴ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire nyɛ na ɲkwúu mɛ, kuru cyage nage mú nyɛ na fùru mɛ.”] ⁴⁵ Mu tɔage kà niɲkin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwɔn a wà, maa jyè shɲi niɲkwombaani i ná tɔgɔ niɲkin i. Lir'à pwɔrɔ mu á, mu ná ma tooyi shuunniɲi u jyè nafugombaage e. [⁴⁶ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire nyɛ na ɲkwúu mɛ, kuru cyage nage mú nyɛ na fùru mɛ.”] ⁴⁷ Mu ɲyiini là ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwúl'a wà, mu ɲyi niɲkin wuɲi u jyè Kile Saanre e. Lir'à pwɔrɔ mu á, mu ná ma ɲyigii shuunniɲi u jyè nafugombaage e. ⁴⁸ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire nyɛ na ɲkwúu mɛ, kuru cyage nage mú nyɛ na fùru mɛ*.”

⁴⁹⁻⁵⁰ Kyaage k'à ɲáaɲa nage fiige ke, kuru kyaage Kile sí n-tège u shiinbii toronkanni kèɛɲɲe. Suump'à táan, suumpe tìpoompe ká fwoɔ p'e, ɲaha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahanɲi ye? Yii pyi suumɔ niɲcɛnmɛ, yyeɲiɲke ku pyi yii shwɔhɔl'e.»

10

Yesu à jwo na nɔɲi ná u cwɔɲi nyɛ a yaa pi piye yaha mɛ (Macwo 19.1-12; Luka 16.18)

¹ Yesu ná u cyelemɲyibil'à kàre Zhude kùluni i, Zhuruden baɲi kàntugo. Wani sahanɲi, ka sùpyire si mpa bínni u taan. Ka u u núr'a cye le u kapyiɲyeeeni i, na ti kálali. ² Ka Farizhɛɛnbii pii si file u na, si u pɛɛ ɲcú ná jwumpe e, maa u yíbe: «Mà táanna ná Kile Jwumpe Semɛɲi i, nò sí n-jà u cwɔɲi yaha la?» ³ Ka Yesu si pi pyi: «Naha Kile tùnntunɲiMusa à séme lire nde kyaa na yɛ?» ⁴ Ka pi i u pyi: «Musa à jwo na mu aha ceɲi nàmbage kwɔkwɔ sémeɲi kan u á, na mu sí n-jà u yaha*.»

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii ɲjɲgage kurugo, lir'à séme toni i mà kan yii á. ⁶ Nka mà lwɔ dínyɛ tasiige e, Kile à “sùpyaɲi yaa nò ná ceewe†.” ⁷⁻⁸ “Lire kurugo nɔɲi sí u tuni ná u nuɲi yaha si mpwɔ u cwɔɲi na, pi mú shuunni si mpyi shin niɲkin‡.” Lire e, pi saha si n-pyi shiin shuunni mɛ, ɲka pi sí n-pyi shin niɲkin. ⁹ Lire kurugo Kile à mpiimu pyi niɲkin ke, sùpya nyɛ a yaa u pire láha piye na mɛ.»

¹⁰ Tèni i pi à núr'a jyè bage e ke, ka Yesu cyelemɲyibii si núr'a u yíbe cyire karigii kyaa na. ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Shin maha shin u à u cwɔɲi yaha maa ceɲi wabɛɛ lɛɲe ke,

* **9:48** Ezayi 66.24 * **10:4** Duterɛnɔmu 24.1-4 † **10:6** Zhɛɛzi 1.27 ‡ **10:7-8** Zhɛɛzi 2.24. Lire ɲwɔhe ku nyɛ: «Lire kurugo nɔɲi ná u cwɔɲi sí n-wwɔ si mpyi shin niɲkin, nɔɲi ná u cwɔɲi shwɔhɔɲ'à yaa u ɲwɔ mà tɔro nɔɲi ná u sifeebii wuɲi na.»

urufol'à jacwəɾə pyi mà yyaha tí ná ceenji nɪncyiɪni i. ¹² Ceewe mú ká nàmbaga fwoɾo, maa nàmbaga lèŋe nənji waber'á, uru ceenji mú à jacwəɾə pyi.»

Yesu à jwó le nàŋkopyir'á
(Macwo 19.13-15; Luka 18.15-17)

¹³ Nyɛ lire kàntugo, sùpyiibii píl'à pa ná nàŋkopyire t'e Yesu yyére, bà u si mpyi si u cyeyi taha ti na, si jwó le t'á mɛ. Ka cyelempyiibii si pi faha. ¹⁴ Yesu à lire nya ke, ka li i mpen u e, ka u u jwo u cyelempyiibil'á: «Yii nàŋkopyire yaha t'a ma mii yyére, yii àha ti sige mɛ, nahà na ye sùpyiibii pi nyɛ nàŋkopyire fiige ke, Kile Saanre nyɛ pire woro. ¹⁵ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ŋgemu ká mpyi u nyɛ a nɛn'a uye tîrige pyà fiige mɛ, urufoo sì n-sìi n-jà n-nyè Kile Saanre e mɛ.» ¹⁶ Ka u u nàŋkopyire cú a ta uye na, maa jwó le t'á.

Nàfuufooŋi kani
(Macwo 19.16-30; Luka 18.18-30)

¹⁷ Ncyii karigii puni kàntugo, Yesu ná u cyelempyiibil'à kuni lwó sahan̄ki. Mà pi yaha pi i ŋkèege, nənji wà à fê a sà niŋkure sín Yesu taan, maa jwo: «Cyelentuŋi niŋcɛn̄ni, nahà shi mii à yaa mii u pyi si shìni niŋkwombaani ta bɛ?» ¹⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo na mii à jwə wa? Kile kanni baare e, sùpya nyɛ a jwə mɛ. ¹⁹ Mu à Kile toni kurigii cè mà kwò “Ma hà sùpya bò mɛ, ma hà zinni ná waberɛ cwo e mɛ, ma hà nàŋkaaga pyi mɛ, ma hà vini ntaha wà na mɛ, ma hà jcwu sùpya na mɛ, ma tuni ná ma nunji pèeŋ.”» ²⁰ Ka nənji si Yesu pyi: «Cyelentuŋi, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nàŋkocyeere e.»

²¹ Ka Yesu si u wíi, maa u kyaa táan uy'á, maa u pyi: «Yaaga niŋkin k'à mu fô, ta sì, maa sà ma cyeyaayi puni pére, maa uru wyéren̄i kan fòŋofeebil'á. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Maa nta a pa ntaha na fye e.» ²² Puru jwumpe nyɛ a u táan mɛ, ka u yyetanha wunji si ŋkàre, nahà na ye nàfuubwəhə foo u mpyi u wí.

²³ Lir'à pyi ke, ka Yesu si yyahe kèen̄ɛ, maa sùpyire wíi wíi, maa yi jwo u cyelempyiibil'á: «Nàfuufooŋi jyim'à pen Kile Saanre e.» ²⁴ Lire jwəmɛn'à Yesu cyelempyiibii funŋə wwòŋə, ka u u núr'a pi pyi: «Mii pyiibii, li pyim'à sàa pen, wà u jyè Kile Saanre e. ²⁵ Nwəhəŋi jyim'à táan músen̄en̄i wyiini i mà tòro nàfuufooŋi u jyè Kile Saanre e.» ²⁶ Ka puru sí nàara a u cyelempyiibii kàkyanhala fo mà tòro, ka pi i wá na yu piy'á: «Lire sanni i ke, joofo u sí n-jà nùmpañə ta bɛ?» ²⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi, maa jwo: «Lir'à sùpyire jà, ŋka kyaa nyɛ na Kile jini mɛ, nahà kurugo ye karigii puni síŋi nyɛ u á.»

²⁸ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa u pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká nɛn'a kàntugo wà u bayi, lire nyɛ mɛ u siŋɛbii, lire nyɛ mɛ u sifeebii, lire nyɛ mɛ u pyiibii, lire nyɛ mɛ u kerɛy'á, mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, ³⁰ urufoo sí yire yaayi fiige ŋkuu (100) ta nahà ŋge diŋyɛni i. Urufoo sí baya ná siŋɛɛ ná nɛɛ ná pyi ná kerɛyɛ ta, ŋka sùpyire mú sí urufoo yyaha fwəhəɾə mii mɛge ná Jwumpe Nintanmpe kurugo. Diŋyɛni nimpañi i, urufoo sí shìni niŋkwombaani ta. ³¹ Nka yyaha yyére shiin niŋyahamii sí n-pyi kàntugo yyére shiin, kàntugo yyére wuu niŋyahamii mú sí n-pyi yyaha yyére wuu.»

Yesu saha à jwo u kwùni ná u nèn̄i kyaa na
(Macwo 20.17-19; Luka 18.31-34)

³² Yesu ná u fyèjwəhəshiinbii mpyi kuni i na ŋkèege Zheruzalɛmu kànhe e, uru u mpyi yyaha na. Nka pi fyagara wuu pi mpyi a taha u fye e. Ka u u núr'a u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi yyer'a file uye na, karigii cyi sí u le ke, maa jyè cyire yyahe e na yu pi á. ³³ Maa jwo: «Wuu niŋkaribii pi mpii Zheruzalɛmu kànhe e, Supyaŋi Jyaŋi sí n-le Kile sàragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii cye e. Pire sí n-jwo na u à yaa u bò, si u kan Kilecembraabil'á. ³⁴ Pire sí u fwəhəɾə, si ntilwəhe wà u na, si u bwòn ná kàsorigil'e, si u bò. Nka u kwùni canmpyitanrewuuni u sí jè.»

*Zebede jyaabii yacyage
(Macwo 20.20-28)*

³⁵ Lire kàntugo ka Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana si file Yesu na, maa u pyi: «Wuu cyelentuji, nde wuu sí n-pa n-cya mu á ke, lire pyi wuu á.» ³⁶ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha yii la jye mii u pyi yii á ye?» ³⁷ Ka pi i u pyi: «Mu aha mpa mpyi ma Saanre pèente e tēni ndemu i ke, ma a wuu wà ninjin yaha ma kàniŋke na, ma a u sanŋi yaha kàmēni na.» ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yaage yii na jáare mii á ke, yii jye a ku shi cè mē. Kyaage lwøhe mii sí n-bya ke, yii sí n-jà kuru bya la? Kyaage e mii sí mbyîgime ke, yii sí n-jà mbyîgime kur'e mii fiige la?» ³⁹ Ka pi i u pyi: «Ɔn, wuu sí n-jà.» Ka u u pi pyi: «Yii sí kyaage lwøhe bya, sí mbyîgime kyaage e mii fiige. ⁴⁰ Nka mà tēn mii kàniŋke ná mii kàmēni na, mii bà u jye yire kanvoonji mē. Kile à yire tatēnyī bégele sùpyire ntemu mē na ke, u sí yire kan pir'á.» ⁴¹ Nye Yesu cyelempyiibii keŋi sanŋ'a puru lógo ke, ka pire lùgigii si yīri Yakuba ná Yuhana taan. ⁴² Yesu à pa kuru cyage wíl'a nya ke, maa jwo u cyelempyiibii pun'á: «Yii a núru, yii à cè naha niŋke na, mpīi pi à yaha kīni jùŋufēebii ke, pire maha ntēn kīni sùpyire jūŋ'i fànhe e, kīni shinbwoobil'a sì wá na pi fànhe cyáan kīni sùpyire na. ⁴³ Nka li jye a yaa li pyi amuni yii shwøhøl'e mē. Ngemu la ku jye si mpyi shinbwo yii shwøhøl'e ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmpii báarapyi. ⁴⁴ Ngemu la ku jye si mpyi yii yyaha yyére shinŋi ke, urufol' u pyi pi sanmpii puni biliwe. ⁴⁵ Naha kurugo ye Supyanji Jyanji jye a pa diŋyēŋi i sùpyire si mpa mpyi u báarapyi mē. U à pa si mpa uye pyi sùpyire puni báarapyi, si uye kan pi bō, si mpyi shinjyahara kapegii shwøshwø lwøɔ.»

*Yesu à fyinni wà nyii múgo
(Macwo 20.29-34; Luka 18.35-43)*

⁴⁶ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nō Zheriko kànhe na. Pi nivworobii kànhe e, shinjyahara na mpyi pi fye e, pi à Time jyanji Baritime fyin wunji ta u à tēn kuni jwøge na, na jáare. ⁴⁷ U à lógo na Nazarēti kànhe shinŋi Yesu u wá na ntūuli ke, ka u u wá na yu fànha na: «Yesu, Dawuda Tuluge Shinŋi, jùŋaara ta na na!» ⁴⁸ Ka shinjyahara si u faha na u fyáha. Nka u jye a jēn'a fyáha mē, maa là bàra sēēge na: «Dawuda Tuluge Shinŋi, jùŋaara ta na na!» ⁴⁹ Ka Yesu si yyére maa jwo: «Yii u yyere.» Ka pi i sà u yyere, maa u pyi: «Funŋke níŋe, ma a yákiliŋi tīŋe, Yesu na mu yiri. Yīri, ma a ma.» ⁵⁰ Fyinn' à puru lógo ke, maa u vāanttiŋke wwúl'a wà niŋke na, maa búrug'a yīri na ŋkēēge Yesu yyére. ⁵¹ U à nō u taan ke, ka Yesu si u yíbe: «Naha mu la jye mii u pyi mu á ye?» Ka fyinni si u pyi: «Cyelentuji, mii la jye si núru s'a jaa.» ⁵² Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, mu dányan' à mu cūŋɔ.» Ka u nyiigii si ntíl'a múgo, ka u u ntaha Yesu fye e.

11

*Saanŋi Yesu à jyè Zheruzalēmu kànhe e
(Macwo 21.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19)*

¹ Mà pi yaha pi i byanhare Zheruzalēmu kànhe na, pi mpyi a nō Olivye cire ŋanŋe ŋkere na, Betifajye ná Betani kányi taan. Ka Yesu si u cyelempyiibii pi shuunni tun, ² maa pi pyi: «Kànhe ku jye yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii aha nō wani, yii sí n-tíi dùfaanŋjaaga ta k'à pwø, sùpya sàha ŋkwò a dùgo ku na mà nya mē. Yii i ku sàha, yii pa ŋkan na á. ³ Wà ha bú yii yíbe na “Naha na yii jye na ku sàre ye?” yii urufol' u pyi na “Ku kyaa li jye Kafoonji na. U aha ŋkwò ku na, ku sí n-pa.”» ⁴ Nye ka cyelempyiibii mú shuunni si ŋkār'a sà dùfaanŋjaage ta k'à pwø pyenge jwøge na, kuni taan. Ka pi i wá na ku sàre. ⁵ Sùpyire ti mpyi wani ke, ka tire tà si cyelempyiibii pyi: «Hen! Naha yii na mpyi amē ye? Naha kurugo yii jye na dùfaanŋke sàre ye?» ⁶ Ka cyelempyiibii si pi jwø shwø bà Yesu mpyi a yi jwo pi á mē. Ka tire sùpyire si dùfaanŋke yaha pi cye e na pi a sì ná k'e. ⁷ Cyelempyiibil' à pa ná dùfaanŋke e Yesu yyére ke, maa pi vāanŋyī yà taha ku na, ka Yesu si dùg'a tēn na ŋkēēge. ⁸ Ka shinjyahara si

ti v̄aanntin̄nyi yà ww̄u mà p̄ili p̄ili Yesu yyaha na kuni i, ka nīnyahara si jyè k̄ε̄eyi i na wȳε̄ε̄e kw̄uun na nc̄yáan kuni i*. 9 S̄ùpyire ti mpyi Yesu yyaha na, ná nte ti mpyi u k̄ántugo ke, tire puni mpyi na nk̄w̄úuli na:

«Yabw̄øhe!

N̄gemu u nȳε na ma Kafoon̄ji Kile m̄εge na ke,

Kile u jw̄ó le u á†!

10 Yabw̄øhe! Yabw̄øhe!

Saanre ti nȳε na ma ke,

Kile u jw̄ó le t'á.

Wuu tulyage Dawuda Saanre ti.

Pèente ti taha Kile na nīnyicyeyi puni i!»

11 Yesu à n̄o Zheruzal̄emu i ke, maa nk̄àre Kilēnaarebage e. U à yaayi puni w̄íi w̄íi ke, maa fwor'a k̄àre Betani k̄ànhe e ná u cyelempyiibii k̄ε ná shuun̄nīji i, n̄aha na ye numpilage mpyi na ww̄u.

Yesu à fizhiye cige lá̄na

(Macwo 21.18-19)

12 Kuru can̄na n̄umpan̄na, pi nīnjiribii Betani i, ka katege si Yesu ta. 13 Ka u u fizhiye cige k̄à n̄ya tat̄oonge e ná wȳε̄ε̄e e, maa file ku na a w̄íi, k̄ampyi u sí yas̄ε̄ε̄ ta ku na. N̄ka u à n̄o ku n̄w̄øh'i ke, u nȳε a yas̄ε̄ε̄ ta k'e fo wȳε̄ε̄e bà m̄ε‡, n̄aha na ye ku t̄eeseni mpyi s̄aha nk̄w̄ò a n̄o m̄ε. 14 Ka Yesu si jwo cig'á: «S̄ùpya saha sì n-sìi yas̄ε̄ε̄ ta mu na, si njȳí m̄ε.» Ka u cyelempyiibii si puru jwumpe l̄ógo.

Yesu à cw̄øh̄mpii k̄àr'a yige Kilēnaarebage nt̄àani na

(Macwo 21.12-17; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22)

15 K̄ántugo, Yesu ná u cyelempyiibil'á n̄o Zheruzal̄emu k̄ànhe e, ka u u nk̄àre Kilēnaarebage nt̄àani na. Mpii pi mpyi na p̄ε̄ε̄mpe ná zhwon̄ji pyi wani ke, maa pire k̄òre, maa wȳé̄ε̄faabii t̄abalibii ná sanmpan̄mp̄ε̄ε̄bii yat̄ε̄ε̄nȳi n̄oñ'a cyán cyán. 16 U nȳε a nȳε s̄ùpya u à jyè ná yap̄ε̄ε̄ni i Kilēnaarebage nt̄àani na m̄ε§. 17 Puru n̄w̄øh̄ na, ka u u wá na pi puni k̄álali, marii nk̄o: «Mii bage sí n-pa a yiri Kilēnaarebaga supyish̄nīji pun'á*.” Yire y'á sé̄m̄ε Kile Jwumpe Sem̄εni i. N̄ka yii pi ke, yii à ku k̄ē̄n̄n'a pyi “n̄an̄kaalii tabinniga†”.»

18 Kile s̄áragawwuubii n̄un̄ufeebii ná Kile Saliyan̄ji cyelentiibil'á puru l̄ógo ke, ka pi i wá na Yesu bon̄kanni caa. Pi mpyi na fyáge u na, n̄aha na ye u k̄alan̄ji mpyi a tat̄ε̄ε̄nge ww̄u shin̄nyahar'e. 19 Ȳak̄on̄k'á n̄o ke, ka Yesu ná u cyelempyiibii si fwor̄o k̄ànhe e.

Yesu à jwo d̄ániyan̄ji ná Kilēnarege ná kapegigīi yàfan̄ji kyaa na

(Macwo 21.20-22)

20 Kuru can̄n̄ke n̄umpan̄na nȳège na, pi nintorobil'á fizhiye cige n̄ya k'á waha fo nd̄ire e. 21 Ka Pȳeri fun̄n̄o si nc̄wo Yesu jwumpe nīnjwumpe na, maa u pyi: «Wuu cyelentun̄ji, w̄íi, fizhiye cige mu à lá̄na tan̄jaa ke, ku naha a waha.»

22 Ka Yesu si u pyi: «Yii dá Kile na. 23 S̄ē̄n̄ji na mii sí yi jwo yii á, s̄ùpya ká dá Kile na ná u z̄ombilini puni i, urufoo ká jwo na nk̄e n̄an̄ke ku ȳiri ku tat̄ε̄ε̄nge e, ku s̄à nc̄wo ban̄ji i, urufoo ká nta u à dá li na, nde u à jwo ke, lire sí n-pyi. 24 Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, yii aha Kile n̄áare yaaga maha yaaga kurugo ke, yii dá li na na yii à kuru yaage ta a kw̄ò, lire ká mpyi, Kile sí kuru yaage kan yii á. 25 N̄ka yii aha ȳir'a yyé̄re na Kile n̄áare, ka li i nt̄ige yii fun̄n̄'i na yii à t̄ige shin̄ na, yii tire t̄igire kw̄ò, bà yii Tun̄ji u nȳε nīnyin̄ji na ke, uru mú sí

* 11:8 Saan̄ji pi nȳε na mp̄ē̄re ke, pi maha cyire karigii pyi si u b̄ē (2 Saan̄bii 9.13). † 11:9 Zaburu 118.26 ‡ 11:13 N̄ke fizhiye cige ku nȳε ná wēnyahayi i yas̄ε̄ε̄ baa ke, kuru na nȳε Yahutuubii n̄un̄ufeebii fīge, mpiimu pi à fȳin̄m̄ε t̄ò ww̄om̄o na ke. § 11:16 Yahutuubii pi mpyi maha ȳiri cyeyi yab̄ere e ke, wȳé̄ε̄faabii mpyi maha pire wȳé̄ε̄ni fare Kilēnaarebage wun̄ji na. Lire pyin̄kanni na, wȳé̄ε̄n̄w̄øge ku mpyi a yaa k'a s̄árali Kilēnaarebage e ke, pi mpyi maha jà a kuru s̄ara, maa n̄ur'a jà a nt̄ē̄ge pyi. Yat̄oore ti maha yaa ti jà a pyi s̄áraga ke, p̄ε̄ε̄mpyiibii mpyi maha tire p̄é̄r̄eli pir'á. Pi mpyi maha ti lw̄oore d̄urugo. * 11:17 Ezayi 56.7 † 11:17 Zheremi 7.11

n-pyi si yii kapegigii yàfa yii na mε. [²⁶ Naha na ye yii aha mpyi yii nyε na yiye shwàhòlò wogigii yàfani yiye na mε, yii Tunji Kile u nyε nìnyinji na ke, uru sì n-pa yii kapegigii yàfa yii na mú mε.]»

Pi à Yesu yíbe u fànhe tatage kyaa na
(Macwo 21.23-27; Luka 20.1-8)

²⁷ Yesu ná u cyelempyiibil' à núr'a kàre Zheruzalεmu kànhe e, maa sà jyè Kilejaarebage e. Yesu nìparanji ku funṅke e, Kile sáragawwuubii nùṅufēebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii ná Yahutuubii kacwənribil' à kàre u yyé. ²⁸ Maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na ṅcyii karigii pyi ye? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi ye?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe kyaa ninṅin na, yii aha mii ṅwə shwə, lire tēni i ṅge u à kuni kan mii á mii u a ṅcyii karigii pyi ke, mii sí urufoo cyēe yii na. ³⁰ Mii à jwo yo, jofoo u mpyi a Yuhana Batizelipyinji tun u pa a sùpyire batizeli ye? Kile wi laa, sùpyire ti? Yii na ṅwə shwə!» ³¹ Nyε ka pi i ṅkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na ṅaha na wuu sí nyε a ṅen'a dá u na mà ye? ³² Nka wuu mú sì n-jà n-jwo na sùpya u à u tun mà de!» Pi mpyi a fyá sùpyire na, ṅaha na ye tire sùpyire puni mpyi na sōnṅi na Yuhana na mpyi a sìi Kile tūntunṅə. ³³ Pi à piye taanna a kwə ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinji u mpyi a u tun ke, wuu nyε a cè mε.» Ka Yesu si pi pyi: «Nyε l'aha mpyi amuni, ṅge u à kuni kan mii á, mii u a ṅcyii karigii pyi ke, mii mú sì uru cyēe yii na mε.»

12

Ερεzen kəoge faafeebii bàtaage
(Macwo 21.33-46; Luka 20.9-18)

¹ Lire kàntugo Yesu à bàtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàṅi wà u ná ερεzen cikəogə yaa, maa ku kwūulo, ερεzen lwəhe maha wwū wyige ṅkemu i ke, maa kuru tūgo, maa ṅkubaga yaa cikəoge kàanmucyafōonji mεε na. Lire kàntugo maa faafee lwə a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasεere táali, maa nta a kàre kùlutəonl'e. ² Nyε ερεzenṅi yasεere tèekwəonn' à pa nə ke, ka u u báarapyinji wà tun cikəoge faafeebil' á u sà uru nàzhan ερεzenṅi shwə u a ma. ³ Nka uru tūntunṅ' à nə pi na ke, ka pi i u cū maa u bwəṅ, maa u cyenṅayi wunji kàr'a tūgo. ⁴ Ka cikəoge foo si núr'a báarapyi shənwu tun, ka pi i uru bwəṅ nùṅke e, maa u cyahala sèl'e. ⁵ Ka u u shin tanrewu tun, ka pi i uru cū a bò. Puru ṅwəhə na, u à shinṅyahara tun, ka pi i pìi bwəṅ maa pìi bò. ⁶ U tūntunmpil'e, shin ninṅin kanna u mpyi tunmbaa, u jyasege ku mpyi kure, u kyaa mpyi a táan u á sèl'e. Ka u u ṅkànha a uru tun pi á, maa jwo “Pi sí n-sílege mii jyanji na.” ⁷ Nka jyafōon' à nə wani ke, ka pi i yi jwo piy'á na: “Cikəoge foo koolyinji u nyε ṅge. Yii a wá, wuu u bò, kəoge sí n-pyi wuu wogo.” ⁸ Ka pi i u cū maa u bò, maa u wà cikəoge kàntugo yyé.

⁹ Nyε ṅaha cikəoge foo sí n-pyi ye? Nàkaana baa, u sí n-pa mpìi faafeebii bò si u cikəoge le piibεε cye e.

¹⁰ Nje y' à séme Kile Jwumpe Semṅi i ke, taha yii nyε a yire kàla mε? Y' à séme “Bafaanribil' à cyé kafaage ṅkemu na ke, kuru k' à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìini na.

¹¹ Kafoonji Kile u à lire pyi,

l' à pyi kakyanhala wuu ṅyii na*.”»

¹² Nyε Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka Yahutuubii nùṅufēebii si wá na u caa si u cū, ṅaha na ye pi mpyi a cè na u à ṅke bàtaage jwo a wà pire na. Nka supyinṅyahara na mpyi wani kuru cyage e, ka pi i fyá tire na, maa Yesu yaha u a kàre.

Pi à Yesu yíbe múnalwəəre ṅkanṅi kyaa na
(Macwo 22.15-22; Luka 20.19-26)

* 12:11 Zaburu 118.22,23

13 Lire kântugo Yahutuubii nùñufeebil'à Farizhεenbii pìi ná Erōdi tonkuni shiinbii pìi yaha a kàre Yesu yyére, bà pi si mpyi si u ta ñcû u ñwómεeni kurugo mε†. 14 Ka pire si sà Yesu pyi: «Wuu cyelentuñi, wuu à li cè na mu ñye na fyáge sèenji tajwuge e mε, mu ñye na fyáge sùpya na mε, mu ñye a sùpya pwóññò sùpya na mε, mu na sùpyire kálali ná sèenji i Kile kuni ñaaranjanni na. Lire na, wuu la ñye si mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwóore kaan Ñromu saanbwóhe Sezari á la? 15 Naha mu na sônñi ye?» Nka Yesu mpyi a cè na pi à fyìnme tò wwomò na, maa pi pyi: «Naha na yii na mii pεre si ñcû ye? Yii wyérebile kan na á, si li wíi.» 16 Ka pi i mpa ná l'e, ka u u pi yíbe: «Jofoo nàñja ná u mεge ku ñye ñge wyérenji na ye?» Ka pi i jwo: «Saanbwóhe Sezari». 17 Ka u u pi pyi: «Yii a Sezari wuñi kaan Sezari á, yii raa Kile wuñi kaan Kile á.» Ka puru jwumpe si pi puni pâa.

*Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii ñèñi kyaa na
(Macwo 22.23-33; Luka 20.27-40)*

18 Ñye Sadusiibii pi maha jwo na kwuñene ñye nùmpañña mε, pire pìl'à file Yesu na maa u yíbe: 19 «Wuu cyelentuñi, Kile tùntunñiMusa à mpe jwumpe séme wuu Saliyañi i na “Nò ká ceewe lèñe, maa ñkwù, mà u ta u ñye a pyà ta ceenji na mε, u cōññ'a yaa u ceenji lèñe zànbangara na, u u pyi si u na, u yyahafoonji niñkwuñi mεge na‡.” 20 Ñye sñεε baashuunni na mpyi wani, pi puni niñjyeni mpyi a ceewe lèñe maa ñkwù, u ñye a pyà ta u na mε. 21 Ka sñεenji shonwuñi si ceenji lwó maa ñkwù, u ñye a pyà ta u na mε. Ka tanrewuñi wuuni si mpyi amuni. 22 Ka pire nambaabii baashuunniñi puni si ceenji lèñe mà taha taha piye na, ñka pi wà ñye a pyà ta u na mε. Pire puni kântugo, ka ceenji mú si mpa ñkwù. 23 Ñye ná pire namba baashuunniñi puni s'à uru ceenji lèñ'a círi, kwùubii ñèñi ká bú nta sèe, pi aha bú ñè canñke ñkemu i ke, pi ñgir'á, ceenji sí n-kan ye?»

24 Ka Yesu si pi pyi: «Yii à wurugo sùpyire ñèñi kyaa na, lir'à ta yii ñye a Kile Jwumpe Semenji yyaha cè, si nta ñjyére Kile sífente na mε. 25 Yii li cè, Kile yyére, sùpyire ká ñè a fwooro kwùñi i, nò sè ceewe lèñe mε, ceewe mú si n-kan nò á mε. Ti sí n-pyi Kile mèlekεebii fiige.

26 Nje Kile tùntunñi Musa à séme kwuñeni kyaa na ke, yii ñye a yire kála mà? Kuru cyage e, l'à séme na Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan na “Mii u ñye Ibirayima, ná Ishaka, ná Yakuba u Kileni§.”

27 Ñye puru jwump'à li cyêe na pire mpíi ñyíi wuu pi ñye wani Kile yyére. Sùpyire ñyíi woore ti maha Kile père, kwùubii kyaa bà mε. Yii na sônñi na sùpyire si ñè n-fwooro kwùñi i mε, kuru cyage e yii à sàa wurugo.»

*Kile Saliyañi kabilini l'à fànha tò cyi sanñkii na ke
(Macwo 22.34-40; Luka 10.25-28)*

28 Kile Saliyañi cyelentuñi wà à Yesu ná nte sùpyire jwumpe lógo, maa li ñya na Yesu à pi ñwó shwó a ñwó ke, ka u u file Yesu na, maa u yíbe: «Saliyañi kabilini ndi l'à fànha tò cyi sanñkii na ye?» 29 Ka Yesu si u pyi: «Kile Saliyañi kabilini niñcyiini li ñye “Izirayeli shiinbii, yii lógo, wuu Kafoonji Kile kanni u ñye Kafoonji. 30 Ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á, ná ma zòmílini puni ná ma múnaani puni ná ma sònñore puni ná ma fànhe puni i*.” 31 Shonwuuni li ñye “Ma supyiñεenji kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mε.” Kile Saliyañi kapyaañi puni i, là ñye a pèl'a cyire shuunniñi kwò mε†.»

32 Ka uru Kile Saliyañi cyelentuñi si Yesu pyi: «Wuu cyelentuñi, mu à sèe jwo, Kile ñye niñkin, wà saha ñye a bâra u na mε. 33 Bà mu à jwo, ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á, ná

† 12:13 Erōdi shiinbii ná Farizhεenbii mpyi na bêni mε. Ñromu shiinbii fànhe mpyi a táan Erōdi shiinbil'á, ka pi i wá na sônñi na múnalwóore ñgwùñ'a yaa. Farizhεenbii mpyi na sônñi Kafoonji Kile u ñye pire ñùññò na: lire e, mà múnalwóore kan Ñromu saanbwóhe Sezari á, lir'à li cyêe na mu à ñεε u fànhe na maa ñcyé Kafoonji Kile na. ‡ 12:19 Duterenu mu 25.5-6 § 12:26 Ekizodi 3.6 * 12:30 Duterenu mu 6.4, 5 † 12:31 Levitiki 19:18

ma zòmbilini puni ná ma yákiḷiṅi puni ná ma fànhe puni i, maa ma supyiṅeṅi kyaa taan may'á bà mu kyal'à táan may'á me, lir'à pẁórwó sárayi nizogoyi ná sárayi kuuyi sanṅyi na.»

³⁴ Yesu à li ṅya na Kile Saliyaṅi cyelentuṅ'à uru ṅwó shwó ná yákiḷifente e ke, ka u u u pyi: «Mu laage ṅye a tóon Kile Saanre na me.» Lire kántugo wà saha ṅye a ṅen'a Yesu yíbe me.

*Kile Niṅcwónrṅi ṅye Dawuda Tuluge Shin kannna me
(Macwo 22.41-46; Luka 20.41-44)*

³⁵ Mà Yesu yaha u u sùpyire kálali Kileṅaarebage e, u à pi yíbe: «Kile Saliyaṅi cyelentiibii maha ṅwo na Kile Niṅcwónrṅi na ṅye Dawuda Tuluge Shin. Naha yii na sòṅṅi pur'e be?

³⁶ Jwumpe Dawuda à ṅwo mà Kile Munaani yaha l'à u yyaha cù ke, yii sòṅṅo puru na. U à ṅwo:

“Kafoonji Kile à ṅwo mii Kafoonji á,
‘Ta ma a pa ntèen na kàniṅe cyege na,
fo mii aha mu zàmpreenbii le
mu tooyi ṅwòh'iḷ.’ ”

³⁷ Ná Dawuda na Kile Niṅcwónrṅi yiri “Kafoonji” lir'à li cyèe na Dawuda Tuluge Shin kannna bà me, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

Shiṅyahare ti mpyi wani na núru Yesu ṅwó na ke, puru jwumpe mpyi a táan t'á sèl'e.

*Yesu à Kile Saliyaṅi cyelentiibii cèeṅe
(Macwo 23.1-36; Luka 20.45-47)*

³⁸ Mà Yesu yaha u u sùpyire kálali, u à yi ṅwo t'á: «Yii a yiye kàanmucaa Kile Saliyaṅi cyelentiibii na, pi maha vāanntinmbwoyi leni na ṅaare. Sùpyire tabinniyi i, pi la maha mpyi pi raa pire père s'a pire shéere. ³⁹ Pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, lire ṅye me wà ha pi yyere kataan ṅyi na, bwompe tatēenyi pi maha ṅcaa. ⁴⁰ Mà bâra lire na, pi maha leṅkwucyeebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi ṅwótanyi i. Pi maha Kile ṅaare na mōni sùpyire ṅyiṅyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

*Bùṅyeṅi leṅkwucwoṅ'à pyi ke
(Luka 21.1-4)*

⁴¹ Kileṅaarebage e, Yesu mpyi a tēnn'a yyaha kan bùṅyeṅi yalenk'á, maa shiṅyahara wyérenji leṅkanni wíi. Nàfuufeebii niṅyahara mpyi na wyérenji niṅyahawa leni.

⁴² Leṅkwucwoṅi kanhamafoonji wà mú mpyi a pa bùṅye pyi, ná daashipyara shuunni i. ⁴³ Ka Yesu si u cyelempyiibii yyere, maa yi ṅwo pi á: «Sèenji na mii sí yi ṅwo yii á, ṅge leṅkwucwo fòṅṅofoonji à bùṅyeṅi ṅgemu pyi ke, ur'à fànha tò pi sanmpii puni wuṅi na.

⁴⁴ Naha na ye pi sanmpii pun'à wwû pi cyeyaayi niṅyahayi i, mà kan Kile á. Nka ṅge leṅkwucwoṅi kanhamafoonji wi ke, u ṅùṅò wyérenji puni u à kan Kile á, canṅke yalyire lwòore mú bá ṅye u á me.»

13

*Yesu à ṅwo na Kileṅaarebage sí n-ṅya
(Macwo 24.1-14; Luka 21.5-19)*

¹ Yesu ná u cyelempyiibil'à fwooro Kileṅaarebage e ke, ka pi wà niṅkin si Yesu pyi: «Wuu cyelentuṅi, mu u ṅke Kileṅaarebage ṅwónkanni wíi! Kafaabwoyi y'à tēg'a ku faanra, ku faanranṅkanni s'à ṅwó sèl'e!» ² Ka u u pi pyi: «ṅke basinaṅke yii ṅye na ṅan'amε ke, canṅa na ma, ku puni sí n-sii n-pwòṅ n-cyán, si ku ṅkunuyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

³ ṅye ka Yesu sí n-kàr'a sà ntèen Olivye cire ṅanṅke ṅuṅ'i, maa yyaha kan Kileṅaarebage á. Ka u cyelempyiibii pìi sicyere: Pyeri ná Yakuba ná Yuhana ná Andire si file u na. Mà

pi kanni yaha ná Yesu i, ka pi i u yíbe: ⁴ «Wuu cyelentuŋi, naha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Cyi tèepyiini ká nɔ, naha ku sí li cyêe wuu na ye?»

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mɛ. ⁶ Yii li cè na shinnyahara sí mii mɛge le piye na, si mpa jwo yii á na Kile Nijcwɔnrɔŋi kyaa l'à jwo ke, na pire pi nyɛ ure. Pi sí raa shinnyahara jwɔ fáanŋi s'a wuruge. ⁷ Yii aha mpa a kàshiyi shɛnrɛ núru yiye táan, maa yi shɛnrɛ núru laatɔnyɪ i, lire kà yii funŋɔ pɛn mɛ. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyɛ mɛ, ŋka lire bà li nyɛ diŋyɛŋi tèekwooni mɛ. ⁸ Supyishiŋi wà sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo wà na, kɪni là sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo là na. Nɪŋke jcyɛɛnneŋi ná katibwɔhe sí n-pyi cyeye niŋyahay'e. Cyire jcyii na nyɛ kanhare tasiige, bà laani maha yíri maa nta a yaa ná li zɪŋi i mɛ.

⁹ Nyɛ mii sí yii funŋɔ cwo li na si njaha na sùpyire sí raa yii yiri yukyaabii yyére, pi sí raa yii bwùun mú Kile Jwumpe kàlambayi i. Pi sí raa yii yiri fànhafeebii ná saanbii yyére. Cyire puni sí n-pyi yii na mà li jùŋke pyi na yii na nyɛ mii cyelempyii. Cyire karigii jùŋɔ taan, yii sí mii kyaa jwo pi á. ¹⁰ Jwumpe Nintanmpe à yaa pu fyànha a jwo supyishiŋi pun'á. ¹¹ Nyɛ sùpyire ká mpa a yii cwôre na ŋkɛɛge yukyaabii yyére, lire tɛni i jwumpe yii sí n-jwo wani ke, yii àha puru kani tɛge yiye funŋɔ pɛn mɛ. Yii aha nɔ wani yukyaabii cyage e, Kile sí n-pa jwumpe mpemu kan yii á lire tɛni i ke, yii puru jwo, naha na ye yii sì raa yu ná yii funŋɔ sɔnŋɔre e mɛ, Kile Munaani fànhe sí n-pyi yii e. ¹² Pii sí n-pa raa pi cɪnmpyiibii kaan pi a bùu, tiibii pii sí n-pa raa pi pyiibii kaan pi a bùu, pyiibii pii mú sí n-pa raa yíri pi sifeebii kurugo s'a pi kaan pi a bùu. ¹³ Yii kyaa sí n-pɛn sùpyire pun'á mii mɛge kurugo. Ŋka ŋgemu ká jà a uye waha maa ntɛen Kile kuni i fo mà sà nɔ tɛgeni na ke, urufoo sí n-shwɔ.

¹⁴ Yapege k'à sàa pɛn Kile á ke, yii aha kuru nya k'à jyè a tɛen Kileŋaarebage funŋke e na ku jwɔre Kile yyahe taan tɛni ndemu i ke, ŋgemu ká mpe jwumpe lógo ke, urufoo u yyaha le u u pu jwɔhe cya a cè! Lire tɛni ká nɔ, mà sùpyire ntemu ta Zhude kùluni i ke, pi a fî, pi a wá nanyɪ kàmpaŋke na. ¹⁵ L'aha ŋgemu ta u bage kàtanŋke juŋ'i ke, urufoo kà núru ntíge si yaaga lwó bage e mɛ, u u ntíl'a tíge u a fî. ¹⁶ L'aha ŋgemu ta kɛrege e ke, urufoo kà núru raa ma pyɛnge si mpa u vɔanntinmbwɔhe lwó mɛ. ¹⁷ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifɛe ná pyɪnɛɛbii na sèl'e. ¹⁸ Yii a Kile jáare, bà li tɛni si mpyi l'aha mbê ná wyeere tɛni i mɛ. ¹⁹ Cyire canmpyaagii sí n-waha sèl'e. Mà lwó diŋyɛ tasiige e, mà pa bwɔn niŋjaa na, uru ŋgahaŋi fiige sàha mpyi a nya mɛ, fo mà sà diŋyɛ kwɔ, uru ŋgahaŋi fiige saha mú si n-pyi mɛ. ²⁰ Kàmpyi Kafoonŋi Kile mpyi a uru ŋgahaŋi tɛni bere mɛ, sùpya mpyi na sì n-shwɔ mɛ. Ŋka u à uru ŋgahaŋi tɛni bere u niŋcwɔnrɪbii kurugo, bà pire si mpyi si shwɔ mɛ.

²¹ Nyɛ shin ká jwo yii á na Kile Nijcwɔnrɔŋi na wá naha, lire nyɛ mɛ u wá mɛŋi i, yii àha ndá urufoo na mɛ. ²² Naha kurugo ye kafinivinibii pii sí n-yíri na pire pi nyɛ Kile Nijcwɔnrɔŋi, pii sí raa ŋko na pire na nyɛ Kile tɪnntunmii. Pi sí raa kacyeenŋkii cyêre, s'a kakyanhala karigii pyi, bà pi si mpyi s'a Kile niŋcwɔnrɪbii wuruge, kampyi pi sí n-jà mɛ. ²³ Yii a yiye kàanmucaa cyire karigii puni na, mii à cyi puni jwo yii á mà jwo cyi tɛni li nɔ ke.

*Supyani Jyani Yesu sí núru n-yíri niŋyiŋi na si mpa
(Macwo 24.29-31; Luka 21.25-28)*

²⁴ Nyɛ yyefuge kàntugo,
“Canŋa nyiini sí n-pyi numpire,
yiŋke saha mú si raa bèenmɛ yige mɛ.

²⁵ Wɔrigii sí raa jcwu,
yire kakyanhala yaayi yi nyɛ niŋyiŋi na ke, yire sí n-cúnŋɔ n-cúnŋɔ n-yíri yi tatɛenyi i*.”

* 13:25 Ezayi 13.10; 34.4

²⁶ Nye lire tɛni i, pi sɪ Supyaŋi Jyaŋi nya nahanyi i, u à yɪri nɪnyɪŋi na ná fànbwàhe ná sɪnampe e. ²⁷ Lire kàntugo u sɪ u mèlɛkɛɛbii tun dɪnyɛŋi kàmpanyi sicyɛɛɛɛŋi puni na, pi i Kile nɪncwàribii wà piye na, mà lwó dɪnyɛŋi nùŋke kà na mà sà nɔ ku sanŋke na.

*Yii a kacyeenŋkii kàanmucaa
(Macwo 24.32-35; Luka 21.29-33)*

²⁸ Yii fizhiye cige kàanmucya a wíi kɛ! K'aha ŋkɛnyɛ nivɔnyɔ yige, maa fùn tɛni ndemu i ke, yii maha ɲcè na nùŋgwàh'à byanhara. ²⁹ Lire pyiŋkanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i li cè na tèn'à byanhara, li bá à nɔ. ³⁰ Sɛɛŋi na mii sɪ yi jwo yii á, mpii pi a dá mii na ke, pire sɪ cyire karigii nya tapyige e†. ³¹ Nɪnyɪŋi ná nùŋke sɪ n-pa n-tòro, ŋka mii jwumpe sɪ n-kwôro fo tèekwombaa.

*Kile kanni u à Supyaŋi Jyaŋi Yesu tɛnuruni cè
(Macwo 24.36-44)*

³² Nde li ɲyɛ Supyaŋi Jyaŋi nùruŋi ke, shin niŋkin ɲyɛ a sɪi ŋgemu u à u tɛnuruni ná u cannuruge cè mɛ. Ali Kile mèlɛkɛɛbii ná Jyafooni ɲyɛ a kuru canŋke cè mɛ. Tufoonŋi Kile kanni u à ku cè. ³³ Yii a yiye kàanmucaa, yii i ŋkwôro ɲyii na, naha na ye yii ɲyɛ a u tɛepani cè mɛ. ³⁴ Li sɪ n-pyi mu à jwo nàŋi wà kúshe wu u à u pyɛnge karigii puni táa báarapyiibii na, maa yi jwo a waha pyɛnge ɲwɔge tɛɛnfoon'á, na u a ku kàanmucaa sɛl'e, maa ŋkàre. ³⁵⁻³⁶ Lire pyiŋkanni na, yii bégele tɛrigii puni i, yii i ŋkwôro ɲyii na, bà pyɛngefoo si mpyi u aha mpa, u àha mpa yii ta yii i ŋwúuni mɛ. Naha kurugo ye yàkoŋɔ u sɪ n-pa yo, nɪnyɪŋe na yo, ŋkùuŋi mɛɛni na yo, ɲyɛge na yo, yii ɲyɛ a cè mɛ. ³⁷ Mpe mii sɪ n-jwo yii á ke, puru mii sɪ n-jwo pi sanmpii pun'á “Yii kwôro ɲyii na.”»

14

*Pi à vùŋŋɔ pwɔ Yesu na, si u bò
(Macwo 26.1-5; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53)*

¹ Cyi sanŋkii mpyi a kwôro canmpyaa shuunni, bilereŋkwoŋi kataanni ná bwúuruŋi niŋjirigembaanŋi kataanni sɪ nɔ. Kile sàragawwuubii nùŋufɛebii ná Kile Saliyanŋi cyelentiibii mpyi na Yesu caa ɲcú ná cwòore e, si u bò. ² Pi mpyi na yi yu piy'á: «Li ɲyɛ a yaa li pyi kataanni tooy'e mɛ, lire baare e sùpyire sɪ n-cànra.»

*Cɛɛŋi wà à sɪnme nùguntanga wumɔ wu Yesu nùŋke na
(Macwo 26.6-13)*

³ Yesu ná u cyelempyiibii na mpyi Bɛtani kànhe e, tògofoonŋi* Simɔ bage e. Mà pi yaha talyige e, cɛɛŋi wà à file u na ná lonŋaracwol'e†, li mpyi a ɲi sɪnmpɛ nùguntanga wumpe lonŋara wumpe pà na‡. Maa cwooni ɲwɔge kebe, maa sɪnmpɛ nùguntanga wumpe wu Yesu nùŋke na. ⁴ Nye sùpyire ti mpyi ná Yesu i ke, ka tire tà sɪ wá na ŋkunni tiye shwòhɔl'e na: «ŋge ŋkɛɛɛŋi nùŋke ku ɲyɛ ŋkire ye? ⁵ Mpe sɪnmpɛ n'a mpyi a pére, pu mpyi na sɪ wyɛɛɛnyahaga ta, si ntaha fòŋɔfɛebii tɛge. Pu lwòore mpyi na sɪ n-jà shin niŋkin yye niŋkin báara sàra kwò.» Ka pi i wá na cɛɛŋi fare. ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii láha cɛɛŋi na! Naha na yii ɲyɛ na u cɛɛge ye? Kacɛnne u à pyi mii na. ⁷ Fòŋɔfɛebii ɲyɛ naha ná yii e tɛrigii puni i, tɛni ndemu ká yii táan ke, yii sɪ n-jà pi tɛge, ŋka mii wi ke, mii si n-pyi ná yii e tɛrigii puni i mà dɛ! ⁸ Cɛɛŋ'á u nimpyiini pyi. U à mii cyeere bégel'a yaha na fannŋke sigiliŋ. ⁹ Sɛɛŋi na mii sɪ yi jwo yii á, Jwumpe Nintanmpɛ ká nɔ cyaga maha cyag'e ke, nde ŋge cɛɛŋ'á pyi niŋjaa ke, lire sɪ n-jwo wani bà li si mpyi si ŋkwôro sùpyire funŋ'i mɛ.»

† 13:30 Pii maha jwo: «nde tɛni shiinbii sɪ cyire karigii nya tapyige e.» * 14:3 Pii na sɔŋŋi na tɛni i Yesu à kàre ŋge nàŋi yyére ke, u mpyi a cùuŋ'a kwò. † 14:3 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mege ɲyɛ: «alibatiri». ‡ 14:3 Puru sɪnmpɛ mpyi a ta cige ŋgemu i ke, kuru mege na ɲyɛ «naridi». § 14:8 Yahutuubil'á, sùpya ká ŋkwú, pi mpyi maha nùguntanga wyɛɛ ná sɪnme nùguntanga wumɔ tɛg'a urufoo tiri. Lire kyaa na, Yesu ɲyɛ ŋke cyage e.

*Zhudasi à bégele si Yesu le cye e
(Macwo 26.14-16; Luka 22.3-6)*

¹⁰ Zhudasi Isikariyoti na mpyi cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i, ka uru si shà Kile sáragawwuubii ñùñufeebii yyére, maa yi jwo pi á na uru sí Yesu le pi cye e. ¹¹ Ka puru jwumpe si pi funŋyi táan sèl'e, ka pi i wyéε ñwɔ jya u á. Mà lwó lire tēni na, ka Zhudasi si wá na pyiŋkanna caa si Yesu le pi cye e.

*Kataanni ñjyŋi karigii ñcwɔɔnrɔŋi kani
(Macwo 26.17-25; Luka 22.7-14, 21-23; Yuhana 13.21-30)*

¹² Nyε bwúuruŋi ñijirigembaaŋi kataanni canŋcyiige, Yahutuubii mpyi maha ntêre na mpàbili pyi sáraga pi bilereŋkwoŋi kurugo. Kuru canŋk'à nɔ ke, ka Yesu cyelempyiibii si u yíbe: «Taa mu la ñyε wuu u sà bilereŋkwoŋi kataanni ñjyŋi shwɔhɔ ke?» ¹³ Ka Yesu si pi pi shuunni tun, maa yi jwo pi á: «Yii a si kànhe e, yii sí n-bê ná nàŋi w'e, u à lwɔhɔ kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyé pyεnge ŋkemu i ke. ¹⁴ Yii aha sà nɔ wani, yii i yi jwo pyεngefoon'á, na yii cyelentuŋ'à jwo yii sà u yíbe, na bage ŋkire e uru ná u cyelempyiibii sí kataanni ñjyŋi lyí yε. ¹⁵ Yii aha kuru yibige pyi, uru nàŋi sí batɔnge ñiŋyibabilini là cyéε yii na, l'à bégel'a ñwɔ sèl'e. Lire babilini i, yii sí kataanni ñjyŋi karigii cwɔɔnrɔ.» ¹⁶ Ka cyelempyiibii si ŋkàre, pi à sà nɔ kànhe e ke, ka pi i sà yi ta Yesu jwuŋkanni na. Ka pi i kataanni ñjyŋi karigii cwɔɔnrɔ wani.

Yesu à jwo na uru cyelempyaŋi wà sí uru le cye e

¹⁷ Nyε yàkoŋk'à pa nɔ ke, ka Yesu si mpa ntēen na lyí ná u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i. ¹⁸ Mà pi yaha ñjyŋi na siŋcyan, Yesu à pi pyi: «Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, yii mpii pi naha na lyí ná mii i ke, yii wà ñiŋkin naha na sí n-pa mii le cye e.» ¹⁹ Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e fo pi shin maha shin na u yíbili: «Mii wi la? Mii wi la?» ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii shiin ke ná shuunniŋi wà wi, ŋge cyεge ku naha na mii woge e ñjyŋi yaage e ke. ²¹ Supyaŋi Jyaŋi ŋkwùmbaa ñyε mε, bà l'à séme u kyaa na Kile Jwumpe Semεŋi i mε. Nka ŋgemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'à kèεge! Urufoo zimbaaŋi mpyi na sí n-pwórwɔ u ziŋi na.»

*Wwɔŋεεge ñjyŋi
(Macwo 26.26-30; Luka 22.15-20; 1 Kɔrenti Shiinbii 11.23-25)*

²² Mà pi yaha pi i lyí, Yesu à bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòñ kwòñ mà kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «Yii ŋge shwɔ a lyí, mii cyeere ti.» ²³ Lire kàntugo maa fùñŋcwokwuuni lwó, ερεzen sinme mpyi l'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa pu kan pi á, ka pi puni si pu bya. ²⁴ Ka u u pi pyi: «Puru pu ñyε mii sishange, tunmbyaare ñivɔnnte Kile à le ke, tire sishange ki, ŋke k'à wu si ntaha shinŋyahara ná Kile shwɔhɔŋi yaa ke. ²⁵ Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, mii saha si ερεzen sinme bya mε, fo canŋke mii sí nùru pu bya Kile Saanre e ke.»

²⁶ Nyε ka pi i Kile pèente myahigii cêe maa nta a fworɔ bage e, maa ŋkàre Olivye cire ñaŋke ñuŋ'i.

*Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u ñyε a uru cè mε
(Macwo 26.31-35; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38)*

²⁷ Pi à nɔ wani ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii puni sí n-fê si mii kanni yaha, ñaha na yε y'à séme Kile Jwumpe Semεŋi i “Mii sí mpànaŋi bò, mpàkurunke puni sí n-caala*.”»

²⁸ Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Nka mii aha ñè a fworɔ kwùŋi i tēni ndemu i ke, mii sí n-sà yii sige Galile kùluni i.» ²⁹ Ka Pyeri si u pyi: «Pi sanmpii puni mée ká fê, maa mu yaha, mii kyaa bà mε.» ³⁰ Ka Yesu si u pyi: «Sèeŋi na mii sí yi jwo mu á, ñijjaa numpilage yabiliŋi i, ŋkùpoŋi mēeni shɔnwuuni sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu ñyε a mii cè mε.» ³¹ Ka Pyeri si nùr'a u ñwɔmēeni taha maa yi jwo a waha: «Pi mée ká mpyi na sí mii

* 14:27 Zakari 13.7

bò ná mu i, mii sì n-sì n-jwo na mii nyε a mu cè mε.» Ka cyelempyiibii sanmpii puni si yire ninuyi jwo.

*Yesu à Kile jáare Zhetisemani cikəəge e
(Macwo 26.36-46; Luka 22.39-46)*

³² Nyε ka pi i nɔ cyage k'e, kuru mεge nyε Zhetisemani. Ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Yii tɛɛn naha mà jwo mii u sà Kile jáare mɛyyere ke.»

³³ Ka u niŋkarenji si ŋkàre ná Pyeri ná Yakuba ná Yuhana i. Ka yyetanhare ná funmpɛɛnre si sii u á. ³⁴ Ka u u pi pyi: «Mii funŋke naha a pɛn fo na ŋko si mii bò. Yii tɛɛn naha yii i ŋkwôro nyii na.»

³⁵ Ka u u ŋkàre yyaha yyére, maa uye wà niŋke na, maa Kile jáare, bà lire tɛni kyaage si mpyi si njà ntòro u taan mε. ³⁶ U mpyi na ŋko: «Mii Tu Baba, li fànhe nyε mu i mà jà a karigii puni pyi. Na shwə ŋke kyaage lwəhe na. Nka ma hà na nyii wuuni pyi mε, ma nyii wuuni pyi.»

³⁷ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a pa u cyelempyiibii yyére, mà sà pi ta pi i ŋwúuni. Ka u u Pyeri nè, maa u pyi: «Simə, mu na ŋwúuni bɛ? Mu nyε a jà a nde tɛni niŋkinji pyi nyii na ná mii i mà? ³⁸ Yii tɛɛn nyii na, yii raa Kile jáare, bà yii si mpyi si fànha ta Sitaanniji na, u àha ŋkwə yii sɔn ngà kapii na mε. Nàkaana baa, sùpyanji zòmbilin'à bégel'a yaha kacɛnŋkii mεɛ na, ŋka u fàn'h'à cyére.»

³⁹ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a file yyaha yyére, maa wá na Kile jáare ná puru jwunumpe e. ⁴⁰ Ka u u núr'a pa u cyelempyiibii yyére mà pa pi ta pi à ŋó, pi mpyi na si n-jà nyiigii múgo n-yaha mε. Nje pi sí n-jwo Yesu á ke, pi saha nyε a cè mε.

⁴¹ Ka Yesu si núr'a kàre yyaha na, maa núr'a pa nɔ u cyelempyiibii na tontanrawoge e, maa pi pyi: «Yii saha na ŋwúuni la? Njəmp'à ta, tɛn'à nɔ. Numε, Supyanji Jyanji sí n-le kapimpyiibii cye e. ⁴² Yii yíri, wuu raa sì, naha na ye ŋge u sí mii le cye e ke, uru na naha naha.»

*Yesu ŋcùŋi kani
(Macwo 26.47-56; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12)*

⁴³ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Zhudasi si nɔ wani, uru na nyε cyelempyiibii kɛ ná shuunniji wà. U mpyi a pa ná shinŋyahaar'e, kàshikwəŋwəyɪ ná kàbiiyi mpyi pire cye e. Kile sáragawwuubii nùŋufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii ná Yahutuubii kacwənrɪbii pi mpyi a pire tun. ⁴⁴ Zhudasi u mpyi na sí u le pi cye e ke, uru mpyi a jwo a kan u cùveebil'á: «Yii aha mii nya mii à sùpyanji ŋgemu púr'a cù maa u shéere ke, urufoo wi. Yii i u cù, yii a sì, yii raa u kàanmucaa sèl'e.» ⁴⁵ Pi à nɔ ke, ka Zhudasi si ntíl'a file Yesu na, maa jwo: «Wuu cyelentuŋi» maa u púr'a cù.

⁴⁶ Nyε ka sùpyire si cye taha Yesu na, maa u cù. ⁴⁷ Ka Yesu cyelempyanji wà niŋkin si u kàshikwəŋwəyɪ wwù mà taha a Kile sáragawwuubii nùŋufembwəhe báarapyinji niŋgenke kà kwən a cyán. ⁴⁸ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwəŋwəyɪ ná kàbiiyi i mpa ŋcù, mu à jwo kakuumpyi u nyε mii. ⁴⁹ Mii mpyi ná yii e canŋa maha canŋa. Mii mpyi maha sùpyire kálali Kileŋaarebage e, yii sí nyε a mii cù mε. Nka nde mpyinji sí Kile tùnntunmpii jwumpe fùŋŋə.»

⁵⁰ Ka u cyelempyiibii puni si fê, maa u yaha. ⁵¹ Nànjiinji wà u mpyi a taha u fye e, vāannto kanna u mpyi a taha a uye míginε. Ka pi i u cù vāanntonji na. ⁵² Ka u u láha u na, maa wá na fī u cípyire wuŋi.

*Yesu na nyε yukyaabii cye e
(Macwo 26.57-68; Luka 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24)*

⁵³ Mpii pi à Yesu cù ke, ka pire si ŋkàre ná u e Kile sáragawwuubii nùŋufembwəhe yyére. Kile sáragawwuubii nùŋufeebii puni ná Yahutuubii kacwənrɪbii ná Kile Saliyanji cyelentiibii mpyi a piye bínni wani. ⁵⁴ Mà pi yaha pi i ŋkèεge ná Yesu i, Pyeri à tɛɛn laage

e, marii si pi fye e fo sáragawwuubii nùñufembwøhe pyenge e. U à sà nò ke, maa jyè pyenge e, maa ntèen sañcwønsigibii taan na uye ware.

⁵⁵ Sáragawwuubii nùñufeebii ná yukyaala kurunke shiinbii puni mpyi na kañuñò caa si Yesu bò. Nka pi nyε a yaaga ta mε. ⁵⁶ Shinnyahara mpyi na fini Yesu na, nka pi jwumpe nyε a bê ninkin na mε. ⁵⁷ Pìl'à pa yîri, maa fini na pir'à lógo na u à jwo: ⁵⁸ «Mii sí sùpyire Kileñaarebage nivanrage cyán, sí núru ku faanra canmpyaa taanre funñ'i sùpya baa.» ⁵⁹ Puru mpe nùñò taan sahan̄ki, pi jwumpe nyε a ja a pyi ninkin mε.

⁶⁰ Ka sáragawwuubii nùñufembwøhe si yîri sùpyire shwøhø'l'e, maa Yesu yíbe: «Mpe jwumpe puni p'à jwo mà yyaha tíi ná mu i ke, nahaha mu à cè p'e yε?» ⁶¹ Ka Yesu si fyáha fyii, u nyε a yaaga jwo mε. Ka sáragawwuubii nùñufembwøhe si núr'a u yíbe: «Kile Nijn̄cwønrøñi u nyε mu la? Kilen̄i Nijn̄cenn̄i Jyan̄i u nyε mu la?» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Døn, mii wi! Yii sí Supyan̄i Jyan̄i nya u à tèn Siñi Punifoo Kile kàniñe cyεge na, lire kàntugo yii mú sí u nimpan̄i nya nahanyi i, mà yîri nùnyin̄i na.»

⁶³ Yesu à puru jwo ke, ka sáragawwuubii nùñufembwøhe lùyiri wun̄i si u yabilin̄i vāanntin̄ke cwøn†, maa jwo: «Wuu saha nyε a tíge wà jwøjwumø kurugo mε. ⁶⁴ Yii à u Kile mεkεεge jwumpe lógo. Naha yii nyε na søn̄ñi yε?» Ka pi puni si ntèen li taan na u à kapii pyi, na u mú s'à yaa u bò. ⁶⁵ Ka p̄i si wá na ntilwøhe wàa u na, maa u yyahe pwø, maa kan̄kuruyo cyán u e, maa u yíbe: «Mu nyε a jwo na mu na nyε Kile tūntun̄ñò mà? Nge u à mu bwøn ke, uru mεge yyere wuu á!» Ka pyenge sañcwønsigibii si kantawahii bwøn u e.

Pyeri à jwo na uru nyε a Yesu cè mε

(Macwo 26.69-75; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Lir'à Pyeri ta u mpyi jwøhøntaan pyenge funñke e. Ka Kile sáragawwuubii nùñufembwøhe báarapyicwøñi wà si mpa ⁶⁷ Pyeri ta u u na ware, maa u yal'a wíi maa u pyi: «Mu mú mpyi ná Nazareti Yesu e!» ⁶⁸ Ka Pyeri si yi kyáala maa jwo: «Ceewe, mpe mu na yu ke, mii nyε a puru cè mε.» Lire kàntugo ka Pyeri si fwooro ntàani na mà sà yyére tajyijwøge na, [ka ñkùpoon̄i si mεε sú.] ⁶⁹ Lire kàntugo ka uru ceen̄i ninun̄i si núr'a Pyeri nya kuru cyage e. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka u u tire pyi: «Nge nàñi nyε pi wà.» ⁷⁰ Ka Pyeri si núr'a yi kyáala. Nyε tèt'a pyi ke, mp̄ii pi mpyi wani ke, ka pire si yi jwo Pyeri á: «Nàkaana baa, mu na nyε Yesu fyèñwøhøshin̄ñi wà, nahaha na yε mu mú na nyε Galile kùluni shin.» ⁷¹ Nyε ka Pyeri si jwo: «Kampyi mii à nge nàñi cè, Kile kà na yaha mε!» ⁷² Ka ñkùpoon̄i si ntíl'a mεε sú tozhønwo. Ka Pyeri funñke si jcwø Yesu jwumpe nijjwumpe na na: «Ñkùpoon̄i mεeni shønwuuni sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na na mu nyε a mii cè mε.» Nyε ka Pyeri si wá na mεε súu.

15

Pilati à Yesu yíbe

(Macwo 27.1-2, 11-14; Luka 23.1-5; Yuhana 18.28-38)

¹ Kuru can̄ñke nyèsøøge na, ka Kile sáragawwuubii nùñufeebii ná Yahutuubii kacwønr̄ibii ná Kile Saliyan̄i cyelentiibii ná yukyaala kurunke shiinbii sanmp̄ii puni si piye bínni, maa wwø a jwo, maa Yesu cù a pwø maa ñkàre ná u e fànhafoon̄i Pilati á*. ² Ka Pilati si u yíbe: «Yahutuubii Saan̄i u nyε mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.»

³ Ka Kile sáragawwuubii nùñufeebii si t̄igire nijnyahara cyán Yesu na. ⁴ Ka Pilati si núr'a u yíbe: «T̄igire pi à cyán mu na ke, mu nyε a pà cè a jwo tire e mà?» ⁵ Yesu saha nyε a jwo mε. Ka lire si Pilati kàkyanhala sèl'e.

† 14:63 Yahutuubil'á, sùpya ká jwumø jwo Kile na, mpemu nyε a yaa pu jwo u na mε, mp̄ii pi à puru jwumpe lógo ke, pire maha yîri maa pi vāan̄nȳi cwøn. * 15:1 Fànhafoon̄i Pilati kanni u mpyi na sí n-ja kuni kan pi kàsuyin̄i wà bò.

*Yesu kataanmp'á cwənr'a yaha u mbòni na
(Macwo 27.15-26; Luka 23.13-25; Yuhana 18.39--19.16)*

⁶ Yee maha yee Yahutuubii bilereŋkwoŋi kataanni n'a mpyi a nɔ, Pilati mpyi maha kàsujyi niŋkin yaha, ŋge sùpyire mpyi maha jáare u á ke. ⁷ Nàŋi wà, ná u mɛge na mpyi Barabasi, uru mpyi a le kàsuni i, jaha na ye u ná u wwoŋɛebii mpyi a cânra Ɔromu shiinbil'á, fo mà booro pyi. ⁸ Ka sùpyire si file Pilati na, maa u jáare na nde u maha mpyi pir'á yee maha yee ke, na u lire pyi. ⁹ Ka Pilati si pi yíbe: «Li sí n-bê yii á, mii u Yahutuubii Saanŋi yige kàsuni i la?» ¹⁰ U mpyi a cè na yĩncyege na Kile sáragawwuubii jùŋufeebil'à Yesu le cye e. ¹¹ Nka Kile sáragawwuubii jùŋufeebil'à sùpyire sòn na ti Pilati jáare u Barabasi yige kàsuni i, u u Yesu yaha wani.

¹² Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Ŋge yii na mpyi Yahutuubii Saanŋi ke, jaha yii jye na sònŋi mii i mpyi uru na ye?» ¹³ Ka pi i jwo fànha na: «U kwòro cige na!» ¹⁴ Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Kapiini ndire u à pyi mà sà nɔ u bò ye?» Nka pi saha na kwuugii wàa fànha na, marii ŋko: «U kwòro cige na!» ¹⁵ Pilati la mpyi si sùpyire jyii wuuni pyi, maa Barabasi yige kàsuni i, maa pi pyi pi à Yesu bwòn ná kàsorigil'e, maa u kan pi sà ŋkwòro kworokworocige na.

*Sòrolashiibil'à Yesu fwóhərə
(Macwo 27.27-31; Yuhana 19.2-3)*

¹⁶ Ka sòrolashiibii si ŋkàre ná Yesu i pi tateŋge e, maa sòrolashiibii sanmpii yyer'a pa, ¹⁷ maa vāanntinmbwəhə niŋyega† le u na, maa ŋguro cín mà pyi saanra jùntonɔ mà tò u na. ¹⁸ Lire kàntugo ka pi i wá na u fwóhərə, marii ŋko: «Yahutuubii Saanŋi, wuu à mu shéere!» ¹⁹ Marii u bwùun jùŋke e ná kàbiini i, marii ntilwəhe wàa u na, marii niŋkure sínni u taan, maa piye pyi mu à jwo pi na u pèr. ²⁰ Pi à u fwóhərə'a kwò ke, maa vāanntinmbwəhe niŋyege wwû u na, maa u yabilinji vāanpyi le u na, maa ŋkàre ná u e si sà ŋkwòro kworokworocige na.

*Pi à Yesu kwòro cige na
(Macwo 27.32-44; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27)*

²¹ Nyɛ mà sòrolashiibii yaha pi i ŋkèege ná Yesu i tabonke e, pi à círi ná nàŋi w'e u à yíri sige e, u mɛge mpyi Simə, Sirɛni kánhe shin u mpyi u wi. Alɛzandiri ná Urufusi yii tunji u mpyi u wi. Nyɛ ka pi i u kárama u à Yesu kworokworocige tugo. ²² Ka pi i ŋkàre ná u e cyage mɛge ku jye Gəlikota ke, lire jwəhe ku jye: «Nuŋkwəge Cyage.» ²³ Pi à nɔ wani ke, maa wyɛere tà le sinmpe e mà kan Yesu á u bya, ŋka u jye a jɛn'a ti bya mɛ. ²⁴ Sòrolashiibil'à Yesu kwòr'a kwò ke, maa ŋkyaanlwooni tɛg'a u vāanpyi taa piye na, bà pi puni si mpyi si pi nàzhanji cè mɛ. ²⁵ U à kwòro cige na jyege tɛni baacyɛere wuuni na. ²⁶ U à bò jùŋke ŋkemu na ke, cikwooni na pi mpyi na sí kuru séme ke, pi à li séme kuru cyage e: «YAHUTUUBII SAANŊI». ²⁷ Nàŋkaalii shuunni mpyi a kwòro ná Yesu i. Wà mpyi u kàniŋke na, u sanŋi sí jye u kàmɛni na. [²⁸ Lire pyiŋkanni na, mpe p'à séme Kile Jwumpe Semɛni i u kyaa na ke, pur'à fùŋɔ:

«U à tòrɔ ná kapimpyiibil'e.»]

²⁹ Sùpyire nintorore mpyi maha u fwóhərə, marii jùnyi kwòre, marii ŋko: «Mu u mpyi maha jwo na mu sí Kilejaarebage cyán si ku faanre canmpyaa taanre e ke, mu u jye amɛ la? ³⁰ Mu yabilinji u maye shwə, maa ntíge kworokworocige na.»

³¹ Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii mpyi na u fare, marii ŋko piy'á: «U à pìi shwə, maa mpyi u jye a jà uye shwə mɛ. ³² Kile Niŋcwənrəŋi! Izirayeli Saanŋi! Mu aha jà a tige ŋke cige na may'á, wuu sí n-dá mu na!» Mpii pi mpyi a kwòro u taan ke, pire mú mpyi na u fare.

† 15:17 Vāanntinpyege: Yahutuubii yyére, pi mpyi maha kuru vāanntinŋke jwoolo maha ŋkan saanbii ná shinbwoobil'á.

Yesu kwùñi

(Macwo 27.45-56; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30)

³³ Nye canñke mpyi a nɔ̀ nùñɔ̀ ninji i, ka numpini si mpâl'a jyè kîni cyeyi puni i, mà tère pyi fo mà sà byanhara yàkɔ̀ñke na. ³⁴ Lire tènì i, ka Yesu si jwo fànha na: «Eloyi, Eloyi, lama sabakatani‡?» Lire òwòhe ku òye: «Mii Kilenji, mii Kilenji, òaha na mu à kàntugo wà mii á ye?»

³⁵ Mpii pi mpyi wani ke, ka pire pìi si yire lógo, maa jwo: «Yii lógo! U naha na Kile túnntunñiEli yiri na u pa uru tégɛ.» ³⁶ Ka pire wà ninjin si fê a sà sìcogo fyinmɛ lùtanhage k'e, maa ku nórɔ̀ kábii na, mà yaha Yesu òwòge taan, u u ku ta a shwòɔnrɔ̀. Maa jwo: «Yii u yaha wani, wuu a wíi kampyi Eli sí n-pa u tîrige ñke cige na.» ³⁷ Ka Yesu si núr'a sêe fànha na, ka u múnaani si fwordo u e.

³⁸ Nye ka Kileñaarebage táataa vâanñke si òcwɔ̀n ninke e, mà lwó nìnyini na fo òwòh'i.

³⁹ Nye Òrɔ̀mu sòrolashiibii yyaha yyére shinñi u mpyi a yyére Yesu yyaha na ke, u à ta naha u kwùñkanni òya ke, ka u u jwo: «Nàkaana baa, ñge nàñi mpyi Kile Jyanji.»

⁴⁰ Cyee kurunɔ̀ mpyi a yyére laage e, marii wíi. Mariyama u mpyi na yíri Magidala kànhe e ke, ná Mariyama, u òye Yakuba bilere ná Zhoze nunji ke, ná Salome mpyi pi e.

⁴¹ Pire cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà u yaha Galile kùluni i marii u tère. Cyee nìnyahamii mú mpyi wani, pi mpyi a taha u fye e mà kàre Zheruzalɛmu kànhe e.

Yesu ntòñi kani

(Macwo 27.57-61; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42)

⁴² Nye yàkɔ̀ñke mpyi a nɔ̀ a kwò, ka pi i wá na canñɔ̀ñke bégeli, lire òwòhe ku òye: kuru canña nùmpañña mpyi canñɔ̀ñke. ⁴³ Arimati kànhe shinñi Yusufu, uru na mpyi yukyaala kurunke sêe shinñi wà. U cyege mpyi a taha Kile Saanre tèepani na. Ka uru si nùñɔ̀ waha maa ñkàre Pilati yyére si Yesu buwuñi náare u á. ⁴⁴ Pilati à Yesu kwùñi lógo ke, l'à u pâa, ka u u sòrolashiibii yyaha yyére shinñi yyer'a pa yíbe kampyi u tèekwuun'à mɔ̀. ⁴⁵ Tèni i sòrolashiibii yyaha yyére shinñ'à Pilati pyi na Yesu à kwú ke, ka u u kuni kan Yusufu á na u sà u tîrige kworokworocige na. ⁴⁶ Ka Yusufu si vâanvyinge shwò, maa Yesu buwuñi tîrige kworokworocige na, mà le k'e, mà sà ntò fanñke e. Kuru fanñke mpyi a tùgo kafaaga na. Ka u u kafaabwòhɔ̀ kùunkul'à pa ntò fanñke òwòge na. ⁴⁷ Magidala Mariyama ná Zhoze nunji Mariyama mpyi na Yesu buwuñi tasinnage wíi.

16

Yesu à nɛ̀ a fwordo kwùñi i

(Macwo 28.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10)

¹ Nye canñɔ̀ñk'à tòro ke, Magidala Mariyama ná Yakuba nunji Mariyama ná Salome, ka pire mú taanre si ñkàr'a sà sìnmɛ nùguntanga wumò shwò si ntégɛ Yesu buwuñi tìri. ² L'à pyi cibilaage canñcyiige* òyèsòoge na. Tèni i pi à nɔ̀ kafaage fanñke na ke, canña òyiini mpyi na fworde. ³ Pi nìñkaribii mpyi na ñko piy'á: «Jofoo u sí n-pa kafaabwòhe kùunkuu n-láha wuu á fanñke òwòge na ye?» ⁴ Pi à ta naha pi òyiigii yîrige ke, ka pi i kafaabwòhe ta k'à kùunkul'a lwó fanñke òwòge na. ⁵ Pi à nɔ̀ wani ke, maa jyè fanñke e, mà nàñjiiwe òya u à vâanvyinge le, mà tèn kàniñke na, ka cyeebii si fyá sèl'e. ⁶ Ka nàñjiini si pi pyi: «Yii àha vyá mɛ. Nazarɛti Yesu pi à kwòro cige na ke, uru yii na òcaa la? U à nɛ̀ a fwordo kwùñi i, u òye naha mɛ. Yii u buwuñi tasinnage wíi. ⁷ Yii sà yi jwo Pyeri ná cyelemppiibii sanmpil'à “U à kàr'a sà yii sige Galile kùluni i. Yii sí sà u òya wani, bà u à fyànha a yi jwo a yaha mɛ.”» ⁸ Nye ka cyeebii si fê a fwordo fanñke e. Pi puni mpyi a fyá fo na òcyèenni. Li funmpɛɛnr'à pi pyi pi òye a òen'a yaaga jwo sùpya á mɛ.

‡ **15:34** Yesu na ñkwúuli Aramèni shɛɛnre e. Tìre shɛɛnre e, Eloyi òwòhe ku òye: «Mii Kilenji». Mpii pi òye pi òye na tìre shɛɛnre nùru mɛ, pire maha sòñji na Kile túnntunñi Eli Yesu òye na yiri. Yahutuubii pii na sòñji na, ná Eli òye a kwú mɛ, na sùpya ká mpyi kyaage e, na u sí n-pa urufoo shwò (2 Saanbii 2.1-12). * **16:2** Yahutibil'à cibilaage canñcyiige ku òye kárinji.

Mpiimu na Yesu à uye cyêe ke

(Macwo 28.9-10, 16-20; Luka 24.13-49; Yuhana 20.11-23; Kapyiinkii 1.6-8)

[⁹ Yesu à nè a fworò kwùñi i cibilaage canjcyiige nyèsòoge na ke, Magidala Mariyama na u à fyânha a uye cyêe, ñge e Yesu à jínabii baashuunninji kòr'a yige ke. ¹⁰ Ka uru ceenji si ñkàr'a sà yi jwo Yesu fyèñwòhòshiiinbil'á. Pi mpyi a tèn yyetanhare e, marii myahigii súu. ¹¹ Nka tèn i pi a lógo na Yesu à nè a fworò kwùñi i, na u wá nyii na, na Mariyama à u nya ke, pi nyé a sàa dá mε.

¹² Lire kántugo Yesu à uye kèenn'a cyêe u fyèñwòhòshiiinbii pìi shuunni na mà pi yaha pi i ñkèege sige e. ¹³ Ka pire si núr'a pa yi jwo pi sanmpil'á, ñka pire mú saha nyé a dá mε.

¹⁴ Kàsanrage na, Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii ke ná ninjinji na mà pi yaha pi i lyí. U à pi faha pi dánabaare na, ñaha na ye mpìi pi à u nya u à nè a fworò kwùñi i, maa mpyi nyii na ke, u cyelempyiibii nyé a ñen'a dá pire jwumpe na mε. ¹⁵ Puru ñwòhò na, ka Yesu si pi pyi: «Yii a sì dijnyenji ñùnyi puni na, yii s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyire pun'á. ¹⁶ Ngemu ká dá pu na, maa batize ke, urufoo sí nùmpañña ta, ñka shin maha shin u à pu lógo, maa mpyi u nyé a dá pu na mε, Kile sí urufoo tùn. ¹⁷ Mpìi pi à dá mii na ke, pire sí raa kakyanhala karigii ñcyiimu pyi ke, cyire cyi nyé: pi sí raa jínabii kòre, pi sí raa yu shèenre taber'e, ¹⁸ pi sí raa wwòobii cwòre, ñka pi sì raa yaage pyi pi na mε. Pi mée ká bàha bya, ku sì n-jà kapii pyi pi na mε. Pi sí raa cyeyi tare yampii na, s'a Kile ñáare pi na pi raa ñcùñi.»

Yesu à kò a dùgo ñìnyinji na

(Luka 24.50-53; Kapyiinkii 1.9-11)

¹⁹ Kafoonji Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwò ke, ka Kile si u kò a dùrugo ñìnyinji na, ka u u sà ntèn Kile kàniñe cyege na.

²⁰ Nyé ka u cyelempyiibii si ñkàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu cyeyi puni i. Kafoonji mpyi maha pi tère báarañi puni i, kakyanhala karigii pi mpyi maha mpyi Yesu mεge na ke, cyire mpyi maha fànha kaan pi jwump'á, mà li cyêe na sèe wi.]

Luka Jwumpe Nintanmpe Jwuṅkanni **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeṅi funṅo jwumpe e ke**

Luka na mpyi wempeyi, Yahutu bà u mpyi u wi me. Mpii pi nye pi nye Yahutuu me, Luka la mpyi si Kile Jyani Yesu kyaa jwo pir'á. Lire kurugo mpii pi à Yesu nya maa lógo u jwò na ke, u à file pire na maa Yesu karigii yyaha cya pir'á.

Yesu à si fòṅofee pyenge. Mpànahabii pi à sù mpànahabii ke, pir'á u zìṅ'á fyànha a jwo. Kile nye a sùpya pwòṅo sùpya na me, u à jwo na shin maha shin u à uye cè kapimpyiṅe maa nye Yesu na ke, urufoo sí nùmpañña ta. Fòṅofeebii ná yampii ná nàṅkopyire ná lenkwucyeebii ná círìmpii ná zàmpèenbii ná supyishinji sanji u mpyi u nye laage e pil'á me, pire puni kyaa mpyi a táan Yesu á. Tèni i Yesu à kwòro cige na ke, mpii pi à u kwòro ke, u à Kile jáare na u yàfa pire na.

Yesu à jè a fworò kwùṅi i ke, u à uye cyêe u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi tèn Zheruzalemu kànhe e, pi i Kile Munaani sige, Kile mpyi a lire ndemu jwòmee lwó pi á ke. Yesu à puru jwo ke, maa dùg'a kàre nìnyinji na, pi nyii na.

Karigii cyi à pyi lire kàntugo ke, Luka à cyire séme sémeṅi waber'e, uru mege na nye: «Yesu Tunntunpii Kapyiṅkii Seméṅi».

Luka sémeṅi kaseméni

¹⁻³ Yyaha yyére shinji Tofli, karigii cyi à pyi naha wuu yyére ke, cyire cyi mii nye na sémeṅi si ntun mu á. Shinnyahara mú à cyi séme cyire karigil'e, mà tàanna ná sùpyire cyi jwuṅkanni i, mpiimu nyii na cyi pun'á pyi ke, ná pire pi à pa mpyi Jwumpe Nintanmpe jwufeebii ke. Lire e mii mú à li ta kacenne maa cyi yyaha cya fo cyi tasiige e maa cyi yal'a séme si ṅkan mu á, ⁴ bà mu si mpyi si li cè na karigii cyi à jwo mu á ke, na cyire na nye sèe me.

Kile mèlèkèṅi wà à Yuhana Batizelipyiṅi zìṅi kyaa jwo

⁵ Tèni i Eròdi mpyi Zhude kùluni saanji ke, Kile sàragawwuṅi wà na mpyi Abiya u sàragawwukuruṅke e, u mege mpyi Zakari. U cwòṅi mpyi Aròn tùluge shin, u mege sí mpyi Elizabeti. ⁶ Pi mú shuunninji mpyi a tíi Kafoonji Kile yyahe taan, pi mpyi a u jwòmèeni cù karigii puni i, marii u tonji kurigii puni jáare. ⁷ ṅka pyà mpyi pi á me, naha na ye Elizabeti mpyi cijirinje. U ná u poonji mú sí mpyi a lye a kwò.

⁸ Canṅka Zakari mpyi sàragawwubaaranji na Kile yyahe taan, naha na ye mahanii mpyi a nò pi sàragawwukuruṅke na. ⁹ Mà tàanna ná sàragawwuubii làdaabil'e, pi mpyi maha ṅkyaanlwooni tég'a sàragawwuṅi wà cwònrò, ur'a si jyè Kilejaarebage funṅke e maa wusunani súugo. Nye ka kuru canṅke wuṅi si mpa bê Zakari na. ¹⁰ Mà u yaha u u wusunani súuge, sùpyire puni mpyi ntàani na na Kile jáare. ¹¹ Ka Kafoonji Kile mèlèkèṅi wà si mpâl'a fworò Zakari na, maa yyére wusunani tasogoge kàniṅe cyage na. ¹² Zakari à u nya ke, maa fyá sèl'e.

¹³ Ka mèlèkèṅi si u pyi: «Ma hà vyá me Zakari, Kile à mu jarege lógo. Mu cwòṅi Elizabeti sí mu kan pùnambile na, maa li mege le Yuhana. ¹⁴ Uru pyàṅi zìṅi kani sí n-pyi mu á funntanga ná múguro kyaa. Li mú sí n-pyi shinnyahara á funntanga kyaa, ¹⁵ naha na ye u sí n-pyi shinbwo Kafoonji Kile yyahe taan. U sì raa sinmpe pà tufiige byii me. Kile Munaani sí u jì tèrigii puni i, ali mà u yaha zimbaa. ¹⁶ U sí Izirayeli shiinbii ninyahamii yyaha kêenne Kafoonji pi Kileni á. ¹⁷ U kapyiṅkii sí n-pyi Kile tunntunji Eli wogigii fiige. Bà Kile Munaani mpyi a fyànha a fànhe kan Eli á me, amuni li sí fànhe kan u á, u u Kafoonji kuni bégele, u u tiibii ná pyiibii shwòḥṅi yaa. Mpii pi à jùṅo kyán Kile na ke, u sí pire kêenne n-pyi shintiilii, si supyishinji wà bégele njaha Kafoonji yyaha na.»

18 Ka Zakari si jwo mèlekɛɛŋ'á: «Di mii sí puru sèɛɛŋi cè n-jwo yɛ? Naha kurugo yɛ mii ná na cwɔŋi shìŋ'á tòro zi taan.» 19 Ka mèlekɛɛŋi si u pyi: «Mii u nyɛ Gabiriyeli. Mii u nyɛ Kile taan u tũnture laage e. U à mii tun mii u pa mpe jwumpe nintanmpe jwo mu á. 20 Mu nyɛ a jɛn'a tɛɛn mii jwɔmugure taan mɛ, mà li ta nde mii à jwo mu á ke, li sí n-pyi li tèepyil'e. Lire kurugo mu sí n-pyi búbu, mà lwó numɛ na fo mà sà yaa ná li tèepyiini í.»

21 Lire tɛni mpyi a sùpyire puni ta ti i Zakari sigili na ŋkànre, naha na yɛ u mpyi a mɔ Kilejaarebage funŋke e. U mɔŋi mpyi a pi puni pàa. 22 U à jà a pa fworɔ ke, ka u u mpyi búbu, u nyɛ a jà a jwo ná pi e mɛ, ka pi i jɛcè na Kile à kani là cyèe u na Kilejaarebage funŋke e. Ka u u wá na yu ná cyeyi i. 23 Nyɛ Zakari sáragawwubaaraŋi canmpyaagil'á fũnŋɔ ke, ka u u ŋkàre pyɛngɛ.

24 Canmpyal'á tòro ke, ka u cwɔŋi Elizabeti si laa ta, maa ŋwɔhɔ yijnyɛ kanjuro funŋ'i. Maa jwo uye funŋ'i: 25 «Kile à jwɔ mii na ná nde e dɛ! U à mii pyítambaani silege láha mii na sùpyire nyii na.»

Kile mèlekɛɛŋi wà à Yesu ziji kyaa jwo

26 Nyɛ Elizabeti laani yijnyɛ baani woge e, ka Kile si u mèlekɛɛŋi Gabiriyeli tun Galile kùluni kànhe kà na, ku mɛge nyɛ Nazaret. 27 Pùcwɔŋi wà u mpyi wani, u mɛge mpyi Mariyama. Saanŋi Dawuda tũluge shinŋi Yusufu tàcwo u mpyi u wi. 28 Ka mèlekɛɛŋi si jyè uru pùcwɔŋi yyéere, maa jwo: «Mii à mu shéere, Kafoonj Kile à jwɔ mu na maa mpyi ná mu i.» 29 Ka puru jwumpe si Mariyama funŋɔ wwòɔŋɔ sèl'e, ka u u wá na uye yíbili uru fwùŋi nùŋke na. 30 Ka mèlekɛɛŋi si yi jwo u á: «Ma hà vyá mɛ Mariyama, Kile à jwɔ mu na. 31 Mu sí laa ta, li sí n-si pùnambile, maa li mɛge le Yesu*. 32 U sí n-pyi shinbwo, u mɛge sí n-le Kilenj nìnyì wuŋi Jyanj. Kafoonj Kile sí u tulyage Dawuda saanre fànhe kan u á. 33 U sí n-pyi Yakuba shinj† nùŋɔ na fo tèekwombaa. U fànhe sì n-kwò mɛ.» 34 Ka Mariyama si yi jwo mèlekɛɛŋ'á: «Di lire sí n-pyi n-jwo yɛ? Naha kurugo yɛ mii sàha ŋkwò a nò cè mɛ.»

35 Ka mèlekɛɛŋi si u pyi: «Kile Munaani sí n-pa n-tɛɛn mu jɔŋ'i. Kilenj nìnyì wuŋi u síŋi sí n-pyi mbyimɛ fiige mu jɔŋ'i. Lire kurugo pyàŋi mu sí n-si ke, uru sí n-pyi Kile wu, u mɛge sí n-le Kile Jyanj. 36 Mu cìmpworocwɔŋi Elizabeti, uru nìnjyɛŋkwɔŋi mú à laa ta, u sí pùnambile si. Sùpyire mpyi na uru ŋgemu sòŋŋi cijiriŋe ke, u laani yibaani woge ku nyɛ ŋke. 37 Sèɛŋi na, kyaa nyɛ na Kile jìni mɛ.» 38 Ka Mariyama si yi jwo u á: «Kafoonj bilicwo u nyɛ mii, Kile u li pyi mii á bà mu à yi jwo mɛ.» Ka mèlekɛɛŋi si yíri u taan maa ŋkàre.

Mariyama à sà fworɔ u cìmpworocwɔŋi Elizabeti na

39 Cyire canmpyaagil'e, ka Mariyama si yír'a fyâl'a kàre janyì kùluni i, Zhude kànhe kà na. 40 Maa jyè Zakari pyɛngɛ e, maa Elizabeti shéere. 41 Tèni i Elizabeti à Mariyama fwùŋi lógo ke, ka u pyàŋi si nyàha u funŋke e. Ka Kile Munaani si Elizabeti jî, 42 ka u u jwo fànha na Mariyama á: «Kile à jwó le mu á mà tòro cyeebii puni taan! Pyàŋi mu sí n-si ke, Kile sí jwó le ur'á mú! 43 Jo u nyɛ mii, fo mii Kafoonj nuŋi yabilinji u pa mii yyéere yɛ? 44 Naha kurugo yɛ mii sí yi jwo mu á, tɛni i mii à mu fwùŋi lógo ke, funntang'á mii pyàŋi pyi u à nyàha mii funŋke e. 45 Mu wuun'á jwɔ, naha na yɛ kani jwɔmɛɛni Kafoonj Kile à lwó mu á ke, mu à jɛn'a dá lire na.»

Mariyama à Kile kêe

46 Nyɛ ka Mariyama si jwo:
«Mii à Kafoonj Kile kêe ná na zòmbilini puni i,
47 mii funŋke naha a táan sèl'e mii Shwofoonj Kile kurugo.
48 Naha na yɛ mii u nyɛ u bilicwɔŋi ke,
u à jɛn'a jwɔ mii na, maa kacɛnne pyi mii na,
mii ná na cyɛɛmpe puni i.

* 1:31 Yesu mɛge jwɔhe ku nyɛ: «Kafoonj Kile u nyɛ Shwofoonj.» † 1:33 Yakuba shiinbii pi maha mpyi Izirayeli shiinbii.

Mà lwó numε na,
tìñji nimpanji sùpyire puni sí n-pa raa ñko na mii wuun'à jwɔ.

⁴⁹ Naha kurugo ye Kile Sinji Punifol'à kabwɔhii pyi mii á,
u mεg'à táan.

⁵⁰ Mpii pi maha fyáge u na ke,
u maha pire ñùñaara taa tèrigii puni i, maa kacennkii pyi pi á.

⁵¹ U maha kakyanhala karigii pyi
ná u cyεge fànha nyahaga woge e.

Mpii pi nyε ná yàmpeente funñke e ke,
u maha pire tìn a caala.

⁵² U maha fànhafeebii tîrig'a lwó pi fànhe ñun'i,
mpii pi à piye tîrige ke, u maha pire dùrugo.

⁵³ U maha yacennyi kaan kategefēebil'á fo maha pi funñyi ñíñε.
U maha nàfuufēebii cyεngaya wuubii yare pi i ñkēεge.

⁵⁴⁻⁵⁵ Ñwɔmεeni u mpyi a lwó wuu tulyey'á ke, u à lire fûññɔ.
U à pa u báarapyiibii Ízirayeli shiinbii tège

U maha kacennkii pyi Ibirayima
ná u tùlug'á tèrigii puni i.»

⁵⁶ Nyε ka Mariyama si ñkwôro Elizabeti yyére fo mà nɔ yíñyε taanre fiige na, lire kàntugo
maa núr'a kàre u kànhe na.

Yuhana Batizelipyiñi zinj kani

⁵⁷ Nyε Elizabeti tètigen'à pa nɔ ke, ka u u si pùnambile. ⁵⁸ Tèni i Elizabeti tēεñyεebii ná u
cìnmpyiibil'á lógo na Kafoonji Kile na wá à kacenne nimbwoo pyi u na ke, ka li i mpyi u ná
pi á funntanga nimbwɔhɔ.

⁵⁹ Pyàñji zinj canmpyiibaatanrewuuni na, ka pi i ñkàre u takwonge e. Pi la mpyi si u tunji
Zakari mεge le u na, ⁶⁰ ka pyàñji nunji si jwo: «Ŋnhɔ, u mεge sí n-le Yuhana.» ⁶¹ Ka pi i u
pyi: «ñka kuru mεge fiige nyε mu sùpya na mà de!» ⁶² Ka pi i Zakari búbu wunji kà, maa u
yíbe pyàñji mεge na. ⁶³ Ka u u pi pyi pi kwɔgɔ lwó a kan ur'á. Pi à pa ná k'e ke, ka u u yi
sémε ku na: «Pyàñji mεge sí n-le Yuhana» ka li i pi puni pâa.

⁶⁴ Nyε lire tēnuuni i, ka Zakari ñjini si sànhà, ka u ñwɔge si múgo, ka u u wá na yu marii
Kile pēre. ⁶⁵ Ka cyire karigii si u tēεñyεebii ná u kwúumpe shiinbii kàkyanhala, fo mà sà nɔ
Zhude ñanyi cyeyi kànyi puni na. Pi puni mpyi na cyire karigii shēεnre yu pi bàañwɔyi
i.

⁶⁶ Ka lire kani lógofēebii puni si li yaha piye funñ'i, marii sônñi li na. Pi shin maha shin
mpyi na uye yíbili: «ñge pyàñji sí n-pyi ñaha shi be?» Sēenji na, Kafoonji Kile cyεge mpyi ná
u é.

Zakari à Yesu mpani kyaa jwo

⁶⁷ Nyε ka Kile Munaani si pyàñji tunji Zakari ñí, maa u pyi u à mpe jwumpe jwo:

⁶⁸⁻⁶⁹ «Wuu Kafoonji Kile kēe,
Ízirayeli shiinbii u Kilenji,
ñaha na ye u à Shwofoo ñjncennε yige
u báarapyiñi Dawuda tùluge e mà kan wuu á.
U à pa si mpa u shiinbii tège
si pi ñùññɔ wwû bilere e.

⁷⁰ Uru shēεnre Kile tūntunmpii mpyi a jwo fo tēmɔni i

⁷¹ na u sí wuu yige wuu zàmpeεnbii cye e,
wuu kyal'à pεn mpiimu á ke, si wuu shwɔ pire na.

⁷² Lire cye kurugo, u à kacenne pyi wuu tulyeyi na.

Nde u mpyi a jwo u tunmbyaare tooy'e ke, u à lire pyi.

⁷³⁻⁷⁴ U mpyi a ñwɔmεeni ndemu lwó wuu tulyage Ibirayima á,

na u sí wuu yige wuu zàmpεεnbii cye e,
bà wuu si mpyi s'a uru pēre fyagara baa με,
u à lire pyi.

⁷⁵ Kile à lire pyi bà wuu si mpyi s'a katiigii pyi u yyahe taan,
si ntaha uru kanni fye e wuu shìṅi puni i με.»

⁷⁶ Lire kàntugo ka Zakari si jwo u pyàṅ'á:

«Mii pyàṅi, pi sí n-pa raa mu pyi Kileni nìṅyi wuṅi tùnntunṅi,
ṅaha na ye mu sí n-pa ṅaara Kafoonṅi yyaha na, si u kuni yaa.

⁷⁷ Mu sí yi yyaha jwo Kile wuubil'á na

u sí pi kapegigii yàfa pi na, si pi shwà.

⁷⁸ Wuu Kileni ṅùṅaare ná u kacεṅṅkii kurugo,

u à bēεnmpe yige wuu á mà yîri nìṅyiṅi na, mu à jwo canṅa ṅyiini nivworovōnni.

⁷⁹ Mpii pi mpyi a tēεn kwùṅi numpini i ke, u à bēεnmpe yige pir'á.

U à yyeṅiṅke kuni le wuu taan.»

⁸⁰ Nye uru pyàṅi mpyi na lyεge, Kile Munaani sí i fāṅhe kaan u á. Ka u u ṅkwôro sige funṅke e fo mà sà nō u tēεcyeeni na Izirayeli shiibii na.

2

Yesu ziji kani

(Macwo 1.18-25)

¹ Nye tēni là à pa nō, ka saanbwōhe Ogusiti si tùnnturo tun na sùpyire puni meyi yi séme.

² Lire l'à pyi mēsemēni nìṅcyiini, l'à pyi mà Kirinisi ta Siri kini ṅùṅō na. ³ Sùpyire puni mpyi na si na pi meyi sémēni pi tukanyi na. ⁴ Ka Yusufu si yîri Nazareti kànhe e Galile kùluni i mà kàre saanṅi Dawuda kànhe na, Betilehemu i, Zhude kùluni i, ṅaha na ye Yusufu mpyi Dawuda tùluge sùpya. ⁵ U ná u tàcwoṅi Mariyama mpyi a kàre wani meyi zēmeṅi kurugo. Mariyama laa wuṅi u mpyi. ⁶ Mà pi yaha Betilehemu i, ka Mariyama laani tēsini si nō. ⁷ Ka u u u jyanṅi nìṅcyiini si, maa u le vāanṅyi i mà sìnṅiṅe yatōore yabyage funṅ'i, ṅaha na ye pi mpyi a tatirige ta nāmpwuunbii tashwōnge e με.

Kile mēlekeni wà à Yesu ziji kyaa jwo mpānahabii pìl'á

⁸ Nye mpānahabii pìi na mpyi puru kwùumpe e. Pi mpyi maha shwùun ṅyii na sige e, marii pi mpāabii saṅcwōnnṅi sigili. ⁹ Ka Kafoonṅi Kile mēlekeni wà si uye cyēe pi na, ka Kafoonṅi Kile sìnampe bēεnmpe si mīni kuru cyage e mà pi kwùulo, ka pi i fyá sēe sèl'e.

¹⁰ Ka mēlekeni si yi jwo pi á: «Yii àha vyá με, mii sí múguro kyaa nimbwoo jwo yii á, lire sí n-pyi yii shiṅi puni wuu. ¹¹ Nìṅjaa numpilage yabiliṅi i, Shwofol'à si yii á Dawuda kànhe na. Uru u ṅye Kile Nìṅcwōnrōṅi ná Kafoonṅi. ¹² Amε yii sí li cè, yii sí pìnmpinṅyεga ta pi à le a sìnṅiṅe vāanṅyi i yatōore yabyage k'e.»

¹³ Lire tēni i, ka mēlekekuruṅō nimbwōhō si mpāl'a pa bínni uru mēlekeni taan, marii Kile pēre na:

¹⁴ «Pēente ti taha Kile na nìṅyiṅi na.

Mpii kyaa l'à táan Kile á ke, yyeṅiṅke ku pyi ṅiṅke na pire shwōhōl'e.»

¹⁵ Tēni i mēlekekεbil'à yîri mpānahabii taan mà dùgo nìṅyiṅi na ke, ka mpānahabii si yi jwo piy'á: «Yii a wá, wuu u shà Betilehemu i, Kafoonṅi Kile à wuu pyi wuu à kani ndemu cè ke, wuu u sà lire wíi.» ¹⁶ Ka pi i fyâl'a kār'a sà Mariyama ná Yusufu ta wani, maa pìnmpinṅyεge nizinnage ṅya yatōore lùbyakwōge funṅ'i. ¹⁷ Pi à pìnmpinṅyεge ṅya ke, jwumpe Kile mēlekeni mpyi a jwo pi á ku kyaa na ke, ka pi i puru puni jwo, ¹⁸ ka li i mpyi kakyanhala pu lógofebii pun'á. ¹⁹ Nka Mariyama wi ke, ur'à cyire karigii yaha u yákiliṅi na, marii sōnnṅi cyi na. ²⁰ Lire kàntugo ka mpānahabii si nūr'a kàre pi tayirige e, pi mpyi na Kile pēre marii u kēre pi karigii nindogogii ná nìṅyagii kurugo. Cyire karigil'à pyi bà Kile mēlekeni mpyi a cyi jwo με.

Pi à kàre ná Yesu pìnmpinnye wunji i Kileñaarebage e

²¹ Pyàñi canzege canmpyibaatanrewuuni na, ka pi i u kwòn, maa u mege le Yesu. Kile mèlèkèñi mpyi a kuru mege le pyàñi na mà jwo u nuñi u u laani ta ke.

²² Nye mà tàanna ná MusaSaliyañi i, siiveente canmpyaagil'á kwò ke, ka Yusufu ná Mariyama si ñkàre Zheruzalèmu kànhe e ná pyàñi i mà sà ñkan Kafoonji Kile á, ²³ bà l'á séme Kafoonji Kile Saliyañi i na: «Pùnampyire ñjncyiire puni sí n-pyi Kafoonji Kile woro*.»

²⁴ Sárage kyaa Kafoonji Kile mpyi a jwo Saliyañi i mà yyaha tíi ná siivoonji tufeempe kani i ke, pi à kuru wwû mú. Kuru sárage ku mpyi: «Sanmpanra shuunni, lire ñye me sanmpanmpwərɔñjaara shuunni†.»

²⁵ Nàñi wà na mpyi wani Zheruzalèmu i, u mege mpyi Simiyon. U mpyi a tíi maa fyáge Kile na. U mpyi na Izirayeli shiinbii Tεgefoonji mpanji sigili. Kile Munaani mpyi ná u e. ²⁶ L'á li cyêe u na na u si n-kwû ná u ñye a Kafoonji Kile Njncwɔnrɔñi ñya me. ²⁷ Nye tɛni i Yesu sifeebil'á sà nɔ ná u e Kileñaarebage e Kile Saliyañi karigii mεε na ke, ka Kile Munaani si Simiyon yyaha cû a lɛñe Kileñaarebage e. ²⁸ Ka u u pìnmpinnyege cû u cyeyi i, maa Kile kɛe na:

²⁹ «Kafoonji Kile, mii u ñye mu báarapyiñi ke, numε mu sí n-jà mii yaha mii u kwû yyeñinke e,

nde mu à jwo ke, mu à lire pyi a kwò,

³⁰ ñaha na ye Shwofoonji mu à tun ke, mii ñyiin'á uru ñya ñijnjaa.

³¹ Nge mu à kan diñyeñi sùpyire shiñi puni kurugo ke,

³² u sí n-pyi bèenmε mpemu pu sí mu cyêe supyishiñi puni na ke, Izirayeli shiinbii pi ñye mu wuubii ke, si pire mege pyi ku táan.»

³³ Puru jwumpe Simiyon mpyi a jwo Yesu kyaa na ke, puru mpyi a Yesu sifeebii kàkyañhala. ³⁴ Ka Simiyon si jwó le pi á, maa yi jwo Yesu nuñi Mariyama á: «Ñge pyàñi kapani li ñye Izirayeli shiinbil'á, mà shinñyahara cyán si shinñyahara yîrige. U sí n-pyi kacyeele, ñka pi sí n-cyé li na. ³⁵ Lire pyiñkanni na, supyiñyahara funzɔñjɔre sí n-yige cyiññi na. Mu wi ke Mariyama, kani là sí n-pa mu súgo ma zòñi na, mu à jwo kàshikwɔññwɔ l'á mu sú u na.»

³⁶⁻³⁷ Cijnjyeñi wà na mpyi wani, u mpyi a yee beecyεere ná sicyεere (84) kwò, uru na mpyi Kile tũntunñɔ, u mege mpyi Ana. U tunji mege mpyi Fanuweli. Asheri tũluge sùpya u mpyi u wi. Uru ceenji mpyi a yee baashuunni pyi nàmbage e, ka u poonji si ñkwû. Ka u u ñkwòro nò baa. Pìlaga bàra canña na, u mpyi maha mpyi súnleni ná Kileñarege na Kileñaarebage e. ³⁸ Uru cijnjyeñi mú à sà Yesu sifeebii ta wani, maa Kile kɛe, mpii pi mpyi na Zheruzalèmu kànhe shiinbii ñũngwuure sigili ke, maa Yesu kyaa jwo pir'á.

³⁹ Nye Yusufu ná Mariyama à Kafoonji Kile Saliyañi kurigii puni ñaara a kwò ke, maa núr'a kàre Nazareti i, pi kànhe na, Galile kùluni i. ⁴⁰ Pyàñi mpyi na lyege ná fànhe e, u yákiñiñi mpyi a pɛe sèl'e. Kile mpyi a ñwɔ u na maa mpyi ná u e.

Yesu ná u sifeebil'á kàre bilereñkwoñi kataanni na

⁴¹⁻⁴² Yee maha yee, Yesu sifeebii mpyi maha ñkàre ná u e Zheruzalèmu kànhe e bilereñkwoñi kataann'á mà tàanna ná Yahutuubii làdañi i. Nye yyeeni kataann'á pi à kàre mà Yesu shiñi yaha yee ke ná shuunni na ke, ⁴³ lire kataann'á pa ñkwò, ka pi i nùru na ñkɛge ke, ka Yesu si ntɛen Zheruzalèmu i u sifeebii pàama.

⁴⁴ Pi mpyi na sòññi na Yesu ná pire shèrɛfeebii pi sí n-ta pi i ma siñcyan. Pi à ñaara a canñke kwò, pi ñye a u ñya me, ka pi i wá na u caa pi cìmpyiibii ná pi shincempii shwòhòl'e.

⁴⁵ Pi à u cya a kànha pire shwòhòl'e ke, maa nùru na u caa na ñkɛge Zheruzalèmu i.

⁴⁶ Canmpyaa taanre tatoroge e, ka pi i sà u ta u à tɛen Kileñaarebage e Kile Saliyañi cyelentiibii shwòhòl'e, marii pi jwumpe nùru, marii pi yíbili. ⁴⁷ Mpii pi mpyi na u jwumpe nùru ke, u yákiñfente ná u ñwòshwɔre mpyi a pire puni kàkyañhala. ⁴⁸ Tɛni i u sifeebil'á u

* 2:23 Ekizodi 13.2, 12 † 2:24 Levitiki 12.8

jnya ke, ka li i mpâa pi e, ka u nunji si u pyi: «Yesu, naha mu à pyi ná wuu e amε ye? Mii ná mu tunji funmpen wuubii mpyi na mu caa.» ⁴⁹ Ka u u pi pyi: «Naha na yii nyε na mii caa ye? Yii nyε a cè na mii à yaa mii u a na Tunji karigii cwɔɔnre mà?» ⁵⁰ Nka u sifeebii mpyi a puru jwumpe jwɔhe cè mε.

⁵¹ Nyε ka Yesu si núr'a kàre ná u sifeebil'e Nazareti kànhe e. U mpyi a pi jwɔmεeni cù. Ka u nunji si cyire karigii puni yaha uye funɲ'i, marii sônɲi cyi na.

⁵² Yesu mpyi na lyεge, là sí i bârali u yákilifente na. U kyaa mpyi a táan Kile á, maa ntáan sùpyir'á mú.

3

Yuhana Batizelipyiɲi na kuni bégele Yesu yyaha na (Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Yuhana 1.19-28)

¹ Mà saanbwɔhe Tibერი yaha u saanre yyeε ke ná kan̄kuro wuuni na, lir'à Pɔnse Pilati ta Zhude kùluni nùɲɔ na, Erɔdi sí nyε Galile wuuni nùɲɔ na, u yyahafoonji Filipi sí nyε Iture ná Tirasoniti kùligii nùɲɔ na, Lizaniyasi sí nyε Abileni kùluni nùɲɔ na, ² Ana* ná Kayifu mú sí nyε sáragawwuubii nùɲufente na, lire yyeeni mà Zakari jyaɲi Yuhana yaha síwage e, Kile à u tun u sà a uru jwumpe yu. ³ Ka u u n̄kàre Zhuruden baɲi jwɔge kùluni puni i, mà sà a jaare na puru jwumpe yu sùpyir'á. U mpyi na yi yu pi á: «Yii yii toron̄kanni k̄εɲɲε, yii batize, bà Kile si mpyi si yii kapegigii yàfa yii na mε.» ⁴ Nde Yuhana mpyi na mpyi amuni ke, lire na mpyi a séme tèecyiini Kile tùnntun̄ɲi Ezayi sémeɲi i na:

«Sùpya mejwuu sí n-pa raa fwore síwage e fànha na

“Yii kuni yaa Kafoonji mεε na,

yii kumpyεε nintiire yaa u á,

⁵ yii i kacyeɲi puni n̄i a tàanna,

yii i n̄aɲyi ná mpògigii puni cεεg'a tàanna,

kurigii cyi à nahana ke, yii i cyire yal'a tíi,

kurigii cyi à n̄ahara ke, yii i cyire yal'a jwɔ.

⁶ Lire ká mpyi, sùpyire puni sí li jnya na Kile u nyε Shwofoonji†.”»

⁷ Nyε ka shin̄nyahara si wá na ma Yuhana yyéε si mpa batize, ka u u pi pyi: «Yii màcwɔn fiige sùpyiibii, jofoo u à yii pyi na batizeliɲi kanni sí n-jà yii shwɔ Kile lùɲirini nimpani na ye? ⁸ Yii a katiigii pyi, lire sí li cyéε na yii zòompil'à k̄εɲɲε. Yii àha zii raa sônɲi kanna na yii tulyage ku nyε Ibirayima mà de! Naha na ye mii sí yi jwo yii á, Kile sí n-jà nje kafaayi k̄εɲɲε n-pyi Ibirayima nampyire‡. ⁹ Yii li cè na kaciig'à cél'a yaha cire ndire taan. Cige maha cige ku nyε, ku nyε na yasεε n̄jɔcennε pyi mε, kuru sí n-kwɔn n-wà nage e.»

¹⁰ Nyε ka sùpyire si Yuhana yíbe: «Lire t̄eni i ke, naha wuu à yaa wuu pyi bε?» ¹¹ Ka u u pi pyi: «Vàanntinnyε shuunni nyε n̄gemu á ke, urufol'à yaa u kà kan kà baafoon'á. N̄gemu u nyε ná yalyire e ke, urufol'à yaa u tà kan kategefoon'á mú.»

¹² Nyε múnalwɔɔre shwofeebii pi mpyi a pa mpa batize ke, ka pire mú si Yuhana yíbe: «Cyelentuɲi, naha wuu à yaa wuu pyi bε?» ¹³ Ka u u pi pyi: «Múnalwɔɔre jwɔge pi à pyi yii a shuu sùpyir'á ke, yii àha wyéε shwɔ wà na si ntòro kuru jwɔge taan mε.» ¹⁴ Ka sòrolashiibii p̄ii mú si u yíbe: «Wuu de? Naha wuu à yaa wuu pyi ye?» Ka u u pi pyi: «Yii àha sùpyaɲi wà tufiige wyéε cyán zhwɔ u na mε, yii àha vini ntaha wà na mú mε. Nka yii sàraɲi u yii fun̄nyi n̄iɲε.»

¹⁵ Nyε sùpyire puni sònɲɔre mpyi a taha Kile N̄jɔcwɔn̄ɲi nimpaɲi kani na, uru n̄gemu u sí n-pa pi shwɔ ke. Lire e pi mpyi na n̄ko piye fun̄ɲ'i: «Tá Yuhana bà u à yaa u ta u wi mε?» ¹⁶ Mà pi yaha ná tire sònɲɔre e piye fun̄ɲ'i, ka Yuhana si pi pyi: «Mii wi ke, mii na

* **3:2** N̄ge Anan̄i na mpyi nà. † **3:6** Ezayi 40.3-5 ‡ **3:8** Yahutuubii mpyi na sônɲi na Kile sí pire shwɔ, mà lire j̄n̄jke pyi pir'à fworo Ibirayima e. Yuhana 8.33,37,39: yii yire cyeyi kâla.

yii batizeli lwøhe e kanna. Nka wà sí n-pa mii kàntugo, uru tayyéreg'à fànha tò mii woge na. Ali mà u tanhanyi mæere sànhà, mii jùñk'à cyére lire mpyiñi i. Uru u sí n-pa raa yii batizeli ná Kile Munaani ná nage e. ¹⁷ U ntanhe nyε u cye e, u u u sùmanji nimbwønñi fwu. U sí sùmapyanji le u bwùunni i, si sìmwøhønke súugo nafugombaage e.»

¹⁸ Nyε Yuhana à yεyε nyjahaya kan sùpyir'á sahanji Yesu kyaa na.

¹⁹ Saanji Erødi mpyi a u sìnεεñi cwønji Erødiyadi kwòn a lwó. Mà bàra lire na, u mpyi a kapyimbaagii jcyiimu pyi sahanji ke, ka Yuhana si u cêεε cyire puni na. ²⁰ Lire nyε a jà a bê Erødi á mε, ka u u kapiini là bàra là na, maa Yuhana cù a le kàsunji i.

*Yuhana à Kile Jyanji Yesu batize
(Macwo 3.13-17; Marika 1.9-11)*

²¹ Nyε mà Yuhana Batizelipyiñi yaha u sàha ñkwò a le kàsunji i mε, canñka sùpyire puni mpyi na ma u yyére marii batizeli, ka Yesu mú si mpa batize, maa Kile jáare. Mà u yaha kuru jarege na, ka ñnyiñi si múgo. ²² Ka Kile Munaani si liye pyi mpánmpørøgo fiige mà tíg'a téen Yesu na, ka mejwuu si fworò ñnyiñi i na: «Mii Jyanji u nyε mu, mu kan'à waha mii na sèl'e. Mu kapyiñkil'à táan mii á mú.»

*Yesu à fworò mpiimu i ke
(Macwo 1.1-17)*

²³ Tèni i Yesu à báaranji sù ke, u shìñi mpyi a yyee benjaaga ná ke kwò. Sùpyire mpyi na sònñi na Yusufu jya u nyε u wi.

Yusufu yabilin'à fworò Aheli i.

²⁴ Aheli à fworò Matati i.

Matati à fworò Levi i.

Levi à fworò Mεlεki i.

Mεlεki à fworò Zhanayi i.

Zhanayi à fworò Yusufu i.

²⁵ Yusufu à fworò Maticya i.

Maticya à fworò Amøsi i.

Amøsi à fworò Nahumu i.

Nahumu à fworò Esili i.

Esili à fworò Nagayi i.

²⁶ Nagayi à fworò Maati i.

Maati à fworò Maticya i.

Maticya à fworò Σεμε i.

Σεμε à fworò Zhosεki i.

Zhosεki à fworò Zhoda i.

²⁷ Zhoda à fworò Zhwønani i.

Zhwønani à fworò Ερεσα i.

Ερεσα à fworò Zorobabeli i.

Zorobabeli à fworò Salatiyeli i.

Salatiyeli à fworò Neri i.

²⁸ Neri à fworò Mεlεki i.

Mεlεki à fworò Adi i.

Adi à fworò Kosamu i.

Kosamu à fworò Elimadan i.

Elimadan à fworò Eri i.

²⁹ Eri à fworò Zhosuwe e.

Zhosuwe à fworò Eliyεzeri i.

Eliyεzeri à fworò Zhorimu i.

Zhorimu à fworò Matati i.

Matati à fworò Levi i.

³⁰ Levi à fworò Simiyøn i.

Simiyøn à fworò Zhuda i.

Zhuda à fworu Yusufu i.
 Yusufu à fworu Zhonamu i.
 Zhonamu à fworu Eliyakimu i.
³¹ Eliyakimu à fworu Meleya i.
 Meleya à fworu Mena i.
 Mena à fworu Matata i.
 Matata à fworu Natan i.
 Natan à fworu Dawuda i.
³² Dawuda à fworu Zhese e.
 Zhese à fworu Obedi i.
 Obedi à fworu Bwazi i.
 Bwazi à fworu Salamoni i.
 Salamoni à fworu Naasun i.
³³ Naasun à fworu Aminadabu i.
 Aminadabu à fworu Adimi i.
 Adimi à fworu Arini i.
 Arini à fworu Esiramu i.
 Esiramu à fworu Perazi i.
 Perazi à fworu Zhuda i.
³⁴ Zhuda à fworu Yakuba i.
 Yakuba à fworu Ishaka i.
 Ishaka à fworu Ibirayima i.
 Ibirayima à fworu Teraka i.
 Teraka à fworu Nakwari i.
³⁵ Nakwari à fworu Serugi i.
 Serugi à fworu Erewu i.
 Erewu à fworu Peleri i.
 Peleri à fworu Eberi i.
 Eberi à fworu Shelaki i.
³⁶ Shelaki à fworu Kayinamu i.
 Kayinamu à fworu Arifasadi i.
 Arifasadi à fworu Shemu i.
 Shemu à fworu Nuhu i.
 Nuhu à fworu Lemeki i.
³⁷ Lemeki à fworu Metusala i.
 Metusala à fworu Enaki i.
 Enaki à fworu Zheredi i.
 Zheredi à fworu Malaleli i.
 Malaleli à fworu Kena i.
³⁸ Kena à fworu Enasi i.
 Enasi à fworu Seti i.
 Seti à fworu Adama i.
 Adama à fworu Kile e.

4

*Sitaanniŋi na ŋcaa si Yesu sòn u kapii pyi
 (Macwo 4.1-11; Marika 1.12-13)*

¹ Nyɛ mà Yesu yaha u à ñî Kile Munaani na, u à yîri Zhurudɛn baŋi ñwɔge na mà kàre síwage e.

² U à canmpyaa beeshuunni pyi síwage e, u nyɛ a yafyin lyî mɛ, ka katege si u ta. Cyire canmpyaagii funŋke e, ka Sitaanniŋi si file u na maa ŋcaa si u sòn ngà kapii na.

³ Nyɛ ka u u Yesu pyi: «Ná Kile Jyaŋi sí u nyɛ mu, yi jwo ŋke kafaag'á ku kɛɛŋŋ'a pyi bwúuru.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semɛŋi i “Yalyire kanni bà ti nyɛ na sùpyaŋi ñwɔ caa mɛ*.”»

* 4:4 Duterɛnɔmu 8.3

⁵ Lire kàntugo ka Sitaanniŋi si dùgo ná u e nìnyinŋi na, maa diŋyeni kìrigii puni cyêe u na yyerege niŋkin, ⁶ maa u pyi: «Mii sí ŋcyii kìrigii puni ñùñufente ná cyi nàfuunŋi kan mu á, ñaha na ye t'á kan mii á. Shinŋi u à táan mii á ke, ur'á mii sí ti kan. ⁷ Mu aha ñen'a niŋkure sín maa mii pêe, yire puni sí n-pyi mu wuyo.» ⁸ Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semeni i:

“Ta ma niŋkure sínni ma Kafoonŋi Kile á, maa uru kanni pêet.”»

⁹ Lire kàntugo ka Sitaanniŋi si ñkàre ná Yesu i Zheruzalemu kànze e, maa sà dùgo ná u e Kileñaarebage ñùñcyage e, maa yi jwo u á: «Ná Kile Jyanŋi sí u ñye mu, kwòn a cwo ñiŋke na, ¹⁰ ñaha na ye y'à séme Kile Jwumpe Semeni i:

“Kile sí u mèlekεebii tun, pi a mu kàanmucaa.

¹¹ Pi sí mu cwòhò ná pi cyeyi i,

bà li si mpyi kafaaga kà ñkwò mu tɔage kà bânni mε‡.”»

¹² Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semeni i “Ma hà raa ma Kafoonŋi Kile ñwò cwôre mε\$.”»

¹³ Nyε Sitaanniŋi à Yesu sòn a kànha shiŋi puni u kapii pyi ke, maa yîri u taan maa u yaha na tènì labere sigili.

Yesu kànhe shiinbil'à cyé u na

(Macwo 13.53-58; Marika 6.1-6)

¹⁴ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a kàre Galile kùluni i. Kile Munaani fànhe mpyi u e sèl'e. Ka u mεge si fworò lire kùluni puni i. ¹⁵ U mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á Kile Jwumpe kàlambayi i, ka tire puni si wá na u metanga yiri.

¹⁶ Ka Yesu si ñkàr'a sà nò Nazareti i. Kuru kànhe na u à lyε. Canŋonŋe e, ka u u jyè Kile Jwumpe kàlambage e bà u mpyi maha ntêe na li pyi mε, maa yîr'a yyére si Kile Jwumpe kâla. ¹⁷ Ka pi i Kile tùnntunŋi Ezayi sémenŋi kan u á, ka u u ñwò múgo maa cyage kà kâla: ¹⁸ «Kafoonŋi Kile Munaani ñye mii ñunŋi.

U à mii cwònrò na mii u pa Jwumpe Nintanmpe jwo fòŋofeebil'á,

si kàsujyibii ñjahanŋi kyaa jwo pi á,

si fyinmpii ñyiigii mùgoŋi kyaa jwo pi á,

mpii pi ñye cwònròmpe e ke, si pire yige pi kyéregfeebii cye e,

¹⁹ tènì i Kafoonŋi Kile sí ñwò sùpyire na si kacenne pyi ti na ke, si lire kyaa jwo*.»

²⁰ Lire kàntugo ka Yesu si Kile Jwumpe Semeni ñwò tò maa u kan Kile Jwumpe kàlambage kacwònròŋ'á, maa ntèen. Ka sùpyire puni si ti ñyiigii le u e. ²¹ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Kile Jwumpe yii à lógo numε ke, pur'á fùñŋò yii ñyii na niŋjaa.» ²² Pi puni mpyi na u metange yu. Jwumpe u à jwo ke, ka puru si mpyi kakyanhala pi pun'á. Ka pi i wá na yi yu piye shwòhòl'e: «Taha Yusufu jyanŋi bà mε?»

²³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à li cè na yii sí nde tàanlini jwo n-wà mii na “Wempyinŋi, maye cùunŋò ma yabilinŋi” si mii cêege na kakyanhala karigii yii à lógo na mii à pyi Kaperenamu kànhe e ke, na ñaha na mii ñye a cyire fiige pyi ñaha na tukanhe na mà ye?» ²⁴ Maa núr'a jwo pi á: «Sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, Kile tùnntunŋi wà tufiige maha le ñjire e u tukanhe e mε. ²⁵ Nka sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, Kile tùnntunŋi Eli tìnŋi i, lenkwucyeebii mpyi a ñyaha Izirayeli kìnì i. Yyee taanre ná yìnye baani funŋ'i zànhe ñye a pa mε, ka katibwòhò si ñcwo kìnì puni na. ²⁶ Nka Kile ñye a Eli tun Izirayeli lenkwucwoŋi wà yyére mε, fo kìnì labere wu, uru mpyi Sarépita kànhe na, Sidòn kùluni i.

²⁷ Mà bàra lire na, Kile tùnntunŋi Elize tìnŋi i, tògofee niŋyahamii na mpyi Izirayeli i, ñka pi wà ñye a pa Elize yyére si ticuumpe ta mε, fo kìnì labere wu, u mεge mpyi Nama, Siri kìnì shin u mpyi u wi.»

²⁸ Mpii puni pi mpyi Kile Jwumpe kàlambage e ke, tènì i pir'á puru jwumpe lógo ke, ka pi lùgigii si yîri sèl'e. ²⁹ Ka pi i yîri, maa Yesu kòr'a yige kànhe e. Pi kànhe mpyi a cyán ñanŋe

† 4:8 Duterenamu 6.13 ‡ 4:11 Zaburu 91.11,12 § 4:12 Duterenamu 6.16 * 4:19 Ezayi 61.1-2

kà nɔŋ'i, ka pi i ñkàre ná u e ñaŋke ñɔŋcyage e, si u ñɔŋɔ ñcyán ñaŋke kacycage e. ³⁰ Ka Yesu si pi paha a fworu.

Yesu à jínani wà kàr'a yige nàni w'e
(Marika 1.21-28)

³¹ Ka Yesu si ñkàre Galile kùluni kànhe kà na, kuru mɛge ñye Kapere namu, maa wá na sùpyire kálali canŋɔŋke e. ³² Ka u kàlanji si sùpyire kàkyanhala, ñaha na ye u mpyi na pi kálali ná Kile sífente e.

³³ Lire tɛni i, jínacyanji wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fànha na: ³⁴ «Ei! Nazareti kànhe shinji Yesu, ñaha shi ku ñye wuu ná mu shwòhòl'e ye? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, ñge u à fworu Kile e ke, uru u ñye mu!» ³⁵ Ka Yesu si fànha cyán jínani na: «Ma ñwòge tò! Maa fworu ñge nàni i!» Ka jínani si nàni cyán sùpyire shwòhòl'e, maa fworu u e. U ñye a kapii pyi u na mɛ. ³⁶ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Mpe ñye jwumɔ de! U maha fànha cyáan jínabii na ná u sífente e, pi a sì wá na fwore pifeebil'e.» ³⁷ Ka Yesu mɛge si fworu lire kùluni puni i.

Yesu à Pyeri nafɛncwoŋi cùŋɔ
(Macwo 8.14-17; Marika 1.29-34)

³⁸ Ka Yesu si fworu Kile Jwumpe kàlambage e, mà kàre Simɔ pyenge. U à sà Simɔ nafɛncwoŋi ta u à sínni cifwuro cye e. Ka pi i li cya Yesu á, u pa ñwò u na. ³⁹ Ka Yesu si file u na, maa fànha cyán cifwure na, ka ti i láha u na. Ka u u ntíl'a yíri na sore pi á.

⁴⁰ Canŋanyicwoore na, yama shi maha shi pu mpyi kànhe e ke, ka pi i mpa ná pire puni i Yesu yyére. Ka u u u cyeyi taha pi puni ñinjin ñinjinji na, maa pi cùŋɔ. ⁴¹ U mpyi na jínacyaanbii ñinjahamii jínahii kòre na yige pi e. Pire jínabii mpyi na yu fànha na: «Kile Jyani u ñye mu!» Nka Yesu mpyi maha fànha cyáan pi na, maa jwumpe kwùun pi na, ñaha na ye pi mpyi a cè na uru u ñye Kile Njncwònrɔŋi.

Yesu kapani
(Marika 1.35-39)

⁴² Nye ñyèg'á pa múgo ke, ka u u fwor'a kàre sige funŋke e. Shinnyahara mpyi a fworu na u caa. Pi à pa u cya a ñya ke, ka pi la si mpyi u u ñkwòro ná pire e. ⁴³ Ka u u yi jwo pi á: «Jwumpe Nintanmpe p'á yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, mii à yaa mii u puru jwo kanyi sanŋy'á, ñaha na ye lire mɛe na mii à tun.»

⁴⁴ Lire e ka Yesu si wá na ñaare na màre na Jwumpe Nintanmpe yu Zhude kùluni Kile Jwumpe kàlambayi i.

5

Yesu à fyaacumii taanre yyer'a pyi u cyelempyii
(Macwo 4.18-22; Marika 1.16-20)

¹ Nye canŋka mà Yesu ñinnyerenji yaha Zhenɛzarɛti baŋi ñwòge na, sùpyire mpyi a yyér'a u kwùulo Kile jwumpe ndògoŋi kurugo, fo na piye ñɔŋɔ kàmpañyi puni na, na u fɛnre.

² Ka u u mpa wíl'a bakwooyo shuunni ñya baŋi ñwòge na. Fyácyaabii mpyi a fworu yire bakwooyi i na pi cwòobii jyì. ³ Ka Yesu si sà jyè kuru bakwòoge k'e, Simɔ woge ku mpyi ku ki, maa yi jwo Simɔ á: «Bakwòoge lwó baŋi ñwòge na mà file yyaha yyére dooni.» Simɔ à lire pyi ke, ka Yesu si ntɛen bakwòoge funŋke e, maa Kile jwumpe yu sùpyir'á.

⁴ Nye tɛni i u à pa ñkwò Kile jwumpe ñjwuŋi na ke, maa jwo Simɔ á: «Bakwòoge file lwòhe tacugunke e, yii i yii cwòobii wà, yii i fyaabii pìi cya.» ⁵ Ka Simɔ si u pyi: «Cyelentuŋi, wuu à numpilage puni pyi fyácyaanii na, wuu ñye a yafyin ta mɛ, ñka ná mu s'á jwo amuni, mii sí cwòŋi wà sahaŋki.» ⁶ Nye pi à cwòobii wà ke, ka pi i fyaan ñinnyahamii cù fo cwòobii na ñkwùun. ⁷ Nye pi shɛrɛfeebii pi mpyi bakwòoge sanŋke e ke, ka pi i pire yyere na pi pa pire tɛge. Ka pi i bakwooyi shuunniŋi ñi fyaabii na, fo bakwooyi mpyi na ñko raa ntíri lwòhe ñwòh'i.

⁸ Simo Pyeri à lire nya ke, maa ninjure sín Yesu fere e, maa jwo: «Kafooni, laaga tɔɔn na na, naha na ye mii nye kapimpyine.» ⁹ Fyaabii pi mpyi a cù ke, Simo ná u shèfeebii mpyi a fyá pi nyahanjanni na. ¹⁰ Zebede jyaabii pi mpyi ná Pyeri e, ná pire pi nye Yakuba ná Yuhana ke, pire mpyi a fyá mú. Ka Yesu si Simo pyi: «Ma hà vyá me. Mà lwó nume na, bà mu mpyi na fyaabii caa na jcwôre me, amuni mu sí raa sùpyire caa t'a bārali mii na.» ¹¹ Nye ka pi i nūr'a pa banj jwoge na, maa kântugo wà bakwooyi ná yi funjo yaayi puni na, maa ntaha Yesu fye e.

Yesu à tògofoo cùunjo

(Macwo 8.1-4; Marika 1.40-45)

¹² Mà Yesu yaha lire kùluni kànhe kà na, tògofooni wà na mpyi wani, tòge mpyi a u tegele ta sèl'e. Tèni i u à Yesu nya ke, ka u u ninjure sín u fere e, maa yyahe cyígile, maa u jáare: «Kafooni, mu aha jee, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii finine.» ¹³ Nye Yesu à yire lógo ke, maa cyege sánha maa bwón u na, maa jwo: «Mii à jee, tòge ku láha ma na!» Ka tòge si ntíl'a láha u na.

¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cù ma jwoge na, ma hà yaaga jwo sùpya á me. Nka ta sì, maa sà maye cyêe sáragawwunji na u u ma kàanmucya, sárage kyaa Kile túnntunji Musa à jwo tògofeebii jcùunonji kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe pi na na mu à cùunjo*.»

¹⁵ Nye ka Yesu mege si li jwô cù na fwore sèl'e. Shinjyahara mpyi maha mpa a binnini u taan, maa u jwumpe nùru, u a sì wá na pi cùunji. ¹⁶ Nka Yesu mpyi maha njkwò a yîri pi taan, maa sà Kile jáare síwage funjke e.

Yesu à supyimurunjo cùunjo maa ku kapegigii yàfa ku na

(Macwo 9.1-8; Marika 2.1-12)

¹⁷ Cannka mà Yesu yaha Kile jwumpe njwunji na, Farizheenbii pii ná Kile Saliyanji cyelentiibii pii mpyi wani. Pire mpyi a yîri Galile kùluni ná Zhude kùluni kányi puni ná Zheruzalemu kànhe na. Ka Yesu si wá na yampii cùunji ná Kafooni Kile sífente e. ¹⁸ Ka sùpyire tà si yanji wà tug'a pa u yasinninke e, uru nàni mpyi a múrunjo. Pi la mpyi si jyè bage e si u file Yesu na. ¹⁹ Nka sùpyire nyahani kurugo, pi nye a jà a tajyige ta ná u e me; ka pi i dùgo bage kàtanjke na, maa kuru fûru, maa supyimurunjke ná ku yasinninke le a tîrige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwòhòl'e. ²⁰ Yesu à li nya na mpil'á dá uru na ke, ka u u jwo supyimurunj'á: «Nà wà we, mu kapegigil'á yàfa mu na.» ²¹ Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizheenbii pi mpyi wani ke, ka pire si wá na njkunni maa jwo: «Naha na nge nàni nye na Kile mege kèege ye? Fo Kile kanni bà me, wà sì n-jà sùpya kapegigii yàfa u na me!»

²² Nye Yesu à pa pi kununke njunke cè ke, maa pi pyi: «Naha na tire nte sònjore shini nye yii funjyi i ye? ²³ Mà jwo “Mu kapegigil'á yàfa mu na” ná “Yîri, maa jaare” yii nyii na, cyire kapyaaagii mú shuunni i ndire jwumò p'à táan ye? ²⁴ Nka yii pi li cè na síni na nye Supyanji Jyanji á naha njunke na, u wà kapegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimurunj'á: «Ta nùru na jwô na. Yîri maa ma yasinninke lwó maa sì pyenge.» ²⁵ Lire tènuuni i, ka nàni si yîri maa u yasinninke lwó a fworo sùpyire nyii na, na Kile kêre, na njkèege pyenge. ²⁶ Ka li i pi puni bilibili. Pi mpyi na Kile kêre, maa njko: «Ei! Wuu à kakyanhala kariii nya njjaa de!»

Yesu à lyi ná mepenge shiinbil'e

(Macwo 9.9-13; Marika 2.13-17)

²⁷ Lire kântugo ka Yesu si fworo ntàani na, maa wíl'a múnalwôore shwofooni wà nya u à tèen u báaranji tapyige e. U mege mpyi Levi. Ka Yesu si yi jwo u á: «Yîr'a taha na fye e.»

²⁸ Ka Levi si báaranji puni jwô yaha maa ntaha Yesu fye e.

* **5:14** Tògofooni ká jcùunjo, sáragawwunji mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si jcè kampyi u à cùunjo, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

²⁹ Lire kàntugo Levi à kataan nimbwoo pyi Yesu mεε na u pyenge e. Shinnyahara mpyi na lyî ná pi e sijncyan. Pire shwòhòl'e, múnalwòore shwofeebii mpyi a nyaha. ³⁰ Farizhεenbii ná Kile Saliyanji cyelentiibii pìl'à lire nya ke, maa Yesu cyelempyiibii yíbe: «Naha na yii nyε na lyî marii byii ná múnalwòore shwofeebii ná mεpεngε shiinbii piiberil'e yε?» ³¹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à cùuηò ke, wempyiηi kyaa nyε pire na mε, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyε. ³² Mpii pi nyε na piye sònni na pir'à tí ke, mii nyε a pa òηke na pire tayyerege e mε. Nka mpii pi à li cè na pire nyε a tí mε, pire tayyerege e mii à pa, bà pi si mpyi si pi toronkanni kèεnne mε.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na
(Macwo 9.14-17; Marika 2.18-22)

³³ Ka pi i u pyi: «Tèrii niηyahagil'e Yuhana Batizelipyiηi cyelempyiibii ná Farizhεenbii wuubii maha súnni leni marii Kile jáare, mu wuubii sí maha lyî marii byii canja maha canja.» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii na sònni na yii sí n-jà fànha cyán cifonni poonji ceveebii na, pi i súnni le mà cipoonji yaha ná pi e la? ³⁵ Nka tènì là na ma, cipoonji sí n-pa n-yige pi shwòhòl'e. Lire tènì i pi sí n-ta raa súnni leni.»

³⁶ Ka Yesu si tàanlini là jwo pi á na: «Wà nyε na v àanvònnò kwùnna tég'a v àanjiyεga tacwòngò jwooli mε. Lire ká mpyi, mu maha v àanvònnòke kèεge, v àanvònnòke kwònge ná v àanjiyεge sí nyε na jìn'a yiye lwó mε.

³⁷ Wà mú sí nyε na sinmpurugo leni seeye boolyεgil'e† mε. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sì ηkèεge. ³⁸ Sinmpurug'à yaa k'a leni seeyi boofonkil'e.

³⁹ Lire ná li wuuni mú i, sùpya nyε a sìi na sinntanhaga byii maa núr'a yyaha yige sinmpurugo kurugo mε. Naha kurugo yε u maha jwo na nintanhage k'à táan.»

6

Nje Yesu à jwo canηòke kyaa na ke
(Macwo 12.1-8; Marika 2.23-28)

¹ Nyε canjka, Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canjke na mpyi canηò. Ka u cyelempyiibii si sùmancahayi yà kwòn a cwuugo pi cyeyi i mà kùn*. ² Farizhεenbii pìl'à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Naha na yii nyε na canηòke kafuunnkii pyi yε†?» ³ Ka u u pi pyi: «Nde saanji Dawuda à pyi ke, yii nyε a lire kála mà? Canjka mà u ná u fyèηwòhòshiinbii katege wuubii yaha, ⁴ u à jyè Kile bage e, maa sárage bwúuruηi wà lwó a kyà, maa wà kan u fyèηwòhòshiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúuruηi kyà.» ⁵ Ka Yesu si núr'a jwo pi á: «Supyanji Jyanji ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tíi ná canηòke e ke, li sì n-jà n-tòro lire na mε.»

Yesu à cyenkwugofoo cùuηò canηòke e
(Macwo 12.9-14; Marika 3.1-6)

⁶ Nyε Yahutuubiicanηòke kabεr'e, Yesu à jyè Kile Jwumpe kàlambage k'e, maa li ηwò cù na Kile jwumpe yu. Nànì wà na mpyi sùpyire shwòhòl'e, uru kànìne cyεge mpyi a kwù. ⁷ Ka Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhεenbii si wá na Yesu kàanmucaa kampyi u sí ηεε sùpya cùuηò canηòke e, si nta tìgire cyán u na. ⁸ Ka Yesu si pi funzònnòre cè, maa yi jwo cyenkwugefoon'á na u yîr'a yyéere sùpyire shwòhòl'e, pi raa u jaa, ka nànì si yîr'a yyéere. ⁹ Mà u yaha tayyéerege e, ka Yesu si jwo: «Mii sí yii yíbe, mà tàanna ná Kile Saliyanji

† 5:37 Seeyi boni na nyε boro, Yahutuubii maha ndemu jwooli ná yatòore seeyi i maa lwòhe, lire nyε mε nùjirimpe, lire nyε mε ερεzen sinmpe leni l'e ke. * 6:1 Kile Jwumpe Semεni à li cyé na wà katege wu ká a ntùuli kerεg'e, na u sí n-jà sùmanji wà kwòn ná cyεge e, si ηjyí wani kerεge e (Duterenomu 23.25). † 6:2 Mà tàanna ná Farizhεenbii sònnònkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyεge e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cèεge na pi à báara pyi canηòke.

i, kacenni mpyiñi l'à jwə canṅəñke e laa, kapiini mpyiñi? Mà sùpya múnaa shwə laa, mà sùpya múnaa wwú?»

¹⁰ Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire puni wíi wíl'a máha, maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyege sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u jɔ̀cùuṅə.

¹¹ Nyε Kile Saliyañi cyelentiibii ná Farizhεεnbil'à lire jya ke, ka pi lùgigi si yîri. Ka pi i ṅkàr'a sà piye taanna, nde pi sí n-jà n-pyi Yesu na ke, si lire cè.

Yesu túnntunmpii ke ná shuunniñi jɔ̀cwəṅnrəñi kani

(Macwo 10.1-4; Marika 3.13-19)

¹² Canṅka Yesu à dùg'a kàr'a sà Kile jáare ṅaṅke kà na. U à numpilage puni pyi Kileṅarege na wani. ¹³ Nyèg'à pa múgo ke, ka u u u cyelempyiibii yyere, maa shiin ke ná shuunni cwəṅnrə pi shwəhə́l'e, mà pyi u túnntunmii. ¹⁴ Pire túnntunmpii ke ná shuunniñi mɛyi yi jje: Simə, ná Yesu à u mεge le Pyeri ke, ná Pyeri sṅεεñi Andire ná Yakuba ná Yuhana ná Filipi ná Baritelemi ¹⁵ ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyañi Yakuba ná Simə pi maha mpyi Zeloti‡ ke, ¹⁶ ná Yakuba jyañi Zhudasi ná Zhudasi Isikariyoti ṅge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Macwo 4.23-25)

¹⁷ Nyε ka Yesu si ntíge ná u túnntunmpil'e ṅaṅke ṅuñ'i, maa mpa yyére tafage k'e. U cyelempyiibii niṅyahamii ná supyiṅyahara mpyi wani. Tire sùpyire mpyi a yîri Zhude kùluni i, Zheruzalεmu kàñhe ná kùluni cyeyi sanṅyi puni i, mà bàra Tiri ná Sidən kànyi na, yire kànyi nyε suumpe lwəhe jwəge na. ¹⁸ Tire sùpyire mpyi a pa si mpa a Yesu jwumpe núru, si ticumpe ta. Jínabii mpyi mpiimu i ke, pire mpyi na jɔ̀cùuṅi mú. ¹⁹ Sùpyire puni mpyi na jcaa si bwòn Yesu na, ṅaha na ye shin maha shin n'a mpyi a jà a bwòn u na ke, fàñha mpyi maha fworu u e, maa urufoo cùuṅə.

Jofoo wuu l'à jwə ye?

(Macwo 5.1-12)

²⁰ Nyε ka Yesu si yyahe yîrig'a le u cyelempyiibil'e, maa jwo

«Yii pi nyε fōṅke e ke, yii wuun'à jwə, ṅaha na ye Kile Saanre nyε yii woro.

²¹ Katege nyε yii mpiimu na numε ke, yii wuun'à jwə, ṅaha na ye yii sí n-pa n-tìn.

Yii pi nyε na myahigii súu numε ke, yii wuun'à jwə, ṅaha na ye yii sí n-pa raa jɔ̀cyàhali.

²² Sùpyir'à yii mpiimu kyaa pɛn piy'á, marii yii kòre na láre piye na, marii yii cyere, marii yii mεpεṅε yu na yii à taħa Supyañi Jyañi fye e ke, yii wuun'à jwə.

²³ Lire ká mpyi yii na tɛni ndemu i ke, yii pyi funntange e, yii raa yini, ṅaha na ye Kile à sàra nimbwo bégel'a yaha yii mεε na niṅyiñi na. Cyire karigii shiñi pi tulyey'à pyi Kile túnntunmpii na mú.

²⁴ Nka yii pi nyε ná nàfuuñi i numε ke, yii wuun'à kèεge, ṅaha na ye yyenṅke e yii nyε ke, kuru sí n-pa n-kwə.

²⁵ Yii pi à tìn numε ke, yii wuun'à kèεge, ṅaha na ye katege sí n-pa n-cwo yii na.

Yii pi nyε na jɔ̀cyàhali numε ke, yii wuun'à kèεge, ṅaha na ye yii yyahayi sí n-pa n-tanha, fo yii sí raa myahigii súu.

²⁶ Sùpyire puni na yii mpiimu kère kafinare ṅuṅə taan ke, yii wuun'à kèεge, ṅaha na ye lire pyiṅkanni na, pi tulyey'à kafinivinibii kèe, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Kile túnntunmii ke.

Yii yii zàmpεεnbii kyaa táan yiy'á

(Macwo 5.38-48; 7.12)

²⁷ Nyε mii lógofeebii, mii sí yi jwo yii á: yii yii zàmpεεnbii kyaa táan yiy'á. Mpii pi nyε ná pege e mà yyaha tíi ná yii e ke, yii a kacεññi pyi pire na. ²⁸ Mpii pi nyε na jwumpimpe yu mà yyaha tíi ná yii e ke, yii a jwó leni pir'á. Mpii pi à yii cùmu lemε pi ke, yii a Kile jáare pir'á. ²⁹ Wà ha kantawaa bwòn mu mùmpεṅε k'e, ku sanṅke kèεñṅε urufol'á. Sùpya ká

‡ 6:15 Zeloti: kuru mεge jwəhe ku nyε: «kini kyal'à táan ṅgemu á sèl'e ke».

mu v̄aanntinmbw̄he cyán a shw̄o mu na, ma v̄aanntinmbileni yaha u cye e mú. ³⁰ Wà ha mu jáare, urufoo kan. Sùpya ká mu yaaga cyán a shw̄o, ma hà ku fwoo jáara u na m̄e.

³¹ Nde yii la nȳe sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii a lire pyi pi á mú. ³² Yii kyal'à táan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa táan yiy'á, t̄ònn̄i ngi yii sí n-ta lire e ye? M̄ep̄enge shiinbii mú nȳe na lire pyi mà? ³³ Mpii pi nȳe na kac̄en̄kii pyi yii na ke, yii aha a cyi pyi pire kann'á, t̄ònn̄i ngi yii sí n-ta lire e ye? M̄ep̄enge shiinbii mú nȳe na lire pyi mà? ³⁴ Yii à c̄e a jwo na yii sí n-jà yaaga jáare n-ta mpiimu á ke, yii aha a pire kanni kaan, t̄ònn̄i ngi yii sí n-ta lire e ye? M̄ep̄enge shiinbii mú na lire pyi. Pi à c̄e a jwo na mpii pi sí n-jà pire yaayi cyage n̄urūo pire na ke, pire na pi maha yi fw̄higii leni mú. ³⁵ N̄ka yii pi ke, yii yii z̄amp̄eenbii kyaa táan yiy'á, yii raa kac̄en̄kii pyi pi na. Yii aha fwoo le pi na, yii i yii s̄on̄ore láha li z̄arāni na. Lire ká mpyi, Kile sí sàra nimbwo kan yii á, lire mú li sí li cȳe na yii na nȳe Kilen̄i n̄nyi wun̄i pyi, naha na ye u à jw̄o kac̄enn̄cembaabii ná shinpiibii na.

³⁶ Yii pyi j̄ūnaarafee, bà yii Tun̄i Kile nȳe j̄ūnaarafoo m̄e.

*Yii àha raa pi sanmpii c̄ēge m̄e
(Macwo 7.1-5)*

³⁷ Yii àha raa pi sanmpii c̄ēge m̄e, lire ká mpyi Kile mú sì yii c̄ēge m̄e. Yii àha raa sùpyire sannte la ww̄u m̄e, lire e Kile mú sì yii la ww̄u m̄e. Wà ha kyaa pyi yii wà na, urufoo u lire yàfa. Lire ká mpyi, Kile mú sí yii kapegigii yàfa yii na. ³⁸ Yii a sùpyire sannte kaan, lire e Kile mú sí yii kan, yaage e yii à sumare pyi maa pi sanmpii kan ke, Kile sí kuru yaage j̄i si ku cún̄o cún̄o si ku f̄i si kà bàra ku na fo yaage si j̄i raa wuni.»

³⁹ Lire k̄antugo ka Yesu si t̄aanlini là jwo pi á na: «Fyin̄i wà sí n-jà u fyin̄e k̄abii c̄u la? Lire ká mpyi, pi mú shuun̄ni puni sì n-t̄ige wyige k'e mà? ⁴⁰ Cyelempyan̄i tac̄en̄ke sì n-jà n-p̄e n-t̄oro u cyelentūni woge taan m̄e, n̄ka cyelempyan̄i cȳe k'à le a jw̄o ke, uru u tac̄en̄ke maha mpyi u cyelentūni woge fiige.

⁴¹ Naha na mu nȳe na nȳèsenni naa ma c̄inmpworon̄i nyiini i, mà li ta bànn̄a u nȳe mu wuuni i ke, mu nȳe na uru naa mà ye? ⁴² Mà tàanna ná lire e, di mu sí n-jà n-jwo ma c̄inmpworon̄'á na u yȳe maa nȳèsenni ww̄u u nyiini i, mà li ta bànn̄a u nȳe mu wuuni i ke, mu nyiini nȳe uru na mà ye? Mu u à fyin̄e tò wwom̄o na ke, bànn̄a ww̄u ma nyiini i f̄o, lire ká mpyi, mu sí raa naa raa j̄cw̄u nȳèsenni tawwuge e ma c̄inmpworon̄i nyiini i.

*Cige maha j̄c̄e ku yas̄ere e
(Macwo 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ Cige n̄j̄c̄en̄ke nȳe na yas̄ere nimpere yaa m̄e, cipege mú nȳe na j̄in'a yas̄ere n̄j̄c̄enne yaa m̄e. ⁴⁴ Cire puni maha j̄c̄ini ti yas̄ere cye kurugo, lire jw̄oh̄o ku nȳe: wà sì n-jà fizhiye cige yas̄ere kw̄n̄ nguro cige na m̄e, wà mú sì n-jà er̄zen cige yas̄ere kw̄n̄ k̄ilege taha na m̄e. ⁴⁵ Ngemu u z̄ò u à jw̄o ke, uru maha jwump̄empe yu. Ngemu u nȳe ná z̄ompi i ke, uru maha jwump̄empe yu. Yii li c̄e, sùpyan̄i z̄ombilin'à j̄i ndemu na ke, lire u jw̄oge maha yu.»

*Yákilifoon̄i ná fun̄o baa shin̄i kani
(Macwo 7.24-27)*

⁴⁶ Ka Yesu si n̄ur'a jwo: «Naha kurugo yii maha mii pyi “Kafoon̄i, Kafoon̄i” mà li ta yii sí nȳe na mii jwump̄e kurigii jaare mà ye? ⁴⁷ Shin maha shin u à pa mii á, maa mii jwump̄e l̄ogo, maa pu kurigii jaare ke, urufol'à fworo yaage nkemu na ke, mii sí kuru cȳe yii na. ⁴⁸ Urufoo na nȳe mu à jwo bafaanran̄i u à j̄n̄ke t̄ugo fo mà sà n̄o kafaage na, maa u bage nintaani cyán ku na ke. Bag'à faanra a kw̄ ke, ka z̄anbw̄h̄o si mpa, ka lw̄he si wá na fwu na ma na ku k̄uli, n̄ka bage nȳe a cwo m̄e, naha na ye ku nintaan'à cyán a jw̄o. ⁴⁹ N̄ka shin̄i u nȳe na mii jwump̄e n̄uru, maa mpyi u nȳe na pu kurigii jaare m̄e, urufoo na nȳe mu à jwo bafaanran̄i u à u bage nintaani cyán j̄intiige na ke. Z̄anh'à pa, ka lw̄he si wá na fwu na ma na ku k̄uli ke, ka bage si nt̄il'a pi a wu.»

7

Yesu à sòrolashiibii yyaha yyére shinñi wà bilina cùũᵛ
(Macwo 8.5-13; Yuhana 4.43-54)

¹ Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwò sùpyir'á ke, maa ñkàre Kapereᵛnamu kànhe e. ² Ɖrᵛmu sòrolashiibii yyaha yyére shinñi wà na mpyi wani kuru kànhe e ná biliwe e. Uru bilinañi kani mpyi a waha u na. Ka yampime si mpa uru bilinañi cù, fo u na ñko s'a kuro caa.

³ Nyε uru ñũũfoon'á Yesu kyaa lógo ke, maa Yahutuubii kacwᵛnribii pìi tun pi sà Yesu ñáare u u mpa uru bilinañi cùũᵛ. ⁴ Pi à nᵛ Yesu yyére ke, maa u ñáare fànha na, maa jwo: «Ñge ñũũfoon'á yaa ná mpwᵛh'e, mu à yaa mu u u pwᵛhᵛ. ⁵ Naha kurugo ye wuu Yahutuubii kyal'á táan u á sèl'e. Uru mú sí u à wuu Kile Jwumpe kàlambage faanra.»

⁶ Nyε ka Yesu si ñεε maa ñkàre ná pi e. Tèni i pi à sà byanhara sòrolashiibii yyaha yyére shinñi pyεnge na ke, lir'á sòrolashiibii yyaha yyére shinñi ta u à u ceveebii pìi tun pi sà yi jwo Yesu á: «Kafoonji, ma hà maye kànha mpa mii pyεnge e mε, ñaha na ye mii ñũũk'á cyéε mu u jyè mii pyεnge e. ⁷ Lire kurugo mii à li kàanmucya mà li ta na mii yabilinji nyε a yaa mii u shà mu fye e mε. Nka jwuñkanña ñinjin jwo, kuru sí mii bilinañi cùũᵛ. ⁸ Mii wi ke, sòrolashiibii pìi na nyε mii ñũũᵛ na, mii sí nyε pìi ñũũᵛ na. Mii aha wà pyi “Ta si” u maha ñkàre. Mii aha waberε pyi “Ta ma” u maha mpa. Mii aha na bilinji pyi “Nde pyi” u maha lire pyi.»

⁹ Nyε Yesu à puru jwumpe lógo sòrolashiibii ñũũfoonji ceveebii ñwᵛ na ke, ka uru nàñi kani si u kàkyanhala. Supyikuruñke ku mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u yyaha kēenn'a pi wíi wíi, maa jwo: «Mii sí yi jwo yii á, mii sàha ntél'a sùpya ñya ná ñge dániyañi fiige e mε, ali Izirayeli shiinbii shwᵛhᵛl'e mii nyε a u fiige ñya mε.»

¹⁰ Mà jwo tũntunmpii pi núr'a nᵛ sòrolashiibii yyaha yyére shinñi pyεnge e ke, pi à sà uru bilinañi ta u à cùũᵛ.

Yesu à nàñjiibili ñinkwuu ñè

¹¹ Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si yîri na ñkēεge Nayimu kànhe e, shinñyahara mpyi a taha pi fye e.

¹² Pi à sà byanhara kànhe tajyñwᵛge na ke, ka pi i ñcírì ná kànhe shiinbii pìl'e, pi i ñkēεge ná nàñjiibilini là ñinkwul'e fanñyi i. Lenkwucwoñi wà u pyinñkinge ku mpyi ku ki. Kànha shiinbii ñinyahamii mpyi a taha lenkwucwoñi na, pi i ñkēεge uru buñi tatonke e. ¹³ Kafoonji Yesu à uru ceenji mεεsuwuñi ñya ke, ka u ñũũaare si jyè u e, ka u u u pyi: «Fyáha, ma hà raa mεε súu mε!»

¹⁴ U à yire jwo ke, maa file buñi lwófeebii na, maa bwᵛn kariyi na, ka pi i yyére. Ka u u jwo buñ'á: «Nàñjiwe, yîri!» ¹⁵ Ka nàñjiinji si yîr'a tēen, maa li ñwᵛ cù na yu, ka Yesu si u kan u nuñ'á.

¹⁶ Shin maha shin u mpyi wani ke, ka li i pi puni bilibili, fo pi na Kile pēre marii ñko: «Kile tũntunñi nimbwoñi wà u à uye cyēe wuu na! Kile à pa u shiinbii tēge!» ¹⁷ Nde Yesu à pyi ke, ka sùpyire si sà a lire yu Zhude kùluni ná li kwùumpe kùligii puni i.

Yuhana Batizelipyinji à tũntunmii tun Yesu á
(Macwo 11.2-19)

¹⁸ Nyε karigii Yesu à pyi ke, ka Yuhana cyelempyiibii si ñkàr'a sà cyire puni yyaha jwo u á. Yuhana à yire lógo ke, maa u cyelempyiibii pìi shuunni yyér'a ¹⁹ tun pi sà Kafoonji Yesu yíbe na: «Y'á jwo na ñge u sí n-pa ke, uru u nyε mu laa, waberε wuu à yaa wuu a sigili?» ²⁰ Pire cyelempyiibil'á kàr'a sà nᵛ Yesu na ke, maa u pyi: «Yuhana Batizelipyinji à wuu tun na wuu pa mu yíbe na “Ñgemu kyaa l'á jwo na u sí n-pa ke, mu u nyε u wi laa, wuu a waberε sigili?”»

²¹ Lire tèni mpyi a Yesu ta u u yamii ñinyahamii ná cwᵛhᵛmᵛfee ñinyahamii cùũñi, maa jínabii kᵛre na yige pifeebil'e, maa fyinmii ñinyahamii jyii múru. ²² Nyε ka Yesu

si tũntunmpii pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu nya ke, yii a sì, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na: fyinmpii naha na naa, tonkegyifeebii sí i naare, tógofeebii sí i ncũni, nũncunnibii sí i nũru, kwũubii sí i nẽni, Jwumpe Nintanmpe sí i yu fõnõfeebil'á. ²³ Nye mii kapyiĩkii ká mpyi cyi nye a ngemu pyi u à cye láha mii na me, urufoo wuun'à nwõ.»

²⁴ Yuhana tũntunmpil'à nũr'a kàre ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sũpyir'á, u à pi pyi: «Canke yii ná nkàre síwage e ke, taha nyege yii mpyi a kàr'a sà wíi kafeege sí i ku nyàha la? ²⁵ Naha yii sí mpyi a kàr'a sà wíi ye? Vãansinayafoo la? Yii li cè na mpìi pi maha vãansinayi leni, maa pi nyii karigii pyi, maa pi nyii njyĩni lyi ke, pire maha mpyi saanbii bayi i.

²⁶ Nye lire sannii i ke, naha tawiige e yii mpyi a kàre ye? Kile tũntunõ la? Mii sí yi jwo yii á, u bá à fãha tò Kile tũntunõ na. ²⁷ Naha kurugo ye Kile Jwumpe Semeni à jwo ngemu kyaa na na

“Wíi, mii sí na tũntunõni tun

u sà mu kuni yaa mu yyaha na*” ke,

uru tũntunõni u nye Yuhana.

²⁸ Mii sí yi jwo yii á, sũpya sàha nkwo a si ngemu u à fãha tò Yuhana na me, lire ná li wuuni mú i, Kile Saanre shiinbii puni nimbilen'à fãha tò Yuhana na.

²⁹ Sũpyire ti mpyi na nũru Yuhana nwõ na, mà bãra múnalwõore shwofeebii na ke, pire puni mpyi a tẽn ná l'e na Kile à tíi, maa nye ka Yuhana si pi batize. ³⁰ Nka Kile mpyi a ndemu yaa mà yyaha tíi ná sũpyire e ke, Farizhenbii ná Kile Saliyani cyelentiibii nye a nye lire na me, maa ncyé pi nye a nen'a batize me.

³¹ Ná naha shi i, mii sí nte sũpyire shini tàanna ye? Ti ná naha shi k'à fworõ be? ³² Ti na nye mu à jwo nãnkopyire, ntemu ti nye na bãhare kãfuge na ke, tà na bãhare maa nko ti shẽfeebil'á:

“Wuu à tũnmpini wyi yii á, yii nye a nen'a kwõhõ me.

Wuu à jáhampe myahigii cẽe yii á, yii nye a nen'a mee sú me.”

³³ Yii li cè, Yuhana Batizelipyini à pa ke, u mpyi na njyi tõn wu lyi me, u mú mpyi na sinme byii me, ka yii i jwo na jina u nye u e. ³⁴ Supyani Jyani à pa, maa lyi maa byii, ka yii i jwo na u sõnõore nye a taha yaage kabere na me, fo njyini ná sinmbyaani kanni, maa nũr'a pyi mepenge shiinbii cevoo mu à jwo múnalwõore shwofeebii.

³⁵ Nka yãkilifente Kile maha nkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha ncè urufoo kapyiĩkil'e.»

Yesu à fwõrobacwõni wà kapegigii yàfa u na

³⁶ Nye Farizheni wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Simõ. Canka uru nãn'à Yesu yyere na u sà lyi ná ur'e, ka u u nye maa nkàre, ka pi i sà nkwoũulo na lyi.

³⁷ Mà pi yaha wani, ceeni wà na mpyi kuru kãhe e, kãhe sũpyire puni mpyi na uru ceeni cyẽre kãmpyahii na, u kapegigii kurugo. Uru ceeni à pa ncè na Yesu na nye uru Farizheni bage e ke, ka u u mpa ná longaracwol'e†, l'à nĩ sinme nũguntanga wumõ na.

³⁸ Maa ntõro Yesu kãntugo yyere mà sà yyere u tooyi taan, maa mee sú sèe sèl'e, fo nyii lwõh'à wu mà Yesu tooyi njie, maa u nũnjõore tẽg'a yi cwuugo, maa yi pũr'a cũ, maa puru sinmpe nũguntanga wumpe tẽg'a yi tiri.

³⁹ Nye Farizheni u mpyi a Yesu yyere ke, ur'à lire nya ke, maa jwo uye funi: «Kãmpyi sèeni na nge nãni na nye Kile tũntunõ, u mpyi na sí li cè na ceeni shini u nye na bwũun uru na ke, na u nye kapimpyine.» ⁴⁰ Ka Yesu si Farizheni funzõnõore cè, maa u pyi: «Simõ, jwumõ na naha mii u jwo mu á.» Ka Simõ si u pyi: «Ta yu, cyelentunõ.»

⁴¹ Ka Yesu si jwo: «Nãni wà fwõhii na mpyi shiin shuunni na, u kãpwõhii nkwoũũ kanũkuro (500.000) na mpyi wà na, u sanji wunji sí nye kãpwõhii beeshuunni ná ke (50.000). ⁴² Ná li siji sí nye a pyi pi wà na mà jà a u fwooni tò me, ka uru nãni si cyire

* 7:27 Malaki 3.1 † 7:37 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mege nye: «alibatiri».

fwəhigii yàfa pi na. Nye pire shiin shuunniŋi i, uru nàŋi kyaa sí n-táan pi jofol'á mà tòro u sanŋi na yε?»

⁴³ Ka Simo si u pyi: «Mii na sòŋŋi ŋgemu u fwoo li mpyi a pèe sèl'e ke, nàŋi kyaa sí n-táan ur'á mà tòro u sanŋi na.» Ka Yesu si u pyi: «Mu à sèe jwo.»

⁴⁴ Maa yyaha kēēŋŋe ceenŋi yyére maa jwo Simo á: «Mu à ŋge ceenŋi nya la? Mii à pa mu yyére, mu bá nye a lwəhə kan mii i na tooyi jyé mε. Nka ŋge ceenŋi wi ke, u à mii tooyi jyé ná u nyilwəhe e, maa yi cwuugo ná u nūŋjoore e. ⁴⁵ Mu nye a mii pūr'a cū maa mii shéere mε, ŋka ŋge ceenŋi wi ke, mà lwó u à jyé bage e ke, u à kwôro na mii tooyi shwəŋre ná u jwəge e. ⁴⁶ Mu nye a mii nūŋke tiri ná sɪnm'e mε, ŋka ŋge ceenŋi wi ke, u à mii tooyi tiri ná sɪnmε nūguntanga wum'i. ⁴⁷ Lire kurugo mii sí yi jwo mu á, kapegigii u à pyi ke, cyi ná cyi nyahaŋi mú i, cyi pun'à yàfa u na. Lire e u à mii kyaa táan uy'á sèe sèl'e. Kapegii nimpigir'à yàfa ŋgemu na ke, urufoo tàange nye a pèe mε.»

⁴⁸ Lire kàntugo ka Yesu si ceenŋi pyi: «Mu kapegigil'à yàfa mu na.» ⁴⁹ Mpii pi mpyi na lyi sɪncyan ná Yesu i ke, ka pire si wá na ŋko piye funŋ'i: «Naha supyifiwe u nye ŋge nàŋi mà sà nɔ, fo u u sùpyire kapegigii yàfani ti na yε?» ⁵⁰ Nka Yesu nye a puru jwumpe lwó a wí mε, maa jwo ceenŋ'á: «Mu daniyaŋ'à mu shwə, ta si yyeŋŋe e.»

8

Cyeebii pi mpyi a taha Yesu ná u cyelempyiibii jwəh'i ke

¹ Lire kàntugo ka Yesu si wá na jaare na ntùuli kànbwoyi ná kànpyεere na, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tíi ná Kile Saanre e. U cyelempyiibii ke ná shuunniŋi mpyi ná u e. ² Cyeebii u à cūŋə, mà bāra mpiimu jínahii u à kòr'a yige pi e ke, pire pìi mú na mpyi ná u e. Wà mεge na mpyi Mariyama, pi mpyi maha uru pyi Magidala Mariyama mú (uru ŋge ceenŋi i Yesu mpyi a jínabii baashuunniŋi kòr'a yige) ³ ná Cwuzza cwoŋi Zhanε (Cwuzza u mpyi na saanŋi Erədi karigii cwəŋre) ná Suzani ná cyeebii piiberii niŋyahamii. Pire cyeebii mpyi maha pi cyeyaayi yà kaan Yesu ná u cyelempyiibil'á, pi i piye tère.

Nεenugunŋi bàtaage

(Macwo 13.1-23; Marika 4.1-20)

⁴ Nye canŋka shinnyahara à pa bínni Yesu taan, tire sùpyire mpyi a yíri kànya niŋyahaya na, ka u u bàtaaga jwo pi á. U à jwo: ⁵ «Nεenugunŋi wà u ná fwor'a kàre nεemε tanuguge e. Mà u yaha u u sùmapyaŋi wàa fini fiige, wà à cwo kuni jwəge na, ka kuntorobii si uru tánhana, ka saŋcyεenre si mpa u jò. ⁶ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, maa fyîn. U nye a mɔ mε, maa waha, naha na ye mbyime nye a pyi kuru cyage e mε. ⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ŋgurotaha na, maa fyîn, maa wá na lyεge, ka ŋgure si u cū. ⁸ Nka wà tacwug'à pa bê ná nŋke tacenŋke e, maa fyîn, maa lyε, maa se. Sùmacige maha sùmacig'à sùmapyaŋi se mà nɔ ŋkuu (100) na.»

Yesu à kuru bàtaage jwo ke, maa jwo fànha na: «ŋgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u niŋyigigii cyán sèl'e.»

⁹ Ka u cyelempyiibii si u yíbe: «Kuru bàtaage jwəhe ku nye naha shi yε?» ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tíi ná Kile Saanre e ná cyi à ŋwəhə ke, yii á cyire jɔcèŋ'à kan, ŋka sùpyire sannt'á bàtaay'i cyi à jwo:

“bà pi si mpyi s'a pu wí, pi àha raa pu jaa raa jcwúu mε,
s'a pu núru, pi àha raa pu yyaha cini mε*.”

¹¹ Kuru bàtaage jwəhə ku nye: sùmashiŋi u nye Kile jwumpe. ¹² Kuni jwəge na sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nye mu à jwo sùpyire t'á Kile jwumpe lógo, ka Sitaanniŋi si pu wwú pi funŋ'i, bà pi si mpyi pi àha ndá pu na, si shwə mε.

* 8:10 Ezayi 6.9

¹³ Kafaafoge nun'i sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa nyε pu na ná funntange e, ŋka pu nyε a jà a ndìre le t'e mε. Pi maha mpyi Kile kuni i tère nimbilere e kanna, kawaa ká pi ta, pi maha fworò l'e.

¹⁴ Ngure shwòhòl'e sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ŋka mà jwo tère nimbilere li nò ke, funmpεεnre karigii ná nàfuunji lage ná ŋge dɔnyεŋi múguronji karigii maha pu cwônro, fo pu yasεere sì n-jà nò mε.

¹⁵ Nɔŋke nɔncεnɔke na sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa nyε pu na ná funŋò ninŋin i, maa ŋkwòro pu nun'i ná jwòmεε ninŋin i ke, tire sùpyire ti maha tiye waha tèrigii puni i, marii Kile nyii wuuni pyi.

Kile Jwumpe na nyε fùkina fiige

(Marika 4.21-25)

¹⁶ Wà nyε na fùkina mîni si u le nyɔyigile yaaga jwòh'i mε. Nka u maha mîni maa u dùrugo yaage kà nun'i, bà u si mpyi s'a bèεnmpe yige bage jyifeebil'á mε. ¹⁷ Nyε kyaa maha kyaa li nyε numpini i ke, cyire puni sí n-pa n-yige bèεnmpe na, kyaa maha kyaa l'à ŋwòhò ke, lire là sì n-kwòro jɔcèmbaa mε. ¹⁸ Lire kurugo jwumpe yii nyε na núru mii jwò na ke, yii yákili yaha pu na sèl'e, naha na ye ŋgemu u à yaaga cè ke, kà sí n-bàra urufoo u tacenke na. Nka ŋgemu u nyε u nyε a yafyin cè mε, ali u na sônŋi na ur'à nimbileni ndemu cè ke, lire sí n-shwò u na.»

Mpii pi nyε Yesu nunji ná Yesu cìnmpyiibii ke

(Macwo 12.46-50; Marika 3.31-35)

¹⁹ Nyε ka Yesu nunji ná u cìnmpyiibii si mpa u yyére. Nka sùpyire nyahaŋi kurugo, pi nyε a jà a tabaraga ta u na mε. ²⁰ Ka wà si Yesu pyi: «Mu nunji ná mu cìnmpyiibii naha cyínnji na, pi naha na mu kyaa pyi.» ²¹ Ka Yesu si jwo: «Mpii pi nyε na Kile jwumpe núru, marii pu kurigii jaare ke, pire pi nyε mii nunji ná mii cìnmpyiibii.»

Yesu à kafebwòhe yyéŋe bani nun'i

(Macwo 8.23-27; Marika 4.35-41)

²² Canŋka Yesu à u cyelempyiibii pyi: «Yii a wá, wuu u bani jyiil'a kèεnne kùmpoge sannke na.» Ka pi i jyé bakwòoge e na bani jyiili. ²³ Mà pi yaha pi i ŋkèege lwòhe nun'i, ka Yesu si mpa ŋò, ka kafebwòhò si wá na fwu na lwòhe lwúu na wàa bakwòoge funŋke e. Ku mpyi na ŋko si nì lwòhe na, fo na ŋko s'a ntíri lwòhe jwòh'i. ²⁴ Ka cyelempyiibii si Yesu jè, maa jwo: «Cyelentuŋi, cyelentuŋi, wuu sí n-kwú de!» Ka Yesu si yíri maa fànha cyán kafεεge na, maa lwòhe pyi: «Tèen tanuge e!» Ka kafεεge si yyére, ka lwòhe si ntèen. ²⁵ Ka u u u cyelempyiibii yíbe maa jwo: «Taha yii bá nyε a dá mii na mε?» Nka cyelempyiibii fyagara wuubii ná pi kakyanhala wuubii pi mpyi, ka pi i wá na piye yíbili: «Jofoo u nyε ŋge nàŋi fo ka kafεεge ná lwòhe si ntèen u wuuni taan ye?»

Yesu à jínahii ninyahamii kòr'a yige nàŋi w'e

(Macwo 8.28-34; Marika 5.1-20)

²⁶ Nyε ka Yesu ná u cyelempyiibii si bani jyiil'a sà nò Gadara shiinbii kùluni i, lire kùluni na nyε Galile wuuni yyetiimpe na bani kàntugo. ²⁷ Pi nivworobii bakwòoge e, ka kuru kànhe nàŋi wà si Yesu nùŋò bê, jínabii mpyi uru nàŋi i. Li mpyi a mò, u sàha mpyi na vànnyii leni mε, u sàha mpyi na shùun kànhe e mε, fo fanŋyi i†. ²⁸ Tèni i uru nàŋ'á Yesu nya ke, ka u u ŋkwúulo, maa jwò Yesu fere e, maa jwo fànha na: «Yesu, Kilenji ninyi wunji Jyanji, naha mu nyε na jcaa mii á ye? Mii na mu jaare, ma hà kawaa pyi na na mà de!»

²⁹ Nàŋ'á yire jwo, naha na ye Yesu mpyi a jínani pyi na u fworò u e. Uru jínani mpyi maha u cyáan tèrii ninyahagil'e. Sùpyire mpyi maha uru nàŋi cwòre maa u cyeyi ná u tooyi pwu ná yòròy'e, bà u si mpyi si ntèen tanuge e mε, ŋka u mpyi maha yire yapwoyi puni kwùun. Lire kàntugo jínani mpyi maha sì ná u e síwage e.

† 8:27 Yahutuubii maha pi fanŋyi wwú kafaayi nun'i. Pi maha ku jwòge yal'a yaa fo maha tateεnŋò yaa mú.

³⁰ Nye ka Yesu si nàñi yíbe u mēge na, ka u u jwo: «Mii mēge nye Shinjyahara.» U à yire jwo naha na ye jínabii pi mpyi u e ke, pire mpyi a nyaha. ³¹ Ka pire jínabii si Yesu jáare na u àha pire kòrò ñkàre kacycewyicugunke e mē.

³² Nye lir'à caakurumbwòhò ta ku u lyí ñanke kà numpenge na wani, ka jínabii si Yesu jáare sèl'e na u pire yaha pire pi sà jyè kuru caakurunke e, ka u u ñe. ³³ Nye ka jínabii si fworò nàñi i maa sà jyè caabil'e. Ka kuru caakurunke puni si sùrug'a yíri ñanke numpenge na mà cwo cwo bañi i mà kwû.

³⁴ Cáanahabil'à lire nya ke, maa fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwònbugure puni i. ³⁵ Ka sùpyire si fwor'a kàre si sà cyire karigii nya. Nàñi i jínabii mpyi ke, ka pi i sà u ta u à tèn Yesu fere e ná vāanñyi i tanuge e, ka pi i fyá. ³⁶ L'à pyi mpiimu nyii na ke, ka pire si nàñi cuunñkanni jwo pi sanmpil'á. ³⁷ Nye ka Gadara kùluni shiinbii puni si Yesu jáare na u fworò pire kùluni i, naha na ye pi mpyi a fyá u yyaha na sèl'e. Ka Yesu si jyè bakwòoge e s'a ñkèege.

³⁸ Nàñi i jínabil'à fworò ke, ka uru si Yesu jáare sèl'e, na uru na ñkèege ná u e. Ka Yesu si u nùrunò maa jwo: ³⁹ «Núru, ma a si pyenge, kabwooni Kile à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyenge shiinbil'á.» Ka nàñi si ñkàre kànhe funñke e, nde Yesu à pyi u á ke, maa sà a lire yu na ntùuli cyeyi puni i.

*Yesu à ceenji wà cùunò, maa Zharusi pworonji buwuñjè
(Macwo 9.18-26; Marika 5.21-43)*

⁴⁰ Nye tènì i Yesu à nùr'a bañi jyiil'a kēenne kùñke sannke na ke, ka shinjyahara si u jùñò bē, naha na ye pi puni mpyi na u sigili. ⁴¹ Kile Jwumpe kàlambage kà jùñufoo na mpyi wani, uru mēge mpyi Zharusi, ka uru nàñi si mpa niñkure sín Yesu fere e maa u jáare fànha na na u shà uru pyenge e, ⁴² naha na ye pworonji niñkinñi u mpyi u á, ná u mpyi a yyee ke ná shuunni kwò ke, uru mpyi na yà, fo u mpyi na ñko raa ñkwûu.

Nye Yesu niñkareñi Zharusi pyenge e, sùpyire mpyi a u kwûulo kàmpañyi puni na, fo na u fenre piye shwòhòl'e.

⁴³ Ceenji wà na mpyi tire sùpyire shwòhòl'e, lùwuliñkwombaayi mpyi u na yyee ke ná shuunni funñ'i. Wempyiibii mpyi a kwò u cyeyaare puni na, ñka wà nye a já a u cùunò mē.

⁴⁴ Nye ka u u mpa Yesu kàntugo yyére maa bwòñ u vāanñyi zhwòore na, ka yampe si ntíl'a kwò. ⁴⁵ Ka Yesu si sùpyire yíbe: «Jofoo u à bwòñ mii na ye?» Ka sùpyire puni si wá na ñko: «Mii bà mē.» Ka Pyeri si jwo: «Cyelentuñi, mu nyii nye sùpyire na t'à mu fenre kàmpañyi puni na mà?» ⁴⁶ Ka Yesu si jwo: «Wà kòn'à bwòñ mii na, naha na ye mii à li kàanmucya mà li nya na fànhe kà a fworò mii i.»

⁴⁷ Nye ceen'á li nya na nde ur'à pyi ke, na Yesu à li cè ke, ka u u fyá fo na ñcyēenni, maa mpa niñkure sín Yesu fere e, nde l'à u pyi u à bwòñ Yesu na ke, ná pyiñkanni na u à uye nya u à cùunò tēnuuni mujye e ke, u à yire yyaha jwo Yesu á sùpyire puni nyii na. ⁴⁸ Ka Yesu si u pyi: «Na pworò, mu dáníyañ'á mu cùunò. Kile u yyeñinñke kan ma á.»

⁴⁹ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, tūnntunñ'á yíri jùñufoonji Zharusi pyenge e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nò mu pworonji na. Ma hà núru cyelentuñi yaha u uye kànha u a ma mē.» ⁵⁰ Yesu à yire lógo ke, maa jwo Zharusi á: «Ma hà raa fyáge mē, dá mii na kanna, mu pworonji sí n-yíri.»

⁵¹ Nye pi à sà nò Zharusi pyenge ñwòge na ke, Yesu nye a ñe sùpñanji wabere u jyè ná ur'e mē, fo Pyeri ná Yuhana ná Yakuba ná pyàñi tunji ná pyàñi nunji. ⁵² Sùpyire puni ti mpyi pyenge e ke, pire puni mpyi na myahigii súu marii ñkwúuli pyàñi ñkwùñi na. Ka Yesu si pi pyi: «Yi àha raa mēe súu mē, pyàñi nye a kwû mē, u na ñwúuni!» ⁵³ Ka pi i wá na ñcyàhali u na, naha na ye pi à li cè na pyàñ'á kwû.

⁵⁴ Nye ka Yesu si pyàñi buwuñi cù u cyege na, maa jwo fànha na: «Pyà, yíri!» ⁵⁵ U à yire jwo ke, ka pyàñi múnaani si nùr'a jyè u e, lire tēnuuni mujye e, ka u u yíri, ka Yesu si pi

pyi pi njyi kan u á. ⁵⁶ Ka lire kani si pyàni sifeebii bilibili. Ka Yesu si yi jwo pi á na pi àha nde kani jwo sùpyani wà tufig'á me.

9

*Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu
(Macwo 10.5-15; Marika 6.7-13)*

¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniyi pyi pi à bínni u taan, maa síni ná fànhe kan pi á, bà pi si mpyi s'a jínabii puni kòre s'a yige pifeebil'e, s'a yampii cùunji me. ² Lire jwàhà na, u à pi tun pi sà a Kile Saanre kyaa yu sùpyir'á, pi raa yampii cùunji. ³ U à pi pyi: «Yii àha ñkwò yaaga lwó yiye cye e lire kùsheeni na me, mu à jwo kábii, lire jye me boro ná bwúuru ná wyére. Yii wà hà ñkwò vàanntinñke kabere lwó mbàra u yacige woge na me. ⁴ Yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka wà si jee yii sunmbage na, yii tèn wani fo mà sà yaa ná yii tèekani i. ⁵ Nka kànhe ñkemu shiin kampyi pi jye a jee yii i yii sunmbage tìrige pire yyére me, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambani kwòro kwòr'a wu wani, lir'à kajwuu kwò kuru kànhe shiin na.»

⁶ Jye ka pi i yir'a kàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu na màre kànyi puni i, maa yampii cùunji.

*Saanji Eròdi na uye yíbili na Yesu jye joofo ye
(Macwo 14.1-12; Marika 6.14-29)*

⁷ Jye Yuhana bonkwooni kàntugo, saanji Eròdi à pa Yesu kapyiinñkii lógo, ka li i u yákiñji wùrugo sèl'e, naha na ye pìi mpyi na ñko na Yuhana Batizelipyiñji u à jè a fworò kwùñji i. ⁸ Pii sí i ñko na Kile tùnntunñji Eli u à nùr'a pa, pìi mú sí i ñko na tèecyini Kile tùnntunñji wà u à jè a fworò kwùñji i. ⁹ Ka Eròdi si jwo: «Mii à pi pyi pi à Yuhana jùñke kwòn, joofo shenre mii saha sí jye na nùru ame ye?» Ka u u wá na Yesu caa si u jya.

*Yesu à shiin kampwàhii kanjuro jwà cya
(Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Yuhana 6.1-14)*

¹⁰ Jye Yesu tùnntunmpil'à nùr'a pa ke, maa pi kapyiinñkii puni jwo u á, ka u u yiri ná pi e sùpyire sannte taan mà kàre pi mege cyage e Betisayida kànhe kàmpañke na. ¹¹ Sùpyir'à pa pi saha cè ke, maa ñkàre wani pi fye e. Ka u u pi cùmu leme jwà, maa Kile Saanre kyaa jwo pi á. Mpii pi mpyi na yà pi e ke, maa pire cùunjo.

¹² Tèni i canñk'à pa a ntìri ke, ka Yesu cyelempyiibii ke ná shuunniyi si file u na maa yi jwo u á na u sùpyire cye yaha, bà pi si mpyi si sà njyi ná tashwànyò cya kànyi ná sishwàbugure e me, naha na ye sige funñke e pire jye. ¹³ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpii pi pi kan pi lyí.» Ka pi i u pyi: «Bwúuru jùnyò kanjuro ná fyapyaa shuunni cyi naha wuu á kanna, fo l'aha nta wuu yabilimpii sí n-sà njyi cya mpa ñkan nte supyinyahare pun'à.»

¹⁴ Tire sùpyire e, nàmbaabii kanni mpyi a shiin kampwàhii kanjuro (5.000) kwò, ka Yesu si u cyelempyiibii pyi pi à sùpyire tìñe tìñe kuruyo kuruyo, yire kuruyi ninñin ninñin puni mpyi a shiin beeshuunni ná ke ke kwò.

¹⁵ Jye ka pi i sùpyire puni tìñe tìñe, bà Yesu mpyi a yi jwo me. ¹⁶ Ka Yesu si yire bwúuru jùnyi kanjuruñji ná cyire fyapyaaagii shuunniyi lwó, maa yyahe yìrige nìnyini i, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, pi kan sùpyir'á. ¹⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani ke, tire pun'à lyí a tin. Ka pi i shàhii ke ná shuunniñi njyipaanyi na.

*Pyeri à jwo na Kile Nìncwànràñji u jye Yesu
(Macwo 16.13-21; Marika 8.27-31)*

¹⁸ Jye lire kàntugo, mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha, u à yiri pi taan, maa sà Kile jáare. U à kwò ke, maa nùr'a pa, maa pi yíbe: «Sùpyire na mii sòñni joofo ye?» ¹⁹ Ka pi i u pyi: «Pii wá na ñko na Yuhana Batizelipyiñji u jye mu, pìi sí i ñko na Kile tùnntunñji Eli u jye mu, pìi mú sí i ñko na Kile tùnntunmpii pi à tòro ke, na uru wà u à jè a fworò kwùñji i.» ²⁰ Ka Yesu

si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii nyε na mii sônñi yε?» Ka Pyeri si u pyi: «Kile Nijcwônñi u nyε mu.»²¹ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha ñkwò yire jwo sùpya á mε.

²² Maa núr'a jwo: «L'à pyi fànha kyaa Supyañi Jyañi u kyaala sèl'e. Yahutuubii kacwônribii ná Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná Kile Saliyañi cyelentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Nka u kwùñi canmpyitanrewuuni, u sí ñè.»

Pyiñkanni na wuu à yaa wuu taha Supyañi Jyañi Yesu fye e ke
(Macwo 16.24-28; Marika 8.34--9.1)

²³ Lire kântugo ka Yesu si yi jwo u lógofeebii pun'á: «Ñgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabiliñi nyii karigii na, u u ntéen kyaage taan u u ntaha mii fye e canña maha canña, pi méε ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ²⁴ Naha na yε ñgemu la ká mpyi si u nijjaañi yaa ñwò ke, urufoo sì nùmpañña ta mε, ñka ñgemu ká kântugo wà u nijjaañ'á mii kurugo ke, urufoo sí nùmpañña ta. ²⁵ Naha li sí ñwò sùpyañ'á mà ma nyii yaayi puni ta ñge diñyeni i nijjaa, mu nùmpaññke si sà ñkèεge yε?

²⁶ Lire kurugo ñgemu u na ñcyiige Supyañi Jyañi ná u jwumpe na ke, u aha bú mpa ná u sinampe ná u Tunji wumpe ná Kile mèlékéεebii wumpe e canñke ñkemu i ke, u sí n-cyé urufoo na. ²⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ñi na nyε yii e, pi sì n-kwù ná pi nyε a Kile Saanre nya mà yε!»

Yesu yyahe pyiñkann'à kèenñe
(Macwo 17.1-8; Marika 9.2-8)

²⁸ Nyε canmpyaa baataanre fiig'à tòro puru jwumpe jwuñkwooni kântugo ke, ka Yesu si ñkàre ná Pyeri ná Yuhana ná Yakuba e ñañke kà na, si sà Kile ñáare. ²⁹ Mà Yesu yaha Kileñarege na, u yyahe pyiñkann'à kèenñe, ka u vaañyi si fñiñe weewee fo na ñi. ³⁰ Lire tènuuni i, ka nàmbaa shuunni si mpa jwo ná u e. Pire pi mpyi tècyiini Kile túnntunmpiiMusa ná Eli. ³¹ Pi mpyi a pa ná sinampe e. Pyiñkanni na Yesu mpyi na sí n-kàre n-sà u báarañi fùnñò si ñkwù Zheruzalemu kànhe e ke, maa lire jwo u á.

³² Lire tèni mpyi a ñòmppe ta Pyeri ná u shèrfeebii na sèl'e. Ñòmp'á pa láha pi na ke, ka pi i pire nàmbaabii shuunniñi nijjyerebii nya ná Yesu i u sinampe e. ³³ Tèni i pire nàmbaabii mpyi na yíri Yesu taan ke, ka Pyeri si jwo u á: «Wuu cyelentuñi, wuu à pa naha ke, lir'à ñwò sèl'e. Wuu vùnnyò taanre kwòro, ñiñkin sí n-pyi mu wogo, ñiñkin sí n-pyi Musa wogo, ñiñkin sí n-pyi Eli wogo.» Pyeri mpyi a puru jwumpe jwo uye ñùñò kurugo.

³⁴ Mà Pyeri yaha puru jwumpe na, ka ñahañña si mpa pi tò. Mà ñahañke yaha ku u pi tùni, ka pi i fyá. ³⁵ Ka mejwuu si fworokuru ñahañke e na: «Mii Jyañi u nyε ñge, mii à u cwônñrò. Yii a nùru u ñwò na.» ³⁶ Lire mejwuuni fworokwooni kântugo, Yesu baare e, cyelempyiibii saha nyε a wà nya mε. Nde pi à nya ke, ka pi i lire yaha piye funñ'i, pi nyε a yaaga jwo wà á lire tèni i mε.

Yesu à pyàñi wà jína kòr'a yige u e
(Macwo 17.14-18; Marika 9.14-27)

³⁷ Kuru canña nùmpañña, Yesu ná u cyelempyiibii nintigibii ñañke na, ka supyiku-rumbwòhò sí sà u ñùñò bê. ³⁸ Tire sùpyire shwòhòl'e, ka nàñi wà si jwo fànha na: «Cyelentuñi, mii na mu ñáare, maa na jyañi kàanmucya. Uru ñiñkinñi u nyε mii á. ³⁹ Jínañi wà u nyε u e, u aha yíri u kurugo, u maha ñkwúuli, jínañi maha u cúnñò cúnñò fànha na, u ñwòge maha bàafwòhe yige, u maha u kànha sèl'e, maa nta a fworokuru u e. ⁴⁰ Mii à mu cyelempyiibii ñáare pi jínañi kòr'a yige u e, ñka pi nyε a jà mε.»

⁴¹ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii ñimpiibii, fo ñaha tère e mii sí n-kwòro ná yii e yε? Mii sí yii kapyiñkii kwú naye e sà nò fo ñaha tère na yε? Ta ma ná ma jyañi i naha.»

⁴² Nyε mà pi yaha pi i filili ná pyàñi i Yesu na, ka jínañi si pyàñi cúnñò cúnñò fànha na maa u cyán ñiñke na. Nyε ka Yesu si fànha cyán jínañi na, maa u pyi u à fworokuru pyàñi i, maa u kan u tun'á. ⁴³ Sùpyire ti mpyi wani ke, Kile sífente mpyi a pire puni kàkyanhala.

*Yesu à jwo u kwùñi kyaa na sahañki
(Macwo 17.22-23; Marika 9.30-32)*

Karigii Yesu mpyi a pyi ke, cyire mpyi a sùpyire puni kàkyaanhala. Mà pi yaha pur'e, ka u u yi jwo u cyelempyiibil'á: ⁴⁴ «Yii mpe jwumpe lóg'a tàra, li saha sì mɔ mɛ, pi sí Supyañi Jyañi le cye e, pi i pi nyii wuuni pyi u na.» ⁴⁵ Nka cyelempyiibii nyɛ a mpyi a puru jwumpe yyaha cè mɛ, ñaha na ye pu ñwɔhe mpyi a ñwɔhɔ pi na, pi mú sí mpyi na fyáge si u yíbe pu ñwɔhe na.

*Sùpyañi u nyɛ ñùñufoo Kile yyére ke
(Macwo 18.1-5; Marika 9.33-37)*

⁴⁶ Nyɛ ka nàkaana si mpa yíri cyelempyiibii ná piye shwɔhɔl'e, tire ñùñke ku mpyi na pire puni i jofoo u nyɛ ñùñufooñi ye. ⁴⁷ Yesu à pa tire nàkaante ñùñke cè ke, maa pyàñi wà lwɔ a yaha uye taan, ⁴⁸ maa jwo cyelempyiibil'á: «Shin maha shin u à ñge pyàñi cùmu lemɛ ñwɔ mii kurugo ke, urufoo mú à mii cùmu lemɛ ñwɔ. Ngemu ká mii cùmu lemɛ ñwɔ ke, urufoo mú à mii tunvoonji cùmu lemɛ ñwɔ. Nyɛ ñgemu u à uye pyi yii puni kàntugo yyére wuñi ke, uru u nyɛ yii puni ñùñufooñi.»

*Ngemu ká mpyi u nyɛ wuu zàmpɛn mɛ, uru na nyɛ ná wuu e
(Marika 9.38-40)*

⁴⁹ Nyɛ ka Yuhana si jwo Yesu á: «Cyelentuñi, wuu à nàñi wà ñya u u jínabii kòre na yige sùpyire e ná mu mɛge e, ka wuu u u sige li na, ñaha na ye wuu wà bà mɛ.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na mɛ, ñaha na ye ñgemu u nyɛ u nyɛ wuu zàmpɛn mɛ, urufoo na nyɛ ná wuu e.»

⁵¹ Nyɛ tɛni i Yesu tèefworon'à pa byanhara ñge dijnyɛñi i, s'a ñkèɛge ñiñyiñi na ke, ka u u sàa li lwɔ uye funñ'i si ñkàre Zheruzalɛmu kànhe e, ⁵² maa tùnntunmii tùugo uye yyaha na, ka pire si ñkàr'a sà nɔ Samari kànhe kà na, maa sunmbage tatirige cya Yesu mɛɛ na kuru kànhe shiinbil'á. ⁵³ Nka kuru kànhe shiinbii nyɛ a ñɛɛ mɛ, ñaha na ye Zheruzalɛmu i u mpyi na ñkèɛge.

⁵⁴ Tɛni i u cyelempyiibii pìi shuunni Yakuba ná Yuhana à pa yire lógo ke, maa jwo: «Kafooñi, mu sí wuu yaha wuu nage yige ñiñyiñi na wuu tîrige pi ñuñ'i wuu u pi shi bò mà?» ⁵⁵ Ka Yesu si yyaha kèɛññ'a le pi e maa pi faha sèl'e*. ⁵⁶ Lire kàntugo ka pi i ntòr'a kàre kànhe kabɛɛ na.

*Mpii la ku nyɛ si ntaha Yesu fye e ke
(Macwo 8.19-22)*

⁵⁷ Mà pi ñiñkaribii yaha, ka nàñi wà si Yesu pyi: «Kafooñi, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.» ⁵⁸ Ka u u u pyi: «Wyigii na nyɛ sigepwuunbil'á, shèere mú sí nyɛ sañcyɛɛnr'á. Nka tashwɔngɔ nyɛ Supyañi Jyañi á mɛ.» ⁵⁹ Maa wabɛɛ pyi: «Taha na fye e.» Ka uru si jwo: «Kafooñi, yyére, mii aha na tunji tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.» ⁶⁰ Ka Yesu si u pyi: «Kwùubii yaha pi a piye tùni, ñka mu wi ke, ta sì maa sà a Kile Saanre kyaa yu.» ⁶¹ Ka wabɛɛ si jwo: «Kafooñi, mii la nyɛ si ntaha mu fye e, ñka na yaha si sà yi jwo na pyɛngɛ shiinbil'á fɔlɔ.» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u à nùtuuge cù nùfaañi na, maa wíi kàntugo ke, urufoo nyɛ a yaa ná Kile Saanre e mɛ.»

10

Yesu à tùnntunmii beetaanre ná ke ná shuunni tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu

¹ Lire kàntugo Kafooñi Yesu à núr'a shiin beetaanre ná ke ná shuunni cwɔɔnrɔ u fyèñwɔhɔshiinbil'e, mà tun shiin shuunni shuunni uye yyaha na, kànyi puni ná cyeyi puni i u mpyi a yaa u tòro ke.

* **9:55** Sémebii pìi maha jwo: «Ka Yesu si yyaha kèɛññ'a le pi e maa pi faha sèl'e. Sòññɔpeere ti nyɛ yii e amɛ ke, yii nyɛ a ti shi cè mɛ. Supyañi Jyañi nyɛ a pa si sùpyire shi bò mɛ, ñka u à pa si pi múnahigii shwɔ.

² Maa yi jwo pi á: «Sùmakwɔg' à p̄e, ŋka sùmakwɔn bil' à cyéɛ. Lire e ke yii kɛɛge foo n̄áare, u u piì b̄ara sùmakwɔn bii na. ³ Mii à yii tun, yii a s̄i. Yii sí n-pyi sùpyire shwɔhɔl'e, mu à jwo mp̄aa pi n̄ye sige yaaya shwɔhɔl'e.

⁴ Yii àha wyéɛ lwó nde yiye n̄un' i m̄e, yii àha boro lwó m̄e, yii àha tanh̄anyi yabere lwó mb̄ara yii tooyi wuyi na m̄e. M̄a yii n̄in̄karibii yaha, yii àha raa yyérel̄i kuni na s'a fwù pyi m̄e.

⁵ Yii aha jyè pyenge maha pyeng'e ke, yii jwumpe n̄incyimpe pu pyi “Kile u yyeñ̄i ke kan yii á.” ⁶ N̄ye sùpya ká nta kuru pyenge e, ŋgemu u n̄ye na n̄c̄aa yyeñ̄i ke na ke, urufoo sí kuru yyeñ̄i ke d̄ùbabii ta. N̄ka l'aha nta uru sùpya n̄ye kuru pyenge e m̄e, pire d̄ùbabii sí n-kwôro yii á. ⁷ Pyenge ŋkemu ká n̄e yii sunmbage na ke, yii t̄en wani. Pi aha yalyire ná yabyere ntemu kan yii á ke, yii raa tire lyí, naha na ye báarapyiñ̄i sàran' à yaa u kan u á. Yii àha raa sunmbage k̄en̄ni raa m̄are m̄e.

⁸ Yii aha ñk̄are k̄anha maha k̄anha na, ka pi i n̄e yii na, maa yalyire ntemu kan yii á ke, yii i tire lyí. ⁹ Yii i kuru k̄anche yampii cùñ̄ɔ, yii i yi jwo k̄anche shiin bil' á na Kile Saanre à byanhara pi na.

¹⁰ N̄ka yii aha ñk̄are k̄anha maha k̄anha na, ka pi i yii sunmbage cyé ke, yii jyè kuru k̄anche pyenkuuñ̄i i, yii i yi jwo pi á ¹¹ “Ali yii k̄anche bamban̄i u à ta wuu tooyi na ke, wuu sí uru kwòro kwòro n-yaha yii na* . N̄ka lire ná li wuuni mú i, yii li cè na Kile Saanre à byanhara yii na.”

¹² Mii sí yi jwo yii á, diñ̄yeni can̄kwɔge, nde li sí kuru k̄anche shiin bii ta ke, lire sí n-waha mà tòro nde li sí n-pyi Sɔd̄omu k̄anche shiin bii na ke.»

*Yesu à k̄anyi yà faha
(Macwo 11.20-24)*

¹³ Ka Yesu si n̄ur'a jwo: «Yii Korazen k̄anche shiin bii, yii wuun' à k̄eɛge! Yii Betisayida k̄anche shiin bii, yii wuun' à k̄eɛge! Naha na ye kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri k̄anche ná Sid̄on k̄anche e cyire mpyi a pyi, nume mpyi na sí pi ta pi à pi toron̄kanni k̄en̄ne maa láha kapegigii na fo t̄em̄oni i, maa cafub̄origii le mà pyi pi v̄añ̄yi, maa cwɔnre wu piye na†. ¹⁴ Lire l' à li ta, can̄ke Kile sí sùpyire puni s̄ara si nt̄aanna ná ti kapyiin̄kil'e ke, nde li sí yii ta ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sid̄on k̄anyi‡ wuuni na.

¹⁵ Yii Kapere namu k̄anche shiin bii pi ke, yii na s̄on̄ni na yii sí n-k̄are Kile yyére n̄inyiñ̄i na be? Lire mpyi n̄ye m̄e, yii sí n-s̄i n-t̄irige fo n̄in̄ke n̄wɔhɔ shiin bii cyage e.»

¹⁶ Lire k̄antugo ka Yesu si n̄ur'a jwo u t̄un̄ntunmpil' á: «ŋgemu ká n̄en' a lógo yii n̄wɔ na ke, l' à pyi mu à jwo mii n̄wɔ na urufol' à lógo. ŋgemu ká yii cyé ke, l' à pyi mu à jwo mii urufol' à cyé mú. ŋgemu sí u à mii cyé ke, l' à pyi mu à jwo mii tunvoon̄i urufol' à cyé mú.»

¹⁷ N̄ye ka pire t̄un̄ntunmpii beetaanre ná ke ná shuunniñ̄i si ñk̄are mà sà t̄ere pyi, ka pi funntanga wuubii si n̄ur'a pa, maa jwo: «Kafoon̄i, mu mege cye kurugo, ali j̄inabil' à k̄uu wuu á.» ¹⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à Sitaanniñ̄i n̄ya, u à ȳiri n̄inyiñ̄i na n̄yaa n̄in̄kin, kileñ̄ini fiige, mà pa n̄cwo n̄in̄ke na. ¹⁹ N̄ye mii à li síñ̄i kan yii á, yii a n̄aare wwòobii ná n̄on̄gyahigii n̄un' i, yii i wuu z̄amp̄en̄ni f̄an̄he fwòñ̄ɔ yiye tooy'e, yafyin̄ si n-jà kapii pyi yii na m̄e. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, yii àha fun̄yi t̄aan na j̄inabil' à k̄uu yii á m̄e, ŋka yii pyi funntange e, naha kurugo ye yii mey' à s̄eme Arijan̄i i.»

*Sùpya n̄ye a Kile cè Jyafoon̄i Yesu baare e m̄e
(Macwo 11.25-27; 13.16-17)*

²¹ Lire t̄enuuni i, ka Kile Munaani si Yesu fun̄ke pyi k' à t̄aan s̄èl'e, ka u u Kile k̄e maa jwo: «Tufoon̄i Kile, n̄inyiñ̄i ná n̄in̄ke Kafoon̄i, mii fwù n̄ye mu na, naha na ye kani mu à

* **10:11** Mà ma tooyi bamban̄i kwòro kwòr'a yaha k̄anha na»: lire n̄wɔhe ku n̄ye, wuu n̄azhan à fwooro yii karigil'e, yii n̄un̄ɔ tuguro ti. † **10:13** Nde mpyi kyaa ndemu l' à li cyé na pi a piye c̄eɛge pi kapegigii na ke. ‡ **10:14** Tiri ná Sid̄on na mpyi k̄anbwoyo shuunni n̄jemu y' à cè ná kapegigii mpyiñ̄i i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyeli 26; Zhoueli 3.4-8; Amosi 1.9-10).

ɲwɔhɔ yákilifeebii ná kaceempii na ke, mu à lire cyêe nàŋkopyire na. Sèe wi, Tufoonji, mu à lire pyi mà tàanna ná ma ɲyii wuuni i.» ²² Lire kàntugo ka u u jwo sùpyir'á: «Mii Tuŋji à karigii puni le mii cye e. Sùpya ɲye a Jyafoonji cè Tufoonji baare e mɛ. Sùpya mú ɲye a Tufoonji cè Jyafoonji baare e mɛ, fo Jyafoonji la ká mpyi si u cyêe ɲgemu na ke.»

²³ Lire kàntugo ka Yesu si yyaha kêɛɲɛ u cyelempyiibii kann'á maa yi jwo pi á: «Karigii yii na ɲaa ke, mpíi pi na cyire ɲaa ke, pire wuun'à ɲwɔ. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, nde yii à ɲya maa ndemu lógo ke, Kile tũntunmii niɲyahamii ná saanlii niɲyahamii la mpyi si lire ɲya, si li lógo. ɲka pi ɲye a já a li ɲya maa li lógo mɛ.»

Bàtaage Yesu à jwo mà yyaha tí ná Samari shinji niɲcɛɲji i ke

²⁵ Canɲka Kile Saliyaŋji cyelentuŋji wà à yîr'a yyére si Yesu pɛɛ ɲcû maa jwo: «Wuu cyelentuŋji, ɲaha mii à yaa mii u pyi si shìŋi niɲkwombaani ta ye?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Nde l'à séme Kile Saliyaŋji Semɛŋi i ke, ɲaha mu à cè lire e ye?» ²⁷ Ka u u Yesu pyi: «Y'à séme Saliyaŋji Semɛŋi i na “Ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á ná ma zòmbilini puni ná ma múnaani puni ná ma fànhe puni ná ma sòɲɲɔre puni i. Mà bàra lire na, ma supyiɲɛɲji kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛš.”» ²⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu ɲwɔshwɔɔr'à ɲwɔ. Mu aha já na lire pyi, mu sí shìŋi niɲkwombaani ta.»

²⁹ ɲka nàŋi la mpyi si tanga kan uy'á maa jwo: «Jofoo u ɲye mii supyiɲɛɲji ye?» ³⁰ Ka Yesu si u ɲwɔ shwɔ ná bàtaag'e na:

«Nàŋi wà u ná yîri Zheruzalɛmu kànhe e na ɲkèɛge Zheriko kànhe e. Mà u yaha kuni na, ka kakuumpyiibii pìi si ɲcwo u na, maa u cyeyaayi puni cyán a shwɔ u na, maa u bwòn fo mà u bannaga a yaha kwùubii ná ɲyii wuubii shwɔhɔl'e, maa yîri u taan.

³¹ Lir'à bê ná Kile sáragawwuŋji w'e u u ma lire kuni i, ur'à pa nɔ nàŋi niɲcwuŋji na ke, maa fènn'a tòro u taan. ³² ɲye ka Kileɲaarebage báarapyiŋji wà si mpa a ntùuli lire kuni ninuuni i, uru na mpyi Levi tұлuge shin, uru mú à pa nɔ nàŋi niɲcwuŋji na ke, maa fènn'a tòro u taan.

³³ Lire kàntugo ka Samari shinji wà kùshe wu si wá na ma lire kuni i mú. Ur'à pa nɔ nàŋi niɲcwuŋji na ke, ka u ɲùnaare si u ta. ³⁴ Ka u u file u na, maa u nɔɔyi wyɛɛ yal'a pyi, maa u lwɔ a dùrugo u dùfaanɲke ɲuŋ'i, maa ɲkàre ná u e nàmpwuunbii tatirige bage k'e, maa yaha u na. ³⁵ Kuru canɲa nùmpañja, maa bage sàraŋji wwú uye ɲuŋ'i mà kan bage foon'á, maa yi jwo u á “Yaha ɲge nàŋi na, mu aha wyéɛ maha wyéɛ wwú u ɲùɲɔ taan ke, mii aha núr'a pa, mii sí uru puni núruiɲɔ mu na.”» ³⁶ ɲye Yesu à puru jwo ke, maa uru Saliyaŋji cyelentuŋji pyi: «Mpíi shiin taanrenji i, mu á, ɲgi u à ɲge nàŋi nimbannaŋji pyi u supyiɲɛɲji ye?» ³⁷ Ka u u Yesu pyi: «Nàŋi u à u ɲùnaara ta ke, uru u ɲye u supyiɲɛɲji.» Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, maa sà lire fiige pyi.»

Karigii cyi à Marita yyaha ɲi ke, cyire ná Mariyama wuuni ɲye niɲkin mɛ

³⁸ Mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha ɲani na na ɲkèɛge Zheruzalɛmu kànhe e, pi à sà nɔ kànhe kà na, maa sunmbage lèɲɛ ceenji wà yyére. Uru ceenji mɛge na mpyi Marita. ³⁹ Marita kàntugo wuŋji wà na mpyi wani, uru mɛge mpyi Mariyama, ka uru si ntèɛn Kafoonji Yesu taan marii u jwumpe nùru. ⁴⁰ Lir'à Marita cyɛge ta k'à cwônɔ sushwɔhɔbaaraŋji na, ka u u file Yesu na maa jwo: «Kafoonji, taha mu bá u à mii cɔɔɲɲi ɲya u à tèɛn, maa mii kanni yaha mii i báaraŋji pyi mɛ? U pyi u yîr'a na tɛge ke!» ⁴¹ Ka Kafoonji si u pyi: «Marita, Marita, mu yyah'à wyèɛ ná kariii niɲyahagil'e maa cyi tɛg'a maye funɲɔ pɛn. ⁴² ɲka kyaa niɲkin kanna li ɲye tɔɔn wuuni mà tòro cyi sanɲkii puni taan, lire Mariyama à pyi. Sùpya sì n-jà u láha lire mpyiŋji na mɛ.»

11

Yesu à u cyelempyiibii taanna Kileɲarege pyiɲkanni na (Macwo 6.9-13; 7.7-11)

¹ Canŋka Yesu mpyi na Kile náare cyage k'e. U à kwò Kileŋarege na ke, ka u cyelempyanŋi wà si u pyi: «Kafoonŋi, wuu taanna Kileŋarege pyiŋkanni na, bà Yuhana a u cyelempyiibii taanna ku na me.» ² Ka Yesu si u pyi: «Yii aha a si raa Kile náare, yii jwo:

“Tufoonŋi,

mu mege ku táan.

Ma pyi saanwa sùpyire puni nùŋŋo na.

³ Wuu canŋa maha canŋa nŋyìŋi kan wuu á.

⁴ Wuu kapegigii yàfa wuu na,

naha na ye wuu maha wuu shinŋeebii wogigii puni yàfani pi na.

Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kēenne kapegigil'á me.”»

⁵ Nye maa núr'a pi pyi: «L'aha mpyi mu à jwo cevoo na nyε yii wà á, ka urufoo si yîr'a kàre nìŋŋke na uru cevooŋi yyére, maa sà u bage kúu mà jwo “Na cevoo, bwúuru nùŋyi taanre kan na á, ⁶ naha na ye mii à nàmpòŋŋo ta, yalyire sí naha mii u kan u á me.” ⁷ Yii na sòŋŋi na uru cevooŋi sí n-tēn bage funŋke e si jwo “Ma hà zii mpa na yyaha fwóhòro me. Mii à bage tò a kwò, mii ná na pyiibii naha a sínn'a kwò, mii saha naha na sì n-jà n-yîri bwúuru kan mu á me” la? ⁸ Mii sí yi jwo yii á, u méε ká mpyi u nyε a yîr'a bwúuruŋi kan mu á yii cempe kurugo me, u mekεgere* yyaha na, yaaga maha yaaga mu nyε na ŋcaa ke, u sí n-yîri kuru kan mu á.

⁹ Mii sí yi jwo yii á, yii a Kile náare, u sí yii kan, yii a ŋcaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí múgo yii á.

¹⁰ Naha kurugo ye shin maha shin u nyε na Kile náare ke, Kile sí urufoo kan.

Ngemu u nyε na ŋcaa ke, urufoo sí n-ta.

Ngemu ká a bàrage kúuli ke, ku sí múgo urufol'á.

¹¹ Jofoo u nyε yii shwòhòl'e, ŋgemu u sí ŋee wwò kan u pyàŋ'á mà li ta fya u à náare u á ye? ¹² Lire nyε me, mà nóŋgyaa lwó a kan u á, mà li ta ŋkùcere u à náare ye?

¹³ Nye yii sùpyiibii pi à pi ke, cyage e yii maha já a yacenyε kan yii pyiibil'á ke, yii nyε a cè a jwo na yii Tunŋi u nyε nìŋyìŋi na ke, na ur'à bégel'a tòro yii taan si u Munaani le u náarafeebil'e mà?»

*Pyiŋkanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Macwo 12.22-30; Marika 3.22-27)*

¹⁴ Canŋka Yesu mpyi na jínanŋi wà kòre na yige nàŋi w'e, uru jínanŋi mpyi a nàŋi pyi búbu. Tèni i jínanŋ'á pa fworo u e ke, ka uru nàŋi si li ŋwò cù na yu. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka li i pi puni kàkyanhala.

¹⁵ Nka pìl'á jwo sùpyire shwòhòl'e, na jínabii nùŋufoonŋi Belizebuli† u à síŋi kan Yesu á, u u jínabii kòre na yige pifeebil'e. ¹⁶ Pii la na mpyi si Yesu pεε ŋcù, maa jwo na u kani là pyi ndemu li sí li cyèe pire na na u à fworo Kile e ke.

¹⁷ Nka Yesu mpyi a pi funzòŋŋore cè maa yi jwo pi á: «Kìre maha kìre li nyε na liye tùnni ke, lire maha mpa jya. Pyεnge maha pyεnge shiin ká yîri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú.

¹⁸ Ná yii na sòŋŋi na jínabii nùŋufoonŋi Belizebuli fànhe cye kurugo mii nyε na jínabii kòre na yige sùpyire e, nyε Sitaanniŋi báarapyiibii ká ntáa maa piye tùnni, pi saanre sì n-kwò mà? ¹⁹ Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Belizebuli fànhe e, lire sannii i ke, yii shiinbii pi nyε na pi kòre ke, ná jofoo u fànhe e pire maha pi kòre ye? Yii shiinbii yabilimpìi pi sí jwumpe pyi pu cwo yii ŋuŋ'i. ²⁰ Nka mii aha a jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Kile fànhe e, lir'á li cyèe na Kile Saanre à nò yii na mà kwò.

²¹ Yii li cè na fànhanŋyahagafoo ká kàshikwònyaaaya lwó a tēn u pyεnge ŋwòge na marii ku saŋcwòŋŋi sigili, sùpya sì n-jà u yaage ká lwó me. ²² Nka wabεε ká mpa ŋcwo pyεngefoo na, ŋgemu u à fànha tò u na, maa já u na ke, pyεngefoo cyεge mpyi a taha

* **11:8** Pii maha jwo: «mu ŋyàhavyεenre». † **11:15** Belizebuli: Sitaanniŋi mege ká ku nyε ku ki.

kàshikwənyaayi njemu na ke, urufoo sí yire shwə u na, si u cyeyaayi cyán zhwə u na, si ntáa.

²³ Shinji u nyε u nyε ná mii i mε, urufoo nyε mii zàmpen, ngemu u nyε u nyε na mii tère na sùpyire wàa tiye na mε, urufoo na ti nùṅə kyáŋge.

(Macwo 12.43-45)

²⁴ Jína ká fworó sùpya e, u maha sà jaara síwage yyaha kurugo, maa tatεεngε cya. U aha mpyi u nyε a kà ta mε, u maha jwo “Mii sí nùru raa wà na tayirige e.” ²⁵ Nyε u aha nùr'a pa urufoo ta бага fiige ṅkemu k'à pwó maa ku funṅke bégel'a jwə ke, ²⁶ u maha nùr'a kàr'a sà jínahii baashuunni lwó a bàra uye na, mpíi pi à pi mà tòro u yabilinji na ke, maha mpa jyè urufol'e. Lire ká mpyi, urufoo pyinṅkanni nivənn'a sì nàara a pi mà tòro ninjyeeni na.»

Shinji wuuni l'à jwə ke

²⁷ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka ceenji wà si jwumpe lwó sùpyire shwəhəl'e maa jwo u á: «Ceenji u à mu si maa mu byé ke, uru wuun'à jwə de!» ²⁸ Ka Yesu si ceenji pyi: «ṅgemu u nyε na Kile jwumpe nùru, marii pu kurigii jaare ke, urufoo wuun'à sàa jwə.»

Yesu tayyéreg'à fànha tò Zhonasi woge na, ṅka sùpyire nyε a u jwə mεni cù mε

(Macwo 12.38-42)

²⁹ Sùpyir'à pa bínni mà Yesu kwúulo ke, ka u u jwo: «Nte sùpyir'à pi. Ti la na nyε mii u kakyanhala kani là pyi si jcyêe ti na ndemu l'à li cyêe na mii à fworó Kile e ke. ṅka nde l'à pyi Kile tūntunṅi Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha sì n-pyi n-cyêe ti na mε. ³⁰ Nde l'à pyi Zhonasi na ke, lir'à li cyêe Ninive kànhe shiinbii na na Kile u mpyi a u tun. Lire pyinṅkanni na, nde li sí n-pa Supyaṅi Jyaṅi ta ke, lire li sí li cyêe nte sùpyire na na Kile u à u tun.

³¹ Canṅke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiinṅkil'e ke, saancwoṅi u mpyi Sheba kinni nùṅə na ke, uru sí n-pa n-yîri n-yyére, si nte sùpyire cêεge, jaaha na ye uru saancwoṅi mpyi a yîri diṅyeyi nùṅke kà na, mà sà saanṅi Solomani yákilifente jwumpe lógo. Mà li ta wà na nyε naha, ngemu u yákili u à pēe Solomani wuṅi na ke, ti sí nyε a jɛn'a lógo uru jwə na mε.

³² Kuru canṅke, Ninive shiinbii mú sí n-pa n-yîri n-yyére, si nte sùpyire cêεge, jaaha na ye Zhonasi mpyi a sà Kile jwumpe jwo Ninive shiinbil'á ke, pi à pi toronṅkanni kêεnṅe. Mà li ta wà na nyε naha, ngemu u tayyérege k'à fànha tò Zhonasi woge na ke, nte sùpyire sí nyε a jɛn'a ti toronṅkanni kêεnṅe mε.»

Bèεnmpe sèe wumpe kani

(Macwo 5.15; 6.22-23)

³³ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Wà nyε na fùkina mîni si u le jcyígile cere jwəh'i mε. ṅka u maha dūrugo yaage kà nūṅ'i, bà u si mpyi s'a bèεnmpe yige bage jyifeebil'á mε. ³⁴ Sùpyaṅi jyiigii cyi nyε u bèεnmpe. Ngemu u jyi cyi à jwə ke, urufoo puni maha mpyi bèεnmpe e mú. Ngemu wogigii sí cyi à kèεge ke, urufoo puni mú maha mpyi numpini i. ³⁵ Lire e ke yii yiye kàanmucya a wíi, yii bèεnmpe kà bú ṅkwə nta numpire mε. ³⁶ Yii jyiigii ká jwə sèe sèl'e, làmpaṅi bèεnmpe sí yii pyi yii a jaa yii a jcwúu kuni i.»

Yesu à Farizhεnbii ná Saliyaṅi cyelentiibii cêεge

(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)

³⁷ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Farizhεnṅi wà si sà u yyere na u pa lyî uru yyére, ka u u jεε. Tèni i pi à njyṅi kwúulo si raa lyî ke, ³⁸ ka li i Farizhεnṅi kàkyanhala, jaaha na ye u à li kàanmucya mà li jya na Yesu nyε a u cyeyi jyè mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e, maa nta na lyî mε.

³⁹ Kafoonji Yesu à li jya l'à Farizhεnṅi kàkyanhala ke, maa pi pyi: «Yii Farizhεnbii pi ke, yii maha yii jajigiyi kàntuyi jyíi na fíniṅi, mà li ta yii funṅy'à jí nàṅkaage ná pege karigii na. ⁴⁰ Yii na nyε sṅconyò! Kilenji u à yaage kàntuge yaa ke, uru mú bà u à ku funṅke yaa

mà? ⁴¹ Yii nàŋkaage ná pege yaha, yii raa yii cyeyaayi kaan fòŋɔfeebil'á. Lire ká mpyi, yii sí n-pyi fyìnme sùpyii.

⁴² Yii Farizhɛɛnbii pi ke, yii wuun'à kèɛge! Naha na ye yii maha yii nànyenji ná kanyeyi yafwɔhɔfwɔhɔre sannte puni yáhanj wwu, yii sí nyɛ na katiigii pyi, maa Kile kyaa táan yiy'á mɛ. Mà li ta lire l'à yaa li pyi yii kapyiini nɔncyiini, yii i nta a cyi sanŋkii bâra lire na.

⁴³ Yii Farizhɛɛnbii pi ke, yii wuun'à kèɛge! Naha na ye yii aha ŋkàre Kile Jwumpe kàlambayi i, bwompe tateɛnyii yii maha ŋcaa. Sùpyire tabinniyi i yii la maha mpyi sùpyire s'a yii père s'a yii shéere. ⁴⁴ Yii wuun'à kèɛge! Yii na nyɛ mu à jwo fanŋjyeye, sùpyire maha ŋaare na ntùuli ŋjemu ŋuŋ' i piye pàama ke.»

⁴⁵ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Kile Saliyanj cyelentuŋj wà si jwo: «Cyelentuŋj, mpe jwumpe saha nyɛ Farizhɛɛnbii kanni wumɔ mà de! Mu na wuu cyere mú de!» ⁴⁶ Ka Yesu si u pyi: «Yii Kile Saliyanj cyelentiibii wuun'à kèɛge mú, ŋaha na ye yii à Kile Saliyanj pyi tuguro sùpyire ŋuŋ' i, pi si n-jà ntemu lwó mɛ. Yii yabilimpíi mú sí nyɛ na ŋɛg'a pi tège tíŋwòŋj na, ali nimbilere mɛ. ⁴⁷ Yii wuun'à kèɛge! Naha na ye yii tulyey'à Kile tũntunmpii mpiimu bò tècyiini i ke, yii à pire kwònhigii yaa na faanre. ⁴⁸ Lire l'à li cyêe na kapegigii yii tulyey'à pyi ke, na cyir'à bê yii á, ŋaha na ye pir'à Kile tũntunmpii bò. Ŋka yii pi ke, yii na pi kwònhigii faanre. ⁴⁹ Kile à tɛɛn u yákilifente e maa jwo “Mii sí raa na tũntunmpii pì tunni pi á, pi sí pì bò si pi sanmpii kyéerege.” ⁵⁰ Lire kurugo Kile tũntunmpii pi à bò mà lwó fo tècyiini i ke, Kile sí n-pa yii ná yii tulyeyi cêegɛ pire kyaa na, ⁵¹ mà lwó Abeli mbòŋj na, fo mà sà nɔ Kile tũntunŋj Zakari mbòŋj na, Zakari pi à bò Kileŋaarebage sèecyage ná sárayi tawwuge shwɔhɔl'e ke. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cêegɛ tire boore puni kurugo.

⁵² Yii Kile Saliyanj cyelentiibii, yii wuun'à kèɛge! Naha kurugo ye kuni li maha sùpyire pyi t'à Kile jwumpe cè ke, yii à para pi yaha lire kuni i. Yii yabilimpíi nyɛ na lire kuni ŋaare mɛ, mpii la ku nyɛ s'a li ŋaare ke, maa pire tegɛɛ kwòŋ.»

⁵³ Nyɛ puru jwumpe puni kàntugo, ka Yesu si fworu uru Farizhɛɛnŋj bage e na ŋkèɛge. Ka Saliyanj cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii lùyiri wuubii si yibiyi shiŋj puni taha u na. ⁵⁴ Pi mpyi na lire pyi si nta u pɛɛɛ ŋcú u ŋwɔshwɔre cyɛ kurugo.

12

*Yesu à u cyelempyiibii yeɛ na pi àha fyìnme tò wwomɔ na mɛ
(Macwo 10.26-27)*

¹ Lire tɛni i, ka supyikuruŋɔ nimbwɔhɔ si mpa bínni Yesu taan fo na piye fwòŋj. Pi mpyi a shiin kampwɔhii lada kwò. Ka Yesu si jwumpe sù u cyelempyiibii na maa jwo: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha fyìnme tò wwomɔ na Farizhɛɛnbii fiige mɛ. Pi na nyɛ bwúuruŋj yírigeyirige yaani fiige lire ndemu li maha mbyimpe nɔŋcwɔnhɔmpe yírigɛ sùpyanŋj pàama ke. ² Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à ŋwɔhɔ ke, cyire puni sí n-pa raa ŋaa. Kyaa maha kyaa li nyɛ numpini i ke, lire là mú sí n-kwôro ŋcɛmbaa mɛ. ³ Lire l'à li ta, yii aha jwumɔ maha jwumɔ ŋwɔh'a jwo numpini i ke, puru sí n-lógo canŋke e, yii aha jwumɔ maha jwumɔ jwo katilwɔhɔre e yii bayi kùruŋcwɔngil'e ke, puru sí n-pa raa jáare katanŋyí ŋuŋ' i.»

*Wuu a fyáge Kile na, wuu nyɛ a yaa wuu kyaa tɛg'a wuye funŋɔ pɛn mɛ
(Macwo 10.28-31)*

⁴ Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii pi nyɛ mii ceveebii ke, mii sí yi jwo yii á, ŋgemu u nyɛ u sí n-jà yaage kabɛɛ pyi sùpyanŋj na u mbòŋj kàntugo mɛ, yii àha raa fyáge uru yyaha na mɛ. ⁵ Yii à yaa yii a fyáge ŋgemu yyaha na ke, uru u nyɛ Kile, ŋaha na ye uru u maha jà a sùpyanŋj wà nafugombaage e u bonkwooni kàntugo. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii a fyáge Kile na.

⁶ Tá zíziine kanŋkuro maha mpéɛ daashii shuunni kanna mɛ? Ŋka Kile à yaha ti puni ninŋin ninŋinŋj na, marii ti saŋcwɔnŋj sigili. ⁷ Yii pi ke, yii li cè na yii kan'à waha Kile na

mà tòro tire zíziine ninyahara na. Ali ñùñjoore ti nyε yii ñùñyi i ke, Kile à tire puni pèrεge cè. Lire kurugo yii àha núru kyaa tège yiye funñɔ pen mε.»

*Mà nyε Supyañi Jyañi Yesu na, lire nyε mε mà cyé u na
(Macwo 10.32-33, 12.32, 10.19-20)*

⁸ Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká yyére li na sùpyire nyii na na uru na nyε Supyañi Jyañi wu ke, Supyañi Jyañi mú sí n-yyére li na Kile mèlεkεεbii nyii na na urufoo na nyε uru wu. ⁹ Nka ñgemu ká mii cyé sùpyire nyii na ke, mii mú sí urufoo cyé Kile mèlεkεεbii nyii na. ¹⁰ Sùpya ká ñcyé Supyañi Jyañi jwumpe na, lire kapiini sí n-jà yàfa urufoo na. Nka ñgemu ká Kile Munaani mεge kèεge ke, lire kapiini sì yàfa urufoo na mε.

¹¹ Pi aha mpa a yii cyáan na ñcwôre na ñkèεge Kile Jwumpe kàlambayi ñùñufeebii, lire nyε mε kini yyaha yyére shiinbii ná yukyaabii yyére tēni ndemu i ke, jwumpe yii sí n-jwo pi i ñcè na yii na nyε sēñi ñuñ'i ke, yii àha puru kani tège yiye funñɔ pen mε, ¹² ñaha na ye lire tēni yabilinji i, jwumpe yii à yaa yii jwo ke, Kile Munaani sí puru tîrige yii funñ'i.»

*Nàfuuñi sèe wuñi kani ná karigii cyi nyε cyi nyε a yaa cyi sùpyañi funñɔ pen mε
(Macwo 6.19-34)*

¹³ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka nàñi wà si jwo u á sùpyire shwòhòl'e: «Wuu cyelentuñi, mii la nyε maa yi jwo mii yyahafoon'á na u wuu tuñi kòoge táa, u u na nàzhan woge kan na á.» ¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Ei! Nà wà we! Jofoo u à mii tñε mà pyi yii kacwònròñi, lire nyε mε yii tuñi kòoge táafoonji ye?»

¹⁵ Nyε Yesu à uru nàñi ñwò shwò amuni ke, maa yi jwo u lógofeebii pun'á: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha nàfuuñi lage yaha ku tatεenge fò yii na mε. Naha kurugo ye sùpyañi nàfuuñi mée ká ñyaha fo mà sà mpyi u tayahaga na ñcaa na ñkànre, yii li cè na uru nàfuuñi sì n-jà urufoo sige kwùñi na mε.»

¹⁶ Mà tàanna ná puru jwumpe e, ka Yesu sí bàtaaga jwo pi á na: «Nàfuufoonji wà u ná mpyi ná kεrege e, kuru kεrege yafaayi mpyi na ñwòge u á sèl'e. ¹⁷ Canñka ka u u ntēen maa funñke cya maa jwo uye funñ'i “Mii sàha naha na kapyii cè mε, ñaha na ye tayahaga nyε mii ñijyee sùmañi na mε.” ¹⁸ U à funñke kyáala a kwò ke, maa jwo “Nde mii sí n-pyi ke, lire li nyε, mii sí na bwònhigii jya, si núru nimbwòhii faanra, si na sùmañi ná na yaayi sanñyi puni le cyire e. ¹⁹ Lire ká mpyi, mii sí n-jwo naye funñ'i, na mii à yyee ninyahagii ñjyi bégel'a yaha naye mεε na. Mii saha sì raa naye kànre mε, s'a lyí s'a byii si mpyi funntange e kanna.” ²⁰ Nyε uru nàfuufoon'á puru jwo uye funñ'i mà kwò ke, ka Kile si jwo u á “Mu funñɔ baa shinñi! Nke numpilage yabilinji i, mu sí n-kwù. Yaayi mu à bégel'a yaha maye mεε na ke, jofoo u sí n-pyi ná yire e ye?”

²¹ Nyε amuni li mú nyε, shin maha shin u nyε na nàfuuñi caa na bínnini ñge dijnyεñi i uye mεε na, mà li ta nàfuu nyε urufol'á Kile yyére mε, urufoo sí n-pa n-kwù n-yîri u taan ñge nàfuufoonji fiige.»

²² Nyε ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyí ná vāanñyi yii sí raa leni ke, yire tanñkani kà yii funñɔ pen mε. ²³ Naha kurugo ye sùpyañi múnaani tàyéreg'á fànha tò yalyire na, ka u cyeere tàyérege mú si fànha tò vāanñyi na. ²⁴ Yii sanñcyεenre kàanmucya ke! Ti nyε na faa pyi mε, ti nyε na sùma kwùun mε, sùma tabegege mú nyε t'á mε. Nka Kile maha ti ñwò caa. Tá yii nyε a pwóro sanñcyεenre na sèl'e mε? ²⁵ Funmpεenre sí n-jà yii jofoo pyi u jà a nimbilere bàra u shìñi canmpyaagii na ye?»

²⁶ Nyε kampyi funmpεenre sì n-jà yafyin bàra yii shìñi canmpyaagii na mε, ñaha na yii à yaayi sanñyi kani tèg'a yiye funñɔ pen ye? ²⁷ Yafwòhòfwòhòyi yi maha fyín sige e maa yafyεenre nisinante yaa ke, yii sòññɔ yire kyaa na ke! Yi nyε na báara pyi mε, yi mú nyε na kòonò pínni mε. Nka saanñi Solomani ná u nàfuufente puni i, u vāanndenke kà lemε nyε a jà a ñwò mà ñke yafwòhòfwòhòge kà ñinñkin yafyεenre kwò mε. ²⁸ Yafwòhòfwòhòyi yi nyε

sige e nijjaa, ná nùmpañña yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire lemε pyi p'à jwɔ amuni, yii nyε a li cè na nàkaana baa Kile sí vàananyi kan yii á mà? Yii dányañ'á cyére de!

²⁹ Yii yalyire ná yii yabyεere tanñanni nyε a yaa li tateenge fô yii na mε. ³⁰ Mpii pi nyε pi nyε a dá Kile na mε, pire pi maha funnyi pεn ná yire yaayi kani i tèrigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaa li nyε yii na ke, yii Tunji Kile à yire puni cè. ³¹ Mà jwo yii kwôro yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage nijcyiig'á yaa ku pyi Kile Saanre. Lire ká mpyi, u sí yire yaayi sananyi kan yii á.»

³² Ka Yesu sí nùr'a jwo u cyelempyiibil'á: «Yii na nyε mu à jwo mpàkurunjo nimbilere, ñka yii àha raa fyáge mε, ñaha na ye l'à táan yii Tunji Kile e mà yii le u Saanre e. ³³ Yii yii cyeyaayi pére, yii i uru wyéreni tég'a fòñofeebi tégε. Yii nàfuu tabegege nijcennε yaa yiye mεε na ninyiñi na, ñkemu ku nyε ku nàfuunji sì n-kwò mε. Nàñkaalii ná ntòon nyε kuru cyage e si ñkwò u kèεge mε. ³⁴ Yii li cè, cyage e sùpyañi nàfuunji nyε ke, wani u sònñore maha mpyi.»

*Báarapyiñi nijcenni ná báarapyiñi nimpñi kani
(Macwo 24.36-51)*

³⁵ Ka Yesu sí nùr'a jwo u lógofeebil'á: «Yii yii báarapyi vàananyi le yii i bégele tèrigii puni i. Yii i yii làmpaabii mñn'a yaha tèrigii puni i. ³⁶ Yii pyi mu à jwo báarapyii mpiimu pi à bégel'a tēn pyenge e, na pi nùñufoonji tēpani sigili, u aha yíri cikwōnre cyage e, mà pa tère o tère e, maa mpa pyenge jwōge kúu ke, pi i yír'a ku múgo u á. ³⁷ Nyε nùñufoonji ká mpa báarapyiibii mpiimu ta ñómbaa ke, pire wuuni sí jwɔ. Sēñi na mii sí yi jwo yii á, lire ká mpyi, nùñufoonji sí uye pwo si njyì yaa ñkan báarapyiibii puni niñkin niñkin'á, pi lyì. ³⁸ Lire e ke nùñufoon'á pa niñinke na yo, u à pa ñkùpecyiini na yo, u aha mpa báarapyiibii mpiimu ta ñómbaa ke, pire wuuni kani sí jwɔ.»

³⁹ Yii li cè na kàmpyi bage foonji mpyi maha nàñkaañi tēpani cè, u mpyi maha sí jεε u yaha u kakyaare pyi mε. ⁴⁰ Lire e ke yii mú à yaa yii bégel'a kwôro, ñaha na ye tēni i Supyañi Jyañi sí nùru n-pa ke, yii nyε a lire cè mε.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, ka Pyeri si u pyi: «Kafoonji, mu à ñke bàtaage jwo mà yyaha tíi ná wuu kanni i laa, sùpyire puni kyaa li?»

⁴² Ka Yesu si u pyi: «Báarapyiñi na, nùñufoon'á dá pi sanmpii shwòhòl'e, u yákiliñi mú s'à pēe ke, uru báarapyiñi shiñi nùñufoonji maha yaha u u pyenge karigii cwōnre, maa njyìñi kaan báarapyiibii sanmpil'á u tēkanl'e. ⁴³ Nyε báarapyi maha báarapyi nùñufoo, u à pa u ta u u báarañi nijcenni pyi amuni ke, uru wuuni sí jwɔ. ⁴⁴ Sēñi na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyiñi nùñufoonji sí u pyenge karigii puni nùñufente le u cye e.

⁴⁵ Ñka báarapyiibii kacwōnrōñi ñgemu ká a sōññi uye funñ'i na uru nùñufoonji sí mɔ lire kùluni i, maa wá na u báarapyiñeεbii bwùun, maa uye yaha njyìñi ná mbyañi laage e, maa sinmpe byii na jcwō ke, ⁴⁶ canñke ku nyε uru báarapyiñi nyε a tēn ná k'e ná tēni li nyε u nyε a sōññō ná l'e mε, u nùñufoonji sí n-páa n-pa. Kapii maha kapii u à pyi ke, nùñufoonji sí u kyérege cyire puni na, mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i mε, si u ná pire sàrañi pyi niñkin.

⁴⁷ Báarapyiñi u à nùñufoonji nyii wuuni cè maa mpyi u nyε na li pyi mε, uru báarapyiñi bwōnre nizhwōre sí nyaha de! ⁴⁸ Ñka báarapyiñi u nyε u nyε a u nùñufoonji nyii karigii cè mε, maa ntòr'a wurug'a kapyimbaala pyi ndemu l'á yaa ná bwōnr'e ke, urufoo sì bwōnrō nijyahara shwò mε.

Amuni li mú nyε, Kile à yaaya nijyahaya kan ñgemu á ke, u maha yaaya nijyahaya cya urufol'á. U aha kariii nijyahanyahagii le ñgemu cye e ke, u sí urufoo yíbe kariii nijyahanyahagii kyaa na mú.»

*Sùpyire sí n-láhala tiye na Yesu kurugo
(Macwo 10.34-36)*

⁴⁹ Ka Yesu sí nùr'a jwo: «Mii à pa mpa nage le niñke na. Mii la mpyi numε si ku ta k'á mñn'a kwò. ⁵⁰ Ñka mii à yaa mii u mbyígame yyefuge e folò, mu à jwo bà sùpyañi ká a ñko

si batize pi maha u mbyîgime lwøhe e pyinƙanni ndemu na mε. Mii funvwugo wuŋi u nyε na cyire karigii canmpyige sigili.

⁵¹ Yii àha raa sônŋi na mii à pa si mpa jwumabenƙe le sùpyire ná tiye shwøhøl'e ñiŋke na mà dε! Mii sí yi jwo yii á, mii à pa mpa mbèmbaanŋi le sùpyire ná tiye shwøhøl'e. ⁵² Lire kurugo mà lwó numε na, shiin kaŋkuro sí n-pyi pyenyi y'e, pi sì n-bê mε. Shiin taanre sí n-wwò s'a shiin shuunni tùnni, shiin shuunni sí n-wwò s'a shiin taanre tùnni. ⁵³ Pyenyi y'e, tufoonŋi sí n-yîri jyafoonŋi kurugo, jyafoonŋi mú sí n-yîri tufoonŋi kurugo. Nufoonŋi sí n-yîri pworofoonŋi kurugo, pworofoonŋi mú sí n-yîri nufoonŋi kurugo. Nacwoŋi sí n-yîri napworoŋi kurugo, napworoŋi mú sí n-yîri nacwoŋi kurugo.»

Kacyeenkii ñcèŋi
(Macwo 16.2-3)

⁵⁴ Supyikuruŋke ku mpyi wani ke, ka Yesu si núr'a jwo kur'á: «Yii aha kilenŋi nya u à wwò canŋacwumpe* e, yii maha jwo na zànha sí n-pa, nàkaana baa ku mú maha mpa. ⁵⁵ Kafεεge ká a fwu na yîri wòro kùl'e, yii maha jwo na kafuge sí n-pêe niŋjaa dε! Amuni li mú maha mpyi. ⁵⁶ Yii pi à fyinmε tò wwomø na ke, yii à jà a cyire karigii puni tèepyinƙii cè, ka jaha si li ta ñcyii cyi nyε na mpyi yii shwøhøl'e numε ke, yii nyε a jà a cyire cè mà yε?»

(Macwo 5.25-26)

⁵⁷ Naha na kani yii à yaa yii pyi ke, yii nyε a jà a lire cè yiy'á si li pyi pyinƙanna niŋcenne na mà yε?

⁵⁸ Wà ha mu yyere fànhe e, ka yii i wá na ñkèεge wani, mu à yaa mu u jwumabenƙe cya fwøfwø ná urufol'e kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaanŋi cye e, uru si ma le u báarapyinŋi cye e, pi i ma le kàsuni i mε. ⁵⁹ Mii sí yi jwo mu á, mu aha mpyi mu nyε a lire pyi mε, mu sì n-sii n-fworo wani ná mu nyε a urufoo fwooni tò feefee mà yε!»

13

Yii à yaa yii toronƙanni kèenŋe

¹ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka sùpyire tà si mpa Galile kùluni shiinbii pìi mbò jwo u á. Fànhafoonŋi Pilati u mpyi a pìi tun pi à sà pire bò Kileŋaarebage e mà pi yaha pi i sárayi wwû. ² Ka Yesu si pi pyi: «Nte sùpyire ti nte pi à bò amε ke, yii na sônŋi na pire kapegigii nimpyiinƙii cyi mpyi a nyaha mà tòro Galile kùluni shiinbii sanmpii wogigii na bε? ³ Lire bà mε, ñka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyε a yii toronƙanni kèenŋe mε, yii puni mú sí n-kwû. ⁴ Silowe batønge k'à keb'a cwo Zheruzalému kànhe shiinbii ke ná baataanreŋi mpiimu ñuŋ'i mà bò ke, yii na sônŋi na pire kapegigii nimpyiinƙii cyi à nyaha mà tòro Zheruzalému kànhe shiinbii sanmpii wogigii na bε? ⁵ Lire bà mε, ñka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyε a yii toronƙanni kèenŋe mε, yii puni mú sí n-kwû.»

⁶ Nyε ka Yesu si bàtaaga jwo pi á na: «Nànŋi wà na mpyi ná ερεzen cikøøge e. ερεzen cire shwøhøl'e fizhiye cige na mpyi wani. Cikøøge foo mpyi maha sì na kuru cige kàanmucaa u aha ñkwò a yasεε ta ku na. Ñka u shèe maha shèe, u mpyi maha sà yafyin ta ku na mε. ⁷ Ka u u yi jwo u báarapyinŋ'á “Wíi, cyi yyee taanre cyi nyε ñcyii, mii na ma na ñke cige kàanmucaa kampyi k'à yasεε yaa, mii sí sì tà ta ku na mε. Ku kwòn à wà, jaha na yε ku nyε cikøøge cire sannte shwøhøl'e kaŋwøø baa.” ⁸ Ka báarapyinŋi si u pyi “Mii ñuŋufoonŋi, mii na li caa mu á, maa ku yaha ku niŋjyee pyi, mii sí ku ñuŋke tugo n-kwûulo si ñkyàra le ku taan. ⁹ Lire ká mpyi, ka ku u yasεε pyi yyeeela, ku sí n-yaha wani. Ñka k'aha mpyi ku nyε a yasεε pyi mε, maa nta a ku kwòn.”»

Yesu à dàfoo cùuŋø canŋonƙe e

¹⁰ Nyε Yahutuubiicanŋonƙe k'e, Yesu mpyi na sùpyire kálali Kile Jwumpe kàlambage k'e. ¹¹ Sùpyire shwøhøl'e ceenŋi wà na mpyi wani, jínanŋi wà mpyi u e, uru jínanŋi mpyi a yyee

* 12:54 Izirayeli kini i, canŋacwumpe e zànhe niŋyahaga maha yîri.

ke ná baataanre pyi u e, maa dàñi yampe yaha u na, fo mà u pyi u saha nyε na jà a tíl'a yyére mε. ¹² Nyε Yesu à u nya ke, maa u yyere maa jwo u á: «Ceewe, mu yamp'à láha mu na ninjaa.» ¹³ U à puru jwo ke, maa u cyeyi taha u na, lire tènuuni i, ka ceenji tùbuñi si ntíl'a sànhana, ka u u Kile kée.

¹⁴ Nyε tènì i Kile Jwumpe kàlambage nùñufoon'á Yesu nya u à ceenji cùuñò canñonke e ke, ka li i u lùuni yîrige sèl'e, ka u u jwumpe lwó maa jwo sùpyir'á: «Cibilaage e, yii à yaa yii a báarañi pyi canmpyaa baani funñ'i, lire e ke yii a ma, yii a cicuumpe caa cyire canmpyaagil'e, ñka canñonke e bà mε!» ¹⁵ Ka Kafoonji Yesu sí u pyi: «Yii pi à fyinme tò wwomə na ke, joofo u nyε yii shwəhəl'e ñgemu u nyε u nyε na u nìiyi, lire nyε mε u dùfaanji sàñre canñonke e maa yi kan y'à bya mà ye?» ¹⁶ Ná yii maha jà a lire pyi, ñge ceenji sí u nyε Ibirayima tұлuge shin ke, ka Sitaanniñi si u cù a pwə, fo yyee ke ná baataanre e, ka ñaha si li ta tire pwəəre kà ñjà zàñha ndáha uru ceenji na canñonke e mà ye?» ¹⁷ Nyε Yesu à puru jwo ke, ka u zàmpeenbii puni si silege. Ñka sùpyire sannte puni mpyi funntange e Yesu kabwəhigii nimpyiinñkii puni kurugo.

*Kile Saanre maha sù nimbilere maa mpêre
(Macwo 13.31-33; Marika 4.30-32)*

¹⁸ Nyε ka Yesu si nùr'a kàlañi sogo maa jwo: «Kile Saanre nyε mu à jwo ñaha bε? Ná ñaha shi i mii sí ti tàanna bε? ¹⁹ Ti na nyε mu à jwo mutaridi cige yasεε, nàñi wà a sà ntemu nùgo u cikəəge e ke. Kuru cige pyàñi maha yîlege, ñka u aha fyîn, cige maha lyεge fo maha mpa mpyi cibwəhə, sañcyεenr'a sù wá na ti shèere yaa ku ñkényì i.»

²⁰ «Ná ñaha shi i mii sí Kile Saanre tàanna sahañki ye? ²¹ Ti na nyε bwúuruñi yîrigeyirige yaani fiige. Ceewe ká li nimbilere le farini mbyimε ñiñyaham'i mà cwəñhə, li maha puru mbyimpe ñiñcwəñhəmpe puni yîrige.»

*Nùmpañke tata kuni na nyε mu à jwo tajyinhwə nimbilere
(Macwo 7.13-14, 21-23)*

²² Nyε lire kàntugo ka Yesu si ntòro ná ñani i, na ñkèege Zheruzaləmu kàñhe kàmpañke na. U ñiñkareñi mpyi na Kile jwumpe yu sùpyir'á kàñbwoyi ná kàñpyεere na. ²³ Ka nàñi wà si u pyi: «Kafoonji, tá nùmpañja tafeebii sí ñyaha bε?» Ka Yesu si pi pyi: ²⁴ «Yii fànha le yii i jyè tajyinhwəge nimbileni i, ñaha na ye mii sí yi jwo yii á, tènì là na ma shinñyahara la sí n-pa n-pyi si jyè kuru tajyinhwəge e, ñka pi si n-pa jà mε. ²⁵ Tènì i bage foo sí n-pa n-yîri si bage tò si ku shwəhə ke, lire ká yii ta cyíinñi na, yii sí raa bage kúuli s'a ñko “Kafoonji! Ñwəge múgo wuu á.” Lire ká mpyi, Kafoonji sí n-jwo yii á na uru nyε a yii cè mε. ²⁶ Lire tènì i, yii sí raa ñko “Ko wuu ná mu à tél'a lyí maa bya siñcyan ke! Mu mú s'à Kile jwumpe jwo wuu á wuu kàñhe pyenkuuñi i, ka mu u nùr'a jwo na mu nyε a wuu cè mà?” ²⁷ Yii aha puru jwo, u sí nùru yi taha yii á na uru nyε a yii cè mε, na yii yîri uru taan, yii kapimpyiibii.

²⁸ Nyε mà yii yaha cyíinñi na, yii aha mpa yii tulyeyi Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba ná Kile tùnntunmpii puni nya Kile Saanre e tènì ndemu i ke, yii nàvunñə wuubii sí raa myahigii súu s'a ñkyàñhigii kùru. ²⁹ Sùpyire tà mú sí raa yîri diñyεñi nùnyì sicyεereñi na, si mpa jyè Kile Saanre e, si lyî. ³⁰ Lire tènì i, sùpyire ti nyε numε kàntugo yyére ke, tire tà sí n-pa n-pyi yyaha yyére. Mpii pi nyε numε yyaha yyére ke, pire pii mú sí n-pa n-pyi kàntugo yyére.»

*Yesu à jwo Zheruzaləmu kàñhe kyaa na
(Macwo 23.37-39)*

³¹ Nyε lire tènì yabilinji i, ka Farizhεenbii pii si file Yesu na, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u fworò nde kùluni i feefee, ma a sù cyage kabεr'e, ñaha na ye saanñi Erədi wá na mu caa raa bùu.» ³² Ka Yesu si pi pyi: «Yii a si, yii i sà yi jwo Erədi cwofoon'á, na mii naha na jínabii kàre na yige pifeebil'e marii yampii cùuñi ñcyii canmpyaagii shuunniñi i, cyire ká ntòro, canntanrewoge e mii báarañi sí n-kwə. ³³ Mii à yaa mii u cyire canmpyaagii

taanrenji pyi si sà na báaraŋi fûnŋɔ Zheruzalɛmu kànhe e. Naha kurugo ye Kile tûnntunŋi wà tufiige nyɛ a yaa u bò cyage kabɛr'e Zheruzalɛmu kàntugo mɛ.»

³⁴ Ka Yesu sí núr'a jwo: «Ei! Zheruzalɛmu shiinbii, yii Zheruzalɛmu kànhe shiinbii, yii pi maha Kile tûnntunmpii wà ná kafaayi i maha bùu ke, y'à tooyo niŋyahaya kwò, mii la mpyi si yii bínni yiye e, s'a yii kàanmucaa, bà ñkùnuŋi maha u pyìre bínni tiye e maa bùru ti nuŋ'i mɛ. Nka yii nyɛ a nyɛ lire e mɛ. ³⁵ Ku ke numɛ! Kile sí cye wwû yii kànhe taan si yii yaha yiye kanna na. Mii sí yi jwo yii á, yii nyiini saha sì n-tègɛ mii na mɛ, fo canŋke yii sí n-pa raa ñko “Ngemu u nyɛ na ma Kafoonji Kile mɛgɛ na ke, Kile u jwó le ur'á*.”»

14

Yesu à yaŋi wà cùuŋɔ canŋɔŋke k'e sahaŋki

¹⁻² Nyɛ Yahutuubiicanŋɔŋke k'e, Farizhɛɛnbii ñuŋufoonji wà mpyi a Yesu yyere na u sà lyí uru yyére, ka Yesu si nyɛ. Sùpyire ti mpyi wani uru shinbwoŋi pyɛnge e ke, nàŋi wà yaŋgwu na mpyi tire shwòhòl'e, puru yampe mpyi a u cyeere cyeyi yà pyi y'à fwò fwò. Ka pi i wà na Yesu kàanmucaa kampyi u sí nyɛ uru yaŋi cùuŋɔ canŋɔŋke e.

³ Ka Yesu si jwumpe lwó maa Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii yíbe: «Mà tàanna ná wuu Saliyaŋi i, wà à yaa u jà a yaŋa cùuŋɔ canŋɔŋke e la*?» ⁴ Ka pi i fyáha, pi wà nyɛ a nyɛn'a u ñwò shwò mɛ. Ka Yesu si u cyeyi taha yaŋi na maa u cùuŋɔ, maa u pyi u a sì pyɛnge.

⁵ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a pi yíbe: «Jofoo u nyɛ yii shwòhòl'e, ná urufoo jyaŋi, lire nyɛ mɛ u nùŋi wà ká ñcwò bèɛnŋ'i mà bê ná canŋɔŋke e, urufoo sí nyɛ u yaha wwùmbaa ye?» ⁶ Pi nyɛ a nyɛn'a u ñwò shwò mɛ.

Nùŋjirire ná ñùzɔgore kani

⁷ Nyɛ Yesu à pa li kàanmucya mà li nya na Farizhɛɛnŋ'à sùpyire ntemu yyere ke, na bwompe tatɛɛnyi kurugo pi puni nyɛ na fí ke, ka u u ñke bàtaage jwo pi á:

⁸ «Sùpya ká mu yyere cikwònrò na, ka mu u shà, ma hà zà ntèɛn yatɛɛnnyi puni yyaha yyére woge e mɛ. Naha kurugo ye u aha nta u à shinbwoŋi wà yyere ñgemu u à fànha tò mu na ke, ⁹ uru ká mpa, ka yii yyerefoonji si mu pyi, na ma yíri maa kuru yatɛɛnŋke kan uru shinbwoŋ'á, mu silege wuŋi u sí n-yíri n-sà n-tèɛn fo kàntugo yyére yatɛɛnŋke e. ¹⁰ Lire e mii sí yi jwo yii á, pi aha yii wà yyere lire kataanni fiige na, mu aha shà, sà ntèɛn yatɛɛnnyi puni kàntugo yyére woge e. Lire ká mpyi, mu yyerefoonji ká li nya na mu à yaa ná yatɛɛnŋke yyaha yyére woge e, maa sà mu pyi “Na cevoò, yíri ma a ma naha, yatɛɛnŋke yyaha yyére woge e.” Lire tɛni i, mu ñuŋke sí n-yíri ma lyìnyɛbii shwòhòl'e.

¹¹ Lire e yii li cè, shin maha shin u à uye dùrugo ke, Kile sí urufoo tírige, ñka shin maha shin u à uye tírige ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

¹² Nyɛ nàŋi u mpyi a Yesu yyere na u sà lyí uru yyére ke, ka Yesu si yi jwo ur'á: «Mu aha a ñko si sùpyii yyere pi pa lyí mu yyére canŋke e, lire nyɛ mɛ numpilage e, mu sùpyire niŋjyerere nyɛ a yaa ti pyi mu ceveebii ná mu sìnyɛbii ná mu cìnmpyiibii ná mu tɛɛnyɛbii náfuufɛbii mɛ. Naha kurugo ye pire mú sí n-jà mu yyere canŋka, nde mu à pyi pi á ke, si lire fwooni tò mu á. ¹³ Nka mu aha sí raa kataan pyi, mu à yaa mu u fòŋɔfɛbii ná cwòhómɔfɛbii ná dìshiyifɛbii ná fyinmpii yyere. ¹⁴ Lire ká mpyi, mu wuuni sí ñwò, mpii pi à tíi ke, Kile ká pire ñè a yige kwùŋi i canŋke ñkemu i ke, kacɛnni mu à pyi tire sùpyire na ke, u sí lire fwooni tò mu á, naha na ye pi nyɛ a mpyi a jà a mu kacɛnni fwooni tò mu á mɛ.»

Lyìmbwooni bàtaage (Macwo 22.1-10)

* **13:35** Zaburu 118.26 * **14:3** Farizhɛɛnbii u sòŋŋɔŋkanni i, shinŋi u nyɛ na múnaa tawwugo caa ke, uru kanni wà si n-jà n-tègɛ canŋɔŋke.

15 Nye Yesu lyìjɛbil'à puru jwumpe lógo ke, ka pi wà nin̄kin si jwumpe lwó maa jwo u á: «Mpii pi sí n-jyè Kile Saanre e si lyí ke, pire wuun'à jwɔ!» 16 Ka Yesu si uru nàñi jwɔ shwɔ ná bàtaag'e na:

«Can̄ka nàñi wà u ná njyì nijyahawa shwɔhɔ, maa shin̄yahara yyere pi sà lyí uru yyére. 17 Tèelyiin'à pa nɔ ke, ka u u u báarapyiñi tun u sà sùpyire yyere pi pa lyí. 18 Nka pi pun'à kariii mɛgɛ le maa jcyé karaga uru njyìñi talyige e. Shincyiiñi báarapyiñ'à yyere ke, ka uru si yi jwo u á “Sà yi jwo ma jùñufooñ'á na u uye san̄ja yaha na á, mii à kɛɛgɛ shwɔ, mii à yaa mii u sà ku kàanmucya.”

19 Ka báarapyiñi si ñkàr'a sà wabɛɛ yyere, ka uru si u pyi “Sà yi jwo ma jùñufooñ'á na u uye san̄ja yaha na á, mii à nupyahii kɛ shwɔ, mii s'à yaa mii u sà cyi taanna faañi na.”

20 Ka u u núr'a kàr'a sà wabɛɛ yyere, ka uru mú si u pyi “Sà yi jwo ma jùñufooñ'á na mii à ceewe fúru numɛ. Lire kurugo mii si n-jà n-shà mɛ.”

21 Nye ka báarapyiñi si núr'a pa puru jwumpe yyaha jwo u jùñufooñ'á. Ka u lùuni si yîri, maa jwo báarapyiñ'á na u fyâl'a sà fòñfɛebii ná cwɔhɔmɔfɛebii ná dîshiyifɛebii ná fyinmpii yyere, sùpyire tabinniyyi ná pyɛnkuunji i, u a ma.

22 Nye báarapyiñ'á sà pire yyere ke, maa jwo u jùñufooñ'á “Mii jùñufooñi, mii à mu tùnnture pyi ñka tatɛnyɛ nin̄gaya saha na naha dɛ!” 23 Ka jùñufooñi si u pyi “Sà ma a jaare ma a mâre kumbwoyi ná kɛɛkuubil'e, ma a fànha le ma a sùpyire kárama t'a ma, bà tatɛnyi san̄nyi si mpyi si jî mɛ. 24 Mii sí yi jwo yii á, sùpyire t'à yyere yyecyiige na, ka ti i jcyé pañja ke, pire wà cye si n-jyè mii njyìñi i mɛ.”»

*Pyiñkanni na wà sí n-jà n-pyi Yesu cyelempya ke
(Macwo 10.37-38)*

25 Can̄ka mà Yesu yaha jani na, supyikuruñɔ nimbwɔhɔ mpyi a taha u fye e. Ka u u yyaha kɛɛnyɛ pi á, maa jwo: 26 «Shin maha shin la ku jye si mpyi mii cyelempya ke, ná urufoo jye a mii kyaa táan uy'á mà tòro u tunji ná u nunji ná u cwonji ná u pyiibii ná u sìjɛebii na, maa mii kyaa táan uy'á, ali mà tòro u yabilinji na mɛ, urufoo jye a yaa ná mii cyelempyigire e mɛ. 27 Shin̄ji la ku jye si mpyi mii cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pi mɛɛ mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo jye a yaa ná mii cyelempyigire e mɛ.

28 Jofoo u jye yii shwɔhɔl'e, ná urufoo la jye si batɔngɔ faanra, u si n-tɛɛn si fun̄ñke kyaala fɔlɔ, si li kàanmucya kampyi u sí n-pa n-jà ku faanra n-kwɔ mà ye? 29 Ná urufoo jye a lire pyi mɛ, maa ku jwɔ cù na faanre, kàntugo ka bage san̄ñke si u jà faanraga, mpii pi na ntùuli marii ku jaa ke, pire sí raa urufoo cyàhali, 30 s'a ñko: “Aa! Nge nàñ'á u bage jwɔ cù na faanre, ka ku u mpa u jà faanraga.”

31 Amuni li mú jye, l'aha mpyi mu à jwo saan̄ji wà na ñko raa kàshi kwùun u saan̄jɛɛñi wà na ná u kàshikwɔɔnbii kampwɔhii kɛñi i (10.000). Tá u sí n-tɛɛn si fun̄ñke kyaala si jncè kampyi u kàshikwɔɔnbii sí n-jà u zàmpɛññi kàshikwɔɔnbii kampwɔhii beñjaaganji (20.000) tùn mɛ? 32 Nka u aha li kàanmucya mà li jya na u si n-jà uru saan̄ji na mɛ, u sí n-wyèɛ sîsurufoo tùugo u sà jwumabɛñɛ cya u á.

33 Nye amuni li mú jye, yii ñgemu ká mpyi u jye a kàntugo wà u cyeyaayi puni na mɛ, urufoo si n-jà n-pyi mii cyelempya mɛ.

*Yesu wuubii jye suumɔ ná bɛɛnmɛ fiige
(Macwo 5.13; Marika 9.50)*

34 Suumpe na jye yacɛñɛ. Nka pu tìpoompe ká fwororo p'e, jaha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahan̄ki ye? 35 Pu saha si n-jà là jwɔ jìñke na mɛ, pu mú si n-jà n-pyi ñkyàra mɛ. Pu sí n-wà cyíin̄ji na.

Nye shin maha shin la ku jye si kariii yyaha cè ke, urufoo u nin̄gyigigii pɛɛɛ, u raa nùru.»

15

Mpàñi nimpinniñi bàtaage (Macwo 18.12-14)

¹ Nye canŋka, mepenge shiinbii pìi niñyahamii mu à jwo múnalwɔɔre shwofeebii mpyi a pa bínni Yesu taan s'a u jwumpe núru. ² Nye Farizhɛɛnbii ná Kile Saliyañi cyelentiibil'à lire nya ke, ka pi i wá na ñkunni piye shwɔhɔl'e na: «Naha na ñge nàñ'à ñen'a mepenge shiinbii yaha pi i bàrali u na, fo maha bínnini na lyî ná pi e ye?»

³ Nye Yesu à pi kunuñke lógo ke, maa ñke bàtaage jwo pi á na:

⁴ «Jofoo u ñye yii shwɔhɔl'e, kampyi mpàa ñkuu (100) pi ñye urufof'á, ka wà niñkin si mpínni, tá urufoo maha pi sanmpii beecyɛɛere ná ke ná baacyɛɛreni (99) yaha waber'á sige e, maa sà a nimpinniñi caa fo u aha nya mɛ? ⁵ U aha u cya a nya tɛni ndemu i ke, u funntanga wuñi sí u lwɔ nde yacige e, ⁶ si mpa pyenge. U aha mpa ná u e, u sí u ceveebii ná u tɛɛñɛɛbii yyere si jwo “Yii a ma, wuu u mpa múguro siñcyan. Mii mpàñi u mpyi a pínni ke, mii à u nya.”

⁷ Mii sí yi jwo yii á, amuni li mú ñye, kapimpyiñe niñkin ká u toroñkanni kɛɛññe, funntange ku maha mpyi niñyiñi na uru kanni kurugo ke, kur'à pɛe sèl'e. Kuru funntange fiige ñye na mpyi niñyiñi na, shiin beecyɛɛere ná ke ná baacyɛɛere (99) kurugo mɛ, pire mpiimu pi ñye na sòññi na pir'à tí na pire saha ñye a yaa pi pi toroñkanni kɛɛññe mɛ.»

Wyéɛfyinñi nimpinnini bàtaage

⁸ Ka Yesu si núr'a bàtaage kabere jwo na:

«Ceeni ñgire u ñye, kampyi wyéɛfyinñi daashii ke u ñye u á, ka niñkin si ñcwo mà pínni bage e, na u si lùuni táan si làmpa míni si bage kùruñcwɔngii puni yaa mpwɔ, si u cya fo si u nya mà ye? ⁹ U aha u nya tɛni ndemu i ke, u sí u pucyaabii ná u ciñɛɛbii yyere si yi jwo pi á “Yii a ma, wuu u mpa múguro siñcyan. Mii wyéɛreni u mpyi a pínni ke, mii à u nya.”

¹⁰ Lire pyiñkanni na, mii sí yi jwo yii á, kapimpyiñe niñkin ká u toroñkanni kɛɛññe, kuru maha mpyi funntanga nimbwɔhɔ Kile mèlɛkɛɛbil'á niñyiñi na.»

Jyafoonji nimpinniñi bàtaage

¹¹ Nye ka Yesu sí núr'a bàtaage kabere jwo pi á na: «Nàñi wà u ná mpyi ná jyaa shuunni i.

¹² Canŋka ka jyafoonji nimbileni si jwo tufoon'á “Baba, mii nàzhan'á yaa u pyi ñgemu yii kɔɔge ke, yii ku táa yii i uru kan na á!” Nye ka tufoonji si ñɛɛ, maa u nàfuuñi táa u jyaabii shuunniñi shwɔhɔl'e. ¹³ Canmpyal'à tòro ke, ka jyafoonji nimbileni si u cyeyaayi puni pɛɛ, maa fwor'a kàr'a sà ntɛɛn kiritɔɔnni l'e ná u wyéɛreni i. Mà u yaha wani, ka u u cye le ñùñɔ baa karigil'e na mpyi, fo mà pa ñkwɔ u nàfuuñi na.

¹⁴ Tɛni i u à u nàfuuñi kɛɛg'a kwɔ feefee ke, ka lire mú si bê ná katibwɔh'e k'à cwo lire kɛni na. Ka ñgahanji si li ñwɔ cù na u taa. ¹⁵ Y'à pa u yyaha jà ke, ka u u ñkàr'a sà jyè báarañi i lire kɛni shinñi wà á, ka uru si ñkàr'a sà u yaha sige e, u u caabii nàhe. ¹⁶ Katege kurugo, u la mpyi maha mpyi s'a caabii yalyire lyî. Nka wà mpyi maha tà kaan u á mɛ.

¹⁷ Nye mà u yaha pur'e, ka u u mpa sòññɔ uye funñ'i canŋka maa jwo “Báarapyii niñyahamii na ñye mii tun'á wuu kɛni i, pi puni na lyî na ntɛnni fo na cyeyi wwû ñjyñi i. Nka mii wi ke, katege ku ñke ku u ñko raa mii bùu naha. ¹⁸ Nde mii sí n-pyi nume ke, lire li ñye nde: mii sí núru raa wá na tuni yyéɛ, sí sà yi jwo u á na mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi u na. ¹⁹ U saha ñye a yaa u mii cù u pyà fiige mɛ, ñka u à yaa u mii cù mu à jwo u báarapyi.”

²⁰ Nye u à funñke kyaala a kwɔ ke, maa kuni lwɔ na ñkɛɛge u tuni yyéɛ. Mà u yaha u sàha ñkwɔ a nɔ pyenge na mɛ, ka tufoonji si u nimpani nya tatɔɔnge e, ka u ñùñaare si u ta, ka u u fê a jyafoonji ñùñɔ bê, maa sà u púr'a cù mà ta uye na. ²¹ Ka jyafoonji si jwo u á “Baba, mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi mu na dɛ! Mu saha ñye a sàa yaa mu u mii cù ma pyà fiige mɛ.”

²² Ka tufoonji si u báarapyiibii yyere maa jwo “Yii fyâl'a sà vâanntinmbwoyi puni nisinanke lwó yii pa le u na, yii i kampefegeni wà le u na, yii i tanhanyi yà le u na, ²³ yii i sà kàcwøge nùñi niñcenni cù, yii pa bò, wuu u lyî wuu u múguro sèl'e. ²⁴ Naha kurugo ye mii jyanji u ñge ke, mii mpyi a li yaha na u à kwû, ñka u ñyii wuñ'à pa, u mpyi a pînni, ñka mii à u ñya sahanji.” Ka múguroñi si ñwò cù pi á.

²⁵ Lir'à pyi mà uru nàñi jyanji niñjyenji ta sige e. Nyé tène i u à yîri sige e na ma mà pa byanhara pyenge na, na yatire tûnmpe núru, maa kwòhàkwòhàbii ñaa ke, ²⁶ ka u u báarapyiñi wà yyere mà yíbe, nde li ñye pyenge e ke, si lire cè. ²⁷ Ka báarapyiñi si u pyi “Mu kàntugo wuñi u à pa, lire e yii tun'à wuu pyi wuu à sà kàcwøge nùñi niñcenni cù mà pa bò, ñaha na ye uru jyanji niñcenni wu à nùr'a pa.”

²⁸ Yyaha wuñ'à puru lógo ke, ka u lùuni si yîri, u ñye a ñen'a jyè pyenge e me. Ka tufoonji si fwor'a pa si mpa u fòññò si ndèye pyenge e. ²⁹ Ka jyafoonji si jwumpe lwó maa jwo tufoon'á “Cyi yyee jùuli cyi ñye ñcyii mii na báarañi pyi yii á biliwe fiige ye? Canña niñkin, yii sàha mii tun, ka mii i ñcyé me. Nka ali sikabilini nintiini yii ñye a li kan mà ñya mii ná na ceveebil'á wuu u múguro siñcyan me. ³⁰ Nka mu jyanji u à mu nàfuuñi lwó a sà ñkèege cibahani i ke, ur'à pa ke, ka mu u kàcwøge nùñi niñcenni cù mà bò u na.”

³¹ Ka tufoonji si jwumpe lwó maa jwo jyafoonji niñjyen'á “Mii jyanji, ma hà lire waha maye na me, mii ná mu u ñye naha tèrigii puni i ke, ko mii cyeyaayi puni ñye mu wuyo ke! ³² Wuu mpyi a li yaha na mu kàntugo wuñ'à kwû, ñka u ñyii wuñ'à nùr'a pa. U mpyi a pînni ñka wuu à nùr'a u ñya. Lire e ke wuu à yaa wuu pyi funntange ná múguroñi i.”»

16

Báarapyiñi siñcyiime wuñi bàtaage

¹ Nyé Yesu à nùr'a bàtaage kà jwo u cyelempyiibil'á na: «Nàfuufoonji wà u ná mpyi a báarapyi lwó a yaha u u u karigii cwòñre. Kàntugo, ka nàfuufoonji si mpa a núru sùpyire ñwò na, na u báarapyiñi wá na u cyeyaayi kèege. ² Ka u u báarapyiñi pyi “Mii à lógo na mu na mii cyeyaayi kèege, ñaha k'à pa ná lire e be? Nyé bégele ma a ma báarañi pyiñkanni yyaha jwo na á, ñaha na ye mu báarañi sí n-kwò niñjaa.”

³ Ka báarapyiñi si jwo uye funñ'i “Mii ñùñufoon'á jwo na mii báarañi sí n-yyére niñjaa. Nyé ñaha mii sí raa n-pyi be? Faapyi fànha ñye mii i me. Na ñáare na lyî, kuru silege mú sí ñye mii na. ⁴ Nyé nde mii sí n-pyi ke, mii naha a li cè nume. Mii aha lire pyi, mii ñùñufoonji ká mii yaha tène ndemu i ke, sùpyire sannte sí mii màra pi pyenyi i.”

⁵ U ñùñufoonji fwòhigii mpyi mpiimu na ke, ka u u pire yyer'a yíbe niñkin niñkin maa shincyiiñi pyi “Mii ñùñufoonji jùuli u ñye mu na ye?” ⁶ Ka u u jwo “U siññerii ñkuu (100) fwoo li ñye mii na.” Ka báarapyiñi si u pyi “Tèen fwòfwò, maa ma fwòhigii sémeñi lwó, maa yi kèenni'a séme na u siññerii beeshuunni ná ke fwoo li ñye mu na.”

⁷ Maa nùr'a waberé yíbe “Mu de? Mu fwooni ñye jùuli ye?” Ka uru si jwo “Sùmapyañi bərii ñkuu (100).” Ka báarapyiñi si u pyi “Tèen, maa ma fwòhigii sémeñi lwó, maa yi kèenni'a séme na u sùmapyañi bərii beecyere (80) fwoo li ñye mu na.”

⁸ Uru báarapyiñi méé ñye u à u ñùñufoonji nàfuuñi kèege ke, ñùñufoon'á u kèe, ñaha na ye u à yákili ta maa u nùmpañke yaa. Nyé mpii pi ñye numpini i ke, pire maha pi ná piye shwòhòñi karigii cwòñre ná yákilifente e pyiñkanni ndemu na ke, mii à ñke bàtaage jwo pire kyaa na si ntège yii yeré, yii mpiimu pi ñye bèenmpe e ke, bà yii si mpyi si yii nùmpañke bégele me.»

Wà si n-jà raa báare ñùñufee shuunn'á me

⁹ Nyé ka Yesu si nùr'a jwo: «Yii àha nàfuuñi yaha yii karigii puni yyaha yyére me, lire ñye a tí me. Yii a cevee caa yiye na ná u e, lire ká mpyi, yii canmpyaagii ká ñkwò ñge diñyeni i tène ndemu i ke, Kile sí yii lèñe u pyenge e, yii sí n-pyi wani fo tèekwombaa.

¹⁰ Shinji u maha kapyεere pyi ná fyìnm'i ke, urufoo mú maha kabwòhigii pyi ná fyìnmpe e. Nka shinji u nyε u nyε na kapyεere pyi ná fyìnm'i mε, kabwòhii méε ká le urufoo cye e, u nyε na cyi pyi ná fyìnmpe e mε.

¹¹ Yii aha mpyi yii nyε a já a nge dihyeñi nàfuuñi báara ná fyìnmpe e mε, nàkaana baa Kile mú sì jεε sèe nàfuu le yii cye e mε.

¹² Yaage ku nyε sùpyañi waberε wogo ke, yii aha mpyi yii nyε a kuru báara ná fyìnmpe e mε, nke Kile à bégel'a yaha yii yabilimpìi mεε na ke, nàkaana baa, u mú sì jεε kuru kan yii á mε.

¹³ Yii li cè na báarapyiñi sì n-sìi n-jà raa báare jùñufee shuunn'á mε. Lire ká mpyi, u sí jùñufooni wà kyaa táan uy'á, si u sannji kyaa pεn uy'á. U mú sí n-kúu wà na, si kàntugo wà u sannji na. Nyε amuni li nyε, nàfuuñi lag'à tatεngε fò yii mpiimu na ke, yii sì n-jà n-pyi Kile báarapyii mε.»

(Macwo 11.11-13; 5.31-32; Marika 10.11-12)

¹⁴ Nyε Farizhεεnbil'à puru jwumpe puni lógo ke, ka pi i wá na Yesu fwóhore, naha na yε nàfuuñi kani mpyi a pèe pi á. ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi ke, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tíi sùpyire nyii na, mà lí ta Kile à yii zòompìi cè. Yii lí cè, yaage k'à pèe sùpyire nyii na ke, kur'à pεn Kile á.

¹⁶ Nyε MusaSaliyañi ná Kile túnntunmpii sanmpii jwump'à kwôro tooy'e fo mà pa nò Yuhana Batizelipyiñi tènì na. Mà lwó Yuhana Batizelipyiñi na, jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, puru na yu sùpyir'á. Sùpyire puni la mú si nyε si fànha le si jyè tire saanre e*. ¹⁷ Yii li cè na jùnk'à mpìnni tàanja a tòro Kile Saliyañi jwumbilini là ninjin mpìnni na.

¹⁸ Shin maha shin ká u cwoni yaha maa ceenji waberε lèñε ke, urufol'à jacwòro pyi. Shin maha shin u à ciyahawa lèñε ke, urufoo mú à jacwòro pyi.»

Kanhamafoonji Lazari ná nàfuufoonji bàtaage

¹⁹ Ka Yesu si nùr'a bàtaage kà jwo sùpyir'á na: «Nàfuufoonji wà na mpyi wani, u mpyi maha vāanjiyi nisinanyi longara wuyi leni, maa u nyii karigii pyi, maa u nyii njyñi lyí canja maha canja. ²⁰ Kanhamafoonji wà nizinniwe mpyi maha mpyi uru nàfuufoonji pyenge jwoge na. Uru nàñi cyeere puni mpyi nòoyò, u mege mpyi Lazari†. ²¹ U la mpyi maha mpyi s'a uru nàfuufoonji njyipaanyi caa raa lyí, nka u mpyi maha yi taa mε. Mà bàra lire na, pwuunbii mpyi maha mpa a u nòoyi laali.

²² Ka kanhamafoonji si mpa nkùwù, ka Kile mèlεkεεbii si mpa u lwó a kàr'a sà yaha Ibirayima taan Arijiñi i. Lire kàntugo ka nàfuufoonji mú si mpa nkùwù, ka pi i sà u tò. ²³ Mà nàfuufoonji yaha kyaage e jùñke jwòhò shiinbii cyage e, u à wíl'a Lazari nya Ibirayima taan tatònge e Arijiñi i.

²⁴ Nyε ka nàfuufoonji si Ibirayima yyere fànha na “Mii tunji Ibirayima, jùñaara ta na na, maa Lazari pyi u sà u kampeeni fyinmε lwòhe e, u pa ntèg'a na nkònge jùñε. Naha kurugo yε kyaage e mii naha naha nke nage e ke, kur'à pèe sèl'e!” ²⁵ Ka Ibirayima si u pyi “Na pyà, mu à yaa mu u li cè na mu à ma tiñi puni pyi ntàanji kanni na. Nka Lazari sí wi ke, ur'à u tiñi puni pyi kanhare e. Numε, Lazari nyε naha yyeninke e, mu sí nyε yyefuge e. ²⁶ Mà bàra lire na, kacyyewyicugunò na nyε wuu ná yii shwòhòl'e. Lire kurugo wà sì n-jà n-yîri naha wuu yyére, si nkàre yii yyére mε. Wà mú sì n-jà n-yîri wani yii yyére, si mpa naha wuu yyére mε.”

²⁷ Nyε ka nàfuufoonji si jwo “Mii tunji Ibirayima, l'aha mpyi amuni, mii na mu jáare, ma a Lazari tun dihyeñi i, mii tunji pyenge e. ²⁸ Sìjεε kanjkuro na nyε wani mii kàntugo. Lazari yaha u sà pi yεε, bà pi si mpyi pi àha nkùwò mpa nke yyefuge e naha mε.” ²⁹ Ka Ibirayima si nàfuufoonji pyi “Kile túnntunji Musa ná Kile túnntunmpii sanmpii jwumpe na nyε pi á,

* **16:16** Pii maha jwo: «Shin maha shin la ku nyε si jyè ke, urufol'à yaa u fànha le u u puru jwumpe cù ná cyeyi shuunniji i.» † **16:20** Lazari mege jwòhe ku nyε Kile u nyε tegefoonji.

pi à yaa pi j̄eε pire jwumpe na.”³⁰ Ka nàfuufoonji si jwo “Mii tunji Ibirayima, lire kanni s̄i n-jà pi pyi pi lógo m̄ε, n̄ka wà ha j̄è a fworó kwùñi i maa n̄kàr'a sà jwo ná pi e, lire e pi sí pi toronkanni k̄èen̄j̄e.”³¹ Ka Ibirayima sí núr'a u pyi “Pi aha mpyi pi j̄yε a j̄eε Kile túnntunñi Musa ná Kile túnntunmpii sanmpii jwumpe na m̄ε, ali wà m̄éε ká j̄è, maa n̄kàr'a sà jwo ná pi e, pi s̄i j̄eε urufoo jwumpe na m̄ε.”»

17

*Wà j̄yε a yaa u wà j̄ùñj̄o kyán Kile na m̄ε
(Macwo 18.6-7, 21-22; Marika 9.42)*

¹ Canñka Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Karigii cyi maha sùpyañi j̄ùñj̄o kyán Kile na ke, cyire mpyimbaa j̄yε a s̄i m̄ε. N̄ka n̄gemu ká mpyi kan̄uñj̄o maa sùpya j̄ùñj̄o kyán Kile na ke, urufoo wuun'à k̄éεge! ² Li bá sí n-pwórw̄o urufof'á pi kafaabwóh̄o pw̄o u yacige e, pi i u wà banji i, mà tòro u nde n̄n̄kobilini là nin̄kin j̄ùñj̄o kyán. ³ Lire e ke yii a yiye k̄aanmucaa.

Mu c̄inmpworonji ká mu mùmp̄enm̄ε pyi, u yyere maa u yεε. U aha mu yεεge lógo, maa toronkanni k̄èen̄j̄e, mu à yaa mu u yàfa u na lire kani i. ⁴ Canñke nin̄kinñi i, mu c̄inmpworonji ká mu mùmp̄enm̄ε pyi mà sà nta fo tooyo baashuunni, t̄ooḡo maha t̄ooḡo u a s̄i mpa uye mp̄inni kan mu á, mu à yaa mu u yàfa u na cyire karigii puni i.»

⁵ Ka Yesu túnntunmpii si u pyi: «Kafoonji, j̄yε lire sann̄i i ke, là bâra wuu d̄aniyañi na.» ⁶ Ka Kafoonji si pi pyi: «S̄een̄ji na mii sí yi jwo yii á, yii d̄aniyañi m̄éε n'a mpyi a cȳéε mutaridi bile fiige, yii mpyi na sí n-jà n̄ke cibwóhe pyi ku kò kuy'á, ku u sà j̄c̄ûru banji i, ku mú mpyi na sí lire pyi.»

Báarapyiñi j̄yε a yaa ná n̄kèen̄ji waber'e m̄ε

⁷ Ka Yesu si núr'a jwo: «L'aha mpyi mu à jwo báarapyi na j̄yε yii wà á, ka u u ȳiri faa sige e, lire j̄yε m̄ε yat̄oore tanahage e mà pa, tá urufoo sí j̄eε báarapyiñi pyi u t̄íl'a t̄èen u u lȳi la? ⁸ Tá urufoo s̄i báarapyiñi pyi u v̄aan̄j̄wóh̄oyi ww̄û, u u shwóh̄o a kan uru u lȳi si bya, lire k̄antugo báarapyiñi si nta a lȳi si bya m̄ε? ⁹ Báarapyiñi m̄éε ká u tayyerege j̄û, u j̄yε a yaa ná n̄kèen̄ji waber'e m̄ε!

¹⁰ Amuni li mú j̄yε, báarañi Kile à kan yii á ke, yii aha uru pyi a kwò, yii li cè na yii j̄yε a yaa ná n̄kèen̄ji waber'e m̄ε. Naha kurugo yε nde yii mpyi a yaa yii pyi ke, lire yii à pyi.»

Yesu à tògofee ke c̄ùñj̄o

¹¹ J̄yε mà Yesu nin̄karen̄ji yaha Zheruzalemu k̄anhe e, u mpyi na n̄kèεge Samari k̄ùluni ná Galile wuuni t̄egen̄kuun̄ji i. ¹² U à sà byanhara k̄anhe kà na, ka tògofee ke si wá na u j̄ùñj̄o b̄èni, maa nt̄èen laage e, ¹³ maa jwo ná u e f̄anha na: «Yesu! Cyelentun̄ji! N̄ùñaara ta wuu na!» ¹⁴ Yesu à pi j̄ya ke, maa pi pyi: «Yii a s̄i, yii sà yiye cȳèe Kile s̄aragawwuubii na.» Mà pi nin̄karibii yaha, ka pi i j̄c̄ùñj̄o.

¹⁵ J̄yε pi wà nin̄kin a uye j̄ya u à c̄ùñj̄o ke, maa núru na Kile k̄ère f̄anha na, na ma. ¹⁶ U à pa n̄o Yesu na ke, maa nin̄kure s̄in u taan maa yyahe cȳígile j̄n̄j̄ke na maa fwù kan u á s̄èl'e. Uru n̄àn̄ji na mpyi Samari shin. ¹⁷ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo: «Tá shiin ke bà mii à c̄ùñj̄o m̄ε? Taa pi sanmpii baacȳεeren̄ji j̄yε ke? ¹⁸ N̄ge n̄àn̄ji u j̄yε u j̄yε Yahutu m̄ε, uru kanni baare e, sùpya j̄yε a ta mp̄ii shiin ken̄ji i, si núru n-pa fwù kan Kile á mà?» ¹⁹ Maa yi jwo n̄àn̄j̄á: «Ȳiri ma a s̄i, mu d̄aniyañ'á mu c̄ùñj̄o.»

Yii bégele yii a Yesu cannuruge sigili

(Macwo 24.23-28, 37-41)

²⁰ J̄yε lire k̄antugo, ka Farizh̄een̄bii si Yesu ȳibe Kile Saanre t̄èesiini kyaa na, ka u u pi pyi: «Kile Saanre sí n-pyi, n̄ka ti s̄i n-pyi yawiige, ²¹ sùpyire sí raa n̄kemu cȳère piye na s'a n̄ko “Yii w̄ii, ti te naha!” lire j̄yε m̄ε “Ti te men̄ji i!” m̄ε. Yii li cè na Kile Saanre j̄yε yii shwóh̄ol'e.»

²² Maa jwo u cyelempyiibil'á: «T̄èni là na ma, canñke Supyañi J̄yañi à yaa u pa ke, yii la sí n-s̄i n-pyi kuru canñke ku wyèr'a n̄o, n̄ka ku s̄i n̄o lire t̄èni i m̄ε. ²³ Sùpyire sí n-pa raa n̄ko

“U naha naha!” lire nyε me “U wá me yyére!” Nka yii àha ntaha pi jwəh'i, si nkàre wani me. ²⁴ Bà sùpyire puni maha kilejini nya l'à yîri dijnyeni jùŋke kà na, maha sà fworò jùŋke sanŋke na me, amuni Supyaŋi Jyaŋi sí nya u cannuruge.

²⁵ Nka mà jwo kuru canŋke ku nò ke, u à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire nijyahara sí u cyé.

²⁶ Nyε Supyaŋi Jyaŋi tènuruni ká byanhara, karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tìŋi i ke, cyire shiŋi sí raa n-pyi. ²⁷ Nuhu tìŋi i, sùpyire mpyi na lyî, marii byii, maa cyeebii lèŋi, marii pi pyibii kaan nàmbaya na, fo mà sà nò canŋke Nuhu a jyè bakwəəge e, ka lùbwooni si sùpyire sannte puni shi bò ke.

²⁸ Nyε amuni Loti tèni i sùpyire mú mpyi. Pi mpyi na lyî, maa byii, marii zhwoŋi ná pεεmpe pyi, maa cire cεnmi, maa bayi faandre. ²⁹ Nka canŋke Loti à fworò Səɔɔmu kànhe e ke, ka nage ná nkìrigiŋi si fworò nìjyini na zànpya fiige, mà wu kànhe sùpyire na, maa pi shi bò, ³⁰ nyε canŋke Supyaŋi Jyaŋi sí nùru uye cyé sùpyire na ke, amuni kuru canŋke sí n-pâa pi e.

³¹ Kuru canŋke ká nò, mà ŋgemu ta u bage kàtanŋke jwŋ'i ke, urufoo kà nùru ntíge si yaaga lwó bage e me, u tíl'a tíge u a fi. L'aha mpyi mà ŋgemu ta kεεge e ke, urufoo kà nùru raa ma pyεngε me. ³² Nde l'à Loti cwōŋi ta ke, yii sòŋŋò lire na ke! ³³ Shinŋi u nyε na li caa u nijjaanŋi si jwə ke, urufoo nùmpañke sí n-kεεge. Nka shinŋi u à u nijjaanŋi kεεge mii kurugo ke, urufoo sí nùmpañta.

³⁴ Mii sí yi jwo yii á, lire tèni ká bê ná numpilage e, mà shiin shuunni ta pi à sínni yasinninŋe ninŋin na, wà sí n-lwó si u sanŋi yaha. ³⁵ L'aha cyee shuunni ta pi i sùma súu siŋcyan, wà sí n-lwó si u sanŋi yaha. [³⁶ L'aha mpyi mà nàmbaa shuunni ta kεεge e, wà ninŋin sí n-lwó si u sanŋi yaha.]»

³⁷ Nyε ka cyelempyiibii si Yesu yíbe: «Kafoonŋi, taa lire sí n-pyi ke?» Ka u u pi pyi: «Cyage e yakwugo nyε ke, wani cinmpunŋyi nyε na bínnini.»

18

Yukyaanŋi nintiimbaanŋi bàtaage

¹ Ka Yesu si bàtaaga jwo u cyelempyiibil'á maa li cyé pi na na pi à yaa pi kwôro Kileparege na tèrigii puni i, pi àha sàa le me. ² U à jwo pi á: «Yukyaanŋi wà u mpyi kànhe kà na, u mpyi na fyáge Kile na me, u kuro mú sí mpyi sùpya e me. ³ Lenkwucwoŋi wà mú na mpyi kuru kànhe e, sùpyanŋi wà mpyi a u mùmpεnme pyi. Uru lenkwucwoŋi mpyi maha sì uru yukyaanŋi yyére tèrigii puni i, bà u si mpyi si u ná uru nàŋi láha piye na me. ⁴ Ceenŋ'à mɔ uru zhà maa nùruŋi i, naha na ye yukyaanŋi la mpyi sì lire pyi me. Ka ceenŋi si li wyéεŋε u jwəh'i, fo u à pa jwo uye funŋ'i “Mii méε nyε mii nyε na fyáge Kile na me, maa mpyi mii kuro nyε sùpya e me, ⁵ ná ŋge lenkwucwoŋi s'à mii yyaha fwóhəɔ mà nò ŋke cyage e, mii sí u ná uru nàŋi láha piye na. Ná lire nyε a pyi me, mii sì yyenŋε ta u jyii na me.”»

⁶ Puru jwunŋwooni kàntugo, ka Kafoonŋi Yesu si u cyelempyiibii yíbe: «Yii à uru yukyaanŋi nintiimbaanŋi jwumpe lógo ke! ⁷ Nyε ná u s'à uru ceenŋi tanga kan, Kile nijcwənrībii pi nyε Kile jwəh'i marii u jáare pílaga bâra canŋa na ke, Kile sí n-si pire tanga kan. Yii li cè u à lùuni bò ná pi e. ⁸ Mii sí yi jwo yii á, Kile sí tanga kan pir'á wahawaha. Nka lire ná li wuuni mú i, Supyaŋi Jyaŋi cannuruge ká nò jùŋke na, tá u nyε a yaa u pa dánafée ta ku na me?»

Farizhenŋi ná múnalwəəre shwofoonŋi bàtaage

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si nùr'a bàtaage kabεε jwo mà yyaha tíi ná sùpyiibii pìl'e, mpiimu pi nyε na piye sòŋŋi na pir'à tíi maa piye pwóŋə sùpyire sannte na ke. U à jwo: ¹⁰ «Shiin shuunni pi ná nkàre Kilepaarebage e zà Kile jáare. Wà na mpyi Farizhen, u sanŋi sí nyε múnalwəəre shwofoo. ¹¹ Mà pi yaha Kilepaarebage e, ka Farizhenŋi sí yîr'a yyére u mege cyage e, maa Kile jáare na “Kile, mii à fwù kan mu á, naha na ye mii à pwóɔ sùpyire sannte na, mpiimu pi nyε na nàŋkaage pyi, marii jacwəəre pyi, mà bâra kapegigii sanŋkii shiŋi puni na ke. Mii à pwóɔ ŋge múnalwəəre shwofoonŋi na mú. ¹² Cibilaaga maha

cibilaaga, mii maha canmpyaa shuunni sún le. Yaaga maha yaaga mii à ta ke, mii maha yire puni yáhañi wwû.”

¹³ Múnalwǎre shwofooni wi ke, ka uru si yîr'a yyére tatǎnge e Kileñaarebage funñke e, maa ñùñke sǎgo, maa meñwuuni tírige maa jwo “Kile, mii na mu ñáare, maa lùññe wà ma lùuni na, ñaha na ye mii ñye kapimpyiñe.”

¹⁴ Ñye mii sí yi jwo yii á, Kile à múnalwǎre shwofooni kapegigii yàfa u na, ka u u núr'a kàre pyenge. Ñka Farizhenñi wi ke, uru u kapegigii ñye a yàfa u na me. Yii li cè na shin maha shin u à uye pèe ke, Kile sí urufoo tírige. Ñgemu u à uye tírige ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

Yesu à jwó le nàñkopyire tà á

(Macwo 19.13-15; Marika 10.13-16)

¹⁵ Lire kántugo ka pi i mpa ná pyìbii píl'e Yesu yyére, bà u si mpyi si cyeyi taha pi na, si jwó le pi á me. Cyelempyiibil'à lire ñya ke, mpíi pi à pa ná pyìbil'e ke, ka pi i pire faha.

¹⁶ Ka Yesu si pyìbii file uye na, maa jwo: «Yii áha pi sige na na me. Yii li cè na sùpyiibii pi ñye mpíi pyìbii fiige ke, Kile Saanre ñye pire woro. ¹⁷ Sèñi na mii sí yi jwo yii á, ñgemu ká mpyi u ñye a ñen'a uye tírige pyà fiige me, urufoo si n-sii n-jà n-ñyè Kile Saanre e me.»

Nàfuufooni kani

(Macwo 19.16-30; Marika 10.17-31)

¹⁸ Ñye canñka, Yahutuubii yyaha yyére shinñi wà à Yesu yíbe: «Cyelentuñi niñcenni, ñaha shi mii à yaa mii u pyi si shìñi niñkwombaanñi ta be?» ¹⁹ Ka Yesu si u pyi: «Ñaha na mu ñye na mii yiri niñcenni ye? Kile kanni baare e, sùpya ñye a ñwǎ me. Mu à sǎnñǎ lire na la?

²⁰ Mu à Kile Saliyañi kurigii cè mà kwǎ “Ma hà zínni ná waberε cwo e me, ma hà sùpya bò me, ma hà nàñkaaga pyi me, ma hà vini ntaha wà na me, ma tunñi ná ma nuñi pèe*.” ²¹ Ka nàñi si Yesu pyi: «Cyelentuñi, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nàñkocyere e.»

²² Ñye uru nàñ'a puru jwo ke, ka Yesu si u pyi: «Yaaga niñkin saha à mu fô, ta si ma a sà ma cyeyaayi puni pére, ma a yi wyérenñi taa taa fòñǎfeebii na. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Ma a nta a pa ntaha na fye e.»

²³ Tèni i uru nàñ'a puru jwumpe lógo ke, ka li i mpen u e, ñaha na ye nàfuubwǎhǎ foo u mpyi u wi. ²⁴ Yesu à u ñya u à yyaha tanha ke, maa jwo u á: «Nàfuufeebii jyim'à sàa pen Kile Saanre e. ²⁵ Ñwǎhǎñi jyim'à táan músenñenñi wyiini i mà tòro nàfuufooni u jyè Kile Saanre e.»

²⁶ Ñye mpíi pi à puru jwumpe lógo ke, ka pire si jwo: «Lire sanni i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañña ta be?» ²⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Kani l'à sùpyire jà ke, lire ñye na Kile jìni me.»

²⁸ Ka Pyeri si jwumpe lwǎ maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kántugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèñi na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à ñen'a kántugo wà u pyenge, lire ñye me u cwonñi, lire ñye me u cìmpyiibii, lire ñye me u sifeebii, lire ñye me u pyìbii na Kile Saanre kurugo ke, ³⁰ urufoo sí pire figii niñyahamii ta mà u yaha naha diñyeni i, sí shìñi niñkwombaanñi ta diñyeni niñpañi i.»

Yesu à jwo u kwùñi ná u ñèñi kyaa na sahanñi

(Macwo 20.17-19; Marika 10.32-34)

³¹ Lire kántugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunñi yyére maa yi jwo pi á: «Wuu niñkaribii pi mpíi Zheruzalemu kànhe e. Kyaa maha kyaa Kile túnntunmpil'à séme Supyañi Jyañi kyaa na ke, cyire puni sí n-tòro cyi jwuñkanni na. ³² U sí n-le Kilecembaabii cye e, pire sí raa u fwǎhǎre, s'a u cyere, s'a ntilwǎhe wàa u na, ³³ si u bwǎn ná kàserigil'e, si u bò. Ñka u kwùñi canmpyitanrewuuni, u sí ñè.»

³⁴ Cyelempyiibil'à puru jwumpe lógo, ñka pi mpyi a jà a pu ñwǎhe cè me, ñaha na ye pu ñwǎhe mpyi a ñwǎhǎ pi na.

* 18:20 Ekizodi 20.12-16, Duterenǎmu 5.16-20

*Yesu à fyinnanji wà nyii múgo
(Macwo 20.29-34; Marika 10.46-52)*

³⁵ Nyε Yesu ná u cyelempyiibii nin̄karibii Zheruzalemu kànhe e, pi à sà byanhara Zheriko kànhe na ke, ka pi i fyinnanji wà ta u à tēen kuni jwōge na na sùpyire jáare.

³⁶ Sùpyire màhan' à jyè u nin̄gyigil'e ke, ka u u yíbe: «Naha na sùpyire nyε na n̄ge màhan' pi amε yε?» ³⁷ Ka pi i yi jwo u á na Nazareti kànhe shin̄ji Yesu u nyε na ntùuli.

³⁸ Fyinnan' à puru lógo ke, maa jwo fànha na: «Dawuda Tuluge Shin̄ji Yesu, jùnaara ta na na!» ³⁹ Mpii pi mpyi yyaha yyére ke, ka pire si u faha na u fyâha. N̄ka u nyε a j̄en'a fyâha mε, maa là bâra u jwuñkanni na: «Dawuda Tuluge Shin̄ji, jùnaara ta na na!»

⁴⁰ Ka Yesu si yyére, maa pi pyi pi u cú a pa. Pi à pa ná u e ke, ka Yesu si u yíbe: ⁴¹ «Naha mu la nyε mii u pyi mu á yε?» Ka fyin̄ji si u pyi: «Kafoon̄ji, mii la nyε si nùru s'a jaa.» ⁴² Ka Yesu si u pyi: «Ta jaa, mu dányan' à mu cùun̄jo.» ⁴³ Lire tèenuuni i, ka fyin̄ji si ntíi na jaa, maa ntaha u fye e, maa Kile kēe. Sùpyir' à lire jya ke, maa Kile kēe mú.

19

Yesu ná múnalwǎare shwofoon̄ji Zan̄ke kani

¹ Nyε mà Yesu yaha u u ntùuli Zheriko kànhe e, ² n̄an̄ji wà na mpyi wani kuru kànhe e, u m̄ge mpyi Zan̄ke. Múnalwǎare shwofeebii jùnfufoon̄ji wà u mpyi u wi. Nàfuufu u mpyi u wi. ³ U la mpyi si Yesu jya, si j̄cè sùpyan̄ji u nyε u wi ke. N̄ka u mberen̄ji ná sùpyire nyahan̄ji kurugo, u nyε a jà a Yesu jya mε. ⁴ Ka u u fê a kàre yyaha yyére, maa sà dùgo sikom̄ri cige e, kuni jwōge na, bà li si mpyi Yesu ká mpa a ntùuli ku jwōh'i, si u ta jya mε. ⁵ Yesu à pa n̄o kuru cyage e ke, maa jùñke yírig'a wíi cige e, maa jwo: «Zan̄ke, fyâl'a t̄ige naha, naha na yε mii à yaa mii u sunmbage l̄en̄je mu pyenge e nin̄jaa.»

⁶ Ka Zan̄ke si fyâl'a t̄ige maa Yesu jùñjo b̄ê ná funntange e maa n̄kàre ná u e pyenge e. ⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani maa lire jya ke, ka li i m̄pen pi e, fo pi na n̄kunni piye shwōh̄al'e, marii n̄ko: «N̄ge n̄an̄' à k̄ar'a sà sunmbage l̄en̄je n̄ge kapim̄pyin̄ji pyenge e.»

⁸ N̄ka mà pi yaha tire jwoore na, Zan̄ke nin̄jyeren' à kwōro Kafoon̄ji Yesu taan, maa yi jwo u á: «Kafoon̄ji, mii sí na cyeyaayi puni taaga nin̄kin kan f̄on̄j̄feebil'á. Yaaga maha yaaga mii à cyán a shwō sùpyire na ke, mii sí yire yaayi puni fiigii sicyεere kan kan pi á.»

⁹ Ka Yesu si jwo: «Zhwon̄' à n̄o n̄ke pyenge na nin̄jaa, naha na yε n̄ge n̄an̄ji mú na nyε Ibirayima t̄uluge shin̄. ¹⁰ Mii sí yi jwo yii á, mpii pi à p̄inni ke, Supyan̄ji Jyan̄ji à pa mpa pire cya si pi shwō.»

*Báarapyiibii bàtaage
(Macwo 25.14-30)*

¹¹ Mà sùpyire yaha ti i nùru Yesu jwō na, pi à pa byanhara Zheruzalemu kànhe na ke, ka Yesu si li kàanmucya mà li jya na sùpyire s̄on̄j̄or' à taha li na na Kile Saanre sí n-si lire t̄eni yabilin̄ji i. Lire kurugo u à n̄ke bàtaage jwo pi á ¹² na:

«Fànhafoon̄ji wà jya u ná mpyi na n̄k̄εεge k̄irit̄on̄l'e, bà lire k̄ini saanbwōhe si mpyi si u t̄in̄je mpyi saanwa, u u nùr'a pa nt̄ēen u yabilin̄ji k̄ini shiin̄bii jùñjo na mε.

¹³ Mà jwo u lire k̄uluni t̄oage lwó ke, u à u báarapyii ke yyere, maa wyérefyin̄ji t̄oonyo ke kan pi puni nin̄kin nin̄kin á, maa pi pyi na pi à cwōh̄ante pyi ná u e, pi i t̄on̄ ta u na, mà jwo uru u nùr'a pa ke.

¹⁴ N̄ka uru n̄ge n̄an̄ji kyaa mpyi a táan u k̄ini shiin̄bil'á mε. U karen̄kwooni k̄antugo, ka pi i t̄un̄ntun̄mii tun saanbwōh'á, maa yi jwo u á na pire la nyε u u n̄ge n̄an̄ji t̄in̄je pire jùñjo na mε. ¹⁵ N̄ka lire ná li wuuni mú i, saanbwōh' à u pyi saanwa, ka u u nùr'a pa u k̄ini i. U à pa ke, maa u báarapyiibii yyere, mpiimu á u nin̄karen̄ji mpyi a wyéren̄ji kan ke, si j̄cè kampyi pi à t̄on̄ ta u na. ¹⁶ Ka báarapyin̄ji nin̄jcyiin̄ji si mpa maa jwo “Kafoon̄ji, wyéren̄ji mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwōh̄ante pyi ná u e, mà u fiigii ke t̄on̄ ta.” ¹⁷ Ka saan̄ji si yi jwo uru

báarapyin'á “Fwù faa na. Mu na nyε báarapyi niñcennε. Ná mu s'à pyi dánasupya kapyεere e, mii sí mu tñε n-pyi ñùñfoo kányi ke ñùñ na.”

¹⁸ Nyε ka báarapyiñi shñnwuñi si mpa maa jwo “Ñùñfooñi, wyéreni mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwòhònte pyi ná u e mà u fiigii kanjuro ta.” ¹⁹ Ka saanñi si yi jwo ur'á mú “Mii sí mu tñε kányi kanjuro ñùñ na.”

²⁰⁻²¹ Ka báarapyiñi waberε si mpa maa jwo “Ñùñfooñi, wyéreni mu mpyi a kan mii á ke, u we, mu yyahafyagar'à mii ta, ka mii i u le a pwò vòanñke k'e, mà bégele, ñaha na ye mu à kyán, mu cyεge nyε a yaage ñkemu yaha mε, mu maha kuru lwó, mu nyε a kerεge ñkemu nùgo mε, mu maha kuru sùmanñi kwòn.” ²² Ka saanñi si yi jwo u á “Mu nyε báarapyi niñcennε mε. Jwumpe mu à jwo mii na ke, mà tàanna ná pur'e, mu ná ndemu l'à yaa ke, mii sí lire pyi mu na. Mu à cè na mii na nyε supyikyanga, na mii nyε a yaage ñkemu yaha mε, mii maha kuru lwó, mii nyε a kerεge ñkemu nùgo mε, mii maha kuru sùmanñi kwòn. ²³ Nyε mu à yire puni cè, ñaha na mu sí nyε a mpyi a jà a mii wyéreni yaha wyéreni bwùunni na mà ye? Kampyi mu mpyi a lire pyi, mii à núr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tòññi ta.”

²⁴ Mpii pi mpyi ná saanñi i wani ke, ka saanñi si yi jwo pir'á “Yii na wyéreni shwò nge báarapyiñi na, yii kan báarapyiñi niñcyiin'á, ñgemu u à cwòhònte pyi mà u wyéreniñke fiigii ke ta ke.” ²⁵ Ka pi i saanñi pyi “Kafooñi, wyéreni u nyε uru báarapyiñ'á ke, ur'à ñyaha mà kwò.” ²⁶ Ka saanñi si pi pyi “Yii lógo! Shin maha shin u nyε ná yaage e ke, kà sí n-bàra urufoo woge na. Nka shin maha shin cyengaya wu u nyε ke, yaaga si n-kan urufol'á mε. Nimbileni urufoo bá na sòññi uye cye e ke, lire sí n-shwò u na. ²⁷ Nyε numε, mii zàmpeenbii pi mpyi na li kòre bà mii si mpyi mii àha bú mpyi saanwa pire ñùñ na mε, yii pi cù a yige ñaha, yii i pi bò na ñyii na.”»

*Saanñi Yesu à jyè Zheruzalεmu kànhe e
(Macwo 21.1-11; Marika 11.1-11; Yuhana 12.12-19)*

²⁸ Nyε Yesu à puru jwumpe puni jwo ke, maa ntòro sùpyire yyaha na na ñkèεge Zheruzalεmu kànhe e. ²⁹ Tèni i pi à sà byanhara Betifajye ná Betani kányi na, Olivye cire ñanñke taan ke, ka Yesu si u cyelempyiibii pì shuunni tun, ³⁰ maa pi pyi: «Kànhe ku nyε yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii sí sà pi ta pi à dùfaanñjaaga pwò wani, sùpya sàha ñkwò a dùgo ku na mà ñya mε. Yii i ku sàñha, yii a ma yii pa ñkan na á. ³¹ Wà ha yii yíbe na “Ñaha na yii nyε na ku sàñre ye?” yii i urufoo pyi “Ku kyaa li nyε Kafooñi na.”»

³² Ka cyelempyiibii mú shuunni si ñkàre. Jwuñkanni na Yesu mpyi a yi jwo pi á ke, ka pi i sà yi ta amu. ³³ Tèni i pi à wá na dùfaanñke sàñre ke, ka ku feebii si jwo: «Hεn! Ñaha na yii nyε na ku sàñre ye?» ³⁴ Ka pi i pi pyi: «Ku kyaa li nyε Kafooñi na.» Nyε pi à yire jwo ke, ka dùfaanñke feebii si pi yaha pi à ku sàñha a kàre.

³⁵ Ka pi i mpa ná kuru dùfaanñke e Yesu yyére, maa pi vòanñyi yà taha ku na, maa Yesu pyi u à dùgo ku na. ³⁶ Ka pi i wá na ñkèεge. Mà pi niñkaribii yaha, ka sùpyire si wá na ti vòanntinñyi yà wwù na mpili Yesu yyaha na kuni i*. ³⁷ Pi mpyi a byanhara Zheruzalεmu kànhe na mà kwò. Pi à nò Olivye cire ñanñke tatigige e ke, ka u fyèñwòhòshiinbii puni funntanga wuubii si li ñwò cù na Kile kère fànha na Yesu kakyanhala karigii kurugo, pi à cyire ñcyiimu ñya ke. ³⁸ Pi mpyi na yu fànha na:

«Saanñi ñimpañi u nge Kafooñi Kile mεge na ke,
Kile u jwó le u á!

Kileni u nyε ñiñyiñi na ke,
uru u nyε yyeyiñkefoo!

Kile mεge ku kèe ñiñyicyeyi puni i!†.»

* **19:36** Saanñi pi nyε na mpère ke, pi maha nde kani pyi si u bê (2 Saanbii 9.13). † **19:38** Zaburu 118.26

³⁹ Nye Farizheebii pi mpyi sùpyire shwòhòl'e ke, ka pire pi si Yesu pyi: «Cyelentuji, ma cyelempyiibii faha, bà pi si mpyi si fyâha me.» ⁴⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Mii cyelempyiibii méé ká fyâha, nje kafaayi sí raa ñkwúuli pi cyaga.»

Yesu à mée sú Zheruzalému kàñhe shiimbii kurugo

⁴¹ Nye pi à sà byanhara Zheruzalému kàñhe ñwòge na, ka Yesu si kàñhe nya ke, maa mée sú ku shiimbii kurugo maa jwo: ⁴² «Kuni i yyenñke nye na ntaa ke, kàmpyi yii mpyi a lire lwó a wíi, li mpyi na sí n-táan mii i ññjaa de! Nka lir'à ñwòhò yii na nume.

⁴³ Nye canña na ma, yii zàmpeebii sí n-pa n-cwo yii na, si yii kwúulo kañcinne fiige, si kàsògò le ntaha yii kwúulo, si yii fènre kàmpañyi puni na. ⁴⁴ Pi sí yii kàñhe jya si ku ñkunuñyi puni waraga feefee, si yii puni bò, ñaha na ye Kile à pa yii ntègeni mée na, ñka yii nye a li cè ná u e me.»

*Yesu à cwòhòmpii kàr'a yige Kileñaarebage ntàani na
(Macwo 21.12-17; Marika 11.15-19; Yuhana 2.13-22)*

⁴⁵ Lire kàntugo ka Yesu si ñkàre Kileñaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi pèrempe na wani ke, maa pire kòrò. ⁴⁶ Maa yi jwo pi á: «“Mii bage sí n-pyi Kileñaarebage.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Semeni i. Nka yii pi ke, yii à ku kèenñ'a pyi “nàñkaalii tabinnigaš.”» ⁴⁷ Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu Kileñaarebage ntàani na canña maha canña. Ka Kile sàragawwuubii ñùñufeebii ná Kile Saliyañi cyelentiibii ná yyaha yyéere shiimbii si wá na pyiñkanna caa si u bò. ⁴⁸ Nka u cùñkanni mpyi a pi funñò wwòonñò, ñaha na ye u jwumpe mpyi a sùpyire puni ñumbogigii shwò a ta.

20

*Pi à Yesu yíbe u fàñhe tatage kyaa na
(Macwo 21.23-27; Marika 11.27-33)*

¹ Canñka mà Yesu yaha u u sùpyire kálali maa Jwumpe Nintanmpe yu t'á Kileñaarebage ntàani na, ka Kile sàragawwuubii ñùñufeebii ná Kile Saliyañi cyelentiibii ná Yahutuubii kacwòñribii si shà u yyéere, ² maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na ñcyii karigii pyi ye? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi ye?»

³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe, ⁴ jofoo u mpyi a Yuhana tun u pa a sùpyire batizeli ye? Kile laa sùpyire?» ⁵ Ka pi i ñkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na ñaha na wuu sí nye a ñen'a dá u na mà ye? ⁶ Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire sí wuu wà n-bò ná kafaayi i, ñaha na ye pi pun'à dá na Yuhana na mpyi Kile tùnntunñò.»

⁷ Pi à piye taanna a kwò ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinñi u mpyi a u tun ke, wuu nye a cè me.» ⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Nye l'aha mpyi amuni, ñge u à kuni kan mii á, mii u a ñcyii karigii pyi ke, mii mú sí uru cyéee yii na me.»

*Erèzen kòoge faafeebii bàtaage
(Macwo 21.33-46; Marika 12.1-12)*

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si bàtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàñi wà u ná erèzen cikògò yaa, maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasere táali piye na, maa nta a kàre kùlutònl'e mà sà mò wani. ¹⁰ Nye erèzenñi yasere tèekwònn'à pa nò ke, ka u u u báarapyiñi wà tun faafeebil'á u sà uru nàzhan erèzenñi shwò, u a ma. Nka uru tùnntunñ'à nò pi na ke, ka pi i u cù maa u bwòn, maa u cyenğaya wuñi kàr'a tùugo.

‡ 19:45 Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyéreni fare Kileñaarebage wuñi na. Lire pyiñkanni na, wyérenñwòge ku mpyi a yaa k'a sàrali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha ja a kuru sàra, maa núr'a ja a ntège pyi. Yatòre ti maha yaa ti ja a pyi sàraga ke, pèrempyiibii mpyi maha tire pérelì pir'á. Pi mpyi maha ti lwòore dùrugo. § 19:46 Ezayi 56.7, Zheremi 7.11

¹¹ Ka cikɔɔge foo si núr'a báarapyi shɔnwu tun pi á, ka pi i uru bwɔ̀n maa u cyahala, maa uru cyɛngaya wunji kɔ̀r'a núrɔ̀nó mú.

¹² Ka u u núr'a shin tanrewu tun pi á. Ka pi i sà uru cù, maa u bwɔ̀n mà bânna, maa u yige cikɔɔge kàntugo.

¹³ Nyɛ ka cikɔɔge foo si nkàntaha a jwo “Naha mii sí n-pyi numɛ bɛ? Jyaŋi ninŋinŋi u nyɛ mii á, ná u kyal'à táan mii á ke, mii sí uru tun pi á. Shwɔ̀hɔ̀l'e, pi aha uru nya, pi sí n-sílege uru na.” ¹⁴ Nka faafeebil'à cikɔɔge foo jyaŋi nya ke, maa wá na yu piy'á “Cikɔɔge foo koolyinjɛ u nyɛ nge. Yii a wá, wuu u bò, kɔɔge sí n-ta n-pyi wuu wogo.” ¹⁵ Nyɛ u à pa nɔ pi na ke, ka pi i u cù a wà cikɔɔge kàntugo maa u bò.»

Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Naha cikɔɔge foo sí n-pyi yɛ? ¹⁶ Nàkaana baa, u aha mpa, u sí pi puni bò si cikɔɔge kan piiberil'á.»

Nyɛ sùpyir'à puru lógo ke, maa jwo: «Ei! Kile u wuu shwɔ̀ lire shinjɛ na dɛ!»

¹⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi maa jwo: «Y'à séme Kile Jwumpe Semɛŋi i na: “Bafaanribil'à cyé kafaage nkemu na ke,

kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìini na*.”

Di puru jwumpe jwɔ̀he nyɛ yɛ?

¹⁸ Nyɛ shin maha shin u à cwo kuru kafaage jɔ̀ŋ'i ke, urufoo sí n-kyɛɛge n-kyɛɛge, kuru kafaage sí ká jcwɔ̀ shin maha shin jɔ̀ŋ'i ke, ku sí urufoo cwɔ̀nhɔ̀nɔ.»

¹⁹ Nyɛ Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka Kile sáragawwuubii jùnjufɛbii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii si wá na jcaa si cyɛ taha u na, si u cù lire tɛenuuni i, naha na yɛ pi mpyi a cè a jwo na u à nke bàtaage jwo a wà pire na. Nka pi mpyi na fyáge sùpyire na.

²⁰ Nyɛ ka pi i wá na Yesu kàanmucaa, maa cwòfeebii pìi yaha pi à kàr'a sà piye pyi sèeshiin si kàntaha cyán u na, si nta u cù u jwɔ̀jwumpe kurugo, si u le Ɔrɔ̀mu shiinbii fànhafooŋi u nyɛ kuru cyage e ke, uru cyɛ e.

Pi à Yesu yíbe múnalwɔ̀re nkantji kyaa na

(Macwo 22.15-22; Marika 12.13-17)

²¹ Nyɛ pire cwòfeebil'à sà nɔ Yesu yyére ke, maa jwo: «Wuu cyelentunji, wuu à li cè na mu jwumpe ná mu kàlan'á tii, mu nyɛ na fyáge sùpya na ma kàlanji tapyige e mɛ. Jwumpe mu sí nyɛ na yu mà yyaha tíi ná Kile kuni i ke, puru na nyɛ sèe. ²² Wuu sí mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwɔ̀re kaan Ɔrɔ̀mu Saanbwɔ̀he Sezari á la?»

²³ Ka Yesu si ntíl'a li cè pi e, na cwòfee pi nyɛ pi pi, maa pi pyi: ²⁴ «Yii wyéɛbile cyêe na na wee.» Pi à là cyêe u na ke, ka u u pi pyi: «Jofoo nàŋja ná u mɛge ku nyɛ nge wyéɛŋi na yɛ?» Ka pi i jwo: «Saanbwɔ̀he Sezari.» ²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Nyɛ yii a Sezari wunji kaan Sezari á, yii raa Kile wunji kaan Kile á.»

²⁶ Nyɛ pire cwòfeebii nyɛ a jà a jwumɔ̀ ninŋin ta Yesu jwɔ̀ na sùpyire nyii na, mpe pu sí n-pa ná l'e pi jà a u cù mɛ. Yesu jwɔ̀shwɔ̀re mpyi a pi tɛgele ta fo pi à fyáha fyi.

Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii jèŋi kyaa na

(Macwo 22.23-33; Marika 12.18-27)

²⁷ Nyɛ Sadusiibii pi maha jwo na kwuɔ̀nɛ nyɛ nùmpañja mɛ, pire pìl'à file Yesu na maa jwo: ²⁸ «Wuu cyelentunji, Kile tùnntunŋiMusa à mpe jwumpe séme wuu Saliyaŋi i na “Nò ká ceewe lèŋɛ, maa nkɔ̀wù, mà u ta u nyɛ a pyà ta u na mɛ, u cɔ̀ŋŋ'á yaa u ceenji lèŋɛ zànbangara na, u u pyi si u na, u yyahafoŋi ninŋkɔ̀wunji mɛge na.”

²⁹ Nyɛ sɔ̀nɛ baashuunni na mpyi wani, pi puni ninŋyɛŋi mpyi a ceewe lèŋɛ maa nkɔ̀wù, u nyɛ a pyà ta u na mɛ, ³⁰ ka sɔ̀nɛŋi shɔ̀nwunji si ceenji lwó maa nkɔ̀wù mà u yaha pyàtambaa.

³¹ Ka tanrewunji wuuni mú si mpyi amuni fo mà sà nkɔ̀wù pi baashuunni na. Pire sɔ̀nɛbii pun'à uru ceenji ninŋinŋi lèŋ'a círi, maa nkɔ̀wù, pi wà nyɛ a pyà ta u na mɛ. ³² Pire puni kàntugo, ka ceenji mú si mpa nkɔ̀wù. ³³ Nyɛ ná pire nàmbaa baashuunni puni s'à uru

* 20:17 Zaburu 118.22

ceenji lèn'a círi, kwùubii jèni ká bú nta sèe, pi aha bú jè canjke nkemu i ke, pi ngir'á ceenji sí n-kan ye?»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Nge dijyeni i, nambaabii na cyeebii lèni, cyeebii sí i nambayi jyè, ³⁵ nka sùpyire t'à yaa ná dijyeni nimpani i, ná Kile sí ti jè n-yige kwùni i ke, tire e, nambaabii sí cyee lène me, cyeebii mú sí nambaya jyè me. ³⁶ Pi sí n-kwôro shì na fo tèekwombaa, si mpyi Kile mèlèkèebii fiige. Ná Kile s'à pi jè a yige kwùni i lir'à li cyêe na pi à pyi Kile pyi.

³⁷ Kile túnntunni Musa sémeni mú à yi finin'a jwo wuu á na kwùubii maha jèni. Tèni i Kafooni Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan ke, u à jwo “Mii u jye Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kileni†.” ³⁸ Nyè puru jwump'à li cyêe na pire mpii jyii wuu pi jye wani Kile yyére. Sùpyire jyii woore ti maha Kile père, kwùubii kyaa bà me. Kile yyére, sùpyire puni jyii wuu pi jye.»

³⁹ U à puru jwo ke, ka Kile Saliyani cyelentiibii pì si file u na, maa jwo: «Cyelentuji, mu naha a jwumpe cè de!» ⁴⁰ Lire kántugo wà saha jye a jèn'a Yesu yíbe me.

Kile Nijcwənrəni jye Dawuda Tuluge Shin kanna me

(Macwo 22.41-46; Marika 12.35-37)

⁴¹ Nyè ka Yesu si jwumpe lwó, maa jwo: «Mpii pi maha jwo na Kile Nijcwənrəni na jye Dawuda Tuluge Shin ke, naha yii na sōnɲi pur'e be? ⁴² Jwumpe Dawuda à jwo Zaburu sémeni i ke, yii sōnɲo puru na mú. U à jwo:

“Kafooni Kile à jwo mii Kafooni á,
‘Ta ma a pa ntèen na kàniɲe cyege na,

⁴³ fo mii aha mu zàmpeebii le
mu tooyi jwəh'i:’ ”

⁴⁴ Ná Dawuda na Kile Nijcwənrəni yiri “Kafooni” lir'à li cyêe na Dawuda Tuluge Shin kanna bà me, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

Yesu à Kile Saliyani cyelentiibii faha

(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)

⁴⁵ Mà sùpyire yaha ti i nùru Yesu jwə na, u à yi jwo u cyelempyiibil'á: ⁴⁶ «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha nkwo mpyi Kile Saliyani cyelentiibii fiige me. Mà vāantnmbwoyi le na naare, lire l'à táan pi á. Sùpyire tabinniyi i, pi la maha mpyi pi a pire père pi raa pire shéere. Pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, lire jye me wà ha pi yyere kataan jyi na, bwompe tatèenyi pi maha jcaa. ⁴⁷ Mà bâra lire na, pi maha lenkwucyeebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi jwətanyi i. Pi maha Kile náare na mōni, sùpyire jyiɲyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

21

Bùnyeni lenkwucwoj'à pyi ke

(Marika 12.41-44)

¹ Nyè Yesu à pa wíl'a nàfuufèebii pìi nya pi i ma na pi bùnyeni leni u yalenke e. ² Lenkwucwoji kanhamafooni wà mú mpyi a pa bùnyè pyi ná daashipyara shuunni i. ³ Ka Yesu si u lógofèebii pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, nge lenkwucwo fòɲofoon'á bùnyeni ngemu pyi ke, ur'à fànha tò pi sanmpii puni wunji na. ⁴ Naha na ye pi sanmpii pun'à wwù pi cyeyaayi niɲyahayi i, mà kan Kile á. Nka nge lenkwucwoji kanhamafooni wi ke, u jùɲo wyèrenji puni u à kan Kile á, canjke yalyire lwəre mú bá jye u á me.»

Yesu à jwo na Kilenaarebage sí n-jya

(Macwo 24.1-14; Marika 13.1-13)

⁵ Lire kántugo ka pì si jwo ná Yesu i Kilenaarebage kyaa na na k'à faanra ná kafaayi nisinanyi i, maa sùpyire bùnyè yaayi niɲkanyi tég'a ku wiime táan. Ka Yesu si pi pyi: ⁶ «Nke

† 20:37 Ekizodi 3.6 ‡ 20:43 Zaburu 110.1

basinaŋke yii nyε na ɲan'amε ke, canɲa na ma, ku puni sí n-sii n-pwòn n-cyán, si ku ŋkunuyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

⁷ Ka pi i Yesu pyi: «Wuu cyelentuŋi, ɲaha tère e cyire karigii sí n-pyi yε? Cyi tèepyini ká nɔ, ɲaha ku sí li cyêe wuu na yε?»

⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mε. Yii li cè na shinɲahara sí mii mεge le piye na, si mpa jwo na Kile Niɲcwɔnɔŋi kyaa l'à jwo ke, na pire pi nyε ure. Pi sí n-pa raa ŋko sùpyir'á na diɲyεŋi tèekwoon'à byanhara. Nka yii àha ntaha pi fye e mε.

⁹ Yii sí n-pa raa kàshiyi ná ɲyàhanɲurugunɲi kyaa núru, lire kà yii funɲɔ pɛn mε. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyε mε, ŋka lire bà li nyε diɲyεŋi tèekwooni mε.

¹⁰ Supyishiŋi wà sí n-pa n-yîri n-sà n-cwo wà na, kɪni là sí n-pa n-yîri n-sà n-cwo là na.

¹¹ Niŋke sí n-pa raa ɲcyêenni cyeyi y'e s'a kakyaare pyi sèl'e, yampimpe ná katege sí n-pyi cyeyi y'e, fyagara yaayi ná kakyanhala kacyeenɲii yaayi mú sí n-pa raa ɲaa niɲyiŋi i.

¹² Nka mà jwo cyire karigii cyi sèi cyi a mpyi ke, pi sí raa yii kyérege, s'a yii cwôre s'a ŋkèege Kile Jwumpe kàlambayi i, si nta raa yii cêege s'a yii tùni kàsuni i. Pi sí raa yii yiri saanbii ná fànhafeebii yyére. Pi sí raa cyire puni pyi yii na mii mεge kurugo. ¹³ Lire sí n-pyi tère niɲcennee yii á yii já yii a mii kyaa yu pi á. ¹⁴ Lire e ke jwumpe yii sí n-jwo si ntège pi ɲùɲɔ bê ke, yii àha puru kani tège yiye funɲɔ pɛn mε. ¹⁵ Naha kurugo yε mii yabiliŋi u sí puru tîrige yii funɲ'i, si yákili niɲcennee kan yii á, bà yii si mpyi si jwumpe ɲwøge yaha yii zàmpeenbii na mε. ¹⁶ Yii sifeebii ná yii siɲεebii ná yii cɪmɲyibii ná yii ceveebii sí raa yii leni cye e, pi i yii pìi bò. ¹⁷ Yii kyaa sí n-pɛn sùpyire pun'á mii mεge kurugo. ¹⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, alí yii wà ɲùɲɲɔ niŋkin si n-sii n-pînni mε. ¹⁹ Lire kurugo yii yiye waha yii i ntèen Kile kuni i. Lire ká mpyi, yii sí n-shwɔ.

²⁰ Nyε yii aha mpa zàmpeenbii ɲya pi à Zheruzalému kànhe kwúulo ná pi kàshicyeyi i tène ndemu i ke, yii i ntèen ná l'e ku téejyaan'à byanhara. ²¹ Lire tène ká nɔ, mà shin maha shin ta Zhude kùluni i ke, pìrefee pi a fî, pi a wá ɲaɲyi kàmpanɲke na. L'aha mpiimu ta Zheruzalému yabiliŋi i ke, pìrefee pi fê a fworò kànhe e. L'aha mpiimu ta sige e ke, pire kà núru piye ta raa ma kànhe e mε. ²² Naha kurugo yε cyire canmpyaagil'e, Kile sí Zheruzalému shiinbii sâra si ntàanna ná pi kapyiɲkil'e. Lire mpyiŋi cye kurugo jwumpe Kile tũntunmpil'à séme ke, puru sí n-fũnɲɔ. ²³ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifée ná pyiɲεebii na sèl'e. Yii li cè, Kile lùuni sí n-yîri kɪni sùpyire taan sèl'e, yyefugo nimbwɔhɔ ku sí n-pyi kɪni i. ²⁴ Pi zàmpeenbii sí n-pa niɲyahara bò pi e ná kàshikwɔnɲwɔyi i, si pi niɲyahamii cû ŋkàre bilere na diɲyε yyaha kurugo. Supyishiŋi sanɲi sí n-pa Zheruzalému ɲya, si fànha cyán ku na, fo sí n-pa nɔ Kile ɲyii tène na.

*Yesu sí núru n-yîri niɲyiŋi na si mpa
(Macwo 24.29-31; Marika 13.24-27)*

²⁵ Lire kàntugo kakyanhala kacyeenɲii sí n-pa raa n-pyi canɲa ɲyiini ná yinɲke ná wɔrigil'e. Suumpe lùbwøhe sí n-pa raa fuuli raa yîri s'a tũnmpɛ pyi sèl'e. Puru tũnmpɛ sí supyishiŋi puni pyi u a fyáge sèl'e. ²⁶ Kawaani li sí n-pa diɲyεŋi ná u funɲɔyaayi ta ke, lire funmpɛenre sí pii bò. Yii li cè niɲyiŋi yaayi sí n-pa n-cúnɲɔ n-cúnɲɔ n-yîri yi tatɛenyi i.

²⁷ Nyε lire tène i, pi sí Supyaŋi Jyaŋi niɲpani ɲya ɲahaɲyi i, ná sífente ná sɪnampe tegelɛ baa wumpe e.

²⁸ Yii aha cyire karigii ɲya cyi à sèi na mpyi tène ndemu i ke, yii i yii ɲùɲyi yîrige, yii i yyahayi le niɲyiŋi i, ɲaha na yε tène i Kile sí yii shwɔ ke, lire tèn'à byanhara.»

*Yii a kacyeenɲii kàanmucaa
(Macwo 24.32-35; Marika 13.28-31)*

²⁹ Nyε ka Yesu si yyecyeenɛ pyi na: «Yii fizhiye cige ná cire sannte puni kàanmucya a wíi kɛ! ³⁰ Yii aha mpa ti ɲya ti i fũnni, yii maha ntèen ná l'e na nùɲgwɔh'à byanhara. ³¹ Lire

pyiŋkanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i ntèen ná l'e na Kile Saanre tèn'à byanhara. ³² Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mpíi pi à dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e*. ³³ Nijyini ná jñke sí n-pa n-tòro, ñka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.

³⁴ Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha yii sònñore taha lyimbwooni ná sinmbyaani ná ñge diñyeñi yaayi jcyani na fo mii cannuruge ku pa n-pâa yii e mε. Bà fyañi maha mpál'a uye nya cwoñi i mε, ³⁵ amuni mii cannuruge sí n-pâa diñyeñi sùpyire puni i. ³⁶ Lire e yii àha sàa le mε, yii kwôro Kileñarege na tèrigii puni i, bà yii si mpyi si fànha ta, si shwò kawaagii nimpaanjkii na, si jà njyére Supyañi Jyañi yyahe taan mε.»

³⁷ Canñke e Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu sùpyir'á Kileñaarebage e, ñka numpilage e, jañke pi maha mpyi Olivye cire jañke ke, u mpyi maha ñkàr'a sà shwòn wani. ³⁸ Nyèsòoge na, sùpyire puni mpyi maha ñkàre Kileñaarebage e, maha sà a núru u jwò na.

22

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e

(Macwo 26.1-5, 14-16; Marika 14.1-2, 10-11; Yuhana 11.45-53)

¹ Nyε Yahutuubii mpyi maha kataanni là pyi, pi mpyi maha lire mεge pyi bilereñkwoñi kataanni, lire jye mε bwúuruñi nijjirigembaañi kataanni. Lire kataann'à pa byanhara ke, ² ka Kile sáragawwuubii jñufeebii ná Kile Saliyañi cyelentiibii si wá na pyiñkanna caa si Yesu ñwòhò mbò, jaha na ye pi mpyi na fyáge sùpyire na.

³ Nyε Zhudasi pi maha mpyi: «Isikariyoti» ke, Sitaanniñi mpyi a sònñopeere tà tírige uru funñ'i. Yesu túnntunmpii ke ná shuunniñi wà u mpyi u wi. ⁴ Nyε ka u u yír'a kàr'a sà jwo a jwò ná Kile sáragawwuubii jñufeebii ná Kileñaarebage sañcwansigibii jñufeebil'e, bà u si mpyi si pyiñkanna ta si Yesu le cye e mε. ⁵ Ka lire si ntáan pi e sèl'e, ka pi i wyéε jwò jya u á. ⁶ Nyε ka u u jεε, maa li jwò cù na pyiñkanna caa si Yesu le pi cye e, sùpyire pàama.

Kataanni njyini karigii jcwònròñi kani

(Macwo 26.17-25; Marika 14.12-21; Yuhana 13.21-30)

⁷ Nyε bwúuruñi nijjirigembaañi kataanni tooy'e, canñke Yahutuubii mpyi a yaa pi yatòore tà pyi sáraga pi bilereñkwoñi kurugo ke, ⁸ ka Yesu si Pyeri ná Yuhana tun maa yi jwo pi á: «Yii a sì, yii sà kataanni njyini karigii cwònrò.» ⁹ Ka pi i Yesu yíbe: «Taa mu la jye wuu u sà li karigii cwònrò ke?» ¹⁰ Ka u u pi pyi: «Yii aha sà nò kànhe tajyiñwòge na, yii sí n-bê ná nàñi w'e, u à lwòhò kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyé pyenge ñkemu i ke. ¹¹ Yii aha sà nò wani, yii i yi jwo pyengefoon'á, na yii cyelentuñ'à jwo yii sà u yíbe, na bage ñkire e uru ná u cyelempyiibii sí kataanni njyini lyí ye. ¹² Yii aha kuru yibige pyi, uru nàñi sí batòonge niñyibabilini là cyêe yii na, l'à bégel'a jwò sèl'e. Kuru bage e, yii sí kataanni njyini karigii cwònrò.»

¹³ Nyε ka Pyeri ná Yuhana si ñkàr'a sà yi ta Yesu jwuñkanni na. Ka pi i kataanni njyini karigii cwònrò wani.

Wwoñεεge njyini

(Macwo 26.26-30; Marika 14.22-26; 1 Kòrenti Shiinbii 11.23-25)

¹⁴ Nyε tèelyiin'à nò ke, ka Yesu ná u túnntunmpii ke ná shuunniñi si njyini kwúulo na lyí. ¹⁵ Ka u u yi jwo pi á: «Mii à sàa li lwó naye funñ'i fo tèemòni i si zii nde kataanni njyini lyí ná yii e, si nta ñkyaala. ¹⁶ Mii sí yi jwo yii á, mii saha sì n-si ñge njyini fiige lyí mε, fo canñke Kile sí u kalyiini jñke pyi ku fùññò u Saanre e ke.»

¹⁷ Lire kántugo ka u u fùññcwokwuu lwó ná εεzen sinm'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa jwo cyelempyiibil'á: «Yii εεzen sinmε shwò a táa yiye na, yii bya. ¹⁸ Mii sí yi jwo yii á, mà láha nijjaa na, mii saha sì εεzen sinmε bya mε, fo Kile Saanre tènì ká nò.»

* 21:32 Pii maha jwo: «nde tènì shiinbii sí cyire karigii nya tapyige e.»

19 Lire kàntugo ka Yesu si bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «Ŋge bwúuruŋi u nyε mii cyeere, t'à kan yii kurugo ke. Yii a nde pyi, yii raa yiye funŋɔ cwo na na.» 20 Nyε pi à kwò njyìŋi na ke, ka Yesu si fùŋɔcwokwuuni lwó, ερεzen sinme mpyi l'e, maa jwo cyelempyiibil'á: «Nde fùŋɔcwokwuuni li nyε Kile tunmbyaare nivɔnnte, t'à le ná yii e mii sìshange ninŋunke cye kurugo ke.

21 Nka lire ná li wuuni mú i, yii li cè, ŋgemu u sí n-pa mii le cye e ke, urufoo cyεge na naha ná mii woge e njyìŋi yaage e. 22 Sèenji na, Kile à li lwó Supyaŋi Jyaŋi u bò. Nka ŋgemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'à kèεge!»

23 Nyε Yesu cyelempyiibil'à yire lógo ke, ka pi i wá na piye yíbili na jofoo u nyε pire shwɔhɔl'e, ŋgemu u sí nyε n-pa lire kapiini shinji pyi yε.

Jwuŋyahama à yîri cyelempyiibii shwɔhɔl'e na jofoo u nyε pire shwɔhɔl'e nùŋufoonji yε

24 Lire kàntugo ka jwuŋyahama si mpa yîri cyelempyiibii shwɔhɔl'e. Puru jwuŋyahampe nùŋke ku mpyi na jofoo u nyε pire shwɔhɔl'e nùŋufoonji yε. 25 Ka Yesu si pi pyi: «Yii li cè, naha njŋke na, saanbii maha fânhe pyi kîni sùpyire njun'i. Mpii njun'i pi sí nyε na kuru fânhe pyi ke, pi la maha mpyi pire s'a pi kêre s'a ŋko na pi na nyε sèeshiin. 26 Nka yii wuuni nyε a yaa li pyi amuni mε, yii puni yyaha yyére shinŋ'à yaa u pyi yii puni kàntugo yyére shinŋi. Ngemu la ku nyε si mpyi yii puni nùŋufoonji ke, urufol'à yaa u uye pyi yii puni báarapyi.

27 Báarapyiŋi u maha njyìŋi sore u nùŋufoon'a sì ntèen maa lyî kanna ke, pire shiin shuunniŋi i, ŋgire u nyε yyaha yyére shinŋi yε? Tá ŋge u à tèen marii lyî kanna ke, uru bà mε? Nka mii wi ke, mii nyε báarapyi yii shwɔhɔl'e.

28 Yii pi ke, yii à kwôro ná mii i na yyefuge tèrigil'e. 29 Lire kurugo bà mii Tuŋi à mii tin'a pyi saanwa mε, amuni mii mú sí yii tinε n-pyi saanlii. 30 Lire e yii sí n-pa lyî si bya ná mii i, mii Saanre e. Yii sí n-pa n-tèen saanre tatεenyi y'e, s'a Izirayeli tùluyi ke ná shuunniŋi shiinbii kêenŋi.»

*Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyε a uru cè mε
(Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Yuhana 13.36-38)*

31 Lire kàntugo ka Yesu si jwo Simɔ Pyeri á: «Simɔ! Simɔ! Sitaanniŋi à li cya si yii nyàha ŋgùrugo, bà sùmapyaŋi maha nyàha a wùrugo tafwɔge e ntanh'e mε. 32 Nka mii à Kile jáare mu kurugo, bà mu si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i mε. Mu aha maye cèεge ma kapyiini na, si nùru raa ma mii yyére tēni ndemu i ke, ma a màban le ma cìnmpyiibii dánafeebil'e.» 33 Ka Simɔ Pyeri si Yesu pyi: «Kafoonji, l'à pyi kàsujyire yo, l'à pyi kwù yo, mii à bégele cyire puni mεε na ná mu i.» 34 Ka Yesu si u pyi: «Pyeri, mii sí yi jwo mu á, ninjaa ŋkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu nyε a mii cè mε.»

35 Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Tēni i mii à yii tun, maa yii pyi na yii àha wyéε ná boro ná tanhaŋyi yabεε lwó mbâra yii tooyi wuyi na mε, tá yaaga kul'à yii ta bε?» Ka pi i u pyi: «Yaaga kuu nyε a wuu ta mε.» 36 Ka Yesu si jwo: «Numε, wyéε na nyε yii ŋgemu á ke, urufoo u u lwó, yii ŋgemu u nyε ná bor'e ke, urufoo u li lwó, ŋgemu u nyε kàshikwɔŋŋwɔ baa ke, urufoo u u vaaŋntinŋke pér'a tég'a là shwɔ. 37 Naha kurugo yε mii sí yi jwo yii á, Kile tūntunmpil'à jwumpe mpemu séme mii kyaa na ke, puru tèefunŋon'à byanhara. Y'à séme na “Pi à u cū kapimpyiŋε fiige*.” Nde l'à séme mii kyaa na ke, lire tèepyiiŋ'à byanhara.» 38 Ka cyelempyiibii si jwo: «Kafoonji, kàshikwɔŋŋwɔhii shuunni cyi jcyii.» Ka Yesu si pi pyi: «Yi à ta†.»

*Yesu à Kile jáare Zhetisemani cikɔge e
(Macwo 26.36-46; Marika 14.32-42)*

* 22:37 Ezayi 53.12 † 22:38 Pii maha jwo: «Ka Yesu si pi pyi “Cyire ká mpyi na sí n-jà yo!”»

³⁹ Nye lire kàntugo, ka Yesu si yîri wani mà kàre Olivye cire ònke na, bà u mpyi maha ntêe na li pyi mε. Ka u cyelempyiibii si òkàre u fye e. ⁴⁰ Pi à sà nò kuru cyage e ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii a Kile òáare bà yii si mpyi si fànha ta Sitaanniñi na, u àha òkwò yii sòn ògà kapii na mε.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, maa yîri cyelempyiibii taan, maa laaga nimbilere le u ná pi shwòhòl'e, maa ònke sín, maa Kile òáare. ⁴² U Kile òarege e, u à jwo: «Tufoonji, kampyi mu sí òee, na shwò òke kyaage lwòhe mbyani na. Nka ma hà na nyii wuuni pyi mε, ma nyii wuuni pyi.» [⁴³ Nye lire tènì i, ka Kile mèlεkenji wà si yîri ònyinji na, maa màban le u e. ⁴⁴ Yesu yákilini mpyi a wùrugo sèl'e, ka u u nùr'a là bàra Kile òarege na, fo u fùnmp'à kèenji'a pyi sishan na òcwo ònke na.]

⁴⁵ U à kwò Kile òarege na ke, maa yîr'a kàre u cyelempyiibii cyage e, mà sà pi nàvunò wuubii ta pi à òó. ⁴⁶ Maa pi òè, maa jwo: «Di k'à ta a jwo, ka yii i òó ye? Yii yîri, yii i Kile òáare, bà li si mpyi Sitaanniñi kà òkwò yii sòn ògà kapii na mε.»

Yesu òcùni kani

(Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Yuhana 18.3-11)

⁴⁷ Nye mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka pi i wíl'a supyikurunò nya ku u ma. Zhudasi u mpyi Yesu cyelempyiibii ke ná shuunniñi wà ke, uru u mpyi a ku yyaha cù. Pi à pa nò Yesu na ke, ka Zhudasi si file u na, maa u pùr'a cù, maa u shéere. ⁴⁸ Ka Yesu si jwo: «Zhudasi, uru fwùni mu à pyi si Supyani Jyani le cye e ke!»

⁴⁹ Nye Yesu cyelempyiibil'à pa li nya ná Yesu tacunke e pi à pa ke, ka pi i Yesu yíbe: «Kafoonji, wuu kàshikwònnwòhigii lwò pi mε na la?» ⁵⁰ Ka pi wà ònkin si ntíl'a u kàshikwònnwòge tég'a Kile sàragawwuubii ònufembwòhe báarapyinji kàniñe ònkenke kwòn a cyán. ⁵¹ Ka Yesu si jwo: «Yii kanyaare òwò yaha!» U à yire jwo ke, maa nàni ònkenke lwò a sogo.

⁵² Lire kàntugo Kile sàragawwuubii ònufeebii ná Kile òarebage sàncwònsigibii ònufeebii ná Yahutuubii kacwònrìbii pi mpyi a pa Yesu tacunke e ke, ka u u yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwònnwòyi ná kàbiyi i, si mpa òcù mu à jwo kakuumpyi u òye mii, ⁵³ mà li ta, tènì i mii mpyi maha mpyi ná yii e canja maha canja Kile òarebage e ke, yii òye a yaaga pyi mii na mε. Nka nde tènì na òye yii ná numpinifoo‡ wuu.»

Pyeri à jwo na uru òye a Yesu cè mε

(Macwo 26.57-58, 69-75; Marika 14.53-54, 66-72; Yuhana 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Nye ka pi i Yesu cù a kàre Kile sàragawwuubii ònufembwòhe pyenge e. Mà pi ònkaribii yaha, ka Pyeri si ntèen laage e, marii si pi fye e, fo mà sà jyè pyenge e. ⁵⁵ Pi mpyi a na le, na ware ntàani ònke e, ka Pyeri si mpa ntèen pi shwòhòl'e.

⁵⁶ Nye báarapyicwonji wà à pa Pyeri nintèenji nya nage taan ke, maa u yal'a wíi, maa jwo: «Òge nàni na òye Yesu fyènwòhòshinbil'e.» ⁵⁷ Ka Pyeri si yi kyáala: «Ceewe, mii òye a u cè mε.»

⁵⁸ Lire kàntugo ka nàni wà si Pyeri wíi maa jwo: «Mu mú na òye Yesu fyènwòhòshinji wà.» Ka Pyeri si jwo: «Sèe bà mε!»

⁵⁹ Nye tèt'a pyi ke, ka wabere si nùr'a yi jwo a waha na: «Nàkaana baa, òge nàni na mpyi ná Yesu i, òaha na ye Galile kùluni shin u òye u wi.» ⁶⁰ Ka Pyeri si u pyi: «Mii nàha a mu jwumpe yyeshage cè mà de!»

Nye mà Pyeri yaha puru na, ka òkùpoonji si ntíl'a mε sù. ⁶¹ Ka Kafoonji Yesu si yyaha kèenji maa Pyeri wíi. Ka u funjke si òcwo Kafoonji jwumpe ònjwumpe na na: «Mà jwo òkùpecyiini li mε sù ònjaa ke, lire sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na na mu òye a mii cè mε.»

⁶² Nye ka Pyeri si fworò pyenge e, maa sà mε sù sèe sèl'e.

‡ 22:53 Sitaanniñi u òye numpinifoo.

*Pi à kàre ná Yesu i Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shiinbii yyére
(Macwo 26.59-68; Marika 14.55-65; Yuhana 18.19-24)*

⁶³ Nye mpíi pi mpyi na Yesu kàanmucaa ke, ka pire si wá na u fwóhore, maa u bwùun.
⁶⁴ Maa u yyahe pwò, maa u yíbe: «Mu nye a jwo na mu na nye Kile túnntunṅò mà? Nge u à mu bwòn ke, uru mege yyere wuu á!» ⁶⁵ Maa jwuṅjwumbaampe pabere nijyahama jwo u na.
⁶⁶ Nye nyèg'a pa múgo ke, ka Yahutuubii kacwónribii ná Kile sáragawwuubii ñùṅufeebii ná Kile Saliyaṅi cyelentiibii si piye bínni, maa ṅkàre ná Yesu i pi yukyaala kurunke yyére.
⁶⁷ Maa u yíbe: «Kile Nijcwónrṅi u nye mu la? Yi yyaha jwo wuu á.» Ka u u pi pyi: «Mii méé ká yi jwo yii á, yii sì n-dá yi na me. ⁶⁸ Mii sí ká yii yíbe, yii sì jee mii jwò shwò me.
⁶⁹ Nka mà lwó nume na Supyaṅi Jyaṅi sí n-sà n-tèen Kile Siṅifoo kàniṅe cyege na.»
⁷⁰ Nye Yesu à yire jwo ke, ka pi puni si u pyi: «Lire sanni i ke, Kile Jyaṅi u nye mu la?» Ka u u pi pyi: «Nje yii à jwo ke, yire yi nye yi yi.» ⁷¹ Ka pi i jwo: «Wuu saha nye a tige wà jwòjwumò kurugo me, naha na ye wuu yabilimpil'à lógo u jwò na mà kwò.»

23

*Pi à kàre ná Yesu i fànhafoonji Pilati yyére
(Macwo 27.1-2, 11-14; Marika 15.1-5; Yuhana 18.28-38)*

¹ Nye ka pi puni si yíri siṅcyan, maa ṅkàre ná Yesu i fànhafoonji Pilati yyére*. ² Pi à sà nò wani ke, maa fin'a taha Yesu na Pilati á na: «Wuu à sà nge nàṅi ta u u sùpyire ñùṅò kyáṅge, na pi nye a yaa pi a múnalwòore kaan saanbwòhe Sezari á me. U à jwo na uru u nye Kile Nijcwónrṅi, na uru na nye saanwa.» ³ Ka Pilati si Yesu yíbe: «Yahutuubii saanṅi u nye mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.» ⁴ Ka Pilati si jwo Kile sáragawwuubii ñùṅufeebii ná sùpyire sannt'á: «Mii nàha tìgìre cyaga ta nge nàṅi na, ṅkemu ku sí n-pa ná l'e u bò me.» ⁵ Ka pi i núr'a yi jwo a waha Pilati á: «U wá na sùpyire ñùṅò kyáṅge ná u jwumpe e Yahutuubii kùluni puni i, mà lwó Galile kùluni na, fo mà pa nò naha wuu na.»

Pi à kàre ná Yesu i saanṅi Eròdi yyére

⁶ Tèni i Pilati à yire lógo ke, maa pi yíbe na Galile kùluni shin u nye nge nàṅi la. ⁷ Ka pi i u pyi: «ጋጋn.» Ka Pilati si pi pyi: «Yii a sì ná u e, saanṅi Eròdi yyére, naha na ye uru u nye Galile kùluni ñùṅò na, ṅka u nye Zheruzalèmu kànhe e jcyii canmpyaagil'e.»

⁸ Nye pi à sà nò ná Yesu i saanṅi Eròdi yyére ke, ka li i ntáan Eròdi i sèl'e, naha na ye u mpyi a Yesu kyaa lógo tèemòni i, u la mpyi Yesu si kakyanhala kani là pyi uru jyii na. ⁹ Lire kurugo Eròdi à yibi yi nijyahaya pyi u na. Nka u nye a yafyin jwo me. ¹⁰ Nye lir'à Kile sáragawwuubii ñùṅufeebii ná Kile Saliyaṅi cyelentiibii mú ta pi à kàre wani Eròdi yyére. Ka pire si wá na sère Yesu na, maa kafinare shiṅi puni fini u na. ¹¹ Ka Eròdi ná u sòrolashiibii si Yesu fwóhòre maa u faha sèl'e. Maa vāanṅinṅe nisinaṅa le u na, maa pi pyi pi à núr'a kàre ná u e Pilati yyére.

¹² Pilati ná Eròdi mpyi a bēni me. Nka mà lwó kuru canṅke na, pi à pyi cevee.

*Yesu kataanmp'à cwònr'a yaha u mbòṅi na
(Macwo 27.15-26; Marika 15.6-15; Yuhana 18.39--19.16)*

¹³ Pi à núr'a sà nò ná Yesu i Pilati yyére ke, ka Pilati si bínn'a tèen ná Kile sáragawwuubii ñùṅufeebii ná Yahutuubii yyaha yyére shiinbii ná Yahutuubii sanmpil'e, ¹⁴ maa jwo: «Yii à pa ná nge nàṅi i naha mii yyére, maa jwo na u wá na sùpyire ñùṅò kyáṅge. Nka mii à u yíbe yii puni jyii na, yaaga maha yaaga yii à jwo a taha u na ke, mii nye a kuru kà zò ta u na me. ¹⁵ Eròdi mú sí nye a tìgìre cyaga ta u na me, lire kurugo u à u núr'ṅ'a tūgo naha wuu á. Mii á, nge nàṅi kòni nye a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò me. ¹⁶ Lire kurugo mii sí na sòrolashiibii pyi, pi u bwòn si u cye yaha.»

* **23:1** Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyinjì wà bò.

[17 Nyε yyeε maha yyeε, Yahutuubii bilereŋkwoŋi kataanni i, Pilati mpyi maha kàsujyiŋi wà cye yaha, lire na mpyi kalyee.] 18 Ka sùpyire puni si bínn'a jwo fànha na: «Ŋge nàŋi bò, maa Barabasi cye yaha!» 19 Mà li ta, Barabasi mpyi a nyàhanjgurugunji wà pyi kànhe e, maa booro pyi, lire kurugo pi mpyi a u cù a tò kàsunji i.

20 Pilati la mpyi si Yesu cye yaha, lire e u à nùr'a pi yíbe. 21 Ka pi i sêe maa jwo: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!»

22 Ka Pilati si nùr'a jwumpe lwó tontanrewogo maa jwo: «Kapiini ndire ŋge nàŋ'á sàa pyi be? Mii nàha à jùŋo ta ŋkemu ku sí u pyi u bò mε. Lire e ke mii sí sòrolashiibii pyi pi u bwòn si u cye yaha.»

23 Ka pi i nùr'a sêe fànha na: «U kwòro cige na!» Nyε pi màhan'á pa Pilati yyaha jà ke, 24 ka u u jεε maa pi jyi wuuni pyi.

25 Pi mpyi a Pilati jáare na u nàŋi ŋgemu cye yaha, mà li ta uru nàŋi mpyi a nyàhanjgurugunji ná boore pyi ke, ka Pilati sí uru cye yaha. Nde pi à cya u á Yesu kyaa na ke, maa lire pyi pi á.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Macwo 27.32-56; Marika 15.21-41; Yuhana 19.17-30)

26 Mà sòrolashiibii yaha pi i ŋkèεge ná Yesu i tabonke e, pi à círi ná nàŋi w'e u à yíri sige e, u mεge mpyi Simo, Sireni kànhe shin u mpyi u wi. Ka pi i Yesu kworokworocige kárama a tège u juy'i, maa u pyi u à taha Yesu fye e.

27 Supyikuruŋo nimbwòhò mpyi a taha pi fye e na ŋkèεge mú. Cyeebii pi na mpyi pi e, nàvunŋke mpyi a pire pyi pi i myahii súu Yesu kurugo. 28 Ka Yesu si yyaha kèεŋŋε maa pire cyeebii wíi maa jwo: «Zheruzalemu kànhe cyeebii, yii àha raa mεε súu mii kurugo mε. Yii a mεε súu yii ná yii pyiibii kurugo. 29 Naha kurugo ye cijiriŋyi yi jye yi sàha pyi si mà nya nta raa ŋko mà pyi kan pi à ŋwər'a nya mε, tēni là na ma, sùpyire sí n-pa raa ŋko, pire wuun'á jwo. 30 Lire tēni i, sùpyire sí raa ŋko jany'á “Yii cwo wuu juy'i!” s'a ŋko mpògogil'á “Yii cεεg'á wuu jwo tò!” 31 Naha kurugo ye pi aha jcyii karigii shiŋi pyi cipuruge na, naha pi sí n-pyi cíwage na ye#?»

32 Pi mpyi na ŋkèεge ná kapimpyimii shuunni i si zà bò ná Yesu i mú.

33 Nyε pi à sà nò cyage k'e, pi maha kuru cyage mεge pyi: «Nunkwòge Cyage» maa Yesu ná pire kapimpyiibii shuunniŋi kwòro ciyi na wani. Wà mpyi u kànŋke na, u sanŋi sí jye u kàmeni na.

34 Ka Yesu si jwo: «Tufooni, yàfa pi na, naha na ye nde pi à pyi ke, pi jye a li kapii cè mε.»

Lire kàntugo ka sòrolashiibii si ŋkyaanlwooni tég'a u vànŋyi táa piye na. 35 Shinjyahara mpyi a yyére wani marii wíi. Ka Yahutuubii yyaha yyére shiinbii si wá na Yesu fwóhore na: «U à sùpyire tà shwò, u uye shwò numε ke! Lire e wuu sí n-sii n-cè na uru u jye Kile Njncwònròŋi.» 36 Ka sòrolashiibii mú si file u na ná lùtanhage e maa u fwóhò 37 maa jwo: «Kampyi mu u jye Yahutuubii saanŋi, maye shwò.» 38 Pi mpyi a yi sém'a tàra Yesu kworokworocige nŋnyŋi na na «YAHUTUUBII SAANŊI U NYE ŊGE.»

39 Nyε kapimpyiibii pi mpyi a kwòro ná Yesu i ke, ka uru wà si u faha maa jwo: «Mu jye a jwo na mu u jye Kile Njncwònròŋi mà? Maye shwò, maa wuu shwò mú!» 40 Ka kapimpyiŋi sanŋi si u shèrefooni cèεge maa jwo: «Mu jye na fyáge Kile na mà? Ko kuru yyefuge ninuge e mu ná uru jye! 41 Wuu pi ke, ŋke yyefuge jye wuu njncyaga, naha na ye kapiini wuu à pyi ke, lire l'á ku nò wuu na. Nka ŋge nàŋi wi ke, u jye a kapii pyi mε.»

42 U à puru jwo ke, maa Yesu jáare na: «Yesu, mu aha mpa ntèen ma saanre tatεenge e tēni ndemu i ke, ma a yákili yaha na na.» 43 Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, njjaa mu sí n-pyi ná mii i Arijananji i.»

† 23:30 Oze 10.8 ‡ 23:31 Naha ŋke cyage e, Yesu a uye tàanna ná cipuruge e maa Yahutuubii tàanna ná cíwage e.

*Yesu kwùñi**(Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Yuhana 19.28-30)*

⁴⁴ Canñke mpyi a nɔ̀ nùñɔ̀ ninji i, ka numpini si mpâl'a jyè kini cyeyi puni i, mà tère pyi fo mà nɔ̀ canvyinge na. ⁴⁵ Vãanñke k'à tég'a Kileñaarebage táa mà pyi shuunni ke, ka kuru si ñcwɔ̀n ninke e.

⁴⁶ Ka Yesu si jwo fànha na: «Tufoonji, mii sí na múnaani yaha mu cye e!» U à yire jwo ke, ka u múnaani si fworu u e.

⁴⁷ Ɔ̀rɔ̀mu sòrolashiibii yyaha yyére shinji u mpyi wani tayyérege e ke, ur'à lire ñya ke, ka u u Kile pèe maa jwo: «Sèenji na, ñge nàñi mpyi a tí!»

⁴⁸ Sùpyire ti mpyi a pa cyire karigii tawiige e ke, ka pire puni nàvunñɔ̀ wuubii si núru na ñkèege pi pyenyi i maa myahigii súu. ⁴⁹ Yesu ceveebii ná cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà yîri Galile kùluni i ke, pire puni mpyi a yyére tatɔ̀nge e, maa ñcyii karigii wíi tapyige e.

*Yesu ntòñi kani**(Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Yuhana 19.38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Yahutuubii kànhe mɛge pi maha mpyi Arimati ke, nàñi wà na mpyi na yîri kuru kànhe na, u mɛge na mpyi Yusufu. U mpyi Yahutuubii yukyaala kurunke e. Uru nàñi na mpyi sùpya ññcɛnñe, maa ntíi. U sònñɔ̀re mpyi a taha Kile Saanre tèepani na. Yukyaala kurunke shiinbii sanmpii mpyi a jwo a bê kani ndemu na Yesu kyaa na maa li pyi ke, u ñye a ñen'a jyè lire e mɛ. ⁵² Maa ñkàr'a sà Yesu buwuñi ñáare Pilati á, si sà ntò. ⁵³ Pilati à ñɛɛ ke, ka Yusufu si ñkàr'a sà Yesu buwuñi tîrige kworokworocige na, maa u pwɔ̀ vãanntonji w'e, mà sà ntò. Fanñke e u à sà Yesu tò ke, kuru mpyi a tùgo kafaaga ñunji, bu mpyi na sàha ñkwò a tò kur'e mà ñya mɛ. ⁵⁴ Kuru canña nùmpañña mpyi na sí n-pyi canñonke.

⁵⁵ Cyeebii pi mpyi a Yesu tùug'a yîri fo Galile kùluni i mà pa ke, ka pire si ñkàre ná Yusufu e fanñke na si sà Yesu buwuñi sìnñinñkanni ñya fanñke funñke e. ⁵⁶ Lire kàntugo ka pi i nùr'a kàre pyenge, maa sà sìnme nùguntanga wumɔ̀ ná wusuna yaa mà yaha. Canñonk'à nɔ̀ ke, mà tàanna ná Yahutuubii Saliyanji i, ka pi i ñò.

24*Yesu à ñè a fworu kwùñi i**(Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Yuhana 20.1-10)*

¹ Cibilaage canñcyiige* ñyèkwɔ̀nge na, sìnme nùguntanga wumpe ná wusunani pire cyeebii mpyi a yal'a yaha ke, ka pi i yire lwó na ñkèege fanñke na. ² Kafaage ku mpyi a tég'a fanñke ñwɔ̀ tò ke, pi à sà nɔ̀ wani ke, ka pi i sà kuru ta k'à kùunkul'a láha fanñke ñwɔ̀ge na. ³ Ka pi i jyè fanñke e maa wíi, ñka pi ñye a Kafoonji Yesu buwuñi ñya mɛ. ⁴ Ka li i pi bilibili. Mà pi yaha pur'e, ka pi i mpâl'a nàmii shuunni ñya pi à vãanvynweeweere le mà yyére.

⁵ Ka pire cyeebii fyagara wuubii si ññkure sìn maa yyahayi cyígile ññke na. Ka pire nàmpii shuunni si jwo pi á: «Naha na yii ñye na ñyii shinji caa kwùubii shwòhòl'e ye? ⁶ U ñye naha mɛ. U à ñè a fworu kwùñi i. Jwumpe u mpyi a jwo yii á mà u yaha ná yii e Galile kùluni i ke, yii funñɔ̀ cwo puru na. ⁷ U mpyi a jwo na “Fànha ki, Supyanji Jyanji u le kapimpyiibii cye e, pi i u kwòro cige na. U kwùñi canmpyitanrewuuni, u sí ñè n-fworu kwùñi i.”»

⁸ Pi à puru jwo a kwò ke, ka cyeebii funñyi si ñcwɔ̀ Yesu jwumpe ññjwumpe na. ⁹ Ka pi i yîri fanñke na maa ñkàr'a sà yi puni yyaha jwo cyelempyiibii ke ná ññkinñi ná pi shèrɛfeebii sanmpii pun'á. ¹⁰ Cyeebii pi mpyi a kàre fanñke na ke, pire pi mpyi: Mariyama u mpyi na yîri Magidala kànhe e ke, uru ná Zhanɛ ná Yakuba nunji Mariyama mà bàra cyeebii piiberii na. Pire cyeebii pun'à yîri fanñke na, maa mpa jwumpe ninumpe

* **24:1** Yahutibil'á cibilaage canñcyiige ku ñye kárinji.

jwo Yesu tũntunmpil'á. ¹¹ Nka pi mpyi na sũnũi na ñũũ baa jwumɔ cyeebil'à jwo. Pi ñye a dá pu na mɛ. ¹² Lire ná li wuuni mú i, ka Pyeri si yĩri maa fê a kàre fannke na, maa sà jâara a wíi ku funnke e. Lempe kanni baare e, u ñye a yafyin ñya mɛ. Ka li i u bilibili, ka u u núr'a kàre pyenge.

Yesu à uye cyêe u fyèñwəhəshiinbii p̄i shuunni na, pi i ñkèege Emayusi kànhe e (Marika 16.12-13)

¹³ Kuru cannke ninuge e, Yesu fyèñwəhəshiinbii p̄i shuunni mpyi na ñkèege kànhe kà na, kuru kànhe mɛge na mpyi Emayusi. Ku ná Zheruzalɛmu kànhe laage mpyi a tòro culumɛtirii kɛ ná shuunni na mɛ. ¹⁴ Karigii cyi mpyi a pyi lire tɛni i ke, pi mpyi na cyire puni yu piy'á, na ñkèege. ¹⁵ Mà pi yaha jwumpe na piye shwəhəl'e, ka Yesu yabilinji si file pi na, maa kuni bínni ná pi e. ¹⁶ Pi mpyi na Yesu ñaa, ñka l'à pyi mu à jwo yaage kà k'à para pi yyaha na, mà pi pyi pi ñye a jà a u cè mɛ.

¹⁷ Ka Yesu si pi yĩbe: «Naha shi yii na yu, na ñkèege amɛ ye?» Ka pi yyetanha wuubii si yyére. ¹⁸ Nge mɛge ku mpyi pi e Kilopasi ke, ka uru si jwo: «Karigii cyi à pyi numɛ Zheruzalɛmu i ke, mu kanni baare e, sùpya ñye a s̄i Zheruzalɛmu i cyi cɛmbaa mɛ.»

¹⁹ Ka Yesu si pi yĩbe: «Naha shi k'à pyi ye?» Ka pi i u pyi: «Kile tũntunni Yesu u mpyi a yĩri Nazaret̄i kànhe e, ná Kile mpyi a fànha le u jwumpe ná u kapyiin̄kil'e sùpyire ñyii na ke, nde l'à u ta ke, lire kɛ! ²⁰ Wuu Kile sáragawwuubii ñũũfɛebii ná wuu yyaha yyére shiinbil'à u le cye e, pi à u kwòro cige na a bò. ²¹ Wuu mpyi na sũnũi na uru u sí n-pa Izirayeli shiinbii ñũũ wwũ bilere e. Nka u à kwũ ke, cyi canmpyaa taanre u ñye ñge. ²² Wuu kurunke e, cyeebii p̄il'à pa jwumpe pà jwo wuu á, mpemu p'à sàa wuu bilibili sèe sèl'e ke. Nyège na, pi à sòl'a kàre u fannke na, ²³ maa mpa wuu pyi na pire ñye a sà u buwunji ta wani mɛ, na pir'à Kile mèlekɛebii p̄i ñya, ka pire mèlekɛebii si yi jwo pir'á na Yesu à ñè a fworò kwũni i. ²⁴ Bà cyeebil'à yi jwo wuu á mɛ, wuu shèrɛfɛebii p̄i mú à shà fannke na, mà sà yi ta amuni, ñka pire mú ñye a u ñya mɛ.»

²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yákili baafɛebii, yii dama ñye a táan Kile tũntunmpii jwumpe na mà dɛ! ²⁶ Lire kyaalan̄kanni na, bà Kile N̄iñcwənrəni mpyi a yaa u kyaala u u nta a jyè Kile s̄inampe e mà?»

²⁷ Lire kàntugo mà lwó Kile tũntunni Musa sémɛbii na, mà sà nɔ fo Kile tũntunmpii sanmpii puni sémɛbii na, jwumpe p'à sémɛ u kyaa na pire sémɛbil'e ke, ka u u puru yyaha jwo pi á.

²⁸ Kànhe na pi mpyi na ñkèege ke, pi à sà nɔ kuru na ke, ka Yesu si uye pyi mu à jwo u ko raa ntũuli s'a ñkèege yyaha yyére. ²⁹ Ka pi i u náare na u àha ñkàre mɛ, na numpilage na ñko raa wwũ. Ka u u jyè pyenge e maa ntɛn wani ná pi e. ³⁰ Tɛni i pi à pa ñkwũulo s'a lyi ke, ka u u bwúuruñi lwó, maa fwù kan Kile á, maa u kwòn kwòn a kan pi á. ³¹ Lir'à pyi ke, ka pi yákilibii si múgo, ka pi i ñcè na Yesu wi. Lire kàntugo ka u u mpâl'a p̄inni pi na.

³² Ka pi i wá na yi yu piy'á na: «Tɛni i u mpyi na Kile Jwumpe Semɛni yyaha yu wuu á kuni na ke, wuu funñyi mpyi a táan sèe sèl'e dɛ!» ³³ Ka pi i ntíl'a yĩri, maa núr'a kàre Zheruzalɛmu kànhe e, mà sà cyelempyiibii sanmpii kɛ ná ñiñkin̄ni ná pi shèrɛfɛebii ta pi à bínni. ³⁴ Ka pire cyelempyiibii si jwo pi á na Kafoonji Yesu à ñè nàkaana baa, na Simɔ yabilin̄'à u ñya!

³⁵ Ñye nde l'à mp̄ii shiin shuunniñi ta mà pi ñiñkaribii yaha ke, ná pyiñkanni na pi à Yesu cè, tɛni i u à bwúuruñi kwòn kwòn mà kan pi á ke, ka pi i yire puni yyaha jwo.

Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na (Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Yuhana 20.19-23; Kapyiin̄kii 1.6-8)

³⁶ Mà cyelempyiibii yaha puru jwumpe na, ka pi i mpâl'a Yesu ñiñjyereni ñya piye shwəhəl'e. Ka u u jwo: «Kile u yyeniñke kan yii á.» ³⁷ Ka pi i fyá fo mà tatɛngɛ fô piye na, ñaha na ye pi mpyi na sũnũi na bunji wà fwəngɔ pir'à ñya. ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii ñye na fyáge bɛ? Naha k'à nte sòñjɔre shini t̄irige yii funñ'i ye? ³⁹ Yii na kantahigii

ná na tooyi wíi, yii i jɔcè na mii wi. Yii bwòn na na a wíi, bufwɔɔngɔ nyɛ na mpyi ná cyere ná kaciyy'i mii fiige mɛ.» ⁴⁰ Mà u yaha puru jwumpe na, u à u kantahigii ná u tooyi cyêe pi na.

⁴¹ Pi mpyi a dá Yesu jɛnɛi na mɛ, nahaha na yɛ u jɛnɛi mpyi a pi funɔnyi táan fo mà pi bilibili. Ka Yesu si pi yíbe: «Yalyige na wá nahaha yii á la?» ⁴² Ka pi i fyafwɔɔgɔ kan u á. ⁴³ Ka u u ku shwɔ a kyà pi jyyii na. ⁴⁴ Maa jwo: «Tèni i mii mpyi ná yii e ke, mii à yi jwo yii á na yaaga maha yaaga k'à séme mii kyaa na MusaSaliyanji ná Kile túnntunmpii sanmpii sémebii ná Zaburu sémeɛni i ke, cyire pun'à yaa cyi tòro cyi jwuɔkanni na.»

⁴⁵ Nyɛ u à yire jwo ke, maa pi yákilibii múgo, bà pi si mpyi si Kile Jwumpe Semɛni jwɔhe cè mɛ. ⁴⁶ Maa núr'à jwo pi á: «L'à séme amuni na Kile Nijɔcwɔnrɔni sí n-kyérege n-bò, nka u kwùni canntanrawoge u sí jɛ. ⁴⁷ Na mà lwó Zheruzalɛmu kànhe na, Jwumpe Nintanmpe sí n-jwo u mɛge na supyishini pun'á, na pi pi toroɔkanni kɛɛnɛe pi i láha kapegigii na, bà Kile si mpyi si cyi yàfa pi na mɛ. ⁴⁸ Nyɛ kyaa maha kyaa mii à pyi ke, yii à cyire puni nya tapyige e, yii a cyi yu yii a mâre. ⁴⁹ Yii tèɛn Zheruzalɛmu i, mii Tunji Kile à sífente ntemu jwɔmɛɛ lwó ke, fo mii aha tire tírige yii jwuɔ'i tɛni ndemu i ke.»

Yesu à kò a dùgo nìnyini na

(Marika 16.19-20; Kapyiinkii 1.9-11)

⁵⁰ Lire kàntugo ka Yesu si nkàre ná u cyelempyiibil'e Betani kànhe taan. Pi à sà nɔ wani ke, ka u u u cyeyi yírige, maa jwó le pi á. ⁵¹ Mà u yaha u u dùbabii leni pi á, u à kò a yíri pi shwɔhɔl'e mà kàre nìnyini na. ⁵² Ka cyelempyiibii si wá na u kêre. Pi à kwò ke, ka pi funntanga wuubii si núr'a kàre Zheruzalɛmu kànhe e.

⁵³ Canja maha canja pi mpyi maha piye bínnini Kilejaarebage e, marii Kile kêre.

Yuhana Jwumpe Nintanmpe Jwunƙanni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenji funƙo jwumpe e ke

Yuhana à mpe jwumpe séme, bà pu lógofeebi si mpyi si dá li na na Yesu u jye Kile Niƙwɔnrɔŋi ná Kile Jyaŋi me (20.30-31). Yesu jwɔjwumpe ná u kapyiŋkii jwɔhe k'à jwɔhɔ ke, Yuhana à cyaga yaha sèl'e kur'á.

Sémen'á taa tatɛnyɛ shuunni. Tatɛnge niŋcyiige na Yesu kakyanhala karigii cyi baashuunni kyaa yu (1--12). Cyi na yiri kacyeenƙii, jaha kurugo ye cyi à li cyèe na Kile Jyaŋi u jye Yesu. Yesu ná mpai pi à bínn'a tɛn jwumɔ na ke, ŋke cyage na yu lire kyaa na mú, mu à jwo u ná Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shinji (3) u ná Samari shiinbii cwoŋi (4) u ná yampii (5--9).

Kàlaŋi Yesu jye na ŋkaan ke, ur'á li cyèe na uru u jye:

Njyŋi u à yiri niŋyini i ke

Mpànaŋi niŋcɛnŋi

Dijyeŋi bèenmpe

Tajyiŋwɔge

Kuni i wà sí n-jà nɔ Kile yyére ke

Sèenji

Ŋge u maha kwùubii jèni ke

Ŋge u maha shiŋi niŋkwombaani kaan ke.

Lire cyèenƙanni na, Yesu à uye cyèe dijyeŋi puni na.

Sémenji tatɛnge shɔnwoge na yu Yesu vworonji kyaa na dijyeŋi i, s'a ŋkèege Tufoonji Kile yyére (13--21). Yesu na yu ná u cyelempyiibii ke ná shuunni i maa pi yege mà yyaha tí ná u tɛfworoni i pi shwɔhɔl'e (13--16). Yesu à u Tuŋi Kile jáare u cyelempyiibii kyaa na, maa pi le u cye e (17).

Kàntugo yyére, Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shiinbil'à u cù, ka pi i u bò kworokworocige na, maa u buwuni tò (18--19). Lire jwɔhe na, ka u u jè a fwordo kwùŋi i maa uye cyèe u cyelempyiibii na (20--21).

Yesu na mpyi Yahutu, u cyelempyiibii mú sí mpyi Yahutuu, ŋka Yesu kyaa mpyi a pɛn Yahutuubii jùŋufebil'á. Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Kile sáragawwuubii jùŋufebilii pi mpyi Yesu zàmpɛnbii.

Yuhana sémenji jye na Yesu ziŋi ná u nàŋkocyeere kyaa yu me. Ŋka u à yi ffiniŋ'a jwo na Kile Jwumpe pu jye Yesu, puru ná Kile u à wwɔ fo tasiige e. Yesu cye kurugo, Kile à pa ntɛn sùpyire shwɔhɔl'e. Lire pyiŋkanni na, ti sí n-jà n-pyi Kile pyi. Mà Yesu yaha niŋke na, u à sɛnmeg'a wwɔ ná Tufoonji i maa u tũnture pyi. Shin maha shin u na Kile caa ke, urufoo sí n-jà u cè Yesu cye kurugo.

Kile Jwumpe à pyi sùpya

¹ Mà jwo dijyeŋi u sii ke, Jwumpe mpyi wani mà mɔ. Pu mpyi ná Kile e. Puru Jwumpe pu mpyi Kile yabilini. ² Ŋge u jye puru Jwumpe ke, u mpyi wani ná Kile e, mà jwo dijyeŋi u sii ke. ³ Uru cye kurugo Kile à yaayi puni dá. Yaaga maha yaaga k'à dá ke, kuru kà jye a dá u baa me. ⁴ Ur'e shiŋi niŋkwombaani'à fwordo, uru u maha bèenmpe kaan sùpyir'á. ⁵ Puru bèenmpe na jì numpini i, ŋka numpini jye a jà pu na me*. ⁶ Tèni là à pa nɔ, ka Kile si nàŋi wà pyi u tũntunŋo, u mege na mpyi Yuhana. ⁷ U à pa mpa a bèenmpe kyaa yu, bà sùpyire puni si mpyi si dá pu na u jwumpe cye kurugo me. ⁸ Uru yabilini bà u mpyi puru bèenmpe me, u mpyi a pa si mpa pu kyaa jwo kanna. ⁹ Ŋge u mpyi bèenmpe sèesee wumpe ke, ur'á pa dijyeŋi i mpa bèenmpe kan sùpyir'á.

* 1:5 Pli maha jwo: «Puru bèenmpe na jì numpini i, ŋka numpini jye a jye pu na me.»

¹⁰ U mpyi diɲyeɲi i, diɲyeɲ'a dá u cye kurugo, lire ná li wuuni mú i, diɲyeɲi sùpyir'à u cyé. ¹¹ U à pa u yabiliɲi shiinbii yyére, pi ɲye a ɲεε u na mε. ¹² Nka mpíi pi à ɲεε u na maa dá u mεge na ke, u à kuni kan pire pun'á pi pyi Kile pyii. ¹³ Pi ɲye a Kile pyifente ta sùpyire woore taɲkanni na mε. Pi ɲye a ta nɔ ná u cwo pyi taɲkanni na mε. Sùpya ɲyii kyaa bà l'à pi pyi amuni mε. Nka Kile yabiliɲi u à ɲεε maa pi pyi u pyii.

¹⁴ Nye puru Jwumpe à pa mpyi sùpya, maa ntèn wuu shwɔhɔl'e mà tère pyi. Wuu à u pèente ɲya. Uru u ɲye Jyafooni ninɲinɲi mà fworu Tufooni Kile e ke, ur'e tire pèente ɲye. Uru u à ɲwɔ wuu na sèl'e, maa sèɲi cyêe wuu na.

¹⁵ Nye Yuhana à Yesu kyaa jwo. U à jwo fànha na: «Nge kyaa mii mpyi a jwo na u sí n-kwɔ n-pa mii kàntugo ke, ur'à fànha tò mii na, ɲaha na ye mà jwo mii u si ke, u mpyi wani mà kwɔ.»

¹⁶ U à ɲwɔ wuu na sèl'e maa kacenni là tɛg'a kacenni là fùnɲɔ wuu á†. ¹⁷ Yii li cè, Kile mpyi a u Saliyaɲi kan Musa cye kurugo, numε u à ɲwɔ wuu na maa sèɲi cyêe wuu na Yesu Kirisita cye kurugo. ¹⁸ Sùpya sàha ɲkwɔ a Kile ɲya a ɲya mε. Nka Jyafooni ninɲinɲi u ɲye Kile yabiliɲi, maa mpyi Tufooni Kile taan ke, uru u à Kile pyiɲkanni cyêe wuu na.

Pi na Yuhana yíbili uye kyaa na

(Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Luka 3.1-18)

¹⁹ Nye Yahutuubii ɲùɲufeebil'à sáragawwuubii ɲii ná Levi tùluge shiinbii ɲii yîrige Zheruzalɛmu kànhe e mà tun Yuhana á, pi sà u yíbe na jofoo u ɲye u wi ye? ²⁰ Pi à u yíbe ke, u ɲye a yaaga ɲwɔhɔ pi na mε, u à tíl'a jwo pi á: «Mii bà u ɲye Kile Nɲɔcwɔnrɔɲi mε.»

²¹ Ka pi i u yíbe: «Jofoo sí u ɲye mu ye? Mu u ɲye Kile tùnntunɲi Eli la?» Ka Yuhana si pi pyi: «Ɔnhɔ, uru bà u ɲye mii mε.» Ka pi i núr'a u pyi: «Kile tùnntunɲi wuu na sigili ke, uru u ɲye mu la‡?» Ka u u núr'a jwo: «Ɔnhɔ.» ²² Ka pi i ɲkànha a jwo: «Jofoo sí u ɲye mu ye? Yà jwo wuu á, wuu sà jwo wuu tunveebil'á. Jofoo mu yabiliɲi na maye sɔnɲi ye?» ²³ Ka Yuhana si pi ɲwɔ shwɔ ná Kile tùnntunɲi Ezayi ɲwɔjwumpe e na:

«Mejwul'à fworu síwage e fànha na

“Yii kuro nintiile yal'a yaha Kafooni mεε na.”

Nye mii Yuhana u ɲye ná lire mejwuuni i§.»

²⁴ Sùpyire ti mpyi a tun Yuhana yyére ke, Farizhεenbii ɲii na mpyi ná pi e. ²⁵ Ka pire si núr'a u yíbe: «Mu bà u ɲye Kile Nɲɔcwɔnrɔɲi mε, mu ɲye Eli mε, mu sí ɲye Kile tùnntunɲi nizigiɲi mε, ka ɲaha si mu ta mu u sùpyire batizeli ye?» ²⁶ Ka Yuhana si pi pyi: «Mii na sùpyire batizeli lwɔhe e kanna. Yii shwɔhɔl'e, nàɲi wà na ɲye wani, yii ɲye a u cè mε, ²⁷ uru sí n-pa mii kàntugo, ɲka mii ɲùɲk'à cyére u tanhɔɲi mεere zànhaɲi i u tooyi na*.»

²⁸ Cyire karigil'à pyi Bɛtani kànhe e, Zhurudɛn baɲi kàntugo. Kuru cyage e, Yuhana mpyi na sùpyire batizeli.

Yesu u ɲye Kile Mpabilini

²⁹ Kuru canɲa nùmpanɲa, Yuhana à Yesu ɲya u u sù u yyére ke, maa jwo sùpyir'á: «Yii wíi, Kile Mpabilini li ɲye nde, lire li sí n-pa diɲye sùpyire kapegigii yàfa ti na. ³⁰ Uru kyaa mii mpyi a fyànha a jwo yii á, tɛni i mii à jwo “Nàɲi wà na ma mii kàntugo, ɲka u à pèe mii na, maa mpyi mii yyaha na, ɲaha na ye mii à si mà u ta.” ³¹ Mii yabiliɲi mpyi a cè na uru wi mε. Nka mii à pa mpa a sùpyire batizeli lwɔhe e, bà Izirayɛli shiinbii si mpyi si u cè mε.»

³² Puru kàntugo, mpe Yuhana à jwo: «Mii à Kile Munaani ɲya l'à yîri nɲyɲi na mpánmpɔrɔgɔ fiige, mà pa ntèn Yesu na. ³³ Mii yabiliɲi mpyi a u cè mε. Nka nge u à mii tun mii u pa a sùpyire batizeli lwɔhe e ke, uru u à yi jwo mii á na mii aha bú Kile Munaani

† **1:16** ɲii maha jwo: «Wuu à kacenni là ta là kàntugo.» ‡ **1:21** Yahutuubii mpyi na Kile tùnntunɲi sigili ɲgemu u ɲye Musa fiige ná u mpyi na sí n-pa tɛrigii nizanzkil'e ke. ɲii mpyi na sɔnɲi na uru Kile tùnntunɲi u sí n-pyi Kile Nɲɔcwɔnrɔɲi (Duterɛnɔmu 18.15-18; Kapyiɲkii 3.22). § **1:23** Ezayi 40.3 * **1:27** Yahutuubii mpyi maha pi nàmpwuunbii tanhɔɲi mεere sàhha, maa pi tooyi jyé. Pi bilibii pi mpyi maha lire pyi. Pi nàmpwuunbii sunmage shwɔɲkanni li mpyi lire.

nya l'à tîg'a pa ntèen ngemu na ke, uru u sí raa sùpyire batizeli ná Kile Munaani i. ³⁴ Mii à li nya li jwuŋkanni na. Lire e mii à jwo sùpyir'á na “Nge nàŋi u nyε Kile Jyanj†.”»

Yesu cyelempyiibii nɪncyiibii

³⁵ Kuru canŋa nùmpaŋa, Yuhana mpyi a yyére wani ná u cyelempyiibii pìi shuunni i. ³⁶ Ka u u Yesu nintoroŋi wíi, maa jwo: «Yii wíi, Kile Mpabilini li nyε nde!»

³⁷ Yuhana cyelempyiibii mpìi shuunniŋ'á puru jwumpe lógo ke, maa ntaha Yesu fye e. ³⁸ Yesu à yyahe kèenŋ'a wíl'a pi nya pi à taha uru fye e ke, maa pi yíbe: «Naha yii na ɲcaa yε?» Ka pi i u pyi: «Arabi (lire ɲwəhe ku nyε cyelentuŋi) taa mu à tîrige ke?» ³⁹ Ka u u pi pyi: «Yii a ma, yii sí ku nya.» Ka pi i ɲkàre ná u e, maa sà pyenge nya, maa ntèen wani. Canvyinge tènì li mpyi li li, ka pi i canmpaange pyi ná u e.

⁴⁰ Mpìi nàmbaabii shuunniŋi pi mpyi a Yuhana jwumpe lógo, maa ntaha Yesu fye e ke, pire wà mege na mpyi Andire, Simo Pyeri sɪɲɛɛŋi. ⁴¹ Ka Andire si ntíl'a kàr'a sà u sɪɲɛɛŋi Simo cya a nya, maa yi jwo u á: «Wuu à Masiyaŋi nya.» (Lire ɲwəhe ku nyε Kile Nɪncwənrəŋi.) ⁴² Maa ntíl'a tòro Simo yyaha na mà kàre Yesu yyére. Pi à sà nɔ u na ke, ka Yesu si wá na Simo wíi maa ɲkwò a jwo: «Mu u nyε Simo, Yuhana jyanj, pi sí n-pa a mu yiri Sefasi.» (Girɛkiibii shɛɛnre e, pi maha jwo: «Pyeri.»)

Filipi ná Natanayeli à taha Yesu fye e

⁴³ Kuru canŋa nùmpaŋa, ka Yesu si yîri na ɲkèege Galile kùluni i, mà bê ná Filipi i, maa u pyi: «Taha na fye e!» ⁴⁴ Filipi na mpyi Betisayida kàhe shin. Andire ná Pyeri kàhe ku nyε kuru mú. ⁴⁵ Filipi à sà Natanayeli nya ke, maa u pyi: «Nàŋi kyaa Kile tùnntunŋi Musa à jwo u Saliyaŋi sémeŋi i, ná Kile tùnntunmpii sanmpii mú à u kyaa jwo ke, wuu à u nya. U à yîri Nazareti kàhe e, u mege nyε Yesu, Yusufu jyanj.» ⁴⁶ Ka Natanayeli si jwo: «Yacɛnŋe sí n-sì n-jà n-fworo Nazareti‡ i la?» Ka Filipi si u pyi: «Ta ma wuu u shà, mu yabiliŋi sí n-sà nya.»

⁴⁷ Yesu à Natanayeli nya u u si u á ke, maa jwo: «Ŋge à sɪ Izirayeli shinŋi yabiliŋi, ɲaha na yε u funŋk'á sàa fɪnɪŋe.» ⁴⁸ Ka Natanayeli si jwo: «Taa mu à mii cè ke?» Ka Yesu si u pyi: «Mii mpyi a mu nya fizhiye cige§ ɲwəh'i, maa mu cè, ka Filipi si nta a mu yyere.» ⁴⁹ Ka Natanayeli si jwo: «Cyelentuŋi, Kile Jyanj u nyε mu, Izirayeli Saanŋi.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Bà mii à mu pyi na mii à mu nya fizhiye cige ɲwəh'i mε, lire kanni kurugo mu à dá mii na la? Mu sí n-pa karigii cyiiberε nya ɲcyiimu cyi à pèe nintoroni na ke!» ⁵¹ Maa núr'a jwo: «Sèenŋi na mii sí n-sì yi jwo yii á, canŋka yii sí n-kwò nɪnyɪŋi nya u à múgo, si Kile mèlɛkɛɛbii nya pi i dùru na ntîri Supyaŋi Jyanj ɲuŋ'i*.»

2

Yesu à lwəhə kèenŋ'a pyi ɛɛɛɛn sinmɛ

¹ Nyε canmpyaa shuunn'á tòro, ka pi i wá na cikwənrə pyi Kana kàhe e, Galile kùluni i. Yesu nunj na mpyi wani tire cikwənrə cyage e. ² Yesu ná u cyelempyiibii mpyi a yyere wani. ³ Nyε mà pi yaha cikwənrə múguroŋi na, ka ɛɛɛɛn sinmpe si mpa ɲkùuŋə. Ka Yesu nunj si yi jwo u á: «Pi sinmp'á kwò.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Nufooŋi, mii à mu ɲáare, ma hà ma ɲwəge le na karigil'e mε. Tènì sàha ɲkwò a nɔ mii á mε.»

⁵ Nyε ka u nunj si yi jwo báarapyiibil'á: «U aha mpa kyaa maha kyaa jwo yii á ke, yii i lire pyi.»

† **1:34** Sémebii pìi maha jwo: «Kile Nɪncwənrəŋi». ‡ **1:46** Nazareti na nyε kànbilere ndemu li nyε wà mpyi a li le ɲjire e mε. Wà mpyi na sí Yesu le ɲjire e u tasege e mε. § **1:48** Fizhiye cige»: kuru cige ɲkənyi mpyi a lyéle na ɲko raa bwūun ɲɪŋke na. Kuru cige ɲwəh'i Yahutuubii mpyi maha si na pi funŋyi caa Kile jwumpe na, maa Kile ɲáare, maa Kile Jwumpe Semɛŋi kálali. * **1:51** Yesu cye kurugo, u cyelempyiibii sí Kile sɪnampe nya, bà Yakuba à pu nya ɲwəge e, tènì i u à katannacyiinni nya l'à sɪn ɲɪŋke na maa sà sɪn kilenŋi na mε (Zhenzi 28.12).

⁶ Lir'à cwoyo baani ta wani. Yahutuubii mpyi maha piye jyí na fíniñe ná yire cwoyi lwøhe e, mà tàanna ná pi Kile kuni i. Lwøhe litirii ñkuu (100) fiige mpyi maha jyè yire cwoyi niñkin niñkinji i. ⁷ Ka Yesu si báarapyiibii pyi: «Yii ñje cwoyi ñí ñí lwøhe na.» Ka pi i yi ñí fo mà ño yi ñwøyi na.

⁸ Lire kàntugo ka Yesu si pi pyi: «Yii kà kwó nume, yii sà ñkan cikwøñre ñjyñji táafoonj'á.» Ka pi i sà kà kan u á. ⁹ Ka ñjyñji táafoonji si lwøhe bya a wíi, mà ku ta ezezen sinme, u sí ñye a pu tayirige cè me. Nka báarapyiibii pi mpyi a lwøhe kwó ke, pire mpyi a pu tayirige cè. Ka u u ntíl'a cifonñi poonji yyere, ¹⁰ maa yi jwo u á: «Sùpyire puni maha fyánha a ezezen sinmpe nintanmpe kan pu byafeebil'á, pi aha ñjyahama bya, mpe pu ñye pu ñye a táan amuni me, puru maha nta a kan pi á. Nka mu wi ke, ezezen sinmpe nintanmpe mu à yaha kàntugo!»

¹¹ Nyè lire l'à pyi kyaa niñcyiile, mà li cyèe na Yesu na ñye kakyanhala sùpya. Lir'à pyi Kana kànhe e, Galile kùluni i. Lire pyiñkanni na, Yesu à u sífente cyèe sùpyire na, ka u cyelempyiibii si dá u na. ¹² Lire kàntugo Yesu ná u nuñi ná u cìmpyiibii ná u cyelempyiibil'á kàre Kapereñamu kànhe e. Pi ñye a mō wani me.

*Yesu à cwøhømpii kàr'a yige Kileñaarebage ntàani na
(Macwo 21.12-13; Marika 11.15-17; Luka 19.45-46)*

¹³ Nyè Yahutuubii bilereñkwonji kataanni mpyi a byanhara. Ka Yesu si ñkàre Zheruzalemu kànhe e, ¹⁴ mà sà sùpyire ta ti i ñiyè ná mpàa ná kùmpanhii pérelì Kileñaarebage ntàani na, wyérefaabii ninteenbii na mpyi wani mú*.

¹⁵ Ka u u mēere pyi kàsoro mà tèg'a pi puni kàr'a yige Kileñaarebage ntàani na, maa pi mpàabii ná pi ñiyi kòrò, maa wyérefaabii wyérenji lwó a wu, maa pi tàbalibii ñwøñ'a cyán cyán. ¹⁶ Maa jwo sanmpanmperebil'á: «Yii ñje yaayi lwó a yige naha, yii àha na Tunji bage kēenne mpyi yapereembaga me.» ¹⁷ Yesu à lire pyi ke, ka u cyelempyiibii funñò si ñcwo li na na l'à séme Kile Jwumpe Semēñi i na: «Mu bage kani na mii sùuge nanñyaan fiige†.» ¹⁸ Ka Yahutuubii ñuñufeebii si Yesu yíbe: «Kakyanhala kani ndi mu sí n-pyi n-cyèe wuu na, wuu u ñcè na ñcyii karigii puni mpyiñji kun'à kan mu á ye?» ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii ñke Kileñaarebage jya, mii sí ku nùruñò n-faanra canmpyaa taanre funñ'i!» ²⁰ Ka pi i jwo: «Ei! Pi à yyee beeshuunni ná baani pyi ñke Kileñaarebage vaanrañi na. Jofoo niñkin u ñye mu, si ñkwò mpa ku faanra ñkwò canmpyaa taanre funñ'i ye?»

²¹ Nka Kileñaarebage kani Yesu à jwo ke, u yabilinji cyeeere kyaa u mpyi na yu. ²² Nyè Yesu à pa ñè a fworò kwùñi i ke, ka li i ntíge u cyelempyiibii funñ'i na Yesu mpyi a ñke cyage jwo. Ka pi i dá Kile Jwumpe Semēñi ná Yesu ñwøjwumpe na.

²³ Tèni i Yesu mpyi Zheruzalemu i Yahutuubii bilereñkwonji kataanni na ke, shinñyahara à u kakyanhala karigii ñya, ka cyire si pi pyi pi à dá u na. ²⁴ Yesu mpyi a pi puni zòompji cè, lire kurugo u mpyi a dá pi na me. ²⁵ U à shin maha shin funñò kani cè, lire kurugo ñuñò sàha mpyi sùpya u à u supyineñji yu u á me.

3

Kile Munaani maha shìñi niñkwombaañi kaan

¹ Farizhenñi wà na mpyi wani, u mege na mpyi Nikodemu, maa mpyi Yahutuubii ñuñufoo. ² Canñka numpilage e, u à kàre Yesu á maa sà yi jwo u á: «Cyelentuñi, wuu à li cè na Kile à mu yaha a pa, mu u mpa a wuu kàlali, ñaha na ye kakyanhala karigii mu na mpyi ke, wà sà n-jà cyire pyi ná Kile ñye a sà ná urufol'e me.» ³ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo mu á, sùpya sà n-jà n-jyè Kile Saanre e, ná u ñye a nùr'a si niñyini na

* **2:14** Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kileñaarebage wunji na. Lire pyiñkanni na, wyérenwøge ku mpyi a yaa k'a sàrali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha jà a kuru sàra, maa nùr'a jà a ntège pyi. Yatøre ti maha yaa ti jà a pyi sàraga ke, pérempyiibii mpyi maha tire pérelì pir'á. Pi mpyi maha ti lwøre dùrugo. † **2:17** Zaburu 69.10

mε.» ⁴ Ka Nikodemu si jwo: «Sùpya ká lyε a kwò, di u sí núru n-si sahan̄ki yε? Wà sí n-jà núru u nun̄ji fun̄ke e si si la?»

⁵ Ka Yesu si u pyi: «Sèen̄ji na mii sí n-si yi jwo mu á, shin maha shin ká mpyi u nyε a si lwòhe ná Kile Munaani fānhe e mε, uru si n-si n-jà n-jyè Kile Saanre e mε. ⁶ Ngemu ká si sùpyii sin̄kanna na ke, urufoo na nyε shintiiwe, n̄ka ngemu ká si Kile Munaani sín̄ji i ke, Kile Munaani na nyε urufol'e. ⁷ Mii à jwo na yii núr'a si n̄nyin̄ji na ke, lire kà ma kàkyanhala mε. ⁸ Cyage k'à táan kafεεg'á ke, wani ku maha fwu na n̄kèεge, mu maha ku fwòfwò tún̄mpe núru. N̄ka mu si ku tayirige cè mε, mu mú si ku takarege cè mε. Amuni Kile Munaani maha mpyi sùpyan̄ji i.»

⁹ Ka Nikodemu si jwo: «Di cyire karigii sí n-jà n-pyi n-jwo yε?» ¹⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mu u nyε Izirayeli shiin̄bii cyelentu ke, mu yabilin̄ji saha nyε cyire karigii n̄cèmbaa la? ¹¹ Sèen̄ji na mii sí n-si yi jwo mu á, n̄je wuu à cè ke, yire wuu na yu. N̄je wuu à n̄ya ke, yire wuu na yu mú. N̄ka yii la nyε si n̄yε wuu n̄in̄jwumpe na mε. ¹² Mii na n̄in̄ke karigii kyaa yu yii á, yii sí nyε a dá mε, mii aha bú mpa a n̄nyin̄ji wogigii kyaa yu yii á, di yii sí n-jà n-dá n-jwo yε? ¹³ Mà li ta wà nyε a dùgo n̄nyin̄ji na mε, fo n̄ge u à ȳiri wani mà t̄ige naha n̄in̄ke na ke, uru u nyε Supyan̄ji Jyan̄ji.

¹⁴ Bà Kile tún̄ntun̄ji Musa à dànyen̄ji yal'a pyi wwò fiige, maa cyiin̄ cùru, maa u dùrugo sùpyire shwòhòl'e mε, amuni Supyan̄ji Jyan̄ji sí n-si n-dùrugo, ¹⁵ bà li si mpyi ngemu ká dá u na ke, uru si sh̄in̄ji n̄in̄kwombaan̄ji ta mε.»

¹⁶ Kile à sàa d̄inyε sùpyire kyaa táan uy'á fo u à u Jyan̄ji n̄in̄kin̄ji kan sáraga, ngemu ká dá u na ke, urufoo n̄umpan̄ke kà n̄kèεge mε, n̄ka u sh̄in̄ji n̄in̄kwombaan̄ji ta. ¹⁷ Kile nyε a u Jyan̄ji tun̄ d̄inyen̄ji i u pa yoge kwò n̄ sùpyire na mε. N̄ka u à u tun̄, bà sùpyire si mpyi si shwò u cye kurugo mε. ¹⁸ Ngemu ká dá u na ke, uru nàzhan nyε Kile yoge e mε. Ngemu sí u nyε u nyε a dá u na mε, yog'á kwò n̄ urufoo na mà kwò, naha na yε u nyε a dá Kile Jyan̄ji n̄in̄kin̄ji mεge na mε. ¹⁹ Kile yoge n̄in̄ke ku nyε: bèen̄mp'à pa d̄inyen̄ji i, ka sùpyire si n̄cyé pu na, maa ntaha numpini fye e, naha na yε pi kapyiin̄kii nyε a n̄wò mε. ²⁰ Shin maha shin u na kapegigii pyi ke, bèen̄mpe nyε a táan urufol'á mε. U nyε na n̄yεg'a fworo bèen̄mpe na, sùpyire s'a u kapyiin̄kii naa mε. ²¹ N̄ka ngemu ká mpyi sèen̄ji n̄un̄' i ke, uru maha fworo bèen̄mpe na, bà sùpyire si mpyi s'a u kapyiin̄kii naa, si n̄cè na u na nyε Kile kuni i mε.

N̄je Yuhana à jwo Yesu kyaa na ke

²² Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelem̄pyiibii si n̄kàre Zhude kùluni i. U à t̄èen̄ wani ná pi e mà can̄mpyaa pyi, marii sùpyire batizeli. ²³ Yuhana mú mpyi na sùpyire batizeli cyage k'e, naha na yε lwòhe mpyi a n̄yaha wani. Kuru cyage mεge mpyi En̄oni, maa mpyi Salem̄i taan. Ka sùpyire si wá na si u yyére, u sí i ti batizeli. ²⁴ Lir'à pyi a Yuhana ta u sàha jyè kàsuj̄i i mε.

²⁵ Can̄ka Yuhana cyelem̄pyiibii p̄ii ná Yahutuñ̄ji wà à nàkaana ta. Tire mpyi a lwó a pwò Yahutuubii Kile kuni n̄jȳivin̄in̄ji kyaa na. ²⁶ Tire nàkaante n̄un̄hò taan, Yuhana cyelem̄pyiibil'á kàr'a sà yi jwo u á: «Wuu cyelentuñ̄ji, mu ná n̄an̄ji u mpyi sin̄cyan̄ Zhurud̄en̄ ban̄ji kùñ̄ke na ke, mu à ngemu kyaa jwo ke, u we, u u sùpyire batizeli numε. Sùpyire puni mú si wá na n̄kèεge u yyére.»

²⁷ Ka Yuhana si pi pyi: «Kile ká mpyi u nyε a ndemu le sùpyan̄ji i mε, u nyε na lire taa mε. ²⁸ Yii yabilimp̄ii na nyε mii sh̄erii, mii à yi jwo yii á na mii bà u nyε Kile N̄in̄cwòn̄r̄on̄ji mε, n̄ka Kile à mii yaha a pa u yyaha na. ²⁹ Cikwò n̄re t̄èep̄yiini i, cipoon̄ji ká jwo na uru ná u cifòñ̄'á b̄ê, u cevoon̄ji fun̄ke maha ntáan sèl'e. Amuni, mii fun̄ke puni mú maha ntáan, t̄ere o t̄ere e mii à lógo na sùpyire n̄inyahara wá a taha Yesu fye e ke.

³⁰ Numε, là à yaa l'a b̄arali Yesu tayyérege na, là s'a fwore mii woge e, ³¹ naha na yε n̄ge u à ȳiri n̄nyin̄ji na mà pa ke, uru u nyε sùpyire puni n̄un̄hò na. N̄ge u à ta naha n̄in̄ke na ke, uru na nyε n̄in̄ke wu, n̄in̄ke karigii uru mú sí raa yu. N̄ka n̄ge u à ȳiri n̄nyin̄ji na ke, uru u nyε d̄inyen̄ji puni n̄un̄hò na. ³² Nde u à n̄ya, ná nde u à lógo ke, lire u na yu, shin̄nyahara sí

ɲye a ɲɛ u jwumpe na mɛ. ³³ Nka ɲgemu ká ɲɛ u jwumpe na ke, urufol'à li fínɲi'a cyêe na ur'à dá li na na Kile na sèɲi yu. ³⁴ Nge Kile à tun ke, Kile Munaani à kan ur'à tɛgɛɛ baa, lire e u à jà na Kile jwumpe yu sùpyir'á. ³⁵ Jyafoonji kyal'à táan Tufoonji á, fo ka u u yaayi puni le u cye e. ³⁶ Ngemu ká dá Jyafoonji na ke, urufol'à shìɲi niɲkwombaani ta. Ngemu ká ɲcyé u na ke, urufoo sì uru shìɲi niɲkwombaani ta mɛ, ɲka Kile lùuni sí n-yíri n-yaha urufoo taan.»

4

Yesu na yu ná Samari kùluni cwoɲi i

¹ Yesu à pa ɲcè na Farizhɛɛnbil'à pa lógo na uru na cyelempyiibii pìi taa na batizeli, pi mú s'à ɲyaha Yuhana wuubii na. ² Mà sèɲi jwo, Yesu yabiliɲi bà u mpyi na sùpyire batizeli mɛ, u cyelempyiibii pi mpyi na li pyi. ³ Yesu à pa pi jwumpe niɲjwumpe lógo ke, maa fworu Zhude kùluni i maa núru na ɲkɛɛge Galile wuuni i. ⁴ U niɲkareɲi mpyi a yaa u Samari kùluni jyiile, u u nta a nɔ Galile wuuni na. ⁵ Ka u u sà nɔ Samari kàhe kà na, kuru mɛge mpyi Sikari. Tèecyiini i, Yahutuubii tulyage Yakuba mpyi a kɛɛge ɲkemu kan u jyanji Yusufu á ke, Sikari na ɲye kuru taan. ⁶ Yakuba bèɛɲke na mpyi wani. Yesu à jaara a kàha ke, maa sà ntèen kuru bèɛɲke taan. Canɲke mpyi a nɔ ɲùɲɔ niɲi i.

⁷ Ka Samari shiinbii cwoɲi wà si mpa mpa lwɔhɔ kwó. Ka Yesu si jwo u á: «Lwɔhe kà kan na á, si bya.» ⁸ Lir'à u cyelempyiibii ta pi à jyè kàhe e si ɲyi cya zhwɔ. ⁹ Ka ceɲi si u pyi: «Na ɲaha? Mu na ɲye Yahutu, mii sí ɲye Samari shin, ɲaha na mu na ma lùbyage ɲáare mii á ye?» (Lire kajwuuni ɲùɲke ku ɲye Yahutuubii ná Samari shiinbii ɲye a mpyi na wwùu kyaa na mɛ.) ¹⁰ Ka Yesu si ceɲi pyi: «Yaage Kile maha ɲkaan mana ke, kàmpyi mu mpyi a kuru cè, sùpyaɲi u na mu ɲáare lùbyage na ke, kàmpyi mu mpyi a uru cè, mu u mpyi na sí u ɲáare, u mpyi na sí lwɔhɔ kan mu á, ɲkemu ku maha shìɲi sèe wuɲi kan sùpyaɲ'á ke.»

¹¹ Ka ceɲi si jwo Yesu á: «Nùɲufoonji, bèɛɲcere ɲye mu á mɛ, ɲke bèɛɲke s'à cùgo sèl'e, taa mu sí kuru lwɔhe ta si ɲkan mii á ke? ¹² Wuu tulyage Yakuba u à ɲke bèɛɲke kan wuu á ke, mu à pèe uru na la? U ná u pyiibii ná u yatɔɔre mpyi na ɲke bèɛɲke lwɔhe byii.»

¹³ Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u ɲye na ɲke bèɛɲke lwɔhe byii ke, byage saha sí urufoo ta. ¹⁴ Nka ɲgemu ká mii lùkange bya ke, byage saha sì n-sii urufoo ta mɛ. ɲaha na ye lwɔhe mii sí n-kan u á ke, kuru sí n-pyi u funɲke e lùbili. Uru lùbiliɲi sí u pyi u shìɲi niɲkwombaani ta.»

¹⁵ Ka ceɲi si jwo: «Nùɲufoonji, kuru lwɔhe kà kan na á, byage kà n-sii núru na ta mɛ, mii sàha kà núru mpa lwɔhɔ kwó naha mɛ.»

¹⁶ Ka Yesu si jwo: «Sà ma poonji yyere, ma a ma.» ¹⁷ Ka ceɲi si u pyi: «Nò ɲye mii á mɛ.» Ka Yesu si u pyi: «Mu u jwo na nò ɲye mu á mɛ, mu à sèe jwo. ¹⁸ Mu à nàmbaya kan kuro jyé mà kwò, ɲge á mu ɲye numɛ ke, uru mú bá ɲye mu poo mɛ. Sèe mu à jwo.»

¹⁹ Ka ceɲi si u pyi: «Nùɲufoonji, mii naha li ɲya, Kile tùnntunɲɔ u ɲye mu. ²⁰ Wuu tulyey'à Kile pèe ɲke ɲaɲke na, ɲka yii Yahutuubii, yii maha jwo na Zheruzalɛmu kanni i Kile tapeɲke ɲye.» ²¹ Ka Yesu si u pyi: «Ceewe, ɲje mii sí n-jwo mu á ke, mu à yaa mu u dá yire na, tèni là sí n-kwò nɔ, yii saha sì raa sì ɲke ɲaɲke na, lire ɲye mɛ Zheruzalɛmu kàhe e si nta raa Tufoonji père mɛ. ²² Yii Samari shiinbii na ɲgemu père ke, yii ɲye a uru cè mɛ, wuu Yahutuubii, wuu sí na ɲgemu père ke, wuu à uru cè, ɲaha na ye Shwofoonji à fworu Yahutuubil'e. ²³ Tèni sí n-pa nɔ, li bá à nɔ a kwò, mpìi pi ɲye Tufoonji pèveebii sèe wuubii ke, Kile Munaani li sí raa sèɲi cyêe Kile karigii kyaa na pir'á. Tire sùpyire shiɲi Tufoonji Kile na ɲcaa t'a uru père. ²⁴ Kile na ɲye Munaa, wà ɲye na u ɲaa mɛ. Sùpyire sí n-jà raa u père kanna tèni i Kile Munaani sí sèɲi cyêe ti na ke.»

²⁵ Ka ceɲi si u pyi: «Mii à cè na Masiyaɲi sí bá n-pa (ɲge pi na yiri Kile Niɲcwɔnɲɔɲi ke). U aha mpa, u sí yaayi puni yyaha jwo wuu á.» ²⁶ Ka Yesu si ceɲi pyi: «Mii u na yu ná mu i ke, mii u ɲye ure.»

²⁷ Mà Yesu ná ceenji yaha puru jwumpe na, ka cyelempyiibii si ntíl'a nɔ wani. Ka li i pi kàkyanhala*. Li mpyi pi funŋ'i mà u yíbe ɲaha kurugo u na yu ná ŋge ceenji i ye, lire ɲye me ɲaha u na ɲcaa u á ye, ŋka pi wà ɲye a jà a u yíbe me. ²⁸ Ka ceenji si u kucwooni yaha bèɛnŋke taan, maa jyè kànhe e, maa yi jwo sùpyir'á: ²⁹ «Yii a ma yii pa wíi. Nàŋi wà u ŋge u à mii kapyiŋkii puni cè a jwo mii á. Kile Niŋcwɔnrɔŋi kyaa li na yu ke, u sí n-jà n-pyi ure.» ³⁰ Ka sùpyire si fworò kànhe e, na ŋkèege Yesu yyére.

³¹ Mà ceenji yaha kànhe e, ka Yesu cyelempyiibii si yi jwo u á: «Wuu cyelentuŋi, mu à yaa mu u mpa lyí amuni.» ³² Ka u u pi pyi: «Yalyige na ɲye mii á, mii u lyí, yii ɲye a ŋkemu cè me.» ³³ Ka u cyelempyiibii si wá na yi yu piye shwɔhɔl'e na wà u à pa yalyire kan u á be? ³⁴ Ka Yesu si jwo: «ŋge u à mii tun ke, mii u uru ɲyii wuuni pyi, tũnture u à kan mii á ke, mii u tire pyi fo ti teɛni, mii yalyire ti ɲye tire. ³⁵ Yii maha jwo yi ɲye sicyere yi ɲye nũgunte ná sũmakwɔnni shwɔhɔl'e. Ŋka mii sí yi jwo yii á, yii yyahayi yírigi, yii i sùpyire nimpante wíi. Ti na ɲye bà sũma maha nɔ a tɛen keɛge e, na ŋkwɔnŋi sigili me. ³⁶ Ŋge u na sũmaŋi kwũun ke, uru na u sàraŋi tal'a kwɔ. Uru sàraŋi u ɲye: sùpyire u na ntaa ke, tir'à shiŋi niŋkwombaŋi ta. Lire pyiŋkanni na, ɲɛnugunŋi ná sũmakwɔnni na múgure siŋcyan. ³⁷ Tãanlini l'à jwo na “Wà na núru, wabere sí i ŋkwũun” ke, l'à sèe jwo. ³⁸ Mii à yii tũugo yii sà keɛge ŋkemu sũma kwɔn ke, yii ɲye a ku fàa me. Mpii pi à báaraŋi pyi ke, ka yii i pire kanhare tɔnŋi ta.»

³⁹ Ka Samari kànhe sùpyire niŋyahara si dá Yesu na, ceenji jwumpe cye kurugo, u mpyi a yi jwo pi á na Yesu à uru kapyiŋkii puni cè a jwo ur'á. ⁴⁰ Tire sùpyir'à nɔ Yesu taan ke, maa u ɲáare na u tɛen wani pire yyére, ka u u ntɛen wani mà canmpyaa shuunni pyi, ⁴¹ maa jwo ná pi e, ka Samari shiinbii niŋyahamii si dá Yesu na sahaŋki, ɲaha na ye u yabiliŋi u à jwo ná pi e. ⁴² Ka pi i yi jwo ceen'á: «Numɛ wuu saha ɲye a dá Yesu na mu ɲwɔjwumpe kanni kurugo me, wuu à lógo u yabiliŋi ɲwɔ na, wuu à li cè na uru u ɲye diŋyeŋi Shwofoonŋi, sèenŋi na.»

*Yesu à shinbwoŋi wà jya cùuŋɔ
(Macwo 8.5-13; Luka 7.1-10)*

⁴³ Cyire canmpyaaŋi shuunniŋ'à tɔro ke, ka Yesu si yíri wani mà kàre Galile kùluni i ná u cyelempyiibil'e. ⁴⁴⁻⁴⁵ U à nɔ wani ke, sùpyire ti mpyi a kàre Zheruzalemu kànhe e Yahutuubii kataanni cyage e, maa núr'a pa ke, pir'à u bê ná funntange e, ŋka lir'à ta pi à Yesu kapyiŋkii puni ɲya a kwɔ wani. Yesu yabiliŋi mpyi a jwo: «Kile tũntunŋɔ maha le ɲjire e u tukanhe e me.»

⁴⁶ Yesu à núr'a pa Kana kànhe e, Galile kùluni i. Wani u mpyi a lwɔhe kɛɛnŋ'a pyi ɛɛɛɛn sinme. Fànhafembwɔhe kà na mpyi Kapɛɛnamu kànhe e, u jyaŋi mpyi na yà sèl'e. ⁴⁷ Kuru fànhafembwɔh'à lógo na Yesu à fworò Zhude kùluni i, mà kàre Galile wuuni i ke, maa ŋkàr'a sà u ɲáare na u shà ná ur'e Kapɛɛnamu kànhe e u sà uru jyaŋi cùuŋɔ, ɲaha na ye u à yà fo sí raa ŋkwũ. ⁴⁸ Ka Yesu si u pyi: «Yii aha mpyi yii ɲye a kacyeenŋi ná kabwɔhii ɲya me, yii sì n-sii n-dá me.» ⁴⁹ Ka shinbwoŋi si Yesu pyi: «Nũufoonŋi, ta ma, wuu a sì fwɔfwɔ, fo lire bà me, mii pyàŋi sí n-kwũ.» ⁵⁰ Ka Yesu si yi jwo u á: «Ta sì, mu jyaŋi na ɲye ɲyii na.»

Ka u u dá Yesu jwumpe na, maa ntíl'a yír'a kàre. ⁵¹ Mà u yaha u u ŋkèege pyenge, u bilibil'à u ɲũɔ bê, maa yi jwo u á: «Mu pyàŋi na wá ɲyii na!» ⁵² Ka u u pi yíbe: «Tèni ndire e u à pwɔrɔ ye?» Ka pi i u pyi: «Cifwur'à u yaha, taŋjaa mà canŋke yaha ɲũɔ niŋi i.»

⁵³ Ka tufoonŋi funŋɔ si ɲcwo na tɛni i Yesu mpyi a u pyi: «Mu jyaŋi na ɲye ɲyii na» ke, lire tɛnuuni i pyàŋ'à cùuŋɔ. Ka u ná u pyenge shiinbii puni si dá Yesu na.

⁵⁴ Lire l'à pyi kacyeeni kakyanhala wuuni shɔnwuuni nde Yesu à pyi ke, u à li pyi mà u ta u à yíri Zhude kùluni i na ŋkèege Galile wuuni i.

* **4:27** Li mpyi a cyelempyiibii kàkyanhala, ɲaha na ye Yahutuubii cyelentu ɲye a mpyi a yaa u jwo ná ceewe e me, mà bàra lire na, Samari shiinbii ná Yahutuubii mpyi a táan me.

5

Yesu à faanwa cùuŋɔ Bētisayida kànhe e

¹ Puru jwəhɔ na, Yahutuubii kataanni là mpyi na mpyi Zheruzalɛmu kànhe e, ka Yesu si núr'a kàre wani. ² Ncwɔgɔ na mpyi wani, mpàabii tajyige taan, pi mpyi maha kuru jcwɔge mɛge yiri Eburubii shɛɛnre e: «Bētizata». Nkubaya kan̄kuro na mpyi wani kuru cyage e. ³ Yamii nijyahamii mpyi maha sínnini yire nkubayi jwəh'i. Pii na mpyi fyinmii, pii sí jye dìshiyifee, pii sí jye faanlii. [Pi puni mpyi maha sínnini wani na jcwɔge lwəhe tɛɛnyahani sigili, ⁴ jaha na ye Kile mɛlɛkɛŋi wà mpyi maha yiri nijyini i maha mpa kuru lwəhe nyàha tɛrigii cyil'e. Lwəhe ká nyàha tɛni ndemu i ke, yamafoo maha yamafoo ká fyànha a jyè k'e ke, uru wumpe mpyi maha láha u na.]

⁵ Nàŋi wà na mpyi pi shwəhɔl'e, u yamp'à u ta fo mà nɔ yye bejjaaga ná kɛ ná baataanre na. ⁶ Yesu à nàŋi nizinniŋi nya, maa jɔcè na u à mɔ yampe na mà tòro ke, maa u yíbe: «Mu la jye si jcwɔge la?» ⁷ Ka nàŋi si u pyi: «Na cevoo, sùpya jye mii á ŋge u sí n-jà mii lɛŋɛ jcwɔge e mɛ. Ku lwəhe ká nyàha tɛni ndemu i ke, mii la ká mpyi si jyè, wà maha mii caanra.» ⁸ Ka Yesu si u pyi: «Yiri, ma a ma yasinniŋke lwó, ma a jaare.» ⁹ Ka nàŋi si ntíl'a cùuŋɔ maa ku lwó na jaare.

Jye kuru canŋke sí mpyi Yahutuubii canŋɔŋɔ, ¹⁰ ka Yahutuubii jùŋufɛebii pii si jwo nàŋi nijcuuŋ'á: «Ninjaa jye canŋɔŋke, mu jye a yaa mu u ma yasinniŋke tũgo ma a jaare mɛ*.» ¹¹ Ka nàŋi si pi pyi: «ŋge u à mii cùuŋɔ ke, ur'à jwo “Ma yasinniŋke lwó, ma a jaare!”» ¹² Ka pi i núr'a u yíbe: «Jofoo u à mu pyi “Ma yasinniŋke lwó ma a jaare” ye?» ¹³ Nka ŋge u à u cùuŋɔ ke, u sàha mpyi a uru cè mɛ, sùpyire mpyi a nyaha kuru cyage e, ka Yesu si mpínni ti shwəhɔl'e.

¹⁴ Lire kántugo Yesu à sà u nya Kilejaarebage ntàani na, maa u pyi: «Lógo, mu à cùuŋ'á kwò. Ma hà nùru cye le kapiini labɛr'e nde li sí mu pyi mu u kyaa ta nde l'à waha nijcyiini na mɛ.» ¹⁵ Ka nàŋi si nkàr'a sà yi jwo Yahutuubii jùŋufɛebil'á na Yesu u à uru cùuŋɔ. ¹⁶ Ka pi i wá na pyiŋkanna caa si kapii pyi Yesu na, jaha na ye u à wà cùuŋɔ canŋɔŋke e. ¹⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Mii Tunji na báaraŋi pyi tɛrigii puni i, lire kurugo mii mú à yaa mii a báare†.» ¹⁸ Yesu à puru jwo ke, ka Yahutuubii jùŋufɛebii si nàara na u caa raa bùu, jaha na ye u kuro jye canŋɔŋke e mɛ, maa núr'a jwo na uru Tunji u jye Kile, maa uye tàanna ná Kile e.

Kile à kuni kan Yesu á u sùpyire sàra

¹⁹ Ka Yesu si núr'a jwumpe lwó maa jwo: «Sɛɛŋi na mii sí n-sii yi jwo yii á, Jyafoonji sí n-jà yaaga pyi uy'á mɛ, u aha ndemu nya u Tunji u u mpyi ke, lire u maha mpyi. Karigii puni Tufoonji maha mpyi ke, cyire Jyafoonji maha mpyi mú, ²⁰ jaha na ye Jyafoonji kyal'à táan Tufoonji á. Lire e u maha u karigii nimpyiiŋkii puni cyêre u na. Karigii cyi à pɛe yii nijnyaŋkwɔgigii na ke, u sí cyire cyêe u na u pyi, bà li si mpyi si yii kàkyaŋhala mɛ. ²¹ Bà Tufoonji na sùpyire jɛni na yige kwùŋi i, marii shiŋi kaan t'á mɛ, amuni Jyafoonji maha shiŋi kaan u jyii wuubil'á. ²² Tufoonji bà u sí sùpyire sàra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e mɛ, u à kuni kan Jyafoonji á u a lire pyi, ²³ bà sùpyire puni si mpyi s'a Jyafoonji pɛre, Tufoonji pɛɛŋkanni na mɛ. Ngemu ká mpyi u jye na Jyafoonji pɛre mɛ, Tufoonji u à u tun ke, u mú jye na uru pɛre mɛ.

²⁴ Sɛɛŋi na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu ká mii jwumpe lógo maa dá mii tunvoonji na ke, urufol'à shiŋi niŋkwombaanji ta. U nàzhan saha jye Kile yoge e mɛ, u à fworo kwùŋi i mà jyè shiŋi niŋkwombaanji i mà kwò.

²⁵ Sɛɛŋi na mii sí n-sii yi jwo yii á sahaŋki, tɛni là na ma, li bá à nɔ a kwò, kwùubii sí raa Kile Jyanji mɛjwuuni nùru, mpiimu ká u jwumpe lógo maa jɛɛ pu na ke, pire sí shiŋi

* **5:10** Musa Saliyanji mpyi a li cyêe na báara kà raa mpyi canŋɔŋke e mɛ. Kile Saliyanji cyelentiibil'à là báara u na na wà mɛɛ ká tuguro lwó kuru canŋke, urufol'à báara pyi. † **5:17** Y'à jwo Zhenezi 2.2-3 i na Kile à nɔ u báaraŋi na canŋɔŋke. Yahutuubil'à dá yire na maa jɛɛ li na piye funŋ'i na Kile na nijyini ná niŋke kɛɛŋi canŋɔŋke e mú. Ná li sí jye amuni, pi jye a yaa pi Yesu cɛɛge mɛ.

ninƙwombaanƙi ta. ²⁶ Bà Tufoonƙi nƙwombaanƙiifo mɛ, amuni u à Jyafoonƙi pyi uru shìni kanfoo mú, ²⁷ maa kuni kan u á u sùpyire sàra u tàanna ná pi kapyiinkil'e, naha na ye uru u nƙwombaanƙi Jyafi. ²⁸ Jwumpe puni mii à jwo a kwò ke, puru kà yii kàkƙyanhala mɛ, tɛni là na ma, kwùubii puni sí raa Supyaƙi Jyafi mejwuuni núru. ²⁹ Kwùubii puni sí nɛ n-fworo pi fanƙi i. Mpii pi à kacɛnƙi pyi ke, pire sí shìni ninƙwombaanƙi ta, kapimpyiibii nàntanƙi u nƙwombaanƙi. ³⁰ Mii sì n-jà kyaa pyi naye e mɛ, nde mii Tuƙi à jwo ke, ná lire e mii sí sùpyire sàra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e. Mii sùpyire sàraƙann'à tii, naha na ye mii nƙwombaanƙi na li pyi na nƙwombaanƙi mɛ, fo na tunvoonƙi nƙwombaanƙi.

Yesu à jwo na uru jwumpe na nƙwombaanƙi

³¹ Kàmƙyɛ mii yabilinƙi u mpyi na yu naye kyaa na, mii jwumpe mpyi na sì n-jà n-pyi sèe mɛ. ³² Wabɛɛ u à mii kyaa jwo, mii à cè u jwumpe nƙwombaanƙi sèe. ³³ Nƙwombaanƙi yii à pi tun Yuhana á, ka u u sèenƙi kanni jwo pi á mii kyaa na. ³⁴ Mii wi ke, mii nƙwombaanƙi a naye tii nƙwombaanƙi sùpya nƙwombaanƙi na mɛ, nƙwombaanƙi mii na nƙwombaanƙi karigii yu yii á, bà yii si mpyi si shwò mɛ. ³⁵ Yuhana à pyi bà fùkina nƙwombaanƙi na nƙwombaanƙi yii shwòhòl'e mɛ. Puru bɛnmpɛ kurugo yii à tère nimbilere pyi funntange e. ³⁶ Kani là à mii kyaa jwo, lire fành'à nƙwombaanƙi mà tòro Yuhana jwumpe na. Karigii Tufoonƙi à kan mii á maa jwo na mii u cyi pyi a fùnƙi ke, cyire kyaa na mii nƙwombaanƙi. Sèenƙi na, nƙwombaanƙi karigil'à li cyèe na Tufoonƙi u à mii tun. ³⁷ Tufoonƙi u à mii tun ke, uru u maha mii kyaa yu. Nƙwombaanƙi yii sàha u mejwuuni lógo mà nƙwombaanƙi mɛ, yii sàha u nƙwombaanƙi mɛ. ³⁸ U jwumpe nƙwombaanƙi a tateenge ta yii e mɛ, naha na ye yii nƙwombaanƙi a dá u tùnntunƙi na mɛ. ³⁹ Yii na Kile Jwumpe Semɛnƙi kálali ná funƙi nƙwombaanƙi e, naha na ye yii na sònƙi na yii sí shìni ninƙwombaanƙi ta u e, uru sí u nƙwombaanƙi na mii kyaa yu. ⁴⁰ Lire ná li wuuni mú i, yii nƙwombaanƙi a nƙwombaanƙi pa mii á bà yii si mpyi si uru shìni ta mɛ.

⁴¹ Sùpyire t'a mii père, lire bà mii nƙwombaanƙi na nƙwombaanƙi mɛ. ⁴² Mii à li cè mú na tàange nƙwombaanƙi yii zòmpii na mà yyaha tii ná Kile e mɛ. ⁴³ Mii à pa na Tuƙi mege na, ka yii i mii cyé, nƙwombaanƙi kàmƙyɛ sùpyaƙi wabɛɛ u mpyi a pa uye mege na, yii mpyi na sí nƙwombaanƙi uru na. ⁴⁴ Yii shinƙwombaanƙi pi a yii père, lire l'à táan yii á. Mà li ta nƙwombaanƙi u à sì Kile ke, pèente uru maha nƙwombaanƙi ke, yii nƙwombaanƙi na tire caa mɛ. Nƙwombaanƙi di yii sí n-jà n-dá mii na n-jwo ye? ⁴⁵ Yii àha raa sònƙi na mii u sí na Tuƙi sòn yii na mɛ. Kile tùnntunƙi Musa na yii sònƙi'à taha ke, uru u sí u sòn yii na. ⁴⁶ Kàmƙyɛ sèenƙi na yii mpyi a dá Musa na, yii mpyi na sí n-dá mii na mú, naha na ye u à mii kyaa jwo u sémɛnƙi i. ⁴⁷ Nƙwombaanƙi yii aha mpyi yii nƙwombaanƙi a dá uru sémɛnƙi jwumpe na mɛ, di yii sí n-jà n-dá n-jwo mii nƙwombaanƙi na ye?»

6

Yesu à shiin kampwòhii kanƙuro nƙwombaanƙi cya (Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Luka 9.10-17)

¹ Lire kàntugo Yesu à kàre Galile banƙi kùƙe na, uru banƙi mege mú na nƙwombaanƙi Tiberiyadi. ² Shinƙwombaanƙi mpyi a taha u nƙwombaanƙi, naha na ye u mpyi na kàkƙyanhala karigii nƙwombaanƙi pyi na yampii cùnƙi ke, pi nƙwombaanƙi mpyi cyire na. ³ Pi à nɔ banƙi kùƙe na ke, ka Yesu ná u cyelempyiibii si sà dùgo nƙwombaanƙi kà na, maa ntèen wani. ⁴ Yahutuubiibilereƙwonƙi kataanni sí mpyi a nɔ a kwò. ⁵ Mà pi yaha wani, Yesu à wíl'a sùpyire ninƙwombaanƙi nƙwombaanƙi ti i sì u yyére, ka u u jwo Filipi á: «Taa wuu sí bwúuru ta n-shwò n-kan nte sùpyire puni ti lyí ke?» ⁶ Yesu à puru jwo sí Filipi zò shwò. Sèenƙi na, u mpyi a u nimpyiini cè a kwò. ⁷ Ka Filipi si u pyi: «Wuu méé ká sà shin ninƙin canmpyaa nƙwombaanƙi shuunni (200) báara sàra tég'a bwúuru shwò mà pa ntáa nte sùpyire na, ti puni sì bwúuru kwònrò ta mɛ.» ⁸ Mà pi yaha puru jwumpe na, Yesu cyelempyaƙi pi maha mpyi Andire, Simò Pyeri sìnƙwombaanƙi ke, ka uru si jwo Yesu á: ⁹ «Mii à bwúuru* nùnyò kanƙuro ná fyapyaa shuunni nƙwombaanƙi nànjii bilini là á naha. Nƙwombaanƙi naha yire sí n-jà nƙwombaanƙi nte sùpyire puni na ye?»

* 6:9 Bwúuru nƙwombaanƙi à yaa ná sùmashiƙi nƙwombaanƙi i ke, uru mege nƙwombaanƙi orizhi.

¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii sùpyire pyi ti tèn.» Ka ti i ntèn nyεge na, naha na ye kuru cyage nyεge mpyi a nyaha. Nambaabii mpyi a kampwòhii kan̄kuro (5.000) kwò. ¹¹ Ka Yesu si bwúuru n̄nȳi lwó maa fwù kan Kile á, maa yi kan pi à taa sùpyire nintεnre na, maa fyaabii kan pi à taa ti na mú. Ka ti puni si lyí a tìn.

¹² Ti pun'à lyí a tìn ke, ka u u jwò u cyelempyiibil'á: «Paanyi y'à kwôro ke, yii yire kuu, bà yi si mpyi y'àha nkèεge mε.» ¹³ Ka pi i yire kul'a tég'a shàhii ke ná shuunni jî.

¹⁴ Lire kakyanhala kani Yesu à pyi ke, sùpyir'à lire nya, maa jwo: «Sèen̄i na, nge u nyε Kile t̄n̄ntun̄ni, nge kyaa l'à jwo na u sí n-pa d̄nȳen̄i i ke†.»

¹⁵ Yesu à li nya na sùpyire la nyε si uru cù fànhe e si mpyi saan̄ni ke, ka u u ȳiri ti taan, maa núr'a dùgo nan̄ke n̄nȳi uye nin̄kin.

Yesu à naara lwòhe n̄nȳi

(Macwo 14.22-33; Marika 6.45-52)

¹⁶ Yàk̄on̄wòr'à nò ke, ka Yesu cyelempyiibii si nkàre ban̄i n̄wòge na. ¹⁷ Numpilag'à wwò a Yesu yaha u sàha nk̄wò a nò pi yyére mε. Ka pi i bakwòoge kà lwó si jyiile s'a nkèεge Kap̄en̄amu kànhe e. ¹⁸ Mà pi yaha bakwòoge e ka kafeebwòhò si ȳiri na lwòhe nyàha sèl'e. ¹⁹ Pi à culum̄tirii kan̄kuro pyi na si baan'á lwòhe n̄nȳi ke, ka pi i Yesu nya u u naare lwòhe n̄nȳi, na si pi á, ka fyagare si pi cù sèl'e. ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii àha vyá mε, mii wi.» ²¹ Lire tèn̄i i, l'à t̄an̄ pi á Yesu u jyè ná pire e bakwòoge e, ka pi i nt̄l'a nò pi tashage e.

Sùpyire na Yesu caa

²² Kuru can̄na n̄mpan̄na, sùpyire ti mpyi a kwôro wani ban̄i kùn̄ke na ke, ka tire si ncè na bakwòoge nin̄kin ku mpyi wani, maa ncè na Yesu nyε a jyè kur'e ná u cyelempyiibil'e mε, naha na ye pire kanni pi à jyè a kàre. ²³ N̄ka bakwooyi yab̄ere mpyi a ȳiri Tiberiyadi kànhe e. Kafoon̄i Yesu à fwù kan Kile á, maa bwúuruñi taa taa sùpyire na cyage nkemu i ke, yi mpyi a yyére kuru cyage taan. ²⁴ Nyε sùpyir'à pa li nya na Yesu nyε wani mε, u cyelempyiibii mú sí nyε wani mε, maa jyè yire bakwooyi i mà kàre Kap̄en̄amu kànhe e Yesu tacyage e.

Yalyire ti maha sh̄n̄i nin̄kwombaan̄i kaan ke

²⁵ Pi à sà Yesu nya ban̄i kùn̄ke san̄ke na ke, maa jwo: «Cyelentun̄i, tèn̄i ndire e mu à pa naha ye?» ²⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Sèen̄i na mii sí n-s̄i yi jwo yii á, kakyanhala karigii yii à nya mii u mpyi ke, cyire kurugo bà yii na mii caa mε, n̄ka yalyire yii à lyí fo mà tìn ke, tire kurugo yii na mii caa. ²⁷ Yalyire ti na fwónre ke, yii àha raa báare tire kurugo mε, nte ti nyε ti nyε na fwónre mε, ná ti maha sh̄n̄i nin̄kwombaan̄i kaan ke, yii a báare tire kurugo. Supyan̄i Jyan̄i u nyε tire yalyire kanvoon̄i, naha na ye Tufoon̄i à uru cwònr'a yaha lire mε na.»

²⁸ Ka pi i Yesu yíbe: «Naha wuu à yaa wuu a mpyi Kile nyii kani ye?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Kile nyii kani li nyε yii dá u t̄n̄ntun̄ni na.»

³⁰ Ka pi i núr'a u pyi: «Kakyanhala kani ndire mu sí n-pyi n-cyêe wuu na, wuu u jà a dá mu na ye? Naha mu sí n-pyi ye? ³¹ Mà wuu tulyeyi yaha síwage e, pi à man̄ni lyí bà l'à séme Kile Jwumpe Sem̄en̄i i “U mpyi maha yalyire kaan pi i lyí ntemu t'à ȳiri n̄nȳin̄i i ke‡.”»

³² Ka Yesu si núr'a pi pyi: «Sèen̄i na mii sí n-s̄i yi jwo yii á, yalyire t'à ȳiri n̄nȳin̄i i ke, Kile t̄n̄ntun̄niMusa bà u à tire kan mε. N̄ka mii Tun̄i kanni u maha sèe yalyire kaan, ntemu t'à ȳiri n̄nȳin̄i i ke. ³³ Naha na ye yalyire Kile maha n̄kaan ke, tire ti nyε nte t'à ȳiri n̄nȳin̄i i ke, tire ti maha sh̄n̄i nin̄kwombaan̄i kaan d̄nȳe sùpyir'á.» ³⁴ Ka pi i u pyi: «Kafoon̄i, mu à yaa mu a tire yalyire kaan wuu á t̄erigii puni i.»

³⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Mii u nyε yalyire nte ti maha sh̄n̄i nin̄kwombaan̄i kaan sùpyir'á ke. Ngemu ká mpa mii á ke, katege saha si n-s̄i urufoo ta mε; ngemu ká dá mii na ke, byaga

† 6:14 Yahutuubii mpyi na Kile t̄n̄ntun̄ni wà sigili, Musa fige (Duteren̄amu 18.15). Pil'à kàlan̄i wà kan na uru sí bwúuruñi pyi u ȳiri n̄nȳin̄i i, u t̄ige n̄n̄ke na, bà Musa à li pyi mε. ‡ 6:31 Ekizodi 16.4; Nεemi 9.15; Zaburu 78.24, 25

saha sì n-sii urufoo ta me. ³⁶ Bà mii à yi jwo yii á mà kwò me, yii à mii nya, yii sí sàha jɛn'a dá mii na me. ³⁷ Mpii mii Tunji na nkaan mii á ke, pire puni sí raa ma mii á. Ngemu ká mpa mii á ke, mii sì n-sii uru kòrò n-yige cyínni na me. ³⁸ Mii nye a yíri ninyiɛni na mà pa nɛnke na si mpa a na nyii wuuni pyi me, mii à pa mpa a na tunvooni nyii wuuni pyi. ³⁹ Mii tunvooni nyii wuuni li nye, mpii puni u à kan mii á ke, mii àha zìi nkwò pi wà nɛnkin yaha u pɛnni me, nka mii u pi puni nè a yige kwùni i diɛnye canɛkwòge. ⁴⁰ Nde li nye mii Tunji nyii wuuni ke, lire li nye shin maha shin ká Jyafooni nya, maa dá u na ke, urufoo sí shɛni nɛnkwombaanji ta, mii mú sí urufoo nè n-yige kwùni i diɛnye canɛkwòge.»

⁴¹ Yesu à jwo na uru u nye yalyire t'à yíri ninyiɛni i ke, ka puru jwumpe si mpen Yahutuubii nɛnɛfeebill'e, ka pi i wá na nkunni piye shwòhòl'e. ⁴² Maa jwo: «Yusufu jyanji Yesu bàl'à? Wuu à u tunji cè mà u nunji cè, ka u u mpa a nko na ur'à yíri Kile yyére la?»

⁴³ Ka Yesu si jwo: «Yii kunɛnke nwo yaha. ⁴⁴ Sùpya sì n-pa mii á, Tufooni u à mii tun ke, ná uru bà u à pa ná u e me. Urufoo ká mpa mii á, mii sí u nè n-yige kwùni i diɛnye canɛkwòge. ⁴⁵ Kile tɛnntunmpii sémébil'e, yii sí mpe jwumpe ta wani “Kile yabilini sí pi puni kálaŝ.” Shin maha shin ká Tufooni jwumpe lógo, maa nɛ pu na ke, uru sí n-pa mii á. ⁴⁶ Nka lire nye a li cyé na wà a Tufooni nya me, fo nge u à yíri Kile yyére ke. Uru u à Tufooni nya. ⁴⁷ Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu u à dá mii na ke, shɛni nɛnkwombaanji na nye urufol'á. ⁴⁸ Yalyire ti maha shɛni nɛnkwombaanji kaan sùpyir'á ke, mii u nye tire. ⁴⁹ Mà yii tulyeyi yaha síwage e, pi à manini lyí. Lire ná li wuuni mú i, pi à kwù. ⁵⁰ Nka nte t'à yíri ninyiɛni na mà tige nɛnke na ke, ngemu ká tire lyí ke, u saha sì n-kwù me. ⁵¹ Mii u nye tire yalyire shɛni woore mà yíri ninyiɛni na. Shin maha shin u à tire yalyire tà lyí ke, urufoo sí shɛni nɛnkwombaanji ta. Yalyire mii sí n-kan diɛnyeni si shɛni nɛnkwombaanji ta ke, mii cyeere ti nye tire.»

⁵² Yesu à yire jwo ke, ka nàkaante si yíri Yahutuubii shwòhòl'e na: «Di nge nàni sí n-jà u cyeere kan wuu lyí ye?»

⁵³ Ka Yesu si núr'a yi jwo pi á: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, yii aha mpyi yii nye a Supyanji Jyanji kyaare kyà, maa u sìshange bya me, yii sì shɛni nɛnkwombaanji ta me. ⁵⁴ Ngemu ká mii cyeere kyà maa mii sìshange bya mú ke, shɛni nɛnkwombaanji na nye urufol'á. Mii sí urufoo nè n-yige kwùni i diɛnye canɛkwòge, ⁵⁵ naha na ye mii cyeere ti nye yalyire sèe woore, mii sìshange mú sí nye lùbyage sèe woge. ⁵⁶ Ngemu ká mii cyeere kyà maa mii sìshange bya ke, urufoo sí n-kwòro mii wwoɛɛge e, mii mú sí n-kwòro urufoo woge e. ⁵⁷ Tufooni u nye shɛnifoo ke, ur'à mii tun, ur'e mii à shɛni ta, lire pyinɛkanni na, ngemu ká mii cyeere kyà ke, urufoo sí shɛni sèe wunji ta mii cye kurugo. ⁵⁸ Yalyire t'à yíri ninyiɛni na ke, tire ti nye nte. Yii tulyey'á ntemu lyí maa nkwù ke, ti nye tire fiige me. Ngemu ká tire yalyire lyí ke, urufoo sí shɛni nɛnkwombaanji ta.»

⁵⁹ Nye Yesu à sùpyire kála ná mpe jwumpe e Kapɛɛnamu kànhe Kile Jwumpe kàlambage e.

Yesu jwumpe maha shɛni nɛnkwombaanji kaan

⁶⁰ Nye Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka u cyelempyiibii ninyahamii si jwo: «Sèenji na, mpe jwump'à waha a tòro. Jo u sí nɛ mpe e ye?»

⁶¹ Yesu à cè na nje ur'à jwo ke, na yir'à waha u cyelempyiibii na, lire e pi na nkunni, ka u u yi jwo pi á: «Mpe jwump'à yii yà mú la? ⁶² Yii aha bá Supyanji Jyanji nya u u dùru u tayirige e ninyiɛni na de? Naha yii sí n-jwo ye? ⁶³ Kile Munaani li maha shɛni sèe wunji kaan sùpyan'á, ná lire bà me, sùpyanji yabilini fànhe sì n-jà yaaga pyi me. Jwumpe mii à jwo yii á ke, p'à fwooro Kile Munaani i, pu sí maha uru shɛni kaan. ⁶⁴ Nka pii na nye yii e, pi nye a dá me.»

Nye mà lwó fo tasiige e, mpíi pí nyé pí nyé a dá mé, ná nge u sí Yesu le cye e ke, u mpyi a pire cè. ⁶⁵ Ka Yesu si núr'a pí pyi: «Lire kurugo mii à yi jwo yii á na sùpya sì n-jà n-pa mii á ná Tufoonji Kile nyé a li fânhe kan urufol'á mà yé.»

⁶⁶ Mà lwó kuru canñke na, u cyelempyiibii niñyahamil'à nùru u fye e, pí saha nyé a jæn'a taha u ñwòh'i mé. ⁶⁷ Ka Yesu si u cyelempyiibii ké ná shuunniñi pyi: «Yii sí de, yii sí jæn n-kàre mú la?» ⁶⁸ Ka Simó Pyeri si u pyi: «Kafoonji, jofoo yyére wuu sí raa ñkèege, shìñi niñkwombaanji jwumpe sí nyé mu á yé? ⁶⁹ Wuu à li cè maa dá li na na nge u à fworó Kile e ke, uru u nyé mu.»

⁷⁰ Ka Yesu si pí pyi: «Tá mii bà u à yii ké ná shuunniñi cwòonrò mé? Nka yii wà niñkin na naha zàmpen.» ⁷¹ Simó Isikariyoti jyañi Zhudasi kyaa Yesu mpyi a jwo ke, uru u sí n-pa u le cye e, maa li ta u na nyé cyelempyiibii ké ná shuunniñi niñcwònròbil'e.

7

Yesu cìnmpyiibii nyé a dá u na mé

¹ Lire kàntugo Yesu à tòro ná jani i Galile kùluni i, u nyé a jæn'a jyè Zhude kùluni i mé, jaha na yé Yahutuubii ñùñufeebii mpyi na u caa si mbò. ² Yahutuubii vùnnyi kataanni mpyi a byanhara a kwò. ³ Ka Yesu cìnmpyiibii si mpa u fye e, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u yíri naha numé mà kàre Zhude kùluni i, bà mu cyelempyiibii pí nyé kuru cyage e ke, pire si mpyi si mu kakyanhala karigii nya mé. ⁴ Ngemu la ká mpyi sùpyire si u cè ke, uru nyé a yaa u a karigii pyi ñwòhòre e mé. Ncyii kakyanhala karigii mu na mpyi amé ke, li pyi bà diñyeni puni si mpyi si cyi nya mé.»

⁵ Yesu cìnmpyiibii mpyi na puru puni yu, jaha na yé pí nyé a dá u na mé. ⁶ Ka Yesu si pí pyi: «Lire tèpyiini sàha ñkwò a nò mii á mé. Tère o tère l'à táan yii á ke, yii maha yii jyii wuuni pyi. ⁷ Yii kyaa sì n-jà n-pen diñyè sùpyir'á mé, nka mii kyal'à pen t'á, jaha na yé mii na li yu t'á na ti kapyiñkii nyé a ñwò mé. ⁸ Yii pí ke, yii a sì kataann'á. Nka mii wi ke, mii kèege numé mé, jaha na yé tènì sàha nò mii á mé.» ⁹ U à yire jwo pí á ke, maa ntèen wani Galile kùluni i.

Yesu à kàre vùnnyi kataanni cyage e

¹⁰ Nyé Yesu cìnmpyiibil'à kàr'a kwò kataann'á ke, ka Yesu si ñwòh'a kàre uye niñkin. ¹¹ Lir'á ta Yahutuubii ñùñufeebii mpyi na u caa sùpyire shwòhòl'e, fo na yíbili: «Taa u nyé ke?»

¹² Sùpyire shwòhòl'e, jwumò niñyahama mpyi na ñkunni Yesu kyaa na. Pii mpyi na ñko: «Nge nàñi nyé sùpya niñcenné» pii sí i ñko: «Sèe bà mé, u na sùpyire leni kuni nimpíini i.»

¹³ Mpe jwumpe puni mpyi na ñwòhòni na yu, jaha na yé pí mpyi na fyáge Yahutuubii ñùñufeebii na.

Yahutuubii pí à nàkaana pyi ná Yesu i

¹⁴ Tèni i kataann'à nò niñke e ke, ka Yesu si ñkàre Kileñaarebage ntàani na, maa cye le na sùpyire kálali. ¹⁵ Ka Yahutuubii ñùñufeebii si wá na ñkyáali marii ñko: «Di nge nàñ'á pyi maa Kile Jwumpe Seméñi cè na yu amé, wà sí nyé a u kála pu na mà yé?»

¹⁶ Ka Yesu si jwo pí á: «Jwumpe na mii na sùpyire kálali ke, mii wumò bà mé, mii tunvoonji wumò pí. ¹⁷ Ngemu la ká mpyi s'a Kile jyii wuuni pyi ke, urufoo sí n-pa n-cè kampyi mii kàlan'á fworó Kile e, lire nyé mé mii yabilinji i u à fworó. ¹⁸ Ngemu ká a yu u yabilinji mége na ke, uye pèente urufoo maha jcaa. Nka ngemu la ká mpyi u tunvoonji s'a mpère ke, urufoo cye e sèenji nyé. Kafinara nyé urufoo karigil'e mé. ¹⁹ Kile túnntunñiMusa bà u à Saliyanji kan yii á mà? Yii wà sí nyé na cyire karigii kuni jaare mé. Nyé jaha na yii sí na mii caa raa bùu yé?» ²⁰ Ka pii si jwo sùpyire shwòhòl'e: «Jínacyan u nyé mu, sùpya nyé na mu caa raa bùu mà dé!»

²¹ Ka Yesu si pí pyi: «Mii à sàa ta naha kabwoo niñkin pyi canñonke e ke, ka lire si yii kàkyahanla la? ²² Yii maha pùnampyire kwùn canñonke e, maa jwo na Musa u à lire kuni

kan yii á (mà li ta Musa bà u à ñkwònni sù mε, ñka yii tulyeyi yi.) ²³ Ná yii maha pùnampyire kwùun canñonke e, si nta raa Musa Saliyañi kuni ñaare, ñye ñaha na yii na ntîri mii na na mii à sùpya nimpunjo cùunjo canñonke e ye? ²⁴ Yii àha raa sùpyire la wwû kañyaani kanni na mε, ñka yii fyâha a sèenji cya yii cè, yii i nta a pà jwo.»

²⁵ Mà Yesu yaha jwumpe na, Zheruzalεmu kànhe shiinbii pìi mpyi na ñko: «Tá nàñi pi na ñcaa si mbò ke, uru bà u ñye ñge mε? ²⁶ Ñka u we, u u yu sùpyire shwòhòl'e, pi s'à fyâha maa u yaha wani. Kampyi wuu ñùñufeebil'à tēen li taan na Kile Nijcwònròñi kyaa l'à jwo ke, na uru wi de? ²⁷ Wuu s'à ñge nàñi tayirige cè, mà li ta Kile Nijcwònròñi ká mpa, sùpya niñkin sù u tayirige cè mε.»

²⁸ Ñye mà Yesu yaha kàlañi na Kileñaarebage e, u à jwo fànha na: «Yii à mii cè, maa mii tayirige cè mú la? Ñka mii ñye a pa nay'á mε, sèenji na wà u à mii tun, yii ñye a u cè mε. ²⁹ Mii s'à u cè, ñaha na ye mii à yîri u yyére, uru mú sí u à mii tun.» ³⁰ Yesu à yire jwo ke, pi la mpyi si u cù. Ñka sùpya ñye a jà mε, ñaha na ye u tèecûni mpyi na sàha ñkwò a nò mε. ³¹ Lire ná li wuuni mú i, sùpyire shwòhòl'e shinñyahara à dá Yesu na, tire sùpyire mpyi na ñko: «Kile Nijcwònròñi ká bú mpa, kakyanhala kani ndire u sí n-pa n-pyi mà núr'a tòro ñge nàñi wuuni taan ye?»

Yahutuubii ñùñufeebil'à pìi tun pi sà Yesu cù

³² Mpe sùpyire mpyi na ñkuni Yesu kyaa na ke, p'à jyè Farizhēenbii niñgyigigil'e. Ñye ka Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná Farizhēenbii si Kileñaarebage sañcwònsigibii pìi tun pi sà Yesu cù. ³³ Ka Yesu si jwo: «Mii saha sí tère nimbilere pyi yii shwòhòl'e, lire ká ntòro, mii sí nùru na tunvoonji yyére. ³⁴ Yii sí raa mii caa, yii sù mii ñya mε, ñaha na ye cyage e mii sí n-pyi ke, yii sù n-jà nò wani mε.» ³⁵ Ka Yahutuubii ñùñufeebii si wá na ñko piy'á: «Lire tēni i ke, taa ñge nàñi la ñye s'a ñkēεge, marii ñko na wuu sù n-jà uru ñya mà ye? Yahutuubii pi à caala a kàr'a sà ntēen Girēkiibii shwòhòl'e ke, kampyi pire yyére u la ñye s'a ñkēεge, si sà a pi kálali de? ³⁶ Di mpe jwumpe ñwòhe ñye ye “Yii sí raa mii caa, yii sù mii ñya mε, ñaha na ye cyage e mii sí n-pyi ke, yii sù n-jà nò wani mε”?»

Yesu à jwo uru sí Kile Munaani kan dánafeebil'á

³⁷ Ñye kataanni canzannk'à nò ke, kuru sí k'à pyi canmbwòhe, ka Yesu si yîr'a yyere sùpyire yyaha na, maa jwo fànha na: «Byaga ká wà ta, urufoo u a ma mii yyére, u u mpa bya. ³⁸ Ngemu ká dá mii na ke, lwòhe ku maha shìñi kaan ke, kuru sí raa fwu raa fwore urufoo funñke e ba fiige, bà l'à sémε Kile Jwumpe Semεñi i mε.» ³⁹ Kile Munaani li mpyi na sí n-pa n-kan dánafeebil'á ke, lire kyaa Yesu mpyi na yu amε. Lire tēni i Kile Munaani mpyi na sàha ñkan mε, ñaha na ye Yesu mpyi na sàha dùgo nìnyinji na u pèente e mε.

Sùpyire ñwòjwump'à taa Yesu kyaa na

⁴⁰ Sùpyire shwòhòl'e, shinñyahara à Yesu jwumpe lógo ke, ka pìi si wá na ñko: «Nàkaana ñye mε, Kile túnntunñi wuu na sigili ke, uru u ñye ñge nàñi.» ⁴¹ Pii bá mpyi na ñko na Kile Nijcwònròñi wi. Ka pìi si jwo: «Di Kile Nijcwònròñi sí n-jà n-yîri Galile kùluni i n-jwo ye? ⁴² Li ñye a sémε Kile Jwumpe Semεñi i na Kile Nijcwònròñi sí n-fworo saanji Dawuda tùluge e mà? Maa núr'a sémε “U sí n-yîri Dawuda kànsege na, Betilēhemu kànhe e.”» ⁴³ Ka sùpyire funzòñjore si ntáa Yesu kyaa na. ⁴⁴ Pii mpyi wani sùpyire shwòhòl'e, pire la mpyi si u cù, ñka pi wà ñye a cye taha u na mε.

⁴⁵ Ka Kileñaarebage sañcwònsigibii si núr'a kàre Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná Farizhēenbii yyére. Ka pire si pi yíbe: «Di k'à ta a jwo, ka yii i mpa maa u yaha ye?» ⁴⁶ Ka pi i pi pyi: «Wuu sàha ñkwò a ñge nàñi jwumpe fiige lógo wuu niñgyigigil'e mε!» ⁴⁷ Ka Farizhēenbii si pi pyi: «Yii mú à yiye yaha u à wurugo la? ⁴⁸ Tá yii sàha ñkwò a lógo na wuu ñùñufoonji wà niñkin, lire ñye mε Farizhēenji wà niñkin à dá u na? ⁴⁹ Mpii pi à dá u na ke, pire wà ñye a yaage cè MusaSaliyañi i mε, pi pun'à láña.»

⁵⁰ Pi wà na mpyi wani, uru mεge mpyi Nikodemu. Uru u mpyi a shà Yesu yyére canḡka numpilage e. Ka uru si jwumpe lwó, maa jwo Farizhεεnbil'á: ⁵¹ «Mà tàanna ná wuu Saliyaḡi i, wuu si n-si n-jà yoge kwòn shin na, mà li ta wuu ḡye a fyânha a lógo u ḡwò na, lire ḡye mε wuu ḡye a u kapyiini cè mε.» ⁵² Ka pi i u pyi: «Lire e ke Galile kùluni shin mú u ḡye mu la? Sà Kile Jwumpe Semεḡi wíi, mu si n-si li ḡya wani na Kile túnntunḡi wà sí n-yíri Galile e mε.»

[⁵³ Pi à puru jwo ke, ka pi puni si yír'a caala mà kàre pi pyenyi i.]

8

Pi à ceewe cù ná nàḡi w'e

¹ Ka Yesu si ḡkàr'a sà dùgo Olivye cire ḡaḡke na. ² Kuru canḡa nùmpaḡḡa ḡyèsòoge na, maa nùr'a pa Kileḡaarebage ntàani na. Shinḡyahara à pa bínni u taan, ka u u ntèen na pi kàlali. ³ Mà u yaha u u sùpyire kàlali, Kile Saliyaḡi cyelentiibii pìi ná Farizhεεnbii pìl'á shà ná ceewe e u yyére, na u à ta a cù ná nàḡi w'e jacwòrò na. Pi à u yyéεḡe Yesu taan, sùpyire shwòhòl'e, ⁴ maa jwo: «Wuu cyelentuḡi, ḡge ceen'á ta a cù ná nàḡi w'e u u jacwòre pyi. ⁵ Mà li ta Kile túnntunḡiMusa s'á jwo Saliyaḡi i na uru ceenḡi shin'á yal'a wà a bò ná kafaay'e. Naha mu s'á jwo ye?»

⁶ Kànhaḡa pi à cyán Yesu na ná ḡke yibige e, bà pi si mpyi si u ta ḡcù u yabiliḡi ḡwòjwumpe kurugo mε. ḡka Yesu à lyéele na sémeni ḡḡke na ná kampeeni i. ⁷ Ka pi i ḡkwòro na u yíbili. Ka u u ḡkwò a yír'a yyére maa pi pyi: «ḡge u ḡye yii shwòhòl'e kapii baa ke, uru u fyânha a kafaaga lwó a tèg'a u wà.»

⁸ Yesu à puru jwo ke, maa nùr'a lyéele na sémeni ḡḡke na. ⁹ Mpii pi à pa ná ceenḡi i ke, pir'á Yesu ḡwòjwumpe lógo ke, ka pi i wá na fwore niḡkin niḡkin, mà lwó nàḡkolyeebii na fo mà pa nò kàntugo wuubii na. Yesu kanni u à kwòro wani ná ceenḡi i. ¹⁰ Yesu à pa ḡḡke yír'ig'a wíi, u ḡye a sùpya ḡya ná ceenḡi i mε, maa jwo: «Ceewe, mpii pi à mu la wwú ke, taa pi ḡye ke? Wà ḡye a jwo mu à yaa mu u bò mà?» ¹¹ Ka ceenḡi si Yesu pyi: «Kafoonḡi, wà ḡye a yire jwo mε.» Ka Yesu si jwo: «ḡye mii mú si n-jwo mu à yaa mu u bò mε. Ta si, ḡka ma hà nùru lire kapiini fiige pyi mε.»]

Yesu u ḡye Kile bènmpe, mpe p'à pa diḡyεḡi i ke

¹² Lire kàntugo Yesu à nùr'a jwumpe lwó maa jwo sùpyir'á: «Mii u ḡye diḡyεḡi bènmpe. ḡgemu ká ntaha mii fye e ke, urufoo saha si n-si ḡaare numpini i mε, ḡka urufoo sí n-pyi bènmpe e mpe pu sí shìḡi niḡkwombaḡi nò urufoo na ke.»

¹³ Ka Farizhεεnbii si u pyi: «Mu yabiliḡi kanni u ḡye na maye kyaa yu, mu jwump'á wuu pεn.»

¹⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii yabiliḡi méε ká sí i na naye kyaa yu, sèḡi mii na yu yii á, ḡaha na ye mii à naye tayirige cè, maa na takarege cè. Yii sí pi ke, yii ḡye a mii tayirige cè mε, yii mú ḡye a mii takarege cè mε. ¹⁵ Yii na mii karigii wíi mà tàanna ná sùpyire sònḡḡkanni i. Mii wi ke, mii ḡye na sùpya kapyiḡi wíi lire pyiḡkanni na mε. ¹⁶ Mii aha a sùpyire karigii kataampe cwòḡre tèni ndemu i ke, mii maha li pyi ná ntiiḡi i, ḡaha na ye mii kanni bà u maha mpyi mε, Tufoonḡi u à mii tun ke, uru maha mpyi ná mii i. ¹⁷ L'á séme yii yabilimpìi Saliyaḡi i, na shiin shuunni ḡwòjwumpe ká mpyi niḡkin kyaa na, lire li ḡye sèḡi. ¹⁸ Mii yabiliḡi na naye kyaa yu, Tufoonḡi u à mii tun ke, uru mú na mii kyaa yu.»

¹⁹ Ka pi i Yesu pyi: «Taa mu tuḡi ḡye ke?» Ka u u pi pyi: «Yii ḡye a mii yabiliḡi cè mε, si nta ḡyére mii Tuḡi na la? Yii n'a mpyi a mii cè, yii mpyi na sí mii Tuḡi cè mú.»

²⁰ Yesu à mpe jwumpe puni jwo mà u yaha Kileḡaarebage ntàani na u u kàlani pyi Kile bùḡyεḡi yaayi yalenḡe taan. Sùpya ḡye a jà a u cù mε, ḡaha na ye u tècùni mpyi na sàha ḡkwò a nò mε.

Yesu à uye cyéé

²¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii sí n-pa n-kàre, mii sí ká bú n-kàre, yii sí n-pa a mii caa. Nka yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e. Cyage e mii kèege ke, yii sí n-jà nɔ wani mɛ.»

²² U à puru jwo ke, ka Yahutuubii nùñufeebii si wá na yu piy'á: «Taha u sí uye bò maa ñko na cyage e uru sí n-kàre ke, na wuu sí n-jà nɔ wani mɛ?»

²³ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à ta naha ñke ññke na, mii s'à yîri nìnyinji na. Naha ñge ñnyenji wuu pi nyɛ yii, ñka mii nyɛ naha ñnyenji wu mɛ. ²⁴ Lire na, mii à yi jwo yii á na yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e. Yii aha mpyi yii nyɛ a dá li na na “Mii u nyɛ ñge u nyɛ ke”* mɛ, yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e.»

²⁵ Ka pi i Yesu pyi: «Jo u nyɛ mu lire sannii i ye?» Ka u u pi pyi: «Mii nyɛ ñgemu ke, mii à fyânha a yire jwo yii á. ²⁶ Karii ñnyahagii na nyɛ mii u jwo yii á si yii cêege yii kapyiinkii ñnyahagil'e. Nje mii à lógo na tunvoonj'á ke, yire mii na yu ñnyɛ sùpyire pun'á. Mii tunvoonji u nyɛ sèenifoo.»

²⁷ Pi nyɛ a mpyi a li cè na Yesu na yu Tufoonji Kile kyaa na mɛ. ²⁸ Lire kurugo ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii aha mpa Supyanji Jyanji yîrige ñnyinji na tɛni ndemu i ke, yii sí n-ta n-cè na “Mii u nyɛ ñge u nyɛ ke†.” Yii sí n-ta n-cè na mii nyɛ a sii na yaage pyi nay'á mɛ, nde na Tufoonji à mii kâla ke, lire kanni mii na mpyi. ²⁹ Sèe, mii tunvoonji nyɛ ná mii i, u nyɛ a mii yaha naye ññkin mɛ, ñaha na ye nde l'à bê u á ke, lire mii maha mpyi tɛrigii puni i.»

³⁰ Yesu à puru jwo ke, ka shinnyahara si dá u na.

Yesu à pêe Ibirayima na

³¹ Yahutuubii pi à dá Yesu na ke, ka u u jwo pir'á: «Yii aha mii ñwɔjwumpe cû, sèenji na yii à pyi mii cyelempyii. ³² Lire tɛni i, yii sí sèenji cè, sèenji mú sí yii yige bilere e.»

³³ Ka Yahutuubii nùñufeebii si u pyi: «Wuu na nyɛ Ibirayima tûluge shiin. Wuu nyɛ a sàa pyi a ñya wà biliwe mɛ, ka ñaha sí mu ta mu à jwo na wuu sí n-fworo bilere e ye?»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ñgemu ká ñkwôro na kapegigii pyi ke, urufoo na nyɛ kapegigii biliwe. ³⁵ Mà li ta bilinji nyɛ pyenge ñkemu i ke, u nyɛ a sii na jìn'a pyi kuru pyenge shin mɛ, ñka pyengefoo jyanji u à sii pyenge shinji yabilinji. ³⁶ Jyafoonji ká yii shwɔ kapegigii bilere na, lire e yii sí n-sii n-fworo t'e. ³⁷ Mii à li cè na yii na nyɛ Ibirayima tûluge shiin, lire ná li wuuni mú i, yii na ñcaa si mii bò, ñaha na ye mii jwumpe nyɛ a tateenge wwû yii e mɛ. ³⁸ Mii wi ke, karigii mii à ñya na Tunji á ke, cyire mii na yu. Ncyii yii mú à lógo yii tunj'á ke, cyire yii na mpyi.»

³⁹ Ka pi i u pyi: «Wuu tunji u nyɛ Ibirayima.» Ka Yesu si pi pyi: «Yii n'a mpyi sèenji na Ibirayima pyii, karigii u mpyi na mpyi ke, yii mú mpyi na sí raa cyire pyi. ⁴⁰ Mà jwo yii pi à lire pyi ke, ka yii i wá na mii caa raa bùu na mii na sèenji yu yii á, bà mii à u lógo Kile á mɛ. Ibirayima sí nyɛ a lire fiige pyi mà ñya mɛ. ⁴¹ Yii tunji maha karigii ñcyiimu pyi ke, cyire yii maha mpyi.» Ka pi i u pyi: «Wuu nyɛ kàsɔɔgɔ kùñɔ pyii mɛ. Wuu Tunji na nyɛ ññkin, Kile wi.» ⁴² Ka Yesu si pi pyi: «Kàmpyi sèe Kile u nyɛ yii Tunji, mii kyaa mpyi na sí n-táan yii á, ñaha na ye mii à fworo Kile e, uru u à mii yaha a pa naha. Mii nyɛ a pa nay'á mɛ, uru u à mii tun. ⁴³ Naha na yii nyɛ na mii jwumpe yyaha cini mà ye? Mii à li ta, yii la nyɛ sí pu lógo mɛ. ⁴⁴ Sitaanninji u nyɛ yii tunji, lire e l'à táan yii á, yii pi a u nyii wogigii pyi. Supyibonɔ u nyɛ u wi, fo mà lwɔ tasiige e, u sàha ntêl'a sèenji jwo a ñya mɛ, ñaha na ye sèebili ññkin nyɛ u funñke e mɛ. U aha fini, u maha jwo a tàanna ná u funñɔ sònñɔre e, ñaha na ye kafinare jwufoo wi, kafinare tunji mú wi. ⁴⁵ Nka mii wi ke, sèenji kanni mii na yu, lire kurugo yii nyɛ a dá mii na mɛ. ⁴⁶ Yii puni shwɔhɔl'e, jofoo ññkin u sí n-jà li cyêe na mii à kapii pyi ye? Mii sí i sèenji yu yii á, ka yii i mpyi yii nyɛ a dá mii na ñaha na mà ye? ⁴⁷ Ñgemu ká mpyi Kile wu ke, urufoo maha Kile jwumpe núru. Mu aha yii ñya yii nyɛ na pu núru mɛ, yii nyɛ Kile wuu mɛ.»

* **8:24** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mɛge ku nyɛ: «Mii u nyɛ ñge u nyɛ ke.» † **8:28** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mɛge ku nyɛ: «Mii u nyɛ ñge u nyɛ ke.»

⁴⁸ Ka Yahutuubii ñùñufeebii si Yesu pyi: «Wuu tànga na ñye mà jwo mu na ñye Samari shin kannna, jína na ñye mu i.» ⁴⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Jína ñye mii i me. Sèenji na, mii na na Tunji père, yii sí ñye na mii père me. ⁵⁰ Mii ñye na na yabilinji mpèenji caa me, ñka wà u ñye wani, uru u ñye na mii mpèenji caa, uru u sí n-pa tànge kan mii á. ⁵¹ Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ñgemu ká mii jwumpe lógo maa ñee pu na ke, urufoo sì n-sii n-kwû me.»

⁵² Ka Yahutuubii ñùñufeebii si Yesu pyi: «Numε wuu à li cè sèenji na na jína na ñye mu i. Ibirayima à kwû, Kile túnntunmpii puni mú à kwû, ka mu u ñen'a jwo na ñgemu ká mu jwumpe lógo maa pu kurigii ñaare ke, urufoo saha sì n-kwû me. ⁵³ Mu à pèe wuu tulyage Ibirayima na la? Ur'à kwû, Kile túnntunmpii mú à kwû. Joofo mu na maye sônji ye?»

⁵⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii n'a mpyi na naye père, mii mpèenji mpyi na sì là ñwò me. Ñka mii Tunji u na mii père. Yii à jwo na uru u ñye yii Kilenji, ⁵⁵ mà li ta, yii ñye a u cè me, mii s'à u cè. Mii n'a mpyi a jwo na mii ñye a u cè me, mii mpyi na sí n-pyi yii fiige kafiniviniwe. Ñka mii à u cè, maa u jwumpe kurigii ñaare. ⁵⁶ L'à táan yii tulyage Ibirayima á mà mii canmpanke ñya. U à ku ñya ke, ka u funñke si ntáan sèl'e.» ⁵⁷ Ka Yahutuubii ñùñufeebii si Yesu pyi: «Ei! mu sàha yee beeshuunni ná ke ta me, maa jwo mu à Ibirayima ñya la?» ⁵⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, mà Ibirayima ta u sàha si me “Mii u ñye.”»

⁵⁹ Puru jwumpe kurugo, ka pi i kafaaya lwó si ntège Yesu wà‡, ñka u à ñwòh'a fworò Kileñaarebage e mà kàre.

9

Yesu à fyinji wà cùuñò

¹ Yesu nintoron'á fyinji wà ñya, uru nàñi fyin wuñi u à si. ² Ka Yesu cyelempyiibii si u yíbe: «Wuu cyelentunji, ñaha k'à ñge nàñi fyin wuñi pyi u à si ye? U kapegigii fyè wi laa, u sifeebii wogigii fyè?» ³ Ka Yesu si pi pyi: «U fyinnte ná u kapegigii ná u sifeebii wogigii ñye cyiye kur'e me, l'à pyi si Kile sifente cyèe. ⁴ Wuu à yaa wuu mii tunvoonji túnnture pyi canñke e, lire tènì ká ntòro wuu taan, numpilage sí n-wwò, báara saha sì n-jà n-pyi me. ⁵ Mà mii yaha ñaha ñnyenji i, mii u ñye ñnyenji bèenmpe.» ⁶ Yesu à puru jwo ke, maa ntilwòhe cyán ññke na mà tèg'a pworò fànbara, maa tire tèg'a fyinnañi ñyiigii cwuugo, ⁷ maa yi jwo u á, na u sà u yyahe jyé Silowe ñcwòge e (Silowe ñwòhe ku ñye: «túnntunñò»). Ka fyinji si ñkàr'a sà ku jyé, ka u ñyiigii si múgo, ka u u nùru.

⁸ Ñye u tēēñēēbii ná mp̄ii pi mpyi maha u nintēēññi ñaa u u sùpyire ñáare ke, ka pire si piye yíbe: «Ei! Tá ñge nàñi bà wuu mpyi maha ñaa u à tēēn na ñáare me?» ⁹ Ka p̄ii si jwo: «Uru wi» ka p̄ii si jwo: «Uru bà me, u málwòrò ti kannna.» Ka nàñi yabilinji si mpa jwo: «Mii wi.» ¹⁰ Ka pi i u yíbe: «Di mu ñyiigil'à pyi maa múgo ye?» ¹¹ Ka u u jwo pi á: «Nàñi pi maha mpyi Yesu ke, uru u à pworò fànbara a t̄iri mii ñyiigii na, maa jwo na mii i sà yyahe jyé Silowe ñcwòge e. Ka mii i ñkàr'a sà ku jyé. Mii à ku jyé ke, ka mii i nt̄ii na ñaa na ñcwúu.» ¹² Ka pi i u yíbe: «Taa uru nàñi ñye ke?» Ka u u pi pyi: «Mii ñye a u takarega cè me.»

¹³ Ñye nàñi ñyiigii cyi à múgo ke, ka pi i ñkàre ná u e Farizhēēnbii yyére. ¹⁴ Canñke Yesu à pwoore fànbara a tèg'a u ñyiigii t̄iri cyi i nta a múgo ke, kuru na mpyi Yahutuubiicanñòñò*. ¹⁵ Lire kurugo Farizhēēnbii mú à u yíbe ñyiigii múguñkanni na. Ka u u jwo pi á: «Pworò u à fànbara a t̄iri mii ñyiigii na, ka mii i sà yyahe jyé maa nt̄ii na ñaa.» ¹⁶ Ka Farizhēēnbii p̄ii si jwo: «Nàñi u à fyinji cùuñò ke, u sì n-jà n-ȳiri Kile yyére me, ñaha na ye u ñye a canñòñke le dá e me.» Ñka pil'à jwo: «Kàm̄pyi u mpyi kapimpyi, u mpyi na sì n-sii n-jà ñcyii kakyanhala karigii pyi me.» Lire pyiñkanni na, pi ñye a jà a bē ñiñkin na me.

‡ **8:59** Mà tàanna ná Yahutuubii Saliyanji i, wà ká Kile mege kèege, urufoo mpyi maha yaa u wà ná kafaay'e. * **9:14** Yahutuubii Saliyanji ñye a mpyi a ñee báarañi wà tufige u a mpyi canñòñke e me, lire mpyi na fún pi á. Pi mpyi maha sônji na mà yanja cùuñò, lire na ñye mu à jwo urufol'à báara pyi.

¹⁷ Ka pi i núr'a nàñi yíbe: «Mu wi ke, ñaha mu na sônñi ma ñyigii múgufoonji kyaa na ye?» Ka u u pi pyi: «Kile túnntunñɔ wi.» ¹⁸ Nka Yahutuubii ñunufeebii ñye a ñen'a dá li na na u à si fyin, kántugo ka u ñyigii si nta a múgo mɛ. Lire e pi à u sifeebii yyere, ¹⁹ maa pi yíbe: «Sèe wi nge nàñi ñye yii jya la? Sèe u fyin wunji u à si la? U aha nta u à si fyin, di u à pyi marii ñaa numɛ ye?» ²⁰ Ka u sifeebii si jwo: «Wuu à li cè na wuu pyà wi, maa li cè wuu à u si fyin. ²¹ Nka bà u à pyi marii ñaa numɛ mɛ, wuu ñye a cè mɛ. Wuu mú sí ñye a u ñyigii múgufoonji cè mɛ. U saha ñye pyà mɛ, yii à yaa yii i u yíbe, u yabilinji sí yi jwo yii á.» ²² Nàñi sifeebil'à yire jwo Yahutuubii ñunufeebii yyaha fyagare na. Pi mpyi a jwo a bê li na na ngemu ká jwo na Yesu u ñye Kile Nijcwɔnrɔñi ke, pi sí urufoo kòrɔ n-yige Kile Jwumpe kàlambage e†. ²³ Lire na, u sifeebil'à jwo na u saha ñye pyà mɛ, pi u yíbe.

²⁴ Ka Farizhɛɛnbii si núr'a nàñi yyere, maa u pyi: «Sèenji jwo Kile yyahe taan, nàñi u à mu ñyigii múgo ke, wuu à u cè kapimpyi.» ²⁵ Ka nàñi si jwo: «U à pyi kapimpyi yo, u ñye a pyi kapimpyi mà yo, mii ñye a yire cè mɛ, ñka kani ninñinji mii à cè ke, lire li ñye mii mpyi fyin, ñka numɛ mii na ñaa na ñcwúu.» ²⁶ Ka pi i núr'a u yíbe: «Ñaha u à pyi mu na ye? Di u à mu ñyigii múg'a jwo ye?» ²⁷ Ka nàñi si pi pyi: «Mii à yi jwo yii á mà kwò, ñka yii ñye a lógo mii ñwɔ na mɛ, ñaha yyaha yii la ñye mii u núr'a jwo yii á ye? Taha yii la mú ñye si mpyi u cyelempyii la?» ²⁸ Ka pi i u cyahala, maa jwo: «Mu u ñye u cyelempyanji, wuu sí na ñye Kile túnntunñiMusa cyelempyii. ²⁹ Wuu à cè na Kile à jwo ná Musa e, ñka nge nàñi wi ke, wuu bá ñye a u tayirige cè mɛ.» ³⁰ Ka u u pi pyi: «Nde ñye kakyanhala dɛ! Yii à jwo na yii ñye a u tayirige cè mɛ, u s'à mii ñyigii múgo. ³¹ Wuu pun'à cè na Kile ñye na nuru kapimpyi á mɛ. Nge u na u pére marii u ñyii wogigii pyi ke, uru ñwɔ na u maha nuru. ³² Mà lwó dijnyɛ tasiige e, wuu sàha sàa lógo na sùpyanji u à si fyin ke, na wà à jà a uru ñyigii múgo mɛ. ³³ Kàmpyi nge nàñi mpyi a fworɔ Kile e mɛ, u mpyi na sà n-jà yaaga pyi mɛ.» ³⁴ Ka Farizhɛɛnbii si jwo nàñ'á: «Mu à si kapimpyi, tacɛnñe ñye mu i mɛ! Ka mu u ñkwò a pa a wuu leni kure e la?» Maa u kòrɔ.

³⁵ Ñye Yesu à pa lógo na pi à nàñi kòrɔ ke, maa sà u yíbe: «Mu à dá Supyanji Jyanji na la?» ³⁶ Ka nàñi si u yíbe: «Wuu cyelentuñi, joofo kyaa na mu ñye ye? Mii la ñye si u cè si dá u na.» ³⁷ Ka Yesu si u pyi: «Uru mu à ñya amɛ, u u yu ná mu i.» ³⁸ Ka nàñi si jwo: «Kafoonji, mii à dá mu na» maa ninñkure sín Yesu taan. ³⁹ Lire tɛni i, ka Yesu si jwo: «Mii à pa dijnyɛñi i si mpa sùpyire kapyiinñkii kataampe cwɔnrɔ, bà fyinmpii si mpyi s'a ñaa, ñyafeebii si mpyi fyinmii mɛ.»

⁴⁰ Farizhɛɛnbii pi mpyi wani maa puru lógo ke, ka pire si u pyi: «Mà tàanna ná mu jwunñkanni i, wuu mú na ñye fyinmii bɛ?» ⁴¹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii n'a mpyi fyinmii, yii kapegigii tugure mpyi na sí n-láha yii na, ñka yii na sônñi na yii ñyigil'à múgo ke, lire e yii kapegigii tugure sí n-kwòro yii na.»

10

Yesu u ñye mpànahaji ninñɛnñi

¹ Ñye ka Yesu si núr'a jwo: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu ká a ñcaa si jyè mpàbage e, u sí ñye a jyè mpàbage ñwɔge e mɛ, maa dùgo kàsɔge na a jyè ke, urufoo na ñye nàñkaawa, maa mpyi nàñkalyɛga. ² Nka ngemu ká jyè mpàbage ñwɔge e ke, uru u ñye mpànahaji yabilinji. ³ Mpàbage kàanmucyafoonji maha yír'a ku múgo u á. Mpàabii maha u mejwuuni nuru, u maha u yabilinji mpàabii yiri ninñin ninñin pi mɛyi na, maha yige ntàani na. ⁴ U aha u wuubii nàha a yige ntàani na, u maha ñaare pi yyaha na pi a sà ntaha u fye e, ñaha na ye pi à tɛe u mejwuuni na a kwò. ⁵ Pi sà n-sii n-taha nàmpɔnñɔ fye e mɛ, pi bá sí raa fí u yyaha na, ñaha na ye pi ñye a u mejwuuni cè mɛ.» ⁶ Yesu à ñke bàtaage jwo pi á, ñka pi ñye a ku ñwòhe cè mɛ.

† 9:22 Pi aha wà kòrɔ Kile Jwumpe kàlambage e, sùpyire sannte mpyi maha urufoo wíi mu à jwo u à kwú, pi kuro sàha maha mpyi urufole mɛ.

cyire karigil'à fworò Kile e. Lire tènì i yìi sí li cè na sèenji na, mii ná Tufoonji à sàa wwò.»
³⁹ Lire tènì i, ka pi i núr'a yîri s'a Yesu cwôre puru jwumpe kurugo, ñka u à shwò pi na.

⁴⁰ Ka Yesu si núr'a kâr'a sà ntèen Zhurudèn banji kùñke na, cyage e Yuhana mpyi a fyânha na sùpyire batizeli ke. ⁴¹ Ka sùpyire ñinyahara si shà u yyére kuru cyage e. Marii ñko tiy'á: «Yuhana ñye a kakyanhala kariii pyi wuu á me, ñka yaaga maha yaaga u à jwo ñge ñanji kyaa na ke, yire pun'à pyi sèe.» ⁴² Ka pi ñinyahara si dá Yesu na wani.

11

Lazari kwùñkanni

¹⁻² Bètani kànhe e, sìñee taanre na mpyi wani: Mariyama ná Marita ná Lazari. Mariyamañi u mpyi a sinmpe nùguntanga wumpe wu Kafoonji Yesu tooyi na, maa pu cwuugo ná u ñunjoore e ke, uru sìñeenji Lazari mpyi na yà sèl'e. ³ Ka sìñeebii pùcèribii si wà tun u sà yì jwo Yesu á: «Kafoonji, mu cevoonji naha a pyi yampi.» ⁴ Yesu à tire tùnnture lógo ke, maa jwo: «Mpe yampe ñye a pa si Lazari bò me. Ñka p'à pa si pèene taha Kile mege na, bà pèene si mpyi si ntaha Kile Jyanji na mú me.»

⁵ Marita ná Mariyama ná Lazari, pire shiin taanrenji kyaa mpyi a táan Yesu á. ⁶ U à Lazari yampe kyaa lógo ke, maa ntèen wani kuru cyage e, mà canmpyaa shuunni pyi. ⁷ Lire kàntugo maa jwo u cyelempyiibil'á: «Yii a wá, wuu nùru wuu a sì Zhude kùluni i.» ⁸ Ka u cyelempyiibii si jwo: «Cyelentuñi, li ñye a mō me, Zhude shiinbii la mpyi si mu wà mbò ná kafaayi i, ka mu u núr'a jwo wuu a sì wani la?» ⁹ Ka u u jwo: «Tá bèenmpe ñye canñke e mà lwó ñyège na fo yàkonke na me? Ñye ñge u na ñaare canñke e ke, u uye burugumō ñye a táan me, ñaha na ye diñyeni bèenmpe na ñye wani. ¹⁰ Ñka sùpya ká a ñaare numpini i, u uye burugumō ñye a pēn me, ñaha na ye bèenmpe ñye wani me.»

¹¹ Puru ñwòhò na, ka Yesu si pi pyi: «Wuu cevoonji Lazari à ñóó, mii sí n-sà u ñè.» ¹² Ka cyelempyiibii si jwo: «Kafoonji, kampyi ñoompe kanni pi, u sí n-yîri.» ¹³ Lazari kwùñi kyaa Yesu mpyi na yu, ñka u cyelempyiibii mpyi na sônñi na ñoompe yabilinji kyaa u na yu. ¹⁴ Ka Yesu si núr'a yì ffiniñ'a jwo pi á: «Lazari à kwù. ¹⁵ L'à pyi mii kàntugo na ke, l'à táan mii i, ñaha na ye nde sí yii pyi yii i dá mii na. Numē yii a wá, wuu a sì u taan.» ¹⁶ Cyelempyanji mege ku ñye Tomasi, ná pi maha u pyi: «Ñanji» ke, ka uru si jwo u shèrefeebil'á: «Yii a wá, wuu a sì ná wuu cyelentuñi i, wuu u sà ñkwù ná u e.»

Yesu à Lazari buwuñi ñè

¹⁷ Ñye Yesu à nò Bètani kànhe e, mà pi ta pi à Lazari le fannke e, canñke sicyeere woge e u à nò wani*. ¹⁸ Bètani ná Zheruzalemu kànhe laage ñye a mpyi a tōn me. Ku laage ñye a tòro culumetirii taanre na me. ¹⁹ Yahutuubii ñinyahamii mpyi a shà Marita ná Mariyama yyére mà sà fwù pyi, pi sìñeenji ñkwùñi na.

²⁰ Marita à pa lógo na Yesu na ma, u s'à byanhara kànhe na ke, maa yîr'a sà u ñunjo bē, ka Mariyama si ntèen bage e. ²¹ Marita à sà nò Yesu na ke, maa jwo: «Kafoonji, kàmpyi mu mpyi naha, mii sìñeenji mpyi na sì n-kwù me. ²² Ñka mii à cè, cyage e wuu ñye ame ke, mu aha kyaa maha kyaa ñáare Kile á ke, u sí lire pyi mu á.» ²³ Ka Yesu si jwo: «Marita, mu sìñeenji sí ñè n-fworò kwùñi i!» ²⁴ Ka Marita si jwo: «Mii à cè diñye canñkwoge kwùubii ká mpa a ñèni, mii sìñeenji mú sí ñè.» ²⁵ Ka Yesu si jwo: «Mii u ñye kwùubii ñèfoonji maa mpyi shìñi ñinjkwombaanjifoonji. Ñgemu ká dá mii na ke, urufoo méé ká ñkwù, u sí shìñi ñinjkwombaanji ta. ²⁶ Ñgemu ká uru shìñi ta maa dá mii na ke, urufoo saha sì n-sì n-kwù me. Marita, mu à dá lire na la?» ²⁷ Ka u u jwo: «Òn Kafoonji, mii à dá li na na mu u ñye Kile Ñinjcwōnrōñi, Kile Jyanji, ñge u mpyi a yaa u pa diñyeni i ke.»

²⁸ Ñye Marita à puru jwo ke, maa núr'a kàre pyenge e, maa sà u sìñeenji Mariyama ñwòh'a yyere maa yì jwo u á: «Wuu cyelentuñ'a pa, u à jwo mà shà.» ²⁹ Mariyama à yire

* **11:17** Yahutuubii cyelentiibii mpyi maha sônñi na sùpyanji ká ñkwù, u múnaani maha ntèen u taan maha canmpyaa taanre pyi; cyire kàntugo urufoo ñye na jìn'a yîri sahanji me.

lógo ke, maa yîri fwɔfwɔ mà kàre Yesu yyére. ³⁰ Lir'à Yesu ta u sàha jyè kànhe e mε. Cyage e Marita à u bê a ta ke, wani u saha mpyi. ³¹ Yahutuubii pi mpyi na Mariyama fɔɔnɔji bage e ke, pir'à u nya u à pâl'a fwororo ke, maa yîr'a taha u fye e mú, pi mpyi na sɔnɔji na u à kàre fannɔke na zà a mεε súu.

³² Mariyama à sà nɔ Yesu na ke, maa jɔwɔ u fere e, maa jwo: «Kafoonji, kàmppyi mu mpyi naha, mii sɔnɔnɔji mpyi na sɔ n-kwû mε.» ³³ Yesu à Mariyama nya u u mεε súu, Yahutuubii pi mpyi wani kuru cyage e ke, maa pire nya pi i mεε súu mú ke, ka u lùuni si yîri, ka u u yyahe tanha, ³⁴ maa pi yíbe: «Taa yii à Lazari buwuɔni yaha ke?» Ka pi i jwo: «Kafoonji, pa ku cyage wíi.» ³⁵ Ka Yesu si mεε sú. ³⁶ Yahutuubii pi à Yesu mεεsuwuɔni nya ke, ka pire si jwo: «Yii wíi, nge nàni kyaa mpyi a táan u á de!» ³⁷ Ka pìi si jwo: «Uru u à fyin nàni nyiigii múgo, u mpyi na sɔ n-jà Lazari sige kwùni na mà?»

³⁸ Puru jwumpe saha à Yesu lùuni yîrige sèe sèl'e. Nyε pi à sà nɔ fannɔke na, kur'à pyi kafawyige, maa kafaaga tég'a ku tò. ³⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii kafaage láha fannɔke jwɔge na.» Buɔni sɔnɔnɔji Marita mpyi wani, ka uru si Yesu pyi: «Kafoonji, mu sí u nùge ta ku u fwoe, u canmpyaa sicyεere cyi nyε ninjaa fannɔke e.» ⁴⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mii nyε a yi jwo mu á na mu áha dá mii na na mu sí Kile sífente nya mà?» ⁴¹ Ka pi i kafaage láha fannɔke jwɔge na. Ka Yesu si nùnge dùrugo ninyiɔni i, maa jwo: «Tufoonji, mii fwù nyε mu na, naha na yε mu à mii jarege shwɔ. ⁴² Mii wi ke, mii à cè na mu maha jεεge mii jareyi puni i, nka mii na yu amε, bà sùpyire puni ti naha a mii kwùulo ke, tire si mpyi si dá li na na mu u à mii tun mε.» ⁴³ U à puru jwo ke, maa jwo fànha na: «Lazari, yîr'a fwororo naha!» ⁴⁴ Ka u u ntíl'a fwororo fannɔke e, u tooyi ná u cyeyi mpyi a pwɔ, u yyahe s'à tò ná vànnyii i, ka Yesu si pi pyi pi yire puni sànhana a láha u na, pi i u yaha u a si.

Pi à vùnɔjɔ pwɔ Yesu na, si u bò

(Macwo 26.1-5; Marika 14.1-2; Luka 22.1-2)

⁴⁵ Yahutuubii pi mpyi a kàre Mariyama yyére, maa Yesu kapyiɔnkii nya ke, pi ninyahara à dá u na. ⁴⁶ Nka pire píl'a kàr'a sà Yesu kapyiɔnkii kyaa jwo Farizhεεnbil'á.

⁴⁷ Nyε ka Kile sáragawwuubii nùɔfueebii ná Farizhεεnbii si piye nya, maa wwɔ a jwo ná yukyaala kurunke e Yesu kakyanhala karigii kyaa na. Pi mpyi na piye yíbili: «Nge nàni'à kakyanhala karii ninyahagii pyi! Naha wuu sí n-pyi yε? ⁴⁸ Wuu aha u yaha u u jcyii karigii pyi, sùpyire puni sí n-dá u na. Lire e ke Ɔrɔmu shiinbii sí n-pa wuu Kilejarebage jya, si wuu shinɔni puni bò.» ⁴⁹ Wà na mpyi pi e, pi maha uru pyi Kayifu. Uru u mpyi Kile sáragawwuubii nùɔfueebii wɔhe lire yyeeni. Ka uru si pi pyi: «Yii nyε a yaage cè mε! ⁵⁰ Yii nyε a cè shin ninɔni u kwù kɔni puni kurugo, lir'à pwɔrɔ kɔni sùpyire puni ti kèεge mà?» ⁵¹ Nyε Kayifu mpyi a puru jwumpe yige uye e mε. Bà u mpyi sáragawwuubii nùɔfueebii wɔhe lire yyeeni mε, lire kurugo Kile à puru jwumpe le u jwɔge e, u jwo na Yesu à yaa u kwù Izirayeli kɔni sùpyire cyaga. ⁵² Nka Izirayeli sùpyire kanni kurugo bà u sí n-kwù mε. Kile pyiibii pi nyε diɔnyε yyaha kurugo ke, u à yaa u kwù si pire puni wà piye na, si mpyi ninɔni. ⁵³ Kuru canɔke, Yahutuubii nùɔfueebil'á bê li na na Yesu à yaa u bò. ⁵⁴ Ka Yesu si láha uye jcyèenɔni na sùpyir'á. Maa yîri wani mà kàre kànhe kà na síwage taan, kuru mεge nyε Efrayimu, mà sà tère pyi wani ná u cyelempyiibil'e.

⁵⁵ Nyε Yahutuubii bilereɔkwoɔni kataanni mpyi a byanhara, ka shinnyahara si yîri cyeyi yabere e mà pa Zheruzalemu kànhe e mà kataanni ta li sàha nɔ mε, si mpa piye fínɔni Kile yyahe taan. ⁵⁶ Pi mpyi na Yesu caa, maa nka Kilejarebage ntàani na. Maa wá na piye yíbili: «Di ku nyε yε? Lire e ke u si n-pa kataanni na mà?» ⁵⁷ Lir'à Kile sáragawwuubii nùɔfueebii ná Farizhεεnbii ta pi à yi jwo sùpyir'á mà kwɔ na shin maha shin ká Yesu saha cè ke, urufoo u sà yi jwo pir'á, bà pire si mpyi si u ta jɔcú mε.

12

Mariyama à Yesu tooyi tìri ná sìnme nùguntan wum'i

¹ Yahutuubiibilerenkwonji kataanni mpyi a byanhara, ku sanja mpyi canmpyaa baani. Ka Yesu si núr'a kàre Betani kànhe e. Lazari u mpyi a nè a yige kwùni i ke, uru na mpyi kuru kànhe e. ² Ka pi i yal'a shwòhò Yesu á kuru kànhe na, Marita u mpyi na tire yalyire karigii cwòonre. Lazari mú na mpyi ná Yesu i talyige e. ³ Mà pi yaha pi i lyí, Mariyama à sìnmpe nùguntan wumò longara wumò* bwuu wu Yesu tooyi na, maa u nùnjooore tèg'a yi cwuugo. Ka sìnmpe nùge si bage funjke puni jñ. ⁴ Yesu cyelempyanji mege ku nyε Zhudasi Isikariyoti, nge u mpyi na sí n-pa Yesu le cye e ke, ka uru si jwo: ⁵ «Naha na mpe sìnmpe nyε a pére maa pu wyérenji kan fòhòfeebil'á mà ye? Pu lwòore mpyi na sí n-jà shin ninjin yyee ninjin báara sàra kwò.» ⁶ Zhudasi mpyi a puru jwumpe jwo fòhòfeebii kurugo με, u na mpyi nàhkaawa, uru u mpyi na wyérenji bégeli, u mpyi maha wyérenji lwúu. ⁷ Ka Yesu si jwo: «Láha ceenji na! Mii canntonjke kurugo u à nde pyi. ⁸ Fòhòfeebii nyε naha ná yii e tèrigii puni i, mii sí si n-pyi ná yii e tèrigii puni i mà de!»

Sáragawwuubii nùnjufeebil'á jwo pire sí Lazari bò

⁹ Nyε Yahutuubil'á lógo na Yesu na nyε Betani kànhe e ke, ka pi nijyahamii si njàre wani. Pi nyε a mpyi a kàre Yesu yabilinji kanni nyanji kurugo με, njka Lazari u à nè a yige kwùni i ke, si uru nya mú. ¹⁰ Kile sáragawwuubii nùnjufeebil'á puru lógo ke, maa jwo: «Kampyi lire li, wuu sí Lazari bò» ¹¹ naha na ye Lazari kurugo Yahutuubii nijyahamii mpyi na dáníyanji pyi Yesu na, marii fwore pire njwòh'i.

Saanji Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e

(Macwo 21.1-11; Marika 1.1-11; Luka 19. 28-40)

¹² Nyε kuru canjke nùmpañna na, shinnyahara na mpyi Zheruzalemu kànhe e Yahutuubii bilerenkwonji kataann'á, pi à lógo na Yesu na wá kuro na. ¹³ Ka pi i sháhanjkenyi kyεεεε maa fworo na Yesu bēni. Pi mpyi na njko fànha na:

«Yabwòhe!

Ngemu u nyε na ma Kafoonji Kile mege na ke,

Kile u jwó le u á!

Izirayeli saanji wi†.»

¹⁴ Yesu à dùfaanjjaaga ta a dùg'a tēen, mu à jwo bà l'à séme Kile Jwumpe Semēni i na:

¹⁵ «Siyon kànhe pyibii, yii àha raa fyáge me!

Yii wíi, yii saanji na ma,

u à tēen dùfaanjjaaga‡ njun'íŠ.»

¹⁶ Cyelempyibii nyε a mpyi a pu yyaha cè lire tēni i με, njka Yesu à pa nè a fworo kwùni i, mà jyè Kile pēente e ke, lire kani li mpyi a séme u kyaa na ke, ka pi funjyi si nta a cwo lire na, maa li nya na l'à tòro li jwunjkanni na.

¹⁷ Nyε sùpyire ti mpyi ná Yesu i, Lazari buwuñi tajenjke e fanjke na ke, tire mpyi na lire kani yyaha yu. ¹⁸ Lire kakyanhanyi Yesu à pyi ke, lire kyaa sùpyir'á lógo maa fwor'a kàr'a sà u nùnjò bē. ¹⁹ Farizhēenbil'á lire nya ke, maa wá na yu piy'á: «Yii yabilimpīi nyii wà u na ke! Ali yafyin, wuu si n-jà li pyi nge nàni na με, naha na ye dijnyε pun'á taha u fye e.»

Nùmpañjke ná pēente tanjkanni

²⁰ Kataanni tēni i, mpīi pi mpyi a pa Zheruzalemu i mpa Kile njáare ke, Girēkiibii pīi na mpyi pire shwòhòl'e. ²¹ Ka pire Girēkiibii pīi sí yír'a nò Filipi na, nge u mpyi na yīri Bētisayida kànhe e, Galile kùluni i ke, maa jwo: «Wuu na mu njáare, wuu la nyε si Yesu nya.» ²² Ka Filipi si njàr'a sà yi jwo Andire á, ka pi mú shuunni si yír'a kàre Yesu yyéere, mà sà yi jwo. ²³ Ka Yesu si pi pyi: «Tēn'á nò numε, Supyanji Jyanji u jyè u pēente e.» ²⁴ Maa núr'a jwo: «Sēenji na mīi sí n-sīi yi jwo yīi á, sùmabilini ká mpyi li nyε a jyè njjke e maa fwónhò με, li maha njkwòro liye ninjin, njka l'aha jyè njjke e maa fyīn a fworo, li maha

* **12:3** Puru sìnmpe mpyi a ta cige ngemu i ke, kuru mege mpyi: «naridi». † **12:13** Zaburu 118.25, 26 ‡ **12:15** Saanwa ká dùgo dùfaañna na, lire li mpyi yyeñjke ná maye ntirgenji sanjcyεenni. § **12:15** Zakari 9.9

yasere nijyahara pyi. ²⁵ Ngemu la ká mpyi si u nijjaani yaa jwɔ ke, urufoo sí nùmpañã ta me, ñka ngemu ká kântugo wà u nijjaani'á ke, urufoo sí nùmpañã ta. ²⁶ Shin maha shin la ká mpyi s'a báare mii á ke, u à yaa u taha mii fye e. Cyage e mii jye ke, mii báarapyiñi sí n-pyi wani mú. Ngemu ká a báare mii á ke, Tufooni sí urufoo pêe.»

Yesu à u kwùñi kyaa jwo

²⁷ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Numε, mii funñk'à pen, tá mii jye a yaa mii u Tufooni jãare u na shwɔ nde tɛni yyefuge na me? Ñka mii à pa diñyeni i nde tɛni yyefuge meε na. ²⁸ Tufooni, ma mege mpèeni cyêe.» Ka mejwu u si yîri niñyini na: «Mii à ku pêe mà kwɔ, ñka mii sí ku pêe sahañki.»

²⁹ Sùpyire ti mpyi wani kuru cyage e, maa lire mejwuuni lógo ke, ka pi si jwo: «Kilen'à tîn.» Ka pi si jwo: «Kile mèlekɛni wà u à jwo ná u e.» ³⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Nde mejwuuni jye a fworo niñyini na mii kurugo me, yii kurugo l'à fworo. ³¹ Numε Kile sí yoge kwɔn diñye sùpyire na, si ñge diñyeni jùñufooni kòrɔ jîrige u jùñufente na. ³² Mii aha bú yîri niñke na mà dùgo niñyini na, mii sí sùpyire puni yyaha kɛɛnne naye yyé.» ³³ Yesu mpyi na sí n-kwù pyiñkanni ndemu na ke, lire u mpyi a jwo a cyêe sùpyire na ame. ³⁴ Ka sùpyire si u pyi: «L'à séme Kile Jwumpe Semeni i na “Kile Niñcwɔnrɔni sí n-si n-kwù me.” Ñka mu à jwo na Supyani Jyani à yaa u lwɔ a yîrige niñyini na. Lire tɛni i ke, jo u jye Supyani Jyani ye?» ³⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Bɛɛnmpe saha jye yii shwɔhɔl'e, pu sí mɔ sahañki me, yii a jaare pu na, bà numpini si mpyi l'aha bú mpâa yii e me, numpini jaarafooni jye a u tashage cè me. ³⁶ Bɛɛnmpe na jye yii shwɔhɔl'e numε, ñge u à puru bɛɛnmpe kan ke, yii dá uru na, bà yii si mpyi si mpyi puru bɛɛnmpe e me.»

Yesu à puru jwo ke, maa yîri pi taan ma kàre cyage kabɛr'e, maa sà ñwɔhɔ wani.

Yahutuubii jùñufebii jye a dá Yesu na me

³⁷ Yesu mén'à kakyanhala kari niñyahagii pyi sùpyire jyii na ke, lire jye a pi pyi pi à dá u na me. ³⁸ Lir'à pyi ke, Kile tùnntunni Ezayi à jwumpe mpemu jwo tèecyiini i ke, pur'à fùñño na:

«Kafooni Kile, jofoo u à dá wuu jwumpe na ye?

Jofoo na Kafooni Kile à u sífente cyêe ye*?»

³⁹ Nde li mpyi a pi pyi pi sí n-jà n-dá me, Ezayi à lire yyaha jwo. U à jwo:

⁴⁰ «Kile à pi pyi fyinmii,

maa pi funyi tò,

ñaha na ye nde pi la jye si zì vyilinne ke,

lire li jye nyiñyaani

ná karigii yyahe jçèni

ná pi mpani mii Kile yyé si ticuumpe ta†.»

⁴¹ Ezayi mpyi a Yesu pèente nya, maa u kyaa jwo, lire kurugo u mpyi a puru jwumpe jwo.

⁴² Ñka puru jwumpe ná pu wuuni mú i, Yahutuubii jùñufebii niñyahamil'à dá Yesu na, ñka Farizhɛɛnbii yyaha fyagare kurugo, pi jye a jɛn'a yi jwo a yige me, pi àha bú ñkwɔ pi kòre jjiige Kile Jwumpe kàlambage e me. ⁴³ Sùpyire t'a Yahutuubii jùñufebii père, lir'à táan pi á mà tòro Kile u a pi père.

Yesu jwumpe ná Tufooni wumpe jye niñkin

⁴⁴ Canñka Yesu à jwo fànha na: «Ngemu ká dá mii na ke, urufoo jye a dá mii kanni na me, urufoo mú à dá mii tunvooni na. ⁴⁵ Ngemu ká mii nya ke, urufoo mú à mii tunvooni nya.

⁴⁶ Mii wi ke, mii à pa ñge diñyeni i si mpyi bɛɛnmε, bà shin maha shin u à dá mii na ke, urufoo ká nùru jaare numpini i me. ⁴⁷ Ngemu ká mii jwumpe lógo, u sí jye na pu kurigii jaare me, mii bà u sí yoge kwɔn urufoo na me. Mii jye a pa si mpa yoge kwɔn diñyeni na me, mii à pa si mpa u shwɔ. ⁴⁸ Ngemu ká mii ná na jwumpe cyé ke, yoge sí n-kwɔn urufoo

* 12:38 Ezayi 53.1 † 12:40 Ezayi 6.10

na. Mii jwumpe ninjwumpe pu sí yoge kwòn urufoo na dijnyeni canḡkwoge. ⁴⁹ Mii nyε a jwo naye nùḡo kurugo mε, mii Tunji u à mii tun ke, uru u à mii jwumpe ninjwumpe puni cyée mii na. ⁵⁰ Mii mú s'à cè na puru jwumpe pu maha shinji ninjkwombaanji kaan súpyan'á. Tufooni à yi jwo mii á jwuḡkanni ndemu na ke, amuni mii à yi taha yii á.»

13

Yesu à u cyelempyiibii tooyi jyé

¹ Yahutuubiibilerenḡkwoḡi kataanni mpyi a nò a kwò, Yesu mpyi a cè na uru tèefworon'à nò ḡge dijnyeni i s'a ḡkèεge u Tunji Kile yyére. Nyε ka u u u tàange tεgele baa woge cyée u dijnyeni tàanḡεebii na.

² Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na numpilaga lyìge lyî, lir'à Sitaanninji ta u à sònḡore le Simò Isikariyoti jyanji Zhudasi i u u Yesu le cye e. ³ Yesu mpyi a cè na Tufooni à sífente puni le uru cye e, maa ḡcè mú na ur'à fworò Kile e, na uru sí nùru n-kàre Kile yyére.

⁴ Ka u u yîri talyige e, maa u vâanntinmbwohe wwû mà yaha, maa vâanḡke kà lwó mà tεg'a uye bînni*. ⁵ Maa lwòhe kà le yaage k'e mà tεge na u cyelempyiibii puni ninḡin ninḡinḡi tooyi jyí, maa yi cwuuge ná vâanḡke e.

⁶ U à pa nò Simò Pyeri na ke, ka uru la si mpyi si ḡcyé, maa jwo: «Kafooni, mu yabilinji u sí mii tooyi jyé la?» ⁷ Ka Yesu si u pyi: «Nde mii na mpyi ke, mu si n-jà lire ḡwòhe cè numε mε, fo kântugo yyére.» ⁸ Ka Pyeri si jwo: «Ḍnhò! Mu si n-sì mii tooyi jyé mε.» Ka Yesu si jwo: «Mii aha mpyi mii nyε a mu tooyi jyé mε, mii ná mu kawwoo saha nyε mε.» ⁹ Ka Simò Pyeri si jwo: «Kafooni, l'aha mpyi amuni, ma hà na tooyi kanni jyé mε, mii cyeyi ná ḡḡḡke mú jyé.» ¹⁰ Ka Yesu si jwo: «ḡḡemu u à wùl'a cwó ke, urufoo tεḡeni li nyε mà tooyi jyé. Nyε yii s'à fíninḡe, ḡka yii puni bà mε.» ¹¹ Yesu mpyi a cè na wà sí uru le cye e, u bá mpyi a urufoo cè, lire na u à jwo pi puni nyε a fíninḡe mε.

¹² Yesu à pi tooyi jyé a kwò ke, maa u vâanntinḡke le maa ntèen talyige e maa pi yíbe: «Nde mii à pyi yii na numε ke, yii à lire ḡwòhe cè la? ¹³ Yii maha mii yiri “Cyelentuḡi” ná “Kafooni.” Yii tàḡa na nyε, mii u nyε ure. ¹⁴ Nyε mii u nyε yii Kafooni ná Cyelentuḡi ke, mii à yii tooyi jyé, kuru cyage e yii mú à yaa yii a yiye tooyi jyí. ¹⁵ Mii à nde pyi a cyée yii na, bà mii à li pyi mε, yii mú s'à li pyi ná yiye e. ¹⁶ Sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á, báarapyinji si n-jà n-pèe u ḡḡufooni na mε, túnntunḡi mú si n-jà n-pèe u tunvooni na mε. ¹⁷ Numε, yii à ḡcyii karigii cè, yii aha ḡεε na ntùuli cyi jwuḡkanni na, yii wuuni sí ḡwò.

¹⁸ Yii puni kyaa na bà mii nyε mε, mpíi mii à cwònrò ke, mii à pire cè. ḡka Kile Jwumpe Semḡni à mpemu jwo ke, p'à yaa pu fùḡḡ. L'à séme “Mii lyḡḡen'á mii tóoge lwó†.”

¹⁹ Mii na puru yu yii á numε, si yaa ná li tèepyiiini i l'à nò, l'aha bú nò, bà yii si mpyi si ḡcè na “Mii u nyε ḡge u nyε ke‡.” ²⁰ Sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á, ḡḡemu ká ḡεε mii túnntunḡi na ke, urufool'à ḡεε mii na, ḡḡemu sí ká ḡεε mii na ke, urufool'à ḡεε mii tunvooni na mú.»

Yesu à jwo na Zhudasi sí uru le cye e

(Macwo 26.20-25; Marika 14.17-21; Luka 22.21-23)

²¹ Nyε Yesu à puru jwumpe jwo ke, ka u funḡke si mpεn sèl'e. Ka u u pu fíninḡ'a jwo pi á: «Sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á, shin ninḡin na naha yii shwòhol'e, ḡge u sí n-pa mii le cye e ke.»

²² U à puru jwo ke, ka cyelempyiibii si wá na piye wíi, shinḡi kyaa na Yesu nyε ke, pi nyε a cè mε. ²³ Yesu cyelempyanji kyaa li mpyi a táan u á sèl'e ke, uru u mpyi a tèn u taan talyige e. ²⁴ Ka Simò Pyeri sí cyεge yîrige u á, na u Yesu yíbe shinḡi kyaa na u nyε ke. ²⁵ Ka uru cyelempyanji si fèen Yesu kámpanḡke na, maa u yíbe: «Kafooni, joofo kyaa na mu nyε

* **13:4** Yire vâanḡyi ná yi lenḡkanni Yesu mpyi a le ke, bilibii pi mpyi maha mpyi amuni, bilibii báara u mpyi tooyi ḡḡinḡi mú. † **13:18** Zaburu 41.10 ‡ **13:19** Kile à uye cyée Musa na, maa jwo na uru mεge ku nyε: «Mii u nyε ḡge u nyε ke.»

ye?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii sí nke bwúurukwonge finyinme. Mii aha ku kan ngemu á ke, urufoo kyaa li. Amuni u à bwúuruŋi lwó, maa u kan Simo Isikariyoti jyaŋi Zhudasi á.» ²⁷ Cyage e bwúuruŋ'a kan Zhudasi á ke, ka Sitaanniŋi si ntíl'a jyè u e. Ka Yesu si u pyi: «Nde mu la nyè si mpyi ke, li pyi fwɔfwɔ.»

²⁸ Nka Yesu lyìnyènyè wà mpyi a mpe jwumpe jwɔhɔ cè me. ²⁹ Zhudasi u mpyi na wyèrenyi bégeli ke, ka pìi si wá na sônŋi na Yesu à u tun u sà kataanni yaayi yà shwɔ, lire nyè me u sà fòŋɔfeebii pìi kanŋ. ³⁰ Zhudasi à bwúurukwonge shwɔ a lyì cyage nkemu i ke, maa ntíl'a funŋke wyèrenyi'a fworo. Numpilage mpyi a wwɔ a kwɔ.

Yesu à to nivɔnŋɔ kan u cyelempyiibil'á

³¹ Nyè Zhudasi Isikariyoti à fworo ke, ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Supyaŋi Jyaŋi sí u pèente ta nume, Kile pèente sí raa jaa u e. ³² Lire ká mpyi, li saha sì mɔ me, Kile sí u sífente kan Supyaŋi Jyaŋi á pi ngwòŋi funŋke e. ³³ Mii pyìibii, mii saha sì mɔ ná yii e me. Yii sí raa mii caa, nje mii à jwo Yahutuubii jùnyefeebil'á ke, mii sí yire jwo yii á nume mú, cyage e mii na nkèege ke, yii sì n-jà nɔ wani me. ³⁴ Lire kurugo mii sí to nivɔnŋɔ kan yii á. Yii yiye kyaa táan yiy'á. Bà yii kyal'à táan mii á me, yii yiye kyaa táan yiy'á lire pyiŋkanni na. ³⁵ Tàange ká mpyi yii shwɔhɔl'e, lire e sùpyire puni sí n-cè na yii nyè mii cyelempyi.»

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyè a uru cè me

(Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Luka 22.31-34)

³⁶ Ka Simo Pyeri sí Yesu yíbe: «Kafoonji, lire tènì i ke, taa mu kèege ke?» Ka Yesu si u pyi: «Mu sì n-jà n-pa mii fye e nume me, kàntugo yyére, mu sí n-ta n-pa mii fye e.» ³⁷ Ka Pyeri si núr'a u pyi: «Kafoonji, jaha kurugo mii sì n-jà n-pa mu fye e nume mà ye? Mii à tèn li tèn l'e si na múnaani kan mu kurugo.» ³⁸ Ka Yesu si u pyi: «Sèe la? Mu sí nyè ma múnaani kan mii kurugo la? Sèenji na mii sí n-sì yi jwo mu á, nkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu nyè a mii cè me.»

14

Yesu à jwo na uru u nyè kuni l'à kàre Kile yyére ke

¹ Lire kàntugo Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Yii àha kyaa tège yiye funŋɔ pèn me. Yii dá Kile na, yii dá mii na mú. ² Mii Tuŋi pyenge e, tateenge na nyè wani sèl'e, kàmpyi lire bà me, mii mpyi na sì nyè n-jwo na mii sí tateenge bégele n-yaha yii yyaha na me. ³ Mii aha cyage bégel'a kwɔ, mii sí nuru n-pa yii fye e, si yii lwó si nkàre cyage e mii sí n-pyi ke. ⁴ Cyage e mii na nkèege ke, yii à lire kuni cè a kwɔ.»

⁵ Ka Tomasi si Yesu pyi: «Kafoonji, wuu bá nyè a mu tashage cè me, di wuu sí n-pyi si kuni cè ye?» ⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii u nyè kuni, mii u nyè ná sèenji i, mii u nyè shìŋi niŋkwombaaniŋifoonji. Sùpya sì n-jà nɔ Tufoonji yyére ná urufoo nyè a tòro mii yyére me. ⁷ Kàmpyi yii mpyi a mii cè, yii mpyi na sí mii Tuŋi cè mú. Nume yii à u cè, yii à u nya mú.»

⁸ Ka Filipi si jwo: «Kafoonji, Tufoonji cyèe wuu na, lire kanni sí wuu tìn.» ⁹ Ka Yesu si u pyi: «Filipi, niŋjaa kyaa bà l'à mii ná yii yaha sɔncyan me, mu sí sàha nkɔwɔ a mii cè mà? Shinŋi u à mii nya ke, urufol'à Tufoonji nya mú. Ka mu u núr'a jà a jwo na mii u Tufoonji cyèe yii na la? ¹⁰ Lire tènì i ke, mu nyè a dá li na na mii ná Tufoonji à sàa wwɔ mà? Mpe mii na yu yii á ke, mii nyè na pu yige naye e me. Mii ná Tufoonji u à wwɔ, ka u u wá na u karigiŋi pyi mii cye kurugo. ¹¹ Yii dá na jwumpe na na mii ná Tufoonji a sàa wwɔ. Mii jwumpe ká mpyi pu nyè a yii tìn me, yii dá li na mii kapyiŋkii kurugo. ¹² Mii kèege Tufoonji yyére, lire kurugo sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á, ngemu ká dá mii na ke, karigiŋi mii na mpyi ke, urufoo mú sí n-jà raa cyire pyi, urufoo sí n-pa raa cyi pyi jcyiimu cyi à pèe ndògogii na ke. ¹³ Yii aha kyaa maha kyaa jáare Tufoonji á ná mii mege e ke, mii sí lire pyi, bà Jyafoonji

§ 13:29 Bilereŋkwonji kataanni i, Kilejaarebage jwɔyi mpyi maha múg'a yaha. Lire pyiŋkanni na, fòŋɔfeebii mpyi maha sa ntèn wani, sùpyir'a sì wá na si na yaayi kaan pi á.

si mpyi si Tufooni pèente cyêe sùpyire na mε. ¹⁴Yii aha kyaa maha kyaa jáare ná mii mεge e ke, mii sí lire pyi.

Yesu à jwo na Kile Munaani sí n-pyi ná uru cyelempyiibil'e

¹⁵Kampyi mii kyal'à táan yii á, yii sí raa mii tonji kurigii jaare. ¹⁶Mii sí Tufooni jáare u u Tεgefooni wabεε kan yii á, bà uru si mpyi si ηkwôro ná yii e tεrigii puni i mε. ¹⁷Kile Munaani li ηyε uru Tεgefooni. Lire maha sèenji yu, dijnyε sùpyire sì n-jà li ta mε, jaaha na yε pi ηyε na li jaa, nta ηjyére si li cè mε. Nka yii pi ke, yii à li cè, jaaha na yε li ηyε yii taan maa mpyi yii e mú. ¹⁸Mii sì yii yaha círimii fiige mε. Nka mii sí núru n-pa yii fye e. ¹⁹Li saha sì mō mε, dijnyε sùpyire saha sì raa mii jaa mε, ηka yii pi ke, yii sí raa mii jaa. Mii sí bá ηè n-fworo kwùñi i, lire kurugo yii mú sí shìñi niñkwombaanji ta. ²⁰Kuru canñke ká nō, yii sí n-cè na mii à wwò ná Tufooni i, yii sí n-cè na yii à wwò ná mii i mú, mii mú s'à wwò ná yii e. ²¹Ngemu ká mii tonji karigii lógo, maa cyi kurigii jaare ke, urufol'à mii kyaa táan uy'á. Ngemu ká mii kyaa táan uy'á ke, mii Tunji mú sí urufoo kyaa táan uy'á, mii mú sí urufoo kyaa táan nay'á, si naye cyêe urufoo na.»

²²Yesu cyelempanyani wà mεge na mpyi Zhudasi, uru ná Zhudasi Isikariyoti ηyε shinnu mε, ur'à jwo: «Kafooni, jaaha na mu sí maye cyêe wuu na, si mpyi mu sì maye cyêe dijnyε sùpyire na mà yε?» ²³Ka Yesu si u pyi: «Ngemu ká mii kyaa táan uy'á ke, urufoo sí raa mii jwumpe kurigii jaare. Mii Tunji mú sí urufoo kyaa táan uy'á. Wuu sí n-pa n-tèen urufoo yyére. ²⁴Ngemu u ηyε u ηyε a mii kyaa táan uy'á mε, urufoo sì raa mii jwumpe kurigii jaare mε. Mpe yii na núru mii ηwō na ke, mii ηyε a pu yige naye e mε, Tufooni u à mii tun ke, ur'e p'à fworo. ²⁵Mii na ηje puni yu yii á, mà mii yaha ná yii e sahanji. ²⁶Tufooni sí n-kwò Tεgefooni ηgemu tun yii á mii mεge na, ná uru u ηyε Kile Munaani ke, karigii puni mii à jwo yii á ke, uru sí yii funñō cwo cyire na.

²⁷Mii kèεge, ηka mii sí yyenñke kan yii á. Yyenñke ku ηyε mii á ke, kuru ná dijnyenji woge ηyε niñkin mε, lire e yii funmpεenre ná fyagare láha yiye na. ²⁸Yii à yi lógo mii ηwō na mà kwò na mii na ηkèεge, ηka mii sí núru n-pa yii yyére. Kampyi yii à mii kyaa táan yiy'á, yii sí raa múgure na mii kèεge Tufooni yyére, jaaha na yε Tufoon'à pèe mii na. ²⁹Mii à yii sōññ'a yaha numε, si yaa ná ηcyii karigii tèepyiiini i l'à nō, bà yii si mpyi si dá mii jwumpe na li tèepyiiini i mε.

³⁰Mii saha sì n-jwo ná yii e si mō mε, jaaha na yε ηge dijnyenji ηùñufoon'à yîri mii fye e. Nka lire ηyε a li cyêe na u à fànha ta mii na mε. ³¹Nde Tufooni à jwo mii á ke, lire mii maha mpyi, bà dijnyε sùpyire si mpyi si ηcè na mii à Tufooni kyaa táan nay'á mε.» Yesu à puru jwo ke, maa jwo: «Yii a wá, wuu yîri naha.»

15

Yesu à jwo na uru na ηyε ερεzen cige

¹Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii u ηyε ερεzen cige sèe woge, mii Tunji u ηyε ku faafooni. ²Ñkèñε maha ηkèñε ku ηyε mii na, ku sí ηyε na yasere pyi mε, u sí kuru kwòn n-wà. Nka ηkèñε maha ηkèñε ku ηyε mii na, marii seni ke, u sí kuru bìnni, là s'a bàrali ku zenji na. ³Kàlanji mii à kan yii á ke, uru kurugo yii à fíninñ'a kwò Kile yyahe taan. ⁴Yii tèen mii wwōñεεge e, mii sí n-tèen ná yii e mú. Ερεzenñi ηkèñke sì n-jà n-se ná ku ηyε a ta cige na mà yε. Amuni yii ηyε, ná yii ηyε a tèen mii wwōñεεge e mε, yii sì n-jà yafyin pyi Kile a mε. ⁵Mii u ηyε ερεzen cige, yii pi ηyε ku ηkèñyi. Ngemu ká ntèen mii wwōñεεge e, ka mii i ntèen urufoo woge e ke, urufoo sí raa kacennji niñyahagii pyi Kile á. Mii aha mpyi mii ηyε ná yii e mε, yii sì n-jà yafyin pyi Kile á mε.

⁶Ngemu ká mpyi u ηyε a ηen'a tèen mii wwōñεεge e mε, urufoo sí n-wà cyíinnji na, bà ερεzenñi ηkèñyi maha ηkwòn a wà mε. Yi sí n-waha, pi sí yi lwó n-wà nage e. ⁷Yii aha ntèen mii wwōñεεge e, ka mii jwumpe si ηkwôro yii funñ'i, kyaa maha kyaa yii na ηcaa

ke, yii aha lire jáare, li sí n-pyi yii á. ⁸ Yii aha kacɛnɛii niɲyahagii pyi Kile á, lire li sí li cyêe na yii ɲye mii cyelempyii. Lire e mii Tuɲi mege sí n-pêe.

⁹ Bà mii kyal'à táan na Tuɲi á me, amuni yii kyal'à táan mii á. Yii tɛɛn mii tàange e. ¹⁰ Yii aha a mii tonji kurigii jáare, yii sí n-kwôro mii tàange e, bà mii à na Tuɲi wuɲi kurigii jáara maa ɲkwôro u tàange e me.

¹¹ Mii na mpe puni yu bà funntange ku ɲye mii i ke, kuru si mpyi si yii ɲi me. Lire e yii funntange sí n-fũnɲɔ. ¹² Mii tonji u ɲge: yii yiye kyaa táan yiy'á, bà yii kyal'à táan mii á me. ¹³ Mà ma múnaani kan kwũn'á ma ceveebii kurugo, tàange sí n-tôro kuru na me. ¹⁴ Nde mii à jwo yii á ke, yii aha a lire pyi, lire e yii sí n-pyi mii cevee. ¹⁵ Mii saha sí raa yii yiri na báarapyii me, ɲaha na ye báarapyiɲi sí n-jà u kãfoonji karigii puni cè me. Nka mii à yii pyi na ceveebii, ɲaha na ye kyaa maha kyaa mii à ta na Tuɲi á ke, mii à yii kãla cyire puni na. ¹⁶ Yii bà pi à mii cwɔɔnrɔ mà de! Nka mii u à yii cwɔɔnrɔ mà pyi tũntunmii, yii raa báare Kile á, u u mpyi báara ɲgemu tɔɔnɲi u ɲye u sí n-kwò me. Lire pyiɲkanni na, yii aha kyaa maha kyaa jáare mii Tuɲi á ná mii mege e ke, u sí lire kan yii á. ¹⁷ Nde mii na ɲcaa yii á ke, lire li ɲye yii yiye kyaa táan yiy'á.»

Dijye sùpyire sí n-pa dánafeebii tũn

¹⁸ «Yii kyaa ká mpɛn dijye sùpyir'á, yii li cè na mii kyal'à fyâha a pɛn pi á. ¹⁹ Yii ná dijye sùpyire n'a mpyi niɲkin, yii kyaa mpyi na sí n-táan pi á, ɲaha na ye yii mpyi na sí n-pyi pi á. Nka yii saha ɲye pi á me, mii à yii cwɔɔnrɔ pi shwɔhɔl'e. Lire kurugo yii kyal'à pɛn pi á.

²⁰ Jwumpe mii à fyâha a jwo yii á ke, yii funɲke cwo puru na na báarapyiɲi sí n-jà n-pêe n-tôro u ɲũnɲfoonji na me. Ná pìl'à mii kyérege, pìl'á sí yii kyérege mú. Ná pìl'à ɲɛɛ mii jwumpe na, pìl'á sí ɲɛɛ yii wumpe na mú. ²¹ ɲye cyire karigii puni sí n-pyi yii na mii mege kurugo, ɲaha na ye ɲge u à mii tun ke, pi ɲye a uru cè me. ²² Mii n'a mpyi mii ɲye a pa maa jwo ná pi e me, lãwwugo mpyi na sí n-jà n-cyán pi na me. Nka numɛ tashwɔgɔ ɲye pi na me. ²³ Mii kyal'à pɛn ɲgemu á ke, mii Tuɲi kyaa mú à pɛn urufol'á. ²⁴ Karigii cyi à sù pya sàha cyi pyi a ɲya me, kãmpyi mii mpyi a cyire pyi a cyêe pi na me, pi kapegigii yoge sàha mpyi na sí n-jà n-kwɔn pi na me. Nka numɛ, pi mén'à cyi ɲya ke, lire ná li wuuni mú i, pi à mii ná Tufoonji kyaa pɛn piy'á. ²⁵ Lire pyiɲkanni na, ɲje yi mpyi a séme pi Kile Jwumpe Semɛnɲi i na “Pi à mii kyaa pɛn piy'á ɲũnɲɔ baa*” ke, yir'à fũnɲɔ.

²⁶ ɲye Tɛgefoonji mii sí n-tun yii á, si ɲjiri Tufoonji yyére ke, uru u ɲye Kile Munaani, li maha sɛɛnɲi yu. L'aha mpa, li sí raa mii kyaa yu sùpyir'á. ²⁷ Yii mú sí raa mii kyaa yu sùpyir'á, ɲaha na ye mii ná yii na ɲye sɲɲcyan fo mii karigii tasiige e.»

16

Kile Munaani kapyiɲkii

¹ Ka Yesu si núr'à jwo: «Mii à ɲcyii karigii puni jwo yii á, bà li si mpyi, tɛni ká nɔ, yaaga kà ɲjà yii kɛɛnɲɛ ɲjige Kile kuni i me. ² Pi sí n-pa raa yii kòre s'a yige Kile Jwumpe kàlambayi i. Tɛni labɛɛ sí n-pa nɔ, ɲgemu ká jà a yii wà bò ke, urufoo sí raa sɔnɲi na ur'à báara Kile á amuni. ³ Pi sí cye le cyire karigii puni i s'a mpyi yii na, ɲaha na ye pi ɲye a Tufoonji Kile cè me, pi ɲye a mii cè mú me. ⁴ Mii à ɲcyii karigii puni jwo yii á mà yaha, li ɲũnɲke ku ɲye cyi tɛɛpyiini ká nɔ, yii i li cè na mii à cyi jwo yii á mà kwò.

Mii ɲye a cyi jwo yii á fo tasiige e me, ɲaha na ye mii mpyi ná yii e. ⁵ Numɛ mii kɛɛge na tunvoonji yyére, sùpya ɲye a ta yii e mà mii takarege yíbe me. ⁶ Nka mii à jà a mpe jwumpe jwo ná yii e ke, ka yii yyahayi si ntanha. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, sɛɛnɲi mii na yu, mii ɲkàreɲ'à pwóro yii á, ɲaha na ye ná mii ɲye a kàre me, Tɛgefoonji sí n-pa yii á me. Nka mii aha ɲkàre, mii sí u tũugo yii á. ⁸ U aha mpa, u sí dijye sùpyire kapegigii cyêe pi na, si li cyêe pi na na pi ɲye a tí Kile yyahe taan me, pi karigii sɔnɲɔɲkanni sí ɲye a ɲwɔ me. ⁹ U sí pi kapiini cyêe pi na, ɲaha na ye pi ɲye a dá mii na me. ¹⁰ U sí li cyêe pi na na pi ɲye a tí

* 15:25 Zaburu 35.19; 69.5

mε, nahà na ye mii sí núru n-kàre na Tunji yyére, yii saha sì mii nya mε. ¹¹ U sí li cyêe pi na na pi sònnonkanni nyε a nwò mε, nahà na ye yog'à kwò a kwò nge dijnyεni nùnfufooni na.

¹² Karii ninyahagii na nyε mii u jwo yii á sahan̄ki, n̄ka cyi fàn̄h'à p̄eεe yii na numε. ¹³ Lire e Kile Munaani li maha s̄eεni cyêre ke, lire ká mpa, li sí yii yyaha cû, si s̄eεni puni cyêe. Li jwumpe sì raa fwordo li yabilin̄i i mε. Mpe li sí n-lógo ke, puru li sí n-jwo yii á. Li sí raa karigii nimpaan̄kii yu yii á mú. ¹⁴ Li sí p̄eente taha mii na, nahà na ye mii jwumpe li sí raa yu yii á. ¹⁵ Yaaga maha yaaga ku nyε Tufooni á ke, kuru na nyε mii á. Lire kurugo mii à jwo na Kile Munaani li sí mii jwumpe lwó s'a yu yii á.»

Yesu nkàreɲi sí u cyelempyiibii yyahayi tanha

¹⁶ Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Ncyèrε, yii saha sì mii nya mε. Ncyèrε, yii sí mii nya sahan̄ki.» ¹⁷ Yesu à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii p̄i si wá na piye yíbili: «Nje u à jwo ke, yire nwòhe ku nyε nahà ye? U à jwo “Ncyèrε yii saha sì mii nya mε, n̄ka lire kàntugo, n̄cyèrε yii sí mii nya.” U à jwo mú “Mii k̄eεge Tufooni yyére.” ¹⁸ Uru n̄cyèrεni nwòhe ku nyε nahà ye? Wuu nyε a uru yyaha cè mε.» ¹⁹ Yesu à cè na pi sí raa uru yíbili ke, maa jwo: «Mii à jwo “Ncyèrε yii saha sì mii nya mε, maa n̄r'a jwo n̄cyèrε yii sí mii nya ke” lire na yii na yiye yíbili la? ²⁰ S̄eεni na mii sí n-s̄i yi jwo yii á, yii sí m̄eε sú, yii sí n-paara, n̄ka dijnyε s̄upyire sí múguro. Yii yyahayi sí n-tanha, n̄ka yii yyetanhare sí n-k̄eεn̄n̄e mpyi funntanga. ²¹ Ceεni yaceni ká ȳiri, li z̄in̄i funmp̄eεnre maha u pyi u a yyahe tanha, nahà na ye pyàn̄i t̄eεsini yyefug'à n̄o u na. N̄ka u aha si a kwò, kuru funntange cye e, u maha funn̄o wwò yyefuge na. ²² Amuni yii wuuni sí n-pyi. Yii sí yyaha tanha numε, n̄ka mii saha sí yii nya. Lire t̄eni i, yii ná funntange ku sí n-pyi, s̄upya sì n-jà kuru shwò yii na mε.

²³ Kuru can̄ke ká n̄o, yii saha sì yaaga yibe mii á mε. S̄eεni na mii sí n-s̄i yi jwo yii á, yii aha mii Tunji náare kyaa maha kyaa na ná mii m̄eεge e ke, u sí lire pyi yii á. ²⁴ Yii sàha n̄kwò a yaaga náare Tufooni á ná mii m̄eεge e mε. Yii u náare, u sí yii kan. Lire ká mpyi, yii funntange sí n-f̄un̄n̄o.

Yesu cyelempyiibii sí raa Kile náare Yesu m̄eεge na

²⁵ Nyε mii à jwo ná yii e t̄aan̄lin̄kil'e, n̄ka t̄eni là sí n-pa n̄o, mii saha sì raa yu ná yii e amuni mε, mii sí raa f̄in̄in̄i raa yu yii á Tufooni kyaa na. ²⁶ Kuru can̄ke ká n̄o, yii sí raa Tufooni náare ná mii m̄eεge e, li saha sì n̄o mii u a u náare yii kyaa na mε. ²⁷ Nahà na ye Tufooni yabilin̄'á yii kyaa t̄aan̄ uy'á, na yii á mii kyaa t̄aan̄ yiy'á, maa dá li na na mii à fwordo ur'e. ²⁸ S̄eε wi, mii à fwordo Tufooni i, maa mpa dijnyεni i, numε mii na ȳiri dijnyεni i s'a n̄k̄eεge Tufooni yyére.»

Yesu à fàn̄ha ta dijnyεni na mà kwò

²⁹ Yesu à puru jwo ke, ka cyelempyiibii si jwo: «Wíi, mu na f̄in̄in̄i na yu, mu saha nyε na t̄aan̄lin̄ii yu mε. ³⁰ Numε wuu à cè na mu à karigii puni cè a kwò, mu saha nyε na nt̄en̄ pi i mu yibe mε, lire e wuu à dá na mu à fwordo Kile e.»

³¹ Ka Yesu si pi pyi: «S̄eε yii à dá mii na numε la? ³² Nyε t̄eni là sí n-pa n̄o, li bá à n̄o a kwò, yii puni sí n-f̄e n-caala, shin maha shin sí n-kàre u pyεnge e, si mii kanni yaha. N̄ka s̄eεni na, mii kanni bà u si n-pyi mε, Tufooni nyε ná mii i. ³³ Mii à mpe jwo, bà yii si mpyi si yyein̄n̄ke ta mii ná yii ww̄on̄eεge e mε. Yii sí n-kyaaala nahà dijnyεni i, n̄ka yii màban̄ le yiye e, mii à fàn̄ha ta dijnyεni na mà kwò.»

17

Yesu à Kile náare uye kyaa na

¹ Yesu à puru jwo ke, maa u nyiigii ȳirige n̄in̄yini na, maa jwo: «Tufooni, t̄en'á n̄o numε, mu u p̄eεn̄e taha ma Jyan̄i na, bà u si mpyi si p̄eεn̄e taha mu na mú mε. ² Nyε mu à fàn̄he kan u á s̄upyire puni n̄un̄o na, mpii mu à kan u á ke, u u sh̄in̄i nin̄kwombaan̄i kan pir'á. ³ Pi sh̄in̄i nin̄kwombaan̄i sí u nyε pi mu kanni cè Kilen̄i s̄eε wun̄i, pi i mu t̄un̄ntun̄ni Yesu

Kirisita cè mú. ⁴ Mii à mu pèe naha ñ̀nke na. Tùnnature mu mpyi a kan mii á ke, t'à fún̄n̄. ⁵ Tufooni, na pèe maye yyére numε, bà mii mpyi a pèe mu taan mà ñ̀nyeni ta u sàha s̄i me.

Yesu à Kile ñ̀áare u cyelempyiibii kyaa na

⁶ Sùpyire mu à cw̄̄nr̄ ñ̀nyeni i mà kan mii á ke, mii à mu mege cyêe ti na. Pi mpyi mu wuu, mu s'à pi kan mii á, pi mú s'à ñ̀εε mà mu jwumpe yaha piye fun̄n̄'i. ⁷ Numε, pi à cè na yaaga maha yaaga mu à kan mii á ke, na kur'à fworro mu i. ⁸ Jwumpe mu à jwo mii á ke, puru mii à jwo pi á mú, pi s'à ñ̀εε pu na. Pi à t̄en li taan s̄eni na na mii à ȳri mu yyére, maa dá li na na mu u à mii tun.

⁹ Mii ñ̀ye na mu ñ̀áare ñ̀nyeni sùpyire kyaa na mà dε. Mpii mu à kan mii á ke, pire kyaa na mii na mu ñ̀áare, ñ̀aha na ye pire pi ñ̀ye mu wuubii. ¹⁰ Yaaga maha yaaga ku ñ̀ye mii á ke, kuru na ñ̀ye mu wogo, yaaga maha yaaga ku ñ̀ye mu á ke, kuru mú na ñ̀ye mii wogo. Mii cyelempyiibii pi sí mii p̄ente pyi ti cè. ¹¹ Mii sí n-fworro ñ̀ge ñ̀nyeni i, mii k̄εge mu yyére, pi sí n-kw̄oro naha. Tufooni ñ̀nc̄eni, pi màra ma tàanna ná ma mege mp̄eni i, mu a kuru ñ̀kemu kan mii á ke, bà pi si mpyi si mpyi ñ̀nkin mii ná mu fiige me. ¹² T̄eni i mii mpyi ná pi e ke, mii à pi màra mà tàanna ná mu mege mp̄eni i, mu à ñ̀kemu kan mii á ke. Mii à pi puni k̄aanmucya maa pi shw̄, pi wà ñ̀ye a p̄inni me, fo li mpyi a jwo a yaha ñ̀ge u sí n-p̄inni ke, mpe pu mpyi a s̄eme Kile Jwumpe Sem̄eni i ke, ka lire si puru pyi p'à fún̄n̄.

¹³ Ñ̀ka numε mii k̄εge mu yyére, mii na ñ̀cyii puni yu mà mii yaha naha ñ̀nyeni i, bà pi si mpyi si mii funntange puni ta me. ¹⁴ Mii à pi k̄ala mu jwumpe na. Pi kyal'à p̄en ñ̀nyeni sùpyir'á ñ̀aha na ye pi ñ̀ye ñ̀ge ñ̀nyeni wuu me, bà mii ñ̀ye mii ñ̀ye ñ̀ge ñ̀nyeni wuu me. ¹⁵ Mii ñ̀ye na mu ñ̀áare maa pi lw̄ a yige naha ñ̀nyeni i mà dε, mii na mu ñ̀áare ma raa pi k̄aanmucaa Sitaanni ñ̀i na. ¹⁶ Pi ñ̀ye ñ̀ge ñ̀nyeni wuu me, bà mii mú ñ̀ye mii ñ̀ye ñ̀ge ñ̀nyeni wuu me. ¹⁷ S̄eni cyêe pi na, bà pi si mpyi si piye puni kan mu á me. Mu jwumpe pu ñ̀ye uru s̄eni. ¹⁸ Bà mu à mii tun ñ̀nyeni i me, amuni mii à pi tun wani mú. ¹⁹ Mii à naye puni kan mu á pi kurugo, bà pi mú si mpyi si piye puni kan mu á me.

Yesu à Kile ñ̀áare d̄anafebii sanmpii kyaa na

²⁰ Mii ñ̀ye na mu ñ̀áare pire kanni kyaa na me, mpii pi sí n-dá mii na pi jwumpe kurugo ke, mii na mu ñ̀áare pire kyaa na mú, ²¹ bà pi puni si mpyi si mpyi ñ̀nkin me. Tufooni, mii ná mu à s̄a ww̄ pyiñ̀kanni ndemu na ke, pi puni pi pyi ñ̀nkin ná wuu e amuni, lire e ñ̀nyeni sùpyire sí n-dá li na na mu u à mii tun.

²² P̄ente mu à kan mii á ke, tire mii à kan pi á, bà pi si mpyi si ww̄ si mpyi ñ̀nkin mii ná mu fiige me. ²³ Pyiñ̀kanni na mii ná pir'à ww̄ mà pyi ñ̀nkin, ka mii ná mu si ww̄ mà pyi ñ̀nkin ke, pi ww̄ pi i mpyi ñ̀nkin amuni. Lire ká mpyi, ñ̀nyeni sùpyire sí n-cè na mu u à mii tun, si ñ̀cè na mu à pi kyaa táan may'á, bà mu à mii kyaa táan may'á me. ²⁴ Tufooni, mii aha mpyi cyage ñ̀kemu i ke, sùpyire mu à kan mii á ke, mii la ñ̀ye tire ti t̄en, tir'à mii p̄ente w̄i wani, mu à tire ntemu kan mii á ke, ñ̀aha na ye mu à mii kyaa táan may'á, mà ñ̀nyeni ta u sàha s̄i me. ²⁵ Tufooni, mu u à tí ke, ñ̀nyeni sùpyire ñ̀ye a mu cè me, ñ̀ka mii w̄i ke, mii à mu cè, mii cyelempyiibii mú à cè na mu u à mii tun. ²⁶ Mii à pi pyi pi à mu cè, mii sí pi pyi pi mu cè sahan̄ki. Bà mu à mii kyaa táan may'á me, kuru t̄ange fiige ku pyi pi shw̄h̄l'e, mii ná pire si ww̄ wuu u mpyi ñ̀nkin.»

18

Pi à sà Yesu cū

(Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Luka 22.47-53)

¹ Ñ̀ye Yesu à puru jwumpe jwo ke, ka u ná u cyelempyiibii si fwor'a k̄are Sed̄or̄on dùge k̄antugo. Cik̄oḡo na mpyi kuru cyage e, ka pi i jyè kuru fun̄n̄ke e. ² Yesu mpyi a t̄e na sì ná u cyelempyiibil'e kuru cyage e. Ñ̀ye Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi a kuru cyage saha cè. ³ Mà Yesu ná u cyelempyiibii sanmpii yaha kuru cyage e, ka Zhudasi

si nɔ wani. Sòrolashikuruᅇ ná Kileᅇnaarebage saᅇcwɔnsigibii pìi na mpyi ná Zhudasi i. Kile sáragawwuubii ñᅇufeebii ná Farizhεenbii pi mpyi a pire tun ná Zhudasi i. Fùkinahii ná bèenme yaayi yabεε ná kàshikwɔnyaaya na mpyi pi cye e. ⁴ Karigii cyi mpyi na sí Yesu ta ke, u mpyi a cyire cè a kwò. Ka u u file pi na, maa pi yíbe: «Jofoo yii na ᅇcaa ye?» ⁵ Ka pi i u pyi: «Nazareti kàhe shinᅇi Yesu.» Ka Yesu si pi pyi: «Mii u ᅇge!»

Lir'à ta Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi pi shwòhòl'e. ⁶ Tèni i Yesu à jwo: «Mii u ᅇge!» ke, ka pi i wá na núruli kàntugo fo mà sà ᅇcwɔ ñᅇke na. ⁷ Ka u u núr'a pi yíbe: «Jofoo yii na ᅇcaa ye?» Ka pi i jwo: «Nazareti kàhe shinᅇi Yesu.» ⁸ Ka u u núr'a pi pyi: «Mii ᅇye a jwo yii á mà kwò na mii u ᅇge mà? Kampyi mii yii saha na ᅇcaa, yii na fyèᅇwòhòshiiᅇnbii yaha pi a sì.» ⁹ Lir'à pyi ke, jwumpe Yesu à jwo na: «Mii Tunᅇi, shin maha shin mu à kan mii á ke, u wà ᅇye a pìnni mε*» ka puru si fùᅇᅇᅇ.

¹⁰ Lir'à Simò Pyeri ta ná kàshikwɔᅇᅇwòᅇg'e, ka u u ku òr'a wwù mà tèᅇg'a Kile sáragawwuubii ñᅇufembwòhe báarapyiᅇi kàᅇᅇᅇ ñᅇᅇᅇke kwòᅇn a cyán. Uru báarapyiᅇi mεᅇe na mpyi Malikusi. ¹¹ Ka Yesu si Pyeri pyi: «ᅇwòᅇni le li fwuuni i. Lire sannì i ke, kyaage lwòhe mii Tunᅇi à yaha mii mεε na ke, mu la ᅇye mii u ku bya mà?»

¹² Nyε Yesu à puru jwo ke, ka sòrolashiibii ná pi ñᅇufooni ná Kileᅇnaarebage saᅇcwɔnsigibii si u cù maa u cyeyi pwò. ¹³ Maa fyànha a kàre ná u e Ana† yyéᅇe, Kayifu nafenanᅇi u ᅇye ure. Kayifu u mpyi sáragawwuubii ñᅇufembwòhe lire yyeeni. ¹⁴ Uru u mpyi a Yahutuubii ñᅇufeebii yeᅇe na: «L'à pwòᅇᅇ shin ñᅇᅇkin kanna u kwù sùpyire puni cyaga.»

Pyeri à jwo na uru ᅇye a Yesu cè mε

(Macwo 26.69-70; Marika 14 14.66-68; Luka 22.55-57)

¹⁵ Pi ñᅇkaribii ná Yesu i, Simò Pyeri ná cyelempanyᅇi waber'à taha pi fye e, màcεᅇe na mpyi uru cyelempanyᅇi ná sáragawwuubii ñᅇufembwòhe shwòhòl'e. Lire kurugo u mú à jye ná pi e Kile sáragawwuubii ñᅇufembwòhe pyεᅇᅇe e. ¹⁶ Pyeri mpyi a kwòro pyεᅇᅇe ᅇwòᅇᅇ na, cyíᅇᅇᅇ na. ᅇᅇe cyelempanyᅇi u mpyi sáragawwuubii ñᅇufembwòhe shincenᅇi ke, ka uru si fwoᅇo cyíᅇᅇᅇ na, bilicwòᅇi u mpyi na pyεᅇᅇe ᅇwòᅇᅇ kàanmucaa ke, maa jwo ná ur'e, maa Pyeri lèᅇᅇ pyεᅇᅇe funᅇᅇke e.

¹⁷ Nyε Pyeri ñᅇjyᅇiᅇi, ka uru bilicwòᅇi si jwo u á: «Tá mu mú ᅇye ᅇᅇe nàᅇi cyelempanyᅇi wà mε?» Ka Pyeri si jwo: «ᅇnhò, mii ᅇye u wà mε!» ¹⁸ L'à pyi wyeere tèni i, báarapyiᅇibii ná Kileᅇnaarebage saᅇcwɔnsigibii mpyi a yyéᅇe na kyànᅇigii nage ware, Pyeri mú mpyi a yyéᅇe na ku ware ná pi e.

Kile sáragawwuubii ñᅇufembwòh'à Yesu yíbe

(Macwo 26.59-66; Marika 14.55-64; Luka 22.66-71)

¹⁹ Nyε Kile sáragawwuubii ñᅇufembwòh'à Yesu yíbe u cyelempyiᅇibii ná u kàlanᅇi kyaa na. ²⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mii ᅇye a kyaa jwo ᅇwòhòᅇe e mε. Tère maha tère mii mpyi maha sùpyire kálali Kile Jwumpe kàlambayi ná Kileᅇnaarebage e, cyeyi i Yahutuubii maha piye bínnini ke. Mii ᅇye a yafyin jwo ᅇwòhòᅇe e mε. ²¹ Naha kurugo mu saha na mii yíbili ye? Mpii pi à ᅇen'a mii jwumpe lógo ke, sà pire yíbe ᅇᅇe mii à jwo pi á ke, pir'à yi lógo fo mà ᅇwò.»

²² Yesu à puru jwo ke, Kileᅇnaarebage kàanmucyafooni u mpyi a yyéᅇe u taan ke, ka uru si kantawaa bwòᅇn u e, maa u pyi: «Sáragawwuubii ñᅇufembwòhe ᅇwò mu à shwò amε la?»

²³ Ka Yesu si nàᅇi pyi: «Kampyi jwumpimε mii à jwo, cyage k'à pu pi ke, kuru jwo na á. Kampyi jwumpimε bà mε, naha na mu à mii bwòᅇn ye?» ²⁴ Nyε ka Ana‡ si u cyempwò wuᅇᅇi tùᅇᅇo sáragawwuubii ñᅇufembwòhe Kayifu yyéᅇe.

Pyeri saha à jwo na uru ᅇye Yesu cyelempanya mε

(Macwo 26.71-75; Marika 14.69-72; Luka 22.58-62)

* 18:9 Yuhana 6.39 † 18:13 ᅇᅇe Ananᅇi na mpyi ñò. ‡ 18:24 ᅇᅇe Ananᅇi na mpyi ñò.

²⁵ Mà Simo Pyeri yaha u u nage ware, wà à u pyi: «Tá mu mú nyε nge nàni cyelempyanji wà mε?» U nyε a tèn li taan mε, maa jwo: «Onhò, mii nyε u wà mà dε!»

²⁶ Nyε nàni ninjenke Pyeri a kwòn ke, Kile sáragawwuubii nùnjufembwòhe báarapyinji wà na mpyi uru cìmpworo. Ka uru báarapyinji si Pyeri pyi: «Lire sanni i ke, mii yabilinji nyiigii nyε a kànha a mu ná uru nya cikòoge e mà?» ²⁷ Ka Pyeri si núr'a yi kyáala. Ka nkùpoonji si ntíl'a mεε sú.

Pilati à Yesu yíbe

(Macwo 27.1-2, 11-31; Marika 15.1-20; Luka 23.1-5, 13-25)

²⁸ Lire kàntugo pi à yíri ná Yesu i Kayifu yyére maa nkàre fànhafoonji pyεngεS. L'à pyi nyεsòoge na. Nka Yahutuubii nyε a jεn'a jyè fànhafoonji pyεnge e mε. Lir'à pyi bà pi fwònrò baa wuubii si mpyi si bilereñkwonji kataanni njyìnji lyî Kile yyahe taan mε*. ²⁹ Lire kurugo fànhafoonji Pilati à fworò pi fye e cyíinji na, maa pi yíbe: «Nge nàni làwwuge nùnje ku nyε nkire yii á yε?» ³⁰ Ka pi i u pyi: «Nge nàni n'a mpyi u nyε a kapii pyi mε, wuu mpyi na sí u le mu cye e mε.» ³¹ Ka Pilati si pi pyi: «Yii yabilimpíi pi u cù yii i u kataanmpe cwònrò yii tàanna ná yii Saliyanji i.» Ka Yahutuubii nùnjufeebii si u pyi: «Kuni nyε a kan wuu á, wuu sùpya bò mε.»

³² Lir'à pyi ke, jwumpe Yesu mpyi a jwo u mbòni kyaa na ke, ka puru si fùnhò. ³³ Lire tèn i, ka Pilati si núr'a jyè u bage e, maa Yesu yyere, maa u yíbe: «Yahutuubii Saanji u nyε mu la?» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Mu à yi jwo maye e laa, pì pi à yi jwo mu á mii kyaa na?» ³⁵ Ka Pilati si u pyi: «Mu à mii nya Yahutu la? Mu kìn shiinbii ná Kile sáragawwuubii nùnjufeebii pi à mu le mii cye e. Naha mu à pyi yε?» ³⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii Saanre nyε naha dijnyenji woro mε. Kàmpyi ti mpyi naha woro, mii fyèjwòhòshiinbii mpyi na sí kàshige kwòn, bà Yahutuubii nùnjufeebii si mpyi pi àha njà mii cù mε, nka sèenji na, mii Saanre nyε naha woro mε.» ³⁷ Ka Pilati si u pyi: «Lire e ke saanwa u nyε mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu yabilinji u à jwo na mii nyε saanwa! Mii à pa si dijnyenji i, si sèenji cyèe sùpyire na. Shin maha shin la ku nyε s'a jaare sèenji fye e ke, urufoo sí jεε raa mii jwumpe nùru.» ³⁸ Ka Pilati si jwo: «Naha k'à sii sèenji yε?»

U à puru jwo ke, maa fwor'a kàre Yahutuubii yyére sahanji, maa sà yyére pi yyaha na, maa pi pyi: «Mii nàha sàa tìgire cyage ta nge nàni na mε! ³⁹ Nyε ná lire na nyε kalyee, yyee maha yyee bilereñkwonji kataanni ká nò, mii maha yii sùpya yige kàsuni i, li sí n-bè yii á mii u Yahutuubii Saanji yige la?» ⁴⁰ Ka Yahutuubii si jwo fànha na: «Onhò, uru yaha wani! Barabasi yige!» Mà li ta uru nge na mpyi kapimpyi.

19

¹ Nyε Pilati à yi nya amuni ke, maa jwo na pi Yesu cù, pi i u bwòn ná kàsor'e. ² Ka sòrolashiibii si nguro cìn mà pyi saanra nùntonò mà tò u na, maa saanlii vāanntinmbwòhe nijnyega le u na. ³ Maa file u na, marii nko: «Yahutuubii Saanji, wuu à mu shéere!» Maa wá na kantawahigii bwùn u e.

⁴ Ka Pilati si núr'a fworò cyíinji na, maa sùpyire pyi: «Mii sí yii yaha yii fworò ná u e tafage e, bà yii si mpyi si jεcè na mii nàha a sàa tìgire cyaga ta u na mε.» ⁵ Ka Yesu si fworò tafage e, ngure nìntonke nyε u nùnje na, saanbii vāanntinmbwòhe sí nyε u yacige e. Ka Pilati si jwo sùpyir'á: «Nàni u nge.»

⁶ Tèn i Kile sáragawwuubii nùnjufeebii ná Kilejaarebage sanjwònsigibii nyiigil'à tège Yesu na ke, ka pi i jwo fànha na: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!» Ka Pilati si jwo: «Yii

§ 18:28 Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujinji wà bò. * 18:28 Mà tàanna ná Yahutuubii Saliyanji i, shinji u nyε u nyε Yahutu mε, Yahutu n'a mpyi a jyè uru wà pyεnge e, li mpyi maha mpyi mu à jwo uru Yahutonji à jwòhò Kile á. Lire n'a mpyi a pyi, uru Yahutonji mpyi na jà a lire yyeeni bilereñkwonji kataanni pyi sahanji mε.

yabilimpîi pi u cû, yii sà ñkwòro cige na*, mii nàha a sàa tìgìre cyaga ta u na mε.» ⁷ Ka Yahutuubii ñùñufeebii si Pilati pyi: «Saliyañi wà na ñye wuu á, mà tàanna ná ur'e, u à yaa u bò, ñaha na ye u à jwo uru u ñye Kile Jyañi.»

⁸ Pilati à puru lógo ke, ka là si bâra u fyagare na sahañki. ⁹ Ka u u núr'a jyè ná Yesu i bage e, maa u yíbe: «Taa mu à yîri ke?» Ka Yesu si fyâha u na. ¹⁰ Ka Pilati si u pyi: «Mu à fyâha mii na la? Mu ñye a cè na síñi ñye mii á mà mu yaha, lire ñye mε mà mu kwòro cige na mà?» ¹¹ Ka Yesu si u pyi: «Kile u à uru síñi kan mu á ñijjaa. Ná lire bà mε, mu mpyi na sì n-jà kyaa pyi mii na mε. Lire e ñge u à mii cû mà le mu cye e ke, urufoo u kapiin'à pèe mu wuuni na.»

¹² Yesu à puru jwo ke, ka Pilati si wá na kañuño caa si Yesu ta ñjaha. Ñka Yahutuubii saha mpyi ñko fànha na: «Mu aha ñge nàñi yaha, mu saha sì n-pyi Æromu saanbwòhe Sezari cevoonji mε. Shin maha shin u à uye pyi saanwa ke, urufoo sí n-pyi Sezari zàmpeñ.»

¹³⁻¹⁴ Kuru canñke nùmpañña na mpyi bilereñkwoñi kataanni. Canvwuge na, Pilati à puru jwumpe lógo ke, maa Yesu yige cyínni na sahañki. Tafabwòhò na mpyi wani, k'à yaa ná kafaayi i, Eburubii shεenre e ku mεge ñye: «Gabata». Ka Pilati si ntéen wani u yukyaala tateenge e, maa jwo Yahutuubii ñùñufeebil'á: «Yii saanji u ñye ñge!» ¹⁵ Ka pi i wá na ñko fànha na: «Yii u bò! Yii u bò! Yii u kwòro cige na!» Ka Pilati si pi pyi: «Mà yii saanji yabiliñi kwòro cige na la?» Ka Kile sáragawwuubii ñùñufeebii si u pyi: «Saanwa ñye wuu á mà tòro Sezari na mε†!» ¹⁶ Kàntugo ka Pilati si Yesu yaha pi á pi sà ñkwòro kworokworocige na.

Yesu à kwòro cige na

(Macwo 27.32-44; Marika 15.21-32; Luka 23.26-43)

Ka sòrolashiibii si Yesu cû a kàre. ¹⁷ Maa fworó ná u e kànhe kàntugo, maa u kworokworocige tège u yabiliñi ñuñ'i. Ka pi i ñkàre cyage k'e, pi maha kuru yiri: «Ñuñkwòge Cyage» Eburubii shεenre e pi maha ku yiri: «Golikota». ¹⁸ Kuru cyage e pi à Yesu kwòro cige na, maa shiin shuunni kwòro ciyi na u taan. Wà mpyi u kàñiñke na, u sanji sí ñye u kàmèni na. ¹⁹ Ka Pilati si pi pyi pi à sémere pyi mà dùrugo Yesu kworokworocige na na: «YESU NAZARËTI KANHË SHINÑI, YAHÛTUUBII SAANÑI.» ²⁰ Yahutuu ñijyahara à tire sémere kâla, ñaha kurugo ye Yesu takworoge ná kànhe laage mpyi a tòn mε. Mà bâra lire na, tire sémere mpyi a séme Eburubii ná Æromu shiinbii ná Girékiibii shεenre e. ²¹ Ka Kile sáragawwuubii ñùñufeebii si ñkàr'a sà yi jwo Pilati á na u mpyi a yaa u séme: «Yahutuubii Saanji» mε, u mpyi a yaa u séme na ñge nàñ'á jwo na uru u ñye Yahutuubii Saanji. ²² Ka Pilati si pi pyi na nte t'á séme a kwò ke, tire ti sí n-si n-yaha wani.

²³ Ñye sòrolashiibil'á Yesu kwòr'a kwò cige na ke, maa u vaañyi lwó a taa tataayi sicyεere, pi shin maha shin à taaga lwó, ka pi i u vaañtinmbwòhe lwó mú, kuru na mpyi jwòonkuriibaa. ²⁴ Maa jwo piy'á na pi àha kuru vaañtinñke taa mε, na pi ñkyaanlwooni pyi, ñge u sí ku ta ke, urufoo sí n-cè. Jwumpe p'à séme Kile Jwumpe Semèñi i ke, lir'à pyi bà puru si mpyi si fúnñò mε. L'à séme:

«Pi à mii vaañyi taa piye na,
maa ñkyaanlwooni pyi mii vaañtinmbwòhe kurugo‡.»

Lire nde sòrolashiibil'á pyi.

²⁵ Yesu nuñi ná u nuñi sìñeñi ná Kilopasi cwonji Mariyama ná Mariyama mà yîri Magidala kànhe e, pire mpyi a yyére Yesu kworokworocige taan. ²⁶ Yesu à u nuñi ñya, maa u ñyii cyelempyañi ñya u taan ke, maa jwo nufoon'á: «Nàa, mu jyañi u ñye ñge.»

* **19:6** «Yii yabilimpîi pi u cû, yii sà ñkwòro cige na»: puru jwumpe e, Pilati mpyi na pi fwòhòre; u mpyi a sàa li cè na Æromu shiinbii ñye na ñεεg'a kuni kan Yahutuubil'á pi sùpya bò mε. † **19:15** Shinñi u ñye u ñye a Kile cè mε, Yahutuubii mpyi na ñεεge urufoo u pyi pire saanji mε. Lire e ke pi ñye a sèñi jwo mpe jwumpe e mε. ‡ **19:24** Zaburu 22.19

²⁷ Maa núr'a jwo u cyelempyan'á: «Mu nunji u jye nge.» Mà lwó kuru canjke na, ka cyelempyanji si u kêennε uye yyére.

Yesu kwùji kani

(Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Luka 23.44-49)

²⁸ Lire kântugo mà Yesu yaha u à cè na karigii pun'à fûnno, u à jwo: «Byage naha mii na.» U à puru jwo bà Kile Jwumpe Semεni si mpyi si fûnno με. ²⁹ Lir'à cwooni là ta wani, l'à jî lûtanhaga na. Ka sòrolashiibii si sìcogo fyinme kuru lwøhe e mà dùrugo kàbii na, mà yaha Yesu jwøge taan, lire kàbiini na mpyi izope cige. ³⁰ Yesu à kuru lûtanhage néεε ke, maa jwo: «Numε cyi pun'à fûnno.» Lire kântugo u à jùnke sôgo maa u múnaani kan Kile á.

Sòrolashiñi wà à Yesu buwuñi fûru

³¹ Jye kuru canjke nùmpañña mpyi Yahutuubiicannno, kuru mpyi a pèe cannoñyi sanñyi na. Lire kurugo Yahutuubii jùnufeebii la jye a mpyi pi kwôro ciyi na cannoñke e με. Ka pi i nkàre Pilati á maa sà u jáare na u pire yaha pi sà pi tooyi bwòn a kyεεε, pi i wyèr'a kwù, pi i pi buwuubii tírige ciyi na. ³² Ka sòrolashiibii si nkàre, mpii shuunniñi pi mpyi a kwôro Yesu taan ke, ka pi i njncyiñi tooyi kyεεε, maa nta a shonwuñi wuyi kyεεε. ³³ Pi à nò Yesu na ke, mà uru ta u à kwù a kwò. Lire kurugo pi saha jye a uru u tooyi kyεεε με. ³⁴ Lire ná li wuuni mú i, sòrolashiñi wà à Yesu sú a fûru nkere na ná tàanbil'e. Ka sìshange ná lwøhe si ntí na fwore kuru tafuruge e.

³⁵ Sùpñani u à jcyii karigii séme ke, uru yabilinji u à cyi nya, u jwumpe mú na jye sèe. U à cè cεεε na sèenji uru na yu, bà yii si mpyi si dá mú με. ³⁶ Jye jcyii karigii mpyin'á Kile Jwumpe Semεni fûnno. L'à séme:

«U kaciige kà si n-kebe μεŒ.»

³⁷ L'à séme Kile Jwumpe Semεni cyage k'e mú na:

«Nge pi à sú a fûru ke, pi sí n-pa yyahayi le u e si raa wí*.»

Yesu ntòji kani

(Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Luka 23.50-56)

³⁸ Lire kântugo Arimati kànhe shinñi Yusufu à kàre Pilati yyére si Yesu buwuñi jáare u á. Yesu cyelempyanji wà u mpyi u wi, nka u mpyi na uye njwøhoni Yahutuubii jùnufeebii yyaha fyagare na. Pilati à jεε ke, ka Yusufu si nkàr'a sà Yesu buwuñi lwó. ³⁹ Jye Nikodemu, nge u ná ntêl'a kàre Yesu fye e canjka numpilage e ke, ka uru si mpa ná miri ná aloyesi sìnmε lwøhe e, pu nùg'à táan, pu s'à wùrugo, pu s'à cúluyi benjaaga ná ke kwò. ⁴⁰ Ka pire shiin shuunniñi si pi pyi pi à Yesu buwuñi lwó, maa u le u tóto väänñyi i, maa puru sìnmpe nùguntanga wumpe wu u na, bà Yahutuubii maha pi kwùubii bégeli mà jwo pi pi tò με. ⁴¹ Cyage e Yesu à kwôro cige na ke, cikøøgo na mpyi wani, fanña nivønno na mpyi kuru cikøøge e, bu mpyi na sàha nkwo à tò kur'e mà nya με. ⁴² Kuru yàkonke ku mpyi Yahutuubii cannoñke zònnoñi. Kuru fanjke laage mú sí jye a mpyi a tøn με, lire kurugo ka pi i Yesu buwuñi le wani.

20

Cyelempyiibil'à sà Yesu fanjke ningage ta

(Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Luka 24.1-12)

¹ Cibilaage canjcyiige* jyèsøøge na, jyεge mpyi na sàha jà a cwó με, Magidala Mariyama à kàre fanjke na mà sà li ta kafaage pi mpyi a tég'a ku jwø tò ke, kur'à lwó wani. ² Jye ka u u fê a kàre Simo Pyeri ná cyelempyanji kyaa li mpyi a táan Yesu á sèl'e ke,

Œ 19:36 Ekizodi 12.46; Nòmburu 9.12; Zaburu 34.21. Yye maha yye bilereñkwoñi kataanni ká nò, Izirayeli shiinbii mpyi maha mpàbili bò maha mpyi sàraga pi kapegii yàfanji kurugo. Lire mpàbili kaciige kà maha yaa ku kebe με. Yesu u à lire mpàbilini fáa, lire e Kile jye a jεε Yesu kaciige kà si n-kebe με. * 19:37 Zakari 12.10 * 20:1 Yahutibil'á cibilaage canjcyiige ku jye kárinji.

pire yyére, maa pi pyi: «Pi à Kafoonji buwuñi lwó a yige fannke e, wuu sí nyé a u tayahaga cè mε.»

³ Ka Pyeri ná uru cyelempyanji si fworó na ñkèege fannke na. ⁴ Pi mú shuunni mpyi na fí, ñka cyelempyanji à Pyeri caanra fannke na. ⁵ U à lyéele ke, maa lempe nya ññke na, ñka u nyé a jyè mε. ⁶ Li nyé a mō mε, ka Simō Pyeri si nō wani, maa ntíl'a jyè fannke e, maa lempe wíi. ⁷ Vāanñyi yi mpyi a tég'a Yesu ññke tò ke, yire na mpyi a kúrul'a yaha yi mεge cyage e, yi ná lempe nyé a mpyi tanuge e fannke e mε.

⁸ Nyé cyelempyanji u mpyi a fyânha a nō ke, ka uru mú si jyè maa nya, maa dá. ⁹ Fo mà sà nō lire tēni na, cyelempyiibii nyé a mpyi a yi yyaha cè na Kile Jwumpe Semēni à jwo na Yesu mpyi na sí n-sii ñè n-fworó kwùñi i mε. ¹⁰ Puru ñwōhō na, cyelempyiibii mú shuunn'à núr'a kàre pyenge.

*Yesu à uye cyêe Magidala Mariyama na
(Macwo 28.9-10; Marika 16.9-11)*

¹¹ Nyé ka Mariyama si mpa yyére fannke ñwōge na, maa mεε le na súu. Ka u mεεsuwuñi si ñkwò a lyéel'a wíi fannke e, ¹² mà Kile mèlεkεebii pìi shuunni nya ná vāanvynñyi i, pi à tēen Yesu buwuñi tasinnage e. Pi wà à tēen Yesu ññke tayahage e, ka u sanñi si ntēen Yesu tooyi woge e. ¹³ Ka pi i u yíbe: «Ceewe, ñaha na mu na mεε súu yé?» Ka u u pi pyi: «Pi à mii Kafoonji buwuñi lwó a yige, mii sí nyé a u tayahaga cè mε.» ¹⁴ U à ta u puru jwo a kwò ke, maa yyaha kēenñ'a wíi mà Yesu nya u à yyére, ñka u nyé a mpyi a cè na uru wi mε. ¹⁵ Ka Yesu si jwo: «Ceewe, ñaha na mu na mεε súu yé? Jofoo mu na ñcaa yé?» Ka u u wá na sōnñi na cikōoge faafoonji wi, ka u u u pyi: «L'aha nta mu u à Yesu lwó, u saha cyêe na na si sà u lwó.» ¹⁶ Ka Yesu si jwo: «Mariyama!» Ka u u yyaha kēenñe Yesu yyére maa jwo Eburubii shεenre e: «Araboni!» Lire ñwōhe ku nyé: «Cyelentuñi!» ¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Ma hà na cū n-yaha mε, mii sàha ñkwò a dùgo Tufoonji yyére mε, ñka sà yi jwo mii cìnmpyiibil'á na mii naha na dùru na Tunji yyére, uru mú sí u nyé yii Tunji, na mii naha na dùru na Kilenji yyére, uru mú sí u nyé yii Kilenji.» ¹⁸ Ka Mariyama si ñkār'a sà a yi yu cyelempyiibil'á: «Mii à Kafoonji nya!» Nje Yesu à jwo u á ke, maa wá na yire yu.

*Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na
(Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Luka 24.36-49)*

¹⁹ Kuru cannuge, cibilaage canñcyiige yàkonke, Yesu cyelempyiibii mpyi a bínni bag'e, maa ku shwōhō piye na Yahutuubii ññufeebii yyaha fyagare na. Ka Yesu si mpa yyére pi shwōhōl'e maa pi pyi: «Kile u yyenñke kan yii á.» ²⁰ Mà u yaha puru na, u à u kantahigii ná u kàmpañke cyêe pi na. Cyelempyiibil'à Kafoonji nya ke, ka pi funñke si ntāan sèl'e. ²¹ Ka Yesu si núr'a pi pyi: «Kile u yyenñke kan yii á! Bà Tufoonji à mii tun mε, amuni mii à yii tun.» ²² Yesu à puru jwo a kwò ke, maa ñwōge kafεεge fwō pi na, maa pi pyi: «Yii Kile Munaani ta.» ²³ Yii aha mpiimu kapegigii yàfa pi na ke, pire wogigii sí n-yàfa pi na, yii aha ñcyé mpiimu wogigii na ke, pire wogigii sí n-kwōro pi na.

Yesu à uye cyêe Tomasi na

²⁴ Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii ke ná shuunnñi na canñke ñkemu i ke, ñge mεge ku nyé pi e Tomasi ná pi maha u pyi: «Ñañi» ke, uru nyé a mpyi ná pi e mε. ²⁵ Ka cyelempyiibii sanmpii si u pyi: «Wuu à Kafoonji nya!» Ka u u pi pyi: «Mii aha mpyi mii nyé a sikanñkii fyèñi nya u cyeyi i mε, mii sí nyé a na kampeeni tégε fyèñi na, maa bwòn u ñkēni tafuruge nōpiige na mε, mii sè n-dá mε.»

²⁶ Cibilaaga ññkin à tòro ke, ka cyelempyiibii si núr'a piye bínni bage e, maa ku shwōhō piye na, Tomasi na mpyi ná pi e lire tēni i, ka Yesu sí mpa yyére pi shwōhōl'e, maa jwo: «Kile u yyenñke kan yii á.» ²⁷ Maa Tomasi yyere na u file uru na, maa jwo: «Kampeeni taha naha, na cyeyi wíi, ma cyεge file, maa ku le na ñkēni tafuruge e. Fworó dánabaare e, ma a dá.» ²⁸ Ka Tomasi si u pyi: «Mii Kafoonji ná mii Kilenji!» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Mu à mii nya ke, lire e mu à dá, mpii pi à dá mii na, mà li ta pi nyé a mii nya mε, pire wuun'à ñwō.»

Yuhana sémeŋi kasemeŋi

³⁰ Nyε Yesu à kakyanhala karii niŋyahagii pyi u cyelempyiibii nyii na, cyire kyaa nyε a jwo nge sémeŋi i με. ³¹ Nka ŋcyii cyi à séme ke, cyir'à séme bà yii si mpyi si dá li na na Yesu u nyε Kile Niŋcwɔnɔŋi ná Kile Jyaŋi με. Yii aha dá u na, yii sí shìŋi niŋkwombaani ta u mege kurugo.

21

Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii pì baashuunni na

¹ Nyε cyire karigii kàntugo, Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na sahaŋki Tiberiyadi baŋi ŋwɔge na. Amε u à uye cyêe pi na: ² kuru cyage e, Yesu cyelempyiibii pì baashuunni na mpyi wani, pire e Simɔ Pyeri, ná Tomasi pi maha mpyi: «Ŋaŋi» ke, ná Natanayeli u à yîri Galile kùluni i Kana kàhe e ke, ná Zebede jyaabii mú shuunni. ³ Ka Simɔ Pyeri si pi pyi: «Mii na ŋkèege fyaa tacuŋi i.» Ka cyelempyiibii sanmpii si jwo: «Wuu mú na ŋkèege ná mu i.» Ka pi i fworu lire e, mà sà jyè bakwɔge e na cwòobii wàa lwòhe e, ŋka kuru canŋke numpilage e, pi nyε a fya niŋkin ta me.

⁴ Nyèg'à pa múgo ke, ka pi i Yesu niŋjyereni nya baŋi ŋwɔge na, ŋka pi nyε a núr'a u cè me. ⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Na pyii, yii à fyaabii pì ta la?» Ka pi i u pyi: «Wuu nyε a yaaga ta me.» ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii cwòŋi wà bakwɔge kàniŋke na, yii sí pì ta.» Pi à cwòŋi wà ke, fyaabii nyahaŋi cye e pi nyε a jà a cwòŋi òr'a yige lwòhe e me. ⁷ Cyelempyaŋi kyaa li mpyi a táan Yesu á ke, ka uru si jwo Pyeri á: «Kafoonji wi!» Simɔ Pyeri u mpyi a u vaaŋpyi wwù marii fyaabii caa ke, tènì i u à lógo: «Kafoonji wi!» ke, ka u u láha a yi le maa jyè lwòhe e. ⁸ Ka cyelempyiibii sanmpii si wá na ŋkèege bakwɔge e kùmpoge yyére, cwòŋi mpyi a jì fyaabii na, ka pi i wá na u òrili. Pi ná lwòhe ŋwɔge laage mpyi a tɔn me, ku mpyi a kuye wwù metirii ŋkul'e (100) me.

⁹ Pi à nò kùmpoge na maa ntìge ke, ka pi i naŋkyanhii nya, fyaa sí nyε cyi ŋuŋ'i, bwúuru mú na mpyi wani. ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a ma ná yii fyaabii niŋcumpii pìl'e.» ¹¹ Ka Simɔ Pyeri si ògo kùmpoge na, maa cwòŋi òr'a yige ná fyabwoyi i. Pi puni na mpyi ŋkuu ná beeshuunni ná ke ná taanre (153) ŋka fyaabii na pi nyahaŋi mú i, cwòŋi nyε a cwɔn me. ¹² Ka Yesu si pi pyi: «Yii a ma, yii pa lyî.» Cyelempyaŋi wà nyε a ŋen'a u yíbe na: «Jo u nyε mu ye?» me, ŋaha na ye pi mpyi a cè na Kafoonji wi. ¹³ Ka Yesu si file, maa bwúuruŋi lwó, maa u táa pi na, maa fyaabii mú kan pi á.

¹⁴ Kuru k'à pyi Yesu tontanrawoge mà uye cyêe u cyelempyiibii na, mà lwó u à jè a fworu kwùŋi i ke.

Yesu à Pyeri yíbe

¹⁵ Pi à lyî a kwò ke, ka Yesu si jwo Simɔ Pyeri á: «Yuhana jyaŋi Simɔ, tàange ku nyε mu i mà yyaha tíi ná mii i ke, tá kur'à pèe mà tòro ŋke ku nyε pi sanmpil'e mà yyaha tíi ná mii i bε?» Ka Pyeri si u pyi: «Òn, Kafoonji! Mu yabilinji nyε a cè na mu kyal'à táan mii á mà?» Ka Yesu si jwo u á na u a uru mpàpyiyi ŋwɔ caa. ¹⁶ Maa núr'a jwo tozhɔnwogo: «Yuhana jyaŋi Simɔ, mii kyal'à táan mu á la?» Ka u u jwo: «Òn, Kafoonji! mu à cè na mu kyal'à táan mii á.» Ka Yesu si yi jwo u á na u a uru mpàabii kàanmucaa. ¹⁷ Ka Yesu si núr'a jwo tontanrewogo: «Yuhana jyaŋi Simɔ, mii kyal'à táan mu á la?» Ka Pyeri si yyaha tanha na Yesu à uru yíbe a ta taanre na u kyal'à táan ur'á la, maa Yesu pyi: «Kafoonji, mu à karigii puni cè, mu à cè na mu kyal'à táan mii á.» Ka Yesu si yi jwo u á na u a uru mpàabii ŋwɔ caa.

¹⁸ Maa núr'a u pyi: «Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo mu á, mu nàjjiwe wuŋi mpyi maha vaaŋtinŋke le, maa maye pwɔ, cyage k'à táan mu á ke, maa ŋkàre wani. Nka mu aha mpa lyε, mu sí cyeyi yîrige*, wabere sí mu vaaŋtinŋke le mu na, si mu pwɔ si ŋkàre ná mu i cyage ku nyε ku nyε a táan mu á me.»

* 21:18 «Mu sí cyeyi yîrige»: lire na mpyi kyaa mà li cyêe na pi sí Pyeri kwòro cige na, si mbò.

¹⁹ Kwùnkanni na Pyeri mpyi na sí n-kwû si pèene taha Kile na ke, lire Yesu mpyi na yu ná mpe jwumpe e. Puru jwòhò na, ka Yesu si Pyeri pyi: «Taha na fye e.»

Cyelempyanji kyaa l'à táan Yesu á ke

²⁰ Cyelempyanji kyaa li mpyi a táan Yesu á ke, Pyeri à yyaha kèenη'a wíi mà uru nya u u ma pi kàntugo. Cannka mà pi yaha pi i numpilaga lyìge lyí, uru cyelempyanji u ná mpyi a tèn maa fèn Yesu kàmpañke na, maa u yíbe: «Kafoonji, jofoo u sí mu le cye e ye?» ²¹ Nyé Pyeri à uru cyelempyanji nya ke, maa jwo Yesu á: «Kafoonji, nge de, naha ku sí uru ta ye?»

²² Ka Yesu si u pyi: «Mii la ká mpyi uru u kwôro kwùmbaa fo mii cannuruge, mu naha ku nyé lire e ye? Mu wi ke, taha mii fye e kann.» ²³ Puru jwumpe cye kurugo, dánafeebil'à jwo cyeyi puni i na uru nge cyelempyanji sì n-kwû mε. Mà li ta Yesu nyé a jwo Pyeri á na u sì n-kwû mε. Mpe Yesu à jwo ke, puru p'à pyi: «Mii la ká mpyi u kwôro kwùmbaa fo zà nò mii cannuruge na, mu naha ku nyé lire e ye?»

²⁴ Uru cyelempyanji ninunji u à nyii karigii puni jwo, uru mú sí u à cyi séme. Wuu mú s'à cè na cyi na nyé sée.

²⁵ Nyé Yesu à karigii cyiiberii niñyahagii pyi. Li n'a mpyi a yaha na cyire karigii cyi le cyi mεge sémi niñkin niñkin i, mii na sônñi pire sémebii tayahaga mpyi na sì n-ta diñyeni i mε.

Yesu Tunntunmpii Kapyiin̄kii Sem̄eŋi **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeŋi funŋo jwumpe e ke**

Karigii Yesu à pyi ñ̄ŋke na ke, Luka à cyire yyaha jwo u sémeŋi ñ̄ŋcyiini i. Nge sémeŋi sh̄onwun̄i i, pyiŋkanni na Yesu à kàre ñ̄ŋyiŋi na, ná pyiŋkanni na u à Kile Munaani tun u fyèŋw̄h̄oshiinbil'á ke, u na yire yyaha yu. Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Yesu i ke, Kile Munaani à Yesu fyèŋw̄h̄oshiinbii yyaha cû, ka pi i puru jwo diŋyeyi cyeyi puni i.

Pi n'a mpyi na puru Jwumpe Nintanmpe yu Yahutuubil'á, pi mpyi maha li cyêe pi na na Yesu u ñ̄ye Kile N̄ŋcw̄nr̄oŋi, ŋgemu ñ̄w̄m̄eε Kile mpyi a lwó na u sí s̄upyire shw̄o ke. Mpii pi ñ̄ye pi ñ̄ye Yahutuu m̄e, pi n'a mpyi na pu yu pir'á, pi mpyi maha li cyêe pi na na Kilen̄i u à yaayi puni dá ke, na uru la ñ̄ye si pi ná uye shw̄h̄oŋi yaa. Pi mpyi maha yi yu s̄upyire pun'á na li síŋi ñ̄ye Kile na mà yampii cùuŋo si pi shw̄o Sitaanniŋi na. Pi mpyi maha yi yu s̄upyire pun'á mú na Yesu à kw̄u kworokworocige na, s̄upyire kapegigii tugure yáfan̄i kurugo; na s̄upyir'á yaa ti toroŋkanni k̄eŋŋe, ti i dá Yesu na, bà Kile Munaani si mpyi si ti yyaha cû m̄e.

Karigii t̄eəsiini i, Yesu t̄unntunmpii mpyi na s̄oŋŋi na Yahutuubii làda karigii tayyerege na ñ̄ye Yesu kuni ñ̄aaraŋi i. Ka Kile Munaani si yi f̄iŋiŋ'a cyêe pi na na Jwumpe Nintanmpe na ñ̄ye supyishin̄i puni wum̄o. Nde li ñ̄ye na w̄i ke, lire li ñ̄ye mà toroŋkanni k̄eŋŋe maa dá Yesu na. Lire e ke mà maye kan pi à kw̄on si nta mpyi Yahutu mà tàanna ná pi làdaabil'e, mpii pi ñ̄ye pi ñ̄ye Yahutuu m̄e maa dá Yesu na ke, lire mpyiŋi f̄anha ñ̄ye pire ñ̄uŋ'i m̄e.

Jwumpe Nintanmpe à jwo cyaga maha cyag'e ke, p̄il'á ñ̄e pu na, ka p̄i si pu cyé. Cyeye ñ̄nyahay'e mpiimu pi à pu cyé ke, pir'á Yesu fyèŋw̄h̄oshiinbii kyéerege, maa pi le k̄asuŋi i. Poli na mpyi pi kyéregfeebil'e, ka Yesu si uye cyêe u na maa u pyi u t̄unntunŋo. Lire k̄antugo ka Poli si w̄a na ñ̄aare na m̄are k̄anyi na, maa Jwumpe Nintanmpe yu maa dánafeebii kuruyi t̄iŋi. U à ŋgaha ñ̄nyahawa ta uru báaraŋi i. Luka u à ŋge sémeŋi séme ke, uru na mpyi ná u e lire k̄usheeni là na.

Yesu à jwo cyelem̄pyiibil'á na pi sí Kile Munaani ta

¹⁻² Mii c̄inmpworon̄i Tofili, mà lwó t̄eni i Yesu à u karigii s̄i na mpyi maa s̄upyire yerege ná Kile jwumpe e, fo mà sà n̄o u t̄eekoŋjirini na mà kàre ñ̄ŋyiŋi na ke, mii mpyi a cyire puni yyaha jwo mu á na sémeŋi ñ̄ŋcyiini i. Nka mà jwo Yesu u kàre ñ̄ŋyiŋi na ke, t̄unntunmpii u mpyi a cw̄on̄r̄o ke, karigii pire mpyi a yaa pi a mpyi ke, Kile Munaani mpyi a u pyi u à cyire puni jwo pi á. ³ Yesu ñ̄eŋkwooni k̄antugo mà f̄woro kw̄uŋi i, u à uye cyêe pi na pyiŋkannigii ñ̄nyahagii na. U à lire pyi canmpyaa beeshuunni funŋ'i bà pi si mpyi si ñ̄cè na, s̄eŋi na, uru na ñ̄ye ñ̄yii na m̄e. U mpyi maha Kile Saanre kyaa yu pi á mú. ⁴ Canŋka mà u ná pi yaha pi i lȳi s̄iŋcyan, u à yi jwo pi á na pi àha laaga t̄oŋ Zheruzal̄emu k̄anhe na m̄e, na yaage ñ̄w̄m̄eŋi Tufoŋi à lwó, ná uru mpyi a ku kyaa jwo pi á ke, pi kuru sige, ⁵ na Yuhana à pi batize ná lw̄ohe e, ŋka mà jwo canmpyaa cyi t̄oro ke, pi sí batize ná Kile Munaani i.

Yesu à kò a d̄ugo ñ̄ŋyiŋi na *(Marika 16.19-20; Luka 24.50-53)*

⁶ ñ̄ye mà t̄unntunmpii nimbinnibii yaha Yesu taan, pi à u ȳibe: «Kafoon̄i, lire t̄eni i mu sí Izirayeli shiinbii saanre n̄uruŋo pi á la*?» ⁷ Ka u u pi pyi: «Mii Tun̄i à t̄eni ná canmbilini ndemu bégele ná u yabilin̄i sífente e ke, yii àha raa lire caa si ñ̄cè m̄e. ⁸ Nka Kile Munaani

* **1:6** Yesu t̄unntunmpii mpyi na Kile N̄ŋcw̄nr̄oŋi mpaŋi sigili Yahutuubii sanmpii fiŋe, u u mpa pire yige Ōromu shiinbii f̄an̄nyage e, u u Izirayeli shiinbii w̄a piye na, bà pi mpyi saan̄i Dawuda t̄iŋi ná saan̄i Solomani t̄iŋi i m̄e.

sí n-tîge yii nun'i si fànha kan yii á, lire ká mpyi, yii sí raa mii kyaa yu Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni sanni puni ná Samari kùluni i, fo mà sà nɔ dɪnyɛɛni cyeyi puni i.»

⁹ Nye u à puru jwo ke, mà u tũntunmpii yaha pi i u wíi, u à kò a yíri pi shwǎhǎl'e mà kàre nìnyinji na, ka jahanke kà si u nɔwǎhǎ pi na. ¹⁰ Mà pi yaha pi à yyahayi yírig'a le nìnyinji i, na u nɪnkareni wíi, pi à pâl'a nàmbaa shuunni nya pi à vǎanvyinnye le a yyére pi taan. ¹¹ Ka pire shiin shuunni si jwo: «Galile kùluni shiinbii, di k'à ta a jwo ka yii i yyére na nìnyinji wíi ye? Yesu u à kò a yíri yii shwǎhǎl'e mà kàre nìnyinji na ke, canjka u sí núru n-pa bà yii à u nɪnkareni nya nìnyinji na me.»

Macyasi à Zhudasi tayyérege lwó

¹² Nye ka Yesu tũntunmpii si yíri Olivye cire janke na, maa núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e. Kuru cyage ná Zheruzalemu mpyi a culumetiri nɪnkin kwǎ. ¹³ Pi à núr'a nɔ kànhe e ke, batǎnge nìnyibabilini i pi mpyi maha ntée na piye bínnini ke, ka pi i dùg'a jyé lire e. Pyeri ná Yuhana ná Yakuba ná Andire ná Filipi ná Tomasi ná Baritelemi ná Macwo ná Alife jyanji Yakuba ná Simǎ pi maha mpyi Zelǎti†, ná Yakuba jyanji Zhude, pire pi mpyi. ¹⁴ Pire puni mpyi maha piye bínnini tèrii nìnyahagil'e, marii Kile jáare ná funjɔ nɪnkin i. Cyeebii pìi ná Yesu nunji Mariyama ná Yesu cɪnmpyiibii mú mpyi maha mpyi ná pi e.

¹⁵ Nye pi canmbinniye canjke kà, mà pi nimbinnibii yaha, pi mpyi a shiin nkoo ná bejaaga (120) kwǎ, ka Pyeri si yír'a yyére pi shwǎhǎl'e maa jwo: ¹⁶ «Mii cɪnmpyiibii, Kile Munaani mpyi a Dawuda yyaha cù, ka u u jwumpe mpemu jwo ná p'à séme Kile Jwumpe Semɛni i, na Zhudasi u sí n-tòro sùpyire yyaha na, si Yesu le cye e ke, fànha kyaa li mpyi li li, puru jwumpe pu fũnjɔ. ¹⁷ Zhudasi sí na mpyi wuu kurunke sùpya, wuu ná uru mpyi na báara nɪnkin pyi.»

¹⁸ (Nye pi à sàranji ngemu kan u á u kapiini nimpyiini jũnjɔ taan ke, u à sà kérege shwǎ ná ur'e. Lire kántugo u à cwo a jya, ka u funjɔ yaayi si ncɛɛg'a mâha. ¹⁹ L'à pyi kyaa Zheruzalemu kànhe shiinbii puni mpyi a ndemu cè ke, fo ka pi i mpa kuru cyage mege le pi sheenre e: «Akɛlidama» kuru jwǎhǎ ku nye: «Sishange Kεεge».)

²⁰ Nye Pyeri à shà yyaha na ná jwumpe e sahanji maa jwo na: «Y'à séme Zaburu sémenji i na

“U pyenge nɪngage ku kwôro,
Sùpya kà ntèen k'e me‡.”

“Wabere u u báaranjwǎge lwó§.”

²¹⁻²² Lire kurugo mà Kafooni Yesu yaha u u jaare na ntùuli ná wuu e cyeyi yyaha kurugo, mpai pi mpyi maha mpyi ná wuu e ke, wuu à yaa wuu shin nɪnkin cwǎnrɔ pire e, wuu bàra wuye na, wuu raa yi yu sùpyir'á na Yesu à jè sèenji na. Mà lwó canjke Yuhana à Yesu batize ke, fo mà sà nɔ canjke u à kò a yíri wuu shwǎhǎl'e mà kàre nìnyinji na ke, mpai pi à cyire karigii puni nya tapyige e ke, uru wà u à yaa u pyi urufoo.»

²³ Nye ka pi i shiin shuunni cyêe, Yusufu pi maha mpyi Barisabasi, lire nye me Zhutusi ke, uru ná Macyasi. ²⁴ Lire kántugo maa Kile jáare na: «Kafooni, mu u à sùpyire puni zòompai cè ke, mpai shiin shuunni i, nge mu à cwǎnrɔ ke, uru cyêe wuu na, ²⁵ bà u si mpyi si Zhudasi tayyérege lwó tũnture báaranji i, Zhudasi à kuru nkemu yaha maa nkàre u yabilinji cyage e ke.»

²⁶ Nye ka pi i nkyaanwooni pyi, ka nkyaanwooni si Macyasi cyêe, ka uru si bàra Yesu tũntunmpii ke ná nɪnkinji na.

2

Kile Munaani à tîge dánafeebii nun'i

† 1:13 Zelǎti»: kuru mege jwǎhe ku nye: «kɪni kyal'à táan ngemu á sèl'e ke». ‡ 1:20 Zaburu 69.26 § 1:20 Zaburu 109.8

¹ Pantekōtiŋi canŋke, dánafeebii puni mpyi a bínni cyaga niŋkin i. ² Ka tūnmbwōhō si mpâl'a fworō nìnyinŋi na, mu à jwo kafeebwōhō tūnmō, bage e pi mpyi a bínni ke, mà kuru jî. ³ Ka pi i njirii nya na fiige cyi à láha láha cyiye na mà pa ntēen ntēen pi puni niŋkin niŋkinŋi na. ⁴ Ka Kile Munaani si pi puni jî, maa pi shin maha shin pyi u u shēenre tabere yu mà tàanna ná Kile Munaani ti kanŋkanni i urufol'á.

⁵ Yahutuubii pi mpyi na fyáge Kile na dijyēŋi puni yyaha kurugo ke, lir'à pire pìi ta Zheruzalēmu kànhe e. ⁶ Nye puru tūnmp'à fworō ke, ka pire si sà piye bínni wani, pi puni kakyanhala wuu pi mpyi, naha na ye pi shin maha shin mpyi na u tatēenge shēenre nūru pi jwō na. ⁷ Li mpyi a pi puni bilibili fo mà pi yîrige pi yákilibii juŋ'i. Ka pi i wá na piye yíbili maa ŋko: «Nte sùpyire ti nye na yu amē ke, taha Galile kùluni i bà pi pun'à yîri mē? ⁸ Di l'à pyi wuu shin maha shin sí i u tatēenge shēenre nūru pi jwō na ye? ⁹ Pariti k̀ni ná Mēdi k̀ni ná Elamu k̀ni shiin na nye wuu e, p̀i na nye wuu e pir'à yîri Mezopotami k̀ni i, p̀i s'à yîri Zhude ná Kapadōsi ná Pōn wuuni ná Azi k̀ligil'e, ¹⁰ ná Firijyi wuuni ná Panfili wuuni ná Misira wuuni ná Libi k̀ni cyage ku nye Sireni kànhe taan ke, wuu p̀i s'à yîri Ōromu k̀nbwōhe e. ¹¹ Yahutuu na nye wuu e, p̀i sí nye Yahutuu mē, ŋka pi à jyè Yahutuubii Kile kuni i. P̀i na nye wuu e, pir'à yîri Kereti k̀ni ná Arabubii wuuni i. Di pi à pyi maa j̀ni na Kile kabwōhigii nimp̄yiinŋii yu, wuu shin maha shin sí i cyi nūru u tatēenge shēenre e ye?»

¹² Nye mà pi kakyanhala wuubii yaha fo pi nye a pi niŋjwuyo cè mē, ka pi i wá na piye yíbili: «Nde jwōhe k'à sii ŋki bē?» ¹³ Ka p̀i si wá na pi fwōhōre maa ŋko: «Sinmpe pu nye pi na!»

Pyeri à jwo ná sùpyire e

¹⁴ Nye ka Yesu tūnntunmpii ke ná shuunniŋi si yîr'a yyére, ka Pyeri si jwo fànha na: «Yii pi à tēen Zhude kùluni ná yii mp̄ii puni pi naha naha Zheruzalēmu kànhe e ke, yii niŋgyigigii múgo, yii i na jwumpe lógo, yii i pu yyaha cè. ¹⁵ Sinmē bà pu nye nte sùpyire na mà tàanna ná yii sōnŋōŋkanni i mē, naha na ye nyēge tēni baacyēere wuuni li nye numē, sinmē tēebyaa sàha ŋkwò a nō, wà u kwò a bya a wùrugo mē. ¹⁶ Kile tūnntunŋi Zhoueli mpyi a ndemu jwo ke, lire li nye na mpyi numē. ¹⁷ U mpyi a jwo na Kile à jwo:

“Dijyēŋi canzanŋyi ká nō,
mii sí na Munaani pyi li tíge sùpyire puni juŋ'i.
Yii nànjiiipyire ná yii p̀uceepyire sí raa Kile tūnnture yu.
Mii sí naye cyēe yii nànjiiibii na, si karigii yyaha cyēe pi na.
Yii nàŋkolyeebii sí raa mii karigii naa ŋōoyi i.

¹⁸ Sèe wi, cyire canmpyaagil'e,
mii sí na Munaani pyi li tíge
mii bilinambaabii ná mii bilicyeebii juŋ'i.
Pi sí n-pyi mii tūnntunmii.

¹⁹ Mii sí kakyanhala yaayi yà pyi yi fworō nìnyinŋi na,
si kakyanhala kacyeenŋkii cyi yaa niŋke na,
sìshange ná nage ná ŋguruge sí n-pyi.

²⁰ Canŋanyiini sí n-kēenŋe n-pyi numpire.
Yiŋke sí náaŋa mu à jwo sìshan.

Cyire puni kántugo, Kafoonŋi canmbilini sí nō.
Li sí n-pyi canmbwōhō, sí n-pyi canmbile ndemu sìnampe sí n-pêe ke.

²¹ Nye shin maha shin u nye na Kafoonŋi mēge yiri ke, urufoo sí n-shwō*.”»

²² Nye Pyeri à kwò Zhoueli jwumpe niŋjwumpe na ke, maa nūr'a jwo: «Yii, Izirayeli shiinbii, yii niŋgyigigii pēre, yii raa nūru. Yii à li cè na Nazareti kànhe shinŋi Yesu na mpyi sùpya, ŋgemu cye kurugo Kile à u fànhe cyēe yii na ná kabwōhigii ná kakyanhala karigii

* 2:21 Zhoueli 2.28-32

ná kacyeenjkii mpyiŋi i yii shwǎhǎl'e ke. ²³ Nka nde Kile mpyi a yaa mà yyaha tí ná u e, mà tàanna ná u karigii puni jɔcèŋi i ke, lire yii à pyi. Yii à u le shinpiibii cye e pi à kwòro cige na mà bò. ²⁴ Nka Kile à u jùŋɔ wwû kwùŋi yapwoyi i, maa u jè a yige kwùŋi i. Naha kurugo yɛ li fànhe mpyi kwùŋi na u jà a u cù a yaha wani mɛ. ²⁵ Saanŋi Dawuda à fyànha a jwo u kyaa na, u mpyi a jwo:

“Mii maha na Kafoonji jaa naye taan tɛrigii puni i,
jaha na yɛ u maha mpyi mii kàniŋke na,
bà li si mpyi yaaga kà n-jà mii cúnŋɔ njírige na tayyérege e mɛ.

²⁶ Lire kurugo mii zòmbilin' à jî funntange na,
mii jwumpe puni sí jɛ funntanga jwumɔ.

Mii à tɛɛn ná l'e, ali mii kwuŋkwooni kàntugo,
mii cyeere sí jîŋe mii na.

²⁷ Naha kurugo yɛ Kafoonji, mu sì jɛɛ mii múnaani yaha
li kwòro kwùŋi numpini i mɛ.

Mu mú sì jɛɛ ma báarapyiŋi niŋcɛnŋi yaha u fwónhɔ fannke e mɛ.

²⁸ Mu à nùmpanŋke tata kuni le mii taan

Mà mu yaha ná mii i, mu sí mii pyi mii i jî funntange na†.”»

²⁹ Nyɛ Pyɛri à kwò Dawuda jwumpe niŋjwumpe na ke, maa nùr'a jwo: «Mii cìnmpyiibii, yii na yaha si wuu tulyage Dawuda kani ffiniŋe njwo yii á. Tèni i u à mpe jwumpe jwo ke, u mpyi a pu jwo a wà uye na mɛ, jaha kurugo yɛ wuu à li cè na u à kwû, u buwuŋ' à tò. Ali niŋjaa u kwùunni na jɛ naha wuu yyére. ³⁰ Dawuda na mpyi Kile tùnntunŋɔ, u mú mpyi a li cè na Kile à kâa ur'á na uru na sí n-pa u jambilini là tɛŋe u fànhe tatɛɛnge e u kàntugo. ³¹ Kile à wyèr'a yi jwo Dawuda á na Kile Niŋcwɔnrɔŋi sí n-pa jè n-fworo kwùŋi i. Lire kurugo Dawuda à jwo na “U sì n-kwòro kwùŋi numpini i mɛ, u cyeere sì n-fwónhɔ fannke e mɛ‡.” ³² Yesu kyaa li, Kile à u jè a yige kwùŋi i. Lir' à pyi wuu mú puni jɛyii na. ³³ U à dùg'a kàr'a sà ntɛɛn Kile kàniŋe cyɛge na. Kile Munaani jwɔmɛɛni u mpyi a lwó wuu á ke, Tufoonji Kile à lire kan u á, ka u u li yaha l' à tige wuu jɛŋ' i. Lire yii jɛ na jaa amɛ, maa nùru li jwɔ na. ³⁴ Yii li cè na Dawuda yabiliŋi jɛ a dùgo niŋyiŋi na mɛ, ŋka lire ná li wuuni mú i, u à jwo

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á

‘Ta ma a pa ntɛɛn na kàniŋe cyɛge na,

³⁵ mii sí n-pa mu zàmpɛɛnbii le mu tooyi jwǎh'iš.’ ”»

³⁶ Nyɛ Pyɛri à puru jwumpe taha a kwò ke, maa jwo: «Lire e ke yii Izirayeli shiinbii pun' à yaa yii li cè na nàkaana baa na Yesu yii à kwòro cige na ke, Kile à uru pyi Kafoonji ná uru Kile Niŋcwɔnrɔŋi.»

³⁷ Pi à puru lógo ke, ka pu u pi zòmpii cúnŋɔ sèl'e, ka pi i Pyɛri ná tùnntunmpii sanmpii pyi: «Wuu cìnmpyiibii, jaha wuu à yaa wuu pyi bɛ?» ³⁸ Ka Pyɛri si pi pyi: «Yii yii toronkanni kɛɛnŋe, yii puni niŋkin niŋkin' à yaa yii batize Yesu Kirisita mɛge na, bà yii kapegigii si mpyi si yàfa yii na mɛ. Lire ká mpyi, yii sí Kile Munaani ta. ³⁹ Naha kurugo yɛ Kile à u Munaani jwɔmɛɛni lwó yii ná yii tùlug'á, mà bâra mpai pi jɛ tatɔɔnyi i ke. Mpai wuu Kafoonji Kile sí n-pa n-yyere si mpyi u pyi ke, l' à lwó pire pun'á.»

⁴⁰ Pyɛri à jwumɔ niŋyahama jwo pi á sahanŋi Yesu kyaa na, maa pi yɛɛ na pi nùru ŋge diŋyɛŋi sùpyire nintiimbaare jwǎh'i, bà Kile si mpyi si pi shwɔ mɛ. ⁴¹ Sùpyire t' à dá u jwumpe na ke, ka pire si batize. Mpai pi à bâra dánafeebii kurunke na kuru canŋke ke, pire mpyi a shiin kampwǎhii taanre (3.000) kwò.

Dánafeebii wwoŋɛge pyiŋkanni

⁴² Yesu tùnntunmpii mpyi maha yɛɛyi njemu kaan ke, dánafeebii mpyi a piye waha maa yire nùru tɛrigii puni i, maa ŋkwòro wwoŋɛge e. Pi mpyi maha bwúurunji kwùun na ntáli

piye na na lyí, maa Kile jáare sɔncyan. ⁴³ Sùpyire puni mpyi ná fyagare e, naha na ye kakyanhala karigii ná kacyeenŶii mpyi na mpyi Yesu túnntunmpii cye kurugo. ⁴⁴ Shin maha shin u mpyi a dá Yesu na ke, pire puni mpyi a wwò maa mpyi ninŶin, pi cyeyaayi puni mpyi kàngwə̀wə̀ wuyo. ⁴⁵ Tèrigii cyil'e, pi mpyi maha pi taare tà ná pi cyeyaayi yà péreli, maa yire wyérenŶi táali piye na mà tàanna ná shin maha shin nùŶə̀ tugure e.

⁴⁶ Pi mpyi maha piye bínnini canŶa maha canŶa, ná sòŶŶə̀wə̀ ninŶin i KileŶaarebage e, maa Kile pére. Pi mpyi maha bínnini pi pyenyi i, maa bwúuruŶi kwùun na ntáali piye na maa pi njyini lyí ná funntange ná funŶcənŶi i. ⁴⁷ Pi mpyi maha Kile kère, pi kyaa mpyi a táan sùpyire pun'á. Mpii KafoonŶi à shwə̀ ke, u mpyi maha pire bārali pi kurunŶe na canŶa maha canŶa.

3

Pyeri à cwə̀hə̀mə̀foonŶi wà cùuŶə̀

¹ CanŶka yàkə̀Ŷə̀, KileŶarege tēni i, Pyeri ná Yuhana à kàre KileŶaarebage e. ² Lir'à pi ta pi à sà faanŶi wà yaha KileŶaarebage tajyɔwə̀ge kà na, pi maha Ŷkemu pyi: «Tajyɔwə̀ge NisinanŶe» ke. Amuni u mpyi a si. CanŶa maha canŶa, pi mpyi maha mpa u yaha kuru cyage e, sùpyire ti nyē na jyè KileŶaarebage e ke, bà u si mpyi s'a pire jáare mē. ³ Uru faanŶ'à Pyeri ná Yuhana nya tajyige e maa pi jáare. ⁴ Ka pi i u yal'a wíi, ka Pyeri si jwo: «Wuu wíi.» ⁵ Ka nàŶi si yyahe yírig'a le pi e. U mpyi na sòŶŶi na pi sí yaaga kan ur'á.

⁶ Nyē ka Pyeri si u pyi: «Wyére, lire nyē mē sēen nyē mii á mii u kan mu á mē, Ŷka yaage ku nyē mii á ke, mii sí kuru kan mu á. Nazareti kànhe shinŶi Yesu Kirisita mēge na, yíri ma a jaare!» ⁷ U à yire jwo ke, maa nàŶi cù kànŶe cyēge na mà yírigē. Nyē ka nàŶi tooyi ná u nintajyiigii si ntíl'a cyiye ta.

⁸ Ka u u yi a yír'a yyére, maa li nŶwə̀ cù na jaare, maa sà jyè KileŶaarebage e* ná Pyeri ná Yuhana i, maa jaare, maa yini, maa Kile kère. ⁹ Sùpyire pun'à u nya u u jaare marii Kile kère. ¹⁰ Pi mpyi a li cè na nàŶi u mpyi maha ntèn KileŶaarebage Tajyɔwə̀ge NisinanŶe na maa sùpyire jáare ke, uru wi. PyinŶkanni na uru nàŶ'à pyi maa jà na jaare ke, ka lire si sùpyire bilibili.

¹¹ NàŶi mpyi a taha a yaha Pyeri ná Yuhana fye e. Ka sùpyire kàkyanhala wuubii si fē a kàr'a sà bínni pi taan, KileŶaarebage Ŷkubabwə̀he kà nŶwə̀h'i, pi mpyi a SaanŶi Solomani mēge le kuru Ŷkubage na. ¹² Pyeri à sùpyire nya ke, maa jwo: «Wuu cìnmpyiibii, Izirayeli shiinbii, naha na nde kan'à yii kàkyanhala ye? Naha na yii na wuu wíl'ame mu à jwo wuu yabilimpii sífente ná wuu Kile yyahafyagare t'à wuu pyi wuu à Ŷge nàŶi pyi u à yíri na jaare ye? ¹³ Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba ná wuu tulyeyi sanŶyi u KilenŶi, u à u báarapyinŶi Yesu nŶŶke yírigē ná l'e. Yii à u le fānhafoonŶi Pilati cye e, ka uru si li ta na yaaga nyē a yaa ku pyi u na mē, ka yii i ncyé u na Pilati nyii na. ¹⁴ Ŷge u à nŶwə̀ maa ntíi ke, yii à cyé uru na, Ŷge u à boore pyi ke, maa Pilati jáare na u uru cye yaha. ¹⁵ Ŷge u nyē na shìŶi ninŶkwombaanŶi kaan ke, yii à uru bò, Ŷka Kile à u nē a yige kwùŶi i. Wuu à u nya u nēŶkwooni kàntugo. ¹⁶ Ŷge nàŶi u Ŷge yii i naa, ná yii à u cè ke, wuu à dāniyanŶi pyi Yesu na, lire cye kurugo, u à jà a yír'a yyére. Wuu à dāniyanŶi pyi Yesu mēge na, lire l'à Ŷge nàŶi yampe kwò feefee bà yii puni nyii wá u na mē.

¹⁷ Mii cìnmpyiibii, mii à li cè na li nŶcēmbaanŶi u à yii ná yii nŶŶufēebii pyi yii à lire kani pyi. ¹⁸ Lire e ke Kile à jwumpe mpemu jwo fo tēmōni i u túnntunmpii cye kurugo ke, pur'à fūnŶə̀. U mpyi a jwo na Kile NŶcə̀wə̀nrə̀Ŷi à yaa u kyaala. ¹⁹ Lire e ke yii yii toronŶkanni kēenŶe, yii i yiye kan Kile á, bà u si mpyi si yii kapegigii yàfa yii na mē. ²⁰ Lire ká mpyi, KafoonŶi Kile sí taŶə̀Ŷə̀ kan yii á. Mà bāra lire na, Ŷge u à yaha yii yahare e ke, u sí uru tūgo yii á, Yesu u nyē Kile NŶcə̀wə̀nrə̀Ŷi ke, uru kyaa li. ²¹ Ŷka u à yaa u tēen nŶnyinŶi na fo

* **3:8** Kuru k'à pyi urufoo canŶcyiige mà jyè KileŶaarebage kaanŶe funŶke e, naha na ye Yahutuubii SaliyanŶi i, kafuun li mpyi li li cwə̀hə̀mə̀foo u jyè KileŶaarebage kaanŶe funŶke e.

u aha yaayi puni pyi y'à nùru yi lyempe e, yire Kile à jwo fo tèemōni i u tūntunmpii cye kurugo.

²² Nye Kile tūntunŋiMusa à jwo

“Bà wuu Kafoonji Kile à mii tun me, amuni u sí n-pa yii cìmpworonji wà pyi u tūntunŋo mii fiige. U aha jwumō maha jwumō jwo yii á ke, yii i jεε puru na.

²³ Shin maha shin u jye u jye a jεε uru tūntunŋi jwumpe na me, urufoo sí n-bò n-yige sùpyire shwōhōl'e†.”

²⁴ Nye mà lwó Kile tūntunŋi Samuweli na, Kile tūntunmpii pun'à jwo nde tēni kyaa na mú, Musa fiige. ²⁵ Jwumpe Kile tūntunmpil'à jwo ke, pur'à jwo yii á mú. Tunmbyaare Kile à le ná yii tulyeyi i, tēni i u à jwo Ibirayima á na uru sí jwó le jñke supyishiŋi pun'á u tūluge cye kurugo ke, tire tunmbyaar'à le ná yii e mú‡. ²⁶ Lire e Kile à u bárapyinji yaha a pa yii Izirayeli shiinbii mεε na yyeciigi na, u u jwó le yii á, yii i láha pege karigii na.»

4

Pi à kàre ná Pyeri ná Yuhana i yukyaabii yyére

¹ Nye mà Pyeri ná Yuhana yaha jwumpe na, Kile sáragawwuubii ná Kilejaarebage sançwōnsigibii jñufoonji ná Sadusiibii pil'à nō wani. ² Li mpyi a sàa pen pi e mà Pyeri ná Yuhana nya pi i sùpyire yεεge ná Kile Jwumpe e na Yesu à jwé a fworō kwùŋi i, na lir'à li cyēe na sùpyire sí n-pa jwé n-fworō kwùŋi i nūmpanja. ³ Ka pi i pi cū a le kāsūŋi i fo mà sà nō kuru canja nūmpanja na, naha na ye numpilage mpyi a wwò a kwò. ⁴ Nka lire ná li wuuni mú i, mpai pi mpyi na Pyeri ná Yuhana jwumpe nùru ke, pire nijyahamil'à dá Yesu na, ka lire sí dánafeebii kurunke shiinbii pyi pi à kampwōhii kanjuro (5.000) kwò.

⁵ Kuru canja nūmpanja, Yahutuubii jñufeebii ná kacwōnribii ná Kile Saliyanji cye-lentiibil'à pa piye bínni Zheruzalēmu kànhe e. ⁶ Kile sáragawwuubii jñufembwōhe Ana* mú mpyi wani, mà bàra Kayifu ná Yuhanaŋi waberε ná Alezandiri ná sáragawwuubii jñufembwōhe pyεngε shiinbii puni. ⁷ Ka pi i njàr'a sà Pyeri ná Yuhana yige kāsūŋi i mà pa yyéŋε piye shwōhōl'e, maa pi yíbe: «Ná fànhe njkire e, lire jye me ná mege njkire e yii à nge nàŋi cūŋo ye?»

⁸ Nye mà Pyeri yaha u à jñi Kile Munaani na u à jwo: «Yii pi jye wuu Yahutuubii jñufeebii ná kacwōnribii ke, ⁹ ná yii sí naha a wuu yíbe faanji ná u cuŋōŋkanni kyaa na nijjaa, ¹⁰ yii puni, mà bàra Izirayeli shiinbii sanmpii puni na, yii li cè na Nazareti kànhe shinji Yesu Kirisita mege na nge nàŋ' à cūŋo. Yesu yii à kwòro cige na mà bò, ka Kile si u jwé a yige kwùŋi i ke, uru mege na nge nàŋi nijjyerenji u nge yii yyaha na ke, u à cūŋo. ¹¹ Yesu kyaa l'à jwo Kile Jwumpe Semēŋi i na

“Yii bafaanribil'à cyé kafaage njkemu na ke, kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbini na†.”

¹² Nye shwofoonji wà saha jye uru baare e me. Mege cye kurugo wuu sí nūmpanja ta ke, kuru jye a le sùpyanji wà tufige na nke jñke na Yesu baare e me.»

¹³ Yahutuubii jñufeebii ná kacwōnribil'à Pyeri ná Yuhana nya pi i yu fyagara baa ke, ka li i pi kàkyanhala, naha na ye pi mpyi a li cè na Pyeri ná Yuhana jye a kàla sèl'e me, ka pi i li kàanmucya mà li nya na pi ná Yesu u mpyi. ¹⁴ Nye nàŋi u à cūŋo ke, pi à uru nijjyerenji nya Pyeri ná Yuhana taan ke, pi jye a yà ta si njwo me.

¹⁵ Ka pi i Pyeri ná Yuhana pyi pi à fworō ntàani na, maa njkwôro na piye yíbili: ¹⁶ «Naha wuu à yaa wuu pyi mpai shiinbii na be? Kakyanhala kani pi à pyi ke, Zheruzalēmu shiinbii pun'à li cè, wuu mú si n-jà nàkaana pyi lire e me. ¹⁷ Nka nde kani jye a yaa li cεεg'a nō cyeyi puni i me, lire e ke wuu pi yyere, wuu u pi fūguro, bà li si mpyi pi àha nùru kuru mege kyaa jwo sùpyanji wà tufig'á me.»

† 3:23 Duterēnōmu 18.15, 18, 19

‡ 3:25 Zhēzezi 22.18; 26.4

* 4:6 Nge Ananji na mpyi nò.

† 4:11 Zaburu

118.22

¹⁸ Ka pi i Pyeri ná Yuhana yyere maa yi jwo a waha pi á, na pi àha núru Yesu kyaa jwo sùpyanji wà tufig'á, lire nyε με si sùpyanji wà kâla ná u kani i με. ¹⁹ Ka Pyeri ná Yuhana si pi pyi: «Ncyii kapyaaagii mú shuunniñi i, li ndi l'à tíi Kile á ye? Mà yii ñwómεeni cû laa, mà Kile ñwómεeni cû? Yii yabilimpïi pi yi kâanmucya de! ²⁰ Nde wuu kôn'à ñya maa li lógo ke, wuu si n-jà n-pyi ná wuu nyε na lire yu με.»

²¹ Ka pi i pi fùguro sahanƷi maa pi yaha. Pi nyε a mpyi a cè yaage pi sí n-pyi pi na με, ñaha na ye kakyanhala kani li mpyi a pyi ke, sùpyire mpyi na Kile kêre lire kurugo. ²² Nànji u mpyi a cùuñɔ lire kakyanhala cuuñɔñkanni na ke, uru shiñi mpyi a ñyaha yyee beeshuunni na.

Dánafeebil'à Kile ñáare

²³ Pi à Pyeri ná Yuhana cye yaha ke, ka pi i ñkàre Yesu tùnntunmpïi sanmpïi cyage e. Nje Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná Yahutuubii kacwónribil'à jwo pi á ke, maa sà yire puni yyaha jwo pi á. ²⁴ Nyε pi à yire lógo ke, ka pi puni si wwò sòññɔrɔ ñiñkin na maa Kile ñáare fànha na: «Kafoonji, mu u à ñiñyiñi ná ñiñke dá, maa suumpe lwàhe ná ku funñɔ yaayi puni dá. ²⁵ Wuu tulyage Dawuda u nyε mu báarapyiñi ke, mu à ma Munaani pyi l'à u yyaha cû, ka u u jwo

“Naha kurugo supyishiñ'à ñùñɔ kyán ye?

Naha na ñirigii sùpyire maha vùnmpwòre pyi ye? Ti nyε ñùñɔ baa.

²⁶ Saanbii pi nyε ñiñke na ke, pir'à piye bégele kàshige μεε na, ka ñùñufeebii si piye bégele Kafoonji Kile ná u Nijcwonrɔñi μεε na‡.”

²⁷ Sèe wi de! Nke kànhe e, saanñi Eròdi ná Pónse Pilati à wwò ná Izirayeli shiinbii ná supyishiñi sanñi i, báarapyiñi mu à cwònr'a yaha maye μεε na, ná uru u nyε Yesu ke, maa ntùñke taha uru na. ²⁸ Lire mpyiñi cye kurugo, kyaa maha kyaa mu à kyaala a yaha fo tèmòni i mà tàanna ná ma sífente ná ma ñyii wuuni i ke, cyire pi à pyi. ²⁹ Nka Kafoonji, pi à wuu fùguro ná jwumpe mpemu i numε ke, mu à puru lógo. Wuu pi nyε mu báarapyiñi ke, wuu tégε, wuu raa mu jwumpe yu fyagara baa. ³⁰ Li siñi yaha wuu na, wuu já wuu a yampii cùuñi, wuu raa kacyeenƷii ná kakyanhala karigii pyi mu báarapyiñi ñiñcenni Yesu megé na.»

³¹ Pi à Kile ñáar'a kwò ke, cyage e pi mpyi a bínni ke, ka kuru cyage ñiñke si ñcyêenne, ka Kile Munaani si pi puni ñi, ka pi i wá na Kile jwumpe yu fyagara baa.

Dánafeebii cyeyaayi pun'à pyi kàngwɔrɔ wuyo

³² Dánafeebii kurunƷe mpyi a wwò maa pi zòompïi ná pi sòññɔre pyi ñiñkin, fèrenƷe yaaga saha nyε a mpyi pi wà á με, pi yaayi puni mpyi kàngwɔrɔ wuyo. ³³ Sífente na mpyi Yesu tùnntunmpil'á sèe sèl'e pi i yi yu sùpyir'á na Kafoonji Yesu à ñè a fworò kwùñi i. Kile mpyi a ñwò pi puni na maa pi tégε sèl'e. ³⁴ Kanhamafoo nyε a mpyi pi e με, ñaha na ye mpïi pi mpyi ná taare e, lire nyε με pyenyi i ke, pire mpyi maha yire péreli, ³⁵ maa ma na uru wyérenƷi kaan Yesu tùnntunmpil'á. Pi mpyi maha uru wyérenƷi táali piye na, maha ntàanna ná pi shin maha shin ñùñɔ tugure e. ³⁶ Nyε nànji wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Yusufu, Levi tùluge shin u mpyi u wi, u mpyi na yîri Sipiri kîni i. Yesu tùnntunmpïi mpyi a u mege le Barinabasi, kuru mege ñwàhe ku nyε: «Ñgemu u maha màban leni sùpyire e ke.»

³⁷ Kerεge na mpyi uru nàñ'á, ka u u ku pére, maa mpa ná ku wyérenƷi i mà pa ñkan Yesu tùnntunmpil'á.

5

Ananiyasi ná u cwonji Safira kani

¹ Nyε nànji wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Ananiyasi, u cwonji mege sí nyε Safira, ka pire mú si taare tà pére. ² Ka pi mú shuunni si bê li na, ka u u taare wyérenƷi táa, maa taaga ñwòhò, maa ñkàre ná ku sanñke e mà sà ñkan Yesu tùnntunmpil'á. ³ Ka Pyeri si u pyi:

‡ 4:26 Zaburu 2.1, 2

«Ananiyasi, di mu à pyi maa Sitaanniŋi yaha u à sònŋopeere tég'a mu zòmbilini jî fo mu à ma taare wyéreni wà ŋwəhə maa mpa finε Kile Munaani á ye? ⁴ Mà mu yaha mu sàha ŋkwə a taare pére me, taha mu woro bà ti mpyi ti ti me? Mu à ti pére ke, taha mu wu bà u mpyi ti wyéreni me? Naha k'à nde kani mpyiŋi sònŋore tírige mu funŋke e ye? Sùpya á bà mu à finε mà de! Kile á mu à finε.»

⁵ Ananiyasi à puru lógo ke, maa ŋcwo ŋiŋke na mà kwû. Mpii pi à yire lógo ke, ka pire puni si fyá sèl'e. ⁶ Ka nàŋjiibii si yîri maa u buwuŋi pwə a sà ntò. ⁷ Nyε tər'á pyi ke, ka Ananiyasi cwonŋi si nə wani, nde l'á u poonŋi ta ke, u mpyi a lire cè me. ⁸ Ka Pyeri si u pyi: «Sèenŋi jwo na á, kampyi ŋge dáŋi na taar'á pére.» Ka ceenŋi si jwo: «Ɖon, uru na t'á pére.» ⁹ Ka Pyeri si u pyi: «Naha k'à pa ná l'e, ka yii i jwo a ŋwə si Kafoonŋi Munaani ŋwə cù ye? Nyε mpii pi à sà mu poonŋi tò ke, pire pi mpii cyiinŋi na, pi mú si n-kàre ná mu i.» ¹⁰ Ka ceenŋi si ntíl'a cwo ŋiŋke na Pyeri fere e mà kwû. Ka nàŋjiibii si jyè pyenge e, mà u ta u à kwû. Ka pi i u lwó a kàr'a sà ntò u poonŋi taan. ¹¹ Nyε dánafeebii kurunŋke ná sùpyire puni t'á puru jwumpe lógo ke, ka pire puni si fyá sèl'e.

Yesu túnntunmpil'á kakyanhala karii niŋyahagii pyi

¹² Kacyeenŋi niŋyahagii ná kakyanhala karii niŋyahagii mpyi maha mpyi sùpyire shwəhəl'e Yesu túnntunmpii cye kurugo. Dánafeebii puni mpyi maha piye bínnini Kileŋaarebage ntàani na, saanŋi Solomani ŋkubabwəhe ŋwəh'i. ¹³ Mpii pi nyε pi nyε a dá Yesu na me, pire wà nyε a mpyi na ŋεeg'a bàra pi na me. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha pi pére sèl'e. ¹⁴ Nambaabii ná cyeebii pi mpyi na ma na piye kaan Kafoonŋi á ke, là mpyi na bārali pire na sèl'e. ¹⁵ Kakyanhala karigii nimpyiinŋii kurugo, sùpyire mpyi maha ma na yampii síninŋi bambahanyi, lire nyε me demebii na pyenkuubil'e, bà li si mpyi li méε ka bê shin niŋkin na, Pyeri nintononŋi nàŋjanŋi ká ntò ŋgemu na ke, urufoo si ŋcūuŋə me. ¹⁶ Shinŋyahara mú mpyi maha yîri ná yampii ná jínacyaanbil'e Zheruzalemu kwūumpe kanyi na, na ma na ŋcyère Yesu túnntunmpii na, pi puni mú sí mpyi maha ŋcūuŋi.

Pi à Yesu túnntunmpii kyérege

¹⁷ Nyε ka yiŋcyεge si jyè Kile sáragawwuubii ŋuŋufembwəhe ná u fyèŋwəhəshiiinbii Sadusiibil'e.

¹⁸ Ka pi i cye taha Yesu túnntunmpii na, maa pi cù a le kasubabwəhe e. ¹⁹ Nyε ka Kafoonŋi Kile mèlɛkɛŋi wà si mpa kasubage ŋwə múgo numpilage e, maa pi yige, maa pi pyi: ²⁰ «Yii a sà Kileŋaarebage e, yii i sà a ŋge shiŋi kani sɛnmεge yii a yu sùpyir'á.» ²¹ Nyε pi à yire lógo ke, kuru canŋa nūmpanŋa ŋyēsəoge na, ka pi i ŋkàre Kileŋaarebage e, maa sà a sùpyire kálali.

Tər'á pyi ke, ka Kile sáragawwuubii ŋuŋufembwəhe ná u fyèŋwəhəshiiinbii si yukyaala kurunŋke ná Izirayeli shiinbii kacwənrɪbii puni yyer'a bínni, maa sòrolashiibii pyi pi sà Yesu túnntunmpii yige kasubage e, pi a ma. ²² Ka pire si ŋkàre, pi nyε a sà túnntunmpii ta wani me, maa nūr'a sà pi pyi: ²³ «Wuu à kàr'a sà kasubage ta k'à yal'a tò, ku saŋcwənsigibii mú si wá a mpyi na ku saŋcwənni sigili. Nka wuu à ku múgo ke, wuu nyε a sùpya ta wani k'e me.»

²⁴ Nyε Kileŋaarebage saŋcwənsigibii ŋuŋufoonŋi ná sáragawwuubii ŋuŋufeebil'á puru lógo ke, pi saha nyε a pi nimpyii cè me, ka pi i wá na piye yíbili li pyinŋanni na. ²⁵ Mà pi yaha puru na, ka wà si mpa pi pyi: «Nàmpii yii à cù a le kàsuŋi i ke, pi wá na sùpyire kálali Kileŋaarebage e.» ²⁶ Nyε ka Kileŋaarebage saŋcwənsigibii ŋuŋufoonŋi ná u shiinbii pii si yîr'a kàr'a sà pi yyer'a pa. Pi nyε a ŋen'a pi cù fànhe e me, naha na ye pi mpyi na fyáge sùpyire kà ŋkwə pire wà mbò ná kafaayi i me.

²⁷ Pi à nə ná pi e yukyaala kurunŋke yyère ke, ka sáragawwuubii ŋuŋufembwəhe si pi pyi: ²⁸ «Taha wuu nyε a mpyi a yi jwo a waha yii á na yii àha nūru raa sùpyire kálali ná Yesu mεge e me? Ku ke, yii à Zheruzalemu kànhe puni shwə a ta ná yii kàlanŋi i, mà bàra lire na, yii sí ŋge nàŋi mbòŋi tugure pyi ti pyi wuu woro.» ²⁹ Ka Pyeri ná Yesu túnntunmpii sanmpii si pi pyi: «Wuu pi Kile ŋwəmɛeni cù, wuu à lire funŋə cè mà tòro wuu yii ŋwəmɛeni cù.

³⁰ Yesu yii à kwòro cige na mà bò ke, wuu tulyeyi u Kilenji à u jè a yige kwùnji i, ³¹ maa u pyi u à dùg'a kàr'a sà ntèen uru kàniŋe cyege na, maa u pyi Nùŋufooni ná Shwofooni, bà u si mpyi si Izirayeli shiinbii pyi pi pi toronkanni kèenŋe pi i láha kapegigii na, Kile si cyi yàfa pi na mε. ³² Wuu ná Kile Munaani na cyire karigii shèenre yu, Kile à lire ndemu kan u jwómεeni cùveebil'á ke.» ³³ Yukyaala kurunŋk'à yire lógo ke, ka pi lùgigii si yîri fo pi la mpyi si Yesu túnntunmpii bò.

³⁴ Nyε Farizhenŋi wà na mpyi pi shwòhòl'e, uru mεge na mpyi Gamaliyeli, Kile Saliyanŋi cyelentu u mpyi u wi, sùpyire puni mpyi na u père, ka uru si yîr'a yyére yukyaala kurunŋke shwòhòl'e maa jwo na pi Yesu túnntunmpii yige ntàani na tère nimbilere funŋ'i. ³⁵ Pi à fworò ntàani na ke, ka u u jwumpe lwó maa jwo: «Mii cìnmpyibii Izirayeli shiinbii, nde yii la jye si mpyi mpìi shiinbii na ke, yii a yiye kàanmucaa dε! ³⁶ Naha kurugo ye li sàha mō mε, nàŋi wà mpyi a yîri naha, u mεge mpyi Tedasi. U mpyi a uye pyi shinbwo fo shiin ŋkwuu sicyεere (400) fiige mpyi a taha u fye e. Nka pi à pa u bò ke, ka u shiinbii puni si jcaala, ka yire si yyére wani. ³⁷ Lire kàntugo Galile kùluni shinŋi wà à yîri sùpyire mεsemeni tēni i, uru nàŋi mεge mpyi Zhudasi, u mpyi a shinŋyahara yákilibii kèenŋe pi à taha u fye e. Nka uru mú à bò, ka u fyèjwòhòshiinbii puni si jcaala.

³⁸ Lire kurugo numε, mii sí jjemu jwo yii á ke, yire yi jye, yii àha mpìi shiinbii kani pwò yii múnahigii na mε, yii pi yaha pi a sì. Kampyi pi funŋò kani, lire jye mε pi kapyin'à fworò sùpyire e, li sí n-pa n-yyére. ³⁹ Nka kampyi Kile e l'à fworò, yii sì n-jà li kèεge mε. Yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi yii àha ŋkwò nta yii i Kile tūnni mε.»

Nyε ka yukyaala kurunŋke si jεε Gamaliyeli jwumpe na, ⁴⁰ maa Yesu túnntunmpii yyer'a pa, maa pi bwòn, maa pi pyi na pi àha nùru Yesu mεge kyaa jwo sùpya á mε, maa pi cye yaha pi a sì. ⁴¹ Ka túnntunmpii funntanga wuubii si yîri yukyaala kurunŋke taan mà kàre jaha kurugo ye Kile à li ta na pi à yaa pi kyaala Yesu mεge kurugo, ka lire si mpyi pi á jùnjirire kyaa. ⁴² Canŋa maha canŋa, pi mpyi maha sùpyire yeεge Kilejaarebage ná pyenyi i tērigii puni i, maa Jwumpe Nintanmpe yu na Yesu u jye Kile Nijcwònrōŋi.

6

Kacwònrìbii tεgεfeebii kani

¹ Nyε cyire canmpyaagil'e là mpyi na bàrali cyelemphyibii jyahani na. Dánafeebii kurunŋke e, mpìi pi mpyi na Girekiibii shèenre yu ke, ka pire si wá na Eburubii shèenre jwufeebii jùnyi tare, jaha na ye pi mpyi a li kàanmucya mà li jya na pire u kàmpañke lenŋkwucyeebii jye a cù cùŋkanna nijcenne na yalyire kàmpañke na mε*. ² Nyε ka Yesu túnntunmpii ke ná shuunniŋi si cyelemphyibii puni yyer'a bínni, maa yi jwo pi á: «Wuu aha Kile Jwumpe njwuŋi yaha maa wuye pwò njyŋi karigii kanni jcwònrōŋi na, lire jye a tí mε. ³ Lire e ke wuu cìnmpyibii, yii nàmbaa baashuunni cwònrō yiye shwòhòl'e, mpiimu pi jye ná metange e maa mpyi yákilifee, maa jî Kile Munaani na ke. Wuu sí njyŋi kataanmpe le pire cye e. ⁴ Wuu pi ke, wuu sí wuye pwò Kilejarege ná Kile jwumpe njwuŋi na.» ⁵ Ka puru jwumpe si ntáan sùpyire puni i, ka pi i shiin baashuunni cwònrō. Pi nijcyiŋi u à pyi Ecyeni, u mpyi a dá Kile na sèl'e, Kile Munaani mpyi a u jî, uru ná Filipi ná Porokori ná Nikanōri ná Timō ná Parimēnasi ná Antiyōshi kàhe shinŋi Nikola u mpyi a fyànha a pyi Yahutuubii Kile kuni i ke. ⁶ Ka pi i mpa pire shiin baashuunniŋi cyéε Yesu túnntunmpii na, ka pire si Kile jaare pi na, maa cyeyi taha pi jùnyi na, maa jwó le pi á.

* **6:1** Yahutuubii mpyi a taa mà pyi kuruyo shuunni: 1 mpìi pi jye pi jye Izirayeli taare e mε, maa Girekiibii shèenre yu, ná tire ti jye pi nushèenre ke; 2 mpìi pi jye Izirayeli taare e maa Eburubii shèenre yu ke. Mpìi pi à tēen cyeyi yabere e nàmponnte e ke, ŋgemu ká lye ke, uru maha nùr'a kàre Izirayeli kini i, jaha na ye Yahutuubii la mpyi pire puni si ntò Izirayeli taare e. Mpìi pi à kwù Zheruzalēmu i maa pi cyeebii yaha ke, pire lenŋkwucyeebii mpyi maha ntēen wani. Lire kurugo lenŋkwucyeebii nijyahamii mpyi na Girekiibii shèenre yu.

⁷ Kile Jwumpe mpyi na jcaali, cyelempyiibii sí i jyahage fwɔfwɔ Zheruzalɛmu kànhe e, Kile sáragawwuubii nijyahamii sí i jɛege Yesu na.

Yahutuubil'à Ecyeni cû

⁸ Kile mpyi a jwɔ Ecyeni na sèl'e, maa síni kan u á. U mpyi maha kakyanhala karigii ná kacyeenkii pyi sùpyire shwɔhɔl'e. ⁹ Nyɛ Kile Jwumpe kálambage pi maha mpyi: «Bilibii nijjahabii kálambage» ke, Sireni kànhe shiinbii ná Alɛzandire kànhe shiinbii pìi mpyi a yîri kuru kálambage e, mà bâra Silisi kùluni shiinbii pìi ná Azi shiinbii pìi na, ka tire sùpyire si mpa nákaana pyi ná Ecyeni i. ¹⁰ Nka Kile Munaani mpyi a Ecyeni yyaha cû maa u pyi u u yákilifente jwumpe mpemu yu ke, pi jye a ja a jwɔshwɔɔ ta puru na mɛ.

¹¹ Nyɛ lir'à pyi ke, ka pi i wyéreni tɛg'a sùpyire tà sòn a yaha Ecyeni na, ka pire si fin'a taha u na maa jwo: «Wuu à u jwumpe lógo, u à Kile túnntunɛiMusa ná Kile mɛge kɛɛge.»

¹² Lir'à pyi ke, ka sùpyire ná kacwɔnribii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii lùgigii si yîri Ecyeni taan, maa u cyán a cû fànhe e, maa nkàre ná u e yukyaala kurunke yyére. ¹³ Pi mpyi a kàre ná kafinivinibii pìl'e mú, ka pire si fini na: «Ŋge nàni maha jwumpimpe yu Kilejaarebage ná Musa Saliyaŋi na tɛrigii puni i. ¹⁴ Wuu à lógo u jwɔ na na Nazareti kànhe shinɛi Yesu na sí n-pa Kilejaarebage jya, si Kile túnntunɛi Musa làdaabii kɛɛnɛ.»

¹⁵ Ka yukyaala kurunke shiinbii puni si yyahayi le Ecyeni i na wíi, mà u yyahe nya k'à pyi mu à jwo Kile mèlɛkɛni wà wogo ki.

7

Ecyeni à Yahutuubii funɔ cwo Kile Jwumpe na

¹ Ka Kile sáragawwuubii jùɛufembwɔhe si Ecyeni pyi: «Nje pi na yu mu na ke, sèe wi la?»

² Ka u u pi pyi: «Mii cìmpyiibii ná mii tiibii, yii lógo na jwɔ na. Mà wuu tulyage Ibirayima yaha Mɛzopotami kìnì i, sìnampe fooni Kile à uye cyêe u na mà u ta u sàha ntèen Kyaran kànhe e mɛ. ³ Maa yi jwo u á na u fworu u tupyenge e, u fworu u kìnì i, kìnì uru sí n-cyêe u na ke, u raa sì lire e* . ⁴ Nyɛ ka Ibirayima si yîri Kalide shiinbii kùluni i, maa nkàr'a sà ntèen Kyaran kànhe e. U tuni kwùɛkwooni kàntugo, kìnì i yii jye amɛ ke, ka Kile si u pyi u à nùr'a pa naha. ⁵ Kile jye a mpyi a u mɛge cyaga kan u á kìnì i mɛ, ali cyaga nimbilere jye a mpyi a kan u á mɛ. Nka Kile mpyi a jwɔmɛni lwó u á na uru sí kìnì kan u á, u kwùɛkwooni kàntugo, li mú sí n-pyi u tùluge wuu, mà li ta kuru canɛke na, pyà jye a mpyi Ibirayima á mɛ. ⁶ Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na u tùluge sí n-pa n-pyi nàmpɔnnte e kìnì laber'e, pi sí n-pyi bilii, pi sí pi kyéree yye nkwwu sicyɛere (400) funɛ'i. ⁷ Nka kìnì shiinbil'á pi sí bilere pyi ke, uru Kile yabilinɛi u sí lire kìnì shiinbii tùn†. Lire kàntugo pi sí n-yîri wani si mpa uru Kile pèe naha nke cyage e. ⁸ Lire kàntugo ka Kile si tunmbyara le ná Ibirayima e, maa nkwònɛi pyi tire fyèni. Lire kurugo Ibirayima à u jyaŋi Ishaka kwòn u canzege canmpyiibaatanrewuuni. Ishaka mú à pa Yakuba ta ke, maa uru kwòn, ka Yakuba mú si wuu tulyeyi ke ná shuunninɛi kwòn.

⁹ Wuu tulyeyi i, wà mɛge na mpyi Yusufu, uru yinɛyɛge mpyi pi sanmpil'e, ka pi i u pére, u à kàr'a sà mpyi biliwe Misira kìnì i. Nka Kile mpyi ná u e, ¹⁰ maa u shuu yyefuge karigii puni na. Kile mpyi a yákilifente kan u á, maa u kyaa pyi l'à táan Misira kìnì saanɛi Farɔn á, ka uru si u tinɛ Misira kìnì ná u pyenge puni jùɛ na. ¹¹ Nyɛ ka katibwɔhɔ si mpa jcwɔ Misira kìnì puni ná Kana kìnì puni na. Sùpyire mpyi na nkyaali sèl'e. Wuu tulyeyi mpyi na njyì taa na lyì mɛ. ¹² Yakuba à pa lógo na njyì na wá na ntaa Misira kìnì i ke, maa wuu tulyeyi tun pi tonɛyige e pi sà wà shwɔ, pi a ma. ¹³ Nyɛ pi à pa shà pi tozhɔnwoge na sùmaŋi tashwɔge e ke, ka Yusufu si nta a uye cyêe u cìmpyiibii na. Lir'à pyi ke, ka Farɔn si nta a Yusufu cìmpyiibii cè. ¹⁴ Lire kàntugo ka Yusufu si pi tun pi à kàr'a sà u tuni Yakuba ná u pyenge shiinbii lwó mà pa. Pi shiin beetaanre ná ke ná kanɛkuro (75) pi mpyi. ¹⁵ Lire pyinɛkanni na, Yakuba à kàre Misira kìnì i. Wani u à kwù, mà bâra wuu tulyeyi sanɛi na

* 7:3 Zhenɛzi 12.1 † 7:7 Zhenɛzi 15.13, 14

mú. ¹⁶ Ibirayima mpyi a fannke nkemu shwɔ Kyamɔri jyaabil'á Sikemu kànhe e ke, ka pi i pi buwuubii tug'a kàr'a sà ntò wani kuru fannke e.

¹⁷ Nyɛ ɲwɔmɛɛni Kile mpyi a lwɔ Ibirayima á ke, lire tèefunƷɔn'à pa na byanhare ke, ka wuu shiɲi si mpa ɲyaha maa mpêe Misira kɪni i. ¹⁸ Pi à kwôro Misira kɪni i fo mà sà nɔ saanɲi wà u tii na. Uru saanɲi ɲyɛ a mpyi a yafyin cè Yusufu kataanmpe e mɛ. ¹⁹ Uru saanɲi'à wuu shiɲi sùpyire kyérege cwɔɔre e. U mpyi maha pi pyi pi i pi pyiibii lwúu na wàa, bà pi si mpyi s'a nkɔwúu mɛ. ²⁰ Lire tɛni i Kile tũntunɲiMusa à si. U lemɛ mpyi a ɲwɔ, u kyaa mpyi a táan Kile á, ka u sifeebii si u ɲwɔhɔ yɲyɛ taanre funɲ'i bage e maa u ɲwɔ caa. ²¹ U à pa ɲwɔhɔ jà, ka pi i u yige bage e ke, ka saanɲi Farɔn pworonɲi si u lwɔ na byíi mu à jwo u yabilɲi jya wi. ²² Lire pyiɲkanni na, yaaga maha yaaga na Misira kɪni shiinbii mpyi a taanna ke, Musa mpyi a taanna yire puni na. Fànhe na mpyi u jwumpe ná u kapyiɲkii puni i. ²³ Nyɛ Musa shiɲi'à pa nɔ yyee beeshuunni na ke, u cɪnmpyiibii pi ɲyɛ Izirayeli shiinbii ke, ka u u li lwɔ uye funɲ'i si sà fworɔ pi na. ²⁴ U à sà nɔ wani mà sà Misira shiɲi wà ta u u u cɪnmpworonɲi wà bwùun, ka Musa si u cɪnmpworonɲi shwɔ maa u nkoonɲi wwú fo mà Misira shiɲi bò. ²⁵ Musa mpyi na sɔnɲi na lire mpyiɲi sí uru cɪnmpyiibii pyi pi li cè na Kile na sí pi yige bilere e uru cye kurugo, ɲka u cɪnmpyiibii ɲyɛ a jà a yí yyaha cè mɛ. ²⁶ Kuru canɲa nũmpaɲa, ka Musa si sà u cɪnmpyiibii pɪi shuunni ta pi i ntũnni, ka u u wá na ɲcaa si pi jwo nde piye e maa jwo pi á “Yii na ɲyɛ cɪnmpyii, ɲaha kurugo yii ɲyɛ na ntũnni yɛ?” ²⁷ Nge u mpyi na u shiɲyɛɲi bwùun ke, ka uru si Musa ɲɔɔɲ'a wà maa jwo: “Jofoo u à mu tɲyɛ mà pyi wuu ɲũɲufoonɲi ná wuu yukyaanɲi yɛ? ²⁸ Bà mu à Misira shiɲi bò tanjaa mɛ, taha amuni mu la ɲyɛ si mii bò#?” ²⁹ Nàn'á puru jwo ke, ka Musa si fê a kàre Madiyani kɪni i. Maa ceewe fúru wani maa pũnampyire shuunni ta u na.

³⁰ Nyɛ yyee beeshuunni kàntugo, canɲka mà Musa yaha Sinayi ɲanɲe byanham'i, ka Kile mèlɛkɛɲi wà si uye cyêe u na, nage mpyi na ɲi tahe nkemu na ke, kuru funɲke e. ³¹ Musa à lire ɲya ke, ka li i u kàkyaanhala. Ka u u file ku na si ku yaa ɲgí, ka Kafoonɲi Kile si u pyi ³² “Mii u ɲyɛ mu tulyeyi Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u KileniS.” Ka Musa si fyá fo na ɲcyêenni, u saha ɲyɛ a ɲɛn'a ku wíi mɛ. ³³ Nyɛ ka Kafoonɲi si u pyi “Ma tanhanɲi wwú ma tooyi na, ɲaha na yɛ cyage e mu à yyéere amɛ ke, kuru na ɲyɛ Kile wogo. ³⁴ Yyefuge e mii shiinbii ɲyɛ Misira kɪni i ke, mii à kuru ɲya, mii à pi parage lógo mú. Mii à tíg'a pa si mpa pi ɲũɲɔ wwú bilere e. Nyɛ numɛ, mii sí mu tun Misira e*.”

³⁵ Nyɛ Izirayeli shiinbii mpyi a cyé Musanɲi ɲgemu na, maa u pyi “Jofoo u à mu tɲyɛ mà pyi wuu ɲũɲufoonɲi ná wuu yukyaanɲi yɛ?” ke, uru Musanɲi Kile à tun u à sà mpyi pi ɲũɲufoonɲi, si pi yige bilere e, Kile mèlɛkɛɲi u à uye cyêe u na tahe nage woge e ke, uru mèlɛkɛɲi cye kurugo. ³⁶ Uru Musanɲi u à pi yige bilere e Misira e, maa kakyanhala karigii ná kacyeenɲii pyi Misira kɪni ná Suumpe Lwɔhe Nɲyage ná síwage e yyee beeshuunni funɲ'i. ³⁷ Uru Musanɲi ninunɲi mú u à yi jwo Izirayeli shiinbil'á na, bà Kile à uru tun mɛ, amuni Kile sí n-pa tũntunɲɔ yige pi shiɲi i uru fiige†. ³⁸ Mà sùpyire yaha t'à bínni síwage funɲke e, Kile Mɛlɛkɛɲi u mpyi na yu Sinayi ɲanɲe ɲun'i ke, uru Musanɲi ninunɲi u mpyi uru Mɛlɛkɛɲi ná wuu tulyeyi shwɔhɔl'e. U à jwumɔ báraga wumɔ jwo u á, ka u u pu jwo wuu á. ³⁹ ɲka wuu tulyeyi ɲyɛ a ɲɛɛ puru jwumpe na mɛ, pi à pu cyé maa sɔnɲi si núru s'a wá Misira kɪni i. ⁴⁰ Ka pi i Arɔn pyi “Yasunɲyi yà yaa ɲjemu yi sí wuu yyaha cù ke, ɲaha na yɛ Musanɲi u à pyi kanunɲɔ mà wuu pyi wuu à fworɔ Misira e ke, yaage k'à u ta ke, wuu ɲyɛ a cè mɛ#.” ⁴¹ Nyɛ cyire canmpyaagil'e, ka pi i nunaga yaa mà pyi kacyiin, maa kuru sunni. Kuru nunage pi à yaa ná pi yabilimpíi cyeyi i ke, maa kuru kataanni pyi. ⁴² Nyɛ ka Kile lùuni si yíri, maa kàntugo wà pi á, maa pi yaha pi i nɲyɲi yaayi père mu à jwo bà Kile tũntunɲi wà mpyi a yi sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na

‡ 7:28 Ekizodi 2.14 § 7:32 Ekizodi 3.6 * 7:34 Ekizodi 3.5, 7, 8, 10 † 7:37 Duterɛnɔmu 18.15, 18 ‡ 7:40 Ekizodi 32.1

“Yii Izirayeli shiinbii, yatɔɔre yii à pyi sárage, mà bâra sárayi yii à wwû yyeegii beeshuun-
niŋi funŋ'i

mà yii yaha síwage e ke, taha mii á yii à yire wwû la?

Mii á bà yii à yire wwû mà dɛ!

⁴³ Yii yasunŋke mege ku nyɛ Mələkiŋ ke, kuru u vaaŋke bage yii à tug'a kàre.

Mà bâra lire na, woni mege ku nyɛ Erefan ke, lire shiŋi yii à yaa na mpêre.

Lire e ke mii sí yii cû n-kàre fo Babilɔn kàntugo*.”»

⁴⁴ Nyɛ Ecyeni à puru jwumpe taha a kwɔ ke, maa jwo: «Mà wuu tulyeyi yaha nani na síwage e, tunmbyaare vaaŋke bage na mpyi pi á. Kuru bage mpyi maha li cyêe na Kile na nyɛ ná pi e. Kile mpyi a yaaŋkanni ndemu cyêe Musa na ke, lire yaaŋkanni na u mpyi a ku yaa. ⁴⁵ Lire kàntugo lyeŋwɔge ku mpyi a taha wuu tulyeyi woge na ke, ka u u kuru bage kan pir'á. Kìni shiinbii Kile mpyi na sí n-kòrɔ n-yige si li kan Izirayeli shiinbil'á ke, ka Zhosuwe si pi yyaha cû mà kàre lire kìni i ná kuru bage e. Tunmbyaare vaaŋke bag'à kwôro wani pi á fo mà sà nɔ saanŋi Dawuda tiŋi na.

⁴⁶ Dawuda kyaa mpyi a táan Kile á, ka u u li cya Kile á si бага faanra u á, uru ŋgemu u nyɛ Yakuba u Kileni ke. ⁴⁷ Nka saanŋi Solomani u mpyi Dawuda jyanŋi ke, uru u à pa mpyi kuru bage faanrafooŋi.

⁴⁸ Nka wuu à yaa wuu li cè na nìnyini u Kileni nyɛ na ntèn sùpyanŋi bafanrage e mɛ, bà Kafooŋi Kile à yi jwo u tũntunŋi wà cye kurugo mɛ, na

⁴⁹ “Nìnyini u nyɛ mii saanre yatɛɛŋke,

niŋke sí nyɛ mii tooyi tayahage.

Bage ŋkire yii saha sí n-jà n-faanra mii á,

kuru si mpyi mii taŋɔŋke ye?

⁵⁰ Mii cyɛge bà k'à yire yaayi puni yaa mà†?”»

⁵¹ Nyɛ Ecyeni à puru jwumpe taha a kwɔ ke, maa jwo: «Yii à kwɔn, nka yii à yii zòmpii ná yii niŋyigigii tò Kile yini yyaha na, maa jcyé Kile Munaani na. Yii à pyi yii tulyeyi fiige. ⁵² Yii tulyey'a Kile tũntunmpii puni kyérege. Nge u à sàa tí ke, mpíi pi à uru mpanŋi kyaa jwo ke, pi à pire bò. Numɛ, ka yii i núr'a pa wwû uru sùpyanŋi nintiŋi ŋwɔh'i mà bò. ⁵³ Yii pi à Kile Saliyanŋi ta Kile mèlekɛɛbii cye kurugo ke, yii nyɛ a jɛɛ na uru Saliyanŋi kurigii jaare mɛ.»

Ecyeni boŋkanni

⁵⁴ Yukyaabil'à yire lógo ke, ka pi lùgigii si yíri fo mà tatɛenge fô pi na Ecyeni kurugo.

⁵⁵ Nka mà Ecyeni yaha u à nì Kile Munaani na, u à yyahe yírig'a le nìnyini i, mà Kile sinampe nya, maa Yesu nya u à yyére Kile kàniŋe cyɛge na, ⁵⁶ ka u u pi pyi: «Yii lógo, mii naha nìnyini nya u à múgo, Supyanŋi Jyanŋi s'à yyére Kile kàniŋe cyɛge na.»

⁵⁷ Nyɛ Ecyeni à puru jwo ke, ka pi i ŋkwúulo fànha na, maa pi niŋyigigii tò, maa ŋkàr'a sà bôgoro u na, ⁵⁸ maa u cû a yige kànhe kàntugo yyére, maa sà u wà ná kafaayi i mà bò. Mpíi pi à fin'a taha u na ke, pire mpyi a pi vaaŋtinŋi wwû a kan nàŋjiŋi wà á, uru mege na mpyi Soli.

⁵⁹ Mà pi yaha pi i Ecyeni wàa ná kafaayi i, u à Kile jaare na: «Kafooŋi Yesu, mii sí na múnaani kan mu á!» ⁶⁰ Maa niŋkure sín maa jwo fànha na: «Kafooŋi, ma hà nde kapiini fwooni tò pi na mɛ!» U à puru jwo ke, ka u múnaani si fwooro u e.

8

Soli à dánafeebii kyérege

§ 7:43 Amɔriti shiinbii yasunŋke mege ku nyɛ kure. Kuru yasunŋke kyal'à pen Kile á mà tòro yasunŋi sanŋi na. Ku tɛsunni i, nàŋkopyire ku maha mpyi pi i nkaan k'á sárage. (Levitiki 18.21; 20.2-5; 1 Saanbii 11.7; 2 Saanbii 23.10; Zheremi 32.35). * 7:43 Amɔsi 5.25-27 † 7:50 Ezayi 66.1-2

¹ Soli mú mpyi a ɲɛ Ecyɛni mbòŋi i. Kuru canŋke, ka pi i li ɲwɔ cû na Zheruzalɛmu kànhe dánafeebii kyérege sèe sèl'e. Kuru yyefuge mpèenji kurugo, túnntunmpii baare e, dánafeebii puni mpyi a caala mà kàre Zhude kùluni ná Samari wuuni i. ² Mpii pi mpyi na fyáge Kile na ke, ka pire pii si Ecyɛni lwó a kàr'a sà ntò, maa u kwùŋi yamɛɛni sù sèl'e.

³ Soli sí wi ke, uru mpyi a sàa uye pwɔ si dánafeebii kurunke shi tò. U mpyi maha jyè pyɛnyi i, maa dánafeebii, nàmbaabii bâra cyeebii na, maa pire cwôre na sî na leni kàsuni i.

Filipi na Jwumpe Nintanmpe yu Samari kùluni i

⁴ Nyɛ dánafeebii pi mpyi a fê a yîri Zheruzalɛmu kànhe e ke, pire mpyi na ɲaare na mâre na Jwumpe Nintanmpe yu. ⁵ Pire e, wà na mpyi wani, uru mɛge na mpyi Filipi, ka uru si ŋkàre Samari kànhe e mà sà na Kile Niŋcwɔnrɔŋi kyaa yu sùpyir'á. ⁶ Kakyanhala karigii Filipi mpyi na mpyi kànhe shiinbii sí i cyi ɲaa marii cyi kyaa núru ke, cyire mpyi a pi puni pyi pi a niŋgyigii pɛɛ sèl'e maa u jwumpe núru. ⁷ Filipi mpyi na jínacyaanbii niŋyahamii jínahii kòre na yige pi e. Pire jínabii mpyi maha ŋkwúuli fànha na maa fwore pifeebil'e. U mpyi na supyimuruyo niŋyahaya ná dîshiyifée niŋyahamii cùŋi. ⁸ Lire mpyi a pyi kuru kànhe shiinbil'á funntanga nimbwɔhɔ.

⁹ Nyɛ nàŋi wà na mpyi wani kuru kànhe na, uru mɛge na mpyi Simɔ. U mpyi maha jinamahare pyi, u kapyiinŋkii mpyi maha Samari kùluni shiinbii puni kàkyanhala. U mpyi a uye pyi shinbwo. ¹⁰ Shinbwo bâra shinbilere na, sùpyire puni mpyi a ɲɛ u á. Pi mpyi maha ŋko na: «Kile sífente ti ɲyɛ sífente nimbwɔɔre ke, tire ti ɲyɛ ŋge nàŋ'á.» ¹¹ Pi puni mpyi a ɲɛ u á, ɲaha na ye mà lwó fo tèmɔni i, u mpyi a pi tegelɛ ta ná u jinamahare karigil'e.

¹² Nyɛ Jwumpe Nintanmpe Filipi à jwo pi á Kile Saanre ná Yesu Kirisita kyaa na ke, ka pi i dá puru na, maa batize, nɔ bâra ceewe na. ¹³ Ka Simɔ mú si dá puru jwumpe na, maa batize, maa ŋkwôro Filipi taan. Kakyanhala karigii ná kacyeenŋkii u mpyi na ɲaa cyi i mpyi ke, cyire mpyi a u bilibili.

¹⁴ Yesu túnntunmpii pi mpyi a kwôro Zheruzalɛmu kànhe e ke, pir'à lógo na Samari kànhe shiinbii pii na wá a dá Kile jwumpe na ke, ka pi i Pyɛri ná Yuhana tun pi á. ¹⁵ Pyɛri ná Yuhana à nɔ Samari kànhe e ke, maa Kile ɲáare dánafeebil'á, bà pi si mpyi si Kile Munaani ta mɛ. ¹⁶ Naha na ye Kile Munaani mpyi na sàha ŋkwò a tige pi ɲun'i mɛ, pi mpyi a batize kanna Kafoonji Yesu mɛge na. ¹⁷ Nyɛ ka Pyɛri ná Yuhana si pi cyeyi taha pi ɲùŋyi na, ka Kile Munaani si jyè pi e.

¹⁸ Nyɛ Simɔ à túnntunmpii ɲya pi à pi cyeyi taha dánafeebii na, ka Kile Munaani si jyè pi e ke, ka u u wyéɛ ɲwɔ jya Pyɛri ná Yuhana á, ¹⁹ maa pi pyi: «Yii kuru fànhe kà kan na á mú, bà li si mpyi mii aha na cyege taha shin maha shin ɲùŋke na ke, Kile Munaani si jyè urufol'e mɛ.»

²⁰ Ka Pyɛri si u pyi: «Ná mu sí naha na sòŋŋi na Kile màkange maha jà a shwɔ wyéɛŋi na, mu ná ma wyéɛŋi puni u kèɛge sɲɲcyan. ²¹ Mu nàzhan ɲyɛ a sîi nde kani i mɛ, ɲaha na ye mu zòŋi ɲyɛ a ɲwɔ Kile yyahe taan mɛ. ²² Ma toronŋkanni kèɛŋɛ, ma a ma sòŋŋonŋkanni nimpini yaha, ma a li ɲáare Kile á, kampyi li sí n-jà n-pyi, u u li yàfa ma na. ²³ Naha kurugo ye mii naha a li ɲya mu i, na mu a ɲi ɲyipɛɛnni na, maa mpyi biliwe kapegigii mpyiŋi kàmpanŋke na.»

²⁴ Nyɛ ka Simɔ si Pyɛri ná Yuhana pyi: «Yii yabilimpii pi Kafoonji ɲáare na á, ɲje yii à jwo ke, bà u si mpyi si mii shwɔ yire puni na mɛ.»

²⁵ Pyɛri ná Yuhana à Kafoonji kani ná u jwumpe jwo sùpyir'á mà kwò ke, maa núru na ŋkèɛge Zheruzalɛmu kànhe e. Pi niŋkaribii mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu Samari kùluni kànyi niŋyahaya na, na ŋkèɛge.

Filipi ná Ecwopi kîni shinŋi kani

²⁶ Ka Kafoonji Kile mèlɛkɛŋi wà si Filipi pyi: «Yîri maa sî wòro kùl'e yyéɛ kàmpanŋke na. Kuni l'à yîri Zheruzalɛmu kànhe e mà kàre Gaza kànhe e, ná wà saha ɲyɛ na ntùli

l'e mε, ma a lire lwó.» ²⁷ Ka Filipi si ntíl'a yîr'a kàre. U ninƙareŋi, ka u u bê ná Ecwopi kîni shinŋi w'e, u à yîri Kile tapeeŋke e Zheruzalemu i. Uru nàŋi na mpyi fànhafembwòhò. Saancwoni u mpyi Ecwopi kîni jùŋò na, ná u mege mpyi Kandasi ke, uru u mpyi uru saancwoni nàfuŋi puni tabegege jùŋò na. ²⁸ U mpyi a núru na ñkèege pyeŋge. U mpyi a tèn u shonge wòtoroŋi funŋke e maa Kile tùnntunŋi Ezayi Semenŋi kâlali.

²⁹ Ka Kile Munaani si Filipi pyi: «File ñge wòtoroŋi na.» ³⁰ Ka u u fê a file wòtoroŋi na, mà sà Ecwopi shinŋi ta u u cyage kà kâlali Kile tùnntunŋi Ezayi sémenŋi i. Ka u u u pyi: «Cyage mu ñye na ñkâlali amε ke, mu à ku yyaha cè la?» ³¹ Ka u u Filipi pyi: «Di mii sí ku yyaha cè, ná wà bà u a ku yyaha jwo mii á mà ye?» Maa li cya Filipi á na u dùg'a tèn uru ñkere na wòtoroŋi ñuŋ'i. ³² Ka u u dùg'a tèn u ñkere na. Cyage u mpyi na ñkâlali ke, kuru ku ñye:

«U à pyi mu à jwo mpàŋi pi à cù na ñkèege taboŋke e ke,
mu à jwo mpàŋi u ñye u ñye na yu u shire kwonfeebii cye e mε.
U ñye a yafyin jwo mε.

³³ U à uye tírige, ñka pi ñye a tanga kan u á mε.

Ná pi à u shi tò ñke ñŋke na,

di wà sí n-jà u tùluge kyaa jwo n-jwo ye*?»

³⁴ Ka nàŋi si Filipi pyi: «Jofoo kyaa Kile tùnntunŋi ñye na yu amε ye? U yabilinŋi laa, wabere? Mii na mu ñáare, ma a yi yyaha jwo na á.» ³⁵ Ka Filipi si jwumpe lwó, maa uye tígile kuru takalage na, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Yesu i ke, maa puru fínin'a jwo u á. ³⁶ Mà pi ninƙaribii yaha, pi à sà nò lwòhe kà na, ka nàŋi si u pyi: «Lwòhe ku ñke de, mii si n-jà batize mà?» [³⁷ Ka u u jwo: «Mu aha dá Yesu na ná ma zòmbilini puni i, mu sí n-jà batize.» Ka u u u pyi: «Mii à dá li na na Yesu Kirisita u ñye Kile Jyanŋi.»] ³⁸ Ñye ka u u wòtoroŋi yyéŋe, ka pi i ntíge lwòhe e, ka Filipi si u batize. ³⁹ Pi à fworò lwòhe e ke, ka Kafoonŋi Kile Munaani si Filipi lwó a yîri nàŋi taan, u saha ñye a u ñya mε, ka u funntanga wuŋi si kuni lwó na ñkèege.

⁴⁰ Filipi wi ke, ka uru si sà uye ta Azoti kànhe e, maa yîri wani mà kàre Sezare kànhe e. U ninƙareŋi Sezare e, kànha maha kànha na u à tòro ke, u à Jwumpe Nintanmpe jwo yire puni na.

9

Soli à dá Yesu na pyinƙanni ndemu na ke

¹ Ñye lire tèn i Soli saha mpyi a uye pwò Kafoonŋi Yesu cyelempyiibii vùguroŋi na. U mpyi maha ñko na uru ká pi ñgemu ta ke, na uru sí urufoo bò. Canŋka ka u u ñkàre Kile sáragawwuubii ñùŋufembwòhe pyeŋge e, ² maa sà yi jwo u á na u sémi yaa u kan ur'á. U la mpyi si sà pire sémebii kan Kile Jwumpe kàlambayi ñùŋufeebil'á Damasi kànhe e, bà li si mpyi, nò bàra ceewe na, u aha shin maha shin ta u à jyé Yesu kuni i ke, si urufoo pwò s'a ma Zheruzalemu kànhe e mε.

³ Mà u ninƙareŋi yaha, u à sà byanhara Damasi kànhe na ke, ka bènme si mpâl'a yîri nìnyinŋi na mà pa u kwùulo. ⁴ Ka u u ñcwo ñŋke na, ka mejwu si fworò na: «Soli, Soli, ñaha kurugo mu ñye na mii kyérege ye?» ⁵ Ka u u jwo: «Jofoo u ñye mu ye, ñùŋufoonŋi?» Ka mejwu si núr'a fworò maa jwo: «Mii u ñye Yesu, mii mu ñye na ñkyérege. ⁶ Numε, yîri ma a sì kànhe funŋke e, nde mu à yaa mu u pyi ke, pi sí lire jwo mu á wani.»

⁷ U kùsheŋebii fyagara wuubii mpyi a yyére jwumò baa, pi mpyi na jwumpe núru, ñka pi mpyi na sùpya ñaa mε. ⁸ Ka u u yîr'a yyére, u ñyiigii mpyi a múgo, ñka u mpyi na ñaa cyi e mε, ka pi i u cù cyege na mà kàre Damasi kànhe e. ⁹ U à canmpyaa taanre pyi, u ñye na ñaa mε, u ñye na lyî mε, u ñye na byii mε.

* 8:33 Ezayi 53.7, 8

¹⁰ Nyε Yesu cyelempyanji wà na mpyi Damasi kànhe e, uru mεge na mpyi Ananiyasi, ka Kafoonji si uye cyêe uru na maa u pyi: «Ananiyasi!» ka u u jwo: «Mii u nge, Kafoonji.» ¹¹ Ka Kafoonji si jwo: «Pyenkuunji pi maha mpyi kuntiige ke, yîri ma a kuru lwó, ma a si Zhuda pyenge e. Tarisi kànhe shinji mεge pi maha mpyi Soli ke, ma a sà uru yibige pyi. U numε wunji na nyε Kilejarege na. ¹² Mà u yaha Kilejarege na, u à mu Ananiyasi nya, mu à jyè bage e, ma a ma cyeyi taha u na, bà u si mpyi si núru s'a naa mε.»

¹³ Ka Ananiyasi si jwo: «Ei Kafoonji! Mu wuubii pi nyε Zheruzalemu i ke, kyéregenƙanni na nge nàŋ'à pire kyéree ke, shinjyahara à lire jwo mii á. ¹⁴ Kile sáragawwuubii nùnjufeebil'à kuni kan u á naha wuu yyéere, na u aha shin maha shin ta u u mu mεge yiri ke, u u pifee cû a pwɔ.»

¹⁵ Ka Kafoonji si Ananiyasi pyi: «Ta sî, naha na ye mii à nge nàŋi cwɔɔnrɔ, bà u si mpyi s'a báare mii á, si mii mεge cyêe supyishinji sanji ná pi saanbii ná Izirayeli shiinbii na mε.

¹⁶ Yyefuge k'à yaa ku u ta mii mεge kurugo ke, mii yabilinji sí kuru cyêe u na.»

¹⁷ Nyε ka Ananiyasi si yîr'a kàre, maa sà jyè bage e, maa u cyeyi taha Soli na, maa jwo: «Mii cîmpworonaji Soli, Kafoonji Yesu u à uye cyêe mu na mà mu nimpanji yaha kuni na ke, uru u à mii tun mu á, bà mu si mpyi si núru s'a naa, Kile Munaani si mu jí mε.»

¹⁸ Ka yaayi yà si ntíl'a fworu Soli nyiigil'e fyákwooyo fiige, mà cwo nìŋke na. Ka u u núru na naa, maa yîri, ka pi i u batize. ¹⁹ Lire kàntugo ka pi i njyì kan u á, ka fànhe si jyè u e. Yesu cyelempyiibii pi mpyi Damasi kànhe e ke, ka u u canmpyaa pyi pire taan.

Soli à Jwumpe Nintanmpe sîi na yu

²⁰ Ka Soli si ntíl'a li njwɔ cû na yi yu Kile Jwumpe kàlambayi i, na Yesu u nyε Kile Jyani.

²¹ Mpii pi mpyi na u jwumpe núru ke, ka pire puni kakyanhala wuubii si wá na ŋko: «Taha nge nàŋi bà u mpyi maha Yesu mεge yyerefeebii kyéree Zheruzalemu kànhe e mε? U kapani nìŋke bà ku mpyi naha, si mpa tire sùpyire shinji cû si pi pwɔ si raa sî Kile sáragawwuubii nùnjufeebii yyéere Zheruzalemu i mà?»

²² Nyε Soli jwumpe mpyi a li njwɔ cû na sùpyire yákilibii kêenji. Yahutuubii pi mpyi Damasi kànhe e ke, li mpyi a pire bilibili, fo pi sàha mpyi a nijjwuyo cè mε, u mpyi maha yi fíniŋi na yu pi á na Yesu u nyε Kile Nijcwɔnrɔŋi.

²³ Nyε tèt'a pyi ke, ka pi i bêt li na, maa li lwó piye funŋ'i si Soli bò. ²⁴ Nka kuru vùnŋke pi à pwɔ Soli na ke, u à pa fworu kuru njwɔhɔ na. Pi mpyi na kànhe tajyinjwɔyi puni kàanmucaa pílaga bâra canja na, bà pi si mpyi si u ta mbò mε.

²⁵ Canjka numpilage e, ka Soli cyelempyiibii si u le shàhala funŋ'i, maa mεere pwɔ li na mà yige káanke kàntugo, bà u si mpyi si shwɔ mε.

²⁶ Ka Soli si ŋkàre Zheruzalemu i. U à nɔ wani ke, ka u la si mpyi si jyè Yesu cyelempyiibii kurunke e, ŋka pi puni mpyi na fyáge u na. Pi nyε a mpyi a dá li na na Soli na nyε sèenji na Yesu cyelempya mε. ²⁷ Barinabasi sí wi ke, ka uru si ŋkàre ná Soli i Yesu túnntunmpii yyéere. Mà Soli nìŋkarenji yaha Damasi kànhe e, nyanƙanni na u à Kafoonji nya mà u yaha kuni na ke, ná jwuŋƙanni na Kafoonji à jwo ná u e ke, ná pyinƙanni na Soli à Yesu mεge fíniŋ'a jwo fyagara baa Damasi kànhe e ke, ka Barinabasi si yire puni yyaha jwo túnntunmpil'á. ²⁸ Mà lwó lire tènì na, ka Yesu túnntunmpii si nyε Soli na, ka u u wá na sî na Jwumpe Nintanmpe yu Kafoonji Yesu mεge na fyagara baa Zheruzalemu kànhe e, marii ma. ²⁹ Yahutuubii pi mpyi na Girékiibii shéenre yu ke, u ná pire mpyi maha Kafoonji kani nàkaante pyi, ŋka pire mú mpyi na pyinƙanna caa si u bò. ³⁰ Dánafeebii sanmpil'à yire lógo ke, maa u tùgo Sezare kànhe e. Lire kàntugo maa u yaha u à kàre Tarisi kànhe e.

³¹ Nyε mà lwó lire tènì na, dánafeebii pi mpyi Zhude ná Galile ná Samari kùligil'e ke, ka pire puni si yyenŋke ta. Pi mpyi maha piye tère, maa jaare Kafoonji yyahafyagare e. Kile Munaani mpyi a pi pyi pi i si yyaha na Kile kuni i, là sí i bârali pi nyahanji na.

Pyeri à Tabita buwuŋi jè

³² Pyeri mpyi maha jaare na mâre kîni yyaha kurugo, maa dânafeebii kâanmucaa. Canŋka dânafeebii pi mpyi Lida kânhe e ke, ka Pyeri si ŋkâr'a sâ fworro pire na, ³³ mà sâ nàŋi wà ta u à yyee baataanre pyi yampe tasinnage e. Uru nàŋi mege mpyi Ene. U mpyi a mùruŋo. ³⁴ Ka Pyeri si jwo: «Ene, Yesu Kirisita à mu cùuŋo, yîri ma a ma yasinŋke yaa may'á.» U à yire jwo ke, ka Ene si ntíl'a yîri. ³⁵ Lida ná Saron kanyi shiinbii pun'à lire nya ke, ka pi i piye kan Kafoonji á.

³⁶ Nye ceenji wà na mpyi Zhope kânhe e, cyelempya u mpyi u wi, u mege mpyi Tabita. Kuru mege ku nye Girekiibii sheenre e: «Dorokasi» kuru ŋwàhe ku nye: «Cenke». Uru ceenji mpyi maha kacennkii pyi torigii puni i, maa fõŋfeebii tere.

³⁷ Mà Pyeri yaha Lida kânhe e, ka yama si Tabita ta cyire canmpyaagil'e, ka u u ŋkwû. Ka pi i u buwuŋi wili, maa u lwó a sâ yaha batõnge ñnyibabilini l'e. ³⁸ Lida kânhe ná Zhope kânhe laage mpyi a tõn me. Cyelempyibii pi mpyi Zhope kânhe e ke, pir'à lógo na Pyeri na nye Lida kânhe e ke, ka pi i shiin shuunni tun pi sâ u jáare, na u pa nume sasa. ³⁹ Nye pi à sâ tũnture jwo ke, ka Pyeri si ntíl'a yîr'a kàre ná pi e. U à nò wani ke, ka pi i dùgo ná u e batõnge ñnyibabilini i. Lenkwucyebii pi mpyi wani ke, ka pire puni mesuwuubii si file u na. Vãanntinmpyeeere ná vãanntinmbwoyi Tabita mpyi a yaa pi á mà u yaha shi na ke, maa yire cyêe Pyeri na. ⁴⁰ Ka u u sũpyire puni yige ntãani na, maa ñŋkure sín ñŋke na, maa Kile jáare. Lire kântugo maa yyahe kêennje bunji yyere maa jwo: «Tabita, yîri!» Ka u u nyiigii múgo. U à Pyeri nya ke, maa yîr'a tèn. ⁴¹ Ka Pyeri si u cû cyege na, maa u tège, ka u u yîri. Lire kântugo ka Pyeri si lenkwucyebii ná Kile wuubii sanmpii yyere, maa Tabita nyii wuŋi cyêe pi na. ⁴² Zhope shiinbii pun'à lire kani lógo. Ka pi ñnyahamii si mpa dá Kafoonji na. ⁴³ Ka Pyeri si ntèn mà tere nimbwoo pyi Zhope e, seefanhanji wà pyenge*.

10

Pyiŋkanni na Kile à Pyeri taanna Jwumpe Nintanmpe njwuŋi na supyishiŋi sanŋ'á ke

¹ Nàŋi wà na mpyi Sezare kânhe e, uru mege mpyi Kõrineyi. Orõmu sòrolashiibii yyaha yyere shinji wà u mpyi u wi. Sòrolashiibii kurunke ñuŋo na u mpyi ke, pi mpyi maha kuru mege pyi Itali sòrolashikurunke. ² U ná u pyenge shiinbii mpyi a piye pwò sèl'e Kile na, maa mpyi ná Kile yyaha fyagare e. U mpyi maha Yahutuubii fõŋfeebii tere sèl'e, u mpyi maha Kile jáare torigii puni i.

³ Nye canŋka yàkoŋo*, mà u yaha u bage e, ka Kile mèlekenji wà si uye cyêe u na, maa u pyi: «Kõrineyi!» ⁴ Ka Kõrineyi fyagara wuŋi si yyahe yîrig'a le mèlekenji i, maa jwo: «Nũnufoonji, jaaha shi ye?» Ka mèlekenji si u pyi: «Kilejareyi mu nye na mpyi, maa fõŋfeebii tere ke, yir'à pyi sáraga nũguntanga wugo fiige mà nò Kile na. ⁵ Nume, ma shiinbii pìi yaha pi shà Zhope kânhe e, nàŋi mege ku nye Simo, ná pi maha u pyi Pyeri ke, pi i sâ uru yyere. ⁶ U à tîrige seefanhanji wà yyere, uru mege mú na nye Simo. U bage na nye suumpe lwòhe ŋwòge na.»

⁷ Nye mèlekenj'à puru jwumpe jwo a kwò maa ŋkàre ke, ka Kõrineyi si u báarapyiibii pìi shuunni yyere, sòrolashiŋi u mpyi na fyáge Kile na u sòrolashikurunke e ke, mà bâra uru na. ⁸ Jwumpe mèlekenji à jwo u á ke, maa puru puni jwo pi á, maa pi tun Zhope kânhe e.

⁹ Kuru canŋa nũmpañña, pire shiin taanrenj'à kâr'a sâ byanhara Zhope kânhe na mà canŋke yaha ñuŋo ñiŋi i ke, ka Pyeri si dùgo bage katanŋke na, maa Kile jáare. ¹⁰ Kateg'à pa u ta ke, ka u u jwo na uru sí n-lyî. Mà pi yaha pi i yalyire sore u á, ka Kile si kani là cyêe u na. ¹¹ Ka u u ñnyiŋi nya u à múgo, maa yaage kà nya vãanŋa nitabaaga fiige, ku mbiiŋkii sicyeerenji s'à pwò, k'à yîri ñnyiŋi na, na ntîri ñŋke na. ¹² Sige yaare shinji puni

* **9:43** Yahutuubil'á, shinji u nye na yatõore seeyi báare ke, urufoo maha ŋwòho Kile á, u mú si n-jà n-file Kile na me. Puru funŋke e, Pyeri u nye Yahutu ke, mu aha uru nya u à ñen'a kàre seefanhanji Simo pyenge e, lir'à li cyêe na u sòŋŋkanni na ñkènnji. * **10:3** Yahutuubii yàkoŋke Kilejarege tènì li mpyi li li.

ná ñiñke yafiliyi shiñi puni ná sañcyεenre shiñi puni mpyi kuru v̄aan̄ke fun̄ñ'i†. ¹³ Ka meñwuu si fworó na: «Pyeri, yíri ma a bùu ma a ñkyàa.» ¹⁴ Ka Pyeri si jwo: «Lire sí n-jà n-pyi la Kafoon̄ji? Yaaga maha yaaga ku ñye ku ñye a yaa k'a lyí me, lire ñye me k'à ñwóh̄o ke, mii sàha sàa kuru kà lyí mà ñya me.» ¹⁵ Ka meñwuuni si núr'a fworó maa jwo: «Yaage Kile à pyi na k'à ffiniñe ke, ma hà ñjwo na kur'à ñwóh̄o me.» ¹⁶ Lir'à pyi mà n̄o tooyo taanre na ke, ka v̄aan̄ke si ntíl'a núr'a ñùgo ñiñyini na.

¹⁷ Lire kani Pyeri à ñya ke, mà u funmp̄en wun̄ji yaha u u uye yíbili li ñwóhe na, lire t̄eni mpyi a K̄orineyi t̄un̄ntun̄mpii ta pi à n̄o Zhope k̄an̄he e, maa seefan̄han̄i Sim̄o pyenge yibige pyi, ka pi i ku saha cyé̄e pi na, ka pi i ñkàr'a sà yyé̄re pyenge ñwóge na, ¹⁸ maa yini pyi, maa jwo: «Sim̄o pi maha mpyi Pyeri ke, naha u sun̄mbage ñye la?» ¹⁹ Lire t̄eni saha mpyi a Pyeri ta u u uye yíbili lire kani ñwóhe na. Ka Kile Munaani si jwo: «Pyeri, shiin taanre pi mp̄ii pi i mu kyaa pyi pyenge ñwóge na. ²⁰ Yíri num̄e sasa, ma a ntíge, ma a sí ná pi e fyagara baa, ñaha na ye mii u à pi tun mu á.» ²¹ Ka Pyeri si ntíg'a pa, maa jwo: «Sùpyañi yii ñye na ñcaa ke, mii wi, yii kà kan!» ²² Ka pi i u pyi: «Sòrolashiibii yyaha yyé̄re shin̄ñi mege ku ñye K̄orineyi ke, uru u à wuu tun. U na ñye sùpya ñgemu u à tíi, maa fyáge Kile na ke. Yahutuubii puni na u metange yíri. Kile mèlek̄en̄ji wà à uye cyé̄e u na, maa yi jwo u á na u mu yyer'a shà u pyenge e, na jwum̄o na ñye mu á, mu u jwo u á.» ²³ Ka Pyeri si pi pyi pi à jyè pyenge e, maa tashw̄onḡo kan pi á. Nyèḡ'a múgo ke, ka u ná pire si ñkàre, mà bàra Zhope k̄an̄he c̄in̄mpyiibii dánafeebii pi na.

²⁴ Kuru can̄ña n̄umpan̄ña, pi à sà n̄o Sezare k̄an̄he e, mà sà K̄orineyi ta u u pi sigili. U mpyi a u c̄in̄mpyiibii ná u ceveebii s̄ēe wuubii yyere uye yyé̄re. ²⁵ Nȳe Pyeri à sà n̄o na ñko raa jyè pyenge e ke, ka K̄orineyi si mpa u ñùñ̄o b̄ê, maa ñiñkure sín ñiñke na u fere e, si u p̄ēe. ²⁶ Ka Pyeri si u c̄u cyege na mà yíri, maa jwo: «Mii mú na ñye sùpya mu fiige!» ²⁷ Ka Pyeri ná K̄orineyi si wá na yu na ñk̄ēge mà sà jyè bage e, mà sà shin̄nyahara ta pi à bínni wani. ²⁸ Ka Pyeri si pi pyi: «Yii à li c̄e na mà tàanna ná wuu Yahutuubii saliyan̄i i, wuu ñye a yaa wuu a b̄arali supyishin̄i sann̄i na me, lire ñye me mà jyè u wà pyenge e me. N̄ka Kile à li cyé̄e mii na na mii ñye a yaa mii u sùpyañi wà tufiige pyi na u à ñwóh̄o, lire ñye me u ñye ffiniñimbaa Kile yyahe taan me. ²⁹ Lire l'á li ta, yii à mii yyere, ka mii i ntíl'a pa jwun̄yahama baa. Nȳe num̄e, yii à mii yyere ndemu na ke, mii la na ñye si lire c̄e.»

³⁰ Ka K̄orineyi si Pyeri pyi: «Cȳi can̄mpyaa sicȳēre u ñye ñiñjaa, mà mii yaha Kile ñarege na yàkon̄ke na pyenge e, mii à p̄âl'a n̄an̄i wà ñya u à v̄aan̄v̄in̄weeweere le mà yyé̄re mii yyahe taan, maa jwo ³¹ «K̄orineyi, Kile à mu ñarege shw̄o, nt̄ēgen̄i mu à pyi f̄on̄ōfeebil'á ke, Kile fun̄ñ̄o ñye a ww̄o uru na me. ³² Pii tun Zhope k̄an̄he e, Sim̄o pi maha mpyi Pyeri ke, pi i sà uru yyere pi a ma. U à t̄irige seefan̄han̄i wà yyé̄re, pi maha uru mege pyi Sim̄o mú. U pyenge na ñye suumpe lwóhe ñwóge na.»

³³ Lir'à pyi ke, ka mii i ntíl'a pii tun pi sà mu yyere. Mu pama lem'à ñwó. Num̄e, wuu puni pi mp̄ii Kile yyahe taan, yaaga maha yaaga Kafoon̄ji à pyi mu u jwo wuu á ke, wuu la ñye si yire lógo.»

³⁴ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa jwo: «Num̄e mii à li c̄e s̄en̄i na, Kile ñye a sùpya p̄wóñ̄o sùpya na me. ³⁵ Shin maha shin u ñye na fyáge Kile na, maa ñaare nt̄in̄i i ke, u mé̄e ká n̄ta supyishi o shi ke, uru kyaa li maha nt̄áan̄ Kile á. ³⁶ Kile à u jwumpe jwo Iziraȳeli shiinbil'á. Jwumpe Nintanmpe pu ñye na yyeñiñke kaan ke, maa puru jwo pi á Yesu Kirisita cȳe kurugo, uru ñgemu u ñye sùpyire puni Kafoon̄ji ke.

³⁷ Yuhana Kile jwumpe jwun̄kwooni k̄ant̄ugo maa batizeliñi pyi, karigii cyi à pyi mà lwó Galile k̄uluni na, mà sà n̄o Zhude wuuni na ke, yii à cyire c̄e. ³⁸ Pyiñkanni na Kile à Nazareti k̄an̄he shin̄ñi Yesu cw̄oñ̄r̄o, maa u Munaani t̄eḡ'a u ñí, maa f̄anha kan u á ke, yii à lire c̄e. U mpyi na ñaare na màre, maa kac̄en̄kii pyi sùpyire na. Mp̄ii pi mpyi Sitaanniñi bilere e ke, maa pire puni yige tire bilere e, ñaha na ye Kile mpyi ná u e. ³⁹ Karigii puni

† 10:12 Mà tàanna ná Yahutuubii Kile kuni i, Kile mpyi a pi pyi na pi àha raa kyaare shin̄i wà kyàa me.

u à pyi Zheruzalemu kàñhe ná Yahutuubii kànyi sanŋyi na ke, wuu na ŋye cyire shérii. Pi à u kwòro cige na mà bò. ⁴⁰ U kwùŋi canmpyitanrewuuni, Kile à u ñè a yige kwùŋi i, maa u pyi u à uye cyêe sùpyire na. ⁴¹ Sùpyire puni bà t'á u ñya mε. Kile mpyi a fyânha a wuu mpiimu cwònrò mà pyi u shérii ke, wuu pi à u ñya. U ñenŋkwooni kàntugo mà fworò kwùŋi i, wuu pi à lyí maa bya ná u e. ⁴² U à tùnnture le wuu cye e, na wuu a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, wuu raa yi fíniŋi wuu a yu pi á, na Kile à Yesu tìŋe u u kwùubii ná ñyii wuubii sâra u tàanna ná pi kapyiinŋkil'e. ⁴³ Kile tùnntunmpii puni mpyi a jwo u kyaa na na shin maha shin u à dá u na ke, u mεge fànhe cye kurugo, urufoo kapegigii sí yàfa u na.»

⁴⁴ Mà Pyeri yaha puru jwumpe na, mpíi pi mpyi na u jwumpe núru ke, Kile Munaani à tìge pire puni ñuŋ'i. ⁴⁵ Yahutuubii dánafeebii pi mpyi a shà ná Pyeri e ke, li mpyi a sâa pire kàkyanhala mà Kile ñya u à u Munaani sùguro supyishinŋi sanŋi ñuŋ'i mú. ⁴⁶ Naha kurugo ye pi mpyi a tire sùpyire ñya ti i yu shεenre taber'e, maa Kile mεge kêre Kile Munaani cye kurugo.

Ŋye ka Pyeri si jwo: ⁴⁷ «Tá wuu saha sí n-jà nte sùpyire sige t'àha batize lwòhe e mε? Bà wuu à Kile Munaani ta mε, amuni pi mú à li ta.»

⁴⁸ Ŋye u à puru jwo ke, maa pi pyi pi à pi batize Yesu Kirisita mεge na. Pi batizenŋkwooni kàntugo, ka pi i li cya Pyeri á na u canmpyaa pyi ná pire e.

11

Karigii cyi à pyi supyishinŋi sanŋi shwòhòl'e ke, Pyeri à cyire jwo Zheruzalemu dánafeebil'á

¹ Yesu tùnntunmpii ná dánafeebii pi mpyi Zhude kùluni i ke, pire mpyi a lógo na supyishinŋi sanŋi sùpyiibii pii mú na ŋye a ñεε Kile Jwumpe na.

² Ŋye Pyeri à nùr'a kàre Zheruzalemu kàñhe e ke, Yahutuubii dánafeebii pi mpyi a ñkwònni le barag'e ke, ka pire si u faha, ³ maa jwo: «Naha na sùpyire ti ñye ti ñye a kwòñ mε, mu à ñen'a sà wwò ná pire e, fo mà lyí ná pi e ye?» ⁴ Ŋye karigii cyi à pyi ke, ka Pyeri si jyè cyire yyahe e niŋkin niŋkin mà jwo pi á.

⁵ U à jwo: «Mà mii yaha Zhope kàñhe e Kileñarege na canŋka, Kile à kani là cyêe mii na, ka mii i yaage kà ñya vâanŋa nitabaaga fiige, ku mbliŋkii sicyεenŋi s'à pwò, k'à yíri ñiŋyiŋi na na ntíri, mà pa yyére mii taan. ⁶ Ka mii i ku yal'a wíi. Yatòre ná sige yaare ná ñiŋke yafiliyi ná sanŋcyenre, yire yi mpyi kuru vâanŋke e. ⁷ Ka mii i meŋwuu lógo na “Pyeri, yíri ma a bùu ma a ñkyàa.” ⁸ Ka mii i jwo “Lire sí n-jà n-pyi la Kafoonŋi? Naha na ye yaaga maha yaaga ku ñye ku ñye a yaa k'a lyí mε, lire ñye mε mà ñwòhò ke, mii sâha sâa kuru kà lyí mà ñya mε.” ⁹ Ka meŋwuuni si nùr'a fworò ñiŋyiŋi na “Yaage Kile à pyi na k'à fíniŋe ke, ma hà ñjwo na kur'à ñwòhò mε.” ¹⁰ Lir'à pyi mà nò tooyo taanre na, ka vâanŋke ná ku funŋò yaayi si nta a dùgo ñiŋyiŋi na. ¹¹ Pyenge e mii mpyi ke, lire tèn'à nàmbaa taanre ta pi à yyére kuru pyenge ñwòge na. Pi mpyi a pire tun mii á mà yíri Sezare kàñhe e. ¹² Ka Kile Munaani si yi jwo mii á na mii u a sì ná pi e fyagara baa. Cìmpyinambaabii baaniŋi u ŋge ke, pire pi à mii tùugo mà kàre Sezare e, ka wuu u sà jyè Kòrinεyi pyenge e. ¹³ Nyanŋkanni na u à Kile mèlekεŋi niŋjyerenŋi ñya u bage e, ka mèlekεŋi si ñjemu jwo u á ke, ka u u jyè yire yyahe e mà jwo wuu á, na mèlekεŋi'à jwo na uru u pii tun Zhope kàñhe e, Simò pi maha mpyi Pyeri ke, pi i sà uru yyére pi a ma. ¹⁴ Pyinŋkanni na u ná u pyenge shiinbii sí n-pa n-shwò ke, na mii Pyeri u sí n-pa lire jwo u á.

¹⁵ Ŋye mii à jwumpe sù ke, ka Kile Munaani si ntíl'a tìge pi ñuŋ'i bà li mpyi a fyânha a tìge wuu ñuŋ'i mε. ¹⁶ Lir'à pyi ke, jwumpe Kafoonŋi mpyi a jwo ke, ka mii funŋò si ntíl'a cwo puru na. U mpyi a jwo na “Yuhana à sùpyire batize ná lwòhe e, ñka yii pi ke, ná Kile Munaani i yii sí batize.” ¹⁷ Ŋye lire pyinŋkanni na, wuu pi à dá Kafoonŋi Yesu Kirisita na ke, Kile à ñwò wuu na maa màkange ñkemu kan wuu á ke, kuru ninuge u à kan pi á, lire e ke, di mii mpyi na sí n-jà Kile ñyii wuuni fyinŋe n-jwo ye?»

¹⁸ Mpii pi mpyi wani maa Pyeri jwumpe lógo ke, ka pire funɗi si nta a níɗe, ka pi i Kile kée maa jwo: «Sée wi, mpii pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu me, Kile à pyinƁanna kan pir'á bà pi si mpyi si pi toronƁanni kéenɗe, si nùmpañña ta me.»

Antiyóshi kánhe dánafeebii kurunƙe tasiige

¹⁹ Yyefuge ku mpyi a dánafeebii ta Ecyeni bonkwooni kántugo na ke, kuru mpyi a pi pyi pi à fê a caala. Ka pi pìi si ñkàre fo Fenisi kùluni ná Sipiri kìnì i, ka pìi si ñkàre Antiyóshi kánhe e. Yahutuubii baare e, pire nyɛ a mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu waber'á me. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, dánafeebii pìi mpyi a yíri Sipiri kìnì ná Sireni kánhe e mà pa Antiyóshi kánhe e. Mpii pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu me, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kafoonji Yesu i ke, ka pire si puru jwo pi á. ²¹ Kafoonji à pire dánafeebii tège sèl'e pi báarañi i, ka lire si shinɗyahara pyi t'à dá u na, maa tiye kan u á.

²² Zheruzalému kánhe dánafeebii kurunƙ'á yire lógo ke, ka pi i Barinabasi tun Antiyóshi kánhe e. ²³ PyinƁanni na Kile mpyi a jwó Antiyóshi kánhe dánafeebii na ke, Barinabasi à nò wani maa lire nya ke, ka u funƙe si ntáan, ka u u màban le pi e, maa pi pyi na pi piye waha pi i ñkwôro Kafoonji kuni i. ²⁴ Yii li cè na Barinabasi na mpyi sùpya ñɗcɛnɗe. Kile Munaani mpyi a u ní, u dáníyañi mpyi a pèe, ka shinɗyahara si nyɛ Kafoonji na.

²⁵ Lire kántugo ka Barinabasi si ñkàre Tarisi kánhe na mà sà a Soli caa. ²⁶ U à u cya a nya ke, maa núr'a kàre ná u e Antiyóshi e. Pi à yyee ñinƙin pyi wani, pi mpyi maha si na bínnini ná cyelempyiibil'e, maa shinɗyahara kála Kile kuni na. Antiyóshi kánhe e, pi à cyelempyiibii mege le: «kerecyɛnbii*». Lire l'à pyi ku toɗcyiige.

²⁷ Kile tùnntunmpii pìi mpyi a yíri Zheruzalému i cyire canmpyaagil'e mà pa Antiyóshi kánhe e. ²⁸ Wà mege na mpyi pi e Agabusi. Mà Kile Munaani yaha l'à uru yyaha cú, ur'à jwo na katibwáho na sí n-pa n-pyi dɗnyɛñi cyeyi puni i. Nyɛ saanji Kolodi tɛni i, lir'à pa mpyi. ²⁹ Lir'à pyi ke, cyelempyiibii pi mpyi Antiyóshi e ke, ka pire si li lwó piye funɗi, cɛnmpyiibii dánafeebii pi nyɛ Zhude kùluni i ke, si cyeyi wà yiye na mà tàanna ná pi shin maha shin pèrege e si ntège pire tège. ³⁰ Yaayi pi à wà yiye na mà ta ke, ka pi i yire kan Barinabasi ná Soli á pi sà ñkan Zhude kùluni dánafeebii kacwɛnribil'á.

12

Yakuba mbòñi ná Pyeri kàsujyiini kani

¹ Lire tɛni i, saanji Erɔdi mpyi na dánafeebii pìi kyérege. ² U à Yuhana cɛnmpworonaji Yakuba bò ná kàshikwɔnɗwɔni i. ³ U à lire nya l'à táan Yahutuubil'e ke, bwúuruñi ñijnjirigembaanji kataanni i, ka u u pi pyi pi à Pyeri cú mú. ⁴ Pi à Pyeri cú ke, ka u u pi pyi pi à u le kàsuni i, maa sòrolashii ke ná baani pyi pi i u kàanmucaa. U la mpyi kataanni ká ntòro si nta u yíbe sùpyire nyii na. ⁵ Mà Pyeri yaha kàsuni i, dánafeebii mpyi a kwôro Kileparege na u á.

⁶ Canmbilini i Erɔdi mpyi na sí Pyeri yíbe sùpyire nyii na ke, numpilage ku sí n-tòro lire canmbilini sí n-ta a nò ke, kuru numpilage e, mà Pyeri nimpwɔñi yaha ná yòroyò shuunni i sòrolashiibii pìi shuunni shwáhal'e, u mpyi na ñwúuni. Sòrolashiibii pìi mpyi a yyére kasubage jwóge na maa ku kàanmucaa. ⁷ Ka Kafoonji Kile mèlɛkenji wà si mpâl'a jyè kasubage e, ka ku puni si mpyi bɛɛnme, ka mèlɛkenji si Pyeri bwɔn bwɔn ñkere na mà jè, maa jwo: «Yíri fwɔfwɔ!» Ka yòroyi si ntíl'a kwɔn a láha u cyeyi na mà cwo, ka u u yíri. ⁸ Ka mèlɛkenji si jwo: «Seepwóge tég'a maye bínni, ma a ma tanhanyi pwó.» Ka u u li pyi amuni. Ka mèlɛkenji si núr'a jwo: «Ma vàanntinmbwáhe le, ma a ma na fye e.» ⁹ Ka u u fwor'à taha u fye e. Nde mèlɛkenji'à pyi ke, u nyɛ a mpyi a cè na lire na nyɛ sèe me. U mpyi na sɔnñi na ñwɔgɔ uru nyɛ na ñwúuni. ¹⁰ Sòrolashiibii pi nyɛ na kasubage kàanmucaa ke, ka Pyeri ná mèlɛkenji si ñkàr'a sà ntòro pire sòrolashikurunƙe ñɗcyiige taan, maa ñkàr'a sà ntòro kurunƙe shɔnwoge taan, tɔɔnnte bàrage ku mpyi a tég'a tajjɗwóge tò, ná ku jwóge mpyi

* **11:26** Kerecyɛnbii jwóhe ku nyɛ: Yesu Kirisita fyèɗwáhooshiibii.

a kan kànhe funŋke yyére ke, mà jwo pi nɔ kuru na ke, ka ku u múgo kuy'á, ka mèlekeni ná Pyeri si fworɔ na ŋkège. Mà pi niŋkaribii yaha, ka mèlekeni si mpâl'a pînni u na.

¹¹ Lir'à pyi ke, ka Pyeri yákiliŋi si nta a múgo, ka u u jwo: «Numɛ sèenji na, mii à dá li na na Kafoonji u à u mèlekeni wà tun u à pa mii shwɔ Erɔdi na, Yahutuubii la mpyi si kapegigii ŋcyiimu pyi mii na ke, si mii shwɔ cyire puni na mú.»

¹² Pyeri yákiliŋ'à pa ntèen ke, Yuhana pi maha mpyi Marika ná u nunji mege ŋye Mariyama ke, ka u u ŋkàre uru Mariyamaŋi pyenge e. Dánafee niŋyahamii mpyi a bínni wani, maa Kile jáare. ¹³ U à nɔ maa bage ŋwɔge kúu ke, báarapyicwoŋi wà na mpyi wani na Ɔrɔda, ka uru si yîr'a pa si mpa ku múgo. ¹⁴ U à Pyeri mejwuuni lóg'a cè ke, funntange kurugo, mà jwo u pyenge ŋwɔge múgo ke, ka u u fê a kâr'a sà yi jwo pi sanmpil'á, na Pyeri niŋjyereni na wá pyenge ŋwɔge na. ¹⁵ Ka pi i jwo: «Taha mu ŋumbwuuni bà ŋye a ŋwɔ me?» Ka Ɔrɔda si núr'a jwo: «Sèe, uru u wá sîi u wi!» Ka pi i núr'a jwo: «Mèlekeni u maha u kàanmucaa ke, uru u sí n-ta u à uye pyi u fiige mà pa.»

¹⁶ Mà pi yaha puru na, ka Pyeri si ŋkwôro na pyenge ŋwɔge kúuli. Pi à pa ŋwɔge múgo mà u ŋya ke, ka li i pi bilibili. ¹⁷ Ka u u cyege yîrige pi á, maa pi pyi pi à fyâha. Pyiŋkanni na Kafoonji à u yige kàsuni i ke, ka u u yire puni yyaha jwo pi á. Maa yi jwo pi á na pi sà yi yyaha jwo Yakuba* ná cîmpyiibii sanmpil'á, maa yîri wani mà kàre cyage kabèr'e.

¹⁸ Nyèg'à pa múgo ke, ka sòrolashiibii si wá na ŋyàha na wùruge piye e, maa piye yíbili: «Di Pyeri à pyi a jwo ye?» ¹⁹ Ka Erɔdi si pi pyi pi à sà a u caa, ŋka pi ŋye a u ŋya me. Ka Erɔdi si sòrolashiibii yyer'a yíbe, maa pi pyi pi à pi bò†. Lire kàntugo maa yîri Zhude kùluni i, mà kàre Sezare kànhe e mà sà tère pyi wani.

Erɔdi kwùŋkanni

²⁰ Lire mpyi a saanŋi Erɔdi lùuni ta l'à yîri Tiri ná Sidɔn kànyi shiinbii taan sèe sèl'e. Ka pire si bê niŋkin na, maa sà jwo a ŋwɔ ná saanŋi bage ŋùŋufoonji i, uru mege na mpyi Bilasitusi. Lire kàntugo maa ŋkâr'a sà saanŋi jáare na u uye sanŋi yaha u u yoge kwò, naha na ye Erɔdi kîni i pire mpyi na pi ŋjyîni taa.

²¹ Canmbilini na pi mpyi a bê si cyire karigii yyaha cwɔɔnrɔ ke, lir'à pa nɔ ke, ka Erɔdi si u fànhe vâanntinŋke le, maa mpa ntèen saanre yatɛenŋke e, jwumpe pu ŋye u á ke, maa puru jwo sùpyir'á. ²² U à kwò u jwumpe na ke, ka sùpyire si jwo fànha na: «Kile u à mpe jwo lire baare e, sùpya bà me!» ²³ Lire tèenuuni i, ka Kafoonji Kile mèlekeni wà si ntíl'a fyɛenre cyán Erɔdi i mà bò, naha na ye pèente t'à yaa ti taha Kile na ke, u ŋye a tire taha u na me.

²⁴ Kile Jwumpe mpyi na ŋcaali, dánafeebii sí i ŋyahage. ²⁵ Barinabasi ná Soli à kwò pi báaraŋi na Zheruzalɛmu kànhe e ke, maa núr'a kàre Antiyòshi kànhe e. Pi niŋkaribii, Yuhana pi maha mpyi Marika ke, maa ŋkàre ná ur'e.

13

Kile Munaani à Barinabasi ná Soli cwɔɔnr'a yaha piye kanni na

¹ Kile túnntunmii ná cyelentii na mpyi Antiyòshi kànhe dánafeebii kurunŋke e. Pire meyi yi ŋye: Barinabasi ná Simiyɔn pi maha mpyi: «Nizheri» ke, ná Lusisi uru mpyi a yîri Sirɛni kànhe e, ná Manayeni uru ná saanŋi Erɔdi mpyi a lye pyennuge e, ná Soli. ² Canŋka mà dánafeebii yaha pi a súnŋi le maa Kile père, ka Kile Munaani si jwo ná pi e na: «Yii Barinabasi ná Soli yaha piye kanni na mii á, báaraŋi meɛ na mii à pi yyere ke, bà pi si mpyi si uru pyi me.» ³ Pi à súnŋi le maa Kile jáare a kwò ke, maa pi cyeyi taha Barinabasi ná Soli ŋùŋke na, maa pi yaha pi à kàre Kile báaraŋi na.

Barinabasi ná Soli à kàre Sipiri kîni i

* **12:17** Yakubanji kyaa l'à jwo naha ke, Yesu cîmpworonji kyaa li. † **12:19** Ɔrɔmu shiinbil'á, kasubage kàanmucyafoonji ká mpyi u ŋye na ku kàanmucaa na ŋwɔge me, ka kàsujyîni wà si fworɔ, nde li mpyi a yaa li pyi uru kàsujyîni na ke, lire pi maha mpyi ku kàanmucyafoonji na.

⁴ Nye lire pyinjanni na, Kile Munaani à Barinabasi ná Soli tun pi à kàre Selusi kànhe na. Pi à nɔ wani ke, ka pi i jyè bakwɔɔge k'e maa nkàre Sipiri kɪni i, lire kɪni na nyɛ lwɔhe ninke e. ⁵ Pi à sà nɔ Salamisi kànhe e ke, ka pi i wá na jaare na Kile jwumpe yu Yahutuubii Kile Jwumpe kálambayi i. Yuhana pi maha mpyi: «Marika» ke, uru mpyi a pi tɛgɛ pi báaraŋi i.

⁶ Lire kàntugo ka pi i kɪni puni jyiil'a sà nɔ Pafɔsi kànhe na. Yahutu nàŋi wà na mpyi kuru kànhe na, uru mege na mpyi Bariyesu. Jinamaha u mpyi u wi. U mpyi maha fini na uru na nyɛ Kile túnntunŋɔ. ⁷ Uru jinamahaŋi mpyi ná Sipiri kɪni jùŋufoŋi Serijusi Polusi i. Serijusi Polusi yákiliŋi mpyi a jwɔ, ka u u Barinabasi ná Soli yyere, jaha na ye u la mpyi si Kile jwumpe lógo. ⁸ Pi mpyi maha uru jinamahaŋi pyi Girɛkiibii shɛɛnre e: «Elimasi». Ka u u wá na Barinabasi ná Soli kyáli. U la mpyi si kɪni jùŋufoŋi jùŋɔ kyán bà u si mpyi u àha ndá Yesu na me.

⁹ Soli pi maha mpyi: «Poli» ke, mà u yaha u a jɪ Kile Munaani na, u à jinamahaŋi yal'a wíi, ¹⁰ maa jwo: «Mu funŋk'à jɪ cwɔɔre ná kafinare na, Sitaanniŋi sùpya u nyɛ mu, mu kafuunni li nyɛ mà katiile pyi. Kafoŋi Kile kurigii cyi à tí ke, jaha tère e mu sí cyire nkɛɛgeni jwɔ yaha ye? ¹¹ Yi lógo! Numɛ, Kafoŋi sí mu pyi fyin. Mu sí tère pyi, mu sì canŋanyiiini bèɛnmpe jya me.»

Lire tèenuuni i, ka Elimasi jyiigii si ntíl'a wwò, ka numpini si jyè u yyahe e, ka u u wá na cyɛge fyinge na màre na wà caa ŋgemu u si u cyɛge cù, si u yyaha cù ke. ¹² Kɪni jùŋufoŋ'á lire jya ke, maa dá Yesu na. Nde u mpyi a lógo Kafoŋi kyaa na ke, lire mpyi a u kàkyanhala sèe sèl'e.

Poli ná Barinabasi à kàre Antiyɔshi kànhe e

¹³ Lire kàntugo ka Poli ná u shɛɛfeebii si yíri Pafɔsi kànhe e, maa jyè bakwɔɔge k'e mà kàre Perigɛ kànhe e, kuru kànhe na mpyi Panfili kùluni i. Yuhana pi maha mpyi: «Marika» ke, ka uru si láha pi na, maa núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e.

¹⁴ Lire kàntugo ka Poli ná Barinabasi si yíri Perigɛ kànhe e mà kàre Antiyɔshi kànhe e, kuru na nyɛ Pisidi kùluni i. Yahutuubiicanŋɔŋk'à pa nɔ ke, ka pi i nkàr'a sà jyè a tɛɛn Kile Jwumpe kálambage e. ¹⁵ Nye cyag'à pa nkála a kwò mà fworɔ Musa Saliyaŋi ná Kile túnntunmpii sanmpii sémɛbil'e ke, ka kálambage jùŋufɛebii si pi pyi pi à yi jwo Poli ná Barinabasi á: «Cɪnmpyibii, kampyi yeɛge jwumɔ na wá yii á mà jwo sùpyir'á, yii pu jwo.»

¹⁶ Nye ka Poli si yíri, maa cyɛge yírige sùpyir'á, maa pi pyi na pi fyâha. Pi à fyâha ke, ka u u jwo: «Yii Izirayeli shiinbii ná yii mpii puni pi nyɛ na fyáge Kile na ke, yii lógo na jwɔ na. ¹⁷ Wuu pi nyɛ Izirayeli shiŋi ke, wuu u Kileni à wuu tulyeyi cwɔɔnrɔ, maa pi pyi pi à nyaha mà pi yaha bilere e Misira kɪni i. Lire kàntugo maa pi yige lire kɪni i ná u fànhe e. ¹⁸ U à kwòro ná pi e síwage funŋke e, maa pi karigii kwú uye e, mà sà nɔ yyee beeshuunni laage na.

¹⁹ Lire kàntugo u à supyishi kuuyo baashuunni shi bò a yige Kana kɪni i, maa pire u taare kan pi á. ²⁰ Pi à tire taare fente pyi mà sà nɔ yyee nkɔwuu sicyɛɛre ná yyee beeshuunni ná kɛ (450) laage na. Lire kàntugo ka u u kacwɔnrɪbii pì tɪŋɛ wuu tulyeyi jɪŋ'i fo mà sà yaa ná Kile túnntunŋi Samuweli u tɪŋi i. ²¹ Puru funŋke e, ka wuu tulyeyi si li cya na u saanŋi wà kan pir'á. Nye Kisi u nyɛ Benzhamu u tɔluge shin ke, ka Kile si uru jyaŋi Sawuli pyi u à pyi pi saanŋi yyee beeshuunni funŋ'i.

²² Nye ka Kile si mpa jcyé Sawuli na, maa Dawuda kan pi á, pi à pyi pi saanŋi. Uru kyaa na Kile à jwo na “Sùpyaŋi shiŋi mii nyɛ na jcaa, ná uru u nyɛ mii jyi wuŋi ke, uru u nyɛ Zhese jyaŋi Dawuda. Uru u sí n-pa mii jyii karigii puni pyi.” ²³ Bà Kile mpyi a li jwɔmɛɛni lwó me, Dawuda tɔluge shin u à pa mpyi Izirayeli shiinbii Shwofoŋi. Uru u nyɛ Yesu.

²⁴ Mà jwo uru Shwofoŋi u pa ke, Yuhana mpyi a fyânha a yi jwo Izirayeli shiinbii pun'á, na pi pi toronkanni kɛɛnne pi i láha kapegigii na, pi i batize. ²⁵ Yuhana báaraŋi mpyi na byanhare u takwɔɔre na ke, u mpyi maha nkɔ sùpyir'á na “Yii na sônŋi na jofoo

u nyε mii ye? Shwofoonji yii nyε na sigili ke, uru bà u nyε mii mà dε! Nka wà sí n-pa mii kântugo, mii nùŋke bá à cyéε u tanhanyi mεere zànhani i.”

²⁶ Mii cìmpyiibii, wuu pi nyε Ibirayima tùluge shiinbii ke, mà bàra yii mpìi puni pi nyε na fyáge Kile na ke, wuu á uru zhwoŋi jwump'à jwo. ²⁷ Yii li cè na Zheruzalεmu kànhe shiinbii ná pi nùŋufēebii mpyi a cè na Yesu u nyε uru Shwofoonji mε. Kile tùnntunmpii jwumpe pi mpyi na ŋkálali canŋŋŋ maha canŋŋŋ ke, pi mpyi a puru yyaha cè mε. Nyε pi Yesu ntùnŋi cye kurugo, Kile tùnntunmpii jwump'à tōro pu jwuŋkanni na. ²⁸ Ali mà li ta pi nyε a nùŋŋ ta, ŋkemu ku sí n-pa ná l'e u bò mε, lire ná li wuuni mú i, pi à fànhafoonji Pilati jáare si u ta mbò kworokworocige na. ²⁹ Kile tùnntunmpii mpyi a yaaga maha yaaga séme Yesu kyaa na ke, tēni i cyire pun'à fūŋŋ ke, ka pi i u tūrige kworokworocige na mà sà ntò fanŋke e.

³⁰ Nka Kile à u nē a yige kwùŋi i. ³¹ Mpìi pi mpyi a taha u fye e mà yīri Galile kùluni i, mà kàre Zheruzalεmu i ke, u ŋeŋkwooni kântugo, u à uye cyēε pire na canmpyaa niŋyahagii funŋ'i. Pire mú pi nyε na u kyaa yu sùpyir'á numε.

³² Mii ná Barinabasi sí wi ke, Jwumpe Nintanmpe ŋwɔmεeni Kile mpyi a lwó wuu tulyey'á ke, puru wuu mú nyε na yu yii á. ³³ Wuu pi nyε pi tùluge shiin ke, Kile à lire ŋwɔmεeni fūŋŋ wuu á, Yesu ŋēŋi cye kurugo, bà l'à séme Zaburu sémeŋi kuni shɔnwuuni i na

“Mu u nyε mii Jyanj,

Ninjaa mii à pyi mu Tuŋi*.”

³⁴ Kile à Yesu nē a yige kwùŋi i, lire e u saha sù n-fwónhɔ mε, yire y'à jwo

“Yaayi niŋcēŋyi ŋwɔmεeni mii à lwó Dawuda á ke,

mii sí yire kan yii á†.”

³⁵ Y'à séme Zaburu sémeŋi cyage kabε'e lire ŋwɔmεeni kyaa na na

“Mu sù ŋε ma báarapyiŋi niŋcēŋi buwuŋi yaha u fwónhɔ fanŋke e mε‡.”

³⁶ Dawuda sí wi ke, Kile mpyi a ndemu yaa ke, Dawuda à báaraŋi pyi mà tàanna ná lire e. U à báaraŋi pyi a kwò ke, u a kwù, maa sà bàra u tiibii na, maa fwónhɔ mú. ³⁷ Nka Kile à Yesu nē a yige kwùŋi i, u nyε a fwónhɔ mε.

³⁸ Mii cìmpyiibii, yii à yaa yii li cè na uru cye kurugo, yii kapegigii sí n-jà yàfa yii na. Kile tùnntunŋi Musa Saliyaŋi mpyi na sù n-jà cyi yàfa yii na mε. ³⁹ Nka yii shin maha shin u à dá Yesu na ke, urufoo wogigii puni sí yàfa u na.

⁴⁰ Lire e ke nde Kile tùnntunmpil'à jwo ke, yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi lire kà ŋkwò nɔ yii na mε. Pire cye kurugo Kile à jwo

⁴¹ “Yii wíi, yii pi nyε yii nyε a Kile jwumpe yaha laage e mε,

nde Kile sí n-pa n-pyi ke, lire sí yii kàkyanhala, puru funŋke e yii sí n-kwù.

Yii tēn ná l'e, mii sí n-pa kani là pyi yii tūŋi i,

ndemu li nyε, wà mēε n'a mpyi a li jwo yii á,

yii mpyi na sù n-dá li na mεŠ.”»

⁴² Nyε Poli ná Barinabasi mpyi na fwore Kile Jwumpe kàlambage e ke, pi à li cya pi á, na pi pa yà jwo pir'á nde kani ninuuni kyaa na canŋŋke nimpanke na. ⁴³ Sùpyire mpyi na ŋcaali ke, mpìi pi à jyè Yahutuubii Kile kuni i ke, ka pire niŋyahamii ná Yahutuu niŋyahamii si ntaha Poli ná Barinabasi ŋwɔh'i, ka pi i wá na màban leni pi e, maa pi pyi, na Kile à ŋwɔ pi na maa pi le kuni ndemu i ke, na pi kwôro lire e.

⁴⁴ Nyε canŋŋk'à nūr'a nɔ ke, ka kànhe shiinbii fànha si ŋkàr'a sà bínni, maa Kafoonji Jwumpe lógo Poli ná Barinabasi ŋwɔ na. ⁴⁵ Yahutuubii nùŋufēebil'à tire supyiŋyahare nya ke, ka yiŋcyεge si jyè pi e, ka pi i wá na Poli ná Barinabasi jwumpe ndire páanni, maa pi cyere.

* 13:33 Zaburu 2.7 † 13:34 Ezayi 55.3 ‡ 13:35 Zaburu 16:10 § 13:41 Abakuki 1.5

⁴⁶ Nye ka Poli ná Barinabasi si yi fíniñ'á jwo pi á: «Yii Yahutuubil'á, Kile Jwumpe mpyi a yaa pu fyânha a jwo. Nka ná yii s'á cyé pu na, maa li cyêe na yii nye na jcaa shîji niñkwombaañi na me, lire e ke mpíi pi nye pi nye Yahutuu me, wuu sí n-kàre pire yyére.

⁴⁷ Naha kurugo ye yire Kafoonji Kile à jwo wuu á u Jwumpe Semenji i na

“Mii à mu tîñe, bà mu si mpyi si mpyi bènme supyishîji pun'á,

si zhwoñi jwumpe jwo diñyeni cyeyi puni i me*.”»

⁴⁸ Mpíi pi nye pi nye Yahutuu me, pir'à puru jwumpe lógo ke, pi funntanga wuubil'à Kafoonji Jwumpe le barag'e. Mpíi pi mpyi shîji niñkwombaañi ntañi laage e ke, ka pire puni si dá Yesu na.

⁴⁹ Lire pyiñkanni na, Kafoonji Jwumpe mpyi na jcaali lire kùluni puni i. ⁵⁰ Cyeebii megefeebii pi mpyi a jyè Yahutuubii Kile kuni i ke, ka Yahutuubii jùñufeebii si pire ná kànhe shinwoobii sòn mà yaha Poli ná Barinabasi na, ka pi i pi kyéregé, maa pi kòr'a yige pi kùluni i. ⁵¹ Poli ná Barinabasi nivworobil'à pi tooyi bambañi kwòro kwòr'a wu pi na†. Lire kàntugo maa ñkàre Ikoni kànhe e. ⁵² Cyelempyiibii pi mpyi Antiyoshi kànhe e ke, pire mpyi a jî funntange ná Kile Munaani na.

14

Poli ná Barinabasi à Kile jwumpe jwo Ikoni kànhe e

¹ Nye nde l'à pyi Antiyoshi kànhe e ke, lire ninuuni l'à pyi Ikoni kànhe e. Poli ná Barinabasi à sà nò Ikoni i ke, maa ñkàre Yahutuubii Kile Jwumpe kàlambage e, maa Kile Jwumpe jwo fo ka Yahutuu niñyahamii ná supyishîji sanji sùpyire tà niñyahara si dá Yesu na. ² Nka Yahutuubii pi mpyi a cyé si piye kan Yesu á ke, ka pire si dánafeebii meyi kèege supyishîji sanj'á, ka pire si yîri dánafeebii kurugo. ³ Lire ná li wuuni mú i, Poli ná Barinabasi à kwòro wani mà tère nimbwoo pyi. Pi mpyi a pi cyege taha Kafoonji Yesu na maa u kyaa yu sùpyir'á fyagara baa. Kafoonji mpyi maha fànhe kaan pi á, pi i kakyanhala karigii ná kacyeenjkii pyi. Lire cye kurugo pi mpyi maha li cyêe na jwumpe pi nye na yu na Kile à jwò ke, na puru na nye sèe. ⁴ Nye lir'à pyi ke, ka kànhe shiinbii si ntáa, ka taage kà si mpyi ná Yahutuubii kàmpanjke e, ka ku sanjke si mpyi ná Yesu túnntunmpil'e.

⁵ Yahutuubii ná supyishîji sanji ná pi jùñufeebii mpyi a bê li na, si Poli ná Barinabasi kyéregé, si pi wà mbò ná kafaayi i. ⁶ Poli ná Barinabasi à pa jçè na pi na pire tabonjo caa ke, maa fê a kàre Likayoni kùluni i, Lisitiri ná Deribe ná yi kwùumpe kányi na. ⁷ Mà pi yaha wani, pi mpyi maha Jwumpe Nintanmpe yu.

Pii mpyi na sàñji na Poli ná Barinabasi na nye yasunyò

⁸ Nàñi wà na mpyi Lisitiri kànhe e, u tooyi mpyi a fàan. U mpyi a si cwàhómáfoo. ⁹ Canjka mà Poli ná Barinabasi yaha pi i yu ná sùpyire e, uru nàñi ninteenji na mpyi sùpyire shwòhòl'e. U mpyi na Poli jwumpe núru. Ka Poli si mpa u yal'a wíi mà li nya na dániyañi nye u á, u jà a cùñjò. ¹⁰ Ka u u jwo fànha na: «Yîri, ma a ntíl'a yyére ma tooyi na!» Ka nàñi si yi a yîr'a yyére, maa ntíi na jaare. ¹¹ Sùpyir'à lire nya ke, maa jwo fànha na pi shæenre e: «Kakyanhala! Yasunji yà à yiye kèenñ'a pyi sùpyii, mà tîg'a pa wuu yyére!» ¹² Ka pi i Barinabasi mege le Zusi, pi yasunmbwòhe mege ku mpyi kure. Yasunjke mege ku mpyi Erimesi ke, kuru ku mpyi maha Zusi túnnture yu, ka pi i kuru mege le Poli na, jaha na ye uru mpyi maha jwumpe yu. ¹³ Yasunjke Zusi bage na mpyi kànhe tajjijwòge na. Nge u mpyi maha kuru sunni ke, ka uru si nupyahigii cyi cù, maa cire yafyænre myígile cyi yacyi i, mà pa yyéenje yyéenje kànhe tajjijwòge na. U ná sùpyire la mpyi si yire niyi bò si mpyi sáraga Poli ná Barinabasi á.

¹⁴ Poli ná Barinabasi à pa yire cè ke, ka pi nàvunjo wuubii si pi vàanntinji cwòn cwòn, maa fyâl'a pi jùñjò bêt, maa jwo fànha na: ¹⁵ «Wuu cìnmpyiibii, jaha kurugo yii nye na nde pyi ye? Wuu na nye sùpyii, yii fiige. Wuu à pa mpa Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, na yii

* **13:47** Ezayi 49.6 † **13:51** Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wíi.

kàntugo wà jcyii laaga baa karigii na, Kilenji jyyi wuñi u à nìjyinjì ná jìhke ná suumpe lwòhe ná ku funṅṅo yaayi dá ke, yii i yyaha kèennḡe uru Kilenji á. ¹⁶ Tèni là à tòro, Kile mpyi a supyishinjì puni yaha pi i pi jyyi kurigii jaare. ¹⁷ Nka lire ná li wuuni mú i, Kile maha u tàange cyèere yii na ná kacennjii nijyahagil'e: u maha zàhe kaan yii á na yîri nìjyinjì na, maa yii sùmanji pyi u u jwṅge u tèefaani i, maa jyyinjì kaan yii á fo maha yii funṅṅyì táan.»

¹⁸ Poli mée jye u à mpe jwumpe puni jwo ke, pi à kànha maa jà a sùpyire sige nìiyi mbònjì na, si mpyi sàraga pi á.

¹⁹ Lire kàntugo ka Yahutuubii pìi si yîri Antiyòshi kànhe ná Ikoni kànhe e, maa mpa sùpyire sòn a wà pi na, ka pi i Poli wà a cyán ná kafaayi i, maa u filil'a sà jcyán kànhe kàntugo. Pi mpyi na sònjì na u à kwù. ²⁰ Nka cyelempyiibil'à pa bínni u taan ke, ka u u yîri mà jyè kànhe e. Kuru canṅa nùmpañṅa, ka u ná Barinabasi si yîri wani mà kàre Deribe kànhe na. ²¹ Nyè Poli ná Barinabasi à Jwumpe Nintanmpe jwo Deribe kànhe e, ka shinjyahara si dá Yesu na, maa mpyi u cyelempyi.

Poli ná Barinabasi à nùr'a kàre Antiyòshi kànhe e

Lire kàntugo ka Poli ná Barinabasi si nùr'a kàre Lisitiri kànhe e, maa yîri wani mà kàre Ikoni kànhe e, maa nùr'a yîri wani mà kàre Antiyòshi kànhe e, kuru na jye Pisidi kùluni i. ²² Pi nintorobii na yire kànyì na, pi mpyi maha màban leni cyelempyiibil'e, maa pi yerege bà pi si mpyi si njkwòro Kile kuni i mε. Pi mú mpyi maha yi yu pi á na: «Wuu à yaa wuu yyefugo kariijì nijyahagii kwù wuye e si nta jyyè Kile Saanre e.»

²³ Dánafeebii kurunji yi mpyi yire kànyì na ke, ka Poli ná Barinabasi si kacwənrìbii pìi cwənr'a yaha yire kurunji puni ninjin ninjinnjì jùṅṅo na. Lire kàntugo maa sùnṅjì le, maa Kile jaare pi kyaa na. Kafoonji Yesu na pi à dá ke, maa pi kyaa le uru cye e.

²⁴ Lire kàntugo maa Pisidi kùluni jyiile maa njkàre Panfilì wuuni i. ²⁵ Pi à Kile jwumpe jwo Perige kànhe e mà kwò ke, maa njkàre Atali kànhe e.

²⁶ Pi à nò wani ke, maa jyè bakwəṅge e mà kàre Antiyòshi kànhe e. Báarañi u nge Poli ná Barinabasi à pyi amε ke, wani kuru kànhe na dánafeebii mpyi a Kile jaare pi na maa pi le Kile cye e uru báarañi mpyinjì mε na, bà Kile si mpyi si jwṅ pi na si pi tège mε. ²⁷ Pi à nò wani ke, maa dánafeebii puni bínni. Kile mpyi a pi pyi pi à jà a yaaga maha yaaga pyi ke, mà bàra pyinjanni na Kile mpyi a daniyañi kuni cyèe supyishinjì sanñi na ke, maa yire puni yyaha jwo dánafeebil'á. ²⁸ Maa ntènn'a tère nimbwoo pyi ná pi e wani.

15

Dánafeebil'à mpìnni nimbwoo pyi Zheruzalemu i

¹ Yahutuubii dánafeebii pìi mpyi a yîri Zhude kùluni i mà pa Antiyòshi kànhe e, cìnmpyiibii dánafeebii pi mpyi pi jye Yahutuu mε, maa mpa a pire kàlali maa njko pir'á na: «Yii aha mpyi yii jye a kwòṅ mà tàanna ná Kile tùnntunñi Musa Saliyañi i mε, yii sì nùmpañṅa ta mε.» ² Poli ná Barinabasi jye a mpyi a jee puru jwumpe na mε, ka ti i mpyi nàkaana pi shwəhəl'e fo mà ti jaanṅa. Li jye a pa jwṅ mε fo ka li i yaa mà Poli ná Barinabasi ná piiberii tun Zheruzalemu kànhe e, pi sà mpe jwumpe cyèe Yesu tùnntunmpii ná kacwənrìbii na.

³ Ka dánafeebii kurunje si pi tùgo. Pi ninjaribil'à tòro Fenisi kùluni ná Samari wuuni i. Mpii pi jye pi jye Yahutuu mε, pyinjanni na pir'à piye kan Yesu á ke, ka pi i lire yyaha jwo cyire kùligii cìnmpyiibil'á. Puru jwumpe mpyi a cìnmpyiibii puni funṅṅyì táan sèl'e. ⁴ Poli ná u shèrefeebil'à sà nò Zheruzalemu i ke, ka dánafeebii kurunje ná Yesu tùnntunmpii ná kacwənrìbii si pi jùṅṅo bê a jwṅ. Yaaga maha yaaga pi à jà a pyi Kile fànhe cye kurugo ke, ka pi i yire puni yyaha jwo pi á. ⁵ Farizhènbii pi mpyi a dá Yesu na ke, ka pire pìi si yîri maa jwo: «Supyishinjì sanñi sùpyiibii pi à dá Yesu na ke, fànha kyaa li pire pi kwòṅ, mà bàra lire na, pi à yaa pi a Musa Saliyañi kurigii sanñkii jaare.»

⁶ Lir'à pyi ke, ka tùnntunmpii ná kacwənrìbii si bínn'a tèen, maa piye nya puru jwumpe na. ⁷ Pi à puru jwumpe òri piye shwəhəl'e mà mò, ka Pyeri si mpa yîri maa jwo:

«Mii cìnmpyiibii, yii à li cè, mà lwó fo tèemóni i Kile à mii cwǎnrǎo yii shwǎhǎl'e, bà mii si mpyi s'a Jwumpe Nintanmpe yu supyishinji sanŋ'á, pi i pu lógo, si dá Yesu na mε. ⁸ Kile sí u à sùpyire puni zòmpii cè ke, ur'à li cyèe na ur'à ƚεε supyishinji sanŋi na, lire kurugo u à u Munaani le pi e bà u à li le wuu e mε. ⁹ Kile ƚƚε a s̄ɲcwǎnrǎgo pyi wuu ná pire shwǎhǎl'e mε. U à pi zòmpii f̄iniƚε, ƚaha na yε pi à dáníyanji pyi Yesu na.

¹⁰ ƚƚε wuu Yahutuubii, tugure ti ƚƚε wuu ná wuu tulyeyi ƚƚε a jà ti na mε, ƚaha na yii à cyè Kile ƚyii wuuni na si tire tèƚε mp̄ii cyelempyiibii ƚun'ƚi yε? ¹¹ Yii àha funŋo wwò li na na bà wuu à dá li na mε, amuni pire mú à dá li na na Kafoonji Yesu à ƚwǎ wuu na maa wuu shwǎ.»

¹² Ka sùpyire puni si fyâha maa núru, kakyanhala karigii ná kacyeenƚkii Barinabasi ná Poli à pyi Kile f̄anhe cye kurugo supyishinji sanŋi shwǎhǎl'e ke, ka pi i cyire jwo pi á. ¹³ Pi à jwo a kwò ke, ka Yakuba* si jwumpe lwó maa jwo: «Mii cìnmpyiibii, yii lógo na ƚwǎ na. ¹⁴ Mà lwó fo ku tasiige e, Kile à yákili yaha supyishinji sanŋi na, maa p̄ii cwǎnrǎo pi shwǎhǎl'e mà pyi uye wuu pyiƚkanni ndemu na ke, Simo Pyeri à yire jwo yii á. ¹⁵ Puru jwumpe ná Kile túnntunmp̄ii jwump'à pa b̄e niƚkin na, bà yi mpyi a séme Kile Jwumpe Semenji i na

¹⁶ «Lire kàntugo mii sí núru n-pa,

Dawuda bage k'à cwo ke, mii sí kuru faanra sahanƚi.

Mii sí n-pa ku ƚkununƚyi ȳirige si nt̄ii sahanƚi,

¹⁷ Mp̄ii pi ƚƚε pi ƚƚε Yahutuu mε, bà pire puni si mpyi si mpa mii Kafoonji Kile á, s'a mii p̄ere mε.

Mii à supyishinji sanŋi yyer'a pyi naye wuu, pi raa mii p̄ere†.

¹⁸ Cyire karigii mii Kafoonji Kile à cyèe fo tèemóni i.»

¹⁹ Lire kurugo mii Yakuba á, supyishinji sanŋi sùpyiibii pi à piye kan Kile á ke, wuu àha núru tuguro taha pire ƚun'ƚi mε. ²⁰ ƚka wuu letεε kan pi á, wuu u yi jwo pi á na pi àha raa yasunƚyi kyaare kyàa mε, pi àha raa jacwǎrǎo pyi mε, yatǎoge k'à kwû mà ta s̄ishan ƚƚε a fwordo k'e mε, pi àha kuru kyà mε, pi àha raa s̄ishange lȳi mε. ²¹ Yii à li cè na mà lwó fo tèemóni i, canŋonŋo maha canŋonŋo, Musa Saliyanji jwumpe na ƚkálali Kile Jwumpe kálambayi i kányi puni i.»

Yesu túnntunmp̄il'à letεε tun supyishinji sanŋi dánafeebil'á

²² Yakuba a jwo a kwò ke, ka túnntunmp̄ii ná kacwǎnr̄ibii ná dánafeebii kurunƚke shiinbii puni si b̄e li na na pi p̄ii cwǎnrǎo piye shwǎhǎl'e pi bâra Poli ná Barinabasi na, pi tun Antiyǎshi kànhe e. ƚƚε Zhude pi maha mpyi Barisabasi ke, ka pi i uru ná Silasi cwǎnrǎo, pire shiin shuunninji tayyerege mpyi a p̄e cìnmpyiibii dánafeebii shwǎhǎl'e. ²³ Letεenji pi mpyi a séma kan pi á pi sà ƚkan ke, yi mpyi a séme ur'e na:

«Wuu cìnmpyiibii dánafeebii pi à fwordo supyishinji sanŋi i ná pi ƚƚε Antiyǎshi kànhe ná Siri k̄ini ná Silisi wuuni i ke, wuu fwù na ƚƚε yii na. Wuu pi ƚƚε Yesu túnntunmp̄ii ke, wuu ná dánafeebii kurunƚke kacwǎnr̄ibii pi à ƚge letεenji tun yii á. ²⁴ Wuu à lógo na p̄ii na ƚƚε a ȳiri naha wuu yyére mà kàr'a sà yii yákilibii wùrugo ná jwumpe p'e fo mà yii funƚyi pyi y'à pen, mà li ta wuu bà pi à pi tun mε.

²⁵ Lire kurugo wuu pun'à wwò a t̄en maa b̄e li na, si p̄ii tun yii á, mà bâra wuu nt̄annamacinmpyiibii Barinabasi ná Poli na. ²⁶ Pire shiin shuunnin'á piye kan wuu Kafoonji Yesu báaran'á fo na ƚko si mp̄ôn pi múnahigil'e. ²⁷ Wuu à Zhude ná Silasi tun mà bâra pi na, ƚje wuu à jwo sémenji i ke, pire yabilimp̄ii sí yire jwo yii á.

²⁸ Kile Munaani à ndemu cyèe wuu na, ka wuu u ƚεε li na ke, lire li ƚƚε, wuu ƚƚε a yaa wuu tugure tabεε tèƚε yii ƚun'ƚi, ná ƚcyii kapyaaƚii bà mε. Wuu sí yi jwo n-waha yii á, ²⁹ yii àha raa yasunƚyi kyaare kyàa mε, yii àha raa s̄ishange lȳi mε, yatǎoge k'à kwû

* **15:13** Yakuba na mpyi Yesu cìnmpworo maa mpyi Zheruzalemu dánafeebii kurunƚke yyaha yyére shinji. † **15:17** Amosi 9.11, 12

mà ta sìshan nyε a fworò k'e mε, yii àha kuru kyaare kyà mε, yii láha jacwǎore na. Yii aha láha cyire karigii mpyiŋi na, lir'à ñwǎ. Wuu fwǎ nyε yii na.»

³⁰ Nyε ka pi i pi yaha pi à kàre. Pi à sà nǎ Antiyǎshi kànhe e ke, maa dánafeebii bínni, maa letεrɛŋi kan pi á. ³¹ Ka pi i u kâla, yεrɛyi jwumpe pu mpyi u e ke, puru jwumpe mpyi a sàa pi funɲyi táan. ³² Zhude ná Silasi u nyε Kile túnntunmpii ke, ka pire si yεrɛye niɲyahaya kan cǐnmpyiibii dánafeebil'á, maa màban le pi e Kile kuni i, ³³ maa ntèen wani mà tère pyi ná pi e. Lire kántugo ka dánafeebii si jwó le pi á, maa pi tùugo. Cyage e pi mpyi a yîri ke, ka pi i núr'a kàre wani pi tunveebii yyé. [³⁴ Ka Silasi si li lwó uye funɲ'i si ntèen Antiyǎshi kànhe e.]

³⁵ Ka Poli ná Barinabasi si tère pyi Antiyǎshi e. Sùpyire tabεrε niɲyahara mpyi a bâra pi na, pi i sùpyire kâlali, maa Kafoonji jwumpe yu pi á, puru pu nyε Jwumpe Nintanmpe.

Poli ná Barinabasi à láha piye na

³⁶ Lire kántugo ka Poli si Barinabasi pyi: «Wuu à Kafoonji jwumpe jwo kànyi njemu na ke, wuu núr'a shà wani, wuu sà dánafeebii kàanmucya kampyi pi wá na sì yyaha na Kile kuni i.»

³⁷ Mà pi yaha pi i ñko raa núruli, Yuhana pi maha mpyi Marika ke, Barinabasi la mpyi uru si ñkàre ná pire e. ³⁸ Ka Poli si jwo na u nyε a yaa u kàre ná pire e mε, ñaha na yε mà pire yaha Panfili kùluni i, u à nùru pire fye e, u saha nyε a pire tège pi báaraŋi na mε. ³⁹ Nyε ka li i mpyi jwuɲyahama pi shwǎhǎl'e fo ka pi i láha piye na. Ka Barinabasi si Marika bâra uye na, ka pi i jyè bakwǎge e, mà kàre Sipiri kini i. ⁴⁰ Poli wi ke, ka uru si Silasi bâra uye na. Ka dánafeebii si jwó le pi á, maa pi kyaa le Kile cye e, bà Kafoonji si mpyi si ñwǎ pi na, si pi tège mε. ⁴¹ Lire kántugo ka pi i ñkàre Siri kini i, maa yîri wani mà kàre Silisi kùluni i. Lire tooy'e, pi mpyi maha màban leni dánafeebil'e.

16

Timoti à bâra Poli ná Silasi na

¹ Lire kántugo ka Poli ná Silasi si ñkàre Dεribe kànhe e, maa yîri wani mà kàre Lisitiri kànhe e. Cyelemɲaŋi wà na mpyi wani Lisitiri kànhe e, uru mεge na mpyi Timoti. U nuŋi na mpyi dánafoo, Yahutu u mpyi ure, ñka u tuŋi na mpyi Gireki. ² Cǐnmpyiibii dánafeebii pi mpyi Lisitiri kànhe e, mà bâra mpai pi mpyi Ikoni kànhe e ke, pire mpyi na u mεtange yiri. ³ Lire kurugo Poli la mpyi si u pyi u báarapyiŋε. Nyε Yahutuubii pi mpyi wani ke, pire kurugo, ka Poli si u kwǎn, ñaha na yε sùpyire puni mpyi a cè na u tuŋi na nyε Gireki*. ⁴ Pi niŋkaribii na, kànha maha kànha na pi à tòro ke, Yesu túnntunmpii ná Zheruzalεmu kànhe dánafeebii kacwǎnribii mpyi a karigii ñcyiimu jwo ke, ka pi i cyire jwo yire kànyi dánafeebil'á, maa li cya pi á, na pi a cyi kurigii ñaare. ⁵ Là mpyi na bârali dánafeebii kuruyi fànhe nyahaŋi na, pì sí i bârali pi na canɲa maha canɲa.

Kile kacyeeni l'à Poli pyi u à kàre Masedoni kùluni i ke

⁶ Nyε Poli ná u shèrεfeebii la mpyi si sà Kile jwumpe jwo Azi kùluni i, ñka Kile Munaani nyε a ñεε mε. Lire e ka pi i Firijyi kùluni jyiile mà kàre Galati kùluni i. ⁷ Pi à sà byanhara Misi kùluni na ke, ka pi la si mpyi si ñkàre Bitini wuuni i, ñka Yesu Munaani † nyε a ñεε mε. ⁸ Nyε ka pi i Misi kùluni jyiile mà kàre Torasi kànhe na. ⁹ Mà Poli yaha wani, Kile à kani là cyèe u na. Canɲka numpilage e, u à Masedoni kùluni shinɲi wà niɲjyerewe ñya, ka uru si jwo: «Poli, mi i na mu ñaare, ta ma Masedoni i ma a wuu tège.»

* **16:3** Ná Timoti nuŋi sí mpyi Yahutu, lire e pi mú mpyi maha u wíi Yahutu. Ñka Yahutuubii pi jà pi a u wíi Yahutu sèe wu, u mpyi a yaa u kwǎn mà tàanna ná pi saliyaŋi i. Poli à Timoti pyi u à uye kan pi à kwǎn bà u si mpyi si mpyi Yesu Kirisita shenrε jwufoo niɲcεnɲε Yahutuubii shwǎhǎl'e mε. † **16:7** Yesu Munaani ná Kile Munaani nyε niɲkin.

¹⁰ Nye Poli à yire jwo wuu á ke, ka wuu‡ u ntíl'a li lwó wuye funŋ'i si ñkàre Masedoni i, naha na ye wuu à li nya na nàkaana baa, Kile à li cyêe wuu na na wuu sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani shiinbil'á.

Lidi à uye kan Kafoonji á Filipi kànhe na

¹¹ Ka wuu u yîri Torasi kànhe e, maa bakwɔɔge lwó maa ntíl'a kàre Samotirasi kànhe e. Kuru canŋa nùmpañja, maa ñkàre Neyapolisi kànhe e. ¹² Maa yîri wani mà kàre Filipi kànhe na, kuru ku nye Masedoni kùluni kànhe niŋcyiige, maa mpyi Ɔrɔmu shiinbii màrampe e. Wuu à canmpyaa pyi kuru kànhe e. ¹³ Canŋonk'á pa nɔ ke, ka wuu u ñkàre kànhe kàntugo yyére dùge ñwɔge na, naha na ye wuu à li ta na wani pi maha Kileñarege pyiŋ. Wuu à sà cyeebii mpiimu ta pi à bínni wani ke, wuu à Kile jwumpe jwo pir'á. ¹⁴ Pire cyeebil'e, wà mege na mpyi Lidi, uru mpyi a yîri Cyatiri kànhe e, u mpyi na fyáge Kile na. Uru ceenji mpyi maha vâanŋyi niŋyeŋyi longara wuyi péreli. Ka Kafoonji Kile si u zòmbilini múgo, maa u pyi u à ñee Poli jwumpe na. ¹⁵ Ka u ná u pyenge shiinbii puni si batize. Lire kàntugo ka u u wuu pyi: «Ná yii s'á dá li na na sèenji na mii à naye kan Kafoonji á, yii a ma mii pyenge e.» U à wuu kárama fo wuu à ñee.

Pi à Poli ná Silasi cû a tò kàsuni i

¹⁶ Canŋka mà wuu niŋkaribii yaha Kileñarege cyage e, wuu à círi ná bilicwonji w'e. Jínanji wà na mpyi u e, uru jínanji mpyi maha u pyi u u ceere pyi. Uru ceenji mpyi maha wyérenyahaga taa lire céepyiini i na ñkaan u ñùŋufeebil'á. ¹⁷ Ka uru ceenji si ntaha wuu ná Poli fye e, maa ñko fànha na: «Mpii shiinbii na nye Kilenji nìnyi wunji báarapyii. Kuni i zhwonji nye na ntaa ke, lire pi nye na ñcyêre yii na.»

¹⁸ Ceen'á lire pyi canmpyaa niŋyahagii funŋ'i, li nye a pa ñwɔ me. Canŋka ka Poli lùyiri wunji si yyaha kèenne u á, maa jínanji pyi: «Yesu Kirisita mege na, fworonje ceenji i.» Ka jínanji si ntíl'a fworonje u e. ¹⁹ Uru bilicwonji ñùŋufeebil'á li nya na wyérenji pire nye na ntaa u céepyiini cye kurugo ke, na lire kuni na ñko s'a ntùni ke, ka pi i Poli ná Silasi cû, cyage e sùpyire maha bínnini ke, maa ñkàre wani ná pi e fànhafeebii yyére. ²⁰ Pi à nɔ wani ke, maa jwo yukyaabil'á: «Mpii shiinbii wá na wuu kànhe nya na wùruge. Yahutuu pi nye pi pi. ²¹ Pi wá na karigii ñcyiimu yu sùpyir'á ke, kapyimbaagii cyi nye cyi cyi, wuu Ɔrɔmu shiinbii si ñee cyi na, si nta ñjyere cyi mpyi na me.»

²² Sùpyir'á yire lógo ke, ka pi lùgigii si yîri Poli ná Silasi taan. Ka yukyaabii si pi pyi pi à pi vâanŋyi ñiril'a wwû pi na, maa pi bwòn ná kàsorigil'e. ²³ Pi à pi bwòn sèl'e mà kwò ke, maa pi le kàsuni i, maa kasubage kàanmucyafoonji pyi u a pi kàanmucaa sèl'e. ²⁴ Pi à puru jwo kàanmucyafoonj'á ke, ka u u ntíl'a Poli ná Silasi lènje kasubage bapyεεgii puni kàntugo yyére wuuni i, maa pi tooyi le a shwôho cinŋke kà na.

²⁵ Nye niŋinŋe byanhampe e, Poli ná Silasi mpyi na Kile ñáare, maa Kile pèente myahigii cêe, kàsujyiibii sanmpii sí i nùru. ²⁶ Mà pi yaha puru na, ka ñinŋe si mpâl'a cyêenne, maa kasubage cúnŋɔ cúnŋɔ sèe sèl'e, ka ku ñwɔyi puni si ntíl'a múgo, ka kàsujyiibii puni yòroyi si ñkwòn ñkwòn a láha pi na. ²⁷ Ka kasubage kàanmucyafoonji si ñè. U à kasubage ñwɔyi nya y'á múgo ke, maa wá na sònnji na kàsujyiibil'á fê a fworonje, maa u ñwɔtɔnge ñiril'a wwû si ntège uye bò*. ²⁸ Ka Poli si jwo fànha na: «Ma hà kapii pyi maye na me! Wuu puni na naha naha!»

²⁹ Nye ka kasubage kàanmucyafoonji si bènme cya. U fyagara wunji fo na ñcyèenni, maa fyâl'a jyè babilini i, mà sà ñcwo Poli ná Silasi fere e. ³⁰ U à yîri ke, maa pi yige ntàani na,

‡ **16:10** Luka à jwo: «wuu»: lir'á li cyêe naha ñke cyage e u à bàra Poli na, pi i báare siŋcyan. § **16:13** Filipi kànhe Yahutuubii nàmbaabii nye a mpyi a ke kwò me. Lire e kuni nye a mpyi a kan pi á pi Kile Jwumpe kàlambaga cyán wani me. Lire kurugo Yahutuubii mpyi maha piye bínnini lwòhe ñwɔge na kànhe kàntugo. Làdaabii pi mpyi maha mpyi tufeempe ntaŋi kurugo ke, kuru lwòhe pi mpyi maha ntège na pire pyi. * **16:27** Ɔrɔmu shiinbil'á, kasubage kàanmucyafoonji ká mpyi u nye na ku kàanmucaa na ñwɔge me, ka kàsujyiini wà si fworonje, nde li mpyi a yaa li pyi uru kàsujyiini na ke, lire pi maha mpyi ku kàanmucyafoonji na.

maa jwo: «Na cìnmpyii, naha mii à yaa mii u pyi si nùmpañña ta ye?» ³¹ Ka pi i u pyi: «Dá Kafoonji Yesu na, lire ká mpyi, mu ná ma pyenge shiinbii sí nùmpañña ta.»

³² Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si Kafoonji jwumpe jwo u ná u pyenge shiinbii pun'á. ³³ Kuru numpililyage e, ka kasubage kànmucyafoonji si nkàre ná Poli ná Silasi i, maa sà pi nɔɔyi wyere pyi, maa ntíl'a batize mà bâra u pyenge shiinbii puni na. ³⁴ Lire kàntugo maa Poli ná Silasi pyi pi à dùgo u bage ninyiñi na, maa pi kan pi à lyî. Uru nàñi ná u pyenge shiinbii puni mpyi funntange e, naha na ye pi mpyi a piye kan Kile á.

³⁵ Nye nyèg'à pa múgo ke, ka yukyaabii kurunke si pii tun pi sà yi jwo kasubage kànmucyafoon'á na u Poli ná Silasi cye yaha. ³⁶ Ka kasubage kànmucyafoonji si sà Poli pyi: «Fànhafeebii naha a tūntunmii yaha pi à pa yi jwo mii á na mii u yii cye yaha. Yii sí n-jà n-fworo s'a sì yyeñinke e.» ³⁷ Ka Poli si pi pyi: «Pi nyε a wuu yal'a yíbe mε, maa wuu bwòn, mà li ta wuu na nyε Ɔrɔmu shiin†. Lire kàntugo pi à wuu le kàsuni i. Numε, pi la na nyε si nùru wuu n̄wɔhɔ njige kàsuni i la? Lire mpyi nyε mε, fo pire yabilimpìi pi pa wuu yige.»

³⁸ Ka tūntunmpii si núr'a kàr'a sà yire jwo yukyaabil'á. Pi à lógo na Poli ná Silasi na nyε Ɔrɔmu shiin ke, ka pi i fyá, ³⁹ maa nkàr'a sà piye mpìnni kan Poli ná Silasi á, maa pi yige kàsuni i, maa li náare pi á na pi fworo kànhe e. ⁴⁰ Pi à fworo kàsuni i ke, maa nkàre Lidi yyére, mà sà dánafeebii ta wani, maa pi yere maa màban le pi e, maa nta a kàre.

17

Nyàhanjgurugunji u à pyi Tesaloniki kànhe e ke

¹ Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si ntòro Anfipolisi kànhe e, maa yîri wani maa sà ntòro Apoloni kànhe e mà kàre Tesaloniki kànhe e. Kile Jwumpe kàlambage kà na mpyi wani Yahutuubil'á. ² Bà Poli mpyi maha ntêe na li pyi mε, canñonke ká nɔ, u mpyi maha nkàre Kile Jwumpe kàlambage e. Canñonyi taanre funñ'i, nje y'à séme Kile Jwumpe Semεñi i ke, ka u ná wani shiinbii si jwo yire kyaa na. ³ U mpyi maha yi fíniñi na yu pi á, maa li cyére pi na na fànha ku mpyi ku ki Kile Nijcwɔnrɔñi u kyéreg'a bò, u u jè a fworo kwùñi i. U mpyi maha pi pyi: «Yesu kyaa mii nyε na yu yii á ke, uru u nyε Kile Nijcwɔnrɔñi.» ⁴ Yahutuubii pii mpyi a nyε puru jwumpe na, maa bâra Poli ná Silasi na. Mpii pi mpyi na fyáge Kile na Girékiibil'e ke, ka pire nijyahamii ná cyeebii mεgefēebii pii nijyahamii mú si dá.

⁵ Ka lire yijcyεge si jyè Yahutuubii jñufēebil'e, ka pire si kànhe supyifahafahayi yà yyer'a wà yiye na, maa yi sòn mà wà Poli ná Silasi na. Ka yire si jwunyahama yîrige sùpyire shwɔhɔl'e fo mà kànhe puni nyàha a wùrugo. Maa piye tug'a kàre Zhasɔn pyenge e, mà sà a Poli ná Silasi caa si jçû raa ma sùpyire cyage e. ⁶ Pi nyε a sà Poli ná Silasi ta wani mε, maa Zhasɔn ná dánafeebii piiberii cù a kàre fànhafeebii cyage e maa jwo fànha na: «Nte sùpyire ti nyε na dijnyεñi puni nyàha na wùruge ke, numε pir'à nɔ naha wuu yyére! ⁷ Zhasɔn yyére pi à sunmbage lèñe, mà li ta karigii cyi nyε cyi ná Ɔrɔmu saanbwàhe saliyani nyε a bê mε, cyire pi nyε na yu. Pi wá na nkɔ na saanñi waberε na nyε, na uru mεge na nyε Yesu.»

⁸ Puru jwumpe ndògonji mpyi a sàa kànhe shiinbii ná fànhafeebii yákilibii wùrugo. ⁹ Mà tàanna ná saliyani i, wyére Zhasɔn ná u pyenge shiinbil'à kan a yaha fànhafeebil'á pi i nta a pi yaha.

Poli ná Silasi à Kile jwumpe jwo Bere kànhe e

¹⁰ Numpilag'à pa wwò ke, ka dánafeebii si ntíl'a Poli ná Silasi pyi pi à kàre Bere kànhe e. Pi à sà nɔ wani ke, maa ntíl'a jyè Yahutuubii Kile Jwumpe kàlambage e. ¹¹ Yahutuubii pi mpyi Bere kànhe e ke, pire mpyi funñcεññefee mà tòro Tesaloniki kànhe wuubii na. Kile jwumpe ndògonji mpyi a táan pir'á sèe sèl'e. Jwumpe Poli ná Silasi mpyi maha yu ke, pi

† 16:37 Mpii pi nyε pi nyε Ɔrɔmu shiin mε, yukyaabii mpyi maha pi pyi pi à pire bwòn maa nta a pi yíbe. Nka li mpyi na fún mà Ɔrɔmu shin pyi amuni. Poli ná Silasi mpyi Ɔrɔmu shiin, lire e ke pi mpyi a yaa pi bwòn mε.

mpyi maha puru kàanmucaa canŋa maha canŋa, si ɲcè kampyi pu ná Kile Jwumpe Semenji wumpe na ɲye ninŋin. ¹² Lir'à pyi ke, ka Yahutuubii niɲyahamii si dá Yesu na. Girekiibii shwəhəl'e, ka cyeebii meɣefeebii niɲyahamii ná nambaabii niɲyahamii mú si dá Yesu na. ¹³ Ŋka Tesaloniki kànhe Yahutuubii pìl'à lógo na Poli ná Silasi wá na Kile jwumpe yu Bere kànhe e ke, ka pire si ɲkàr'a sà Bere kànhe shiinbii sòn a wà pi na. ¹⁴ ɲye ka cìnmpyiibii dánafeebii si ntíl'a Poli pyi u à kàre suumpe lwəhe ɲwəge na, maa sà bakwəge kà lwó, ka Silasi ná Timəti si ntèen wani Bere kànhe e. ¹⁵ Mpii pi mpyi a kàr'a sà Poli tūugo ke, pìr'à kàr'a sà u yaha fo Atəni kànhe e. Pi ninurubii na, ka Poli si yi jwo pi á na pi sà yi jwo Silasi ná Timəti á, na pi a fyáa, pi a si uru ɲwəh'i.

Poli à jwo ná Atəni kànhe ɲcèfeebil'e

¹⁶ Mà Poli yaha u u Silasi ná Timəti sigili Atəni kànhe e, u à li kàanmucya mà li ɲya na kàn'h'à ɲi yasunɲyi na, ka lire si sàa pən u e. ¹⁷ ɲye Yahutuubii ná supyishiɲi sannji u mpyi na fyáge Kile na ke, u mpyi maha si na yu ná pire e Kile Jwumpe kàlambage e. Canŋa maha canŋa, u mpyi maha si sùpyire tabinni yi i, u aha sà mpiimu ta wani ke, u mpyi maha jwo ná pire e. ¹⁸ Ka Epikuri tonjkuni shiinbii pìl'á ná Sitoyiki tonjkuni shiinbii pìl'á si mpa na yu ná Poli i*. Pi pìl'à jwo: «Naha jwuɲyahama ɲge nàɲi ɲye na yu ye?» Ka pìl'á si jwo: «Yasunɲyi yi ɲye yi ɲye naha wuu yyére mɛ, li naha kee yire kyaa u ɲye na yu.» Pi à yire jwo ɲaha na ye Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo pi á Yesu ná kwuɲeni kyaa na†.

¹⁹ Ka pi i Poli yyer'a kàre kànhe jwumpe tabinnige e, pi maha kuru cyage meɣe pyi: «Areyopazi». Pi à nə wani ná u e ke, maa jwo: «Ná kàlanji nivənnji i mu à pa ke, wuu la ɲye ma a yà jwo wuu á uru kàmpañke na. ²⁰ Naha kurugo ye jwumpe mu ɲye na yu ke, puru na ɲye jwumə nivənmə wuu á, lire kurugo, wuu la na ɲye ma a pu yyaha yal'a jwo wuu á.»

²¹ Atəni kànhe shiinbii puni ná nàmpwuunbii pi mpyi pi shwəhəl'e ke, pire mpyi maha pi tənì fànha lwó kafənni kani ndògoɲi ná li bàraɲi na.

²² Mà Poli niɲjyerenji yaha kànhe jwumpe tabinnige e, u à jwo: «Yii Atəni kànhe shiinbii, mii à li kàanmucya mà li ɲya na yii na Kile caa cyanjkannigii shiɲi puni na. ²³ Naha kurugo ye mà mii yaha ɲani na yii kànhe e, yaaga maha yaaga yii ɲye na sunni ke, mii à yire puni ɲya. Ali mii à sémere tà ɲya t'à séme tasunŋke k'e, na “Kilenji u ɲye sùpya ɲye a u cè mɛ.” Uru Kilenji yii ɲye na mpère mà li ta yii ɲye a u cè mɛ, uru kyaa mii ɲye na yu yii á.

²⁴ Uru u ɲye Kile. Uru u à diɲyeni ná u funŋə yaayi puni dá ke, uru u ɲye niɲyiɲi ná ɲiŋke Kafoonji. U ɲye na ntèn sùpya bafanrage e mɛ. ²⁵ Kile ɲye a tige na sùpya u báara pyi si ntaha uru tège mɛ, ɲaha na ye uru u maha shiɲi ná ɲəni ná yi sanɲyi puni kaan sùpyire pun'á. ²⁶ U à supyishiɲi puni pyi u à fworro shin ninŋin i, maa pi pyi pi à tèn ɲiŋke cyeyi puni i, maa tērigii láha láha cyiye na, maa pi tateenyi tēgigii láha láha cyiye na mà kan pi á. ²⁷ U à lire pyi bà pi puni si mpyi s'a uru Kile caa, bà wà maha yaaga caa na märe mɛ, mà li ta u laage ɲye a təon wuu wà tufiige na mɛ. ²⁸ Naha kurugo ye uru u à wuu dá, maa shiɲi kan wuu á, maa wuu pyi wuu u jini na ɲyàha. Mpii pi maha myahigii cēe yii shwəhəl'e ke, yire pire pìl'à jwo na “Wuu à fworro Kile e.”

²⁹ ɲye ná wuu s'à fworro Kile e, lire e ke sùpyanji cyeg'à yaayi ɲjemu yaa na mpère mu à jwo sɛenji wuyi, lire ɲye mɛ wyérefyinnji wuyi, lire ɲye mɛ kafaayi longara wuyi ke, wuu ɲye a yaa wuu a sənŋi na yire yaayi sùpyan'á yaa ná u sənŋəre e ke, na Kile na ɲye yire

* **17:18** Mà tàanna ná Epikuri tonjkuni shiinbil'e sùpyanji maha mpyi shi na ntàanji kanni mɛ na, na Kile kuro ɲye ɲiŋke e mɛ, na karigii puni na ɲye ɲiŋə kurugo wogii. Sitoyiki tonjkuni shiinbii ɲye a mpyi a ɲe sùpyire t'a ntàanji kanni caa mɛ. Mà tàanna ná pire sənŋənkanni i, ɲiŋke kataanmp'á cwəonrə mà tàanna ná saliya e, lire e ke, sùpyir'á yaa pi piye waha pi i uru saliyani yaha ɲjire e. Pi mpyi a kariii soro, pi la mpyi si fànha ta pi funŋə karigii puni ná cyereyampe na ná pi yákilibil'e. † **17:18** «Kwuɲeni»: Girekiibii sheenre e, cyee meɣe ki. Poli mpyi na Yesu ná kwuɲeni kyaa yu ke, lire mpyi a pi pyi pi i sənŋi na yasunɲyi yà shuunni kyaa Poli ɲye na yu. Yasunmpɛge ku ɲye yesu ná yasunɲcwəge ku ɲye kwuɲeni ke, pi mpyi na sənŋi na yire kyaa Poli ɲye na yu.

fiige me. ³⁰ Mpii pi à pi tìnjì pyi Kile j̄cèmbaan̄jì i ke, Kile j̄ye a pire cû a tàanna ná lire e me. N̄ka Kile na yi yu nume sùpyire pun'á cyeyi puni i, na pi pi toron̄kanni k̄ènn̄je pi i mpa ur'á. ³¹ Naha kurugo ye Kile à can̄jke kà t̄èḡe, ñkemu i u sí n-pa d̄j̄nȳeñjì sùpyire puni s̄ara si ntàanna ná pi kapyiñkil'e ntìnjì fun̄jke e ke. U yabilinjì shincw̄onr̄on̄jì cye kurugo u sí lire pyi. U à u j̄è a yige kw̄un̄jì i, lire cye kurugo u à li cyêe sùpyire na na uru Kile à u cw̄onr̄o.»

³² Nȳe pi à kw̄ubii j̄ènjì jwumpe lógo Poli j̄w̄o na ke, ka p̄i si wá na u fw̄oh̄ore, ka p̄i si jwo: «Wuu sí n-pa pu sanmpe lógo can̄jke kab̄ere.» ³³ Nȳe ka Poli si ȳiri pi taan mà kàre. ³⁴ Lire ná li wuuni mú i, p̄i mpyi a taha u fye e, maa dá Yesu na. Pire e, wà mege na mpyi Denisi. Kànhe jwumpe cw̄onr̄ofoon̄jì wà u mpyi ure. Ceenjì wà mú na mpyi, uru mege na mpyi Damarisi, mà bàra piiberii na.

18

Poli à kàre K̄orenti kànhe e

¹ Lire k̄antugo Poli à ȳiri Ateni kànhe e, mà kàre K̄orenti kànhe e. ² U à sà Yahutu n̄anjì wà ta wani, uru mege na mpyi Akilasi. P̄on k̄uluni shin u mpyi u wi. U nimpav̄on̄jì u mpyi mà ȳiri Itali k̄ini i ná u cwon̄jì Pirisili i, naha na ye saan̄jì Kolodi mpyi a jwo na Yahutuubii puni pi fwor̄o Ɔ̄om̄u k̄anbw̄oh̄e e. Ka Poli si bàra pi na. ³ Ná u ná pire sí mpyi na v̄aan̄jȳi bayi báaran̄jì ninun̄jì pyi, ka u u nt̄èen pi yȳere maa t̄ere pyi ná pi e báaran̄jì na. ⁴ Can̄j̄on̄jȳi puni i, u mpyi maha si na yu ná Yahutuubii ná Gir̄ekiibil'e Kile Jwumpe k̄alambage e, maa j̄caa pyiñkannigii puni na, si pi pyi pi dá Yesu na. ⁵ Mà lw̄ó Silasi ná Tim̄oti à ȳiri Masedoni k̄uluni i mà shà ke, Poli saha j̄ye a lab̄ere bàra Kile jwumpe j̄jwuñjì na me*. U mpyi maha yi f̄in̄injì na yu Yahutuubil'á na Yesu u j̄ye Kile N̄j̄cw̄onr̄on̄jì. ⁶ N̄ka Yahutuubii j̄ye a j̄ee Poli jwumpe na me, maa u cyere. Lir'á pyi ke, ka u u u v̄aan̄tin̄jke j̄nh̄ara mà wà pi na†, maa yi jwo pi á: «Yii méé ká mpyi yii j̄ye a shw̄o n̄umpan̄ja yoge na me, mii kuro saha j̄ye yire e me. Mpii pi j̄ye pi j̄ye Yahutuu me, nume mii sí raa wá pire yȳere si sà Jwumpe Nintanmpe jwo pir'á.»

⁷ Nȳe ka Poli si ȳiri wani mà kàre n̄anjì wà pȳenge, uru mege na j̄ye Titusi Zhutusi. Uru n̄anjì mpyi na fyáge Kile na, u pȳenge mpyi a tínj̄e Kile Jwumpe k̄alambage na. ⁸ Ka Kile Jwumpe k̄alambage j̄n̄j̄ufon̄jì Kirisipusi ná u pȳenge shiin̄bii puni si mpa dá Kafoon̄jì Yesu na. K̄orenti kànhe shiin̄bii pi mpyi na núru Poli j̄w̄o na ke, ka pire nijyahamii si mpa dán̄iyan̄jì pyi, maa batize.

⁹ Can̄jka numpilage e, Kafoon̄jì à kani là cyêe Poli na maa jwo: «Ma hà raa fyáge me, ta yu, ma hà vyâha me, ¹⁰ mii na j̄ye ná mu i, wà mú si n-jà n̄o mu na si kapii pyi mu na me, mii wuubil'à j̄yaha naha ñke kànhe e.»

¹¹ Nȳe ka Poli si nt̄èen mà yȳee niñkin ná ȳij̄ye baani pyi wani kuru kànhe e na sùpyire k̄alali Kile jwumpe na.

¹² Nȳe mà Galiȳon yaha Akayi k̄uluni j̄n̄j̄ufente na, can̄jka Yahutuubii p̄il'á jwo a j̄w̄o, maa ñkàr'a sà Poli cû a kàre u yȳere, u u sà u ȳibe. ¹³ Pi à sà n̄o ná u e Galiȳon yȳere ke, maa jwo: «Ñge n̄anjì wá na sùpyire yákilibii k̄ènn̄jì na pi a Kile p̄ere pyiñkanni lab̄ere na, ndemu l'á k̄antugo wà wuu Saliyan̄jì á ke.»

¹⁴ Nȳe mà Poli yaha u u ñko raa yu, ka Galiȳon si jwumpe lw̄ó maa jwo Yahutuubil'á: «Kampyi kapii, lire j̄ye me kapyimbaala ñge n̄anjì mpyi a pyi, mii mpyi na sí j̄ee yii Yahutuubii jwumpe lógo. ¹⁵ N̄ka ná li s'á pa nta na jwumpe p̄a ná meyi yà ná yii Saliyan̄jì karigii cyi n̄akaana ti j̄ye ti ti, yii yabilimp̄ii pi yi yyaha cw̄onr̄o. Mii la j̄ye si yogo kw̄on wà ná mpe e me.» ¹⁶ Galiȳon à puru jwo ke, maa pi pyi pi fwor̄o yukyaala bage e. ¹⁷ Lir'á pyi ke, Kile Jwumpe k̄alambage j̄n̄j̄ufon̄jì mege ku j̄ye S̄ositeni ke, ka pi i uru cyán a cû,

* **18:5** Filipi kànhe dánafeebil'á wȳere kan Silasi ná Tim̄oti á pi t̄uḡo Poli á. Lire mpyi a Poli pyi u à yȳej̄inj̄e ta u Kile báaran̄jì i, ka lire si u pyi u saha j̄ye a uye yaha wȳere cya báara na me. Yii 2 K̄orenti Shiin̄bii 11.9 ná Filipi Shiin̄bii 4.14-15 ná Kapyiñkii 17.15 w̄í. † **18:6** Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 w̄í.

maa u yal'a jya yukyaala bage yyaha yyére, ka Galiyɔn si uye pyi mu à jwo u nyɛ na pi jaa mɛ.

Poli à núr'a kàre Antiyɔshi kànhe e

¹⁸ Cyire puni kàntugo, Poli à mɔ Kɔrenti kànhe e sahaŋki maa nta a kuni cya dánafeebil'á, ka u ná Pírisili ná Akilasi si jyè bakwɔɔge e mà kàre Siri kɔni kàmpañke na. Lire mpyi a Poli ta u à jwɔfaaga fáa Kile á, lir'à pyi ke, ka u u jwɔjwoore kwɔn Sannkere kànhe e maa nta a kàre. ¹⁹⁻²¹ Pi à sà nɔ Efese kànhe e ke, ka Poli si njàre Kile Jwumpe kàlambage e, maa sà jwo ná Yahutuubil'e. Ka pire si u jáare na u tɛn wani pire yyére u tère pyi, nka Poli nyɛ a jwɛ mɛ, maa kuni cya pi á, maa jwo na l'aha ntáan Kile e, na uru na sí nuru n-pa pi yyére. Lire kàntugo maa yíri u shɛɛfeebii Pírisili ná Akilasi taan maa njàr'a sà jyè bakwɔɔge e mà kàre. ²² Pi à sà nɔ Sezare kànhe e ke, ka Poli si fwor'a kàre Zheruzalem kànhe e mà sà dánafeebii kurunke shɛɛre, maa yíri wani mà kàre Antiyɔshi kànhe e. ²³ U à tère pyi wani maa nta a kàre Galati kùluni i, maa yíri wani mà kàre Firijyi wuuni i. Lire jani tooy'e, u à màban le cyelempyiibii puni i, bà pi si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i mɛ.

Apolosi à kàr'a sà a Kile jwumpe yu Efese ná Kɔrenti kànyi na

²⁴ Lire tɛni i, Yahutuɔni wà na mpyi a yíri Alɛzandire kànhe e mà pa Efese kànhe e, uru mɛge mpyi Apolosi, u mpyi a jwumpe cè, maa Kile Jwumpe Semɛɔni cè sèe sèl'e. ²⁵ Pi mpyi a u kàla Kafooni Yesu kuni naaraŋkanni na, nka nde li nyɛ batizeliɔni kani ke, u taceŋke mpyi a láha Yuhana Batizelipyiɔni u kàlani na. Lire ná li wuuni mú i, u mpyi maha Yesu kani fíniɔni na yu ná u zòmbilini puni i sùpyir'á. ²⁶ U mpyi maha yu sùpyire yyaha yyére fyagara baa Kile Jwumpe kàlambage e. Pírisili ná Akilasi à u jwumpe lógo ke, maa u yyer'a kàre, maa Kile kuni yal'a cyèe u na.

²⁷ Akayi kùluni zhèni lage mpyi a pa mpyi Apolosi na, ka cìmpyiibii dánafeebii si màban le u e, maa letɛɛ sém'a kan Akayi kùluni cyelempyiibil'á, maa yi jwo pi á na u aha nɔ wani pi yyére, pi i u cùmu lemɛ jwɔ. U à pa shà ke, ka Kile si jwɔ u na, ka u kàlani niŋkani si fàha kan dánafeebil'á, maa pi pyi pi i sì yyaha na Kile kuni i. ²⁸ U mpyi maha Yahutuubii tawurugoyi cyèe pi na sùpyire shwɔhɔl'e. Wà mpyi na sì n-jà u kyáala mɛ. U mpyi maha Kile Jwumpe Semɛɔni yyahe fíniɔni na yu pi á na Yesu u nyɛ Kile Niŋcwɔnrɔni.

19

Poli na Kile jwumpe yu Efese kànhe e

¹ Mà Apolosi yaha Kɔrenti kànhe e, Poli à Azi janyii jyiile mà kàre Efese kànhe e, mà sà cyelempyiibii pìi ta wani, ² maa pi pyi: «Tɛni i yii à dá Yesu na ke, yii à Kile Munaani ta la?» Ka pi i u pyi: «Wuu bá sàha njkwò a Kile Munaani kyaa lógo mà jya mɛ.» ³ Ka u u núr'a pi pyi: «Lire sanni i ke, batizeliɔni shiɔni ngire pi à pyi yii na ye?» Ka pi i u pyi: «Yuhana Batizelipyiɔni mpyi na ngemu pyi ke.» ⁴ Ka u u jwo: «Mpii pi mpyi maha pi toronkanni kɛɛnɔ ke, pire Yuhana mpyi maha batizeli lwɔhe e. Nka u mpyi maha yi yu sùpyir'á na ngemu u sí n-pa uru kàntugo ke, na pi dá uru na, uru u nyɛ Yesu.» ⁵ Nyɛ pi à yire lógo ke, maa nta a batize Kafooni Yesu mɛge na. ⁶ Ka Poli si u cyeyi taha pi jwɔni na, maa Kile jáare pi na, ka Kile Munaani si ntíge pi jwɔni, ka pi i wá na yu shɛɛnre tabɛr'e, maa Kile túnnture yu. ⁷ Tire sùpyire mpyi a shiin kɛ ná shuunni kwò.

⁸ Mà Poli yaha kuru kànhe e, u mpyi maha sì na Kile Saanre kani fíniɔni na yu sùpyir'á fyagara baa Kile Jwumpe kàlambage e. U mpyi maha pyiŋkannigii puni pyi bà u lógofeebii si mpyi si jwɛ puru jwumpe na mɛ. U à lire pyi fo mà sà nɔ jwɔni taanre na. ⁹ Nka shiɔnyahara mpyi a pi niŋgyigigii waha, maa jcyé si ndá Poli jwumpe na, maa Kafooni kuni fwɔhɔre sùpyire nyii na. Nyɛ ka Poli si cyelempyiibii yyer'a yíri pi taan, maa njàre ná pi e Tiranusi kàlambage e, maa sà a pi kálali wani canja maha canja. ¹⁰ Poli à lire pyi mà nɔ yyee shuunni na. Lir'à pyi ke, Yahutuubii ná supyishi maha shi u mpyi Azi kùluni i ke, pire pun'à Kafooni jwumpe lógo.

Yahutuubii pi mpyi na jínabii kòre na yige pifeebil'e ke, pire kani

¹¹ Kakyanhala karigii cyi à sîi sùpya sàha sàa cyi nya mε, Kile mpyi maha cyire pyi Poli cye kurugo. ¹² Vànnyí, lire nye mε sicuyi yi mpyi a bwòn Poli na ke, pi mpyi maha yire lwúu maha sî na ntare yampii ná jínacyaanbii na. Lire mpyi maha yampii pyi pi i jncùunji, maa jínacyaanbii jínabii pyi pi i fwope pi e.

¹³ Yahutuubii pìi na mpyi wani, pire mpyi maha jaare na mâre, marii jínabii kòre na yige pifeebil'e. Ka pire la si mpyi s'a jínabii kòre s'a yige pifeebil'e ná Kafoonji Yesu mεge e mú. Pi aha jínacyanji wà nya, pi mpyi maha jwo: «Yesunji kyaa Poli maha yu ke, uru mεge na, yii fwooro!» ¹⁴ Yahutuubii sáragawwuubii jùnjufembwòhe kà mεge na mpyi Sikεva. Uru pyìibii nàmbaa baashuunni mú mpyi maha uru nge báarañi pyi. ¹⁵ Nye canñka, pi à puru jwumpe jwo ná jínacyanji w'e, ka jínaji si jwo: «Mii à Yesu cè, Poli nye sùpyanji nge mu ke, mii à uru cè mú, nka yii de? Mpire pi nye yii ye?»

¹⁶ Nànji i jínabii nye ke, ka uru si jcwò pi na, maa pi kyérege sèe sèl'e fo mà pi bânna, ka pi cípyire wuubii si fê a fwooro u bage e.

¹⁷ Yahutuu yo, supyishinji sannji yo, shin maha shin u mpyi Efese kànhe e ke, pire pun'à nde kani lógo maa fyá. Ka Kafoonji Yesu mεge sí n-pêe.

¹⁸ Mpii pi mpyi a dá Yesu na ke, pire nijyahamii mpyi na ma na yyérelì sùpyire yyaha na, maa pi kapegigii nimpyiinjkii yu. ¹⁹ Mpii pi mpyi na sijnkanmpe pyi ke, pire nijyahamil'à pa ná pi sijnkanmpe sémebil'e, ka pi i mpa pi bínni piye juj'i, maa pi súugo sùpyire nyii na, maa pire sémebii lwòore wà tiye na, ka pi lwòore sí mpa bê wyérefyinñi kampwòhii beeshuunni ná ke (50.000) na.

²⁰ Lire pyinñanni na, Kafoonji jwumpe mpyi na jcaali cyeyi yyaha kurugo fwòfwò maa fànha taa.

Nyàhangurugunji u à pyi Efese kànhe e ke

²¹ Cyire karigii toronkwooni kántugo, mà Kile Munaani yaha l'à Poli yyaha cù, u à li lwó uye funñ'i si ntòro Masedoni ná Akayi kùligil'e si raa wá Zheruzalemu kànhe e. U mpyi maha yi yu na uru ká nò wani, na ur'à yaa u sà fwooro Jromu kànbwòhe e mú. ²² Nye ka u u u jaarapneebii pii shuunni yaha pi à kàre Masedoni i, pire pi mpyi Timòti ná Erasiti. Ka u yabilihji si ntèen mà tère pyi sahanñi Azi kùluni i.

²³ Kafoonji Yesu kuni kani mpyi a nyàhangurugo nimbwo yírigè lire tènì i. ²⁴ Sèenbuñji wà na mpyi wani, uru mεge na mpyi Demetirusi, wyérefyinñi u mpyi na bùu. Yasunñke mεge pi maha mpyi Aritemisi* ke, uru nànji mpyi maha kuru yasunñke bage shinji yaa ná wyérefyinñi i na mpérelì. U ná u báarapyiibii mpyi maha wyérefyahaga taa uru báarañi i. ²⁵ Nye canñka, ka uru nànji si u báarapyiibii ná sèenbuubii puni yyer'a bínni maa jwo: «Mii cìmpyiibii, yii à li cè na nge báarañi i wuu nye na wuu jwòlyinji taa. ²⁶ Nka nde nge Polinji nye na mpyi ke, yii na li nùru maa li jaa. U à jwo na sùpyire maha kacyanhigii jcyiimu yaa ná pi cyeyi i ke, na cyire nye yafyin mε. Nde kani nye Efese kànhe kanni jùñjò kyaa mà dε, li na nko si mpyi Azi kùluni puni jùñjò kyaa. U s'à shinnyahara jùmbogii kèenñe ná puru jwumpe e mà kwò. ²⁷ Ná wuu nye a wuye waha mε, wuu là nta kuni sí n-tò, mà bàra lire na, wuu yasunñcwòge mεge ku nye Aritemisi ke, kuru yasunñke bage saha sî n-pa n-pyi laage e mε. Kuru yasunñke Azi kùluni shiinbii ná kìnì shiinbii puni nye na sunni ke, pèene saha sî n-pa n-taha ku na mε.»

²⁸ U à puru jwo ke, mpii pi mpyi wani ke, ka pire lùyiri wuubii si wá na yasunñke báami maa nko fànha na: «Wuu Efese kànhe shiinbii yasunñcwòge Aritemisi fiige nye mε!»

²⁹ Nye ka pi i kànhe puni nyàha a wùrugo ná puru tùnmpè e. Lire mpyi a Poli jaarapneebii pii shuunni, Gayusi ná Asitariki ta wani. Masedoni kùluni shiin pi mpyi pire, ka sùpyire si ntíl'a pire cyán a cù mà kàre tafage e. ³⁰ Poli yabilihji la mpyi si nka sùpyire tabinnige

* **19:24** Shinnyahara mpyi na sònni na kuru yasunñke na nye ceewe nge mu u maha pyiibii kaan sùpyir'á, maa sùmanji pyi u u jwòge ke. Efesi kànhe e kuru yasunñke tabwòhe mpyi.

e, Ʒka cyelempyiibii Ʒye a Ʒee me. ³¹ Azi kùluni fànhafembwoyi yà mú na mpyi wani, yire na mpyi Poli cevee, ka pire si tùnnturo tun u á, na u àha zhà sùpyire tabinnige e me.

³² Lire tènì mpyi a jwumpe ta p'a Ʒyaha sùpyire shwòhòl'e, wà ná wà wumò Ʒye a mpyi niƷkin me. Nde na pi mpyi a bínni ke, shinƷyahara na mpyi wani, pi Ʒye a mpyi a lire cè me.

³³ YahutuƷi wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Alezandiri. Ka pi i uru ƷòƷƷ'a kàr'a sà yyéƷƷe sùpyire yyaha yyére. Ka u u cyege tég'a sùpyire pyi na ti fyâha. U la mpyi si u YahutuƷeƷeƷe túbile kòrò sùpyire shwòhòl'e. ³⁴ Ʒka sùpyir'à pa Ʒcè na Yahutu u Ʒye u wi ke, ka pi puni si bínn'a jwo fànha na: «Wuu Efese kànha shiinbii yasunƷcwòge Aritemisi fiige Ʒye me!» Maa Ʒkwòro lire na fo na Ʒko si nò lerii shuunni fiige na.

³⁵ SémeƷemƷi u mpyi kànhe e ke, uru u à pa jà a sùpyire pyi t'à fyâha, maa jwo: «Efese kànhe shiinbii, sùpyire pun'à li cè na yasunƷcwòge Aritemisi k'à yíri niƷyiƷi na mà cwo ke, na Efese kànhe ku Ʒye kuru ná ku bage kàanmucyafoonji. ³⁶ Sùpya si n-jà yire kyáala me. Lire e ke yii yii funƷyi ƷíƷe, yii àha raa karigii pyi ƷùƷò kurugo me. ³⁷ Yii à mpii nàmƷii cù mà pa naha, mà li ta pi Ʒye a yafyin yù yasunƷke bage e me, pi mú Ʒye a jwumpime jwo mà yyaha tí ná wuu yasunƷke e me. ³⁸ Demetirusi ná u báarapyiƷeƷeƷe la ká mpyi si sùpyaƷi wà cèƷeƷe kani là na, pi a si yukyaala bage e yukyaabii yyére ná lire kani i. ³⁹ Kampyi pabere sí na wá yii á, wuu mpìnniƷi canƷke, wuu sí puru cwòonrò. ⁴⁰ Lire baare e nde li nde wuu à pyi ame niƷjaa ke, wuu sí n-jà ƷcèƷeƷe ta l'e, naha na ye pi aha wuu yíbe, wuu si n-jà ƷùƷò ta sùpyire kabinnini na me.» ⁴¹ U à puru jwo a kwò ke, maa sùpyire cye yaha.

20

Nde Poli à pyi Masedoni ná Geresi kùligil'e ke

¹ Ʒye màhan'á pa fyâha ke, ka Poli si cyelempyiibii yyer'a bínni maa pi yeƷe, lire kàntugo maa kuni cya pi á maa Ʒkàre Masedoni kùluni i. ² U à yeƷeƷe niƷyahaya kan lire kùluni dánafeebil'á maa nta a jyil'a kàre GireƷi kùluni i. ³ U à yiƷye taanre pyi wani. Tènì i u à uye bégele si jyè bakwòƷe e raa ƷkèƷeƷe Siri kìnì i ke, ka u u lógo na Yahutuubii Ʒii na wá a vùnƷò Ʒwò u mee na. Ʒye lir'à pyi ke, ka u u li lwó uye funƷ'i si nùru ntòro Masedoni i s'a wá. ⁴ Mpii pi mpyi a u tùgo ke, pire pi mpyi Bere kànhe shinƷi Pirusi jyaƷi Sopateri ná Asitariki ná Sekundusi, pire shiin shuunniƷi mpyi a yíri Tesaloniki kànhe e, mà bàra Gayusi na, uru mpyi a yíri Deribe kànhe e, ná Timòti, ná Tisike ná Torofimu, pire shiin shuunniƷi mpyi a yíri Azi kùluni i. ⁵ Ka pire si Ʒkàre wuu yyaha na maa sà wuu sige Torasi kànhe e. ⁶ BwúuruƷi niƷjirigembaanƷi kataanni toronƷkwooni kàntugo, ka wuu u bakwòƷe kà lwó Filipi kànhe e, maa canmpyaa kanƷkuro Ʒara pyi maa nta a nò Torasi kànhe e, maa ntèen wani mà cibilaaga pyi.

Poli à bu Ʒè Torasi kànhe e

⁷ Cibilaage canƷcyiige* ka wuu u wwò maa Kafoonji ƷyiƷi lyí siƷcyan. Poli la mpyi s'a ƷkèƷeƷe kuru canƷa nùmpañna na. Ʒye ka u u Kile Jwumpe jwo ná dánafeebil'e fo mà sà niƷke Ʒí. ⁸ Wuu mpyi a bínni batòƷge niƷyibabilini l'e, bèenme yaaya niƷyahaya mpyi a mîni mîn'a yaha lire babilini yyaha kurugo. ⁹ NànjiinƷi wà na mpyi ná wuu e, uru mege na mpyi Etikusi, uru mpyi a tèn finetiriƷi Ʒwòge na. Poli à mò jwumpe na ke, ka uru si mpa Ʒón'a funƷò wwò uye na. Pur'e u à kwòro mà bwòn a pòl'a yíri batòƷge niƷyibabilini tanrewuuni i mà pa Ʒcwo. Pi à ta pi sà u yíriƷe ke, mà u ta u à kwù. ¹⁰ Ka Poli si ntíg'a kàre maa sà lyéle u Ʒun'Ʒi, maa u cù u cyeyi na maa jwo: «Yii àha raa fyáge me, u na Ʒye Ʒyii na!»

¹¹ Lire kàntugo ka Poli si nùr'a dùgo maa sà bwúuruƷi lwó maa u kwòn kwòn a táa pi à lyí, maa Ʒkwò maa jwumpe sogo mà sà nò fo canƷaƷyiini tèefworoni na, maa nta a kàre.

¹² Ʒye ka pi i nàƷjiinƷi tùug'a kàre pyeƷge e, u mpyi Ʒyii na, ka lire si màban lèƷe dánafeebil'e.

* 20:7 Yahutibil'á cibilaage canƷcyiige ku Ʒye kárinƷi.

Poli na Efese kànze dánafeebii kacwǎnribii yerege

¹³ Lire kàntugo ka wuu u bakwǎoge lwó a kàre Azosi kànze e. Poli mpyi a jwo na uru sí raa jaare s'a wá tǎre na kuru kànze na. Wani u mpyi na sí sà bàra wuu na bakwǎoge e. ¹⁴ U à sà wuu ta Azosi kànze e ke, maa bàra wuu na, ka wuu u bakwǎoge lwó mà kàre Mitilèni kànze e, ¹⁵ maa yíri wani mà kàr'a sà nǎ kuru canŋa nùmpañña na Kiyósi k̀ni s̀campe na. Kuru canŋa nùmpañña, maa nǎ Samósi k̀ni i. Kuru canŋa nùmpañña, maa nǎ Miletì kànze e. ¹⁶ Yii li cè na Poli la mpyi si ntòro Efese kànze taan yyérembaa. U la nyɛ a mpyi si mǎ Azi k̀luni i mɛ. U funŋke mpyi a wyèrɛ, jaaha na yɛ u la mpyi, ná labɛrɛ nyɛ a pyi mɛ, si Pantekotini kataanni jùŋǎ b̀ê Zheruzalɛmu kànze e.

¹⁷ Lire e ka u u ntèen Miletì kànze e maa t̀nnturo t̀tugo Efese kànze dánafeebii kurunke kacwǎnribil'á, na pi pa.

¹⁸ Pi à pa ke, ka u u pi pyi: «Mà lwó mii à pa naha Azi k̀luni i ke, fo mà pa nǎ nijjaa na, yii à mii toronkanni cè yiye shwǎhǎl'e. ¹⁹ Mii à naye t̀rige pyinŋannigii puni na, maa báaraŋi pyi Kafoonjì á, maa nkyaala fo mà nyilwǎhe wu, jaaha na yɛ Yahutuubil'á v̀nnyi pwǎ tooyo nijyahay'e mii na, maa yyefugo nijyahaga nǎ mii na. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, yaaga maha yaag'e yii t̀on nyɛ ke, mii nyɛ a kuru kà ŋwǎhǎ yii na mɛ. S̀pyire shwǎhǎl'e yo, yii pyenyi i yo, mii à yii k̀la yire na.

²¹ Yahutuubii bàra supyishinji sanji na, mii à yi jwo a waha pi á na pi pi toronkanni k̀ennɛ, pi i piye kan Kile á, pi i dá wuu Kafoonjì Yesu na. ²² Nyɛ numɛ, mii ninŋarenji u ŋge Zheruzalɛmu i, nde li sí n-sà mii ta wani ke, mii nyɛ a lire cè mɛ. Nka Kile Munaani f̀nhe ku nyɛ mii na. ²³ Nde mii à cè ke, lire li nyɛ: k̀nha maha k̀nha na mii na nt̀uli ke, Kile Munaani maha li cyèe mii na na k̀sujyiini ná yyefuge ku nyɛ mii yyaha na wani. ²⁴ Nka mii múnaani kani nyɛ a mii funŋǎ pɛn mɛ. Nde l'á mii funŋǎ pɛn ke, lire li nyɛ: Kafoonjì Yesu à báaraŋi ŋgemu le mii cye e ke, mii u jà a uru pyi a jwǎ si nǎ u tɛgeni na. Uru u nyɛ, Kile à jwǎ wuu na maa kani ndemu pyi ke, mà lire jwumpe jwo s̀pyir'á.

²⁵ Nyɛ yii mpiimu yyére mii à t̀oro maa Kile Saanre jwumpe jwo ke, mà lwó numɛ na, yii saha si mii nya mɛ. ²⁶ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á nijjaa, yii ŋgemu ká kani là para ke, urufoo jùŋǎ tuguro ti nyɛ tire, ti saha nyɛ mii woro mɛ. ²⁷ Naha kurugo yɛ yii zhwoŋi k̀mpañke na, kyaa maha kyaa li nyɛ Kile nyii wuuni ke, mii nyɛ a lire là ŋwǎhǎ yii na mɛ. ²⁸ Lire e ke yii a yiye k̀anmucaa, Kile Munaani à yii t̀ŋe yatonkurunke ŋkemu jùŋǎ na ke, yii raa kuru k̀anmucaa. Kile Jyanji à u s̀shange wu, ka Kile sí dánafeebii mpiimu cya mà wà piye na ke, yii yaha pire na, yii raa pi jwǎ caa. ²⁹ Mii à li cè, mii karenkwooni k̀antugo, bà sigepwuunbii maha jyè mpàkurunke shwǎhǎl'e maa ku bwǎn a caala mɛ, amuni s̀pyire t̀á sí n-pa jyè yii shwǎhǎl'e si yii wurugo. ³⁰ Ali yii shwǎhǎl'e, p̀i sí n-pa raa fini si cyelempyibii p̀i fáanŋa si ŋgurugo pi i ntaha pire fye e. ³¹ Lire e ke yii yákili yaha yiye na, yii funŋyi cwo li na na mii à yyee taanre pyi na yii puni yerege p̀laga bàra canŋa na, fo tooyi y'e mii mpyi maha nyilwǎhe wuuni yii kurugo.

³² Nyɛ numɛ, mii sí yii le Kile cye e. Jwumpe p'á li cyèe na Kile à jwǎ wuu na ke, puru pu sí n-jà f̀nha kan yii á si yii pyi yii a si yyaha na Kile kuni i, yaayi jwǎmɛeni Kile à lwó ke, si yire kan yii á mà bàra u wuubii puni na. ³³ Mii nyɛ a nyii yige s̀pya wyèrɛ, lire nyɛ mɛ sɛen, lire nyɛ mɛ u v̀anya kurugo mɛ. ³⁴ Yii yabilimpil'á li cè na mii à báaraŋi pyi ná na cyeyi i, bà mii si mpyi si jà njyére ná naye e, mà bàra na sh̀erefeebii na mɛ. ³⁵ Mii à li cyèe yii na pyinŋannigii puni na, na amuni wuu à yaa wuu a báaraŋi pyi, wuu raa f̀ŋǎfeebii t̀ere, mà bàra lire na, wuu u funŋǎ cwo Kafoonjì Yesu jwumpe na. U à jwo na “Jwóni na ntaa ŋkanŋi i mà t̀oro ntaŋi taan.”»

³⁶ Poli à puru jwumpe jwo a kwǎ ke, maa ninŋure sín maa Kile jaare ná pi e. ³⁷ Lire k̀antugo ka dánafeebii puni mɛsuwuubii si wá na Poli p̀ruli na jcwǎre maa pi fwùŋi nizannji kaan u á. ³⁸ Pi yyetanha wuubii pi mpyi, jaaha na yɛ u mpyi a jwo na pi saha si uru nya mɛ, ka pi i nkàr'a sà u t̀ug'a yaha bakwǎoge talwǎge e.

21

Poli à núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e

¹ Wuu à pishεerenji kan a kwò ke, maa jyè bakwòoge e, maa ntíl'a kàre Kòsi k̀̀ni i. Kuru canja nùmpañja, maa ñkàre Ɔròdi i, maa ỳ̀ri wani mà kàre Patara kànhe e. ² Wuu à sà bakwòoge kà ta wani ku u ñko raa ñk̀̀εge Fenisi k̀̀luni i, ka wuu u jyè kur'e mà kàre. ³ Wuu à kàr'a sà byanhara Sipiri k̀̀ni na fo na li ñaa ke, ka wuu u li kwòñ a yaha wuu kàmene cyεge na, maa ñkàre Siri k̀̀ni i. Wuu à sà nò Tiri kànhe na ke, maa yyére wani, ñaha na ye yaayi yi mpyi bakwòoge e ke, wani kuru kànhe na yire mpyi na sí n-t̀̀rige. ⁴ Ka wuu u jyè kànhe e mà sà cyelemphyibii p̀̀i ta wani, maa nt̀̀nn'a canmpyaa baashuunni pyi ná pi e. Kani li mpyi na sí n-pa Poli ta Zheruzalemu kànhe e ke, ka Kile Munaani si lire cyéé pi na. Lir'á pyi ke, ka pi i yi jwo Poli á na u àha ñkàre Zheruzalemu i mε.

⁵ Cyire canmpyaaгии baashuunni'á tòro ke, ka wuu u kuni cya. Ka cyelemphyibii puni si fworo ná pi cyeebii ná pi pỳ̀ibil'e, maa wuu t̀̀ug'a fworo kànhe e. Wuu à sà nò suumpe lwòhe ñwòge na ke, ka wuu puni si ñiñkure sín lwòhe ñwòge na, maa Kile ñáare. ⁶ Wuu à pishεerenji kan wuy'á mà kwò ke, ka wuu u bakwòoge lwó na ñk̀̀εge. Dánafeebii pi ke, ka pire si núr'a kàre kànhe e.

⁷ Nyε ñani wuu à pyi suumpe lwòhe ñuñ'i mà ỳ̀ri Tiri kànhe e ke, Pitolemayisi kànhe e wuu à lire ñuñke kuu. Ka wuu u fworo bakwòoge e mà kàre kànhe e mà sà dánafeebii shéere, maa canmbile ñiñkin pyi ná pi e. ⁸ Kuru canja nùmpañja, ka wuu u ñkàre Sezare kànhe e, maa sà sunmbage l̀̀ñε Filipi yyére. Jwumpe Nintanmpe jwufooji wà u mpyi u wi. Nàmbaabii baashuunniñi pi mpyi a cwòñrò pi a Yesu t̀̀nntunmpii t̀̀εε Zheruzalemu kànhe e ke, pire wà u mpyi u wi mú. ⁹ P̀̀cepyilyeye sicyεere na mpyi u á, yire mpyi maha Kile t̀̀nnture yu s̀̀pyir'á.

¹⁰ Wuu à canmpyaa ñiñyahagii pyi Filipi pyεnge e. Mà wuu yaha wani, ka Agabusi si ỳ̀ri Zhude k̀̀luni i mà pa. Kile t̀̀nntunñò u mpyi u wi. ¹¹ U à pa wuu ta wani ke, maa Poli seepwòge lwó, maa ku t̀̀g'a u yabilini tooyi ná u cyeyi pwò maa jwo: «Kile Munaani à jwo na ñgemu u ñye ná ñke seepwòge e ke, Yahutuubii ñuñufeebii sí n-pa urufoo c̀̀u Zheruzalemu kànhe e, si urufoo pwò amε si nde supyishini sanni cye e.» ¹² Wuu à puru jwumpe lógo ke, ka wuu ná kuru cyage dánafeebii puni si wá na Poli ñáare na u àha ñkàre Zheruzalemu i mε. ¹³ Ka Poli si jwo: «Naha na yii ñye na mε s̀̀u amε ye? Yii àha na yákiñi wùrugo mà de! Mii à ñεε na mpwòñi i fo mà sà nò na mbòñi na Zheruzalemu i Kafooji Yesu mεge kurugo.» ¹⁴ Wuu à pa li ñya na wuu si n-jà u zhèñi fỳ̀inne Zheruzalemu kànhe e mε, ka wuu u u yaha wani, maa jwo: «Kafooji ñyii wuuni li pyi.»

¹⁵ Canmpyal'á tòro ke, ka wuu u wuye bégele, maa ỳ̀ri Sezare kànhe e mà kàre Zheruzalemu i. ¹⁶ Sezare kànhe cyelemphyibii p̀̀i mpyi a kàre ná wuu e. Pire pi à wuu yyaha c̀̀u a kàre, ka wuu u sà wuu sunmbage l̀̀ñε Sipiri k̀̀ni shinñi wà yyére, uru ñañi mεge mpyi Minasn. Cyelemphyani wà u mpyi u wi fo t̀̀emni i.

Karigii cyi à pyi supyishini sanni shwòhòl'e ke, Poli à cyire yyaha jwo Zheruzalemu dánafeebil'á

¹⁷ Wuu à sà nò Zheruzalemu kànhe e ke, ka dánafeebii si wuu ñuñò b̀̀e ná funntange e. ¹⁸ Kuru canja nùmpañja, Poli à kàre ná wuu e Yakuba yyére. Dánafeebii kurunke kacwòñribii puni mpyi a piye bínni wani mú. ¹⁹ Fwùñi pyiñkwooni kàntugo, Poli à jwumpe lwó, karigii Kile à pyi mà u yaha supyishini sanni shwòhòl'e ke, maa cyire puni yyaha jwo pi á ñiñkin ñiñkin. ²⁰ Pi à puru lógo ke, maa Kile k̀̀e. Lire kàntugo maa jwo Poli á: «Wuu c̀̀nmpworonani, mu ñye a ñya mà? Yahutuu kampwòhii ñiñyahamil'á dá Yesu na naha, ñka ali numε, pi à piye pwò Kile t̀̀nntunñi Musa Saliyani kurigii ñaaranj na. ²¹ Nyε p̀̀l'á pa yi jwo pi á na mu à jwo na Yahutuubii pi à t̀̀en supyishini sanni shwòhòl'e ke, na pire kà nùru raa Musa Saliyani kurigii ñaare mε, na pi àha raa pi pỳ̀ibii kẁ̀un sahanji mε, na pi àha nùru raa làdaabii karigii pyi mε. ²² Lire e ke ñaha wuu à yaa wuu pyi b̀̀e? Naha

kurugo ye pi sí mu mpanji cè. ²³ Nye wuu sí njemu jwo mu á ke, yire mu à yaa mu u pyi. Nàmbaa sicyere na nye naha wuu shwəhə'l'e, pire mpyi a jwə fáa Kile á. ²⁴ Jyè ná pi e Kileñaarebage e, maa maye fíniñe ná pi e, maa pi fíniñefíniñe yaare lwəore wwú, pi i pi jùnyi kùlu*. Lire ká mpyi, Yahutuubii sí n-cè na jwumə maha jwumə sùpyire nye na yu na ntare mu na ke, na puru pà nye sèe mε, nka na mu yabilinji na Musa Saliyanji kurigii jaare.

²⁵ Nye mpíi pi à dá Yesu na supyishinji sanji i ke, nje wuu à jwo pir'á ke, yire yi nye: pi àha raa yasunnyi kyaare kyàa mε, pi àha raa sishange lyí mε, yatəge k'à kwú mà ta sishan nye a fworó k'e mε, pi àha kuru kyà mε, pi àha raa jacwəore pyi mε.»

²⁶ Kuru canja numpanja, ka Poli si bàra pire nambaabii na, maa sà uye fíniñe ná pi e. Lire kántugo ka u u nkàr'a sà jyè Kileñaarebage e, canmpyaagii pi sí n-pyi si fíniñe ke, cyire canmpyaagii sí n-kwə canñke nkemu i ke, maa kuru canñke cyé. Kuru canñke ninuge e, pi shin maha shin sárage mpyi a yaa ku wwú.

Pi à sà Poli cù Kileñaarebage e

²⁷ Canmpyaagii baashuuninji sùpyanji mpyi maha mpyi si nta víninje ke, cyir'à pa byanhara cyi takwəore na, lire mpyi a Azi kùluni Yahutuubii ta pi à Poli nya Kileñaarebage funñke e, ka pire si jwuñyahama pyi maa sùpyire yírig'a yaha Poli fye e, pi à cù. ²⁸ Pi mpyi na màhanji jyii maa nko: «Izirayeli shiinbii, yii pa wuu tège! Nge nàni u maha jaare cyeyi puni i maa nko na wuu shini nye yafyin mε, na wuu Saliyanji nye a jwə mε, na wuu maha wuu Kilenji père cyage nkemu i ke, na kuru nye a jwə mε. Mà bàra lire na, u à pa ná supyishinji sanji sùpyire t'e wuu Kileñaarebage funñke e mà pa kuru cyage nisinanñke jwəhə wuu á†.»

²⁹ Pi mpyi na puru yu, naha na ye pi mpyi a Poli ná Efese kàñhe shinji Torofimu nya sijnayan kàñhe funñke e, ka pi i wá na sòñni na Poli à kàre ná u e Kileñaarebage funñke e. ³⁰ Li mpyi a kàñhe puni nyàha a wùrugo, ka sùpyire si wá na fí na fwore kàmpañnyi puni na. Ka pi i sà Poli cyán a cù, maa u òr'a yige Kileñaarebage e, maa ntíl'a ku jwəyi tò. ³¹ Mà pi yaha pi i Poli bonkanna caa, ka pìi si sà yi jwo sòrolashiibii jùñufembwəh'á na: «Zheruzalemu kàñhe puni na wá a nyàha a wùrugo!» ³² Ka uru si ntíl'a sòrolashiibii pìi ná pi yyaha yyére shiin yírigi pi a fè a kàre pi cyage e. Yahutuubil'à sòrolashiibii ná pi jùñufembwəhe nya ke, maa Poli bwəonre jwə yaha.

³³ Nye ka sòrolashiibii jùñufembwəhe si file, maa Poli cù, maa pi pyi pi à u pwə ná yəryə shuunni i. Pi à u pwə ke, ka u u sùpyire yíbe: «Jofoo u nye u wí ye? Naha shi u à pyi ye?» ³⁴ Sùpyire puni mpyi na màhanji jyii, wà ná wà wumə nye a mpyi ninñin mε. Màhanji nyahanji kurugo, sòrolashiibii jùñufembwəhe nye a jà a yafyin yyaha cè pi jwumpe e mε, ka u u sòrolashiibii pyi pi à kàre ná Poli i pi káanñke funñke e. ³⁵⁻³⁶ Pi à kàr'a sà nə tajyijwəge na ke, ka supyinyahara si lwó a tò pi na ná kafuge e, maa nko: «Yii u bò!» Li nye a pa jwə mε, ka sòrolashiibii si Poli lwó.

Poli à uye jwo a fíniñe sùpyir'á

³⁷ Tèni i pi mpyi na nko raa jyè ná Poli i káanñke funñke e ke, u à sòrolashiibii jùñufembwəhe yíbe: «Nùñufoonji, mii sí n-jà n-jwo ná mu i la?» Ka uru si jwo: «Taha mu à Girekiibii sheenre cè? ³⁸ Li sàha mə mε, Misira kìni shinji u mpyi a pa jùñə kyán naha maa nkàre ná shiin kampwəhii sicyere e (4.000) síwage funñke e supyibuuni mεε na ke, taha uru bà u naha mu mo!» ³⁹ Ka Poli si u pyi: «Mii na nye Yahutu, mii à yíri Tarisi kàñhe e, Silisi kùluni i. Mii na yíri kànbwəhə na, nkemu mεge k'à pèe ke. Mii na mu jáare, ma a na yaha si njwo ná sùpyire e.» ⁴⁰ Ka sòrolashiibii jùñufembwəhe si kuni kan Poli á, mpe pu

* **21:24** Nwafaage mpíi Yahutuubii mpyi a fáa ke, ná kuru tèni mpyi a fúnñə mε, pi jùnyi nye a mpyi a yaa yi kùlu mε.

† **21:28** Mpíi pi nye pi nye Yahutu mε, pire mpyi a yaa pi a jyè Kileñaarebage kaanñke funñke e mε (Ezekiyeli 44.7).

nyε u á ke, u u puru jwo. Nyε mà u nɨjyerenɨ yaha babwəhe tajyɨjwəge na, ka u u cyεge yɨrige sùpyir'á. Pi pun'à pa fyâha ke, ka u u jwo ná pi e Eburubii shεenre e. U à jwo:

22

¹ «Mii cɨnmpyiibii ná mii tiibii, mii na li caa yii á, yii i lógo na jwə na. Mii sí jwumə jwo si ntège naye fɨniŋe yii á.» ² Sùpyir'á u jya u u yu ná pi e pi yabilimpɨi shεenre e ke, ka pi puni si fyâha fyii, ka Poli si jwo: ³ «Mii na nyε Yahutu, mii à si Tarisi kànhe e, Silisi kùluni i, ŋka naha a Zheruzalemu kànhe e pi à mii byé. Mii cyelentuɨi u mpyi Gamaliyeli. Uru u à mii yal'a kála wuu tulyeyi Saliyaɨi na. Mii mú mpyi a naye pwə sèl'e Kile na, bà yii naha yiye pwə u na nɨjja mε. ⁴ Mpii pi mpyi na Yesu kuni jaare ke, mii mpyi maha pire kyérege fo maha pii bùu. Mii mpyi maha lire kuni jaarafeebii cwôre, nò bâra ceewe na, na mpwu na leni kàsuni i. ⁵ Sáragawwuubii jùŋufembwəhe ná Yahutuubii kacwənrɨbii puni pi nyε mii shéribii lire kani i. Pire pi mpyi a séme yal'a kan mii á mii u sà ŋkan Damasi kànhe Yahutuubil'á, maa li cyéε na mii aha sà lire Kile kuni jaarafooni shin maha shin ta ke, si u pwə s'a ma Zheruzalemu kànhe e, pi i mpa pi kyérege. ⁶ Mà mii nɨnkarenɨ yaha Damasi kànhe e, canvwuge laage e mii à sà byanhara kànhe na ke, ka mii i bèenge jya k'à pâl'a yɨri nɨjyɨi i mà pa mii kwùulo. ⁷ Ka mii i wwùl'a cwo jɨŋke na, ka mejwu u si fworona “Soli Soli, jaha na mu nyε na mii kyérege ye?”

⁸ Ka mii i jwo “Kafooni, joofo u nyε mu ye?” Ka mejwuuni si fworona “Mii u nyε Nazareti kànhe shinɨi Yesu, mii mu nyε na ŋkyérege.” ⁹ Nyε mpii pi mpyi ná mii i ke, pir'à bèenge jya, ŋka shinɨi u mpyi na yu ná mii i ke, pi nyε a mpyi a urufoo jwumpe lógo mε. ¹⁰ Ka mii i jwo “Kafooni, jaha mii à yaa mii i mpyi ye?” Ka Kafooni si jwo “Yɨri ma a si Damasi kànhe e, yaaga maha yaaga mu à yaa mu u pyi ke, pi sí sà yire puni jwo mu á.”

¹¹ Nyε ná bèenge sí mpyi a mii jyiigii bya mà mii pyi mii saha nyε na jaa mε, mpii pi mpyi ná mii i ke, ka pire si mii cú na cyεge na, mà kàre Damasi kànhe e. ¹² Nàŋi wà na mpyi wani Damasi kànhe na, u mege mpyi Ananiyasi, u mpyi na fyáge Kile na, maa MusaSaliyaɨi kurigii jaare cyi jaaraŋkanni na. Damasi kànhe Yahutuubii puni mpyi maha u metanga yiri. ¹³ Ka uru si mpa mii fye e, maa mpa yyére mii taan maa jwo “Mii cɨnmpworoni Soli, ma jyiigii múgo ma raa jaa.” Ka mii jyiigii si ntíl'a múgo, ka mii i wíl'a u jya. ¹⁴ Ka u u jwo “Mà nɨjja yaha u sàha nò mε, wuu tulyeyi u Kilenɨ à mu cwənrə, bà mu si mpyi si u jyi wuuni cè mε, ŋgemu u a sàa tí ke, si uru jya, si lógo u yabilɨi jwə na. ¹⁵ Naha kurugo ye mu sí n-pyi u shenre jwufoo, nde mu à jya maa ndemu lógo ke, si cyire puni yyaha jwo sùpyire pun'á. ¹⁶ Lire e ke numε ma hà núru yi le shuunni i mε, yɨri ma a batize, ma a Kafooni Yesu mege yyere bà mu kapegigii si mpyi si jyé ndáha mu na mε.”

¹⁷ Nyε ka mii i mpa nùr'a kàre Zheruzalemu i. Canŋka mà mii yaha Kilejarege na Kilejaarebage e, Kile à kani là cyéε mii na. ¹⁸ Ka mii i Kafooni jya. Ka u u jwo mii á “Fyâl'a fworona Zheruzalemu i, jaha na ye jwumpe mu sí n-jwo mii kyaa na ke, ŋke kànhe shiinbii si jεε pu na mε.” ¹⁹ Ka mii i u pyi “Kafooni, mii mpyi maha jyé Kile Jwumpe kàlambayi i, maa dánafeebii cyán na jcwôre, maa pi bwùun, maa pi leni kàsuni i pyiŋkanni ndemu na ke, pi à lire cè. ²⁰ Ecyeni u mpyi maha mu kyaa yu ke, tɨni i pi à uru bò ke, mii yabilɨi mpyi wani kuru cyage e. Mii mpyi a jεε u mbòŋi i. Mpii pi à u wà a bò ke, mii bá u mpyi a pire vāanantinmbwoyi shwə a cù.” ²¹ Ka Kafooni si jwo mii á “Fworona kànhe e, mii sí mu tun tatənge e supyishɨi sanɨi sùpyir'á.”»

²² Nyε sùpyire puni mpyi a fyâha maa núru fo Poli à jwo mà pa nò ŋke cyage na. Ŋka tɨni i u à mpe jwumpe jwo ke, ka pi puni si wá na màhanɨi jyii maa ŋko: «Yii u bò, ŋge sùpyaɨi shɨi nyε a sàa yaa u yaha shì na mε!»

²³ Maa wá na màhanɨi jyii fànha na, maa pi vāanantinɨi wwù na fyíŋge, maa nticyenɨi kure na wàa nɨjyɨi i.

²⁴ Nyε lir'à pyi ke, ka sòrolashiibii nùñufembwøhe si sòrolashiibii pyi na pi Poli lènε babwøhe e, pi i u bwòn ná tiripaanni i, nde u à pyi ka sùpyire si wá na màhañi jyii u kurugo ke, pi i u kárama u u li jwo. ²⁵ Mà pi yaha pi i u pwu ná yapwøyi i s'a u bwùn, sòrolashiibii yyaha yyére shinñi ngemu u mpyi wani u taan ke, ka u u uru pyi: «Mà tàanna ná saliyañi i, yii à yaa yii i Òrømu shin bwòn u ylbembaa la?»

²⁶ Ur'à yire lógo ke, maa ñkàr'a sà nùñufembwøhe pyi: «Naha mu la nyε si mpyi ñge nàñi na amε yε? Ko Òrømu shin u wá u wi.» ²⁷ Ka nùñufembwøhe si sà Poli pyi: «Òrømu shin u nyε mu la? Yi yyaha jwo na á.» Ka Poli si jwo: «Òn.» ²⁸ Ka u u jwo: «Wyéεnyahaga mii à sàra maa nta a pyi Òrømu shin dε!» Ka Poli si jwo: «Mii wi ke, mii à si Òrømu shin.»

²⁹ U à yire jwo ke, mpìi pi mpyi na ñko s'a u bwùn ke, ka pire si ntíl'a yîri u taan. Sòrolashiibii nùñufembwøhe yabilin'á ta u cè na Òrømu kìnì shin ur'à pyi pi pwø ke, ka fyagare si jyè u e.

Pi à kàre ná Poli i yukyaala kurunke yyére

³⁰ Nùñke na Yahutuubii mpyi na Poli cêεge ke, sòrolashiibii nùñufembwøhe la mpyi a sii si kure cè. Kuru canña nùmpañña, ka u u Kile sáragawwuubii nùñufeebii ná yukyaala kurunke pyer'a bínni, maa yòrøyi wwù Poli na, maa ñkàr'a sà u yyéεε pi yyaha yyére.

23

¹ Ka Poli si yukyaala kurunke wíl'a màha maa jwo: «Mii cìnmpyiibii, mii à sàa Kile nyii wuuni pyi fo mà pa nò ninjaa na ná zòvvinre e.» ² Mpìi pi mpyi Poli taan ke, ka Kile sáragawwuubii nùñufembwøhe Ananiyasi si pire pyi na pi u bwòn u ñwøge na. ³ Ka Poli si jwo: «Mu à fyinmε tò wwomø na, Kile mú sí mu bwòn. Mu à tíg'a tèn naha na mu na yogo kwùn mii na mà tàanna ná Saliyañi i, mà li ta mu yabilin'á Saliyañi kyáala. Mu à jwo na pi mii bwòn, mà tàanna ná Saliyañi i, lire sí nyε a yaa li pyi mε.» ⁴ Mpìi pi mpyi u taan ke, ka pire si jwo: «Kile sáragawwuubii nùñufembwøhe mu nyε na ñcyere amε la?» ⁵ Ka u u pi pyi: «Mii cìnmpyiibii, mii nyε a mpyi a cè na Kile sáragawwuubii nùñufembwøhe ki mε, lire baare e mii mpyi na si ñεε yi jwo mε. Naha kurugo yε y'à séme Kile Jwumpε Semεñi i na “Ma hà jwumpimε jwo yii shinñi yyaha yyére shinñi na mε*.”»

⁶ Poli mpyi a cè na yukyaala kurunke kàmpañke kà na mpyi Sadusii, ku sanñke sí nyε Farizhεen, ka u u jwo fànha na pi shwøhø'l'e: «Mii cìnmpyiibii, mii na nyε Farizhεen, mii sifeebii na nyε Farizhεen! Mii à na sònñore taha li na na kwùubii sí ñè nùmpañña ke, lire kurugo yoge nyε na ñko raa ñkwùn mii na amε!»

⁷ Nyε u à yire jwo ke, ka jwuñyahama si yîri Farizhεenbii ná Sadusiibii shwøhø'l'e, ka sùpyire si ntáa. ⁸ Sadusiibii maha ñko na kwuñεε nyε nùmpañña mε, na mèlεkεε nyε mε, na jínahii nyε mε, mà li ta Farizhεenbil'à dá na yire puni na nyε. ⁹ Là mpyi na bàrali màhañi nyahañi na, ka Farizhεenbii kàmpañke Saliyañi cyelentiibii pii si mpa yîri maa ñcyere maa jwo: «Wuu nàha sàa tapege nya ñge nàñi na mε. Li sí n-jà n-ta mèlεkεñi wà, lire nyε mε jínaji wà u à jwo ná u e.»

¹⁰ Màhañ'à pa nyaha fo sòrolashiibii nùñufembwøhe mpyi na sònñi na pi sí Poli òri n-wáaga piye shwøhø'l'e. Nyε ka u u sòrolashiibii pii pyi na pi tige, pi i sà u cyán a shwø sùpyire na pi a ma pi babwøhe e.

¹¹ Nyε kuru canña nùmpañña numpilage e, ka Kafoonji si uye cyêe Poli na maa jwo: «Maye waha, mu à mii kyaa jwo Zheruzalεmu kànhe shiinbil'á pyinñkanni ndemu na ke, amuni mu à yaa mu u sà mii kyaa jwo Òrømu kànbwøhe shiinbil'á mú.»

Yahutuubil'à vùnñø pwø Poli na

¹² Kuru canña nùmpañña nyéεge na, ka Yahutuubii pii si vùnñø pwø Poli mεε na, maa ñkàa piy'á na pi wà sà n-lyí, lire nyε mε sà n-bya mε, fo pire ká bú Poli bò. ¹³ Mpìi pi mpyi a kuru vùnñke pwø ke, pire mpyi a nyaha shiin beeshuunni na. ¹⁴ Ka pire si ñkàre

* 23:5 Ekizodi 22.28

Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná Yahutuubii kacwǎnribii yyére maa sà pi pyi: «Wuu à kâa wuy'á na wuu wà sî n-lyí, lire ñye me sî n-bya me, fo wuu aha Poli ta à bò tēni ndemu i ke. ¹⁵ Lire e ke yii ná yukyaala kurun̄k'à yaa yii bê li na, yii i pî tun pi sà sòrolashiibii ñùñufembwǎhe náare, na u Poli yaha u pa, na yii sí n-pa u karigii kàanmucya si vyiin̄ne. Wuu pi ke, wuu sí n-bégele si u sige, si u cya mbò mà u yaha kuni na.»

¹⁶ Nka kuru vùn̄ñke pi mpyi a pwǎ ke, Poli cìmpworocwǎñi jyañi mpyi a fworu ku ñwǎhǎ na. Babwǎhe e Poli mpyi ke, maa ñkàr'a sà jyè kuru bage e, maa yi yyaha jwo u á. ¹⁷ Nye ka Poli si sòrolashiibii yyaha yyére shin̄ñi wà yyere maa jwo: «Mii na mu náare ma a shà ná ñge nàñjiñi i ma ñùñufembwǎhe yyére, jwumǎ na ñye u á mà jwo u á.»

¹⁸ Ka uru yyaha yyére shin̄ñi si ñkàre ná u e u ñùñufembwǎhe yyére maa sà jwo: «Ñùñufoon̄ñi, Poli u ñye kàsuni i ke, uru u à mii yyere maa jwo na mii u pa ná ñge nàñjiñi i mu yyére, na jwumǎ na ñye u á mà jwo mu á.» ¹⁹ Ka ñùñufembwǎhe si nàñjiñi cû cyage na, maa fēen ná u e, maa u yíbe: «Naha shi ku ñye mu á mà jwo mii á ye?» ²⁰ Ka nàñjiñi si u pyi: «Yahutuubii pìl'á bê li na na pire sí n-pa yi jwo mu á na ma Poli yaha u shà nùmpañña, na yukyaala kurun̄k'à jwo na kuru la na ñye si sà u karigii yaa vyiin̄ne sahan̄ki. ²¹ Nka ma hà ndá pi jwumpe na me, ñaha na ye pi pî na wá a mà vùn̄ñǎ pwǎ u na si u bò mà u yaha kuni na. Mpii pi à kuru vùn̄ñke pwǎ ke, pìr'á ñyaha shiin̄ beeshuunni na. Pi à kâa piy'á na pi sî n-lyí, lire ñye me sî n-bya me fo pire ká bú Poli bò tēni ndemu i ke. Pi à bégele li mēe na mà kwǎ, mu ñwǎshwǎre kanni pi ñye na sigili.» ²² Ka ñùñufembwǎhe si nàñjiñi cye yaha maa u pyi: «Ma hà ñjwo sùpya á na mu à ñcyii karigii yyaha jwo mii á me.»

Pi à Poli tùugo fànhafoon̄ñi Felisi yyére

²³ Lire kàntugo ka ñùñufembwǎhe si sòrolashiibii yyaha yyére shiin̄bii pî shuunni yyere maa pi pyi: «Yii sòrolashii ñkwuu shuunni (200) ná shǎnfemii beetaanre ná ke (70) mà bàra shiin̄ ñkwuu shuunni (200) mpiimu pi à se tǎanbii na ke, yii pire bégel'a yaha. Pi sí n-kàre numpilage tēni baacyerewuuni na Sezare kànhe na. ²⁴ Yii shǎnyi yà bégele, bà Poli ñiñcēññe wu si mpyi si nǎ fànhafoon̄ñi Felisi yyére me.»

²⁵ U à puru jwo ke, maa séme sém'a kan Felisi á ñgemu fun̄ñ'i u à jwo:

²⁶ «Mii Kolodi Lisiyasi u à ñge sémeñi séme si ñkan fànhafoon̄ñi ñiñcēññi Felisi á. Mii fwù na ñye mu na.

²⁷ Nàñi u ñge mii à tùugo wani mu yyére ke, Yahutuubii pî mpyi a u cû raa bùu. Mii à lógo na Ìrǎmu shin̄ u ñye u wi ke, ka mii i na sòrolashikurun̄ke kà yaha k'à sà u shwǎ pi na. ²⁸ Nde u à pyi ka pi i u cēege ke, mii la mpyi si lire cè, ka mii i pi pyi pi à kàre ná u e pi yukyaala kurun̄ke yyére.

²⁹ Mii à pa li kàanmucya mà li ñya na pi Saliyañi kurugo pi à u cēege, lire baare e u ñye a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò, lire ñye me mà u le kàsuni i me.

³⁰ Numē, pi à pa yi jwo mii á na pi wá à vùn̄ñǎ pwǎ u mēe na. Lire kurugo mii à tíl'a u tùugo wani mu yyére. Mpii pi ñye na u cēege ke, ñùñke na pi ñye na u cēege ke, mii à yi jwo pi á, pi a sî mu yyére pi i sà ku yyaha jwo mu á. Yire yi mpyi mii á mà jwo mu á.»

³¹ Ka sòrolashiibii si li pyi bà y'à jwo pi á me maa ñkàre ná Poli i kuru numpilage e fo Antipatirisi kànhe na. ³² Kuru can̄ña nùmpañña, sòrolashiibii pi mpyi tǎare na ke, ka pire si shǎnyifeebii yaha pi i ñkēege ná u e, maa núr'a kàre pi babwǎhe e. ³³ Shǎnyifeebil'à sà nǎ Sezare kànhe e ke, maa sémeñi ná Poli kan fànhafoon̄ñi Felisi á. ³⁴ Fànhafoon̄'á sémeñi kála ke, maa Poli yíbe na kùluni ndire e u à yíri ye†. Ka u u jwo na ur'à yíri Silisi kùluni i. ³⁵ Ka u u Poli pyi: «Mpii pi à mu cēege ke, pi aha nǎ naha, mii sí jwumpe kan mu á.» U à kwǎ ke, maa pi pyi pi Poli lēñe saan̄ñi Erǎdi saanre bage e, pi raa u kàanmucaa.

† 23:34 Felisi la mpyi si ñcè kampyi k̄rigii ñùñǎ na uru ñye ke, lire l'e Poli à yíri, puru fun̄ñke e si ñcè kampyi uru si n-jà Poli yíbe.

24

Pi à Poli cêεεε fânhafoonji Felisi á

¹ Nye canmpyaa kanƙur'à tòro ke, Ananiyasi u nyε Kile sáragawwuubii nùñufembwøhe ke, ka uru si mpa Sezare kànhe e ná Yahutuubii kacwǎnríbii píll'e mà bàra Teritulusi na, uru na mpyi yoge tùpyikǎrwǎ. Karigii cyi à tòro pi ná Poli shwǎhǎl'e ke, ka pi i mpa cyire tìgire cyán u na fânhafoonji Felisi á. ² Ka pi i Poli yyer'a pa. Nde na pi à u cêεεε ke, ka Teritulusi si jwumpe lwó si lire yyaha jwo Felisi á. U à jwo: «Fânhafoonji niñcennji, mu u à wuu k̀ini pyi l'à t̀een yyeñinke e. Mu yákilifente kurugo, ñk̀ennε niñyahawa à pyi k̀ini i, li yyaha yyéere zhèñi kurugo. ³ Cyire shiñi mu nyε na mpyi wuu á cyeyi puni ná t̀erigii puni i ke, wuu fwù na nyε mu na sèe sèl'e cyire kurugo. ⁴ Nka mii la nyε si mu cù njaha mε, lire kurugo mii na li caa mu á ma a maye sanña yaha ma a lógo wuu njwǎ na t̀ere nimbilere funñ'i. ⁵ Wuu à li k̀aanmucya mà li nya na nge nàñ'á pyi yapege sùpyire shwǎhǎl'e. U à Yahutuubii puni yákilibii nyàha a wùrugo diñyeñi cyeyi puni i. Uru u nyε Nazareti shiinbii Kile kuni yyaha yyéere shinñi. ⁶ U la bá mpyi si wuu Kileñaarebage pyi njirivaha yaaga, ka wuu u u cù. [Wuu la mpyi si yoge kwǎn u na, si ntàanna ná wuu Saliyañi i, ⁷ ñka sòrolashiibii nùñufembwøhe Lisiyasi à u cyán a shwǎ wuu na fànhe e, maa jwo na wuu pa u kacεgeni nùñke jwo naha mu á.] ⁸ Wuu à u cêεεε yaaga maha yaaga na ke, mu yabiliñi ká u yíbe, mu sí li cè na yire puni na nyε sèe.» ⁹ Yahutuubii sanmpii pi mpyi wani ke, ka pire si sogo puru jwumpe na, maa jwo: «Sèe u à jwo!»

Poli à uye jwo a fñiñε Felisi á

¹⁰ Nye ka fânhafoonji si kuni kan Poli á u jwumpe lwó. Ka u u jwo: «Mii à li cè, cyi à yye niñyahagii kwǎ, mu u nyε wuu shiñi yukyaalañi. Lire kurugo mii si n-fyá si naye t̀anga jwo mu á mε. ¹¹ Li sàha ñkwǎ a tòro canmpyaa ke ná shuunni na mε, mii à k̀ar'a sà Kile p̀ee Zheruzalemu kànhe e. Li méε ká b̀ε mu á, mu sí n-jà puru jwumpe k̀aanmucya si pu sèe ná pu kafinara cè. ¹² Canña niñkin wà nyε a mii nya mii i nàkaana pyi ná sùpya e, lire nyε mε na sùpyire nùñǎ kyáñge Kileñaarebage e, lire nyε mε Kile Jwumpe k̀alambayi i, lire nyε mε kànhe yyaha kurugo mε. ¹³ Nte sùpyire si yafyin ta si njwo na lire li nyε mii kacεgeni nùñke mε. ¹⁴ Mii sí yi jwo mu á, mii na báarañi pyi wuu tulyeyi u Kilenji á kuni laber'e. Pi à jwo na lire Kile kuni nyε sèe mε. Yaaga maha yaaga sí k'á sémε Saliyañi sémεñi ná Kile t̀untunmpii sémebil'e ke, mii à dá yire puni na. ¹⁵ Mii à na s̀onñǎre taha yaage ñkemu na ke, kuru ninuge na pi à pi s̀onñǎre taha, na shincennε bàra shinpi na, Kile sí sùpyire puni j̀è nùmpañja. ¹⁶ Lire kurugo mii à naye waha bà mii si mpyi si mpyi t̀igire cyaga baa Kile ná sùpyir'á mε.

¹⁷ Yye niñyahagii toronkwooni kàntugo, mii à nùr'a k̀are Zheruzalemu i, mii shiñi sùpyiibii pi nyε wani ke, maa sà wyéε kan f̀onǎfeebil'á, maa sáraya wwù Kile á. ¹⁸ Nye yire na mii mpyi, ka pi i sà mii ta wani Kileñaarebage ntàani na. Karigii sùpyañi maha mpyi si nta víniñε Kile yyahe taan ke, cyire nizanñkii mii mpyi na mpyi. Shiñyahara nyε a mpyi wani mε, nyàhanƙurugo nyε a mpyi wani mε. ¹⁹ Mii ná Azi k̀uluni Yahutuubii p̀ii pi mpyi wani. Pire pi mpyi a yaa pi pyi naha, kampyi mii à kapyimbaala pyi, pire mpyi na sí mii cêεεε mu á. ²⁰ Lire nyε mε, t̀eni i pi à mii yyéεñε sùpyire yyaha yyéere maa yoge kwǎn mii na ke, kampyi mii à kapyimbaala pyi, sùpyire ti naha naha ke, pi yi jwo. ²¹ Mà mii niñjyerenji yaha pi yyaha yyéere, mii à jwo fànha na “Mii à t̀een ná l'e na kwùubii sí j̀è n-fworó kwùñi i nùmpañja. Lire kurugo yoge nyε na ñkwùun mii na yii yyaha yyéere niñjaa.” Puru jwumpe mii à jwo ke, mii kacεgeni nùñke ku nyε kuru la?»

²² Nye Felisi mpyi a Kafoonji Yesu kuni karigii yyaha cè sèl'e, lire e u à jwumpe nùruñ'a yaha canñke kabεε na maa pi pyi: «Yii a sì, sòrolashiibii nùñufembwøhe Lisiyasi ká bú mpa, mii sí yii kataanmpe k̀aanmucya.»

²³ Lire kàntugo ka u u sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi wà pyi na u Poli lèŋe kasubage e u raa u kàanmucaa, na u àha u fége n-tòro mε, na u shinceŋi wà la ká mpyi si mpa fwordo u na, si yaage kà kan u á, u àha urufoo sige lire na mε.

²⁴ Canmpyal'à tòro ke, ka fànhafoonŋi Felisi si mpa ná u cwoŋi Durusili i. Yahutu u mpyi u cwoŋi, maa pi pyi pi a sà Poli yyere. Poli a pa ke, pyiŋkanni na sùpyanŋi sí n-jà n-dá Yesu Kirisita na ke, maa yire yyaha jwo pi á. ²⁵ Pyiŋkanni na sùpyanŋi'à yaa u a jaare ntìŋi i, ná pyiŋkanni na u à yaa u cù uye na ke, ná pyiŋkanni na Kile sí n-pa sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ke, mà Poli yaha u u yire yyaha yu, ka Felisi fyagara wuŋi si u pyi: «Wuu niŋjaa wuyi yaha amε, mu sí n-jà raa si, mii aha tēni labε ta, mii sí nūru mu yyere.» ²⁶ Felisi la mpyi Poli si wyéε kan ur'á, lire kurugo u mpyi maha u yīri tère maha tère maa yu ná u e. ²⁷ Pi a yye shuunni pyi pur'e, lire kàntugo, ka P̄risusi F̄situsi si mpa Felisi fáa k̄ni ñuñufente na. Felisi la mpyi si uye kyaa táan Yahutuubil'á, lire kurugo u mpyi a Poli tò a yaha kàsuni i.

25

Poli à jwo na uru karigii cyi sà ñcwəənrə saanbwəhe Sezare yyére

¹ Canŋke F̄situsi à tēn k̄luni ñuñufente na ke, canmpyaa taanr'à tòro ke, u à yīri Sezare kànhe na mà kàre Zheruzalemu kànhe e. ² U à nō wani ke, nāvunŋke ku ñye Kile sáragawwuubii ñuñufēebii ná Yahutuubii yyaha yyére shiinbil'e mà yyaha tíi ná Poli i ke, ka pire si sà kuru paara u á, ³ maa li jaare u á na u Poli yaha u nūru u a ma Zheruzalemu i. Yii li cè na pi mpyi a vùnŋə pwə Poli na si u cya mbò mà u yaha kuni na. ⁴ Ka F̄situsi si yi jwo pi á na Poli na ñye kàsuni i Sezare kànhe e, na ñcyèε uru mú sí nūru n-kàre wani. ⁵ Maa yi jwo pi á na: «Kampyi yii la ñye si tìgire cyán nge nàŋi na, yii yii yyaha yyére shiinbii yaha pi a ma Sezare kànhe e. Pi aha nō wani, nde na pi ñye na tìgire cyáan u na ke, pi i sà lire jwo.»

⁶ F̄situsi ñye a tòro canmpyaa baataanre, lire ñye mε canmpyaa ke na Zheruzalemu i mε, maa nūr'a kàre Sezare kànhe e. Canŋke u à shà ke, kuru canŋa nūmpanŋa, u à kàr'a sà ntēn yukyaala bage e, maa pi pyi pi à sà Poli yyere. ⁷ Poli à pa ke, Yahutuubii pi mpyi a yīri Zheruzalemu i mà pa ke, ka pire si mpa yyér'a u kwūulo, karigii cyi à pi ke, maa u cēεge na u à cyire niŋyahagii pyi, mà li ta pi yabilimp̄ii mpyi na si n-jà pi jwumpe pyàagii cyēε sùpya na mε. ⁸ Ñye ka Poli si jwumpe lwó si uye fínŋe maa jwo: «Mii ñye a yafyin pyi ndemu l'à para Yahutuubii Saliyanŋi i, lire ñye mε mà Kilejaarebage kafuun pyi, lire ñye mε mà saanbwəhe Sezari mūmpenme pyi mε.»

⁹ Ñye F̄situsi la mpyi si uye kyaa táan Yahutuubil'á, lire e u à Poli pyi: «Mu la ñye si ŋkàre Zheruzalemu i pi i sà mu karigii cwəənrə mii ñyii na la?» ¹⁰ Ka Poli si u pyi: «Cyage e saanbwəhe Sezari maha pi pyi pi i karigii cwəənrə ke, mii niŋjyerenŋi u nge kuru cyage e mà kwò, naha mii karigil'à yaa cyi cwəənrə. Mii ñye a yafyin pyi Yahutuubii na mε, mu yabilin'á lire cè. ¹¹ Mii n'a mpyi a ta mii à wurugo, lire ñye mε mà kapii pyi ndemu l'à mii kabonə kwò ke, mii mpyi na si n-cyé na mbòŋi i mε. Nka pi na mii cēεge ndemu na ke, sèe ká mpyi u ñye a ta lire e mε, wà ñye a yaa u mii le pi cye e mε. Mii la na ñye saanbwəhe Sezari u mii karigii cwəənrə.»

¹² Ñye ka F̄situsi ná u jwunεεbii si sà piye taanna. Pi à kwò ke, ka u u Poli pyi: «Ná mu s'à jwo na mu karigii cyi sà ñcwəənrə saanbwəhe yyére, mu sí sà yyéεŋe saanbwəhe yyahe taan.»

Saanŋi Agiripa la ñye si lógo Poli ñwə na

¹³ Canmpyal'à tòro ke, ka saanŋi Agiripa ná u cəəŋŋi Berenishi* si ŋkàre Sezare kànhe e mà sà fwordo F̄situsi na. ¹⁴ Ñye pi à canmpyaa niŋyahagii pyi Sezare kànhe e ke, ka F̄situsi si Poli kyaa jwo saanŋ'á na: «Nàŋi wà na ñye Felisi u à le kàsuni i naha. ¹⁵ Tēni i mii

* 25:13 Ceewe mεge ku ñye Berenishi.

à shà Zheruzalemu kànhe e ke, Kile sáragawwuubii nùnjufeebii ná Yahutuubii kacwənribil' à nge nàni kyaa jwo mii á, maa li cya mii á na mii u tún. ¹⁶ Ka mii i pi pyi na Ɔrəmu fənhafeebii nyε na nyεg'a sùpya tún, mà li ta mpìi pi nyε na urufoo cêεge ke, u ná pìrefee nyε a tēen maa jwo piye nyii na urufoo sí uye tanjanna jwo mà yε.

¹⁷ Nyε ka pi pìi si mpa ná mii i naha. Wuu à nɔ naha ke, mii nyε a yi le shuunni i mε, kuru canja nùmpañja ka mii i njàre yukyaala bage e maa ntíl'a pi pyi pi à u yyer'a pa. ¹⁸ Mpìi pi mpyi na u cêεge ke, ka pìre si jwumpe lwó maa pi wumpe jwo. Njka kapii maha kapii mii mpyi na sònni u sí n-ta u à pyi ke, pi nyε a lire là jwo mε. ¹⁹ Pi Kile kuni karigii na pi mpyi na piye kyáali kanna. Tire nàkaante mpyi a yyaha tíi ná nàni wà kyal'e, uru mεge na nyε Yesu. Pi mpyi na njko na u à kwû, Poli sí i njko na u à jè. ²⁰ Mii wi ke, mii nyε a mpyi a cè nde mii sí n-pyi mpe kataanmpe e mε. Nyε ka mii i Poli yíbe kampyi u sí nyε n-kàre Zheruzalemu i, u kataanmpe si sà ncwənrɔ wani. ²¹ Njka Poli à jwo na mà uru karigii yaha saanbwəhe ku cwənrɔ, lire kurugo mii à pi pyi pi à u yaha kasubage e fo mii aha a si u tùugo saanbwəhe yyére tēni ndemu i ke.»

²² Ka Agiripa si Fesitisi pyi: «Mii yabiliñi la na nyε si lógo uru nàni jwə na.» Ka Fesitisi si jwo: «Nùmpañja mu sí n-lógo u jwə na.»

²³ Nyε kuru canja nùmpañja, ka Agiripa ná Berenishi si piye yal'a le vāanji i, ka shinnyahara si pi nùnjə bē mà lèñe bàanni i. Pi ná sòrolashiibii nùnjufembwoyi ná kànhe shinbwoobii pi mpyi. Ka Fesitisi si pi pyi pi à pa ná Poli i.

²⁴ U à pa ke, ka Fesitisi si jwumpe lwó maa jwo: «Saannji Agiripa ná yii mpìi pi naha naha ná wuu e ke, yii nyii nyε nge nàni na, mà lwó Zheruzalemu na, mà pa nɔ naha, Yahutuubii pun'à piye nāvunjo jwo mii á u kyaa na, maa jwo na u saha nyε a sàa yaa u yaha shì na mε. ²⁵ Mii sí wi ke, mii u kàanmucyage e, mii nyε a yafyin nya u à pyi ndemu l'à u kabonɔ kwò mε. Ná u yabiliñi s'à jwo na uru kataanmpe pu le saanbwəhe cye e, lire kurugo mii à li lwó si u tùugo wani. ²⁶ Mii nàha a jwumə ta si zéme u kyaa na si njkan saanbwəh'á mε, lire kurugo mii à pa u yyéñe yii yyahayi taan, mu saannji Agiripa kanyεε na, bà li si mpyi u aha bú yíbe, ka u u njemu jwo ke, si yire séme mε. ²⁷ Naha kurugo ye mà kàsujyi tùugo Ɔrəmu i, nùñke na u à le kàsujyi i ke, mà li ta kuru nyε a cè mε, nùnjə nyε lire na mii á mε.»

26

Saannji Agiripa à jwumpe kan Poli á

¹ Ka Agiripa si Poli pyi: «Jwump'à kan mu á, mpe pu nyε mu á ke, mu sí n-jà puru jwo.» Ka Poli si cyεge yîrige maa jwumpe lwó si uye fíniñe. ² U à jwo: «Saannji Agiripa, l'à táan mii i mà naye ta mu yyahe taan niñjaa, si li cyéε mu na na Yahutuubil' à yaaga maha yaaga jwo a taha mii na ke, na kuru kà nyε sèe mε. ³ Mu yabiliñ' à Yahutuubii làdaabii karigii puni ná pi nàkaante pyiñkanni cè. Lire e ke mii na mu jáare ma a ma lùuni bò, ma a lógo na jwə na.

⁴ Pyiñkanni na mii à na nàñkocyyεere pyi, ná jaaranjanni na mii mpyi na jaare mà lwó fo tasiige e na shiñi shwəhə'le Zheruzalemu kànhe e ke, Yahutuubii pun'à lire cè. ⁵ Mà lwó fo tēməni i, pi pun'à li cè na Farizhεenbii tonjuni i mii nyε, Yahutuubii Kile kuni jaarafeebil'e, pìre tonjuni karigii cyi à waha mà tòro pi sanmpii wogigii na. Pi sí n-jà n-pyi mii shérii, kampyi pi la na nyε si sèñi jwo.

⁶ Nyε jwəməeni Kile à lwó wuu tulyey'á ke, mii à na sònnjore taha lire na ke, lire l'à pi ta pi i yoge kwùun mii na numε. ⁷ Wuu shiñi tùluyi ke ná shuunniñ' à* pi sònnjore taha li na na Kile sí lire jwəməeni fùñjə, lire kurugo pi na Kile père pìlaga bàra canja na. Saannji Agiripa, mii mú à na sònnjore taha lire na ke, lire kurugo Yahutuubii na mii cêεge amε!

* **26:7** Yakuba jyaabii ke ná shuunniñi i Yahutuubii tùluyi ke ná shuunniñ' à fwo, pìre pi nyε Izirayeli shiinbii.

⁸ Yii Yahutuubii, naha k'à li ta yii nyε a dá li na na Kile sí n-jà kwùubii nè n-yige kwùñi i mà ye?

⁹ Mii mú mpyi na sônñi na fànha ki, mii i sàa Nazareti kànhe shinñi Yesu mεge tùn. ¹⁰ Lire mii à pyi Zheruzalemu i. Kile sáragawwuubii nùñufeebii mpyi a kuni kan mii á, ka mii i Yesu fyèñwòhòshiiñbii niñyahamii le kàsuni i. Pi aha ñko si pi bò, mii mú mpyi maha jwo na mii à nyε. ¹¹ Tèrii niñyahagil'e, mii mpyi maha ñaare Kile Jwumpe kàlambayi i, maa pi kyérege. Mii la mpyi maha mpyi si pi kárama ñjige pi Kile kuni i. Mii lùuni mpyi a sàa yíri pi taan fo mii mpyi maha ñaare kànkwoore na, maa pi kyérege.

¹² Lire pyiñkanni na, sáragawwuubii nùñufeebii mpyi a kuni kan mii á báarañi ñgemu mεε na ke, canñka mii à yíri na ñkèεge Damasi kànhe dánafeebii mεε na. ¹³ Saanñi Agiripa, mà mii niñkareñi yaha, canñk'à pa nò nùñò niñi i ke, ka mii i mpâl'a bèεnge ñya k'à yíri niñyiñi na. Kuru bèεnge mpyi a pèe canñke woge na, ka ku u mpa mii ná na shèεfeebii kwùulo. ¹⁴ Ka wuu puni si wwùl'a cwo ññke na. Ka mii i mējwuu lógo wuu Eburubii shèεnre e na “Soli, Soli, naha na mu na mii kyérege amε ye? Mu à ma ntùñke taha mii na, lire e mu à maye bänni bà faapyinunñi niñcyiñi maha uye bänni tùuge na mε.” ¹⁵ Ka mii i yíbe “Kafoonji, jofoo u nyε mu ye?” Ka Kafoonji si mii ñwò shwò “Mii u nyε Yesu, mii mu nyε na ñkyérege. ¹⁶ Nyε yír'a yyére numε. Mii à naye cyêe mu na bà mu si mpyi s'a báare mii á mε. Nyanñkanni na mu à mii ñya niñjaa ke, mu sí raa lire yu sùpyir'á. Mii sí n-pa naye cyêe mu na si karigii ñcyiimu jwo mu á ke, mu sí raa cyire yu pi á mú. ¹⁷ Yahutuubii ná supyishiñi sanñ'á mii sí mu tun ke, mii sí n-pyi ná mu i, si mu shwò pi na. ¹⁸ Mii sí mu tun pi á, bà mu si mpyi si pi ñyiigii múgo, si pi yige numpini i si mpa bèεnmpe na, si pi yige Sitaannñi fànhe ñwòh'i, pi i piye kan Kile á, bà pi si mpyi pi aha dá mii na, pi kapegigii niñpyiñkii si yàfa pi na, pi ná Kile wuubii sanmpii si mpyi koolyiñε mε.”

¹⁹ Nyε saanñi Agiripa, mà láha lire tèn na, nde Kile à cyêe mii na ke, lire kyaa mii nyε na yu. ²⁰ Damasi kànhe shiinbil'á mii à fyànha a yi jwo, lire kàntugo maa yi jwo Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni shiinbii sanmpii pun'á fo mà sà nò supyishiñi sanñi shiinbii na. Mii à yi jwo pi á pi pi toronñkanni kèεññε, pi i núru Kile á, pi raa kariii pyi ñcyiimu cyi sí li cyêe na pi à pi toronñkanni kèεññε sèenji na ke. ²¹ Lire kurugo Yahutuubil'á sà mii cù mà mii yaha Kileñaarebage e, maa ñko raa mii bùu. ²² Nka Kile à kwôro ná mii i, maa mii tège fo mà pa nò niñjaa na. Kile tùnntunñi Musa ná Kile tùnntunmpii sanmpii mpyi a fyànha a kani ndemu shèñre jwo na li sí n-pa n-pyi ke, mii mú sí na nyε naha si lire kyaa jwo sùpyire pun'á, shinbwoo bâra sùpyire sannte na. Mii mú sí nyε na yaaga bârali lire na mε. ²³ Pi mpyi maha yi yu na Kile Niñcwònròñi sí n-kyaaala n-kwù, na uru mú u sí n-pyi shincyiiwe si nè vworo kwùñi i, si bèεnmpe kyaa jwo wuu shiñi ná supyishiñi sanñ'á.»

²⁴ Mà Poli yaha puru jwumpe na u u uye tanga yu, ka Fesitusi si sêe u na: «Poli, sìcyer'à jyè mu i! Mu à kàlanji pyi fo mà sà ma ñùñke pyi k'à yíri!» ²⁵ Ka Poli si u pyi: «Mii nùñufoonji, sìcyere nyε mii i mà dε! Sèenji jwumpe kanni mii nyε na yu, pu mú s'à fíniñε. ²⁶ Saanñi Agiripa yabilin'á ñcyii karigii puni cè, lire l'à mii ta mii i cyi yu fyagara baa u yyahe taan. Mii à tèen ná l'e na u à cyi puni cè, naha na ye li là nyε a pyi ñwòhòre e mε. ²⁷ Saanñi Agiripa, Kile tùnntunmpil'á ñjemu jwo ke, mu nyε a dá yire na mà? Mii à li cè na mu à dá yire na.» ²⁸ Ka Agiripa si u pyi: «Poli, mu naha na sônñi na mu sí n-jà mii kèεññε mpyi dánafoo dε!» ²⁹ Ka u u u pyi: «L'à pyi numε yo, l'à pyi canñke kabεre yo, mii na Kile ñáare l'àha ndâ mu kanni na mà dε, ñka li pyi yii puni pi naha na mii jwumpe núru niñjaa ke, yii puni pi pyi mii fiige, ñka pi àha yòròyo tège yii pwò mii fiige mε.»

³⁰ Nyε ka saanñi ná fànhafoonji ná Berenishi, mà bâra mpil'á pi mpyi ná pi e ke, ka pire puni si yíri na fwore, ³¹ maa ñko piy'á: «Ñge nàñi naha a kyaa pyi ndemu l'à u kabonò kwò, lire nyε mε mà u kalenε kwò kàsuni i mε.» ³² Nyε ka Agiripa si yi jwo Fesitusi á: «Kàmpyi ñge nàñi naha mpyi a u kataanmpe le saanbwòhe Sezari cye e mε, u cye naha a mpyi sí n-jà n-yaha numε.»

27

Poli ná kafeebwøhe kani suumpe lwøhe juŋ'i

¹ Tèni i pi la mpyi si wuu lèŋe bakwøøge e wuu a ŋkèege Itali k̀ini i ke, pi à Poli ná k̀asujyibii pii kan s̀orolashiibii yyaha yyére shinŋi wà á, uru m̀ege na mpyi Zhuliyusi. Uru ǹani na mpyi Ōromu shiinbii s̀orolashikurumbwøhe kà juŋo na, pi mpyi maha kuru m̀ege pyi: «Saانبwøhe Sorolashikuruŋke.» ² Nyè ka wuu u jyè bakwøøge k'e, kuru mpyi a ỳiri Adaramiti i na ŋkèege Azi k̀uluni k̀ampanŋke na. Asitariki na mpyi ná wuu e. Tesaloniki k̀anhe shin u mpyi u wi, Masedoni k̀uluni i. ³ Kuru canŋa ǹumpanŋa, ka wuu u ǹo Sidon k̀anhe e. Zhuliyusi mpyi a Poli c̀umu lemè juwø, maa kuni kan Poli á u sà fworu u ceveebii na, yaayi kyaa li juè u na ke, bà u si mpyi si sà yire cya pi á m̀e. ⁴ Lire k̀antugo wuu à ỳiri wani maa kuni lwó na ŋkèege mà sà ntòro Sipiri k̀ini ŋkere na, jaha na ye kafèege mpyi na wuu juŋo b̀eni. ⁵ Ka wuu u ŋkàre suumpe lwøhe juŋ'i mà sà ntòro Silisi k̀uluni ná Panfili wuuni taan, maa ŋkàre mà sà ǹo Mira k̀anhe na Lisi k̀uluni i. ⁶ Nyè ka s̀orolashiibii yyaha yyére shinŋi si bakwøøge kà ta wani k'á ỳiri Alèzandire k̀anhe e na ŋkèege Itali k̀ini i, maa wuu pyi wuu à fworu bakwøøge ǹjncyiige e mà jyè kur'e.

⁷ Wuu à canmpyaa ǹjnyahagii pyi lwøhe juŋ'i. Bakwøøge juè a mpyi a jà na ŋkèege fwøfwø m̀e. Wuu à k̀anha s̀èl'e maa nta a jà a ǹo Kinidi k̀anhe s̀icampe na. Nyè ná kafèege mpyi a wuu k̀arama p̀en kuru k̀ampanŋke na, ka wuu u ntòro Kereti k̀ini ŋkere na, mà kàre Salamoni k̀ampanŋke na. ⁸ Kuru k̀ampanŋke shemè mpyi a p̀en, ŋka wuu à wuye waha maa ŋkàre mà sà ǹo cyage k'e, pi maha kuru m̀ege pyi: «Bakwooyi Tayyerege Ǹjncenŋke». Kuru cyage na juè Lase k̀anhe ŋkere na.

⁹ Tère nimbwoo mpyi a tòro wuu na kuni na mà kwø. Bakwofeni mpyi a pa mpyi farati, jaha na ye wyeere tèni mpyi a ǹo a kwø, Yahutuubii s̀unŋi tèni mpyi a tòr'a kwø. Nyè ka Poli si u t̀anyage jwo. ¹⁰ U à jwo: «Mii ceveebii, mii naha a li k̀aanmucya mà li jya na wuu k̀usheeni si juŋo kuu ná kakyara nimbwøø juè a fworu l'e m̀e. Yaayi wuu à le bakwøøge e ke, ti si n-dà yire ná bakwøøge na mà d̀e! Wuu yabilimp̄ii pi juè k'e ke, wuu múnahigii na juè ku juwøge e mú.»

¹¹ Nka s̀orolashiibii yyaha yyére shinŋi mpyi a dá bakwøøge f̀evooŋi ná ku juŋufooŋi wumpe na mà tòro Poli wumpe táan. ¹² Kuru cyage bakwooyi tayyerege mú juè a mpyi a juwø wyeere tèni i m̀e. Lire kurugo mp̄ii pi mpyi bakwøøge e ke, pire ǹjnyahara mpyi a li ta na pi pyiŋkanna cya pi i ỳiri wani kuru cyage e, pi a si Fenikisi k̀anhe bakwooyi tayyerege e Kereti k̀ini i, pi i sà wyeere tèni pyi wani. Kuru cyag'á yyaha kan canŋacwumpe e. Kafeebwoyi juè na ǹoni kuru cyage na m̀e.

¹³ Nyè kafèege nimbiler'á pa na fwu na ỳiri wòro k̀ul'e ke, ka pi i wá na s̀onŋi na pire sí n-jà n-kàre. T̀oonmpirige pi maha ntèg'a bakwøøge yyéenŋe ke, maa kuru wwú wani, ka bakwøøge si wá na ŋkèege Kereti k̀ini ŋkere na. ¹⁴ Li juè a m̀o m̀e, ka kafeebwøho si ỳiri na fwu na ỳiri suumø k̀ul'e na ŋkèege canŋafyinnpe e na juwúunni wuu juŋ'i. Pi maha kuru kafeebwøho m̀ege pyi: «Erakilon». ¹⁵ Ka kuru kafeebwøhe si mpa bakwøøge lwó. Wuu juè a jà a ku k̀èenŋe m̀e, ka wuu u wuye yaha ku cye e. ¹⁶ Kafèeg'á kàre ná wuu e, ka wuu u sà ntòro k̀ire nimbilere ŋkere na, suumpe lwøh'á li kwúulo, li m̀ege juè Koda. Kuru cyag'á pa jyè wuu ná kafèege shwøhøl'e maa ku t̀eg̀e kwòn wuu na dooni ke, bakwobileni* li mpyi wuu á ke, ka wuu u wuye waha maa lire ŋáhana a yige lwøhe e, ŋka báara u mpyi lire tayigege e d̀e!

¹⁷ Nyè wuu à núr'a pa bakwobileni lèŋe ke, maa m̀ere t̀eg'a bakwobwøhe yal'a pwø. V̀aanŋke ku maha bakwøøge pyi ku u ŋkèege ke, maa kuru t̀irige, jaha na ye wuu mpyi na fyáge kafèege kà ŋkwø bakwøøge lwó si ŋkàre zà yaha nticyenŋi juŋ'i Libi k̀ini k̀ampanŋke na m̀e, maa wuye yaha kafèege cye e ku u ŋk̀enŋi. ¹⁸ Kafeebwøhe f̀anha mpyi na mp̀ere fo li juè a pa juwø m̀e, kuru canŋa ǹumpanŋa, ka pi i wá na bakwøøge funŋo yaayi yà wwú na

* 27:16 Bakwobileni maha mpyi nimbwøhe funŋke e. Nimbwøhe kà ŋkèege, s̀upyire maha jyiile ná nimbileni i.

wàa lwòhe e. ¹⁹ Ku canntanrewoge, ka bakwòoge feveebii yabilimpìi si pi báarapyiyaayi yà wwùl'a wà lwòhe e. ²⁰ Wuu à canmpyaa niŋyahagii pyi, canŋaŋyiini bàra wòrigii na, wuu ŋye a kuru kà ŋya me. Kafeebwòhe fànhe mpyi na ŋyahage na wá, fo wuu puni mpyi a li yaha na wuu wà saha sì n-shwò me.

²¹ Wuu mpyi a mò maa yalyige lyí. Ka Poli si mpa yír'a yyére sùpyire yyaha na, maa jwo: «Mii ceveebii, yii mpyi a yaa yii i mii jwumpe lógo, wuu u ntèen Kereti kìnì i. Lire n'a mpyi a pyi, ŋke kafeebwòhe ku ŋke k'à wuu ta, ka wuu u mpòon yaayi ŋjemu i ke, lire là mpyi na sì n-pyi me. ²² Ŋka nume, mii sí yi jwo yii á, yii àha vyá me, yafyin sì yii wà ta me. Bakwòoge kanni i wuu sí n-pòon. ²³ Kileni ŋgemu wu u ŋye mii, mii sí i báare u á ke, yii li cè na uru mèlekèni wà à uye cyéè mii na pìlaga, ²⁴ maa yi jwo mii á na mii àha raa fyáge me, na mii à sàa yaa mii yyéenŋe saanmbwòhe Sezari yyahe taan. Kile à ŋwò mii na maa mii ŋareyi lógo. Shin maha shin u ŋye ná mii i bakwòoge e ke, u sí wuu puni shwò. ²⁵ Lire e ke mii ceveebii, yii àha raa fyáge me. Mii à dá Kile na. Nje y'à jwo mii á ke, yire puni sí n-tòro yi jwuŋkanni na. ²⁶ Ŋka bakwòoge sí n-kèege ná wuu e lwòhe niŋke kìnì l'e.»

²⁷ Kuru ku mpyi wuu numpili ke ná sicyerewoge suumpe lwòhe ŋuŋ'i, kafeebwòhe sí i wuu lwúu na ŋkèege ku ŋyii cyeyi i. Suumpe lwòhe ŋuŋ'i wuu mpyi ke, kuru mege na mpyi Adiriyatiki. Niŋk'à pa ŋi ke, ka bakwòoge feveebii si wá na sònni na wuu à byanhara kùmpoge na. ²⁸ Ka pi i mæere le a tîrige lwòhe e maa ku súma mà ku cùgumpe ta metirii beŋaaga ná ke ná baashuunni. Ka pi i file yyaha na, maa núr'a ku súma mà ku ta metirii beŋaaga ná baataanre. ²⁹ Pi mpyi na fyáge bakwòoge kà ŋkwò zà ŋkúu kafaage kà na lwòhe e me. Ŋye tònmpiriyi pi maha ntèg'a bakwòoge yyéenŋe ke, ka pi i yire sicyere tîrige lwòhe e bakwòoge kàntugo yyére, maa ntèen pi funvwugo wuubii na ŋyège sigili. ³⁰ Ŋye mà pi yaha pur'e, mpìi pi mpyi na bakwòoge fi ke, pir'à bakwobileni yig'a tîrige lwòhe e, maa piye pyi mu à jwo tònmpirige kà pire la ŋye si ntîrige bakwòoge yyaha yyére, mà li ta tafenŋe pi mpyi na ŋcaa bakwobileni cye kurugo. ³¹ Ka Poli si sòrolashiibii ná pi yyaha yyére shinŋi pyi: «Ná bakwòoge feveebii ŋye a tèn bakwòoge funŋke e me, yii sì n-sì n-shwò me.» ³² Ŋye mæere ti mpyi a tèg'a bakwobileni pwò ke, ka sòrolashiibii si tire kwòn, maa li yaha l'à kàre lwòhe ŋuŋ'i.

³³ Ŋye ŋyèg'à pa byanhara ke, ka Poli si li cya pi pun'á na pi ŋyì cya pi lyí. U à jwo: «Canmpyaa ke ná sicyere cyi ŋye ŋcyii, yii funmpen wuubii pi ŋye, yii sàha ŋyì sèe wu lyí me. ³⁴ Lire e mii na li caa yii á, yii ŋyì cya yii lyí. Lire li sí yii pyi yii fànha ta yii i shwò. Mii sí yi jwo yii á, yii wà ŋuŋuŋò niŋkin sì n-sì n-pìnni me.»

³⁵ Poli à yire jwo ke, maa bwúuruŋi lwó maa fwù kan Kile á pi puni ŋyii na, maa u kwòn kwòn, maa wà lwó na lyí. ³⁶ Pi sanmpil'à lire ŋya ke, ka pi puni yákilibii si ntèen, ka pi i wá na lyí mú. ³⁷ Wuu shiin ŋkwuu shuunni ná shiin beetaanre ná ke ná baani (276) pi mpyi bakwòoge e. ³⁸ Wuu pun'à lyí a tîn ke, sùmapyaŋi u mpyi bakwòoge e ke, ka pi i uru wu lwòhe e, bà bakwòoge si mpyi si faha me.

³⁹ Ŋyèg'à pa múgo mà wuu ta wuu à nò cyage ŋkemu i ke, bakwòoge feveebii ŋye a mpyi a kuru cyage cè me. Ka pi i lùŋkuuŋi wà ŋya, niŋke mpyi a fworò wani, ka pi la si mpyi s'a ŋkèege wani kuru cyage e. ⁴⁰ Ŋye tònmpirige ku maha ntèg'a bakwòoge yyéenŋe ke, pi à kuru sàha mà tîrige lwòhe e, mæere ti maha ntèg'a bakwòoge yafenŋe pwò ke, maa tire sàha mú, maa vànŋa nitabaaga pìlì bakwòoge yyaha yyére, bà kafèege si mpyi s'a ŋkèege ná k'e suumpe lwòhe ŋwòge na me. ⁴¹ Pur'e pi ŋye, ka bakwòoge si ŋkàr'a sà dùgo nticyen ŋaŋke kà ŋuŋ'i, lùŋkuubii pii shuunni shwòhòl'e. Bakwòoge munag'à kàr'a sà ŋcúru nticyenŋi i, ku ŋye a jà a fworò me. Lir'à lwòhe ta ku u fuuli na yíri na ma na bakwòoge kàntugo yyéreni bwùun, fo mà sà kuru kèege.

⁴² Sòrolashiibii la mpyi si kàsuyiibii bò, bà li si mpyi pi wà kà ŋkwò lwòhe ñà vworò si shwò me. ⁴³ Ŋka sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi la mpyi Poli sì bò me. Lire kurugo nde sòrolashiibii la mpyi si mpyi ke, ka u u pi sige lire na. Mpìi pi na jìni lùŋani na ke, ka u

u jwo na pire pi fyânda a cwo lwôhe e, pi i ku nà pi sà fworò kùmpoge na. ⁴⁴ Maa yi jwo pi sanmpil'á na pi cikwooyi yà, lire nyε mε bakwôoge jyayi yà lwó pi i dùgo yire nuŋ'i pi i fânha le, pi i lwôhe jyiile yire nuŋ'i. Amuni l'à pyi, ka pi puni si jyiil'a kàre kùŋke na, yaaga nyε a pi wà ta mε.

28

Karigii cyi à pyi mà Poli yaha Maliti kîni i ke

¹ Nyε wuu shwoŋkwooni kântugo, ka pi i yi jwo wuu á na kuru cyage mεge na nyε Maliti. ² Lire kîni shiinbil'á wuu cùmu lemε jwô sèl'e. Ná zânhe sí mpyi na jcwò wyeere sí nyε, ka pi i nabwôhò le, maa wuu puni pyi wuu à pa ntènn'a kuru kwûulo na ware. ³ Poli à pa yîri si kânkyaaanyi yà fâara si mpa le nage e, lir'á màcwônŋi wà ta wani yire kânkyaaanyi i. Yi talenke e, nage kafug'á jyè uru màcwônŋi i ke, ka u u yîr'a kwòro Poli cyεge na. ⁴ Kânhe shiinbil'á wwòŋi nya u u fânŋi Poli cyεge na ke, ka pi i wá na yu piy'á na: «Nàkaana baa, ŋge nàŋi sí n-ta shinbu. U mée nyε u à shwô lwôhe na ke, wuu yasunŋke “Seenjifoo” nyε na ŋko si u yaha u shì shà mε.»

⁵ Nyε ka Poli si wwòŋi nâhara a cyán nage e. Wwòŋi tanonŋke nyε a mpyi a yafyin pyi u na mε. ⁶ Sùpyire mpyi na sônŋi na kuru cyεge sí n-fwô, na u sí n-cwo n-kwû lire tèenuuni i. Pi à u nyii cyán mà mɔ, pi nyε a yafyin nya k'à u ta mε, ka pi funzônŋore si ŋkêenŋe, maa jwo na yasunŋke kà ku nyε Poli.

⁷ Cyage e wuu mpyi ke, kînifoonŋi cyage kà na mpyi kuru ŋkere na, uru nàŋi mεge na mpyi Pubilusi. U mpyi a wuu jùŋò bê a jwô, maa wuu pyi wuu à wuu sunmbage lèŋe u pyenge e canmpyaa taanre funŋ'i. ⁸ U tunŋi mpyi tasinnage e cifwure ná tógòtògòŋi cye e. Ka Poli si ŋkâr'a sà fworò u na, maa u cyεge taha u na, maa Kile jáare u á, ka u u jcwòŋò. ⁹ Lir'á pyi ke, ka kuru cyage yampii puni si wá na si Poli yyére, ka u u wá na pi cùŋi. ¹⁰ Kuru cyage shiinbil'á pèente shiŋi puni taha wuu na. Wuu tèekaren'á pa nɔ, ka wuu u wá na ŋko raa jyè bakwôoge e ke, yaayi kani li mpyi wuu na ke, pi à yire puni kan wuu á.

Poli à nɔ Ɔrɔmu kànbwôhe e

¹¹ Yi nyε taanre wuu à pyi kuru cyage e. Bakwôoge k'à yîri Alɛzandire kânhe e ná pi maha ku pyi: «Ŋampii*» ná ku mpyi a yyér'a kafeebwoyi tēni pyi wani ke, wuu tèekaren'á pa nɔ ke, ka wuu u jyè kur'e na ŋkêεge. ¹² Wuu à sà nɔ Sirakusi kânhe na ke, maa canmpyaa taanre pyi wani. ¹³ Wuu à yîri wani ke, maa ŋkêεge suumpe lwôhe jwô kurugo mà sà nɔ Erezho kânhe na, maa shwòŋ wani. Kuru canŋa nùmpañŋa, mà wuu niŋkaribii yaha, ka kafeebwôhò si yîri na fwu wuu kàmene yyére. Canmpyaa shuunni wuu à pyi kuni na, maa nta a nɔ Puzòli kânhe na. ¹⁴ Wuu à sà dánafeebii pii ta wani kuru kânhe na, ka pire si li cya wuu á na wuu cibilaaga niŋkin pyi wani ná pire e. Puru funŋke e wuu à pa yîri wani mà kàre Ɔrɔmu kànbwôhe e.

¹⁵ Nyε Ɔrɔmu dánafeebil'á wuu kyaa lógo na wuu wá na si wani pi yyére ke, ka pi pii si mpa wuu jùŋò bê fo Apwusi caange na. Cyage mεge pi maha mpyi: «Nampwuunbii Tatiriyi Taanreŋi» ke, ka pii si mpa wuu jùŋò bê wani. Poli à pi nya ke, maa ntíl'a fwù kan Kile á, ka màban si jyè u e. ¹⁶ Wuu à sà nɔ Ɔrɔmu kànbwôhe e ke, ka pi i ŋkâr'a sà Poli yaha u mεge cyage e, maa sòrolashiŋi wà yaha u u u kàanmucaa.

Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo Ɔrɔmu kànbwôhe e

¹⁷ Nyε canmpyaa taanr'á pa ntòro ke, ka Poli si Yahutuubii jùŋufeebii yyere uye yyére. Pi à pa bínni ke, ka u u jwo: «Mii cìmpyibii, pi à mii cù Zheruzalɛmu kânhe e, maa mii le Ɔrɔmu fânhafeebii cye e mà li ta mii nyε a yafyin pyi wuu shiŋi sùpyire na mε, mii mú nyε a yafyin pyi ndemu l'à para ná wuu tulyeyi làdaabil'e mε. ¹⁸ Pir'á mii yíb'a kwò ke, pi la

* **28:11** Bakwofempii mpyi maha pire ŋampii sunni bà pi si mpyi s'a pire kàanmucaa lwôhe nuŋ'i mε.

mpyi si mii yaha, ƶaha na ye pi ƶye a yafyin ta mii à pyi ndemu li sí n-pa ná l'e pi mii bò me. ¹⁹ Nka Yahutuubii ƶye a mpyi a ƶe pi mii yaha me, lire kurugo, li mpyi a pyi fànha kyaa mii na, mii i na kataanmpe le saanbwòhe Sezari cye e. Nka wuu shinƶi sùpyire ƶcèege funƶo ƶye a mpyi mii á mà de! ²⁰ Lire na mii à li cya si yii ƶya si jwo ná yii e. Izirayeli shiinbii sònƶor'á taha Shwofoonƶi ƶgemu na ke, yii li cè na uru kurugo pi à mii pwò ná ƶje yòròyi i.»

²¹ Ka pi i Poli pyi: «Zhude kùluni shin sàha séme kan naha wuu á mu kyaa na me, wuu cìmpworonƶi wà mú sàha ƶkwò a yíri wani mà pa yafyin jwo, lire ƶye me mà mu meƶenge jwo wuu á me. ²² Nka ƶje yi ƶye mu á ke, wuu la ƶye ma a yire jwo wuu á, ƶaha na ye wuu à li cè na Kile kuni i mu ƶye ke, sùpyir'á ntùƶke taha lire na cyeyi puni i.»

²³ ƶye ka pi i canƶke kabere tég'a kan piy'á. Kur'à pa nò ke, ka shinƶyahara si bàra sùpyire na mà piye ta Poli cyage e. Mà lwó ƶyège na fo mà sà nò yàƶonƶe na, ka Poli si wá na Kile Saanre kyaa yu pi á, maa pyiƶkannigii puni cya ná MusaSaliyanƶi ná Kile tùnntunmpii sanmpii sémebii jwumpe e, bà pi si mpyi si dá Yesu na me. ²⁴ Ka pi si dá Poli jwumpe na, ƶka pi ƶye a dá pu na me. ²⁵ Tire sùpyire ƶye a bê niƶkin na me. Nka mà jwo pi caala ke, ka Poli si kyaa niƶkin jwo pi á, u à jwo: «Kile tùnntunƶi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii tulyeyi na, Kile Munaani fànhe cye kurugo ke, puru mpyi a sù sèe. ²⁶ Kile mpyi a u pyi “Sà yi jwo ƶge supyishin'á na:

‘Yii sí n-si raa núru, ƶka yii sí raa yafyin yyaha cini me.

Yii sí n-si raa wíi, ƶka yii sí raa yafyin ƶaa me.’

²⁷ Naha kurugo ye ƶge supyishin'á cyé si pi zòmƶpii kèenƶe,

maa pi niƶyigigii tò,

maa pi ƶyiigii tò,

bà pi ƶyiigii si mpyi cyi àha raa ƶaa me,

pi niƶyigigii kà hà raa núru me,

pi zòmƶpyaagii kà hà ƶkèenƶe me.

Lire l'á pi ta pi ƶye a ƶen'a yyaha kèenƶe mii yyére, si shwò me†.»

²⁸ Ka Poli si nùr'a pi pyi: «Supyishinƶi sannƶi u ƶye u ƶye Yahutuu me, yii li cè na Jwumpe Nintanmpe pu ƶye na sùpyire zhwonƶi kyaa yu ke, Kile à puru tun pir'á. Pire pi ke, pire sí pu lógo.»

[²⁹ Poli à puru jwo ke, ka Yahutuubii si yíri na ƶkèege, maa piye kyáali sèl'e na wá.]

³⁰ Poli à yyee nimpunƶii shuunni pyi bage k'e ƶromu kànbwòhe e. U mpyi maha kuru bage sàrani. Sùpyire ti mpyi maha si u yyére ke, u mpyi maha tire puni cwôre na ƶwàge.

³¹ U mpyi maha sùpyire kálali Kile Saanre kyaa na, maa Kafoonƶi Yesu Kirisita kyaa yu pi á fyagara baa, wà mú mpyi maha u sige uru báaranƶi mpyinƶi na me.

† 28:27 Ezayi 6.9, 10

Letereɲi Poli à tun Ɔrɔmu dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereɲi funɲɔ jwumpe e ke

Poli na mpyi Yahutu, u à si Siri k̀ini i, Tarisi k̀anhe e. Nka Zheruzalemu k̀anhe e u à lyɛ, wani u à Kile Jwumpe taanna mú. Poli mpyi a uye pwɔ Yahutuubii làda karigii na sèl'e. U mpyi maha dánafeebii kyérege sèl'e. Nka Kafoonji Yesu à uye cyêe u na, maa u yyer'a pyi u túnntunɲɔ supyishinji sanɲ'á.

Poli la mpyi si n̄kàre Ɔrɔmu k̀anbwòhe e si Jwumpe Nintanmpe jwo, si ỳiri wani si n̄kàre Esipajni k̀ini i si sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, n̄ka u nyɛ a jà a li pyin̄kanni ta mɛ.

Dánafeebii kurun̄ke ku mpyi Ɔrɔmu k̀anbwòhe e ke, kuru shiinbii mpyi Yahutuubii ná supyishinji san̄ji.

Nyɛ ka Poli si mpa lógo na dánafeebii pi mpyi a fworɔ Yahutuubii shin̄ji i, ná mp̄ii pi mpyi a fworɔ supyishinji san̄ji i ke, na n̄gaha na wá uru supyishinji kuuyi shuunn̄ni shwòhəl'e: Yahutuubii mpyi a supyishinji san̄ji le barag'e mɛ, n̄aha kurugo yɛ pi mpyi a li ta na supyishinji san̄ji nyɛ na Kile túnntun̄ni Musa Saliyan̄ji kurigii n̄aare mɛ. Supyishinji san̄ji mpyi na s̀on̄ni na pir'á pwórɔ, n̄aha kurugo yɛ pire nyɛ a pwɔ uru Saliyan̄ji na mɛ.

Ka Poli si li cyêe pi kuuyi shuunn̄ni na na Kile nyɛ a s̀upya pwóɲɲɔ s̀upya na mɛ, Jwumpe Nintanmpe na nyɛ s̀upyire puni wumɔ, Yahutuubii bâra supyishinji san̄ji na.

S̀upyire pun'á Kile n̄wɔmɛɛni yaha, Yahutuubii bâra supyishinji san̄ji na. Kile l̀un'á ỳiri s̀upyire puni taan (1.18--3.20). Nka Yesu u nyɛ u nyɛ a kap̄ii pyi mɛ, ur'á kẁu s̀upyire puni cyaga. U kẁun'á s̀upyire kapegigii yàfa ti na. Lire e shin maha shin u à dá u na ke, Kile maha pire t̀re shintiibil'e (3.21--5.21). Pyin̄kanni na Kile maha s̀upyan̄ji pyi na u à tíi ur'á ke, Jwumpe Nintanmpe na lire cyêre. Dániyan̄ji kanni kurugo lire maha jà a pyi, mà lwó tasiige na, mà sà n̄ɔ takwòge na (1.17).

Poli à li cyêe na Kile Saliyan̄ji na nyɛ yacɛn̄n̄ɛ, n̄ka li f̀anhe nyɛ s̀upyan̄ji i, u jà u a u kurigii n̄aare mɛ. Nka Kile à n̄un̄aara ta wuu na, maa u Munaani tun l'á wuu t̀ge (6--8).

Nyɛ Poli à jwo mà yyaha tíi ná Yahutuubil'e, u a jwo: Yahutuubii pi m̀én'á Kile N̄n̄cwɔnr̄ɲɲi cyé ke, Kile nyɛ a u shiinbii cyé mɛ. U à n̄wɔ pi na maa pi cwɔnr̄ɲɲɔ. Can̄n̄ka Izirayeli shiinbii sí sh̄n̄ji n̄n̄kwombaan̄ji ta Yesu Kirisita cye kurugo (9--11).

Mà tàanna ná Kirisita kacɛnni n̄impyiini i wuu mú pun'á, pyin̄kanni na dánafeebil'á yaa pi piye pwɔ u na, pi i piye kyaa táan piy'á ná pi z̀ɔmpyaagii puni i ke, Poli à lire cyêe pi na (12--16).

Letereɲi tasiige

¹ Mii Poli na nyɛ Yesu Kirisita báarapyi. Kile à mii cwɔnr̄ɲɲɔ maa mii yyere mà pyi Yesu túnntun̄ɲɔ, bà mii si mpyi s'a u Jwumpe Nintanmpe yu s̀upyir'á mɛ. ² Kile mpyi a puru Jwumpe Nintanmpe n̄wɔmɛɛni lwó f̀ɔ t̀em̄ni i u Jwumpe Semɛni i u túnntun̄mp̄ii cye kurugo. ³ Puru Jwumpe Nintanmpe na u Jyan̄ji shɛnrɛ yu, uru n̄gemu u à pa mpyi s̀upya maa mpyi saan̄ni Dawuda t̀uluge shin ke. ⁴ U à n̄ɛ a fworɔ kẁun̄i i, Kile Munaani à li cyêe na Kile Jyan̄ji wi, uru u nyɛ wuu Kafoonji Yesu Kirisita, uru u nyɛ sí̄n̄ifoo. ⁵ Uru cye kurugo Kile à n̄wɔ mii na, maa mii pyi túnntun̄ɲɔ Kafoonji mɛtange kurugo, bà supyishinji puni si mpyi si dá u na s'a u p̀ere mɛ. ⁶ Yii mú na nyɛ tire s̀upyire e, yii Kile à yyere yii pyi Yesu Kirisita wuu ke. ⁷ Yii pi nyɛ Ɔrɔmu k̀anbwòhe e ke, yii pun'á mii à n̄ge letereɲi kan. Kile à yii kyaa táan uy'á, maa yii yyer'a pyi u wuu. Wuu Tun̄ji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi n̄wɔ yii na, pi i yyein̄ke kan yii á.

Poli la nyɛ si sà fworɔ Yesu dánafeebii na Ɔrɔmu k̀anbwòhe e

⁸ Yyeciige na, mii à fẁu kan na Kilen̄ji á, Yesu Kirisita mɛge na yii puni kurugo, n̄aha na yɛ yii dániyan̄ji kyaa na yu d̄inyɛni cyeyi puni i. ⁹ Mii na báare Kile á ná na z̀ɔmbilini

puni i, u Jyañi Jwumpe Nintanmpe njwuñi cye kurugo. Kile à li cè na mii na sônñi yii kyaa na, na Kileñareyi puni i. ¹⁰ Tère o tère e mii nyε na Kile jáare ke, mii maha li cya u á, kampyi u nyii wuuni li nyε li li, u na yaha si tère ta sà fworoyii na. ¹¹ Yii li cè na mii la à sii si yii nya, Kile Munaani à kàlañi ngemu kan mii á ke, bà mii si mpyi si sà yii taanna uru na, yii i fànha ta mε. ¹² Mii la nyε si màban le yii e bà yii si mpyi s'a si yyaha na Kile kuni i mε. Mà bàra lire na, mii la nyε yii Kile kuni yyaha yyére zhèñi si màban le mii i.

¹³ Mii cìnmpyiibii, mii la na nyε yii li cè, na mii mpyi a li lwó tooyo niñyahay'e naye funñ'i, si sà fworoyii na, bà mii si mpyi si báara pyi yii yyére si u fyè nya yii shwòhòl'e, bà mii à u nya supyishinji sanñi shwòhòl'e mε. Nka ali numε, mii sàha já a shà mε. ¹⁴ Kànbwòhòshiin bàra nyεgeñwòhòshiin na, mpii pi à kàla ke, mà bàra mpii pi nyε pi nyε a kàla mε, sùpyire puni fwoo na nyε mii na Jwumpe Nintanmpe njwuñi kàmpañke na. ¹⁵ Lire kurugo l'à sàa táan mii á, mà sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii Orómu shiinbil'á mú.

¹⁶ Mii nyε na sílege si Jwumpe Nintanmpe jwo mε, ñaha kurugo yε mpiimu ká dá pu na ke, Kile sífene ti nyε pu pi mà pire shwò, mà lwó Yahutuubii na, mà sà nò supyishinji sanñi na. ¹⁷ Yii li cè, pyiñkanni na Kile maha sùpyañi pyi u à tí u yyaha taan ke, Jwumpe Nintanmpe maha lire cyêre. Dániyañi kanni cye kurugo lire maha já a pyi, mà lwó tasiige e, mà sà nò takwòge e. Yire y'à sémε Kile Jwumpe Semεñi i na: «Sùpyañi u à tí ke, dániyañi cye kurugo uru maha mpyi nyii na*.»

Mpii pi nyε pi nyε na fyáge Kile na mε

¹⁸ Mpii pi nyε pi nyε na fyáge Kile na, maa mpyi pi nyε a tí mε, Kile lùyirini na liye cyêre mà yíri niñyiñi i pire mεε na, ñaha na yε pi ntiimbaañi kurugo, pi à cyé sèñi na. ¹⁹ Mà li ta, nde wà sí n-jà n-cè Kile kyaa na ke, lir'à ffiniñe pi á. Kile yabiliñ'a lire ffiniñ'a cyêre pi na. ²⁰ Kile sífente tégelε baa woore ná u yabiliñi nyε yaage ñkemu ke, yire na nyε yaaya niñyambaaya. Nka mà lwó diñyen'á dá ke, yaayi Kile à dá ke, u sífente tégelε baa woore ná u kileere na ñaa na ñcwúu yire cye kurugo. Lire e ke tanga tataga nyε sùpya á mε. ²¹ Ali mà li ta pi à Kile cè, u ná pèente t'à yaa ke, pi nyε a tire taha u na mε, pi nyε na fwù kaan u á mú mε. Pi sònñore na nyε laaga baa, pi yákilibii puni sí nyε numpire. ²² Pi à piye yaha yákilifee, mà li ta sijncomii pi.

²³ Kile u nyε u nyε na ñkwúu mε, pi à uru sìnampe fáa ná yaayi yà malwòore e, ñjemu yi nyε na ñkwúu ke, mu à jwo: sùpyañi ná sañceenre ná tooyo sicyεere yaayi ná ñiñke yafiliyi.

²⁴ Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i katupwòhòyi pyi mà tàanna ná pi nyii wuuni i, fo ka pi njini si láha pi na. ²⁵ Pi à Kile sèñi fáa kafinare na, maa u yadayi père maa yi kêre, maa ñcyé yi Davoonji na, uru sí u à yaa ná ñkèñi i fo tèekwombaa. Amiina. ²⁶ Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i pi nyii karigii sílege baa wogigii pyi. Tasinnage k'à yaa k'a mpyi nòñi ná ceñi shwòhòl'e ke, pi cyeebil'à kuru kèenñe na mpyi ná piye e. ²⁷ Lire pyiñkanni na, nàmbaabii mú à cyeebii yaha wani, ka pi nàmbañεebii lage si shwò pi e. Nyε nàmbaabil'à sílegebaare pyi ná pi nàmbañεebil'e, maa pi kapiini sàrañi ta. ²⁸ Nyε ná pi sí nyε a li ta kacennε si Kile cè mε, lire e Kile à pi yaha piy'á ná pi sònñorñkanni nimpini i, ka pi i wá na kapyimbaagii pyi. ²⁹ Pi zòompil'à ñi ntiimbaañi karigii shiñi puni ná pege na, pi nyε na ntinni mε, maa mpyi nyipεenfee. Pi zòompil'à ñi yinçyεge ná boore ná yoge ná nàñwòhòre ná zòñkuuyi ná jwoore na. ³⁰ Mεkεεgefee pi, maa mpyi Kile zàmpenmii. Pi nyε na sílege mε, yàmpeenε ná funmbwòhò sùpyii pi. Tèrigii puni i, kapegii niwòññii yyaha pi na ñcaa. Pi nyε a pi sífeebii ñwòmεeni cù mε. ³¹ Yákili baafée pi, ñwòmεefee bà mε, sùpyigire nyε pi e mε, ñùñaara nyε pi e mε. ³² Ali mà li ta pi à Kile Saliyañi cè, na cyire ñcyii karigii pyifeebil'à yaa ná kwùñi i, pi nyε a li dá cyi mpyiñi kanni na mà de! Nka mpii pi nyε na cyi pyi ke, pi maha màban leni pire e.

* 1:17 Abakuki 2.4

2

Shinji u jye na sùpyire sannte cêege ke, urufoo maha jçêegeñi nò uye na

¹ Jye mu shin maha shin u maha sùpyire sannte cêege ke, tanga jye a sì mu á me. Mu aha a sùpyire sannte cêege, mu maha jçêegeñi cyán maye na, jaha na ye karigii na mu na sùpyire sannte cêege ke, mu mú na cyire pyi. ² Wuu à li cè na mpìi pi jye na cyire karigii pyi ke, Kile sí pire sâra si ntàanna ná pi kapyiin'kil'e ntiñi funñke e. ³ Mu u jye na cyire karigii pyifeebii cêege mà li ta cyire mu mú jye na mpyi ke, mu na sônñi mu sí n-shwə Kile yibige na be? ⁴ Lire e ke Kile u à kari kwú ke, mu na uru ticenmpe ná u lùtaanni tegele baa wuuni njini fare la? Mu jye a cè na Kile ticenmp'á yaa pu mu pyi mu u ma toronkanni kênñe mà? ⁵ Mu niñgyiwaani ná mu toronkanni ñkênñembaañi kurugo, mu na nàvunñke bínnini maye yyaha na canñka mee na, kuru ñkemu i Kile sí u lùyirini ná u yukyaani cyêe sùpyire na ntiñi funñke e ke. ⁶ U sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiin'kil'e*. ⁷ Mpìi pi à piye waha maa kacennkii pyi bà pi si mpyi si mpyi shinbwoo Kile yyahe taan, u u pi kêe, pi i mpyi ná u e tèrigii puni i me, u sí shìñi niñkwombaañi kan pir'á. ⁸ Ñka mpìi pi jye na nàkaante pyi, maa jcyé sèñi na, maa jee ntiimbaañi na ke, nàvunñke ná lùyirini sí nò pire na. ⁹ Shin maha shin u jye na kapegigii pyi ke, mà lwó Yahutuubii na yyecyiige na, mà sà nò supyishinji sanñi na, kyaage ná yyefuge sí pire puni ta. ¹⁰ Ñka shin maha shin u jye na kacennkii pyi ke, mà lwó Yahutuubii na, mà sà nò supyishinji sanñi na, ñkênñi ná pèente ná yyeyinñke sí n-kan pire pun'á. ¹¹ Naha na ye Kile jye a sùpya pwoññə sùpya na me.

¹² Mpìi pi à kapegigii pyi mà pi ta pi jye a Musa Saliyañi cè me, yoge sí n-kwəñ pire na u baa. Ñka mpìi pi à kapegigii pyi mà pi ta pi à Musa Saliyañi cè ke, yoge sí n-kwəñ pire na si ntàanna ná u e. ¹³ Mpìi pi jye na Musa Saliyañi jwumpe nuru kanna ke, pire bà pi à tíi Kile á me. Ñka mpìi pi jye na u kurigii jaare ke, pire Kile sí n-pyi na pi à tíi. ¹⁴ Supyishinji sanñi u jye u jye a Musa Saliyañi cè me, pire ká a jaare na ntàanna ná u e piy'á, pi mée jye Saliyañi cèmbaa ke, pi maha li cyêe pi jaaran'kanni cye kurugo, na pir'á pi nimpyiini cè. ¹⁵ Pi maha li cyêe na ñje Saliyañi jye na yu ke, yir'á tèn pire funñ'i. Pi zòmpyaagii maha lire cyêe. Tèrigii cyil'e, pi sònñore maha pi cêege; tèrigii cyil'e ti maha pi tanga kaan. ¹⁶ Jye bà mii à li jwo Jwumpe Nintanmpe e me, canñke Kile sí shin maha shin sâra si ntàanna ná u kapyiin'kil'e Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru canñke, sùpyire numpire karigii puni jwəhə sí múgo.

Kile à Yahutuubii cêege mú

¹⁷ Jye mu u à maye pyi Yahutu, ma a ma sònñore taha Musa Saliyañi na, ma a maye pèe na mu na jye Kile wu ke, ¹⁸ mu à Kile jyii wuuni cè, mu s'á taanna Musa Saliyañi karigii na, ka mu u kacenni cè. ¹⁹ Mu à maye pyi fyinmpii kàbicunji, mpìi pi jye numpini i ke, ma a maye pyi pire bènmppe. ²⁰ Mpìi pi jye pi jye a kyaa cè me, maa mpyi nàñkopyire fiige ke, mu à jwo na mu u jye pire cyelentunji, mà li jùnñke pyi na mu à sèñi kuni jçèñi puni ta Saliyañi i.

²¹ Jye mu u jye na sùpyire sannte kâlili ke, maye kâla ke! Mu u jye na ñko na nàñkaage jye a jwə me, mu sí i ku pyi mà de? ²² Mu u jye na ñko na jacwəwə kà raa mpyi me, mu sí i ti pyi mà de? Mu u jye na ñko na kacynzunn'á pen mu á, mu sí maha kacynmbayi yaayi nàñkaage mà de? ²³ Mu u à maye pèe na mu à Musa Saliyañi karigii cè, mu sí jye na u kurigii jaare me. Lire e mu à Kile njini faha! ²⁴ Yii li cè na y'á jwo Kile Jwumpe Seməñi i na: «Yii Yahutuubii kurugo, supyishinji sanñ'á Kile mege kêege†.»

²⁵ Sèe wi, mu aha a Musa Saliyañi kurigii jaare, kañwəə maha mpyi ñkwəññi na, ñka ná mu jye na Saliyañi kurigii jaare me, mu ñkwəññi maha mpyi laaga baa. ²⁶ L'aha mpyi mu à jwo shinñi u jye u jye a kwəñ me, ñka u na Saliyañi kurigii jaare, tá li sí n-pyi Kile á mu à jwo u à kwəñ me? ²⁷ Uru nàñi jye a kwəñ u cyeere e me, ñka u na Saliyañi kurigii

* 2:6 Zaburu 62.13; Taanlin'kii 24.12 † 2:24 Ezayi 52.5; Ezekiyeli 36.22-23

naare. Nye mu u nye mu nye na Saliyani kurigii naare me, uru nàni u sí mu cêege. Mà li ta, Saliyani à sém'a kan mu á, mu mú s'à kwòn. ²⁸⁻²⁹ Mà si Yahutu cye kurugo, lire kanni nye na wà pyi Yahutu sèe wuu me. Fyèni mú sí u à bwòn cyeere na mà tàanna ná Yahutuubii karigil'e ke, uru bà u nye ñkwònni sèe wuñi me. Yahutuñi sèe wuñi u nye shinñi u nye u wi funño karigil'e ke, Kile Munaani maha ñkwònni ñgemu pyi zòmbilini i ke, uru u nye ñkwònni sèe wuñi. Sùpyir'á bà Yahutuñi sèe wuñi maha u ñkèenji taa me; Kile á u maha u taa.

3

Sùpyani wà tufige nye à tíi me

¹ Nye l'aha nta amuni, naha k'à Yahutuñi wwû supyishinji sanñi i ye? Kañwò na nye ñkwònni na be? ² Kañwò nimbwoo na nye u na kàmpanyi puni na! Yahutuubil'á Kile à fyànha a u Jwumpe kan. ³ Nye ná Yahutuubii pìi sí nye a pyi ñwòmee ninjinfée me, lire sí Kile pyi u yîri u ñwòmeeñi ñuñ'i la? ⁴ Sèenji na, lire sà n-pyi me. Wuu à yaa wuu li cè na Kile na sèenji yu, sùpyire puni sí nye kafiniviniñi bà y'à sémee Kile Jwumpe Semenji i me, na:

«Kile, sùpyir'á yaa ti li cè na mu jwump'à tíi.

Pi aha mu cêege, mu à yaa mu u ta tàngafoo* .»

⁵ Nka kapegigii wuu nye na mpyi ke, cyire ká li cyêe na Kile à tíi, naha saha ye? Kile lùuni ká yîri wuu taan, tá wuu à yaa wuu jwo na u nye a tíi me? (Naha mii na yu funño baa shin fiige.) ⁶ Kañee bà me! Kampyi Kile mpyi a tíi me, di u mpyi na sí ñnyenji sùpyire kapegigii fwooni tò pi na n-jwo ye?

⁷ Nye pìi mú sí n-jà n-jwo: «Mii kafinare cye kurugo, Kile sèenji ká fwor'a yyéere u pèente kurugo, lire e, ta mii saha à yaa mii i ñcû mu à jwo kapimpyinje?» ⁸ Nye pìi ká a puru yu, naha na wuu àha n-jwo na: «Wuu à kapegigii pyi, kacennkii si nta a fwororo cyi e mà ye?» Pìi na mii cêege na mii à yire jwo. Pire sà n-sii n-shwò Kile yoge na me.

⁹ Di yi nye ye? Wuu Yahutuubil'á pwórò sùpyire sannte na la? Mà byanhara bá la! Mii à fyànha a li cyêe, Yahutuubii bâra supyishinji sanñi na, pi puni na nye kapegigii tugure ñwòh'i, ¹⁰ bà y'à sémee Kile Jwumpe Semenji i na:

«Sùpyani wà tufige nye a tíi me, ali shin ninjin!

¹¹ Wà nye a sii yákilifoo me,

wà nye na Kile caa me!

¹² Pi pun'à kuni ñjccenni yaha,

pi pun'à pyi kañwò baa.

Wà nye na kacenne pyi me,

ali shin ninjin†!

¹³ Pi ñkòonyi na nye mu à jwo fanmugonahaga.

Pi maha pi ñjirigii tège na pi sanmpii wuruge‡.

Pi ñwòshennr'à pi mu à jwo màcwòn shònrò§.

¹⁴ Lanjanke jwumpe ná jwumpimpe kanni pu maha fwore pi ñwòyi i*.

¹⁵ Pi supyibo ton'à wyèere.

¹⁶ Pi maha ñkèegenji ná yyefuge yare pi tatoroyi puni i.

¹⁷ Pi nye a yyenjinke kuni cè me†.

¹⁸ Pi nye a sii na fyáge Kile na me‡.»

¹⁹ Nye yire y'à sémee Kile Jwumpe Semenji i Saliyani kyaa na. Wuu s'à cè na wuu Yahutuubil'á y'à sém'a kan, bà li si mpyi sùpya kà tànga ta me, sùpyire puni si ñcêege Kile yyahe taan. ²⁰ Lire kurugo Kile yyahe taan, sùpyani wà tufige si n-jà n-tíi Saliyani kurigii

* **3:4** Zaburu 51.6 † **3:12** Zaburu 14.1-3; 53.2-4; Ekileziyasi 7.20 ‡ **3:13** Zaburu 5.10 § **3:13** Zaburu 140.4

* **3:14** Zaburu 10.7 † **3:17** Ezayi 59.8 ‡ **3:18** Zaburu 36.2

naaraanji cye kurugo me. Nde kanni Saliyañi maha ja a pyi ke, lire li nye, u maha supyañi pyi u à kapiini cè.

Sùpyañi ká dá Kile na, Kile maha jwo na u à tí

²¹ Nka nume, pyiñkanni na wuu si n-ja n-tí Kile yyahe taan ke, Kile à lire cyêe wuu na. Lire nye a lwó a pwó Saliyañi kurigii naaraanji na me. Yire Kile túnntunñi Musa ná Kile túnntunmpii sanmpil'à jwo. ²² Kile maha supyire pyi shintiilii dániyañi cye kurugo Yesu Kirisita na, wà nye a wwû w'e me. ²³ Sùpyire pun'à kapegigii pyi, lire l'à pi nàzhan yige Kile sinampe e. ²⁴ Nka Kile à jwó pi na maa pi pyi pi à tí mana, Yesu Kirisita à pi jùñó wwû pi kapegigil'e ke, lire cye kurugo. ²⁵⁻²⁶ Kile à Yesu yaha a pa, pi i u kwóro cige na, bà u si mpyi si Kile lùuni tñe, si wuu kapegigii yàfa wuu na, u sìshange ngunji cye kurugo me. Mà ta lire sàha mpyi me, Kile lùtaanni kurugo, u nye a mpyi a supyire cù a tàanna ná ti kapyiñkil'e me. Nume, Yesu à pa, mpil pi à dá u na ke, ali mà ta pi à kapegigii pyi, Kile à jwo na pi à tí. Lire Kile à pyi ke, ntiimbaa bà me, jaha na ye Yesu à pi kapegigii tugure lwó.

²⁷ Nye tá tanga saha na nye wà a u uye pèe? Ænhó! Naha kurugo ye nde li nye na wí ke, Saliyañi kurigii naaraanji bà me, nka dániyañi. ²⁸ Sèe wi, wuu à li cè na supyire ntñi na ntaa dániyañi cye kurugo, nka Musa Saliyañi kurigii naaraanji i bà me. ²⁹ Taha Yahutuubii kanni wu u nye Kile? Supyishinji sanji wu mú bàl'à? Æn ke! Supyishinji sanji wu wi mú de! ³⁰ Naha kurugo ye Kile ninjin u nye. Uru u sí Yahutuubii pyi na pi à tí pi dániyañi kurugo, si supyishinji sanji mú pyi na pi à tí pi dániyañi kurugo.

³¹ Nye wuu aha dániyañi kanwóoni jwo amuni, lir'à li cyêe na Musa Saliyañi na nye kanwó baa la? Mà byanhara bá la! Wuu bá maha u kanwóoni yal'a cyêe.

4

Pyiñkanni na Kile à Ibirayima pyi na u à tí ke

¹ Nye Ibirayima u mpyi wuu Yahutuubii tüluge siifoonji ke, jaha wuu sí n-jwo uru kyaa na ye? ² Kampyi yi mpyi a jwo na Ibirayima à tí u kapyiñkii kurugo, u mpyi na sí n-ja uye pèe, nka ná yire sí bà y'à jwo me, u si n-ja uye pèe Kile yyahe taan me. ³ Yii li cè na y'à jwo Kile Jwumpe Semeni i na: «Ibirayima à dá Kile na, u dániyañi kurugo, Kile à jwo na u à tí*.» ⁴ Shin ká báara pyi, u sàrañ'à yaa u kan u á. Uru sàrañi nye a kan mana me, nka u ná ur'à yaa. ⁵ Shinji u nye u nye a u sònñore taha u katiigii nimpyiñkii na me, maa dá li na na Kile maha kapegigii pyifeebii kapegigii yàfani pi na ke, Kile maha urufoo le shintiibil'e u dániyañi kurugo.

⁶ Lire pyiñkanni na, supyañi Kile à pyi u à tí mà ta u kapyiñkii fye bà me, saanji Dawuda mú à mee cêe urufoo wuuni jwóni kyaa na:

⁷ «Mpiimu u ntiimbaa kariii cyi à yàfa pi na, ka toro si ntaha pi kapegigii na ke, pire wuun'à jwó.»

⁸ Kafoonji Kile nye a shinji ngemu cù a tàanna ná u kapegigil'e me, urufoo wuun'à jwó†.»

⁹ Nye mpil pi à kwón ke, pire kanni wuuni l'à jwó laa, niñkwónmbaabii wuuni mú à jwó? Wuu à yi jwo a kwón na: «Ibirayima à dá Kile na, u dániyañi kurugo, Kile à jwo na u à tí.» ¹⁰ Tèni i Kile à u cè shintiwe ke, u mpyi a kwón laa, u mpyi na sàha nkwón me? U niñkwónni bà me, nka u niñkwónmbaanji. ¹¹ Lire kántugo ka u u nkwónni fyèni ta, ngemu u à li cyêe na Kile mpyi a u cè shintiwe u dániyañi kurugo mà u ta kwónmbaa ke. Lire pyiñkanni na, mpil pi nye pi nye a kwón me, nka pi à dá Kile na, ka Kile si jwo na pi à tí ke, Ibirayima à pyi pire puni tunji dániyañi kuni i, ali pi mée nta pi nye a kwón me. Kile à pire cè shintiilii. ¹² Mpil pi à kwón ke, Ibirayima mú u nye pire tunji. Mpil pi nye pi nye a kwón

* 4:3 Zhenzi 15.6 † 4:8 Zaburu 32.1-2

cyeere e kanna me, nka pi na daniyani kuni jaare wuu tunji Ibirayima fiige ke, pire kyaa mii nye na yu. Ur'á dá Kile na mà ta u sàha nkwòn me.

¹³ Nwomenni Kile à lwó Ibirayima ná u tülug'á na pi sí dijyeni ta kooḡo ke, li nye a lwó mà li jùñke pyi na Ibirayima na Saliyani kurigii jaare me, u à dá Kile na ka Kile si jwo u à tíi ke, lire kurugo l'á lwó. ¹⁴ Lire nwomenni n'a mpyi a lwó a pwó Saliyani kurigii jaarañi na, daniyani kanwóo mpyi na sì n-pyi me, Kile nwomenni mpyi na sì n-pyi laage e mú me. ¹⁵ Yii li cè na Kile lùyirini jùñke ku nye Saliyani, nka ná Saliya nye me, wà mpyi na sì u kafuun pyi me.

¹⁶ Lire pyiñkanni na, yaayi nwomenni Kile à lwó ke, daniyani kurugo l'á lwó, bà yi si mpyi s'a ntaa mana me. Wuu pi nye Ibirayima tüluge shiinbii ke, wuu à tèn ná l'e, wuu sí yire ta daniyani cye kurugo, ali wuu méé ká mpyi wuu nye na Yahutuubii làda karigii pyi me. Mpii pi à dá Kile na Ibirayima fiige ke, pire puni mú sí yire ta. Uru u nye wuu puni tunji Kile kuni i. ¹⁷ Amuni y'á séme Kile Jwumpe Semeni i na: «Mii à mu pyi supyishi nijyahawa tu‡.» Kile u maha kwùubii jèni, yaayi yi nye yi mpyi me, maa yire dá ke, uru u à mpe jwo. Ibirayima à dá Kile na maa mpyi wuu tunji Kile yyahe taan.

¹⁸ Sòñjoro mpyi na sì n-jà n-taha kani ndemu na me, Ibirayima à dá maa u sòñjore taha lire na. Lire e u à pa mpyi supyishi nijyahawa tu bà y'á jwo Kile Jwumpe Semeni i me na: «Mu tüluge shiinbii sí nyaha worigii fiigeŒ.» ¹⁹ Ibirayima mpyi a byanhara yye nkuu (100) na mà kwò. Ali mà u yaha u u sòñji na ur'á lye pyitaa na, u cwoni Sara sí nye cijirine, u nye a u sòñjore láha Kile na me. ²⁰ Nwomenni Kile à lwó ke, u sòñjore nye a láha lire na mà nya me. Lire bá mpyi a u pyi u à dá Kile na sèl'e, maa u pèrè. ²¹ Ibirayima mpyi a sàa dá li na na nwomenni Kile à lwó ke, u sí n-jà li fùñjò. ²² Lire e u daniyani kurugo, Kile à jwo na u à tíi. ²³ «Kile à jwo na u à tíi» puru jwumpe nye a séme uru kanni kurugo me. ²⁴ Kile u à wuu Kafooji Yesu jè a yige kwùñji i ke, wuu mpiimu pi à dá uru na ke, p'á séme wuu kurugo mú, naha kurugo ye wuu mú sí n-pyi na wuu à tíi. ²⁵ Kile à u kan kwùñ'á wuu kapegigii kurugo, maa u jè a yige u e, bà wuu si mpyi si ntíi uru yyahe taan me.

5

Wuu ná Kile shwòhñ'á yaa

¹ Lire pyiñkanni na, wuu à pyi shintiilii Kile yyahe taan, wuu daniyani kurugo, lire e wuu nye yyeñjke e ná Kile e nume, wuu Kafooji Yesu Kirisita cye kurugo. ² Yesu barag'e, wuu daniyani kurugo, wuu à Kile ticenmpe cè, maa pu taa nume canja maha canja. Wuu funny'á sàa táan, naha na ye wuu à dá li na na Kile sí wuu pyi shinbwoo uye yyé. ³ Mà bàra lire na, wuu à kwòro funntange e yyefuge tèn i, naha na ye wuu à li cè na yyefuge maha ma ná mayezhiilini i. ⁴ Mayezhiilini maha ma ná sítaare e zòzhwóore na. Síñi ká nta, sòñjore tatahage mú maha nta. ⁵ Tire sòñjore tatahage sì wuu jwòho yaha me, naha na ye Kile à wuu zòmpyaagii jñ u tàange na u Munaani cye kurugo, u à lire ndemu kan wuu á ke.

⁶ Mà wuu yaha wuu fàñhancyerere e, Kile nyii tèn'á nò ke, ka Kirisita si nkwù maa wuu nimpibii shwò. ⁷ Shinji u à tíi ke, li sí n-waha sùpya u jee si nkwù uru kurugo; nka shinji u nye na nkanji pyi sèl'e ke, wà bá kú n-jà jùñjò waha si jee nkwù uru kurugo. ⁸ Nka Kile à li cyèe wuu na na ur'á sàa wuu kyaa táan uy'á. Mà wuu yaha kapegigii mpyini i sahanji, Kirisita à kwù wuu kurugo. ⁹ U à u sishange wu mà pyi sáraga maa wuu pyi shintiilii nume Kile yyahe taan. Ná lire s'á pyi, wuu à sàa tèn ná l'e na Yesu Kirisita sí wuu shwò Kile lùyirini na. ¹⁰ Mà wuu yaha Kile zàmpenmii, Kile à wuu ná uru shwòhñi yaa u Jyani nkwùñji cye kurugo. Mà wuu ná u shwòhñi yaha u à yaa, nàkaana baa, wuu sí n-shwò u Jyani jèni cye kurugo. ¹¹ Lire kanni bà me, wuu funntanga wuu pi nye Kile wwojengege e wuu Kafooji Yesu Kirisita cye kurugo, uru u à wuu ná Kile pyi wuu à wwò.

Kapegigii sìnkanni ná cyi láharjanni

¹² Kapegigil'á jyè dijnyeni i shin ninjin cye kurugo, uru u jye Adama, ka kapegigii si mpa ná kwùni i. Lire pyinjanni na, kwùni'á nò sùpyire puni na, jaha na ye pi pun'á kapegigii pyi. ¹³⁻¹⁴ Yii li cè, mà lwó Adama tèni na mà pa nò Kile tūntunniMusa wuuni na, sùpyire mú mpyi na kapegigii pyi. Lire tèni i, Kile mpyi na sì n-jà yoge kwòn pi na na pi à Musa Saliyanj kuni yaha mε, jaha na ye uru Saliyanj mpyi na sàha ηkwò à kan pi á mε. Pi mú jye a mpyi a Adama kapiini nimpyiini shi pyi mε. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha ηkwúu. Jye nde Adama mpyi a pyi ke, lire mpyi a kyaa nò sùpyire na. Amuni li mú jye, Yesu Kirisita u mpyi na sí n-pa ke, nde ur'á pa mpyi ke, lir'á kyaa nò sùpyire na.

¹⁵ Nka Kile à kani ndemu pyi mana ke, lire tayyérege ná Adama kapiini nimpyiini woge jye sumara mε. Shin ninjin kapii ká mpyi kanjə mà kwùni nò shinnyahara na, yii li cè na kacenni Kile à sàa pyi shinnyahara á shin ninjin cye kurugo, ná uru u jye Yesu Kirisita ke, lire sì n-jà n-jwo si nò li tεgeni na mε. ¹⁶ Mà bàra lire na, Kile kacenni tayyérege ná shin ninjin kapiini tayyérege jye ninjin mε, jaha na ye shin ninjin kapii kurugo, Kile à sùpyire puni cêεε. Nka kapegii nijyahagii pyinkwooni kántugo, Kile kacenni nimpyiini kurugo, pi sí n-jà n-tíi Kile yyahe taan. ¹⁷ Shin ninjin kannu u à kapiini pyi, ka lire si sùpyire pyi ti i ηkwúu. Ná lire s'á pyi, nàkaana baa, shin ninjin cye kurugo mú, mpiimu ká jεε Kile ticenmpe na, ka u u pi pyi na pi à tíi ke, pire sí sí ta, mà lwó numε na, fo tēkwombaa. Uru shinji ninjinji u jye Yesu Kirisita.

¹⁸ Jye shin ninjin kapii kurugo, Kile à sùpyire puni cêεε, lire pyinjanni na mú, shin ninjin kacenne kurugo, sùpyire pun'á pyi shintiilii maa shìnjì ninjkwombaanji ta. ¹⁹ Shin ninjin Kile jwəməyyahani kurugo, shinnyahara à pyi kapimpyimii. Lire pyinjanni na mú, shin ninjin Kile jwəməεcunte kurugo, shinnyahara sí n-pyi shinziilii Kile yyahe taan.

²⁰ Kile à Saliyanj kan, bà sùpyire si mpyi si jçè na pir'á kapegii nijyahagii pyi mε. Nka cyage e kapegigil'á nyaha ke, Kile kacennkii maha núr'a nyaha sèl'e cyi na. ²¹ Tèni l'e, sùpyire mpyi na sì n-jà n-pyi ná ti jye na kapegigii pyi mε; lire na kwùni'á nò ti na. Nka Kile à jwə wuu na maa jwo na wuu à tíi, lire e, wuu Kafoonj Yesu Kirisita cye kurugo, wuu sí shìnjì ninjkwombaanji ta.

6

Wuu à kwù kapegigii kàmpanjke na, maa mpyi nyii na, ná Kirisita e

¹ Jye wuu jaha jwo bε? Wuu à yaa wuu kwôro kapegigii mpyinjì i, Kile ticenmpe si mpèe la? ² Mà byanhara bá la! Wuu pi jye mu à jwo kwúu, kapegigii kàmpanjke na ke, jaha na wuu saha sí n-kwôro kapegigil'e ye? ³ Wuu mpìi pi à batize Yesu Kirisita mεge na ke, yii jye a cè na l'á pyi mu à jwo wuu à kwú ná u e mà? ⁴ Uru batizelini kurugo, l'á pyi mu à jwo wuu à le fanjke e ná u e, bà Kirisita à jè a fworu kwùni i Tufoonj sífente cye kurugo mε, amuni wuu sí shìnjì nivənnji ta.

⁵ Sèenji na, ná wuu s'á wwò ná u e u kwùni shinjì i, wuu mú sí n-wwò ná u e u jènjì shinjì i. ⁶ Wuu li cè na wuu à wuu pyinjanni nijjyeeni kwôro cige na ná Kirisita e, kapegigii mpyinjì lage ku mpyi maha mpyi wuu na ke, bà kuru si mpyi si ηkwò mε. Wuu saha jye ku bilere e mε. ⁷ Jaha na ye shinji u à kwú ke, uru saha jye kapegigii fànhe jwəh'i mε.

⁸ Ná wuu à kwú ná Kirisita e, wuu à dá li na mú na wuu sí n-kwôro ná u e nyii na. ⁹ Jaha na ye wuu à li cè na Kirisita à jè, u saha sì n-kwú mε, kwùni saha sì n-jà u na mε. ¹⁰ U ninjkwùni, u à kwú təəgə ninjin si kapegigii fànhe kwò. Numε, mà u yaha nyii na, u na karigii puni pyi si Kile pèe. ¹¹ Lire pyinjanni na mú, yii a yiye tère kwùubil'e kapegigii kàmpanjke na. Yesu Kirisita wwojεεge kurugo, yii a yiye tère nyii wuubil'e, yii raa yii karigii puni pyi Kile mεge mpèenji kurugo. ¹² Lire e yii àha nùru kapegigii mpyinjì lage yaha ku fànha ta yii na mε. Mà yii yaha yii sí n-pa n-kwú n-fworu nge dijnyeni i, yii àha nùru jεε u nyii karigii na mε. ¹³ Yii àha nùru yii cyeere yatanjyi yaha ntiimbaanji karigii

lage e mε. Ná yii s'à nɛ mà fworɔ kwùni i, yii yiye puni kan Kile á. Yii yii yatanɲyi yaha katiigii mpyiɲi laage e. ¹⁴Yii li cè na kapiini fànhe saha ɲye yii na mε, ɲaha na ye yii saha ɲye MusaSaliyaɲi fànhe ɲwɔh'i mε, ɲka Kile ticɛnmpe funɲke e yii ɲye.

¹⁵ɲye ná wuu sí ɲye Musa Saliyaɲi fànhe ɲwɔh'i mε, fo Kile ticɛnmpe funɲke e, tá lir'à li cyêe na wuu à yaa wuu a kapegigii pyi? Mà byanhara bá la! ¹⁶Yii à li cè na yii aha yiye kan shin á s'a u pêre, yii maha mpyi urufoo biliwe. Lire e yii aha a kapegigii pyi, yii maha mpyi cyire bilii, cyire sí cyi maha ma ná kwùni i, ɲka yii aha a Kile pêre, yii maha mpyi u bilii, lire sí li maha ma ná ntiɲi i. ¹⁷Wuu fwù kan Kile á, ɲaha na ye yii pi mpyi kapegigii bilii ke, numε, kàlaɲi u à kan yii á ke, yii à ɲεε uru na ná yii zòmɲyaagii puni i. ¹⁸Yii à fworɔ ntiimbaaɲi bilere e mà jyè ntiɲi bilere e. ¹⁹Kileɲi ná sùɲɲyire karigii ɲcyii yyaha cème sì n-táan mε, lire kurugo, mii à nde tàanlini jwo yii á mà yyaha tí ná bilere kani i. Yii mpyi a fyànha a yiye puni yaha ɲwɔhɔmpe ná ntiimbaaɲi bilere e, tire ntemu ti maha ma ná ɲùɲkyaanre e Kile na ke. Lire pyiɲkanni na, yii yiye puni kan bilii fiige ntiɲi karigii mpyiɲi mεε na, bà yii si mpyi si fíniɲe mε. ²⁰Tèni i yii mpyi kapegigii bilere e ke, yii kuro ɲye a mpyi ntiɲi karigil'e mε. ²¹Yii na silege karigii ɲcyiimu tapyige e numε ke, tònɲi ɲgire yii mpyi maha ntaa cyi mpyiɲi i ye? Cyire karigii maha ma ná kwùni i. ²²ɲka numε, yii à fworɔ kapegigii bilere e mà pyi Kile bilii. Lire e yii maha sì yyaha na Kile ɲyii karigii mpyiɲi i. Tònɲi yii sí n-ta lire e ke, uru u ɲye shiɲi niɲkwombaɲi.

²³ɲye yii li cè na kapiini fwotonte ti ɲye kwùni. ɲka Kile maha yaage ɲkemu kaan mana wuu ná wuu Kafooɲi Yesu Kirisita wwoɲεεge kurugo ke, kuru ku ɲye shiɲi niɲkwombaɲi.

7

¹Mii cìnmɲyiibii, mii à li cè na ɲje mii na yu yii á ke, yii à yi cè a kwò, ɲaha na ye yii à saliyaɲi karigii cè. Yii à li cè na sùɲɲaɲi ká mpyi shì na, lire e saliyaɲi fànhe maha mpyi u na. ²Yecyeeɲe na, ceɲi u ɲye nàmbage e ke, mà u pooɲi yaha shì na, saliyaɲi maha pi ɲwɔ piye na. ɲka nònɲi ká ɲkwù, saliyaɲi fànhe saha ɲye ceɲi na nònɲi kàmpanɲa na mε*. ³ɲye mà u pooɲi yaha shì na, u aha ɲkàre nònɲi waber'á, u à jacwɔrɔ pyi. ɲka u pooɲi ká ɲkwù, saliyaɲi saha ɲye u ɲuɲ'i mε, u aha ɲkàre nònɲi waber'á, u ɲye a jacwɔrɔ pyi mε.

⁴Mii cìnmɲyiibii, amuni yii wuuni mú ɲye. Li mpyi mu à jwo MusaSaliyaɲi u mpyi yii pooɲi. ɲka numε, l'à pyi mu à jwo yii à kwù ná Kirisita e. Lire e ke yii pooɲi fànhe saha ɲye yii na mε. Yii na ɲye nònɲi waber'á ɲgemu u à nɛ a fworɔ kwùni i ke. Lir'à pyi bà yii si mpyi s'a kacɛɲii pyi s'a Kile pêre mε. ⁵Yii li cè na tèni i wuu mpyi na wuu ɲyii karigii pyi ke, Musa Saliyaɲi mpyi a wuu ɲyii karigii nimpegigii lage pyi k'à wuu yaha kapegigii na, ɲcyiimu ná Saliyaɲi mpyi a kàntugo wà yiy'á ke. Lire mpyi a wuu le kwùni kuni i. ⁶Numε wuu à fworɔ Musa Saliyaɲi bilere e, ɲaha kurugo ye wuu mpyi uru ɲgemu cye e kasuɲyii fiige ke, wuu à kwù uru kàmpanɲke na. Saliyaɲi nizemɲi u ɲye ke, wuu mpyi maha ɲcaa s'a ɲaare s'a ntàanni ná ur'e, ɲka numε, Kile Munaani à fànhe kan wuu á, wuu u ɲaare ɲaaraɲkanna nivɔnnɔ na.

Musa Saliyaɲi maha kapegigii cyêre

⁷ɲye mpe funɲke e, ɲaha mii la ɲye si jwo ye? MusaSaliyaɲi na ɲye kapii la? Mà byanhara bá la! Saliyaɲi u à mii pyi mii à kapiini cè. Uru baare e, mii mpyi na sì n-cè na ɲyipeɲɛni na ɲye kapii mε. ɲje y'à jwo Saliyaɲi i na: «Ma hà ma supyɲεɲi cyeyaage ɲyipeɲɛn pyi mε» yire y'à mii pyi mii à li cè kapii†. ⁸ɲye Saliyaɲi à pyi kaɲuɲɔ mà kapegigii mpyiɲi lage tîrige mii funɲ'i pyiɲkannigii niɲyahagii na. ɲaha na ye Saliyaɲi kàmɲyi u ɲye mε, wuu mpyi na sí wuu kapegigii cè mε. ⁹Tèni l'e, mii mpyi a Saliyaɲi cè mε, ɲka tèni i u à cyêe mii na ke, ka mii i nta a cè na mii na kapegigii pyi, ¹⁰na mii laage mpyi a tòn Kile na. Lire e Saliyaɲi u mpyi a yaa u shiɲi niɲkwombaɲi kuni le mii taan ke, u à kwùni kuni

* **7:2** Ɔrɔmu shiinbii yyêre, wà fànha mpyi leɲkwucyeebii na mε. U pooɲi kwuɲkwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage lèɲe wani. † **7:7** Ekizodi 20.17; Duterɛnɔmu 5.21

le mii taan. ¹¹ Kapegigii mpyiñi lage ku jye mii i ke, kur'à mii wurugo, maa mii pyi mii à kwû Saliyañi cye kurugo.

¹² Jye Saliyañi à fworó Kile e, nje y'à jwo u e ke, yire mú à tíi, maa jwó. ¹³ Lire e ke yaage k'à jwó ke, kuru k'à pyi kañuñó si mii bò la? Mà byanhara bá la! Nka kuru yaag'à pyi kañuñó mà kapegigii mpyiñi lage pëe mii funñ'i, ka lire si mii pyi mii à kwû. Lir'à pyi mii si li cè na mii kapyiñkii jye a tíi me. Mii aha jçè na mii à Kile Saliyañi kuni yaha, mii maha jçè na mii sòñjore jye a sàa jwó me.

¹⁴ Sèenji na, wuu à li cè na Saliyañi à yîri Kile yyére, ñka mii na jye sùpya, ñgemu fànha k'à cyére ke. Mii na jye mu à jwo biliwe kapegigii mpyiñi kàmpañke na. ¹⁵ Naha na ye nde mii na mpyi ke, mii jye na lire yyaha çini me. Nde l'à táan mii á ke, mii jye na lire pyi me, nde l'à pën mii á ke, lire mii maha mpyi.

¹⁶ Jye nde l'à pën mii á ke, ná lire mii maha mpyi, lire e ke, mii à li cè na Saliyañi à jwó. ¹⁷ Nka mii fànha jye naye na me, naha na ye kapegigii mpyiñi lage ku jye mii i ke, kuru ku maha mii yaha li na. ¹⁸ Mii à li cè na kacennkii mpyiñi fànha jye mii i me. Sèenji na, mii la maha mpyi s'a katiigii pyi, ñka mii maha ja me. ¹⁹ Kacennkii mii la maha mpyi s'a mpyi ke, mii jye na jini na cyire pyi me fo kapegigii, cyire lage sí jye mii na me. ²⁰ Nde l'à pën mii á ke, mii aha a lire pyi, lir'à li cyêe na mii fànha jye naye na me, ñka kapegigii mpyiñi sòñjore ti jye mii i ke, tire fànhe ku jye mii na.

²¹ Mii à nde kani kàanmucya naye e, tère o tère e mii la jye s'a kacennii pyi ke, kapiini mpyiñi lage ku maha mii ta. ²² Kile Saliyañi kyal'à sàa táan mii á. ²³ Nka mii maha kani labere fànha nya naye na, ndemu li jye li jye mii jyii wuuni me. Lire li maha mii yaha kapegigii mpyiñi na, mii a sì mpyi cyi biliwe. ²⁴ Ei! Mii wuun'à kèege de! Mii sòñjorepeere ti sí kwùñi nò mii na ke, joofo u sí mii shwó tire na ye? ²⁵ Wuu Kile kêe, naha na ye wuu Kafoonji Yesu Kirisita à wuu shwó.

Jye mii la na jye s'a Kile Saliyañi kurigii jaare, ñka kapegigii mpyiñi lage kurugo, mii jye a ja a li pyi me.

8

Naaranjanni l'à táan Kile Munaani á ke

¹ Jye nume, mpíi pi jye Yesu Kirisita wwoñeenge e ke, Kile saha sì tìgire cyán pire na me. ² Kile Munaani maha shìñi ñgemu kaan Yesu Kirisita wwoñeenge e ke, lire fànha'á mii jùñó wwú kapegigii ná kwùñi fànhe e. ³ Sùpyañi fànha'á cyére, lire kurugo wuu jye a ja na Musa Saliyañi kurigii jaare si ntíi me. Lire e Kile à u yabiliñi Jyañi tun, u à pa sùpya wuu kapimpyiibii fiige, maa u pyi kapegigii yàfañi sárage. ⁴ U à lire pyi, bà wuu si mpyi s'a jaare ntìñi i Kile Saliyañi yi jwuñkanni na me. Nume, wuu saha jye na jaare wuu jyii wuuni i me, ñka wuu na jaare na ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i.

⁵ Yii li cè, shinñi u na jaare na ntàanni ná u jyii wuuni i ke, u jyii karigii kanni na urufoo maha sòññi. Nka shinñi u na jaare na ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i ke, lire jyii karigii na urufoo maha sòññi. ⁶ Na sòññi ma jyii karigii na, lire maha kwùñi nò mu na, ñka na sòññi Kile Munaani jyii karigii na, lire maha shìñi ná yyeñinñe kaan. ⁷ Mpíi pi maha sòññi pi jyii karigii kanni na ke, pire na jye Kile zàmpenmii. Naha na ye pi jye na jeege na Kile Saliyañi kurigii jaare me, pi bá jini me. ⁸ Lire l'à li ta, mpíi pi na sòññi pi jyii karigii kanni mpyiñi na ke, pire sì n-ja Kile jyii kariii pyi me. ⁹ Yii pi ke, yii jye na jaare na ntàanni ná yii jyii wuuni i sahanñi me, Kile Munaani jyii wuuni yii jye na mpyi, naha na ye Kile Munaani na jye yii e.

Ná Kirisita Munaani* jye ñgemu i me, urufoo jye Kirisita wu me. ¹⁰ Yii mée jye yii sí n-kwù yii kapegigii kurugo ke, ná Kirisita sí na jye yii zòmpyaagil'e, Kile Munaani sí shìñi niñkwombaanji kan yii á, naha na ye Kile à jwo na yii à tíi. ¹¹ Ná Kile s'à Yesu jè a yige kwùñi

* 8:9 Kirisita Munaani ná Kile Munaani jye niñkin.

i u Munaani cye kurugo, Kile Munaani sí jye yii e, yii aha njkwû, Kile sí yii jè u Munaani cye kurugo mú.

¹² Lire e ke cìmpyiibii, wuu à yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i, nka wuu jye a yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná wuu jyii wuuni i me. ¹³ Yii aha a jaare na ntàanni ná yii jyii wuuni i, yii sí n-kwû, nka yii aha yii jyii karigii nimpegigii bô Kile Munaani barag'e, yii sí shìji ninjkwombaanji ta.

¹⁴ Jye mpïi pi na jaare na ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i ke, pire puni na jye Kile pyii. ¹⁵ Naha na ye Kile Munaani li jye yii e ke, lire kurugo, yii saha sì n-pyi bilii me, yii mú saha sì raa fyáge me. Li sí yii pyi Kile pyii, si yii pyi yii jà yii a nko fànha na Kile á: «Baba, Tufooji!» ¹⁶ Lire Kile Munaani li maha wuu pyi wuu à tèn ná l'e wuye funji na wuu na jye sèenji na Kile pyii. ¹⁷ Jye ná wuu sí jye u pyii, wuu à pyi u koolyii mú, maa mpyi Kirisita koolyijne. Ná wuu s'à pyi ná u e u yyefuge e, wuu mú sí n-pyi ná u e u sìnampe e.

Sìnampe nimpampe kani

¹⁸ Mii à li cè na yyefuge e wuu jye ame nume ke, kuru jye yafyin me, sìnampe nimpampe Kile sí n-kan wuu á ke, ku bá sì n-jà n-tàanna ná pur'e me. ¹⁹ Yii li cè na canjke Kile sí u pyiibii sìnampe cyèe ke, Kile yadayi puni funvwugo wuyi yi jye na kuru canjke sigili. ²⁰ Yaayi Kile à dá ke, yire pun'à pa mpyi kajwəə baa. Lire jye a pyi yire yaayi jyii kyaa mà dè! Kile u à li pyi l'à pyi amuni. Lire ná li wuuni mú i, sònjəə tatahaga saha na jye. ²¹ Bà biliñi maha fworobilere e me, amuni yaayi Kile à dá ke, yire sí n-pa n-fworobwənhəñi i. Lire pyinñanni na, Kile pyiibii na jye sìnampe mpemu i ke, yire yaayi sí n-pyi pur'e. ²² Wuu à li cè, ali ninjaa, yaayi puni na njyèn yyefuge cye e, layirilifoo fiige. ²³ Lire kanni bà me, wuu mú na njyèn. Yaayi Kile sí n-pa n-kan wuu á ke, Kile Munaani à kan wuu á mà pyi yire ninjcyiige. Kile sí n-pa yaayi puni kan u pyiibil'á mà bàra cyeere nivənnite na canjke njkemu i ke, mà jwo kuru canjke ku nə ke, wuu mú na njyèn. ²⁴ Kile à wuu shwə, nka wuu sàha njkwə a yire yaayi puni ta me. Wuu à wuu sònjəre taha yire na. Yii li cè na mu aha yaage njkemu ta a kwə ke, mu sàha maha kuru nta sònñi me. ²⁵ Jye yaage na wuu na sònñi ke, ná wuu sàha ku ta me, wuu wuu funji jije wuu raa ku sigili.

²⁶ Kile Munaani maha wuu tère wuu fànhanjcyerere karigil'e mú. Naha na ye wuu à yaa wuu Kile jáare kani ndemu na ke, wuu maha lire cè me. Kile Munaani maha Kile jáare wuu kurugo fo maha kyènnkanni là pyi, wuu jye a ndemu yyaha cè me. ²⁷ Kile u maha sùpyañi zombilini karigii yyaha caa ke, nde u Munaani jye na jcaa ke, uru u à lire cè. Yii li cè na mpïi pi jye Kile wuubii ke, Kile Munaani maha u jáare pire kurugo maha ntàanna ná Kile jyii wuuni i. ²⁸ Mpïi pi à Kile kyaa táan piy'á ke, wuu à li cè na yaayi puni maha báarañi pyi sijncyan pire ntègenji kurugo, u à pire mpiimu yyere mà tàanna ná u kayaanjahani i ke. ²⁹ Kile à fyànha a mpiimu cwəənrə ke, u à wyèr'a li lwə uye funji, si pire pyi u Jyañi fiige, bà u Jyañi si mpyi si mpyi shinjyahara yyaha wu me. ³⁰ Mpiimu u kari Kile à fyànha a cwəənrə ke, u à pire yyere. U à pi yyere ke, maa pi pyi na pi à tí. Nàkaana baa, u mú sí pi pyi shinbwoo uye yyere.

Tàange ku jye Yesu Kirisita e ke, yafyin sì n-jà wuu láha kuru na me

³¹ Jye naha wuu saha sí raa yu ye? Ná Kile sí jye ná wuu e, naha wà sí n-jà n-pyi wuu na ye? ³² Kile jye a jən'a u yabilinji Jyañi shwə kyaage na me, nka u à u yaha u à kwû mà pyi sáraga wuu puni kurugo, naha ku sí li ta na u àha yaayi puni kan wuu á u Jyañi cye kurugo mà ye? ³³ Mpïi Kile à cwəənrə ke, jofoo u sí n-jà tìgire cyán pire na ye? Wà sì n-jà me, naha na ye Kile u à pi pyi pi à tí. ³⁴ Jofoo u sí n-jà pi cèege ye? Wà sì n-jà me, naha na ye Yesu Kirisita à kwû wuu cyaga, lire kanni bà me, u à jè a fworobkwùñi i, u à sà ntèen Kile kàniñe cyege na, maa Kile jáare wuu á. ³⁵ Tàange ku jye Kirisita e mà yyaha tí ná wuu e ke, naha ku sí n-jà wuu láha kuru na ye? Yyefuge sí n-jà la? Lire jye me fyagare,

lire jye me wuu nkyèregenji, lire jye me katege, lire jye me fòñke, lire jye me kawaa, lire jye me boore la? ³⁶ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semeni i na:

«Mu kurugo, wuu maha mpyi kwùñi laage e canmpuni, pi maha wuu pyi mu à jwo mpàa, pi na nkèege ná mpiimu i tabon'i ke†.»

³⁷ Nka lire ná li wuuni mú i, nge u à wuu kyaa táan uy'á ke, uru fànhe cye kurugo, wuu à sí ta yire yyefuyi puni na. ³⁸ Sèenji na, mii à sàa dá li na na kwùñi yo, shìñi yo, mèlekεεbii yo, jínabii yo, numε yaayi yo, yaayi nimpayi yo, ³⁹ nìnyinji fànhe yaayi yo, nìñke nùññ wuyi yo, yaaga maha yaaga k'à dá ke, tàange ku jye Kile á mà yyaha tíi ná wuu e, u à kuru nkemu cyêe wuu na wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru kà sì n-jà wuu láha kuru na me.

9

Kile à Izirayeli shiinbii cwəənrə

¹ Sèenji mii jye na yu yii á, kafinara bà me, jaha kurugo ye mii jye Kirisita wu, mii zòmbilini yyaha Kile Munaani à cù ke, lir'à li cyêe mii na na sèenji mii jye na yu na: ² mii yyetanha wu ná mii nàvunñə wu u jye mii shinji shiinbii taan. ³ Lanjanke méε n'a mpyi a cwo mii na pi cyaga, maa mii yige Kirisita wwoñεεge e bà pi si mpyi si jyè kuru wwoñεεge e me, lire mpyi na sí n-táan mii i. ⁴ Pire pi jye Izirayeli shiinbii, Kile à pi pyi u pyenge shiin. U à sìnampe kan pi á, maa tunmbyaare le ná pi e, maa Saliyanji kan pi á, pyinƙanni na pi à yaa pi a uru père ke, maa lire cyêe pi na, maa yaayi jwəmyahigii lwó pi á. ⁵ Pi à fworo tiibii nìncyiibil'e. Pire cye na Kirisita à pa, uru u jye yaayi puni nùññə na, uru u jye Kile. U à yaa u a mpêre tērigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina.

⁶ Izirayeli shiinbii nìnyahamii mén'à Kile cyé ke, lire jye a li cyêe na yaayi jwəmyahigii Kile à lwó ke, na cyir'à pyi kañwə baa mà de! Yii li cè na Izirayeli shiinbii puni jye Izirayeli tұлuge shiin me. ⁷ Ibirayima tұлuge shiinbii puni jye Ibirayima pyi me. Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na: «Ishaka pyilibii pi sí n-pyi mu tұлuge shiinbii*.» ⁸ Lire jwəhe ku jye, pyiibii pi à ta mà tàanna ná sùpyire jyii wuuni i kanna ke, pire jye Kile pyi me. Mpii pi à ta mà tàanna ná Kile jwəmεeni i ke, pire pi jye Ibirayima tұлuge shiinbii. ⁹ Kile jwəmεeni jwumpe pu jye mpe: «Yeeela numεcyiin, mii sí nuru n-pa, lire sí pyà ta Sara á†.» ¹⁰ Lire kanni bà me. Wuu sòññə Erebeke na mú! Ur'à u ñampii laani lwó wuu tulyεge Ishaka á. ¹¹⁻¹³ Mà pyiibii yaha pi sàha si, si ñkwò kacenne, lire jye me kapii pyi me, Kile mpyi a yi jwo Erebeke á na yyahafoonji Ezawu sí n-pyi kàntugo wunji Yakuba báarapyi‡. Kile à jwo u Jwumpe Semeni i na: «Mii à Yakuba funñə lwó mà tòro Ezawu na§.» Kile à yire jwo mà pi ta pi sàha si me. Lir'à li cyêe na kani Kile à bégel'a yaha ke, u na u báaranji pyi na ntàanni ná lire e, u jye na u pyi mà tàanna ná sùpyanji kapyiinƙil'e me.

Kile maha sùpyire cwəənrə maha ntàanna ná u jyii wuuni i

¹⁴ Nyé jaha wuu sí n-jwo ye? Lire e ke Kile jye a tíl'à bε? Onhə! Lire bà me! ¹⁵ Sèenji na, u à yi jwo Musa á na: «Shinji na mii la jye si jùñaara ta ke, mii sí ti ta uru na, shinji i mii la jye si nùñke pi ke, mii sí ku pi ná ur'e*.» ¹⁶ Lire e ke sùpya jyii wuu, lire jye me u kapyinji sí n-jà lire pyi li pyi me, fo Kile ká jùñaara ta ñgemu na ke. ¹⁷ Kile Jwumpe Semeni i, Kile à jwo Farən á na: «Mii à mu tñε saanre tatεenge e bà mii fànhe ná mii mege si mpyi si nò nñke cyeyi puni i mu cye kurugo me†.» ¹⁸ Lire e ke shinji na Kile la jye si jùñaara ta ke, u maha ti ta urufoo na, u la ká mpyi si ñgemu nìnyyii waha ke, u maha li waha. ¹⁹ Wà sí n-jà mii yíbe na «Naha na Kile maha nuru na wuu cêεge ye? Jofoo u sí n-jà n-cyé u jyii wuuni i ye?» ²⁰ Mu u jye sùpya kanna ke, jaha ku jye mu, ka mu u wá na Kile kyáali ye? Pwoore cwooni sí n-jà li yaafoonji pyi na jaha na u à lire yal'amε ye la‡? ²¹ Pwoore cwəñhəfoonji

† 8:36 Zaburu 44.23 * 9:7 Zhenezi 21.12 † 9:9 Zhenezi 18.10, 14 ‡ 9:11-13 Zhenezi 25.23 § 9:11-13 Malaki 1.2,3 * 9:15 Ekizodi 33.19 † 9:17 Ekizodi 9.16 ‡ 9:20 Ezayi 29.16; 45.9; Zheremi 18.6

bà u maha ti pyi u ɲεempe mà? L'aha u táan, ná pwoore ninure e, u sí n-jà longara cwoo, lire ɲεε mε cwotiile yaa. ²² Kile la mpyi si li cyêe na uru lùun'à yîri, si u sífente cyêe mú. Nka cyire cwôhigii cyi mpyi a yaa cyi kêεge ná Kile lùuni mpyi a yîri cyi taan ke, Kile à li kwû uye e, maa ɲcû uye na cyi taan. ²³ Mpii na u à ɲùɲaara ta maa pi bégel'a yaha pi i jyè ɲìɲyìnì i ke, u à lire pyi si li cyêe sùpyire puni na na u pèente na ɲεε tεgεε baa. ²⁴ Wuu u à yyere ke, Yahutuubii kanni shwôhâl'e bà u à wuu yyere mε, u à wuu pìi yyere mà fworò supyishinì sanni shwôhâl'e mú. ²⁵ Yire y'à jwo Kile tùnntunɲi Oze sémenì i na:

«Mpii pi ɲεε pi mpyi mii shiin mε,
mii sí pire pyi na shiin.

Supyishinì u ɲεε mii mpyi a u kyaa táan nay'á mε,

mii sí uru kyaa táan nay'á sèl'eŒ.

²⁶ Cyage e yi mpyi a jwo pi á na

“Yii ɲεε mii shiinbii mε” ke,

kuru cyage ninuge e pi sí raa yiri Kile ɲyii wunɲi pyìlibii* .»

Nje Kile à jwo Izirayeli shiinbii kyaa na ke

²⁷ Kile tùnntunɲi Ezayi mú mpyi a jwo Izirayeli shiinbii kyaa na na:

«Izirayeli shiinbii mée ká sàa ɲyaha suumpe lwôhe ɲwôge nticennì fiige,
pi shin paanra kanna ti sí n-shwô.

²⁸ Yii li cè na jwumpe Kafoonì Kile à jwo ke,

u sí pu fûnɲô feefee ɲìɲke na fwôfwô†.»

²⁹ Kile tùnntunɲi Ezayi mú mpyi a fyânha a jwo na:

«Kàmpyi Sìnì Punifoo Kile ɲεε a mpyi a shinpaanra yaha t'à kwôro wuu shinì i mε,
wuu shinì mpyi na sí n-tò Sôdômu fiige,

wuu shinì mpyi na sí n-tò Gômôri fiige‡.»

Mpii pi à dá Kirisita na ke, Kile à jwo na pire pun'à tí

³⁰ ɲεε supyishinì sanni shiinbii pi mpyi pi mpyi na ntìnì caa mε, pir'à ntìnì ta pi dániyanì kurugo; ³¹ mà li ta, Izirayeli shiinbii pi mpyi na sônɲi si ntìnì ta MusaSaliyanì kurigii ɲaaranì kurugo ke, pire ɲεε a u ta mε. ³² Naha na lir'à pyi ye? Pire pi ke, mà jwo pi dániyanì pyi si u ta ke, pi mpyi na u caa ná pi kapyiinkil'e. ɲεε l'à pyi mu à jwo pi à búruugo kafaage na mà cwo. ³³ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semènì i na:

«Yii wíi, kafaage na sùpyire sí raa búruge ke, mii à kuru yaha Siyôn kânhe e.

Kafaage ku sí raa sùpyire cyáan ke, mii à kuru yaha wani.

Nka ɲgemu u à dá ku na ke, urufoo sì n-sílege mεŒ.»

10

¹ ɲεε mii cìnmpyiibii, nde mii na ɲcaa ná na zòmbilini puni i, maa Kile ɲáare li na na shinì Izirayeli shiinbii kurugo ke, lire li ɲεε, pi nùmpañña ta. ² Sèenì na, mii à li ɲya na pi à piye pwô sèl'e Kile kuni ɲaaranì na, ɲka pi ɲεε a li yyaha cè mε. ³ Pyiɲkanni na Kile maha sùpyanì pyi na u à tí ke, pi ɲεε a lire yyaha cè mε, maa ntìnì caa ná pi yabilimpìi kapyiinkil'e. Lire pyiɲkanni na, kuni i Kile maha sùpyanì pyi u à tí ke, pi à cyé lire na. ⁴ Kirisita u ɲεε Saliyanì tεgenì, bà li si mpyi, shin maha shin u à dá u na ke, Kile sí urufoo le shintiibil'e mε.

⁵ Ntìnì u maha ntaa Saliyanì cye kurugo ke, Kile tùnntunɲiMusa à jwo uru kyaa na na:

«ɲgemu ká jà na Saliyanì kurigii puni ɲaare ke, urufoo sí shì ta lire cye kurugo* .» ⁶ Ntìnì u maha ntaa dániyanì kuni i ke, shinɲi u ɲεε na ɲáare lire kuni i ke, urufoo sí n-jà n-jwo Kile tùnntunɲi Musa fiige na: «Li ɲεε a nò yii pi dùgo ɲìɲyìnì i† (yii sà Kirisita cya yii tírige mε.)

⁷ Li mú ɲεε a nò yii tíge kacyyewyicugunke e (yii i Kirisita pyi u ɲè a fworò kwùni i mε.)»

§ 9:25 Oze 2.22 * 9:26 Oze 1.10 † 9:28 Ezayi 10.22, 23 ‡ 9:29 Ezayi 1.9 § 9:33 Ezayi 8.14; 28.16 * 10:5 Levitike 18.5 † 10:6 Duterenômu 30.12

⁸ Nka naha Kile Jwumpe Semɛɛni à jwo ye? U à jwo: «Jwumpe na nyɛ mu taan, mu jwɔge e ná mu zòmbilini i‡.» Puru jwumpe pu nyɛ dáníyaɛni jwumpe, wuu na puru mpemu yu sùpyir'á ke. ⁹ Mu aha nɛn'a yyére li na ma jwɔge e na Yesu u nyɛ Kafoonji, maa dá li na ná ma zòmbilini puni i na Kile à u nɛ a yige kwùni i, mu sí nùmpañña ta. ¹⁰ Wà ha dá Kirisita na u zòni na, Kile maha jwo na urufol'à tíi. Wà ha yyére li na u jwɔge e sùpyire nyii na na Yesu u nyɛ Kafoonji, urufoo sí nùmpañña ta. ¹¹ Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semɛɛni i na: «Shin maha shin u à dá u na ke, urufoo sì n-sílege mɛS.» ¹² Lire e ke Yahutuubii bâra supyishini sannji na, wà nyɛ a wwû w'e mɛ. Kafoonji ninunji u nyɛ pi puni nùɛɔ na. Mpiimu ká u náare ke, u maha pire kan fo maha pi funnyi níɛ. ¹³ Naha na ye yire y'à séme Kile Jwumpe Semɛɛni i na: «Shin maha shin ká Kafoonji Kile mɛge yyere ke, urufoo sí n-shwɔ*.»

Yahutuubil'à cyé Jwumpe Nintanmpe na

¹⁴ Nyɛ wà sí n-jà n-jwo, ná pi nyɛ a dá u na mɛ, di pi sí n-jà u yyere n-jwo ye? Ná pi nyɛ a u kyaa lógo mɛ, di pi sí n-jà n-dá u na n-jwo ye? Ná wà nyɛ na u kyaa yu mɛ, di pi sí u kyaa lógo n-jwo ye? ¹⁵ Ná pii nyɛ a tun u shɛnre njwuɛni mɛɛ na mɛ, di u shɛnre sí raa yu s'a nko ye? Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛɛni i na: «Mpii pi na ma ná Jwumpe Nintanmpe e ke, pire pama lem'à jwɔ cyeyi puni i†.» ¹⁶ Nka sùpyire puni nyɛ a dá Jwumpe Nintanmpe na mɛ. Nyɛ yire Kile túnntunni Ezayi à jwo na: «Kafoonji Kile, Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo ke, jofoo u à dá pu na ye‡?» ¹⁷ Dáníyaɛni maha ntaa Jwumpe Nintanmpe ndògoni cyé kurugo, puru Jwumpe Nintanmpe à fworro Kirisita e. ¹⁸ Yíbigɛ wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyɛ: «Taha Yahutuubii nyɛ a pu ta a lógo mɛ?» Pi à pu lógo ke! Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛɛni i na:

«Pi à yiS jwumpe lógo nɛnke cyeyi puni i,
yi jwump'à nɔ di nyɛni nùnyi puni na*.»

¹⁹ Yíbigɛ wà saha sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyɛ: «Taha Izirayeli shiinbii nyɛ a mpe jwumpe yyaha cè mɛ?» Kile túnntunni Musa mpyi a jwo na Kile à jwo:

«Supyishini u nyɛ yii nyɛ a u le dá e mɛ, mii sí uru yɛncyɛge lɛɛ yii e,
yii na supyishini nɛgemu sɔnni yákili baafɛe ke, mii sí uru nàvunɛke pyi ku yii ta†.»

²⁰ Ezayi mú à jwo fyagara baa na Kile à jwo:

«Mpii pi mpyi pi mpyi na mii caa mɛ, pir'à mii nya,
mpii pi mpyi pi mpyi na mii yíbili mɛ, mii à naye cyêe pire na‡.»

²¹ Nka nde li nyɛ Izirayeli shiinbii kàmpañke ke, Kile à jwo:

«Mii à canmpuni pyi na na cyɛge kaan sùpyire t'á,
ntemu ti nyɛ ti nyɛ ná pèen'i mɛ, maa nùɛɔ kyán keS.»

11

Kile nyɛ a cyé Izirayeli shiinbii na mɛ

¹ Nyɛ yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyɛ: «Lire e ke Kile à u shiinbii, Izirayeli shiinbii cyé bɛ?» Mà byanhara bá la! Naha na ye mii yabilini na nyɛ Izirayeli shin, maa mpyi Ibirayima tùluge shin, mà fworro Benzhamá bage e. ² Sùpyire Kile à cwɔɔnrɔ mà lwó fo ku tasiige e ke, u nyɛ a pi cyé mɛ. Nje Kile túnntunni Eli à jwo Kile á Izirayeli shiinbii kyaa na ke, Kile Jwumpe Semɛɛni à njemu jwo mà yyaha tíi ná yire e ke, yii nyɛ a yire cè mà? ³ U à jwo: «Kafoonji, pi à mu túnntunmpii bò, maa mu sárayi tawwuyi jya. Mii kanni u à kwôro, pi la na nyɛ si mii mú bò*.» ⁴ Nka di Kile à u jwɔ shwɔ a jwo ye? U à jwo: «Mii à shiin kampwɔhii baashuunni (7.000) bégel'a yaha naye mɛɛ na, pire wà nyɛ a u niɛkure

‡ 10:8 Duterɛnɔmu 30.14 § 10:11 Ezayi 28.16 * 10:13 Zhouweli 2.32 † 10:15 Ezayi 52.7 ‡ 10:16 Ezayi 53.1 § 10:18 Canɛɛnyiiini ná yɛnke ná wɔrigii, cyire kyaa li nyɛ naha nke cyage e. * 10:18 Zaburu 19.5 † 10:19 Duterɛnɔmu 32.21 ‡ 10:20 Ezayi 65.1 § 10:21 Ezayi 65.2 * 11:3 1 Saanbii 19.10, 14

sín Baali† taan mε.» ⁵ Lire pyiṅkanni na mú, niṅjaa Izirayeli shiinbii paanra na ṅye wani, Kile à ṅwə pire na, maa pi cwəṅnrə. ⁶ Ná u s'à ṅwə pi na maa pi cwəṅnrə, pi kapyiṅkii bà cyi à lire pyi l'à pyi mε. Kampyi pi kapyiṅkii fyè u mpyi u wi, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo fwotonə na Kile ṅye, ná lire bà mε, u ṅye a ṅwə pi na mε.

⁷ ṅye ṅje mii sí n-jwo ke, yire yi ṅye: nde Izirayeli shiinbii mpyi na ṅcaa ke, pi ṅye a lire ta mε. Mpii Kile à cwəṅnrə ke, pire pi à lire ta. Pi sanmpil'à pi niṅgyigii waha. ⁸ Yire y'à jwo Kile Jwumpe Semēṅi i na:

«Kile à pi yákilibii tò,
maa pi ṅyiigii pyi cyi ṅye na ṅaa mε,
maa pi niṅgyigii pyi cyi ṅye na núru mε,
fo mà pa nə niṅjaa na‡.»

⁹ Saanṅi Dawuda mú à jwo:

«Njyṅi pi à wwə a lyí ke,
Kile à uru pyi pi á kànhaṅa k'a pi cwôre,
maa u pyi pi á kaṅuṅə sí raa pi cyáan,
lire si mpyi pi kapyiini sàraṅi.

¹⁰ Na pi ṅyiigii cyi wwə, pi àha raa ṅaa mε,
pi tùbuubii pi kûr'a yaha tērigii puni i§.»

Izirayeli shiinbii nùmpañke kani

¹¹ ṅye yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku ṅye: «Taha Izirayeli shiinbii sí n-kwôro pi taburugunçwoge e?» Mà byanhara bá la! Pi ṅcwuṅ'à pyi kaṅuṅə, ka supyishiṅi sanṅi si nùmpañṅa ta. Lir'à pyi bà yiṅcyēge si mpyi si jyè Izirayeli shiinbil'e mε. ¹² ṅye Izirayeli shiinbii ṅgurugonji ká mpyi kaṅuṅə mà kacēṅṅii nimbwəhii pyi ṅiṅke na, ka pi ṅcwuṅi si mpyi kaṅuṅə mà supyishiṅi sanṅi pyi u à tòn nimbwo ta, lire e ke pi puni ká núr'a pa Kile á tēni ndemu i ke, nákaana baa, là sí n-bâra kacēṅṅii ṅyahaṅi na. ¹³ Yii pi ṅye supyishiṅi sanṅi wuubii Yahutuubii shwəhə'e ke, ná yii e mii ṅye na yu. Mii na ṅye Yesu tūntunṅə ṅgemu u à tun supyishiṅi sanṅi'á ke. Mii à uru báaraṅi cū ná na cyeyi shuunniṅi i, ¹⁴ bà yiṅcyēge si mpyi si mpēe mii cīnmpyiibii Izirayeli shiinbil'e, lire si pi pii pyi pi shwə mε. ¹⁵ Kampyi Kile à pi yaha ṅkere na ke, lir'à pyi kaṅuṅə mà Kile ná diṅye sūpyire shwəhəṅi yaa, Kile ká núr'a pi bâra uye na tēni ndemu i ke, karigii niṅcēṅṅii cyi sí n-pyi ke, yii sōṅṅə cyire na ke. Li sí n-pyi mu à jwo mpii pi mpyi a kwû ke, pir'à núr'a ṅè.

¹⁶ Sūmaṅi niṅcyiṅi u à nə pi à kwəṅ ke, uru ká yaha Kile mεε na, u mbyimpe ká ntēg'a bwúuru yaa, uru mú na ṅye Kile wu. Cige ndire ká yaha Kile mεε na, ku ṅkéṅyi mú maha mpyi u wuyo. ¹⁷ Izirayeli shiinbii na ṅye mu à jwo olivye cige, ṅkemu k'à cēnme kerege e ke, yii supyishiṅi sanṅi sí ṅye mu à jwo ṅyege funṅə woge. Pi à kerege woge ṅkéṅyi yà kwəṅ, maa ṅyege funṅə woge ṅkéṅyi yà kwəṅ a pwo yire takwəṅyi i, bà yii si mpyi si ku tunmpe pà ta mε. ¹⁸ Lire e ke ma hà raa ṅkéṅyi niṅkwəṅyi fwəhəre si maye pēe mε. Mu aha maye pēe, li cè na mu bà u à ndire yyéṅe mε, ṅka ndire t'à mu yyéṅe. ¹⁹ Mu sí n-jà n-jwo na yire ṅkéṅy'à kwəṅ, si mu pwo yi takwəṅyi i. ²⁰ Sèe mu à jwo. Yi dánabaare kurugo y'à kwəṅ, maa mu pwo yi takwəṅyi i mu dániyaṅi kurugo. ṅka ma hà maye pēe ná lire e mε! Fyá Kile na! ²¹ Kile ká mpyi u ṅye a ṅuṅaara ta cige yabiliṅi ṅkéṅyi na mε, mu ṅye a cè na u sí n-jà mu mú pyi amuni mà? ²² Kile kacēni ná u kawaani nimpyiini wí ke! Mpii pi à cwo ke, u à kawaa pyi pire na, maa kacēnne pyi mu na. Maye waha maa ṅkwôro puru ticēnmpē e de, lire baare e mu mú sí n-kwəṅ. ²³ Izirayeli shiinbii mú ká fworopi dánabaare e, Kile sí núru pi pwo pi talyēge e, ṅaha na ye sí na ṅye Kile na mà pi pwo sahaṅki. ²⁴ Mu u à kwəṅ ṅyege olivye cige na mà pa mpwo kerege olivye cige ṅkéṅyi

† 11:4 Baali»: Sūpyire ti mpyi a tēn Izirayeli shiinbii ṅkere na ke, pire yasunmbwəhe kà mεge ki. Izirayeli shiinbii niṅyahamii mú mpyi a li ṅwə cū na ku pēre (1 Saanbii 19.18). ‡ 11:8 Duterēnəmu 29.4; Ezayi 29.10 § 11:10 Zaburu 69.23-24

takwonge e mà ta yii jye ninjin me, mu jye a cè a jwo na yire pwəhəmə sí n-taan yi jùŋke na mà tōro mu taan mà?

²⁵ Mii cìmpyiibii, kani l'à ŋwəhə ke, mii la jye yii i lire cè, bà li si mpyi, yii pi jye supyishinji sanji shiinbii ke, yii àha ŋkwə yiye pyi yákilifee me. Supyishinji sanji shiinbii pi sí n-shwə ke, Izirayeli shiinbii pi sí pi ninyigigii waha fo sà yaa ná pire e pi à fúnŋə.

²⁶ Lire ká mpyi, Izirayeli puni sí n-shwə bà y'à séme Kile Jwumpe Seməŋi i na:

«Shwofoŋi sí n-yîri Siyən kàhe e,

U sí n-pa Yakuba tùluge shiinbii pyi pi pi toronkanni kēenŋe, pi raa fyáge Kile na.»

²⁷ Yire Kile mpyi a jwo u Jwumpe Seməŋi i na: «Tunmbyaare mii sí n-le ná pi e ke, tire ti jye nte: mii sí pi kapegigii yàfa pi na*.»

²⁸ Jwumpe Nintanmpe kàmpañke na, pi à cyé puru na ke, pi à pyi Kile zàmpenmii, ka lire si yii pyi yii à tōn ta. Kile pi jcwəŋrəŋi kàmpañke na, pi kyaa saha à táan u á pi tulyeyi kurugo. ²⁹ Naha na ye Kile ká yaage ŋkemu kan ke, u saha jye na kuru shuu me, u à ŋgemu yyere ke, u jye na urufoo cyíge sahanji me. ³⁰ Tèni l'e, yii jye a mpyi a Kile jwəməeni cū me, ŋka nume, Izirayeli shiinbil'à cyé Kile na ke, lir'à Kile pyi u à jùñaara ta yii na. ³¹ Lire pyinjkanni ninuuni na, Izirayeli shiinbil'à Kile jwəməeni yaha, bà li si mpyi, Kile à jùñaara ta yii na pyinjkanni ndemu na ke, u u jùñaara ta pi na nume mú. ³² Yii li cè na Kile à sùpyire puni yaha ti jwəməe yahare e, si ŋkwə mpa jùñaara ta ti puni na.

Kile yákilifente kani

³³ Ei! Təgele jye Kile nàfuufente ná u yákilifente ná u jçèŋi na me!

Karigii u à bégel'a yaha ke, wà sì n-jà cyire yyaha cè me.

Wà jye a u kurigii cè me.

³⁴ Y'à séme Kile Jwumpe Seməŋi i na:

«Jofoo u à Kafoŋi Kile sənŋəre cè ye?

Jofoo u jye u yerəfoŋi ye†?

³⁵ Jofoo u à fyànha a yaaga fwoo le u na, u u mpa urufoo fwooni tò ye‡?»

³⁶ Yii li cè na yaayi pun'à fworro Kile e,

maa mpyi u me na,

maa mpyi u wuyo.

Pèente ti taha u na fo tèekwombaa.

Amiina.

12

Naaranjkanni nivənni kani

¹ Jye mii cìmpyiibii, ná Kile s'a jùñaara ta wuu na, lire e ke, mii na li caa yii á, yii yiye puni kan u á sáraga ninçenŋe* fiige, ŋkemu ku jye Kile yahare e, maa ntáan u á ke. Kile pèenjkanni ninçenni li jye lire. ² Yii àha raa yii karigii pyi dijye sùpyire wogigii fiige me, ŋka yii Kile yaha u a yii kēenŋi, u u yákilii nivənmii kan yii á. Lire ká mpyi, nde li jye Kile jyii wuuni, maa jwə, maa ntáan ná cyaga jye a li fə me, yii sí lire cè.

³ Kile à jwə mii na maa sífente ntemu kan mii á ke, mà tàanna ná tire e, mii sí yi jwo yii pun'á, yii àha yiye pēe si ntōro me. Yii yiye tîrige, fànhe Kile à kan yii á yii dáníyaŋi kurugo ke, yii a yii karigii pyi yii a ntàanni ná kur'e. ⁴ Wuu cyeere na jye ninjin, ŋka ti yatanjy'à jyaha, yi puni ná yi báara sí u jye. ⁵ Lire pyinjkanni na, wuu dánafeebil'à jyaha, ŋka wuu na jye cyere ninjin Kirisita wwəŋege e. Wuu pun'à pwə pwə wuye na. ⁶ Kile à jwə wuu na, maa màkanyi njemu kan wuu á wuu a báare ke, yir'à jyaha. Kile tūnture njwuŋi màkange jye ŋgemu á ke, urufoo u a ti yu u tàanna ná u dáníyaŋi i. ⁷ Dánafeebii ntègenji màkang'à kan

* 11:27 Ezayi 59.20, 21; 27.9; Zheremi 31.33, 34 † 11:34 Ezayi 40.13 ‡ 11:35 Zhobu 41.2 * 12:1 Pii maha jwo: «sáraga jyii wogo».

ngemu á ke, urufoo u a pi tère. Ngemu wogo ku nyε na kàlaŋi kaan sùpyir'á ke, urufoo u a lire pyi. ⁸ Yerege màkang'à kan ngemu á ke, urufoo u a sùpyire yerege. Sùpyire ŋkanŋi màkange nyε ngemu á ke, urufoo u a sùpyire kaan sèl'e. Yyahe yyére shingire màkang'à kan ngemu á ke, urufoo u a ti pyi ná sèl'e. Kanhamafeebii ntègeni màkang'à kan ngemu á ke, urufoo u a li pyi ná funntange e.

⁹ Tàange sèe woge ku pyi yii ná yiye shwòhòl'e, yii a kapegigii fún, yii i ŋkwòro yii a kacennkii pyi. ¹⁰ Tàange ku maha mpyi cìmpyiibii ná piye shwòhòl'e ke, kuru ku pyi yii shwòhòl'e. Shin maha shin u a li caa si mpyi shincyiiŋi sí raa pi sanmpii père. ¹¹ Yii àha mpyi sàafee mε, yii pyi màbanfee. Yii a báare Kafoonjii á ná yii zòmpyaagii puni i. ¹² Sòŋjore tatahage ku nyε yii á ke, yii pyi funntange e kuru kurugo. Yii funŋyi níŋe yyefuge tèn i, yii yiye waha Kileŋarege na. ¹³ Yaayi kuunji u nyε yii cìmpyiibii dánafeebii na ke, yii yire kan pi á, yii raa nàmpwuunbii cwòre yii a ŋwòge yii pyenyi i.

¹⁴ Mpii pi na yii kyéree ke, yii a jwó leni pir'á. Yii àha pi láŋa mε, yii a jwó leni pi á. ¹⁵ Mpii pi nyε funntange e ke, yii pyi funntange e ná pire e; mpii pi na mεε súu ke, yii a mεε súu ná pire e. ¹⁶ Yii yii sòŋjore pyi ninŋin, yàmpeene kà mpyi yii e mε, yii yiye tírige, yii àha yiye yaha yákilifee mε.

¹⁷ Yii àha kapii fwoo tò ná kapil'e mε, yii yiye waha yii raa kacennkii pyi sùpyire puni na. ¹⁸ Yii fànha le bà yyeŋiŋke si mpyi si ŋkwòro yii ná pi sanmpii shwòhòl'e, kampyi lire sí n-jà n-pyi mε. ¹⁹ Mii ntàannamacinmpyiibii, wà ká yii mùmpenmε pyi, yii àha yii wuuni ŋkooŋi láha mε, yii li yaha Kile á. Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Seməŋi i na: «Mii u sí yii túbileni kòrɔ, mii u sí yii ŋkooŋi wwù†.» Kafoonjii Kile u à jwo amuni. ²⁰ Y'à jwo mú na: «Katege ká mpyi mu zàmpeŋŋi na, ŋjyi kan u á. Byage ká mpyi u na, lwòhɔ kan u á. Mu aha lire pyi, li maha mpyi mu à jwo nàŋkyanhii mu à wwù u jùŋke e‡.» ²¹ Ma hà kapegigii mpyiŋi lage yaha ku fànha ta ma na mε, maye waha ma a kacennkii pyi, ma a fànha ta kapegigii mpyiŋi na.

13

Dánafeebil'à yaa pi piye tírige fàn'h'á

¹ Sùpyire pun'à yaa ti tiye tírige fàn'h'á, ŋaha na ye fànha nyε wani, ŋkemu k'à tìŋe Kile pàama mε, fànhafeebii pi nyε ke, Kile u à pi tìŋe. ² Lire e ke ngemu u à cyé fànhafeebii wuyi na ke, urufol'à cyé Kile wuyi na mú. Mpii pi à cyé amuni ke, pire maha ŋcèegeŋi pyi u à nɔ piye na. ³ Mpii pi na kacennkii pyi ke, pire nyε na fyáge fànhe yyaha na mε, mpii pi nyε pi nyε na kacennkii pyi mε, pire pi maha fyáge ku yyaha na. Kampyi mu la nyε s'a fyáge ku yyaha na mε, ta kacennkii pyi. Lire ká mpyi, mu sí ŋkèe ta. ⁴ Fànhafeebii na nyε Kile báarapyii yii tònŋi kurugo. Ná mu nyε na kacennkii pyi mε, mu sí raa fyáge pi na, ŋaha na ye kàshikwònyaage nyε pi cye e tawage e mε. Kile báaraŋi na pi nyε s'a kapegigii pyifeebii kapyiŋkii ŋkooŋi wwù pi na. ⁵ Lire e ke sùpyir'á yaa ti tiye tírige fàn'h'á. Yyefuge pi maha ntège sùpyire na ke, pi àha li pyi kuru yyaha na kanna mà dε, ŋka pi li pyi, ŋaha na ye li kun'à tí.

⁶ Lire na yii na múnalwòore sàrali mú. Mpii pi maha ti shuu ke, Kile u à pire yaha uru báaraŋi na, pi raa u pyi pi a ŋwòge. ⁷ Shin maha shin à yaa ná ndemu i ke, yii lire kan u á. Shinŋ'á yii à yaa yii a múnalwòore kaan ke, yii a ti kaan ur'á. Cùuy'à yaa y'a ŋkaan ngemu á ke, yii a yi kaan ur'á. Shinŋi na yii à yaa yii a fyáge ke, yii a fyáge uru na. Shinŋi yii à yaa yii a mpère ke, yii a uru père.

⁸ Tàange baare e, yafyin kà zìi mpyi yii ná yii supyiŋeεbii shwòhòl'e mε. Ngemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufoo na Kile Saliyaŋi kurigii puni jáare. ⁹ Yii li cè na ŋje y'à jwo Kile Saliyaŋi i na: «Ma hà zínni ná wabere cwo e mε, ma hà sùpya bò mε, ma hà nàŋkaaga pyi mε, ma hà ma supyiŋeεŋi cyeyaage ŋyipεen pyi mε*» ke, yire ná Saliyaŋi

† 12:19 Duterəŋomu 32.35 ‡ 12:20 Taanliŋkii 25.21, 22 * 13:9 Ekizodi 20.13-15, 17; Duterəŋomu 5.17-19, 21

kappaagii sanñkil'à lwó a pwó nde kabilini na: «Ma shinñeenji kyaa táan may'á ma yabiliñji fiige†.» ¹⁰ Tàange ká mpyi ngemu i ke, urufoo ñye na kawaa pyi u shinñeenji na me. Ñye mu aha sùpyire sannte kyaa táan may'á, mu à Kile Saliyanji kurigii puni ñaara.

Wuu bégele, wuu a wuu Kafoonji cannuruge sigili

¹¹ Yii mpe lóg'a tara, tēni i wuu ñye nume ke, yii à lire cè. Tēn'à nō wuu ñè a yīri ñōmpe na, ñaha na ye tēni i wuu à jyè Kile kuni i ke, wuu à zhwoñi byanhara nume mà tòro lire tēni na. ¹² Numpilag'à nō cyage e, ñyege na ñko raa múru. Lire e ke wuu numpire karigii ñwó yaha, wuu bēenmpe kashikwōnyaayi le wuye na. ¹³ Wuu a ñaare ntīñji i, bà sùpyañji maha ñaare canñke e me. Wuu láha ñjyīntoroñji ná sinmbyaani ná jacwōore ná silegebaare ná yukwōonni ná yjñcyege na. ¹⁴ Yii Kafoonji Yesu Kirisita pyiñkanni lwó yii karigii puni i, yii àha raa yii cyeere ñyii karigii pyi me.

14

Dánafeebii ñye a yaa pi a piye cēege me

¹ Mpii pi ñye pi sàha fānha ta Kile kuni i me, yii pire cūmu leme ñwó, yii àha raa pi jwumpe cyíge me. ² Wà na ñye wani, ur'à cè a jwo na uru sí n-jà raa yalyire puni lyí, wà sí ñye wani ngemu u ñye u sàha fānha ta Kile kuni i me, faayaayi kanni uru na lyí. ³ Nge u ñye na yi puni lyí ke, uru kà raa yi puni lyimbaafoonji fare me, yi puni lyimbaafoonji mú kà raa yi puni lyifoonji fwóhore me, ñaha na ye Kile à ñee uru na mú. ⁴ Di mu ñye na maye sōññi maa waberē báarapyi cēege ye? U à báaracēññe pyi yo, u ñye a báaracēññe pyi mà yo, mu kuro ñye yire e me, u ná u ñūñufoonji shwóhól'e yire ñye. U mú sí báaracēññe pyi, ñaha na ye síñji na ñye Kafoonji na mà lire pyi. ⁵ Wà maha canmpyaagii cyi sōññi na cyir'à ñwó mà tòro cyi sanñkii na, waberē sí i sōññi na canmpyaagii pun'à tàanna. Shin maha shin u u sōññōñkanni yaha li pyi sèe. ⁶ Shinñji u à canñke kà pwóññō canñyi sanñyi na ke, urufoo maha lire pyi Kafoonji pēente kurugo. Shinñji u ñye na yalyire puni lyí ke, uru mú na lire pyi Kafoonji pēente kurugo, ñaha na ye u maha fwù kaan Kile á ti kyaa na. Shinñji u ñye u ñye na yalyire puni lyí me, uru mú maha lire pyi Kafoonji pēente kurugo, ñaha na ye uru mú maha fwù kaan Kile á. ⁷ Sēenji na, wuu wà tufiige ñye na u shìñji pyi uye kurugo me, wuu wà mú sí ñye na ñkwûu uye kurugo me. ⁸ Mà wuu yaha shì na, wuu ñye Kafoonji wuu, wuu mú sí ká ñkwû, wuu na ñye Kafoonji wuu. Lire e ke wuu ñye shì na yo, wuu à kwû yo, wuu na ñye Kafoonji wuu. ⁹ Lire kurugo Kirisita à kwû maa ñè si mpyi kwùubii ná ñyii wuubii Kafoonji.

¹⁰ Ñye mu wi ke, ñaha na mu ñye na ma cīnmpworōñji cēege ye? Mu sí wi ke, ñaha na mu ñye na ma cīnmpworōñji fare ye? Wuu shin maha shin sí Kile yibige ñwó shwó canñka.

¹¹ Kafoonji Kile à jwo u Jwumpe Semēñji i na:

«Mii ñyii wuñji u ñye,
sùpyire puni sí raa ññkure sínni mii yyahe taan,
pi puni sí raa mii pēre*.»

¹² Lire pyiñkanni na, wuu shin maha shin sí u kapyiñji yyaha jwo Kile á.

Yii àha raa yii cīnmpyiibii ñūññō kyángē me

¹³ Ñye wuu wuye ñcēegeñji ñwó yaha, yii àha yaaga yaha yii cīnmpworōñji yyaha na si u yyaha kwōn, lire ñye me si u pyi u cwo me. ¹⁴ Mii à li cè maa dá li na, na Kafoonji Yesu barag'e, yaage kà tufiige ñye a ñwóhō me. Nka wà ha ñkemu pyi na k'à ñwóhō ke, kuru maha ñwóhō urufol'á. ¹⁵ Mu aha ñcè na mu shinñeenji sí ñíge mu yalyige na, ma hà ku lyí u ñyii na me, ná lire bà me, mu sí tàange kuni yaha u kāmpanñke na. Mu cīnmpworōñji kurugo Kirisita à kwù ke, ma hà mpyi kaññō si u ñūññō kyán yalyire kurugo me. ¹⁶ Ma hà ma mege yaha ku kēege yaaga kurugo, na k'à táan mu á me. ¹⁷ Yii li cè na Kile Saanre

† 13:9 Levitike 19.18 * 14:11 Ezayi 45.23

kani jye a yyaha tí ná njyñi ná yabyeere e me, nka Kile Munaani maha ntiñi ná yyeñinke ná funntange nkemu kaan ke, ná yire e t'à yyaha tí. ¹⁸ Shinñi u jye na báare Kirisita á lire pyiñkanni na ke, urufoo kyaa li maha ntáan Kile á, sùpyire mú maha urufoo kêre.

¹⁹ Jye nde li sí yyeñinke kan wuu á, si wuu pyi wuu fánha ta wuu ná wuye shwəhəl'e Kirisita kuni i ke, wuu wuye waha lire na. ²⁰ Ma hà Kile báarañi kèege yalyire nùñə taan me. Sèe wi, yalyire pun'à jwə, nka ntemu njyì sí n-jà n-pyi kañuñə si mu cìmpworonji nùñə kyán ke, tire njyñi jye a jwə me. ²¹ Kyara yo, sinmbyaa yo, yaaga maha yaaga ku sí n-jà n-pyi kañuñə si mu cìmpworonji nùñə kyán ke, kuru yaha wani, lire l'à pwórə. ²² Nde mu jye na sōññi mà yyaha tí ná nke cyage e ke, lire yaha mu ná Kile shwəhəl'e. Shinñi u jye u funñke jye a cēenne ná u kapyiñkil'e me, uru wuun'à jwə. ²³ Nka mu funñke ká jceenne yalyige kà njyì na, maa núr'a ku lyí, Kile sí mu cēege, naha na ye mu jye a li pyi ná dániya e me. Kani sí li jye li jye a pyi ná dániya e me, lire maha mpyi kapii.

15

Dánafeebil'à yaa pi piye cümü leme jwə

¹ Wuu mpiimu pi à fánha ta Kile kuni i ke, mpíi pi jye pi sàha fánha ta l'e me, wuu pi fánhanjcyerere karigii kwú wuye e. Wuu àha raa wuu jyi karigii kanni caa raa mpyi me. ² Shin maha shin à yaa u a u shinñeñi jyi karii pyi jcyiimu cyi sí là jwə u na, si u pyi u a si yyaha na Kile kuni i ke. ³ Yii li cè na ali Kirisita jye a u yabiliñi jyi wuuni pyi me, mà tàanna ná yi jwuñkanni i Kile Jwumpe Semēñi i na: «Mpii pi à mu faha ke, mii pìrefel'à faha*.» ⁴ Yaaga maha yaaga ku mpyi a séme fo tèeməni i Kile Jwumpe Semēñi i ke, yire pun'à séme si wuu kàla, bà wuu zòmpii si mpyi si ntàra, wuu u wuye waha, wuu u sònñərə tatahaga ta me. ⁵ Kile u maha wuu pyi wuu a wuye waha, maa wuu zòmpii taali ke, uru u yii sònñərə pyi niñkin, bà Yesu Kirisita jye na li caa me, ⁶ bà wuu puni si mpyi si wuu Kafoonji Yesu Tunji Kile pēe ná yákili niñkin ná mēe niñkin i me. ⁷ Bà Kirisita à yii cümü leme jwə me, yii a yiye cümü leme jwəge amuni, lire sí pēene taha Kile mege na. ⁸ Sēñi na mii sí yi jwo yii á, Kirisita à pyi Yahutuubii báara pyi, jwəmyahigii Kile à lwó pi tulyey'á ke, bà cyire si mpyi si fūñə me. Lir'à li cyēe na Kile ká ndemu jwo ke, u maha lire pyi. ⁹ U kapani nùñke ku jye mú, bà supyishiñi sanñi si mpyi s'a Kile pēre u kacēñkii kurugo bà y'à séme Kile Jwumpe Semēñi i na:

«Lire kurugo mii sí mu pēe supyishiñi sanñi shwəhəl'e, mii sí mēe cēe si mu kêe†.»

¹⁰ Y'à séme mú na:

«Supyishiñi sanñi puni, yii pyi funntange e ná Kile shiinbil'e sijcyan‡.»

¹¹ Y'à núr'a séme mú na:

«Supyishiñi puni, yii a Kafoonji kêre.

Sùpyire puni, yii a u pēre§.»

¹² Kile tūntunñi Ezayi mú à jwo na:

«Sùpya sí n-pa n-fworo Zhese tūluge e, u sí n-pa n-yíri si mpyi supyishiñi sanñi nùñufoonji, pi mú sí pi sònñərə taha u na*.»

¹³ Kileñi u maha sònñərə tatahage kaan ke, uru u funntanga nimbwəhə ná yyeñinke kan yii á, yii dániyañi kurugo, bà li si mpyi jwəmēeni u à lwó wuu á ke, Kile Munaani fánhe si yii pyi yii yii sònñərə taha lire na sèl'e me.

Poli báarañi pyiñkanni

¹⁴ Mii cìmpyiibii, nde li jye yii kàmpañke ke, mii à sàa li cè na yii à sàa yiye yaha cènmpe mpyiñi laage e, jceñi sèe wuñi mú sí na jye yii e, na yii sí n-jà raa yiye yerēge. ¹⁵ Nka

* 15:3 Zaburu 69.10 † 15:9 2 Samuwəli 22.50; Zaburu 18.50 ‡ 15:10 Duterənu 32.43 § 15:11 Zaburu 117.1 * 15:12 Ezayi 11.10

nge letereñi i, mii à naye waha maa karigii cyi séme si yii funnyi cwo cyi na. Mii à lire pyi, naha na ye Kile à jwə mii na, ¹⁶ maa mii pyi Yesu Kirisita báarapyi supyishiñi sanni shwəhəl'e. Jwumpe Nintanmpe njwunji báarañi mii nyε na mpyi ke, uru na nyε mu à jwo sáragawwu báara, mpíi pi nyε pi nyε Yahutuu mε, bà pire si mpyi si mpyi sáraga fiige nkemu k'à táan Kile á, ka Kile Munaani si ku yaha kuye kanna na, uye mεε na ke. ¹⁷ Lire e ke Yesu Kirisita wwoñεεge kurugo, mii sí n-jà raa nkəwəhəli ná na báarañi nimpyni i Kile á. ¹⁸ Sèñi na, mii aha a si yaaga jwo, nde Kirisita à pyi mii cye kurugo ke, lire kanni mii maha jwo. Mpíi pi nyε pi nyε Yahutuu mε, u à mii tēge, maa pire pyi pi à jən'a Kile jwəməni cú mii jwumpe ná mii kapyiñkii cye kurugo. ¹⁹ Lir'à pyi kacyeenki ná kakyanhala karigii cye kurugo, Kile Munaani sífente funñke e. Lire pyiñkanni na, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kirisita kani i ke, puru kəmpanñke na, mii à sàa báarañi pyi mà nə u tēgeni na mà lwó Zheruzalemu kànhe e mà sà nə Iliri kùluni puni i. ²⁰ Kirisita kyaa sàha jwo a nya cyeyi njemu i mε, mii à naye waha maa Jwumpe Nintanmpe jwo yire cyeyi i, bà li si mpyi, mii àha nkəwə raa wà fyè tare mε. ²¹ Nka l'à pyi mu à jwo bà y'à séme Kile Jwumpe Semēñi i na: «U kyaa nyε a jwo mpiimu á mε, pire sí u nya, Mpíi pi nyε pi nyε a u kyaa lógo mε, pire sí u cè†.»

²² Nyε lire l'à sàa mii tēge kwəñ fo tooyo niñyahay'e yii yyére zhēñi na.

²³ Nyε numε, mii báarañ'a kwə naha jcyii kùligil'e. Ná cyi naha a yyee lada kwə, mii la mpyi si sà fwo ro yii na, ²⁴ mii niñkareñi Esipani kinni i, mii sí n-yyére si tère pyi yii yyére. Mii aha a nkēεge, yii i na tēge bà mii si mpyi si nə wani mε. ²⁵ Nka mii sí n-fyānha n-shà Zheruzalemu i, Kile wuubii pi nyε wani ke, mii sí n-sà ntēge kan pir'á. ²⁶ Yii li cè na dánafeebii pi nyε Masedoni ná Akayi kùligil'e ke, pir'à cyeyi wà yiye na si ntēge Zheruzalemu dánafeebii fəñəfeebii tēge. ²⁷ Pi à li lwó piye e si pi tēge, nka sēñi na, pi ná li mpyiñ'a yaa, naha na ye pi nyε Yahutuu mε, nka Jwumpe Nintanmpe pu nyε nəfuu fiige Kile maha ngemu kaan ke, Zheruzalemu Yahutuubii dánafeebil'á pi à puru ta. Lire e ke pi aha pi tēge ná pi cyeyaayi i, lire na nyε pi nimpyii. ²⁸ Nyε mii aha cyire karigii cwəənrə, maa uru wyéreni kan, mii sí n-tòro yii yyére s'a wá Esipani kinni i. ²⁹ Mii mú s'à li cè na mii aha nə wani yii yyére, Kirisita sí jwóni lwó wuu na sè sèl'e.

³⁰ Nyε mii cìmpyiibii, ná wuu sí nyε Kafooni Yesu Kirisita wuu, Kile Munaani s'à wuu pyi wuu u wuye kyaa táan wuy'á, mii na li caa yii á, yii raa Kile jáare mii á na zhileni na, ³¹ Zhude kùluni shiinbii pi nyε pi nyε Kile kuni i mε, bà mii si mpyi si shwə pire na, ntēgeni mii sí sà n-kan Kile wuubil'á Zheruzalemu i ke, pi i jεε uru na ná funntange e mε. ³² Lire ká mpyi, Kile ká jεε, mii funntanga wunji sí nə yii yyére, mà bàra lire na, yii sí màban le mii i. ³³ Yeyiñkefoo Kile u pyi ná yii puni i. Amiina.

16

Poli à u ceveebii shéere

¹ Mii sí wuu cìmpworocwoñi Febe kyaa jwo yii á, metangafu u nyε u wi, Sannkere dánafeebii kurunke tēgefooni wà wi. ² U aha nə yii yyére, yii i u cümü lemε jwə Kafooni mεge kurugo, mu à jwo bà l'à yaa l'a mpyi Kile wuubii shwəhəl'e mε. U aha ntēge cya yii á kyaa maha kyal'e ke, yii u tēge. U yabiliñ'a shinnyahara tēge mà cye cyán mii yabiliñi na.

³ Yii Pisisili ná Akilasi shéere. Pire na nyε mii báarapyiñε Yesu Kirisita báarañi i. ⁴ Pire mpyi na nko si mpəon pi múnahigil'e mii wuuni zhwoñi kurugo. Mii kanni bà u nyε na pi kère mε, supyishiñi sanni dánafeebii kurunji puni mú na pi kère. ⁵ Dánafeebii pi maha piye bínnini pi pyenge e ke, yii pire shéere mú. Yii mii ntàannamacinmpworoni Epayinēti shéere. Uru u à pyi shincyini mà dá Kirisita na Azi kùluni i. ⁶ Mariyama u à báarañyahage pyi yii á ke, yii uru shéere. ⁷ Yii Andoronikusi ná Zhuniyasi shéere. Mii ná pire nyε supyishi

† 15:21 Ezayi 52.15

niñkin, wuu à pyi kàsuñi i siñcyan. Pi mey'à fworò sèl'e Yesu tūntunmpii shwəhəl'e, pi mú à jyè Kirisita kuni i mii yyaha na.

⁸ Yii Anpiliyasi shéere, mii ntàannamacinmpworo wi Kafooni wwoñeēge e. ⁹ Yii Urubən shéere, wuu báarapyiñe u jye ure Kirisita báarañi i, yii i mii ntàannamacinmpworoñi Sitasisi shéere. ¹⁰ Yii Apelési shéere, ur'à jñe yyefuge na Kirisita mege kurugo. Yii Arisitobuli pyenge shiinbii shéere. ¹¹ Yii mii cìmpworonañi Erədiyən shéere. Narisisi pyenge shiinbii pi à dá Kafooni na ke, yii pire shéere. ¹² Yii Tirifeni ná Tirifosi shéere, pire cyeebii shuunniñi na báarañi pyi Kafooni á. Yii mii ntàannamacinmpworocwoñi Pərisidi shéere, ur'à uye kan Kafooni báarañ'á sèl'e. ¹³ Yii Kafooni niñcwənrəñi Urufusi ná u nuñi shéere, mii nu mú u jye ure. ¹⁴ Yii Asenkiriti ná Filegən ná Əriməsi ná Patorobasi ná Ərimasi shéere, cìmpyiibii sanmpii pi jye ná pi e ke, yii pire puni shéere mú. ¹⁵ Yii Filologi ná Zhuli ná Nere ná u cìmpworocwoñi shéere mà bāra Olenpi na. Dánafeebii sanmpii pi jye ná pi e ke, yii pire puni shéere. ¹⁶ Yii a cìmpworogo fwūñi kaan yiy'á ná funñeññi i, Kirisita dánafeebii kurujyi pun'à yii shéere.

Yeyyi nizanñyi

¹⁷ Mii cìmpyiibii, mpaii pi maha ma ná ndàhalañi i dánafeebii shwəhəl'e, maa pi wuruge, maa ntūñke taha wuu kàlañi na ke, mii na li caa yii á, yii a yiye kàanmucaa pire na. ¹⁸ Wuu Kafooni Kirisita á bà tire sūpyire jye na báare me, pi fucərigil'á pi maha báare. Mpaii pi jye pi sàha ñkwə a fànha ta Kile kuni i me, pi maha pire wuruge ná jwuntanmpe ná kàyituwəgəre e. ¹⁹ Yii pi ke, yii à Kafooni jwəməeni cū pyiñkanni ndemu na ke, sūpyire pun'à lire cè. Lire e ke mii funntanga wuñi u à sū yii kurugo. Mii na li caa yii á, yii pyi yákilifee, yii raa kacəññi pyi, yii i láha kapegigii na feefee. ²⁰ Jye li saha sū mə me, yyeñiñke kanvooni Kile sí Sitaanniñi tīrige n-cyān yii a fwəñi ná yii tooy'e. Wuu Kafooni Yesu Kirisita u jwə yii na, u u yyeñiñke kan yii á. ²¹ Mii báarapyiñeñi Timəti à yii shéere. Lusisi ná Zhasən ná Sosipateri à yii shéere, mii ná pire mpaii na jye shinnuu. ²² Jye mii Teritusi u à Poli tég'a ñge ləterəñi séme ke, mii mú à yii shéere Kafooni wwoñeēge e. ²³ Gayusi yyéere mii jye nàmpəñnte na ke, ur'à yii shéere. Uru yyéere dánafeebii maha piye bínnini mú. Kāhe wyéremarañi Erasiti ná wuu cìmpworoni Karitusi à yii shéere.

[²⁴ Wuu Kafooni Yesu Kirisita u jwə yii na, u u yyeñiñke kan yii á. Amiina.]

²⁵ Wuu pèene taha Kile na. Jwumpe Nintanmpe mii jye na yu Yesu Kirisita kyaa na yii á ke, sí na jye Kile á mà puru pyi pu fànha kan yii á. Puru cye kurugo, Kile à u kañwəhəni cyé, u mpyi a lire ñwəhə mà lwó fo diñyeñi téesiini i. ²⁶ Numə, l'à yige bəenmpe na. Jye Kile tūntunmpii sémebii cye kurugo, mpaii pi jye pi jye Yahutuu me, pire pun'à lire kañwəhəni cè. Kileni u jye wani fo təkəwombaa ke, uru u à li kuni kan, bà sūpyire puni si mpyi si dá uru na s'a uru pēre me.

²⁷ Kile kanni u jye yákilifooni ke, pèente ti taha u na tērigii puni i Yesu Kirisita cye kurugo fo təkəwombaa. Amiina.

Poli à lèterèni ninçyiinji ñgemu kan Kòrenti kànze **dánafeebil'á ke**

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lèterèni funṅṅ jwumpe e ke

Kòrenti kànze na mpyi kànbwòhò, yasunṅyi mpyi a nyaha k'e sèl'e. Cikwuṅi ná nàṅkwuṅi mpyi na mpyi pyinṅkannigii puni na kuru kànze e.

Yesu túnntunṅi Poli à yee ninṅin ná paanga pyi Kòrenti kànze e. Lire tènì i, u à Jwumpe Nintanmpe jwo wani, ka pì si piye kan Yesu á (Kapyiinṅkii 18.1-18). Poli karenṅkwooni kàntugo, nyahanṅurug'á jyè dánafeebii ná piye shwòhòl'e. Poli à yire lógo maa nṅe lèterèni tun si pi ye, maa li cyèe pi na, na dánafeebii wwoṅṅe na nyè mu à jwo cyere, ti nṅke ku nyè Yesu Kirisita kanni. Tire cyere yatanṅyi pun'à yaa yi yiye kyaa táan yiy'á, yi raa yiye tère (13).

Dánafeebii kurunṅke e, pì mpyi a lèterè tũgo u á, maa yibiye yà pyi u na. Poli à nṅe lèterèni séme maa ṅwòshwòrò kan yire yibiye na, yire yi mpyi:

Dánafeebii sí n-jà fúru pyi la? (7)

Mpii pi nyè na zunṅi pyi ke, dánafeebii sí n-jà n-lyî pire yyère la? (8--10)

Di dánafeebil'á yaa pi a báare ná Kile Munaani màkanyi i ye? (12--14)

Dánafoonji kwũni kàntuge nyè naha shi ye? (15)

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli u à yyer'a pyi Yesu Kirisita túnntunṅò mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, mii ná wuu cìmpworonji Sositeni u à nṅe lèterèni séme si ṅkan ² yii dánafeebii kurunṅ'á, Kòrenti kànze e, yii mpiimu pi à pyi Kile wuu Yesu Kirisita cye kurugo ke, u à yii yyer'a pyi u wuu, mà bàra mpii puni pi nyè na wuu Kafoonji Yesu Kirisita mege yiri cyeyi puni i, maa u pyi pi Kafoonji wuu fiige ke, ³ wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi ṅwò yii na, pi i yyenṅke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á Kòrenti dánafeebii kurugo

⁴ Mii fwù nyè Kile na tèrigii puni i, naha na ye u à ṅwò yii na, yii ná Yesu Kirisita wwoṅṅege kurugo. ⁵ Mà yii yaha kuru wwoṅṅege e, yii à Kile màkanyi shinṅi puni ta, mà cye cyán jwumpe ná ṅcèni na. ⁶ Naha kurugo ye jwumpe pu nyè na Kirisita kyaa yu ke, pur'à tateṅge wwù yii e. ⁷ Lire e canṅke wuu Kafoonji Yesu Kirisita sí uye cyèe ke, mà yii yaha yii i kuru canṅke sigili, Kile màkange kà tufiige kuu nyè yii na me.

⁸ Uru Kile mú u sí yii tège si fànha kan yii á, bà yii si mpyi si ṅkwòro u kuni i fo sà nò li tēgeni na, si mpyi tūgire cyaga baa Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge me. ⁹ Kile na nyè ṅwòme ninṅinfoo, uru u à yii yyere bà yii si mpyi si mpyi u Jyanji, wuu Kafoonji Yesu Kirisita wwoṅṅege e me.

Poli à li cya Kòrenti dánafeebil'á na pi bê

¹⁰ Mii cìmpyibii, mii na li náare yii á, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mege na, yii i bê ninṅin na, yii àha n-láha yiye na me. Yii bê, yii i mpyi ná sòṅṅòrò ninṅin i, yii i yii karigii kapyiini nṅke yaha ku pyi ninṅin. ¹¹ Naha kurugo ye mii cìmpyibii, mii à lógo Kilowe pyenge shiinbii pì ṅwò na, na mbèmbaanji na wá yii shwòhòl'e, ¹² na pì na wá na ṅko yii shwòhòl'e na pire na nyè mii Poli wuu, pì sí i ṅko na pire na nyè Apolosi wuu, pì sí i ṅko na pire na nyè Pyeri wuu, pi sanmpii sí i ṅko na pire na nyè Kirisita wuu. ¹³ Mii sí yii yíbe, Kirisita à táa la? Taha Poli u à kwòro kworokworocige na yii kurugo, lire nyè me taha Poli mege na yii à batize? ¹⁴ Mii Poli à Kile shéere, naha na ye Kirisipusi ná Gayusi baare e, mii nyè a yii wà tufiige batize wani me. ¹⁵ Lire e yii wà sè n-sì n-jà n-jwo na ur'à batize mii mege

na mε. ¹⁶ Mii funṅɔ naha mpyi a wwò, mii mú u à Sitefanasi pyεngε shiinbii batize, pire baare e, mii naha a dá na mii sàha à sùpya batize wani yii yyére mε.

Sùpyire yákilifente nyε Kile nyii na sṅcomɔ

¹⁷ Yii li cè na báaraṅi niṅcyiṅi mεε na Kirisita à mii tun ke, uru bà u nyε batizeliṅi mε, Jwumpe Nintanmpe ṅjwuṅi kurugo u à mii tun. Mii mú sí nyε na tire túnnture pyi mà tàanna ná sùpyire yákilifente e mε, bà li si mpyi sùpyire kà raa òrili mii jwuṅkanni kurugo mε, ṅka pi a òrili Kirisita kwùṅi kurugo kworokworocige na. ¹⁸ Mpii pi nyε kuni nimpṅiini i, ná Kile sí n-pa pi shi bò ke, jwumpe pu nyε na yu mà yyaha tíi ná Kirisita kwùṅi i kworokworocige na ke, puru na nyε sṅcomɔ pire mpil'á. ṅka wuu mpii pi nyε kuni niṅcenni i, ná Kile sí n-pa wuu shwɔ ke, Kile sífente ti nyε ti ti wuu á.

¹⁹ Nyε y'à séme Kile Jwumpe Semεṅi i na:

«Mpii pi na piye sòṅṅi yákilifee ke, mii sí pire sṅcompe cyêe.

Mpii pi na piye sòṅṅi na pir'à kyaa cè ke, mii sí li cyêe na pire nyε a yafyin cè mε*.»

²⁰ Mà tàanna ná lire e, taa yákilifeebii nyε ke? Mpii pi na piye sòṅṅi na pir'à Kile Saliyaṅi cè ke, taa pire nyε ke? Taa ṅge ðinyeṅi jwuṅceempii nyε ke? Kile à li cyêe na ṅge ðinyeṅi yákilifente na nyε sṅcomɔ. ²¹ Mà tàanna ná Kile yákilifente e, u à li lwó ṅge ðinyeṅi yákilifeebii kà n-jà uru cè ná pi yabilimpṅi yákilifente e mε. Lire kurugo jwumpe wuu nyε na yu, ná ðinyeṅi sùpyire na pu sòṅṅi sṅcomɔ ke, Kile à li lwó sùpyire t'à dá puru jwumpe na ke, si pire shwɔ.

²² Nyε Yahutuubii la maha mpyi s'a kakyanhala karigii jaa tapyige e si nta ndá puru jwumpe na. Girekiibii sí na ṅcaa pire yákilibii si múgo si nta ndá pu na. ²³ Wuu pi ke, Kirisita kani wuu nyε na yu na u à kwù kworokworocige na ke, puru na nyε jwuṅjwumbaama Yahutuubil'á, maa mpyi sṅcomɔ supyishiṅi sanṅ'á. ²⁴ ṅka Kile à mpiimu yyer'a pyi u wuu ke, pi à pyi Yahutuu yo, pi à pyi Girekii yo, pir'á Kirisita na Kile sífente ná u yákilifente cyêe. ²⁵ Naha kurugo yε kani Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sòṅṅi sṅcomɔ ke, lir'à fànha tò pi yákilifente na. Nde Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sòṅṅi na fànhaṅcyerεε ti nyε ti ti ke, lir'à fànha tò sùpyire na.

²⁶ Mii cṅmpyiibii, yyerεṅkanni na Kile à yii yyer'a pyi uye wuu ke, yii lire kàanmucya a wíi ke! Mà tàanna ná sùpyire kàanmucyage pyiṅkanni i, yákilifee niṅyahamii nyε yii e mε, sífee niṅyahamii nyε yii e mε, yii niṅyahamii mú sí nyε a si shinbwoo pyenyi i mε. ²⁷ Nyε karigii ðinyeṅi sùpyire na sòṅṅi sṅcomɔ ke, cyire Kile à cwɔɔnr'a tég'a ðinyeṅi yákilifeebii sílege. Ncyii pi nyε na sòṅṅi fànhaṅcyerεε wogigii ke, maa cyire cwɔɔnr'a tég'a fànhafeebii sílege. ²⁸ Karigii cyi nyε ṅùṅɔ baa ðinye sùpyire nyii na, ná pi kuro nyε cyi e mε, cyire karigii Kile à cwɔɔnrɔ, pi na ṅcyiimu sòṅṅi sèe wogii ke, mà tég'a cyire kèεge. ²⁹ U à lire pyi, bà li si mpyi sùpyaṅi wà tufige kà ṅkwò uye pèe uru Kile yyahe taan mε.

³⁰ Uru u à wuu le Yesu Kirisita wwɔṅεεge e. Kile à pyi kaṅuṅɔ, ka Yesu Kirisita si wuu pyi yákilifee, maa jwo na wuu à tíi, maa wuu pyi Kile wuu, maa wuu ṅùṅɔ wwù kapegigii bilere e. ³¹ Nyε bà l'à séme Kile Jwumpe Semεṅi i mε: «ṅgemu la ká mpyi si pèene taha yaaga na ke, urufoo u ti taha Kafoonṅi Kile na†.»

2

Poli nyε a Kile jwumpe jwo ná sùpyire yákilifente e mε

¹ Mii cṅmpyiibii, tēni i mii à sà Kile jwumpe jwo yii yyére ke, mii nyε a naye pèe na mii à jwumpe cè, lire nyε mε na mii yákilin'á pèe mà tòro pi sanmpii wuṅi na mε. ² Naha kurugo yε mii nyε a li lwó naye funṅ'i, si yaage kabεε kyaa jwo yii á, Yesu Kirisita kàntugo na mε, si u kwùṅi kyaa jwo yii á kworokworocige na. ³ Mii fànhe mpyi a cyére wani yii shwɔhɔl'e, fyagare mpyi maha mpyi mii na fo mii mpyi maha ṅcyéenni sèl'e. ⁴ Tère o tère e mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á ke, ná sùpyire yákilifente e bà mii mpyi maha pu yu

* 1:19 Ezayi 29.14 † 1:31 Zheremi 9.24

si nta yii nùmbogigii kêennε ná p'e mε. Nka ná Kile Munaani sífente e mii mpyi maha pu yu, ⁵ bà li si mpyi yii dáníyanjì kà ntaha sùpyire yákilifente na mε, fo Kile sífente.

Kile maha u yákilifente kaan wuu á, u Munaani cye kurugo

⁶ Kile jwump'à tateεngε wwû mpiimu zòmpyaagil'e ke, pire maha yákilifente taa wuu jwumpe e. Nka Kile sí n-pa ηge dijyεnjì sùpyire ná u nùηufeebii mpiimu shi bò ke, yákilifente ti ηyε pir'á ke, tire shinjì bà mε. ⁷ Kile yákilifente shεnrε wuu ηyε na yu ke, sùpya mpyi a ti shi cè mε, nahà na yε Kile mpyi a ti ηwòhò. Mà jwo dijyεnjì u dá ke, Kile mpyi a lire kanwòhòni yaa, bà wuu si mpyi si mpyi shinbwoo si ntèen ná u e u cyage nisinanke e mε. ⁸ Nge dijyεnjì nùηufoonjì wà ηyε a tire yákilifente cè mε. Ná lire bà mε, pi mpyi na sì ηεε Kafoonjì Peentefoo kwòro kworokworocige na mε. ⁹ Bà l'à séme Kile Jwumpe Semεnjì i na:

«Sùpya ηyii sàha ηkwò a ndemu ηya mε,

ná ninjyìi sàha ηkwò a li lóg'a ηya mε,

ná li sàha ηkwò a tige sùpya funnjì i mà ηya mε,

mpii pi à Kile kyaa táan piy'á ke, lire u à bégel'a yaha pire mεε na*.»

¹⁰ Wuu pi ke, Kile à lire kani cyêe wuu na, u Munaani cye kurugo. Lire li maha karigii puni yyaha caa, ali karigii Kile à ηwòhò ke, li maha cyire puni yyaha caa, si cyi cè, ¹¹ bà li ηyε sùpya sì n-jà u supyηεεnjì funzònjòre cè ná u yabilinjì bà mε, amuni li mú ηyε sùpya sì n-jà Kile funnjò karigii cè mε, Kile Munaani kanni l'à cyi cè. ¹² Wuu sí pi ke, Kile à u Munaani le wuu e, lire l'à wuu ná sùpyire sannte sònjònjòkanni pyi l'à wwû liye e. U à lire pyi bà li si mpyi, u à ηwò wuu na maa yaayi ηjemu kan wuu á ke, wuu u yire cè mε. ¹³ Ná sùpyire yákilifente e bà wuu ηyε na yire yaayi kyaa yu mε. Nka Kile Munaani à ndemu cyêe wuu na ke, lire wuu ηyε na yu sùpyir'á, wuu na li yu bà Kile Munaani à li jwo mε. ¹⁴ Nka Kile Munaani ká mpyi li ηyε a téen sùpyanjì ηgemu i mε, urufoo ηyε na ηεεge Kile Munaani karigii na mε, nahà na yε u maha cyire karigii sònjì sìηcomò. U sì n-jà cyi yyaha cè mε, nahà na yε Kile Munaani kanni cye kurugo sùpyanjì maha jà a cyi yyaha cè. ¹⁵ Kile Munaani ηyε sùpyanjì ηgemu i ke, uru u maha yaayi puni cè a wwû yiye e. Shintiiwe mú sí ηyε na n-jà a urufoo kapyiinjìkii cè a wwû cyiye e mε. ¹⁶ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semεnjì i na:

«Sùpya ηyε a sìi ηgemu u à Kafoonjì funzònjòre cè mε?

Sùpya mú ηyε a sìi ηgemu u sí n-jà u yεεε mε†.»

Nka wuu pi ke, Kile Munaani ηyε wuu mpiimu i ke, wuu à Kirisita funzònjòre cè.

3

Kile báarapyiibii puni tayyérege ηyε ninjkin

¹ Mii cìnpmyiibii, mà sèenjì jwo, mpìi pi à Kile Munaani yaha l'à pi yyaha cù ke, jwuηkanni na mii maha yu ná pire e ke, mii ηyε a jà a jwo ná yii e lire jwuηkanni na mε. Nka mpìi pi ηyε na pi ηyii karigii kanni pyi ke, mii à jwo ná yii e mu à jwo ná pire e mii ηyε na yu. Mii na yii sònjì mu à jwo pìnpìnjyεya mà yyaha tíi ná Kirisita kuni i. ² Jwumpe mii à jwo yii á ke, pur'à pyi mu à jwo jirimε mii à kan yii á. Mii ηyε a ηεn'a yawaya kan yii a lyí mε, nahà na yε yii mpyi na sì n-jà yawaya lyí mε. Ali numε yii sì n-jà yawaya lyí mε, ³ nahà na yε yii saha na yii ηyii karigii pyi. Sèe wi de! Ná yìjcyεge ná mbèmbaanjì sí ηyε yii shwòhòl'e, lire l'à li cyêe na yii ná sùpyire sannte ηyε a wwû yiye e mε. Yii ná pi kapyiinjìkii pun'à pyi ninjkin. ⁴ Nyε ná yii pìi s'à jwo na yii na ηyε Poli wuu, ka pìi si jwo na pire na ηyε Apolosi wuu, mà tàanna ná lire e, tá yii ná sùpyire sannte sònjònjòkann'à wwû liye e bε?

⁵ Yii li cè na Apolosi wi yo, mii Poli wi yo, Kile báarapyii pi ηyε wuu kanna. Wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, ka lire si mpyi kanjò mà yii lèηε Kile kuni i, wuu mú

* 2:9 Ezayi 64.4 † 2:16 Ezayi 40.13

pun'à wuu báaraŋi pyi mà tàanna ná Kafoonji u kanŋkanni i wuu shin maha shin á. ⁶ L'à pyi mu à jwo mii à cige cenme, ka Apolosi si ku lwò, ŋka Kile u à cige pyi k'à yíri. ⁷ Lire e ke l'à pyi cige cenmefoonji yo, l'à pyi ku lwòfoonji yo, pi wà tayyérege ŋye a pèe me. Kile kanni u tayyérege k'à pèe, ŋaha na ye uru u maha cige pyi ku u lyege. ⁸ Cige cenmefoonji ná ku lwòfoonji mú à tàanna. Kile sí pi shin maha shin sâra si ntàanna ná pi báaraŋi nimpyiŋi i. ⁹ Mà tàanna ná lire e, wuu na ŋye báaraŋiŋe Kile báaraŋi i, yii pi ŋye Kile cikòoge.

Yesu u ŋye Kile bage nintaani

Yii mú pi ŋye Kile bage. ¹⁰ Mà tàanna ná Kile màkange e mii á, mii à kuru bage ŋwòhò cyán bafaanrawa niŋcenŋe fiige, ka piiberε si mpa ku faanra a dùrugo. Ŋka shin maha shin la ku ŋye si vaanra pyi kuru bage nintaani ŋuŋ'i ke, urufoo u u báaraŋi pyime cè de! ¹¹ Ŋaha kurugo ye bage nintaani l'à cyán ke, lire li ŋye Yesu Kirisita. Sùpya saha sì n-jà nintaani labere cyán lire kàntugo na me. ¹² Bafaanribii pi sí báara niŋcenŋe pyi, si pi vaanraŋi pyi kuru bage nintaani na ná seenŋi i, lire ŋye me ná wyérefyiŋŋi i, lire ŋye me ná kafaayi loŋgara wuyi i. Ŋka pi sí báaraŋi pyi si vaanraŋi pyi ná cire e, lire ŋye me ná ŋyèsigire e, lire ŋye me ná kàcyeere e. ¹³ Ŋka yii li cè, canŋke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ke, shin maha shin à báaraŋi ŋgemu pyi ke, uru shi sí n-cyêe kuru canŋke. Nage cye kurugo shin maha shin u báara shi sí n-cè. ¹⁴ Nage ká mpyi ku ŋye a ŋgemu u tafaanraga súugo me, urufoo sí tòn ta. ¹⁵ Ŋka nage ká ŋgemu u tafaanraga súugo ke, urufoo sì tòn ta me. Urufoo kòni sí n-shwò sa! Ŋka li sí n-pyi mu à jwo nage e urufol'à jyè a fworò.

¹⁶ Yii ŋye a li cè na Kileŋaarebage ku ŋye yii, Kile Munaani à tèn kuru ŋkemu i mà? ¹⁷ Shin maha shin ká kuru bage jya, Kile sí urufoo shi bò, ŋaha na ye Kile wogo ki, yii sí pi ŋye kuru bage.

¹⁸ Wà ha uye ŋwò fáanŋa mà de! Yii wà ha nta u u sòŋŋi na uru na ŋye yákilifoo mà tàanna ná sùpyire sòŋŋòŋkanni i, urufoo u uye pyi sìŋconò. Lire ká mpyi, urufoo sí yákilifente sèe woore ta. ¹⁹ Ŋaha kurugo ye karigii diŋyeŋi sùpyire ŋye na sòŋŋi yákilifene ke, cyire na ŋye sìŋcomò Kile ŋyii na. Y'à séme Kile Jwumpe Semēŋi i na: «Kàhŋanyi ŋge diŋyeŋi yákilifeebii maha ŋcyáan ke, Kile maha pi pyi pi i ŋcwòre yire na*.»

²⁰ Y'à séme mú na:
«Mpii pi ŋye na piye sòŋŋi yákilifee ke, Kafoonji à pire funzòŋore cè.
Pi funzòŋore ŋye u á laaga baa†.»

²¹ Lire kurugo wà ŋye a yaa u a ŋkwòhòli na uru na ŋye mucyiin wu me, ŋaha na ye yaayi puni ŋye yii wuyo. ²² L'à pyi mii Poli yo, l'à pyi Apolosi yo, l'à pyi Pyeri yo, l'à pyi diŋyeŋi yo, l'à pyi shiŋi yo, l'à pyi kwùŋi yo, l'à pyi numε yaayi yo, l'à pyi yaayi nimpayi yo, yire puni na ŋye yii wuyo. ²³ Yii yabilimpii pi ke, yii na ŋye Kirisita wuu, Kirisita sí ŋye Kile wu.

4

Yesu tùntunmpii báaraŋi ná pi yyefuge kani

¹ Lire kurugo yii li cè na wuu na ŋye Kirisita báaraŋiŋi kanna, maa mpyi kacwòŋrii fiige. Karigii Kile mpyi a ŋwòhò sùpyire na tèecyiini i ke, Kile à cyire cyêe wuu na, bà wuu si mpyi s'a cyi yyaha yu sùpyir'á me. ² Nde sí li ŋye na ŋcaa báaraŋiŋi bil'á ke, lire li ŋye pi pyi sèeshiin pi raa pi báaraŋi pyi pi a ŋwòge. ³ Mii wi ke, l'à pyi yii jworo yo, l'à pyi sùpyire sannte jworo yo, mii kuro ŋye tire e me. Mii mú sí ŋye a naye cèege na báaraŋi nimpyiŋi na me, ⁴ ŋaha na ye mii ŋye a naye pen na báaraŋi wà tuŋiige e me. Ŋka lire ŋye a li cyêe na mii báaraŋi puni pyiŋkann'à ŋwò mà de! Kafoonji kanni u sí n-jà u ŋwò ná u ŋwòmbaa jwo.

* 3:19 Zhobu 5.13 † 3:20 Zaburu 94.11

⁵ Lire kurugo yii àha tànga kan sùpya á, lire nyε με si u cêεγε mà li tènì ta li sàha nò με. Yii Kafoonji cannuruge sige. U aha mpa, karigii cyi à ηwòhò numpini i numε ke, u sí n-pa cyire yige bènmpε na, si sùpyire funzònhòre yige cyínni na. Nyε kuru cannke, shin maha shin à yaa ná ηkèenji ηgemu i mà tàanna ná u báarañi nimpynji i ke, Kile sí uru kan urufol'á. ⁶ Mii cìnmpyiibii, mii à mii ná Apolosi kani lwó a pyi yyecyeenε mà tég'a yii le kur'e, si li cyêe yii na, na yii ñaarañkann'à yaa li tàanna ná Kile Jwumpe Semεñi yi jwuñkanni i. Lire e yii wà nyε a yaa u kàsimeñji yogolo na uru na nyε wà wu, s'a u shinñεεñi fwóhòre με. ⁷ Mu u nyε na sòññi na mu à pwóro pi sanmpii na ke, di mu nyε na maye sòññi bε? Naha ku nyε mu á mà ta Kile bà u à ku kan mu á mà yε? Nyε ná Kile sí u à yi kan mu á, mu kàsimeññkii kayogoni li nyε ndire, kee mu yabilñi u à yi ta may'á yε?

⁸ Yii pi ke, yii na sòññi na yii à yaayi puni ta mà kwò, na yii funñy'à ñíh'a kwò, yii na sòññi na ñùñufent'à le yii cye e mà kwò, maa wuu yaha. Nka mii la nyε yii i mpyi ñùñufee sèenji na, bà wuu mú si mpyi si ntèen ná yii e ñùñufente e με. ⁹ Yii li cè, wuu pi nyε Yesu túnntunmpii ke, li nyε mu à jwo Kile à wuu yaha sùpyire puni kàntugo. L'à pyi mu à jwo kwùñi laage e wuu nyε. Wuu à pyi yawiye diñye ηwòhòyaayi pun'á, sùpyire bàra mèlekεεbii na. ¹⁰ Wuu à pyi sìcyerefee fiige Kirisita mεge kurugo, ηka yii pi ke, yii na sòññi na yii à Kirisita yákilifente puni ta a kwò. Yii à jwo na wuu pi nyε fànhançyerεε sùpyiibii, maa yiye sòññi na yii pi nyε fànhançyahaga wuubii. Sùpyire nyε a wuu le dá e με, ηka yii pi ke, pi à yii pèe. ¹¹ Ali numε, wuu na ηkyaali katege ná byage cye e, maa mpyi vànñkuuñi i. Sùpyire maha wuu bwùun, wuu na ñaare na màre cyeyi yyaha kurugo. ¹² Wuu na báarañi ñinçanji pyi, bà wuu si mpyi s'a wuu ñùñò karigii yaa με. Mpii pi maha wuu cyere ke, wuu maha jwó leni pir'á. Pi maha wuu kyérege, ηka wuu maha li kwú wuye e. ¹³ Sùpyire méε ká a jwumpimpe yu wuu na, wuu maha jwuñçenmpε tég'a pi ñùñò bê. Ali numε wuu na nyε mu à jwo yakuuyo ná kàkyaya sùpyire nyii na.

¹⁴ Mii nyε a mpe jwumpe séme si yii sílege με, ηka mii à yii yεε ná p'e, ñaha na yε yii pi nyε mu à jwo mii pyiibii, yii kyal'à táan mii á sèl'e. ¹⁵ Ali li méε nta cyelentii ñinyahançyahamii pi nyε na Kirisita kyaa yu yii á, yii li cè na yii tunji na nyε ñinçin. Mii wi, ñaha na yε mii u à Jwumpe Nintanmpε jwo yii á, ka yii i dá Yesu Kirisita na. ¹⁶ Mà tàanna ná lire e, mii na li caa yii á, yii raa yii karigii pyi mii wogigii fiige. ¹⁷ Lire e Timòti u nyε mii jyanji mà tàanna ná Kafoonji wwoñεεge e ke, mii sí uru tun yii á. U kyal'à táan mii á, ηwòmεε ñinçinfoo u nyε u wi Kafoonji báarañi i. U aha nò yii na tènì ndemu i ke, mii karigii pyiñkanni li nyε ndemu Kirisita wwoñεεge e ke, u sí yii funñò cwo lire na, bà mii nyε na li yu na màre cyeyi puni i dánafeebii kurujy'á με.

¹⁸ Pii na nyε yii shwòhòl'e, mpiimu pi na sòññi na mii saha sì n-shà wani yii yyéε με, maa li ηwò cù na piye yare tabwoyi i. ¹⁹ Nka Kafoonji ká ñεε, li saha sì mò με, mii sí núru n-kàre wani yii yyéε, mpii pi nyε ná tire yàmpeente e ke, kampyi jwumbwompe kanni pi na yu, lire nyε με kampyi Kile sífente nyε pi á sèenji na, si lire cè. ²⁰ Naha kurugo yε Kile Saanre nyε jwumbwoñjwuu με, Kile sífene ti nyε ti ti. ²¹ Nyε di yii ko numε bε? Yii la nyε mii u shà yii yyéε ná kasor'e laa, ná ntàannamagare ná ñùmpinçke e?

5

Silegebaare kani l'à pyi Kòrenti dánafeebii shwòhòl'e ke

¹ Mii cìnmpyiibii, wuu à lógo na silegebaara kani là à pyi yii shwòhòl'e, ali Kilecemaabii mú bà sì ñεε ndemu pyi με. Pi à jwo na yii wà na wá a u tunji cwoñji lèñε. ² Lire ná li wuuni mú i, yii à yiye pèe, mà li ta lire mpyi a yaa li pyi yyetançhara kyaa yii á, bà yii si mpyi si lire kapiini pyifoonji yige yiye shwòhòl'e με.

³ Mii laage kòn'à tòn yii na, ηka mii nyε yii shwòhòl'e Kile Munaani cye kurugo. Nde l'à yaa li pyi ηge kapimpyiñi na ke, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mεge na, mii à lire lwó naye funñ'i mà kwò. ⁴ Lire pyiñkanni na, mii ná yii ká bínn'a tèn, Kafoonji Yesu fànhe cye

kurugo, ⁵ urufol' à yaa u le Sitaanniŋi cye e, u u ŋkyaala, bà li si mpyi kapegigii mpyiŋi lage ká wwú u na, ka u u cyi ɲwɔ yaha tɛni ndemu i ke, Kile si u shwɔ Kafooni Yesu cannuruge mɛ.

⁶ Yii na yiye pɛre tawage e, yii ɲye a cɛ a jwo na: «bwúuruŋi yîrigeyirige yaani nimbileni maha ntɛg'a farani mbyimpe niɲcwɔnhɔmpe puni yîrige» mà? ⁷ Lire kurugo yii kapimpyiŋi yige yiye shwɔhɔl'e, bwúuruŋi yîrigeyirige yaani l' à lyɛ ke, u na ɲye lire fiige, bà yii si mpyi si ntɛɛn fwɔnrɔ baa mbyivɔnmɔ niɲcwɔnhɔmɔ fiige mɛ. Yii li cɛ na yatɔɔge Yahutuubii mpyi maha bɔ pi bilereŋkwoŋi kataanni i ke, Yesu à bɔ kuru yatɔɔge fiige, maa wuu kapegigii yàfa wuu na. Lire e wuu ɲye numɛ mu à jwo mbyivɔnmɔ niɲcwɔnhɔmɔ, bwúuruŋi yîrigeyirige yaani ɲye a le mpemu i mɛ. ⁸ Lire kurugo bwúuruŋi u à yaa ná yîrigeyirige yaani niɲjyeeni i ke, wuu àha kataanni pyi ná ur'e mɛ, uru u ɲye katupwɔhɔyi ná pege. Bwúuruŋi u à yaa yîrigeyirige yaani baa ke, wuu wuu kataanni pyi ná ur'e, uru u ɲye zɔvynre ná sɛejwuuni.

⁹ Lɛtɛɛŋi mii à fyâha a kan yii á ke, ur'e mii mpyi a yi jwo yii á na yii àha jacwoobii pyi yii kapyiɲɛɛ mɛ. ¹⁰ Nka mii ɲye a jwo yii á na mpai pi ɲye pi ɲye Kile kuni i ná yii e mɛ, ná pi na jacwɔɔre pyi, lire ɲye mɛ na nàɲwɔhɔrɔ pyi, lire ɲye mɛ na nàɲkaage pyi, lire ɲye mɛ na kacyanhigii sunni ke, na yii àha pire pyi yii kapyiɲɛɛ mà dɛ! Lire baare e li sí n-pyi kee yii sí n-fworo diɲyeŋi i dɛ! ¹¹ Pu kajwuuni nùŋke ku mpyi ŋke: shin maha shin u à uye pyi na uru na ɲye Kile kuni i, maa ŋkwôro na jacwɔɔre pyi, lire ɲye mɛ na nàɲwɔhɔre pyi, lire ɲye mɛ na kacyanhigii sunni, lire ɲye mɛ na jwumpimpe yu, lire ɲye mɛ mà uye yaha sinmbyaani kanni laage e, lire ɲye mɛ na nàɲkaage pyi ke, yii àha cyire karigii pyifeebii pyi yii kapyiɲɛɛ mɛ, yii bá kà ɲɛɛ pi a lyí ná yii e mɛ.

¹²⁻¹³ Yii li cɛ, mpai pi ɲye pi ɲye Kile kuni i mɛ, mii kuro ɲye pire wogigil'e mɛ, Kile u sí pire wogigii cwɔɔnrɔ. Nka yii ná mpai pi ɲye wwoɲɛɛ Kile kuni i ke, yii pi à yaa yii a pire karigii cwɔɔnre. Y' à sɛmɛ na: «Yii kapimpyiŋi kàr'a yige yiye shwɔhɔl'e*.»

6

Dánafeebii ɲye a yaa pi a piye yiri fânhe e mɛ

¹ Yii Kile wuubii kurunke e, kyaa ká jyè wà ná u cìmpworonji wà shwɔhɔl'e, ɲaha na urufoo maha u cìmpworonji yyere fânhe e yukyaabii Kilecembaabii yyére, mà li ta yii Kile wuubii pi à yaa yii a yii karigii cwɔɔnre ye? ² Mpai pi ɲye pi ɲye Kile kuni i ná yii e mɛ, yii ɲye a cɛ a jwo na yii Kile wuubii pi sí n-pa pire u karigii cwɔɔnrɔ mà? ɲye ná yii sí pi sí n-pa pire u karigii cwɔɔnrɔ, ɲaha na yii ɲye na yii ná yiye shwɔhɔŋi kapyɛɛre cwɔɔnre mà ye? ³ Yii ɲye a li cɛ na ali wuu sí n-pa raa mèlɛkɛɛbii nùŋɔ karigii cwɔɔnre mà? Ná wuu sí n-pa raa pire nùŋɔ wogigii cwɔɔnre, tá jwumɔ saha na ɲye yii á, yii ná yiye shwɔhɔŋi wogigii ɲcwɔɔnrɔŋi na? ⁴ Kyaa sí ká jyè yii wà ná u shinɲɛ shwɔhɔl'e, mpai pi ɲye pi ɲye na sɔnŋi dánafeebii sɔnŋɔŋkanni na mɛ, ɲaha kurugo yii maha ŋkàr'a sà lire cwɔɔnrɔ pire yyére ye?

⁵ Puru kajwuuni li ɲye yii i li cɛ na silege ku ɲye ku ki yii á. Safe, yákilifoo ɲye yii e, ŋgemu u sí n-jà kyaa cwɔɔnrɔ yii wà ná u cìmpworonji wà shwɔhɔl'e mà ke? ⁶ Tá kacɛnne li ɲye li li, cìmpyiibii pi à piye yiri fânhafeebii yyére, mpiimu bá pi ɲye pi ɲye a dá Yesu na mɛ?

⁷ Mbɛmbaani u pyi yii shwɔhɔl'e, fo ku sà nɔ yii à yiye yiri fânhe e, lire kann' à yii kacɛgele kwɔ. Naha na wà ká yii mùmpɛnmɛ kyaa pyi, yii ɲye na jìn'a li kwú yiye e mà ye? Naha na wà ká yii nàɲwɔhɔrɔ, yii maha lire kwú yiye e mà ye? ⁸ Yii ɲye na lire pyi mo! Marii pi sanmpai mùmpɛnmɛ karigii pyi, maa pi nàɲwɔhɔre, yii sí na ɲye cìmpyii mà tàanna ná Kile kuni i.

⁹ Mpai pi ɲye na kapegigii pyi ke, yii ɲye a cɛ a jwo na pire nàzhan à fworo Kile Saanre e mà? Yii àha raa yiye ɲwɔ fáanni mà dɛ! L' à pyi jacwoo yo, l' à pyi kacyzunmii yo, l' à pyi mpai pi ɲye pi ɲye a kúu pi fúrupyiɲɛɛbii na mà yo, nambaabii pi maha wwúu ná piye e nò ná

* **5:12-13** Duterɛnɔmu 17.7; 19.19; 21.21; 22.21,24; 24.7

ceewe wwonkanni na ke, l'à pyi pire yo, ¹⁰l'à pyi nàŋkaabii yo, l'à pyi nàŋwàhàre pyifeebii yo, mpìi pi à piye yaha sinmbyaani kanni laage e ke, l'à pyi pire yo, l'à pyi jwumpimpe jwufeebii yo, mpìi pi maha sùpyire yaayi cyáan na shuu pi na ke, l'à pyi pire yo, yii li cè na pire wà tufige nàzhan nyε Kile Saanre e mε. ¹¹Mà li ta yii pìi mpyi na cyire karigii pyi. Nka wuu Kilenji Munaani cyε kurugo, yii à jyé a fíninε, maa yii yaha yiye kanni na, mà pyi Kile wuu, maa yii pyi yii à tíi Kile yyahe taan Kafoonji Yesu Kirisita mεge na.

Wuu cyeer'à dá Kafoonji Yesu nyii wuuni mpyiŋi mεε na

¹²Yii à jwo na karigii puni mpyiŋi kun'à kan yii á, nka mii sí yi jwo yii á, tòn nyε karigii puni i mε. Mii mú sí n-jà n-jwo na karigii puni mpyiŋi kun'à kan mii á, nka mii kóni sù naye pyi biliwe fiige kani là tufige e mε. ¹³Yii mú à jwo na yalyire maha shwàhà fuceni mεε na, na fuceni mú à dá yalyire mεε na, na canŋka Kile sí yi mú shuunniŋi shi bò, nka mii sí yi jwo yii á, sùpyanji cyeere nyε a dá jacwàare mpyiŋi mεε na mε. T'à dá Kafoonji Yesu nyii wuuni mpyiŋi mεε na, Kafoonji mú u nyε ti foo. ¹⁴Kile à Kafoonji nè mà yige kwùŋi i. Kile sí n-pa wuu mú nè n-yige kwùŋi i ná u sífente e. ¹⁵Yii nyε a li cè na yii pi nyε Kirisita cyeere yatanji mà? Mà Kirisita yatanji lwó a bâra fwòrobacwoŋi wuyi na, lire nyε a sù kacennε mε. ¹⁶Taha yii bà nyε a cè na shinŋi u à wwò ná fwòrobacwo e ke, na urufoo ná fwòrobacwoŋi maha mpyi shin ninŋin mε? Y'à séme Kile Jwumpe Semεŋi i na: «Pi mú shuunniŋi sí n-pyi shin ninŋin*.» ¹⁷Nka yii li cè na shinŋi u à uye pwò Kafoonji na ke, urufoo ná Kafoonji maha mpyi sònŋòrò ninŋin.

¹⁸Lire kurugo yii àha zli nyε jacwàare mpyiŋi i mε. Kapegigii sanŋkii puni sùpyanji maha mpyi ke, cyire nyε na jyé u cyeere e mε. Nka shinŋi u nyε na jacwàare pyi ke, urufoo maha u cyeere yake lwó. ¹⁹Yii nyε a li cè na yii shin maha shin cyeere ti nyε Kileŋaarebage, Kile Munaani à tèn kuru ŋkemu i mà? Kile à u Munaani pyi l'à tèn yii e, lire e yii nyε yiye wuu mε. ²⁰Naha kurugo yε Kile à yii nùŋò wwù ná lonŋare e. Lire kurugo yii a Kile père ná yii cyeere yatanji puni i.

7

Fúruŋi karigii cùŋkanni

¹Letεŋi yii mpyi a tùugo mii á ke, u ŋwàshwàare ti nyε nte. Yii à jwo na kacenni li nyε li li, nòŋi u kwòro ceewe baa. ²Yire na nyε sèe, nka jacwàare mpyiŋi yyaha na, nàmbaabii pun'à yaa pi cyee lèŋε, cyeebii puni mú à yaa pi pyi nàmbay'e. ³Nòŋi nyε a yaa u tasinnage kwòn u cwoŋi na mε. Ceenji mú nyε a yaa u tasinnage kwòn u pooŋi na mε. ⁴Naha kurugo yε ceenji nyε uye wu mε, nòŋi u nyε u fooŋi. Nòŋi mú nyε uye wu mε, ceenji u nyε u fooŋi. ⁵Nòŋi ná u cwoŋi nyε a yaa pi a tasinnage kwùun piye na mε, fo pi mú shuunni ká bê li na si tère yaha piye na Kileŋarege mεε na. Nka lire tèn ká ntòro, pi à yaa pi nùru piy'á, bà Sitaanniŋi si mpyi u àha njà pi sòn ŋgà jacwàare na mε. ⁶Mii à puru jwo si ntège yii yεre, fànha bà mii nyε na ŋcyáan yii na mε.

⁷Mu aha li yaha mii na, sùpyire puni mpyi a yaa pi kwòro mii fiige. Nka shin maha shin ná u Kile màkanga ku nyε, Kile maha kani là pyipyi fànha kan wà á, maa labεε pyipyi fànha kan waber'á.

⁸Lenkwunambaabii* ná lenkwucyeebii pi ke, mii sí yi jwo pir'á na pi aha jà a kwòro amuni mii fiige, lir'à ŋwò. ⁹Nka pi aha li ŋya na pi sù n-jà cù piye na mε, pi fúru pyi†, lir'à pwòrò tasinnage kani li tatεenge fô pi na.

¹⁰Mpii pi à fúru pyi ke, mii sí yi jwo pir'á, mii yabiliŋi ŋwòmuguro bà mε, Kafoonji Yesu ŋwòmuguro ti, na fúrucwo nyε a yaa u nàmbaga fworò mε. ¹¹Nka là ká mpa ná l'e u à

* **6:16** Zhenzi 2:24 * **7:8** Pii maha jwo: «Mpii pi nyε pi sàha a fúru pyi mε, pire». † **7:9** Kòrenti shiinbii yyé, wà à fànha pyi lenkwucyeebii na mε. U pooŋi kwunŋwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage leni wani.

nàmbaga fworò, u nyε a yaa u kabεε jyε mε, u à yaa u kwôro amuni, lire nyε mε nòŋi nyŋ'i u à fworò ke, u nùr'a sà uye kan u á. Nòŋi mú sí nyε a yaa u u cwonji nàmbage kwò mε.

¹² Nje mii sí n-jwo mà yyaha tí ná pi sanmpil'e ke, Kafoonji i bà yir'à fworò mε, mii yabilinji nywomuguro ti nyε tire. L'aha nta ceewe na nyε dánafoonji wà á, ngemu u nyε u nyε Kile kuni i mε, ka ceenji si nyen'a tēen urufol'á nàmbage e, urufoo nyε a yaa u u nàmbage kwò mε. ¹³ L'aha nta mú na nò na nyε dánafeenycwonji wà á, ngemu u nyε u nyε Kile kuni i mε, nòŋi ká nyen'a u màra, u nyε a yaa u nàmbaga fworò mε. ¹⁴ Naha kurugo ye ceenji kurugo, Kile maha jwó le nòŋ'á mà li ta nòŋi nyε Kile kuni i mε. Amuni li mú nyε, nòŋi kurugo, Kile maha jwó le ceen'á mà li ta ceenji nyε Kile kuni i mε. Lire baare e pi pyiibii mpyi na sì n-fíninje Kile yyahe taan mε, mà li ta Kile à jwó le pi á. ¹⁵ Nka nge u nyε u nyε Kile kuni i mε, uru ká ndàhanji cya, mu u nyε dánafoonji ke, ma hà u sige mε. Li saha sì n-pyi fànha mu ná uru u kwôro yiye nyŋ'i mε. Nka mu à yaa mu u maye waha yii i bē. Naha kurugo ye Kile à wuu yyere bà wuu si mpyi si ntēen yyeninje e mε. ¹⁶ Mu u nyε Kile kuni i maa mpyi fúrucwonji ke, shwòhòl'e mu sí n-jà n-pa ma poonji lèŋe Kile kuni i. Mu u nyε Kile kuni i maa mpyi cipoonji ke, shwòhòl'e mu sí n-jà n-pa ma cwonji lèŋe Kile kuni i.

¹⁷ Nka nde Kafoonji Yesu à pyi shin maha shin á, ka Kile si urufoo yyere mà pyi uye wu mà u ta pyinjkanni ndemu na ke, urufol'à yaa u kwôro amuni. Yire ninuyi mii nyε na yu dánafeebii kurunji pun'á. ¹⁸ L'aha nta Kile à ngemu yyere mà u ta u à kwòn a kwò ke, urufoo u kwôro amuni. Li sí ká nta Kile à ngemu yyere mà u ta kwònm̄baa ke, urufoo kà nùru uye kan pi kwòn mε‡. ¹⁹ Wà à kwòn yo, wà nyε kwònm̄baa yo, lire là nyε na wíi mε. Nde li nyε na wíi ke, lire li nyε na Kile Saliyanji kurigii jaare. ²⁰ Kile à shin maha shin yyere mà u ta pyinjkanni ndemu na ke, urufol'à yaa u kwôro amuni. ²¹ L'aha nta Kile yin'à nò mu na mà mu ta bilere e, ma hà lire tēge maye funnɔ pɛn mε. Nka mu aha pyinjkanna ta si njà vworo t'e, lire pyi. ²² Naha kurugo ye Kafoonji ká ngemu yyere mà u ta bilere e ke, urufoo maha fworò bilere e Kafoonji cye kurugo. Amuni li mú nyε, Kafoonji ká ngemu yyere mà urufoo ta u nyε bilere e mε, urufoo maha mpyi Kirisita biliwe. ²³ Kile à yii nyɔnɔ wwú ná longare e, lire e yii àha nùru nyε sùpyire t'a yii kēenji ná pi sònnɔnjkanni i mε. ²⁴ Mii cìnmpyiibii, Kile à yii shin maha shin yyere mà u ta pyinjkanni ndemu na ke, urufol'à yaa u kwôro lire pyinjkanni na Kile yyahe taan.

Mpii pi nyε pi nyε a fúru pyi mε

²⁵ Nyε nàmbaabii ná cyeebii pi nyε pi sàha fúru pyi mε, nde li nyε pire u kàmpañke ke, mii nyε a Kafoonji Yesu nywomuguro ta mà yyaha tí ná pire e mε. Nka mii yabilinji sí na tanyage jwo, yii mú s'a yaa yii dá mii jwumpe na, naha na ye Kile à nyɔnɔnɔ ta mii na, maa mii pyi dānasupya. ²⁶ Mà tàanna ná numε tìinji yyefuge karigil'e, mii tanyage ku nyε nke: pi shin maha shin à yaa u kwôro bà u nyε mε. ²⁷ Ngemu u nyε ná ceewe e ke, urufoo kà u nàmbage kwò mε. Ngemu u nyε ceewe baa ke, urufoo u kwôro ceewe baa. ²⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, nòŋi ngemu ká uye nya u sí n-jà ceewe lèŋe ke, lire nyε kapii mε. Pùcwonji ngemu ká li nya na uru sí nàmbaga jyε ke, lire nyε kapii mε. Nka kyaage ku sí n-pa fúrupyiibii ta ke, mii la nyε yii i shwò kuru na.

²⁹ Nyε mii cìnmpyiibii, nje mii sí n-jwo yii á ke, yire yi nyε nje, dinyenji tēekwoon'à byanhara, lire e mà lwó numε na, fúru na nyε mpiimu shwòhòl'e ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, fúrunji nyε a yaa u pi sige Kile báaranji na mε. ³⁰ Mpii pi nyε na myahigii súu ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, mēesuuni nyε a yaa li pi sige Kile báaranji na mε. Mpii pi nyε funntange e ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, funntange nyε a yaa ku pi sige Kile báaranji na mε. Mpii pi nyε na zhwonji pyi ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, zhwonji nyε a yaa u pi sige Kile báaranji na mε. ³¹ Mpii pi nyε na là taa nge dinyenji i ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, nge dinyenji lantanji nyε a yaa u pi sige Kile báaranji na mε. Naha kurugo ye dinyenji sí n-pa n-kwò.

‡ 7:18 Lire tēni i Yahutuubii kanni pi mpyi na nykwùn. Supyishinji sanji mpyi na nykwùn mε.

³² Mii la nyε yii i mpyi funmpεεnre e με. Nòñi u nyε ceewe baa ke, uru maha já a uye pwɔ Kafoonji báarañi na bà u kyaa si mpyi si ntáan Kafoonji á με. ³³ Nòñi sí u à ceewe lèñε ke, fúrunji karigii maha uru yyaha jñ, u maha li kòre si ntáan u cwonj'á. ³⁴ Nyε lire pyiñkanni na, u yákiliñi maha ntáa u cwonji kàmpanñke ná Kile kàmpanñke shwòhòl'e. Amuni li mú nyε, Kafoonji báarañi maha ceenji nò baa wunji ná pùceebilini yyaha jñ. Pi maha u pyi bà pi si mpyi si piye puni kan Kafoonji á με. Nka ceenji u nyε nàmbag'e ke, nàmbage karigii maha uru yyaha jñ. U maha li kòre si ntáan u poonj'á.

³⁵ Mii nyε na mpe yu si yii kárama njaha kani là na mà de! Yii nàfanñi kurugo mii nyε na pu yu. Kuni i yii nàfanñi nyε ke, lire mii la nyε yii lwó, yii i yiye puni kan Kafoonji báarañi μεε na.

³⁶ Nyε wà ha nta u à cyé u tàcwonji lwɔgɔ, ka li i mpa ntíge urufoo funñ'i na ur'à u yake lwó, u ndèñenji lage ká nta k'à tateεngε fò urufoo na, u u lèñε, lire nyε kapii με. ³⁷ Nka cilenεmbaani fànha ká mpyi ku nyε a cyán tànñi na με, fo u à li lwó uye funñ'i na uru sì ceewe lèñε με, u aha já a cù uye na, maa li lwó uye funñ'i na uru sì nò u tàcwonji na με, lir'à jwɔ.

³⁸ Lire e tànñi ngemu ká u tàcwonji lwó ke, lir'à jwɔ, nka ngemu ká u tàcwonji yaha lwómbaa ke, lir'à jwɔ sèl'e.

³⁹ Nwɔnyεga ninjin na, ceewe maha ceewe poo u nyε shì na ke, nàmbage maha u pwɔ u poonji na. Nka nòñi ká mpyi u saha nyε shì na με, cyage k'à ceenji táan ke, u sí n-jà n-sà nàmbage kabεε jyè wani, li tεgeni li nyε, nòñ'á u sí n-shà ku jyè ke, uru u pyi dánafoo. ⁴⁰ Nka mii na sòññi na li sí n-pwórwɔ uru ceenj'á u kwôro lenkwucwɔgɔre e. Mii à tēen ná l'e na mpe jwump'à bê Kile Munaani jyii wuuni na.

8

Poli à jwo yasunñyi kyaare kyaa na

¹ Nde li nyε yasunñyi kyaare kàmpanñke ke, bà yii à yi jwo na wuu mú pun'à kyaa cè με, yire na nyε sèe. Nka mà li yaha maye funñ'i na mu à kyaa cè, lire maha sùpyañi pyi u à uye pèe. Mà li ta ntàannamagare maha pi sanmpii tège sèl'e pi i sì yyaha na Kile kuni i. ² Wà ha nta u u sòññi na ur'à kyaa cè, urufoo u li cè na yaaga saha a urufoo fò. ³ Nka ngemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufoo maha mpyi Kile cevoó*.

⁴ Yibige yii à pyi na: «wuu sí n-jà raa yasunñyi kyaare kyàa laa, wuu sì n-jà raa ti kyàa με†?» ke, mii sí yii jwɔ shwɔ numε. Wuu à li cè na sùpyire maha sòññi na yasunñyi yi nyε pire u kileebii mà li ta yire yasunñyi nyε Kile με, Kile na nyε ninjin. ⁵ Li méε ká nta sùpyire na nìnyini yaayi yà ná jññke wuyi yà sòññi kileebii pìi, maa sòññi na kafeebil'à jyaha pir'á, ⁶ wuu kòn'á, Kile na nyε ninjin, uru u nyε wuu Tunji, maa mpyi yaayi puni Davoonji, uru μεε na wuu nyε shì na. Kafoo ninjin mú sí u nyε, uru u nyε Yesu Kirisita. Uru cye kurugo, Kile à yaayi puni dá maa shìñi kan wuu á mú.

⁷ Nka dánafeebii puni nyε a uru sèenji cè με. Pìi na nyε pi e, zunñi mpyi a tateεngε wwù pi e, ali nijnjaa pi aha ntòr'a yasunñjɔ kyara kyà, pi maha sòññi na pire saha na zunñi pyi. Pi nyε a sèenji cè sèl'e με, lire e pi maha sòññi na yasunñyi kyaare maha pire ná Kile shwòhòñi kèεge. ⁸ Li nyε mu à jwo yalyige ku maha wuu kyaa táan Kile á mà de! Wuu à lyi yo, lire sì yafyin bàra wuu ná Kile shwòhòñi na με. Wuu nyε a lyi mà yo, lire sì yafyin yige wuu ná Kile shwòhòñi i με. ⁹ Ti njyìñi ná ti njyìmbaanji i, nde l'à táan yii á ke, yii sí

* **8:3** Pii maha jwo: «ñka ngemu u à Kile kyaa táan uy'á ke, Kile maha urufoo cè.» † **8:4** Mpii pi maha zunñi pyi ke, pi aha yatɔgɔ tég'a zun pyi, ku kyaare ntemu ká ñkwôro ke, pi maha tire pére caange na. Dánafeebii mpyi maha sòññi na pire ká tire kyaare tà kyà, tá li sí n-pyi mu à jwo pire na nyε kuru yasunñke wwɔjεεge e με? Sùpyire t'à karii yyaha cè sèl'e Kile kuni i ke, pire maha jçè na tapege nyε tire kyaare shiñi ñkyàñi i με. Nka mpii pi nyε pi sàha mɔ Kile kuni i si karii yyaha cè sèl'e l'e με, mu aha tire kyaare kyà pire wà jyii na, lire maha já a urufoo yákiliñi kànha. Yii Æromu shiinbii 14 wíi mú.

n-jà lire pyi. Nka yii a yiye kàanmucaa, mpìi pi nyè pi sàha ñkwò a Kile kuni karigii yyaha cè sèl'e mε, bà li si mpyi yii àha mpyi kañuñò si pire wurugo mε.

¹⁰ Mu u nyè na maye sòññi na mu à kyaa cè ke, mpìi pi nyè pi nyè a sèñi cè sèl'e mε, uru wà ká mu nya mu à tèn yasunñke kà tasunñ'i na lyí, tá lire si màban lèñe urufol'e yasunñyi kyaare ñkyàñi na mε? ¹¹ Lire ká mpyi, uru cìmpworonji kurugo Kirisita à kwú mú ke, tá mu u ñcèñi shinji si n-pyi kañuñò si uru wuuni pyi li kèe mε? ¹² Mu aha lire pyi, mu maha uru cìmpworonji yake lwó, ñaha na ye kani u nyè na sòññi kapyimbaala ke, li maha mpyi kee mu à u sòn a wà lire na. Lire mpyiñi tooy'e, Kirisita na mu maha lire kapiini pyi.

¹³ Lire kurugo kampyi yalyige kà ku sí n-pyi kañuñò mii i na cìmpworonji wà yaha u kapii pyi, mii sí raa kuru yalyige fún, bà li si mpyi mii àha ñkwò na cìmpworonji ñuñò kyán mε.

9

Yesu túnntunmpii tayyérege

¹ Taha yii na sòññi na mii si n-jà raa na nyii karigii pyi mε? Taha Yesu túnntunñò bà u nyè mii mε? Taha yii na sòññi na mii nyè a wuu Kafoonji Yesu nya mε? Báarañi mii à pyi Kafoonji á ke, taha yii bà pi nyè uru yasεere mε? ² Nyè sùpyire sannte méε ká a sòññi na mii nyè Yesu túnntunñò mε, yii kòn'à yaa yii li cè na mii na nyè Yesu túnntunñò. Ñaha kurugo ye Kafoonji Yesu túnnture mii à pyi yii á, ka yii i jyè u wwoñεεge e ke, lire l'à li cyèe nàkaana baa na mii na nyè u túnntunñò.

³ Mpìi pi nyè na mii ñuñke tare na mii nyè Yesu túnntunñò mε, nde mii maha ntèg'a jwumpe cyán pire na ke, lire li nyè nde: ⁴ tá mii nyè a yaa mii a lyí s'a byii Yesu túnnture báarañi i mε? ⁵ Taha yii bà na sòññi na mii mú sí n-jà dánafoonji wà lèñe n-pyi na cwo, mii ná uru s'a ñaare na báarañi tooy'e, bà Yesu túnntunmpii sanmpii ná Kafoonji cìmpyiibii ná Pyeri à li pyi mε? ⁶ Taha yii na sòññi na mii ná Barinabasi kanni u à yaa wuu a báarañi pyi wuu raa wuye ñwò caa la? ⁷ Jofoo yii à têt'a nya u à kàre sòrolashigire e, maa yyéere ná uye e sàra baa ye? Lire nyè mε, cikóoge foonji ñgire u nyè u nyè na u cire yasεere lyí mà ye? Lire nyè mε, jofoo u maha ñiye náha, u àha ñkwò ñujirimpe pà lyí mà ye?

⁸ Yyeyeeente mii à pyi ke, sùpyire kanni bà pi nyè na sòññi amuni mε, yire y'à séme Kile Jwumpe Semεñi i mú. ⁹ Kile túnntunñiMusa à jwo Kile Jwumpe Semεñi i na: «Mu aha a sùmañi bwùun ná ñiye i, si u pyàñi wwú, ma hà yi ñwóyi pwò mε*.» Yii na sòññi na puru jwump'à li cyèe na Kile na sòññi ñiye kanni na la? ¹⁰ Wuu pi nyè Kile báarapyiibii ke, tá wuu kurugo bà u à yi séme mε? Sèñi na, wuu kurugo u à yi séme, ñaha na ye shinñi u nyè na faañi pyi ke, u maha u pyi ná lantañi funñke e. Nge u maha sùmañi bwùun si u pyàñi wwú ke, u maha u bwùun ná lantañi funñke e mú.

¹¹ Wuu à Kile jwumpe jwo yii á ke, l'à pyi mu à jwo ñugunò wuu à pyi. Nyè numε tá wuu aha yii cyeyaayi yà ta mà tèt'a wuye tètε, lir'à para be? ¹² Ná pìi sí na yii cyeyaayi yà taa na mpyi pi ñεempe, tá wuu wuuni bà l'à lyε mε?

Nka wuu nyè a tíge lire kurugo mε. Wuu à karigii puni kwú wuye e, bà li si mpyi Jwumpe Nintanmpe pu nyè na Kirisita kyaa yu ke, wuu àha mpyi kañuñò si puru yyaha yyéere zhèñi fyinni mε. ¹³ Yii à li cè cεcε na mpìi pi nyè na báarañi pyi Kileñaarebage e ke, na wani pire ñwócyεere maha fwore. Mpìi pi nyè na sárayi wwú wani sárayi tawwuge na ke, pire nàzhan maha mpyi yire sárayi yaayi i. ¹⁴ Amuni li mú nyè, mpìi pi nyè na Jwumpe Nintanmpe yu ke, Kafoonji à jwo na pire u ñwócyεere t'a fwore uru báarañi i.

¹⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, mii nyè a yafyin cya yii á mε. Mii mú sí nyè a mpe séme si yaaga cya yii á mε, ñaha na ye mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á mana ke, lir'à mii ñuñke yîrige. Mii à na kwùñi funñò lwó mà tòro mii u pòon tire

* **9:9** Duterenomu 25.4 Lire tènì i Yahutuubii tēenni i, ñiye pi mpyi maha ntèg'a sùmañi fwòonjò maa u pyàñi wwú.

jùnjirire e. ¹⁶ Jwumpe Nintanmpe njwuŋi nyε mii á yàmpeene kyaa mε, nahà na yε kyaa li ndemu mpyiŋi fànha ku nyε mii juŋ'i ke, lire kurugo, ná mii nyε na pu yu mε, mii pòon u nyε lire e. ¹⁷ Kampyi mii mpyi a li lwó naye e s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, mii mpyi na sí raa sàra shuu li jùŋo taan, ŋka ná li fànha s'a cyán mii na, pu njwuŋi u nyε mii nàzhan. ¹⁸ Lire e ke mii sàraŋi u nyε nahà shi bε? Nùnjirire mii nyε na ntaa Jwumpe Nintanmpe njwuŋi i sùpyir'á mana, yaaga shwombaa ke, tire ti nyε mii sàraŋi.

¹⁹ Sùpyaŋi wà tufige si n-jà fànha cyán mii na, mà lire jùŋke pyi na u na mii sàrali mε. Ŋka lire ná li wuuni mú i, mii à naye tírige mu à jwo biliwe sùpyire pun'á, bà shinnyahara si mpyi si dá Yesu na mε. ²⁰ Mii aha mpyi Yahutuubii shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Musa Saliyaŋi fànha nyε mii na mε, ŋka mpii pi à piye pwò uru Saliyaŋi kurigii jaaraŋi na sèl'e ke, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. ²¹ Musa Saliyaŋi fànha nyε mpiimu na mε, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Mii maha lire pyi, mà li ta mii na Kile Saliyaŋi kurigii jaare, nahà na yε mii nyε Kirisita Saliyaŋi kuni i. ²² Mpii pi nyε sùpyire nyε a pi le dá e mε, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Mii à naye pyi sùpyire shiŋi puni fiige, bà li si mpyi pyiŋkannigii puni na, pi pìi si dá Yesu na si shwò mε. ²³ Mii na cyire karigii puni pyi, bà Jwumpe Nintanmpe si mpyi s'a si yyaha na, mii yabiliŋi sí na nàzhan ta p'e mε.

²⁴ Yii à li cè cεcε na mpii pi maha kajatafεεre fì ke, pi maha nyaha tafenke e, ŋka shin niŋkin u maha ti nàfanŋi ta. Nyε yii yiye waha amuni Kile kuni i, bà yii si mpyi si li nàfanŋi ta mε. ²⁵ Mpii pi maha kajatafεεre fì ke, pi maha piye fége pyiŋkannigii puni na, maa jcu piye na karigii cyi tapyige e. Ŋka yaage pire maha nta tire tafεεre e ke, kuru na nyε yakwògò. Wuu sí pi ke, wuu na wuu woore fì yaage ŋkemu kurugo ke, kuru na nyε yakwombaaga. ²⁶ Lire kurugo mii na na tafεεre fì maa yákili yaha ti kafeni na. Mii nyε mu à jwo kaŋkuruwaŋi u maha kaŋkurubogigii wàa tawage e mε. ²⁷ Ŋka mii na naye kyérege sèl'e, nde l'à táan mii cyeer'á ke, lire bà mii nyε na mpyi mà dε! Mii na Kile nyii wuuni caa raa mpyi, bà li si mpyi Kile Jwumpe jwuŋkwooni kàntugo sùpyir'á, mii àha ŋkwò na tafεεre kuzheeni bwòmpoo mε.

10

Karigii cyi à nò Izirayeli shiinbii na ná cyi na dánafeebii yεrege ke, cyire kani

¹ Mii cìmpyiibii, nde l'à wuu tulyeyi ta mà pi yaha ná Kile tùnntunŋi Musa e síwage funŋke e ke, mii la nyε yii i sòŋŋo lire na. Pi pun'à jaara nahàŋke jwòh'i, maa suumpe lwòhe jyiile mú. ² L'à pyi mu à jwo pi à batize kuru nahàŋke ná suumpe lwòhe e maa shwò Misira shiinbii na Musa cye kurugo. ³ Yalyire ti mpyi na yíri nìnyinŋi na ke, pi puni pi mpyi na tire lyí. ⁴ Lwòhe Kile à kan pi á ke, pi puni pi à kuru bya. Kile mpyi a kafaage kà pyi k'à taha pi fye e, kuru mpyi maha lwòhe kaan pi á. Kirisita u mpyi kuru kafaage*. ⁵ Ŋka lire ná li wuuni mú i, pi nìnyahanyahara à Kile mùmpenmpe pyi. Lire kurugo pi à kwù síwage yyaha kurugo.

⁶ Ncyii karigii cyi à pi ta ke, cyir'á wuu yεε, bà wuu si mpyi wuu àha ŋkwò nyii yige karigii nimpegigii kurugo pi fiige mε. ⁷ Yii àha jεε kacyzunni i, bà pi pìi mpyi maha li pyi mε. Y'à séme pi kyaa na Kile Jwumpe Semεŋi i:

«Sùpyir'á tēen maa lyí maa bya, lire kàntugo maa yíri na báhare pi kacyiinni taan†.»

⁸ Wuu àha wuye yaha jacwòore laage e bà pi pìl'à li pyi, ka Kile si shiin kampwòhii benjaaga ná taanre (23.000) bò pi e canŋa niŋkin mε. ⁹ Wuu àha raa Kafoonŋi jwò cwòre, bà pi pìl'à li pyi, ka wwòbii si pire nò a bò mε. ¹⁰ Yii àha raa Kile jùŋke tahare bà pi pìl'à

* **10:4** Yahutuubii cyelentiibii kàlaŋi funŋke e, pi mpyi a jwo na kafaage e lwòhe mpyi maha fwore ke, na kuru ku mpyi a taha Izirayeli shiinbii fye e síwage funŋke e. Nòmburu 20.8-11 na yu kuru kafaage kyaa na. † **10:7** Ekizodi 32.6

li pyi mε. Nye mpìi pi à lire pyi ke, Kile mèlèkèni u maha kakyaare pyi ke, ka Kile si uru yaha u à pa pire bò.

¹¹ Cyire karigil'à nɔ pi na, maa mpyi yyecyeenε wuu á. Wuu mpìi pi nyε dijnyɛni tèekwooni byanhampe e ke, cyi à sémε si wuu yεε bà wuu si mpyi s'a wuye kàanmucaa mε. ¹² Lire kurugo shinji u nyε na sɔnni na ur'à fànha ta Kile kuni i ke, urufoo u a uye kàanmucaa, u àha ñkwò ñcwo mε. ¹³ Pɔyɔkanni na Sitaanniɔi nyε na yii sɔnni na wàa kapegigii na ke, amuni u nyε na li pyi sùpyire sannte na. Nka Kile na nyε ñwɔmεε niɔkinfoo, u si nyε Sitaanniɔi u yii tɛgɛɛ ta fo si ntòro yii pèrɛge taan mε. Kawaa mée ká yii ta, Kile sí fànha kan yii á, bà yii si mpyi si li kwú yiye e fo si sà nɔ li tɛgɛni na mε.

¹⁴ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, yii láha kacynzunni na feefee. ¹⁵ Yii na nyε yákilifee. Kampyi sèe mii à jwo, yii à yaa yii li cè. ¹⁶ Wuu aha a Kafoonji ñjyɔni lyí, wuu maha fwù kan Kile á yabyεere ntemu kurugo maa ti bya ke, tá tire maha li cyêe na wuu ná Kirisita na nyε wwoɔnεε u sishange cye kurugo mε? Bwúuruɔi wuu maha ñkwò ñkwò ñ a táa wuye na ke, tá uru maha li cyêe na wuu ná Kirisita na nyε wwoɔnεε u cyeere cye kurugo mε? ¹⁷ Bwúuru niɔkin u nyε, uru u nyε Yesu cyeere. Wuu mée nyε wuu à nyaha ke, wuu mú pun'à wà wuye na mà pyi cyere niɔkin. Naha kurugo yε wuu mú pun'à wà ta uru bwúuruɔi niɔkinɔi i‡.

¹⁸ Amuni li mú nyε Yahutuubii pi maha sárayi kyaare kyàa ke, Kileni á tire kyaar'à pyi sáraga ke, pi ná uru Kileni maha mpyi wwoɔnεε. ¹⁹ Yii na sɔnni na jwumpe mii à jwo amε ke, na pur'à li cyêe na kacyiinni na nyε yaaga la? Lire nyε mε, li maha sun ná kyaare ntemu i ke, na tire na nyε ná tayyérege e la? Yire bà mε! ²⁰ Mpe mii la nyε si jwo ke, puru pu nyε: sùpyire ti nyε na kacyanhigii sunni ke, Kileni sèe wuɔi bà pi nyε na mpêre mε. Jínabii pi maha sunni. Mii la sí nyε yii ná jínabii pi pyi wwoɔnεε mε. ²¹ Yii si n-jà raa byii Kafoonji fùnɔcwokwuuni i, s'a byii jínabii wuuni i mε. Yii si n-jà raa Kafoonji ñjyɔni lyí s'a jínabii wuɔi lyí mε. ²² Taha yii la nyε si Kafoonji lùuni yîrige la? Yii na sɔnni na yii aha lire pyi, ku ñwɔge sí n-táan yii na la?

Kacynzunnyaare ñkyaɔi ná ti ñkyambaani kani

²³ Yii píl'à jwo na karigii puni kun'à kan yii á, ñka tòn nyε karigii puni mpyiɔi i mε. Karigii puni kun'à kan yii á, ñka karigii puni si n-jà sùpyire sannte tɛge pi a si yyaha na Kile kuni i mε. ²⁴ Yii wà nyε a yaa u a u yabiliɔi kanni tònɔni caa mε, shin maha shin à yaa u a pi sanmpii tònɔni caa.

²⁵ Kyara maha kyara ti nyε na mpérelɔi caange na ke, yii aha ti ta, yii ti kyà yibige baa. ²⁶ Naha kurugo yε y'à sémε Kile Jwumpe Semɛni i na: «Nìke ná ku ñùɔ yaayi puni nyε Kafoonji wuyoŒ.»

²⁷ Shinji u nyε u nyε Kile kuni i mε, uru wà ká yii yyere yii sà lyí uru yyére, ka yii i nyε maa ñkàre, u aha yalyige maha yalyige kan yii á ke, yii ku lyí, yibige baa. ²⁸ Nka u aha jwo yii á na: «Ñke yatɔɔg'à bò kacyiin na» u jwumpe kurugo, yii àha tire kyaare kyà mε, bà urufoo yákiɔi si mpyi u àha ñkwò ñgùrugo mε. ²⁹⁻³⁰ Ti ñkyàni si yaaga kèege yii á mε. Nka urufol'á, li sí n-jà yaaga kèege, naha na yε u sí n-jà raa sɔnni na yii na nyε kacynzunmii.

Lire nde baare e, mii si n-cyé yalyige kà tufiige na sùpyire yyaha fyagare na mε. Yalyige kurugo, mii à fwù kan Kile á maa ku lyí ke, naha na sùpyaɔi wabεε sí mii cèege kuru ñjyɔi na yε?

³¹ Mii sí yi jwo yii á, ñwɔnyεga niɔkin na, l'à pyi ñjyɔi yo, l'à pyi yabyara yo, l'à pyi yii kapyii yo, cyire karigii pun'à yaa cyi pèenε taha Kile mεge na. ³² L'à pyi Yahutuu yo, l'à pyi Girékii yo, l'à pyi dánafee yo, yii àha sùpyaɔi wà tufiige mùmpɛn mε pyi mε. ³³ Yii na pɔyɔkanni lwó. Mii à naye waha, bà mii kyaa si mpyi si ntáan sùpyire pun'à karigii puni i mε. Mii nyε na ñkòre naye kurugo mε, ñka pi sanmpii kurugo mii nyε na ñkòre, bà shinnyahara si mpyi si dá Yesu na, si shwɔ mε.

‡ **10:17** Nke cyage na yu Kirisita wwoɔnεge kyaa na. § **10:26** Zaburu 24.1

11

¹ Yii a mii pyimpe taanni, bà mii yabilingi nyε na Kirisita pyimpe taanni mε.

Kileparege tapyiyi i, ceen'á yaa u u nùŋke tò

² Mii à yii kêe, ñaha na ye yii à yákili yaha mii na karigii puni i, yerεyi mii à kan yii á ke, marii yire kurigii ñaare. ³ Lire ná li wuuni mú i, mii la nyε yii i li cè, bà Kirisita nyε nàmbaabii puni nùŋke, Kile sí nyε Kirisita nùŋke mε, amuni nòŋi mú nyε ceenji nùŋke*.

⁴ Nyε mà tàanna ná lire e, nò ká a Kile ñáare, lire nyε mε na Kile túnnture tà yu dánafeebil'á mà nùntonɔ ta u nùŋke na, urufoo maha u nùŋke† faha. ⁵ Ceewe mú ká a Kile ñáare, lire nyε mε na Kile túnnture tà yu dánafeebil'á, mà li ta u nyε a u nùŋke tò mε, u maha u nùŋke‡ faha, li maha mpyi mu à jwo ceenji u à u nùŋke§ kùlu ke. ⁶ Ceenji ŋgemu ká mpyi u nyε na u nùŋke tũni Kileparege tẽni i mε, u ku kùlu ke! Kampyi ceenji nùŋjoore ŋkwòŋŋi, lire nyε mε u nùŋke ŋkùluŋi na nyε silege kyaa, lire e ke, u a ku tũni. ⁷ Nòŋi kòni nyε a yaa u a nùntonɔ tũni Kileparege tẽni i mε, ñaha na ye nòŋi u nyε Kile malwòore, u sɔnampe mú maha pèene taha Kile na. Ceenji sí wi ke, uru sɔnampe maha pèene taha nòŋi na. ⁸ Yii li cè, tẽni i Kile à diŋyeni dá ke, nòŋi bà u à fworò ceenji i mε, ŋka ceenji u à fworò nòŋi i. ⁹ Nòŋi mú sí nyε a dá ceenji mεε na mε. Nka ceenji u à dá nòŋi mεε na. ¹⁰ Lire kurugo cyeebil'á yaa pi a pi nùŋyi tũni Kileparege tapyige e, lire sí n-pyi kyaa ndemu li sí li cyêe na pi sí n-jà raa Kile père, bà Kile mèlɛkɛebii lùgigii si mpyi cyi àha ñjĩri pi taan mε*. ¹¹ Nka lire ná li wuuni mú i, mà wuu yaha Kafoonji wwoŋeεge e, ceenji si n-jà n-kàre nòŋi yaha mε, nòŋi mú sì n-jà n-kàre ceenji yaha mε. ¹² Naha kurugo ye diŋyeni tẽesiini i, ceen'á fworò nòŋi i. Nka numε nàmbaabii maha fwore cyeebil'e. Kile u nyε cyire karigii puni nùŋke.

¹³ Yii na nyε yákilifee. Kampyi kacennε li nyε li li, ceenji u u nùŋke múg'a yaha Kileparege tẽni i, yii à yaa yii li cè. ¹⁴ Mà tàanna ná sùpyigire yyeshage e, silege ku nyε ku ki, nòŋi u pyi ná nùŋjũnyahare e. ¹⁵ Mà li ta nùŋjũnyahare na nyε pèene kuro ceen'á. Yii li cè na Kile à nùŋjũnyahare kan ceen'á ti i mpyi u nùntonɔ. ¹⁶ Wà ha mpe jwumpe cyé, urufoo u li cè na wuu nyε a tẽe li na cyeebii pi a Kile ñáare pi nùŋyi ntòmbaa dánafeebii tabinniyyi i mε.

Kafoonji Yesu njiyĩni lyĩkanni

(Macwo 26.26-29; Marika 14.22-25; Luka 22.15-20)

¹⁷ Nde mii sí n-jwo yii á numε ke, mii nyε a yii kêe lire e mε, ñaha na ye yii mpìnniŋi na ndemu kèεge yii á ke, u nyε na lire ñwòge yii na mε. ¹⁸ Li ñiŋcyiini li nyε, y'á jwo mii á na yii mpìnniŋi cyeyi i, na yii nyε na ñwòmεε ñiŋkin yu mε, mii s'á dá li na, na sèe sí n-ta puru jwumpe e. ¹⁹ (Mbèmbaan'á yaa u pyi yii shwòhòl'e, lire ká mpyi mpii pi à dá Kile na sèenji na ke, pire sí n-cè.) ²⁰ Yii maha yiye bínnini Kafoonji Yesu njiyĩni mεε na, ŋka lyĩkanni ñimpiini na yii maha u lyĩ ke, lire maha li cyêe na Kafoonji njiyĩni bà yii na lyĩ mε. ²¹ Naha kurugo ye yii aha ŋkwùulo uru njiyĩni mεε na, yii shin maha shin funvwugo wuŋi maha ñcaa si uru njiyĩni lyĩ si ñjaha u zànnεεge laage e. Li maha mpa mpyi fo pìi katege wuu maha mpyi, mà li ta pìl'á lyĩ a tìn maa bya fo mà wùrugo. ²² Lire sannii i ke, taha pyenyε nyε yii á mε? Yii sì n-jà raa lyĩ s'a byii yii pyenyi i mà? Taha yii la nyε si nùzogoro nò fòŋòfeebii na si dánafeebii kurunke ñjini faha? Lire sannii i ke, yii la nyε mii u ñaha jwo ye? Yii la nyε mii u yii kêe la? Sèenji na, mii sì n-sii n-jà yii kêe mpe nùŋɔ taan mε!

²³ Jwumpe Kafoonji à jwo mii á ke, puru mii à taha yii á, mii sí núru pu kurugo sahanji: canŋke numpilage e Kafoonji Yesu à le cye e ke, u à bwúuruŋi lwó, ²⁴ maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòŋ kwòŋ a kan u cyelempyiibil'á maa jwo: «Ŋge bwúuruŋi u nyε mii

* **11:3** Pii maha jwo: «bà Kirisita nyε nàmbaabii puni nùŋɔ na, Kile sí nyε Kirisita nùŋɔ na mε, amuni nòŋi mú nyε ceenji nùŋɔ na.» † **11:4** Pii maha jwo: «nùŋufoonji». ‡ **11:5** Pii maha jwo: «nùŋufoonji». § **11:5** Lire tẽni i, ceenji nùŋjwoore ti mpyi u ñjire cyage (11.15 wíi). Lire e ceenji nùŋjwoore ŋkwòŋŋi, lire nyε mε u nùŋke ŋkùluŋi mpyi a sli silege. * **11:10** Pii maha jwo: «Lire kurugo dánafeebii tabinniyyi i, ceen'á yaa u u nùŋke tò, lire li maha li cyêe na u à uye tũrige nòŋ'á, bà Kile mèlɛkɛebii lùgigii si mpyi cyi àha ñjĩri u taan mε.»

cyeeere t'à kan yii kurugo ke, yii a nde pyi yii raa yiye funṅɔ cwo na na.» ²⁵ Lire pyiṅkanni na mú, pi à kwò ñjyìṅi na ke, u à fùṅɔcwokwuuni lwó, ερεzen sinme mpyi l'e, maa jwo: «Nde fùṅɔcwokwuuni li ñye Kile tunmbyaare nivɔnnnte, ntemu t'à le ná mii sìshange e ke. Yii a byii nde fùṅɔcwokwuuni i, yii raa yiye funṅɔ cwo na na.» ²⁶ Ñye fo mà sà yaa ná Kafoonji tēenuruni i, yii aha uru bwúuruṅi kyà maa bya lire fùṅɔcwokwuuni i tère o tère e ke, Kafoonji kwùṅi shenre yii maha jwo amuni.

²⁷ Lire kurugo ṅgemu ká mpyi u ñye na Kafoonji bwúuruṅi lyí u lyiṅkanna na maa byii u fùṅɔcwokwuuni i li byaṅkanna na me, urufol'à kapii pyi Kafoonji na, bà Kafoonji bofeebil'à kapii pyi u na me. ²⁸ Lire kurugo yii shin maha shin à yaa u uye kàanmucya, u u nta u a uru bwúuruṅi lyí, u raa byii lire fùṅɔcwokwuuni i. ²⁹ Naha kurugo ye wà ha uru bwúuruṅi kyà maa bya lire fùṅɔcwokwuuni i, maa mpyi u ñye a li lwó a wíi na dánafeebii pi ñye Kirisita cyeeere me, urufoo na li caa Kile sí urufoo tūn. ³⁰ Lire kurugo yii niṅyahara à pyi yamii, ka pìi si ṅkwú yii e. ³¹ Wuu aha wuye kàanmucya maa nta a uru bwúuruṅi kyà, maa bya lire fùṅɔcwokwuuni i, Kile saha sì wuu tūn me. ³² Nka Kafoonji à wuu sàra nume mà tàanna ná wuu kapyiṅkil'e, maa wuu le kur'e, bà li si mpyi u àha bú ṅkwò wuu tūn ná Kilecembaabil'e me.

³³ Lire kurugo mii cìṅmpyiibii, yii aha bínni tère o tère e Kafoonji ñjyìṅi mee na ke, yii pyi ná sùpyigire e pi sanmpii kàmpañke na, yii raa wwùu yii a u lyí. ³⁴ Katege ká mpyi ṅgemu na ke, urufoo u lyí u pyenge e, u u nta u a ma Kafoonji ñjyìṅi talyige e, bà li si mpyi yii àha ṅkwò kapyimbaala pyi uru ñjyìṅi talyige e, Kile si yii sàra a tàanna ná lire e me.

Mii aha nò wani yii yyére tēni ndemu i ke, karigii sanṅkii cyi à yáañja a yaha ke, mii sí cyire cwònrò.

12

Kile Munaani màkanyi kani

¹ Ñye mii cìṅmpyiibii, nde li ñye Kile Munaani màkanyi kani ke, mii la ñye yii i ṅkwôro numpini i yire kàmpañke na me. ² Pyiṅkanni na yii mpyi mà yii yaha yii sàha Kile cè me, yii sòṅṅò lire na ke! Yii mpyi a yiye pwò kacinṅkwuṅi na sèl'e, mà li ta cyire kacyanhigii ñye na jà a jwo me. ³ Lire kurugo mii sí yi fíniṅe n-jwo yii á, Kile Munaani à sùpyañi ṅgemu yyaha cù ke, urufoo sì n-jà jwumpime jwo Yesu na me. Sùpya mú sì n-jà n-jwo na: «Yesu u ñye Kafoonji» ná Kile Munaani bà l'à urufoo yyaha cù me.

⁴ Kile Munaani màkanyi shiṅ'à ñyaha, nka Kile Munaani ninuuni li maha yi puni kaan. ⁵ Báaraṅi Kile Munaani maha nkaan ke, u shiṅ'à ñyaha. Nka Kafoonji ninuṅ'à uru báaraṅi puni maha mpyi. ⁶ Karigii pyiṅkannigil'à ñyaha. Nka Kileni ninuṅi u maha cyire karigii pyipyi fànha kaan cyi pyifeebii pun'á. ⁷ Kile Munaani à báaraṅi wà kan dánafeebii puni niṅkin niṅkinṅ'á pi kurunṅe ntèṅṅi mee na.

⁸ Yii li cè na Kile Munaani à yákilifente jwumpe ñjwuṅi kan pìl'á. Lire Kile Munaani ninuun'à ñcèṅi jwumpe ñjwuṅi kan piiberil'á. ⁹ Lire Kile Munaani ninuun'à dániyaṅi shiṅi wà kan pìl'á, maa pyiṅkanna kan piiberil'á pi i yampii cùuṅi. ¹⁰ Li maha pìi pyi pi i jìni na kakyanhala karigii pyi, maa Kile tūnture pyipyi fànhe kan pìl'á, li maha pìi pyi pi i jìni na Kile karigii ná Sitaanniṅi wogigii cini na wwú cyiye e, li maha pìi pyi pi i jìni na shēenre tabere yu, maa pìi pyi pi i jìni na tire shēenre kēenṅi. ¹¹ Kile Munaani ninuuni li maha cyire karigii puni pyipyi fànhe kaan cyi pyifeebil'á. Mà tàanna ná li ñyii wuuni i, l'à kani là pyipyi fànha kan pìl'á, maa labere pyipyi fànha kan piiberil'á.

¹² Sùpyañi cyeeere na ñye niṅkin, nka u yatanṅi maha ñyaha. U yatanṅi ná yi ñyahaṅi mú i, yi puni maha wà yiye na maha mpyi cyere niṅkin. Yii li cè na wuu mpìi pi ñye Kirisita wwòṅeṅe e ke, amuni wuu mú ñye. ¹³ Naha kurugo ye wuu mú puni à batize Kile Munaani niṅkinṅi cye kurugo, maa wwò maa mpyi cyere niṅkin, lire Munaani niṅkinṅi cye kurugo, l'à pyi Yahutuu yo, l'à pyi Girekii yo, l'à pyi bilii yo, li ñye a pyi bilii mà yo, Kile Munaani niṅkinṅi l'à tìg'a tēn wuu mú puni i.

¹⁴ Sùpɔ́ɔ́nɔ́nɔ́ cyeere nyɛ yatanɔ́nɔ́ ninɔ́kin kanna mɛ, ɔ́ka yi maha nyaha. ¹⁵ Tɔ́ɔ́ge ká jwo na kuru nàzhan nyɛ cyeere e mɛ, mà lire nùŋke pyi na kuru nyɛ cyɛge mɛ, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeere e bɛ? ¹⁶ Nyɛ ninɔ́nɔ́nɔ́ ká jwo na kuru nyɛ cyeere yatanɔ́nɔ́nɔ́ kà mɛ, mà lire nùŋke pyi na kuru nyɛ nyii mɛ, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeere e? ¹⁷ Kampyi cyeere yatanɔ́nɔ́nɔ́ puni mpyi nyii, di sùpɔ́ɔ́nɔ́nɔ́ mpyi na sí raa núru raa ɔ́ko ye? Kampyi ti puni mpyi ninɔ́nɔ́nɔ́, di sùpɔ́ɔ́nɔ́nɔ́ mpyi na sí raa nùge taa raa ɔ́ko ye? ¹⁸ Mà sèenɔ́ jwo, Kile nyɛ a cyeere dá amuni mɛ, u à ti yatanɔ́nɔ́nɔ́ puni ninɔ́kin ninɔ́kinɔ́nɔ́ dá mà tàanna ná u nyii wuuni i. ¹⁹ Kampyi yatanɔ́nɔ́nɔ́ ninɔ́kin kanna ku mpyi, wà mpyi na sí raa ku pyi cyeere mɛ. ²⁰ Lire kurugo sùpɔ́ɔ́nɔ́nɔ́ cyeere yatanɔ́nɔ́nɔ́'á nyaha, ɔ́ka cyere ninɔ́kin ti nyɛ ti ti.

²¹ Lire e nyiini sí n-jà n-jwo na lire kuro nyɛ cyɛge e mɛ. Nùŋke mú sí n-jà n-jwo na kuru kuro nyɛ tooyi i mɛ. ²² Nka yatanɔ́nɔ́nɔ́ yi nyɛ cyeere e fànhà baa ke, yire tayyég'á pèe sèl'e. ²³ Yatanɔ́nɔ́nɔ́ wuu nyɛ na sònnɔ́ na yi nyɛ kuru fiige silege wuyo mɛ, wuu maha yákili yaha yire na mà tòro yatanɔ́nɔ́nɔ́ sanɔ́nɔ́ na. Yatanɔ́nɔ́nɔ́ yi nyɛ silege cyeyi wuu cyeere e, ná yi nyɛ a yaa y'a naa cyiinnɔ́ na mɛ, wuu maha yaha yire na sèl'e. ²⁴ Yatanɔ́nɔ́nɔ́ yi nyɛ yi nyɛ silege wuyo wuu cyeere e mɛ, wuu nyɛ na yare yire na sèl'e mɛ. Yatanɔ́nɔ́nɔ́ njemu wuu nyɛ na sònnɔ́ na yi nyɛ tònn wuyo mɛ, Kile à cyeere dá maa yire yatanɔ́nɔ́nɔ́ le dá e. ²⁵ Kile à lire pyi, bà cyeere yatanɔ́nɔ́nɔ́ sí mpyi y'aha ndáha ndáha yiye na mɛ. Nka yi puni y'a yiye tère. ²⁶ Yatanɔ́nɔ́nɔ́ kà ha mpyi ná tayaɔ́nɔ́cyage e, cyeere puni ti maha yà. Yatanɔ́nɔ́nɔ́ kà ha ɔ́kèe ta, cyeere puni ti maha mpyi kuru funntange e.

²⁷ Yii pi ke, yii pi nyɛ Kirisita cyeere, yii shin maha shin à pyi tire cyeere yatanɔ́nɔ́nɔ́ kà. ²⁸ Lire kurugo Kile à pìi tìŋe dánafeebii kurunke e u báaraɔ́nɔ́ mɛ na. Yyeciige na, u à Yesu túnntunmpii tìŋe, li shònwuuni maa Kile túnnture pyifeebii tìŋe, li tanrewuuni maa cyelentiibii tìŋe. Lire nɔ́wòhò na, u à kakyanhala karigii pyifeebii tìŋe, mpìi pi maha yampii cùunɔ́ ke, maa pire tìŋe, maa dánafeebii tégéfeebii tìŋe, maa yyaha yyére shiinbii tìŋe, maa pìi pyi pi i jìni na shèenre tabere yu. ²⁹ Tá y'á jwo na pi puni pi pyi Yesu túnntunmii? Lire nyɛ mɛ, Kile túnnture pyifee? Lire nyɛ mɛ, cyelentii? Lire nyɛ mɛ, kakyanhala kariii pyifee? ³⁰ Lire nyɛ mɛ, pi a yampii cùunɔ́? Lire nyɛ mɛ, na yu shèenre taber'e? Lire nyɛ mɛ, na tire shèenre yyaha yu pi sanmpil'á? Tá lire kani là ninɔ́kin pyipyi fành'á kan pi pun'á? ³¹ Yii a Kile Munaani màkanyi puni njɔ́cɛnyɔ́ caa. Lire e mii sí lire kuni njɔ́cɛnni le yii taan numɛ.

13

Ntàannamagare kani

¹ Nyɛ wuu mée ká shèenre puni cè na yu, mà bàra Kile mèlekɛebii woore na mú, ná ntàannamagare nyɛ wuu zòmɔ́pyaagil'e mɛ, wuu jwumpe maha mpyi màhawaya. Li maha mpyi mu à jwo tɔ́nnɔ́, lire nyɛ mɛ yatinɔ́nɔ́ wuu nyɛ na bwùun nùŋɔ́ kurugo. ² Kile mée ká wuu pyi u túnntunmii, karigii cyi à ɔ́wòhò ke, maa wuu pyi wuu u jìni na cyire yige bènmpɛ na, maa njɔ́cɛnɔ́ shiɔ́nɔ́ puni kan wuu á, ali wuu dániyanɔ́ fànhè mée ká sàa nyaha fo na jìni na nɔ́nɔ́nɔ́ pyi yi i njkùni na yìri yi tatɛenyi i, ná ntàannamagare nyɛ wuu zòmɔ́pyaagil'e mɛ, wuu nyɛ yafyin mɛ. ³ Wuu mée ká wuu cyeyaayi puni táa fòŋɔ́feebii na pi à tège na piye nɔ́wò caa, mà li táan wuy'á pi wuu kyérege Kirisita kurugo, ná ntàannamagare nyɛ wuu zòmɔ́pyaagil'e mɛ, lire sí yafyin nɔ́wò wuu na mɛ.

⁴ Ntàannamagare ká mpyi njemu i ke, urufoo lùuni maha bò, u maha kacɛnɔ́kii pyi sùpyire sannte na, nyipɛɛn nyɛ na mpyi u e mɛ, bwomò nyɛ na mpyi u e mɛ, yàmpeene nyɛ na mpyi u e mɛ. ⁵ Urufoo nyɛ na jyè nùzgoro karil'e mɛ, u yabilinɔ́ nàfan karigii kanni bà urufoo maha mpyi mɛ, urufoo nyɛ na mpyi lùfwufoo mɛ, u nyɛ na wà nàvunɔ́nɔ́nɔ́ yare uye funn'i mɛ. ⁶ Ntiimbaanɔ́ karigii nyɛ na urufoo funnɔ́ tänge mɛ. Nka ntìnɔ́nɔ́ karigii cyi maha u funnɔ́nɔ́nɔ́ táan. ⁷ U maha njɔ́cù uye na karigii puni i, u maha dá Kile na karigii puni i, u maha u sònnɔ́re taha karigii puni na, maa karigii puni kwú uye e. ⁸ Ntàannamagare

sì n-sii n-kwò mè, ñka Kile túnnture báarañi sí n-pa n-kwò, mpíi pí ñyε na shεεnre tabεε yu ke, lire sí n-pa n-kwò, ñcèñi u ñyε wuu e ke, uru sí n-pa n-kwò. ⁹ Yii lí cè na wuu ñyε a karigii puni cè mè. Wuu tacenke ñyε a pèe Kile túnnture báarañi i mè. ¹⁰ Ñka Kile ká u báarañi fúnñò canñke ñkemu i ke, wuu karigii nivunñòmbaagii sí n-kwò.

¹¹ Tèni i wuu mpyi nàñkocyεere e ke, nàñkocyεere mpyi maha ñaa wuu jwumpe ná wuu sònñòñkanni ná wuu karigii kàanmucyañkanni i. Ñka wuu à pa lyε ke, wuu à lire puni ñwò yaha. ¹² Numε, wuu ñyε na karigii ñaa na ñcwúu mè, lí na ñyε mu à jwo bà wà maha uye wíi dùba e mè*. Canña na ma, wuu sí raa karigii ñaa raa ñcwúu. Numε wuu tacenke ñyε a pèe mè, ñka kuru canñke, bà Kile à wuu cè feefee mè, amuni wuu sí n-pa Kile karigii yyaha cè. ¹³ Ñyε kapyaa taanre cyi ñyε, cyire sì n-sii n-kwò mè, cyire cyi ñyε: dániyañi ná sònñòre tatahage ná ntàannamagare, ñka nde lí ñyε cyi puni nimbwooni ke, lire lí ñyε ntàannamagare.

14

Kile túnntur'à yaa t'a mpyi dánafeebii shεεnre ñjncente e

¹ Lire kurugo ntàannamagar'à yaa tí pyi yii yacyage ñjncyiige. Kile Munaani maha màkanyi ñjemu kaan ke, yii raa yire caa mú. Ñka Kile túnnture ñjwuñi màkange wuuni l'à lyε. ² Naha kurugo yε shinñi u ñyε na shεεnre tabεε yu ke, ná sùpyire e bà urufoo maha yu mè, ná Kile e u maha yu, ñaha na yε wà ñyε na u jwumpe yyaha cini mè. Karigii cyi ñyε cyi yyaha ñyε a cè mè, Kile Munaani sífente cye kurugo u maha cyire kyaa yu. ³ Ñka ñgemu u ñyε na Kile túnnture yu ke, ná sùpyire e urufoo maha yu, maa tí tère tí i sì yyaha na Kile kuni i, maa màban leni t'e, maa tí zòmpyaagii tàali. ⁴ Shinñi u ñyε na yu shεεnre tabεr'e ke, tí maha urufoo kanni tère u u sì yyaha na Kile kuni i. Mà lí ta shinñi u ñyε na Kile túnnture yu ke, urufoo maha dánafeebii kurunke puni tère pí i sì yyaha na Kile kuni i.

⁵ Yii puni ká a jini na shεεnre tabεε yu, lír'à táan mii i. Ñka nde l'à táan mii i sèe sèl'e ke, lire lí ñyε yii puni pí a Kile túnnture yu. Kile túnnture jwufooni tayyéreg'à fànha tò shεεnre tabεε jwufooni woge na, fo wà ha nta na tire shεεnre kèenñi, bà tí sí mpyi sí dánafeebii kurunke tège pí a sì yyaha na Kile kuni i mè. ⁶ Mii cìmpyiibii, yii yabilimpíi pí lí kàanmucya a wíi kè! Mà jwo mii u pa Kile túnnture tà jwo yii á, sí kani là cyèe yii na Kile kuni i, lire ñyε mè sí yεgege kà kan yii á ke, kampyi shεεnre tabεr'e mii mpyi a pa jwo ná yii e, ñaha tòn yii mpyi na sí n-ta lire e yε?

⁷ Nde lí ñyε yatinyi kàmpañke, mu à jwo tìinmpini, lire ñyε mè ñkònnòñi ke, kuru ká mpyi ku ñyε a bwòn ku bwònñkanna na mè, mèeni lí ñyε na bwùn ke, di wà sí n-jà lire cè n-jwo yε? ⁸ Tìinmpini pí maha wyi maha ntèg'a kàshikwònbii wà piye na ke, ná lire ñyε a wyi lí wyiñkanna na mè, joofo u sí uye bégele kàshige mèε na yε? ⁹ Amuni lí mú ñyε yii á, yii pí ñyε na yu shεεnre tabεr'e ke, yii lógofeebii ká mpyi pí ñyε na yii jwumpe núru mè, ñje yii ñyε na yu ke, di pí sí yire cè n-jwo yε? Lí maha mpyi mu à jwo ná kafεεge e yii ñyε na yu. ¹⁰ Shεεnre shin'á ñyaha ñjnyeni i, ñka tire shεεnre puni na núru tí jwufeebil'á.

¹¹ Mii aha mpyi mii ñyε na shεεnre tà núru mè, tí jwufooni maha mpyi nàmpòññò mii á, mii mú maha mpyi nàmpòññò tí jwufoon'á. ¹² Ñyε ná Kile Munaani màkanyi lage sí ñyε yii na, ñje yí sí n-sii n-jà dánafeebii pyi pí a sì yyaha na Kile kuni i ke, yii a yire caa ná yii cyeyi shuunñi i.

¹³ Lire kurugo shinñi u ñyε na shεεnre tabεε yu ke, urufoo u a Kile ñáare, bà u sí mpyi s'a tí kèenñi mè. ¹⁴ Naha kurugo yε mii aha a Kile ñáare shεεnre tabεr'e, mii kòni maha mpyi Kileñarege na, ñka mii ñyε na na jwumpe yyaha cini mè. ¹⁵ Lire e ke ñaha mii à yaa mii u pyi yε? Mii sí n-jà raa Kile ñáare shεεnre tabεr'e, ñka shεεnre mii à cè ke, mii mú sí n-jà raa u ñáare tire shεεnre e. Mii sí n-jà raa Kile pèente myahigii cèe shεεnre tabεr'e, ñka

* **13:12** Tònnnte shinji wà tècyiini shiinbii mpyi maha ntèg'a dùbañi yaa, lire mpyi maha sùpyañi pyi u jìn'a uye wíi'a cwó u e mè. Dùbañi yyahe ñyε a mpyi maha ñcwó mè.

shɛɛnre mii à cè ke, mii mú sí n-jà raa cyi cêe tire shɛɛnre e. ¹⁶ Nyɛ mu aha a fwù kaan Kile á shɛɛnre tabɛr'e, wà ha nta dánafeebii kurunke e ngemu u nyɛ u nyɛ na tire shɛɛnre núru mɛ, di urufoo sí n-jà n-jwo: «Amiina» mà li ta u nyɛ a mu jwumpe lógo mà yɛ? ¹⁷ Mu fwùni ninƙanƙi mɛɛ ká nta u à jwɔ sɛl'e, u sí n-jà urufoo tɛgɛ Kile kuni i mɛ.

¹⁸ Mii à Kile shéere, jaha na yɛ u à mii tɛgɛ mii à jà na yu shɛɛnre sannte e mà tòro yii puni na. ¹⁹ Nka lire ná li wuuni mú i, mii aha mpyi dánafeebii kurunke e, mà jwɔnyɛya kanƙuro kanna jwo dánafeebii shɛɛnre nindogore e, mii maha lire funɔ lwó maha ntòro mii u canmpuni lwó jwumpe na shɛɛnre tabɛr'e pi nyɛ na tire ntemu núru mɛ.

²⁰ Mii cìmpyiibii, yii àha raa sònɔni nànkopyire sònɔnɔkanni na mɛ. Nka kapegigii kàmpanɔke na, yii yiye pyi pìnmpinnyɛye fiige. Yákilifente kàmpanɔke na, yii yiye pyi shinlyee. ²¹ Y'à séme Kile Jwumpe Semɛni i na Kafooni Kile à jwo: «Nàmpwuunbii pìi mii sí n-tun na shiinbil'á. Pire sí n-jwo ná pi e shɛɛnre tabɛr'e. Nka lire ná li wuuni mú i, pi sí mii jwɔmɛɛni cù mɛ*.» ²² Mà tàanna ná lire katoronkwooni i, nje mii sí n-jwo ke, yire yi nyɛ: wà ha shɛɛnre tabɛrɛ jwo, mpìi pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i mɛ, lire maha li cyêe pire na na Kile sí yoge kwòn pire na. Puru jwumpe nyɛ a yyaha tí ná dánafeebil'e mɛ. Wà ha Kile túnnturo jwo, lire maha li cyêe dánafeebii na na Kile nyɛ pi shwɔhɔl'e. Mpìi pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i mɛ, puru jwumpe nyɛ a yyaha tí ná pire e mɛ.

²³ Nyɛ l'aha mpyi kee yii dánafeebii kurunƙ'à bínni, ka yii puni si wá na shɛɛnre tabɛrɛ yu, shincyi ká mpa yii ta pur'e, ngemu u nyɛ u nyɛ a Kile cè mɛ, tá u sí n-jwo na yii funny'à shwɔ yii na mɛ? ²⁴ Nka l'aha mpyi mu à jwo Kile túnnture yii nyɛ na yu, ka u u mpa jyèe yii kurunke shwɔhɔl'e, u aha yii jwumpe lógo, lire sí u pyi u cè na sɛɛni yii nyɛ na yu, si u pyi u cè na uru kapyiɔnkii nyɛ a tí mɛ. ²⁵ Yaaga maha yaaga k'à nɔwɔhɔ urufoo zòni na ke, yire puni sí n-yige cyínni na, fo u sí yyahe cyígile si ninƙure sín si Kile kêe, si jwo sɛɛni na, Kile na nyɛ yii shwɔhɔl'e.

Kile pèente karigii sogolo nƙann'à yaa li jwɔ

²⁶ Mii cìmpyiibii, yii à yaa yii ndemu pyi ke, lire li nyɛ: yii aha yiye bínni Kile pèente mɛɛ na, mɛɛ ká mpyi wà á, urufoo u li cêe. Yɛɛɛɛ jwumɔ ká mpyi wà á, urufoo u pu jwo, Kile ká nta u à kani là cyêe wà na, urufoo u li jwo. Kile ká nta u à shɛɛnre tabɛrɛ le wà jwɔ e, urufoo u ti jwo. Kile ká nta u à pyinƙanna kan wà á u u jà a tire shɛɛnre kɛɛnɔɔ, urufoo u ti kɛɛnɔɔ. Nka cyire karigii pun'à yaa cyi dánafeebii tɛgɛ pi a sí yyaha na Kile kuni i. ²⁷ Mpìi pi nyɛ na shɛɛnre tabɛrɛ yu ke, pire nyɛ a yaa pi tòro shiin shuunni taanre na mɛ, pi raa yu ninƙin ninƙin, li i nta wà mú na nyɛ wani ngemu u sí n-jà raa tire shɛɛnre kɛɛnɔɔ ke. ²⁸ Kɛɛnɔɔfo ká mpyi u nyɛ a ta tire shɛɛnre na mɛ, ti jwufeebil'à yaa pi fyâha, pi raa yu piye funn'i ná Kile e.

²⁹ Nde li nyɛ Kile túnntunmpii kàmpanɔke ke, pire shiin shuunni taanr'à yaa pi a yu ninƙin ninƙin. Pi sanmpii s'a pi jwumpe núru pi raa pu kàanmucaa. ³⁰ Nka Kile ká nta u à kani là cyêe wabɛrɛ na, ngemu u à fyâha a jwumpe lwó ke, ur'à yaa u fyâha, u u u yaha u li jwo. ³¹ Yii nyɛ a yaa yii bínni yii a Kile túnnture yu mɛ, yii a ti yu ninƙin ninƙin, bà ti si mpyi sí dánafeebii le kur'e, si màban le pi e mɛ. ³² Yii li cè na li síni nyɛ Kile túnntunni na mà jà a cù u jwɔge na, si pi sanmpii yaha pi jwo a kwò. ³³ Naha kurugo yɛ nyàhanƙurugunji nyɛ a táan Kile á mɛ, mà karigii yal'a sogolo yyɛninƙe e, lire l'à táan u á, bà li nyɛ na mpyi dánafeebii kurunji puni i mɛ.

³⁴ Cyeebil'à yaa pi fyâha mpìnni cyeyi i, jaha na yɛ kuni nyɛ a kan pi á, pi jà pi a yu yire cyeyi i mɛ. Pi à yaa pi piye tírige, bà MusaSaliyanji à yi jwo mɛ. ³⁵ Pi la ká mpyi si

* **14:21** Tèni i Izirayeli shiinbil'à Kile jwɔmɛɛni yaha ke, Kile à jwo na uru sí Babilon shiinbii kàshicyege yaha ku pa pi tún pi i jà pi na. Shenre nàmpɔnɔ Babilon shiinbii mpyi na yu. Izirayeli shiinbil'à pi jya pi i tire shɛɛnre yu ke, ka lire si li cyêe pi na na Kile à tún ná pire Izirayeli shiinbil'e e (Ezayi 28.11-12.)

yibige pyi cyage kà na, pi aha nɔ pyɛngɛ pi kuru yibige pyi pi nàmbaabii na. Naha kurugo yɛ li lemp'á pi ceewe u a jwumpe lwúu dánafeebii kurunke e†.

³⁶ Taha yii na sônɔji na yii бага jwumɔ pu nyɛ Kile jwumpe? Lire nyɛ mɛ, taha yii na sônɔji na yii kanni na puru jwump'á nɔ? ³⁷ Wà ha nta u u sônɔji na Kile Munaani maha jwumpe leni uru jwɔ e na yu pi sanmpil'á, u li cè na yɛɛge mii nyɛ na sémeni si ŋkan yii á amɛ ke, kur'á fworɔ Kafoonji Yesu i. ³⁸ Wà ha ŋke yɛɛge jwumpe cyé, yii àha núru urufoo le laage e mɛ.

³⁹ Mii cìmpyiibii, jwɔnyɛga ninɔkin na, yii a Kile túnnture báaraŋi caa yii a mpyi. Wà ha a si raa yu shɛɛnre taber'e, yii àha urufoo sige lire na mɛ. ⁴⁰ Li tɛgɛni li nyɛ, yii karigii puni cyi pyi ná njire e, yii i cyi sogolonɔkanni yaha li jwɔ.

15

Kirisita à jwɔ a fworɔ kwùŋi i ke, kwùubii mú sí jwɔ

¹ Nyɛ mii cìmpyiibii, Jwumpe Nintanmpe mii à jwɔ yii á, ka yii i dá pu na, maa yiye pɔɔ pu na ke, mii la nyɛ si yii funɔɔ cwo puru na. ² Puru jwumpe cye kurugo, kuni li maha sùpyire shwɔ ke, lire yii à lwɔ. Yii aha ŋkwôro lire kuni i, Kile sí yii shwɔ. Naha na yii na sônɔji na yii dányanji kapyiini nyɛ jùŋɔ baa yɛ?

³ Jwumpe p'á jwɔ mii á, ná pu tayyereg'á pɛe ke, mii à puru jwɔ yii á. Puru pu nyɛ: Kirisita à kwù wuu kapegigii yàfaŋi kurugo, bà l'á fyâha a jwɔ Kile Jwumpe Semɛŋi i mɛ. ⁴ U buwuŋ'á le fanɔke e, u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u à jwɔ, bà l'á fyâha a jwɔ Kile Jwumpe Semɛŋi i mɛ. ⁵ U jɛŋkwooni kântugo, u à uye cyêe Pyɛri na, lire kântugo, maa uye cyêe u cyelempyiibii ke ná shuunninji na. ⁶ Lire kântugo cìmpyiibii dánafeebii na u à uye cyêe tere ninɔkin i ke, pir'á jyaha shiin ŋkwuu kanɔkuro (500) na. Shinpaanra kanna pi à kwù pire e, lire baare e, pi niŋyahamii saha na nyɛ shi na. ⁷ Lire kântugo u à uye cyêe Yakuba na, maa uye cyêe u túnntunmpii sanmpii puni na.

⁸ Pire puni kântugo, u à uye cyêe mii Poli na mú, mii u nyɛ mu à jwɔ pìmpinnyaga niŋjyembaga ŋkemu k'á si ke. ⁹ Yii li cè, mii u nyɛ Yesu túnntunmpii puni kântugo yyere wuŋi. Mii bá mpyi a yaa mii u tɔrɔ u túnntunmpil'e mɛ, naha na yɛ mii mpyi maha Kile dánafeebii kurunke kyéregɛ sèl'e. ¹⁰ Nka tayyerege e mii nyɛ niŋjaa ke, Kile u à jwɔ mii na maa mii yaha kur'e. Tawage e bà u à sàa jwɔ mii na mà dɛ! Mii bá à báaraŋi pyi mà tòro Yesu túnntunmpii sanmpii na, ŋka ná na yabilinji fânhe e bà mii à u pyi mà dɛ! Kile u à jwɔ mii na maa mii pyi mii à u pyi. ¹¹ Lire e ke l'á pyi mii u à Jwumpe Nintanmpe jwɔ yii á yo, l'á pyi Yesu túnntunmpii sanmpii yo, Jwumpe Nintanmpe ninumpe wuu nyɛ na yu, yii mú s'á dá pu na.

Dánafeebii jwɔni kani

¹² Nyɛ ná wuu s'á jwɔ yii á na Kirisita à jwɔ a fworɔ kwùŋi i, naha na yii pìi maha jwɔ na kwunɛɛ nyɛ nùmpañja mà yɛ? ¹³ Kampyi yii na sônɔji na kwunɛɛ nyɛ nùmpañja mɛ, lir'á li cyêe na yii nyɛ a dá na Kirisita mú à jwɔ a fworɔ kwùŋi i mɛ. ¹⁴ Kampyi Kirisita nyɛ a jwɔ a fworɔ kwùŋi i mɛ, Jwumpe Nintanmpe wuu nyɛ na yu ke, puru kajwuuni mpyi na sí n-pyi jùŋɔ baa, yii dányanji kapyiini mú mpyi na sí n-pyi jùŋɔ baa.

¹⁵⁻¹⁶ Nyɛ jwumpe wuu nyɛ na yu na ntare Kile na ke, puru mpyi na sí n-pyi kafinara, naha na yɛ wuu à jwɔ na Kile à Kirisita jwɔ a yige kwùŋi i. Kampyi yii na sônɔji na kwunɛɛ nyɛ nùmpañja mɛ, lir'á li cyêe na yii na sônɔji na Kirisita mú nyɛ a jwɔ a fworɔ kwùŋi i mɛ. ¹⁷ Kàmpyi Kirisita nyɛ a mpyi a jwɔ a fworɔ kwùŋi i mɛ, jùŋɔ mpyi na sí n-pyi yii dányanji kapyiini na mɛ, yii kapegigii tugure mú mpyi na sí n-kwôro yii jwun'i. ¹⁸ Lire mpyi na sí li cyêe mú na mpil'á pi à kwù mà pi ta pi à dá Kirisita na ke, na pir'á pìnni. ¹⁹ Kampyi wuu à

† 14:35 Pii na sônɔji na Poli à cyeebii sige pi àha raa pi nàmbaabii yíbili Kile pèente tɛni i mɛ. Pii sí na sônɔji na Poli nyɛ a kuni kan cyeebil'á pi a Kile túnnture jwufeebii jwumpe jwɔhe tùru mɛ. Pii sí i sônɔji na mpil'á pi à ntùŋke taha Poli na ke, pire jwumpe pu nyɛ 14.35 i. 14.36 i Poli nyɛ a jwɔ puru jwumpe na mɛ.

wuu sònḡore taha Kirisita na numε tìḡi kanni kurugo, lire e ke wuu pi ḡye diḡye sùpyire puni kanhamafeebii.

²⁰ Nka sèḡi na, Kirisita à ḡè a fworò kwùḡi i. Mpii pi à kwù ke, Kile à u ḡè a yige kwùḡi i yycyige na, maa li cyèe na kwùubii mú sí n-pa ḡè. ²¹ Yii li cè, bà kwùḡ' à ḡyè diḡyḡi i shin niḡkin cye kurugo mε, amuni kwuḡeni mú à ḡyè shin niḡkin cye kurugo. ²² Sùpyire puni sí n-kwù, ḡaha na ye pi ḡye Adama wwoḡεge e. Amuni li mú ḡye, dánafeebii puni sí nùru ḡè, ḡaha na ye pi ḡye Kirisita wwoḡεge e. ²³ Nka shin maha shin ná u tēḡεḡε li ḡye, Kirisita u à pyi shincyiiwe mà ḡè, lire kàntugo, mpii pi ḡye u wuubii ke, u aha bú nùr'a pa canḡke ḡkemu i ke, pire mú sí ḡè. ²⁴ Lire kàntugo diḡyḡi sí n-kwò. Kirisita sí ḡuḡufente puni ná sífente puni ná fàḡhafente puni shi kwò, si Saanre le Tufoḡi Kile cye e. ²⁵ Yii li cè na fàḡha ku ḡye ku ki, Kirisita u tēḡḡuḡufente na fo si zà yaa ná Kile e, u à u zàmḡεḡbii puni le u tooyi ḡwòh'i. ²⁶ Zàmḡḡḡi nizannḡi u sí shi bò ke, uru u ḡye kwùḡi. ²⁷ Y' à séḡε Kile Jwumpe Semḡi i na: «Kile à síḡi kan u á yaayi puni na*.» Nka puru jwumpe e, l' à fínḡε na síḡi ḡye Yesu á mà pyi Kile ḡuḡḡ na mε, ḡaha na ye Kile u à síḡi kan u á u pyi yaayi puni ḡuḡḡ na. ²⁸ ḡye yaayi puni ká bú ḡkúu Kirisita á tēni ndemu i ke, uru u ḡye Jyafoḡi ke, Kile ká síḡi kan u á yaayi puni na tēni ndemu i ke, u mú sí uye tḡrige Kile á. Lire ká mpyi, Kile sí n-pyi yaayi puni ná sùpyire puni ḡuḡḡ na.

²⁹ Mpii pi maha piye batizeli kwùubii kurugo ke, yii sònḡḡ pire na mú ke, kampyi kwuḡεḡḡ ḡye a sì nùḡpanḡa mε, ḡaha kurugo pi maha piye batizeli pi kurugo yε†? ³⁰ Wuu mú de? Kampyi kwuḡεḡḡ ḡye mε, ḡaha kurugo wuu maha wuu múḡahḡii péréli tēḡḡii puni i yε? ³¹ Mii cìḡḡḡyibii, mii sí n-sii yi jwo n-waha yii á, mii na ḡye kwùḡi ḡwḡε e canḡa maha canḡa. Sèḡi na, mà yii yaha wuu Kafoḡi Yesu Kirisita wwoḡεge e, yii pi à mii ḡuḡke yḡrige. ³² Zhḡḡi mii à le ná Efese kàḡhe sige yaayi i ke, kampyi nùḡpanḡa ḡye wani mε, ḡaha lire zhḡleni mpyi na sí ḡwḡ mii na ye? Kampyi kwuḡεḡḡ ḡye nùḡpanḡa mε, mii sí n-jà n-jwo sùpyire sannte fiḡe na:

«Wuu a lyí, wuu raa byii,
ḡaha na ye wuu aha ḡkwù, y' à kwò‡.»

³³ Yii a yiye kàanmucaa: «Sùḡḡḡi ḡaaraḡεḡḡi ká mpyi u ḡye a ḡwḡ mε, uru u maha u wurugo, maa u le kumḡiini i.» ³⁴ Yii yákili ta, yii i láha kaḡegḡii na, lire l' à ḡwḡ. Pii na ḡye yii shwòḡl'e, pi sàha ḡkwò a Kile cè mε! Mii na yire yu yii i li cè na yii sileḡe kyaa li ḡye li li.

Dánafeebii sí ḡè ná cyere nivḡnni i

³⁵ Mii méε ḡye mii à mpe jwo ke, mii à li cè na wà sí n-jà mii yíbe na di kwùubii sí ḡè n-jwo yε? Ná cyeeere shḡi ntire e pi sí n-pyi yε? ³⁶ Sḡḡḡḡ kà ke, sùḡḡi mu maha nùḡo ke, u mpùrampe ká fwónḡḡ, u maha fyḡn mà? ³⁷ Sùḡḡḡi mu maha nùḡo, mu à jwo kàlage. Lire baare e ku cige nimpunḡe bà mu maha sà ḡcùru mε. ³⁸ ḡye u nùḡḡkwooni kàntugo, Kile maha u pyi u à fyḡn maa u pyi u à pyi sùḡḡḡe, maha bē ná u ḡyii wuuni i. Sùḡḡḡi shḡi puni ná u cire ti ḡye.

³⁹ Amuni ḡyii yaayi puni cyeeere mú ḡye, kà ná kà worò ḡye niḡkin mε. Sùpyire cyeeere na ḡye ti ye, yatḡore woore sí ḡye ti ye, saḡcεḡre woore na ḡye ti ye, fyaabii woore na ḡye ti ye. ⁴⁰ Yaayi yi ḡye nḡyḡiḡi na ke, yire cyeeere na ḡye ti ye, ḡje yi ḡye ḡḡke na ke, yire woore mú sí ḡye ti ye. ḡyii yaayi yi ḡye nḡyḡiḡi na ke, yire sḡḡḡe ná ḡḡke wuyi sḡḡḡe ḡye niḡkin mε. ⁴¹ Canḡḡḡyḡiini sḡḡḡe na ḡye pu ye, yḡḡke sḡḡḡe na ḡye pu ye, wḡḡḡii sḡḡḡe mú sí na ḡye pu ye, ali wḡḡḡii sḡḡḡe' à wwù puye e.

⁴² ḡye kwùubii ká a sì ḡè, amuni li mú sí n-pyi. Bà sùḡḡḡi ká nùḡo, li mpùrampe maha fwónḡḡ mε, amuni li ḡye, buḡi ká ntò, u maha fwónḡḡ, ḡka u aha ḡè tēni ndemu i ke, u saha

* 15:27 Zaburu 8.7 † 15:29 Pii maha jwo: «ḡye ḡaha kurugo pii maha piye kan pi a batize maa piye le kwùḡi ḡwḡε e ye? Kampyi sèe wi na kwuḡεḡḡ ḡye mε, ḡaha kurugo pi maha piye le kwùḡi ḡwḡε e maa piye kan pi a batize ye?» ‡ 15:32 Ezayi 22.13

nyε na fwónre mε. ⁴³ Buñi ká ntò, u lemε maha mpi, wà kuro sàha maha mpyi u e mε, ñka u aha ñè, u maha mpyi ná sìnampe e. Pi aha u tò, fànha maha mpyi u e mε, ñka u aha ñè, u maha mpyi ná fànhe'e. ⁴⁴ Cyeere múnaa baa woore ti maha ntò, ñka ti múnaa woore ti maha ñè. Sùpyire cyeere na nyε wani, Kile Munaani maha cyeere ntemu kaan ke, tire na nyε wani mú. ⁴⁵ Y'à séme Kile Jwumpe Semεñi i na: «Adama u nyε sùpyañi ñjcyiñi, Kile à u dá maa múnaani le u eŞ.» Nka Adamañi u sí n-pa kàsanraga na, ná uru u nyε Yesu Kirisita ke, uru u maha shiñi kaan sùpyir'á Kile Munaani cye kurugo. ⁴⁶ Kile Munaani maha cyeere ntemu kaan ke, tire bà ti nyε ñjcyiire mε, supyicyeere ti nyε ñjcyiire, lire kàntugo Kile Munaani woore maha nta a pa. ⁴⁷ Adamañi ñjcyiñi na nyε ñjñke wu, Kile à u yal'a yige pwoore e, ñka Adamañi shònwuñi nyε ñjnyñi wu. ⁴⁸ Sùpyañi u à yal'a yige ñjñke e ke, bà uru nyε mε, yaaga maha yaaga k'à fworor'e ke, amuni yire puni nyε. Nge sí u nyε ñjnyñi wuñi ke, bà uru nyε mε, yaaga maha yaaga k'à fworor'e ke, amuni yire puni mú nyε. ⁴⁹ Sùpyañi u à yal'a yige ñjñke e ke, bà wuu nyε uru fiige mε, ñge u nyε ñjnyñi wuñi ke, amuni wuu mú sí n-pyi uru fiige.

⁵⁰ Mii cìnmpyiibii, ñje mii sí n-jwo yii á ke, yire yi ñje: cyeere ti nyε wuu na amε ke, wuu sì n-jà n-nyè Kile Saanre e ná tire e mε. Cyeere ti sí n-pa n-fwónhò ke, mà tire yaha wuu na, wuu sì n-jà n-pyi kwùmbaa mε.

⁵¹ Kani li mpyi a ñwòhò ke, mii sí lire yyaha jwo yii á, lire li nyε, wuu puni sì n-kwù mε, ñka wuu cyeere puni sí n-kéennε. ⁵² Li sí n-pyi tère ñjñkin ná wiile ñjñkin tìnmpini wyìzanni na. Dìnyεñi canñkwøge tìnmpini ká wyì tènì ndemu i ke, mpii pi à kwù ke, pire sí ñè, pi saha sì n-kwù mε, wuu cyeere puni sí n-kéennε.

⁵³ Yii li cè na cyeere ti nyε wuu na ke, tir'à yaa ti kéenn'a pyi cyere, ntemu ti nyε ti sì n-fwónhò mε. T'à yaa ti kéenn'a pyi cyere ntemu ti nyε ti sì n-kwù mε. ⁵⁴ Nyε wuu cyeere ká bú ñkèenn'a pyi cyere ñiwwònhòmbaara ná ñjñkwumbaara tènì ndemu i ke, jwumpe p'à séme Kile Jwumpe Semεñi i ke, puru sí n-fùññò. Y'à séme: «Sì à ta kwùñi na, kwùñi shi à pìnni feefee*!»

⁵⁵ «Kwù wà we, taha mu síñi nyε ke? Kwù wà we, taha mu bàhe nyε ke*?»

⁵⁶ Kapegigii mpyiñi nyε baha fiige, ñkemu ku maha kwùñi pyi u u nòni wuu na ke. Saliyañi kuni ñaarañ'á wuu jà ke, lire l'á pa ná l'e kapegigil'á fànha ta wuu na. ⁵⁷ Nka wuu à fwù kan Kile á, ñaha na yε uru u à wuu pyi wuu à sí ta kwùñi na, wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo.

⁵⁸ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, yii fànha le yiye e, yii àha yafyin yaha ku yii pyi yii a núruli kàntugo mε, yii a sì yyaha na Kafoonji báarañi i tèrigii puni i. Yii li cè mà yii yaha Kafoonji báarañi na, kanhare yii à pyi ke, tire sì n-sii n-pyi ñjñhò baa mε.

16

Wyéreni Kòrènti dánafeebil'à bínni si ntège Zheruzalemu wuubii tège ke

¹ Nyε mii cìnmpyiibii, wyéreni u nyε na bínnini si ntège Kile wuubii tège Zheruzalemu kànhe e ke, yii mú à yaa yii a lire pyi bà mii à yi jwo Galati kùluni dánafeebii kuruy'á mε.

² Cibilaaga maha cibilaaga, canñcyiige* yii shin maha shin à yaa u wwù u ñjñhò wyéreni i, mà tàanna ná u cyentage e, u yaha uye kanni na, bà li si mpyi mii aha nta si nò yii yyéere ke, mii i sà uru wyéreni ta u à bínn'a kwò mε. ³ Mii aha bú nò wani tènì ndemu i ke, tùnntunmpii yii sí n-cwòñnrò ke, mii sí séme taha pire na ná wyéreni i pi sà ñkan Zheruzalemu kànhe e. ⁴ L'aha mii kakarala kwò, mii ná pire sí n-kàre sijnayan.

⁵ Mii la nyε si para pyi Masedoni kùluni i, si nta raa sì yii yyéere, ñaha na yε mii la nyε si ntòro Masedoni i. ⁶ Mii aha nò wani yii yyéere, shwòhòl'e mii sí tère nimbilere, lire nyε

§ 15:45 Zhenzi 2.7 * 15:54 Ezayi 25.8 † 15:55 Oze 13.14 * 16:2 Yahutibil'á cibilaage canñcyiige ku nyε kárinji.

mε mii sí wyeere tènì pyi ná yii e, bà yii si mpyi si mii tège mii i na tashage ta mε. ⁷ Naha kurugo ye numε tɔge e, mii la nyε sì sà yii nya kanna si ntòro mε, nka mii la nyε si tère pyi yii taan, Kafoonji ká nyε. ⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, mii sí n-kwôro Efese kànhe e, fo zà nɔ Pantekòtɔnɔ kataanni na, ⁹ naha na ye Kile à sàa li laage kan mii á, mii u báarabwɔhɔ pyi wani, ali mà li ta mii zàmpɛɛnbil'á nyaha wani.

¹⁰ Timɔti ká nɔ wani yii yyére, yii i u cùmu lemε nwɔ, bà li si mpyi u àha bú nkwɔ maban fô uye na mε, naha na ye u na báare mii fiige Kafoonji á. ¹¹ Yii àha nkwɔ u wíi ncwô mε! Yii u tège u kúsheeni na bà u nɔncɛnɛ wu si mpyi si nɔ mii na mε, naha na ye mii ná cìmpyiibii naha na u sigili naha.

¹² Nde li nyε wuu cìmpworonɔ Apolosi u kàmpañke ke, mii à maban le u e sèl'e, bà u ná cìmpyiibii sanmpii si mpyi si sà fworò yii na mε. Nka u à yi jwo mii á na sèenɔ na, li tènì sàha nɔ mε. Li tènì ká nɔ u á, u sí li pyi.

¹³ Yii kwôro nyii na, yii yiye waha yii i nkwôro Kile kuni i, yii àha maban yaha u fô yii na mε, yii fànha le. ¹⁴ Ntànnamagar'à yaa t'a naa yii kapyiinkii puni i.

¹⁵ Mii cìmpyiibii, mii sí kyaa ninɔin cya yii á sahanɔki. Yii à li cè na Sitefanasi ná u pyenge shiinbii pi à pyi dánafeebii ninɔyibii Akayi kùluni i, pi à piye pwɔ Kile wuubii ntégenɔ na mú. ¹⁶ Yii à yaa yii a núru tire sùpyire shin'á, mà bàra mpíi puni pi à piye pwɔ Kile báaraɔ na ke.

¹⁷ Mii funntanga wu u nyε, naha na ye Sitefanasi ná Foritunatusi ná Akayikusi naha ná mii i. Yii n'a mpyi naha, nde yii mpyi na sí n-pyi ke, pi à lire pyi. ¹⁸ Pi à mii funnke nɔnɔ, bà pi à yii funnyii nɔnɔ mε. Yii a nte sùpyire shinɔ metanga yiri.

¹⁹ Azi kùluni dánafeebii kurunɔy'á yii shéere. Akilasi ná Pirisili à yii shéere ná dánafeebii pi nyε na bínnini pi pyenge e ke, pir'à yii shéere sèl'e Kafoonji mege na. ²⁰ Mii cìmpyiibii pun'à yii shéere.

Yii a cìmpworogo fwùni kaan yiy'á ná funɔncɛnɔ i.

²¹ Mii Poli yabilinɔ u à nge fwùni séme ná na cyεge e.

²² Kafoonji kyaa ká nta l'à pɛn nge mu á ke, Kile u urufoo lána.

«Kafoonji, ta ma!»

²³ Kafoonji Yesu u nwɔ yii na, u u jwó le yii á!

²⁴ Yii mú puni kyal'à táan mii á, Yesu Kirisita wwoɔnɛge e.

Poli à lɛtɛrɛŋi shɔnwuŋi ŋgemu kan Kòrɛnti kànhɛ dánafeebil'á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛrɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Poli u à ŋge lɛtɛrɛŋi séme sahanɔki mà kan Kòrɛnti kànhɛ dánafeebii kurunɔk'á. U lɛtɛrɛŋi niŋcyiŋi i, u mpyi a jwo na uru la ŋye si sà yyaha yige pi na. Uru lɛtɛrɛŋi tuugonkwooni kàntugo u ŋye a jà a wyèr'a kàre mɛ, ŋaha kurugo ye u wwoŋɛŋi Timɔti mpyi a yîri Kòrɛnti kànhɛ e ná jwumpe p'e mà yyaha tíi ná dánafeebii kurunɔke e, mpemu p'à waha Poli na ke.

Dánafeebii mpyi a ŋɛ kafinivinibii pìi jwumɔ na, pire mpyi a piye pyi Yesu túnntunmii. Pire kafinivinibii u kàlanɔ mpyi a kàntugo wà Jwumpe Nintanmpe na, Poli mpyi a fyànha a puru mpemu jwo dánafeebil'á ke. Pire kafinivinibii mpyi maha yi yu dánafeebil'á na Poli ŋye Yesu túnntunŋɔ mɛ. Lire mpyi a Poli lùuni pyi l'à yîri, ka u u lɛtɛrɛ séme ná jwuŋgam'i mà tùugo Kòrɛnti dánafeebil'á. Uru lɛtɛrɛŋi kya a ŋye a cè mɛ, ŋaha kurugo ye u à pìnni. Titi u mpyi a sà uru lɛtɛrɛŋi kan Kòrɛnti shiinbil'á.

Ŋye lire kàntugo ka Poli ná Titi si núr'a piye ŋya, ka Titi si yi jwo u á na u lɛtɛrɛŋi jwumpe na wá a ŋkɛɛŋɛ lɛŋɛ Kòrɛnti dánafeebii toronkanni i (7.1-7). Lire ná li wuuni mú i, Poli mpyi a li cè na dánafeebii pìi saha na ŋye wani, mpiimu pi ŋye na uru mɛpɛŋɛ yu ke. Lire kurugo u à ŋge lɛtɛrɛŋi séme.

Nde l'à u zhèŋi fyìinne pi yyére ná nde l'à u ta u à jwuŋgampe jwo pi na ke, u à lire yyaha jwo pi á. Mà bàra lire na, u à li cyêe pi na na uru funntanga wu u ŋye, ŋaha kurugo ye jwumpe ur'à jwo a tùugo pi á ke, pur'à ŋkɛɛŋɛ pyi u à jyè pi karigil'e (1--7).

Wyéŋɛ pi mpyi na bínnini Zheruzalɛmu fòŋɔfeebii ntɛŋɛŋi mɛ na ke, u à màban le pi e lire wyéŋɛ binnini na (8--9).

Lɛtɛrɛŋi takwɔare e, u à jwumpe waha mà yyaha tíi ná kafinivinibil'e, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Yesu túnntunmii ke, u à li cyêe pi na na uru Poli à sà Yesu túnntunŋɔ. Poli à yire jwo, ŋaha kurugo ye u la mpyi pire kafinivinibii si dánafeebii le kumpiini i mɛ (10--13).

Lɛtɛrɛŋi tasiige

¹ Mii Poli u ŋye Yesu Kirisita túnntunŋɔ mà tàanna ná Kile ŋyii wuuni i ke, mii ná wuu cìmpworonɔ Timɔti u à ŋge lɛtɛrɛŋi séme, yii Kile dánafeebii kurunɔke ku ŋye Kòrɛnti i ná yii mpii puni pi ŋye Kile wuu Akayi kùluni i ke, si ntun yii á. ² Wuu Tuŋi Kile ná wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita pi ŋwɔ yii na, pi i yyeyinɔke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á u ntɛŋɛŋi kurugo

³ Wuu Kile kêe, uru u ŋye wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita Tuŋi. Uru u ŋye ñùnaare punifoo, uru u maha wuu tère tɛrigii puni i, ⁴ maa màban leni wuu e yyefuge shiŋi puni tɛrigil'e. Lire e wuu maha jìni na màban leni yyefuge shiŋi puni feebil'e, bà u maha u leni wuu e mɛ. ⁵ Yii li cè na, bà wuu maha yyefuge taa sèl'e Kirisita mɛge kurugo mɛ, amuni Kile mú maha màban leni wuu e sèl'e Kirisita cye kurugo. ⁶ Mu aha wuu ŋya yyefuge e, lire ñùŋke ku ŋye si màban le yii e, yii raa si yyaha na Kile kuni i. Kile ká màban le wuu e, lire ñùŋke ku ŋye si màban le yii e, si yii pyi yii jà a wuu kyaage shiŋi kwú yiye e. ⁷ Wuu à sàa dá li na na yafyin si n-jà yii pyi yii fworɔ Kile kuni i mɛ, ŋaha na ye wuu à li cè na, bà yii ŋye na yii nàzhan lwúu ná wuu e kyaage e mɛ, amuni yii mú ŋye na yii nàzhan lwúu màbanɔni ntaŋi i ná wuu e.

⁸ Ŋye cìmpyiibii, yyefuge e wuu à tòro Azi kùluni i ke, wuu la na ŋye yii i kuru cè. Ku fànhe mpyi a pèe mà tòro wuu pèrege na, fo wuu sàha mpyi a tɛɛn ná l'e na wuu si n-shwɔ kwùŋi na mɛ. ⁹ Wuu mpyi a sàa li yaha na pi sí wuu bò, lire e wuu sàha mpyi a wuu sònŋɔre taha wuye na mɛ, fo Kile na, uru u maha kwùubii ñèni ke. ¹⁰ Uru u à wuu shwɔ

uru kwùñi na, u sí n-pa wuu shwò sahan̄ki. Sèe wi, wuu à tèèn ná l'e na u saha sí n-pa wuu shwò. ¹¹ Yii mú na wuu tère ná Kileparege e. Yire Kilepareyi niñyahayi kurugo, kacenni Kile à pyi wuu á ke, shin̄yahara na fwù kaan u á lire kurugo.

Poli à u tashage kèen̄je

¹² Nde l'à wuu nùnyì yîrige ke, lire li nyε wuu toron̄kanni diñyεñi i, mà cye cyán tēni i wuu mpyi yii shwòhòl'e ke. Wuu à li cè wuye e na wuu à lire pyi ná funvyinge ná sēen̄i i, Kile barag'e. Sùpyire yákilifente bà t'à lire pyi mε, ñka Kile ntègen̄i cye kurugo l'à pyi. ¹³⁻¹⁴ Yii li cè na nde yii à kâla wuu l'eteribil'e maa li yyaha cè ke, wuu nyε a yafyin sémε mà tòro lire na mε. Wuu Kafoon̄i Yesu cannuruge wuu pi sí n-pyi kañun̄o si yii nùnyì yîrige, yii sí n-pyi kañun̄o si wuu wuyi yîrige. Yii à ncyèrε cè lire kani i mà kwò, ñka mii na sōññi yii sí n-pa li puni yyaha cè sèl'e.

¹⁵ Mii à dá lire na, lire e, mii la mpyi si sà fwooro yii na, si ñwò yii na sahan̄ki. ¹⁶ Mii la mpyi si ntòro yii yyére, si ñkàre Masedoni kùluni i, si yîri wani, si nùru mpa yii yyére, bà yii si mpyi si mii tēge mii i jà a kàre Zhude kùluni i mε. ¹⁷ Nyε mii nyε a pa shà mε, lir'à li cyēe na li nyε a mpyi mii sēe na mà? Taha mii na na karigiì pyi mà tàanna ná diñyεñi sùpyire pyin̄kanni i, maha jwo: «òñ» maa nùr'a kèen̄'a jwo: «ònhò» la? ¹⁸ Kile u nyε ñwómεε niñkin foon̄i ke, uru u nyε mii shèrēfoon̄i, mpe mii à jwo yii á ke, puru nyε a mpyi: «òñ» ná «ònhò» tanuge e mε. ¹⁹ Naha na yε Kile Jyan̄i Yesu Kirisita kyaa mii ná Siliven̄ ná Timòti à jwo yii á ke, uru mú mpyi na «òñ» ná «ònhò» yu kani ninuuni i mε, ñwómεε niñkinfoo u nyε u wi. ²⁰ Uru cye kurugo, Kile ñwomyahigii puni maha fún̄ñò, uru cye kurugo mú, wuu maha jwo: «Amiina» maa Kile mεge pēe. ²¹ Kile yabiliñi u maha wuu ná yii fànhe ñyahage Kirisita wwoñεεge e, uru mú u à wuu cwòñnrò mà pyi uye wuu, ²² maa u fyēñi bwòn wuu na, maa u Munaani le wuu e. Lire kurugo yacenyi san̄yi Kile à bégel'a yaha wuu mεε na ke, wuu à tèèn ná l'e na wuu sí yire ta.

²³ Yii li cè, mii la nyε a mpyi si ñgaha nò yii na mε, lire kurugo mii nyε a nùr'a shà wani yii yyére Kòrēnti kànhe e mε. Mii aha finε, Kile kà na yaha mε, uru u nyε mii shèrēfoon̄i. ²⁴ Wuu nyε na ñko si fànha cyán yii na yii ñaaran̄kanni i Kile kuni i mε, ñaha na yε yii à fànha ta l'e. Ñka wuu la na nyε si yii tēge bà yii fun̄yi si mpyi si ntáan mε.

2

¹ Lire e mii la saha nyε a mpyi si ntòro yii yyére, wuu kwò a sà wuye yyahayi tanha mε, ² ñaha na yε mii aha yii yyahayi pyi y'à tanha, jofoo u sí n-jà mii fun̄ñke pyi ku táan yε? Yii kanni pi sí n-jà mii fun̄ñke pyi ku táan, ñka mii aha yii yyahayi pyi y'à tanha, di yii sí n-jà lire pyi n-jwo yε? ³ Lire kurugo mii mpyi a l'etere tun yii á, bà li si mpyi, mii aha nò yii yyére, yii pi à yaa yii mii fun̄ñke táan ke, mii àha ñkwò sà yyetanhara ta wani mε. Mii à dá li na na mii funntange na nyε yii puni funntanga. ⁴ Mii nàvun̄ñò wu ná mii yyetanha wu u mpyi a l'etere sém'a tun yii á, mii mpyi na ñyilwòhe tîrige. Lire nyε a pyi si yyetanhara nò yii na mε, ñka si li cyēe yii na na yii kyal'à waha mii na sèl'e.

⁵ Ngemu u à pyi yyetanhare ñun̄ñke ke, mii Poli kanni yyahe bà urufol'à tanha mε! Yii puni yyahayi urufol'à tanha. Ñka mii la nyε si jwo ntòro mε, lire e mii sí n-jwo, yii ñi yyahaya u à tanha. ⁶ Yii shin̄yahara à bê maa ndemu pyi urufoo na ke, lir'à yaa. ⁷ Ñka numε, yii yàfa u na, yii i màban le u e, bà li si mpyi u yyahe kà ñkwò ntanha si u yákiñi ñyàhan̄gurugo mε. ⁸ Lire kurugo mii na li caa yii á, yii i li cyēe u na na u kyal'à táan yii á. ⁹ L'etereñi mii mpyi a sémε mà tùugo yii á ke, mii mpyi a uru sémε mú si yii zò shwò ñgii si ñcè kampyi yii na mii jwumpe puni kurigiì ñaare. ¹⁰ Yii aha yàfa ñgemu na ke, mii mú sí yàfa urufoo na. Kirisita u nyε mii shèrēfoon̄i, yii aha mii ñya lire na, mii à li pyi yii kurugo, ¹¹ bà li si mpyi, Sitaannin̄i kà ñkwò tajyige ta wuu shwòhòl'e mε, ñaha na yε wuu à sàa u funzōññore cè.

¹² Nye mii à nɔ Torasi kànhe e ke, Jwumpe Nintanmpe pu nyε na Kirisita kyaa yu ke, Kafooni mpyi a kuni pwó mii á puru njwunji kurugo. ¹³ Lire ná li wuuni mú i, mii yákiinj mpyi a tɛen mε, naha na ye mii nyε a mpyi a na cinmpworonji Titi nya mε. Nye ka mii i kuni cya pi á, maa nkàre Masedoni kùluni i.

Poli báaraŋi pyinjanni

¹⁴ Wuu fwù kan Kile á, uru u maha wuu pyi yawiiye njemu yi maha Kile sífente cyêre wuu ná Kirisita wwoŋεεge kurugo ke. U maha wuu pyi wuu u Kirisita kyaa yu cyeyi puni i. Lir'à Kirisita kani pyi l'à nɔ cyeyi puni i, bà wusunani nùge maha nkèεge kafεεge e mε. ¹⁵ Yii li cè na mpíi pí nyε zhwoŋi kuni i ná mpíi pí nyε kwùŋi wuuni i ke, Kirisita cye kurugo, wuu na nyε mu à jwo wusuna nùguntanga wu Kile á, ngemu nùgo ku maha nɔni pire puni na ke. ¹⁶ Mpíi pí nyε kwùŋi kuni i ke, pir'á nùgumpεŋge ki, nkemu ku sí kwùŋi nɔ pi na ke; mpíi sí pí nyε zhwoŋi kuni i ke, pir'á nùguntanga ki, nkemu ku maha shìŋi niŋkwombaaŋi kaan ke*.

Nye jofoo u sí n-jà nge báaraŋi shiŋi na ye? ¹⁷ Shinjyahara à Kile jwumpe pyi nàfuu cya kuro, nka wuu nyε pire fiige mε. Kile u à wuu tun, u à li cè na wuu na u jwumpe yu fyinmpe funŋke e, Kirisita wwoŋεεge e.

3

¹ Nye tá puru jwump'à li cyêe na wuu na wuye metanga yu yii á be? Bà pi sanmpii maha li pyi mε, wuu à yaa wuu a leterii kaan yii á, mpiimu pi nyε na wuu metanga yu laa, yii a pire fiigii tùuge wuu á? ² Yii yabilimpíi pí nyε wuu letereŋi, ngemu u à séme wuu zòmpyaagii na ke, sùpyire puni sí n-jà u kála si u yyaha cè. ³ Sèeŋi na, yii na nyε letere, Kirisita à ngemu séme wuu cye kurugo ke. U nyε a séme ná sémenkyaani i mε, nka ná Kile nyii wunji Munaani i u à séme. U nyε a séme kafaatenye na mε, nka sùpyaŋi zòmbilini na u à séme*.

⁴ Kirisita cye kurugo, wuu à sàa dá lire na Kile yyahe taan. ⁵ Wuu nyε a li yaha wuye funŋ'i na báaraŋi wuu nyε na mpyi ke, na wuu fànhe k'à u pyi mε, Kile fànhe cye kurugo wuu maha jà a u pyi. ⁶ Uru u à pyinjanna kan wuu á wuu pyi u báarapyii, wuu raa tunmbyaare nivɔnnte kyaa yu sùpyir'á. Tire tunmbyaare nyε mu à jwo saliya ngemu u à séme mε, Kile Munaani i t'à fworó. Saliyaŋi maha mpa nùŋɔ kuu kwùŋi na, nka Kile Munaani maha ma ná shìŋi niŋkwombaaŋi i.

⁷ Saliyaŋi u maha mpa nùŋɔ kuu kwùŋi na ke, Kile mpyi a uru karigii séme kafaatenye juŋ'i. Uru Saliyaŋi mpyi a pa ná sìnampe mpemu i ke, puru mpyi maha Kile túnntunŋiMusa yyahe pyi ku u nî, fo Izirayeli shiinbii mpyi na jà a ku wíi mε, mà li ta puru sìnampe mpyi na si mɔ mε. ⁸ Nye Saliyaŋi kuni sìnampe ká mpêe lire pyinjanni na, tá Kile Munaani kuni wumpe cye si n-tòro mε? ⁹ Kuni li maha kwùŋi nɔ sùpyaŋi na ke, lire sìnampe ká mpêe amε, ndemu li maha sùpyaŋi pyi u à tíi Kile yyahe taan ke, lire u sìnampe cye si n-tòro mà? ¹⁰ Sìnampe p'à fyànha a tòro ke, puru nyε a sù yafyin numε wumpe tegele baa wumpe taan mε. ¹¹ Yaage ku nyε yakwɔgɔ ke, kuru ká sìnama ta, nke ku nyε ku si n-kwò mε, kuru wuuni nyε a tòro mà?

¹² Tire sòŋɔre tatahage ku nyε wuu á, lire l'à wuu ta wuu u karigii pyi fyagara baa. ¹³ Wuu nyε na li pyi Musa fiige mε. Uru mpyi maha vaaŋa tò u yyahe na, Izirayeli shiinbii kà nkɔwò u yyahe sìnampe nya takwɔge e mε. ¹⁴ Pi yákiilibii mpyi a pa ntò. Lire l'à pi ta ali nijjaa, pi aha a tunmbyaare nijjyεere jwumpe kálali, li maha mpyi mu à jwo vaaŋa k'à

* **2:16** Kàshige ká nkɔwò na kwò, mpíi pí a pyi javeebii ke, pire maha ntàanna piye na, bilibii pí à ta kàshige cyage e ke, maa pire tàanna pí kàntugo maha mpa jyè kànhe e. Kànhe shiinbii funntanga wuubii maha cige wyεere nijcɛnnte tà kwòŋ maha ncyán ncyán pyenkuunji i, maa nùguntanga yaayi yà súugo. Kuru nùguntange ku maha fwore ke, kuru maha ntáan kàshikwònbil'á. Nka ku maha mpyi bilibil'á kwù nùgo. * **3:3** Saliyaŋi u mpyi a kan Musa á ke, uru mpyi a séme kafaatenye na (Ekizodi 24.12). Kile túnntunŋi Zheremi a jwo na Kile sí u Saliyaŋi nivɔnŋi séme sùpyire zòmpyaagil'e (Zheremi 31.33).

para pi yyaha na, maha pi pyi pi sì raa pu yyaha cini mε. Kirisita wwoηεεge kanni cye kurugo kuru v̄aann̄ke sí n-jà n-láha wà yyaha na. ¹⁵ Ali ninjaa, pi aha a Musa sémebii kâlili, kuru v̄aann̄ke maha pi yákilibii tò. ¹⁶ N̄ka ηgemu ká núru maa uye kan Kafoon̄ji á ke, kuru v̄aann̄ke maha láha urufoo yyaha na. ¹⁷ Kafoon̄ji kyaa l'à jwo naha ke, Kile Munaani kyaa li. Kafoon̄ji Munaani† ká mpyi ηgemu i ke, urufoo sàha maha mpyi bilere e mε. ¹⁸ V̄aanna ηye a para wuu mpiimu yyaha na mε, wuu puni pi maha Kafoon̄ji s̄inampe jaa‡. Lire kurugo can̄ja maha can̄ja, wuu maha ηk̄ēnn̄ji na mpyi Kafoon̄ji fiige, s̄inampe pà sí i b̄arali pà na. Kafoon̄ji Munaani cye kurugo lire maha mpyi.

4

¹ Kile à jùnaara ta wuu na, maa ηge báarañi le wuu cye e. Lire e sàage ηye na jyè wuu e mε. ² Wuu à numpire karigii puni ηw̄o yaha, jùzogore na ntaa cyire ηcyiimu i ke. Wuu ηye na n̄aηw̄oh̄o pyi mε, wuu mú ηye na Kile Jwumpe labali na yu mε, s̄een̄ji wuu ηye na f̄iniñi na yu, bà s̄ùpyire puni si mpyi si jà li cè piye e na wuu na ηye s̄eeshiin mε. Kile u ηye wuu sh̄èεfoon̄ji cyire karigil'e. ³ Lire ná li wuuni mú i, Jwumpe Nintanmpe wuu ηye na yu ke, puru ká nta pu ηye a f̄iniñe mε, mp̄ii pi ηye kw̄ùñi kuni i ke, pir'á pu ηye amuni. ⁴ Tire s̄ùpyire ti ηye ti ηye Kile kuni i mε, Sitaann̄ji u ηye ηge d̄iηyeñi jùñufoon̄ji ke, ur'à ti yákilibii tò. Lire e Kirisita u ηye Kile n̄aηjañi ke, Jwumpe Nintanmpe pu ηye na uru s̄inampe cyère ke, puru maha f̄iniñe pi á mε. ⁵ Wuu ηye na wuye kyaa yu yii á mà dε! Yesu Kirisita kyaa wuu ηye na yu, uru u ηye Kafoon̄ji. Wuu pi ke, wuu na báare yii á Yesu kurugo. ⁶ Kilen̄ji u à jwo tècyiini i na: «B̄ènmpe pu láha numpini na» ke, uru ninun̄ji u à b̄ènmpe le wuu zòm̄pyaagil'e, bà li si mpyi, Kile s̄inampe pu ηye Yesu Kirisita yyahe e ke, wuu u puru cè mε.

Poli f̄anhe m̄ée ηye k'à cyère ke, u màbann̄'à ηyaha

⁷ Nye uru ηc̄en̄ji s̄ee wun̄ji ηye wuu e, ali mà li ta wuu f̄anh'á cyère. Li ηye mu à jwo n̄afuubw̄oh̄o k'à le pworocwol'e bà li si mpyi si ηc̄è na sífente kakyanhala woore ηye a f̄woro wuu e mε, ηka Kile e t'à f̄woro. ⁸ Kyaage sh̄iñi pun'á t̄ège wuu na, ηka wuu maha tafworon̄o ta. Wuu yákilibil'á w̄urugo, ηka s̄on̄n̄o tatahaga ηye a f̄o wuu na mε. ⁹ Pi maha wuu kyérege, ηka Kile à kw̄oro ná wuu e. Pi maha wuu bw̄uun na ηcyáan, ηka wuu maha ȳiri. ¹⁰ Pi maha wuu caa raa bùu t̄erigii puni i bà pi à Yesu b̄o mε, ηka Kile maha wuu ww̄u bà s̄ùpyire puni si mpyi si ηc̄è na Yesu na ηye ηyii na mε, na uru cye kurugo wuu ηye ηyii na. ¹¹ Mà wuu yaha ηyii na, wuu na ηye kw̄ùñi laage e t̄erigii puni i Yesu kurugo bà s̄ùpyire puni si mpyi si ηc̄è na Yesu na ηye ηyii na, maa f̄anhe kaan wuu cyeere f̄anha baa woor'á mε. ¹² Lire e wuu na ηye kw̄ùñi ηw̄oge e bà yii si mpyi si sh̄iñi s̄ee wun̄ji ta mε.

¹³ Y'à jwo Kile Jwumpe Sem̄en̄ji i na: «Mii à dá Kile na, lire kurugo mii à jwo u m̄ege na.» Wuu mú à dá u na, lire kurugo, wuu na u jwumpe yu. ¹⁴ Wuu à li cè na Kile u à Kafoon̄ji Yesu ηè a yige kw̄ùñi i ke, uru mú u sí wuu ηè ná Yesu i, si wuu ná yii bínni u yyahe taan. ¹⁵ Nye yii kurugo ηcyii karigii pun'á n̄o wuu na, bà shin̄yahara si mpyi s'a b̄arali Kile kasinani ceveebii na, lire si fw̄ùñi nin̄kan̄ji pyi u ηyaha, u m̄ege si mp̄ee mε.

¹⁶ Lire l'à sàage pyi ku ηye a jyè wuu e mε. Wuu cyeere f̄anhe m̄ée ká a ηcyèren̄ji, là na b̄arali wuu múnahigii f̄anhe na can̄ja maha can̄ja. ¹⁷ Yyefuge nimbileni i wuu ηye numε ke, kuru na wuu b̄égeli Kile s̄inampe t̄eḡele baa wumpe m̄εε na, puru sì n-kw̄ò mε. ¹⁸ S̄ùpyañi maha yaayi ηjemu jaa ke, wuu ηye na yire caa mε. Nje yi ηye wà ηye na yi jaa mε, yire wuu ηye na ηcaa, jaha na ye yaayi s̄ùpyañi maha jaa ke, yire sí n-kw̄ò; nje yi ηye wà ηye na yi jaa mε, yire ηye na ηkw̄ù mε.

† 3:17 Kafoon̄ji Munaani ná Kile Munaani ηye nin̄kin. ‡ 3:18 Pii maha jwo: «Wuu pi maha Kafoon̄ji s̄inampe wíi, maa pu cyère mu à jwo dùba e pu ηye.»

5

¹ Cyeeere ti nyε wuu na ηke n̄ηke na ke, tire na nyε mu à jwo vùn̄η̄. Wuu à li cè na kuru ká ncwo, Kile à бага n̄nc̄en̄ηe yaha wuu yahare e n̄nȳn̄i na, s̄upa cye bà k'à kuru yaa mε, kuru nyε na ηk̄εge mε. ² Mà wuu yaha kuru vùn̄η̄ke e, wuu na ηkyèn, naha na ye wuu la à s̄i si ηk̄are kuru bage e Kile yyére si cyere niv̄onn̄o ta. ³ S̄en̄i na, wuu sí cyere niv̄onn̄o ta, wuu cyere baa wuu si n-pyi mε. ⁴ Mà wuu yaha kuru vùn̄η̄ke e, wuu na ηkyaali maa ηkyèn. Li nyε mu à jwo na wuu la na nyε Kile u tire cyeeere láha wuu na mà dε! Wuu la na nyε u cyeeere niv̄onn̄te bâra, tire ntemu ti nyε ti nyε na fwónre mε, bà tire si mpyi, cyeeere ti nyε na fwónre ke, si tire fáa mε. ⁵ Kile yabiliñi u à wuu dá tire cyeeere niv̄onn̄te mεε na. U à u Munaani kan wuu á. Lire e ke wuu à t̄en ná l'e na u sí tire cyeeere niv̄onn̄te kan wuu á.

⁶ Lire kurugo wuu yákilibil' à t̄en t̄erigii puni i, ali mà li ta wuu à cè na mà wuu yaha nte cyeeere e, wuu ná Kafoon̄i laag' à t̄on̄ wuye na. ⁷ Wuu nyε na u naa mε, ηka wuu à dá u na, maa naare u kuni i. ⁸ S̄en̄i na, wuu yákilibil' à s̄a t̄en, wuu la mú sí nyε si fwooro nte cyeeere e si s̄a nt̄en̄ Kafoon̄i yyére. ⁹ Lire l' à li ta, wuu à k̄are Kafoon̄i yyére yo, wuu nyε n̄ηke na yo, wuu maha wuye waha maa u nyii karigii pyi. ¹⁰ Naha kurugo ye wuu pun' à yaa wuu s̄a yyére Kirisita yyahe taan, u u shin maha shin s̄ara u t̄anna ná urufoo kapyiñkil' e n̄ηke na, katiigii bâra kapegigii na.

Kirisita à wuu ná Kile shw̄dh̄ñi yaa

¹¹ Lire kurugo wuu na fyáge Kafoon̄i na, maa Jwumpe Nintanmpe yu s̄upyir' á, bà pi si mpyi si nyε pu na mε. Kile à wuu karigii puni cè. Mii na s̄on̄ni na wuu kapyiñkii na nyε yii fun̄ñ' i mú. ¹² Wuu nyε na puru yu sí wuye cyéε yii na sahan̄ki mε, ηka wuu na pu yu si pyiñkanna kan yii á, bà yii si mpyi si n̄ñjirire ta wuu báarañi n̄mpyiñi kurugo mε. Lire pyiñkanni na, karigii cyi nyε na naa ke, mpii pi nyε na piye p̄ere ná cyire e maa n̄nyambaagii yaha ke, pire ká a yà yu yii na, yii sí tajwugo ta. ¹³ L'aha nta wuu fun̄ñyi nyε wuu á mε, kuru nyε tapege mε, wuu ná Kile shw̄dh̄l' e yire nyε. Li mú sí ká nta na wuu fun̄ñyi na nyε wuu á, yii kurugo lir' à pyi. ¹⁴ Yii li cè na bà Kirisita à wuu kyaa t̄aan uy' á mε, wuu na wuu karigii puni pyi kuru t̄ange kurugo. Wuu à dá li na na uru n̄ñkin̄i u à kw̄ s̄upyire puni cyaga, lir' à pyi mu à jwo ti pun' à kw̄. ¹⁵ U à kw̄ s̄upyire puni cyaga, bà li si mpyi mpii pi nyε sh̄i na ke, pire kà ha raa pi nyii karigii pyi sahan̄ki mε, ηka Kirisita u à kw̄ maa nyε pi kurugo ke, pi a pi karigii pyi pi a nt̄anni ná uru nyii wuuni i.

¹⁶ Lire kurugo numε, wuu saha nyε na s̄upa cw̄ore na nt̄anni ná s̄upyire s̄on̄ñ̄ñkanni i mε. T̄eni l'e, wuu mpyi a Kirisita c̄u mà t̄anna ná s̄upyire s̄on̄ñ̄ñkanni i. Nka numε, wuu saha nyε a u c̄u amuni mε. ¹⁷ Ngemu ká mpyi Kirisita wwoñεge e ke, urufoo maha mpyi sh̄in̄f̄on̄ñ̄. U maha toron̄kanni n̄ñjyeeni yaha, maa niv̄onn̄o lw̄. ¹⁸⁻¹⁹ Cyire karigii pun' à fwooro Kile e. U à wuu ná uye shw̄dh̄ñi yaa Kirisita cye kurugo, maa uru báarañi le wuu cye e na wuu a yi yu s̄upyir' á, na Kirisita cye kurugo Kile à u ná s̄upyire shw̄dh̄ñi yaa. U saha nyε a ti kapegigii wii kyaa mε. U à wuu tun na wuu a puru jwumpe yu s̄upyir' á.

²⁰ Lire e ke wuu maha yu Kirisita cyaga numε. Li nyε mu à jwo Kile yabiliñi u nyε na yu wuu cye kurugo. Kirisita m̄ge na, wuu na li caa yii á, yii yii ná Kile shw̄dh̄ñi yaha u jw̄. ²¹ Kirisita u nyε u nyε a kapii pyi mà n̄ya mε, Kile à uru pyi u à wuu kapegigii tugure lw̄, bà wuu si mpyi si nt̄i Kile yyahe taan Kirisita cye kurugo mε.

6

¹ Wuu ná Kile na nyε báarapyiñε. Lire kurugo wuu na li caa yii á, Kile à jw̄ yii na maa ndemu pyi yii á ke, yii àha lire yaha li pyi kañw̄ baa mε. ² Yii li cè na Kile à jwo:

«T̄eni l' à t̄aan mii á ke, lire e mii à mu n̄arege shw̄,
zhwoñi can̄ke, mii à mu t̄εgε*.»

Nyε mii c̄in̄mpyiibii, yii lógo, Kile nyii t̄eni li nyε numε, zhwoñi can̄ke ku nyε n̄ñjaa.

* 6:2 Ezayi 49.8

³ Wuu la nyε sî wurugo sùpyañi wà tufiig'á, wà u kwò a ñcèεge cyaga ta wuu báarañi na mε. ⁴ Lire e wuu maha li cyêre wuu kapyiĩnkii puni cye kurugo na wuu na nyε Kile báara pyii. Wuu maha kyaage ná kanhare ná yyefuge kwú wuye e. ⁵ Bwɔɔnre yo, kàsujyiini yo, mà sùpyire sòn a yaha wuu na yo, báarawayi yo, ñjɔmbaanji yo, ñjyĩmbaanji yo, wuu maha cyire puni kwú wuye e. ⁶ Wuu na báare ná zòvynre e, wuu à sèñi cè. Wuu lùun'à táan, wuu zòñ'à ñwɔ. Kile Munaani maha wuu tère, tàange sèe woge na nyε wuu e. ⁷ Wuu na sèñi jwumpe yu, Kile sífente na nyε wuu á. Wuu à ntiĩni pyi wuu kàshikwɔnyaayi, si wuu zàmpeenbii tùn, si wuye màra. ⁸ Pii maha wuu père, pii maha wuu fare, pii maha wuu mεpenge yĩri, pii maha wuu metange yĩri. Pii maha sònñi na wuu maha pire ñwɔ fáañi, mà li ta sèñi wuu maha yu. ⁹ Pi maha piye pyi mu à jwo pi nyε a wuu cè mε, mà li ta sùpyire pun'à wuu cè. Pi maha wuu wíi kwùu fiige, mà li ta wuu nyε nyii na. Pi maha wuu kyérege, ñka wuu nyε a kwù mε. ¹⁰ Pi maha sònñi na wuu yyah'à tanha, mà li ta wuu funntanga wuubii pi nyε tèrigii puni i. Pi maha wuu sònñi fòñafee, mà li ta wuu à shinnyahara pyi t'à pyi yaarafee. Pi maha sònñi na yaaga nyε wuu cye e mε, mà li ta yaayi puni nyε wuu wuyo.

¹¹ Kòrenti shiinbii, wuu à fíniñ'a jwo yii á. Wuu à yii kyaa táan wuy'á sèl'e. ¹² Wuu nyε a cyé si yii kyaa táan wuy'á mε, ñka yii à cyé si wuu kyaa táan yiy'á. ¹³ Nyε mii na yu ná yii e mu à jwo mii pyii. Yii wuu kyaa táan yiy'á, bà wuu à yii kyaa táan wuy'á mε.

Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii yii karigii pyiñkanni cè ná pire e

¹⁴ Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii ná pire nyε a yaa yii pyi pwoo mε. Katiigii ná kapegigii sí n-jà n-shà kununi i la? Bèenmpe ná numpini sí n-jà n-shà sijn cyan la? ¹⁵ Wwoñεεge ñkire ku nyε Kirisita ná Sitaanninji shwɔhɔl'e yε? Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i mε, wwoñεεge ñkire ku nyε pire ná Kile kuni ñaarafeebii shwɔhɔl'e yε? ¹⁶ Ngwòñi ñgire u nyε Kileñaarebage ná kacynmbage shwɔhɔl'e yε? Wuu pi nyε Kileni nyii wuñi bage, bà Kile à yi jwo na:

«Mii sí n-tèen pi shwɔhɔl'e,

si mpyi ná pi e.

Mii sí n-pyi pi Kileni,

pi sí n-pyi mii shiinbii†.

¹⁷ Lire kurugo Kafoonji Kile à jwo:

“Yii fwooro pi shwɔhɔl'e,

yii wâl'a láha pi na,

yii àha mbwòn yajwɔhɔge kà tufiige na mε.

Lire ká mpyi, mii sí ñεε yii na‡,

¹⁸ si mpyi yii Tuñi,

yii sí n-pyi mii pùnampyire ná mii pùceepyire.”

Kafoonji Kile Siñi Punifoo u à jwo amuni.»

7

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, ná Kile s'à cyire ñwɔmyahigii lwó wuu á, lire kurugo wuu wuu cyeere ná wuu zòmpyaagii fíniñ'a yige kajwɔhɔyi puni i, wuu wuye waha wuu raa si yyaha na fyinmpe karigil'e, wuu raa ñaare Kile yyahafyagare e.

Poli funntange ñunke

² Wuu na li caa yii á, yii ñεε wuu na. Wuu nyε a kapyimbaala pyi wà na mε, wuu nyε a wà wuu kèεge mε, wuu mú nyε a wà yaaga nàñwɔhɔrɔ mε. ³ Puru kajwuuni bà li nyε si yii cèεge mà de! Mii à fyànha a yi jwo yii á, na yii kyal'à táan wuu á sèl'e. Yafyin sì n-jà wuu láha wuye na diñyeni i mε, ali kwùñi mú sì n-jà mε. ⁴ Mii à sàa dá yii na, maa naye pèe ná

† 6:16 Levitiki 26.12; Zheremi 32.38; Ezekiyeli 37.27 ‡ 6:17 Ezayi 52.11

yii kani i sèl'e. Numε, mii yákiilinj'à tèn sèl'e. Wuu mée nyε yyefuge e ke, mii funnj'k'à táan sèl'e.

⁵ Sèenji na, mà lwó wuu à nɔ Masedoni kùluni i ke, wuu nyε a yyejinε ta mε. Yyefuge shinj' puni na nyε wuu na. Pi mpyi na yoge kwùun wuu na kàmpanjyi puni na, fyagare sí mpyi wuu e. ⁶ Nka Kile u maha cwònròmɔfeebii fònnji ke, uru u à wuu fònnjɔ Titi mpanji cye kurugo. ⁷ Nyε Titi mpanji kanni bà mε, nka yii kan'à u funjke njε njεnj'kanni ndemu na ke, lir'à wuu puni funjyi njε mú. U à yi jwo wuu á na mii seepenge na wá yii na, na kani li mpyi a pyi ke, na lir'à yii yyahayi tanha, na numε yii à mii kani cù ná yii cyeyi shuunniñi i. Lir'à là bâra mii funntange na.

⁸ Leterenji mii à tùugo yii á ke, u jwumpe mén'à yii yyahayi tanha ke, mii nyε a naye cêεε mε. Mii mpyi na nko si naye cêεε tèn i l'e li mpyinj' i, naha na ye mii à li cè na u mpyi a yii yyahayi tanha, nka lir'à pyi tère nimbilere funj'i kannna. ⁹ Lire e mii funntanga wu u nyε numε. Yii yyetanhare bà t'à mii funjke táan mε, nka l'à pyi kapuñɔ mà yii pyi yii à yii toronj'kanni kèenε ke, lire l'à mii funjke táan. Yii yyahay'à tanha mà tàanna ná Kile nyii wuuni i, lire e ke, nde wuu à pyi yii na ke, lire nyε a para mε. ¹⁰ Yii li cè na yyetanhare t'à sùpyanj' ta mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, tire maha u pyi u à u toronj'kanni kèenε maa shwɔ. Maye ncèεεε nyε lire e mε. Nka yyetanhare ntemu ká mpyi nge dijyεnj' woro ke, tire maha kwùnj' nɔ sùpyanj' na. ¹¹ Yyetanha kani l'à yii ta mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, lir'à nkèenji ngemu lènjε yii karigil'e numε ke, yii uru kàanmucya. Kani l'à pyi yii shwɔhɔl'e ke, yii à li lwó yiye e si wenkuro kwònj' lire na numε. Lire kanni bà mε, yii à li cyèe na yii saha nyε a nεε lire kapiini pyifoonji na yiye shwɔhɔl'e mε. Lire kan'à sàa yii lùuni yîrige. Yii mú à fyá sèl'e. Yii la mpyi a sù si núru mii nya, yii à yii pèεεε pyi maa lire kani pyifoonji tùn. Yii à li cyèe pyinj'kannigii puni na, na yii à yiye fíninj'a yige lire kani i. ¹² Lire e mii nyε a mpyi a lèterenji tùugo yii á, kapiini pyifoonji, lire nyε mε l'à pyi ngemu na ke, pire wá kurugo mε. Yii à wuu kani cù ná yii cyeyi shuunniñi i pyinj'kanni ndemu na Kile yyahe taan ke, mii mpyi a u tùugo yii á, yii puni si lire cè. ¹³ Lire l'à wuu funjyi pyi y'à njε.

Lire kanni bà mε, nka yii à Titi yákiilinj' tñε tñεnj'kanni ndemu na, ka u u yîri yii yyéε ná funntange nkemu i ke, lir'à wuu funjyi pyi y'à táan sèe sèl'e mú. ¹⁴ Mii à yii metanga yyere u á, yii mú nyε a mii sílege mε. Yaaga maha yaaga wuu à jwo yii á ke, yir'à pa nta sèe. Amuni, nje wuu à jwo Titi á yii kyaa na ke, yire mú à pa nta sèe. ¹⁵ Tèn i u à shà yii yyéε ke, yii à u njwɔmεeni cù, maa u cùmu lemε njwɔ pèente funjke e pyinj'kanni ndemu na ke, u funjɔ nyε à wwò lire na mε, lir'à là bâra u tàange na mà yyaha tí ná yii e. ¹⁶ Mii funntanga wu u nyε, naha na ye mii sí n-jà n-dá yii na karigii puni i.

8

Ntègenji Kòrenti dánafeebil'à pyi Zheruzalemu wuubil'á ke

¹ Mii cìnmppyiibii, Kile à njwɔ Masedoni kùluni dánafeebii na njwɔnj'kanni ndemu na ke, wuu sí lire yyaha jwo yii á. ² Pi à kyaala sèl'e, nka pi funjyi mpyi a táan sèl'e. Kuru funntange kurugo, ali mà li ta fòñɔfee pi à sù pi pi, Kile wuubii pi nyε Zheruzalemu kànhe e ke, pi à njkanji pyi sèl'e pir'á. ³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, pi à pi pèεεε pyi, pi bá à tòro pi pèεεε taan. Wá bà u à fànha cyán pi na mà dε! Pi à li lwó piye e. ⁴ Pi à sàa wuu njáare, na Kile wuubii pi nyε Zheruzalemu i ke, na wuu kuni kan pir'á, pire mú si pi tège. ⁵ Lire kanni bà pi à pyi mε, Kafoonji á pi à piye kan yyecyiige na, maa nta a piye kan wuu á mà tàanna ná Kile nyii wuuni i. Lire pi à pyi ke, lir'à tòro wuu sònnj'kanni taan. ⁶ Lire kurugo wuu à li cya Titi á u shà yii yyéε, báaranji njncenji njwɔ u à cù na yii wyérenji bínnini ke, u u sà uru fùnnjɔ. ⁷ Dániyanji i yo, Kile Jwumpe njwuñi i yo, ncèni i yo, mà karigii puni pyi ná sèl'e yo, mà wuu kyaa táan yiy'á sèl'e, bà wuu à yii kyaa táan wuy'á sèl'e mε, yii a sàa njwɔ cyire karigii puni i. Nyε bà yii à njwɔ cyire karigil'e mε, yii yiye waha yii i mpyi amuni nje wyérenji njkanji kàmpanjke na mú.

⁸ Fànha bà mii nyε na ηko si ηcyán yii na mà de! Pi sanmpil'à piye waha maa ndemu pyi ke, lire mii nyε na yu yii á, si yii tàange kàanmucya kampyi tàange sèe wogo ku nyε ku ki. ⁹ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita à ηwə yii na ηwəηkanni ndemu na ke, yii à lire cè. Pèente ná yaayi puni mpyi u á, ηka yii kurugo, u à cyé yire puni na, bà yii si mpyi si Kile yaayi nijcennyi ta mε.

¹⁰⁻¹¹ Nyε na tanyage mii sí n-jwo yii á. Yii à fyànha a uru wyérenji mbìnniηi kani sònη'a ta, maa li ηwə cū tanjyee. Lire e numε, mii na sònηi yii aha lire kani pyi mà nò li tεgeni na, lire sí n-pwórwò. Yii li pyi ná uru yákiliηi nijcenni i, ηgemu i yii à li ηwə cū ke, yii tàanna ná yii pèrege e. ¹² Sùpya la ká mpyi si kyaa pyi uye e Kile kurugo, lir'à táan Kile á. Nka u pèrege nyε ηkemu ke, kuru na Kile maha ηcáa. Nke ku nyε ku nyε u á mε, Kile si kuru cya u á mε.

¹³ Mii nyε a jwo na yii pi sanmpii wuuni ηjaanji tég'a yii wuuni kèεge mε, ηka mii la nyε sùpyire puni si ntàanna. ¹⁴ Sí na nyε yii na nijjaa, lire e ke, mpii pi nyε sí baa ke, yii pire tège. Sí ká mpa mpyi pire na canηka mà yii ta sí baa, pire sí n-jà yii tège. Lire ká mpyi, yii puni sí n-tàanna, ¹⁵ bà y'à séme Kile Jwumpe Semenji i mε, na:

«ηgemu u à yalyire nijyahara kuu ke, uru woore paanga nyε a kwôro mε; ηgemu u à nimpigere kuu ke, uru woore mú nyε a u kùuηə mε*.»

¹⁶ Wuu à fwù kan Kile á, u à Titi pyi u à yii kani cū ná u cyeyi shuunniηi i wuu fige. ¹⁷ Wuu à li cya u á, u sà fwooro yii na, ka u u ηεε, ηka lire mpyi a u ta u à li lwó uye e mà kwò, nahaha na ye li mpyi a sàa táan u e. ¹⁸ U ná wuu cìmpworonaji wà wuu sí n-tun yii yyére. Dánafeebii kurujyi puni na uru cìmpworonaji kère Jwumpe Nintanmpe ηjwuηi kurugo. ¹⁹ Mà bàra lire na, dánafeebii kurujy'à u le ná wuu e wuu kùsheηεε lire wyére binnini na. Wuu na uru báaranji nijcenni pyi Kafoonji pèente kurugo, si li cyêe na wuu la na nyε si wuu cìmpyiibii tège.

²⁰ Wuu à kuru wyérenyahage karigii cwəənrə amuni, bà li si mpyi wà kà ηkwò cwò cyaga ta wuu báaranji na mε. ²¹ Wuu la nyε s'a wuu karigii pyi ntìni i Kafoonji yyahe taan kanna mε, ηka sùpyire yyahe taan mú.

²² Wuu sí wuu cìmpworonaji waberε bàra pi na si ntun yii á. Wuu à uru ηge kàanmucya kariij nyahagil'e, mà li nyε na u à uye kan Kile báaranj'á. U bá à là bàra u uye kanηkanni na báaranj'á numε, nahaha na ye u à dá yii na sèl'e. ²³ Titi wi ke, uru na nyε mii wwoηεε ná mii báarapyiηεε. Wuu na báare yii á. Dánafeebii kurujyi y'à wuu cìmpyiibii mpii shuunniηi tun. Pi na báaranji pyi Kirisita mεge mpèenji kurugo. ²⁴ Lire kurugo yii li cyêe pi na na pi kyal'à táan yii á, dánafeebii kurujyi y'à pi tun ke, yire si ηcè na wuu nyε na yii kère tawage e mε.

9

¹ Nyε wyérenji yii nyε na bínnini si ntège Zheruzalemu shiinbii tège ke, ηùηə saha nyε mii i yà jwo yii á uru kyaa na mε. ² Naha na ye funηcennηke ku nyε yii á uru báaranji mεε na ke, mii à ku cè. Mii à yii metanga yyere kuru kyaa na Masedoni dánafeebii shwəhəl'e. Mii à yi jwo pi á na mà lwó fo tanjyee na, Akayi kùluni dánafeebil'à bégele si Kile wuubii tège Zheruzalemu i. Kuru funηcennηke ku nyε yii á ke, kur'à maban le pi shinnyahar'e pi à ntègenji pyi sèl'e.

³ Lire ná li wuuni mú i, mii sí mpii cìmpyiibii tun yii yyére, ηkèenji nimbwoηi yii à ta ηge wyérenji kyaa na ke, uru kà mpyi laaga baa mε, pi i sà yii ta yii à bégele bà mii mpyi a yi jwo mε. ⁴ Ná lire bà mε, Masedoni dánafeebii pii ká shà ná mii i, mà sà li ta yii nyε a bégele mε, ku sí n-pyi silege wuu á, ηka yii wuuni cye sí n-tòro. ⁵ Lire e mii à li nyε na mii à yaa mii i mpii cìmpyiibii náare, pi raa wá na yyaha na yii yyére, wyérenji ηwəmεeni yii à lwó ke, pi i sà uru karigii cwəənrə mà jwo mii u nò wani ke. Lire sí li cyêe na yii à u kan ná funηə niηkin i, mà ta fànha nyε a cyán yii na mε.

* 8:15 Ekizodi 16.18

⁶ Yii li cè na mu aha sùmashi nimpyigere nûgo, sùma nimpyigere mu maha ñkwòn. Mu sí kà ninyahawa nûgo, mu maha ninyahawa kwòn. ⁷ Pèrege shin maha shin à lwó uye funn'i si ñkan ke, urufoo u kuru kan. U li pyi ná funntange e, l'aha mpyi mu à jwo fànha kyaa mε, ñaha na ye shinji u à ñkannji pyi ná funntange e ke, uru kyaa li maha ntáan Kile á. ⁸ Síñi na ñye Kile á si kacennkii shiñi puni pyi yii á, bà yii si mpyi s'a yii màkwuñwóyaayi puni taa tèrigii puni i fo si shinnyahara tège tegennkannigii ninyahagii na, ⁹ bà y'à séme Kile Jwumpe Semεñi i sùpyañi ñncennji kyaa na mε na:

«U maha fòñfeebii kaan sèl'e,
u cènmpe ñye a sù na ñkwùu mε*.»

¹⁰ Kile u maha sùmashinji kaan faapyin'á, maa yalyire kaan u á ke, uru sí yii cyeyaayi ñyaha mú, bà pi sanmpii si mpyi s'a yaaya ninyahaya taa yii á mε. ¹¹ Yii sí yaayi shiñi puni ta, bà yii si mpyi s'a pi sanmpii kaan sèl'e tèrigii puni i mε. Lire ká mpyi, wyérenji yii sí n-kan wuu sà ñkan ke, shinnyahara sí fwù kan Kile á uru kyaa na. ¹² Uru wyérenji yii sí n-bínni ke, uru sí Kile wuubii wuuni ñwó Zheruzalému kànhe e. Lire kanni bà mε, li sí n-pyi kañuñ pi si fwù kan Kile á sèl'e. ¹³ Pi aha uru ntègenji ta, pi sí Kile kèe, ñaha na ye pi sí li cè na Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Kirisita e ke, na yii à dá puru na, maa pu kurigii ñaare, maa yii cyeyaayi táali sèl'e ná pi e, mà bàra sùpyire sannte na. ¹⁴ Ñwòñkanni na Kile à sàa ñwó yii na ke, lire kurugo pi sí raa Kile ñáare yii á, si yii kyaa táan piy'á sèl'e.

¹⁵ Ñye mii cìmpyiibii, Kile à yabwòhe ñkemu kan wuu á mana, ná sùpya sù n-jà yi yyaha jwo mε, wuu u pèe kuru kurugo.

10

Poli à uye tànga jwo u tùnture báarañi i

¹ Mii cìmpyiibii, pìl'à jwo na mii Poli ká mpyi yii shwòhòl'e, mii maha mpyi fyagarafoo, ñka mii aha mpyi latònge e, mii maha mpyi nò. Mii na li caa yii á Kirisita ñumpinje ná u cènmpe kurugo, ² mii aha nò wani yii yyé, mii la ñye sù sà jwuñgama jwo yii na mε. Ñka mpìi pi ñye na ñko na wuu na wuu karigii pyi mà tàanna ná sùpyire sòññòñkanni i ke, mii kòni sí n-sà jwuñgama jwo pire na. ³ Sèe wi, wuu puni na ñye sùpyii, ñka kàshige wuu ñye na ñkwùun ke, wuu ñye na ku kwùun mà tàanna ná sùpyire sòññòñkanni i mε. ⁴ Ñaha na ye wuu kàshikwònyaayi ñye a yíri sùpyire yyé mε, Kile yabilinji fanhanyahaga yaaya yi. Wuu maha Sitaanninji fànhe kèege ná y'e, ñaha na ye wuu maha sùpyire sòññòre laaga baa woore shi tò. ⁵ Yampeente jwumpe pu maha sùpyire sige ti si Kile cè mε, wuu maha ñεε puru pà tufige na mε. Wuu maha sùpyire sòññòre puni kèenji, bà ti si mpyi si ñεε Kirisita na mε. ⁶ Yii aha u ñwómεeni cù karigii puni i tèn ndemu i ke, mpìi pi sí n-cyé u na ke, wuu sí pire tùn.

⁷ Yii maha karigii cwòre cyi ñyañkanni na, mà ta yii ñye a cyi ñwòhe cè mε. Yii wà ká nta u à dá li na na uru na ñye Kirisita wu, urufoo u li cè na bà uru ñye Kirisita wu mε, amuni wuu mú ñye. ⁸ Fànhe Kafoonji à kan wuu á ke, mii mée ká nta mii i ñko si naye pèe si ntòro ná kuru kani i, kuru silege ñye mii na mε. Kuru fàn'h'à kan wuu á, si yii tège yii a sù yyaha na Kile kuni i, ku ñye a kan wuu á si yii wuuni kèege mε. ⁹ Yii àha raa sòññi na mii à na letëribii tùugo yii á si yii pyi yii fyá mε. ¹⁰ Ñaha na ye pìl'à jwo na mii letëribii jwumpe fàn'h'à ñyaha maa súuli, ñka na mii aha mpyi yii shwòhòl'e, mii fànhe maha ñcyé, mii jìn'à jwuntarama jwo mε. ¹¹ Pirefee pi li cè, bà wuu à yi jwo wuu letëribil'e mε, wuu aha nò wani, amuni wuu sí li pyi.

¹² Mpìi pi maha piye kère ke, taha yii na sòññi na wuu ñye pire fiige? Wuu sù ñεε wuye tàanna ná pi e mε! Pi maha piye tàanni ná piye e, maa piye wíi. Lir'à li cyèe na pi ñye a cyiige mε. ¹³ Wuu pi ke, wuu ñye na wuye dùruge na ntùuli wuu pèrege taan mε. Báarañi Kile à le wuu cye e, ná yii mú na ñye u e ke, ur'à láha cyage ñkemu i ke, wani wuu maha

* 9:9 Zaburu 112.9

wuye dùrug'à láha. ¹⁴Wuu pi à pyi shincyibii mà Jwumpe Nintanmpe jwo yii á Kirisita kyaa na. Lire e ke wuu à nò wani yii yyére ke, wuu saha nyé a tòro wuu tégèni taan mé. ¹⁵Lire e wuu nyé a tòro wuu báaraŋi tégèni taan, mà sà pi sanmpii wuŋi lwó, si wuye pèe ná ur'e mé. Yii dániyaŋi ká mpa mpêe, wuu na sônŋi wuu báaraŋi sí n-shà yyaha na yii yyére, si ntàanna ná Kile u tégèni niŋcyeeni i. ¹⁶Lire ká mpyi, kìrigii cyi nyé yii kàntugo ke, wuu sí n-jà Jwumpe Nintanmpe caala si nò cyire e, mà ta wuu nyé a wuye pèe ná piiberii báara nimpyi i mé.

¹⁷Y'à séme Kile Jwumpe Semèŋi i na: «Ŋgemu la ká mpyi si pèene taha yaaga na ke, urufoo u ti taha Kafoonji Kile na*.» ¹⁸Yii li cè, sùpyaŋi u nyé na uye metanga yu ke, Kafoonji Kile si nyé urufoo na mé, u yabilihji na ŋgemu metanga yu ke, uru na u maha nyé.

11

Poli ná tūntunmpii kafinivinibii kani

¹Ei! Mii cìmpyiibii, kampyi yii mpyi na sí nyé mii sìncompe kwú yiye e tère nimbilere e, lire mpyi na sí n-táan mii i. Nyé yii pu kwú yiye e. ²Yii tàange na nyé mii i fo mà pyi yiŋcyége, lire s'à fwooro Kile e, naha na ye li na nyé mu à jwo mii à yii cù nò niŋkin mé na, uru u nyé Kirisita. Mii la nyé si yii kan u á pùcepyinocembaala fiige. ³Ŋka mii na fyáge yii yákilibii ká ŋkwò ŋkêenŋe, pwəŋkanni na yii à yiye pwə Kirisita na ke, yii i lire yaha, bà wwòŋ'à cwòore tég'a Awa nwə fáanŋa a wurugo mé. ⁴Naha na ye mii à li nya na wà ká mpa yabere jwo yii á Yesu kyaa na njemu yi nyé yi ná wuu wuyi nyé niŋkin mé, yii maha nyé yire na. Wà mú ká múnaani labere kyaa jwo yii á ndemu li nyé li ná yii zòmpyaagii funŋə wuuni nyé niŋkin mé, lire nyé mé mà jwumpe nintanmpe pabere jwo yii á, mpemu pu nyé pu ná wuu wumpe nyé niŋkin mé, yii maha ntíl'a dá puru na, ⁵mà li ta, pire yii nyé na sônŋi tūntunmii, maa sônŋi megèfee pi ke, mii á pi nyé a pwórə mii na cyaga maha cyag'e mé. ⁶Ali mii méé ká mpyi mii nyé a jwumpe cè sèl'e mé, nde li nyé jicèŋi kuni ke, mii à là cè lire e. Wuu à lire cyèe yii na pyiŋkannigii puni ná karigii puni i.

⁷Mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á mana, mii nyé a yafyin cya yii á mé. Lir'à li cyèe na mii à naye tîrige maa yii dùrugo. Lire na nyé kapyimbaala la? ⁸Mii à nyé dánafeebii kurunyi yà cyeyaaya na, maa nyé pi i mii sàra, bà mii si mpyi si jà raa báare yii á mé. ⁹Tèni i mii mpyi yii yyére ke, mii cyége mpyi a kùŋə, ŋka mii nyé a nèn'a naye tíŋe yii wà na mé. Yaayi kani li mpyi mii na ke, cìmpyiibii pi à yíri Masedoni kùluni i ke, pir'à pa yire kan mii á. Mii nyé a sàa nyé mà na tugure tège yii wà ŋuŋ'i mé, mii mú si ti tège yii wà ŋuŋ'i mé. ¹⁰Lir'à pyi kaŋuŋə mà mii nùŋke yîrige. Akayi kùluni puni i, sùpya sí n-jà lire wwû mii i mé. Mii na puru yu mà taha Kirisita sèenji na, uru sèenji u nyé mii zòmbilini i. ¹¹Mii à jwo na mii nyé a nèn'a na tugure tège yii ŋuŋ'i mé, lir'à li cyèe na yii kyal'à pèn mii á la? Kile à li cè na yii kyal'à táan mii á.

¹²Nyé mii sí raa na báaraŋi pyi bà mii à tée na u pyi mé, bà li si mpyi, tūntunmpii pi nyé na piye pèe na pire na nyé wuu fiige ke, pire kà n-jà raa piye tàanni ná wuu e mé.

¹³Tūntunmii kafinivinimii pi. Pi maha sùpyire wuruge, maa piye pyi mu à jwo Kirisita tūntunmii. ¹⁴Li nyé a sàa pàa wuu e mé, naha na ye Sitaanniŋi yabilihji maha uye pyi bèenmpe mèlèke fiige. ¹⁵Lire e ke l'àha yii pàa si Sitaanniŋi báarapyiibii nya pi à piye pyi báarapyii sèe wuu fiige mé. Yii li cè na Kile sí n-pa pi puni sàra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e.

¹⁶Mii sí yi taha yii á, wà tu fiige kà n-si raa sônŋi na sìcyere ti nyé mii i mé. Ŋka yii méé ká nta yii sônŋi na mii na nyé sìcyerefoo, yii nyé na sìcyere na tère nimbilere funŋ'i, bà mii si mpyi si naye pèe mé. ¹⁷Mpe mii sí n-jwo numé ke, Kafoonji bà u à puru jwo a kan mii á mé. Mii sí n-jwo sìcyerefoo fiige. ¹⁸Ná shinŋyahara s'à tiye pèe mà tàanna ná sùpyire pyiŋkanni i, mii mú sí naye pèe, ¹⁹naha na ye yii maha sìcyerefeebii karigii kwú yiye e jwuŋyahama baa, mà li ta yii na sônŋi na yii na nyé yákilifee. ²⁰Tire sùpyire ti maha yii cù

* 10:17 Zheremi 9.23

bilii fiige, maa yii cyeyaayi lyî, maa yii nànwòhòre, maa piye pèe yii na, maa yii bwùun yii yyahayi i ke, yii maha tire karigii kwú yiye e. ²¹Wuu nyε a nɛn'a lire fiige pyi mε, lire na yii nyε na wuu sònɔji fànha baa shiin la? Tá kur'à yaa ku pyi wuu á silege?

Mii sí n-jwo mu à jwo sicyerefoo. Pi sanmpii maha piye pèe ná ndemu i ke, mii mú sí n-jà naye pèe ná lire e. ²²Pi aha jwo na pire na nyε Eburu shiin, mii mú na nyε uru wà. Pi aha jwo na pire na nyε Izirayeli shiin, mii mú na nyε uru wà. Pi aha jwo na pire na nyε Ibirayima túluge shiin, mii mú na nyε uru wà. ²³Pi aha jwo na pire na nyε Kirisita báarapyii, mii na nyε Kirisita báarapyi mà tòro pi taan. Mii na yu nùmbwuyirilifoo fiige. Mii à báaraɔji pyi mà tòro pi taan, mii kàsuni jyìgil'à nyaha pi wogigii na, mii bwòonre nizhwòor'à sàa nyaha. Mii múnaan'à pyi kwùni jwòge e tooyi njemu i ke, yir'à nyaha pi wuyi na. ²⁴Yahutuubii pìl'à mii bwòn fo tooyo kanjuro, tòogò maha tòogò tiripaanni jèε benjaaga ná ke ná baacyεere pi à le mii i. ²⁵Ɔròmu fànhafeebil'à mii bwòn tooyo taanre ná kàbil'e. Tòoge k'e, sùpyir'à mii wà si mbò ná kafaayi i. Bakwòog'à kèεge ná mii i tooyo taanre suumpe lwòhe jwòge e. ²⁶Mii à kùshegii ninyahagii pyi, cyire tooy'e, mii múnaani mpyi kwùni jwòge e mu à jwo: lwòhe tajyilige e ná nàɔkaabii cye e ná mii shini sùpyiibii ná supyishini sanni wuubii cye e. Kànhe e yo, sige e yo, suumpe lwòhe jwòge e yo, mii cìmpyiibii pi à piye pyi dánafee mà ta dánafee bà mε, pire cye e yo, mii múnaani mpyi kwùni jwòge e. ²⁷Mii à báaraɔji pyi sèl'e, maa kanhare kwú naye e. Mii à numpiliye ninyahaya pyi mii nyε a ɔò mε. Mii à katege ná byage shwò. Tèrii ninyahagil'e, mii maha njyì ta mε. Mii à wyeere shwò, vàanya mpyi mii á mε. ²⁸Mà bàra yire puni na, canja maha canja mii funj'k'à pɛn ná dánafeebii kurunji puni i. ²⁹Wà fànha ká nta k'à cyéε, mii woge mú à cyéε. Wà ká kapii pyi, lire maha waha mii na sèl'e.

³⁰Kampyi mii à yaa mii i naye pèe, mii sí naye pèe na fànhanjcyereere kurugo. ³¹Kile u nyε Kafoonji Yesu Kirisita Tunji ke, ur'à li cè na mii nyε a finε mε. Uru u à yaa ná pèente e tèrigii puni i fo tèkwombaa. ³²Mà mii yaha Damasi kànhe e, fànhafoonji u mpyi na saanni Aretasi karigii cwòonre kuru kànhe e ke, uru mpyi a pìi yaha pi a tajyijwòyi kàanmucaa, bà pi si mpyi si mii ta jwò mε. ³³Nka dánafeebil'à mii le shàhal'e mà yige njkunɔke wyige e, kànhe kàntugo. Lire l'à pyi mii shwonjkanii.

12

Karigii Kile à cyêe Poli na ke

¹Fo mii i naye pèe, ali mà li ta kanjwò nyε lire na mε. Lire e ke karigii Kafoonji à cyêe mii na, maa jwòni ngemu kan mii á ke, mii sí yà jwo yire e numε. ²Mii à nàni wà cè*, ngemu u à dá Kirisita na ke, Kile à u lwò a kàre ninyinji tanrewunji i†, li yyee ke ná sicyere u nyε nge. Lir'à pyi mà uru nàni ta ná u cyeere e yo, l'à pyi mà u ta u cyeere baa yo, mii nyε a cè mε, Kile kanni u à yire cè. ³Mii kòn'à cè na uru nàni shà Arijinani i maa mpa. Lir'à pyi mà u ta ná u cyeere e yo, l'à pyi mà u ta u cyeere baa yo, mii nyε a cè mε, Kile kanni u à yire cè. ⁴U à shà Arijinani i maa jwumpe mpemu lógo ke, puru yyaha si n-jà n-jwo mε, sùpya bà nyε a yaa u a puru jwumpe yu u jwòge e mε. ⁵Nyε mii sí n-jà naye pèe si li cyêe na mii u nyε uru nàni, nka mii si lire pyi mε. Mii aha a si naye pèe, karigii cyi nyε na mii fànhe jwòni cyêe ke, cyire kanni kàmpañke na mii sí naye pèe. ⁶Mii la méε ká mpyi si naye pèe, tire nyε sicyere mε, naha na yε sèenji mii sí n-jwo. Nka mii si lire pyi mε, naha na yε mii na ndemu pyi, maa njemu yu ke, mii la na nyε sùpyire ti mii cú a tàanna ná yire e kanna. ⁷Mii la nyε sùpyire ti pèene taha mii na, mà li jwòke pyi na mii à kakyanhala karii nya mε.

* **12:2** Poli ká jwo na ur'à Kirisita cyelempanyi wà cè, uye kyaa na u nyε. † **12:2** Ninyinji tanrewunji u nyε ninyinji tɛgeni. Mà tàanna ná Yahutuubii sònɔnjkanii i, kuru cyage e Kile à tɛen, pi maha ku pyi Arijinani mú.

Lire e Kile à yyefuge kà tège mii ɲuŋ'i, bà ɲguro maha sùpya súuli u cyeere e mε. Li ɲye mu à jwo Sitaanniŋi tũntunŋi wà u à yyefuge yaha mii na, bà li si mpyi, mii àha naye pèe mε. ⁸ Mii à Kafooni ɲáare tooyo taanre, u kuru yyefuge láha na na, ɲka u ɲye a ɲεe mε, ⁹ maa mii ɲwɔ shwɔ na ur'à cènmpε mpemu pyi mii á ke, na puru sí mii ta, ɲaha na ye tēni i sùpyaŋi fānh'à cyére ke, lire tēni i uru fānhe maha kuye yal'a cyêe. Lire kurugo li maha ntáan mii á mà naye dùrugo na fānhaŋcyεεre tēni i, bà Kirisita fānhe si mpyi si tatεεngε wwû mii i mε. ¹⁰ Lire e mii fānhe ká ɲcyére, lire ɲye mε pi aha mii cyahala, lire ɲye mε mà kawaa pyi mii na, lire ɲye mε mà mii kyéregε, lire ɲye mε mà nāvunŋɔ kyaa pyi mii na Kirisita kurugo, li maha ntáan mii i, ɲaha na ye lire tēni i Kirisita maha u fānhe le mii i.

Kɔrenti shiinbii kan'à Poli funŋɔ pɛn

¹¹ Tēni i mii mpyi a naye pèe ke, mii mpyi na yu sicyerefoo fiige, ɲka yii pi à mii pyi mii à li pyi. Yii pi mpyi a yaa yii a mii mεtange yu, ɲaha na ye li mée ká nta na mii ɲye yaaga mε, pire tũntunmpii yii ɲye na sōnŋi shinbwoo ke, pi ɲye a pwórɔ mii na yafyin kàmpanŋa na mε. ¹² Karigii cyi à li cyêe na mii na ɲye Yesu tũntunŋɔ ke, mii mpyi a naye waha maa cyire pyi yii shwɔhɔl'e. Yii à Kile sífente fyèŋi ná kabwɔhigii ná kakyanhala kariii ɲiɲyahagii ɲya mii cye kurugo. ¹³ Mii ɲye a na tugure yaha yii ɲuŋ'i mε, lire kanni baare e, ɲaha mii à pyi dánafeebii kuruyi sanŋy'á ná mii ɲye a li fiige pyi yii á mà ye? Yii tanga ku ɲye mii na, yii yáfa na na.

¹⁴ Yii wíi, na tontanrewog'á mii ɲye na sì wani yii yyére, ɲka mii mée sì na tugure yaha yii ɲuŋ'i mε, ɲaha na ye yii cyeyaayi kurugo bà mii ɲye mε, yii yabilimpaii kurugo mii ɲye. Pyibilere ɲye na wyére caa na li sifeebii ɲwɔ caa mε, ɲka sifeebii pi maha wyéreni caa na pyibileni ɲwɔ caa. ¹⁵ Mii wi ke, mii sí ɲεε na cyeyaayi puni kan yii kurugo ná funntange e, si naye kan ntaha yi na mú. ɲye mii aha yii kyaa táan nay'á amuni, lire li sí yii pyi na yii àha mii kyaa táan yiy'á sahanŋi mà?

¹⁶ Yii à li cè na mii ɲye a naye tíŋe wà tufiige na mε, ɲka yii pìi saha na ɲko na mii à cyìge dε, na mii à yii wyéreni wà lýi sɲncyiimpe e. ¹⁷ Lire e ke mpaii mii à tun yii á ke, pire wà à yii yaaga nàɲwɔhɔr'a pa ɲkan mii á la? ¹⁸ Mii à li cya Titi‡ á, u shà yii yyére ná wuu cìmpworonaŋi i. Taha Titi à yii wyére nàɲwɔhɔrɔ la? Taha mii ná Titi sònŋɔŋkanni wá ɲiŋkin karigil'e mε? Taha wuu ɲaaraŋkanni wá ɲiŋkin mε?

¹⁹ Mà lwó tēmōni i, yii na sōnŋi na tanga wuu ɲye na ɲcaa yii á, lire sí bà mε. Wuu maha yu Kile yyahe taan, Kirisita wwoɲεεge e. Wuu ntāannamacinmpyibii, yaaga maha yaaga wuu à jwo ke, wuu à yire puni jwo, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i mε. ²⁰ Mii na fyáge si zhà yii yyére, mii àha ɲkwò sà yii ta yii à pyiŋkanni labere lwó ndemu li ɲye li ɲye a táan mii á mε. Lire baare e nde mii sí n-pyi ke, lire mú sì n-táan yii á mε. Lire ɲwɔhe ku ɲye, mii na fyáge, mii àha ɲkwò zà mbēmbaanŋi ná yɲncyεge ná lùyirini ná ɲyipεenni ná jwoore ná mεkegeεre ná yàmpeente ná ɲyàhaŋgurugunŋi ta yii shwɔhɔl'e mε. ²¹ Mii na fyáge, mii aha shà yii yyére, Kile kà ɲkwò mii sílege yii á sahanŋi mε. Mii na fyáge, sùpyire t'à kapegigii pyi, maa mpyi ti ɲye a láha ti katupwɔhɔyi ná ti jacwɔɔre ná ti sílege baa karigii na mε, mii àha ɲkwò mεε sú tire kurugo mε.

13

Yεreyi nizanyyi

¹ Mii tontanrawoge ku sí n-pyi ɲke yii yyére. Wuu sí n-sà kapegigii pyifeebii sàra si ntāanna ná pi kapyiŋkil'e, bà y'à jwo Kile Jwumpe Semɛŋi i na: «Shiin shuunni taanre ká kani ndemu ɲya tapyige e ke, lire kani sí n-cwɔɔnrɔ si ntāanna ná pire ɲiɲjwuyi i*.» ² Mii tozhɔnwoge yii yyére, mpaii pi mpyi a kapegigii pyi ke, mii mpyi a pire puni yeε, mà bàra sùpyire sannte na. Numε, mà mii laage yaha k'à tɔɔn yii na, mii sí yi jwo yii á sahanŋi, mii

‡ 12:18 Poli mpyi a jwo uru cìmpworonaŋi kyaa na mà kwò (8.22). * 13:1 Duterεnɔmu 19.15

aha sà mpiimu ta pi i kapegigii pyi sahan̄ki ke, mii s̄i ku táan p̄irefee na m̄ε. ³ Ná yii s'á jwo na yii la nȳε si nc̄è na Kirisita u à u jwumpe le mii nw̄age e, yii sí li c̄è. Kirisita f̄anhe nȳε a cȳéε yii karigil'e m̄ε, u maha u sífente cȳéε yii na. ⁴ S̄èe wi, t̄eni i pi mpyi na u kwòre cige na ke, u mpyi a uye pyi f̄anha baa yaaga, n̄ka u à n̄è a f̄woro kwùñi i Kile sífente cye kurugo. Wuu f̄anh'á cȳéε, bà Kirisita woge mpyi a cȳéε m̄ε. N̄ka wuu aha n̄úr'a shà yii yyéε, yii sí li nȳa wuu karigii pyin̄kanni i, na Kile maha f̄anhe kaan wuu á, bà u à ku kan Kirisita á m̄ε.

⁵ Yii yiye k̄aanmucya s̄èe s̄èl'e kampyi s̄èñi na yii na n̄aare Kile kuni i. Yii nȳε a li c̄è yiye e na Yesu Kirisita na nȳε yii e mà? U aha nta u nȳε yii e m̄ε, lir'á li cȳéε na yii à kùuñ'a cwo Kile kuni i. ⁶ N̄ka mii na s̄on̄ñi yii sí li c̄è yiye e na wuu nȳε a kùuñ'a cwo Kile kuni i m̄ε.

⁷ Wuu na Kile n̄áare, yii àha n̄kwò kapii pyi m̄ε. Li kapyiini n̄ùñke bà ku nȳε si li cȳéε yii na na wuu na j̄in'a kyaa pyi m̄ε, n̄ka li kapyiini n̄ùñke ku nȳε si yii nȳa kac̄enne tapyige e. Yii a kac̄enn̄ii pyi, ali lire m̄éε ká nta li sí li cȳéε na wuu à wurugo, lire nȳε tapege m̄ε. ⁸ Wuu s̄i n-jà Kile s̄èñi fȳinn̄e m̄ε, nde kanni wuu sí n-jà n-pyi ke, lire li nȳε mà u pyi u a s̄i yyaha na. ⁹ Wuu f̄anhe m̄éε ká nta k'á cȳéε, ka yii woge si mp̄éε, lire na nȳε wuu á funntanga. Wuu Kile n̄arege ku nȳε, yii nd̄ire le Kile kuni i.

¹⁰ Mà mii laage yaha k'á t̄oon yii na, mii na n̄ge let̄ereñi s̄ém̄eni si n̄kan yii á, bà li si mpyi, mii aha n̄o yii yyéε, mii àha zà yafyin cw̄on̄r̄o ná fahan'i si ntàanna ná Kafoon̄i f̄anhe nin̄kange e mii á m̄ε. U à kuru f̄anhe kan mii á, si yii t̄ège yii a s̄i yyaha na Kile kuni i. Ku nȳε a kan si yii n̄ùño kyán Kile kuni na m̄ε.

Jwumpe nizanmpe

¹¹ Nȳε num̄ε, mii c̄inmpyiibii, yii pyi funntange e. Nde li sí yii pyi yii nd̄ire le Kile kuni i ke, yii a lire pyi. Yii a màban leni yiye e. Yii yii s̄on̄ñore pyi nin̄kin, yii i yyen̄in̄ke yaha ku pyi yii ná yiye shw̄oh̄l'e. Lire ká mpyi, Kilen̄i u maha tàange ná yyen̄in̄ke kaan ke, uru sí n-pyi ná yii e. ¹² Yii a c̄inmpworogo fwùñi kaan yiy'á ná fun̄nc̄enn̄i i. Kile wuubii pi nȳε naha ke, p̄ire pun'á yii sh̄éεε. ¹³ Wuu Kafoon̄i Yesu Kirisita u nw̄o yii na, tàange ku nȳε Kile e ke, kuru ku pyi yii ná yiye shw̄oh̄l'e, yii i mpyi Kile Munaani ww̄on̄εεge e.

Λετερεινι Poli à tun Galati kùluni dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè λετερεινι funḡo jwumpe e ke

Kìni mege pi maha mpyi Turiki numε ke, Galati shiinbii mpyi a tèn lire kìni i cyage k'e. Poli à tooyo shuunni pyi pi yyére na Jwumpe Nintanmpe yu, puru njwunḡi tooy'e pìi mpyi a dá Yesu na. Nyε Poli Kile jwumpe jwunḡkwooni kàntugo Galati shiinbil'á, Yahutuubii pìi mpyi a shà maa pi pyi na Yesu Kirisita dániyaḡi kanni s̀i n-jà s̀upya shwḡ u kapegigii na mε, fo mu aha a Yahutuubii làdaabii kurigii jaare mú. Lire e pi mpyi na yu na fànha ku jyε ku ki dánafeebii puni pi kwòḡn mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e.

Poli à jwo na mu à pyi Yahutu yo, mu jyε a pyi Yahutu mà yo, s̀upyire puni sí n-shwḡ Yesu Jwumpe Nintanmpe mpemu kurugo ke, na tire s̀upyire kàlan'á kàntugo wà puru jwump'á. Poli à lógo na Galati dánafeebii wá na ḡko raa kàntugo wàa Kile kun'á, si ntaha pire kafinivinibii njwḡh'i ke, ka u u ḡge λετερεινι sém'a t̀uugo pi á, maa pi yeε, bà pi si mpyi si ḡkúu Jwumpe Nintanmpe na, si ḡkwòro Kile kuni i mε. Yeεyi Poli à kan pi á ke, yire yi jyε njε.

U à li cyêe pi na na ur'à uye kan Kile á, na Kafoonḡi Yesu u à uru tun uru u a Jwumpe Nintanmpe yu. U à li cyêe pi na mú, na uru ná Zheruzalemu dánafeebii kurunḡk'á bín'a tèn, dánafeebii pi jyε pi jyε Yahutuu mε, maa jwo pire kyaa na. Nde na pir'à bê ke lire li jyε nde: pire dánafeebii jyε a yaa pi pyi Yahutuubii saliyaḡi njwḡh'i mε (1--2).

U à uye tígile Kile Jwumpe Semεḡi na, maa yi yyaha jwo pi á na Yahutuubii saliyaḡi kuni jaaraḡi i bà zhwoḡi jyε na ntaa mε; ḡka mu aha dá Yesu Kirisita na, lire kanni li sí n-jà s̀upya shwḡ (3--4).

Λετερεινι takwḡore e, u à yi jwo a waha pi á na pi piye yaha Kile Munaani l'a ḡkêenḡi, jaaha kurugo ye lire li maha s̀upyaḡi yige Musa Saliyaḡi tugure njwḡh'i, maa fànhe kan u á, u u kacεḡḡkii shinḡi puni pyi. Kacεḡḡkii puni yyaha yyére wuuni sí li jyε tàange (5--6).

Poli à fẁu kan Galati dánafeebii kurunḡy'á

¹ Mii Poli u jyε Yesu Kirisita t̀unntunḡo ke, mii u à ḡge λετερεινι t̀uugo yii á. Mii u pyi Yesu Kirisita t̀unntunḡo, s̀upya bà u à lire yaa mε, s̀upya bà u à mii tun mε. Yesu Kirisita u à njè a fwoḡo kẁunḡi i Tufoonḡi cye kurugo ke, uru ná Tufoonḡi Kile u à wwḡ lire na. ² Mii c̀inmpyiibii puni pi naha ná mii i ke, mii ná pire pi à wwḡ maa ḡge λετερεινι t̀uugo Galati kùluni dánafeebii kurunḡy'á. ³ Wuu Tuḡi Kile ná Kafoonḡi Yesu Kirisita pi njwḡ yii na, pi yyεḡḡḡke kan yii á. ⁴ Yesu Kirisita u à uye kan mà pyi sáraga si wuu kapegigii yàfa wuu na, bà wuu si mpyi si fwoḡo ḡge diḡyεḡi nimpinḡi karigii puni i mà tàanna ná Tufoonḡi Kile jyiḡi wuuni i mε. ⁵ Pèente ti taha Kile na tèrigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina!

L'à Poli pâa, u lógo na Galati dánafeebil'á kuni labεε lwḡ

⁶ L'à mii pâa s̀el'e mà lógo na yii à wyère na ḡko raa kàntugo wàa Kile á, uru ḡgemu u à yii yyere maa njwḡ yii na maa yii shwḡ ke, mp̄ii pi jyε na yii shwoḡkanni jwumpe labali na yu ke, maa ntaha pire jwumpe njwḡh'i, ⁷ mp̄emu ná Jwumpe Nintanmpe jyε ninḡkin mε. Tire s̀upyire na yii wuruge, Jwumpe Nintanmpe pu jyε na Kirisita kyaa yu ke, marii njcaa s'a puru k̀εenḡi.

⁸ Wuu à njemu jwo yii á Yesu kyaa na ke, l'à pyi wuu yabilimp̄ii yo, l'à pyi Kile mèλεκε mà ỳiri ǹinyinḡi na yo, wà ha mpa yabεε jwo yii á, Kile u urufoo láḡa. ⁹ Mii à yi jwo yii á mà kwḡ, mii sí núru yi taha, Jwumpe Nintanmpe yii à lógo wuu njwḡ na, maa jyε pu na ke, shin maha shin ká puru labala a jwo yii á jwunḡkanni labεε na ke, Kile u urufoo láḡa.

¹⁰ Naha yii na s̀onḡi numε bε? Mii na njcaa si ntáan s̀upyir'á laa, mii na njcaa si ntáan Kile á? S̀upyire jyii wuuni mii na mpyi bε? Mii n'a mpyi na s̀onḡi si ntáan s̀upyir'á, mii mpyi na sí n-pyi Kirisita báarapyi mε.

Pyiŋkanni na Poli à pyi Yesu tũntunŋo ke

¹¹ Mii la ɲɛ yii li cè mii cĩmpyiibii, Jwumpe Nintanmpe mii à jwo yii á ke, pu ɲɛ a fworò sùpya e mɛ. ¹² Mii ɲɛ a pu ta sùpya á mɛ, wà mú sí ɲɛ a mii kála pu na mɛ, ŋka Yesu Kirisita yabilinji u à pu cyêe mii na.

¹³ Yii à mii pyiŋkanni kyaa lógo mà mii yaha Yahutuubii Kile kuni i. Yii mú s'à cè na mii à Kile dánafeebii kurunke kyérege fo mà tòro. Mii mpyi na li kòre si ku jya. ¹⁴ Yahutuubii Kile kuni ɲaaraŋi i, mii mpyi na yyeɲwoge shiinbii puni yyaha na. Mii tiibii làdaabii kani mpyi a sàa waha mii na.

¹⁵ Ŋka Kile à ɲwɔ mii na mà mii ta mii sàha si mɛ, maa mii cwɔɔnrɔ, mii a báare ur'á. ¹⁶ Amuni, li mú à pyi, l'à sàa bê u á mà u Jyaŋi cyêe mii na, mii s'a u kyaa yu supyishinji sanŋ'á, mpíi pi ɲɛ pi ɲɛ Yahutuu mɛ, mii ɲɛ a sùpya yíbe si nta li pyi mɛ. ¹⁷ Mpíi pi à pyi Yesu tũntunmii mii yyaha na ke, mii ɲɛ a shà Zheruzalemu i si pi ɲya mɛ. Mii à tíl'a kàre Arabubii kɪni i, maa yíri wani mà kàre Damasi kànhe e.

¹⁸ Yyee taanre kàntugo na, mii à kàre Zheruzalemu kànhe e, mà sà canmpyaa ke ná kanjuro pyi Pyeri yyére si u cè. ¹⁹ Ŋka uru ná Kafoonji Yesu cĩmpworonji Yakuba baare e, mii saha ɲɛ a Yesu tũntunŋi wabere ɲya mɛ. ²⁰ Kampyi kafinara mii na sémeni na ntũuge yii á, Kile u ɲɛ mii shèrefoonji.

²¹ Lire kàntugo mii à kàre Siri kɪni i, maa yíri wani mà kàre Silisi kùluni i. ²² Ŋka fo mà sà nɔ lire tɛni na, Zhude kùluni dánafeebii kurunji mpyi na sàha ŋkwɔ a mii cè mɛ. ²³ Pi mpyi a lógo kanna na ŋge u mpyi na pi kyérege si nta pi síge pi àha ndá Jwumpe Nintanmpe na mɛ, na uru u na pu yu sùpyir'á numɛ. ²⁴ Lire e ke pi na Kile metange yiri mii kurugo.

2

Jwumpe Nintanmpe Poli mpyi na yu ke, Yesu tũntunmpii sanmpil'à ɲɛ puru na

¹ ɲɛ yyee ke ná sicyeer'a tòro ke, ka mii i núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e ná Barinabasi i. Titi mpyi a kàre ná wuu e mú. ² Mii à nde kùluni tɔge lwó, ɲaha na ye Kile yabilinji u à li cyêe mii na. Mii à nɔ wani ke, maa bínn'a tɛn ná dánafeebii ɲũɲufeebil'e. Jwumpe Nintanmpe mii na yu supyishinji sanŋ'á, mpíi pi ɲɛ pi ɲɛ Yahutuu mɛ, ka mii i jyè puru yyaha e mà jwo dánafeebii ɲũɲufeebil'á. Mii la ɲɛ a mpyi tafere mii à fê tanjaa ná ɲɲjaa Yesu Kirisita kurugo ke, tire ti kwôro kanwɔ baa mɛ.

³⁻⁵ ɲɛ mà mii yaha wani, kafinivinibii pìi mpyi a piye pyi dánafee fiige maa ɲwɔhɔ a jyè wuu shwɔhɔl'e si nta ɲcè pyiŋkanni na Yesu Kirisita à wuu shwɔ Musa Saliyaŋi bilere na ke, si lire kèege si nta wuu yaha bilere e sahaŋki. Ali mà li ta mii ɲaaraɲɛɛŋi Titi mpyi Yahutu mɛ, pi la mpyi u u ŋkwɔn fànhe e mà tàanna ná Musa Saliyaŋi i. Ŋka wuu ɲɛ a ɲɛn'a wuye yaha pi cye e tère ɲɲkin i, maa lógo pi ɲwɔ na mɛ, Jwumpe Nintanmpe pu ɲɛ sèenji ke, bà puru si mpyi si ŋkwôro yii á mɛ. Wuu ná Zheruzalemu dánafeebii kacwɔnribii mpyi a wwɔ ɲwɔmɛɛ ɲɲkin na, pi ɲɛ a ɲɛn'a fànha cyán Titi na u u ŋkwɔn mɛ. ⁶ Jwumpe Nintanmpe wuu na yu ke, pi sí ɲɛ a ɲɛn'a yaaga bâra puru na mɛ. (Sèenji na, pi tayyérege mpyi ŋkemu ke, kuru ɲɛ yaaga mii á mɛ, ɲaha kurugo ye Kile ɲɛ a sùpya pwɔŋɔ sùpya na mɛ.) ⁷ Sèenji na, pi à li ta na Kile à mii tun mii u sà a Jwumpe Nintanmpe yu supyishinji sanŋ'á, bà u à Pyeri tun u sà a pu yu Yahutuubil'á mɛ.

⁸ Kilenji u à fànhe kan Pyeri á maa u tun Yahutuubil'á ke, uru mú u à fànhe kan mii á maa mii tun supyishinji sanŋ'á. ⁹ Amuni, Yakuba ná Pyeri ná Yuhana pire pi ɲɛ ɲũɲufeebii, maa ntɛn li taan na Kile à ɲwɔ mii na, mii u a nte tũnture pyi. Lire na pi à Barinabasi cyege ná ndoge cû, si li cyêe na wuu ná pire na ɲɛ wwɔɲɛ. Wuu à bínn'a tɛn maa ɲwɔ li na na pire sí n-sà a Jwumpe Nintanmpe yu Yahutuubil'á. Wuu pi ke, wuu sí n-sà a pu yu supyishinji sanŋ'á. ¹⁰ Pi à wuu ɲáare kanna na wuu àha funŋɔ wwɔ dánafeebii fɔŋɔfeebii na wani mɛ. Mii s'à fère sín maa lire pyi.

Poli à Pyeri la wwû Antiyashi kànhe e

¹¹ Nyε tēni i Pyeri à pa Antiyōshi kànhe e ke, l'à fwor'a yyére na u karigii pyinƙanni mpyi a ƙwō mε, lire e mii à u tìhe maa u cēεge sùpyire puni nyii na. ¹² Pyeri làwwuge nùŋke ku ŋke: u mpyi a fyànha na lyí ná supyishinji sanŋi dánafeebil'e, lire mpyi a ƙwō, ŋka pìl'à yíri Yakuba yyér'a pa, pire mpyi maha jwo na supyishinji sanŋi' à yaa u kwōnYahutuubii fiige, u à fyá pire na, maa li ƙwō cù na láre supyishinji sanŋi dánafeebii na, fo mà pa kàntugo wà pi á. ¹³ Lir'à pyi ke, ka Antiyōshi kànhe Yahutuubii dánafeebii sanmpii si mpyi ƙwōmyahigii shuunnifée Pyeri fiige. Ali Barinabasi yabilinji mpyi a taha pi fye e. ¹⁴ Mii à pa li kàanmucya mà li ta Jwumpe Nintanmpe na sēenji ŋgemu yu ke, pi nyε na jaare uru sēenji fye e mε, ka mii i yi jwo Pyeri á pi puni nyii na:

«Mu u nyε Yahutu ke, Kile kuni yyahe yyére zhèŋi kurugo mu à ƙen'a Yahutuubii làdaabii pìi yaha maa mpyi supyishinji sanŋi fiige, lire mpyi a ƙwō, ŋka numε, jaaha na mu la nyε si supyishinji sanŋi kēenŋe fànhe e si mpyi Yahutuu ye? ¹⁵ Mii ná mu, wuu à si Yahutuu, wuu nyε supyishinji sanŋi fiige ŋge u nyε u nyε a Kile kuni cè mε. ¹⁶ Ŋka lire ná li wuuni mú i, wuu à cè na sùpya si n-jà n-tíi Kile yyahe taan mà lire nùŋke pyi na u à MusaSaliyaŋi kurigii jaara mε. Dániyaŋi kanni cye kurugo Yesu Kirisita na, sùpya maha ntíi Kile yyahe taan. Lire kurugo wuu mú à dá Yesu Kirisita na, bà wuu si mpyi si ntíi Kile yyahe taan mε. Lire nyε Saliyaŋi kapyii mε, jaaha na ye sùpya si n-sìi n-jà n-tíi ka lire nùŋke si nta na u à Saliyaŋi kurigii jaara mε.»

¹⁷ Wuu pi ke, wuu na ƙcaa si ntíi Yesu cye kurugo, ŋka l'aha mpa nta na wuu na kapegii pyi, lir'à li cyēe na Kirisita e cyi à fworola? Mà byanhara bá la! ¹⁸ Mu aha fworola Musa Saliyaŋi kuni i mà pa Yesu Kirisita wuuni i, kàntugo yyére maa núr'a fwor'a jyè lire kuni nìnjyeeni i, lire cye kurugo mu maha núr'a pyi Saliyaŋi kēεgefoo.

¹⁹ Mii wi ke, mii à fworola Musa Saliyaŋi i. Lire e ke mii saha nyε uru Saliyaŋi ƙwōh'i mε. Uru Saliyaŋi yabilinji ŋgahaŋi u à mii pyi mii à fworola u e. Cyire pun'à pyi, bà mii si mpyi si nta mpyi Kile sùpya mε. ²⁰ L'à pyi mu à jwo mii ná Kirisita à kwōro siƙcyan kworokworocige na. Lire kurugo mii yabilinji sàha bà u nyε na naye karigii cwōnre mε. Ŋka Kirisita na nyε mii i. Kyaa maha kyaa mii na mpyi numε ke, mii à na cyεge taha Kile Jyaŋi na maa nta a li pyi. Uru u à mii kyaa táan uy'á, maa uye kan sáraga mii kurugo. ²¹ Kile à ƙwō mii na maa yaage ŋkemu kan mii á ke, mii si n-cyé kuru na mε. Kàmpyi Kile mpyi a jwo na mu aha ntaha Musa Saliyaŋi fye e na mu à tíi uru yyahe taan, lire tēni i ke, Kirisita kwùŋi mpyi na sí n-pyi kaƙwō baa de!

3

Kile à jwo na sùpyaŋi maha ntíi u dániyaŋi kurugo

¹ Yii Galati dánafeebii funŋo baa sùpyiibii! Jofoo u à yii le kuni nimpini i ye? Mà li ta nùŋke na Yesu à kwōro cige na ke, mii à kuru fíniŋ'a jwo yii á. ² Yii li cè na yii nyε a Kile Munaani ta MusaSaliyaŋi kuni jaaraŋi cye kurugo mε, ŋka Jwumpe Nintanmpe yii à lógo maa dá pu na ke, puru cye kurugo yii à li ta. ³ Di yii à pyi maa mpyi funŋo baa shiin be? Kani yii à sìi ná Kile Munaani síŋi i ke, jaaha na yii la nyε s'a lire pyi numε ná yii yabilimpìi sífente e ye? ⁴ Karigii puni Kile à pyi yii á ke, cyir'à pyi kaƙwō baa ke? Ŋka cyire sí nyε a yaa cyi pyi kaƙwō baa mà de! ⁵ Yii wíi! Kile ká u Munaani yaha l'à pa yii yyaha cù, ka yii i kakyanhala kariii pyi, yii àha raa sōnŋi na yii na Musa Saliyaŋi kuni jaare ke, na lire kurugo u à li pyi mε, ŋka Jwumpe Nintanmpe yii à lógo maa dá pu na ke, lire kurugo u à lire pyi.

⁶ Nyε nde Ibirayima à pyi ke, lire tayyéreg'à pēe wuu á. U à dá Kile na, lire cye kurugo Kile à jwo na u à tíi*. ⁷ Lire e ke yii li cè, mpìi pi à dá Kile na ke, pire pi nyε Ibirayima tùluge shiinbii sēesee wuubii. ⁸ Kile Jwumpe Semēŋi mú s'à jwo a kwō na Kile na sí supyishinji sanŋi pyi shintilii u yyahe taan, pi dániyaŋi kurugo. Lire kurugo u à jwo Ibirayima á na:

* 3:6 Zhenēzi 15.6

«Mii sí jwó le supyishiŋi pun'á mu cye kurugo†.»⁹ Ibirayima à dá Kile na, ka Kile si jwó le u á, amuni li mú nyε shin maha shin ká dá Kile na ke, u sí jwó le urufol'á Ibirayima fiŋe.

¹⁰ Mpii pi na Musa Saliyaŋi kuni jaare marii sônŋi na Kile sí jwó le pir'á ke, pir'à cwo laŋaŋke e mà kwò. Naha kurugo yε l'à séme Kile Jwumpe Semεŋi i na: «Yaaga maha yaaga k'à séme Saliyaŋi i ke, ŋgemu ká mpyi u nyε na cyire kapyaaŋii kurigii puni jaare με, urufol'à láŋa‡.»

¹¹ Nyε nàkaana baa, sùpya sì n-jà n-tíi Kile yyahe taan Saliyaŋi cye kurugo με, jaaha na yε l'à séme mú na: «Shinŋi u à tíi ke, dániyaŋi cye kurugo, uru maha mpyi nyii na§.»

¹² Musa Saliyaŋi kuni ná dániyaŋi wuuni jaaraŋi nyε ninŋin με, jaaha na yε l'à séme mú na: «Ŋgemu la ká mpyi si shiŋi ta Saliyaŋi cye kurugo ke, urufol'à yaa u Saliyaŋi kurigii puni jaara*.»

¹³ Nka Kirisita à wuu laŋaŋke lwó wuu cyaga, maa wuu shwò Saliyaŋi laŋaŋke na. L'à séme mú na: «Shin maha shin pi à dùrugo cige e mà u bò ke, urufol'à láŋa†.»¹⁴ Lir'à pyi, Kile à dùbabii mpiimu le Ibirayima á ke, bà pire si mpyi si nò supyishiŋi sanŋi na mú Yesu Kirisita cye kurugo με. Kile à u Munaani jwómεeni ndemu lwó ke, bà wuu si mpyi si lire ta dániyaŋi cye kurugo με.

Musa Saliyaŋi nyε a Kile jwómεeni fyinne με

¹⁵ Mii cìmpyiibii, mii sí kani là yyaha jwo yii á mà tàanna ná sùpyire karigii pyiŋkanni i. Shiin shuunni ká tunmbyara le, pire mú shuunni i, shin ninŋin sì n-jà tire kèεge με, u mú si n-jà yaaga le tire e με. ¹⁶ Nyε amuni Kile à tunmbyara le ná Ibirayima ná u tùluge e. Li nyε a séme: «Ibirayima ná u tùluyi i» με. Li n'a mpyi a séme amuni, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo u tùluy'à nyaha. Nka l'à séme: «Ibirayima ná u tùluge e‡» kuru ku nyε Kirisita. ¹⁷ Mii jwumpe jwòhe ku nyε ŋke: Kile à tire tunmbyaare le, yyee ŋkwuu sicyεere ná yyee beŋjaaga ná ke (430) kàntugo, ka Musa Saliyaŋi si nta a pa. Uru Saliyaŋi sì n-jà Kile jwómεeni fyinne, si nta raa ŋko, mà li shi bò με. ¹⁸ Kàmpyi Kile mpyi a sùpyire pyi u koolyii mà tàanna ná Saliyaŋi kuni jaaraŋi i, li sàha mpyi na sì n-pyi jwómεeni kyaala με. Mà li ta Kile à jwò Ibirayima na jwómεeni cye kurugo.

Naha kurugo Kile à Saliyaŋi kan yε?

¹⁹ L'aha mpyi amuni, jaaha kurugo Kile à Saliyaŋi kan yε? U à u kan bà wuu si mpyi si u kafuunŋkii cè με. L'à pyi si yaa ná Ibirayima tùluge mpaŋi i, kur'á Kile à nde jwómεeni lwó.

Nyε Kile mèlεkεεbii ná pi toromayyahafoonŋi cye kurugo Saliyaŋi à nò sùpyire na. ²⁰ Nka tēni i Kile à lire jwómεeni lwó Ibirayima á ke, u kuro nyε a mpyi toromayyahafoonŋi i με. Kile yabiliŋi ye ninŋin u à tìl'a yi jwo Ibirayima á. ²¹ Tá lir'à li cyēe na Saliyaŋi à kàntugo wà Kile jwómεyahigil'á? Mà byanhara bá la! Kàmpyi Saliyaŋi mpyi na sí n-jà shin pyi Kile sùpya, u mpyi na sí n-jà sùpyire pyi ti tíi mú Kile yyahe taan. ²² Nka Kile Jwumpe Semεŋi à jwo na kapegigii mpyiŋ'à fànha ta sùpyire puni na. Lire e ke yaayi jwómεeni Kile à lwó ke, pyiŋkanni ninŋinŋi na wà sí n-jà yire ta ke, lire li nyε mà dá Yesu Kirisita na.

²³ Mà uru dániyaŋi tēni yaha li sàha nò με, Musa Saliyaŋi u mpyi a tēen sùpyire puni juŋ'i mà wuu pyi kàsujyii fiŋe. U à tēen wuu juŋ'i fo mà sà nò tēni i Kile kun'à cyēe wuu na, ka wuu u dá Kirisita na ke. ²⁴ Lire pyiŋkanni na, Musa Saliyaŋi à wuu le kuni i fo mà sà ŋkan Kirisita á, bà wuu si mpyi s'a ntòre ná shintiibil'e Kile yyahe taan dániyaŋi cye kurugo με. ²⁵ Numε mà wuu yaha wuu à dá Kirisita na, wuu saha nyε Musa Saliyaŋi cye e με.

Kile pyifente taŋkanni

† 3:8 Zhenzi 12.3; 18.18; 22.18 ‡ 3:10 Duterenomu 27.26 § 3:11 Abakuki 2.4 * 3:12 Levitiki 18.5 † 3:13 Duterenomu 21.23 ‡ 3:16 Zhenzi 12.7; 13.15; 24.7

²⁶ Yii pun'à pyi Kile pyi dáníyanji cye kurugo Yesu Kirisita wwoɲεεge e. ²⁷ Yii mpíi pí à batize Yesu Kirisita wwoɲεεge e ke, yii à Kirisita yabiliɲi pyiɲkanni lwó. ²⁸ Lire e mu à pyi Yahutu yo, mu à pyi supyishiɲi sanni yo, mu à pyi biliwe yo, mu ɲye a pyi biliwe mà yo, mu à pyi nò yo, mu à pyi ceewe yo, sùpya ɲye a wwú sùpya e mε. Yii puni na ɲye niɲkin Yesu Kirisita wwoɲεεge cye kurugo. ²⁹ ɲye yii aha nta Kirisita wuu, yii mú na ɲye Ibirayima tùluge shiin. Yaage ɲwómεeni Kile à lwó Ibirayima á ke, yii sí kuru ta mú.

4

¹ Yii na yaha si yi yyaha jwo yii á. Li na ɲye bà tufoo maha ɲwómεε lwó u pyà á mε. Mà pyàɲi yaha nàɲkocyεere e, u maha mpyi biliwe fiige, mà li ta u tunji yaayi puni ɲye u wuyo. ² U byífeebii ná mpíi pí na u karigii cwóɲre ke, pire maha yaha u na, fo tɛni kyaa u tun'á jwo ke, lire ká nɔ.

³ Wuu mú pí ke, wuu mpyi mu à jwo nàɲkopyire mà wuu yaha diɲyeni yasunɲyi làdaabii bilere e. ⁴ ɲka Kile ɲwómεeni tèn'á fúnɲɔ ke, ka u u u Jyanji tun u à si sùpya mà yaha MusaSaliyanji ɲwòh'i, ⁵ mpíi pí ɲye uru Saliyanji ɲwòh'i ke, bà u si mpyi si pire ɲùɲɔ wwú bilere e, Kile si pí pyi u pyi mε. ⁶ Nde l'á li cyêe na yii na ɲye Kile pyi ke, lire li ɲye Kile à u Jyanji Munaani* tun yii zòompíi na, lire l'á li ta yii aha Kile ɲáare yii maha jwo: «Baba, wuu Tu Kile!»

⁷ ɲye lir'á li cyêe na yii à fworó bilere e. Yii à pyi numε Kile pyi. Ná yii s'á pyi u pyi de, yaayi puni u à bégel'a yaha u pyiɲbii mε na ke, yii pí ɲye yire tafeebii.

Poli funɲk'á pɛn ná Galati dánafeebil'e

⁸ ɲye tɛecyiini i, yii mpyi na sàha ɲkwò a pyi ná Kile e mε, lire e yii mpyi a yiye le yasunɲyi bilere e, ɲjemu yi ɲye yi ɲye Kile sèe wunji mε. ⁹ ɲka numε yii ɲye ná Kile e, a fo Kile bà u ɲye ná yii e, ɲaha na yii la ɲye si núru yiye le yire diɲyeni yasunɲyi làdaabii bilere e ye? Yire yasunɲyi ɲye fànha ná kaɲwò baa de! ¹⁰ Yii maha canmpyaagii cyi tòre canntanya, yiɲyi yà na ɲye amuni, tɛrigii cyi na ɲye amuni, yyeegii cyi na ɲye amuni, ɲaha na bε? ¹¹ Yii kapyiɲkil'á mii funɲɔ pɛn, fo mii na sòɲɲi mii kanhare puni sí n-pyi kaɲwò baa.

¹² Mii cìnmpyiɲbii, mii à fworó Yahutuubii làdaabii bilere e maa mpyi yii supyishiɲi sanni fiige. Mii na yii ɲáare, yii i mpyi mii fiige, yii àha yiye le tire bilere e mε.

Mà mii yaha yii yyére yii ɲye a mii mùmpɛnmε pyi mε. ¹³ Yii à li cè na yampe p'á mii pyi mii à tɛn yii shwòhòl'e na toncyiige, maa Jwumpe Nintanmpe jwo yii á. ¹⁴ Mii yamp'á yii tɛnmε pɛn, ɲka yii ɲye a ɲjige maa ɲcyé mii na mε, yii à mii cùmò lemε ɲwò mu à jwo Kile mèlekɛɲi wà, mu à jwo Yesu Kirisita yabiliɲi wi. ¹⁵ Lire tɛni i, yii yyahayi mpyi a táan ná mii i sèl'e. Numε taa kuru yyetange de! Mii à dá li na na mii kyaa mpyi a táan yii á, kàmpyi li mpyi na sí n-jà n-pyi, yii mpyi na sí yii ɲyiigii wwú n-kan mii á. ¹⁶ Lire e ke mii na sèɲɲi yu yii á ke, lire l'á mii pyi yii zàmpɛn bε?

¹⁷ Sùpyire ti na Jwumpe Nintanmpe labali na yu ke, tire na òrili yii kurugo, ɲka sèeshiin bà mε. Pi la ɲye si mii ná yii láha wuye na, bà yii si mpyi si zìi ntaha pire fye e mε. ¹⁸ L'á ɲwò yii kwòro kuni niɲcenni i tɛrigii puni i, ali mii méε ká mpyi mii ɲye yii shwòhòl'e tɛni ndemu i mε. ¹⁹ Mii pyiɲbii, mii na ɲkànre yii kurugo sahanɲi layirilifoo fiige, fo Yesu Kirisita ká yii zòompíi puni shwò a ta. ²⁰ Cyage e mii ɲye amε ke, li mpyi na sí n-táan mii i mà pyi yii shwòhòl'e nde tɛni i, si jwuɲkanni kèɛɲɲe ná yii e, ɲaha na ye nde mii sí n-pyi yii á ke, mii ɲye a li cè mε.

Kile ɲwómεeni ná Kile Saliyanji na ɲye Ibirayima cyeebii shuunnɲi fiige

²¹ Mii à jwo yo! Yii mpíi la ku ɲye si mpyi MusaSaliyanji ɲwòh'i ke, ɲje Saliyanji Semɛɲi à jwo ke, yii ɲye a yire lógo mà? ²² L'á sémε na Ibirayima à pùnampyire shuunni ta, wà à ta bilicwo á, wà s'á ta u cilenɲɲ'á. ²³ Bilicwɲi pyàɲ'á ta mà tàanna ná u sifeebii ɲyii wuuni i, ɲka cilenɲɲi wun'á ta mà tàanna ná Kile ɲwómεeni i.

* **4:6** U Jyanji Munaani ná Kile Munaani ɲye niɲkin.

²⁴ Mpe jwumpe ɲwəh'à cûgo, mp̄ii cyeebii shuunniŋi na ɲye mu à jwo tunmbyara tatɛnyɛ shuunni Kile à ntemu pyi ke. Agari u ɲye bilicwoŋi ke, uru u ɲye mu à jwo tunmbyaare Kile à le ná Musa e Sinayi ɲaŋke ɲuŋ'i ke, u pyiibii maha sini bilii. ²⁵ Nyɛ Agari na ɲye Sinayi ɲaŋke fiige Arabubii kini i, maa mpyi naha Zheruzalɛmu kànhe fiige mú, kuru ná ku shiinbii na ɲye bilere e†. ²⁶ Nka Zheruzalɛmu kànhe ku ɲye n̄ɲyiniŋi na ke, kuru ɲye bilere e mɛ, kuru mú sí ku ɲye wuu nuŋi. ²⁷ L'à séme na:

«Cijiriŋɛ, ta múgure sèl'e,
mu u ɲye mu sàha laa yaŋkanna cè mɛ, ta ɲkwúuli funntange e,
ɲaha na ye ceenji n̄ɲ'á wâl'a yaha ke,
uru pyiibii sí ɲyaha n-tòro n̄ɲyicwoŋi wuubii na‡.»

²⁸ Mii cìnmpyiibii, yii pi ke, yii à pyi Ishaka fiige, pyiibii ɲwəmɛɛni Kile à lwó maa pi kan Ibirayima á ke, pire pi ɲye yii.

²⁹ Bilicwoŋi pyàŋ'á ta u sifeebii ɲyii taŋkanni na, cilenɛŋi wuŋ'á ta Kile Munaani sífente cye kurugo. Nka bilicwoŋi pyàŋ'á tɛe na cilenɛŋi wuŋi yyahe fwóhɔre, fo mà sà nɔ n̄ɲjaa na. ³⁰ Nyɛ ɲaha Kile Jwumpe Semɛŋi à jwo ye? Y'à séme:

«Ma bilicwoŋi ná u jyaŋi kòrɔ, ɲaha na ye u nàzhan ɲye kɔɔge e ná cilenɛŋi jyaŋi i mɛŠ.»

³¹ Lire kurugo mii cìnmpyiibii, wuu ɲye bilicwoŋi pyii mɛ, ɲka cilenɛŋi pyiibii pi à s̄i wuu.

5

Yii àha núru yiye le Musa Saliyaŋi bilere e mɛ

¹ Kirisita à wuu yige bilere e, bà wuu si mpyi si mpyi wuye wuu, sèenji na mɛ. Lire e yii kwôro pur'e, yii àha núru yiye le bilere mɛere na mɛ. ² Yii lógo! Mii Poli, mii sí yi jwo yii á, yii aha nta yii à dá li na na yii à yaa yii kwòŋ si nta zhwɔ, lire e Kirisita kaɲwɔɔ saha ɲye yii á mɛ. ³ Mii sí núru pu taha yii á, shin maha shin u à uye kan pi à kwòŋ ke, urufol'á yaa u a Musa Saliyaŋi kurigii puni ɲaare. ⁴ Yii pi na ɲcaa si ntíi Kile yyahe taan Musa Saliyaŋi cye kurugo ke, yii à kántugo wà Yesu Kirisita na, lire e Kile si ɲwɔ yii na si yii shwɔ mɛ. ⁵ Wuu pi ke, Kile Munaani à wuu pyi wuu à tɛɛn li taan na wuu sí n-tíi Kile yyahe taan wuu dányiŋi kurugo. ⁶ Wuu aha mpyi Yesu Kirisita wwoɲɛɛge e, l'á pyi ɲkwòŋ yo, l'á pyi ɲkwòŋmbaa yo, lire là ɲye na wíi mɛ. Nde li na wíi ke, lire li ɲye mà dá Yesu Kirisita na. Wuu ná wuye shwòhɔlɔ kapyiŋkii tàange maha lire cyêe.

⁷ Yii fèŋkanni mpyi a ɲwɔ sèenji kuni i, joofo u à yii yige l'e ye? ⁸ Yii li cè na yii yyerefoŋi Kile kapyii bà mɛ. ⁹ Yii ɲye a cè na: «bwúuruŋi yírige yirige yaani nimbileni maha mbyilmpɛ n̄ɲcwònhòmpe puni yírige» mà? ¹⁰ Lire ná li wuuni mú i, mii à cyɛge taha Kafoŋi Yesu na na yii sòŋŋɔŋkanni ná mii wuuni sí n-pyi n̄ɲkin. Nka shin maha shin ká yii wurugo ke, Kile sí yoge kwòŋ urufoo na.

¹¹ Mii cìnmpyiibii, mii wi ke, mii n'a mpyi na Kile jwumpe yu mà yyaha tíi ná ɲkwòŋni i, na sùpya si n-jà n-shwɔ u baa mɛ, shin mpyi na si n-si mii yyaha fwóhɔrɔ n̄ɲjaa mɛ. Jwumpe mii na yu, na Yesu Kirisita à kwú kworokworocige na ke, puru mpyi na si n-si n-waha wà na mú mɛ. ¹² Mii la ku ɲye, mp̄ii pi ɲye na yii wuruge na yige sèenji kuni i ná ɲkwòŋni kani i ke, pi àha li dá ɲkwòŋni na mɛ, pi piye t̄uŋŋɔ!

Yii Kile Munaani yaha li yii yyaha cû

¹³ Mii cìnmpyiibii, yii pi ke, Kile à yii yyer'a yige bilere e, ɲka yii àha lire pyi kaɲuŋɔ s'a yii ɲyii wogigii pyi mɛ. Yii yiye kyaa táan yiy'á, yii raa ɲwɔge yiye na. ¹⁴ Naha na ye Kile Saliyaŋi puni na ntaa mpe jwumpe n̄ɲkinŋi i: «Ma supyiŋɛŋi kyaa táan may'á, bà mu yabilinji kyal'á táan may'á mɛ*.» ¹⁵ Nka yii yabilimp̄ii ká yíri yiye fye e, marii yiye n̄ɲni, marii yiye kyaa sige yaaya fiige, yii a yiye kàanmucaa yii àha yiye kèɛge ɲkwò mɛ.

† 4:25 Pyiŋkanni na Yahutuubii mpyi na Kile p̄ere maa piye pwɔ Musa Saliyaŋi na fo mà sà mpyi bilii fiige ke, ná lire e Poli à Zheruzalɛmu tàanna naha ɲke cyage e. ‡ 4:27 Ezayi 54.1 § 4:30 Zhenezi 21.10 * 5:14 Levitiki 19.18

¹⁶ Mpe mii la nyε si jwo yii á ke, puru pu nyε: yii a jaare yii yyaha tí ná Kile Munaani nyii wuuni i, lire ká mpyi, yii saha sì raa yii nyii karigii nimpegigii pyi mε. ¹⁷ Naha kurugo yε sùpyañi nyii wogigii nyε a táan Kile Munaani á mε, Kile Munaani nyii wuuni sí nyε a táan sùpyañ'á mε. Cyire kapyaaagii shuunnin'á tùn. Lire e Kile Munaani ká mpyi yii e, yii saha sì raa yii nyii karigii pyi mε. ¹⁸ Yii aha Kile Munaani yaha l'á yii yyaha cù, Musa Saliyañi fànhe saha sì n-pyi yii na mε.

¹⁹ Wuu aha ntaha wuu nyii wuuni fye e, wuu kapyiin̄kii cyi maha mpyi nyii: jacwɔɔre ná katupwɔhɔyi ná silege baa karigii ²⁰ ná kacyzunni ná siŋkanmpe ná pege ná yoge ná yiŋcyεge ná luyirintoni ná fadiyañi ná mbèmbaan̄i ná ndàhalan̄i ²¹ ná nyipεenni ná sinmbyaani ná lakyanhayi ná cyire fiige karigii. Mii à fyànha a yi jwo, ŋka mii sí yi taha, shin maha shin u kapyiin̄jii ká mpyi cyire nyii, urufoo nàzhan nyε Kile Saanre e mε.

²² Kile Munaani ká sùpyañi ŋgemu yyaha cù ke, urufoo kapyiin̄kii cyi maha mpyi nyii: tàange ná funntange ná yyeŋin̄ke ná lùtaanni ná sùpyigire ná cèn̄mpe ná dánasupyigire ná ²³ nùmpin̄ke ná cùmayaen̄i. Uru saliya nyε ŋgemu u nyε na cyire karigii shiñi tùn̄ni mε.

²⁴ Mpii pi nyε Yesu Kirisita wuubii ke, pir'á pi nyii karigii ná pi mùntanma wogigii bò, bà Yesu Kirisita à bò kworokworocige na mε.

²⁵ Kile Munaani cye kurugo wuu à sh̄ñi niv̄on̄ñi ta, lire kurugo, wuu Kile Munaani yaha li wuu yyaha cù. ²⁶ Wuu wà kà uye p̄e mε, wuu àha raa wuye jwɔ cwôre mε, wuu àha raa wuye yiŋcyεge pyi mε.

6

¹ Mii cìn̄mpyiibii, yii pi à yiye yaha Kile Munaani li i ŋk̄ên̄ñi ke, wà ká Kile kafuun pyi, yii urufoo yεre ná lùtaanni i, yii i u le kuni nintiini i. Yii mú s'a yiye kàanmucaa lire fiige kà ŋkwò yii ta mε. ² Yii yiye t̄εge yii i yiye tugure lwó, lire pyin̄kanni na, yii sí KirisitaSaliyañi fùn̄ñɔ. ³ Ŋgemu ká a s̄on̄ñi na ur'á pwórɔ pi sanmpii na, mà li ta u nyε a s̄i yafyin mε, urufoo na uye jwɔ fáan̄ñi. ⁴ Shin maha shin à yaa u uye toron̄kanni kàanmucya sèl'e. L'aha nta l'á jwɔ, urufol'á yaa u pyi funntange e, u sí nyε a yaa u wabere wuu fwóhɔre mε. ⁵ Naha kurugo yε Kile sí shin maha shin yíbe u kapyiin̄kii kyaa na.

⁶ Nyε ŋgemu ká a yii kâlali Kile jwumpe na ke, yii a yii cyeyaayi yà kaan urufol'á.

Nde mu à pyi ke, lire t̄on̄ñi mu maha nta

⁷ Yii àha raa yiye jwɔ fáan̄ña mε, sùpya sì n-jà raa Kile fare mε. Sùpyañi ká yaage shiñi ŋgemu n̄go ke, kuru shiñi u maha ŋkwòn. ⁸ Lire jwɔhe ku nyε na ŋgemu ká a u karigii pyi mà tàanna ná u nyii wuuni i ke, kwùn̄ñi u nyε na urufoo sigili. Ŋka ŋgemu ká a u karigii pyi mà tàanna ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, Kile Munaani sí urufoo t̄on̄ ná shiñi nin̄kwombaan̄i i. ⁹ Nyε l'aha mpyi amuni, wuu àha ŋkànha kacenn̄kii mpyiñi taan mε, jaha kurugo yε wuu aha màban le kacenn̄kii mpyiñi i, t̄eni là na ma, wuu sí n-pa li t̄on̄ñi ta. ¹⁰ Lire kurugo wuu a kacenn̄kii pyi sùpyire pun'á t̄ere o t̄ere e wuu à li laage ta ke. Ŋka wuu cìn̄mpyiibii dánafeebii wuuni l'á lyε.

Jwumpe nizanmpe

¹¹ Nyε yii nte sémere nintibuunte wíi, mii yabilin̄i cyεge k'á ti sém'a t̄ugoo yii á. ¹² Mpii la ku nyε yii raa ŋkwùn̄ fànhe e ke, pi na lire pyi si nta ntáan sùpyir'á. Kabile nin̄kin̄ jwɔh'i pi nyε, pi la nyε sùpyire s'a pi yyaha fwóhɔre na pi na yu na Kirisita kwùn̄ñi kanni u sí n-jà sùpyañi shwɔ mε. ¹³ Mà li ta, pire pi à kwòn ke, pi yabilimp̄ii nyε na jaare mà yyaha tí ná MusaSaliyañi i mε. Pi la nyε yii i ŋkwòn si nta raa piye cyére na yii à j̄en'a taha pire fye e. ¹⁴ Mii wi ke, mii nyε a s̄i na li caa si naye jwo si cye taha yaaga na mà t̄oro wuu Kafoon̄i Yesu Kirisita kworokworocige na mε. Kuru kworokworocige kurugo diŋyeni t̄on̄ñ'á kwò mii á, mii t̄on̄ñi mú s'á kwò ŋge diŋyeni i. ¹⁵ Wà à kwòn yo, wà nyε a kwòn mà yo, yaaga nyε lire e mε, z̄on̄ñi niv̄on̄ñi Kile maha le wuu e ke, uru u na wíi. ¹⁶ Mpii pi

na li kuni jaare ke, Kile u yyeɲɲke kan pir'á, u u ɲùjaara ta pi na. Kile sùpyire kyaa na mii ɲye, tire ti ɲye Izirayeli.

¹⁷ Sùpya kà núru na kánha me, nɔɔpiiyi yi ɲye mii cyeere na ke, Yesu kurugo mii à yire ta.

¹⁸ Mii cìmpyiibii, wuu Kafoonji Yesu Kirisita u ɲwɔ yii puni niɲkin niɲkinɲi na u u jwó le yii á. Amiina!

Λετερη̄νι Poli à tun Efese kà̄nhe dá̄nafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè λετερη̄νι fun̄ḡ jwumpe e ke

Efese u mpyi Azi kùluni kà̄nbwà̄he, numε̄ pi maha lire mε̄ge pyi Turiki. Poli u à Jwumpe Nintanmpe jwo kuru kà̄nhe shiinbil'á, ka p̄i si jε̄ pu na, maa dá̄ Kafoon̄i Yesu na. Lire l'á pyi dá̄nafeebii kurun̄ke s̄īn̄kanni wani. U à yye taanre pyi kuru kà̄nhe e Kile jwumpe njwūn̄i na. Puru fun̄ḡke e u à dá̄nafeebii kurun̄yi yà t̄īn̄e t̄īn̄e kuru kwù̄mpe kà̄nyi puni na.

Poli à n̄ge λετερη̄νι sém'a kan̄ n̄je dá̄nafeebii kurun̄y'á, maa Kile kayaani jwo. Lire kayaani li j̄yε̄, mà n̄j̄ȳīn̄i yaayi puni ná n̄j̄ke yaayi puni le n̄j̄ufoo n̄j̄kin cye e. Uru n̄j̄ufoon̄i u j̄yε̄ Yesu Kirisita (1.10). Kirisita à kw̄u, lire cye kurugo, u à Yahutuubii dá̄nafeebii ná supyish̄n̄i san̄n̄i dá̄nafeebii shwà̄, maa pi puni wà piye na mà pyi kurun̄ḡ n̄j̄kin. Lire kurugo mp̄ii pi à dá̄ Kirisita na ke, j̄cε̄enn̄ēn̄i u mpyi n̄ge supyish̄n̄i shuunn̄īn̄i shwà̄h̄l'e ke, ur'á kw̄ò (1--3).

U à li cya dá̄nafeebil'á na pi piye kyaa táan̄ piy'á, pi raa piye t̄è̄re bà cyeere n̄j̄kin̄n̄i yatan̄j̄yi maha báare s̄īj̄cyan̄ mε̄. Poli à li cyèe dá̄nafeebii na na Kile sífent'á fā̄n̄ha tò sífente san̄nte puni na. Lire e u à li cya dá̄nafeebil'á, pi Kile kà̄shikw̄onyaāyi puni lw̄ó, bà pi si mpyi si yye Sitaann̄īn̄i ná u n̄j̄wà̄h̄ore kariḡī puni sige mε̄ (4--6).

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli u j̄yε̄ Yesu Kirisita t̄un̄ntun̄ḡ mà tàanna ná Kile j̄yii wuuni i ke, mii u à n̄ge λετερη̄νι sém̄e si ntun̄ yii á, yii mpiimu pi à pyi Kile wuu, ná yii à taha Yesu Kirisita fye e t̄è̄riḡī puni i [Efese kà̄nhe e] ke. ² Wuu Tun̄i Kile ná wuu Kafoon̄i Yesu Kirisita pi j̄wà̄ yii na, pi i yye n̄j̄ke kan̄ yii á.

Kac̄en̄k̄ii Kile à pyi Yesu Kirisita cye kurugo ke

³ Wuu wuu Kafoon̄i Yesu Kirisita Tun̄i Kile k̄e, u à wuu wuuni j̄wà̄, yac̄en̄j̄yi Kile Munaani maha n̄kaan̄ ke, maa yire puni kan̄ wuu á n̄j̄ȳīn̄i na, wuu ná Kirisita wwōj̄ε̄ε̄ge kurugo. ⁴ Uru cye kurugo, mà jwo d̄īj̄ȳēn̄i u dá̄ ke, Kile mpyi a wuu cw̄à̄nr̄ò, bà wuu si mpyi si f̄īn̄īē, si mpyi t̄īḡire cyaga baa u yyahe taan̄ mε̄. ⁵ U à wuu kyaa táan̄ uy'á, lire na, mà ta d̄īj̄ȳē sà̄ha dá̄ mε̄, u à li lw̄ó uye fun̄ḡ'i si wuu pyi u pyi Yesu Kirisita cye kurugo. Lire l'á pyi u j̄yii wuuni mà yyaha tí ná wuu e. ⁶ Lire e ke wuu p̄ēn̄ē taha u na, u kac̄enni nimbwooni kurugo. U à lire pyi wuu á u Jyan̄i Yesu Kirisita cye kurugo, uru n̄gemu kyaa l'á waha u á sè̄l'e ke.

⁷ Yesu Kirisita à uye pyi sár̄aga, maa wuu n̄j̄ḡ ww̄u u s̄ishange cye kurugo, maa wuu kapegiḡī yà̄fa wuu na, mà tàanna ná Kile kac̄enni nimbwooni mpyīn̄i i. ⁸ Kile à sà̄a cyire pyi maa yá̄kilifente sh̄īn̄i puni ná j̄c̄ēn̄i sh̄īn̄i puni kan̄ wuu á. ⁹ Mà tàanna ná u j̄yii wuuni i, kani u mpyi a yal'a yaha Yesu Kirisita cye kurugo, ná li mpyi a n̄wà̄h̄o ke, u à lire cyèe wuu na. ¹⁰ Lire li j̄yε̄: t̄è̄ni ká f̄un̄ḡ, u sí n̄j̄ȳīn̄i yaayi ná n̄j̄ke wuyi puni le n̄j̄ufoo n̄j̄kin cye e, uru u j̄yε̄ Kirisita.

¹¹ Kirisita cye kurugo mú, Kile à wuu cw̄à̄nr̄ò mà pyi uye wuu. U mpyi a lire kani yaa fo t̄è̄m̄oni i mà tàanna ná u j̄yii wuuni i. ¹² Lire e wuu pi à pyi sh̄incȳīb̄ii mà wuu s̄on̄ḡore taha Kirisita na ke, wuu sí n-pyi kān̄ḡ Kile mε̄ge ku p̄ē.

¹³ Yii mú pi ke, yii na j̄yε̄ Kirisita wwōj̄ε̄ε̄ge e, mà lw̄ó yii à s̄ēn̄i jwumpe lógo yii zhwōn̄i kyaa na ke, puru pu j̄yε̄ Jwumpe Nintanmpe. Yii à dá̄ Kirisita na ke, Kile à fyè bw̄òn̄ yii na u Munaani n̄kan̄n̄i cye kurugo yii á, u mpyi a lire ndemu j̄wà̄m̄ε̄ε̄ lw̄ó ke. ¹⁴ Yac̄en̄j̄yi Kile à yal'a yaha u wuubii mε̄ε̄ na ke, Kile Munaani l'á wuu pyi wuu à t̄ēn̄ ná l'e na wuu sí yire ta, Kile ká u wuubii n̄j̄ḡ ww̄u feefee t̄è̄ni ndemu i ke, bà u si mpyi si n̄k̄e u mε̄ge mp̄ēn̄i kurugo mε̄.

Poli à Kile j̄áare dá̄nafeebil'á

¹⁵ Pyiŋkanni na yii à dá Kafoonji Yesu na sèl'e, ná pyiŋkanni na yii à Kile wuubii sanmpii kyaa táan yiy'á sèl'e ke, mii à lire lógo. ¹⁶ Lire kurugo mii maha fwù kaan Kile á tèrigii puni maa u jáare yii kyaa na. ¹⁷ Mii jarege funŋke e, mii maha li caa wuu Kafoonji Yesu Kirisita u Kilenji á, uru ŋgemu u jye Tufoonji sɪnampefoo ke, u yákilifente kan yii á sèl'e, u u uye cyêe yii na, bà yii si mpyi si u sɛnmɛge jɛ̀ cɛ̀ mɛ̀. ¹⁸ Mii na u jáare mú u u yii yákilibii múgo. Lire ká mpyi, u à yii yyere maa sɔ̀nɔ̀re tatahage ŋkemu kan yii á ke, yii sí kuru cè, kuru ku jye yaayi nisinanyi niŋyahayi u à yal'a yaha u wuubii mɛ̀ na ke. ¹⁹ Mii na li jáare u á mú, bà yii si mpyi si u sifente kakyanhala woore cè wuu dánafeebii kàmpañke na mɛ̀. ²⁰ Tire sifente cye kurugo mú, u à Kirisita jè a yige kwùŋi i, maa u pyi u à sà ntɛ̀en u kàniŋe cyege na, niŋyiŋi na. ²¹ Yaayi niŋyambaayi yi jye ná jùŋufente ná sifente ná fànhafente ná kafente e ke, Kile à u tìŋe yire puni jùŋo na, mà bàra mɛ̀ge maha mɛ̀ge ku jye na yiri yi na numɛ̀, ná mɛ̀ge maha mɛ̀ge ku sí n-pa raa yiri yi na tìŋi nimpani i ke, u à u tìŋe yire puni jùŋo na. ²² Kile à yaayi puni tírig'a cyán u á, maa u pyi dánafeebii kurunke jùŋufoonji, ²³ kuru ŋkemu ku jye u cyeere ke. Yaaga maha yaaga ku jye u e ke, yire puni jye kur'e maa mpyi cyeyi puni i.

2

Mà fworò kwùŋi i maa mpyi shì na

¹ Yii pi ke, tɛ̀ni l'e, yii mpyi mu à jwo kwùu yii ntiimbaanji ná yii kapegigii kurugo. ² Yii mpyi maha cyire karigii pyi ŋge diŋyɛ̀ŋi sùpyire sannte fiige. Fànha yaayi yi jye kafɛ̀ge e ke, yire jùŋufoonji jyi wuuni yii mpyi na mpyi. Mpii sí pi à jùŋo kyán Kile na ke, uru u jye na báaraŋi pyi pire e, ali numɛ̀. ³ Wuu mú puni mpyi pire fiige, wuu mpyi maha wuu karigii pyi mà táanna ná wuu yabilimpìi jyi wuuni i, nde l'à táan wuu cyeer'á ná nde l'à tíge wuu funŋ'i ke, lire wuu mpyi maha mpyi. Lire kurugo Kile lùuni mpyi a yíri wuu taan pi sanmpii fiige.

⁴ Nka Kile jùnaar'à pèe sèl'e. U à wuu kyaa táan uy'á sèl'e. ⁵ Lire kurugo wuu pi mpyi kwùu fiige wuu kapegigii kurugo ke, u à wuu jè a yige kwùŋi i ná Kirisita e. Yii li cè na Kile à jwɔ̀ yii na, maa yii shwɔ̀. ⁶ Wuu ná Kirisita wwoŋɛ̀ge kurugo, Kile à wuu jè a yige kwùŋi i ná u e, bà wuu si mpyi si ntɛ̀en ná u e niŋyiŋi i mɛ̀. ⁷ U à lire pyi Yesu Kirisita cye kurugo, bà u si mpyi si u kacɛ̀nni tegele baa wuuni cyêe lyejwɔ̀yi nimpayi na mɛ̀. ⁸ Yii li cè na Kile à jwɔ̀ yii na, maa yii shwɔ̀ yii dániyaŋi cye kurugo. Yii yabilimpil'e bà lir'à fworò mɛ̀. Kile u à lire pyi yii á mana. ⁹ Lire jye a pyi yii kacɛ̀ŋkii cye kurugo mɛ̀, lire e sùpyaŋi wà tufiige si n-jà uye pèe mɛ̀. ¹⁰ Yii li cè na Kile à wuu pyi shinfɔ̀nmii wuu ná Yesu Kirisita wwoŋɛ̀ge cye kurugo, kacɛ̀ŋkii mpyiŋi mɛ̀ na, u mpyi a cyire jcyiimu yal'a yaha, bà wuu si mpyi s'a cyi pyi mɛ̀.

Kirisita kwùŋ'à Yahutuubii ná supyishiŋi sanŋi pyi pi à wwɔ̀

¹¹ Jye pyiŋkanni na yii mpyi yyecyiige na ke, yii sɔ̀nɔ̀ lire na ke! Yii pi jye yii jye Yahutuu mɛ̀, Yahutuubii mpyi maha yii pyi na yii jye a kwɔ̀n mɛ̀, maa ŋko na pir'à kwɔ̀n, mà li ta cyeere kanni na uru ŋkwɔ̀nŋ'à pyi. ¹² Lire tɛ̀ni i, yii mpyi a Kirisita cè mɛ̀, yii mpyi Izirayeli shiinbil'e mɛ̀, tunmbyaare Kile mpyi a le ná u shiinbil'e maa yaayi jjemu jwɔ̀mɛ̀ lwɔ̀ ke, yii nàzhan mpyi yire e mɛ̀. Yii mpyi sɔ̀nɔ̀rɔ̀ tatahaga baa, yii mpyi a Kile cè mɛ̀. ¹³ Jye yii laage ku mpyi a fyànha a tɔ̀n Kile na ke, Yesu Kirisita à u sishange wu mà pyi sárage, kuru kurugo yii à byanhara Kile na numɛ̀.

¹⁴ Uru u à yyɛ̀ŋiŋke kan, maa Yahutuubii ná supyishiŋi sanŋi wà piye na mà pyi niŋkin. Màpɛ̀nge ku mpyi pi shwɔ̀hɔ̀l'e kàsɔ̀gɔ̀ fiige ke, maa kuru kwɔ̀. ¹⁵ U kwùŋi cye kurugo, u à MusaSaliyaŋi ná u toni karigii fànhe kwɔ̀. Lire pyiŋkanni na, maa supyishiŋi kuuyi shuunniŋi wà yiye na mà pyi supyishi nivɔ̀nɔ̀ niŋkin, maa yyɛ̀ŋiŋke pyi k'à pa pi shwɔ̀hɔ̀l'e. ¹⁶ U kwùŋi cye kurugo kworokworocige na, u à màpɛ̀nge kwɔ̀ pi shwɔ̀hɔ̀l'e, maa yire kuruyi shuunniŋi wà yiye na mà pyi niŋkin, maa pi ná Kile shwɔ̀hɔ̀ŋi yal'a

ᵓᵓᵓ. ¹⁷ Mpii laage ku mpyi a tɔɔn Kile na, ná mpíi pí mpyi a byanhara Kile na ke, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná yyeñinke e ke, u à pa puru jwo pí á. ¹⁸ Uru cye kurugo, wuu supyishinji kuuyi shuunninji sí n-jà tabaraga ta Tufoonji Kile na, Kile Munaani ninuuni cye kurugo. ¹⁹ Lire kurugo yii saha ᵓᵓᵓ nàmpwuun, lire ᵓᵓᵓ mε shintahantorii mε, ᵓka yii à bàra Kile wuubii na numε, maa mpyi pyennugo shiin Kile bage e. ²⁰ Yii na ᵓᵓᵓ бага, Kile à ᵓkemu faanra ke. Yesu tũntunmpii ná Kile tũntunmpii pí ᵓᵓᵓ kuru bage nintaani, Yesu Kirisita yabilinji u ᵓᵓᵓ ku nintaani kafaage sèe woge mbiini na. ²¹ Uru cye kurugo, bage ᵓkunᵓyi pun'à yiye cû cû, maa mpyi бага niᵓcεnᵓε Kafoonji Kile á. ²² Uru cye kurugo mú, yii à pyi mu à jwo kafaaya y'à wà yiye na mà tèg'a бага faanra, Kile à tèen ᵓkemu i u Munaani cye kurugo ke.

3

Supyishinji sanᵓi u ᵓᵓᵓ u ᵓᵓᵓ Yahutuu mε, Poli à pyi Kile jwumpe jwufoo pir'á

¹ Lire kurugo mii Poli u ᵓᵓᵓ kàsᵓji i Yesu Kirisita Jwumpe Nintanmpe ᵓjwᵓji kurugo yii supyishinji sanᵓ'á ke, mii na Kile ᵓáare yii kyaa na. ² Kile à ᵓᵓᵓ mii na, maa báarañi ᵓgemu kan mii á mà yyaha tíi ná yii e ke, yii wà tufige ᵓᵓᵓ à pĩnni uru na mε. ³ Kani Kile mpyi a yal'a yaha ná li mpyi a ᵓwɔhɔ ke, u à lire cyêe mii na, bà mii à cyi niñkin niñkin séme yii á ᵓge letεrεñi i mà yyaha tíi ná l'e mà kwɔ mε. ⁴ Yii aha cyire kála, pyiñkanni na Kile à mii yákilinji múgo, ka mii i lire kaᵓwɔhɔni cè mà yyaha tíi ná Kirisita e ke, yii sí lire cè. ⁵ Kile ᵓᵓᵓ a mpyi a lire kaᵓwɔhɔni cyêe tècyiini sùpyire na, bà u à li cyêe numε u Munaani cye kurugo u tũntunmpii ná u jwumpe jwufeebii na mε. ⁶ Lire kaᵓwɔhɔni li ᵓᵓᵓ: yaayi Kile sí n-kan Yahutuubil'á ke, supyishinji sanᵓi sí yire ninuyi ta, ᵓaha na yε pí à wwɔ maa mpyi niñkin, maa ᵓwɔmεeni yaayi ninuyi ta Yesu Kirisita wwɔᵓεεge e, Jwumpe Nintanmpe cye kurugo.

⁷ Kile à ᵓᵓᵓ mii na u sífente cye kurugo, maa mii pyi u báarapyi puru Jwumpe Nintanmpe ᵓjwᵓji kurugo. ⁸ Mii u ᵓᵓᵓ na naye sɔññi Kile wuubii puni nimbileni ke, Kile à ᵓᵓᵓ mii na, maa mii pyi mii i Kirisita kasinani tεgεε baa wuuni yu supyishinji sanᵓ'á. ⁹ Kile u à yaayi puni dá ke, kani u mpyi a ᵓwɔhɔ fo tèemɔni i ke, u à mii pyi mii i lire yiye bèenmpe na. ¹⁰ Lire e yaayi niᵓyambaayi yi ᵓᵓᵓ ná ᵓñᵓufente ná fānhafente e diᵓyεñi ᵓñᵓ na ke, yire sí li cè numε dánafeebii kurunke cye kurugo, na yákilifente na ᵓᵓᵓ Kile á karigii puni i. ¹¹ U mpyi a lire kani yaa mà ta diᵓyε sàha dá mε, maa mpa li pyi wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo. ¹² Wuu ná Yesu Kirisita wwɔᵓεεge funᵓke e, wuu dániyañi cye kurugo, wuu yákiliteenre wuubil'á tabaraga ta Kile na. ¹³ Lire kurugo mii na li caa yii á, yyefuge e mii ᵓᵓᵓ yii kurugo ke, yii àha kuru kani tègε màban fô yiye na mε, ᵓaha na yε mii ᵓᵓᵓ k'e yii ᵓñᵓjirire kurugo.

Poli à Kile ᵓáare dánafeebil'á sahañki

¹⁴ Lire kurugo mii maha na niñkure sínni maa Tufoonji Kile ᵓáare, ¹⁵ uru ᵓgemu u à niñyiñi ná ᵓñke yaayi puni mεyi le ke. ¹⁶ Mii na u ᵓáare, bà u si mpyi si fānha le yii e u Munaani cye kurugo mà tàanna ná u sífente tεgεε baa woore e mε. ¹⁷ Yii dániyañi cye kurugo, Kirisita u tatεεngε wwû yii zòmpyaagil'e, yii i ndire wà tàange e, yii i yiye waha kur'e. ¹⁸ Lire e yii ná Kile wuubii sanmpii, yii sí Kirisita tàange tεgεε baa woge cè. ¹⁹ Kuru tàange k'à tòro sùpyire puni tacεñke taan ke, yii sí kuru cè. Lire ká mpyi, yaayi puni yi ᵓᵓᵓ Kile e ke, yire puni sí n-pyi yii e. ²⁰ Yaayi wuu ᵓᵓᵓ na ᵓáare, lire ᵓᵓᵓ mε na sɔññi ᵓjemu na ke, mà tàanna ná Kile sífente ti ᵓᵓᵓ wuu e ke, u sí n-jà yire kan wuu á fo si ᵓjà ntòro bá! ²¹ Pèente ti taha u na tèrigii puni i dánafeebii kurunke shwɔhɔl'e Yesu Kirisita wwɔᵓεεge e fo tèkwombaa. Amiina!

4

Dánafeebii ᵓgwòñi kani

¹ Nye lire kurugo, mii u nye kàsunji i Kafoonji Yesu Kirisita mege kurugo ke, mii na li caa yii á, Kile à yii yyere ndemu mee na ke, yii raa ñaare yii a ntàanni ná lire e. ² Lire li nye, yii saa yiye tírige, yii i mpyi ñùmpinfee ná lùtaanfee, yii yiye karigii kwú tàange funñke e. ³ Yyeñinñke cye kurugo, Kile Munaani à yii pyi yii à wwò wwoñkanni ndemu na ke, yii yiye waha yii i ñkwôro uru ñgwòni i. ⁴ Yii li cè na yii à pyi mu à jwo cyere ninñkin, Kile Munaani ninuuni li nye yii puni i. Kile à yii yyere maa sònñore tatahage ñkemu kan yii á ke, kuru mú na nye ninñkin. ⁵ Kafoo ninñkin u nye, uru ninuñi na yii pun'à dá, maa batize uru ninuñi mee na. ⁶ Kile ninñkin u nye, uru u nye wuu puni Tunji, maa mpyi wuu puni ñùñò na, u na báarañi pyi wuu puni cye kurugo, maa mpyi wuu puni zòmpyaagil'e.

⁷ Nka Kile à ñwò wuu na, maa màkange kà kan wuu shin maha shin á mà tàanna ná Kirisita sùpyire kanñkanni sumare e. ⁸ Lire e y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na:
«Tèni i u à dùgo ke,
u à kàre ná bilii ñinyahamil'e,
maa mayaaya kan sùpyir'á*.»

⁹ U à dùgo ñinyiñi i, di lire ñwòhe nye ye? Lir'à li cyêe na u mpyi a fyânha a tíge fo ñinñke na. ¹⁰ Nge u à tíge ke, uru ninuñi u à dùg'a kàre fo cyeyi puni ñinyiñi na, bà u si mpyi si ñinyiñi ná ñinñke puni ñi ná u sífente e me. ¹¹ Uru u à ñi pyi Yesu túnntunmii, maa ñi pyi Kile túnntunmii, maa ñi pyi Jwumpe Nintanmpe jwufee, maa ñi pyi dánafeebii kurunñke sañcwansigibii, maa ñi pyi ku cyelentii. ¹² U à lire pyi, Kile wuubii pi nye Kirisita cyeere ke, bà pi si mpyi si pire bégele báarañi mee na, pi raa si yyaha na Kile kuni i siñcyan, ¹³ fo mpa mpyi ninñkin dániyañi ná Kile Jyañi ñcèñi i me. Lire ká mpyi, wuu sí raa si yyaha na Kile kuni i, si mpa fùññò Kirisita fiige.

¹⁴ Lire e ke wuu saha si n-pyi mu à jwo nàñkopyire s'a fyínge raa màre cyelentiibii kafinivinibii kàlañi kaféegge cye kurugo me. Pi maha sùpyire yákilibii kèenñi ná pi kàyituwògore e. ¹⁵ Nka wuu aha a sèenji yu tàange funñke e, wuu sí raa si yyaha na karigii puni i Kirisita wwoñeegge e. Uru u nye dánafeebii kurunñke ñinñke. ¹⁶ Kuru ñinñke cye kurugo, cyeere yatanñyi pun'à sogo sogo yiye na, maa mpyi cyere ninñkin. Yire yatanñyi puni ninñkin ninñkinñi ká a yi báarañi pyi, cyeere sí raa lyége si fànha ta tàange funñke e.

Dánafeebii ñaarañkanni ñivònni

¹⁷ Lire kurugo mii sí yi jwo n-waha yii á Kafoonji mege na na mpíi pi nye pi nye Kile kuni i ná yii e me, yii àha raa yii karigii pyi pire wogigii fiige me. Pire maha pi karigii pyi mà tàanna ná pi sònñòñkanni laaga baa wuuni i. ¹⁸ Pi yákilibii nye a múgo me, shìñi ñivònni Kile maha ñkaan ke, pi Kile kuni ñcèmbaanji ná pi ninñgiwaani kurugo pi nàzhan nye ur'e me. ¹⁹ Lire e silege saha nye a sù pi na me, pi à piye yaha silege baa karigii laage e, maa katupwòhòyi shiñi puni pyi. Pi funñyi nye a sù na ñinñi me.

²⁰ Nka yii pi ke, amuni bà yii à Kirisita kani taanna mà de! ²¹ Nàkaana baa yii à u kyaa lógo, yii mú s'à u kani taanna maa li sèenji cè, ²² na yii à yaa yii yii kapyiñyegigii yaha. Sùpyañi u nye na ñaare lire pyinñkanni na ke, uru ñyii karigii maha u wurugo, lir'a si u shi bò. ²³ Yii yii yákilibii ná yii sònñòñkanni kèenñe. ²⁴ Yii pyinñkanna ñivònnò lwó, nde li sí li cyêe na Kile à yii pyi shinfónmii ke. Lire li nye, katiigii ná fyinmpe karigii mpyiñi, cyire maha ntaa sèenji cye kurugo.

²⁵ Lire kurugo yii láha kafinare na, shin maha shin u à sèenji yu u shinñeñ'á, ñaha na ye wuu pun'à pyi cyere ninñkin yatanya. ²⁶ Yii wà lùu ká yíri, u àha kapii pyi me, u bá kà canñanyiini yaha li cwo ná lire lùyirini i me†. ²⁷ Yii àha Sitaanniñi yaha u pyinñkanna ta si yii yaha kapii na me. ²⁸ Yii wà ká nta u mpyi nàñkaawa, urufoo u láha nàñkaage na, u raa báare sèl'e ntiñi funñke e, bà u si mpyi s'a kanhamafeebii tère me. ²⁹ Jwumpimpe pà tuñfiige nye a yaa p'a fwore yii ñwòyi i me. Jwumò maha jwumò pu sí n-jà sùpya pyi u a si yyaha na Kile kuni i ke, yii a puru yu bà pu si mpyi si pu lógofeebii tège me. ³⁰ Yii àha raa

* 4:8 Zaburu 68.18-19 † 4:26 Zaburu 4.5

Kile Munaani lùyiri karigii pyi mε. Lire li nyε Kile fyèñi yii na, ñgemu u à li cyêe na Kile sí n-pa yii ñùñò wwû feefee canñka ke. ³¹ Yii àha wà nàvunñò yaha yiye e mε, yii àha mpyi lùpεenfee mε, yii àha yii lùgigii yaha cyi à yîri mε, yii àha raa sêre sùpyire na mε, yii àha raa cyàhii pyi mε. Yii láha pege karigii shiñi puni na. ³² Yii a kacεññii pyi yiye na, yii raa ñùñaara taa yiye na, yii a yàfani yiye na, bà Kile à yàfa yii na Kirisita kurugo mε.

5

¹ Lire e ná yii kyaa s'à táan yii Tunji Kile á, yii a u pyiñkanni taanni. ² Yii a yii karigii puni pyi tàange funñke e, bà Kirisita yabilin'á wuu kyaa táan uy'á fo mà uye kan kwùñ'á wuu kurugo, mà pyi sáraga ñkemu k'à táan Kile á ke.

³ Lire kurugo jacwòre ná kañwòhoyi shiñi puni ná funmbwòhe, cyire karigii pyifoo nyε a sàa yaa u ta yii shwòhòl'e mε. Naha kurugo yε Kile wuubii nyε a yaa pi a cyire karigii pyi mε. ⁴ L'à pyi silege baa jwumò yo, l'à pyi ñùñò baa jwumò yo, l'à pyi keetupwòhòya yo, puru pà mú nyε a yaa p'a fwore yii ñwòyi i mε, fo Kile fwùñi kanni. ⁵ Yii li cè na jacwoobii ná katupwòhoyi pyifeebii ná funmbwòhe feebii, pire wà tufiige nàzhan nyε a sùì Kirisita ná Kile Saanre e mε. Funmbwòhe ná kacyzunn'á tàanna.

⁶ Mpii pi à ñùñò kyán Kile na ke, cyire karigii cyi maha u lùuni pyi l'à yîri pire taan. Lire e yii àha n-si wà yaha u yii ñwò fáanña a wurugo ná laaga baa jwum'i mε. ⁷ Yii àha ñgwò ná pire mpil'e kyaa na mε. ⁸ Yii li cè na tènì l'e, yii mpyi numpini i, ñka numε, Kafoonji wwoñεege cye kurugo, yii nyε bènmpε e. Lire e ke yii a ñaare bènmpε sùpyiibii ñaaranñkanni na, ⁹ naha na yε shinñi u nyε na ñaare bènmpε e ke, urufoo kapyiñkii maha mpyi kacεññii ná katiigii ná sèejwuuni. ¹⁰ Yii yiye waha nde l'à táan Kafoonji á ke, yii i lire cya a cè. ¹¹ Numpini karigii nyε ná nàfan e mε. Yii àha raa cyi pyi mε, yii bá à yaa yii a cyi yige bènmpε na. ¹² Karigii tire sùpyire nyε na mpyi numpini i ke, cyire ñjwuñi mú bá à sùì silege. ¹³ Yii li cè na kyaa maha kyaa ñwòhò k'à múgo ke, lire maha fworo bènmpε na. ¹⁴ Kyaa maha kyaa sí l'à fworo bènmpε na ke, lire yyaha maha ñcè. Lire kurugo y'à jwo:

«Mu u nyε na ñwúuni ke,
yîri ñòmpε na, ñè a fworo kwùubii shwòhòl'e,
Kirisita sí bènmpε yige mu á.»

¹⁵ Nyε yii a yiye kàanmucaa, yii i yii toronñkanni cè. Yii àha mpyi yákili baa shiin mε, ñka yii pyi yákilifee. ¹⁶ Tènì li nyε yii á ke, yii yiye waha yii raa kacεññii pyi, naha kurugo yε tiiñ'á kèεge. ¹⁷ Lire kurugo yii àha mpyi funñò baa shiin mε, ñka nde li nyε Kafoonji nyii wuuni ke, yii lire cya a cè. ¹⁸ Yii àha sinmpε bya si méε mε, lire maha sùpyañi yaha silege baa karigii mpyiñi na, ñka yii ñi Kile Munaani na tèrigii puni i. ¹⁹ Yii a màban leni yiye e ná Zaburu sémenji myahigii ná Kile pèente myahigii ná Kile kuni myahigil'e. Yii a Kafoonji père cyire myahigil'e ná yii zòmpyaagii puni i. ²⁰ Yii a fwù kaan Tufoonji Kile á tèrigii puni i karigii puni kurugo, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mεge na.

Nòñi ná u cwoñi piye cùñkanni

²¹ Yii yiye tîrige yiy'á Kirisita yyaha fyagare kurugo. ²² Cyeebii, yii yiye tîrige yii nàmbaabil'á, bà yii à yiye tîrige Kafoonji á mε, ²³ naha na yε nòñi u nyε u cwoñi ñùñke, bà Kirisita nyε dánafeebii kurunñke ñùñke mε*. Dánafeebii kurunñke ku nyε Kirisita cyeeere, u à kuru ñkemu shwò ke. ²⁴ Bà dánafeebii kurunñk'à kuye tîrige Kirisita á mε, amuni cyeebil'á yaa pi piye tîrige karigii puni i pi nàmbaabil'á.

²⁵ Nàmbaabii, yii yii cyeebii kyaa táan yiy'á, bà Kirisita à dánafeebii kurunñke kyaa táan uy'á, fo mà uye kan sáraga ku kurugo mε. ²⁶ U à lire pyi, si ku yaha kuye kanna na Kile á, ku fíniññkwooni kántugo ná lwòhe e Jwumpe Nintanmpε cye kurugo, ²⁷ bà u si mpyi si ku yaha uye yyahe taan ku sinampe e, fwònrò baa ná takuruyo baa ná cyire ticiyin baa

* **5:23** Pii maha jwo: «naha na yε nòñi u nyε u cwoñi ñùñò na, bà Kirisita nyε dánafeebii kurunñke ñùñò na mε.»

mε. Nka ku pyi jncèege cyaga ná cwo cyaga baa. ²⁸ Lire pyinj kanni na, nàmbaabil'à yaa pi pi cyeebii kyaa táan piy'á, bà pi yabilimpíi cyeeere kyal'à táan piy'á mε. Shinji u à u cwonji kyaa táan uy'á ke, urufol'à uye kyaa táan uy'á. ²⁹ Naha kurugo ye sùpyañi wà tufiige cyere kyaa jye a sàa pen u á mε, nka u maha uye jwɔ caa maa yaha uye na, bà Kirisita maha li pyi dánafeebii kurun'á mε. ³⁰ Wuu sí pi jye u cyeeere yatanji. ³¹ Y'à jwo Kile Jwumpe Semeni na «Lire kurugo nòni sí u tuni ná u nunji yaha si mpwɔ u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin nin'kin†.» ³² Puru jwumpe jwɔh'à cùgo sèl'e. Mii na pu yu mà yyaha tí ná Kirisita ná dánafeebii kurun'ke wwonjege e. ³³ Nka p'à yyaha tí ná yii e mú: yii shin maha shin à yaa u u cwonji kyaa táan uy'á, bà urufoo kyal'à táan uy'á mε. Cyeebii, yii pèens le yii nàmbaabil'e.

6

Sifeebii ná pyibii piye cùnkanni

¹ Pyibii, yii yii sifeebii jwɔmεeni cù yii tàanna ná Kafoonji jyii wuuni i, naha na ye lire l'à tí. ² Y'à jwo Kile Jwumpe Semeni i «Ma tuni ná ma nunji pèe*.» Kile Saliyani kapyaaagil'e, kabilini nijcyiini Kile à jwo maa jwɔmεε jwo a taha li na ke, lire li jye lire. ³ Jwɔmεeni u à lwó ke, lire li jye: «Mu shìni canmpyaagii sí nyaha, si ntáan jìjke na†.» ⁴ Tiibii, yii pi ke, yii àha mpi yii pyibii na s'a pi lùyiri karigii pyi mε, nka yii a pi byí, yii raa pi yerege yii tàanna ná Kafoonji jwumpe e.

Bilibii ná pi nùjufeebii piye cùnkanni

⁵ Bilibii, yii sàa yii nùjufeebii jwɔmεeni cù pèente funjke e ná funvyinge e, yii li pyi bà yii à Kirisita jwɔmεeni cù mε. ⁶ Yii àha raa pi nyinyaga báarañi kanni pyi si nta ntáan pi á mε, nka yii a u pyi mu à jwo Kirisita bilii, mpiimu pi jye na Kile jyii wuuni pyi ná funjɔ nin'kin i ke. ⁷ Yii a báare pi á ná funjɔcenn'i mu à jwo Kafoonji á yii jye na báare, yii àha li pyi mu à jwo sùpyire kann'á yii jye na báare mε. ⁸ Yii li cè na shin maha shin, mu na báare wà á yo, mu na báare may'á yo, Kafoonji sí n-pa sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiinkii nijcenn'kil'e.

⁹ Nùjufeebii, yii mú pi ke, yii yii bilibii cùmu lemε jwɔ, yii àha ntanha pi na mε. Yii li cè na nùjufoonji ninunji u jye yii ná pire nùjɔ na nìnyinji na ke, uru jye a sùpya pwóɔjɔ sùpya na mε.

Dánafeebii kàshikwɔnyaayi kani

¹⁰ Jye mpe mii sí n-bàra puru na ke, puru pu jye: yii a yii fànhe caa Kafoonji wwonjege e, uru fàn'h'à sàa pèe. ¹¹ Yii Kile kàshikwɔnyaayi puni le yiye na, bà yii si mpyi si jà tayyérege nijcennje wwú, si Sitaanninji nàjwɔhɔre karigii nùjɔ bê mε. ¹² Yii li cè, wuu ná mpii pi jye kàshige na ke, sùpyii bà mε. Nka yaayi yi jye numpini i ná nùjufente ná fànhafente ná kafente e dijyeni nùjɔ na nkèegeñi mε na ke, wuu ná yire yi jye ku na. ¹³ Lire kurugo yii Kile kàshikwɔnyaayi puni lwó, bà yii si mpyi si jà kuru kàshige kwòn canmpege e mε, lire kàntugo yii begelenkanni nijcenni kurugo, yii i jà a kwôro yii tayyérege e.

¹⁴ Lire e ke yii bégel'a yaha, yii i sèñi pyi yii seepwɔge, yii i katiigii mpyinji pyi tɔnnɔ vànntinje yii le yiye na. ¹⁵ Yyeñjke ku jye na ntaa Jwumpe Nintanmpe cye kurugo ke, yii kuru pyi mu à jwo tanhanya yii tooyi na, bà yii si mpyi si jà njyére kàshige sige mε. ¹⁶ Yii dániyañi pyi yii tɔnnnte yabenjke. Ná ur'e yii sí n-jà Sitaanninji nyahigii nage wogigii puni fùgo. ¹⁷ Zhwonji yii à ta Kile á ke, yii uru pyi yii tɔnnnte jùnntonjke. Kile Munaani na kàshikwɔnɔwɔni ndemu kaan ke, yii lire lwó, lire li jye Kile jwumpe.

¹⁸ Yii a Kileñareyi shinji puni pyi tèrigii puni i, Kile Munaani ntègenji funjke e, yii i nkɔwôro lire na. Yii raa Kile jáare u wuubii puni kurugo. ¹⁹ Yii a Kile jáare mii á mú,

† 5:31 Zhenezi 2.24. Lire jwɔhe ku jye: «Lire kurugo nòni ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin nin'kin, nòni ná u cwonji shwðhɔj'à yaa u jwɔ mà tòro nòni ná u sifeebii wunji na.» * 6:2 Ekizodi 20.12 † 6:3 Ekizodi 20.12

bà li si mpyi tère o tère e mii à na jwəge múgo Jwumpe Nintanmpe njwuŋi mεε na ke, si jà raa pu kaŋwəhəni yu raa fíniŋi fyagara baa mε. ²⁰ Puru njwuŋi kurugo Kirisita à mii tiŋε, puru kurugo mii jye yə̀rəyi na naha kəsūŋi i. Yii a Kile jáare mii á, bà mii si mpyi s'a pu yu pu jwuŋkanni na fyagara baa mε.

Jwumpe nizanmpe

²¹ Kyaa maha kyaa li jye mii jùŋə taan, ná nde mii jye na mpyi ke, wuu ntàannamacinmpworŋi Tisike sí n-sà cyire puni jwo yii á. Kafoonji báarapyi njpcəŋŋε u jye u wi. ²² Mii à li yíriŋe li kurugo maa u tun yii á, nde li naha wuu kàmpañke na ke, yii i lire cè, u u màban le yii e. ²³ Wuu Tuŋi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita u yyeŋiŋke ná tàange ná dáníyaŋi kan cìmpyiibii pun'á. ²⁴ Shin maha shin u à Kafoonji Yesu Kirisita kyaa táan uy'á sèŋi na ke, Kile u jwə pire puni na, u u jwó le pi á!

Λετερει Πολι à tun Filipi kàñhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè λετερει funṅo jwumpe e ke

Filipi kàñhe na mpyi Masedoni kùluni kàñhe kà. Yahutuubii mpyi a nyaha wani με, pi mú bá mpyi a shiin ke kwò si nta nò pi Kile Jwumpe kàlambaga faanra με.

Tèni i Poli à sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani ke, lire tooy'e pìl'à piye kan Yesu á maa mpyi dánafee (Kapyiinkii 16.11-40). Dánafeebii kurunke shiinbii fànha mpyi supyishinji sanji, Yahutuubii mpyi a nyaha pi e με. Lire kàntugo u kùsheeni là tooy'e, fànhafeebil'à u cù a tò kàsunji i Jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo. Filipi dánafeebil'à yire lógo ke, maa wà tun ná bùnye yaay'i, u sà nkan u á kàsunji i. Nyε Poli à nge λετερει séme mà u yaha kàsunji i, maa fwù kan pi á. U jwump'à yyaha tíi ná funntange e, nkemu i dánafeebil'à yaa pi pyi yyefuge tèrigil'e ke.

Poli à li cya Filipi dánafeebil'á pi mbèñi yaha u kwòro pi ná piye shwòhòl'e. Yesu Kirisita à uye tírige pyinjkanni ndemu na ke, maa li cya pi á, pi piye tírige piy'á lire pyinjkanni na.

Cyelentiibii kafinivinibii pìi mú na mpyi wani, pire la mpyi si fànha cyán dánafeebii na pi raa Yahutuubii saliyanji kurigii naare. Pii sí na mpyi wani, pire mpyi na pi nyii karigii kanni pyi. Poli à nje yereyi kan dánafeebil'á mà taha cyire kapyaaagii shuunniñi na, bà pi si mpyi s'a piye kàanmucaa με.

Nge λετερει funṅo jwump'à li cyèe na Filipi dánafeebii kyal'à táan Poli á sèe sèl'e.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli ná Timòti, wuu pi nyε Yesu Kirisita báarapyii ke, wuu pi à nge λετερει séme, si nkan yii Kile wuubii ná yii kàanmucyafeebii ná tεγεfeebil'á, yii pi nyε Yesu Kirisita wwoṅεεge e, Filipi kàñhe e ke. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwò yii na, pi i yyeninke kan yii á.

Poli à li cyèe Filipi dánafeebii na na pi kyal'à táan ur'á

³ Tère o tère e mii à sòñṅo yii kyaa na ke, mii maha fwù kan Kile á. ⁴ Mii aha a Kile náare yii kyaa na tère o tère e ke, mii maha u náare ná funntange e, ⁵ naha na ye mà lwó ku tasiige e mà pa nò fo numε na, yii à mii tège Jwumpe Nintanmpe njwunji na.

⁶ Kilenji u à uru báarañi niñcenni sùu yii e ke, mii à tēen ná l'e na u sí uru pyi yii e, zà nò u tēgeni na Yesu Kirisita cannuruge.

⁷ Mii à yaa mii u a sòññi lire sòññonjkanni na yii kyaa na, naha na ye yii kyal'à waha mii na sèl'e. Mà mii yaha kàsunji i, lire nyε με mà mii yaha mii u Jwumpe Nintanmpe báami maa pu pyàagii sènmεge na ncyère sùpyire na, Kile à jwò mii na maa uru báarañi ṅgemu kan mii á ke, yii à pyi mii wwoṅεε uru báarañi i. ⁸ Kile yabilin'à li cè na bà Yesu Kirisita à wuu kyaa táan uy'á με, amuni yii kyal'à táan mii á sèe sèl'e.

⁹ Nde mii na náare Kile á ke, lire li nyε, tàange ku nyε yii ná yiye shwòhòl'e ke, kuru k'a sù yyaha na, yii i yákilifente ná nçèñi sèe wunji ta, ¹⁰ bà li si mpyi ndemu l'à yaa ná yii e ke, yii i lire cè με. Lire e yii sí n-pyi sùpyii mpiimu pi à tíi, maa mpyi tìgire cyaga baa, fo zà nò Yesu Kirisita cannuruge na ke. ¹¹ Yii karigii puni sí raa n-pyi ntiñi funnke e ná Yesu Kirisita fànhe e. Lire li sí metange ná pèente taha Kile na.

Poli kàsunji njyih'à Jwumpe Nintanmpe pyi p'à nò cyeye niñyahay'e

¹² Mii cìmpyiibii, mii la nyε yii i li cè na kyaage k'à mii ta ke, kuru bá à pyi kañunṅo mà shinnyahara pyi t'à Jwumpe Nintanmpe lógo. ¹³ Naha kurugo ye saanbwòhe pyεnge shiinbii ná sùpyire sannte pun'à li cè na Kirisita kurugo pi à mii cù a pwò naha kàsunji i. ¹⁴ Lire e mii kàsunji njyih'i kurugo, mpìi pi à dá Kafoonji Yesu na ke, pire niñyahara à piye waha Kile jwumpe njwunji na sùpyir'á, fygara baa.

¹⁵ Sèe wi, pìi maha Kirisita kyaa yu mii báaraŋi yiŋcyεge ná u ŋyipeenni na, ŋka pìi maha u kyaa yu ná funvyinge e. ¹⁶ Pire maha uru báaraŋi pyi tàange funŋke e, ŋaha na ye pi à li cè na mii ŋye naha kàsuni i s'a Jwumpe Nintanmpe báami sùpyir'á. ¹⁷ Ŋka mpìi pi ŋye na Kirisita kyaa yu ná mii báaraŋi yiŋcyεge e ke, pire funzòŋore ŋye a ŋwò mε, pi maha lire pyi si nta là bàra mii yyefuge na naha kàsuni i. ¹⁸ Ŋka pi na lire pyi ná funŋcenn'i yo, pi ŋye na li pyi ná funŋcenn'i mà yo, mii kuro ŋye yire e mε. Kirisita kyaa na yu sùpyir'á mà kwò ke, lir'à mii funŋke táan.

Là bá sí n-bàra mii funntange na, ¹⁹ ŋaha na ye mii à li cè na yii Kileŋarege ná Yesu Kirisita Munaani* fànhe sí cyire kawaagii kèennε mpyi mii á, sí ta kuro. ²⁰ Nde mii ŋye na sigili ná na zòmbilini puni i, maa na sòŋore taha li na ke, lire li ŋye, mii sì n-sì n-sílege si raa Kirisita père ná naye puni i mε. Mii sí raa lire pyi fyagara baa bà mii à li pyi tanjaa fo mà pa nò ninjaa na mε, ali li mée ká sàa bê ná mii múnaani i.

²¹ Naha kurugo ye mii múnaani ŋye a taha yafyin na ŋke ñŋke na Yesu Kirisita wwoŋεge kàntugo na mε. Mii aha ŋkwù, mii sí kuru wwoŋεge tònŋi ta. ²² Ŋka mii u mò shì na, kampyi lire sí n-jà mii pyi mii u báara ninŋcennε pyi sahanŋi, ŋye mii sàha naha a ninjwuyo cè mε. ²³ Mii funŋke na mii shwòhòli cyire ŋcyii kapyaaagii shuunninŋi shwòhòl'e. Mà kwù, maa mpyi ná Kirisita e, lire l'à táan mii á, lire tònŋi mú u à pèe. ²⁴ Ŋka mii u pyi shì na, lire li sí n-pwòrò yii á sèl'e. ²⁵ Mii mú s'à tèn ná lire e. Lire kurugo mii à li cè na mii sí tère pyi yii puni taan, si yii tège, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i ná funntange e mε. ²⁶ Lire e mii aha núr'a kàre yii yyère tèn ndemu i ke, lire sí yii ñŋyi yîrige Yesu Kirisita wwoŋεge e.

²⁷⁻²⁸ Ŋka Jwumpe Nintanmpe p'à jwo Kirisita kyaa na ke, yii kapyiŋkii pun'à yaa cyi yyaha tíi ná pur'e. Mii ŋye yii shwòhòl'e yo, mii laag'à tòn yii na yo, li tégèni li ŋye mii u lógo na yii na wá a kwòro ŋwòmεε ninŋin na†, maa yii sòŋore pyi ninŋin, maa yii fànhe pyi ninŋin báaraŋi na, mpìi pi ŋye na Jwumpe Nintanmpe tùnni ke, bà yii fyagara baa wuubii si mpyi si pire sige lire na mε. Pire u kapyiŋkil'à li cyêe na Kile sí pi shi bò, yii kapyiŋkii s'à li cyêe na Kile sí yii shwò. Kile mú sí u à lire yaa, ²⁹ ŋaha na ye u à ŋwò yii na, maa yii pyi yii à dá Kirisita na, lire kanni bà mε, maa yii pyi yii à kyaala u kurugo mú. ³⁰ Mpìi pi ŋye na Jwumpe Nintanmpe tùnni ke, zhìŋi yii mpyi a ŋya mii u leni ná pire e, ná mii saha na u leni numε ke, uru zhìŋi shìŋi yii na leni numε.

2

Yii yiye tîrige Yesu Kirisita fiige

¹ Ŋye ná Kirisita à wuu tège wuu u màban leni wuye e, maa wuu zòmpyaagii taali tàange cye kurugo, maa wuu pyi wuu à wwò Kile Munaani cye kurugo, maa wuu tège wuu à pyi ñŋnaarafee ná ñŋmpinŋefee, ² lire e ke, yii yii sòŋore pyi ninŋin, yii yiye kyaa táan yiy'á, yii bê yii i mpyi ninŋin. Lire ká mpyi, mii funntange sí n-fùŋŋò. ³ Yii àha raa yii karigii pyi ná yiŋcyεge e s'a yiye cyêe mε, ŋka yii yiye tîrige, yii yiye yaha pi sanmpii kàntugo. ⁴ Yii àha raa karigii pyi yii yabilimpìi tònŋi kanni kurugo mε, ŋka yii a cyi pyi pi sanmpii tònŋi kurugo mú.

⁵ Yii sòŋòŋkann'à yaa li pyi Yesu Kirisita wuuni fiige:

⁶ U ná Kile na ŋye ninŋin,
ŋka u ŋye a li lwó uye funŋ'i si fère sín kuru tayyérege na mε.

⁷ U à ñen'a uye tîrige, maa mpa mpyi sùpya, maa mpyi biliwe fiige.

Puru funŋke e

⁸ u à ñen'a uye tîrige,
maa Kile ŋwòmεeni cù fo mà sà nò kwùŋi na,

* **1:19** Yesu Kirisita Munaani ná Kile Munaani ŋye ninŋin. † **1:27-28** Pìi maha jwo: «li tégèni li ŋye mii u lógo na Kile Munaani cye kurugo yii à kwòro ŋwòmεε ninŋin na.»

kworokworocige ñuñ'i u à kwû bá!

⁹ Lire kurugo Kile à u dùrugo sèe sèl'e, mɛge k'à fànha tò mɛyi puni na ke, maa kuru le u na,

¹⁰ bà ñiñyiñi yaayi ná ñiñke wuyi ná ñiñke ñwòhò wuyi puni si mpyi s'a ñiñkure sínni Yesu mɛge na s'a u père,

¹¹ si ntèen li taan na Yesu Kirisita u ñye Kafoonji mɛ.

Lire sí pèente taha Tufoonji Kile na.

¹² Lire e ke mii ntàannamacinmpyiibii, pyiñkanni na yii à mii ñwòmɛɛni cû mà mii yaha yii shwòhòl'e ke, mii mée ñye mii ñye yii shwòhòl'e mɛ, yii là bàra tire ñwòmɛɛcunte na. Kile à yii shwò bàarañi ñgemu mɛɛ na ke, yii a uru pyi yiye ntirigenji funñke e, yii i pèene taha u na. ¹³ Naha na ye Kile yabiliñi u à fànhe kan yii á maa uru bàarañi mpyiñi lage le yii e, bà u ñyii wuuni si mpyi s'a mpyi mɛ.

¹⁴ Yii a yii karigii puni pyi jwuñyahama ná nàkaana baa, ¹⁵ bà yii si mpyi si ntí si mpyi tìgire cyaga baa, si mpyi Kile pyii, wà si tajwugo ta mpiimu na, diñyeñi sùpyire nimpeere shwòhòl'e mɛ. Yii bèenmp'à yaa p'a ñiñ tire shwòhòl'e mu à jwo wòrii. ¹⁶ Jwumpe Nintanmpe pu ñye na shiñi ñiñkwombaañi kaan ke, yii raa puru yu pi á. Lire ká mpyi, Kirisita cannuruge, yii sí mii pyi mii u ñuñjirire ta. Lire sí li cyèe na bàarañi ñiñgañi mii à pyi ke, uru ñye a pyi ñuñò baa mɛ.

¹⁷ Yii li cè na uru bàarañi mii ñye na mpyi yii daniyañi kurugo ke, mii sishange mée ká mpyi na sí n-wu sáraga fiige uru tooy'e, lire sí n-táan mii i, mii sí n-pyi funntange e ná yii puni i. ¹⁸ Yii pyi kuru funntange e ná mii i mú.

Bàarañi Timoti ná Epaforoditi à pyi ke

¹⁹ Kafoonji Yesu ká ñɛɛ, li saha si mɔ mɛ, mii sí Timoti tun yii á, u u sà màban le yii e, u u yii yiriñkanni cè u pa jwo na á, lire sí màban le mii i. ²⁰ Naha kurugo ye uru kanni baare e, sùpya ñye naha ñgemu u na sòñi yii kyaa na mii fiige mɛ. Sèeñi na, u na sòñi yii kyaa na. ²¹ Pi sanmpii puni na ñkòre piy'á. Yesu Kirisita á, bà pi ñye na ñkòre mɛ. ²² Nka Timoti wi ke, yii à li cè na u à li cyèe na u na ñye bàarapyi ñiñcennɛ. U à mii tège Jwumpe Nintanmpe ñjwuñi na, bà pyà maha u tu tège bàara na mɛ. ²³ Lire kurugo mii karigii sí n-cwòñrò n-yaha cyage ñkemu i ke, mii aha bú kuru cè, mii sí n-tí u tun wani yii yyére. ²⁴ Mii mú s'à tèn ná l'e, Kafoonji ká ñɛɛ, li saha si mɔ mɛ, mii yabiliñi sí n-sà n-fworo yii na.

²⁵ Mii cìmpworonji ná mii bàarapyiñɛɛñi Epaforoditi wi ke, u à mii tège zhìleni na Kile Jwumpe yyaha yyére zhèñi kurugo. Yaayi kani li mpyi mii na ke, yii à u tun ná yire e naha mii yyére. Numɛ mii à li lwó naye e si u nùruñò ntùgo wani yii yyére. ²⁶ Naha kurugo ye u la mpyi a sii si sà fworo yii puni na. Tèni i u à lógo na yii à uru yampe kyaa cè ke, li mpyi a waha u na. ²⁷ Sèeñi na, u mpyi a yà fo na ñko raa ñkwúu. Nka Kile à ñuñaaara ta u na. U kanni na bà Kile à ñuñaaara ta mɛ, u à ñuñaaara ta mii na mú, bà li si mpyi yyetanhare tà hà ñkwò mbàra mii yyetanhare na mɛ. ²⁸ Lire kurugo mii à wyère na ñko si u tùgo yii yyére, bà li si mpyi yii aha nùr'a u ñya, li i yii funñyi táan, là si fworo mii funmpɛɛnre e mɛ.

²⁹ Lire e ke u aha bú nò wani yii yyére, yii i u ñuñò bê ná funntange e Kafoonji Yesu wwoñɛɛge kurugo. Yii à yaa yii a pèente tare nte sùpyire shiñi na. ³⁰ Naha kurugo ye Kirisita bàarañi kurugo, u mpyi na ñko si mpòñ u múnaani i. Kàmpyi yii mpyi naha mii taan, bàarañi yii mpyi na sí raa mpyi mii á ke, u à uye kan ur'á fo na ñko si mpòñ u múnaani i.

3

Yesu kurugo Poli à kàntugo wà yaayi puni na

¹ Nye mii cìmpyiibii, yii pyi funntange e Kafoonji kurugo. Jwumpe mii à fyânha a jwo yii á ke, mii sì n-sii n-kânha si puru ninumpe taha yii á mε. Puru pu sí yii pyi yii kwôro kuni niɲcenni i.

² Mpii pi maha báaraapege pyi ke, yii a yiye kàanmucaa pire na, pi à pi mu à jwo pwuun, pi maha sônñi na ñkwòñi u maha sùpyanji pyi u à pyi Kile sùpya, yire sí nyε sèe mε. ³ Wuu pi nyε na Kile père Kile Munaani fânhe cye kurugo, maa dá Yesu Kirisita na maa wuye pèe ná u kani i ke, wuu pi nyε Kile sùpyiibii sèe wuubii. Wuu nyε a wuu sònñore taha sùpyire làdaabii karigii na mε.

⁴ Kàmpyi sùpyire làdaabii karigii mpyi ná kaɲwòñi i, mii yabiliñi mpyi na sí na sònñore taha cyi na. Wà méε ká nta u u sônñi na tanga na nyε ur'á mà u sònñore taha cyire làda karigii na, tanga na nyε mii á mà tòro urufoo na. ⁵ Naha kurugo ye mii ziñi canmpyibaatanrewuuni, pi à mii kwòñ, Izirayeli shiñi sùpya u nyε mii, maa mpyi Benzhamà tùluge shin. Mii à sù Eburu, mii mpyi na Musa Saliyanji kurigii jaare mà tàanna ná Farizhεnbii tonkuni cyi jwuñkanni i. ⁶ Mii mpyi a sàa naye pwò lire na fo mii mpyi maha dánafeebii kyéerege. Tigire cyaga nyε a mpyi mii na Saliyanji kàmpanñke na mε.

⁷ Mii mpyi na tòn taa cyire karigil'e, ñka Kirisita kurugo, tòn saha nyε cyi na mii á mε. ⁸ Mà mii Kafoonji Yesu Kirisita cè, yafyin nyε a sàa pwò mà lire kwò mii á mε. Uru kurugo mii à kàntugo wà yaayi puni na. Yaayi pun'á pyi mii á mu à jwo kafuntuñò bà mii si mpyi si Kirisita ta mε.

⁹ Mà mii yaha ná u e, li saha nyε na ntîri mii funñ'i na Saliyanji kuni jaaraanji cye kurugo mii à tíi mε. Nka mii à dá Kirisita na ke, lire cye kurugo Kile à jwo na mii à tíi. Dániyanji cye kurugo Kile maha jwo na sùpyan'á tíi. ¹⁰ Nde mii na ɲcaa ke, lire li nyε mà Kirisita yal'a cè, fânhe k'á u pyi u à ñè a fworò kwùñi i ke, si kuru ta mú, yyefuge k'á u ta ke, si jyè kur'e mú, pyiñkanni na u à uye tîrige maa ñkwù ke, si lire pyiñkanni lwó mú. ¹¹ Cyire puni lage nyε mii na, bà Kile si mpyi si mii ñè ɲjige kwùñi i mε.

Wuu wuye waha wuu u tafεere fê a nò ti tεgeni na

¹² Li nyε mu à jwo mii à na karigii pyi a nò cyi tεgeni na maa cyi tònñi ta, lire nyε mε mà pyi tigre cyaga baa mε. Ali numε, mii à yyaha le tafεere na, bà mii si mpyi si mpyi Yesu Kirisita fiige mε. Lire kurugo Yesu Kirisita à wuu cwòñr'a pyi uye wuu. ¹³ Mii cìmpyiibii, mii nyε a jwo na mii à ti tònñi ta a kwò mà dε, ñka kyaa niñkin li nyε mii funñ'i, lire li nyε: karigii cyi à tòr'a kwò ke, mii nyε na cyire kàanmucaa mε, nde li nyε mii yyaha yyéere ke, lire mii nyε na ɲcaa ná na cyeyi shuunniñi i tafεere e. ¹⁴ Mii à naye waha tire tafεere vèñi na, fo si sà nò ti tayyéerege na, bà mii si mpyi si ti tònñi ta mε. Uru tònñi kurugo Kile nyε na wuu yiri niñyiñi na Yesu Kirisita cye kurugo.

¹⁵ Lire e ke Kile Jwumpe à tatεengε wwù wuu mpiimu zòmpyaagil'e ke, wuu sònñonkanni l'á yaa li pyi lire. Yii wà ha nta ná sònñore taber'e, Kile sí yi yyaha fíniñe n-cyéere urufoo na. ¹⁶ L'aha mpyi pyiñkanna o pyiñkanna na, Kile kuni i yii nyε fo mà sà nò numε na ke, yi kwôro lire kuni i.

¹⁷ Mii cìmpyiibii, yii puni jaarañkann'á yaa li pyi mii wuuni fiige. Mpii pi na jaare wuu jaarañkanni na ke, yii a pire pyiñkanni taanni. ¹⁸ Jwumpe p'á jwo na Kirisita à kwù kworokworocige na ke, pìi na nyε wani yii shwòhòl'e, pire kapyiñkil'á li cyèe na pi na puru jwumpe tùnni. Mii à fyânha a yi jwo yii á, ñka numε mii mεesuwuñi saha sí núru yi taha yii á. ¹⁹ Pire canmpyaagii ká ñkwò, Kile sí pi shi bò, naha na ye pi à pi mùntanma karigii funñò lwó mà tòro Kile na. Karigii cyi sí pi sílege ke, pi maha piye pèe ná cyire e. Diñyeni karigii kanni cyi à pi yyaha ñi.

²⁰ Nka wuu pi ke, wuu pyenge na nyε niñyiñi na Kile yyéere. Wuu na wuu Kafoonji Yesu Kirisita sigili, uru u nyε wuu Shwofoonji. U sí n-yîri wani si mpa. ²¹ U aha bú mpa, u sí wuu cyeere fânha baa woore kèenñe mpyi cyere nisinana u woore fiige ná u sífente e, tire ntemu ti sí yaayi puni pyi yi kúu u á ke.

²³ Kafooji Yesu Kirisita u ɲwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Λετερει Poli à tun Kòlòsi kànhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè λετερει funḡo jwumpe e ke

Poli wwoḡeeḡi Epafurasi u à Jwumpe Nintanmpe jwo Kòlòsi kànhe e, ka p̄i si piye kan Yesu á. Poli yabiliḡi ḡye a nò wani kuru kànhe na me, ḡka u mpyi maha Kile ḡáare pire dánafeebil'á, ali mà u yaha kàsḡi i.

ḡye mà Poli yaha kàsḡi i, Epafurasi à kàr'a sà yi jwo u á na cyelentiibii kafinivinibii p̄i na wá na ḡyàhaḡgurugḡi pyi dánafeebii shwòhòl'e Kòlòsi kànhe e. Pire kafinivinibii mpyi na dánafeebii ḡḡyḡi tare, mà lire ḡḡḡke pyi na pi ḡye na pi yalyire ná pi kataangii karigii cwòḡnre mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e me, na pi ḡye na Kile mèlekεebii p̄ere me.

ḡye Poli à yire lógo ke, ka li i u funḡo p̄en. Lire e u à ḡge λετερει sém'a tun Kòlòsi kànhe dánafeebil'á maa pi funḡo cwo Yesu Kirisita fànhe na, maa li cyêe pi na na Yesu Kirisita à fànha tò mèlekεebii na. Uru cye kurugo, Kile à pi dá. Yesu ká mpyi ná ḡgemu i ke, urufoo saha ḡye a yaa u a Kile mèlekεebii p̄ere me.

Lire e Poli à li cyêe pi na na pi kàntugo wà diḡyeyi ḡyḡi karigil'á, bà pi kyaa si mpyi si ntáan pi ḡḡḡfooḡi Yesu á me, pi a yàfani piye na, pi i piye kyaa táan piy'á, mpii pi ḡye pi ḡye Kile kuni i ná pi e me, pi i jwḡḡkanna cè ná pire e.

Poli à Kòlòsi dánafeebii shéere

¹ Mii Poli u ḡye Yesu Kirisita túnntunḡo mà tàanna ná Kile ḡyḡi wuuni i ke, mii ná wuu c̄inmpworḡi Timòti, ² u à ḡge λετερει tun Kile wuubil'á Kòlòsi kànhe e. Yḡi pi ḡye wuu c̄inmpyḡibii pi à taha Kirisita fye e tèrigii puni i ke, wuu Tuḡi Kile u ḡwò yḡi na, u u yyeḡḡḡke kan yḡi á.

Poli à fwù kan Kile á Kòlòsi dánafeebii kyaa na

³ ḡye tèrigii puni i wuu aha a si raa Kile ḡáare yḡi kyaa na, uru ḡgemu u ḡye wuu Kafooḡi Yesu Kirisita Tuḡi ke, wuu maha u shéere, ḡaha na ye ⁴ pyḡḡkanni na yḡi à dá Yesu Kirisita na ke, ná pyḡḡkanni na Kile wuubii puni kyal'à táan yḡi á ke, wuu à yire lógo. ⁵ Yḡi à yḡi sòḡḡore taha yaage ḡkemu na, ná yḡi sí kuru ta ḡḡyḡi na ke, kuru ku ḡye yḡi dániyaḡi ná yḡi tàange ḡḡḡke. Jwumpe Nintanmpe pu ḡye sèḡi, ná p'à fyànha a nò yḡi na ke, pur'à ku kyaa jwo. ⁶ Puru jwump'à nò diḡyeyi puni na bà p'à nò yḡi na me, p'à yasere pyi, maa mpúgo. Pu na lire pyi yḡi shwòhòl'e mú, mà lwó yḡi à Kile kacenni kyaa lógo, maa li cè sèe sèl'e ke. ⁷ Wuu ntàannamabaarapyḡeeḡi Epafirasi à yḡi kâla yire cyeyi na. Kirisita báarapyi ḡḡcenniḡe u ḡye u wi yḡi shwòhòl'e. ⁸ Kile Munaani à tàange ḡkemu le yḡi e ke, u à kuru kyaa jwo wuu á.

Poli na Kile ḡáare Kòlòsi dánafeebii kyaa na

⁹ Lire l'à li ta, mà lwó canḡke wuu à yḡi kyaa lógo ke, wuu na Kile ḡáare yḡi á tèrigii puni i. Wuu na u ḡáare, nde u la ḡye yḡi a mpyi ke, bà yḡi si mpyi si lire s̄enmeḡe ḡcè me. U u yákilifente kan yḡi á, bà yḡi si mpyi s'a u karigii ḡaa s'a ḡcwúu me. ¹⁰ Lire e yḡi toroḡkanni sí Kafooḡi Kile wuuni lwó, s'a u ḡyḡi wogigii kanni pyi, s'a kacenniḡi shiḡi puni pyi, s'a si yyaha na Kile ḡc̄eḡi i. ¹¹ Kile Siḡi Punifoo sí raa fànhe kaan yḡi á, bà yḡi si mpyi si yḡi kalenḡi puni kwú ná funntange ná funḡḡḡke e me.

Kirisita ḡye diḡyeyi puni ḡḡḡo na

¹² Yaayi Tufooḡi Kile à yaha u b̄enmpe e ḡḡyḡi na, u wuubii mèe na ke, yḡi a fwù kaan u á yire kurugo, ḡaha na ye u à yḡi le yire tafeebil'e. ¹³ U à wuu ðir'a yige numpini fànhe e mà le u Jyaḡi saanre e, uru ḡgemu kyaa l'à táan u á ke. ¹⁴ Uru cye kurugo Kile à wuu ḡḡḡo wwú kapegigii bilere e, maa cyi yàfa wuu na.

¹⁵ Uru u ḡye Kileni ḡḡyambaani nàḡḡḡi,

uru u à fànha tò Kileni yayaayi puni na,
¹⁶ naha na ye uru cye kurugo Kile à ònyenyi yaayi puni dá,
 ònyinyi wuyi ná ònyike wuyi,
 yaayi ònyiyayi ná ònyiyambaayi,
 mu à jwo nje yi nye saanre ná kafente ná ònyufente ná fànhafente e ke,
 yire yaayi pun'à dá u cye kurugo, maa dá u mee na.

¹⁷ Uru u nye yaayi puni yyaha na, uru cye kurugo yaayi pun'à yiye cù.

¹⁸ Uru u nye dánafeebii kurunke ònyike*.

Kuru na nye sùpyanji cyeere fiige,
 uru u nye kuru tasiige,
 naha na ye uru u à pyi shincyiiwe mà nè a fworò kwùni i.
 Lire na, u à yyahayyereni lwó karigii puni i.

¹⁹ L'à táan Kile á, cyeyi puni yi nye ur'e ke, na yire yi pyi u Jyanji i.

²⁰ Uru cye kurugo Kile à mbèni cya ná yaayi puni i.

Sishange u à wu kworokworocige na ke,
 ná kur'e Kile à yeyinike kan ònyike ná ònyinyi yaayi pun'á.

²¹ Tèecyiini i, yii sònnyopeere ná yii kapyiinikii mpyi a li cyêe na yii laage mpyi a tòn Kile na, maa mpyi u zàmpenmii. ²² Nka u Jyanji à pa mpyi sùpya maa òkwù. U kwùni cye kurugo, Kile à yii ná uru shwòhòni yal'a nwò. Lir'à pyi bà Kile si mpyi si yii fwònrò baa wuubii ná yii tigire baa wuubii yaha yii yyéere u yyahe taan si nye yii na me. ²³ Nka fo yii aha yiye pwò Kile kuni i, maa tayyéerege ònyenye wwù, yaage na yii sònnyòr'à taha ònyinyi na ke, maa mpyi yii nye a funnyò wwò kuru na me. Kuru yaage kyaa Jwumpe Nintanmpe nye na yu. Yii à pu lógo, p'à jwo ònyike sùpyire pun'á mú. Puru jwumpe njwunji kurugo, Kile à mii Poli pyi u báarapyi.

Poli na zhìni leni dánafeebii kurugo

²⁴ Nye mii cìmpyiibii, yyefuge e mii nye naha nume yii kurugo ke, kur'à táan mii i, naha na ye Kirisita ná dánafeebii kurunke à kwòro kuru yyefuge e fo mà sà nò tènì là na, mii sí na nàzhànji pyi kur'e, bà dánafeebii kurunke si mpyi s'a sù yyaha na me. ²⁵ Mii à pyi dánafeebii kurunke báarapyi, Kile u à mii yaha uru báaranji na yii á. Mii à yaa mii u Kile jwumpe puni jwo yii á. ²⁶ L'à mò, puru jwumpe mpyi a òwòhò sùpyire puni na, òka nume p'à jwo a nò Kile sùpyiibii na. ²⁷ U la mpyi si lire kanwòhòni nisinani nimbwooni cyêe supyishinji puni na. Lire kanwòhòni li nye: Kirisita nye yii e, lire l'à yii pyi yii à tèn na l'e na yii sí n-pyi shinbwoo Kile yyéere. ²⁸ Wuu na Kirisita kyaa yu sùpyire pun'á, marii pi yerege maa pi kálali ná yákilifente e, bà pi si mpyi si fúnnyò Kile kuni i, Kirisita wwojerege cye kurugo me. ²⁹ Lire kurugo mii nye na báaranji pyi. Kirisita à fànhe òkemu kan mii á ke, ná kure e mii na zhìni leni. Kuru fànhe ku maha síni kaan mii á.

2

¹ Zhìni mii na leni yii ná Lawodisi dánafeebii kurugo, mà bàra mpìi pi nye pi sàha òkwò a mii nya a nya me, mii la nye yii i li cè na ur'à waha a tòro. ² Mii na uru zhìni leni si màban le yii ná pire puni i, yii i yiye kyaa táan yiy'á cìmpworoge ògwòni funnye e, yii i yákilifente shini puni ta, yii i Kile kanwòhòni cè, lire li nye Kirisita. ³ Ur'e nàfuunji ònyòhòni nye mu à jwo yákilifente ná ncèni. ⁴ Mii na puru yu bà yii si mpyi si yiye shwò kàyituwògòre jwufeebii na me. ⁵ Mii laage méé ká ntòn yii na, mii nye yii taan sònnyòre e. Mii funntanga wu u nye, naha na ye yii karigii puni sogolonjann'à nwò yiye shwòhòl'e, yii s'à taha Kirisita fye e ná funnyò ònyin i.

Yii aha mpyi ná Kirisita e, yii nàzhan à fworò yasunnyi i

* 1:18 Pii maha jwo: «dánafeebii kurunke ònyò na».

⁶ Nye bà yii à j̄en'a Yesu Kirisita pyi yii Kafoonji m̄e, yii kwôro kuru wwoj̄eage e ná u e. ⁷ Bà cige nd̄ire maha mpyi j̄n̄j̄ke e, j̄n̄j̄k'a s̄i wá na ku j̄wô caa m̄e, lire pyi j̄kanni na, yii nd̄ire le Kirisita wwoj̄eage e, bà yii s̄i mpyi s'a s̄i yyaha na Kile kuni i, bà yii à taanna li na m̄e. Mà bâra lire na, yii fwùj̄i n̄j̄kann̄i u j̄yaha u á.

⁸ Yii a yiye kàanmucaa, yii àha ñkwò yiye yaha j̄wô tanyifeebii pi yii j̄wô fáan̄ja a cû m̄e. Pi j̄wumpe j̄ye kafinara, Kile e bà p'à fwordo m̄e. Pu j̄ye j̄n̄j̄o baa, maa yyaha tí ná làdaabii karigii ná d̄j̄nyen̄i yasun̄j̄i i, yire ná Kirisita sí j̄ye kunul'e m̄e. ⁹ Kirisita u à pyi s̄ùpya ke, yaayi puni yi j̄ye Kilen̄i s̄èe wun̄i i ke, yire puni na j̄ye u e. ¹⁰ Yaaga maha yaaga ku j̄ye ná j̄n̄j̄ufente ná sífente e ke, u à fânha tò yire puni na. Yii ná uru wwoj̄eage cye kurugo, yii à yaayi puni ta mà yii fun̄j̄yi j̄j̄e. ¹¹ U wwoj̄eage cye kurugo mú, yii à kwònd̄, lire j̄ye a li cyèe na s̄ùpya u à yii cyeere cyage kà kwònd̄ m̄e. N̄ka u à yii s̄on̄j̄o peere kwònd̄ a láha yii zòmpii na. ¹² Yii à batize ke, l'à pyi mu à j̄wo yii à le fan̄j̄ke e ná Kirisita e maa j̄è ná u e maa mpyi ná u e wwoj̄eage e. Lir'à pyi d̄ániyan̄i cye kurugo Kile sífente e. Tire sífente t'à Kirisita j̄è a yige kwùj̄i i. ¹³ Yii mpyi mu à j̄wo kwùu, j̄aha na ye yii kapegigii ná yii s̄on̄j̄o peere mpyi na s̄aha ñkwò a láha yii na m̄e, ñka Kile à sh̄i niv̄on̄j̄o kan yii á ná Kirisita e, maa yii kapegigii puni yàfa yii na. ¹⁴ T̄igire ná kapegigii cyi mpyi a s̄ém'a yaha wuu yyaha na, na wuu à Saliyan̄i k̄èe ke, Yesu Kirisita kwùj̄i kworokworocige na, lir'à cyire puni shi b̄ò. L'à pyi mu à j̄wo uru s̄ém̄en̄' à kwòro kworokworocige na. ¹⁵ Uru kwùj̄i cye kurugo, yaayi yi j̄ye numpini i ná j̄n̄j̄ufente ná sífente e ke, Kile à yire fânhe shwò yi na, maa yi sílege, maa yi pyi yawiige d̄j̄nyen̄i puni j̄yii na.

¹⁶ Lire e yii àha n̄uru j̄e s̄ùpya u a yii la wwû yii yalyire ná yii yabyeere làdan̄i n̄tiimbaan̄i na m̄e. Yii mú àha j̄e pi a yii la wwû kataanni can̄j̄yi ná yiv̄on̄ni ná can̄j̄on̄j̄ke làdan̄i n̄tiimbaan̄i na m̄e. ¹⁷ Cyire karigii puni mpyi k̄antugo yyéere wuuni nimbwooni nimpani n̄an̄jan̄i. Yesu Kirisita kyaa li, u à fânha tò n̄an̄jan̄i na, uru u j̄ye s̄èen̄i puni. ¹⁸ Mpii pi na yà yu yii Kile p̄en̄kanni na ke, yii àha raa pire kàanmucaa m̄e, j̄aha na ye mà piye t̄irige maraa mèl̄ek̄ebii p̄ere, lire l'à t̄aan pi á. Pi ñw̄yi na pi à piye t̄in̄j̄e, maa piye p̄èl'a tòro, mà tàanna ná pi s̄on̄j̄on̄kanni i. ¹⁹ Pi saha j̄ye a piye p̄wô Yesu na m̄e, uru sí u j̄ye j̄n̄j̄ke, mà li ta cyeere ká a j̄cáa yaage ñkemu na ke, j̄n̄j̄ke ku maha kuru kan t'á. N̄j̄ke ku maha yatanzogompe ná kapaanre pyi cyere n̄j̄kin, Kile sí u maha tire cyeere lyege.

²⁰ Nye yii à kwù ná Kirisita e ke, yii n̄azhan à fwordo ñke j̄n̄j̄ke yasun̄j̄i i. Yii kuro saha j̄ye yi kafuun̄kil'e m̄e. Lire e ke yii àha n̄uru j̄e pi fânhe cyán yii na j̄cyii karigil'e m̄e: ²¹ «Ma hà nde lwó m̄e, li j̄ye a j̄wô m̄e. Ma hà nde n̄éne m̄e, li j̄ye a j̄wô m̄e. Ma hà mpwònd̄ nde na m̄e, li j̄ye a j̄wô m̄e.» ²² Cyire kafuun̄kil' à yyaha tí ná yaayi j̄jemu i ke, yi sh̄in̄j̄i j̄ye a j̄yaha m̄e. Yalyire n̄intiire ti j̄ye ti ti, t'aha lyí a kwò, yi maha ñkwò. S̄ùpyiibii yabilimp̄ii n̄in̄jaan̄ii cyi j̄ye cyi cyi, cyi j̄ye a lwó a p̄wô Kile kuni na m̄e. ²³ Pii na s̄on̄j̄i na cyire karigii na j̄ye j̄cè, j̄aha kurugo ye cyi na yu Kile p̄en̄kanni ná s̄ùpyan̄i uye ñkyèregen̄i kyaa na. Mà li ta, ka j̄wô j̄ye cyi na m̄e, s̄ùpyire maha tiye p̄ere ná cyi e, Kile bà pi j̄ye na mp̄ere ná cyi e m̄e.

3

Toron̄kanni n̄in̄j̄yeeni ná niv̄on̄ni kani

¹ Ná yii s'a j̄è a fwordo kwùj̄i i ná Yesu i, lire e ke, s̄èeyaayi yi j̄ye n̄in̄j̄in̄i na, cyage e Yesu à t̄èen̄ Kile k̄an̄in̄j̄e cyage na ke, yii a yire caa. ² Yii a s̄on̄j̄i kanna n̄in̄j̄in̄i s̄èeyaayi na, yii i j̄n̄j̄ke wuyi yaha wani. ³ Naha na ye yii à kwù maa j̄è, yii sh̄if̄on̄mii wuu pi à t̄èen̄ ná Kirisita e Kile yyéere. Uru sh̄if̄on̄j̄i na j̄ye kyaa ndemu li j̄ye li j̄ye na j̄aa m̄e. ⁴ Kirisita u à sh̄if̄on̄j̄i kan yii á ke, u aha a sí j̄ya can̄j̄ke ñkemu i ke, yii sí j̄ya ná u e u s̄in̄ampe e.

⁵ Lire e ke yii yii zòmp̄iibii b̄ò, mu à j̄wo ka j̄wô h̄oyi ná ja cwòre sh̄in̄j̄i puni ná yaayi lapege ná funmbwòhe, kuru ná kac̄yinzunni mú à tàanna. ⁶ Mpii pi j̄ye pi j̄ye na Kile p̄ere m̄e, cyire karigii sh̄in̄j̄i cyi maha Kile lùuni pyi l'à ȳiri pire taan. ⁷ T̄èec̄yiini i, yii mpyi

na ntùuli cyi kurigil'e, yii mpyi cyire kapegigii cye e. ⁸ Nka numε, lùyirini ná lùpεenni ná pege, yii cyire karigii puni yaha. Cyàhigii, lire nyε me silege baa jwumpe pà tufige nyε a yaa p'a fwore yii jwōyi i me. ⁹ Yii àha nùru raa fini yiye na me, jaha kurugo ye yii à fworo yii lyempe e, maa yii kapyijnyεgigii yaha. ¹⁰ Yii a zòmii nivənmii lwó, yii à pyi sùpyii nivənmii, maa mpyi yii Davoonji málwəɾə, si u cè sèl'e. ¹¹ Lire kurugo yii à pyi Yahutuu yo, yii à pyi shinji wabere yo, yir'à fworo y'e, yii à kwə̀n yo, yii nyε a kwə̀n mà yo, yir'à fworo y'e, yii à pyi kə̀nbwə̀hə̀shiin yo, yii à pyi nyεgɛjwə̀hə̀shiin yo, yir'à fworo y'e, yii à pyi bilii yo, yii nyε a pyi bilii mà yo, yir'à fworo y'e. Nde li nyε na wíi ke, lire li nyε: Kirisita kyaa l'à jwo ke, uru u nyε yaayi puni jùhə̀ na, maa mpyi wuu puni i.

Dánafeebii wwojεεge kani

¹² Nyε ná Kile s'à yii cwə̀nrə, maa yii pyi uye wuu, maa yii kyaa táan uy'á, lire e yii a jùnaara taa yiye na, yii raa sùpyigire pyi ná yiye e, yii i yiye tūrige yiy'á, yii i mpyi jùmpijεfee ná lùtaanfee, ¹³ yii i yii karigii kwú yiye e, yii raa yii kapyiinkii yàfani yiye na. Wà ha wurugo wà á, yii i puru jwo a kwə̀ feefee, bà Kafoonji Yesu à yii ná uru shwə̀hə̀ wogigii kwə̀ feefee me. ¹⁴ Mà bàra cyire puni na, yii sàa yiye kyaa táan yiy'á, jaha kurugo ye tàange ku maha ngwə̀ni shiinbii pwə̀ piye na. ¹⁵ Mbèni Kirisita à le yii shwə̀hə̀l'e ke, uru u kwə̀ro yii shwə̀hə̀l'e, jaha na ye Kile u à yii yyere yii i mpyi niŋkin. Yii a fwù kaan u á mú.

¹⁶ Yii Kirisita jwumpe yaha pu tatεεnge wwù yii zòmpil'e sèe sèl'e. Yii a yiye kálali, yii raa yiye yεεge ná yákilifente e, ná Zaburu sémeŋi myahigii ná Kile pèente myahigii ná Kile kuni myahigil'e. Yii a myahigii cêe ná yii zòmpyaagii puni i, yii raa Kile shéere. ¹⁷ Yii a yii kapyiinkii ná yii kajwunŋkii puni pyi Kafoonji Yesu mege na. Cyire tooy'e, yii raa Tufoonji Kile shéere Yesu mege kurugo.

Pyεnge wwojεεge kani

¹⁸ Cyeebii, yii yiye tūrige yii nambaabil'á, lir'à yaa ná yii e Kafoonji Yesu wwojεεge e. ¹⁹ Nambaabii, yii yii cyeebii kyaa táan yiy'á, yii àha pi cù bilii fiige me. ²⁰ Nə̀ŋkopyire, yii yii sifeebii jwə̀myahigii cù karigii puni i. Yii aha a lire pyi, lire sí n-táan Kafoonji Yesu i. ²¹ Tiibii, yii àha lùgigii pɛn ná yii pyiibil'e me, lire ká mpyi, màbanŋi sí n-fworo pi e.

Bilibii ná pi jùhufeebii kani

²² Bilibii, yii yii jùhufeebii jwə̀myahigii cù karigii puni i. Yii àha raa pi nyijnyaga báaraŋi kanni pyi si nta ntáan pi á me. Yii a u pyi ná funvyinge e, yii raa Kafoonji Yesu père. ²³ Báara maha báara na yii nyε ke, yii a u pyi ná zòvynre e, bà yii maha báare Kafoonji Yesu á me, l'àha mpyi mu à jwo yii na báare sùpyir'á me. ²⁴ Yii àha ŋkwə̀ funhə̀ wwə̀ na Kafoonji sí yii sàra me. Yaayi u à yaha u wuubil'á ke, yire yà u sí n-kan yii á. Kafoonji Kirisita á yii na báare. ²⁵ Nka shin maha shin u kapyii li nyε báaraapege ke, urufoo sí n-sàra n-tàanna ná kur'e, jaha na ye Kafoonji nyε a sùpya pwə̀hə̀ sùpya na me.

4

¹ Jùhufeebii, yii a yii bilibii cwôre ná fyɛnmpe ná ntiiŋi i, yii àha funhə̀ wwə̀ na yii mú na nyε ná Jùhufoonji w'e nìnyinŋi na me.

Yεεyi nizanyyi

² Yii àha ndáha Kilejarege na me, yii yyaha le ku na, yii raa fwù kaan Kile á tèrigii puni i. ³ Yii raa Kile jàare wuu á mú, bà u si mpyi si pyiŋkanni niŋcenni kan wuu á, wuu raa Kirisita kaŋwə̀hə̀ni kyaa yu sùpyir'á me. Lire kurugo mii à le kəsunŋi i.

⁴ Yii kwə̀ro jarege na mii á, bà mii si mpyi s'a li sénmege s'a yu li jwunŋkanni na me.

⁵ Nyε mp̄ii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e me, tère o tère e yii à laaga ta ke, yii a kacɛnŋii pyi pi á, yii raa pi cwôre ná yákilifente e. ⁶ Yii jwə̀mugure ti pyi ná t̄ipoomə̀ ná kaŋwə̀hə̀ni i tèrigii puni i, yii raa sùpyire jwə̀ shuu yii a jwə̀ge.

Fwùŋi nizanŋi

⁷Wuu ntàannamacinmpworonŋi, Kafoonŋi Yesu báarapyinŋi Tisike, u nyε na báare ná mii i ke, ɲwɔmεε ninŋinfoo wi. Kyaa maha kyaa li nyε naha ke, u sí n-sà cyire puni jwo yii á. ⁸Mii à li yîrige li kurugo maa u tun yii á, u sà wuu yîriŋkanni jwo yii á, bà lire si mpyi si màban le yii e mε. ⁹Mii à Onεzimu mú bàra u na, yii ntàannamacinmpworonŋi wà wi, dánasupya wi. Karigii cyi nyε naha ke, u sí cyire puni jwo yii á.

¹⁰Mii kàsujyijεεŋi Asitariki à yii shéere. Barinabasi cìnmpworonŋi Marika mú à yii shéere. Mii à u kyaa jwo yii á mà kwò. U aha nɔ yii na, yii u cù a ɲwɔ. ¹¹Yesu pi maha mpyi Zhutusi ke, ur'à yii shéere mú. Yahutuubii dánafeebil'e, pire shiin taanreŋi kanni pi à mii tège, pyiŋkanni na sùpya sí n-jà n-nyè Kile Saanre e ke, ka wuu u lire jwo sùpyir'á. Pi à màban le mii i sèl'e. ¹²Yii cìnmpworonŋi Epafirasi u na báare Yesu Kirisita á ke, ur'à yii shéere mú. Tèrigii puni i u à uye waha Kileɲarege na yii kyaa na, bà yii si mpyi si ɲkwôro Kile kuni i si fûnŋɔ l'e, s'a Kile ɲyii wuuni pyi tèrigii puni i mε. ¹³Mii sí n-jà yi jwo yii á: yii ná Lawodisi dánafeebii ná Erapolisi wuubii kani nyε Epafirasi zòŋi na sèe sèl'e. ¹⁴Luka, wuu cevoonŋi dègɔtɔrɔnanŋi ná Demasi, pir'à yii shéere.

¹⁵Yii Lawodisi kànhe dánafeebii shéere, Nimifa ná dánafeebii pi maha bínnini u bage e ke, yii i pire shéere mú. ¹⁶Yii aha ɲge letεreŋi kâla, yii i u kan Lawodisi dánafeebil'á pi kâla, sémeŋi ɲgemu ká yîri Lawodisi i ke, yii mú pi uru kâla. ¹⁷Yii yi jwo Arisipi á, na u àha ɲkwò funŋɔ wwò Kafoonŋi Yesu báaranŋi ninŋanŋi na u á mε. U u u pyi u nɔ u tεgeni na.

¹⁸Mii Poli yabilinŋi cyεge k'à ɲge fwùŋi séme. Yii àha funŋɔ wwò li na na mii nyε naha kàsujy i mε.

Kile u ɲwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Poli à l'eterēni niŋcyiŋi ŋgemu tun Tesaloniki kàñhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè l'eterēni funŋo jwumpe e ke

Tesalonike kàñhe na mpyi Masedoni kùluni i. Silasi ná Timōti à Poli tège Jwumpe Nintanmpe ŋjwuŋi na wani, ka pìi si piye kan Yesu á. Poli ŋye a jà a tère nimbwoo pyi wani kuru kàñhe na me, naha kurugo ye Yahutuubil'à u kyérege wani (Kapyiŋkii 17).

Poli yìrŋkwooni kàntugo lire kùluni i, u à Timōti tun Tesaloniki kàñhe e, u sà dánafeebii kàanmucya kampyi yyefuge ŋye a pi pyi pi à sàa le Kile kuni ŋaaraŋi na me. Ŋye tēni i Timōti à nūr'a pa maa jwuntanma jwo Poli á mà yyaha tíi ná dánafeebil'e ke, ka Poli funntanga wuŋi si ŋge l'eterēni sém'a tun pi á.

Ŋge l'eterēni funŋke e u à fwù kan Kile á, maa màban le dánafeebil'e, bà pi si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i s'a si yyaha na me.

U à pi funŋo cwo u báaraŋi pyiŋkanni na tēni i u mpyi pi shwòhòl'e ke. U funŋk'à táan, naha kurugo ye u à li ŋya na dánafeebil'à kwôro Kile kuni i, ali mà li ta ŋgahaŋi ŋye pi ŋuŋ'i. U la ŋye si nūru pi ŋya (1--3). U à pi funŋo cwo u kàlaŋi na mà yyaha tíi ná ŋaaraŋkanni niŋcenni i. U à li cya pi á na pi a piye kàanmucaa katupwòhòyi na (4.1-12).

Dánafeebii kurunke e, pìi funmpen wuu pi mpyi mà yyaha tíi ná dánafeebii niŋkwuubil'e. Ka Poli si màban le pi e maa li cyēe pi na na Yesu à jè a fworò kwùŋi i pyiŋkanni ndemu na ke, dánafeebii pi à kwù ke, Kile sí pire jè Yesu fiige. U à jwo na Yesu sí nūru n-pa canŋka. U aha mpa, dánafeebii puni sí n-pyi ná u e fo tèekwombaa (4.16-17).

Jwumpe tasiige

¹ Yii dánafeebii kurunke ku ŋye wuu Tuŋi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita wuubii Tesaloniki kàñhe e ke, mii Poli ná Siliven ná Timōti, wuu pi à ŋge l'eterēni séme si ŋkan yii á. Kile u ŋwò yii na, u u yyenŋke kan yii á.

Tesaloniki kàñhe dánafeebii Kile kuni ŋaaraŋkann'à Poli yyaha jì

² Wuu maha fwù kaan Kile á yii kyaa na tèrigii puni i. Wuu aha a si raa u jáare tère o tère e ke, wuu funŋo ŋye na wwùu yii na me. ³ Kacēŋkii yii à pyi maa li cyēe na yii à dá Yesu Kirisita na ke, ná báaraŋi yii à pyi maa li cyēe na Kile kyal'à táan yii á ke, ná pyiŋkanni na yii à yiye waha maa yii sòŋjore taha wuu Kafoonji Yesu Kirisita na ke, wuu aha a Kile jáare, wuu funŋo ŋye na wwùu cyire na me. ⁴ Wuu cìmpyiibii, wuu à li cè na Kile à yii kyaa táan uy'á maa yii cwòŋr'a pyi u wuu. ⁵ Yii li cè na tēni i wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á ke, li ŋye a mpyi a dá ŋwòjwumpe kanni na me, ŋka Kile Munaani fàñhe mú mpyi a bàra maa yii pyi yii à dá na wuu jwumpe na ŋye sèe. Naaraŋkanni na wuu mpyi na jáare yii shwòhòl'e yii ntēgeŋi kurugo ke, yii à lire cè. ⁶ Wuu ŋaaraŋkanni ná Kafoonji wuuni ŋye niŋkin, lire ŋaaraŋkanni yii s'à lwó. Kile Munaani fàñh'à yii pyi yii à jee Kile jwumpe na ná funntange e yii yyefuge tèrigil'e. ⁷ Lire pyiŋkanni na, yii à pyi yyecyeenē Masedoni ná Akayi kùligii dánafeebii pun'á. ⁸ Yii à pyi kaŋuŋò mà Kafoonji Jwumpe pyi p'à caala mà lwó yii yyére, mà sà nò fo Masedoni ná Akayi kùligii na, mà bàra lire na, daniyaŋi yii à pyi Kile na ke, uru kyal'à jwo cyeyi puni i. Lire kurugo wuu saha ŋye na wuye kànre na yii kyaa yu sùpya á me. ⁹ Tēni i wuu à shà yii yyére ke, pyiŋkanni na yii à wuu jùŋò bē, ná pyiŋkanni na yii à kàntugo wà yii yasunŋy'á ke, mà bàra lire na, Kileni nyii wuŋi u ŋye Kileni sèe wuŋi ke, yii à jee uru na maa u pēre, sùpyire puni na yire yu. ¹⁰ Pi à li cè mú na yii na Kile Jyaŋi Yesu sigili. Kile à u jè a yige kwùŋi i, uru u sí n-yìri niŋyiŋi na mpa wuu shwò Kile lùwirini nimpani na.

2

Kile báaraŋi Poli à pyi Tesaloniki kàñhe e ke

¹Wuu cìmpyibii, yii yabilimpil'á li cè na wuu kasheeni nyε a pyi yii yyére nùŋo baa mε.

²Yii à li cè na Filipi kàñhe shiinbil'á wuu kyérege, maa wuu cyahala, ŋka lire ná li wuuni mú i, Kile barag'e, wuu à wuye waha maa ŋkàr'a sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, ali mà li ta wuu zàmpeñbil'á nyaha.

³Jwumpe wuu à jwo sùpyir'á maa pi le kuni niŋcenni i ke, wuu nyε a puru jwo pi á ná pi ŋgurugo funŋ'i, lire nyε mε ná funŋkyaange e, lire nyε mε ná nàŋwòhòrò funŋ'i mε. ⁴Ŋka Jwumpe Nintanmpe Kile à kan wuu á ke, puru wuu nyε na yu. Naha kurugo ye u à wuu kàanmucya mà li nyà na wuu sí n-jà uru báaraŋi pyi, lire e u à wuu pyi wuu u mpe Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á. Wuu nyε na pu yu wuu kyaa si ntáan sùpyir'á mε, ŋka wuu na pu yu wuu kyaa si ntáan Kile á. Uru u à wuu zòmpii cè.

⁵Yii yabilimpil'á li cè kàyituwògòrò bà wuu à jwo yii á mε, là nta kurugo bà wuu mú s'à pu jwo mε. Kile u nyε wuu shèrefooji. ⁶Mεcyara kurugo bà wuu nyε na puru Jwumpe Nintanmpe yu yii á, lire nyε mε sùpyire sannt'á mε. ⁷Mà li ta wuu mpyi na sí n-jà fànha cyán yii na, naha na ye Kirisita tùnntunmii pi nyε wuu. Ŋka lire ná li wuuni mú i, wuu à pyi nùmpñεfee yii shwòhòl'e, bà pyàŋi nunji nùŋke maha mpi ná u e, maa yaha u na mε. ⁸Nyε yii ntàannamagare t'à sù wuu e ke, tire t'à wuu pyi wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, puru mpemu p'à fworò Kile e ke. Lire kanni bà mε, wuu mpyi a sàa li ta kacenne si yii tège pyiŋkannigii puni na, ali li méε ká bê ná wuu múnahigil'e, naha na ye yii kyal'à waha wuu na sèl'e.

⁹Mii cìmpyibii, tēni i wuu à sà Kile jwumpe jwo wani yii yyére ke, kanhaŋkanni ná báarawage wuu à pyi pìlaga bàra canŋa na, bà li si mpyi wuu àha bú ŋkwò mpyi tuguro yii nūŋ'i mε, yii funŋo nyε a wwò lire na mà ke!

¹⁰Yii à li nyà, Kile mú à li nyà, ŋaraanŋkanni na wuu mpyi na ŋaare yii shwòhòl'e ke, lire mpyi a ŋwò maa ntíi, wuu mú mpyi tìgire cyaga baa.

¹¹Yii mú à li cè na bà tufooji maha u pyiibii cù mε, amuni wuu à yii puni niŋkin niŋkinŋi cù. ¹²Wuu mpyi maha yii yeεge maa màban leni yii e, maa yi yu na wahage yii á, na yii yii ŋaraanŋkanni yaha li yyaha tíi ná Kile nyii wuuni i, uru ŋgemu u à yii yyere, bà yii si mpyi si jyè u Saanre sìnampe e mε.

¹³Lire kurugo wuu fwù nyε Kile na tèrigii puni i, naha na ye Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo yii á ke, yii nyε a pu pyi sùpyire jwumò mε. Ŋka bà pu nyε mε, yii à pu cù amuni, maa li cè na Kile jwumpe pu nyε pu pi, yii pi à dá Yesu na ke, na puru pu nyε na yii sòŋòre kèenŋi. ¹⁴Wuu cìmpyibii, Kile à mpiimu yyere ka pi i dá Yesu Kirisita na Zhude kùluni i ke, yii ná pire mú à pyi niŋkin, naha na ye bà Yahutuubii pìl'á pire kyérege mε, amuni yii yabilimpii sùpyiibil'á yii kyérege. ¹⁵Pire Yahutuubil'á Kile mùmpenmε pyi maa Kafooji Yesu ná Kile tùnntunmpii bò, maa wuu kyérege. Pi à piye pyi sùpyire puni zàmpeñmii. ¹⁶Jwumpe wuu nyε na yu supyishinji sannj'á, bà pi si mpyi si shwò mε, pi la nyε si wuu sige puru ŋjwuŋi na. Lire mpyiŋi cye kurugo, pi à là bàra pi kapegigii na, fo Kile lùn'á pa yíri pi taan maa bégele pi ntùnŋi mε na.

Tesaloniki kàñhe dánafeebii lage nyε Poli na

¹⁷Cìmpyibii, wuu pi ke, wuu à yíri yii taan si tère pyi, wuu nyε na yii naa mε. Ŋka wuu na sòŋŋi yii kyaa na. Mà pu fñinŋ'a jwo, wuu la nyε si yii nyà sahaŋki. ¹⁸Lire kurugo wuu la nyε si sà fworò yii na. Mii Poli yabilinŋ'á lire kùsheeni kyal'à yaha tooyo niŋyahay'e, ŋka Sitaanniŋi à wuu pyi wuu nyε a jà a lire kùluni tóge lwó mε.

¹⁹Nyε joofo u nyε wuu sòŋòre tatahage ye? Joofo u nyε wuu funntange nùŋke ye? Joofo u nyε wuu pèente nùŋke ye? Yii pi. Wuu Kafooji Yesu cannuruge, yii pi sí n-pyi wuu sòŋòre tatahage, si mpyi wuu funntange nùŋke, si mpyi wuu pèente nùŋke Yesu yyahe taan. ²⁰Sèenŋi na, yii pi nyε wuu pèente ná wuu funntange nùŋke.

3

Poli à Timōti tun Tesaloniki kànhe dánafeebil'á

¹ Nye wuu à mǎ a yii kyaa lógo fo li nye a pa jwǎ me, ka wuu u li lwó wuye funḡ'i, maa ntèen naha Ateni kànhe e, ² maa wuu cìmpworonaji Timōti tun yii á, bà u si mpyi si yii tège yii a sì yyaha na Kile kuni i, si màban le yii e me. Kile báarapyjɛe u nye u wi Jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo, puru mpemu pu nye na Kirisita kyaa yu ke. ³ Wuu à lire pyi bà li si mpyi yyefuge ku nye yii jun'i ke, kuru kà ḡkwǎ màban fô yii e me. Yii yabilimpil'à li cè na kuru yyefuge yahare e wuu nye. ⁴ Mǎ wuu yaha wani yii yyére, wuu mpyi maha yi yu yii á na yyefugo kariii sí n-pa wuu dánafeebii ta. Nye bà yii nye na li jaa me, kuru yyefuge e yii nye nume. ⁵ Lire kurugo l'à pa tayyérege fô mii na, ka mii i Timōti tun yii yyére u u sà yii Kile kuni jaaraḡkanni kàanmucya u pa jwo na á, jaha na ye mii mpyi na fyáge Sitaanniḡi kà ḡkwǎ yii sǎn n-yige Kile kuni i, si wuu báaraḡi pyi jùḡǎ baa me.

⁶ Nka Timōti à núr'a pa a yiri yii yyére ke, jwumpe u à jwo wuu á mà yyaha tí ná yii Kile kuni jaaraḡkanni ná yii ntàannamagare e ke, pur'à wuu funḡyi jíḡe. U à jwo wuu á mú na yii funḡǎ wà à wwǎ wuu na me, na bà wuu la nye si yii jya me, amuni yii la mú nye si wuu jya. ⁷ Lire kurugo wuu cìmpyiibii, wuu à yire lógo ke, ali mà li ta wuu nye yyefuge ná nàvunḡke e, yii Kile kuni jaaraḡkann'à wuu funḡyi pyi y'à jíḡe. ⁸ Nume, wuu yákilibil'à tèen, jaha na ye yii à kwǎro Kafoonji wwojɛege e. ⁹ Yii kan'à wuu funḡyi táan pyiḡkanni ndemu na ke, wuu bá naha à cè pyiḡkanni na wuu sí Kile shéere n-jwo me. ¹⁰ Wuu na Kile jáare sèe sèl'e pìlaga bàra canḡa na, bà u si mpyi si wuu yaha wuu núr'a sà fwooro yii na me, lire cye kurugo cyeyi yi nye yii sàha ḡkwǎ a yire cè Kile kuni i me, bà wuu si mpyi si yii taanna yire na me.

¹¹ Lire kùluni tǎge wuu sí n-lwó si ḡkàre yii yyére ke, wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu u kuni pwó wuu á. ¹² Ntàannamagare tí nye yii ná yiye shwǎhǎl'e ná yii ná sùpyire sannte shwǎhǎl'e ke, Kafoonji u là bàra tire na sèl'e, bà u a là bàra wuu woore na mà yyaha tí ná yii e me. ¹³ Lire ká mpyi, yii sí fànha ta, si ḡkwǎro tufeempe e si mpyi tìgire cyaga baa wuu Tunji Kile yyahe taan, Kafoonji Yesu cannuruge e ná u wuubii puni i.

4

Jaaraḡkanni l'à táan Kile á ke

¹ Nye cìmpyiibii, jaaraḡkanni na yii à yaa yii a jaare, bà yii kyaa si mpyi si ntáan Kile á me, wuu à lire cyéé yii na. Yii mú bá sí na jaare amuni mà kwǎ. Nde wuu à sì na jcaa yii á Kafoonji Yesu mege na nume sahaḡki ke, lire li nye, yii là bàra lire jaaraḡkanni na. ² Yerɛyi Kafoonji Yesu à kan wuu á, ka wuu u yire jwo yii á ke, yii à yire cè.

³ Nde l'à táan Kile á ke, lire li nye: yii pyi fyinme sùpyii, yii i jcu jacwǎre mpyiḡi na. ⁴ Yii shin maha shin u pyi sèeshin u jà uye na, u raa njire kariii pyi. ⁵ Mpii pi nye pi nye Kile kuni i ná yii e me, yii àha jacwǎre mpyiḡi lage yaha ku yii ta pire fiige me. ⁶ Cikwuḡi kàmpaḡke na, yii wà nye a yaa u u cìmpworonji wà mùmpenme pyi si u nàḡwǎhǎro me, jaha na ye bà wuu à tǎl'a yi jwo a waha yii á me, Kafoonji sí cyire karigii shiḡi pyifeebii tùn. ⁷ Yii li cè na Kile nye a wuu yyere katupwǎhoyi mpyiḡi mɛe na me, fo fyinmpe karigii. ⁸ Lire kurugo ḡgemu ká jcyé nje yerɛyi na ke, sùpya jwǎjwumǎ bà urufol'à cyé me. Kilenji u à u Munaani le wuu e, ná lire li nye Munaani niḡcenni ke, uru na urufol'à cyé.

⁹ Ndemu li nye yii ná yiye shwǎhǎḡi ntàannamagare kani ke, jùḡǎ nye mà yaaga séma kan yii á kuru kàmpaḡke na sahaḡki me, jaha na ye Kile yabilin'à lire kuni le yii taan mà kwǎ. ¹⁰ Lire kuni i yii mú nye na jaare, mà yyaha tí ná Masedoni kùluni dánafeebii puni i. Nka lire ná li wuuni mú i, mii cìmpyiibii, wuu na li caa yii á, yii là bàra tire ntàannamagare na sahaḡki. ¹¹ Mǎ bàra lire na, mbèḡi u pyi yii ná sùpyire sannte shwǎhǎl'e. Sùpyire sannte karigii kàmpaḡke na, yii yiye pyiḡkanni cè, yii raa báaraḡi pyi bà yii si mpyi si yyere ná yii jùḡǎ karigil'e me. Wuu à fyànha a yire jwo yii á. ¹² Lire ká mpyi, mpii pi nye pi nye Kile

kuni i ná yii e me, yii naaranjanni sí pire yyaha jî, li mú saha sì nò sùpya u yii tugure lwò me.

Kwùubii jèñi kani

¹³ Wuu cìmpyiibii, mpìi pi à kwù ke, wuu la nyε yii i mpyi numpini ná yyetanhare e pire kàmpañke na sùpyire sannte fiige me, pire mpiimu pi nyε sònṅò tatahaga baa ke. ¹⁴ Ná wuu à dá li na na Yesu à kwù maa jè, wuu mú à dá li na na dánafeebii pi à kwù ke, na Kile sí pire jè n-yige kwùñi i Yesu cye kurugo pi i mpyi ná Yesu i. ¹⁵ Mà tàanna ná Kafoonji Yesu jwumpe e, wuu sí mpemu jwo yii á ke, puru pu nyε mpe: Kafoonji cannuruge, jyii wuubii sì n-sii n-yaha kwùubii yyaha na me. ¹⁶ Kuru canjke, Kafoonji Yesu ká kuni kan, Kile mèlèkèebii jùṅufoonji mejwuuni sí n-lógo, lire jwòhò na Kile tiinmpini sí n-wyì. Lire ká wyì, Kafoonji Yesu yabilinji sí n-yíri nìnyinji na si mpa. Mpìi pi à kwù mà pi yaha Yesu Kirisita wwojεge e ke, pire pi sí n-fyânha jè. ¹⁷ Nyε lire ká mpyi a dánafeebii mpiimu ta jyii na ke, pire sí n-bâra pire na, si ṅkò n-yíri sijnayan, si ṅkàre jahajyi i, si zà Kafoonji jùṅò bē nìnyinji na. Lire pyinjanni na, wuu sí n-pyi ná Kafoonji i tèrigii puni i. ¹⁸ Lire e ke yii a yiye fàṅñi ná puru jwumpe e.

5

Dánafeebil'à yaa pi bégel'a Kafoonji Yesu cannuruge sige

¹ Mii cìmpyiibii, nde li nyε Kafoonji Yesu tènuruni, lire nyε me u cannuruge kani ke, jùṅò nyε mà yaaga sém'a kan yii á kuru kàmpañke na me. ² Yii yabilimpil'à li cè a kwò na canjke Kafoonji sí nùru n-pa ke, kuru canjke sí n-pâa sùpyire e, bà nàṅkaañi maha mpâa yaage fol'e numpilage e me. ³ Tèni i sùpyire sí n-pa raa ṅko: «Wuu nyε yyenjinke e, wuu saṅcwəññ'à kòr'a jwò» ke, nyε lire tèni i yyefugo nimbwəhò sí n-pâa n-cwo pi na, bà layanjke maha mpâl'a cwo ceenji laa wunji na me. Pi wà tufige sì n-shwə me. ⁴ Nka mii cìmpyiibii, yii pi ke, kuru canjke sì n-jà n-pâa yii e, bà nàṅkaañi maha mpâa yaage fol'e me, jaha na ye yii nyε numpini i me. ⁵ Yii puni na jaare bēnmpe na canjke e, wuu nyε mu à jwo sùpyire ti maha jaare numpilage e numpini i me. ⁶ Lire e ke wuu àha raa ṅwúuni bà sùpyire sannte maha li pyi me. Nka wuu kwòro jyii na, wuu u wuye pèεge cè. ⁷ Yii li cè na numpilage e sùpyire maha ṅwúuni, mpìi pi maha sinmpe byii na jcwu ke, numpilage e pire maha byii. ⁸ Nka wuu pi nyε na jaare bēnmpe e ke, wuu wuye pèεge cè. Dániyañi wuu à pyi Yesu Kirisita na ke, wuu raa sì yyaha na ur'e, wuu u wuu shinjεebii kyaa táan wuy'á. Wuu aha a lire pyi, li sí n-pyi mu à jwo tənnə vāanntinṅe wuu à le wuye na kashige yyaha na. Canjke Kile sí wuu shwə ke, wuu wuu sònṅore taha lire na. Lire ká mpyi, li sí n-pyi mu à jwo tənnə jùntonṅò wuu à tò.

⁹ Yii li cè na Kile à wuu yyere ndemu mεε na ke, lire bà li nyε si tìgire cyán wuu na me. Nka u à wuu yyere bà wuu si mpyi si shwə wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo me. ¹⁰ Yesu à kwù wuu kurugo, bà li si mpyi u cannurug'à wuu ta jyii na yo, k'à wuu ta wuu à kwù yo, wuu u mpyi ná u e shi na me. ¹¹ Lire e ke bà yii à tē na li pyi me, yii a maban leni yiye e, yii raa fànha leni yiye e.

Yεεyi nizanji

¹² Wuu na li jáare yii á wuu cìmpyiibii, mpìi pi nyε na báare sèl'e Kile á yii shwəhəl'e, maa yii yεεge, maa yii yyaha cù mà tàanna ná Kafoonji jyii wuuni i ke, yii pire pyi yii silegeshiin, ¹³ yii pèenε le pi e sèl'e yii i pi kyaa táan yiy'á pi báarañi kurugo. Yii yyenjinke yaha ku pyi yii ná yiye shwəhəl'e.

¹⁴ Wuu na li jáare yii á wuu cìmpyiibii, yii i jwo ná sàafeebil'e, bà pi si mpyi s'a báare me. Mpìi pi nyε na fyáge ke, yii pire zòmpyaagii waha. Mpìi pi nyε pi nyε a shà yyaha na sèl'e Kile kuni i me, yii pire tēge. Yii yii lùgigii táan ná sùpyire puni i. ¹⁵ Yii a yiye kàanmucaa, yii wà nyε a yaa u kapii tég'a kapii fwoo tò me. Yii a kacəñkii pyi yii ná yiye shwəhəl'e, ná yii ná sùpyire sannte shwəhəl'e mú tèrigii puni i.

¹⁶ Yii pyi funntange e tèrigii puni i. ¹⁷ Yii a Kile náare tèrigii puni i. ¹⁸ L'à pyi ntàan yo, l'à pyi mpɛn yo, yii a fwù kaan Kile á cyire karigii puni i. Lire li nyɛ Kile nyii wuuni mà yyaha tíi ná yii e, Yesu Kirisita wwɔnɛɛge e.

¹⁹ Yii àha Kile Munaani nage fùgo yiye shwɔhɔl'e mɛ. ²⁰ Mpii pi nyɛ na Kile tùnnture yu yii á ke, yii àha raa tire tùnnture jwumpe cyíge mɛ. ²¹ Nka yii a pu puni kàanmucaa. Mpe p'à nɔwɔ ke, yii i puru cù. ²² Jwumɔ maha jwumɔ pu sí n-jà sùpya wà kapii na ke, yii àha nyɛ puru pà tufiige na mɛ.

Poli à jwó le Tesaloniki kànhe dánafeebil'á

²³ Kilenji u nyɛ na yyeɲɲke kaan ke, uru u yii tège, bà yii si mpyi si mpyi sèeshiin karigii puni i mɛ. U u yii múnahigii ná yii zòmpii ná yii cyeere màra, bà yii si mpyi si nkwôro tìgìre cyaga baa fo si zà nɔ wuu Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge na mɛ. ²⁴ Kilenji u à yii yyere ke, u sí lire pyi, naha na ye nɔwɔmɛɛ niɲkinfoo u nyɛ u wi.

²⁵ Cìmpyiibii, yii a Kile náare wuu á mú.

²⁶ Yii cìmpyiibii puni shéere cìmpworogo fwù na ná funɲɲɛnɲi i.

²⁷ Mii na li náare yii á Kafoonji mege na, yii i nge lɛtɛɛnɲi kâla cìmpyiibii pun'á.

²⁸ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u nɔwɔ yii na, u u yii tège.

Poli à letερηni shɔnwuɔni ηgemu tun Tesaloniki kànhε dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letερηni funɔ jwumpe e ke

Nye Tesaloniki dánafeebii mpyi yyefuge e, Poli à yire lógo ke, maa nge letερηni shɔnwuɔni tun pi á maa màban le pi e, bà pi si mpyi si ηkwôro Kile kuni i mε. U à li cyêe pi na na Kafooni Yesu sí núru n-pa pi shwɔ si pi kyéregfeebii tùn. Pii na mpyi wani kuru kànhε e, pire mpyi a màban fô dánafeebii pii na ná pi jwumpe e, pi mpyi maha ηko na Kafooni Yesu à núr'a pa a kwò. Poli à li cyêe na pi à finε. Mà jwo Yesu Kirisita u pa ke, Shinpiɔni sí n-pa fɔlɔ si nùɔ kyán Kile na. Nka Kafooni Yesu Kirisita sí u shi bò.

Poli mpyi a lógo mú na dánafeebii pii na wá a piye yaha làmpyimbaani yahare e. Ka u u màban le pire e, bà pi si mpyi s'a báaraɔni pyi mε. U à li cyêe pi na na báaraɔni nyε a táan ηgemu á mε, urufoo mú nyε a yaa u a lyi mε (3.10).

Jwumpe tasiige

¹ Yii dánafeebii kurunke ku nyε wuu Tuɔni Kile ná wuu Kafooni Yesu Kirisita wuubii Tesaloniki kànhε e ke, mii Poli ná Siliven ná Timoti u à nge letερηni séme si ηkan yii á. ² Wuu Tuɔni Kile ná wuu Kafooni Yesu Kirisita pi ηwɔ yii na, pi i yyenɔnke kan yii á.

Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e ntini funɔke e

³ Wuu cìmpyiibii, wuu à yaa wuu a fwù kaan Kile á tèrigii puni i yii kyaa na. Lir'à yaa ná mpyi i, naha na ye yii na si yyaha na Kile kuni i sèl'e, ntàannamagare ti nyε yii mú puni niɔkin niɔkinɔni ná yiye shwɔhɔl'e ke, là sí i bàrali tire na na wá. ⁴ Lire kurugo wuu aha a yii shenre yu Kile dánafeebii kuruɔni sanɔny'á, wuu nùɔny maha yirige. Pyinɔkanni na yii à yiye waha yyefuge tèrigii puni ná nàvunɔnke tèrigii puni i, maa ntèn Kile kuni i ke, wuu maha yire yu pi á.

⁵ Cyire karigii puni funɔke e, Kile sí li cyêe na uru yukyaan'à tíi. Yii li cè na kuru yyefuge e yii nyε ke, kuru ku sí yii bégele n-yaha Kile Saanre mεε na, tire ntemu kurugo yii nyε kyaage e ke. ⁶ Yii li cè na Kile à tíi, puru funɔke e mpíi pi nyε na yii kyéregε ke, u sí n-pa pire kyéregε, ⁷ si yyenɔnke kan yii á, yii pi nyε kyaage e ke, mà bàra wuu na. Canɔke Kafooni Yesu sí n-yiri nìnyinɔni na si uye cyêe ná u mèlεkεebii fànhanɔyahaga wuubil'e ke, kuru canɔke, cyire karigii sí n-pyi. ⁸ U sí n-pa nanɔnke e, mpíi pi à cyé Kile na, maa nyé Jwumpe Nintanmpe na, puru mpemu p'à yyaha tíi ná wuu Kafooni Yesu kani i ke, u sí pire tùn. ⁹ Tunɔkanni na u sí pi tùn ke, lire li nyε: u sí pi shi bò feefee, pi laage sí n-tɔɔn Kafooni na, pi laage sí n-tɔɔn u sífente nisinante na. ¹⁰ Canɔke Kafooni sí núru n-pa ke, kuru canɔke nyii karigii sí n-pyi. Mpíi pi à dá u na maa mpyi u wuubii ke, pire puni sí pèenε taha u na, si nyii yige u kurugo. Yii mú sí n-pyi pire e, naha na ye mpe wuu à jwo yii á u kyaa na ke, yii à dá puru na.

¹¹ Lire kurugo wuu na Kile náare yii á tèrigii puni i. Nde wuu nyε na náare u á ke, lire li nyε u yii tègε bà yii kapyiinɔkii si mpyi si yyaha tíi ná yii kayini i mε. Yii dániyaɔni funɔke e, kacεnɔkii yii la nyε s'a mpyi ke, wuu na li náare u á, u yii tègε ná u sífente e, yii raa cyire pyi. ¹² Lire ká mpyi, yii cye kurugo pèente sí n-taha wuu Kafooni Yesu mεge na, uru cye kurugo yii mú sí pèenε ta. Lire na nyε kyaa wuu Kileni ná wuu Kafooni Yesu Kirisita à ndemu pyi wuu á mana ke.

2

Karigii cyi sí n-pyi mà jwo Yesu u pa ke

¹ Wuu cìmpyiibii, nde li nyε wuu Kafooni Yesu Kirisita cannuruge kani, ná pyinɔkanni na wuu sí n-binni u taan ke, wuu sí kyaa niɔkin jwo yii á kuru kàmpanɔnke na, lire li nyε:

² pìl'à jwo na Kafoonji Yesu à nùr'a pa a kwò. Yii a yiye kàanmucaa! Puru jwumpe na nyε kafinara, yii àha raa pu nùru mε. Yii àha pi yaha pi a yii bàhabaha ná puru jwumpe e, lire nyε mε si pu tège yiye funḡo pεn mε. Yii li cè na wà sí n-jà n-pa puru jwo yii á, si jwo na Kile u à uru tun, lire nyε mε si pu séme lεtεr'e si ntùgo yii á ná wuu mεge e. ³ Yii àha zii nyε sùpya yaha u yii jwò fáanḡa a wurugo pyinḡanni là tufiige na mε. Yii li cè na mà jwo kuru canḡke ku nò ke, shinḡyahara ti sí n-fyânha jùḡo kyán Kile na. Lire kàntugo sùpyanḡi u à sàa pi maa jùḡo kyán, ná u à yaha mbòḡi laage e ná Kile sí n-pa u shi bò ke, uru sí uye cyéè mà jwo kuru canḡke ku nò ke. ⁴ Sùpyire na Kile mεge yiri yaaga maha yaaga na, maa yaaga maha yaaga pére ke, uru shinḡinḡi sí ntùḡke taha yire puni na. U sí uye péè yire puni na fo si ḡkàre sà jyè ntèen Kileḡaarebage e, si jwo na uru yabilinḡi u nyε Kile.

⁵ Mà mii yaha yii yyéere wani, mii à jcyii karigii jwo yii á, taha yii funḡ'à kwò a wwò cyi na? ⁶ Nde l'à uru shinḡinḡi sige u si n-jà jya numε mà u tēḡnyaani yaha nòmbaa mε, yii à lire cè. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, sífente ti nyε shinḡinḡi'á ná t'à ḡwòḡo ke, tire na báaranḡi pyi mà kwò. ḡka yaage k'à para u yyaha na ke, ná kuru nyε a yíri wani mε, u si n-jà raa u báaranḡi pyi u jyyii pyinḡanni na mε.

⁸ Nyε kuru ká yíri wani tēni ndemu i ke, shinḡinḡi sí n-ta n-fworo. U aha fworo, Kafoonji Yesu sí u bò ná u jwòge kafεεge e. Kafoonji Yesu nimpanḡi bēenmpe sí uru shinḡinḡi shi bò. ⁹ Uru shinḡinḡi sí n-pa uye cyéè ná Sitaanninḡi fânhe e, kabwòhigii cyi sí sùpyire kàkyanhala si pi bilibili ke, u sí raa cyire pyi, bà u si mpyi si pi yákilibii yû mε. ¹⁰ Kuni li maha Kile pyi u à sùpyanḡi shi bò ke, mpíi pi maha jaare lire kuni i ke, shinḡinḡi sí pire jwò fáanḡa si jḡaha ntiimbaanḡi karigii shinḡi puni na. Kile sí pi shi bò, jaha na ye sēenḡi u sí n-jà pi shwò ke, pi nyε a jεε uru na, maa u kyaa táan piy'á mε. ¹¹ Ná pi s'à cyé uru sēenḡi na, lire kurugo Kile sí pi yaha tire sífente cye e, ti i pi yákilibii kēenḡe kafinar'á. ¹² Nyε shin maha shin u nyε u nyε a jεn'a dá sēenḡi na mε, maa ntiimbaanḡi karigii táan uy'á ke, Kile sí n-pa urufoo tún.

Dánafeebil'à yaa pi yiye jwò Kile kuni i

¹³ Yii pi nyε wuu cìmpyiibii ná Kafoonji Yesu à yii kyaa táan uy'á ke, wuu à yaa wuu a fwù kaan Kile á yii kurugo tērigii puni i. Mà lwò fo tasiige e, Kile à yii cwònrò maa yii shwò. Yii li cè Kile Munaani à yii cwònr'a yaha yiye kanni na, ka yii i dá sēenḡi jwumpe na. ¹⁴ Kile à yii yyere lire mεε na, Jwumpe Nintanmpe cye kurugo, wuu à puru mpemu jwo yii á ke. Lir'à pyi bà yii si mpyi si ntēen ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita e u bwompe e mε. ¹⁵ Lire e wuu cìmpyiibii, yii yyéere tayyérege niḡcennḡi i, yii i yiye jwò. Yεreyi wuu à jwo yii á, lire nyε mε jje wuu à sé'm'a tūgo yii á ke, yii àha zii ḡkwò funḡo wwò kuru kà na mε.

¹⁶ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita ná wuu Tunḡi Kile u à wuu kyaa táan uy'á, maa jwò wuu na, maa wuu zòompíi taala nùmpanḡa mεε na ná sòḡḡò tatahaga niḡcennḡi' i ke, ¹⁷ pi yii zòompíi taala, pi raa fânhe kaan yii á, bà yii si mpyi s'a kacennḡi pyi tērigii puni i, yii karigii pyinḡanni ná yii jwuḡkanni i mε.

3

Poli à li cya dánafeebil'á pi a Kile jaare pir'á

¹ Nyε wuu cìmpyiibii, mpe mii sí n-bàra puru na ke, puru pu nyε: yii a Kile jaare wuu á, bà Kafoonji Jwumpe si mpyi si jcaala fwòfwò, pi i pu le njire e, bà l'à pyi yii yyéere mε. ² Sùpyire t'à sàa pi ke, yii a Kile jaare bà wuu si mpyi si shwò tire na mε. Yii li cè, sùpyire puni nyε a dá Kile na mε. ³ ḡka Kafoonji na nyε jwòmεε niḡkinfoo, u sí fânhe kan yii á, si yii shwò Sitaanninḡi na. ⁴ Kafoonji à wuu pyi wuu à dá yii na, yεreyi wuu à kan yii á ke, wuu à tēen ná l'e na yii na yi kurigii jaare, yii mú sí n-kwòro s'a yi kurigii jaare.

⁵ Kafoonji u yii tège bà yii si mpyi si Kile kyaa táan yiy'á, si kariii kwú yiye e Kirisita fiige mε.

Shin maha shin à yaa u a báare u raa uye jwò caa

⁶Wuu cìmpyiibii, mpíi pí nyé na fàhafaha na màre là mpyimbaa yii shwòhòl'e, maa mpyi pí nyé na wuu yereyi kurigii naare me, wuu na li náare yii á, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mege na, yii àha pire pyi yii kapyinye me. ⁷Yii yabilimpil'à li cè na yii à yaa yii wuu pyinkanni lwó. Tèni i wuu mpyi wani yii yyére ke, wuu mpyi a wuye yaha báarapyimbaani laage e me. ⁸Wuu mpyi a wuye tínye sùpyanji wà tufiige na uru s'a wuu nwò caa mana me. Pìlaga bàra canja na, wuu mpyi maha báaranji ninjanji pyi, bà li si mpyi wuu àha nkò mpyi tuguro yii wà tufiige njanji me. ⁹Li nyé mu à jwo wuu mpyi na yii ntègenji fún mà de! Nka wuu la mpyi yii i li cè na yii à yaa yii a báaranji pyi wuu fiige. ¹⁰Tèni i wuu mpyi wani yii yyére ke, wuu à yi jwo a waha yii á na báaranji nyé a táan ngemu á me, urufoo mú nyé a yaa u a lyí me.

¹¹Lire ná li wuuni mú i, wuu à yi lógo na yii pí na wá na fàhafaha na màre là mpyimbaa, maa pí nwòyi leni sùpyire sannte karigil'e. ¹²Pire pí mpe lóg'a tàra, wuu sí yi jwo n-waha pí á Kafoonji Yesu Kirisita mege na, na pí tèn tanuge e, pí raa báaranji pyi, pí i yyére ná pí nwòlyinji i.

¹³Mii cìmpyiibii, yii pí ke, yii àha zì nkànha kacennkii mpyinji taan tèni là tufiige e me. ¹⁴Yereyi wuu à kan yii á nge letèrenji i ke, wà ha ncyé yi lógogo, yii urufoo nwòhò múgo, yii àha nùru ngwò ná urufol'e me. Lire ká mpyi, u sí n-sílege. ¹⁵Lire nyé a li cyêe na yii urufoo pyi yii zàmpen mà de! Yii u yere, naha na ye yii cìmpworo u nyé u wi.

Jwumpe nizanmpe

¹⁶Kafoonji u nyé yyejinke kanfoonji ke, uru u yyejinke kan yii á tèrigii puni ná pyinkannigii puni na. Kafoonji u pyi ná yii puni i.

¹⁷Mii Poli yabilinji cyege k'à nge fwùni sème. Ame mii maha na kampeeni fyèni yare na letèribii puni na. Mii sémere ti nyé nte.

¹⁸Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u nwò yii puni ninjin ninjinji na, u u mpyi ná yii e.

Poli à letereŋi niŋcyiŋi ŋgemu tun Timōti á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereŋi funŋo jwumpe e ke

Poli u à ŋge letereŋi tun Timōti á. Timōti tuni na mpyi Gireki. U nunji sí jye Yahutu, uru Yahutucwoŋi mpyi a pa uye kan Yesu á.

Jye tēni i Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo Azi kùluni shiinbil'á ke, u ná Timōti à piye jya. Lire pyiŋkanni na pi à jyè piye e. Mà Poli yaha Kile jwumpe njwuŋi na, tooyo niŋyahay'e Timōti mpyi maha ŋkàre ná u e. Dánafeebii kuruyi kani li mpyi a Poli funŋo pen ke, u mpyi maha Timōti tunni pire dánafeebil'á. Mà Timōti yaha Kile jwumpe njwuŋi na Efese kànhe e, Poli à ŋge letereŋi niŋcyiŋi tũugo u á maa kapyaa sicyere cya u á.

U à yi jwo u á na cyelentiibii kafinivinibii pi jye na Kile jwumpe labali na yu Efese kànhe yaha kurugo ke, na Timōti u yi jwo dánafeebil'á na pi àha ntaha pire jwōh'i mē, na pi Kile kuni jye sēe mē. Pi maha jwo na diŋyeni yaayi pun'à pi, na ŋgemu la ká mpyi si shwō yire yapiyi na ke, urufol'à yaa u a yalyire ná yabyere tà fún, urufoo mú sí jye a yaa u fúru pyi mē. Nka Poli à jwo na yaayi Kile à dá diŋyeni i ke, yire pun'à jwō.

U à Kile pēnŋkanni jwo u á.

Pyiŋkanni na dánafeebii kacwōnribil'à yaa pi pyi ke, Poli à lire jwo u á mú.

Timōti na mpyi cyelentu nānjiibile. Lire kurugo yereŋkanni na u à yaa u a dánafeebii yerege ke, Poli à lire kuni le u taan.

Poli à Timōti shéere

¹ Mii Poli u jye Yesu Kirisita tūntunŋo mà tàanna ná wuu shwofoŋi Kile tūnture e ná Yesu Kirisita, wuu sōnŋore tatahage e ke, ² mii u à ŋge letereŋi tun mu á, Timōti, mu u jye mii jyaŋi sēsee wuŋi mà tàanna ná Kile kuni i. Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoŋi Yesu Kirisita pi jwō ma na, pi i jūnaara ta ma na, pi i yyeŋiŋke kan ma á.

Poli à cyelentiibii kafinivinibii kyaa jwo Timōti á

³ Bà mii à yi jwo a waha mu á, mii niŋkareŋi Masedoni kùluni i mē, mu à yaa mu u ntēen Efese kànhe e, cyelentiibii pi jye na Kile Jwumpe labali na yu ke, maa pi sige lire na. ⁴ Yi jwo pi á na pi àha piye jwō jwuŋjyempe laaga baa wumpe ná pi à fwooro tulyeyi njemu i ke, yire siifeebii meyi nākaante laaga baa woore niŋkwombaare na mē. Cyire karigii maha nākaante nyahage, cyi jye a yyaha tii ná Kile jyii wuuni i mē, wuu maha lire ndemu cè u kuni cye kurugo ke. ⁵ Kuru yerege jūŋke ku jye pi á, bà pi si mpyi si pi shinŋebii kyaa táan piy'á ná zōvyinre ná funŋcēŋke ná dāniyaŋi sēe wuŋi i mē. ⁶ Nka pīi na jye wani, pir'à kántugo wà lire kun'á, maa ŋkwōro na jwumpe laaga baa wumpe kanni yu. ⁷ Pi la jye si mpyi Kile Saliyaŋi cyelentii, mà li ta jwumpe pi jye na yu ke, pi jye a puru yyaha cè mē. Pi à piye jwō maa sūpyire kálali ndemu na ke, pi jye a lire cè mē.

⁸ Kile Saliyaŋi wi ke, wuu à li cè na u à jwō, ŋka fo sūpyire ká a ŋkálali u na na jwōge. ⁹ Wuu à li cè mú na uru Saliyaŋi jye a tìŋe shintiibii kurugo mē, ŋka u à tìŋe shinpiibii kurugo. Mpii pi à jūŋo kyán Kile na ke, mpii pi jye pi jye na fyáge Kile na mē, ná kapimpyiibii, Kile à Saliyaŋi tìŋe pire mpii puni mē na. Mpii pi jye pi jye na Kile pēre mú mē, ná Kile mēkēge feebii ná mpii pi à pi sifeebii cūmu lemē pi ke*, ná supyiboompīi, Kile à u Saliyaŋi tìŋe pire puni mē na, ¹⁰ ná jacwoobii ná nambaabii pi maha wwūu ná piye e ke, ná mpii pi maha sūpyire cwōre na mpérēli ke, ná kafinivinibii ná mpii pi maha ŋkàre Kile na laaga baa ke, ná kyaa maha kyaa l'à kántugo wà kàlaŋi niŋcēŋ'á ke, Kile à Saliyaŋi tìŋe cyire karigii puni pyifeebii mē na. ¹¹ Uru kàlaŋi niŋcēŋi na nta Jwumpe Nintanmpe e, mpe p'à Kile pēnte cyēe wuu na ke. Kilenji u jye yyeŋiŋke kanfoŋi ke, uru u à mpe jwumpe kan mii á.

* 1:9 Pii maha jwo: «ná mpii pi maha pi sifeebii bùu ke».

Poli à fwù kan Kile á, ñaha na ye Kile à ñwò u na maa u shwò

¹² Mii à fwù kan wuu Kafoonji Yesu Kirisita á, ñaha na ye u à cyege taha mii na, maa mii pyi u báarapyi, maa fànha kan mii á uru báarañi mεε na. ¹³ Mà li ta tèecyiini i, mii mpyi na u mege kèege, mpìi pi à dá u na ke, marii pire kyérege, marii pi cyere mú. Nka Kile à ñùñaara ta mii na, ñaha na ye mii mpyi na cyire karigii pyi cyi ñcèmbaanji funnke e, mii mpyi na sàha ñkwò a dá Yesu na mε. ¹⁴ Nka wuu Kafoonji Kile à ñwò mii na sèe sèl'e, maa mii tège, ka mii i dá Yesu Kirisita na, maa u kyaa táan nay'á. ¹⁵ Mpe jwumpe na ñye kañyeε, sùpyire pun'à yaa ti ñεε pu na: Yesu Kirisita à pa ñjñyeñi i si kapimpyiibii yige pi kapegigil'e. Pire kapimpyiibil'e, mii wogigii cyi à pi pi puni wogigii na. ¹⁶ Nka Yesu Kirisita à ñùñaara ta mii na, mii u mpyi kapimpyiibii puni nimpñi ke, lire nde cye kurugo, u à u lùtaanni cyêe sùpyire na. U à tire yyecyeente pyi sùpyir'á, nte ti sí n-pa dá u na si shìñi ñiñkwombaanji ta ke. ¹⁷ Pèente ti taha saanrefoo Kile na tèrigii puni i, uru u ñye ñyii na tèrigii puni i ke, sùpya ñye na u ñaa mε; uru u ñye Kilenji ñiñkinji fo tèekwombaa. Amiina!

Poli à Timōti yeε na u uye pwò Kile kuni na

¹⁸ Mii jyañi Timōti, mii à nte tūnture jwo mu á mà tàanna ná Kile tūntunmpii pìi jwum'i, mpe p'à fyànha a jwo mu kyaa na ke. Zhìñi mu ñye na leni bà sùpyire si mpyi si kàlañi sèe wuñi ta mε, puru jwumpe pu fànha kan ma á lire zhìleni na. ¹⁹ Maye pwò Kile kuni ñaraanji na ná funñcenn'i. Kuru funñcenn'k'à pìi kùuñò, ka pi Kile kuni ñaraanji si yyére shwòhòl'e, mu à jwo bakwògò k'à fùru maa ntíge lwòhe ñwòh'i. ²⁰ Nàmbaa shuunni na ñye pire e, Imεε ná Alεzandiri, mii à pire yaha Sitaanniñi á, pi i ñkyaala, bà pi si mpyi pi àha nùru raa Kile mege kèege mε.

2

Dánafeebil'à yaa pi a Kile ñáare sùpyire puni kurugo

¹ Ñye yaage ñiñcyiige mii ñye na ñcaa dánafeebil'á ke, kuru ku ñye ñke: yii a Kileñareyi ñiñcenn'yi shìñi puni pyi, yii raa u ñáare sùpyire puni kyaa na, yii raa fwù kaan u á ti puni kurugo. ² Yii a Kile ñáare saanbii ná shinbwoobii puni kurugo, bà wuu si mpyi si ntèen yyeyiñke ná fεrempe e, s'a Kile père ná ñaraanjkanna ñiñcenn'i mε. ³ Lire l'à ñwò, lire mú l'à táan wuu Shwofoonji Kile á. ⁴ U la ñye sùpyire puni si shwò, ti i sèenji cè. ⁵ Ñaha kurugo ye Kile na ñye ñiñkin, sisuruleñe ñiñkin mú u ñye u ná sùpyire puni shwòhòl'e, sùpya u ñye u wi, Yesu Kirisita kyaa li. ⁶ U à uye kan mà pyi sùpyire puni ñùngwulwòrò ti kapegigil'e. Kile ñyii tèn'à nò ke, u à lire pyi si li cyêe sùpyire na na uru la ñye ti i shwò.

⁷ Puru jwumpe ñjwuñi kurugo, Kile à mii Poli tìñ'a pyi u tūntunñò. Mii ñye a finε mε, sèe u ñye u wi, supyishinji sanñi u ñye u ñye Yahutuu mε, Kile à mii tun na mii u sà a pire taanni u kuni ñaraanjkanni na, lire kuni li ñye sèenji.

Pyiñkanni na nàmbaabii ná cyeebil'à yaa pi a Kile kuni ñaare ke

⁸ Ñye cyaga maha cyag'e dánafeebii na binnini ke, mii la ñye nàmbaabii pi a pi cyeyi yîrige, pi raa Kile ñáare ná zòvyinre e, lùyirili ná jwuñyahama baa.

⁹ Mii la mú ñye cyeebii pi pi vàanñyi nindeyi cè. Pi à yaa pi a vàanya leni ñjemu yi ñye yi sè pi ñjini faha mε. Pi ñye a yaa pi a ñùnyì pwu sùpyire s'a pi cyêre kampyahii na mε, pi ñye a yaa pi a vàanñyi longara wuyi ná pùcyage yaayi longara wuyi leni mε, mu à jwo sεenñi wuyi ná ñkèencurigii longara wogigii. ¹⁰ Nka pi pùcyage yaleer'à yaa ti pyi kacempyiini, ceewe maha ceewe u ñye na Kile père ke, amuni u à yaa u pyi. ¹¹ Mà bàra lire na, cyeebii ká mpyi Kile Jwumpe tajwuge e, pi à yaa pi tèn tanuge e, pi raa pu nùru pi raa ñaare pi a ntàanni ná p'e. ¹² Mii ñye a ñεε ceewe u a sùpyire kálali na cyeebii ñye nàmbaabii ñùñò na mε, u à yaa u tèn tanuge e*. ¹³ Lire kajwuuni li ñye, Kile à Adama dá yyecyiige na, lire

* 2:12 Pii maha jwo: «Mii la ñye cyeebii pi pyi nàmbaabii cyelentii, lire ñye mε pi pyi nàmbaabii ñùñò na mε. Pi aha mpyi Kile jwumpe tajwuge e pi a yaa pi fyàha, pi raa nùru.»

jwəhə na maa Awa dá. ¹⁴ Adama bà Sitaanniŋi à jwə fáanna yyecyiige na me, ŋka ceenji u à fyánha a jwə fáanna, ka u u Kile jwəmeeni yaha. ¹⁵ Ceenji pylisini si n-jà u pyi u pəon u numpannke e me, li tēgeni li jye u kwōro Kile kuni i ná tàange ná tufeempe e, u uye pērege cè.

3

Dánafeebii kurunke kàanmucyafeebii kani

¹ Mpe jwumpe na jye kanyee: ŋgemu la ká mpyi si mpyi dánafeebii kurunke kà kàanmucyafoo ke, urufoo la na jye si kyaa niŋcenne pyi. ² Dánafeebii kurunke kàanmucyafoon' à yaa u pyi sùpya, tìgire cyaga jye ŋgemu na me, u à yaa u kúu u cwonji na*, u uye pērege cè, u jye a yaa u kyaa pyi a tòro li tēgeni taan me, u à yaa u pyi sùpya ŋgemu u à tí ke, u à yaa u pyi nàmpənmawawa, u u jà u a sùpyire kálali u a jwəge Kile kuni jaaraŋkanni na. ³ U jye a yaa u pyi sinmbya me, u mú jye a yaa u pyi supyikyanga me, ŋka u à yaa u pyi numpiŋefoo. U jye a yaa u pyi kàshikwəon me, u múnaani mú jye a yaa li lwó a jwə nàfuunji na me. ⁴ U à yaa u jà u pyenge shiinbii cùŋkanni na, u pyiibii s'a u pēre sèl'e. ⁵ Yire kajwuuni li jye, ŋgemu u jye u jye a jà u pyenge shiinbii cùŋkanni na me, di urufoo sí n-jà Kile dánafeebii kurunke yyaha cù n-jwo ye? ⁶ U mú jye a yaa u pyi sùpya niŋjyivəonŋə Kile kuni i me, lire nūŋke ku jye u àha ŋkwò uye pēe, Kile si ŋkwò a u cēege bà u à Sitaanniŋi cēege me. ⁷ Mpii pi jye pi jye Kile kuni i ná yii e me, dánafeebii kurunke kàanmucyafoonji mú à yaa u pyi ná metange e pire shwəhəl'e, bà sùpyire si mpyi t'àha bú u njini faha, u u jcwə Sitaanniŋi kàhanke e me.

Dánafeebii kurunke tēgefeebii kani

⁸ Jye dánafeebii kurunke tēgefeebil' à yaa pi pyi metangafee, pi jye a yaa pi pyi jwəmyahigii shuunni jwufee me, pi jye a yaa pi pyi sinmbyaa me, pi jye a yaa pi a nàfuunji caa cyanƙanna nimpíi na me. ⁹ Kuni i Kile à wuu le, ná li mpyi a ŋwəhə tēecyiini i ke, pi à yaa pi a lire kuni jaare ná funvyinge e. ¹⁰ Pi à yaa pi kàanmucyà sèl'e kampyi tìgire cyaga jye pi na me, pi i nta pi a uru báaraŋi pyi.

¹¹ Cyeebii mú à yaa pi pyi metangafee, pi jye a yaa pi a sùpyire sannte meyi kēege me, pi à yaa pi piye pērege cè, pi à yaa pi pyi dānasupyii karigii puni i. ¹² Dánafeebii kurunke tēgefoon' à yaa u kúu u cwonji na†, u à yaa u jà u pyiibii ná u pyenge shiinbii puni cùŋkanni na. ¹³ Mpii pi jye na uru báaraŋi pyi na jwəge ke, pire sí n-kēe. Pi sí raa pi báaraŋi pyi fyagara baa Kile kuni i, Yesu Kirisita wwoŋe e.

Yaaga maha yaaga Kile à dá ke, yire pun'à jwə

¹⁴ Mii na sōnŋi, li si mə me, mii sí n-kàre mu yyére, ŋka mii sí jcyii karigii séme si ntun mu á. ¹⁵ Mii mēe ká mpyi mii jye a wyèr'a nə mu yyére me, mu sí li cè ŋge lēreŋi cye kurugo, pyiŋkanni na Kile bage shiinbil' à yaa pi a Kile kuni jaare ke. Kuru bage shiinbii pi jye Kile jyii wuŋi dánafeebii kurunke, pire pi à kàlaŋi sèe wuŋi cwəhə cinjjo ná cinjkuŋŋə fiŋe.

¹⁶ Sèe wi, kani li mpyi a ŋwəhə Kile kuni i ke, li mpyi a pēe sèe sèl'e, sùpya si n-sii n-jà nàkaana pyi lire e me:

Kirisita à uye pyi sùpya, maa uye cyēe sùpyire na,
Kile Munaani à li cyēe na u à tí,
Kile mèlèkēebil' à u jya.
U kyal' à jwo supyishiŋi pun'á,
Dijyeŋi cyeyi puni i, pìl' à dá u na,
Kile à u lwó a kàre nìjyini na maa u pēe.

* **3:2** Pii maha jwo: «u à yaa u pyi ceewe niŋkin poo.» † **3:12** Pii maha jwo: «Dánafeebii kurunke tēgefoon' à yaa u pyi ceewe niŋkin poo.»

4

¹ Nye Kile Munaani à yi fíniŋ'a jwo wuu á na diŋyeni tèekwooni ká byanhara, pìi sí kàntugo wà Kile kun'á, si ntaha kafinivinibii pìi jwòh'i, mpii pi nyε na sùpyire wurugo ke, pire u kàlaŋi s'à fworò jínabil'e. ² Pire cyelentiibii na nyε kafiniviniimii, pi à fyìnme tò wwomò na, pi saha si n-jà sèeŋi cè n-wwù kafinare e mε. ³ Pire cyelentiibii maha sùpyire kálali na fúruŋi nyε a jwò mε, na yalyire shiŋi puni nyε a yaa t'a lyî mε, mà li ta Kile u à yalyire puni dá. U la nyε mpii pi à dá uru na maa sèeŋi cè ke, pi fwù kan ur'á pi i ti lyî. ⁴ Yaaga maha yaaga Kile à dá ke, yire pun'à jwò, wuu nyε a yaa wuu cyé yaaga na mε, ŋka wuu à yaa wuu fwù kan u á yaayi puni kurugo. ⁵ Wuu à li cè Kile Jwumpe cye kurugo na wuu aha fwù kan u á yaayi jjemu kurugo ke, yire maha fíniŋe.

Yesu Kirisita báarapyiŋi niŋcɛnŋi

⁶ Mu à yaa mu u jcyii karigii yyaha jwo dánafeebil'á, lire e mu sí n-pyi Yesu Kirisita báarapyi niŋcɛnŋe ŋgemu u na uye jwò caa ná kàlaŋi niŋcɛnŋi i Kile kuni i ke. ⁷ Ma hà raa jwuŋjyempe laaga baa wumpe núru mε, pu nyε a fworò Kile e mε. Ta maye taanni Kile yyaha fyagare na.

⁸ Mà cyeere taanna karigii cyii na, lir'à jwò, ŋka mà maye taanna Kile yyaha fyagare na, lire tònŋ'á pèe sèl'e

jaha na yε Kile à jwòmɛɛni lwó wuu á na uru yyaha fyagare sí wuu niŋjaani ná wuu nùmpañke jwò.

⁹ Puru na nyε sèe, sùpyire pun'à yaa ti jɛɛ uru sèeŋi na. ¹⁰ Nyε lire kurugo wuu na báaraŋi pyi, marii zhìŋi leni, jaha na yε wuu à wuye tíŋe Kileni jyi wuŋi na, uru u nyε sùpyire puni Shwofooni, ŋka mpii pi à dá Yesu Kirisita na ke, pire wuuni l'à lyε. ¹¹ Mu à yaa mu u cyire karigii yyaha jwo pi á sèl'e maa pi taanna cyi na.

¹² Mu jaaraŋkanni niŋcɛnŋi l'à yaa li sùpyire sige t'àha bú ŋkwò mu wíi jcwò na mu na nyε nàŋkocyaawa mε. Mu a yaa mu u ma jwuŋkanni ná ma jaaraŋkanni ná ma ntàannamagare ná ma daniyaŋi ná ma zòvynre cyèe dánafeebii na, bà pi si mpyi si mu pyiŋkanni lwó cyire karigii puni i mε.

¹³ Mà jwo mii u nò mu yyére ke, maye waha Kile Jwumpe Semɛŋi ŋkàlaŋi na sùpyir'á, maa u jwumpe yyaha jwo pi á, bà pi si mpyi si ntaha pu fye e mε. ¹⁴ Kile tùnnture ntemu t'à jwo mu kyaa na, ka dánafeebii kacwòribii si pi cyeyi taha mu jùŋke na, ka mu u Kile màkange ŋkemu ta u báaraŋi mε na ke, ma hà cye láha kuru na mε.

¹⁵ Maye waha maa cyire karigii pyi ná ma fànhe puni i, bà sùpyire si mpyi si jɛcè na mu na si yyaha na Kile kuni i mε. ¹⁶ Ma jaaraŋkanni kàanmucya. Kàlaŋi mu nyε na ŋkaan sùpyir'á ke, maa uru kàanmucya mú. Maye pwò cyire karigii na tèrigii puni i. Lire ká mpyi, mu yabilinŋi sí n-shwò, mpii pi nyε na mu jwumpe núru ke, pire mú sí n-shwò mu cye kurugo.

5

Yεɛŋkanni na Timòti à yaa u a dánafeebii yεɛge ke

¹ Ma hà raa jwuŋjwumbaama yu nàŋkolyeebii na mε, ŋka ta pi yεɛge ná lùtaanni i mu à jwo mu tii pi. Lire pyiŋkanni na mú, ta nàŋjiibii yεɛge mu à jwo mu cìmpyii. ² Cijyeebii pi ke, ta pire yεɛge mu à jwo mu nɛɛ pi. Cipyire mú ti ke, ta tire yεɛge mu à jwo ma cìmpyicyee, ŋka ná zòvynre e.

Lenkwucyeebii pi à yaa ná ntègeŋi i ke

³ Tεɛfee nyε lenkwucyeebii mpiimu na mε, pire pi à yaa ná ntègeŋi i. ⁴ Ŋka pyi, lire nyε mε jampyire ká mpyi lenkwucwoŋi ŋgemu á ke, pir'à yaa pi Kile yyaha fyagare ntaanniŋi sù pi pyenyi na, pi i pi sifeebii tugure lwó, bà pi sifeebil'à fyànha a pi woore lwó mε. Lire l'à táan Kile á. ⁵ Lenkwucwoŋi u nyε uye kanni na, ná sùpya nyε u á, ŋgemu u sí u tugure lwó mε,

ur'à Kile pyi u cyεge tatahage, marii u jáare pílaga bâra canŋa na, bà Kile si mpyi si u tège me. ⁶ Nka lenkwucwoŋi u nyε mayaare e ke, uru ninkwuŋi u nyε, ali mà li ta u nyε nyii na. ⁷ Ta dánafeebii kâlali ŋcyii karigii na, bà pi si mpyi s'a cyi kuni jaare, si mpyi tigare cyaga baa me. ⁸ Shin maha shin à yaa u u cìnmpyiibii tugure lwó, ŋka u pyεngε shiinbii wuuni l'à lye. Ngemu ká mpyi u nyε a lire pyi me, urufol'à fworó Kile kuni i feefee. Kilecembaabii mú bá à pwóró urufó na.

⁹ Lenkwucyeebii pi à nɔ yye beetaanre (60) na ke, l'aha nta pi mpyi a kúu pi nàmbaabii na, pire mpíi meyi y'à yaa y'a sémeni dánafeebii s'a pire tère. ¹⁰ Pi à yaa pi pyi metangafee pi kacεŋkii cye kurugo, pi à yaa pi ta pi à pi pyiibii byé byíŋkanna niŋcenne na, pi à yaa pi ta pi à nàmpwuun màra, maa dánafeebii tooyi jyé mú*, pi à yaa pi ta pi à kanhamafeebii pi tège, pi à yaa pi ta pi à kacεŋkii shiŋi puni pyi. Nyε lenkwucyeebii pi nyε amuni ke, pire meyi y'à yaa y'a sémeni.

¹¹⁻¹² Nka lenkwucyeebii pi nyε cipyire ke, ma hà raa pire meyi sémeni me. Shwóhól'e nàmbajyiini lage sí n-pa pi ta. Lire ká mpyi, ŋwómεeni pi maha lwó, na pire sí raa báare Kirisita kann'à ke, pi sí lire kège si kántugo wà u á. ¹³ Mà bâra lire na, mu aha a pi meyi sémeni, pi sí n-pyi sáafee s'a jaare pyenyi ná yiye shwóhól'e laaga baa, là mpyimbaa. Lire kanni bà me, pi sí n-pyi jwuŋyahamafee, s'a pi ŋwóyi leni sùpyire sannte jwumpe e, s'a jwuŋjwumbaampe yu mú. ¹⁴ Lire kurugo mii la nyε lenkwucipyire ti nàmbaya jyè†, pi i pyi si, pi i yákili yaha pi pyenyi na sèl'e, bà wuu zàmpeebii si mpyi pi àha ŋkwò tigare cyaga ta wuu na me. ¹⁵ Mii na mpe jwumpe yu naha na ye lenkwucipyire tà à kántugo wà Kile kun'à mà kwò, maa ntaha Sitaanniŋi ŋwóh'i. ¹⁶ Dánafeebii shwóhól'e, ceenji wà cìnmpycyee ká mpyi lenkwucyee, ur'à yaa u pi tugure lwó, lenkwucyeebii pi nyε piye kanni na ke, bà dánafeebii kurunke si mpyi si já njiyé ná pire e me.

Dánafeebil'à yaa pi a pi kacwónribii père

¹⁷ Dánafeebii kacwónribii pi nyε na pi báaraŋi pyi na ŋwóge ke, pire pi à yaa ná pèente e, yii yaha pire na sèl'e, mpiimu bá pi à piye pwó Kile jwumpe ŋjwuŋi na ke, pire kaŋyε na. ¹⁸ Naha kurugo ye y'à jwo Kile Jwumpe Semεni i na:

«Mu aha a sùmaŋi bwúun ná n̄iyi i si u pyàŋi wwú, mu nyε a yaa mu u yi ŋwóyi pwó me‡.»

Yi mú à jwo Kile Jwumpe Semεni i na:

«Báaraŋi yà yaa ná u sàraŋi iŋ.»

Nde Timoti à yaa u pyi wà ha dánafeebii kacwónrōŋi wà cêge u á ke

¹⁹ Wà ha dánafeebii kacwónrōŋi wà cêge kani là na, ná shiin shuunni taanre nyε a lire kani ŋya maa li jwo mu á me, ma hà ndá li na me. ²⁰ Kacwónribii pi nyε na kapegigii pyi ke, pire yeε pi sanmpii nyii na, bà pire mú si mpyi s'a fyáge si kántugo wà kapegigii na me. ²¹ Mii sí yi jwo n-waha mu á, Kile ná Yesu Kirisita ná u mèlεkεebii niŋcwónribii nyii na, na mu à yaa mu u maye waha maa ŋcyii karigii puni pyi. Mu à yaa mu u sùpyire puni cú cùŋkanna niŋkin na, ma hà sùpya pwóŋŋ sùpya na me.

²² Ma hà funŋke wyèŋε si ma cyeyi taha sùpya nùŋŋ na si u pyi dánafeebii kacwónrōwó me. Shiŋi u nyε na kapegigii pyi ke, ma hà ŋgwò ná urufol'e me, mu à yaa mu u pyi ná zòvyinre e tèrigii puni i.

²³ Ma hà raa lùtiige kanni byii me, ta εrezεn sinmpe nimbilere byii ma funŋjanke kurugo, bà mu si mpyi si ŋcùuŋŋ me, naha na ye mu nyε na ŋcùuŋi na ntahali me.

²⁴ Pii na nyε wani, pi kapegigii maha ŋcè, mà li ta wà sàha ŋkwò a pi yíbe me. Pii wogii sí na nyε wani cyire maha ŋcè pi yíbenkwooni kántugo na. ²⁵ Amuni li mú nyε kacεŋkii

* **5:10** Lire tēni i, nàmpōŋŋ n'a mpyi a pa mu yyére, mu mpyi maha bilinji wà pyi u à u tooyi jyé. Lire na mpyi bilibii kapyii. † **5:14** Lire teenni i, wà fánha mpyi lenkwucyeebii na me. U poonji kwunkwooni kántugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage lèŋe wani. ‡ **5:18** Duterēnōmu 25.4 § **5:18** Levitiki 19.13; Duterēnōmu 24.14-15

nyε na jà a ηwòhò mε, cyi maha jaa. Cyi mée ká mpyi cyi sàha ηkwò na jaa mε, cyire sì n-kwôro jicèmbaa mε.

6

Dánafeebii pi nyε bilere e ke, pir'à yaa pi a pi nùnyafeebii père

¹ Bilibil'à yaa pi a pi nùnyafeebii père, bà sùpyire si mpyi t'àha raa Kile mεge kèεge, si wuu kàlanj pyi laaga baa mε. ² Pi nyε a yaa pi a pi nùnyafeebii jwò kwùun, na pire na nyε cìnmpyii mà tàanna ná Kile kuni i mε. Nka pi bá à yaa pi a báare pi á sèl'e, jaha kurugo yε mpiimu á pi nyε na báare ke, pire na nyε ntàannamadanafee.

Cyire karigii jwo a waha dánafeebil'á.

Cyelentiibii kafinivinibii ná nàfuunji kani

³ Wà ha a kàlanj wabere kaan sùpyir'á ηgemu u à kàntugo wà wuu Kafoonji Yesu Kirisita kàlanj nijcenni ná Kile kun'á ke, ⁴ urufoo na uye père tawage e, u nyε a yafyin cè mε. Jwunyahamafoo u nyε u wi. U maha kàshige kwùun jwumpe laaga baa wumpe nùnyò taan, cyire karigii maha ma ná yijcyεge ná yoge ná cyàhigii ná sònnyopeere ⁵ ná nàkaante tegele baa woore e sùpyire shwòhòl'e. Pire cyelentiibii funnyi nyε a jwò mε, pi nyε na sèenji jaa sahanjki mε. Pi na sònji na Kile kuni na nyε nàfuutakuro.

⁶ Sèenji na, Kile kuni na nyε nàfuu li jaarafeebil'á, ná pi cyeyaay'à pi funnyi jíηε. ⁷ Wuu canzege, wuu nyε a pa ná yafyin i mε, wuu canjkwuge wuu mú sì n-kàre ná yafyin i mε. ⁸ Lire e yalyire ná vànnyj ká mpyi wuu á, yir'à yaa yi wuu funnyi jíηε. ⁹ Mpiimu la ku nyε si mpyi nàfuufee ke, pire maha piye le kapegigii jwòge e. Sitaannij maha pi cù bà yatògò maha jicù kànhanja na mε. Pi nyii karigii nimpegigii ná laaga baa wogigii cyi maha pi wuuni kèεge feefee. ¹⁰ Jaha kurugo yε nàfuunji lage ku maha kapegigii shinj puni sini, u lag'à pi ta, ka pi i fwooro Kile kuni i, maa piye le kyaage e.

Poli à Timoti yεε

¹¹ Nka Timoti, mu u nyε Kile sùpya ke, laaga tòn cyire karigii puni na, ma a maye waha katiigii mpyinj na Kile yyahe taan. Fànha le ma a maye pwò Kile na, ma a mpyi dánasupya, ma a ma shinjεebii kyaa táan may'á sèl'e, ma a maye waha Kile kuni jaaranj i, ma a mpyi jùmpijεfoo. ¹² Ta Kile kuni zhinj nijcenni leni. Shinj nijkwombaanj ta, uru kurugo Kile à mu yyere, ka mu u uru jwumpe jwo, maa li cyèe na mu na Kile kuni jaarare, shinjyahara a lire kani lógo maa li nya.

¹³ Nyε mii sí yi jwo n-waha mu á, nyii yaayi puni Davoonji Kile nyii na ná Yesu Kirisita nyii na, ηgemu u à sèenji jwo Pònse Pilati á ke, ¹⁴ mu à yaa mu u Kile túnnture kurigii puni jaarara. Ma hà tìgire cyaga yaha ku ta ma na mε, fo mà sà yaa ná Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge e. ¹⁵ U sí núru n-pa Kile nyii tère e, Kilenj u nyε yaayi puni jùnyò na ke, uru u nyε yyeinjke foonji, kilenj wà saha nyε uru kàntugo mε, uru u nyε saanbii puni Saanji, kafeebii puni Kafoonji. ¹⁶ Uru kanni u nyε Kilenj nyii wunj tèekwombaa; cyage e u nyε ke, kuru cyage bènmpε mpèenji kurugo, sùpya sì n-jà n-file u na mε, sùpya nyii sàha u nya mε, sùpya nyii mú sì n-jà u nya mε. Pèente ná síηi u pyi u wuyo, fo tèekwombaa. Amiina!

Nde nàfuufebil'à yaa pi pyi ke

¹⁷ Yi jwo nàfuufebil'á na pi àha raa piye père si pi cyeyi taha pi nàfuunji na mε, jaha na yε nàfuunji na nyε yakwògò. Pi à yaa pi pi cyeyi taha Kile na, uru u sí yaayi puni kan wuu á, si wuu funnyi jíηε. ¹⁸ Yi jwo pi á na pi a kacenni nijyahagii pyi tèrigii puni i, pi àha mpyi cyengarafee mε, pi raa pi cyeyaayi yà kaan sùpyir'á ná funnyò nijkinji i. ¹⁹ Pi aha a lire pyi, pi sí nàfuu nimbwo ta nùmpañja, nàfuunji sèe wunj niwònhòmbaanj ná shinj nijkwombaanj.

Poli yεεge nizanηke Timoti á

²⁰ Nye mii jyaŋi Timōti, tūnnture Kile à le mu cye e ke, ti cū ná ma cyeyi shuunniŋi i. Jwumpe laaga baa wumpe p'à kàntugo wà Kile kun'á ke, maye kàanmucya puru ná nàkaante nùŋɔ baa woore na. Pii maha cyire karigii sōnŋi na ɲcè, mà li ta sèe bà mε. ²¹ Pìl'à jwo na pìr'à ɲcèŋi ta amuni, mà li ta pi à fworo Kile kuni i.

Kile u ɲwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Poli à lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi ŋgemu tun Timŏti á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi Poli à tun Timŏti á ke, uru u à pyi Poli lɛtɛɛŋi nizannɪ, mpii u à séme na pi nyɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i ke. Pi à u niŋjyewuŋi cù a le kàsuni i Kile jwumpe njwuŋi kurugo. U mpyi a cè na uru tèekwuun'à byanhara. U mpyi a cè mú na uru ká ŋkwû, na uru sí n-kàre Kafoonɪ Yesu yyére. Lire e u à ŋge lɛtɛɛŋi séme maa u yɛɛyi nizanɪyi le u e mà tun Timŏti á, maa màban le u e u báaraŋi mpyiŋi na.

Poli mpyi a cè na Timŏti à ŋgaha ta Kile báaraŋi i. Lire kurugo u à u yɛɛ na u pyi uru fiige, u u ŋkwôro u a sùpyire kálali Kile jwumpe na, bà pi à u kála pu na mà u yaha nàŋjiiwe mɛ; na u à yaa u a kacɛŋɪi pyi sùpyire puni na, u mú à yaa u a sùpyire taanni Kile kuni jaaraŋkanni na ná lùtaanni i. Bà faapyiŋi maha u kɛɛge báare mɛ, u raa báare sèe sèl'e amuni, bà Jwumpe Nintanmpe si mpyi si nɔ cyeye niŋyahay'e mɛ.

Poli à Timŏti shéere

¹ Mii Poli u nyɛ Yesu Kirisita tũntunŋɔ mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, shiŋi jwɔmɛɛni Kile à lwó ná uru maha ntaa Yesu Kirisita wwoŋɛɛge cye kurugo ke, u à mii tun mii u sà a uru jwumpe yu. ² Mii à ŋge lɛtɛɛŋi tun mu á Timŏti, mu u nyɛ mii ntàannamajyanɪ mà tàanna ná Kile kuni i ke, wuu Tuŋi Kile ná wuu Kafoonɪ Yesu Kirisita pi jwɔ ma na, pi i jùŋaara ta ma na, pi i yyɛŋiŋke kan ma á.

Poli à màban le Timŏti i Kile jwumpe njwuŋi na

³ Mii à Kile shéere, uru ŋgemu á mii na báaraŋi pyi ná funvyinge e, na tulyeyi fiige ke. Pílaga bâra canŋa na, mii aha a Kile jáare, mii funŋɔ nyɛ na wwùu mu na mɛ. ⁴ Canŋke wuu à láha wuye na ke, mu à mɛɛ sú sèl'e, mii funŋɔ nyɛ a wwò lire na mɛ. Lire e mii la nyɛ si núru mu nya, bà mii funŋke si mpyi si ntáan sèl'e mɛ. ⁵ Mii funŋɔ sàha wwò mu Kile kuni jaaraŋkanni niŋcenni na mɛ, mu nulyage Loyisi ná mu nuŋi Enisi à lire ndemu jaara mu yyaha na ke. Mii mú s'à tɛɛn ná l'e na mu à kwôro lire kuni i.

⁶ Lire kurugo tɛni i mii à na cyeyi taha mu jùŋke na maa Kile jáare, ka mu u Kile màkange ŋkemu ta u báaraŋi mɛɛ na ke, maye pwɔ bà kuru si mpyi si ŋkwôro mu cye e mɛ. ⁷ Kile Munaani ká wuu yyaha cù, wuu saha nyɛ a yaa wuu a fyáge mɛ, jaha na ye li sí fànha kan wuu á, si tàange le wuu zòmpyaagil'e, si wuu pyi wuu cù wuye na. ⁸ Lire kurugo ma hà raa silege s'a wuu Kafoonɪ Yesu kyaa yu sùpyir'á mɛ. Mii mɛɛ nyɛ kàsuni i u mɛge kurugo ke, lire kà mpyi ma á silege kyaa mɛ. Nka maye pwɔ Kile fànhe niŋkange na, ma a ma nàzhan lwó kyaage e mii fiige Jwumpe Nintanmpe njwuŋi kurugo.

⁹ Kile u à wuu shwɔ, maa wuu yyer'a pyi sùpyii fwɔnrɔ baa wuu. Wuu kacɛŋkii kurugo bà u à lire pyi mɛ, wuu ná Yesu Kirisita wwoŋɛɛge kurugo, u à jwɔ wuu na maa lire pyi mà tàanna ná u nyii wuuni i, mà diŋyɛŋi ta u sàha sii mɛ. ¹⁰ Numɛ u à lire kacɛnni cyéɛ wuu na wuu Shwofoonɪ Yesu Kirisita mpanɪ cye kurugo. Uru u à fànha ta kwùŋi na, maa li cyéɛ na wuu aha nyɛ Jwumpe Nintanmpe na, wuu sí shiŋi niŋkwombaanɪ ta. ¹¹ Puru Jwumpe Nintanmpe njwuŋi kurugo Kile à mii pyi u tũntunŋɔ. Mii na puru jwumpe yu sùpyir'á marii pi kálali pu na. ¹² Lire kurugo ŋke yyefuge puni nyɛ mii nuŋ'i. Nka lire ná li wuuni mú i, lire nyɛ mii á silege kyaa mɛ, jaha na ye ŋgemu na mii à na cyɛge taha ke, mii à uru cè, mii mú à tɛɛn ná l'e, nde mii à kan u á ke, li síŋi nyɛ u na mà lire màra fo diŋyɛ canŋkwɔge.

¹³ Nyɛ Timŏti, jwumpe sèe wumpe mii à jwo mu á ke, puru yaha maye funŋ'i, maa maye pwɔ Kile kuni jaaraŋi na. Ntàannamagare ti nyɛ na ntaa Yesu Kirisita wwoŋɛɛge e ke, ta ma karigii pyi ma a ntàanni ná tire e. ¹⁴ Jwumpe Nintanmpe p'à jwo mu á ke, ma hà wà

yaha u a pu labali u a yu me. Pu mâra ná Kile Munaani fânhe e, lire ndemu l'à tèn wuu e ke.

¹⁵ Mu à cè na Azi kùluni dánafeebii pun'à kântugo wà mii na, Fijeli ná Erimojeni mú na nyé pire e. ¹⁶ Nka Onézifori wi ke, u à mii funñke njñe kariii nijyahagil'e. Mii kàsujyiini nyé a pyi u á silege kyaa me. Kafoonji u njñaara ta u pyenge shiinbii na. ¹⁷ Tèni i u à pa naha Jromu kànbwòhe e ke, u à mii cya fo mà mii nya. ¹⁸ Kafoonji Kile u njñaara ta u na dijnyeni canñkwoge Kafoonji Yesu mege na. U à kacennkii jcyiimu pyi mii na mà mii yaha Efese kànhe e ke, mu Timoti à cyire cè mà tòro sùpyire puni na.

2

Kirisita sèbaarayiji kani

¹ Nyé mii jyanji Timoti, Yesu Kirisita à jwò mu na maa fânhe ñkemu kan mu á, mu ná u wwoñeage e ke, ta Kile kuni jaare ná kur'e. ² Kile Jwumpe mu à lógo mii jwò na shinnyahara nyii na ke, puru jwumpe jwo piiberil'á, wà sí n-jà cye taha mpiimu na, ná pire mú sí n-jà pu jwo piiberil'á ke.

³ Ná mu sí nyé Yesu Kirisita sòrolashi njcenne, ma nàzhan lwó yyefuge e. ⁴ Kampyi sòrolashiñi la nyé si ntáan u njñufoon'á, u kapyiñkii saha nyé a yaa cyi pyi shintiwe wogii fiige me. ⁵ Ngemu u nyé na kajataferé fi mú ke, u aha mpyi u nyé na fi mà tàanna ná tire tafere kuzhegil'e me, urufoo sí kajanjwooni ta me. ⁶ Faapyiñi u à maban le uye e sèl'e ke, uru sí n-fyânha u kanhare tònñi ta. ⁷ Karigii yyaha mii à jwo mu á ke, funñke cya cyi na sèl'e. Lire ká mpyi, wuu Kafoonji sí mu tège bà mu si mpyi si cyi puni yyaha cè me.

⁸ Funñò cwo saanji Dawuda tùluge shinñi Yesu Kirisita na, u à kwù maa jè a fwooro kwùñi i. Puru Jwumpe Nintanmpe mii nyé na yu sùpyir'á. ⁹ Puru jwumpe njwuñi kurugo, mii nyé kyaage e, pi à mii le a pwò kàsuni i, mu à jwo kakuumpyi u nyé mii. Nka lire nyé a li cyèe na Kile Jwumpe pi à le a pwò kàsuni i mà de! ¹⁰ Mii à kuru kyaage puni kwú naye e, Kile njcwanribii kurugo, bà Yesu Kirisita si mpyi si pi shwò pi i mpyi Kile sìnampe e fo tèkwombaa me. ¹¹ Mpe jwumpe na nyé kanyye:

Wuu aha ñkwù ná Kirisita e,
wuu sí n-pyi nyii na ná u e.

¹² Wuu aha kyaage kwú wuye e,
wuu sí n-pyi fânhe e ná u e,
ñka wuu aha kântugo wà u na,
u mú sí kântugo wà wuu na.

¹³ Wuu méé ká mpyi wuu nyé a jà a kwôro ná u e tèrigii puni i me,
wuu a yaa wuu li cè u na nyé ná wuu e tèrigii puni i
jaha na ye u nyé na nùruli u jwòmenni jwòh'i me.

¹⁴ Ta sùpyire funñò cwo mpe jwumpe na, yi jwo a waha pi á Kile nyii na, na pi àha raa nàkaante laaga baa woore pyi me, kanwò nyé ti na me, ti mú nyé na ti lógofeebii leni kuro njcenni i me, ti maha pi wuuni kèege. ¹⁵ Mu wi ke Timoti, maye waha ma a li cyèe Kile na na mu na nyé u báarapyi njcenne, bà mu si mpyi ma hà bú njzogoro ta ma báaranji cye kurugo me. Ta Kile jwumpe yu ma a jwòge, puru pu nyé sèñi. ¹⁶ Cù maye na nàkaante laaga baa woore mpyiñi na, ti nyé a táan Kile á me, jaha na ye mpìi pi maha tire nàkaante shiñi pyi ke, ti maha pire laage tònge Kile na. ¹⁷ Tire nàkaante maha kakyaare pyi, bà ñkwombaaga maha fwónre na ñkèege me. Imenne ná Fileti na nyé tire nàkaante pyifeebil'e. ¹⁸ Pi à sèñi kuni yaha marii fini na Kile à dánafeebii jè a yige kwùñi i mà kwò, na kwuñene saha nyé me. Lire pyiñkanni na, pi à sùpyire tà jwò fáanña a yige Kile kuni i. ¹⁹ Nka Kile Jwumpe nyé na ñkèenni me, pu na nyé mu à jwo бага nintaa ndemu l'à faanra a jwò ke, l'à séme lire nintaani na:

«Kafoonji Kile à u wuubii cè*.»

* 2:19 Nomburu 16.5

L'à séme mú na:
«Shin maha shin u à jwo na uru na nyε Kafoonji Kile wu ke, urufoo u láha kapegigii mpyinji na.»

²⁰ Mu aha jyè shinbwoŋi wà bage e, mu maha li nya na bage yaayi yà na nyε sɛɛn wuyo, yà s'à yaa ná wyérefyinji i, yà sí nyε cire wuyo, yà sí nyε cogo wuyo. Yajigiyi longara wuyi maha yaha canmbwoyi mɛɛ na, marii jígini ná yi sanjyi i canmpyaagii sanɲkil'e.

²¹ Nyε amuni li mú nyε, ŋgemu ká láha kapegigii mpyinji na ke, urufoo sí n-pyi mu à jwo yajigiŋe longara wogo. Urufoo sí n-yaha uye kanni na u n̄ufoonji báaraŋi mɛɛ na. Urufoo kaŋwɔɔni sí n-pêe u á sèl'e. Urufoo sí n-bégele báaraŋi niŋcɛnŋi shiŋi puni mpyinji mɛɛ na.

²² Timŏti, nàjjiibii na òrili pi nyii karigii nintiimbaagii jcyiimu kurugo ke, laaga tɔɔn cyire na feefee! Maye waha ma a katiigii pyi, ma a mpyi dánasupya, ma a ma shinjɛebii kyaa táan may'á, mpíi pi nyε na Kafoonji p̄ere ná zòvynre e ke, mu ná pire pi b̄ê. ²³ Ma hà raa ma jwɔge leni nákaante laaga baa woore e mɛ, tire maha ma ná yoge e. ²⁴ Mà li ta Kafoonji Yesu báarapyi nyε a yaa u a kàshi kwùun mɛ. U à yaa u a sùpyigire pyi ná sùpyire puni i, u mú à yaa u a sùpyire taanni Kile kuni jaaraŋkanni na, u à yaa u kariii kwú uye e.

²⁵ Mpíi pi nyε na u kyáali ke, u raa pire leni kur'e ná lùtaanni i. Shwɔhɔl'e Kile sí pyiŋkanna kan pi á, bà pi funzɔŋɔre si mpyi si ŋkɛɛnŋe, pi i sɛɛn cè mɛ, ²⁶ si funjɛɛnŋe ta si piye shwɔ Sitaanniŋi na, uru ŋgemu u à pi cù bà kànhaŋa maha yaaga cù mɛ. Pi kacuni li nyε Sitaanniŋi á, pi raa uru nyii wuuni pyi.

3

Dijnyɛŋi canzanjyi kani

¹ Nyε Timŏti, mu à yaa mu u li cè na dijnyɛŋi canzanjyi sí n-waha sèe sèl'e, ² jaha na ye sùpyire sí raa n-kòre tiy'á, ti funzɔŋɔre puni sí n-taha wyérenji na, pi sí raa piye p̄ere, pi sí raa piye cyiin s̄ɔnŋɔ mɛ, pi sí raa Kile mɛge k̄ɛge, pi sí n-pyi ná p̄ɛn'i mà yaha tí ná pi sifeebil'e mɛ, pi sí wà kacennɛ cè mɛ, pi mú sí Kile kuni kani là le dá e mɛ. ³ Pi sí n-pyi sùpyigire baa ná j̄naara baa shiin, s'a sùpyire sannte meyi k̄ɛge, pi sí n-jà n-cù kapegigii mpyinji na mɛ, pi sí n-pyi shinpii, pi tafunŋi u sí n-pyi kacennkii mpyinji. ⁴ Pi sí raa sùpyire leni cye e, pi tɛɛn mɛ sí n-pɛn, s'a piye p̄ere sèl'e. Pi sí nyii yige pi yabilimpíi nyii karigii kurugo mà tòro Kile nyii wogigii na. ⁵ Pi sí piye pyi sùpyire nyii na, mu à jwo Kile kuni jaarafee niŋcɛnmii, mà li ta pi sí jɛɛ piye yaha Kile u a ŋkɛɛnŋi mɛ. Timŏti, laaga tɔɔn uru supyishiŋi na.

⁶ Pi p̄i maha jyè pyenyi i marii cyeebii funŋɔ baa wuubii p̄i wɔge ná pi jwɔtanyi i, bà pi si mpyi s'a jɛɛge pi jwumpe na mɛ. Pire cyeebil'à kapegigii niŋyahagii pyi, maa pi nyii karigii shiŋi puni pyi jcyiimu cyi à kàntugo wà Kile kun'á ke. ⁷ Tèrigii puni i, pi la maha mpyi si kariii yyaha cè, ŋka pi sí n-sii n-jà sɛɛn cè mɛ. ⁸ Pire nàmbaabii na sɛɛn t̄unni, bà Zhanɛsi ná Zhanberɛsi* à Kile t̄unntunŋi Musa t̄un t̄ecyiini i mɛ. Pi funzɔŋɔre pun'à lwó a pwɔ kapegigii mpyinji na, pi Kile kuni jaaraŋi nyε j̄nɔ baa. ⁹ Ŋka pi karigii sí n-shà yyaha na mɛ, jaha na ye shinjyahara sí n-pa li cè na pi funŋɔ baa wuu pi nyε, mu à jwo Zhanɛsi ná Zhanberɛsi.

Timŏti à yaa u kwôro Kile kuni i

¹⁰⁻¹¹ Timŏti, mu wi ke, karigii na mii à kâla ke, ná mii toronkanni ná karigii mii la nyε si mpyi ke, ná mii Kile kuni jaaraŋkanni ná pyiŋkanni na mii à cù naye ke, ná pyiŋkanni na sùpyire sannte kyal'à táan mii á ke, ná pyiŋkanni na mii à naye waha Kile kuni i ke, ná pyiŋkanni na mii à kyaala sùpyire cye e ke, mu à pyi mii fiŋge cyire puni i. Mu à li cè na mii à kyaala Antiyɔshi ná Ikoni ná Lisitiri kanyi i. Mii à kyaala wani sèl'e, ŋka lire ná li wuuni mú i, wuu Kafoonji à mii yige kuru yyefuge puni i pi cye e. ¹² Lire pyiŋkanni na, shin maha shin la ku nyε s'a Kile kuni jaare Yesu Kirisita wwojɛɛge e ke, urufoo sí

* **3:8** Yahutuubii na s̄ɔnŋi na Misira j̄cèfeebii kyaa l'à jwo Èkizodi 7–8 i ke, pire pi nyε Zhanɛsi ná Zhanberɛsi.

n-kyaaala sùpyire cye e. ¹³ Nka shinpiibii ná kafinivinibii pi ke, pire sí yyaha le kapegigii mpyiñi na, pi sí raa sùpyire wuruge s'a piye wuruge mú.

Kile Jwumpe Semɛɲi kaɲwɔ̀ni

¹⁴ Mu wi ke Timŏti, karigii na mu à taanna, ka mu u dá cyi sɛɛɲi na ke, maye pwɔ cyi na, ɲaha na ye mp̄ii pi à mu taanna cyi na ke, sɛeshiin pi. ¹⁵ Mà lwó fo mu ɲye nàɲkocyeɛere e, mu à Kile Jwumpe Semɛɲi kála a cè, uru Semɛɲi jwumpe pu sí n-jà yákilifente kan mu á, bà mu si mpyi sí dá Yesu Kirisita na si shwɔ mɛ. ¹⁶ Uru Semɛɲi jwumpe pun'à fwo-ro Kile e, lire kurugo pu tayyéreg'á p̄e, pu sí n-jà sùpya taanna, pu sí n-jà sùpya yeɛ si u le kuni niɲcɛnni i, pu sí n-jà sùpyaɲi kúu, si u yaha katiigii mpyiñi na, pu na lire puni ɲwɔge. ¹⁷ Lir'à pyi bà Kile kuni ɲaarafeebii si mpyi si fũnɲɔ s'a sí yyaha na kacɛnɲkii shiñi puni mpyiñi i mɛ.

4

Poli à Timŏti pyi u yyaha le Kile jwumpe ɲjwunji na

¹ Mii sí yi jwo n-waha mu á, Kile ná Yesu Kirisita ɲyii na, uru ɲgemu u sí núru n-pa saanwa, si mpyi sùpyire ɲùɲɔ na, si kwùubii ná ɲyii wuubii sára si ntàanna ná pi kapyiɲkil'e ke, ² na mu à yaa mu u a Kile jwumpe yu ma a fíniɲɛ sùpyir'á tɛrigii puni i, tɛewaa bàra tɛetaan na. Pi aha kyaa pyi ndemu l'à para ná Kile kuni i ke, li jwo pi á. Ta pi yeɛge ma a màban leni pi e sèl'e, ma a pi taanni Kile kuni ɲaraanɲkanni na ná lùtaanni i. ³ Naha kurugo ye tɛni là na ma, sùpyire sí n-pa raa ɲcyíge kàlaɲi niɲcɛnɲi lógogo, s'a pi ɲyii karigii pyi si ntaha cyelentiibii kafinivinibii pi ɲwɔh'i mpiimu jwumɔ p'à táan pi niɲgyigil'á ke. ⁴ Pi sí raa ɲcyíge sɛɛɲi lógogo, jwunɲyempe laaga baa wumpe pu sí n-táan pi niɲgyigil'á. ⁵ Nka mu wi ke Timŏti, cù maye na tɛrigii puni i, ma a kyaage kwú maye e, ma a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á. Báara maha báara Kile à le mu cye e ke, ma a uru pyi ma nɔ u tɛgeni na.

Poli à jwo u mbòɲi kyaa na

⁶ Mii wi ke, li saha sì mɔ mɛ, mii sí n-kwù. Mii sìshange sí n-wu n-pyi sárage fiige. ⁷ Mii à báaraɲi pyi Yesu Kirisita á ná na zòmbilini puni i, bà zhìlɛɲɛ niɲcɛnɲɛ maha zhì leni mɛ. Báaraɲi Kile à kan mii á ke, mii à uru pyi a nɔ u tɛgeni na. Mii tafɛɛr'à nɔ ti tɛgeni na, mà mii ta mii à kwôro Kile kuni i. ⁸ Numɛ Kafoonji Yesu à mii tafɛɛre sàraɲi yaha mii yyaha na niɲyiñi na, mii sí ntiɲi kajaɲjwooni ta. U à tíi, u sí sùpyire puni sára sí n-tàanna ná pi kapyiɲkil'e diɲyeɲi canɲkwɔge. Mii kann'á bà u sí uru sàraɲi kan mɛ, shin maha shin u à bégel'a u tɛnuruni sige ná funntange e ke, pire puni sí uru sàraɲi ta.

Poli yeɛyi nizanɲyi Timŏti á

⁹ Timŏti, maye waha ma a mpa na yyéere numɛ sasa, ¹⁰ ɲaha na ye mii wwɔɲɛɲi Demasi à kàntugo wà mii na, u funzɔnɲɔre pun'à taha diɲyeɲi karigii na, lire e u à kàre Tesaloniki kànhe e. Kerezansi à kàre Galati kùluni i, Titi mú s'à kàre Dalimasi kùluni i. ¹¹ Luka kanni u à kwôro ná mii i naha. Mu aha a si raa ma, yi jwo Marika á yii raa ma siɲcyan, ɲaha na ye u tayyéreg'á p̄e mii báaraɲi i. ¹² Mii à Tisike tun Efese kànhe e. ¹³ Mu nimpanji, ma a ntòro Torasi kànhe e Karipusi yyéere, ma a na vàanntinmbwɔhe shwɔ ma a ma, ná mii sémeɲbii, ɲka sɛɛge wuubii kyaa li ɲye mii na sèl'e.

¹⁴ Tunntunnaɲi Alɛzandiri à kapii pyi mii na. Nka Kafoonji sí li fwooni tò u na. ¹⁵ Ta maye kàanmucaa u na mú, ɲaha na ye u à ntùɲke taha wuu na wuu jwumpe kurugo.

¹⁶ Toɲcyiige e mii à kàre yukyaala bage e ke, sùpyaɲi wà tufiige ɲye a ɲɛn'a mii tɛge jwumpe na mɛ. Pi pun'à kàntugo wà mii á, maa mii yaha naye niɲkin. Nka Kile kà lire kapiini fwooni tò pi na mɛ. ¹⁷ Nka Kafoonji Yesu à mii tɛge maa fànha kan mii á, ka mii i jà a Kile Jwumpe jwo sèl'e, mp̄ii pi ɲye pi ɲye Yahutuu mɛ, pire pun'à pu lógo.

Sitaanniŋi na nyε mu à jwo cànràga, ŋka Kafoonji à mii shwɔ ku na. ¹⁸ Mii à li cè na Kafoonji sí mii shwɔ si mii pyi mii u láha kapegigii mpyiŋi na, si mii le u saanre e nìnyiŋi na. U à yaa ná pèente e fo tèekwombaa. Amiina

Fwùŋi nizanŋi

¹⁹ Pisisili ná Akilasi shéere ma a Onεzifōri pyεngε shiinbii shéere mú. ²⁰ Erasiti wi ke, ur'à tēn Kōrenti kànhe e. Torofimu sí wi ke, mii à yīri u yaŋgwuŋi taan Mīleti kànhe e. ²¹ Maye waha, ma a mpa na yyére mà jwo wyeere tēni li nɔ ke. Ebulusi ná Pudēnsi ná Linusi ná Kolojya ná dánafeebii sanmpii pun'à mu shéere naha. ²² Kafoonji Yesu u kwôro ná mu i, u u jwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Letereñi Poli à tun Titi á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereñi funṅo jwumpe e ke

Titi na mpyi Poli báarapyjñe Kile kuni i. Tèni i Poli à nge letereñi tũugo u á ke, lir'à u ta Kereti kuni i. Poli à yi jwo u á na u kacwǎnribii pìi tñe tñe Kereti kuni dánafeebii kurujyi jũṅo na, pi raa pi karigii cwǎnre. Nge letereñi i jũmbwoyi taanrenji yi nyε:

Pyiṅkanni na dánafeebii kacwǎnribil'à yaa pi pyi ke (1.5-16).

Ná dánafeebil'e Titi sí raa báare, mu à jwo nǎnkolyeebii ná kàcɨnyeebii ná nǎnjiibii ná bilibii ke, Poli à Titi yεε pire cũṅkanni na (2.1-15).

Nde dánafeebil'à yaa pi pyi bà pi si mpyi si ntèen yyeyiṅke e mε, u à lire jwo u á (3.1-15).

Poli à Titi shéere

¹ Mii Poli u nyε Kile báarapyi ná Yesu Kirisita tũntunṅo ke, mii u à nge letereñi séme.

Kile à mpiimu cwǎnrǎ ke, u à mii tun na mii u kuni le pire taan, si sèenji cyèe pi na mà tàanna ná Kile yyaha fyagare e, ² bà pi si mpyi si sǎnṅǎ tatahaga ta shìṅi niṅkwombaanji kǎmpañke na mε. Kilenji u nyε u nyε na fini mε, uru u à uru shìṅi niṅkwombaanji jwǎmεeni lwó mà diṅyeyi ta u sàha sù mε. ³ Wuu Shwofoonji Kile jyii tèr'à nǎ ke, ka u u uru shìṅi cyèe wuu na u jwumpe cye kurugo, maa puru njwuñi tũnture le mii cye e.

⁴ Nyε Titi, mu u nyε mii jyañi yabilinji mà tàanna ná Kile kuni i, lire ndemu l'à wuu pyi wuu à wwǎ ke, mii sí nge letereñi tun mu á. Wuu Tunji Kile ná wuu Shwofoonji Yesu Kirisita pi jwǎ ma na, pi i yyeyiṅke kan ma á.

Dánafeebii kacwǎnribii kani

⁵ Nyε Titi, mii à mu yaha Kereti kuni i, bà mu si mpyi si karigii niṅcwǎnrǎmbaagii yaha cyi cyi kuni ta mε. Kacwǎnribii pìi cwǎnrǎ dánafeebii shwǎhǎl'e ma a pire tñe kǎnyi yyaha kurugo dánafeebii kurujyi jũṅo na, bà mii à yi jwo mu á mε.

⁶ Dánafeebii kacwǎnrǎj'à yaa u pyi tìgire cyaga baa, u à yaa u kúu u cwǎni na*, u pyiibil'à yaa pi u jwǎmεeni cù, pi nyε a yaa pi jũṅo kyán u na mε. Pi à yaa pi pyi metangafee.

⁷ Tìgire cyaga nyε a yaa ku ta dánafeebii kurujke kǎanmucyafoonji wǎ na mε, jaha na yε Kile sùpyiibii kacwǎnrǎñi u nyε u wi, u nyε a yaa u pyi yǎmpeenεfoo mε, u nyε a yaa u pyi lùfwuufoo mε, u nyε a yaa u pyi sinmbya mε, u nyε a yaa u pyi supyikyanga mε, u à yaa u a wyérenji caa fyǎmε na. ⁸ U à yaa u pyi nǎmpǎnmarawa, u raa kacɨñii pyi, u à yaa u pyi yákilifoo, u raa katiigii pyi, u à yaa u pyi ná zǎvynre e, u u jà uye na. ⁹ U à yaa u uye pwǎ jwumpe sèe wumpe ṅkǎlanji na, mpemu na u à kǎla ke, lire e u sí n-jà màban le sùpyire e, s'a ti taanni Kile kuni jaaraṅkanni na. Lire cye kurugo mú, mpii pi nyε na jwumpe sèe wumpe tũnni ke, u sí n-jà pire tawuruge cyèe pi na.

Kereti kuni dánafeebii kurujyi kani

¹⁰ Mii na mpe jwumpe yu, jaha na yε shinjyahara nyε na jεεge jwumpe sèe wumpe na mε, maa piye pwǎ jwumpe laaga baa wumpe njwuñi na, marii sùpyire wuruge, pire e Yahutuubii pi maha jwo na fǎnhe kyaa li dánafeebii pi kwǎn ke, pire pi à jyaha. ¹¹ Mu à yaa mu u pi sige puru jwumpe shìṅi njwuñi na, jaha na yε pi maha pyenyi yà nimpuyo jwǎ fáanji na yige Kile kuni i ná uru jwuzhìñi i, wyérenji kurugo. ¹² Sìncyiimefoonji wǎ na mpyi Kereti kuni i, ur'à jwo na:

«Kereti kuni shiinbii na nyε kafinivinimii tèrigii puni i,
pi na nyε mu à jwo sige yaaya nimpieye,
sàafee pi nyε pi pi,
pi funzǎṅṅore pun'à taha yalyire na.»

* 1:6 Pii maha jwo: «u à yaa u pyi ceewe niṅkin poo.»

¹³ Uru nàŋ'á sèe jwo, lire kurugo mu à yaa mu u pi yeε ma a pi le kur'e, bà pi si mpyi s'a Kile kuni ŋaare li ŋaaraŋkanni na mε. ¹⁴ Pi ŋye a yaa pi taha Yahutuubii jwuŋjyempe laaga baa wumpe ŋwòh'i mε. Mpii pi na sèeŋi cyíge ke, pi mú ŋye a yaa pi taha pire jwumpe fye e mε. ¹⁵ Mpii pi ŋye ná zòvvinre e ke, yafyin sì n-jà pi ŋwóhò Kile yyahe taan mε, ŋka mpii pi ŋye na Kile kuni tùnni, ná pi ŋye ná zòvvinre e mε, yafyin sì n-jà pire pyi pi ffiniŋe Kile yyahe taan mε, mà li pyi ŋaha na ye pi ŋye ná funŋcɛŋŋ'i mε, pi sòŋŋòr'á pi. ¹⁶ Pi maha jwo na pir'á Kile cè, ŋka pi kapyiŋkii cye kurugo, li maha ŋcè na pi jwumpe ŋye sèe mε, shinpii pi ŋye pi pi, pi à ñùŋò kyán Kile na, pi sì n-si n-jà kacɛnne pyi mε.

2

Yereŋkanni na Titi à yaa u a dánafeebii yeεge ke

¹ Mu wi ke Titi, ta kàlaŋi ñiŋcɛŋŋi kaan sùpyir'á. ² Yi jwo nàŋkolyeebil'á na pi i piye pèrege cè, pi i mpyi sèeshiin, pi i mpyi yákilifee, pi i piye waha Kile kuni i ná tàange ná lùtaanni i.

³ Yire ninuyi taha ciŋjyeebil'á mú, bà pi ŋaaraŋkanni si mpyi si ntàanna ná Kile kuni i mε, pi àha raa pi shinŋeεbii mεyi kèεge mε, pi àha mpyi sinmbyaa mε; pi a sùpyire sannte leni kur'e, ⁴ bà pi si mpyi si li cyêe cipyire na, pyiŋkanni na pi à yaa pi pi nàmbaabii ná pi pyìbii kyaa táan piy'á mε; ⁵ pi i mpyi yákilifee, pi i mpyi fyinme sùpyii, pi i piye kan pi pyenyi báaraŋ'á, pi raa kacɛnŋii pyi; pi i pi nàmbaabii ŋwòmyahigii cú, bà sùpyire si mpyi si Kile jwumpe le dá e mε.

⁶ Yire mu à yaa mu u jwo nàŋjiibil'á mú, na pi pyi yákilifee karigii puni i. ⁷ Mu yabilin'á yaa mu u pyi yecyeeŋe kacɛnmpyiini i. Fànha le ma a sùpyire taanni ná zòvvinre e. ⁸ Ta jwuntarampe kanni yu, bà sùpyire si mpyi pi àha raa cwo cyaga ŋaa mu na mε. Mu aha já lire na, wuu zàmpeεnbii sí n-sílege, pi mú saha si tajwugo ta wuu na mε.

⁹ Yi jwo bilibil'á na pi piye tírige pi ñùŋufeebil'á karigii puni i, pi raa pi ŋyii karigii pyi. Pi àha raa pi ŋwò kwùun mε. ¹⁰ Pi àha pi yaaga yu mε, pi li cyêe tèrigii puni i na pire na ŋye dánasupyii, jwumpe wuu ŋye na yu wuu Shwofoŋi Kile kyaa na ke, bà sùpyire si mpyi si puru le dá e mε.

¹¹ Naha kurugo ye kacɛnni Kile à pyi ke, u à lire cyêe sùpyire na. Lire kacɛnni cye kurugo sùpyire puni sí n-jà n-shwò. ¹² Lire kacɛnni kurugo, Kile à jwo na wuu cyé kapegigii na, wuu u kàntugo wà wuu ŋyii karigii nimpegigil'á. Lire ká mpyi, wuu sí n-pyi ŋge diŋyeŋi i yákilifee s'a katiigii pyi, s'a fyáge Kile na. ¹³ Wuu sòŋŋòr'á taha canmbwòhe ŋkemu na, ná wuu na kuru sigili ke, kur'e wuu Shwofoŋi Yesu Kirisita u ŋye wuu Kilebwoŋi ke, uru sí uye cyêe u sìnampe e. ¹⁴ U à uye pyi sáraga wuu kurugo, maa wuu ñùŋò wwù kapegigii puni i. U à lire pyi bà wuu si mpyi si mpyi sùpyii fwònrò baa wuu, mpiimu Kile à cwònr'a yaha uye mεε na ke, si wuye pwò kacɛnŋkii mpyiŋi na.

¹⁵ ŋye tayyérege Kile à kan mu á ke, mà tàanna ná kur'e fànha le ma a sùpyire yeεge ná mpe jwumpe e bà pi si mpyi si ŋkwòro Kile kuni i mε. Wà ŋye a yaa u mu wíl'a faha mε.

3

Kile à ŋwò wuu na maa wuu shwò mana

¹ Yi jwo dánafeebil'á ma a pi funŋò cwo, na pi piye tírige fànhafeebii ná kini ñùŋufeebil'á, pi i pi ŋwòmεeni cú, pi i piye pwò kacɛnŋkii mpyiŋi na tèrigii puni i. ² Pi àha jwumpime jwo sùpya na mε, pi àha raa kàshi kwùun mú mε, pi pyi lùtaanfee ná ñùmpinεfee tèrigii puni i. ³ Tèni l'e, wuu mpyi funŋò baa shiin, maa ñùŋò kyán Kile na. Wuu mpyi numpini i, marii wuu ŋyii karigii shiŋi puni pyi. Wuu mpyi shinpii, maa mpyi ná yiŋcyεge e. Wuu kapyiŋkii mpyi a pɛn sùpyire sannt'á, wuu ná wuye shwòhòl'e maa wuye pɛn mú. ⁴ ŋka tèni i wuu Shwofoŋi Kile à li cyêe sùpyire na na ur'á ŋwò, ti kyaa mú s'à táan ur'á ke, ⁵ u à wuu shwò mana. Wuu kacɛnŋkii kurugo bà u à lire pyi mε. Kile à wuu ñùŋaara ta maa wuu shwò, maa wuu jyé a ffiniŋe. U à lire pyi u Munaani fànhe cye kurugo, maa wuu

pyi sùpyii nivənmii bà wuu si mpyi si shìŋi nivəŋŋi ta mε. ⁶ Kile à u Munaani le wuu e ná funvyinge e, wuu Shwofoŋi Yesu Kirisita cye kurugo. ⁷ Lire pyiŋkanni na, u à jwə wuu na maa wuu tí u yyahe taan, shìŋi niŋkwombaanŋi na wuu sòŋŋər'á taha ke, bà wuu si mpyi si uru ta mε. ⁸ Puru jwumpe na jye kaŋyεε.

Mii la jye ma a pu jwo a waha dánafeebil'á bà pi si mpyi s'a kacəŋŋii pyi tərīgii puni i mε. Lir'á jwə, sùpyire puni tòn na jye lire e. ⁹ Ma hà raa ma jwəge leni nàkaante jùŋə baa woore e mε. Pi aha a wuu tulyeyi u tulyeyi məyi nàkaante pyi, ma hà ma jwəge le t'e mε. Pi aha nàkaana pyi mà yyaha tí ná MusaSaliyanŋi i marii piye tūnni, ma hà njwo ná pi e mε. Tire nàkaante pun'á sii jùŋə baa.

¹⁰ Ngemu ká a li caa si dánafeebii kurunke jya ke, urufoo yεε, u aha mpyi u jye a li jwə yaha mε, jwo ná u e tozhəwogo. U aha mpyi u jye a lógo mε, ma hà nūru ŋgwə ná u e kyaa na mε. ¹¹ Mu à li cè na shin maha shin u jye ná kuru funŋke shiŋi i ke, urufol'á fworó Kile kuni i, shinpi u jye u wi, jaha na ye u kapyiŋkil'á li cyéε na u jye a tí mε.

Yεεge nizannke

¹² Mii sí tūntunŋə tun mu á, shwəhəl'e Aritemasi, lire jye mε Tisike. Pi wà ha nə mu na, ma a maye waha, ma a mpa na yyére Nikopolisi kàhe e, jaha na ye mii la jye si sà wyeere tēni pyi wani. ¹³ Zenasi u maha k̀ni saliyanŋi cyére sùpyire na ke, maye waha ma a u ná Apolosi tēge pi k̀sheeni na, bà li si mpyi yaaga kà ŋkwə pi k̀unŋə mε. ¹⁴ Wuu c̀nmpyiibii jye a yaa pi pyi kaŋwə baa mε. Māban le pi e bà pi si mpyi s'a kacəŋŋkii shiŋi puni pyi tərīgii puni i s'a pl̄i tère tēewaagil'e mε.

¹⁵ C̀nmpyiibii pi naha naha ná mii i ke, pire pun'á mu shéere. Wuu kyal'á táan mpiimu á Kile kuni i ke, wuu à pire puni shéere.

Kile u jwə yii puni na, u u jwó le yii á.

Letereŋi Poli à tun Filemó á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereŋi funŋo jwumpe e ke

Jwumpe Nintanmpe pu nyε na Yesu kyaa yu ke, Poli à puru jwo Filemó á, ka u u dá pu na. Filemó na mpyi shinbwo, bilinaŋi wà na mpyi u á, uru mege na mpyi Onεzimu. Ka uru bilinaŋi si mpa fê.

Lir'à pi ta pi à Poli cù a tò kàsuŋi i Kile Jwumpe njwuŋi kurugo. Nyε ka Onεzimu si fê a sà uye ta Poli yyére kàsuŋi i. Nyε lir'à pyi ke, ka Poli si wá na Yesu kyaa yu Onεzimu á fo u à pa dá Yesu na. Lire kàntugo ka u u Poli tège Yesu kani njwuŋi na sùpyire sannt'á. U kyaa mpyi a táan Poli á sèe sèl'e fo Poli mpyi maha u pyi uru jyaŋi mà tàanni ná Kile kuni i. Nyε tēni là à pa nò, ka Poli si li lwó uye funŋ'i na uru sí Onεzimu núruŋo n-tùugo Filemó á.

Lire tēni i, biliŋi n'a mpyi a fê, ka pi i núr'a u ta a cù, u ñufooni mpyi maha u kyéree, lire nyε me maha u bò. Lire e Poli à nge letereŋi séme a kan Filemó á, maa yi jwo u á na Onεzimu ká núr'a nò u na, u àha u cù biliwe fiige me, ŋka u u cù u cìmpworo fiige mà tàanna ná Kile kuni i. Poli zòŋi mpyi na ŋkùre mpe jwumpe tajwuge e Filemó á Onεzimu kyaa na me, ñaha kurugo ye u mpyi a tēen ná l'e na ur'à jwo a kùuŋo cyage ŋkemu na ke, na Filemó sí li pyi n-tòro kuru cyage taan. Puru mpe jwumpe cye kurugo, Poli mpyi a yi fēen a cyán Filemó taan na u Onεzimu cye yaha bilere na.

Poli à Filemó shéere

¹ Mii Poli u nyε kàsuŋi i Yesu Kirisita kurugo ke, mii ná wuu cìmpworonji Timoti u à nge letereŋi tun mu Filemó á, wuu cevoonji ná wuu báarapyiŋeŋi, ² ná mu Afya á wuu cìmpworocwoŋi ná mu Arisipi u à wuu tège zhìleni na Kile jwumpe yyaha yyére zhèŋi kurugo ke, ná dánafeebii pi maha piye bínnini mu Filemó bage e ke. ³ Wuu Tuŋi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi ñwò yii na, pi i yyenŋke kan yii á.

Poli à lógo na dánafeebii kyal'à táan Filemó á

⁴ Filemó, tère o tère e mii à Kile ñáare ke, mii maha u shéere mu kurugo, ⁵ ñaha na ye mii à lógo na Kile shiinbii kyal'à táan mu á, ali numε mu à maye tíŋe Kafoonji Yesu na. ⁶ Lire kurugo mii na Kile ñáare mu á, Kile kuni l'à wuu pyi wuu à wwò ke, bà kuru wwoŋeεge si mpyi s'a si yyaha na me, yaayi ñiŋceŋyi wuu à ta Kirisita á ke, kuru wwoŋeεge ku ma pyi mà yire cè a ñwò. ⁷ Pyiŋkanni na Kile wuubii kyal'à táan mu á ke, lir'à mii funŋke táan maa màban le mii i sèl'e. Mii cìmpworonji, lire mpyiŋi cye kurugo, mu à Kile wuubii zòmpyaagii waha.

Poli à Filemó ñáare bilinaŋi Onεzimu kyaa na

⁸ Lire kurugo mii sí kyaa ñiŋkin cya mu á. Mà tàanna ná wuu wwoŋeεge e Kirisita na, mii mpyi na sí n-jà fàha cyán mu na mu u li pyi. ⁹ Ŋka Kile wuubii ntàannamagare ti nyε mu i ke, tire kurugo mii sí mu ñáare ma a li pyi. Funŋo cwo li na na mii Poli yyecwugo wuŋi pi à cù a tò kàsuŋi i Yesu Kirisita kurugo ke, mii u na mu ñáare. ¹⁰ Onεzimu kurugo mii na mu ñáare, ñaha na ye u à pyi numε mii pyà Yesu Kirisita wwoŋeεge e naha kàsuŋi i. ¹¹ Tēni l'e, u kaŋwò mpyi mu á me. Ŋka numε, u kaŋwòŋ'à ta mii ná mu á. ¹² Ali mà li ta u kyal'à waha mii na bà mii yabilinji kan'à waha naye na me, mii sí u núruŋo n-tùugo mu á. ¹³ Mà mii yaha naha kàsuŋi i Jwumpe Nintanmpe njwuŋi kurugo, li mpyi na sí n-táan mii i mà u yaha naye taan, u raa kariii pyi mii á mu cyaga. ¹⁴ Ŋka mii à li sòŋŋ'a ta na mii nyε a yaa mii u kyaa pyi mu kàntugo ná mii nyε a li jwo mu á, ka mu u li òn shwò mà ye. Mii la nyε si mu kárama mu u kacenne pyi mii á me, fo ndemu ká fwororo mu i ke.

¹⁵ Li sí n-jà n-ta Onεzimu à láha mu na tère nimbilere e, si nuru ŋkwò mpyi ná mu i fo tèekwombaa. ¹⁶ U saha si n-pyi mu biliwe kanna me, u sí n-pwòrò biliwe na, u sí n-pyi mu

cìmpworo. U kyal'à táan mii á sèl'e, ñka u kyal'à yaa li taan mu á mà tòro mii na, ñaha na ye u ñye mu wu, maa mpyi Kafoonji Yesu wu mú. ¹⁷ Ñye kampyi mii à sù mu cìmpworo mà tàanna ná Kile kuni i, mii n'a mpyi a shà mu yyére, mu mpyi na sí mii cù ñwò cùñkanni ndemu na ke, mii na li caa mu á, Onεzimu ká nò mu na, ma a u cù a ñwò amuni. ¹⁸ U aha nta u à kakyara pyi mu á, lire ñye mε mu fwoo ká nta u na, mii sí cyire puni tò. ¹⁹ Mii Poli yabilinji cyεge k'à mpe jwumpe puni sémε na mii sí mu fwahigii puni tò, mii sù na wuuni jáara mu na mε, lir'à li cyêe na mii fwoo ñye mu na, ñaha na ye mii à mu le Kile kuni i.

²⁰ Mii cìmpworonji, mii la ñye ma a lire kacenni ninñinñi pyi na á Kafoonji Yesu kurugo, ma a màban le mii i Kirisita wwoñεεge e. ²¹ Mii à li cè na nde mii à cya mu á ke, na mu sí lire pyi mii á. Lire kurugo mii à ñge lεtεrεñi tùugo mu á. Mii mú à tèen ná l'e na mii à jwo a kùuñò cyage ñkemu na ke, mu sí li pyi n-tòro kuru cyage taan.

²² Ñye ta na bashonge bégele, mii à tèen ná l'e, Kile sí yii ñareyi shwò pi i mii cye yaha mii i sà fwordo mu na.

Fwùñi nizanñi

²³ Epafirasi u naha naha ná mii i kàsunji i Yesu Kirisita mεge kurugo ke, u à mu shéere.

²⁴ Mii báarayinεebii Marika ná Asitariki ná Demasi ná Luka à mu shéere mú.

²⁵ Kafoonji Yesu Kirisita u ñwò yii na, u u jwó le yii á.

Λετερενη u à tun Eburu shiinbil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè λετερενη funᶓ jwumpe e ke

Nge λετερενη'á tun Eburubii dánafeebii pí'á. Eburu shiinbii pi maha mpyi Yahutuubii ná Izirayeli shiinbii. Shinᶓi u à nge λετερενη séme ke, urufoo mege nyε a cè me. U sémefoonᶓ mpyi a Yahutuubii saliyaᶓi cè. Yahutuubii pi mpyi a dá Yesu na, ná pi mpyi yyefuge e ke, u à nge λετερενη séma tun pí'á, maa màban le pi e. U à li cyêe pi na na pi aha Yesu dániyaᶓi yaha ᶓkere na, maa Yahutuubii làdaabii kurigii ᶓaare, pi si tòn ta lire e me, ᶓaha kurugo ye zhwonᶓi sèe wunᶓi na ntaa Yesu dániyaᶓi kanni cye kurugo.

Nge λετερενη sémefoonᶓ'á li cyêe wuu na na Yesu à fánha tò Kile mèlekεebii na. U à fánha tò Kile túnntunᶓi Musa na. U à fánha tò Yahutuubii sáragawwuubii nùᶓufeebii na, ᶓaha kurugo ye uru u nyε sáragawwuᶓnᶓufembwøhe Kile yyahe taan.

Yesu na nyε Melikisedeki fiige, uru na mpyi saanwa maa mpyi sáragawwu Ibirayima tēni i (Zhenēzi 14.17-24). Sárayi pi mpyi maha wwú tēcyiini i ke, yire mpyi na jìn'a sùpyire kapegigii yáfa ti na me. Nka Yesu à uye pyi sáraga maa wuu kapegigii yáfa wuu na tōgo niᶓkin fo tèekwombaa.

Nge sémeᶓi sémefoonᶓ'á màban le Eburu dánafeebil'e, bà pi si mpyi si dá Yesu na tèrigii puni i si piye waha Kile kuni i ali yyefuge tēni i, bà Ibirayima ná pi sanmpii mpyi a piye pwo Kile na yyefuge e me.

Kile à jwo ná wuu e u Jyaᶓi cye kurugo

¹ Tēcyiini i, Kile à jwo ná wuu tulyeyi i tooyo niᶓyahaya ná pyiᶓkannigii niᶓyahagii na u túnntunmpii cye kurugo. ² Nka ᶓcyii tèrigii nizannkil'e, u à jwo ná wuu e u Jyaᶓi cye kurugo, u à uru ᶓgemu tiᶓe mà pyi yaayi punifoo ke, uru cye kurugo Kile à yaayi puni dá. ³ Uru u nyε Kile sinampe bēenmpe ná Kile nàᶓjaᶓi yabiliᶓi. U jwumpe fánhe ᶓyahaᶓi cye kurugo, diᶓyeyi yaayi pun'á yiye cū. Sùpyire kapegigii yáfaᶓi kántugo, u à kàr'a sà ntēen niᶓyini i Kile Siᶓi Punifoo kàniᶓe cyεge na.

Yesu Kirisita à fánha tò mèlekεebii na

⁴ Mege u à ta Kile á ke, bà kur'á fánha tò mèlekεebii woge na me, amuni u tayyéreg'á pēe mèlekεebii woge na. ⁵ Kile à tēl'a jwo u mèlekεeni ᶓgir'á na:

«Mu u nyε mii Jyaᶓi,
niᶓjaa mii à pyi mu Tuᶓi*» ye?

U mú nyε a tēl'a jwo mèlekεeni wà tufiige kyaa na:

«Mii sí n-pyi u Tuᶓi,
u sí n-pyi mii Jyaᶓi*» me.

⁶ Nka u Jyaᶓi u nyε yaayi puni nùᶓo na ke, tēni i u sí núru uru tun diᶓyeyi i ke, u sí n-jwo‡:
«Kile mèlekεebii, yii puni pi a u pēre§.»

⁷ Nje y'á jwo mèlekεebii kyaa na Kile Jwumpe Semēni i ke, yire yi nyε:

«Kile à u mèlekεebii pyi kafεεε,
maa u báarapyiibii pyi na bēenmε*.»

⁸ Nka Kile à yi jwo u Jyaᶓi á:
«Mu u nyε Kile, mu sí n-kwôro nùᶓufente e tèrigii puni i.
Mpii nùᶓo na mu nyε ke, mu à tí pí'á.

⁹ Ntiᶓi karigii cyi à táan mu á,

* **1:5** Zaburu 2.7 † **1:5** 2 Samuweli 7.14; 1 Izirayeli Saanre 17.13 ‡ **1:6** Pii maha jwo: «ᶓka u Jyaᶓi u nyε yaayi puni nùᶓo na ke, tēni i u à uru tun diᶓyeyi i ke, u à jwo:» § **1:6** Duterēnōmu 32.43 * **1:7** Zaburu 104.4. Pii maha jwo: «Kile à kafεεε pyi u túnntunᶓo, maa kileᶓini pyi u báarapyi.»

ntimbaanji karigii nye a sàa táan mu á mε.
 Lire kurugo, e Kile! Mu u Kilenji à mu cwəonrə,
 maa mu pée mà tòro mu fyèjwəhəshiinbii taan,
 maa funntange sùguro mu jwə'ni nùguntan sinmε fiige†.»

¹⁰ Maa núr'à jwo:

«Kafoonji, mà lwó fo tasiige e, mu u à jìñke dá,
 mu cyεge k'à nìnyinji yaa.

¹¹ Yire puni sí n-pa n-pínni, ñka mu wi ke, mu sí n-kwôro fo tèekwombaa.

Yi puni sí n-pa lyε bà vāanña maha lyε mε.

¹² Mu sí yi kûru bà sùpya maha vāanña kûru mε,
 yi sí n-pa fáa bà sùpya maha u vāannderje fáa mε.

Ñka mu wi ke, mu sí n-kwôro ma lyempe e,
 mu canmpyaagii sù n-kwò mε‡.»

¹³ Mèlèkεñji ñgi Kile à tēl'a pyi:

«Ta ma a pa ntēn na kàniñe cyεge na,
 fo mii aha mu zàmpeenbii pyi mu tooyi tatahage§» yε?

¹⁴ Mèlèkεebii nye naha shi yε? Múnaa yaaya kanna yi nye yi yi Kile báarañi laage e.
 Nùmpañk'à bégel'a yaha mpiimu mεε na ke, Kile à pi tun pi i mpa pire tège.

2

Yii àha ñcwô Yesu jwumpe e mε

¹ Lire e jwumpe wuu à lógo ke, wuu yákili yaha pu na sèl'e, lire baare e kuni sí n-pínni wuu na. ² Kile mèlèkεebii mpyi a jwumpe mpemu jwo ke*, puru mpyi a tàra. Mpii pi nye pi mpyi a puru jwumpe cù ná sèl'e, lire nye mε mà cyé pu na ke, Kile à pire puni sàra mà tàanna ná pi kapyiini i. ³ Nye jwumpe p'à jwo múnahigii zhwoñi kyaa na ke, wuu à puru lógo. Pur'à fānha tò mèlèkεebii wumpe na. Wuu aha mpyi wuu nye a puru cù ná wuu cyeyi shuunniñi i mε, nde l'à yaa li pyi wuu na ke, Kile sí lire pyi wuu na mú. Kafoonji yabiniñi u à fyānha a puru jwumpe jwo, mpii pi à pu lógo ke, pir'à jwo na nàkaana nye a sii p'e mε. ⁴ Ka Kile yabiniñi si li cyé na pi jwumpe na nye sèe, kacyeenkií ná kakyanhala karigii ná kabwəhigii ná Kile Munaani màkanyi cye kurugo, u à yire njemu kan sùpyir'à mà tàanna ná u nyii wuuni i ke.

Yesu cye kurugo Kile maha sùpyañi shwə

⁵ Nye diñyeni nimpañi kyaa wuu nye na yu ke, mèlèkεebil'á bà Kile à uru jùñufente kan mε. ⁶ Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semeni i na:

«Sùpyañi nye naha shi fo mu à yákili yaha u na yε?

Adama pyañi nye naha shi fo mu na u kàanmucaa yε?

⁷ Mu à u pyi u tayyérege nye a mèlèkεebii woge kwò sèl'e mε†,
 mu à pèente ná fānhe kan u á maa njire taha u na.

⁸ Mu à yaayi puni tìrig'a cyán u á‡.»

Kile à yaayi puni tìrig'a cyán u á, lire jwəhe ku nye, yafyin nye u jùñə na mε. Lire ná li wuuni mú i, wuu à li nya na yaayi puni sàha ñkwò a yiye tìrige u á mε. ⁹ Ñka wuu à ndemu kàanmucya ke, lire li nye: Yesu mpyi a tìrige mèlèkεebii jwəh'i mà tère nimbilere pyi, bà u si mpyi si ñkwú sùpyire puni cyaga Kile kacenni kurugo mε. Numε, pèente ná njini saanwa maha nta ke, u à yire ta, naha na yε u à kyaala maa ñkwú wuu kurugo.

¹⁰ Kile à yaayi puni yaa uye wuyo. Lire kurugo li mpyi a jwə na Yesu u kyaala, bà u si mpyi si shinnyahara pyi ti pyi shinbwoo u yyére mε. Kyaage cye kurugo, Yesu à pyi

† 1:9 Zaburu 45.6,7 ‡ 1:12 Zaburu 102.25-27 § 1:13 Zaburu 110.1 * 2:2 Saliyañi u à kan Izirayeli shiinbil'á Sinayi nanke jwə'ni ke, uru kyaa l'à jwo naha ñke cyage e. † 2:7 Pii maha jwo: «Mu à u tìrig'a wwú Kile mèlèkεebii taan mà tère pyi.» ‡ 2:8 Zaburu 8.4-6

jùñufoo niñcɛññe, ñgemu u à jà a kuni múgo shinnyahara á, bà ti si mpyi si nùmpañja ta me. ¹¹ Yesu u maha sùpyire fñiniñi Kile yyahe taan, u aha mpiimu fñiniñe ke, u ná pire maha mpyi Tu na, lire kurugo u ñye a cwônɔ s'a pi pyi u cìmpyiibii me. ¹² Lire e u à jwo Kile á: «Mii sí mu mege kée na cìmpyiibil'á, mii sí mu mege pée mu wuubii shwəhəl'eS.»

¹³ U à jwo mú na:

«Mii kəni, mii sà na sònñore láha Kile na me*»
maa núr'à jwo:

«Pyiibii Kile à kan mii á ke, mii ná pire pi mpii†.»

¹⁴ Ñye Yesu à pire mpiimu pyi pi à nùmpañja ta ke, pire na ñye sùpyii, lire kurugo Yesu mú à pyi sùpya. U à lire pyi bà li si mpyi, u kwùñi cye kurugo, Sitaanniñi cye e kwùñi fànhe ñye ke, si uru fànhe kwə, ¹⁵ mpii pi mpyi u bilere e kwùñi fyagare na pi shìñi canmpyaagil'e ke, si pire jùñə wwû me. ¹⁶ Sèñi na, Yesu ñye a pa mpa mèlɛkɛɛbii tège me, u à pa mpa Ibirayima tùluge shiinbii tège. ¹⁷ Lire kurugo fànha ku mpyi ku ki, u sàa pa sùpya u cìmpyiibii fiige karigii puni i, bà u si mpyi si mpyi Kile sáragawwunñufembwəhə, ñkemu jùñaare t'à pée, maa báarañi pyi na ñwəge Kile á, maa sùpyire kapegigii tugure lwó me. ¹⁸ Ñye ná u s'à tòro ñwəwwuure kyaage e, lire e mpii pi ñye k'e nume ke, u sí n-jà pire tège.

3

Yesu à fànha tò Kile tùnntunñi Musa na

¹ Lire e ke mii cìmpyiibii, yii Kile à yyére mà pyi uye wuu ke, yii a Yesu wíi. Wuu Kile kuni i, uru u ñye Kile tùnntunñi ná Kile sáragawwunñufembwəhe. ² Yesu à báarañi pyi u yyerefoon'á ná ñwəməefente e, bà Musa à u pyi Kile pyenge shiinbil'á me. ³⁻⁶ Ñye бага maha бага, ku ná ku faanrafoonñi u ñye, yaayi puni Davoonñi sí u ñye Kile. Ñye bage faanrafoonñi na ñye ná ñjire e mà tòro bage na. Lire pyiñkanni ninuuni na, Kile Jyañi Yesu Kirisita u ñye bafaanrañi wwoñeñi sée wuñi, maa mpyi bage jùñufoonñi ke, uru na ñye ná ñjire e mà tòro Musa na. Musa mú à báarañi pyi ná sèl'e kuru bage e. Lire e u mpyi báarañi kannna. Karigii Kile mpyi na sí n-pa n-pyi ke, u báarañi u mpyi na cyire yyaha yu sùpyir'á. Wuu aha wuye waha maa wuu sònñore taha Kafoonñi na fyagara baa ná funntange e mà sà nə tɛɛni na, wuu sí n-pyi u bage.

Taññke k'à bégel'a yaha Kile wuubii mɛe na ke

⁷ Lire e Kile Munaani à jwo:

«Yii aha Kile mejwuuni lógo niñjaa,

⁸ yii àha yii niñgyigigii waha,
bà yii tulyey'à cyé Kile na síwage e, maa u ñwə cû me.

⁹ Kuru cyage e, yii tulyey'à jwo na yire sí mii Kile ñwə cû,
mà li ta pi à mii kapyiñkii ñya fo yye beeshuunni.

¹⁰ Lire l'à mii lùuni yîrige pi taan,
ka mii i jwo “Pi yabilimpii sònñore ti ñye na pi wuruge tèrigii puni i,
kuni mii la ñye pi lwó ke, pi ñye a cè me.”

¹¹ Lire e mii lùyiri wuñ'à kâa
“Taññke mii à bégel'a yaha pi yyaha na ke,
pi saha sà n-si n-jyè kur'e me*.”»

¹² Mii cìmpyiibii, yii yiye kàanmucya, sùpya kà n-sii ta yii e, pege ná dánabaare zòñi ñye ñgemu i fo si sà nə u cyé Kile ñyii wuñi na me. ¹³ Lire e ke canmbile maha canmbile wuu sí n-jà n-yyere: «niñjaa» ke, yii a yiye yerɛge cyire e, bà kapegigii mpyiñi lage si mpyi

k'àha yii wà wurugo si u ningyiini pyi li waha mε. ¹⁴Wuu aha sàa kwôro Kile kuni i mà lwó tasiige e fo mà sà nɔ tɛgeni na, wuu à pyi Kirisita wwoɲεε.

¹⁵Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛɲi i na:

«Yii aha Kile mɛjwuuni lógo ninjaa,
yii àha yii ningyigigii waha,
bà yii tulyey'à ɲùɲɔ kyán Kile na mε†.»

¹⁶Nye mpire pi à ɲùɲɔ kyán Kile na u mɛjwuuni lógonkwooni kàntugo ye? Musa à mpiimu yyaha cù a fworɔ Misira kɪni i ke, tá pire bà mε? ¹⁷Mpire taan Kile lùuni mpyi a yiri yyee beeshuunni funɲ'i ye? Mpii pi mpyi a kapiini pyi fo pi à kwú síwage e ke, tá pire bà mε? ¹⁸Mpire kyaa na Kile à kâa na pi sɪ n-jyè uru taɲɔɲke e mà ye? Mpii pi à cyé u na ke, tá pire bà mε? ¹⁹Lire pyiɲkanni na, mii cɪnmpyiibii, wuu à li ɲya na pi dánabaare kurugo, pi ɲye a jà a jyè kuru taɲɔɲke e mε.

4

Kile à taɲɔɲɔ ɲwɔmεε lwó u pyiibil'á

¹Nye Kile à u ɲwɔmεeni kan na wuu sí n-pyi ná ur'e u taɲɔɲke e. Lire e wuu pun'à yaa wuu wuye waha, wuu wà kà ɲkwò ɲkùuɲɔ kuru cyage na mε. ²Wuu à Jwumpe Nintanmpe lógo, bà wuu tulyeyi mpyi a pu lógo mε. Nka wuu à li ɲya na pu ɲye a yafyin ɲwɔ pi na mε, ɲaha na ye pi à pu lógo, ɲka pi ɲye a dá pu na mε. Lire kurugo pi ɲye a jyè taɲɔɲke e mε. ³Wuu pi à dániyaɲi pyi ke, wuu pi sí n-jyè kuru taɲɔɲke e. Mpii pi ɲye pi ɲye a dániyaɲi pyi mε, Kile à jwo pire kyaa na:

«Mii lùuyiri wuɲ'à kâa,
taɲɔɲke mii à bégel'a yaha ke,
pi sɪ n-sɪ n-jyè kur'e mε*.»

Mà li ta taɲɔɲk'à yaa, ɲaha na ye Kile à kwò ku báaraɲi na fo tɛni i diɲyeɲ'à dá ke. ⁴Yii li cè, y'à jwo cibilaage canmpyibaashɔnwuuni kyaa na Kile Jwumpe Semɛɲi i na:

«Kile à kwò u báaraɲi puni na, maa ɲò canmpyibaashɔnwuuni †»

⁵Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛɲi cyage kabɛr'e na:

«Taɲɔɲke mii à bégel'a yaha ke,
pi sɪ n-sɪ n-jyè kur'e mε‡.»

⁶Mpii pi à pyi shincyibii mà Jwumpe Nintanmpe lógo ke, pire ɲye a ɲɛn'a dá pu na mε. Lire l'à li ta, taɲɔɲke Kile à bégel'a yaha ke, pi ɲye a jà a jyè kur'e mε. Nka piiberii sí n-jà n-jyè k'e. ⁷Lire kurugo Kile mpyi a canɲke kabɛrε kan ku ɲjyɲi mεε na, kuru ku ɲye ninjaa. Shincyibii Kile ɲwɔmεeni yahaɲkwooni kàntugo, yyee niɲyahigil'à tòro ke, ka Kile si jwumpe pà jwo saanɲi Dawuda cye kurugo, puru pu mpe:

«Yii aha Kile mɛjwuuni lógo ninjaa,
yii àha yii ningyigigii waha mε§.»

⁸Taɲɔɲke niɲɔɲke kyaa l'à jwo ke, kɪni i Zhozuwe à kàre ná sùpyire e ke, lire bà mε. Kampyi lire kɪni li mpyi li li, Kile sàha mpyi na sɪ taɲɔɲke kabɛrε kyaa jwo mε. ⁹Nye Kile wuubii sí n-jyè kuru taɲɔɲke e si ɲò, bà Kile à ɲò canmpyibaashɔnwuuni mε. ¹⁰Ngemu ká jyè kuru taɲɔɲke e ke, urufoo sí ɲò u báaraɲi na, bà Kile à u wuɲi pyi a kwò maa ɲò mε. ¹¹Lire e ke wuu wuye waha wuu u jyè kuru taɲɔɲke e, wà kà ɲkwò mpyi kàntugo bà Kile ɲwɔmεεcumbaabil'à li pyi mε.

¹²Kile jwumpe na ɲye ɲyii na, pu fành'à ɲyaha. Pu ɲwɔg'à táan kàshikwɔɲɲwɔgɔ ɲwɔyi shuunni woge na. Pu maha jyè sùpyaɲi cyeere e fo maha u zòmbilini ná u múnaani láha yiye na, mà sà nɔ kacizogompe ná kaciiyi sɪnmpe na. Pu maha sùpyaɲi zòɲi ná u sòɲɲɔre kàanmucya fo maha ɲcè. ¹³Yadaɲke kà tufiige ɲye a sɪ ɲkemu k'à ɲwɔhɔ Kile na mε. U ɲyiwiini bɛɛnmp'à wu yi puni na. Ur'á wuu puni sí sà wuu nintaga yyaha jwo.

† 3:15 Zaburu 95.7,8 * 4:3 Zaburu 95.11 † 4:4 Zhenɛzi 2.2 ‡ 4:5 Zaburu 95.11 § 4:7 Zaburu 95.7,8

Yesu u nyε wuu sáragawwujunufembwəhe

¹⁴ Nyε wuu à li cè na sáragawwujunufembwəhə na nyε wuu á nkemu k'à dùg'a kàre fo Kile yyére ke, kuru ku nyε Yesu, Kile Jyani. Lire e ke Kile kuni i wuu nyε ke, wuu wuye waha, wuu u nkwôro l'e. ¹⁵ Sáragawwujunufembwəhe ku nyε ku sî n-jà nùñaara ta wuu na wuu fànhançyεrεrε karigil'e mε, kuru bà ku nyε wuu woge mε. Bà Sitaanniñi maha wuu sònni na wàa kapegigii shinji puni na mε, amuni Sitaanniñi à ku sòn a wíi, nka ku nyε a kapii pyi mε. ¹⁶ Lire e ke wuu wuu zòmpii waha, wuu file Kile saanre yatεεnñke na, uru u à jwə maa mpyi wuu saanji. Lire ká mpyi, u sí nùñaara ta wuu na. Wuu la ká mpyi u wuu tège tēni ndemu i ke, u sí jwə wuu na.

5

¹ Nyε Izirayeli shiinbii shwəhəl'e, sáragawwuubii nùñufembwəhe maha jcwəənrə, ku s'a sùpyire ná Kile shwəhəñi yaa. Kuru ku maha sùpyire yaayi niñkanyi ná ti sárayi niñgwuyi kaan Kile á, bà Kile si mpyi si ti kapegigii yàfa ti na mε. ² Sáragawwuubii nùñufembwəhe fànhe mú à cyére, puru funñke e, mpii pi nyε pi nyε a Kile kuni cè mε, mà bàra mpii pi à wurugo l'e ke, ku maha jà a pire tège ná lùtaanni i. ³ Tire fànhançyεrεrε kurugo, bà ku maha sùpyire kapegigii yàfanji sárayi wwú mε, amuni ku maha yaa ku ku yabiliñi wogigii sárayi wwú. ⁴ Wà nyε na kuru mεbwəhe kaan uy'á mε, nka Kile yini li maha ku nə wà na, bà Arən wuun'à pyi mε.

⁵ Amuni Kirisita wuun'à pyi. Uru bà u à uye pyi sáragawwujunufembwəhe mε. U à ti pèente ta Kile á, uru nǵemu u à jwo:

«Mu u nyε mii Jyani,
niñjaa mii à pyi mu Tunji*» ke.

⁶ Kile à jwo u á sahanji:

«Mu à pyi tégii puni sáragawwujun Mελikisedεki fiige†.»

⁷ Mà Yesu yaha niñke na, u mpyi a cè na Kile sí n-jà uru shwə kwùñi na. U à uye tîrige Kile á, maa mεjwuuni dùrugo maa u náare fànha na fo mà nyilwəhe tîrige, ka Kile si u jarege shwə, naha na ye u à uye tîrige. ⁸ U mén'à sîi Kile Jyani ke, u mpyi maha Kile jwə mεεcunte taanni yyefuge cye kurugo. ⁹ Kile à u pyi u à fúnñə. Lire kurugo mpii pi à u jwə mεεni cū ke, Kile à u pyi u à pire puni shwə fo tèekwombaa. ¹⁰ Yii li cè na sáragawwujunufembwəhe shinji u mpyi Mελikisedεki ke, kuru shinji Kile à pyi u wi.

Yii àha Kile kuni yaha mε

¹¹ Nyε mii cìnmpyiibii, kariii niñyahagii na nyε wuu á mà jwo yii á puru kyaa na, nka cyi yyaha cèm'à pēn yii á, naha na ye yii nyε na kyaa yyaha cìn'a ta mε. ¹² Numε mpyi a yaa li yii ta yii à pyi cyelentii, nka ali numε, pi saha na yii taanni Kile kuni karigii niñcyiigii na. Yii na nyε mu à jwo pìnmpinnyεya. Jirimpe kanni yii nyε na n̄wəre, n̄jyñi fànhe k'à nyaha ke, yii sî n-jà uru lyí mε. ¹³ Shinji u nyε na uye jwə caa ná jirimpe kanni i ke, uru na nyε pìnmpinnyaga, u nyε a kacεnne cè a wwú kapil'e mε. ¹⁴ Nka shinlyebii pi maha fànhanyahaga yalyire lyí, pire yákilibil'à nə pi kacεnne cè a wwú kapil'e, naha na ye pi à tēe cyi na.

6

¹⁻² Lire kurugo wuu àha nkəwôro s'a núruli Kirisita kani kàlanji tasiige na mε. Wuu àha núrú cyi sîi cyi tasiige e s'a nko: wuu wuu toronkanni kēεnñε, karigii cyi maha kwùñi nə sùpyañi na ke, wuu u cyire jwə yaha, wuu u dá Kile na mε. Cyeresεεge jyñkannigii ná cyeyi katahani sùpyañi na si jwó le u á, ná pyiñkanni na Kile sí kwùubii jè, si pi sàra si ntàanna ná pi kapyiinñkil'e fo tèekwombaa ke, li saha nyε a nə wà si kàla kan wuu á mà yyaha tí ná cyire e mε. Wuu a sî yyaha na, bà wuu si mpyi si Kirisita kuni karigii yyaha cè sèl'e mε. ³ Kile ká jεε, lire wuu sí n-pyi.

* 5:5 Zaburu 2.7 † 5:6 Zaburu 110.4

4-6 Lire l'à li ta mà kwôro na karigii nijcyiigii taanni, lire nyε na ntεge pyi mε. Pìl'à Kile bènmpe ta, ka Kile si jwɔ pi na, ka Kile Munaani si pi tεge, ka pi i li cè na Kile jwump'à jwɔ, maa dijnyeni nimpani fànhe kà ta, maa núr'a fworò Kile kuni i. Pire saha sì n-jà pi toronkanni kèenye mε. Li na nyε mu à jwɔ pi na Kile Jyani kwòre cige na sahan̄ki, maa sùpyire sannte pyi ti i u cyere.

7 Nyε zànhe ká a ma sèl'e n̄n̄ke nkemu na, ka ku yafaayi si jwɔ ku faafoon'á ke, lire maha li cyée na Kile à jwó lwó kuru n̄n̄ke na. 8 N̄ka k'aha a ngure ná nyèpege kanni yige, kanwɔɔ nyε na mpyi ku na mε. Li nyε na m̄ni mε, Kile maha kuru cyage lána, pi a sì ku súgo.

9 Wuu na mpe puni yu, n̄ka wuu ntáannamacinmpyiibii, wuu à li cè yii na nyε kuni nijcenni i, ndemu i Kile sí yii shwɔ ke. 10 Kile nyε kacennεcembaawa mε. Yii à ndemu pyi maa yii tàange cyée u na u wuubii ntεgeni cye kurugo mà lwó tanjaa na mà pa nɔ n̄njaa na ke, u sì fun̄n̄ wwò lire na mε. 11 N̄ka wuu la nyε yii shin maha shin u uye waha u u jà a nɔ tεgeni na, nde na u à u sòn̄n̄ore taha ke, bà u si mpyi si lire ta mε. 12 Wuu la nyε yii pyi sàafee mε. Yaayi jwɔm̄eni Kile à lwó ke, mp̄ii pi sí yire ta pi dáníyan̄i ná piye zhiil̄ni kurugo ke, yii a pire pyimpe taanni.

13 Kile à jwɔm̄eni lwó Ibirayima á t̄eni ndemu i ke, u à k̄aa uye na, n̄aha na ye u nyε a yaaga ta nkemu k'à fànha tò uye na mε. 14 U à Ibirayima pyi: «N̄kaanna baa, mii sí jwó lwó mu na, si mu t̄uluge p̄e sèl'e*.» 15 Nyε ka Ibirayima si Kile nyii cyán. Lire pyin̄kanni na, yaage nkemu jwɔm̄ε Kile mpyi a lwó u á ke, u à kuru ta.

16 Sùpyire ká a n̄ko si n̄k̄aa, yaage k'à fànha tò ti na ke, kuru na ti maha n̄k̄aa si li cyée na n̄je tir'à jwɔ ke, yire na nyε s̄e, n̄kaante puni maha n̄kwò. 17 Yaayi jwɔm̄eni Kile à lwó ke, mp̄ii pi à yaa pi yire ta ke, Kile la mpyi si li cyée pire na na uru ká jwɔm̄eni ndemu lwó ke, lire nyε na fyl̄inni mε. Lire kurugo u à k̄aa. 18 U à jwɔm̄eni lwó wuu á, maa n̄k̄aa. Cyire kapyaaagii shuunn̄ni sì n-kèenye mε, n̄aha na ye Kile nyε na fini mε. Lire e ke wuu pi à u pyi wuu tanwòh̄ge ke, wuu wuye waha, n̄aha na ye jwɔm̄eni u à lwó wuu á ke, wuu à t̄en ná l'e, u sí li yige li kuni i. 19 Tire sòn̄n̄ore tatahage ku nyε wuu á ke, kuru na nyε mu à jwɔ t̄on̄m̄εge, nkemu k'à wuu yal'a pwɔ Kile na ke. Kuru t̄on̄m̄εge maha bage táataa v̄aan̄ke† jyiile ná wuu e maha n̄k̄are Kile tatεnge e. 20 Wani Yesu à fyànha a jyè wuu yyaha na wuu ntεgeni kurugo. U à pyi Melikisedeki fiige sáragawwuñun̄ufembwòhe fo tèkwombaa.

7

Melikisedeki à fànha tò Ibirayima na

1 Uru Melikisedeki mpyi Sal̄emu kànhe saan̄ni, maa mpyi sáragawwu Kileni n̄nȳi wun̄'á. Nyε Ibirayima à k̄ashige kwòn saan̄bii na maa jà pi na, maa n̄uru na ma t̄eni ndemu i ke, Melikisedeki à fwor'a sà u j̄n̄n̄ b̄e, maa jwó le u á. 2 Yaayi Ibirayima à ta k̄ashige e ke, u à yire puni yáhan̄i kan Melikisedeki á. Nyε Melikisedeki m̄εge jwòhe ku nyε: «nt̄in̄i saan̄ni». Mà b̄ara lire na, Sal̄emu saan̄ni u nyε u wi, puru jwòhe ku nyε: «yyen̄in̄ke saan̄ni». 3 U tun̄i m̄εge nyε a yyere mε, u nun̄i m̄εge nyε a yyere mε, u tayirige mú nyε a jwɔ mε, Kile Jwumpe Sem̄eni wà tufiige nyε a sii na u sin̄kanni, lire nyε mε na u kw̄un̄kanni kyaa yu mε. U na nyε mu à jwɔ Kile Jyani, n̄aha na ye u sí n-kwôro sáragawwu t̄erigii puni i.

4 Yii nyε a li n̄ya na Melikisedeki tayyéreg'à p̄e mà? Puru fun̄n̄ke e, wuu tulyεge Ibirayima à k̄ashige kwòn mà yaayi njemu ta ke, u à yire puni yáhan̄i kan u á. 5 Levi t̄uluge shiin̄bii pi nyε sáragawwuubii ke, MusaSaliyan̄i mpyi a fànhe cyán pi na pi à pi cin̄mpyiibii Izirayeli shiin̄bii cyeyaayi yáhan̄i shuu, ali mà li ta pi ná pire puni na nyε Ibirayima t̄uluge shiin̄. 6 Melikisedeki mpyi Levi t̄uluge shin mε, n̄ka uru u à Ibirayima cyeyaayi yáhan̄i ta.

* 6:14 Zhen̄zi 22.17 † 6:19 bage táataa v̄aan̄ke»: sùpyire mpyi maha Kile p̄ere v̄aan̄na bage e. Pi mpyi maha v̄aan̄na pyi maha nt̄ég'a bage s̄e cyage láha ku s̄esee cyage na. Kuni mpyi a kan sáragawwuubii j̄n̄ufembwòhe kann'á ku jyè bage s̄esee cyage e, t̄oḡo n̄in̄kin yyeeni i.

Mà bâra lire na, uru u à jwó le Ibirayima á, mà li ta Ibirayima á Kile mpyi a jwɔmyahigii lwó. ⁷ Nàkaana baa, jwóni lefoon'á fànha tò u tafoonj na.

⁸ Sáragawwuubii pi maha yáhanj shuu sùpyir'á ke, pire na nyε sùpyii mpiimu pi sí n-kwú canjka ke. Melikisedeki mú mpyi na yáhanj shuu, nka uru sí n-kwôro nyii na bà y'á séme Kile Jwumpe Semeni i mε. ⁹ Levi tüluge shiinbil'á yáhanj maha nkaan ke, wuu bá sí n-jà n-jwo na pire mú à yáhanj wwú, naha na ye pi tulyεge Ibirayima à u wwú mà kan Melikisedeki á. ¹⁰ Tèni i Melikisedeki à Ibirayima nùñò bê maa yáhanj ta ke, Levi mpyi na sàha si mε, nka u mpyi u tulyεge Ibirayima sishange e, lire e ke u mú à wwú yáhanj i.

¹¹ Ma tàanna ná Izirayeli shiinbii Saliyanj i, Levi tüluge shiinbii kanni pi mpyi a yaa pi jà a pyi sáragawwu. Kampyi pi sáragawwuuni mpyi na sí n-jà Kile nyii wuuni pyi li fúnñò, nùñò sàha mpyi na si n-pyi sáragawwuñi waberε u pa mà ta u nyε a pyi Arɔn fiige mε, fo Melikisedeki fiige.

¹² Nyε sáragawwuuni ká fáa, fànha ki Saliyanj mú u fáa. ¹³ Ná wuu Kafoonj i, mpe jwump'á yyaha tíi ke, ur'á fworò tüluge nkemu i ke, pire wà nyε a sáragawwubaaranj pyi mà nya sárayi tawwuge e mε. ¹⁴ Sùpyire pun'á cè na wuu Kafoonj à fworò Zhuda tüluge e, nka Kile túnntunñi Musa à jwo sáragawwuubii kyaa na ke, u jwɔge nyε a nɔ Zhuda tüluge na mε.

Yesu nyε Melikisedeki fiige

¹⁵ Wuu Kafoonj à pyi sáragawwu bà Melikisedeki mpyi mε, lire l'á li fíniñ'a cyêe na u ná Levi tüluge nyε piye kur'e mε. ¹⁶ Tülugo kari cye kurugo bà u à pyi sáragawwu mε, shìñi niñkwombaanj fànhe ku nyε u e ke, kuru cye kurugo u à pyi u wi. ¹⁷ Y'á jwo Kile Jwumpe Semeni i na:

«Mu à pyi tèrigii puni sáragawwu Melikisedeki fiige*.»

¹⁸ Lire pyiñkanni na, Saliyanj niñjyen'á yírige, naha na ye fànha nyε a mpyi u e mε, kanwɔ mú nyε a mpyi u na mε. ¹⁹ Musa Saliyanj nyε a kyaa yaa ndemu l'á fúnñò mε, nka numε sòñòrò tatahaga sèe wog'á kan wuu á. Kuru cye kurugo, wuu à tabaraga ta Kile na. ²⁰ Mà bâra lire na, Kile à kâa Yesu á, pi sanmpii s'á pyi sáragawwu mà ta Kile nyε a kâa pir'á mε. ²¹ Yesu wi ke, ur'á le sáragawwubaaranj i tèni ndemu i ke, Kile à kâa u á na:

mii sà na ntilwàhe niñcyange lwó sahanjki mε:

“mu na nyε sáragawwu fo tèkwombaa†.”»

²² Lire kurugo tunmbyaare Kile à le ná wuu e numε ke, tir'á fànha tò niñjyεere na. Yesu cye kurugo, wuu à tèn ná lire e.

²³ Nyε kani là saha na nyε, ndemu l'á u ná pi wwú piye e ke. Sáragawwuubii niñyahamil'á tòro mà li nùñke pyi, pi mpyi na nkúu. ²⁴ Nka Yesu wi ke, uru na nyε nyii na fo tèkwombaa, sùpya saha si n-pyi sáragawwu u cyaga mε. ²⁵ Lire l'á li ta, mpiimu pi à bâra Kile na u cye kurugo ke, u sí n-jà pire shwɔ numε fo tèkwombaa, naha na ye u na nyε nyii na tèrigii puni i, maa Kile jáare pir'á.

²⁶ Sáragawwuñufembwòhe kurugo wuu mpyi ke, kuru ku nyε Yesu. U à fíniñε, jçèεge cyaga ná jwɔhɔmɔ cyaga nyε u na mε. Kile à u láha kapimpyiibii na, maa u dùrugo fo niñyiñi tɛgeni na. ²⁷ Yesu nyε sáragawwuubii niñufembwoyi sanñyi fiige mε, u kuro nyε canña maha canña sáragawwuuni i uye kapegigii yàfanj kurugo si nta sùpyire sannte wogigii yàfanj sárayi wwú mε. U à uye pyi sáraga tɔɔgɔ niñkin tèrigii puni mε na. ²⁸ Yii li cè, Musa Saliyanj mpyi a mpiimu tìñε mà pyi sáragawwuubii niñufembwoyo ke, pire mpyi a fúnñò mε. Nka Musa Saliyanj kántugo, Kile à kâa maa jwumpe mpemu jwo ke, pur'á pyi kanñò mà u Jyanj tìñε mà pyi sáragawwuñufembwòhɔ, uru u à fúnñò tèrigii puni i.

* 7:17 Zaburu 110.4 † 7:21 Zaburu 110.4

8

Yesu, wuu sáragawwuñufembwøhe

¹ Nye wuu jwumpe ñumbwøhe ku nye: sáragawwuñufembwøhø na nye wuu á bà wuu à yi jwo me. U à sà ntèen ñinyini i fànhe cyage e, Kile Siñi Punifoo kàniñe cyege na. ² Sèe cyage e u nye na báarañi pyi ke, kuru ku nye Kile vaañke bage sèe woge, sùpya cye kurugo bà k'à faanra me, Kile yabiliñi cyege k'à ku faanra. ³ Sáragawwuubii ñufembwoyi pun'à tiñe, yi raa ñkanñi pyi Kile á s'a sárayi pyi y'a ñoni Kile na. Lire pyiñkanni na, wuu sáragawwuñufembwøhe mú à yaa k'a yaaga kaan Kile á. ⁴ Kàmpyi u mpyi ñiñke na, u bá mpyi na si n-pyi sáragawwu me, ñaha kurugo ye sáragawwuubii pi na nye ñaha mpiimu pi nye na yakanyi kaan mà tàanna ná MusaSaliyañi i ke. ⁵ Pire sáragawwuubii na báare cyage ñkemu i ke, kuru na nye mu à jwo ñinyini woge ñañjañi. Tèni i Musa mpyi a bégele s'a Kile vaañke bage yyéñi ke, Kile à yi jwo u á: «Lóg'a ñwø, yaayi mii à cyèe mu na ñañke ñuñ'i ke, maye waha ma a yire ñcamii yaa*.» ⁶ Nye nume, Yesu Kirisita u nye wuu sáragawwuñufembwøhe ke, báarañi Kile à kan ur'á ke, ur'à fànha tò pire wuñi na, ñaha na ye tunmbyaare u à le wuu ná Kile shwøhol'e ke, tir'à fànha tò ñijjyere na. Yaayi ñwømyahigii Kile à lwó nume ke, yire mú à fànha tò tèecyiini wuyi na.

⁷ Kàmpyi tunmbyaare ñicyiire† mpyi na sí n-jà Kile nyii wuuni fùnñø, ñuñø sàha mpyi na sí n-pyi, mà shønworø tég'a ti fáa me. ⁸ Nka Kile à u shiinbii cèege maa jwo:
«Mii Kafoonji Kile à jwo,

“Canña na ma, mii sí n-pa tunmbyara ñivønno le
ná Izirayeli shiinbii ná Zhuda shiinbil'e.

⁹ Canñke mii à pi tulyeyi cù pi cyeyi na, mà fworø Misira kùni i ke,
tunmbyaare mii à le ná pi e ke, ti si n-pyi tire fiige me,
ñaha na ye pi à tire kèege.

Lire na, mii à pi yaha wani.”

Mii Kafoonji Kile à jwo amuni.

¹⁰ “Nye cyire canmpyaagil'à tòro ke,
tunmbyaare mii sí n-le ná Izirayeli shiinbil'e ke, tire ti nte:

Mii sí na Saliyañi le pi yákilibil'e,
si u jwumpe séme pi zòompii na.

Mii sí n-pyi pi Kileni,
pi sí n-pyi mii shiinbii.

¹¹ Wà saha si u shinñe, lire nye me u cìmpworø pyi
‘Maye waha ma a Kafoonji cè’ me,

ñaha na ye pi puni sí mii cè,
shinbwo bàra shiinbilere na.

¹² Mii sí toro taha pi ntiimbaañi na,
mii sí pi kapegigii yàfa pi na‡.”»

¹³ Kile à tunmbyara ñivønno kyaa jwo, puru funñke e, ñijjyere kakwoo saha nye me,
fànha saha nye t'e me, ñcyèere ti sí n-pìnni.

9

Tunmbyaare ñijjyere

¹ Tunmbyaare ñijjyere tèni i, pyiñkannigii cyli mpyi wani, ñcyiimu ñwø kurugo sáragawwuubii mpyi maha yaa pi tòro, pi i nta a sárayi wwù ke. Baga mú mpyi wani ñiñke na, ñkemu i pi mpyi maha yi wwù ke. ² Vaañña бага ku mpyi ku ki, maa ku taa mà pyi bapya shuunni. Babilini ñicyiini i bèenmbwøhe fùkinañi ná tàbalañi ñuñ'i pi

* 8:5 Ekizodi 25.40 † 8:7 Tunmbyaare t'à le Sinayi ñañke ñuñ'i ke, tire kyaa li nye na yu ñaha (Ekizodi 24.3-8).

‡ 8:12 Zheremi 31.31-34

mpyi maha sárage bwúuruŋi yaha ke, yire yi mpyi wani. Lire babilini mεge mpyi «bage sèecyage». ³ Vàanŋa mpyi lire babilini ná funŋɔ wuuni shwɔhɔl'e. Funŋɔ babilini mεge mpyi «bage sèesee cyage». ⁴ Kuru cyage e, sárayi tasogoge sɛɛnŋi woge mpyi, pi mpyi maha wusunani súuge ku ŋuŋ'i. Tunmbyaare mbwùuni mú mpyi wani. Sɛɛnŋi mpyi a tɛg'a lire mbwùuni puni wɔɔgɔ. Sɛɛn cwoɔ mpyi li funŋke e. Njyŋi mεge ku ŋye mani ke, uru wà mpyi lire sɛɛnŋi cwooni i. Arɔn kàbiini* li mpyi a wyɛere yige ke, ná kafaatente na Kile mpyi a u tunmbyaare jwumpe séme ke, yire mú mpyi mbwùuni i. ⁵ Sheribɛɛnbii mpyi mbwùuni ŋuŋ'i, pire mpyi maha li cyêre na Kile yabiliŋi ŋye naha. Pire mpyi a fukanyi pili mbwùuni ŋwɔtonke ŋuŋ'i†. Nka mii si n-jà cyire karigii puni jwo nɔ cyi tɛgeni na numε mε.

⁶ Nye vâanŋke bage ná ku funŋɔ yaayi mpyi a bégele lire bègeleŋkanni na. Sáragawwuubii mpyi maha jyè kuru bage babilini niŋcyiini i canŋa maha canŋa na pi báaraŋi pyi. ⁷ Sáragawwuubii ŋuŋufembwɔhe kanni ku mpyi maha jyè babilini shɔnwuuni i tɔɔgɔ niŋkin yyeeni i. Kuru cyage e u mpyi maha ma ná yatɔre sishange e na ŋkaan Kile á, u yabiliŋi ná sùpyire sannte ŋgurugoŋi kurugo. ⁸ Cyire karigii cye kurugo, Kile Munaani à li cyêe wuu na na kuni niŋjyeeni tɛni i, sùpyire mpyi na si n-jà n-jyè bage sèesee cyage e mε.

⁹ Lire maha wuu tɛge wuu à kariii yyaha cè niŋjaa, maa li cyêe wuu na na sùpyaŋi u ŋye na Kile pɛre maa yaaya kaan u á, lire ŋye mε na yatɔre bùu u á ke, lire si n-jà urufoo zòŋi fíniŋe Kile á mε. ¹⁰ Kuni niŋjyeeni karigii cyi mpyi sárayi yalyire ná yabyɛere ná wiliŋkannigii cyi, si cyeere tufeempe ta. Cyire kurigii ŋaaraŋi fânhe mpyi a cyán sùpyire na fo mà sà yaa ná tɛni i Kile à cyi fáa ná pyiŋkanni niwɔnni i ke.

Yesu Kirisita sishange

¹¹ Nye numε, Kirisita à pa. Uru u ŋye sáragawwuŋuŋufembwɔhe, uru u à pa yaayi niŋcɛnŋyi kan wuu á. Kile vâanŋke bage tayyérege k'à fânha tò niŋjyεge na, ku karigii s'a fûnŋɔ ke, kur'e Kirisita à jyè. Sùpya bà u à kuru bage yaa mε, ku mú ŋye ŋge diŋyɛŋi i mε. ¹² Kirisita à jyè bage sèesee cyage e ke, ná sikapere sishan, lire ŋye mε nupeelyevɔnnɔ sishan e bà u à jyè mε. Nka u à jyè tɔɔgɔ niŋkin fo tɛekwombaa maa u yabiliŋi sishange kan maa wuu ŋuŋɔ wwù wuu kapegigil'e. Tire ŋuŋgwuure na ŋye tɛekwombaa woro. ¹³ Sùpyiibii pi mpyi pi ŋye a fíniŋe mà tàanna ná kuni niŋjyeeni i mε, pi mpyi maha sikapɛrigii ná nupyahigii bùu, maa cyire sishange wuuni pire na. Pi mpyi maha nùpya bò maa u súugo, maa tire cwɔɔnre kuu na wuni pire sùpyiibii na. Lire mpyi maha pire cyeere pyi t'à fíniŋe Kile á. ¹⁴ Yatɔre sishange mpyi na lire pyi, Kirisita woge s'a pwórɔ kuru na. Kile Munaani li sí n-kwôro fo tɛekwombaa ke, lire l'à u yyaha cù, ka u u uye kan sáraga cwò cyaga baa wogo Kile á. Karigii cyi maha kwùŋi nɔ wuu na ke, u sishange sí n-jà wuu zòmpii fíniŋe cyire e. Lire ká mpyi, wuu sí n-jà n-file Kile ŋyii wuŋi na, s'a báara u á.

¹⁵ Ná Kirisita s'à lire pyi, lire kurugo u à pyi tunmbyaare niwɔnnɛ sùsuruleŋi Kile ná sùpyire shwɔhɔl'e. Sùpyire mpyi a kapegigii ŋcyiimu pyi tunmbyaare niŋjyɛere tɛni i ke, Kirisita à kwù si ti ŋuŋɔ wwù cyire e, bà li si mpyi Kile à mpiimu yyere maa yaayi niŋkwombaayi ŋwɔmɛɛni lwó pi á ke, pi i yire ta mε.

¹⁶ Yii li cè, mu aha tunmbyaare ŋya t'à le, yaaga ku maha bò maha mpyi sáraga. ¹⁷ Ná kuru ŋye a bò mε, mà ku yaha ŋyii na, tunmbyaare maha fworɔ mε. ¹⁸ Lire kurugo Kile ŋye a tunmbyaare niŋcyiire le ná sùpyire e sishan baa mε‡. ¹⁹ Nye ka Musa si Kile Saliyaŋi kapyaaŋii jwo sùpyir'á, lire kàntugo maa nunaare ná sikapɛrigii sishange shwɔ, maa lwɔhe wùrugo k'e, maa izope cige wyɛere tà ná mpà shire le a wu k'e, mà ŋaraga

* **9:4** Arɔn kàbiin'à poroyo yige, maa yasere pyi, lir'à li cyêe na Kafoonŋi funŋk'à táan ná Musa ná Arɔn e (Nɔmburu 17.1-11). † **9:5** Yatɔre pi mpyi maha bò sùpyire kapegigii yàfaŋi kurugo ke, kuru ŋwɔtonke ŋuŋ'i tire sishange mpyi maha wu. ‡ **9:18** Pii maha jwo: «16Wuu kɔɔge kani kàanmucya. Mu aha lógo na ma kɔɔge táa, sùpyaŋi u à kwù sɛɛnŋi na ke, uru kɔɔge ku maha ntáa. 17Sùpya ká u kɔɔge táanŋkanni jwo, ná u ŋye a kwù mε, wà ŋye na ku táali mε. 18Amuni, yi mú ŋye Kile tunmbyaare kàmpaŋke na. Tɛni i Kile à tunmbyaare niŋcyiire le ke, u à jwo pi á na pi yatɔre tà bò, sùpyiibii puni si ti sishange ŋya, si ŋcè na t'à kwù.»

naraga Kile Saliyaŋi Semɛŋi ná sùpyire puni na, ²⁰ maa jwo: «Tunmbyaare Kile à le ná yii e ke, ŋke sishange k'à tire tígileŝ.» ²¹ Lire pyiŋkanni na mú, ka Musa si sishange kà naraga Kile vaaŋke bage ná Kile pèepee yaayi puni na. ²² Mà tàanna ná Musa Saliyaŋi i, sishange mpyi maha kariii niŋyahagii fíniŋɛ. Ná sishanga ŋyɛ a wu mɛ, sùpyire kapegigii si yàfa ti na mɛ.

²³ Wuu à li ŋya na yatɔɔre sishange ku mpyi maha ntɛg'a kuni niŋjyeeni yaayi fíniŋɛ, yire sí na ŋyɛ niŋyiŋi sèeyaayi nàŋja kannna. Lire e ke sárage sishange tayyérege k'à pèe yire woge na ke, kuru kyaa li ŋyɛ Kile na yaayi sèe wuyi viniŋi kurugo. ²⁴ Sùpyir'à Kile bage ŋkemu faanra ke, kur'e bà Kirisita à jyè mɛ. Sùpyir'à ŋkemu faanra ke, kuru na ŋyɛ Kile bage niŋyi woge malwɔɔrɔ kannna. Niŋyiŋi yabiliŋi i Kirisita à jyè maa Kile náare wuu kurugo. ²⁵ Kuni niŋjyeeni i, sáragawwuubii nùŋufembwɔhe mpyi maha jyè Kile bage sèesee cyage e ná yatɔɔre sishange e yye maha yye, ŋka Kirisita ŋyɛ a jyè niŋyiŋi i maa uye kan sáraga tooyo niŋyahay'e mɛ. ²⁶ Ná lire bà mɛ, mà lwɔ díŋyɛŋ'á dá ke, mà pa nɔ niŋjaa na, numɛ mpyi na sí u ta u à kyaala tooyo niŋyahay'e mà kwɔ. Ŋka numɛ tɛni takwɔɔre e, u à pa maa uye pyi sáraga tɔɔgɔ niŋkin tɛrigii puni mɛɛ na, maa kapegigii tugure láha wuu na. ²⁷ Yii à li cɛ na sùpyaŋi maha ŋkwú tɔɔgɔ niŋkin, lire kántugo Kile maha u yíbe u kapyiŋkii na. ²⁸ Lire pyiŋkanni na mú, Kirisita à pyi sáraga tɔɔgɔ niŋkin kannna, bà u si mpyi si shinŋyahara kapegigii tugure lwɔ mɛ. Mpii pi ŋyɛ na u sigili ke, u sí n-pa uye cyêe pire na tozhɔnwogo pi zhwoŋi kurugo, ŋka kapegigii yàfaŋi kurugo bà mɛ.

10

Yesu à uye pyi sáraga

¹ Musa Saliyaŋi mpyi yaayi niŋcɛŋyi nimpayi nàŋjaŋi kannna, u mpyi a fúnŋɔ mɛ. U mpyi a jwo na sárayi ninuyi y'à wwú yye maha yye. Lire e sùpyiibii pi ŋyɛ na bárali Kile na ke, u si n-jà pire fíniŋɛ n-fúnŋɔ mɛ. ² Kàmpyi u mpyi na sí n-jà lire pyi, pi mpyi na sí n-kwôro s'a yi wwú mɛ. Naha na ye kàmpyi viniŋi kurugo yi maha wwú, mpii pi maha yi wwú ke, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo pir'à fíniŋ'a kwɔ, pi sàha mpyi na sí piye ŋya kapimpyii mɛ. ³ Ŋka lire bà li mpyi li li mɛ. Yye maha yye, sárayi mpyi maha wwú si sùpyire funŋɔ cwo ti kapegigii na. ⁴ Naha na ye nupyahigii ná sikaperigii sishange si n-sii n-jà sùpya kapegii yàfa u na mɛ.

⁵ Lire kurugo tɛni i Kirisita mpyi na ma díŋyɛŋi i ke, u à jwo Kile á:

«Mu à jwo na mu ŋyɛ na ŋcaa yatɔɔre sárayi na mɛ,
mu ŋyɛ a ŋɛɛ sùpya si yaaga kan mu á mɛ,
ŋka mu à cyere yaa mii na.

⁶ Yatɔɔre ti ŋyɛ na súuge sárayi tasogoge e,
lire ŋyɛ mɛ sárayi saŋyi yi ŋyɛ na ŋkaan mu á kapegigii yàfaŋi kurugo ke,
kuru kà ŋyɛ a mu funŋke niŋɛ mɛ.

⁷ Lire kurugo mii à jwo

“Kile, mii u ŋge,

mii à pa si mpa mu ŋyii wuuni pyi,

bà y'à séme mii kyaa na Kile Jwumpe Semɛŋi i mɛ*.”»

⁸ Bà wuu à li ŋya mɛ, Kirisita à fyánha a jwo Kile á: «Mu à jwo na sárayi ná yakanyi ná sárayi nizogoyi ná kapegigii yàfaŋi sárayi ŋyɛ a táan mu á mɛ, na yire na bà mu ŋyɛ na ŋcaa mɛ.» U à yire puni jwo mà li ta Musa Saliyaŋi à jwo na yire puni y'a mpyi. ⁹ Ŋyɛ ka Kirisita si núr'a jwo: «Kile, mii u ŋge, mii à pa si mpa mu ŋyii wuuni pyi.» Puru jwump'à li cyêe na sáraga nivɔŋŋ'á tɛg'a sárayi niŋjyeyi fáa. ¹⁰ Yesu Kirisita à Kile ŋyii wuuni pyi. U yabiliŋ'á uye kan mà pyi sáraga tɔɔgɔ niŋkin tɛrigii puni mɛɛ na, lire pyiŋkanni na wuu kapegigil'à jyè a láha wuu na.

11 Kuni ninjyeeni tène i, canja maha canja, sáragawwuubii mpyi maha sárayi ninuyi wwû Kile á, nka yire sárayi mpyi na si n-si n-jà wà kapegigii yàfa u na mε. 12 Nka Kirisita wi ke, ur'à uye kan mà pyi sáraga tógó ninjin, kuru sárage na nyε tèrigii puni wogo. U à lire pyi kapegigii yàfañi kurugo, lire kántugo maa nkàr'a sà ntèen Kile kàniñe cyεge na. 13 Tèni i Kile sí n-pa u zàmpeenbii pyi u tooyi tatahage ke, u à tèn wani kuru cyage e na lire sigili. 14 Yii li cè, kuru sárage ninjinñi cye kurugo, Kile à mpiimu fíniñe ke, u à pire pyi ncéεge cyaga baa fo tèekwombaa.

15 Kile Munaani mú à yire fíniñ'a jwo wuu á. L'à jwo na:

16 «Kafoonji Kile à jwo “Tunmbyaare mii sí n-le ná pi e canjiyi nimpayi i ke, tire ti nyε: ‘Mii sí na Saliyañi le pi zòompil'e, si u jwumpe séme pi yákilibii na†.’ ”»

17 Maa núr'a jwo:

«Mii saha si na yákiñi yaha pi kapegigii ná pi ntiimbaañi karigii na mε‡.»

18 Nyε kapegigil'à yàfa cyage nkemu i mà kwò ke, nùñó saha na nyε mà sáraga wwû cyi kurugo la?

Wuu yákiliteenre wuubii pi file Kile na

19 Lire pyiñkanni na, mii cìmpyiibii, Yesu sìshange cye kurugo, wuu sí n-jà n-jyè Kile bage sèsee cyage e fyagara baa. 20 Bage táataa vāanñke ku mpyi wuu yyaha na ke, bà kur'à cwón mε, amuni pi à Yesu cyeere pyi, ka lire si kuro nivónnó múgo wuu á ndemu li sí wuu nò Kile na, si shìñi sèe wuñi kan wuu á ke. 21 Uru u nyε wuu sáragawwuñufembwòhe maa mpyi Kile bage nùñó na. 22 Numε, wuu zòompil'à jyé a yige kanwòhoyi puni i njemu yi nyε na wuu cèεge ke, wuu cyeere s'à jyé ná lùcèñke e. Lire e wuu àha nùru raa fyáge mε, wuu sàa dá Kile na, wuu u file u na ná funñó ninjin i. 23 Wuu a yi yu nwòfyinge na, na wuu à wuu sòññore taha Kile nwòmèeni na. Wuu àha wuu funñyi cèennε mε, ñaha na ye u aha ndemu jwo ke, u maha lire pyi. 24 Wuu yaha wuye na wuu raa màban leni wuye e, bà wuu si mpyi s'a si yyaha na tàange ná kacèmpyiini i mε. 25 Wuu àha wuye mbìnniñi nwò yaha bà pìl'à li pyi mε, nka wuu a màban leni wuye e, ñaha na ye yii à li ñya na Kafoonji tèepan'à byanhara.

26 Wuu aha sèñi kuni cè maa ncwó maa nkwoòro na kapegigii pyi, sáraga saha nyε nkemu ku sí cyire yàfa wuu na mε. 27 Shinji u nyε na lire pyi ke, ur'à yaa u a fyáge Kile yibige ná nabwòhe yyaha na. Mpii pi à cyé Kile na ke, kuru ku sí pire súgo. 28 Wà n'a mpyi a MusaSaliyañi kafuun pyi shiin shuunni taanre nyii na, ka pire si yi jwo, pi mpyi maha urufoo bò nùñaara baa. 29 Numε, shinji u nyε na Kile Jyañi fare ke, Kile nyε a yaa u kyaa pyi uru na ndemu l'à fànha tò mbòñi na mà? Sèñi na, sìshange k'à tég'a tunmbyaare le maa urufoo kapegigii yàfa ke, u nyε a pèenε taha kuru na mε. Kile Munaani li maha wuu pyi wuu à Kile ticènmpe cè ke, u bá à lire cyahala. 30 Nyε Kile yabilin'à jwo: «Mii u sí na nkoonji wwû. Mii u sí katupwòhoyi pyifeebii sàra§.» Yi mú à séme na: «Kafoonji Kile sí u wuubii yíbe pi kapyiñkii na*.» Nyε wuu à li cè na nde u à jwo ke, u sí lire yige li kuni i.

31 Fyagara kyaa li nyε li li wà u cwo Kile nyii wuñi cyeyi i.

32 Nde l'à pyi yii na tanjaañi i ke, yii funñó cwo lire na. Yii à Kile bèenmpe ta tène ndemu i ke, yyefug'à yii kànha sèl'e cyire canmpyaagil'e, nka lire nyε a yii yatanjiyì bò mε. 33 Tèrigii cyil'e, pi mpyi maha yii cyere, maa yii kyérege sùpyire nyii na. Tèrigii cyil'e, mpii pi mpyi maha nkýérege yii fiige ke, yii mpyi maha pire tère. 34 Mpii pi mpyi a le kàsuni i ke, yii à pire tégε pire yyefugo karigil'e. Pi à yii cyeyaayi cyán a shwò yii na, ka yii i li kwú yiye e ná funntange e, ñaha na ye yii à li cè na yaage ku nyε yii á ke, kur'à fànha tò yire puni na, ku mú nyε na nkwoò mε. 35 Lire e ke yii àha yii daniyañi láha Kile na mε, lire sí yii pyi yii

† 10:16 Zheremi 31.33 ‡ 10:17 Zheremi 31.34 § 10:30 Duterènmε 32.35 * 10:30 Duterènmε 32.36; Zaburu 135.14

tòon nimbwo ta. ³⁶ Yii yiye waha numε, yii raa sì yyaha na Kile nyii wuuni mpyiñi i, lire ká mpyi, yaage nwómεeni u à lwó ke, yii sí kuru ta. ³⁷ Y'à séme Kile Jwumpe Semēni i na: «Ncyère, ngemu u à yaa u pa ke, uru sí n-pa, u sì mō mε.»

³⁸ Kile à jwo:

«Shinji u à tí ke, dáníyanji cye kurugo uru maha mpyi nyii na.

Nka wà ha kàntugo wà mii á, mii funñke sì n-táan ná urufol'e mε†.»

³⁹ Mii à tèen ná l'e, mpii pi maha ntêr'a núru maa ñkàre tapinnage e ke, wuu nyε pire e mε. Nùmpañja tafēebii pi à dá Kile na ke, pire e wuu nyε.

11

Mpii pi à fyânha a dá Kile na ke, wuu pire kàanmucya

¹ Naha ku nyε dáníyanji ye? Mà ma sònñore taha yaaga na maa ntèen ná l'e mu sí ku ta, lire nyε mε yaage ku nyε mu nyε na ku ñaa mε, maa dá ku na mu à jwo mu nyii na nyε ku na ke, lire li nyε dáníyanji. ² Wuu tulyeyi dáníyanji kurugo, Kile à ñεε pi na.

³ Dáníyanji cye kurugo, wuu à li cè na Kile à ñinyiñi ná ññke dá u jwumpe cye kurugo. Puru funñke e, yaaga maha yaaga wuu nyε na ñaa ke, Kile à ku dá ná yanyambaage e.

⁴ Abeli à dá Kile na, lire kurugo sárage u à wwû Kile á ke, kur'à pwórō Kanji woge na. U dáníyanji kurugo, Kile à jwo na u à tí maa ñεε u sárayi na. U à kwû, ñka u dáníyanji kani maha wuu kâlili ali ññjaa.

⁵ Enōki à dá Kile na, lire kurugo Kile à u lwó a kàre ñinyiñi na mà ta u nyε a kwû mε. Wà saha nyε a u ñya mε, ñaha na ye Kile à u lwó. Kile à jwo na ur'à ñεε u na, mà jwo u u lwó ke. ⁶ Nyε Kile sì n-jà ñεε sùpya na ná urufoo nyε a dá u na mε. Naha na ye ngemu la ká mpyi si file Kile na ke, fo urufoo u dá li na na Kile na nyε wani, na mpii pi nyε na u caa ke, na u sí pire sâra.

⁷ Nuhu à dá Kile na, lire kurugo u mpyi na Kile yerēyi núru mà yyaha tí ná karigii ñimpañkil'e ñcyiimu cyi nyε cyi sâha ñkwò na ñaa mε. U à Kile jwumpe cû ná sèl'e, maa bakwōge yaa ñkemu i u ná u pyenge shiinbil'à shwō ke, ka lire si sùpyire sannte ntiimbaañi cyêe. U à dá Kile na, lire e Kile à jwo na u à tí.

⁸ Ibirayima à dá Kile na, lire kurugo, Kile à u yere ke, u à Kile nwómεeni cû. Kìni Kile mpyi a bégele u mεε na ke, u à fwordo u yabiliñi wuuni i na ñkèεge lire e, mà ta u nyε a u tashage cè mε. ⁹ U à dá Kile na, lire kurugo kìni nwómεeni Kile mpyi a lwó u á ke, u à ñen'a kâr'a sà ntèen lire e nàmpōnnte na. U mpyi na shwùun vāañji bayi i. Ishaka ná Yakuba mú mpyi na shwùun yire y'e. Nwómεeni ninuuni mú mpyi a lwó pir'á. ¹⁰ Kànhe nintaani l'à cyán a ñwō ke, kuru na Ibirayima à u sònñore taha. Kile yabiliñi u à kuru kànhe bégele, maa ku faanra.

¹¹ Ali mà li ta Ibirayima mpyi a lyε, Sara sí nyε cijirinε, mà Ibirayima yaha u à dá na Kile sí u nwómεeni fūññō pire pyitàani kyaa na, u à jà a pùnambile si. ¹² Ali mà u yaha u u sònñi na uru tèekwuun'à nō a kwò, ñka supyiñyahara à fwordo uru ñāñi ññkinñi i mu à jwo wōrigii ná lwōhe ñwōge nticēñi.

¹³ Pire pun'à kwû ná pi dáníyanji i Kile na. Kile mpyi a yaayi ñjemu nwómεε lwó ke, pi nyε a yire ta mε, ñka pi à yi ñya laage e, ka lire si mpyi pi á funntanga. Puru funñke e, pi à ñεε na pire na nyε nàmpwuun na ñaare na mâre ñke ññke na. ¹⁴ L'à fíñiñe na sùpyiibii pi à ñεε pur'e ke, na tateenge kabere pire nyε na ñcaa. ¹⁵ Cyage e pi à yîri ke, kàmpyi kuru kani mpyi a tige pi funñ'i, pi mpyi na sí pyiñkanna ta si núru ñkàre wani. ¹⁶ Nka sēñi na, cyaga pi nyε na ñcaa ñkemu k'à ñwō ke, kuru na nyε ñinyiñi i. Lire kurugo Kile maha ñεε tire sùpyire t'a uru yiri ti Kilenji, ñaha na ye u à cyaga bégel'a yaha ti mεε na. ¹⁷⁻¹⁸ Kile mpyi a nwómεeni lwó Ibirayima á na u tūluge sí n-fwordo Ishaka e*, maa núr'a Ibirayima zò shwō

† 10:38 Abakuki 2.3,4 * 11:17-18 Zhenzi 21.12

12

Wuu kyaage kwú wuye e Yesu fige

¹Wuu pi ke, pire sùpyiibii puni pi mpyi a dá Kile na ke, pir'à pyi yyecyeene maa wuu kwúulo, wuu Kile kuni tafere e. Lire kurugo tuguro maha tuguro ti nye wuu nɔŋ'i maa wuu sige tire tafere na ke, wuu nɔŋyi wwú tire puni nɔwɔh'i, wuu u kapegigii nɔwɔ yaha, cyire cyi maha wuu pyi wuu u búruge. Tafere na Kile à wuu yaha ke, wuu wuye waha wuu u tire fê fɛŋkanna niŋcenne na. ²Wuu a Yesu wíi, uru u à wuu pyi wuu à dá Kile na, uru mú u sí wuu pyi wuu u nɔ tɛgeni na. U à nye, ka pi i u kwòr'a bò cige na. U nye a kuru silege wíi yaaga me, naha na ye funntange Kile mpyi a bégel'a yaha u mee na ke, kuru u mpyi na wíi. U à tɛen nume saanre e Kile kàniŋe cyege na. ³Kapimpyiibil'à ntɔŋke taha u na maa u kyerege sèl'e, u à lire kwú uye e pyiŋkanni ndemu na ke, yii funnɔ cwo lire na, bà li si mpyi yii àha nkanha me, yii yatanɔyi kà nkwú me. ⁴Naha kurugo ye yoge yii nye na nkwùn kapegigii na ke, yii wà sàha jà a ku kwòn a nɔ u shìŋi tɛgeni na me. ⁵Yii pi nye Kile pyiibii ke, yerege Kile à kan yii á maa maban le yii e ke, yii funn'a wwò kuru na la? U à jwo:

«Mii jyanɔ, Kafoonɔ ká mu kíbe,
ma hà lire wíi nɔcwo me.
U aha mu cêege mú,
lire kà ma yatanɔyi bò me.

⁶Naha na ye shinɔi u à táan Kile á ke, uru u maha nkwíbili.
U à ngemu cè u pyà ke, uru u maha bwùn*.»

⁷Yii Kile nkwíbilɔi kwú yiye e, naha kurugo ye Kile à yii cù mu à jwo u pyi, lire kurugo u maha yii kíbili. Pyànɔi ngire u nye ná u tunɔi nye na u kíbili mà ye? ⁸Kile maha u pyiibii puni kíbili. U aha mpyi u nye a yii kíbe me, lir'à li cyèe na yii nye u pyi sèenɔi na me, nka kàsɔgɔ kùŋɔ pyi pi nye yii.

⁹Tii na nye wuu na naha niŋke na, pi maha wuu kíbili, nka wuu maha pi père. Lire e ke wuu Tunɔi niŋyi wunɔi ká a wuu kíbili, tá wuu nye a yaa wuu nye lire na sèe sèl'e, bà wuu si mpyi si shìŋi niŋkwombaanɔi ta me? ¹⁰Wuu tiibii maha wuu kíbili tère nimbilere funn'i maha ntàanna ná pi sònŋonkanni i. Nka Kile ká a wuu kíbili, u maha li pyi, bà wuu si mpyi si mpyi shincenmii uru yabilinɔi fiige me. ¹¹Sèe wi, mu aha a si sùpyanɔi kíbe, li tasiige maha mpyi u á yyetanha kyaa, funntanga kyaa bà me. Nka urufoo ká kàla ta nkwíbilɔi funnke e, li maha mpa nùŋɔ kuu yyeŋinɔi ná ntinɔi na.

¹²Lire kurugo yii yii cyeyi fànha baa wuyi yirige, yii niŋkunɔyi yi nye na ncyèenni ke, yii i yire tígil'a yyéenɔi. ¹³«Yii a naare kuntiile e†.» Lire e shinɔi u nye na sègere ke, uru lògɔncini si n-fèen me, u bá a yaa u cùuŋɔ.

¹⁴Yii yiye waha yii raa yyeŋinɔi caa yii ná sùpyire puni shwòhòl'e. Yii raa naare fyinmpe e, naha kurugo ye sùpya si n-jà Kafoonɔi nya mà ta u nye na naare fyinmpe e me. ¹⁵Kile à nɔwɔ yii na maa yii shwò. Yii a yiye kàanmucaa, wà kà nkwò ncyé lire na me. Wà hà uye pyi cige fiige yii shwòhòl'e nkwemu bàha k'à pi, si kakyaare pyi ti nɔ shinɔyahara na me. ¹⁶Yii yákili ta, sùpya kà zii mpyi jacwò yii shwòhòl'e me. Yii àha ncyé pèene tahaga Kile yaayi na Ezawu fiige me. Ur'à u lyege tònŋi fáa zànnɛege niŋkin kanna kurugo. ¹⁷Yii à li cè na kàntugo, u la mpyi u tunɔi si jwó le u á, nka tufoon'a cyé. U mee suwunɔi la mpyi si tufoonɔi sònŋonkanni kèenɔi, nka u nye a jà me.

¹⁸Kile nanke na wà sí n-jà n-bwòn ke, tèecyiini i Izirayeli shiinbil'à file ku na pyiŋkanni ndemu na ke, yii nye a file Kile na amuni me. Nabwòhò ná numpilaga ná nimpinɔi ná zànha kafeebwòhò mpyi nanke na, ¹⁹ka pi i mpuruge tùmpe ná mejwuu nimbwoo lógo. Lire mejwuuni jwumpe ngahanɔi kurugo, pu lògofeebil'à jwo na pà kà núru mbàra pu na me. ²⁰Naha na ye nje yi mpyi a jwo: «Shin maha shin ká bwòn nanke na ke, ali li méé ká nta

* 12:6 Taanlinɔkii 3.11,12 † 12:13 Taanlinɔkii 4.26

yatɔɔgɔ, kuru sí n-wà ná kafaayi i si mbò ke‡» yire mpyi a fànha tò pi na. ²¹ Nde pi à nya ke, lire mpyi a sì fyagara fo Kile túnntunni Musa à jwo: «Mii naha fyá fo na ncyêenni§!»

²² Nka lire nye yii wuuni me. Yii pi ke, yii à file Siyɔn nanke ná Kile nyii wunji kànbwòhe na, kuru ku nye ninyiñi Zheruzalemu, nkemu i Kile mèlekεε kampwòhii ninyahanyahamii nye na kataanni pyi ke. ²³ Yii à bàra dánafeebii kurunke na, pire pi nye Kile pyicyiibii. Pi mey'à sème ninyiñi i. Yii à file Kile na, uru u maha sùpyire puni sàra a tàanna ná ti kapyiñkil'e. Mpii pi à toro ná pi mpyi a tíi, ka Kile si pi pyi pi à fúnno ke, yii à file pire na mú. ²⁴ Yii à file Yesu na. U à u sìshange wu, maa nkewú wuu kurugo. U sìshange fànha' à pèe Abeli sìshange woge na. Lire pyiñkanni na, Kile à tòro Yesu cye kurugo, maa tunmbyaare nivɔnnte le ná wuu e.

²⁵ Yii a yiye kàanmucaa, Kile ká a yii yerege, yii àha ncyé logogo me. Musa u mpyi na Kile jwumpe yu mà u yaha ninke na ke, Izirayeli shiinbil'à cyé uru yerege logogo, lire kurugo kakyaar'à nɔ pi na. Nye Kile ká jwo ná wuu e mà u yaha ninyiñi i maa wuu yere, wuu aha ncyé, di wuu sí n-shwɔ n-jwo ye? ²⁶ Tèni i Kile à jwo Sinayi nanke nuni' i ke, u jwumpe mpyi a ninke cyèenne. Numε, u à kâa na: «Tɔɔge kabere, mii sì ninke kanni cyèenne me, mii sí ninyiñi cyèenne mú*.» ²⁷ Lire nwòhe ku nye, yadayi yi sí n-jà n-kεεge ke, yire sí n-pínni. Lire ká mpyi, nje yi nye yi sì n-jà n-kεεge me, yire kanni yi sí n-kwôro.

²⁸ Amuni li nye, saanre ti nye ti sì n-cyèenne me, wuu sí n-jyè tire e. Lire e ke wuu fwù kan Kile á, wuu raa báare u á, wuu raa u nyii wuuni pyi, wuu raa u père, wuu raa fyáge u na. ²⁹ Naha na ye «wuu Kile mú na nye na fiige, nkemu ku maha sùpyañi súug'a kwò ke†.»

13

Toronkanni l'à táan Kile á ke

¹ Mii cìmpyiibii, yii yiye waha yii i tàange yaha ku pyi yii ná yiye shwòhòl'e cìmpworoge e. ² Yii àha funno wwò nàmpwuunbii sunmbashwooni na me, naha na ye puru funnke e pìl'à Kile mèlekεεbii pìi sunmbaya shwò pi pyenyi i mà ta pi nye a cè me. ³ Yii cìmpyiibii pi nye kàsuni i ke, yii funno cwo pire na mu à jwo yii yabilimpìi na nye u e ná pi e. Mpii pi nye na nkyérege ke, yii funno cwo pire na mu à jwo yii yabilimpìi pi nye na nkyérege.

⁴ Shin maha shin u fúruni yaha njire e, fúrupyineñi wà nye a yaa u tasinnaga pyi ná waber'e u bage wunji kántugo na me. Naha kurugo ye mpii pi nye pi nye a kúu pi fúrupyineñi na me, Kile sí n-pa pire ná jacwòore pyifeebii cêεε.

⁵ Yii àha wyéreni kani yaha li tatεεnge fò yii na me, nka yii cye wunji u yii funnyi níñe. Naha na ye Kile yabilin' à jwo:

«Mii sí n-sìi n-yaha mu na.

Mii sì mu yaha maye ninkin me*.»

⁶ Lire kurugo wuu maha já a jwo fyagara baa:

«Kafooni u nye mii tεεfooni,

mii sì n-fyá yafyin na me,

naha shi sùpya sí n-jà n-pyi mii na ye†?»

⁷ Yii yyaha yyére shiinbii ninyiibii pi à Kile jwumpe jwo yii á ke, yii funno cwo pire na, yii i mpyi pi fiige, bà pi à dá Kile na fo mà sà nɔ pi canñkwoge na me. ⁸ Yesu Kirisita nye na nkéñni me: bà u mpyi tanjaa me, amuni u nye ninjaa, amuni u sí n-kwôro fo tèekwombaa.

⁹ Yii a yiye kàanmucaa, sùpyire ti nye na ma ná kàlani nivɔnñi shiñi puni i ke, yii àha tire yaha ti yii wurugo me. Karigii cyi à yyaha tíi ná yalyire kani i ke, cyire tayyérege nye a pèe me. Ngemu ká ntaha cyire fye e ke, urufoo sì tòn ta cyi e me. Kuni ninçenni li nye ndemu i Kile yabilin' à nwò wuu na maa màban le wuu e ke.

‡ 12:20 Ekizodi 19.12,13 § 12:21 Duterenomu 9.19 * 12:26 Agize 2.6 † 12:29 Duterenomu 4.24 * 13:5 Duterenomu 31.6 † 13:6 Zaburu 118.6,7

¹⁰ Yesu à kan sárage wuu kurugo, ñka mpíi saha pi ñye na sárayi wwû mà tàanna ná kuni ñinnyeeni i ke, pire ñye a yaa pi tòn ta u sárage e me. ¹¹ Pi sáragawwuubii ñunufembwøhe maha jyè bage sèese cyage e ná yatøre sishange e sùpyire kapegigii yàfañi kurugo. Lire kàntugo pi maha yatøre ñinkwure yige maa ti súugo kànhe kàntugo. ¹² Lire kurugo Yesu mú à kwû kànhe kàntugo, bà u si mpyi si sùpyire fíniñe u yabilinji sishange cye kurugo me. ¹³ Ñye wuu a si u taan kànhe kàntugo‡, wuu taha Yesu fye e, silege k'à u ta ke, wuu wuu nàzhan lwó kur'e ná u e. ¹⁴ Naha na ye kànha ñye naha wuu á ñke ñinke na, ñkemu ku si n-kwôro fo tèekwombaa me. Kànhe ku ñye Kile yyére ke, kuru wuu ñye na ñcaa.

¹⁵ Lire kurugo wuu a fwù kaan Kile á, wuu raa u mege kêre tèrigii puni i Yesu cye kurugo. Lire na ñye mu à jwo sárage wuu à wwû u á. ¹⁶ Yii a kacennji pyi yiye na, yii raa yiye tère ná yii cyeyaayi i. Yii àha funñø wwò lire na me. Lire na ñye sárage ñkemu k'à táan Kile á ke.

¹⁷ Yii yii yyaha yyére shiinbii ñwømyahigii cû, yii i yiye tîrige pi á, ñaha na ye pire pi ñye na yii kàanmucaa maa yaha yii na. Pire Kile sí n-yíbe nùmpañña yii múnahigii kyaa na. Yii kúu pi á, lire ká mpyi, pi sí raa pi báarañi pyi ná funntange e. Lire baare e pi sí n-pyi yyetanhare e, yii sí si tòn ta me.

¹⁸ Yii a Kile ñáare wuu á. Wuu à tèn ná l'e na funñcennje na ñye wuu á. Wuu la mú si ñye s'a ñaare ñaarañkanna ñinçenne na tèrigii puni i. ¹⁹ Mii à si na li caa yii á, yii a Kile ñáare na á, bà mii si mpyi si wyère núru zhà yii yyére me.

Jwumpe nizanmpe

²⁰⁻²¹ Yyeñinkefoo Kile u à wuu Kafoonji Yesu ñè a yige kwùñi i ke, uru u yii tège yii já yii a karigii ñinçennkii shinji puni pyi, yii raa u ñyii wogigii pyi. Nde l'à táan u á ke, u yii yaha yii já yii a lire pyi Yesu Kirisita cye kurugo. Uru u ñye mpànañña ñinçenni. U sishange k'à pyi sárage ke, kur'à wuu le tunmbyaare ñinkwombaare e. U mege ku pèe tèrigii puni i fo tèekwombaa! Amiina.

²² Mii cìmpyiibii, mii na li caa yii á, yii i na yerege jwumpe lóg'a tara. Yii li cè na mii jwumpe ñye a tòn sèl'e me.

²³ Mii sí yi jwo yii á na wuu cìmpworonji Timoti a fworò kàsuñi i. U aha wyèr'a nò naha mii yyére, mii ná uru sí n-shà wani yii yyére siñcyan.

²⁴ Yii na fwùñi kan yii yyaha yyére shiinbii puni ná Kile wuubii pun'á. Dánafeebii pi ñye Itali kini i ke, pir'à yii shéere.

²⁵ Kile u ñwø yii puni na, u u jwó le yii á!

‡ 13:13 Wuu a si u taan kànhe kàntugo»: lire ñwøhe ku ñye, wuu àha núru raa ñaare kuni ñinnyeeni i me.

Λετερενη Yakuba à tun dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè λετερενη funᶓ jwumpe e ke

Dánafeebii pi à caala a tèn dijnye yyaha kurugo ke, Yakuba à nge λετερενη tun pir'á, maa màban le pi e Kile kuni naaranj na.

U à jwo na yákilifente kyaa ká mpyi wà na, u ti jáare Kile á, lire ká mpyi, ti sí n-kan urufol'á.

U à jwo na wuu aha dá Kile na, maa mpyi wuu nye na kacennji pyi maa yaha wuu njirigii na me, uru dániyañi na nye laaga baa. Lire kurugo Yakuba à nje yereyi kan dánafeebil'á maa màban le pi e maa jwo na:

pi kwôro ná Kile e tewaagil'e
pi i Kile jwumpe kyaa táan piy'á, pi raa pu kurigii jaare
pi i pi shinjeebii kyaa táan piy'á, pi raa jwoge fõᶓfeebii na
pi àha raa pi karigii pyi pi kanni tònñi kurugo me
pi àha raa jwumpime yu sùpyire sannte na mú me.

Yakuba à fwù kan dánafeebil'á

¹ Mii Yakuba u nye Kile ná Kafoonji Yesu Kirisita báarapyi ke, mii u à nge λετερενη tun Izirayeli tüluyi ke ná shuunninj'á*, pire pi à caala a tèn dijnye yyaha kurugo ke, mii fwù nye pi na.

Yyefuge kani

² Mii cìmpyiibii, yyefugo maha yyefugo k'à nò yii na ke, yii kuru pyi funntanga nimbwòhò. ³ Yii i li cè na Kile ká yii dániyañi kàanmucya yyefuge tèn i mà u ta u à jwò, lire li sí yii pyi yii yiye waha Kile kuni i. ⁴ Nye yii yiye waha tèrigii puni i, yii raa sì yyaha na Kile kuni i, bà yii si mpyi si mpyi sùpyii njcennmii sèenji na, tìgire cyaga nye mpiimu na me.

Yákilifente kani

⁵ Mii cìmpyiibii, yákilifente ká yii wà kùᶓᶓ, urufoo u ti jáare Kile á. Kile sí ti kan, jaha na ye u maha sùpyire puni kaan ná funvyinge e fahana baa. ⁶ Nka urufoo u ti jáare ná funᶓ ninjin i, u àha funᶓyi pyi shuunni me, jaha na ye shinji u nye na jarege pyi ná funyò shuunni i ke, urufoo na nye mu à jwo suumpe lwòhe ku maha fuuli na yîri kafeege cye kurugo, marii ku ᶓᶓñi na ᶓkèege kàmpañyi puni na ke. ⁷ Shin maha shin u nye amuni ke, urufoo u tèn ná l'e na u sì yaaga ta Kafoonji á me, ⁸ jaha na ye funyishuunnifoo u nye u wi, yyeshaga ninjin nye urufoo na kani là tufiige e me.

Nàfuufente ná fõᶓfente

⁹ Nye cìmpyiibii pi nye fõᶓke e ke, yii pyi funntange e, jaha na ye Kile à yii nùᶓyi yîrig'la kwò. ¹⁰ Nka cìmpyiibii nàfuufebii, Kile ká nùzogoro nò yii na, yii pyi funntange e, jaha na ye nàfuufoonji sí n-tòro mu à jwo nyege yafyenre. ¹¹ Canᶓke ká fwordo, ku kafuge maha kuru nyege waha, maa ku yafyenre wu, ti sìnamp'a sì láha ti na. Amuni li mú nye, nàfuufoonji sí n-kwù n-fwordo u cyelenkarigii shwòhòl'e.

Yaage ku maha sùpyañi sòn a yaha kapiini na ke

¹² Shin maha shin u à jà a uye waha yyefuge tèn i, maa ntèn Kile kuni i ke, urufoo wuun'à jwò, jaha na ye yyefuge kàntugo, Kile à shìñi ninjkwombaanji ᶓgemu jwòmee lwó u tãanᶓebil'á ke, u sí urufoo tòn ná uru shìñi i.

* **1:1** Naha ᶓke cyage e, Izirayeli tüluyi ke ná shuunninj'á jwo a wà dánafeebii puni na dijyeni yyaha kurugo.

¹³ Nka shin maha shin, mu aha òrì kápíi kurugo, ma hà njwo na Kile u à mu sòn a wà li na mà ðé! Naha kurugo yé yafyin sì n-jà Kile sòn n-wà kápíi na mé. Kile mú sí nyé na sùpya sònni na wàa kápíi na mé. ¹⁴ Nka sùpyañi yabilinji nyii karigii cyi maha u cù kànhaña fiige ke, cyire cyi maha u sòn maha wà kapegigii na. ¹⁵ Mu nyii karigii nimpegigii sí ká fànha ta mu na, cyire maha mu yyaha kèenñe kapegigii mpyin'á. Cyire sí ká nò cyi tēgeni na, cyi maha kwùñi nò mu na. ¹⁶ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii àha raa yiye njwò fáanñi mé. ¹⁷ Yacēñe maha yacēñe wuu maha ntaa ke, yire puni na yíri wuu Tunji Kile yyé. Uru mú u à bènmpe yaayi puni dá, u nyé na ñkēññi mé, numpire cyaga nyé u e mé. ¹⁸ Kile Jwumpe pu nyé sēñi ke, mà tàanna ná u nyii wuuni i, u à shìfōññi kan wuu á puru jwumpe cyé kurugo, bà wuu si mpyi si mpyi mu à jwo u yadayi puni shwòhòl'e njncyiige, ñkemu ku nyé u yahare e mé.

Yii a ñaare yii a ntàanni ná Kile Jwumpe e

¹⁹ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii njcyii karigii lóg'a tàra, shin maha shin à yaa u u niñgyiini pére, u raa núru, u njwòge kà ngyère mé, u lùuni kà mpēn mé. ²⁰ Naha kurugo yé sùpyañi lùyiri wuñi sì n-jà katiile pyi Kile nyii na mé. ²¹ Lire kurugo yii pege karigii shinji puni njwò yaha, cyire na nyé katupwòhòyò. Kile jwumpe pu nyé yii funñ'i ke, yii yiye tñrige yii i jñe puru na, puru pu sí n-jà yii shwò.

²² Yii wà ká mpyi pu lógófoo kanna, urufoo na uye njwò fáanñi. Yii a pu kurigii ñaare. ²³ Naha kurugo yé ñgemu u na Kile jwumpe núru, u sí nyé na pu kurigii ñaare mé, urufoo na nyé mu à jwo ñge u maha uye wíi dùbanji i, ²⁴ uye wíñkwooni kàntugo, u a sì ñkàre, u sì ñkēññe yafyin pyi mé, lire tēnuuni mujye e, maa funñò wwò uye pyinñkanni na ke. ²⁵ Nka Saliyañi sēe wuñi u maha wuu yige kapegigii mpyinji bilere e ke, ñgemu u à jà na uru kàanmucaa, marii ñaare na ntàanni ná u kurigii puni i, maa mpyi u nyé a funñò wwò u na mé, urufoo wuuni sí njwò u kapyiñkii puni i. ²⁶ Ñgemu ká a sōññi na uru na ñaare Kile kuni i, mà ta u jwuñkanni nyé a njwò mé, urufoo na uye njwò fáanñi, u Kile kuni ñaarañi nyé laaga baa. ²⁷ Kile kuni ñaarañkanni sēe wuuni li nyé nde wuu Tunji Kile yyaha taan: mà yákili yaha círimpii ná lenkwucyeebii na, pi yyefuge tērigil'e. Maa kàntugo wà ñge ðinyeñi kañwòhòyi shinji pun'á.

2

Yii àha sùpya pwòñò sùpya na mé

¹ Mii cìmpyiibii, yii pi à dá pēntefoo wuu Kafoonji Yesu Kirisita na ke, yii àha sùpya pwòñò sùpya na mé. ² L'aha mpyi mu à jwo yii à bínni yii Kilepeebage e, ka shiin shuunni si mpa jyè yii shwòhòl'e, wà niñkin nyé ná sēen kampefegewe e, maa vāanya nisinanya le, u sanñi sí nyé fòñòfoo, maa vāansicuyo le. ³ Ka yii i vāansinayifoo pēe, maa tatēenge niñcēñke kan u á, maa fòñòfoonji pyi u yyé, lire nyé mé u tēen niñke na yii tooy'e. ⁴ Tá yii nyé a sùpya pwòñò sùpya na, maa sñcwòñrògo pyi ná yii sònñòñkanni nimpíini i mé?

⁵ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii lógo na njwò na: Kile à ñge ðinyeñi fòñòfeebii cwòñr'a pyi nàfuufee Kile kuni i, pi i mpyi u Saanre e u à tire ntemu njwòmēe lwó u tàanñēbil'á ke. ⁶ Nka yii pi ke, ñaha na yii à fòñòfeebii yaha laaga baa yé? Tá nàfuufeebii nyé na njcwu yii na, marii yii yiri yukyaabii yyé mé? ⁷ Yesu Kirisita metange ku nyé yii na ke, pire nàfuufeebii ninuubii bà pi nyé na kuru mēge kēēge mà?

⁸ Yii aha a Kile SaanreSaliyañi kurigii ñaare, bà l'à sēme Kile Jwumpe Semēñi i mé na: «Ma shinñēñi kyaa táan may'á, ma yabilinji fiige*» lire na nyé kyaa niñcēñe. ⁹ Nka yii aha sùpya pwòñò sùpya na, yii à kápíi pyi, ka Kile Saliyañi si yii cēēge, ñaha na yé yii nyé a uru Saliyañi kurigii ñaare mé.

¹⁰ Nyé shin maha shin u nyé na Kile Saliyañi kurigii ñaare, maa ñkùñò uru Saliyañi kabilini là niñkin kanna na ke, urufol'à cēēge u puni i. ¹¹ Naha kurugo yé Kilenji u à jwo:

* 2:8 Levitiki 19:18

«Ma hà zínna ná wabere cwo e me†» uru mú u à jwo: «Ma hà sùpya bò me‡.» Nye mu aha mpyi mu nye a jacwəɔ pyi me, maa sùpya bò, mu à cêege Kile Saliyaŋi i. ¹² Saliyaŋi u à yii yige kapegigii mpyiŋi bilere e ke, Kile sí yii toroŋkanni tàanna ná ur'e. Lire kurugo yii yii jwuŋkanni ná yii kapyiŋkii puni yaha cyi yyaha tíi ná uru Saliyaŋi i. ¹³ Ngemu ká mpyi u nye a pi sanmpii ñùnaara ta me, canŋke Kile sí sùpyire puni sára si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ke, u mú sù ñùnaara ta urufoo na me. Nka yii aha ñùnaara ta pi sanmpii na, Kile sí ñùnaara ta yii na si yii shwə.

Mu aha dá Kile na, li maha ñcè mu kapyiŋkii cye kurugo

¹⁴ Mii cìmpyiibii, wà ha jwo na ur'à dá Kile na, u sí nye na kacennii pyi, ñcyii cyi à li cyèe na u à dá Kile na me, uru dániyaŋi sí ñaha ñwə urufol'á ye? Tá uru dániyaŋi sí n-jà urufoo shwə be? ¹⁵ L'aha mpyi kee cìmpworonaŋi wà, lire nye me cìmpworocwoŋi wà na nye vaaŋkuuŋi ná sùmakuuŋi i, ¹⁶ ka yii wà si jwo pi á: «Kile u yii tège, u u vaaŋya kan yii á, u u sùma kan yii á» mà li ta yaayi kuuŋi yi nye pi na ke, urufoo nye a yire kan pi á me, ñaha uru jwóni ndeŋi sí ñwə ye? ¹⁷ Nye amuni li mú nye sùpya ká dá Kile na, maa mpyi u nye na kacennii pyi me, uru dániyaŋi na nye laaga baa.

¹⁸ Shwəhəl'e wà sí n-jà n-jwo: «Pìl'à dá Kile na, pìi sí i kacennkii pyi.» Nka ñje mii sí n-jwo ke: «Mii sù n-jà mu dániyaŋi nya kacennii baa me. Nka mii wi ke, mii sí na dániyaŋi cyèe na kacennkii cye kurugo.» ¹⁹ Mu à jwo na mu à dá na Kile na nye ñiŋkin, lir'à ñwə. Nka lire kanni si n-jà mu shwə me. Jínabii mú à dá li na na Kile na nye ñiŋkin, lire maha pi pyi pi à fyá fo na ñcyèenni. ²⁰ Mu funŋə baafooni, ñaha tère e mu sí li cè na dániyaŋi kacennii baa wuŋi nye laaga baa ye?

²¹ Naha kurugo Kile à jwo na wuu tulyage Ibirayima à tíi ye? U kapyiŋkii kurugo bàl'à? U à ñen'a u jyaŋi Ishaka cù si mpyi sárage. ²² Yii nye a li nya na Ibirayima a dá Kile na, maa kacennii pyi mà? Nye lire pyiŋkanni na, u kacennkil'à u dániyaŋi fùŋŋə. ²³ Lire pyiŋkanni na, jwumpe Kile Jwumpe Seməŋi à jwo Ibirayima kyaa na ke, pur'à pyi sèe. Y'à séme: «Ibirayima à dá Kile na, u dániyaŋi kurugo, Kile à jwo u à tíiŠ.» Lire cye kurugo, u à pyi Kile cevo. ²⁴ Yii à li nya nume na sùpyaŋi maha ntíi Kile yyahe taan u kacennkii kurugo, dániyaŋi kanni bà u maha u pyi u à tíi me.

²⁵ Yii sòŋŋə fwòrobacwoŋi Arahabu kyaa na. Tèni i Izirayeli shiinbii tùnntunmpil'à nə u yyère ke, u à pi tège, maa pi ñwəhə, maa kuni labere le pi taan, bà pi si mpyi si shwə me. Lire kacenni mpyiŋi kurugo, Kile à jwo u à tíi.

²⁶ Kwùŋkanni na cyeere maha ñkwù, múnaani ká fwooro t'e ke, amuni li mú nye, kacennkii ká mpyi cyi nye dániyaŋi ngemu i me, uru dániyaŋi mú maha ñkwù.

3

Wuu à yaa wuu jwuŋkanna cè

¹ Nye mii cìmpyiibii, yii ñiŋyahamii nye a yaa yii funŋyi wyèeŋ' a pyi dánafeebii cyelentii me. Yii li cè, wuu pi nye cyelentiibii ke, wuu aha wurugo, nde Kile sí n-pyi wuu na ke, lire sí n-waha mà tòro pi sanmpii wuuni na. ² Wuu puni na wuruge kariii ñiŋyahagil'e, ñka ngemu ká já a cù u ñwəge na, maa mpyi u nye na jwumpime yu me, urufoo na nye sùpya ngemu u à fùŋŋə ná u sí n-jà n-cù uye na ke. ³ Wuu maha mēere le shəŋge ñwəge na ku raa wuu ñyii wogigii pyi. Lire e wuu maha já na ku kēeŋi na ñkēege wuu ñyii cyeyi puni i. ⁴ Yii bakwəge kaaŋmucya a wíi mú, k'à pēe, kafeebwoyi maha ku ñəəŋi na ñkēege. Nka yaani là nimbilere li maha mpyi bakwəge na, lire li maha ku pyi ku u ntíli na ñkēege ku fəvooni ñyii cyeyi i. ⁵ Amuni ñjini nye sùpyaŋi cyeere e tabilere. Nka li maha liye pēe marii jwumbwompe yu.

† 2:11 Ekizodi 20.14; Duterenaŋmu 5.18 ‡ 2:11 Ekizodi 20.13; Saliyaŋi kanshonwuuni 5.17 § 2:23 Zhenezi 15.6

Tá nabilere bà li maha le a tég'a sibwàhe sùgo mε? ⁶ Sùpyañi njini mú na nyε na fiige. Dinyeñi pege puni na nyε l'e, l'à téen wuu cyeere e, marii ti puni jwóre, marii nage leni, nkemu ku sí wuu tññi puni kèege ke, kuru nage na yíri nafugombaage yablinji i. ⁷ Sige yaare shiñi puni ná sañceenre ná nñke yafiliyi ná lwàhe jwàhà yaayi, sùpyañi maha jà a yire puni kúu. ⁸ Nka njini li ke, sùpya nyε a sii ngemu u sì n-jà li kúu mε. Naha kurugo ye yapege ku nyε ku ki, nkemu tεenmε p'à pen ke, ku mú s'à jî shəonre na. ⁹ Kafoonji Kile u nyε wuu Tunji ke, wuu maha uru pére ná njini i, marii jwumpimpe yu sùpyire na ná lire njini ninuuni i, Kile à ntemu dá mà pyi u yablinji malwəɔ ke. ¹⁰ Kile pèente na mpyi ná jwəge nkemu i ke, kuru jwəge ninñinji i jwumpimpe nyε na fwore. Mii cìmpyiibii, lire nyε a yaa li pyi mε. ¹¹ Lùtanga ná lùsorogo sí n-jà raa fwu raa fwore lùbilinji ninñinji i la? ¹² Mii cìmpyiibii, fizhiye cige sí n-jà olivye cige yasεε pyi la? Lire nyε mε, εεzen cige sí n-jà fizhiye cige yasεε pyi la? Suumpe lwàhe na fwore lùbilinji ngemu i ke, lùtanga sì n-jà n-fworo ur'e mε.

Yákilifente sèe woore

¹³ Nyε wà ha nta yii shwàhəl'e ngemu u nyε na uye sònnji yákilifoo ná kacεñe ke, urufoo u a kacεññii pyi, u u uye tîrige, lire lí sí li cyêe na u na nyε yákilifoo. ¹⁴ Nka l'aha nta yinçyεge ná nyipεenni nyε yii e, yii saha nyε a yaa yii yiye pée s'a fini na yákilifene na nyε yii á mε. ¹⁵ Tire yákilifente shiñi nyε a fworo Kile e mε. T'à fworo nge dinyeñi i. Sùpyire yabilimpíi yákilifente ti nyε ti ti, Sitaanninji i t'à fworo. ¹⁶ Naha kurugo ye cyaga maha cyag'e yinçyεge ná nyipεenni nyε ke, nyàhanğurugunji ná katupwàhəyi shiñi puni mú maha mpyi wani. ¹⁷ Nka yákilifente Kile maha nkaan ke, tire ti nyε yákilifente sèe woore. Shin maha shin u à tire ta ke, urufoo maha mbèñi caa sùpyire shwàhəl'e, maa mpyi nùmpinçefoo, u maha wyεεge na nyεge pi sanmpii jwumpe na, u maha mpyi nùnaarafoo, marii kacεññkii pyi, u mú nyε na sùpya pwóonji sùpya na mε, u nyε na jwəmyahii shuunni yu mε. ¹⁸ Mpii pi nyε na sìsure leni sùpyire shwàhəl'e ke, pire báarañi tònñji u nyε ntñinji.

4

Yii kàntugo wà dinyeñi nyii karigil'á, yii i ntaha Kile fye e

¹ Nyε yoge ná nàkaante ti nyε yii shwàhəl'e ke, naha ku nyε ná lire e bε? Yii nyii karigii nimpegigii cyi à yii yyaha jî ke, cyire fyè bàl'à? ² Yii nyiin'à fworo yaaya ninyahaya kurugo, yii nyε na yi taa mε, lire kurugo shinbuuni lage nyε yii na. Yii nyiin'à fworo yaaya ninyahaya kurugo, nka yii sì n-jà yi ta mε, lire kurugo kashige ná yoge nyε yii shwàhəl'e. Yaayi yii na jcaa ke, yii nyε na yire taa mε, naha na ye yii nyε na Kile jáare mε. ³ Yii méε ká Kile jáare si yaage kà ta, u nyε na kuru kaan yii á mε, naha na ye yii nyε na Kile jáare ná funçεenji i mε. Yii maha u jáare yii yabilimpíi nyii karigii nimpegigii kurugo. ⁴ Yii pi à kàntugo wà Kile á, maa ntaha dinyeñi nyii karigii fye e ke, yii nyε a cè a jwo na shinji u à dinyeñi nyii karigii kyaa táan uy'á ke, na urufoo maha Kile kyaa pen uy'á mà? Amuni li mú nyε, ngemu ká dinyeñi karigii kyaa táan uy'á ke, urufoo maha uye pyi Kile zàmpen. ⁵ Yii na sònnji na nde l'à séme ke, na lir'à jwo nùñə baa la? Y'à séme na: «Sùpyañi sònñəɔr'à pi. Tire sònñəpeere maha u pyi u à nyii yige yaaya ninyahaya kurugo.» ⁶ Lire ná li wuuni mú i, Kile à jwə wuu na, maa fànha kan wuu á, ka wuu u sí ta tire sònñəpeere na. Nde Kile Jwumpe Semεñi à jwo ke, lire li nyε nde: «Mpiimu pi à piye pée ke, Kile maha pire tùn. Nka mpiimu pi à piye tîrige ke, u maha kacεññii pyi pir'á*.» ⁷ Lire kurugo yii yiye tîrige Kile yyahe taan, yii i Sitaanninji tùn, lire ká mpyi u sí n-fé si laaga təon yii na. ⁸ Yii file Kile na, Kile sí n-file yii na mú. Yii mpii pi nyε na kapegigii pyi ke, yii yii cyeyi jyè a yige cyire mpyinji i feefee. Yii funjyi shuunnifeebii, yii yii zòmpyaagii yaha cyi fíninje. ⁹ Yii pyi yyetanhare e yii kapegigii kurugo, yii raa myahigii súu fo jylilwàhe ká a fwore

* 4:6 Taanlinjii 3.34

yii nyiigil'e. Yii kataanre ti kêenn'a pyi mεε súu. Yii funntange ku kêenn'a pyi yyetanbara mú. ¹⁰ Yii yiye tírige Kafoonji Kile yyahe taan, lire ká mpyi, u sí nùnjirire kan yii á.

Yii àha raa yiye yu mε

¹¹ Mii cìmpyiibii, yii àha raa yiye yu mε. Ngemu ká u cìmpworonji jwo, lire nyε mε mà tìgire cyán u na ke, Kile Saliyanji nyε urufol'á nùñḡ baa ná kaḡwḡḡ baa. L'aha mpyi amuni, lir'à li cyêe na mu saha nyε na uru Saliyanji kuni jaare mε, jaaha na ye u à mu pen. ¹² Kile kanni u à Saliyanji tìñε, uru kanni mú u sí n-jà sùpya cêεge, lire nyε mε si tanga kan u á, uru kanni mú u sí n-jà sùpya shwḡ, lire nyε mε mà u shi bò. Jofoo mu na maye sònnji marii ma cìmpworonji cêεge ye?

Yii àha yiye pêe mε

¹³ Yii lógo, yii mpíi pi maha jwo: «Nijnjaa, lire nyε mε nùmpañja wuu sí n-kàre kànhe kà na, si yyee niñkin pyi wani, si cwḡhḡnte pyi, si wyéreyahaga ta» ke, ¹⁴ nde li sí n-pyi nùmpañja ke, yii à lire cè la? Yii nyε yafyin mε, yii na nyε mu à jwo kàñkuraña. K'aha mpa, tère nimbilere funñ'i, ku maha mpínni. ¹⁵ Yii à yaa yii jwo: «Kile ká ñen'a wuu cùñḡ, wuu sí nde ná nde pyi.»

¹⁶ Nka mà jwo yii lire pyi ke, kabwḡhigii yii la nyε si mpyi ke, yii maha yiye pêe cyire kyaa na, yàmpeente sí nyε a ḡwḡ mε.

¹⁷ Nyε yii li cè na ngemu u à kacenni cè, u sí nyε na li pyi mε, urufol'à kapii pyi.

5

Yεεge k'à yyaha tíi ná nàfuufeebil'e ke

¹ Nyε yii pi nyε nàfuufeebil'e ke, yii lógo! Yyefuge ku nyε yii yyaha na ke, yii a myahii súu, yii raa kwuuyi wàa kuru yyaha na. ² Yii nàfuun'á fwónhḡ. Ntḡññ'á yii vāañnyi lyí. ³ Zúnñ'á yii sεennji ná yii wyérenji cù, uru zúnñji u sí yii cêεge. U sí n-pyi na fiige s'a yii cyeere súge fo si yii shi bò. Yii a yii nàfuunji bínn'a yaha yiye mεε na, yii nyε a li cè na ñnyenji tèekwoon'á byanhara mà? ⁴ Mà li ta báarapyiibii pi à yii kεreyi sùmanji kwḡn ke, yii nyε a pire sàranji kan pi á mε! Myahigii pire báarapyiibil'á sú ke, cyir'á nḡ Sinji Punifoo Kile na. ⁵ Yii à yii ñnyenji canmpyaagii puni pyi ntāannji kanni na, marii yii nyii karigii pyi. Yii à pêe mu à jwo yatḡḡḡ, ḡkemu pi à byé si mbò mpyi kyara ke. ⁶ Sùpyanji u nyε u nyε a yaaga pyi yii na mε, yii à uru cêεge, ka u u uye yaha yii cye e yii à bò, jaaha na ye sí nyε u na mε.

Funññke ná Kileñarege

⁷ Lire kurugo mii cìmpyiibii, yii funñnyi níñε fo Kafoonji Yesu cannuruge ká nḡ. Yii nyε a faapyinji kàanmucya mà? U maha funññke níñε na zāñnyi niñcyiyyi ná nizanñyi sigili, jaaha na ye yire yi maha sùmanji pyi u à ḡwḡ. ⁸ Yii mú pi funñnyi níñε amuni, yii i yiye waha, jaaha na ye Kafoonji Yesu tèepan'á byanhara.

⁹ Mii cìmpyiibii, yii àha raa tìgire cyán yiye na mε, Kile kà ḡkwḡ ntíge yii na mε. Kafoonji Yesu tèepan'á byanhara, uru u sí n-pa sùpyire sàra si ntāanna ná pi kapyiin'kil'e. ¹⁰ Kafoonji Kile túnntunmpii pi à tòro tèecyiini i ke, yii pire pyin'kanni lwó, yyefug'á pi ta, ka pi i ku kwú piye e maa ḡcù piye na. ¹¹ Mpíi pi à jà a cù piye na yyefuge e, maa ntēen Kile kuni i ke, pire wuun'á ḡwḡ. Yii à yi lógo pyin'kanni na Zhobu à cù uye na yyefuge e, ná nde Kafoonji Kile à pyi u á yyefuge kántugo ke. Sēenji na, Kafoonji Kile maha nùñaara taa sùpyire na sèe sèl'e.

¹² Mii cìmpyiibii, mii sí li jwo n-waha yii á, yii àha raa ḡkàre Kile na mε, yii àha raa ḡkàre niññke na mε, yii àha raa ḡkàre yaayi yabere na mε, yii ḡññ'á yaa u pyi ḡñ, yii ḡnhḡñ'á yaa u pyi ḡnhḡ, bà Kile si mpyi u àha bú ḡkwḡ yii cêεge mε.

¹³ Nyε wà ha mpyi yyefuge e yii shwḡhḡl'e, urufoo u Kile náare. Wà ha mpyi funntange e, urufoo u Kile shéere ná myahigil'e. ¹⁴ Kampyi yii wà na yà, urufoo u dánafeebii

kacwɔnribii yyere pi i mpa Kile náare u na, pi i sɔnmpe tiri u na* Kafooni mege na. ¹⁵ Kileparege ká mpyi ná dániani i, yani sí n-cùuɔ, Kafooni Kile sí u yirige. U aha nta u à kapegii pyi, Kile sí cyi yàfa u na.

¹⁶ Lire kurugo mii cɔnmpyibii, yii a yii kapegigii yu yiy'á, yii raa Kile náare yiy'á, bà yii si mpyi si ticuumpe ta me. Sùpyani u à tí Kile yyahe taan ke, uru Kileparege maha mpyi ná fàhe e sèl'e. ¹⁷ Yii sɔnɔ Kile tɔntunni Eli na, u mpyi sùpya wuu fige. U à Kile náare ná u zɔmbilini puni i, na zàha kà mpa me. Nyε mà lwɔ lire tɔni na, mà sà nɔ yyee taanre ná yinyε baani na, zàha nyε a pa me. ¹⁸ Lire kàntugo ka u u Kile náare sahanɔki, ka zàhe si mpa cire ná sùmani na, ka yi i yasεε pyi.

¹⁹ Mii cɔnmpyibii, Kile kuni li nyε sɛni kuni ke, wà ha fwordo lire e, ka yii wà si urufoo yεε, ka u u núr'a pa jyè l'e, lir'à jwɔ. ²⁰ Yii li cè na shinɔni u à kapimpyinε yεε, ka u u láha cyi na ke, urufol'à u shwɔ kwùni na. U méε ká nta u à kapegii niyahagii pyi, Kile sí cyi yàfa u na.

* 5:14 Pii maha jwo: «pi i sɔnmpe wu u na.»

Pyeri lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Tùntunmpii ke ná shuunniŋi Yesu mpyi a cwɔ̀nɔ̀ ke, Pyeri mpyi uru wà. Pyeri ná u sɛ̀ɛ̀ŋi Andire mpyi maha fyaabii cwôre Galile baŋi i. Nka Yesu à pi yyere ke, ka pi i fyácyaaŋi yaha maa ntaha u fye e. U à pa dùgo niŋyiŋi na ke, ka Pyeri si wá na Jwumpe Nintanmpe yu na ntùuli.

Nye Pyeri à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun dánafeebil'á, pire mpiimu pi à caala a tɛ̀n tɛ̀n Azi kùluni i ke. Lire pi maha mpyi niŋjaa Turiki. Lire tɛ̀ni i, dánafeebii mpyi yyefuge e wani. Lire kurugo Pyeri à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun pi á, maa màban le pi e. U à pi funŋɔ cwo na Kile à yaaya niŋcɛnyɛ bégel'a yaha pi mɛɛ na niŋyiŋi na, pi sí yire ta tɛ̀ni i Yesu sí núru n-pa diŋyɛŋi i ke. Lire kurugo pi à yaa pi kwôro Kile kuni i, ali pi mɛɛ ká mpyi yyefuge e. Kile yabiliŋi u sí raa pi kàanmucaa. U à li cya pi á na pi a fyáge Kile na, pi i pi shiŋɛɛbii kyaa táan piy'á, mpíi pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná pi e mɛ, pi a jaare jaaranƙanna niŋcɛnne na pire shwɔ̀hɔ̀l'e. U à li cya pi á mú na pi Yesu Kirisita pyiŋkanni lwó: u à kyaala, mà li ta u nyɛ a kapii pyi mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Pyeri u nyɛ Yesu Kirisita tùntunŋɔ ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi sémɛ mà tun yii Kile niŋcwɔ̀nribil'á, yii mpiimu pi à tɛ̀n tɛ̀n'a màha mu à jwo nàmpwuun Pɔ̀n ná Galati ná Kapadɔ̀si ná Azi ná Bitini kùligil'e ke. ² Mà tàanna ná Tufooni Kile karigii puni ɲcɛ̀ŋi i, u à yii cwɔ̀nɔ̀ fo tɛ̀mɔ̀ni i mà pyi u wuu, u Munaani cye kurugo, bà yii si mpyi si Yesu Kirisita ɲwɔ̀mɛɛni cù, u sìshange si ɲarag'a wà yii na si yii fɛ̀niŋe mɛ.

Kile u ɲwɔ̀ yii na, u u yyɛniŋke kan yii á sèl'e.

Dánafeebii sɔ̀nɲɔ̀re tatahage kani

³ Wuu Kafooni Yesu Kirisita Tuŋi Kile à yaa u kêe! U à sàa ɲùjaara ta wuu na sèe sèl'e, lire kurugo u à wuu pyi shiŋfɔ̀nmii, Yesu Kirisita ɲɛ̀ŋi cye kurugo mà fworɔ̀ kwùŋi i, bà wuu si mpyi si sɔ̀nɲɔ̀re tatahaga niŋcɛnɲɛ ta ⁴ niŋyiŋi yaayi kurugo mɛ. U à yire yal'a yaha u wuubii mɛɛ na. Yire yaayi nyɛ na ɲkɛɛge mɛ, yi nyɛ na ɲwɔ̀re mɛ, là nyɛ na fworɔ̀ yi sìnampe e mɛ. Kile à yire yaha wani niŋyiŋi na yii yyaha na, ⁵ maa yii màra u fànhafente funŋke e, yii dáníyaŋi cye kurugo yii zhwoŋi mɛɛ na, uru ɲgemu u à bégel'a kwɔ̀, ná u sí n-pa n-cyèe diŋyɛŋi canŋkwɔ̀ge ke.

⁶ Lire l'à yii funŋyi pyi y'à táan sèl'e, ali mà li ta yii nyɛ ɲgahaŋi shiŋi puni i numɛ, yii sì n-jà lire fylinne mɛ, lire nde na nyɛ tɛ̀re nimbilere kyaa. ⁷ Uru ɲgahaŋi ɲùŋke ku nyɛ si yii dáníyaŋi tayyérege cè. Sɛɛnɲi u nyɛ yakwɔ̀ɔ̀ ke, sɛɛnbuubii maha u le nage e, si ɲcè kampyi u à ɲwɔ̀. Lire pyiŋkanni na, yii dáníyaŋi u à pwɔ̀re sɛɛnɲi na sèe sèl'e ke, ɲgahaŋi maha nɔ̀ yii na, bà uru shi si mpyi si ɲcè mɛ. Lire e yii dáníyaŋi sèe wuŋi kurugo, canŋke Yesu Kirisita sí uye cyèe ke, yii sí ɲkɛ̀ŋi ná pèente ná mɛtange ta kuru canŋke. ⁸ Yii mɛɛ nyɛ yii sàha ntêl'a u nya mɛ, u kyal'à táan yii á, yii ɲyii nyɛ u na mɛ, ɲka yii à dá u na. Funntange ku nyɛ yii e ke, kuru mpèeŋi kurugo sùpya sì n-jà ku jwo nɔ̀ ku tɛ̀ɛni na mɛ, ⁹ ɲaha na ye ndemu kurugo yii à dáníyaŋi pyi ke, yii sí lire ta, lire li nyɛ Kile sí yii shwɔ̀.

¹⁰ Kile tùntunmpil'à uru zhwoŋi kani yyaha cya sèe sèl'e, tɛ̀ni i pi à jwo kuru Kile màkange kyaa na, kuru ɲkemu Kile à yaha yii yahare e ke. ¹¹ Kirisita Munaani* li mpyi pi e ke, lire mpyi a li cyèe pi na na Kirisita sí n-pa n-kyaala, kuru kyaage kàntugo, u sí pèene ta. Pi la mpyi si cyire karigii tɛ̀pyiini ná cyi pyiŋkanni cè. ¹² Kile mpyi a li cyèe pi na na karigii shɛnɛ pi mpyi na yu ke, na pi yabilimpíi wogii bà mɛ, ɲka yii wogigii cyi. Nye

* **1:11** Kirisita Munaani ná Kile Munaani nyɛ niŋkin.

ninjaa, Jwumpe Nintanmpe jwufeebil'à cyire karigii jwo yii á Kile Munaani cye kurugo, Kile à lire ndemu yaha a yíri nìnyinji na ke. Ali Kile mèlekεebii na jcaa si cyire karigii yyaha cè.

Dánafeebii naaranjanni

¹³ Lire kurugo yii yákilibii yaha báarañi na tèrigii puni i, yii i jcw̄ yiye na, Kile sí n-pa jwō yii na si ndemu pyi yii á, Yesu Kirisita cannuruge ke, yii i yii sònḡore puni taha lire na. ¹⁴ Yii i Kile jwōmεeni cū, yii jyii karigii yii mpyi a fyânha na mpyi mà ta yii sàha Yesu Kirisita cè mε, yii i cyire jwō yaha. ¹⁵ Yii i mpyi fyìnme sùpyii yii kapyiinḡii puni i, bà yii yyerefoonji Kile à fíniñε mε. ¹⁶ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semεñi i na: «Yii pyi fyìnme sùpyii, jaha na ye mii à fíniñε†.»

¹⁷ Kile u maha sùpyire puni sâra mà tàanna ná pi kapyiinḡil'e ke, uru jye a wà pwōḡḡ wà na mε. Ná yii maha u yiri yii Tunji yii jareyi i, lire kurugo, yii a yii karigii puni pyi ná u yyaha fyagare e, mà yii yaha ḡe diñyεñi i nàmpwuun fiige. ¹⁸ Yii à li cè na Kile à yaage ḡkemu tèg'a yii jñḡḡ wwû yii naaranjanni laaga baa wuuni i, yii mpyi a lire ndemu ta yii tulyey'á ke, kuru jye yakwōḡḡ wyérenji ná sεenñi fiige mε. ¹⁹ Nka u à yii jñḡḡ wwû ná Kirisita sishange lonḡara woge e. Uru u à uye pyi sáraga mpàbili fiige wuu kurugo, ndemu li jye cwò cyaga baa ná fwōnrō baa ke. ²⁰ Mà jwo diñyεñi u dá ke, Kile mpyi a u cwōnrō lire mεε na. Ncyii tèrigii nizanḡkil'e, Kile à u pyi u à pa yii kurugo. ²¹ Uru cye kurugo yii à dá Kile na, uru ḡgemu u à u jè a yige kwùñi i, maa u pèe, bà yii dániyañi ná yii sònḡore si mpyi si ntaha Kile na mε.

²² Yii à jεε sèenji jwumpe na ke, lir'à yii zòmpyaagii fíniñε, maa yii pyi yii à yii cìnmpyiibii kyaa táan yiy'á ná funvyinge e. Lire e yii yiye kyaa táan yiy'á ná yii zòmpyaagii puni i. ²³ Yii li cè na yii à pyi shinfōnmii, nùguzhiñi u maha fwōnrε ke, uru cye kurugo bà lir'à pyi mε, ḡka ḡge u jye u jye na fwōnrε mε, uru cye kurugo lir'à pyi, uru u jye Kile jwumpe, pu na jye jyii na, pu jye na ḡkēenñi mε. ²⁴ Naha kurugo ye y'à séme Kile Jwumpe Semεñi i na:

«Sùpyañi na jye mu à jwo jyèpurugo,
u sìnampe na jye mu à jwo jyege yafyεenre.
Jyege maha waha, ku yafyεenr'a si mìn'a wu,

²⁵ ḡka Kafoonji Kile jwumpe sí n-kwōro fo tèekwombaa‡.»

Puru jwumpe sí pu jye Jwumpe Nintanmpe p'à jwo yii á ke.

2

¹ Lire e ke yii láha pege karigii shinji puni ná nàjwōḡḡore karigii shinji puni na. Yii àha fyìnme tò wwomō na mε, yii i láha jyipεenni ná jwoore shinji puni na. ² Bà jirimpe lage maha mpyi pìnmpinḡyεge na mε, yii Kile Jwumpe lage yaha ku pyi yii na amuni, puru jwumpe na jye yii á mu à jwo jirimpe yabilinji, bà yii si mpyi s'a si yyaha na Kile kuni i yii zhwoñi mεε na mε, ³ jaha na ye yii à li cè jwōḡḡkanni na Kafoonji à jwō ke.

Yesu u jye bage kafaage sèe woge bage mbìini na

⁴ Yii file Kafoonji na, uru u jye kafaage jyii woge, sùpyir'à cyé ḡkemu na ke. Nka Kile à ku tayyérege jya k'à pèe, maa ku cwōnrō. ⁵ Yii yabilimpìi na jye kafaaya jyii wuyo, lire e yii wà yiye na, yii i mpyi bage, Kile Munaani sí n-tēen ḡkemu i ke, yii i mpyi Kile sáragawwuubii kurunḡ, Kile Munaani sí ḡkemu pyi k'a sárayi nintanyi wwû Kile á Yesu Kirisita cye kurugo ke. ⁶ Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semεñi i na:

«Yii wíi, mii à kafaaga cwōnrō,
ku tayyéreg'à pèe sèl'e.

Mii sí ku pyi bage kafaage sèe woge bage mbìini naSiyōn kànhe e.
Shinji u à dá ku na ke,

† 1:16 Levitiki 11.44, 45; 19.2 ‡ 1:25 Ezayi 40.6-8

urufoo sî n-sî n-sílege mε*.»

⁷ Yii pi à dá ku na ke, yii nùnyi sí n-yîrige. Nka mpîi pi nyε pi nyε a dá ku na mε, y'à séme Kile Jwumpe Semεni i na:

«Bafaanribil'à cyé kafaage nkemu na ke,

kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbîini na†.»

⁸ «Kafaaga ku nyε ku ki, sùpyire maha búruge nkemu na ke, fáaga ku nyε ku ki, nkemu ku maha sùpyire pyi ti i ncwo ke‡.»

Pi nyε na Kile Jwumpe kurigii jaare mε, lire kurugo pi maha ncwu. Lire yahare e Kile mpyi a pi yaha.

⁹ Nka yii pi ke, yii na nyε supyishi, Kile à ngemu cwɔɔnrɔ ke, Saanji Kile sáragawwuubii kurunke ku nyε yii, maa mpyi Kile kîni shiin, maa mpyi sùpyii, Kile à mpiimu nùŋɔ wwû, bà yii si mpyi s'a u kakyanhala karigii nimpyiiŋkii shenre yu mε. Uru u à yii yyer'a yige numpini i, maa yii le u bɛɛnmpe e, puru pu nyε bɛɛnmpe sèsee wumpe. ¹⁰ Tèni l'e, yii mpyi na sâha nkɔ̀ a pyi Kile shiin mε, nka numε, yii à pyi Kile shiin. Tèni l'e, Kile mpyi na sâha nkɔ̀ a nùjaara ta yii na mε, nka numε, u à nùjaara ta yii na.

Dánafeebil'à yaa pi piye naaranjanni cè

¹¹ Mii ntàannamacinmpyibii, yii na nyε nge diŋyεni i mu à jwo nàmpwuun, kùshee fiige, lire kurugo mii na li caa yii á, yi raa yiye kàanmucaa sùpyaŋi nyii karigii nimpegigii na, cyire karigii maha yii tûnni Kile kuni i. ¹² Mpîi pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii yii naaranjanni cè pire shwɔ̀hɔ̀l'e. Lire e pi mɛε ká a fini na ntare yii na na yii à kapii pyi, pi sí raa yii kacεnŋkii jaa si Kile pèe canŋke u sí n-pa fworɔ pi na ke.

¹³ Kafoonji kurugo, yii yiye tîrige nùŋufeebii pun'á: yii yiye tîrige saanbwɔ̀h'á, uru u nyε pi puni nùŋɔ na, ¹⁴ yii yiye tîrige fânhafeebil'á, pire mpiimu pi à tîŋe saanbwɔ̀he cye kurugo, bà pi si mpyi s'a kapimpyiibii tûnni s'a kacεnmpyibii kêre mε. ¹⁵ Yii li cè na Kile nyii wuuni li nyε yii a kacεnŋkii pyi, bà yii si mpyi si supyikuuyi funŋɔ baa wuyi jwɔ̀yi tò yi funŋɔ jwumpe na mε. ¹⁶ Yii nyε bilere e mε. Yii a jaare yii a ntàanni ná lire e, nka yii àha lire tɛ̀ge fyinmε tò wwomɔ na s'a kapegigii pyi mε. Yii pyi Kile bilii. ¹⁷ Yii a sùpyire puni père, yii yii cìnmpyibii kyaa táan yiy'á, yii raa fyáge Kile na, yii raa saanbwɔ̀he père.

Bilibil'à yaa pi Kirisita pyiŋkanni lwɔ̀ yyefuge tèrigil'e

¹⁸ Bilibii, yii yiye tîrige yii nùŋufeebil'á Kile yyaha fyagare funŋke e. Mpîi pi à jwɔ̀ maa mpyi ná sùpyigire e ke, yii àha yiye tîrige pire kann'á mε. Ali mpîi pi à kyán ke, yii yiye tîrige pir'á, ¹⁹ jaha na ye yyefuge ku nyε yii ná kuru nyε a yaa mε, pi aha kuru tɛ̀ge yii jwɔ̀'yi, ka yii i ntɛ̀n k'e, maa li pwɔ̀ Kile na, lire na nyε kacεnne. ²⁰ Nka l'aha nta kapyimbaala yii à pyi, ka yyefugo si nɔ̀ yii na, ka yii i ku kwú yiye e, pèente ntire yii sí n-ta lire e ye? Nka yii kacεnmpyiini kurugo, yyefugo ká yii ta, ka yii i ku kwú yiye e, lire na nyε kacεnne Kile á. ²¹ Yii li cè na kuru yyefuge shinŋi mɛε na Kile à yii yyere. Kirisita yabilin'á kyaala yii kurugo, maa lire kuni le yii taan, bà yii si mpyi s'a jaare u fyèni i mε. ²² U nyε a kapiini là tufiige pyi mε, kafinara jwumɔ nyε a fworɔ u jwɔ̀ge e mà jya mε\$. ²³ Pi à u cyahala, u nyε a cyàhii nkoo láha pi na mε, pi à u kyérege, u nyε a pi fùguro mε, nka nge u sí n-pa sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiinŋkil'e ntîni funŋke e ke, u mpyi a u wuuni yaha uru cye e. ²⁴ U à wuu kapegigii tugure lwɔ̀ u cyeere e kworokworocige na, bà wuu si mpyi si nkɔ̀ kapegigii kâmpañke na, si shìfɔ̀nŋɔ ta, s'a jaare ntîni i mε. Kyaage tooy'e u à tabannayi njemu ta ke, yire cye kurugo yii à cùuŋɔ. ²⁵ Yii li cè na yii mpyi mu à jwo mpàa mpiimu pi mpyi piye nùŋɔ kurugo ke, nka numε yii à nùr'a pa yii nàhafoon'á, uru u nyε na yii múnahigii saŋcwɔ̀nŋi sigili.

* 2:6 Ezayi 28.16 † 2:7 Zaburu 118.22 ‡ 2:8 Ezayi 8.14 § 2:22 Ezayi 53.9

3

Cileŋnambaabii ná nàmbajyicyeabii kani

¹ Nye lire pyinƙanni na, cyeebii, yii yiye tîrige yii nàmbaabil'á. Lire e ali li méε ká nta pi pìi nyε a nyε Kile jwumpe na mε, bà pire si mpyi si jyè Kile kuni i yii toronƙanni cye kurugo, mà ta yii nyε a yaaga jwo pi á mε, ² naha na yε yii toronƙanni ná yii sùpyigire sí pi yyaha jî. ³ Yii àha yii wuuni kwò njaha pùcyage yaleere ndenji kanni na, mu à jwo nùmpwooni ná sεenji pùcyage yaayi ndenji ná vāanpyi lonƙara wuyi ndenji na mε. ⁴ Nka pùcyage yaleere ti nyε zòmbilini i ke, yii a tire caa. Tire nyε na nkèege mε, tire yaleere ti nyε nùmpinƙe ná zòmpyinini, kuru ku nyε pùcyage sèe woge yaleere Kile á. ⁵ Tèecyiini i, cyeebii pi mpyi a piye pwò Kile na, maa pi sònɲore taha u na ke, pire mpyi maha piye tîrige pi nàmbaabil'á, lire li mpyi pire pùcyage lonƙara yaayi. ⁶ Amuni Sara mpyi. U mpyi a Ibirayima n̄wòmεeni cû fo u mpyi maha u pyi: «mii kàfoonji». Nye ninjaa, yii pi nyε Sara pworibii, nka fo yii aha a kacεnƙii pyi, maa mpyi yii nyε a yaaga yaha k'à yii fùgur'a láha lire na mε.

⁷ Lire pyinƙanni na mú, nàmbaabii, yii yii cyeebii cùmu lemε n̄wò, naha na yε cεere na nyε yaaga nkemu fānhe k'à cyéε yii woge na ke. Kile à n̄wò wuu na maa shìni ninƙwombaanji n̄gemu kan wuu á ke, yii ná yii cyeebil'à uru ta siƙcyan. Lire e yii pi le njire e, bà li si mpyi yaaga kà njà yii Kile narege pyi kà raa nōni Kile na mε.

Dánafebil'à yaa pi kwôro kacεnƙii mpyinji na, ali pi méε ká ngaha ta l'e

⁸ Nwōnyega ninƙin na, yii yii sònɲore pyi ninƙin, yii i mpyi ná funɲo ninƙin i, yii i yiye kyaa táan yiy'á cìnmpworoge e, yii raa nùnaara taa yiye na, yii i yiye tîrige yiy'á. ⁹ Yii àha kapii tège kapii fwoo tò mε, yii àha cyàhii tège cyàhii nkoo láha mε. Nka yii a jwó leni pi á, naha na yε lire mε na yii à yyere, jwónji n̄wòmεeni Kile à lwó yii á ke, bà yii si mpyi si uru ta mε. ¹⁰ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semεni i na:

«Shin maha shin la ku nyε si shì ta,
u canmpyaagii si ntáan u na ke,
urufol'à yaa u láha jwumpimpe njwuñi
ná kafinare na.

¹¹ Urufoo u laaga tōon pege na,
u raa kacεnƙii pyi,
u u uye waha u raa yyepinƙe caa
u ná sùpyire sannte shwòhòl'e,

¹² naha na yε mpìi pi à tí ke,
Kafoonji Kile maha pire kàanmucaa,
u maha ninɲyiini pεε maa pi nareyi núru.

Nka mpìi pi nyε na kapegigii pyi ke,
Kafoonji sí yyaha kēεnɲε pir'á si pi tùn*.»

¹³ Nye yii aha yiye pwò kacεnƙii mpyinji na, jofoo u sí yii kyérege yε? ¹⁴ Yyefugo méε ká nō yii na yii ntiñi kurugo, yii li cè na yii wuun'à n̄wò. Mpìi pi nyε na yii kyérege ke, yii àha raa fyáge pire na mε, yii àha yii yákilibii yaha pi wùrugo mε†. ¹⁵ Nka yii nyε Kirisita kafente na ná yii zòmpyaagii puni i. Sònɲore tatahage ku nyε yii á ke, tère o tère e wà sí yii yíbe kuru kyaa na ke, yii bégele tèrigii puni i yii i n̄wòshwòro ninɲcennε kan urufol'á. ¹⁶ Nka yii à yaa yii lire pyi lùtaanni ná pèente funƙe e, ná funvyinge e. Lire e kyaa maha kyal'e pi nyε na yii n̄nyyi tare, metange ku nyε yii na Kirisita wwoɲεεge e, maa kuru kèege ke, cyire karigii pyifeebii sí n-sílege. ¹⁷ L'à pwórō yii kyaala kacεnmpyiini kurugo, kampyi Kile nyii wuuni li nyε li li, mà tōro yii kyaala kapegigii mpyinji kurugo.

¹⁸ Yii li cè na Kirisita yabilinji mú à kyaala tōgō ninƙin wuu kapegigii kurugo. Uru u à tíi ke, u à kwù shintiimbaabii kurugo, bà u si mpyi si yii yyaha kēεnɲε Kile á mε. Sùpyir'à u bò naha njinƙe na, nka Kile Munaani cye kurugo u à jnè a fworō kwùñi i. ¹⁹ Jínabii pi mpyi

* 3:12 Zaburu 34.12-16 † 3:14 Ezayi 8.12

tanwəhəge e ke, lire Munaani cye kurugo mú u à sà yi jwo pir'á na ur'à fànha ta pi na‡. ²⁰Tèecyiini i, pire pi mpyi a nùŋə kyán Kile jwumpe na Nuhu tēni i ke, Kile mpyi a u lùuni bò, ka Nuhu si bakwəge yaa. Shiin baataanre kannna pi à jyè k'e, maa shwə lùbwooni kakyaare na.

²¹Nyε kuru lwəhe mpyi na batizeliŋi kyaa yu. Numε uru batizeliŋi maha li cyēe na wuu à shwə. Lire nyε a li cyēe na wuu cyeer' à jyè mà fwəonre láha ti na mε, ŋka lire jwəhe ku nyε wuu maha Kile jáare u wuu zòmpyaagii fíniŋεŠ. Wuu à shwə Yesu Kirisita nēŋi cye kurugo, ²²uru u à dūg'a kàre nìnyini na, maa sà ntēen Kile kàniŋε cyεge na. Puru funŋke e, mèlekεebii ná yaayi ninyambaayi sanŋyi yi nyε ná nùŋufente ná sífente e ke, pire pun'à kúu u á.

4

Dánafeebii pyiŋkanni nivənni

¹Nyε ná Kirisita s'à kyaala cyeere e, yii bégele mú ná tire sənŋore ninure e. Yii li cè na uru u à kyaala cyeere e ke, uru u à fànha ta kapegigii na. ²Lire e mà lwó numε na, yii à yaa yii yii shìŋi canmpyaagii sanŋkii pyi yii tàanna ná Kile nyii wuuni i, yii sùpyire nyii karigii yaha. ³Yii li cè na tēni l'e, mpíi pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, pire mpyi na piye muntanma karigii ncyiimu pyi ke, yii à mə a tōro pire muntanma karigii mpyiŋi i. Yii mpyi na silege baa karigii pyi, maa mpyi ná yaayi lapege e, maa sinmpe byii na jcwə, yii mpyi lakyanhayafee, yii mpyi sinmbyampiye, maa mpyi kacyzunmii lire s'à núr'a pēn Kile á. ⁴Ŋka numε, yii saha nyε na cyire kapegigii pyi ná pi e mε, lir' à pi kàkyanhala fo pi na yii nùnyi tare. ⁵Kile sí n-pa pi yíbe lire na. Uru u sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e, nyii shiinbii bāra kwùubii na. ⁶Lire kurugo mpíi pi à kwú ke, Jwumpe Nintanmpe mpyi a jwo pir'á mú, bà li si mpyi kwùŋi ká nə pi na sùpyire sannte fiige, pi i shìŋi niŋkwombaani ta Kile á, u Munaani cye kurugo mε.

⁷Karigii puni takwəor' à byanhara, lire e ke, yii pyi yákilifee, yii i jcwú yiye na, bà yii si mpyi si yiye pwə Kilejarege na mε. ⁸Karigii puni nìncyiini li nyε: yii yiye kyaa táan yiy'á sèl'e, nahana yε tàange maha pege karigii ninyahagii kwə sùpyire ná tiye shwəhəl'e. ⁹Yii a yiye sunmbage shuu, jwuŋyahama baa.

¹⁰Yii shin maha shin à Kile màkange ŋkemu ta mà tàanna ná Kile yabiliŋi ku kannkanni i ke, yii yire cümü lemε jwə, yii raa jwəge yiye na ná y'e. ¹¹Wà ha mpyi Kile jwumpe jwufoo, urufoo jwump' à yaa p'a fwore Kile e, wà ha nta u u sùpyire sannte tère, urufoo u a pi tère ná Kile fànhe niŋkange e, bà pèente si mpyi si ntaha Kile na karigii puni i Yesu Kirisita cye kurugo mε. Pèente ná fànhe nyε u woyo fo tèekwombaa.

Amiina!

Dánafeebii maha yyefuge ŋkemu taa ke

¹²Mii ntàannamacinmpyiibii, yyefuge e yii nyε numε ke, ali li méε ká nta kuru na yii súuge na fiige, lire nyε a yaa li pâa yii e mε, yii àha raa sənŋi na kani labere li nyε li li mε. Zòzhwəro ti nyε ti ti. ¹³Lire bà à yaa li pyi funntanga kyaa yii á, mà li nya na yii à yii nàzhan lwó Kirisita yyefuge e. Lire e canŋke Kirisita sí u sinampe cyēe ke, kuru canŋke yii sí raa yogore si mpyi funntange e. ¹⁴Wà ha yii cyahala mà lire nùŋke pyi na yii na nyε Kirisita wuu, yii wuun' à jwə, nahana yε Kile Munaani li nyε sinampe wuuni ke, lire na nyε ná yii e. ¹⁵Lire e ke yii a yiye kàanmucaa, yyefugo nyε a yaa ku nə yii wà na, mà lire nùŋke pyi na urufol' à sùpya bò, lire nyε mε mà nàŋkaaga pyi, lire nyε mε mà kapii pyi, lire nyε mε mà yii jwəyi le kani l'e, ndemu li nyε li nyε yii kur'e mε. ¹⁶Ŋka yyefugo ká nə yii wà na, mà lire nùŋke pyi na urufol' à dá Kirisita na, urufoo ka lire pyi silege kyaa mε, ŋka u Kile kêe kuru mεge kurugo. ¹⁷Yii li cè na Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi

‡ 3:19 Pii maha jwo: «sùpyire múnahigii cyi mpyi tanwəhəge e ke, lire Munaani cye kurugo mú, u à sà Kile jwumpe jwo cyir'á.» § 3:21 Pii maha jwo: «wuu maha Kile jáare ná zòvvinre e.»

kapyiin kil'e, lir'à jwə cū Kile wuubii na mà kwò. Ná lire s'à jwə cū wuu na, mpíi pí à cyé Kile jwumpe na ke, di pire sí n-pyi n-jwo ye? ¹⁸ Mpii pí à tíi ke, pire numpanna ntanji ká waha, lire e ke, mpíi pí jye pí jye na fyáge Kile na me maa kapegigii pyi ke, di pire wuuni sí n-pyi n-jwo ye?

¹⁹ Lire kurugo mpíi pí jye yyefuge e mà lire nùñke pyi na pí na Kile jyii wuuni pyi ke, pí r'à yaa pí piye le yaayi puni Davoonji cye e, jwəmεε ninjin foo u jye u wi, pí raa kacennkii pyi.

5

Pyeri jwumpe nizanmpe dánafeebii ná pi kacwənribil'á

¹ Numε, mii sí karií làda cya yii dánafeebii kacwənribil'á. Dánafeebii kacwənrəñi wà u jye mii yii fiige, maa Kirisita yyefuge karigii jya. U sí n-pa ná u sɪnampe mpemu i ke, mii sí pà ta pur'e mú. Lire e nde mii jye na jcaa yii á ke, lire li jye: ² dánafeebii kurunke Kile à le yii cye e mpàa fiige ke, yii pire cùmu lemε jwə. Li jye a yaa li pyi mu à jwo sùpya u à yii kárama a yaha uru báarañi na me, yii a u pyi u lage na, yii tàanna ná Kile jyii wuuni i. Yii àha raa u pyi nàfuu kurugo me, ñka yii a u pyi ná funjɛɛñ'i. ³ Dánafeebii pí à le yii cye e ke, yii àha raa fànha cyáan pí na me. Ñka yii pyi yyecyeenε pí á. ⁴ Lire ká mpyi, tēni i dánafeebii kacwənribil'á jùñufembwəhe sí n-pa ke, yii sí kajanjwooni nisinani ta, lire jye na ñkèεge me.

⁵ Jye nàñjiibii, yii yiye tîrige kacwənribil'á. Yii puni, yii yiye tîrige yiy'á, yii i yiye tège, ñaha na ye y'à séme Kile Jwumpe Seməñi i na: «Mpii pí à piye pēe ke, Kile maha pire tūn, ñka mpíi pí à piye tîrige ke, Kile maha kacennkii pyi pí r'á*.» ⁶ Lire kurugo yii yiye tîrige Kile cyεge fànhan yahaga wog'á, bà u si mpyi si yii dùrugo u jyii tēni i me. ⁷ Yii yii funmpen karigii puni le u cye e, ñaha na ye uru u à yaha yii na. ⁸ Yii i jɛcū yiye na, yii yákili yaha yiye na, ñaha na ye yii zàmpənñi u jye Sitaanniñi ke, uru na ñaare na mâre, maa ñkyänge mu à jwo cànragá katege wogo ku jye na ku jyiñi caa. ⁹ Yii yiye pwə Kile kuni i, yii i u tūn. Yii li cè na kuru yyefuge ninuge e yii cɪnmpyiibii jye dijyeñi yyaha kurugo.

¹⁰ Ñka Kileni u maha kacennkii shiñi puni pyi ke, uru u à yii yyere Kirisita wwojεεge e, bà yii si mpyi si u sɪnampe tégεε baa wumpe ta me. Yii sí n-kyaala tère nimbilere funñ'i, ñka u sí báragá le yii e, si màban le yii e, si fànha kan yii á, si yii pyi yii yiye waha Kile kuni i. ¹¹ Fànhe jye uru wogo tērigii puni i. Amiina.

Jwumpe nizanmpe

¹² Siliven u à mii tég'a nje jwəkanyi séme si yii yeε. Mii cɪnmpworo u jye u wi, jwəmεε ninjinfoo wi. Mii à ñge lətəɛñi tun yii á si màban le yii e, si li cyēe yii na na kacenni nimbwooni Kile à pyi ke, yii yiye pwə lire na.

¹³ Kile à mpiimu cwənrə Babilōnni kànhe e yii fiige ke, pí r'à yii shéere, mà bàra Marika na, uru na jye mii jya mà tàanna ná Kile kuni i. ¹⁴ Yii a cɪnmpworogo fwù kaan yiy'á.

Yii shin maha shin u jye Kirisita wwojεεge e ke, Kile u yyenñke kan yii á.

* 5:5 Taanlinñkii 3.34

Pyeri lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Nge lɛtɛɛŋi i Pyeri à li cya dánafeebil'á na pi piye pwɔ Kile jwumpe na, bà pi si mpyi si já piye shwɔ cyelentiibii kafinivinibii na mɛ. Pyeri à jwɔ tàra toronkanni niŋcenni na mà yyaha tí ná Kile kuni i, ná jwɔmɛcunte mà yyaha tí ná Kile yini zhwoŋi i (1).

Mà bàra lire na, mpíi pi jye na Kile mege kèege ná pi yabilimpíi jwunjaampe e ke, u à pire toronkanni mú jwo (2). Mpíi pi jye na Kirisita mpanji sigili ke, pi maha pire fwóhɔre, maa ŋko na u saha sì n-pa mɛ. Nka Pyeri à jwo na u papa tooy'à níŋe, jaha kurugo ye Kile à funŋke níŋe si tɛni kan sùpyire pun'á, bà ti si mpyi si núru mpa tiye kan u á si shwɔ mɛ (3).

Jwumpe tasiige

¹ Mii Simɔ Pyeri u jye Yesu Kirisita báarapyi maa mpyi u túnntunŋɔ ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi séme si ntun yii á, yii mpíi pi à dáníyaŋi sèe wuŋi ta wuu fiige ke, uru dáníyaŋi'á ta wuu Kileni ná wuu Shwofoŋi Yesu Kirisita ntiŋi cye kurugo. ² Kile u jwɔ yii na, u u yyenŋke kan yii á sèl'e, Kile ná wuu Kafoŋi Yesu kani jɔcɛni cye kurugo.

Dánafeebil'à yaa pi a naare naaranjanni ndemu na ke

³ Yaaga maha yaaga ku sí n-jà wuu pyi wuu shiŋi sèe wuŋi ta, si wuu pyi wuu wuye pwɔ Kile na ke, Kileni u à u sìnampe ná u fànhe kakyanhala woge tɛg'a wuu yyere ke, uru kani jɔcɛni cye kurugo Yesu Kirisita à yire puni kan wuu á, u kileere fànhe funŋke e.

⁴ Puru sìnampe ná kuru fànhe cye kurugo, Kile à jwɔmyahigii jcyiimu lwó wuu á ke, cyire fàn'h'à sàa pèe, Kile sí cyire jwɔmyahigii fúnŋɔ, yaayi lage maha ma ná diŋyɛŋi kakɛgyi njemu i ke, bà yii si mpyi si shwɔ yire na, si Kile pyiŋkanni lwó mɛ.

⁵ Lire kurugo yii yiye waha yii i naaranjanni niŋcenni bàra yii dáníyaŋi na, yii i Kile jɔcɛni bàra yii naaranjanni niŋcenni na, ⁶ yii i cùmayaŋi bàra Kile jɔcɛni na, yii i lùtaanni bàra cùmayaŋi na, yii i Kile yyaha fyagare bàra lùtaanni na, ⁷ yii i cìmpworoge bàra Kile yyaha fyagare na, yii i ntàannamagare bàra cìmpworoge na. ⁸ Cyire karigii ká ndire wà a ta yii e, cyi sí yii yaha kacɛŋkii mpyiŋi na, si yii pyi yii tɔn ta wuu Kafoŋi Yesu Kirisita kani jɔcɛni i.

⁹ Nka cyire karigii ká mpyi cyi jye ŋgemu i mɛ, urufoo maha mpyi fyin fiige, u maha jaa na jcwúu mɛ. U funŋɔ maha wwɔ li na na Kile à u fínŋ'a yige u kapyiŋjyagil'e. ¹⁰ Lire kurugo mii cìmpyiibii, yii yiye waha yii i li cyèe yii naaranjanni cye kurugo na Kile à yii yyere maa yii cwɔnrɔ. Yii aha a lire pyi, yafyin sì n-jà yii pyi yii búrug'a cwo mɛ. ¹¹ Lire pyiŋkanni na, wuu Kafoŋi ná wuu Shwofoŋi Yesu Kirisita Saanre tèekwombaa woore tajyŋwɔge sí múgo yii á faaa.

¹² Lire kurugo mii sí raa yii funŋɔ cwo jcyii karigii na tèrigii puni i, ali mà li ta yii à cyi puni cè a kwɔ, sɛɛni jwumpe p'à jwo yii á ke, maa yiye pwɔ puru na. ¹³ Mà mii yaha jyii na, mii à li ta kacɛnne li jye li li, mii u a yii funŋɔ cwo tèrigii puni i. ¹⁴ Bà wuu Kafoŋi Yesu Kirisita à li cyèe mii na mɛ, mii à li cè na mii canmpyaagii sanŋkii nɛŋke saha jye a tɔn ŋke niŋke na mɛ. ¹⁵ Lire kurugo mii sí naye waha, bà li si mpyi ali mii kwùŋkwooni kántugo yii i já a jcyii karigii yaha yiye funŋ'i mɛ.

Nàkaana jye Yesu Kirisita fànhe ná u mpanji kani i mɛ

¹⁶ Yii li cè na jwunjyemɛ laaga baa wumɔ na bà wuu à wuye pwɔ maa wuu Kafoŋi Yesu Kirisita fànhe ná u mpanji kyaa jwo yii á mɛ. Wuu yabilimpíi jyiigil'à u bwompe jya, ¹⁷ jaha na ye canŋke u à pèente ná sìnampe ta Tufoŋi Kile á ke, lir'à pyi wuu jyii na. Kile u jye sìnampe ná pèente punifoo ke, ur'à mɛ wà kuru canŋke na: «Mii Jyaŋi u jye u

nge, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiinkil'à táan mii á mú* .» 18 Mà wuu yaha ná u e Kile nanke nɔŋ'i, lire meɣwuuni li mpyi a fworò nɔŋi na ke, wuu à li lógo.

19 Lire kurugo mú, wuu à dá Kile túnntunmpii nɔŋwuyi na sèl'e. Yii aha yiye pwɔ puru jwumpe na, lire sí n-yaa ná yii e, naha na ye pu sí yii zòmpyaagii fíniŋe, bà bɛɛnmpe maha nɔ numpilage e fo mà sà nɔ canŋke na me. Lire tɛni i Kirisita u bɛɛnmpe sí yii zòmpyaagii fíniŋe, bà nyɛmugo woni maha bɛɛnmpe yige me. 20 Kabilini nɔŋcyiini yii à yaa yii cè ke, lire li nyɛ: jwumɔ maha jwumɔ Kile túnntunmpil'à jwo, ka pu u séme Kile Jwumpe Semɛŋi i ke, puru pà nyɛ a fworò pi yabilimpil'e me†, 21 naha na ye Kile túnntunŋi wà tufiige nyɛ a li yige uye e s'a Kile túnnture yu me, nka Kile Munaani li mpyi a pi yaha Kile túnnture njwunɔ na.

2

Cyelentiibii kafinivinibii kani

1 Bà kafinivinibii pɔi mpyi a piye pyi Kile túnntunmiizirayeli shiinbii shwɔhɔl'e me, amuni li mú sí n-pa n-pyi yii á. Cyelentiibii kafinivinibii pɔi sí n-pa n-yíri yii shwɔhɔl'e, pi jwumpe sí n-pyi kafinara, s'a kakyaare pyi. Kafoonɔ u à pi nɔŋɔ wwu ke, pi sí uru cyé, nka pi yabilimpii nɔŋpyiini sí kakyaare pyi ti pâl'a nɔ pi na. 2 Shinɔyahara sí n-taha pi fye e pi silege baa karigil'e. Pi kapyiinkii sí sɛɛŋi kuni mege pɛn. 3 Náfuuŋi kani sí tatɛɛngɛ fô pi na, lire kurugo, pi sí raa yii cyeyaayi fɔɔŋŋi raa shuu yii na ná pi njwɔtanyi i. Nka mà lwó fo tɛmɔni i, Kile à bégele si pi sâra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e. Li saha sì mɔ me, Kile sí pi shi bò.

4 Yii li cè na mèlekɛɛbii pi mpyi a kapegigii pyi ke, Kile nyɛ a li táan pire na me. Nka u à pi wà Jahanamanɔ numpini i, canŋke u sí pi sâra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e ke, na kuru canŋke sigili, pi sí n-jà piye shwɔ lire numpini na me. 5 Yii li cè na mpɔi pi mpyi pi mpyi na fyáge Kile na Nuhu tɛni i me, Kile nyɛ a li táan pire na mú me, u à lùbwooni tɛg'a pire puni shi bò. Nka Nuhu u mpyi maha yi yu lire tɛni sùpyir'á na pi a katiigii pyi ke, Kile à uru shwɔ tire kakyaare na, mà bâra shiin baashuunni na. 6 Yii li cè mú na u à Sɔdɔmu ná Gɔmɔri kanyi shi tò, maa yi súug'a pyi cwɔnrɔ yi kapegigii kurugo. Mpɔi pi nyɛ pi sí n-pa raa fyáge Kile na me, u à nde pyi mà tɛg'a pire yeɛ. 7 Nka Loti u mpyi a tíi, ná u mpyi pire silege baa shiinbii shwɔhɔl'e, ná pi kapyiinkii mpyi a u tɛgɛ ta ke, Kile à uru shwɔ tire kakyaare na. 8 Uru u mpyi a tíi maa mpyi tɛɛnni i ná tire sùpyire e ke, u mpyi maha ti jaa silege baa karigii tapyige e, maa ti laaga baa jwumpe nɔŋjwumpe núru canŋa maha canŋa. Lire mpyi a pyi u á kayana. 9 Nyɛ ncyii karigii pun'à li cyêe wuu na na mpɔi pi à piye pwɔ Kafoonɔ Kile na ke, u sí n-jà pire yige kawagil'e, si shinpiibii yaha raa canŋka sigili, kuru canŋke u sí pi sâra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e, si ngaha nɔ pi na. 10 Mpɔi pi nyɛ na ðirili pi yabilimpii nyii karigii kurugo, maa katupwɔhɔyi pyi, maa Kafoonɔ fánhafente njini fare ke, nde li sí n-pa pire ta ke, lire lemp'à pi a tòro.

Pire cyelentiibii kafinivinibii nyɛ na fyáge me, pi maha piye pɛre. Yaayi yi nyɛ ná pɛente e nɔŋi na ke, pi maha yire fare. 11 Mà li ta ali mèlekɛɛbii pi nyɛ ná Kile e ná pi tayyéreg'à fánha tò pire kafinivinibii woge na fánhe ná sífente e ke, pire nyɛ a sì na nyɛg'a pire cyahala me. 12 Nka pire cyelentiibii kafinivinibii na nyɛ funŋɔ baa sige yaaya fiige, njemu yi nyɛ ncyii ná mbɔni laage e ke, yaayi y'à fánha tò pi tacɛŋke na ke, pi maha yire njini fare. Pi shi sí n-pa n-tò sige yaare fiige. 13 Lire e kapiini pi à pyi ke, kapii li sí n-tɛgɛ lire fwooni tò pi á. Na silege baa karigii pyi sùpyire nyii na, ali canŋke e, lire l'à táan pi á. Kɛgempe karigii ná njwɔhɔmpe karigii kanni cyi à pi yyaha nɔ. Cyire maha sùpyire wuruge, pi aha a wwu ná yii e kataangii na, pi maha yii meyi kɛge. 14 Jacwɔre kanni t'à pi yyaha nɔ, pi nyɛ na nkanre kapegigii mpyi taan me. Mpɔi pi nyɛ pi sàha fánha ta Kile kuni i me, pi maha pire yákilibii kɛɛnni ná pi njwɔtanyi i. Pi yákilibii pun'à taha náfuuŋi na, pi à lánja.

* 1:17 Macwo 17.5; Marika 9.7; Luka 9.35 † 1:20 Pɔi maha jwo: «Wà sì n-jà Kile túnntunmpii jwumpe njwɔhe cè ná ma yabilinɔ yákilifente e me.»

¹⁵ Pi à kuni niɲɔcenni yaha maa kumpiini lwó Beyɔri jyaŋi Balamu* fiige. Wyérenji lage mpyi maha uru yaha ntiimbaanji karigii na. ¹⁶ Nka Kile à u faha u ntiimbaanji kurugo, maa dùfaanɲa pyi k'à sùpyii mɛɛ jwo ná u e. Ka lire si mpyi kaɲuŋɔ mà Kile tũntunɲi Balamu pyi u à láha u funɲɔbaara karigii na.

¹⁷ Nyɛ pire cyelentiibii kafinivinibii na nyɛ laaga baa, pi na nyɛ mu à jwo lwɔhɔ baa lùbilii, pi na nyɛ mu à jwo kilewwoo kafɛɛg'à ndemu fwɔ a tòro ke, kyaage ku nyɛ na pi sigili numpini cyage e. ¹⁸ Jwumbwompe laaga baa wumpe pi maha yu. Mpii pi à fworɔ kumpiini ɲaarafeebii ŋgwòŋi i kàavo ke, pi maha pire yákilibii kɛɛnɲi ná pi silege baa karigil'e, cyire cyi à táan pi á. ¹⁹ Pi maha jwo na pire sí pi yige bilere e, mà li ta pi yabilimpíi na nyɛ kapegigii bilere e, tire ntemu ti sí kakyaare nɔ pi na ke. Yii li cè na yaaga maha yaaga k'à fànha ta mu na ke, mu maha mpyi kuru biliwe.

²⁰ Sèenji na, wuu Kafoonji u nyɛ wuu Shwofoonji Yesu Kirisita ke, mpii pi à fworɔ diɲyɛni katupwɔhɔyi i uru kani ɲcèni cye kurugo ke, cyire karigii ká núr'a pi cú maa fànha ta pi na, nde li sí n-pa pirefee ta ke, lir'à pi mà tòro niɲcyiini na. ²¹ Li mú bá mpyi a pwóro pi á, pi àha kuni nintiini cè mɛ, mà tòro pi li cè pi i núr'a kàntugo wà Kile tonji na, u à uru ŋgemu kan pi á ke. ²² Tàanlini sùpyire maha yu na:

«Pwunɲ'à nùru u tũgur'á» ke,

ná nde pi maha yu na:

«Caanɲ'à wùli, maa ntíl'a sà uye máanɲa yòoge e» ke,
lire li nyɛ mpii shiinbii wuuni.

3

Kafoonji Yesu Kirisita mpanji kani

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, mii sémenji shɔnwunji u nyɛ ŋge mà tũgo yii á. Pire sémebii shuunniɲi puni i, mii à yii funɲɔ cwo yii kàlanji nintanji na, si yii yákilibii múgo, ² Kile tũntunmpil'à jwumpe mpemu jwo fo tèemɔni i, mà bàra Kafoonji u nyɛ Shwofoonji ke, kàlanji ur'à jwo u tũntunmpil'á, pi à jwo yii á ke, bà yii si mpyi si funɲɔ cwo uru na mɛ. ³ Kabilini niɲcyiini yii à yaa yii cè ke, lire li nyɛ: diɲyɛni canzanɲyi i, sùpyire tà sí n-pa a yii fwóhɔre. Pi sí raa pi ɲyii karigii pyi, s'a yii fwóhɔre na: ⁴ «Yesu à li ɲwɔmɛeni lwó na uru sí nùru n-pa, taa u sí nyɛ ke? Mà lwó wuu tulyey'à kwú ke, karigii puni saha nyɛ cyi talyɛge e diɲyɛni tèesiini fiige.»

⁵ Nyɛ tire sùpyire nyɛ na ɲɛɛg'a tɛɛn li taan, na niɲyiɲi ná ɲiɲk'à yaa l'à mɔ mɛ. Kile à yire yaa u yabilinji ɲwɔjwumpe cye kurugo. U à ɲiɲke yige lwɔhe e, maa ku ná lwɔhe tɛgeni wwú. ⁶ Nyɛ kuru lwɔhe k'à diɲyɛni ná u funɲɔ yaayi puni lyí tèecyiini i. ⁷ Nka numɛ, Kile ɲwɔjwumpe cye kurugo mú, niɲyiɲi ná ɲiɲk'à bégel'a yaha nage mɛɛ na. Canɲke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiɲkil'e ke, u à yi bégel'a yaha kuru canɲke mɛɛ na. Mpii pi nyɛ pi nyɛ na fyáge u na mɛ, u sí pire shi tò kuru canɲke.

⁸ Nka mii ntàannamacinmpyiibii, kabile niɲkin na nyɛ wani, yii àha funɲɔ wwò lire na mɛ, lire li nyɛ: canmbilini niɲkinɲi na nyɛ Kafoonji á mu à jwo yye kampwoo (1.000), yye kampwoo sí nyɛ u á mu à jwo canmbile niɲkin. ⁹ Nwɔmɛeni Kafoonji à lwó ke, u sì mɔ ná u nyɛ a li fũnɲɔ mɛ, ali mà li ta pii na sònni na u à li yaha l'à mɔ fũnɲɔmbaa. Nka yii li cè na u à funɲke ɲiɲɛ ná yii e, ɲaha na yɛ u la nyɛ sùpyanji wà tufiige u pòon u nũmpañke e mɛ, ɲka u la nyɛ sùpyire puni si ti toronkanni kɛɛnɲɛ. ¹⁰ Yii li cè na Kafoonji cannuruge sí n-pâa sùpyire e, bà nàŋkaanji maha mpâa cyagefol'e mɛ. Kuru canɲke, niɲyiɲi sí n-tòro ná tũmbwɔh'e, u funɲɔ yaayi sí ɲa, diɲyɛni ná u funɲɔ yaayi puni sí n-kwò.

¹¹ Ná yire yaayi puni sí n-pa n-kwò lire kwòɲkanni na, lire e ke, yii a ɲaare ɲaaraɲkanna niɲcenne na, yii i yiye pwɔ Kile na, ¹² yii raa Kile canmbilini sigili, yii yiye waha bà lire canmbilini si mpyi si wyère nɔ mɛ. Kuru canɲke nage sí niɲyiɲi súgo, si u funɲɔ yaayi

* 2:15 Wyérenji kurugo, Balamu mpyi a Izirayeli shiinbii wurugo pi i yasunɲyi sunni (Nɔmburu 22.4-35).

puni na. ¹³ Nka wuu pi ke, bà Kile à li jwɔmɛɛni lwɔ́ wuu á mɛ, wuu sí nìjyɛ̀ni nivɔ̀nɛ̀ni ná jɛ̀nke nivɔ̀nɛ̀ke ta, katiigii kanni cyi sí raa n-pyi wani, lire wuu jye na sigili.

¹⁴ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, mà wuu yaha yire yaayi ziginɛ̀ na, yii yiye waha bà yii fyɛ̀nme wuubii ná yii tigire cyaga baa wuubii si mpyi si nta Kile yyahe taan yyeyɛ̀nke e kuru canɛ̀ke mɛ. ¹⁵ Yii li cè na wuu Kafoonɛ̀ à funɛ̀nke jɛ̀nɛ̀, bà sùpyire si mpyi si shwɔ́ mɛ. Wuu ntàannamacinmpworonɛ̀ Poli mú à yire séme mà tàanna ná Kile yákilifente ninkaanre u á. ¹⁶ Cyaga maha cyag'e u à jwo jcyii karigii kyaa na u lɛ̀teribil'e ke, mpe jwumpe ninumpe u à jwo. U lɛ̀teribil'e cyeyi yà na jye wani, yire yyahaceme jye a táan mɛ. Mpii pi jye pi jye a yaaga cè mɛ, mà bâra mpii pi jye pi jye a fànha ta Kile kuni i mɛ, pire maha yire cyeyi jwumpe jwɔ̀he labali na yu, bà pi maha lire pyi ná Kile Jwumpe Semɛ̀nɛ̀ni cyeyi sanɛ̀ni i mɛ. Lire e pi yabilimpɛ̀ni nùmpañke ntambaanɛ̀ni sí n-fworo pi e.

¹⁷ Nye mii ntàannamacinmpyiibii, yii pi ke, mii à yii yere mà kwò, yii a yiye kàanmucaa, tayyérege sèe woge ku jye yii á ke, bà li si mpyi shinpiibii kà jjà kuru shwɔ́ yii na ná pi kumpiini i mɛ. ¹⁸ Pyinɛ̀kanni na Kile maha jwɔ̀ge yii na ke, yii a sònɛ̀ni lire na, yii raa jwɔ̀ge yiye na. Wuu Kafoonɛ̀ni u jye wuu Shwofoonɛ̀ni Yesu Kirisita ke, yii raa si yyaha na uru jɛ̀cèni i. Uru u à yaa ná pènte e, numɛ̀ fo tèekwombaa. Amiina!

Yuhana letereŋi niŋcyiŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereŋi funŋo jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tũntunŋo. Uru u à nge letereŋi sé'm'a tũugo dánafeebil'á Azi kũluni i. U à li cyêe dánafeebii na na pi nyɛ a yaa pi a ŋko pire nyɛ na kapegigii pyi mɛ, pi à yaa pi a yyérelɛ pi kapegigii na, ŋaha kurugo yɛ Yesu à kwû, maa pi kapegigii jyè a láha pi na.

U à li cya dánafeebil'á na pi piye kyaa táan piy'á, ŋaha na yɛ Kile u à fyánha a wuu kyaa táan uy'á. Cyelentiibii kafinivinibii pii mú na mpyi wani, pir'à jwo na Yesu nyɛ a pa sùpya diŋyɛni i mɛ, na Kile Jyaŋi wi kannu. Yuhana à li cya dánafeebil'á na pi a piye kãanmucaa pire na.

Jwumpe pu nyɛ na shiŋi sèe wuŋi kaan ke

¹ Mà jwo diŋyɛni u dá ke, nge u mpyi wani ke, wuu à uru kyaa lógo, wuu nyiigil'à u ŋya, wuu à u wíi maa bwòn u na ná wuu cyeyi i. Jwumpe pu nyɛ na shiŋi sèe wuŋi kaan ke, puru kyaa li. ² Kile à uru shiŋi cyêe wuu na. Shiŋi niŋkwombaaŋi u mpyi Tufooni Kile taan ná u à u cyêe wuu na ke, wuu à u ŋya, wuu na u shɛnre yu, uru kyaa wuu nyɛ na yu yii á. ³ Ngemu wuu a ŋya maa u kyaa lógo ke, uru kyaa wuu nyɛ na yu yii á, bà yii si mpyi si jyè wuu ŋgwòŋi i mɛ. Wuu pi ke, wuu ná Tufooni ná u Jyaŋi Yesu Kirisita pi nyɛ wwoŋɛɛ. ⁴ Wuu na ŋcyii karigii sémeni si ntun yii á, bà wuu funntange si mpyi si fũnŋo mɛ.

Wuu à yaa wuu a ŋaare bɛɛnmpe e

⁵ Jwumpe wuu à lógo u á si ŋjwo yii á ke, puru pu nyɛ: Kile na nyɛ bɛɛnmɛ, numpire cyaga nyɛ a sɛi u e mɛ. ⁶ Wuu aha jwo na wuu ná uru na nyɛ wwoŋɛɛ, mà li ta wuu na ŋaare numpini i, wuu na fini, wuu nyɛ sɛɛni ŋuŋ'i mɛ. ⁷ Nka wuu aha a ŋaare bɛɛnmpe e, bà Kile yabilini nyɛ bɛɛnmpe e mɛ, wwoŋɛɛge sí n-pyi wuu ná wuye shwòhòl'e. U Jyaŋi Yesu sìshange sí wuu kapegigii puni jyè n-láha wuu na. ⁸ Wuu aha jwo na wuu nyɛ na kapegii pyi mɛ, wuu na wuye ŋwò fáanŋi, sɛɛni nyɛ wuu á mɛ. ⁹ Nka wuu aha ntɛɛn li taan, na wuu na nyɛ kapimpyimii, Kile sí cyi yàfa wuu na, si ntiimbaaŋi puni jyè n-láha wuu na, ŋaha na yɛ ŋwòmɛɛ niŋkinfoo u nyɛ u wi, u à tíi. ¹⁰ Wuu aha jwo na wuu nyɛ a kapii pyi mɛ, wuu maha Kile pyi kafiniviniwe, u jwumpe nyɛ wuu funŋi i mɛ.

2

¹ Mii pyiibii, mii à nge letereŋi séme si ntun yii á, bà yii si mpyi si láha kapegigii mpyiŋi na mɛ. Nka wà ha kapii pyi, tegefoo niŋcɛnŋe na nyɛ wuu á Tufooni taan, Yesu Kirisita kyaa li, u à tíi. ² U à uye pyi sáraga maa wuu kapegigii tugure lwó maa Kile lùuni tìŋɛ. Wuu kanni wogigii kurugo bà u à uye pyi sáraga mɛ, ŋka diŋyɛni sùpyire puni wogigii kurugo.

³ Wuu aha a u toni kurigii ŋaare, lire cyɛ kurugo wuu sí n-cè na wuu à u cè. ⁴ Wà ha jwo na ur'à u cè, mà li ta urufoo nyɛ na u toni kurigii ŋaare mɛ, urufoo na nyɛ kafiniviniwe, sɛɛni nyɛ urufol'á mɛ. ⁵ Nka ngemu u nyɛ na u jwumpe kurigii ŋaare ke, uru maha li cyêe na Kile kyal'à táan ur'á sɛɛni na. Lire cyɛ kurugo, wuu maha li cè na wuu ná Kile à wwò. ⁶ Wà ha jwo na ur'à wwò ná u e, urufol'à yaa u a u karigii pyi Yesu wogigii fiige.

⁷ Mii ntàannamacinmpyiibii, toni kyaa mii à jwo yii á nge letereŋi i ke, to nivɔnŋo bà mɛ. To niŋjye wi, canŋke na yii à jyè Kile kuni i ke, uru toni'a kan yii á kuru canŋke. Jwumpe p'à fyánha a jwo yii á ke, puru pu nyɛ uru toni niŋjyeni. ⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, to nivɔnŋo wi mú. Yesu Kirisita à uru toni kuni ŋaara, yii mú sí na u kuni ŋaare. Numpini na ntùuli, bɛɛnmpe sèe wumpe na ŋí mà kwò. ⁹ Shinŋi u à jwo na uru na ŋaare bɛɛnmpe e, mà li ta u à u cìmpworoni kyaa pɛn uy'á ke, urufoo saha na nyɛ numpini i. ¹⁰ Shinŋi u à u cìmpworoni kyaa táan uy'á ke, urufoo maha mpyi bɛɛnmpe e, yafyin nyɛ na jì'n'a urufoo pyi u à cwo mɛ. ¹¹ Nka shinŋi u à u cìmpworoni kyaa pɛn uy'á ke, urufoo na nyɛ

numpini i, u na jaare numpini i, u nye a tashaga cè uye na me, jaha na ye numpin'à u yyahe wwò u na.

¹² Mii pyìibii, mii na nje sémeni si ntun yii á, jaha na ye yii kapegigil'à yàfa yii na Yesu mege na.

¹³ Tiibii, mii na nje sémeni si ntun yii á, jaha na ye mà jwo dɔnyeɔni u dá ke, ngemu u nye ke, yii à uru cè.

Nànjiiibii, mii na nje sémeni si ntun yii á, jaha na ye yii à jà Sitaanniɔni na.

¹⁴ Mii nàɔkwobii, mii à nje séma tun yii á, jaha na ye yii à Tufooni cè.

Tiibii, mii à nje séma tun yii á, jaha na ye ngemu u nye mà jwo dɔnyeɔni u dá ke, yii à uru cè.

Nànjiiibii, mii à nje séma tun yii á, jaha na ye yii à pyi fànhanyahaga sùpyii. Kile jwump'à tateɔnge wwù yii zòmpil'e, ka yii i jà Sitaanniɔni na.

¹⁵ Yii àha dɔnyeɔni ná u funɔ karigii kyaa táan yiy'á me. Shinɔni u à dɔnyeɔni kyaa táan uy'á ke, Tufooni kyaa maha ntáan urufol'á me. ¹⁶ Naha kurugo ye yaaga maha yaaga ku nye dɔnyeɔni i mu à jwo sùpyaɔni nyii karigii ná yaayi u maha jaa maa nyii yige yi kurugo ke, ná dɔnyeɔni karigii cyi maha ma ná yàmpeente e ke, lire là nye a fworu Tufooni i me, nka dɔnyeɔni i cyi à fworu. ¹⁷ Dɔnyeɔni ná u nyii karigii na ntùuli. Nka shinɔni u nye na Kile nyii wuuni pyi ke, urufoo sí n-kwôro tèekwombaa.

Kirisita zàmpenni kani

¹⁸ Mii nàɔkwobii, dɔnyeɔni tèekwooni laaga saha nye a tɔn me. Y'à jwo yii á na Kirisita zàmpenni sí n-pa. Nye tɔni i wuu nye nume ke, Kirisita zàmpennii niɔyahamil'à pa a kwò. Lire cye kurugo wuu à li cè na dɔnyeɔni tèekwoon'à byanhara. ¹⁹ Pi à fworu wuu shwòhòl'e, nka pi mpyi ná wuu e me, jaha na ye kàmpyi pi mpyi ná wuu e, pi mpyi na sí n-kwôro ná wuu e. Nka pi à fworu wuu shwòhòl'e ke, lir'à li cyèe na pi wà tufiige mpyi ná wuu e me.

²⁰ Nka yii pi ke, Yesu Kirisita u à fworu Kile e ke, ur'à Kile Munaani le yii e, ka yii puni si sèɔni cè. ²¹ Mii à nge lɛtɛɔni séma tun yii á, nka lire nye a li cyèe na yii nye a sèɔni cè mà de! Yii à u cè ke, lire kurugo u à tun yii á. Yii à li cè mú na kafinara si n-jà n-fworu sèɔni i me.

²² Jofoo sí u nye kafiniviniɔni ye? Shinɔni u à Yesu cyé na Kile Niɔcwɔnrɔni bà u nye u wi me, uru u nye kafiniviniɔni, maa mpyi Kirisita zàmpenni. Urufol'à cyé Tufooni ná Jyafooni na. ²³ Shin maha shin u à Jyafooni cyé ke, urufoo nye ná Tufooni i me. Nka ngemu ká nye Jyafooni na ke, urufoo mú na nye ná Tufooni i.

²⁴ Yii pi ke, jwumpe pu nye na yu yii á mà lwó fo yii tèjyiini i Kile kuni i ke, pur'à yaa pu kwôro yii funɔ'i. Puru ká nkwôro yii funɔ'i, yii sí n-pyi Jyafooni wwoɔne, sí n-pyi Tufooni wwoɔne mú. ²⁵ Nwɔmeɔni Jyafooni s'à lwó wuu á ke, lire li nye: shiɔni niɔkwombaaɔni.

²⁶ Sùpyire ti nye na yii leni kumpiini i ke, mii à nyii karigii séma tun yii á pire kyaa na. ²⁷ Yii pi ke, Kile Munaani Jyafooni à le yii e ke, lir'à tɛɛn yii e. Lire e ke nùɔ saha nye mà yaaga jwo yii á me, jaha na ye lire Munaani na karigii puni yyaha yu yii á. Yaaga maha yaaga li nye na yu ke, yire puni nye sèe, li nye na fini me. Nye lire e ke, l'aha ndemu jwo yii á ke, yii a lire pyi. Yii kwôro Kirisita wwoɔne e.

Kile pyìibii pyiɔkanni

²⁸ Nye mii pyìibii, yii kwôro Kirisita wwoɔne e, bà li si mpyi, canɔke u sí núru n-pa ke, u u mpa wuu yákilibii ta pi à tɛɛn, k'àha nkwò mpyi wuu á silege kuru canɔke me. ²⁹ Bà yii à li cè na Kirisita à tí me, yii li cè mú na shin maha shin u maha katiigii pyi ke, urufoo maha li cyèe lire cye kurugo na uru nye Kile pyà.

3

¹ Táanɔkanni na wuu kyal'à táan Tufooni á ke, yii lire kàanmucya ke! U à wuu kyaa táan uy'á fo wuu na yire Kile pyii. Kile pyii pi à sii wuu. Nde l'à dɔnyeɔni sùpyire pyi ti nye a wuu cè me, lire li nye: pi nye a Kile cè me. ² Mii ntàannamacinmpyibii, nume kɔni, wuu à pyi Kile

pyii. Wuu sí n-pa n-pyi yaage nkemu ke, kuru sàha nkwō a cyêe wuu na me. Nka wuu kən'à cè, canŋke Yesu Kirisita sí n-cyêe ke, pyiŋkanni na u nyε ke, wuu sí n-pyi amuni. Lire e*, pyiŋkanni na u nyε ke, wuu sí u nya amuni. ³ Shin maha shin u à u sònŋore taha li na na uru sí n-pyi Yesu fiige ke, urufoo maha uye fíniŋe bà u à fíniŋe me.

⁴ Shin maha shin u nyε na kapegigii pyi ke, urufoo maha Kile Saliyaŋi tūnni, ŋaha na ye kapegigii cyi nyε Kile Saliyaŋi kafuunnŋkii. ⁵ Yii s'a li cè na Yesu Kirisita à pa si kapegigii shi kwò. Uru yabiliŋi nyε a kapii pyi mà nya me. ⁶ Lire e ke shin maha shin u nyε Yesu Kirisita wwoŋe e ke, urufoo si ŋεε n-kwôro kapegigii mpyiŋi na me. Shin maha shin u à kwôro kapegigii mpyiŋi na ke, urufoo nyε a Yesu Kirisita nya me, u mú nyε a u cè me.

⁷ Mii pyiibii, yii àha nkwō wà yaha u yii le kumpiini i me. Shin maha shin u nyε na katiigii pyi ke, urufol'à tí bà Yesu Kirisita à tí me. ⁸ Shin maha shin u nyε na kapegigii pyi ke, urufoo na nyε Sitaanniŋi wu, ŋaha na ye mà lwó fo tasiige e, Sitaanniŋi na kapegigii pyi. Kile Jyaŋi kapani sí li nyε si Sitaanniŋi kapyiŋkii shi bò.

⁹ Shin maha shin u nyε Kile pyà ke, urufoo nyε na nkwōroli kapegigii mpyiŋi na me, ŋaha na ye Kile fànhe maha mpyi urufol'e. Ná urufoo sí nyε Kile pyà, lire kurugo u si n-jà n-kwôro kapegigii mpyiŋi na me. ¹⁰ Nde l'à Kile pyiibii ná Sitaanniŋi pyiibii wwú piye e ke, lire li nyε: shin maha shin u nyε u nyε na katiigii pyi, maa u cìmpworonŋi kyaa táan uy'á me, urufoo nyε Kile pyà me.

Pyiŋkanni na wuu à yaa wuu wuu cìmpyiibii kyaa táan wuy'á ke

¹¹ Yii li cè na jwumpe p'à jwo yii á mà lwó fo yii téejyiini i Kile kuni i ke, puru pu nyε: wuu wuye kyaa táan wuy'á. ¹² Wuu àha mpyi Kanŋi fiige me, uru na mpyi Sitaanniŋi wu, u à u siŋeŋi bò. Kanŋi kapyiŋkii mpyi a pi, lire kurugo u à u siŋeŋi bò, mà li ta u siŋeŋi wogigii mpyi a tí.

¹³ Cìmpyiibii, yii kyaa ká mpen diŋyeni sùpyir'á, lire kà mpâa yii e me. ¹⁴ Wuu à li cè na tēni l'e shiŋi sèe wuŋi mpyi wuu á me. Nka numε u nyε wuu á, ŋaha na ye wuu à wuu cìmpyiibii kyaa táan wuy'á. Shinŋi u à u cìmpyiibii kyaa pen uy'á ke, urufoo na nyε kwùŋi i. ¹⁵ Shin maha shin u à u cìmpworonŋi kyaa pen uy'á ke, urufoo ná supyibonŋ'à tàanna. Yii s'à li cè na supyibonŋò si n-jà n-kwôro supyibuuni na, si shiŋi niŋkwombaani ta me. ¹⁶ Ndemu cye kurugo wuu à tàange shi cè ke, lire li nyε: Yesu Kirisita à u múnaani kan wuu kurugo. Lire e wuu mú à yaa wuu wuu múnahigii kan wuu cìmpyiibii kurugo. ¹⁷ Nàfuufu ká u cìmpworonŋi wà nya kanhare e, maa mpyi u nyε a ŋen'a u tège me, tá Kile tàange nyε urufol'e? ¹⁸ Mii pyiibii, wuu tàange nyε a sàa yaa ku pyi ŋwójwumò kanna me. K'à yaa ku pyi tàange yabiliŋi, nkemu ku sí raa ŋaa wuu kapyiŋkil'e ke.

¹⁹ Lire cye kurugo, wuu sí li cè na wuu na ŋaare sēŋi ŋuŋ'i, wuu yákilibii mú sí n-tēn Kile yyahe taan. ²⁰ Ali wuu zòmpyaagii mée ká si na wuu cēge karigii cyil'e, wuu li cè na Kile à fànha tò wuu zòmpyaagii na, u à karigii puni cè. ²¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, wuu zòmpyaagii ká mpyi cyi nyε na wuu cēge me, wuu yákilibii sí n-tēn Kile yyahe taan. ²² Lire ká mpyi, wuu aha yaaga maha yaaga ŋáare u á ke, u sí kuru kan wuu á, ŋaha na ye wuu na u tonŋi kurigii ŋaare, maa u ŋyii karigii pyi. ²³ Nde u à cya wuu á uru tonŋi funŋke e ke, lire li nyε: wuu dá u Jyaŋi Yesu Kirisita na, wuu u wuye kyaa táan wuy'á bà u à lí cya wuu á me. ²⁴ Shinŋi u nyε na Kile tonŋi kurigii ŋaare ke, urufoo ná Kile maha mpyi wwoŋe, Kile ná urufoo mú maha mpyi wwoŋe. Ndemu cye kurugo wuu maha li cè na wuu ná Kile nyε wwoŋe ke, lire li nyε: u à u Munaani le wuu e.

4

Ndemu cye kurugo Kile tūntunŋi maha ŋcè ke

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, mpii puni pi nyε na ma yii á, na pire na nyε Kile tūntunmii ke, yii àha ndá pi puni na me, yii a pi zòmpii shuu yii a wí, yii i ŋcè kampyi Kile u à pi

* 3:2 Pii maha jwo: «ŋaha kurugo ye».

tun, naha na ye shinnyahara na fini diɲyɛɲi yyaha kurugo na pire na ɲye Kile tũntunmii. ² Ndemu cye kurugo Kile tũntunɲi maha ɲcè ke, lire li ɲye: shin maha shin u à tèn li taan na Yesu Kirisita à pa mpyi sùpya ke, urufoo na ɲye Kile tũntunɲo. ³ Nka shin maha shin u à jwo na uru na ɲye Kile tũntunɲo, maa Yesu cyé ke, urufoo ɲye Kile tũntunɲo mɛ. Kirisita zàmpɛɲɲi tũntunɲo u ɲye urufoo, u kyaa s'à jwo yii á na u sí n-pa, u s'à pa a kwò diɲyɛɲi i.

⁴ Yii pi ke, mii pylibii, yii na ɲye Kile wuu. Yii à fànha ta pire kafinivinibii na, naha na ye Munaani l'à tèn yii e ke, lir'à fànha tò diɲyɛɲi sùpyire wuuni na. ⁵ Pire kafinivinibii pi ke, pire na ɲye diɲyɛɲi wuu, lire kurugo pi maha yu mà tàanna ná diɲyɛɲi jwuɲkanni i, diɲyɛɲi'a sì wá na núru pi ɲwò na. ⁶ Wuu pi ke, wuu na ɲye Kile wuu. Shinɲi u à Kile cè ke, urufoo maha núru wuu ɲwò na. Ngemu u ɲye u ɲye Kile pyà mɛ, urufoo ɲye na núru wuu ɲwò na mɛ. Lire cye kurugo, wuu maha tũntunmpii sèe wuubii cè a wwû kafinivinibil'e.

Kile à wuu kyaa táan uy'á, wuu wuu shinɲeɛbii kyaa táan wuy'á mú

⁷ Mii ntàannamacinmpyiibii, wuu wuye kyaa táan wuy'á, naha na ye tàang'à fworro Kile e. Shin maha shiin u à u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á ke, urufoo na ɲye Kile pyà, maa u cè. ⁸ Shinɲi u ɲye u ɲye a u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á mɛ, urufoo ɲye a Kile cè mɛ, naha na ye Kile na ɲye tàanga. ⁹ Pyiɲkanni na Kile à li cyèe wuu na na wuu kyal'à táan ur'á ke, lire li ɲye: u à u Jyanɲi niɲkinɲi tun u à pa diɲyɛɲi i, bà wuu si mpyi si shìɲi sèe wuɲi ta u cye kurugo mɛ. ¹⁰ Kuru tàange ku ɲye: wuu bà pi à Kile kyaa táan wuy'á mà dɛ! Nka Kile u à wuu kyaa táan uy'á, maa u Jyanɲi tun u à pa mpyi sárage maa wuu kapegigii tugure lwó maa Kile lùuni tìɲe.

¹¹ ɲye mii ntàannamacinmpyiibii, ná Kile à wuu kyaa táan uy'á lire pyiɲkanni na, lire e wuu mú à yaa wuu wuye kyaa táan wuy'á. ¹² Sùpya ɲyii ɲye a tég'a ɲya Kile na mɛ, nka wuu aha wuye kyaa táan wuy'á, wuu sí n-kwôro Kile wwoɲɛge e, u tàange mú sí raa ɲaa wuu shwòhòl'e sèɲi na.

¹³ Ndemu cye kurugo wuu à li cè na wuu à wwò ná Kile e, Kile mú s'à wwò ná wuu e ke, lire li ɲye: u à u Munaani le wuu e. ¹⁴ Tufooni à Jyafooni tun u à pa mpyi diɲyɛɲi Shwofooni, wuu à lire ɲya wuu nyiigii na, maa mpyi lire kani shɛɛnre jwufee. ¹⁵ Shinɲi u à tèn li taan na Yesu u ɲye Kile Jyanɲi ke, Kile à wwò ná urufol'e, urufoo mú à wwò ná Kile e. ¹⁶ Táanɲkanni na Kile à wuu kyaa táan uy'á ke, wuu à lire cè, maa dá li na. Kile na ɲye tàanga, shinɲi u à kwôro tàange e ke, urufol'à wwò ná Kile e, ka Kile sí wwò ná urufol'e.

¹⁷ Wuu kyal'à táan Kile á sèɲi na, lire kurugo canɲke u sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiɲkil'e ke, wuu yákilitɛɛnre wuu pi sí n-pyi kuru canɲke. Naha kurugo ye bà Yesu Kirisita mpyi nge diɲyɛɲi i mɛ, amuni wuu mú ɲye. ¹⁸ Shinɲi u à Kile ná u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á ke, urufoo yákiliɲi maha ntèn, naha na ye tàange sèe woge maha fyagare kwò. Yii li cè na mu aha sùpyaɲi ɲya u u fyáge, u kapegigii sí ndemu nò u na ke, lire yyaha na u maha fyáge. Lir'à li cyèe shinɲi u ɲye na fyáge ke, tàange ɲye a ndìre wà urufol'e mɛ. ¹⁹ Wuu pi ke, Kile u à fyànha a wuu kyaa táan uy'á, lire kurugo wuu à Kile ná wuu cìnmpyiibii kyaa táan wuy'á. ²⁰ Wà ha jwo na Kile kyal'à táan ur'á, mà li ta urufol'à u cìmpworonɲi kyaa pɛn uy'á, urufoo na ɲye kafiniviniwe, naha na ye mu ɲyii ɲye ma cìmpworonɲi ngemu na ke, mu aha uru kyaa pɛn may'á, Kile u ɲye mu ɲyii ɲye uru na mɛ, di uru kyaa sí n-jà n-táan mu á n-jwo ye? ²¹ Nde Kile ɲye na ɲcaa wuu á ke, lire li ɲye: uru kyal'à táan ngemu á ke, urufoo u u cìmpworonɲi kyaa táan uy'á mú.

5

Kile à ɲjemu jwo Yesu kyaa na ke, wuu dá yire na

¹ Shin maha shin u à dá li na na Yesu u ɲye Kile Niɲcwɔnɲonɲi ke, urufoo na ɲye Kile pyà. Tufooni Kile kyal'à táan shin maha shin á ke, u pyiibii kyaa maha ntáan urufol'á mú. ² Wuu aha Kile kyaa táan wuy'á, maa u tonɲi kurigii ɲaare, lire cye kurugo wuu sí li cè

na u pyìibii kyal'à táan wuu á. ³ Yii li cè, mà Kile kyaa táan may'á, lire li nyε: na u tonji kurigii jaare. Cyire sí nyε kapyimpengii mε, ⁴ jaaha na ye shin maha shin u nyε Kile pyà ke, urufoo maha fànha ta diɲyɛɲi na. Yaage urufoo maha ntèg'a fànha ta diɲyɛɲi na ke, kuru ku nyε wuu dániyaɲi Yesu Kirisita na. ⁵ Jo u sí n-jà fànha ta diɲyɛɲi na ye? Shinɲi u à dá li na na Kile Jyaɲi u nyε Yesu ke, urufoo wi.

⁶ Yesu Kirisita à pa diɲyɛɲi i, maa batize lwøhe e, maa uye pyi sáraga, u sìshang'à wu. U nyε a batize kanna mε, u à batize, lire kàntugo maa uye pyi sáraga, u sìshang'à wu. Kile Munaani na yire yu wuu á, lire li nyε sèɲi. ⁷ Nyε yii li cè na yaayi taanre yi nyε na Yesu Kirisita kyaa yu wuu á, yire yi nyε: ⁸ Kile Munaani ná lwøhe ná sìshange. Yire taanreni mú s'à bê niɲkin na u kyaa na. ⁹ Nde sùpyir'à nya maa li yu ke, wuu maha jεεge lire na, mà li ta nde Kile nyε na yu ke, lir'à fànha tò sùpyire wuuni na, jaaha na ye Kile yabilij'à jwo u Jyaɲi kyaa na. ¹⁰ Shin maha shin u à dá Kile Jyaɲi na ke, urufol'à jεε Kile niɲjwuyi na, maa yi yaha uye funɲ'i. Ngemu sí u nyε u nyε a dá Kile niɲjwuyi na mε, urufol'à Kile pyi kafiniviniwe, jaaha na ye nde Kile à jwo u Jyaɲi kyaa na ke, urufoo nyε a dá lire na mε. ¹¹ Lire sí li nyε: Kile à shìɲi niɲkwombaani kan wuu á, uru shìɲi na ntaa u Jyaɲi cye kurugo. ¹² Shin maha shin u nyε ná Jyafoonji i ke, shìɲi sèe wuɲi na nyε urufol'á. Shinɲi u nyε u nyε ná u e mε, shìɲi sèe wuɲi nyε urufol'á mε.

Jwumpe nizanmpe

¹³ Yii pi à dá Kile Jyaɲi na ke, mii à nge letɛɛɲi séme si ntun yii á, bà yii si mpyi si li cè na yii à shìɲi niɲkwombaani ta mε. ¹⁴ Wuu aha yaaga maha yaaga jaare Kile á mà tàanna ná u nyii wuuni i ke, wuu à tèɛn ná l'e na u sí wuu jarege lógo. ¹⁵ Ná wuu s'à li cè na u maha wuu jareyi núru, lire e, wuu aha yaaga maha yaaga jaare u á ke, wuu maha li cè na wuu à kuru ta a kwò.

¹⁶ Wà ha cìmpworonji wà nya u u kapii pyi, ndemu li nyε li sì kwùɲi nɔ u na mε, urufoo u Kile jaare u á. Kile sí shìɲi sèe wuɲi kan u á, kapegigii cyi nyε cyi nyε na kwùɲi nɔni sùpyaɲi na mε, cyire pyifeebii kyaa li. Nka kapiini là na nyε wani, lire maha sàa kwùɲi nɔ sùpyaɲi na. Lire kapiini shiɲi pyifoonji kyaa na bà mii à jwo yii Kile jaare mε. ¹⁷ Kyaa maha kyaa l'à para tapyige e ke, lire na nyε kapii. Nka kapegigii puni nyε na kwùɲi nɔni sùpyaɲi na mε*.

¹⁸ Wuu à li cè na shin maha shin u nyε Kile pyà ke, urufoo nyε na uye yare kapegigii mpyiɲi yahare e mε, jaaha na ye Kile Jyaɲi maha urufoo saɲcwɔɲɲi sigili, lire kurugo Sitaanniɲi sì n-jà yafyin pyi urufoo na mε.

¹⁹ Wuu à li cè na wuu na nyε Kile wuu, diɲyɛɲi sùpyire sannte sí nyε Sitaanniɲi fànhe jwɔh'i.

²⁰ Wuu à li cè mú na Kile Jyaɲi à pa, maa wuu yákilibii múgo, ka wuu u Kileni sèe wuɲi cè. Wuu nyε Kileni sèe wuɲi wwojεε, wuu ná u Jyaɲi Yesu Kirisita wwojεεge cye kurugo. Uru u nyε Kileni sèe wuɲi, ngemu u maha shìɲi niɲkwombaani kaan ke.

²¹ Mii pyìibii, yii a yiye kàanmucaa yasunɲyi na.

* 5:17 Yii Marika 3.28-29 wí.

Yuhana lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tũntunŋɔ. Uru u à nge lɛtɛɛŋi sém'a tũugo dánafeebii kurunke kà á. Ku mpyi a sàa táan u á. Lire e u à ku yyere: «cìmpworocwoŋi». U à ku dánafeebii yyere: «cìmpworocwoŋi pyìibii».

Yuhana à li cya pi á, pi piye kyaa táan piy'á. U à li cya mú na wà ha mpa pi á ná kàlanj waber'e, ngemu u à li cyêe na Yesu nyɛ a pa mpyi sùpya dɪnyɛŋi i mɛ, pi àha nyɛ urufoo na mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii u nyɛ dánafeebii kacwɔnrɔŋi ke, mii u nyɛ na nge lɛtɛɛŋi sémɛni si ntun cìmpworocwoŋi* ná u pyìibil'á, Kile à uru ngemu cwɔnrɔ ke. Yii kyal'à táan mii á sèŋi na. Mii kann'a bà yii kyal'à táan mɛ, nka mpìi puni pi à sèŋi cè ke, yii kyal'à táan pire pun'á. ² Yii kyal'à táan wuu á, naha na yɛ wuu à sèŋi cè, u mú sí n-kwôro ná wuu e, fo tèekwombaa. ³ Tufoonj Kile ná u Jyanj Yesu Kirisita sí nwɔ wuu na, si nùjaara ta wuu na, si yyɛŋjke kan wuu á, bà wuu si mpyi s'a jaare sèŋi juŋ'i, si wuye kyaa táan wuy'á mɛ.

Wuu à yaa wuu a jaare sèŋi juŋ'i, wuu u wuye kyaa táan wuy'á

⁴ L'à pyi mii á funntanga nimbwɔhɔ, mà li nya na mu pyìibii pìi na jaare sèŋi juŋ'i, bà Tufoonj à li cya wuu á mɛ. ⁵ Nyɛ mii cìmpworocwoŋi, nje mii nyɛ na sémɛni si ntun mu á numɛ ke, to nivɔnhɔ bà mɛ. Uru ton'à le wuu á, canjke wuu à jyè Kile kuni i ke, uru u nyɛ: wuu wuye kyaa táan wuy'á. ⁶ Wuu aha a Kile tonj kurigii jaare, lire li nyɛ tàange. Yire yi nyɛ na yu yii á, mà lwó fo yii canjyige Kile kuni i, yii a lire pyi.

⁷ Mpìi pi nyɛ na sùpyire nwɔ fáanji na leni kumpiini i ke, pir'à nyaha dɪnyɛŋi yyaha kurugo numɛ. Pi nyɛ na nyɛg'a tɛɛn li taan na Yesu Kirisita à pa dɪnyɛŋi i ná supyicyeere e mɛ. Shin maha shin u nyɛ amuni ke, urufoo na nyɛ kafiniviniwe, maa mpyi Kirisita zàmpɛn. ⁸ Yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi yii àha njkwò wuu báaraŋi kapyiini yaha li pyi laaga baa mɛ, yii yiye waha bà yii si mpyi si u tɔnhj puni ta mɛ. ⁹ Kàlanj u à yyaha tíi ná Kirisita kani i ke, shin maha shin u nyɛ u nyɛ a uye pwɔ uru na mɛ, maa laaga tɔn uru na ke, urufoo nyɛ ná Kile e mɛ. Nka shinj u à uye pwɔ uru na ke, urufoo nyɛ ná Tufoonj ná Jyafoonj i. ¹⁰ Wà ha mpa yii á ná kàlanj waber'e, ngemu u nyɛ u nyɛ a yyaha tíi ná Kirisita kani i mɛ, yii àha nyɛ urufoo yaha u sunmbage lènyɛ yii pyɛnge e† mɛ. Yii àha urufoo shéere bá mɛ, ¹¹ naha na yɛ ngemu ká urufoo shéere ke, u à wwò ná urufol'e kuru báaraɓe na.

Jwumpe nizanmpe

¹² Karii niyahagii saha na nyɛ mii á mà jwo yii á, mii la nàha si cyi séme mɛ, naha na yɛ mii la nyɛ si njkàre wani yii yyéere si sà cyi jwo yii á, bà wuu funntange si mpyi si fũnhɔ mɛ. ¹³ Mu cìmpworocwoŋi Kile à cwɔnrɔ ke, uru pyìibil'á mu shéere.

* **1:1** Naha nke cyage e, dánafeebii kurunke kà mɛge ki. Dánafeebii kurunke shiinbii pi nyɛ u pyìibii. † **1:10** Pyenge kyaa l'à jwo naha nke cyage e ke, dánafeebii tabinnige kyaa li. Lire tɛni i cyeye mpyi sàha njkwò a faanra Kile pèente mɛɛ na mɛ, dánafeebii mpyi maha piye bínni pyɛnyi i.

Yuhana letereŋi tanrewuŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereŋi funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tūntunŋɔ. Uru u à nge letereŋi sém'a tun Gayusi á. Tūntunmpii Yuhana mpyi a tun pi sà Jwumpe Nintanmpe jwo Gayusi kàñhe e ke, Gayusi mpyi a pire sunmbage lèŋe. Nka nàŋi wà na mpyi dánafeebii shwàhàl'e, na Jwoterefu. Uru mpyi a jee Yuhana tūntunmpii sunmbage na me. U mpyi maha Yuhana jùŋke tare. Yuhana à Gayusi kèe maa li cya u á na u àha mpyi Jwoterefu fiige me.

Nge letereŋi'à li cyèe na shin maha shin u jye na báare Kafoonji á ke, wuu à yaa wuu pire cümü leme jwɔ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii u jye dánafeebii kacwànrəŋi ke, mii u jye na nge letereŋi sémeni si ntun mii ntàannamacinmpworəŋi Gayusi á. Sèeŋi na, mu kyal'à táan mii á. ² Mii ntàannamacinmpworəŋi, mii na li jáare Kile á, u u ma wuuni jwɔ, u u ma yaha ticuumpe e, bà mu jye na si yyaha na Kile kuni i me. ³ Mii funŋk'à táan sèl'e, naha na ye pyiŋkanni na mu à maye pwɔ sèeŋi na, ná pyiŋkanni na mu jye na jaare u jwɔ'i ke, cìmpyiibii pìl'à pa yire jwo mii á. ⁴ Mà lógo na mii pyiibii wá na jaare sèeŋi jwɔ'i, funntanga nimbwàhɔ jye a tòro kuru na mii á me.

Gayusi kani

⁵ Mii ntàannamacinmpworəŋi, kyaa maha kyaa mu jye na mpyi cìmpyiibil'á fo mà sà nɔ nàmpwuunbii na ke, mu à li cyèe na mu na jye jwɔmɛɛ niŋkinfoo cyire karigii cye kurugo. ⁶ Pyiŋkanni na mu à li cyèe pi na na pi kyal'à táan mu á ke, pi à pa lire jwo naha dánafeebii kurunŋk'á. Mu aha yákili yaha pi na, maa pi tège pi kùsheeni i mà tàanna ná Kile jyii wuuni i, lire sí n-yaa. ⁷ Li cè na Kirisita mege kurugo pi à nde kùluni tɔge lwɔ, mpii pi jye pi jye Kile kuni i ná wuu e me, pi jye a pire cyeyaage kà tufiige jáare me. ⁸ Nye wuu à yaa wuu a tire sùpyire shiŋi tère. Wuu aha a lire pyi, lire li sí li cyèe na wuu à cyeyi kan wuy'á maa báare, bà sèeŋi jwumpe si mpyi si nɔ taŋyahay'e me.

Jwoterefu ná Demetirusi kani

⁹ Mii à jwɔjyeya sém'a tùugo dánafeebii kurunŋk'á wani, nka Jwoterefu à wuu jwumpe cyé, u la jye si uye pyi dánafeebii puni jùŋufoonji. ¹⁰ Lire e mii aha nɔ wani, kapyimbaagil'e u à cye le, maa wuu jùnyi tare ke, mii sí cyire puni tège yii niŋgyigigii na. Lire kanni bà me, u jye na jeege cìmpyiibii sunmbage na me, mpiimu la si ku jye s'a pi sunmbage lèŋi ke, u maha núru na pire sigili lire na, maa pi kòre na yige dánafeebii kurunŋke e.

¹¹ Mii ntàannamacinmpworəŋi, ma hà raa dirili kapiini kurugo me, ta dirili kacenni kurugo. Shinŋi u jye na kacenni pyi ke, urufoo na jye Kile wu. Nka shinŋi u jye na kapiini pyi ke, urufoo jye a yafyin cè Kile e me.

¹² Demetirusi wi ke, dánafeebii puni na uru metanga yu, sèeŋi jwɔ'i u jye na jaare ke, uru mú à li cyèe na u meg'à táan. Wuu na u metanga yu mú, mu s'à li cè na jje wuu à jwo u kyaa na ke, yire na jye sèe.

Jwumpe nizanmpe

¹³ Karii niŋyahagii saha na naha mii á si njwo mu á, nka mii la nàha si cyi séme me.

¹⁴ Mii na sòŋŋi li saha si mɔ me, wuu sí wuye nya, si jwo ná wuye e.

¹⁵ Kile u yyeŋiŋke kan ma á.

Mu ceveebil'à mu shéere. Wuu ceveebii puni niŋkin niŋkinŋi shéere wani.

Zhude lɛtɛɛŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Zhude na mpyi wuu Kafoonji Yesu Kirisita cɛnmpworo. Cyelentiibii kafinivinibii pi mpyi na kàlanji wà kaan dánafeebil'á na Kile maha sùpyire kapegigii yàfani pi na, ná lire e dánafeebii sí n-jà raa pi nyii karigii puni pyi. Lire e Zhude à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun dánafeebil'á, maa li cyêe pi na na pi àha raa pi jwumpe núru mɛ, ɲaha kurugo ye pi nyɛ na fyáge Kile na mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Zhude u nyɛ Yesu Kirisita báarapyi, maa mpyi Yakuba sɛɲɛ ke, Tufoonji Kile à yii mpiimu yyere mà pyi u wuu, maa yii kyaa táan uy'á, maa yii saɲcwɔnnji sigili na Yesu Kirisita cannuruge sigili ke, yii á mii à nge lɛtɛɛŋi tun. ² Kile u ɲɲaara ta yii na, u u yyɛɲɲke ná tàange kan yii á sèe sèl'e.

Cyelentiibii kafinivinibii kani

³ Mii ntàannamacinmpyibii, mii la mpyi a sɛi si lɛtɛɛ sémɛ si ntun yii á wuu mú puni zhwoŋi kyaa na. ɲka mii à li ta kacɛnnɛ li nyɛ li li mii u nge lɛtɛɛŋi tun yii á si màban le yii e, bà yii si mpyi si yiye waha Kile kuni zhì leni na, lire ndemu l'á le Kile wuubii taan tɔɔgɔ ɲɲkin fo tèekwombaa ke. ⁴ Mii à u tun yii á, ɲaha na ye mpɛi pi nyɛ pi nyɛ na fyáge Kile na mɛ, pire pìl'á ɲwɔh'a jyè yii shwɔhɔl'e, maa wuu Kile kacɛnni kani labali na yu, si nta raa silege baa karigii pyi. Wuu ɲɲufoonji ná wuu Kafoonji ɲɲkinji u nyɛ Yesu Kirisita ke, pi maha uru cyíge. Mà lwó fo tèemɔni i y'á sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na Kile sí pire sâra si ntàanna ná pi kapyɲkil'e.

⁵ Kyaa maha kyaa mii sí n-jwo yii á ke, yii à cyire puni cè mà kwɔ, ɲka mii sí yii funŋɔ cwo cyi na na Kafoonji à u shiinbii yige Misira kɛni i ke, mpɛi pi mpyi pi e pi nyɛ a dá u na mɛ, u à pire bò. ⁶ Yii funŋɔ cwo li na mú, mèlɛkɛɛbii pi mpyi ná pi tayyérege mpyi a pi yyaha ɲí mɛ, ka pi i yîri pi tatɛɛnge e ke, pire ɲɲmpwɔɲjahabii pi nyɛ tèrigii puni i yɔɔyi na numpini cyage e, na canmbwɔhe sigili, kuru canɲke Kile sí pi sâra si ntàanna ná pi kapyɲkil'e. ⁷ Yii funŋɔ cwo Sɔdɔmu ná Gɔmɔri kanyi shiinbii ná pi kwúumpe kanyi shiinbii na mú. Pire mpyi a piye yaha jacwɔɔre ná silege baa karigii mpyiɲi na pire mèlɛkɛɛbii fiige. Lire e Kile à nafugombaage tɛg'a pire súgo si mpyi yyecyeenɛ.

⁸ Nyɛ pire cyelentiibii kafinivinibii kyaa mii à jwo ke, cyire karigii shɲi pire nyɛ na mpyi mú: pi maha piye ɲwóre ná jacwɔɔre e, maa ɲko na cyire karigii kun'à kan pir'á ɲɔyi i, pi maha Kafoonji kafente cyíge, pèent'à yaa ti taha yaaga maha yaaga na ɲɲnyɲi na ke, pi maha yire cyere. ⁹ Mà li ta Mishɛli u nyɛ mèlɛkɛɛbii ɲɲufembwɔhɔ ke, mà u ná Sitaanniɲi yaha piye na Musa buwuɲi kyaa na, u nyɛ a Sitaanniɲi ɲwɔ shwɔ ná cyàhigil'e mɛ, ɲka u à jwo kannu: «Kafoonji Kile u ma sâra.» ¹⁰ ɲka pire kafinivinibii nyɛ a yaage ɲkemu cè mɛ, pi maha kuru ɲjini fare, pi na nyɛ mu à jwo sige yaaya. Pi maha karigii pyi piye ɲɲɔ kurugo, pi yabilimpɛi kapyiini li sí pi shi tò. ¹¹ Pi wuun'à kèɛge, ɲaha kurugo ye pi à kumpiini lwó Kanji* fiige. Wyéɛɲi kurugo pi à sùpyire wurugo Balamu† fiige. Pi à ɲɲɔ kyán Kile na, bà Kore‡ mpyi a ɲɲɔ kyán mɛ, lire kurugo Kile sí pi shi bò.

¹² Pire pi maha karigii nyaha na wùruge yii kangwɔɔ ɲjyɲi cyeyi i, silege nyɛ pi na mɛ. Piye kanni pi maha wíi. Pi na nyɛ mu à jwo kilewwoo kafɛɛg'á ndemu fwɔ a tɔro ke, pi na nyɛ mu à jwo cire ntemu ti nyɛ ti nyɛ a sɛi na yasɛɛ pyi tɛni là tufiige e mɛ, pi na nyɛ mu à jwo cige k'à ðir'a kò ná ku ndire e ke, lire kurugo k'à waha. ¹³ Pi maha pi silege baa

* **1:11** Adama jyanji ɲɲcyiɲi u mpyi Kanji. Ur'à u cɔɔnɲi bò (Zhenɛzi 4.1-8). † **1:11** Wyéɛɲi kurugo, Balamu mpyi a Izirayɛli shiinbii wurugo pi i kacyanhigii sunni (Nɔmburu 22.4-35). ‡ **1:11** Kore mpyi a ɲɲɔ kyán Kile tɛnntunji Musa na (Nɔmburu 16.1-35).

karigii pyi sùpyire nyii na, bà suumpe lwøhe maha ñkânñi na yîri maa kakyayi yige na wàa cyínni na mε. Pi na nyε mu à jwo wørii ñcyiimu cyi nyε na ñaare na mâre ke. Nde Kile à bégele pi mεε na ke, lire li nyε nimpiriñke, pi sí n-pyi kur'e fo tèekwombaa.

¹⁴ Enòki u mpyi Adama tùluge lyeñwøge baashonwoke ke, Kile mpyi a uru pyi u à jwo mpïi shinpiibii shiñi kyaa na, u mpyi a jwo: «Kafoonji sí n-pa ná u mèlekεεbii kampwøhii niñyahanyahamil'e, ¹⁵ si sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiinñkil'e, mpïi pi nyε pi nyε na fyáge Kile na mε, si pire cêεge pi kapegigii mpyiñi kurugo. Jwunγama maha jwunγama pi à jwo u na ke, u sí pi cêεge cyire puni kurugo.»

¹⁶ Jwuñyahamafee pi nyε pi pi, pi funñke nyε na ñíñini mε, pi maha ñaare na ntàanni ná pi nyii karigil'e, pi maha jwumbwompe yu, maa sùpyire booli pi nàfanñi kurugo.

Dánafeebil'à yaa pi piye waha Kile kuni i

¹⁷ Ñka mii ntàannamacinmpyiibii, yii pi ke, jwumpe Yesu tùnntunmpil'à fyânha a jwo yii á ke, yii àha funñø wwò puru na mε. ¹⁸ Pi mpyi a jwo yii á na diñyeñi canzanñi i, sùpyire tà sí raa yii fwóhøre, pi sí raa fyáge Kile na mε, pi sí raa pi nyii karigii pyi. ¹⁹ Tire sùpyire ti nyε nte, pi maha ma ná ndàhalanñi i dánafeebii kurunñke e, pi maha pi karigii pyi mà tàanna ná pi yabilimpïi sònñonñkanni i. Kile Munaani nyε pi e mε.

²⁰ Ñka yii pi ke, mii ntàannamacinmpyiibii, yii yiye waha yii raa si yyaha na Kile kuni i, yii raa Kile ñáare u Munaani fànhe cye kurugo. ²¹ Kile à yii kyaa táan uy'á, yii kwôro kuru tàange e. Kafoonji Yesu Kirisita ñùñaare funñke e, u sí shiñi niñkwombaanñi ñgemu kan yii á ke, yii a uru sigili. ²² Mpïi pi nyε ná funyø shuunni i ke, yii a pire ñùñaare taa, yii fànha le, yii i pi yákilibii tiñε. ²³ Yii i pi ñiñ'á yige nage e bà pi si mpyi si shwø mε. Pii na nyε wani, yii a ñùñaara taa pire na mú, ñka yii a yiye kàanmucaa pi na, yii laaga tøn pi katupwøhøyi puni na, ali pi vànntinñyi y'à ñwóhø kapegigii cye kurugo ke, yii yire cyé.

Jwumpe nizanmpe

²⁴ Kile sí n-jà yii shwø kapegigii mpyiñi na, si yii tìgire cyaga baa wuubii ná yii funntanga wuubii pyi yii yyére u yyahe taan u sìnampe e canñka. ²⁵ Uru Kile niñkinñi u à wuu shwø wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo. Sìnampe ná pèente ná fànhe ná ñùñufente nyε u á, mà ta diñyeñi sàha dá mε, maa mpyi u á numε ná tèekwombaa. Amiina!

Kacyeenkii sémenji

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenji funṅṅ jwumpe e ke

Azi kùluni pi maha mpyi numε Turiki ke, Yesu tùnntunṅi Yuhana u à nḡe lεtεrenji séma'a tun lire dánafeebii kurujyi baashuunni'á. Lire tènì i, Ḷrṁmu saanbwṁhe mpyi na dánafeebii kyéregε. Lire funṅke e, pi à Yuhana cù mà le kàsunji i Patimṁsi i, lwṁh'à kuru cyage kwùulo. Mà Yuhana yaha wani, Kafoonji Yesu Kirisita à uye cyéε u na maa nṅyṅi yaayi ná yaayi nimpayi cyéε u na, maa u pyi na nde u à nṅya ke, na u lire séme. Nḡe sémenji i Yuhana à li cyéε na ncyèrε Yesu sí n-pa si u wuubii shwṁ, si u zàmpεenbii shi bò. Puru jwumpe cye kurugo, u à dánafeebii fṁṁṅṁ, maa màban le pi e, bà pi si mpyi si piye pwṁ Kile kuni i yyefuge tènì i mε.

Kuni nṅcyiini i, pyṅkanni na Yesu à uye cyéε Yuhana na ke, u à lire jwo. Jwumṁ tatεenyε baashuunni yi nṅyε nḡe sémenji funṅke e, yire tatεenyi puni nṅkin nṅkinṅi sí n-jà n-táa tataaya baashuunni shuunni.

Jwumpe tatεenyi nimbwoyi baashuunniṅi u nṅyε:

Lεtεribii baashuunniṅi u à tùgo Azi kùluni dánafeebii kurujyi'á ke (2--3).

Fyèebii baashuunniṅi kani (4.1--8.6).

Mpuruyi baashuunniṅi kani (8.7--11.19).

Kabwṁhigii kani (12--15).

Kile lùyirini nḡkunahigii baashuunniṅi kani (16).

Kapyaagii cyi à yyaha tí ná Babilṁnni kànhe e ke (17.1--19.10).

Kacyeenkii nizanṅkii mà yyaha tí ná tèrigii nizanṅkii ná Zheruzalεmu nivṁṅṅi kani i (19.11--22.5).

Sémenji takwṁre e, Yesu à nṅwṁmε lwṁ, u à jwo «Ncyèrε, mii sí n-pa.»

Sémenji tasiige

¹ Yesu Kirisita à karigii nimpaanṅkii ncyiimu nṅya ke, cyire cyi nṅyε nḡe sémenji i. Kile u à cyire karigii cyéε u na, u cyéε u báarapyiibii na na ncyèrε cyi sí n-pyi. Yesu à u mèlεkenji tun u pa cyire karigii cyéε u báarapyiṅi Yuhana na. ² Kile à karigii ncyiimu kyaa jwo, ka Yesu Kirisita si cyi sèenji cyéε Yuhana na, ka u u cyi puni nṅya ke, Yuhana à cyire puni séme. ³ Nḡemu ká nḡe sémenji kála sùpyir'á, ka mpiimu si u funṅṁ jwumpe lógo karigii nimpaanṅkii kyaa na, maa pu kurigii náare ke, pirefee wuun'à nṅwṁ, naha na ye nḡe sémenji karigii tèpyiin'à byanhara.

⁴ Dánafeebii kurujyi baashuunniṅi* yi nṅyε Azi kùluni i ke, mii Yuhana u à nḡe sémenji séme si ntun yir'á. Kilenji u nṅyε, ná u mpyi, ná u sí n-pa ke, uru u nṅwṁ yii na, u u yyenṅke kan yii á. Múnahigii baashuunniṅi cyi nṅyε u saanre yatεenṅke yyaha yyéε ke, cyire mú cyi nṅwṁ yii na, cyi i yyenṅke kan yii á. ⁵ Yesu Kirisita u à Kile jwumpe jwo ná nṅwṁmεfente e, maa mpyi shincyiṅi mà nḡε a fworó kwùṅi i ná uru u nṅyε nṅke saanbii nṅṅufoonji ke, uru mú u nṅwṁ yii na, u u yyenṅke kan yii á.

Uru u à wuu kyaa táan uy'á maa wuu nṅṅṁ wwù wuu kapegigil'e, u sishange nḡunji cye kurugo, ⁶ maa wuu le u Saanre e, maa wuu pyi sáragawwu, bà wuu si mpyi s'a báare u Tunji Kile á mε. Pèente ná fànhe na nṅyε u á tèrigii puni i, fo tèkwombaa. Amiina!

⁷ Yii li cè, u sí n-pa nahanyi i! Sùpyire puni sí u nṅya, ali mpii pi à u fúruḡo ke, pire mú sí u nṅya. Nṅke supyishṅi puni sí mεε sú u kurugo. Amuni li sí n-pyi. Amiina.

⁸ Kafoonji Kile à jwo: «Mii u nṅyε Alifa ná Omega--tasiige ná takwṁge. Mii u nṅyε, mii u mpyi, mii sí n-pa, Sinji Punifoo.»

* **1:4** Yahutuubil'á, baashuunniṅi maha jwo a wà yaaga na nḡkemu k'à fúnṅṁ ke. Naha nḡke cyage e, baashuunniṅi'á jwo a wà Azi kùluni dánafeebii kurujyi puni na.

Yesu Kirisita à uye cyêe Yuhana na

⁹ Mii Yuhana u nyε yii cìmpworonji ke, mii ná yii pi nyε Kile saanre shiinbii, maa wuye shiile yyefuge e Yesu wwoɲεεge kurugo ke, Kile jwumpe ná Yesu kani njwuɲ'á pi pyi pi à mii cù a kàre Patimasi i†. ¹⁰ Kafoonji pèente canɲke, ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka mii i mɛjwuu nimbwoo lógo naye kàntugo mu à jwo mpurugo mεε. ¹¹ L'à jwo: «Nde mu nyε na jaa ke, lire sém'a tùugo dánafeebii kurunji baashuunniñ'á nje kànyi na: Efese ná Simirina ná Perigamu ná Cyatiri ná Saridesi ná Filadelifi ná Lawodisi.»

¹² Ka mii i yyaha kêenɲε si ɲcè shinɲi u nyε na yu ná mii i ke. Mii à yyaha kêenɲε ke, ka mii i sɛɛnɲi fùkinabii baashuunni nya, ¹³ maa yaage kà nya fùkinabii shwəhəl'e mu à jwo sùpya. Vànntinmbwəhə mpyi u à le, kuru mpyi na u taa fo u nintakuruyi na, sɛɛn vànmmεεge s'à tɛg'a u mâhana u ntùɲke e. ¹⁴ U ɲùɲke mpyi a fíniɲε weewee, ɲyigii sí i ɲí mu à jwo na. ¹⁵ U tooyi mpyi na ɲí mu à jwo dànyε tɔɔnnɔ pi à le a fwò nage e, u mɛjwuuni sí nyε mu à jwo lufoomɔ tùnmmɔ. ¹⁶ Wɔrii baashuunni mpyi u kàniɲε cyεge e. Nwɔyɔ shuunni kàshikwənnɲɔtanga mpyi na fwore u ɲwəge e. U yyaha mpyi na ɲí bà canɲke maha mpyi canvwuge na mε.

¹⁷ Mii à u nya ke, maa ɲcwo u fere e, mu à jwo mii à kwû. Ka u u u kàniɲε cyεge taha mii na, maa jwo: «Mà hà raa fyáge mε, mii u nyε niɲcyiɲi ná nizannji. ¹⁸ Mii ɲyii wu u nyε. Mii mpyi a kwû, ɲka numε mii nyε ɲyii na fo tèekwombaa. Kwùɲi ná ɲɲke ɲwəhə shiinbii cyage tirikyaanni na nyε mii cye e. ¹⁹ Nyε karigii cyi nyε na mpyi numε, ná ɲcyi cyi sí n-pa n-pyi ke, cyire puni mu à nya ke, cyi séme. ²⁰ Wɔrigii baashuunniñi mu à nya mii kàniɲε cyεge e, ná sɛɛnɲi fùkinabii baashuunniñi mu à nya ke, cyire karigii ɲwəhe k'à ɲwəhə ke, kuru ku nyε ɲke: wɔrigii baashuunniñi cyi nyε dánafeebii kurunji baashuunniñi yyaha yyére shiinbii‡. Fùkinabii pi nyε yire kurunji baashuunniñi.

2

Lɛtɛɛɲi u à tùugo Efese kànhε dánafeebii kurunɲ'á ke

¹ Dánafeebii kurunɲke ku nyε Efese kànhε e ke, lɛtɛɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shinɲ'á*, maa yi jwo u á na:

“Mii kàniɲε cyεge e wɔrigii baashuunniñi nyε, mii i ɲaare sɛɛnɲi fùkinabii baashuunniñi shwəhəl'e ke, mii à jwo: ² mii à yii kapyiɲkii cè, báaraɲi yii nyε na mpyi maa yiye shiile shiilɲkanni ndemu na ke, mii à yire cè. Mii à li cè na yii nyε na ɲεεge shinpiibii karigii na mε. Mpii pi à piye pyi Yesu tūntunmii mà ta sèe bà mε, yii à pire kàanmucya mà li ta na pi na fini. ³ Yii à yiye waha, maa kyaage kwú yiye e mii mεge kurugo, sàage nyε a jyè yii e mε. ⁴ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, ɲaha na yε yii mpyi a mii kyaa táan yiy'á pyiɲkanni ndemu na ke, là a fwooro lire e. ⁵ Cyage yii à kùunɲ'a cwo ke, yii funɲɔ cwo kuru na, yii i yiye cêεge, yii i núru yii toronɲkanni niɲjyeen'á. Ná yii nyε a lire pyi mε, mii sí n-pa yii mεε na, si yii fùkinaɲi lwó u tayahage e. ⁶ ɲka kyaa niɲkin na nyε yii e, ndemu l'à táan mii á ke. Nikolayiti shiinbii† kapyiɲkil'à pɛn yii á, mii fiige. ⁷ Nyε Kile Munaani na ɲjemu yu dánafeebii kurunɲ'á ke, ɲgemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufoo u niɲgyigii pɛɛ, u raa núru. ɲgemu ká mpyi javoo ke, shɲi cige ku nyε Kile Ariɲinaɲi i ke, mii sí kuru yasεere tà kan urufoo u lyí.”

Lɛtɛɛɲi u à tùugo Simirina kànhε dánafeebii kurunɲ'á ke

⁸ Dánafeebii kurunɲke ku nyε Simirina kànhε e ke, lɛtɛɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shinɲ'á‡, maa yi jwo u á na:

“Mii u nyε niɲcyiɲi ná nizannji ke, mii u mpyi a kwû maa ɲè ke, mii à jwo: ⁹ mii à yii yyefuge ná yii fòɲke cè, ɲka Kile kàmpañke na, yii na nyε yaarafee. Mpii pi maha ɲko na

† **1:9** Kiribilere li nyε li li suumpe lwəhe niɲke e. ‡ **1:20** Pii maha jwo: «dánafeebii kurunji baashuunniñi mɛlɛkɛɛbii».

* **2:1** Pii maha jwo: «mɛlɛkɛɲ'á». † **2:6** Nikolayiti shiinbii na mpyi tonkuro. Lire tonkuni shiinbii mpyi maha sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlaɲi ná pi kapyiɲkil'e. ‡ **2:8** Pii maha jwo: «mɛlɛkɛɲ'á».

pire pi nyε Kile shiinbii§, mà ta sèe bà mε, pire na yii mεyi kèεge pyiṅkanni ndemu na ke, mii à lire cè. Sitaanniṅi wwoṅεε pi nyε pi pi. ¹⁰ Yyefuge ku sí raa yii taa ke, yii àha vyá kuru yyaha na mε. Yii lógo, Sitaanniṅi sí yii pìi le kàsuni i, bà pi si mpyi si yii zò shwə ṅgii mε. Yii sí canmpyaa ke yyefugo pyi, ṅka yii kwōro Kile kuni i, pi mée ká mpyi na sí yii bō. Lire ká mpyi, mii sí shìṅi niṅkwombaani kan yii pyi yii kajanjwooni.

¹¹ Nyε Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurunɣ'á ke, ṅgemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufoo u niṅgyigigii pεε, u raa núru. ṅgemu ká mpyi javoo ke, kwūṅi shənwuṅi sì nə urufoo na mε.”

Leterɛṅi u à tùugo Perigamu kànhe dánafeebii kurunɣ'á ke

¹² Dánafeebii kurunɣe ku nyε Perigamu* kànhe e ke, letεε sém'a kan kuru yyaha yyére shinṅ'á†, maa yi jwo u á na:

“Nwəyə shuunni kàshikwəṅṅwətange nyε mii ṅgemu á ke, mii à jwo: ¹³ mii à yii tatεεnge cè. Mii à cè na Sitaanniṅi fànhe tatεεnge ki. Antipasi u à pyi ṅwəməε niṅkinfoo maa mii kyaa jwo ke, pi à uru bō wani yii yyére Sitaanniṅi tatεεnge e. Lire ná li wuuni mú i, yii à yiye pwə mii na, yii nyε a ṅen'a kàntugo wà mii na mε. ¹⁴ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, ṅaha na ye pìi na nyε yii shwəhəl'e, pir'à taha Balamu‡ kàlaṅi fye e. Balamu u mpyi a saanṅi Balakí sòn, ka lire si mpyi kaṅuṅə mà Izirayeli shiinbii yaha yasunṅyi kyaare ṅkyaṅi ná jacwəəre karigii mpyiṅi na. ¹⁵ Amuni li mú nyε, sùpyire tà na nyε yii shwəhəl'e, tir'à taha Nikolayiti shiinbii§ kàlaṅi fye e. ¹⁶ Nyε yii yii toronɣkanni kèεṅṅε, lire baare e kàshikwəṅṅwəoni li nyε na fwore mii ṅwəge e ke, ṅcyère mii sí n-shà yii yyére si sà tire tùn ná l'e.

¹⁷ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurunɣ'á ke, ṅgemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufoo u niṅgyigigii pεε, u raa núru. ṅgemu ká mpyi javoo ke, ṅjyṅi mεge ku nyε mani ná u à ṅwəhə ke, mii sí uru kan urufol'á. Mii sí kafafyinge kan urufol'á mú. Mεge nivəṅṅ'á sémε kuru kafaage ṅun'i, sùpya nyε a ku cè mε, fo ku tafooni.”

Leterɛṅi u à tùugo Cyatiri kànhe dánafeebii kurunɣ'á ke

¹⁸ Dánafeebii kurunɣe ku nyε Cyatiri kànhe e ke, letεε sém'a kan kuru yyaha yyére shinṅ'á*, maa yi jwo u á na:

“Mii Kile Jyaṅi nyiigii cyi nyε na ṅi na fiige, mii tooyi sí i ṅi dàṅye təonnə fiige ke, mii à jwo: ¹⁹ ‘Mii à yii kapyiṅkii ná yii tàange ná yii daniyaṅi ná yii sùpyire ntègeṅi ná yii yiye zhiilṅi cè. Yii báaraṅi mú s'à nyaha numε mà tòro niṅcyiṅi na. ²⁰ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, ṅaha na ye ceenṅi u nyε Zhezabeli† ke, ur'à fine na uru na nyε Kile tūntunṅə, ṅka yii à u yaha u u mii báarapyiibii leni kumpiini i ná u kàlaṅi i, bà pi si mpyi s'a jacwəəre pyi, s'a yasunṅyi kyaare kyaa mε. ²¹ Mii à tère kan u á u u toronɣkanni kèεṅṅε, ṅka u la nyε sì láha u jacwəəre karigii na mε. ²² Lire kurugo mii sí yampe pà yaha u na fo si u sínniṅε. Mpii pi nyε na jacwəəre pyi ná u e ke, mii sí yyefugo nimbwəhə wà pire na mú, fo pi aha pi toronɣkanni kèεṅṅε. ²³ Mii sí u fyèṅwəhəshiinbii pyi pi a ṅkwūu. Lire e, dánafeebii kurunɣyi puni sí n-cè na shinṅi u à sùpyire səṅṅəre ná ti funṅə karigii cè ke, mii wi. Mii sí yii shin maha shin sàra si ntàanna ná u kapyiṅkil'e.

§ 2:9 Pii maha jwo: «Yahutuubii». Yahutuubii pii mpyi maha sənṅi na pire pi nyε Kile shiinbii, ali pi mée ká mpyi pi nyε na kacənṅi pyi mε. * 2:12 Kacinzunni mpyi a fànha ta kuru kànhe e. Kuru mú k'à pyi kànha niṅcyiige ṅkemu i pi à ṅəmu saanbwəhe pēe mu à jwo Kile ke. † 2:12 Pii maha jwo: «mèlεṅ'á». ‡ 2:14 Yereyi Balamu à kan saanṅi Balakí á ke, yir'à pyi kaṅuṅə mà Izirayeli shiinbii le kumpiini i (Nəmburu 31.16). Naha ṅke cyage e, cyelentiibii kafinivinibii pi nyε na sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlaṅi i ke, Yuhana à pire tàanna ná Balamu i. § 2:15 Nikolayiti shiinbii na mpyi tonkuro. Lire tonkuni shiinbii mpyi maha sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlaṅi ná pi kapyiṅkil'e.

* 2:18 Pii maha jwo: «mèlεṅ'á». † 2:20 Uru ceenṅi Zhezabeli kurugo, Akabu mpyi a Kile kuni yaha (1 Saanbii 16.29-31; 1 Saanbii 18.4,19; 2 Saanbii 9.22). Lire kurugo, naha ṅke cyage e, ceenṅi u à dánafeebii le kumpiini i ná u kàlaṅi i ke, Yuhana à uru ceenṅi mεge le Zhezabeli.

²⁴ Nye yii sanmpii pi nye Cyatiri i, ná yii nye a nye uru ceeni kàlanji na me, yii pi à pyi yii nye a nen'a Sitaanniñi kañwəhigii yyaha cya si ncè me, mii sí kyaa ninjin kanna cya yii á, lire li nye: ²⁵ kàlanji yii à ta ke, yii kwôro uru na fo mà sà nɔ mii tɛepani na. ²⁶ Ngemu ká mpyi javoo maa mii nyii karigii pyi mà nɔ fo tɛgeni na ke, mii sí supyishinji puni nɔnɔfente kan urufol'á. ²⁷ U sí raa pi kɛenni ná tɔnnɔ kàbil'e, si pi jya jya pwooro cwoo fiige. ²⁸ Mii sí tire nɔnɔfente kan urufol'á, bà mii Tunji Kile à ti kan mii á me. Mii sí nyèmugo woni kan urufol'á mú.

²⁹ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurun'á ke, ngemu la ku nye si yire yyaha cè ke, urufoo u niñgyigigii pɛɛ, u raa núru.”

3

Letɛɛni u à tùugo Saridesi kàñhe dánafeebii kurun'á ke

¹ Dánafeebii kurunke ku nye Saridesi kàñhe e ke, letɛɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shin'á* maa yi jwo u á na:

“Kile múnahigii baashuunniñi ná wərigii baashuunniñi nye mii ngemu á ke, mii à jwo mii à yii kapyiñkii cè. Sùpyire na sɔnni na yii à shiñi sèe wunji ta, mà li ta yii à kwú u kàmpañke na. ² Nye yii yiri nɔmpɛ na, yii fànha le yiye e, ñaha na ye yii fàn'h'à kwò a kwò. Yii li cè na yii nye na yii karigii pyi na nɔni cyi tɛgeni na mii u Kilenji nyii na me. ³ Kàlanji yii à lógo maa nye u na ke, yii funɔ cwo uru na, yii i u cù yii tàanna ná u lógonkanni i, yii i yii toronkanni kɛenni. Ná yii nye a nyiigii múgo me, mii sí n-pâa yii e nàñkaawa fiige, yii si mii tɛepani cè me. ⁴ Lire ná li wuuni mú i, sùpyire tà na nye wani Saridesi kàñhe e, tire nye a ti vāanji ñwóhɔ me. Tire ti sí n-pa vāanvinyi le, s'a ñáare ná mii i, ñaha na ye ti ná lir'à yaa.

⁵ Ngemu ká mpyi javoo ke, urufoo mú sí vāanvyinge kà le amuni. Mii sí n-si urufoo mege bɔ shiñi niñkwombaañi tafeebii meyi tasemege e me. Mii sí yi jwo mii Tunji Kile ná u mèlɛkɛbii nyii na, na urufoo na nye mii wu. ⁶ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurun'á ke, ngemu la ku nye si yire cè ke, urufoo u niñgyigigii pɛɛ, u raa núru.”

Letɛɛni u à tùugo Filadɛlifi kàñhe dánafeebii kurun'á ke

⁷ Dánafeebii kurunke ku nye Filadɛlifi kàñhe e ke, letɛɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shin'á†, maa yi jwo u á na:

“Mii u nye niñcenni, sɛɛnifoo, saañi Dawuda tirikyaanni foo. Mii aha ñwəge nkemu múgo ke, wà si n-jà kuru tò me, mii aha nkemu tò ke, wà si n-jà kuru múgo me. ⁸ Mii à yii kapyiñkii cè. Mii à li cè na yii fàn'h'à cyére, lire ná li wuuni mú i, yii à kwôro na mii jwumpe kuni ñaare, yii nye a cyé mii na me. Lire kurugo, mii à ñwəge múgo yii á, sùpyañi wà tufiige si n-jà ku tò me. ⁹ Sitaanniñi wwoɲɛbii pi à piye pyi Kile shiin‡ mà ta sèe bà me, mii sí fànha cyán pire na, pi a ma pi a niñkure sínni yii á, s'a yii pɛre. Lire e pi sí n-cè na yii kyal'à táan mii á. ¹⁰ Yii à kwôro na mii jwumpe kurigii ñaare, maa yiye shiile. Lire kurugo, yyefuge ku sí n-pa diñyeni sùpyire puni ta si pi zò shwə ngí ke, kuru tɛni ká nɔ, mii mú sí n-kwôro ná yii e. ¹¹ Ncyère mii sí n-pa. Kàlanji yii à ta ke, yii uru cù ná sèl'e, wà kà nkɔwò kajanjwooni shwə yii na me. ¹² Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí uru pyi cinñkunɔ mii Kilenji ñáarebage e, u saha si n-fwooro wani me. Mii sí na Kilenji mege ná Kile kàñhe mege sémɛ urufoo na. Kuru ku nye Zheruzalɛmu kàñhe niwɔnñke, nkemu ku sí n-yiri niñyini i Kile yyére si ntige ke. Mii sí na yabiliñi mege niwɔnñke sémɛ urufoo na mú.

¹³ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurun'á ke, ngemu la ku nye si yire yyaha cè ke, urufoo u niñgyigigii pɛɛ u raa núru.”

Letɛɛni u à tùugo Lawodisi kàñhe dánafeebii kurun'á ke

* 3:1 Pii maha jwo: «mèlɛkɛñ'á». † 3:7 Pii maha jwo: «mèlɛkɛñ'á». ‡ 3:9 Pii maha jwo: «Yahutuubii». Yii 2.9 wii.

¹⁴ Dánafeebii kurunje ku nye Lawodisi kànhè e ke, lèterè sém'a kan kuru yyaha yyére shinñ'á§, maa yi jwo u à na:

“Mii u nye Amiina*, ngemu u nye na Kile jwumpe yu ná nwómæfente ná sèñji i ke. Mii cye kurugo Kile à yaayi puni dá. ¹⁵ Mii à yii kapyiñkii cè. Yii nye a níñe mæ, yii mú nye a wyèrè mæ. Yii n'a mpyi a níñe, lire nye mæ mà wyèrè, lire bá mpyi na sí n-pwóro. ¹⁶ Nka yii na nye mu à jwo lùwógo. Yii nye a wyèrè mæ, yii mú nye a níñe mæ, lire kurugo mii sí yii tũgo na nwóge e. ¹⁷ Yii na yiye sòññi yaarafee, na yaayi puni na nye yii á, na yafyin kyaa saha nye yii na mæ, nka yii nye a cè na yii na nye kanhamafee ná nùnaarafee mæ. Yii cyengaya wuu ná yii cipyire wuu pi nye, maa mpyi fyinmii. ¹⁸ Lire kurugo, mii na yii yerège: yii a ma, mii sí sèññi sèe wuñi pére yii á, bà yii si mpyi si mpyi yaarafee mæ. Yii a ma, mii sí vāanvynnye pére yii á, yii tég'a yii cipyire tò, bà silege si mpyi si láha yii na mæ. Yii a ma, mii sí nyiigii wyèrè pére yii á, yii pyi yii nyiigii na, bà yii si mpyi s'a naa mæ. ¹⁹ Mpii kyaa l'à táan mii á ke, pire wà ká wurugo, mii maha u yerè, maa u le kuni i. Nye yii yiye waha, yii i yii toronkanni kèññe. ²⁰ Mii niñjyerèñi na nye nwóge na, maa ku kúuli. Ngemu ká mii mejwuuni lógo, maa nwóge múgo ke, mii sí n-nyè urufoo yyére si lyí ná u e, urufoo mú sí n-lyí ná mii i.

²¹ Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí urufoo pyi u tèn ná mii i na saanre yatèññe e, bà mii à pyi javoo maa ntèn ná na Tuñi i u saanre yatèññe e mæ.

²² Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurunñ'á ke, ngemu la ku nye si yire yyaha cè ke, urufoo u niñgyigii pére, u raa núru.”»

4

Kile pèente niñyiñi i

¹ Lire kántugo nde à pyi mii á kacyele mà nwógo nya k'à múgo niñyiñi i. Mejwuuni mii mpyi a fyánha a lógo mpurugo mæ fiige ke, lir'à jwo: «Dũgo naha, karigii cyi à yaa cyi pyi nde kántugo ke, mii sí cyire cyèe mu na.» ² Lire tènuni i, ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka mii i saanra yatèññe nya niñyiñi i, wà s'à tèn k'e. ³ Urufoo mpyi na nî zasipe ná sariduwane kakyanhala kafaare longara woore fiige. Zàñhanwógo mpyi a kuru tatenge kwũulo, ku mpyi na nî mu à jwo kafaani pi maha mpyi emerodini ke. ⁴ Saanra yatènye benjaaga ná sicyèere mpyi a saanre yatèññe niñcyiige kwũulo. Kacwónrii benjaaga ná sicyèere mpyi a tèn y'e, pi mpyi a vāanvynre le, maa sèññi nùntonyi tò pi nùnyi na. ⁵ Kileñini ná tũmpe ná kiletinni mpyi na fwore kuru saanre yatèññe e. Fùkinahii baashuunni mpyi na nî ku yyaha yyére, pire pi nye Kile múnahigii baashuunniñi. ⁶ Yatèññe yyaha yyére, tafabwóhó mpyi wani mu à jwo lwóhó cyaga. Kuru cyage mpyi na nî dũba ná zàñhafunñe fiige. Nyii yaaya sicyèere mpyi saanre yatèññe niñke e maa ku kwũulo, yire yyaha yyéreni ná yi kántugo yyéreni puni mpyi nyipyaa. ⁷ Nyii yaage niñcyiige mpyi mu à jwo cànrage, shónwoge mpyi mu à jwo nupeyaaga, tanrawoge yyahe sí nye mu à jwo sùpya wogo, sicyèrewoge sí nye mu à jwo nye u nye na mpéeli. ⁸ Fukanya baani mpyi yire nyii yaayi sicyèereni puni niñkin niñkinñi na. Yi cyeere puni mpyi nyipyaa. Pílaga bâra canña na, yi maha nko:

«Niñcèññi, niñcèññi, niñcèññi, Kafoonji Kile, Sinji Punifoo, ngemu u mpyi, ná u nye, ná u sí n-pa ke.»

⁹ Nge u à tèn saanre yatèññe e, ná u nye nyii na fo tèkwombaa ke, nje nyii yaayi ká a uru pére, maa u báami, maa fwù kaan u á tère o tère e ke, ¹⁰ kacwónribii benjaaga ná sicyèereni maha niñkure sín saanre yatèññefoo yyaha yyére, uru nyii wuñi u nye tèrigii puni i, maa u pèe, maa pi kajanjwooni nùntonyi kwóong'a tîrige u taan, maa jwo:

¹¹ «Wuu Kafoonji Kile, mu à yaa ná pèente ná ñkèñji ná sífente e,

§ 3:14 Pli maha jwo: «mèlekèñ'á». * 3:14 Nde jwumbilini nwóhe ku nye naha nke cyage e: «Sèe wí.» Kirisita mege ká mpyi Amiina, lir'à yaa li wuu pyi wuu tèn ná l'e na nwómahigii Kile à lwó u cye kurugo ke, cyire puni sí n-fũññ.

ɲaha na ye mu u à yaayi puni dá,
mu à yi dá mà tàanna ná ma ɲyii wuuni i.»

5

Mpabilini ná sémewenke kani

¹ ɲye ɲge u mpyi a tɛɛn saanre yatɛɛnɲke e ke, ka mii i sémewenke nimbwɔhɔ ɲya k'à myígile uru kàniɲe cyege e. Sémere mpyi ku kàmpanɲyi shuunniɲi na, maa ku ɲwɔ tò ná fyèe baashuunni i. ² Ka mii i Kile mèlɛkɛ fanhahyahaga wu ɲya u u yu fànha na: «Jofoo u à yaa ná fyèebii ndàhanɲi i si sémeɲi ɲwɔ múgo ye?»

³ ɲka wà ɲye a ta ɲiɲyiɲi ná ɲiɲke ná ɲiɲke ɲwɔh'i, ɲgemu u sí n-jà sémeɲi ɲwɔ múgo si u funɲke wíi mɛ. ⁴ Ka mii i mɛɛ sú sèl'e, ɲaha na ye sùpya ɲye a ta ɲgemu u à yaa ná sémeɲi mùgoɲi i, si u funɲke wíi mɛ. ⁵ Ka kacwɔnrɔɲi wà ɲiɲkin si mii pyi: «Ma hà raa mɛɛ súu mɛ. Zhuda tùluge shinɲi u ɲye mu à jwo cànraga, maa mpyi saanɲi Dawuda ɲampyige ke, yii li cè na kur'à pyi javoo. Lire e, ku sí n-jà fyèebii baashuunniɲi láha, si sémeɲi ɲwɔ múgo.»

⁶ ɲye ka mii i Mpabili ɲya l'à yyére saanre yatɛɛnɲke yyaha yyére, ɲyii yaayi sicyɛɛɲeɲi ná kacwɔnrɔbii shwɔhɔl'e. Li mpyi mu à jwo l'à bò mà pyi sáraga. ɲèɲii baashuunni mpyi l'á, ná ɲyii baashuunni, cyire cyi ɲye Kile múnahigii baashuunniɲi cyi à tùugo dɲɲyeɲi cyeyi puni i ke. ⁷ Ka Mpabilini si file maa sémeɲi shwɔ saanre yatɛɛnɲke tɛɛnfooni kàniɲe cyege e. ⁸ Lir'à pyi ke, ka ɲyii yaayi sicyɛɛɲeɲi ná kacwɔnrɔbii beɲjaaga ná sicyɛɛɲeɲi si piye tìrig'a cyán Mpabilini á. Pi shin maha shin mpyi ná ɲkònn'i, mà bàra sɛɛn ɲkunahii, cyire puni mpyi a ɲi wusuna nùguntanga wu na. ɲareyi Kile wuubii maha mpyi ke, yire yi mpyi uru wusunani. ⁹ Pi mpyi na mɛɛ nivɔnnɔ cêe na:

«Mu u à yaa ná ɲke sémewenke zhwoɲi i,
si ku fyèebii láha,

ɲaha na ye mu à bò mà pyi sáraga,
maa sùpyire tà ɲùɲɔ wwû ná ma sishange e mà pyi Kile wuu,
tùluyi puni ná shɛɛnre puni ná supyishɲi puni ná kɲrigii puni i.

¹⁰ Mu à pi pyi saanlii ná sáragawwu, bà pi si mpyi s'a báare Kile á,
si mpyi ɲùɲufente e ɲiɲke na mɛ.»

¹¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlɛkɛɛ miliyoo ɲiɲyahahyahamii mɛɛ lógo. Pi mpyi a saanre yatɛɛnɲke ná ɲyii yaayi ná kacwɔnrɔbii kwúulo. ¹² Pi mpyi na ɲko fànha na:

«Mpabilini l'à bò mà pyi sáraga ke,
lire l'à yaa ná sífente ná yaarafente ná yákilifente ná fànhe
ná pèente ná sɲnampe ná ɲkèɲi i.»

¹³ Yaaga maha yaaga k'à dá ɲiɲyiɲi ná ɲiɲke ná ɲiɲke ɲwɔh'i ná lwɔhe e ná yaaga maha yaaga ku ɲye ke, ka mii i yire puni ɲya yi i mɛɛ cêe na:

«ɲkèɲi ná pèente ná sɲnampe ná fànhafente ti pyi saanre yatɛɛnɲke tɛɛnfooni ná Mpabilini woro, fo tèekwombaa!»

¹⁴ ɲyii yaayi sicyɛɛɲeɲi mpyi na ɲko: «Amiina». Ka kacwɔnrɔbii si piye tìrig'a cyán, maa saanre yatɛɛnɲke tɛɛnfooni ná Mpabilini pèe.

6

Mpabilini à fyèe baani láha yyecyiige na

¹ ɲye sémewenke fyèebii baashuunniɲi i, ka mii i Mpabilini ɲya l'à ɲiɲcyiɲi láha. ɲyii yaayi sicyɛɛɲeɲi i, ka mii i kuru kà ɲiɲkin ɲya k'à jwo fànha na mu à jwo kileɲi u à tɲn, na: «Pa naha!» ² Ka mii i wíl'a shɔnfyinge ɲya, sintaaga mpyi ku fèvooni cye e. Kajanɲwoo nintonɔ mpyi a kan u á, ka u kajanɲgunɲi si ɲkàre si sà mpyi kajanɲa sahanɲi.

³ Mpabilini à fyèɲi shɔnwuɲi láha sémewenke na ke, ka ɲyii yaage shɔnwoge si jwo: «Pa naha!» ⁴ ɲye ka shɔnge kabere si fworo. Kuru mpyi a ɲáanɲa. Fànhe mpyi a kan ku fèvooni á

u yyeñjke kwò ñjke na, bà sùpyire si mpyi s'a tiye bùu me. Kàshikwònñwòtòngò mpyi a kan u á.

⁵Tèni i Mpabilini à fyèñi tanrewuñi láha ke, ka ñyii yaage tanrawoge si jwo: «Pa naha!» Ka mii i shòngò ñjgwòhò ñya k'à fworò. Nge u mpyi ku ñuñ'i ke, paanni mpyi uru cye e.

⁶Ka túnmò si fworò sùpya mejwuu fiige ñyii yaayi sicyεereñi shwòhòl'e na: «Mòñi paanni ñyege ñjkinñi na ñye shin ñjkin canmpuñò báara sàra. Kàlage paanni ñyeñi taanreñi mú na ñye amuni. Nka ma hà sinmpe ná εεzen sinmpe kèεge me.»

⁷Ñye Mpabilini à fyèñi sicyεrewuñi láha ke, ka mii i ñyii yaage sicyεrewoge ñya k'à jwo: «Pa naha!» ⁸Ñye ka mii i shòngò nishwushwugo ñya. Nge u mpyi ku ñuñ'i ke, uru mege ku ñye Kwùñi. Ñjke ñwòhò shiinbii cyage mpyi a taha u fye e. Mu aha ñjyeñi sùpyire táa tataaya sicyεere, fànhe mpyi a kan pi á, pi taaga ñjkin bò ná kàshikwònñwòñi ná katege ná yampimpe ná ñjke sige yapiyi i.

⁹Ñye Mpabilini à fyèñi kanjuro wuñi láha ke, mpíi pi mpyi a bò Kile jwumpe ná pu ñjwuñi kurugo ke, ka mii i pire múnahigii ñya sárayi tawwuge ñwòh'i. ¹⁰Pi mpyi na ñko fànha na: «Wuu Kafoonji ñjncenñi ná sée wuñi, ñaha tère mu ñye na sigili si ñjye sùpyire yíbe wuu mbòñi kyaa na, si li fwooni tò pi na ye?» ¹¹Ka vòanntinmbwòhò ñjvyinge si ñkan pi shin maha shin á, maa pi pyi pi funñyi ñjñe sahanñi tère nimbilere e fo pi báarapyiñεbii ná cìmpyiibii pi sí n-bò pi fiige ke, pire dánji ká fùññò.

¹²Ñye Mpabilini à fyèñi baani wuñi láha ke, ka mii i ñjke ñya k'à cyéenne sèl'e. Ka canñayiiñi si wwò diri, ka yjñke si ñáañja mu à jwo sishan. ¹³Ka wòrigii si yíri ñjnyñi i mà pa ñcwo ñcwo ñjke na mu à jwo kafeebwòhò k'à fizhiye cige nimpimbaaga ñáhara a wwù. ¹⁴Ka ñjnyñi si myígil'a lwó wani, bà wà maha sémewenε myígile me. Ñayyi ná kìripyεere ti ñye suumpe lwòhe ñjke e ke, ka yire puni si ñcúnñò ñcúnñ'a lwó yi tatεeny'e. ¹⁵Ka ñjke saanbii ná fànhafeebii ná kàshikwòñbii ñjñufeebii ná ñafuufeebii ná sifeebii ná ñjye sùpyire sannte puni, bilibii bára mpíi pi ñye pi ñye bilii me, ka pire puni si ñwòhò ñanñyi ná kafawyyi'e. ¹⁶Pi mpyi na ñko ñayyi ná kafaay'á: «Yii cwo wuu ñuñ'i, yii wuu ñwòhò saanre yatεenñke tεenfoonji yyaha na, ná Mpabilini lùyirini yyaha na. ¹⁷Ñaha na ye pi lùyirini canmbwòhe k'à nò ñjñjaa, joofo u si n-jà n-shwò ye?»

7

Fyè à bwòn Kile báarapyiibii na

¹Lire kántugo ka mii i Kile mèlekεε sicyεere ñya pi à yyére ñjyeñi ñjnyyi sicyεereñi na. Pi mpyi a kafεεge kwòn ñjyeñi ñjnyyi sicyεereñi na, bà li si mpyi kafεεge kà núru vwò ñjke ná suumpe lwòhe ná cige kà tufiige na me. ²Ka mii i Kile mèlekεñi wabere ñya u à yíri canñafyinmpe e. Kileni ñyii wuñi fyèñi mpyi u cye e. Kile mèlekεebii sicyεereñ'á fàn'h'à kan pi ñjke ná suumpe lwòhe yaayi kèεge ke, u mpyi na yu fànha na pir'á na: ³«Yii àha yaaga pyi ñjke ná suumpe lwòhe ná cire na me, fo wuu aha fyè bwòn wuu Kileni báarapyiibii byahigii na.»

⁴Sùpyire na fyèñi mpyi a bwòn ke, ka pire pèrege si jwo mii á. Pi mpyi shiin kampwòhii ñkuu ná beeshuunni ná sicyεere (144.000) mà fworò Izirayeli tùluyi puni i.

⁵Zhuda shiinbil'e fyèñi mpyi a bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni (12.000) na, Uruben shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Gadi shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

⁶Asheri shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Nεfitali shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Manase shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

⁷Simiyòn shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Levi shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Isakari shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

⁸Zabulòn shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Yusufu shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwàhii ke ná shuunni na,
Benzhama shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwàhii ke ná shuunni na.

Shinyahanyahara na Kile pêre

⁹ Lire kântugo ka mii i núr'a wíi mà sùpyinyahanyahara nya wà sî n-jà ntemu t̄r̄o m̄e. K̄irigii puni ná t̄luyi puni ná supyishinj̄i puni ná sh̄ēnre puni s̄upyii pi mpyi pi pi. Pi mpyi a yyé̄re Kile saanre yat̄ēn̄n̄ke ná Mpabilini yyaha yyé̄re. V̄aanvyinre mpyi pi na, sh̄áh̄an̄kenye* sí nȳe pi cye e. ¹⁰ Pi mpyi na yu f̄anha na: «Wuu Kilenj̄i u à t̄ēn saanre yat̄ēn̄n̄ke e ke, uru ná Mpabilini à wuu shw̄a.» ¹¹ Kile m̄èl̄ek̄ēbii puni mpyi a saanre yat̄ēn̄n̄ke ná kacw̄onribii ná nȳii yaayi sicȳērenj̄i kw̄ulo, maa piye t̄irig'a cyán saanre yat̄ēn̄n̄ke taan, maa Kile pêre, ¹² maa ŋko:

«Amiina!
Ŋk̄ēn̄j̄i ná s̄inampe
ná yákilifente ná fw̄un̄j̄i ná p̄eente
ná sífente ná f̄anhe
na nȳe wuu Kilenj̄i wuyo fo t̄ekwombaa.

Amiina.»

¹³ Nȳe ka kacw̄onr̄on̄j̄i wà nin̄kin si mii pyi: «Mpire pi à nte v̄aanvyinre le am̄e ye, taa pi à ȳiri ke?» ¹⁴ Ka mii i jwo: «Mu à pi c̄è k̄afoon̄j̄i.» Ka u u jwo: «Mpii pi à f̄woro kyaage nimbw̄ohe e, maa pi v̄aan̄nȳi jȳé a f̄in̄inj̄e Mpabilini s̄ishange e ke, pire pi. ¹⁵ Lire e, pi nȳe Kile saanre yat̄ēn̄n̄ke yyaha yyé̄re, maa u pêre u bage e p̄ilaga bâra can̄ja na. N̄ge u à t̄ēn saanre yat̄ēn̄n̄ke e ke, uru sí n-t̄ēn pi shw̄oh̄al'e, si pi le u fukange ŋw̄oh'i. ¹⁶ Katege ná byage saha s̄i pi ta m̄e. Can̄j̄ke s̄i pi s̄úugo m̄e, kafuge k̄a tufiige saha s̄i pi ta m̄e, ¹⁷ ŋaha na ye Mpabilini li nȳe saanre yat̄ēn̄n̄ke n̄inj̄ke e ke, lire sí n-pyi pi n̄ahafoon̄j̄i. L̄ùbilibii lw̄ohe ku maha sh̄inj̄i s̄ēe wun̄j̄i kaan ke, li sí n-k̄are ná pi e pire cyage e. Kile yabilinj̄i sí pi nȳilw̄ohe puni cw̄un.»

8

Mpabilini à fyè̄n̄j̄i baash̄onwun̄j̄i láha

¹ T̄èni i Mpabilini à fyè̄n̄j̄i baash̄onwun̄j̄i láha ke, ka t̄un̄mpe si fȳâha n̄inj̄yinj̄i i, mà t̄ere nimbilere pyi. ² Kile m̄èl̄ek̄ēbii baashuunninj̄i u à yyé̄re Kile yyaha yyé̄re ke, ka mii i pire nya, ka mpuruyo baashuunni si ŋkan pir'á.

³ Ka Kile m̄èl̄ek̄en̄j̄i wab̄ere si mpa yyé̄re s̄arayi tasogoge taan. Wusunasuugocwoo mpyi u cye e, ndemu l'á yaa ná s̄ēn̄nj̄i i ke. Ka wusuna n̄inj̄yahawa si ŋkan u á, u pyi s̄araga ná Kile wuubii puni ŋarey'e, s̄arayi tasogoge s̄ēn̄nj̄i woge ku nȳe Kile saanre yat̄ēn̄n̄ke yyaha yyé̄re ke, kuru ŋun̄j̄i. ⁴ Ka wusunanj̄i ŋguruge si wá na fwore cwooni i Kile m̄èl̄ek̄en̄j̄i cye e, na dùru ná Kile wuubii ŋarey'e Kile yyahe taan. ⁵ Lire kântugo ka Kile m̄èl̄ek̄en̄j̄i si wusunanj̄i cwooni ŋî s̄arayi tawwuge nan̄kyanhigii na, mà wu n̄inj̄ke na. Ka kilenj̄i si wá na nt̄inni, maa ŋî, t̄un̄mpe s'á nyaha, ka n̄inj̄ke si n̄cȳēn̄ne.

Kile m̄èl̄ek̄ēbil'á mpuruyo baani w̄ȳi yȳēcȳiige na

⁶ Kile m̄èl̄ek̄ēbii baashuunninj̄i cye e mpuruyi baashuunninj̄i mpyi ke, ka pire si bégele s'a yi w̄ȳi.

⁷ Kile m̄èl̄ek̄en̄j̄i n̄inj̄cȳiin̄j̄i'á u mpuruge w̄ȳi ke, ka z̄anhafun̄j̄ēn̄nȳi ná nage ná s̄ishange si w̄urugo yiye e mà ȳiri n̄inj̄yinj̄i na mà wá n̄inj̄ke na. N̄inj̄ke ká nt̄áa tataaya taanre, taaga n̄inj̄kin à sógo ná ku c̄ire ná ku nȳèpuruge e.

⁸ Kile m̄èl̄ek̄en̄j̄i sh̄onwun̄j̄i'á u mpuruge w̄ȳi ke, ka yaaga nimbw̄oh̄o si wá suumpe lw̄ohe e mu à jwo ŋan̄ja nawogo. Suumpe lw̄ohe ká nt̄áa tataaya taanre, taaga n̄inj̄kin à k̄ēn̄j̄i'á pyi s̄ishan. ⁹ Nȳii yaayi ȳi nȳe suumpe lw̄ohe e ke, yire ká nt̄áa tataaya taanre, taaga n̄inj̄kin à kw̄ú, bakwooyi ká nt̄áa tataaya taanre, taaga n̄inj̄kin à murulo.

* 7:9 Yire ŋk̄ēnȳi mpyi na funntange ná kataanni cȳēre.

¹⁰ Kile mèlekɛɛɛni tanrewuŋ'à u mpuruge wyi ke, ka woro nintabaala si yîri nînyîni i mà mpa ɲcwo ɲiŋke na. Li mpyi na ɲi na fiige. Baabii ká ntáa tataaya taanre, l'à cwo taaga niŋkin ná ku lùbilibii ɲuŋ'i. ¹¹ Lire woni mɛge na ɲye Zoroŋi. Lwøhe ká ntáa tataaya taanre, l'à taaga niŋkin pyi k'à soro. Mpii pi à ku bya ke, pire niŋyahara à kwû ku zoroŋi kurugo.

¹² Kile mèlekɛɛɛni sicyɛrewuŋ'à u mpuruge wyi ke, canŋke ná yinŋke ná wørigii ká ntáa tataaya taanre taanre, taaya niŋkin niŋkin à kèege. Lir'à pyi ke, yi saha ɲye a ja a bɛɛnmpe yige pu yigenkanni na mɛ. Canŋke ká ntáa tataaya taanre, taaga niŋkin à kwôro canŋaɲyiini bɛɛnmpe baa. Numpilage ká ntáa tataaya taanre, yinŋke ɲye a bɛɛnmpe yige taage tanrawoge e mɛ.

¹³ Ka mii i nûr'a ɲye ɲya fo nînyîni i, u u ŋko fànha na: «Nîŋke sùpyire wuun'à kèege, l'à kèege, l'à kèege, ɲaha kurugo ye ɲcyèrɛ mèlekɛɛbii taanreni sanŋi sí pi mpuruyi wyi.»

9

¹ ɲye Kile mèlekɛɛɛni kanŋkuro wuŋ'à u mpuruge wyi ke, ka mii i woni là ɲya l'à yîri nînyîni i mà mpa ɲcwo ɲiŋke na, ka kacyeuycugunŋke tirikyaanni si ŋkan l'á. ² Ka li i ku múgo, ka ŋguruge si ntíi na dùgudugu na dùru mu à jwo kacɛɛge ku ɲye na sóre, mà canŋaɲyiini ná kafɛge pyi k'à wwò. ³ Ka kampɛɛɛɲye si fworu kuru ŋguruge e mà caala mà ɲiŋke tò. Fànhe mpyi a kan y'a sùpyire nòni nòŋyahigii fiige. ⁴ Y'à jwo y'á na y'àha yaaga pyi ɲyege, lire ɲye mɛ cire, lire ɲye mɛ yaaga maha yaaga k'à sù na fyîn ɲiŋke na ke, kuru ká na mɛ, fo sùpyire ti ɲye Kile fyèni ɲye a bwòn ti byahigii na mɛ. ⁵ Kuni ɲye a kan y'á, y'a sùpyire bùu mɛ, ŋka yi ti yyahayi fwøhøwø yiyiye kanŋkuro funŋ'i. Yi tanøŋke yanŋkanni ná nòŋyaani woge na ɲye niŋkin. ⁶ Cyire canmpyaagil'e, sùpyire sí raa kwùni caa, ŋka ti sì u ta mɛ. Ti là sí n-pyi si ŋkwû, ŋka kwùni sí raa fi ti yyaha na.

⁷ Yire kampɛɛɛɲyi mpyi shønyø fiige, ɲjemu y'à bégele kàshige mɛɛ na ke. Yaaya na mpyi yi ɲùnyì na sɛɛn ɲùntoyø fiige, yi yyahayi mpyi sùpya wogo fiige. ⁸ Yi ɲùnyjøore mpyi ceewe woro fiige, ŋkyànhiigii sí ɲye cànruga wogii fiige. ⁹ Yi ntùŋke mpyi mu à jwo k'à tò ná tønno vàanntinŋ'i, yi fukanyi tùmpe mpyi mu à jwo shønkuruŋø ku ɲye na fi ná yi wòtoribil'e na wá kàshige cyage e. ¹⁰ Yi nɛnyì mpyi ná sènŋil'e nòŋyahii fiige. Yire nɛnyì cye kurugo, fànhe mpyi y'e, yi ja a yyefuge nò sùpyire na yiyiye kanŋkuro funŋ'i. ¹¹ Kacyeuyicugunŋke mèlekɛɛɛni u mpyi yi saanŋi. Eburubii shɛɛnre e pi maha u mɛge pyi: «Abadøn» Girekiibii woore e maa u mɛge pyi: «Apoliyøn». (Kuru mɛge ɲwøhe ku ɲye: «kakyampyiŋi».)

¹² ɲye yyefuge niŋcyiig'à tòro, yii li cè shuunni saha na ma kàntugo.

¹³ ɲye Kile mèlekɛɛɛni baani wuŋ'à u mpuruge wyi ke, sárayi tawwuge sɛɛnŋi woge ku ɲye Kile yyaha yyére ke, ka mii i mɛjwu u lógo kuru mbliŋkii sicyɛɛreni na. ¹⁴ Kile mèlekɛɛɛni baani wuŋi u mpyi ná mpuruge e ke, ka nde mɛjwuuni si uru pyi: «Kile mèlekɛɛbii sicyɛɛreni u à pwø Efirati baŋi nimbwoŋi cyage e ke, pire sàha.» ¹⁵ Pire Kile mèlekɛɛbii sicyɛɛreni mpyi a bégel'a yaha na nde yyeeni ná ŋke yinŋke ná nde canmbilini ná nde tɛni yabilinŋi sigili ke, pi à sàha, bà li si mpyi, diŋye sùpyire ká ntáa tataaya taanre, pi i taaga niŋkin bò mɛ. ¹⁶ Pi kàshikwønbii pi mpyi shønyø ɲuŋ'i ke, pire pèrɛg'à jwo mii á. Pi mpyi shiin miliyoo ŋkwuu shuunni (200.000.000). ¹⁷ Kacyeeni mii à ɲya ke, lire l'à pyi, mii à shønyì ná yi feveebii ɲya. Tønnte vàanntinŋyi yi mpyi pi na ke, yire mpyi a ɲáaŋa na fiige, maa mpyi bula fiige, maa mpyi nɛrɛ fiige. Shønyì ɲùnyì mpyi canraya wuyi fiige. Nage ná ŋguruge ná ŋkìriginŋi mpyi na fwore yi ɲwøyi i. ¹⁸ Diŋyeni sùpyire ká ntáa tataaya taanre, nage ná ŋguruge ná ŋkìriginŋi u mpyi na fwore shønyì ɲwøyi i ke, yire yyefuyi taanrenŋ'à taaga niŋkin bò. ¹⁹ Shønyì fànhe mpyi yi ɲwøyi ná yi nɛnyì i. Yi nɛnyì mpyi wwòo fiige, maa mpyi ná ɲumbogil'e. Cyire cye kurugo, yi mpyi maha yyefuge wàa sùpyire na.

²⁰ ɲye sùpyire t'à pyi ti ɲye a kwû yire yyefuyi cye e mɛ, tire ɲye a láha ti cyeyayaayi mpèenŋi na mɛ. Ka ti i ntòro ná ti jinasunni ná ti kacyzunni i, ti mpyi a yire ɲjemu yaa ná sɛnŋi, lire ɲye mɛ wyérfyinnŋi, lire ɲye mɛ dànyenŋi, lire ɲye mɛ kafaayi, lire ɲye mɛ ná

cire e ke. Mà li ta, yire yaayi nyε na naa mε, yi nyε na nùru mε, yi nyε na jà a naara mε.
 21 Ti mú nyε a láha ti supyibuuni ná ti sìŋkanmpe ná ti jacwǝre ná ti nàŋkaage na mε.

10

Sémɛbileni kani

1 Lire kàntugo ka mii i Kile mèlɛkɛ fanhanyahaga wuŋi wabɛɛ nya u à tige mà yiri nìnyini i. Nahaŋa mpyi u na vǝanntinŋe fiige, zànhanywǝge sí nyε u nìŋke e. U yyahe mpyi canŋanyini fiige, u tooyi sí nyε mu à jwo na ku nyε cinŋkunyǝ na. 2 Sémɛbileni là jwǝ mpyi a múgo u cye e. Ka u u u kàniŋe tǝge yaha suumpe lwǝhe juŋ'i, maa kàmɛnɛ woge yaha nìŋke na, 3 maa jwo fànha na cànragá fiige. U à jwo amuni ke, ka kilenji si ntín tooyo baashuunni. 4 Cyire kiletiinŋkii baashuunni'á njemu jwo ke, mii la mpyi si yire séme, ŋka mii à mejuwu lógo nìnyini i na: «Kiletiinŋkii baashuunni'á njemu jwo ke, puru pyi ma kanni funŋǝ kyaa, ma hà pu séme mε.» 5 Kile mèlɛkɛni mii mpyi a nya u à u tǝge kà niŋkin yaha suumpe lwǝhe juŋ'i, maa ku sanŋke yaha nìŋke na ke, ka uru si u kàniŋe cyεge yírige nìnyini i, 6 maa jwo: «Kilenji u nyε fo tèkwombaa, ná u à nìnyini ná nìŋke ná suumpe lwǝhe ná yi funŋǝ yaayi puni dá ke, mii sí n-káa uru mεge na na tèn'á nǝ, tère saha nyε mε. 7 Mèlɛkɛni baashonwuŋi ká u mpuruge wyi canŋke ŋkemu i ke, kaŋwǝhoni Kile à bégel'a yaha ke, u sí lire pyi, bà u à yi jwo u tǝntunmpii, u báarapyiibil'á mε.»

8 Mejuwuuni mii mpyi a fyànha a lógo mà yiri nìnyini i ke, ka lire si nùr'a mii pyi: «Kile mèlɛkɛni u à yyére suumpe lwǝhe ná nìŋke juŋ'i ná sémebileni nimugonjahani i ke, sà li shwǝ u cye e.» 9 Ka mii i file uru Kile mèlɛkɛni na, maa u pyi u sémebileni kan, ka u u mii pyi: «Li shwǝ ma a ŋkyàa, li sí n-soro mu funŋke e, ŋka li sí n-pǝo mu jwǝge e sɛɛ fiige.»

10 Nyε ka mii i sémebileni shwǝ Kile mèlɛkɛni cye e mà kyà. Li mpyi a pǝo mii jwǝge e sɛɛ fiige, ŋka mii à li jǝ ke, ka li i mii funŋke pyi ku u mii yà zoronji cye e.

11 Ka pi i yi jwo mii á na Kile saha sí tǝnturo le mii cye e mii u jwo supyishi niŋyahawa ná kírìi niŋyahagii ná shɛnrɛ niŋyahara sùpyii ná saanlii niŋyahamil'á.

11

Kile tǝntunmpii shuunniŋi kani

1 Nyε lire kàntugo, ka pi i sumara pyipyi yaaga kan mii á mu à jwo kábii, maa yi jwo mii á: «Yír'a Kilejaarebage ná sárayi tawwuge súma, mpìi pi nyε wani na Kile père ke, ma a pire tǝrǝ. 2 Ŋka ma hà Kilejaarebage ntàani súma mε, naha na ye mpìi pi nyε pi nyε Kile kuni i mε, kuru cyag'á kan pir'á. Pire pi sí n-pa Kile kànhe jya yìnyε beeshuunni ná shuunni funŋ'i. 3 Mii sí na jwumpe jwufeebii shuunniŋi tun ná bubaga vǝanŋyi i yacyi'e. Pi sí raa mii tǝnture pyi canmpyaa kampwoo ná ŋkwuu shuunni ná beetaanre (1.260) funŋ'i.» 4 Olivye ciyi shuunniŋi ná fùkinabii shuunniŋi pi nyε nìŋke Kafoonji taan ke, yire yi nyε pire tǝntunmpii shuunniŋi. 5 Sùpya la ká mpyi si kawaa pyi pi na, nage maha fworu pi jwǝyi i, maa uru zàmpeŋni bò. Sèenji na, sùpya maha sùpya la ká mpyi si kawaa pyi pi na, urufol'á yaa u bò amuni. 6 Fànhe na nyε pi á pi jà a zànhe cù k'àha mpa pi tǝnture canmpyaagii funŋke e mε. Pi mú maha jà a lwǝhe kèenŋ'a pyi sìshan. Tère o tère l'á pi táan ke, yyefuge shiŋi u à pi táan ke, pi maha jà a kuru wà sùpyire na nìŋke na.

7 Pi aha pi tǝnture jwo a kwǝ tēni ndemu i ke, sige yapege kà sí n-fworu ka-cyewyicugunke e si mpa pi tǝn, si jà pi na, si pi bò. 8 Pi buwuubii sí n-yaha kànbwǝhe tafage e. Kuru kànhe ku sí n-jà n-tàanna ná Sǝdǝmu* ná Misira† e, yi kapegigii kurugo, kur'e pi à pi Kafoonji kwǝro cige na mú. 9 Pii sí n-yiri kirigii puni ná tǝluyi puni ná shɛnrɛ puni ná supyishiŋi puni i si mpa a pi buwuubii wíi canmpyaa taanre ná paanga funŋ'i, pi sì jɛɛ wà u pi tò mε. 10 Pi ŋkwùŋi funntange kurugo, diŋyε sùpyire sí n-pyi ntàanji i, s'a

* 11:8 Kuru kànhe mpyi a cè ná silege baa karigil'e (Zhenzi 19.4-11). † 11:8 Lire kini shiinbii na mpyi Izirayeli shiinbii zàmpeŋmii. Wani Izirayeli shiinbii mpyi bilere e.

ma yaaya kaan piy'á, naha na ye pire Kile túnntunmpii shuunniŋi mpyi a diŋyeni sùpyire yyahayi fwàhàrò sèl'e.

¹¹ Nye cyire canmpyaa taanre ná paange kàntugo, ka shìŋi ñoni si yîri Kile yyére mà jyè pi e, ka pi i yîr'a yyére. Mpii pi à pi nya ke, ka pire si fyá sèl'e. ¹² Ka pire túnntunmpii shuunniŋi si mejwuu lógo fànha na mà yîri ñiŋyiŋi i na: «Yii dùgo naha.» Ka pi i dùgo ñiŋyiŋi i nahañke k'e, mà pi zàmpeenbii yaha tayyérege e na pi wíi. ¹³ Ka ñiŋke si ntíl'a cyéenne sèl'e. Kànhe ká ntáa tataaya ke, taaga niŋkin baya mpyi a cwo, ka shiin kampwàhii baashuunni (7.000) si ñkwù kuru ñiŋke ñcyéenniŋi kajyíl'e. Mpii pi à kwôro ke, ka pire si fyá sèl'e, Kileni u ñye yaayi puni ñùŋ na ke, maa li ñwò cù na uru pèe.

¹⁴ Nye yyefuge shànwog'à tòro, ñka ñcyèe tanrawoge sí ñwò cù.

Kile mèlekɛŋi baashɔnwuŋ'à u mpuruge wyi

¹⁵ Nye Kile mèlekɛŋi baashɔnwuŋ'à u mpuruge wyi ke, ka mejwugii si fwooro ñiŋyiŋi i fànha na:

«Diŋyeni ñùŋufent'à pyi wuu Kafooni Kile ná u Niŋcwànròŋi woro fo tèekwombaa.»

¹⁶ Kacwànrìbii beŋjaaga ná sicyeɛɛɛni u à tèen pi saanre yatɛɛniŋi i Kile yyahe yyére ke, ka pire si piye tírig'a cyán, maa Kile pèe, ¹⁷ maa jwo:

«Kafooni Kile, Siŋi Punifoo,

mu u ñye, ná mu mpyi ke,

wuu fwù na ñye mu na,

naha na ye mu à ma fànhe nimbwàhe tìŋe ma Saanre e.

¹⁸ Supyishiŋi puni lùgigii mpyi a yîri,

ñka numɛ mu u lùyirini li ñye na ñaa.

Tèni i mu sí kwùubii yíbe ke, lir'à nò numɛ,

mu túnntunmpii pi ñye mu báarapyiibii ke, pire sàraŋi tèni mú à nò,

mà bàra mu shiinbii ná mpii pi ñye na fyáge mu yyaha na ke,

shinbwo bàra shinbilere na.

Mpii pi ñye na sùpyire kèege ñiŋke na ke,

pire tèekɛɛni mú à nò.»

¹⁹ Lire kàntugo Kileñaarebage ku ñye ñiŋyiŋi i ke, ka kuru si múgo. Ka Kile tunmbyaare mbwùuni si nya kuru bage e. Ka kilenini ná túnmpè ná kiletinni ná ñiŋke ñcyéenniŋi si mpyi mà bàra zànhafunɛɛniŋi na.

12

Ceeŋi ná wwòlyege kani

¹ Lire kàntugo nde à pyi kacyele ñiŋyiŋi i, mii à ceeni wà nya, canŋaŋyiini mpyi u na mu à jwo vàantinnɛ, yiŋke sí ñye u tooyi ñwàh'i, wàrii ke ná shuunni s'à pyi kajanjwoo ñùntoŋo u ñiŋke na. ² U laa wu u mpyi, u mpyi na ñkwùuli zini cyereyampe cye e.

³ Lire kàntugo nde à pyi kacyeeni labɛɛ ñiŋyiŋi i, mii à wwòlyege nimbwàhò ñiŋyega nya. Ku mpyi ná ñumbogii baashuunni ná ñeŋi ke e, saanra ñùntoŋo na mpyi ñumbogigii puni niŋkin niŋkinŋi na. ⁴ Wàrigii ká ntáa tataaya taanre, k'à ku ñeŋke tèg'a taaga niŋkin pwó a wu ñiŋke na. Ku mpyi a yyére ceeni taan, u aha si si pyàŋi jò. ⁵ Ka ceeni si pùnambile si, ka Kile mèlekɛŋi wà si li lwó a kàre Kile saanre yatɛɛniŋke taan, Kile yyére. Lire li sí n-pyi supyishiŋi puni ñùŋ na, s'a ti kèenni ná tɔnnò kabil'e. ⁶ Nye ka ceeni si fê a kàre síwage e. Kile mpyi a cyage kà bégel'a yaha u mɛɛ na wani, bà pi si mpyi s'a u kaan u a lyí canmpyaa kampwoo ná ñkwuu shuunni ná beetaanre (1.260) funŋ'i mɛ.

⁷ Lire kàntugo ka kàshige si yîri ñiŋyiŋi i. Misheli u ñye Kile mèlekɛɛbii ñùŋufooni wà ke, ka uru ná u mèlekɛɛbii sí wwòlyege tòn, ka wwòlyege ná ku mèlekɛɛbii si pi tòn mú. ⁸ Nka ku ñye a jà kàshige na mɛ, ku ná ku mèlekɛɛbii saha ñye a tatɛɛnge ta ñiŋyiŋi i mɛ. ⁹ Kuru

wwòlyege ku mpyi tèecyiini i. Kuru ku nyε jínabii nùñufooñi, maa mpyi Sitaanniñi ke, ka pi i kuru wà nìñke na ná ku mèlekεεbil'e. Kuru ku maha diñyeñi sùpyire wuruge.

¹⁰ Lire kàntugo ka mii i mεjwuu lógo fànha na nìnyini i na:

«Tèni i wuu Kileni sí sùpyire shwà, si u sífente cyêe, si ntèen u saanre tatεenge e ke, lir'à nò numε,

ñge u à cwàonrò mà pyi Shwofooñi ke, uru nùñufente tèepyiin'à nò mú.

Naha na ye ñge u maha wuu cìnmpyiibii cêege Kile yyahe taan pìlaga bâra canña na ke, pi à uru wà nìñke na.

¹¹ Wuu cìnmpyiibil'à pyi javee u na,

Mpabilini sishange ñguni

ná Jwumpe Nintanmpe ñjwuñi cye kurugo.

Pi à nyε mà pi múnahigii kan sáraga.

¹² Lire e ke tatεenge na nyε yii mpiimu á nìnyini i ke,

yii pyi funntange e,

ñka nìñke ná suumpe lwàhe wuun'à kèege,

ñaha na ye Sitaanniñi nàvunñò wuñ'à tíge yii yyéere.

U à cè na uru canmpyaagii nεñe saha nyε a tòn mε.»

¹³ Wwòlyeg'à pi ñya pi à kuru wà nìñke na ke, ceeni u mpyi a pùnambilini si ke, maa ntaha uru fye e na ñkòre. ¹⁴ Ka nyε nimbwàhò fukanya shuunni si ñkan ceen'á, u yíri yire na u a si u tatεenge e síwage e, bà u ñwà si mpyi s'a ñcaa wani yyee taanre ná paanga funñ'i, si laaga tòn wwòlyege na mε. ¹⁵ Lir'à pyi ke, ka wwòlyege si lwàhò yige ku ñwàge e mà wà ceeni kàntugo ba fiige, bà kuru si mpyi si u lwó mε. ¹⁶ Ñka nìñk'à ceeni tège. Lwàhe wwòlyeg'à yige ku ñwàge e mà wà ke, nìñk'à múgo, maa kuru bya. ¹⁷ Lir'à pyi ke, ka wwòlyege lùuni si yíri ceeni taan, maa kàshige kèenñe u pyiibii sanmpil'á. Pire pi nyε, mpii pi nyε na Kile toni kurigii náare, maa Yesu kyaa yu sùpyir'á ke.

¹⁸ Lire kàntugo ka wwòlyege si sà yyéere suumpe lwàhe ñwàge na.

13

Sige yapiyi shuunniñi kani

¹ Nyε lire kàntugo, ka mii i sige yapege kà ñya ku u fwore suumpe lwàhe e. Nεñii ke ná nùmbogigii baashuunni nyε k'á. Saanre nùntonò na mpyi cyire nyεñkii puni nìñkin nìñkinñi na, Kile mèkεgerε mεyi s'à séme ku nùmbogigii na. ² Sige yapege mii mpyi a ñya ke, kuru mpyi cin fiige. Fànhe mpyi ku tooy'e, ku ñwàge sí nyε cànrage wogo fiige. Ka wwòlyege si ku fànhe fiige kan k'á, maa ku saanre yatεenñe kan k'á, maa nùñufente kan k'á sèl'e.

³ Sige yapege nùmboge kà nìñkin mpyi a bânni mu à jwo ku sí n-kwù. Ñka kuru tabannag'à pa ñkwò, ka li i mpyi kakyanhala sùpyir'á fo t'à yír'a taha ku fye e. ⁴ Ka ti i wwòlyege pèe, ñaha na ye k'à nùñufente kan sige yapeg'á. Ka ti i sige yapege pèe mú na: «Jofoo u nyε ñke sige yapege ñca ye? Jofoo u sí n-jà ku tùn ye?»

⁵ Nwòg'à kan k'á, bà ku si mpyi si kuye pèe, s'a Kile mèkεgerε jwumpe yu mε. Kun'à pa ñkan k'á yinye beeshuunni ná shuunni funñ'i, k'a lire pyi. ⁶ Ka ku u ku ñwàge múgo maa Kile ná u tatεenge mεge kèege, mpii pi à tèn nìnyini i ke, maa pire mεyi kèege mú. ⁷ Kun'à pa ñkan k'á, ku Kile wuubii tùn, ku u jà pi na. Fàn'h'à kan k'á, ku pyi tùluyi puni ná kìrigii puni ná shεenre puni jwufeebii ná supyishini puni nùñò na. ⁸ Diñye sùpyire puni sí raa ku pèe, fo mpii mεyi y'à séme shìni nìñkwombaanji tafeebii mεyi tasemεge e mà lwó diñye tasiige e ke. Mpabilini l'à pyi sárage ke, uru sémeñi na nyε lire wu.

⁹ Ngemu la ku nyε si kariii yyaha cè ke, urufoo u niñgyigigii pεre, u raa núru. ¹⁰ Ngemu ká mpyi na sí n-le kàsuni i ke, urufoo sí n-le kàsuni i. Ngemu ká mpyi na sí n-bò ná kàshikwànnwàoni i ke, urufoo sí n-bò ná l'e. Lire e ke Kile wuubil'à yaa pi kyaage kwù piye e, pi i ñkwòro Kile kuni i.

¹¹ Nyε ka mii i núr'a sige yapege kabεε nya ku u fwoře ññke e. Nεñii shuunni mpyi ku na mpàbili wogii fiige, ku mpyi na yu wwòlyεε fiige. ¹² Ku mpyi na ku karigii pyi sige yapege ññcyiige nyii na, ná kuru u fànhe puni i. Tabannage mpyi na ñko s'a sige yapege ññcyiige ñkemu bùu, ka ku u núr'a yíri ke, ñke numε wog'à ññyεñi ná u sùpyire pyi na t'a kuru pēre. ¹³ Sige yapege shonwoge mpyi maha kakyanhala karigii pyi, fo maha nage pyi ku u yíri ññyini i na ntíri ññke na sùpyire nyii na. ¹⁴ Lire pyiñkanni na, fànhe ku mpyi a kan k'à kakyanhala karigii pyi sige yapege ññcyiige nyii na ke, ku mpyi a ññyεñi sùpyire wurugo ná cyire karigil'e. Kàshikwónñwónni mpyi a sige yapege ñkemu banni, ka ku u núr'a cùññ ke, ku mpyi a ññyεñi sùpyire pyi na ti kuru ñànjanj yaa ti raa ku pēre. ¹⁵ Nyε sige yapege ññcyiige ñànjanj sùpyir'à yaa ke, fàn'h'à kan sige yapege shonwog'á, ka ku u múnaa le uru ñànjanj i, bà u si mpyi s'a yu, mpiimu ká ñcyé si u pēe ke, u u pire bò mε. ¹⁶ Ka ku u fànha cyán sùpyire puni na, bà fyè si mpyi si bwòn pi shin maha shin kàññε cyεge, lire nyε mε u byaani na mε, shinbilere bàra shinbwo na, yaarafoo bàra yaara baafu na, biliwe bàra shinñi u nyε u nyε biliwe mε. ¹⁷ Sùpya mpyi na si n-jà zhwo pyi, lire nyε mε mà pεεmε pyi, ná ñke sige yapege fyèñi nyε urufoo na mε. Uru fyèñi u nyε sige yapege mεge, lire nyε mε tórmpε pu sí n-bê ná ku mεge e ke.

¹⁸ Nde na nyε yákilifee kyaa. Tórmpε pu sí n-bê na sige yapege mεge ñwòh'i ke, shinñi u nyε yákilifoo ke, urufoo u puru ñwòhe cya a cè. Sùpya mεge ku nyε ku ki. Kuru ku nyε ñkwuu baani ná beetaanre ná baani (666).

14

Mpabilini ná l'à mpiimu ñññ wwu ke

¹ Lire kántugo ka mii i wíi mà Mpabilini ññjyereni nya Siyón ñññke ñññ'i. Shiin kampwòhii ñkwuu ná beeshuunni ná sicyεεε (144.000) mpyi ná l'e. Mpabilini mεge ná li Tuñi mεge mpyi a séme pire shiinbii byahigii na. ² Ka mii i mejwuú lógo l'à fwoře ññyini i mu à jwo lufoomò tùnñ, maa mpyi mu à jwo kiletinne. Li mú mpyi mu à jwo pì pi nyε na ñkònnii bwùun. ³ Pi mpyi Kile saanre yatεεññke ná nyii yaayi sicyεεεñi ná kacwónribii yyaha yyéε na mεε ñivónñ cē. Pire shiin kampwòhii ñkuu ná beeshuunni ná sicyεεεñi ñññ Kile à wwú ññyεñi i ke, pire baare e, sùpya mpyi na si n-jà lire mεεni taanna mε. ⁴ Tire sùpyire nyε a mpyi a ññ'n'a tiye ñwòhò ná cibahani i mε. Ti nyε a mpyi a ceewe shi cè mε. Tire mpyi maha ntaha Mpabilini fye e li tasheyi puni i. Tire ññny y'à wwú yyecyiige na sùpyire shwòhòl'e, maa ti pyi Kile ná Mpabilini wuu. ⁵ Ti nyε a sù na fini mε, ñcèεεε cyaga nyε ti na mε.

Kile mèlekeebii taanrenj kani

⁶ Lire kántugo ka mii i Kile mèlekeñi wabεε nintorowo nya fo ññyini i. Jwumpe Nintanmpe pu nyε tèrigii puni wumpe ke, puru mpyi u á ñjwuñi mεε na sùpyire pun'á. U mpyi a yaa u a pu yu kírighii puni ná tùluyi puni ná shεεnre puni jwufeebii ná supyishini pun'á. ⁷ Ka u u wá na yu fànha na: «Yii a fyáge Kile na, yii raa u kēre, ñaha na yε tèn'à ñ u ññyε sùpyire yíbe ti kapyiñkii na. Uru u à ññyini ná ññke ná suumpe lwohe ná lùbilibii dá ke, yii a u pēre.»

⁸ Kile mèleke shonwu mpyi a pa ññcyiini kántugo maa ñko: «K'à jya! Kànbwòhe Babilónni à jya! Kuru k'à ku εεεε sinmpe kan supyishini puni u a bya. Lire ñwòhe ku nyε, k'à supyishini puni pyi u à jacwòre pyi ku fiige.»

⁹ Nyε Kile mèleke tanrewu mpyi a pa mpii shuunni kántugo, maa ñko fànha na: «Shin maha shin ká ñke sige yapege ná ku ñànjanj pēe, ka ku fyèñi si bwòn u byaani, lire nyε mε u cyεge na ke, ¹⁰ urufoo sí εεεεñi sinmpe nintanhampe bya. Puru pu nyε Kile luyirini. Yyefuge sí ñ u na nage ná ñkírighii cye kurugo, Kile mèlekeebii ná Mpabilini nyii na. ¹¹ Nage e u sí n-pyi ke, kuru si n-sii n-fùgo mε. Mpii pi à sige yapege ná ku ñànjanj pēe, ku mεge fyèñi sí nyε pi na ke, pìlaga bàra canja na, ñomò si n-pyi pìr'á mε.»

¹² Lire e ke mpíi pi nyε Kile wuubii, maa u tonji kurigii jaare maa ntaha Yesu fye e ke, pir'à yaa pi kyaage kwú piye e.

¹³ Lire kántugo ka mii i meɔwuu lógo nìnyini i na: «Yi séme na mà lwó numε na, sùpyire ti sí n-kwû si ti yaha Kafoonji wwoɔεεge e ke, tire wuun'à ɔwɔ.» Kile Munaani à jwo: «Sèe wi, tire sí ɔ̀ ti báarawage na, ɔaha na yε Kile si funɔ wwò ti báaraɔi niɔcɛɛni na mε.»

Kile lùyirini l'à tàanna ná sùmakwɔngigil'e ke

¹⁴ Nyε ka mii i núr'a wí mà ɔahaɔke kà nivyinge ɔya, wà mpyi a tèn ku na mu à jwo sùpya. Sɛɛn ɔ̀ntonɔ mpyi urufoo ɔ̀ɔke na, kòɔɔɔ nintan sí nyε u cyεge e. ¹⁵ Ka Kile mèlɛkɛɔi wabεε si fwoɔ Kileɔaarebage e, maa jwo fànha na ná ɔahaɔke ɔ̀ni wuɔi i na: «Nìɔke sùmaɔi tèekwɔɔnn'à nɔ, sùmaɔi pun'à nɔ, ma kòɔɔɔɔni lwó ma a u kwùun.» ¹⁶ Nge u mpyi a tèn ɔahaɔke ɔ̀ni i ke, ka uru si u kòɔɔɔɔni lwó, maa ɔ̀ɔke sùmaɔi kwòɔn.

¹⁷ Lire kántugo ka Kile mèlɛkɛɔi wabεε si fwoɔ Kileɔaarebage e nìnyini na, kòɔɔɔɔ ɔ̀wɔtanga wu na mpyi uru cyε e mú.

¹⁸ Ka Kile mèlɛkɛɔi wabεε si fwoɔ sárayi tawwuge e, uru u nyε nage ɔ̀ɔɔ na. Ka u u kòɔɔɔɔnifoo pyi: «Nìɔke εεεεɔni'à nɔ, u kwòɔn ná ma kòɔɔɔɔni i.» ¹⁹ Ka Kile mèlɛkɛɔi si u kòɔɔɔɔni lwó, maa ɔ̀ɔke εεεεɔni kwòɔn mà wà εεεεɔn lwòhe tawwuge wyige e. Kuru ku nyε Kile lùyirini. ²⁰ Ka pi i εεεεɔni fwòɔɔ kuru wyige e kàɔhe kántugo. Mà pi yaha pi i u fwòɔɔni, sishang'à fwoɔ wyige e mà dùg'a nɔ shònyì ɔ̀wɔyi na, maa fwu a kàre sumare kampwoo ná ɔkwuu baani (1.600*) ɔ̀ɔke na.

15

Kile mèlɛkɛɔi baashuunnini ná yyefuyi nizanɔyi kani

¹ Lire kántugo mii à núr'a kakyanhala kacyeεε nimbwoo ɔya nìnyini i: Kile mèlɛkɛε baashuunni mpyi ná yyefugo kuuyo baashuunni i piye cyε e. Yyefuyi nizanɔyi yi mpyi yire, Kile lùyirini sí ɔ̀ɔɔ kuu yire na.

² Lire kántugo ka mii i cyage kà ɔya suumpe lwòhe fiige, ku mpyi na ɔ̀ dùba fiige, maa mpyi mu à jwo na k'à wùrugo k'e. Mpíi pi à pyi javee sige yapege na ke, mii à pire ɔya pi à yyéε suumpe lwòhe cyage e. Pire nyε a mpyi a sige yapege ná ku nàɔɔni pèe mε, tɔ̀ɔmpe pu sí n-bê ná ku mεge ɔ̀wòhe e ke, pi à cyé uru fyèni na piye na. Nkòɔnibii Kile mpyi a kan pi á ke, pire mpyi pi cyε e. ³ Pi mpyi na Kile báaraɔyiɔi Musa mεɛni ná Mpabilini mεɛni cèe na:

«Kafoonji Kile, Siɔi Punifoo!

Mu kapyiɔnkii na nyε kabwòhii ná kakyanhala.

Supyishini puni Saanɔi,

mu kapyiɔnkii pun'à tíi,

maa mpyi sèe!

⁴ Kafoonji, joofo u nyε u sì n-fyá mu yyaha na mà yε?

Joofo u nyε u sì mu pèe mà yε?

Mu kanni u nyε niɔcɛɛni.

Supyishini puni sí n-pa niɔkure sín mu á,

ɔaha na yε mu katiigii nimpɔiɔnkil'à fíniɔ'a cyèe pi na.»

⁵ Lire kántugo ka mii i tunmbyaare cyage ɔya k'à múgo nìnyini i Kileɔaarebage e.

⁶ Yyefuyi baashuunnini mpyi Kile mèlɛkɛεbii baashuunnini mpiimu cyε e ke, ka pire si fwoɔ Kileɔaarebage e. Váanvɔinweeweere mpyi pi à le. Sɛɛni váanmεɛnyε mpyi pi à tég'a piye bínni ntùni i. ⁷ Nyii yaayi sicεεɛɛni i, ka kà niɔkin si sɛɛn ɔ̀kunahii baashuunni kan Kile mèlɛkɛεbii baashuunnin'á. Kileni u nyε nyii na fo tèekwombaa ke, cyi mpyi a ɔ̀ni uru lùyirini na. ⁸ Lire tèn i, ka Kileɔaarebage si ɔ̀ni naɔguruge na, lir'à li cyèe na Kile sínampe ná u fànhafente na nyε kuru cyage e. Kile mèlɛkɛεbii baashuunnini mpyi a pa ná yyefuyi

* **14:20** Ku laag'à culumetirii ɔkwuu taanre (300) kwò.

baashuunniŋi njemu i ke, sùpya mpyi na sì n-jà n-jyè Kileŋaarebage e ná yire nyε a tòro me.

16

Nkunaŋigii baashuunniŋi cyi nyε na Kile lùyirini kya a yu ke

¹ Lire kàntugo ka mii i meŋwuu lógo fànha na Kileŋaarebage e, li i ŋko Kile mèlekεεbii baashuunniŋ'á na: «Kile lùyirini na nyε ŋkunaŋigii baashuunniŋi jcyiimu i ke, yii sà cyi sùguro ñiŋke na.»

² Nyε ka Kile mèlekεŋi ñiŋcyiini si sà u ŋkunaani sùguro ñiŋke na. Lir'à pyi ke, sige yapege fyèŋi mpyi mpiimu na, pi sí i ku nàŋjaŋi père ke, ka nɔwapiye si fworò pire na.

³ Ka Kile mèlekεŋi shɔnwuŋi si sà u ŋkunaani sùgoro suumpe lwøhe e, ka lwøhe si ŋkêenn'a pyi mu à jwo supyikwugo sishan. Nyii yaayi yi mpyi k'e ke, ka yire puni si ŋkwù.

⁴ Ka Kile mèlekεŋi tanrewuŋi si sà u ŋkunaani sùgoro baŋi lwøhe ná lùbilibil'e, ka yire puni si ŋkêenn'a pyi sishan. ⁵ Kile mèlekεŋi u nyε lwøhe ñiŋɔ na ke, ka mii i uru nya u à jwo: «Mu u nyε ñiŋcenni, mu u nyε, ná mu mpyi ke, mu à tíi, ŋaha na ye amuni mu nyε na yoge kwùun. ⁶ Pi à mu shiinbii ná mu túnntunmpii sishange wu, ka mu u sishange kan pi a byii, pi ná lir'à yaa.» ⁷ Lire kàntugo ka mii i meŋwuu lógo sárayi tawwuge e na: «Sèŋi na, Kafoonji Kile, Siŋi Punifoo, mu yoge kwòŋŋkann'à tíi.»

⁸ Ka Kile mèlekεŋi sicyεrewuŋi si u ŋkunaani sùgoro canŋaŋyiini ñuŋ'i, bà li kafuge si mpyi si mpèe s'a sùpyire súuge na fiige me. ⁹ Kuru kafug'à sùpyire súugo sèl'e. Ka pi i wá na Kile mege kèege, uru cye e cyire yyefuge karigii nyε. Pi nyε a ŋen'a pi toronkanni kèennε si u pèe me.

¹⁰ Ka Kile mèlekεŋi kaŋkuro wuŋi si u ŋkunaani sùgoro sige yapege saanre yatεenŋke e. Ku mpyi na ku saanre pyi cyeyi njemu ñiŋɔ na ke, ka numpini si jyè yire puni i, ka sùpyire si wá na ti njirigii nani yyefuge cye e. ¹¹ Yyefuge ná nɔwapiyi kurugo, ka pi i wá na ñiŋyiŋi Kileni mege kèege, ŋka pi nyε a pi toronkanni kèennε me.

¹² Ka Kile mèlekεŋi baani wuŋi si u ŋkunaani sùgoro Efirati baŋi i, ka baŋi lwøhe si waha maa tatorogo kan saanbil'á, pire mpyi a yíri canŋafyinmpe e. ¹³ Lire kàntugo ka mii i múnapegii taanre nya ntàsen fiige, là à fworò wwòlyεge ŋwøge e, ka là si fworò sige yapege ŋwøge e, ka là sí fworò túnntunŋi kafiniviniŋi ŋwøge e. ¹⁴ Jínahii pi mpyi cyire múnahigii, cyi maha kakyanhala karigii pyi. Cyi sí n-shà ñiŋyeni saanbii puni bínni, bà pi si mpyi si kàshige kwòŋ Kile Siŋi Punifoo canmbwøhe e me.

¹⁵ Kafoonji à jwo: «Lógo, mii sí n-pa mu à jwo nàŋkaawa. Ngemu u à kwòro nyii na, maa mpyi u nyε a u vaaŋyi wwù sùpyire ti kwò t'a u silege cyeyi ŋaa me, urufoo wuun'à ŋwø.»

¹⁶ Nyε ka jínabii si sà saanbii bínni cyage k'e, pi maha kuru mege pyi Eburubii shεenre e: «Arimagedon*».

¹⁷ Nyε ka Kile mèlekεŋi baashɔnwuŋi si u ŋkunaani sùgoro kafεεge e. Ka meŋwuu si fworò Kileŋaarebage e saanre yatεenŋke e na: «Y'à kwò numε.» ¹⁸ Ka kileŋini ná túnmpε ná kiletinni si mpyi, ka ñiŋke si jcyèennε sèl'e. Mà lwó sùpyire nyε ñiŋke na ke, ku mpyi na saha jcyèennε lire cyèennεŋkanni na me. ¹⁹ Ka Babilonni kànbwøhe si jya mà pyi taanre. Ka kirigii puni kanyi si ŋcwo. Kile funŋɔ nyε a wwò kuru kànbwøhe na me, maa u lùyirini tírige ku shiinbii ñuŋ'i, lire li nyε mu à jwo u à εrezεn sintanhampe kan pi a bya. ²⁰ Kiripyεere ti mpyi suumpe lwøhe ñiŋke e ke, ka tire puni si mpínni, wá saha nyε a ŋaŋyi saha cè me. ²¹ Ka zànhafunŋcεenyε nitabaaya si wá na ŋcwo sùpyire ñuŋ'i. Yi puni ñiŋkin ñiŋkinŋi mpyi a dùgo sèe sèl'e. Ka sùpyire si wá na Kile mege kèege kuru yyefuge mpèenŋi kurugo.

* 16:16 Izirayeli shiinbil'à kàshibwoyi kwòŋ kuru cyage e.

17

Fwòrobacwàge kani

¹ Nkuna hìgii baashuunniŋi mpyi Kile mèlèkèebii baashuunniŋi mpiimu cye e ke, ka pire wà si file mii na, maa jwo: «Ta ma, fwòrobacwàge ku nyè lùbwoyi jwàge na ke, tunŋkanni na mii sí kuru kapegigii tùn ke, mii sí lire cyèe mu na. ² Diŋyeni saanbil'à jacwàore pyi ná k'e, ka diŋyeni sùpyire si ku ɛɛzen sinmpe bya a mée, lire li nyè pi à jacwàore pyi ku fiige.»

³ Ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka Kile mèlèkèni si ŋkàre ná mii i síwage e. Wani mii à ceeni wà nya u à tèn sige yapege niŋyega ŋuŋ'i. Kuru sige yapege mpyi ná nùmbogii baashuunni ná ŋeni ke e, Kile mèkègèrè jwumpe mpyi a sème ku puni na. ⁴ Vàanya longara wuyo niŋyeya ceeni mpyi a le, maa uye yaa ná seeni ná kafaare longara woore ná kóoni longara wuŋi i. Seeni fùŋcwokwuu na mpyi u cye e, jacwàore karigii cyi à nàar'a pi maa jwòhò ke, li mpyi a jî cyire na. ⁵ Mège kà mpyi a sème u byaani na ŋkemu jwòhe k'à cùgo ke, kuru mège ku nyè: «Kànbwòhe Babilónni: jacwoobii ná diŋyeni katupwòhòyi pyifeebii nuŋi.» ⁶ Mii à li nya na ŋge ceeni mpyi a bya mà mée Kile wuubii sìshange ná Yesu kani jwufèebii sìshange e.

Mii à u nya ke, li mpyi a mii kàkyaanhala mà tòro. ⁷ Nyè ka Kile mèlèkèni si mii pyi: «Naha na l'à mu kàkyaanhala ye? Ceeni u à tèn sige yapege ŋuŋ'i ná ku nyè ná nùmbogigii baashuunniŋi ná ŋenkii keŋi i ke, mii sí lire jwòhe jwo mu á. ⁸ Sige yapege mu à nya ke, ku mpyi nyii na, ŋka ku saha nyè mɛ, ku sí n-pa fwooro wyicugunke e, si ŋkàre tapinnage e. Mà lwò diŋyeni'à dá ke, sùpyire ti nyè ti meyi nyè a sème shìŋi niŋkwombaani tafèebii meyi tasemège e mɛ, sige yapege nyani sí n-pàa tire e. Yii li cè na tèn l'e ku mpyi nyii na, ŋka ku saha nyè mɛ, ku sí nùru n-pa.

⁹ Sìŋcyiimpe ná yákiliŋi u à yaa u tég'a ŋke cyage yyaha cè. Nùmbogigii baashuunniŋi na nyè ŋanya baashuunni yire njemu ŋuŋ'i uru ceeni'à tèn ke. ¹⁰ Cyire nùmbogigii na nyè saanlii baashuunni mú, kaŋkur'à cwo pire e, niŋkin na nyè wani, u sanŋi sàha mpa mɛ. Ŋka uru ká mpa, u sí tère nimbilere pyi kanna. ¹¹ Sige yapege ku mpyi nyii na, ná ku saha nyè mɛ, kuru mú na nyè saanŋi wà, kuru ku sí pi fùŋŋò baataanre, ŋka ku na ntòre mpìi saanbii baashuunniŋi i. Kuru na ŋkèege tapinnage e. ¹² Ŋenkii keŋi mu à nya ke, cyire na nyè saanlii ke, pire sàha ŋkwò a tèn fànhe na mɛ. Pire sí n-pa jùŋufente ta si tère nimbilere kanna pyi ná ŋke sige yapege e siŋcyan. ¹³ Sòŋŋòre ninure ti nyè pire pun'á, pi sí pi fànhaŋfente ná pi jùŋufente kan sige yapeg'á. ¹⁴ Pi sí Mpabilini tùn, ŋka Mpabilini sí n-jà pi na, naha na ye lire li nyè kàfèebii puni Kafooni ná saanbii puni Saanŋi. Mpìi pi nyè ná l'e ke, pire Kile à yyere maa pi cwònrò, ka pi i ŋkwòro u kuni i.»

¹⁵ Ka Kile mèlèkèni si nùr'a mii pyi: «Lùbwoyi jwàge na mu à fwòrobacwoŋi nya u à tèn ke, yire na nyè kirii ná supyikuruyo ná supyishi niŋyahawa ná shenre. ¹⁶ Ŋenkii keŋi mu à nya ke, cyire ná sige yapege sí fwòrobacwoŋi kyaa pen yiy'á. Yi sí u cyengaya wuŋi ná u cipyire wuŋi yaha, si ŋkyà u e, si u sanŋi súgo.

¹⁷ Yii li cè, Kile u à sòŋŋòre le pi e pi i uru nyii wuuni pyi, pi i pi sòŋŋòre pyi niŋkin, pi i pi jùŋufente kan sige yapeg'á, fo Kile jwumpe ká fùŋŋò. ¹⁸ Kànbwòhe ku nyè na niŋke saanbii puni kèeni ke, ceeni mu à nya ke, uru u nyè kure.»

18

Babilónni kànbwòh'à jya

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlèkèni wabere nya u à yiri niŋyiŋi i na ntìri. Nùŋufente mpyi u á sèl'e, u sìnampe mpyi bènme niŋke cyeyi puni i. ² Ka u u ŋkwúulo fànha na: «K'à jya! Babilónni kànbwòh'à jya! K'à pyi nume jìnabii tatènge, maa mpyi múnapegigii puni ná màpènge saŋcyenŋwòhòyi puni taŋwòhògò. ³ Lir'à pyi, naha na ye k'à supyishiŋi puni pyi pi à jacwàore pyi ku fiige, ka lire si mpyi mu à jwo pi à ku ɛɛzen sinmpe bya. Niŋke

saanbil'à jacwɔɔre pyi ná k'e, ñìñke cwòhòmpil'à pa mpyi kàmpyaafee ku pùcyage yaare cye kurugo.»

⁴ Ñye ka mii i mejwuuni labere lógo ñìnyini i na: «Mii shiinbii, yii fworò Babilónni kàñhe e, lire e kapegigii k'à pyi ke, yii nàzhan sì n-pyi cyire e me. Amuni li mú ñye, yyefuyi yi sí nò ku na ke, yii nàzhan sì n-pyi yire e me. ⁵ Yii li cè na ku kapegigil'à bínni cyiye e, mà dùg'a nò fo ñìnyini na. Kile funṅɔ ñye a wwò ku ntiimbaani karigii na me. ⁶ Nde k'à pyi pi sanmpii na ke, yii lire fiige pyi ku na. Yii ku nimpyiini fiigii shuunni pyi ku na. K'à yaage ñkemu kan yii à bya ke, ñkemu fànhe k'à ñyaha kuru woge na tooyo shuunni ke, yii kuru le ku byabya ceni i. ⁷ Bà k'à yasinayi ná nàfuuni tég'a kuye pèe me, yii kyaage ná nàvunñke pyi ku nò ku na amuni, ñaha na ye k'à kuye pyi saancwo, na kuru ñye lenkwucwo me, na kuru sì n-sìi yamee sú me. ⁸ Lire kurugo, yyefuyi yi ñye ku mee na ke, yire yi ñye: kwùñi ná yameeni ná katege. Yire sí nò ku na canña niñkin. Nage sí ku súgo, ñaha na ye Kafoonji Kile u ñye na yoge kwùun ku na ke, fànhe na ñye ur'e.»

⁹ Ñye ñìñke saanbii pi à jacwɔɔre pyi ná k'e, maa ku pùcyage longara yaayi ta ke, pire ká ku súgo súgo nanḡuruge ñya, pi sí raa ñkwúuli s'a yameeni súu sèe sèl'e. ¹⁰ Pi sí n-yyére tatɔnge e, ñaha na ye pi sí raa fyáge ku yyefuge kà ñkwò nò pire na me, s'a ñko: «Kànbwòhe Babilónni wuun'à kèege! L'à kèege! Nàmbaa kàñhe! Yoge ku kwòn mu na, lire ñye a pyi kamónò me, tère nimbilere kanna.»

¹¹ Dìnyeni cwòhòmpii mú sí raa ñkwúuli s'a yameeni súu ku kurugo, mà li ñìñke pyi pi yapereyi saha ñye na shuu me. Yire yaayi yi ñye: ¹² seenni ná wyérefyinni ná longara kafaare ná longara kóonni ná shire vāanḡyi ná vāanḡyeyi nisinḡyi ná vāanntufagare longara woore ná nùguntanga cire ná ntàsuuni ñkyaangil'à tég'a yaayi ñjemu yaa ke, ná longara cir'à tég'a yaayi ñjemu yaa ke, ná dànyeni wuyi ná tɔnnte wuyi ná kafaayi longara wuy'à te mà pyi yaayi ñjemu ke, ¹³ ná cyangayaare nùguntanga woore ná làtikolonji ná miri nùguntanga sìnmpè ná wusunani ná erezen sìnmpè ná sìnmpè ná farini mbyimpe ná mòñi ná ñiyyi ná mpàabii ná shonyi ná wòtoribii, ali bilibii mú. ¹⁴ Pi sí raa ñko: «Yaayi mu mpyi a cya ke, yire pun'à fworò mu cye e. Uru nàfuuni ná yire kakyanhala yaayi pun'à pìnni mu na, mu saha sì n-sìi yi ta me.» ¹⁵ Cwòhòmpii pi à nàfuuni ta ku cye kurugo ke, pire sí laaga tɔn ku na, ku yyefuge kà ñkwò nò pire na me. Pi sí raa mee súu s'a ñkwúuli, ¹⁶ s'a ñko: «Kànbwòhe wuun'à kèege! L'à kèege! Ku sí mpyi a yal'a ñwò ná shire vāanḡyi ná vāanḡyeyi ná seenni ná kafaare longara woore ná kóonni longara wuñi i. Yire puni y'à kèege ame tère niñkin!»

¹⁷ Bakwooyi ñùñfeebii puni ná yi kùsheebii ná mpìi pi ñye na báare yi e ke, ná shin maha shin u ñye na u ñwolyini taa suumpe lwòhe ñuñ'i ke, pire pun'à pa yyére tatɔnge e, ¹⁸ maa kàñhe wíi tasogoge e, maa jwo fànha na: «Kànha mpyi a sàa pèl'a ñke kànbwòhe kwò me.» ¹⁹ Pi à cwòonre wu pi ñùmbogigil'e, maa yameeni kwuuni wà, maa jwo: «Kànbwòhe wuun'à kèege! L'à kèege! Ku longara yaayi yi mpyi a bakwooyi feebii puni pyi yaarafee ke, tère niñkin funḡ'i kur'à pìnni. ²⁰ Nìnyini, ta múgure ku ñjyani kurugo! Kile wuubii ná Yesu tùnntunmpii ná Kile tùnntunmpii, yii a múgure mú, ñaha na ye Kile à yogo kwòn ku na, maa yii ñkooñi wwù ku na.»

²¹ Ñye ka Kile mèlekèñi wà si kafaabwòhò lwó mu à jwo tiraga, maa ku wà suumpe lwòhe e, maa jwo: «Ame Babilónni kànbwòhe sí n-wà fànha na, wà saha sì ku ñya me. ²² Ñkònnò ná meceenḡurunḡ ná tìnmpire ná mpurugo mee saha sì n-sìi n-lógo wani me. Cyebaarapyi saha sì ñya wani me, tiraga mee saha sì n-fworò wani me. ²³ Fùkina bèenme saha sì n-fworò wani me, tacwokwòngò ná ku poo jwumò saha sì n-lógo wani me, ñaha na ye mu cwòhòmpii pi mpyi ñnye shinbwoobii, mu sìnkanma karigil'à ñnye sùpyire puni wurugo. ²⁴ Mà bàra lire na, Kile tùnntunmpii ná Kile wuubii ná sùpyire puni t'à bò ñìñke na ke, mu yyére pire puni sishang'à ñya.»

19

¹ Lire kàntugo ka mii i tùm̀b̀wòhò lógo nìnyìnjì i, mu à jwo supyìnyahara ti nyɛ na yu, na: «Aleluya*! Zhwonjì ná pèente ná sifente na nyɛ wuu Kilenjì á. ² U kapegigii tunnkanni na nyɛ sèe, maa ntíi, ñaha na yɛ fwòrobacwòge ku mpyi a dɔnyɛ sùpyire pyi t'á tiye pwò kapegigii na ke, u à kuru tòn. Kile báarapyiibii k'á bò ke, Kile à lire ñkooñjì wwú ku na.» ³ Ka pi i núr'a jwo: «Aleluya! Ku súugosuugo nan̄guruge sí raa dùru t̀erigii puni i.» ⁴ Ka kacwònrìbii beñjaaga ná sicyɛɛɛɛɛnjì ná nyii yaayi sicyɛɛɛɛɛnjì si piye t̀irig'a cyán, maa Kile nintɛɛɛnjì p̀e u saanre yatɛɛɛnjìke e na: «Amiina, Aleluya!»

Dánafeebii kuruñk'á bégel'a yaha Mpabilini mɛɛ na mu à jwo tàcwo

⁵ Nyɛ ka meɔwuu si fworò saanre yatɛɛɛnjìke cyage e na: «Yii pi nyɛ Kile báarapyiibii maa fyáge u na ke, shinpyɛɛɛɛɛre bára shinbwoobii na, yii puni, yii a wuu Kilenjì k̀e.» ⁶ Ka mii i núr'a tùm̀b̀wòhò lógo mu à jwo shinnyahara, lire nyɛ mɛ lufoomò, lire nyɛ mɛ mu à jwo kile u à s̀e fànha na na: «Wuu wuu Kafoonjì Kile k̀e, ñaha na yɛ wuu Kafoonjì Kile, Sijì Punifoo na nyɛ u saanre e. ⁷ Wuu pyi funntange e, wuu raa múgure, wuu u p̀ene taha u na, ñaha na yɛ Mpabilini cikwònr'á nò, li tàcwoñjì mú à t̀en li t̀enl'e. ⁸ Kun'á kan u á, u v̀aanvynweeweere nisinana le. Kile wuubii kapyiñkii nintiigii cyi nyɛ tire v̀aanvynre.»

⁹ Ka Kile mèlɛkɛnjì si mii pyi: «Yi sémɛ “mpii pi à yyéɛ Mpabilini cikwònrɛ n̄jyìnjì na ke, pire wuun'á ñwò.» Maa núr'a mii pyi: «Kile yabilinjì jwumpe pu nyɛ mpe.»

¹⁰ Ka mii i n̄nkure sín u fere e si u p̀e, ñka u à mii pyi: «Ma hà li pyi mɛ, mii mú na nyɛ Kile báarapyi mu à jwo mu ná ma c̀impyiibii pi nyɛ na Yesu kyaa yu s̀upyr'á ke. Kile mu à yaa mu u a mp̀e.» Jwumpe pu nyɛ na yu Yesu kyaa na ke, puru pu nyɛ Kile t̀untunmpii t̀unture n̄ñke.

Kirisita à pyi javoo sige yapege ná ku fyèñwòhòshinbii na

¹¹ Ka mii i n̄nyinjì ñya u à múgo, ka shòngò nivyinge si fworò. S̀upyanjì u mpyi ku ñun'ì ke, uru mɛge ku nyɛ: «Nwòmɛɛ n̄ñkinfooñjì ná s̀enjifooñjì». Nt̄injì funnke e, u maha yoge kẁun maa s̀upyre t̀unni. ¹² U nyiigii na ñí na fiige, saanra ñuntoyo n̄nyahaya sí nyɛ u n̄ñke na. Mɛge kà mpyi a sémɛ u na, uru kanni baare e wà nyɛ a kuru c̀e mɛ. ¹³ U mpyi a v̀aanntinmbwòhò le, ku puni mpyi sishan. U mɛge na nyɛ: «Kile Jwumpe». ¹⁴ N̄nyinjì kàshikwònbii kuruñyi mpyi a taha u fye e shònfyninjì ñun'ì. Pi puni mpyi a shire v̀aanvynweeweere le. ¹⁵ Kàshikwòñwòtanga mpyi na fwore u ñwòge e, si nt̀egɛ s̀upyre b̀ò. U sí raa pi k̀ɛɛnjì ná t̀ònbil'e. U sí Kile Sijì Punifoo l̀uyirini nimbwooni cỳe, bà pi maha ɛɛɛɛɛɛɛnjìke fwòñjò ɛɛɛɛɛɛɛ l̀wòhe tawwuge wyige e mɛ. ¹⁶ Mɛge kà mpyi a sémɛ u v̀aanntinñke ná u cyiini na na: «saanbii Saanñjì, kàfeebii Kafoonjì».

¹⁷ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlɛkɛnjì wà ñya u à yyéɛ canñanyiiini ñun'ì, sañcyɛɛɛɛɛre ti nyɛ na mp̀eeli fo n̄nyinjì i ke, maa jwo fànha na tire pun'á: «Yii a ma, yii pa bínni yii a Kile l̀ymbwooni sigili. ¹⁸ Yii pa saanbii ná kàshicyeyi n̄ñufeebii ná kàshikwònm̄piyi ná shònyì ná shònfemp̄ii ná s̀upyre puni, bilibii ná mp̄ii pi nyɛ pi nyɛ bilii mɛ, ná shinpyɛɛɛɛɛre ná shinbwoobii kyaare kyà.»

¹⁹ Nyɛ ka mii i sige yapege ná ññke saanbii ná pi kàshicyeyi ñya y'á bínni si kàshige kwòñ shònfyinge f̀evoonjì ná u kàshicyɛge na. ²⁰ Ka pi i sige yapege c̀u mà bára t̀untunñjì kaviviniinjì u mpyi maha kakyanhala karigii pyi sige yapege nyii na ke. Kuru sige yapege fyènjì mpyi s̀upyre ntemu na, ka ti i ku n̄ñjanjì p̀e ke, cyire kakyanhala karigil'á pire wurugo. Ka sige yapege ná t̀untunñjì kafiviniinjì nyii wuubii si ñc̀ú a wà ñk̀iriginjì nabwòhe e. ²¹ Kàshikwòñwòge ku mpyi na fwore shònfyinge f̀evoonjì ñwòge e ke, ka u u pi sanmp̄ii b̀ò ná kur'e. Sañcyɛɛɛɛɛre pun'á jò a t̀in pi kyaare e.

* 19:1 Lire ñwòhe ku nyɛ: «Wuu Kile k̀e!»

20

Sitaanniŋi à pwɔ mà yye kampwoo pyi

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlɛkɛŋi wà nya u à yîri nìnyinŋi i na ntîri, kacýewyicugunke tirikyaanni ná yòrɔyɔ nitabaaya mpyi u cye e. ² Wwòlyeɛge ku mpyi tèecyiini i, ná pi maha ku pyi jínabii nùŋufoonŋi, lire nyɛ mɛ Sitaanniŋi ke, ka pi i kuru cú a pwɔ fo yye kampwoo (1.000) ³ maa ku wà kacýewyicugunke e, maa ku shwôhɔ, maa fyè bwòn ku jwɔtonke na, bà li si mpyi, k'àha nùru s'a sùpyire wuruge jcyii yye kampwooni funŋke e mɛ. Cyire ká ntòro, k'à yaa ku yige ku tère nimbilere pyi.

⁴ Nyɛ ka mii i saanra yatɛɛnyɛ nya. Mpii pi mpyi a tɛɛn yi nɔŋ'i ke, fànhe mpyi a kan pir'á, pi a yoge kyáali. Mpii nùmbogigii pi mpyi a kwòn Yesu kani njwuŋi ná Kile jwumpe njwuŋi kurugo ke, mii à pire múnahigii nya. Pi mpyi a jɛn'a sige yapege, lire nyɛ mɛ ku nàjjanŋi pɛe mɛ, pi mú mpyi a jɛɛ fyèŋi u bwòn pire byahigii, lire nyɛ mɛ pire cyeyi na mɛ. Pire mpyi a jɛ, maa ntɛɛn ná Kirisita e saanre e mà yye kampwoo pyi. ⁵ Shincyibii pi nyɛ pire mà jɛ a fworɔ kwùŋi i. Kwùubii sanmpii nyɛ a jɛ mà ta yyeegii sàha fùŋŋɔ kampwoo na mɛ. ⁶ Mpii pi à pyi nìjcyiibil'e mà jɛ ke, pire wuun'à jwɔ, pi à pyi Kile wuu. Pi saha si kwùzhɔnwuu kwù mɛ. Pi sí n-pyi Kile ná Kirisita sáragawwu, si ntɛɛn ná Kirisita e saanre e si yye kampwoo pyi.

Fànha à ta Sitaanniŋi na

⁷ Yye kampwooni (1.000) ká fùŋŋɔ, Sitaanniŋi sí n-yige u tatonke e. ⁸ U sí n-kàre si sà supyishinŋi puni wurugo dijyɛŋi yyaha kurugo. Uru supyishinŋi puni mɛge ku nyɛ Gɔgi ná Magɔgi*. U sí supyishinŋi puni bínni kàshige mɛɛ na. Pir'à nyaha bà suumpe lwɔhe jwɔge nticyɛnŋi nyɛ mɛ. ⁹ Mii mpyi a li nya na pi à pa cyage puni shwɔ a ta, maa Kile wuubii cyage kwùulo, kuru ku nyɛ kànhe tàange woge. Mà pi yaha puru na, nage kà à yîri nìnyinŋi na mà pa pi puni súgo. ¹⁰ Nyɛ Sitaanniŋi u mpyi maha sùpyire wuruge ke, ka pi i uru cú, ñkìriginŋi na nyɛ kacýewyige nage ñkemu i ke, maa u wà kur'e sige yapege ná tùnntunŋi kafiniviniŋi kurugo. Pi sí raa ñkyaali wani pìlaga bàra canja na fo tèekwombaa.

Kile yoge nizanŋke

¹¹ Nyɛ ka mii i nùr'a saanre yatɛɛnŋke kà nimbwɔhɔ nivyinge nya, wà u à tɛɛn k'e. Ka nìnyinŋi ná jìŋke si fê a yîri u yyaha na, wà saha nyɛ a yi nya mɛ. ¹² Mpii pi à kwù ke, ka mii i pire nya, shinbwo bàra shimbilere na, pi puni mpyi a yyére saanre yatɛɛnŋke yyaha yyére. Ka sémɛbii pìi si múgo. Lire kàntugo ka wà si nùr'a múgo, shìŋi nìŋkwombaanŋi tafɛebii mɛyi tasemɛge ku mpyi ure. Ka Kile si kwùubii sàra a tàanna ná pi kapyiŋkil'e jcyiimu cyi à séme sémɛbil'e ke. ¹³ Suumpe lwɔhe mpyi a sùpyire ntemu lyi ke, k'à tire nùruŋ'a yige. Mpii pi à kwù mà kàre jìŋke jwɔhɔ shiinbii cyage e ke, pire mú à fworɔ, ka shin maha shin si sàra mà tàanna ná u kapyiŋkil'e. ¹⁴ Nyɛ ka kwùŋi ná jìŋke jwɔhɔ shiinbii cyage si wà kacýewyige nage e, kuru ku nyɛ kwùŋi shɔnwuŋi. ¹⁵ Shin maha shin u nyɛ u mɛge nyɛ a ta k'à séme shìŋi nìŋkwombaanŋi tafɛebii mɛyi tasemɛge e mɛ, pire pun'à wà kacýewyige nage e.

21

Zheruzalɛmu kànhe nivɔnŋke kani

¹ Lire kàntugo ka mii i nìnyi nivɔnŋɔ ná jìŋe nivɔnŋɔ nya, jaha na ye nìnyinŋi nìjyɛŋi ná jìŋke nìjyɛge mpyi a pìnni, suumpe lwɔhe mú sàha mpyi mɛ. ² Ka mii i Kile kànhe nya, Zheruzalɛmu kànhe nivɔnŋke, k'à yîri Kile yyére nìnyinŋi i na ntîri jìŋke na. Ku mpyi a légel'a jwɔ mu à jwo tacwokwɔngɔ ku nyɛ na ñkɛɛge ku poo yyére. ³ Ka mii i mɛjwu

* **20:8** Gɔgi u mpyi Magɔgi kini nùŋufoonŋi (Ezekiyeli 38-39). Uru u à pyi Izirayeli shiinbii zàmpɛnŋi nizanŋi. Naha ñke cyage e, Sitaanniŋi à mpiimu wurugo supyishinŋi puni i ke, pire pi maha mpyi Gɔgi ná Magɔgi. Pire pi sí n-pa kàshige kwòn ná Kile shiinbil'e dijyɛŋi canjkwɔge.

nimbwoo lógo saanre yatæenke cyage e na: «Yii lógo! Kile à u tatæenge yaa sùpyire shwòhòl'e, u sí n-tèen ná t'e, ti sí n-pyi u shiinbii, Kile yabiliní sí n-pyi ná t'e, si mpyi ti Kileni. ⁴ U sí ti nyilwòhe puni cwûun. Kwù saha sì n-pyi mε, yamεesuu mú sì n-pyi mε, mεesuu sì n-pyi mε, kyaaga sì n-pyi mε, ñaha na ye yalyey'à tòro.» ⁵ Nge u à tèen saanre yatæenke e ke, ka uru si jwo: «Yii li cè, mii sí yaayi puni kèenñe n-pyi nivònyò numε.» Maa núr'a jwo mii á: «Mpe jwumpe séme, ñaha na ye pu na ñye pyàa jwumò sèe wumò!» ⁶ Maa núr'a mii pyi: «L'à pyi a kwò. Mii u ñye Alifa ná Omega, tasiige ná takwòge. Byage na ñye ñgemu na ke, lùbiliní lwòhe ku ñye na shìñi sèe wuní kaan ke, mii sí uru lwòhe kan urufòo u bya mana. ⁷ Ñgemu ká mpyi javoo ke, mii sí yire kan urufol'á. Mii sí n-pyi urufòo Kileni, urufòo sí n-pyi mii pyàñi. ⁸ Ñka fyagarafeebii ná mpíi pi ñye pi ñye a dá mii na mε, ná kapimpyiibii ná shinbuubii ná jacwoobii ná sìñkanfeebii ná kacyzinunmpii ná kafiniviniibii puni, pire nàzhanní u ñye ñkìriginí wycugunke nage. Uru u ñye kwùñi shònwuní.»

⁹ Ñye ñkunahigii baashuunniní cyi mpyi a ñí kasanrage yyefuyi baashuunniní na ke, cyire mpyi Kile mèlèkεebii baashuunniní ñgemu cye e ke, ka pire wà ñinjin si mpa mii pyi: «Pa ñaha, mii sí cifòñi cyèe mu na, Mpabilini cwoní.» ¹⁰ Ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka Kile mèlèkení si ñkàre ná mii i ñaña nintòngò ñun'i, Kile kànhe ku ñye Zheruzalem u ke, maa kuru cyèe mii na. Ku mpyi na ntíri mà yíri ñinjiní i Kile yyé. ¹¹ Kile sìnampe mpyi ku na mà ku pyi ku u ñí longara kafaare pi maha mpyi zasipe ke, tire fiige. Tire maha ñí dùba fiige. ¹² Kàsòogò nintòngò mpyi a kànhe kwùulo. Tajyìñwòyò ke ná shuunni mpyi ku na. Tajyìñwòyò maha tajyìñwòyò, Kile mèlèkε ñinjin mpyi kuru na. Izirayeli tùluyi ke ná shuunniní mèyi mpyi a séme yire tajyìñwòyi na. ¹³ Tajyìñwòyò taanre taanre mpyi kàmpanñyi sicyεerení na: canñafyinmpe ná canñacwumpe ná suumò kùlo ná wòro kùlo. ¹⁴ Kàsòoge mpyi a cyán kafaaya ke ná shuunni ñun'i, Mpabilini tùnntunmpii ke ná shuunniní mèyi mpyi a séme yire kafaayi na.

¹⁵ Mèlèkení u mpyi a jwo ná mii i ke, súmasuma sèen kàbii mpyi uru cye e, u tég'a kànhe ná tajyìñwòyi ná kàsòoge súma. ¹⁶ Kànhe mpyi sìcyeye sicyεere, sìcyeyi puni mpyi a tàanna. U mpyi a kànhe súma ná kàbiini i. Sìcyaga maha sìcyaga mpyi kàbiini sinnagii kampwòhii ke ná shuunni (12.000). Ku yyesanhampe ná ku yyeparampe ná ku yyerempe mpyi a taanna. ¹⁷ Lire kàntugo ka u u kànhe kàsòoge bilimpe súma, ka ku u bē kàsimeeni sinnagii ñkuu ná beeshuunni ná sicyεere (144) mà tàanna ná sùpyire sumare pyinñkanni i. ¹⁸ Longara kafaare pi maha mpyi zasipe ke, tire ti mpyi a tég'a kàsòoge faanra, maa sèenñi yabiliní tég'a kànhe faanra, ku u ñí dùba fiige. ¹⁹ Kàsòoge nintaani mpyi a cyán ná longara kafaayi shiní puni i. Nintaani kafaage ñinjiyige mεge mpyi zasipe, shònwoge mεge mpyi safiri, tanrawoge mεge mpyi agati, sìcyεrewoge mεge mpyi εmerodi, ²⁰ kanñkuro woge mεge mpyi onikisi, baani woge mεge mpyi sariduwane, baashònwoge mεge mpyi kirizoliti, baatanrewoge mεge mpyi berili, baacyεrewoge mεge mpyi topazi, ke woge mεge mpyi kirizopirasi, ke ná ñinjin woge mεge mpyi iyasenti, ke ná shònwoge mεge sí mpyi ametisiti. ²¹ Kànhe tajyìñwòyi ke ná shuunniní bàrayi mpyi longara kóonñi pyàa ke ná shuunni. Bàraga maha bàraga mpyi kóonbile ñinjin. Kànhe tafabwòhe mpyi sèenñi yabiliní, maa ñí mu à jwo dùba.

²² Mii ñye a Kileñaarebaga ñya kànhe e mε. Kafooní Kile, Siní Punifoo ná Mpabilini li mpyi kànhe Kileñaarebage. ²³ Bèenmpe kàmpanñke na, kànhe kuro ñye a mpyi canñanyini, lire ñye mε yinñke e mε. Kile sìnampe mpyi ku bèenmpe, Mpabilini sí ñye ku fùkinaní. ²⁴ Ñinñke sùpyire sí raa ñaare ku bèenmpe e, ñinñke saanbii sí n-ñyè k'e ná pi bwompe e. ²⁵ Kànhe tajyìñwòyi sì n-tò tēni là tufige e mε, ñaha na ye numpilage saha sì n-wwò wani mε. ²⁶ Supyishiní puni sí raa ma ná u pèente ná u ñjire yaay'e ku funñke e. ²⁷ Yañwòhòge kà tufige sì n-ñyè wani mε, shin maha shin u ñye na kapegigii pyi, lire ñye mε na fini ke, pire wà sì n-ñyè wani mε. Mpabilini sémení u ñye shìñi ñinñkwombaaní tafeebii mèyi tasemεge ke, mpiimu mèyi y'à séme ur'e ke, pire kanni pi sí n-ñyè wani.

22

¹ Lire kàntugo ka Kile mèlèkèñi si bañi wà cyêe mii na. Uru lwøhe maha shìñi kaan. Ku mpyi na ñí dùba fiige na fwore Kile ná Mpabilini saanre yatεεñke e, ² na fwu kànhe tafabwøhe e. Cige ku maha shìñi kaan ke, kuru mpyi bañi kàmpanñyi shuunninji na. Yyeeni i, ku maha se tooyo ke ná shuunni i. Yiñe maha yiñe, ku maha se, ku weyi maha sùpyire wyεε pyi. ³ Lanaga sì n-sì n-pyi mε. Kile ná Mpabilini saanre yatεεñke sí n-pyi kànhe e, Kile báarapyiibii sí raa u pêre, ⁴ s'a u naa pi ñyiigii na, u mεge sí n-sémε pi byahigii na. ⁵ Numpilage saha sì n-wwò wani mε. Fùkina, lire ñye mε canñke bènmpe kyaa saha sì n-pyi pi na mε, ñaha na ye Kafoonji Kile yabilinji sí bènmpe yige pi á. Pi sí n-pyi saanlii fo tèkwombaa.

Yesu tèepan'à byanhara

⁶ Lire kàntugo ka Kile mèlèkèñi si mii pyi: «Jwumpe mu à lógo ke, puru puni na ñye sèe, wà sí n-jà n-dá pu na. Kafoonji Kile u maha u jwumpe leni u túnntunmpii ñwøyi i pi i yu u Munaani cye kurugo ke, ur'à u mèlèkèñi tun, karigii cyi à yaa cyi pyi ñcyèε ke, u pa cyire cyêe u báarapyiibii na.»

⁷ Yesu à jwo: «Ñcyèε mii sí n-pa. Jwumpe p'à séme ñge sémenji i karigii nimpaanñkii kyaa na ke, ñgemu u ñye na pu kuni ñaare ke, urufoo wuun'à ñwø.»

⁸ Mii Yuhana à ñcyii karigii lógo, maa cyi ñya. Mii à cyi lógo maa cyi ñya ke, Kile mèlèkèñi u à cyi cyêe mii na ke, ka mii i ñiñkure sín u fere e si u pêe. ⁹ Ka u u mii pyi: «Ma hà li pyi mε! Mii na ñye báarapyi, mu ná túnntunmpii sanmpii mu cìmpyiibii fiige, mà bàra mpii pi ñye na ñge sémenji jwumpe kurigii ñaare ke. Kile mu à yaa mu u a mpêre.»

¹⁰ Maa núr'a mii pyi: «Karigii cyi sí n-pa n-pyi ná cyi à séme ñge sémenji i ke, ma hà cyi ñwøhø mε, ñaha na ye cyi tèepyii'n'à byanhara. ¹¹ Ñge u ñye u ñye à tí mε, u yyaha le ntiimbaanji i, ñge u ñye na kañwøhøyi pyi ke, u yyaha le u a kañwøhøyi pyi. Ñge u à tí ke, u yyaha le u a katiigii pyi, ñge u à fíññe ke, u yyaha le u a fyinmε karigii pyi.»

¹² Yesu à jwo: «Lógo, li saha sì mō mε, mii sí n-pa. Sùpyire sàranji na ñye mii cye e, mii sí n-pa shin maha shin sàra si ntàanna ná u kapyiinñkil'e. ¹³ Mii u ñye Alifa ná Omega, ñiñcyiinji ná nizannji, tasiige ná takwøge.»

¹⁴ Mpii pi à pi väänñyi jyé ke, pire wuun'à ñwø, ñaha kurugo ye kun'à múgo pi á pi jyé kànhe tajyñwøyi i, cige ku ñye na shìñi kaan ke, pi i kuru yasεere lyî. ¹⁵ Ñka kañwøhøyi pyifeebii ná sìnñkanfeebii ná jacwoobii ná shinbuubii ná kacyinzunmpii ná kafinar'à táan mpiimu á pi mú si i fini ke, pire sí n-kwôro kànhe kàntugo.

¹⁶ «Mii Yesu à na mèlèkèñi tun u pa ñcyii karigii puni cyêe yii dánafeebii kuruñyi na. Saanji Dawuda tùluge shin u ñye mii. Nyèmugo woni li maha ñí ke, mii wi.»

¹⁷ Kile Munaani ná cifōññ'à jwo: «Ta ma!» Ñgemu u à mpe jwumpe lógo ke, urufoo u jwo: «Ta ma!»

Byage na ñye ñgemu na ke, urufoo u a ma. Lwøhe ku ñye na shìñi sèe wuñi kaan ke, kuru lage na ñye ñgemu na ke, urufoo u kà kwó a bya mana.

¹⁸ Shin maha shin u à ñge sémenji jwumpe lógo mà yyaha tí ná karigii nimpañkil'e ke, mii sí yi jwo n-waha pir'à, ñgemu ká pà bàra pu na ke, yyefuyi kyaa l'à jwo ñge sémenji i ke, Kile sí yire bàra urufoo woge na. ¹⁹ Sùpya ká là yige ñge sémenji jwumpe e, shìñi cige yasεere ná Kile kànhe kyaa l'à jwo u e ke, Kile sí urufoo nàzhan yige yire e.

²⁰ Ñgemu u à li cyêe na ñcyii karigii na ñye sèe ke, ur'à jwo: «Sèenji na, ñcyèε mii sí n-pa.»
Amiina! Ta ma, Kafoonji Yesu.

²¹ Kafoonji Yesu u ñwø yii puni na, u u jwó le yii á!